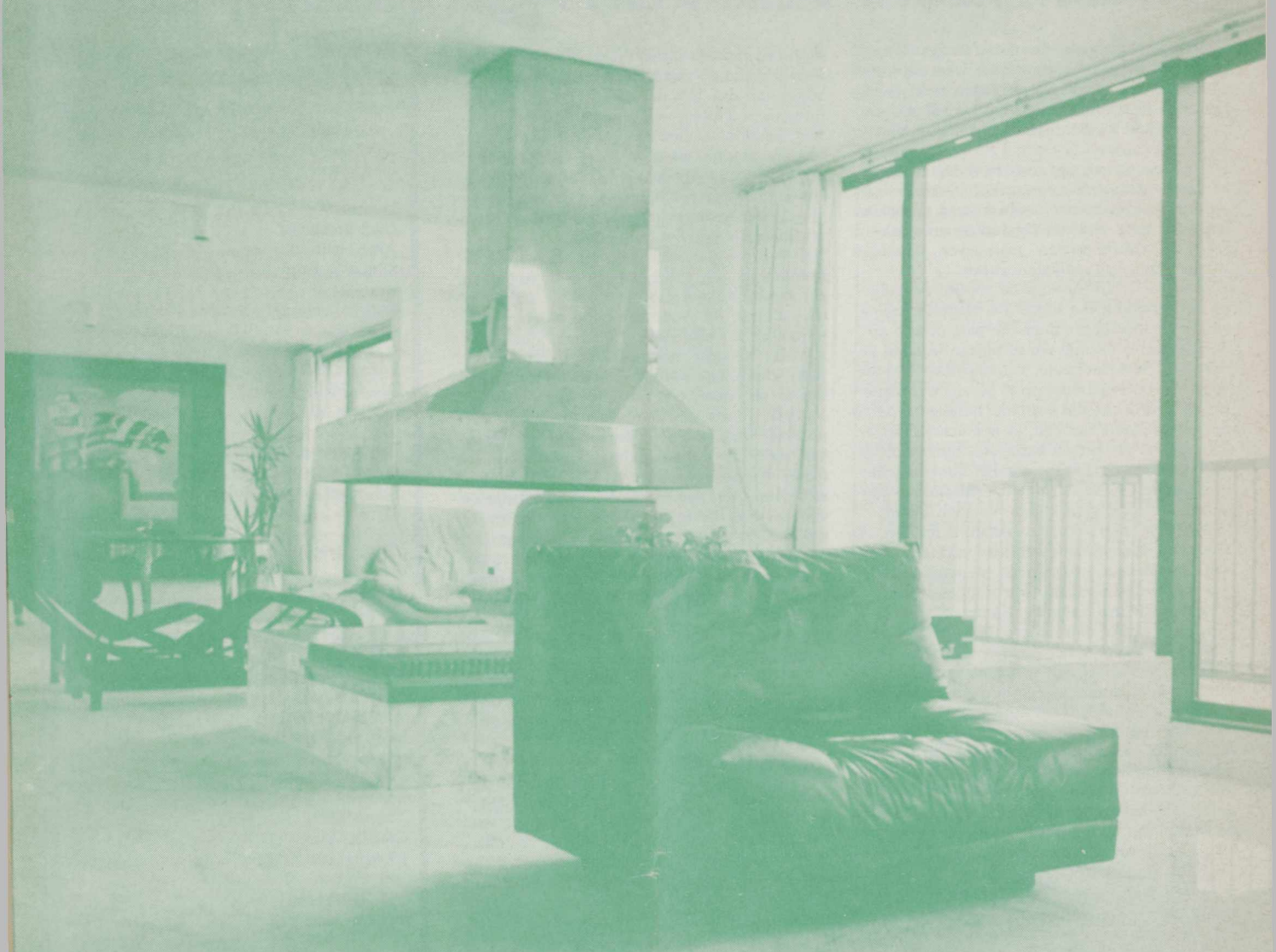

Bevrijding

JAARGANG 24 N° 1 19/1 /'80 125 cent

**JONGEREN
HUISVESTING
pag. 8**

afghanistan pag. 3
rudi deutsche pag. 5

Na de nacht van Van Agt

Het rommelt nog een beetje na in de ARP, maar langzamerhand komt alles weer bij het oude. De tien 'dissidenten' mogen zich weer gewoon 'loyalisten' noemen, 'loyaal' als ze zich getoond hebben aan de NAVO en Van Agt.

We hoeven ons er niet over te verbazen dat een grote groep mensen nu met sterke gevoelens van machteloosheid zijn komen te zitten. Dat kon zelfs wel een versterkte anti-parlementaire reactie te zien gaan geven, tesamen met een roep om radicalere acties.

Wat betekent dit nu voor de vredesbeweging en de opstelling van links? De vredesbeweging zou er verstandig aan doen om haar pressie op 'Den Haag' voorlopig vol te blijven houden en ook haar verhelderende, vertrouwenwekkende wijze van optreden niet op te geven. Met name het IKV ontleent zijn politieke betekenis niet in de laatste plaats aan zijn, in het maatschappelijk midden verworven basis. Het hetze-achtige optreden van de TROS, gevolgd door benzinebommen bij een vreedzame bijeenkomst in een kerk, de bedreigingen van vooraanstaande IKV-ers: het zijn allemaal woedende reacties van rechts op deze nieuwe politieke realiteit. Het zijn tegelijkertijd provokaties tot radicalisering van de vredesbeweging, om zodoende het verloren midden terug te winnen. Slaagt de opzet van rechts, dan zal er ongetwijfeld een nog scherpere scheiding der geesten optreden. De 'meerderheid' uit opinie-peilingen van de afgelopen maanden zou de vredesbeweging dan nog wel eens lelijk in de steek kunnen laten, zodat het zelfs nog de vraag wordt of er van een behoorlijke mobilisatie sprake kan zijn als de 'stationering' van de nieuwe raketten over twee jaar aan de orde komt. Dat hoeft niet te betekenen dat de structurele en politieke barrières in de maatschappij, die ontwapening in de weg staan, nu maar moeten worden toegedekt. We moeten alleen niet gaan denken dat die barrières door een louter buitenparlementaire radicalisering thans genomen zouden kunnen worden. Ook gegeven de internationale voorwaarden, verdient een geduldige uitbouw van de vredesbeweging in binnen- en buitenland de voorkeur

De partijpolitiek moet thans gericht zijn op het bewerkstelligen van een zo groot mogelijke politieke duidelijkheid. De decembermist moet verdreven worden. Vandaar dat het voor de hand ligt om de scheidslijnen met het CDA opnieuw scherp te trekken. Er valt dan ook moeilijk in te stemmen met de analyse van Bakker (CPN), als zouden de stemmingen van 19/20 december in de Tweede Kamer niet de werkelijke verhoudingen in het parlement hebben weergegeven. Politiek heldere conclusies trek je nu eenmaal niet uit de wijze waarop mensen zouden hebben willen stemmen... Maar ook het gedrag van PvdA en D'66 dient heel kritisch te worden geëvalueerd. De motie Stemerding/Brinkhorst was weliswaar gericht op de val van het kabinet Van Agt, maar niet op een onvoorwaardelijke afwijzing van de modernisering van de kernwapens. Een PSP-motie, die dat wél beoogde, werd mede door

de totale fracties van PvdA en D'66 weggevaagd. Den Uyl had trouwens al vóór het debat laten weten dat ook een mogelijk volgend kabinet onder zijn leiding, wel eens zou moeten kunnen instemmen met een gefaseerde invoering van de nieuwe raketten. De politieke taak van de PSP in dit geheel zal duidelijk zijn: een trouwe partner blijven van de vredesbeweging en een kritische, zo nodig ontrouwe partner ter linkerkant op het Binnenhof.

Nu de grote parlementaire debatten over de kernbewapening voorlopig achter de rug lijken, zal ook links met grotere inzet de politieke thema's van de vredesbeweging moeten gaan oppakken en uitdiepen. Het moet duidelijk zijn dat we naar een veel intensievere politiek-thematische betrokkenheid bij de discussies in de vredesbeweging dienen te streven. Nadenken over de kernbewapening op het politieke vlak betekent onvermijdelijk nadenken over de politiek-ekonomische relaties tussen Amerika en Europa. Kiezen voor een verbreking van deze Atlantisch-kapitalistische vriendschap, die in de NAVO haar militair-politieke gestalte heeft gekregen, konfronteert ons onvermijdelijk met de vraag naar het 'politieke alternatief' voor dit Europa en daarmee natuurlijk ook naar de betrekkingen met Oost-Europa.

Een werkelijk fundamentele discussie in de vredesbeweging over de vraag naar het 'politieke alternatief' voor het huidige Europa, zal zich ongetwijfeld dienen te bewegen in de richting van de aantasting van de status-quo in ons werelddeel. Siep Stuurman pleit in zijn boek 'Het reël bestaande en het noodzakelijke socialisme' (Amsterdam 1979) ook voor het aantasten van die status-quo, om ruimte te scheppen voor wat hij noemt: een 'dialektiek van de verandering' binnen Europa. Stuurman spreekt zich zelfs uit voor een neutralisering van heel Europa, om de voorwaarden te scheppen voor verdergaande wijzigingen in de sociaal-politieke klasse-maatschappijen van Oost en West.

In de vredesbeweging wordt thans weer gediscussieerd over de Duitse kwestie, een eventueel 'Europees neutralisme' en het terughalen van de 'disengagement'-gedachte (ontbinding van militaire blokken, te beginnen in Centraal-Europa, als voorwaarde voor een ontwapeningsproces). Voor de PSP lijkt daarom het moment gekomen om weer meer aandacht te gaan wijden aan het programmapunt, dat we dienen te streven naar een 'kollektief democratisch veiligheidssysteem' voor heel Europa. We kunnen als partij niet heen om een nadere uitwerking van onze visie op verandering van de veiligheidssystemen in Europa, willen we adequaat op het hier summier aangeduide debat inhaken. 'De Europese arbeidersklasse moet zich van het systeem van machtsblokken bevrijden'. Misschien is deze zinssnede van de helaas gestorven Rudi Dutschke wel het juiste uitgangspunt en motto om deze taak aan te vatten.

GIED TEN BERGE

Verschijnt tweemaal per maand
Uitgave van de PSP

Redactie:
Rudi Boon
Cora Mulder
Roel Sandvoort (red. sekr.)
Joost Schipper
Lex Spaans
Siep van der Werf

Lay-out:
Dick Breebaart
Albo Helm (illustratie)
Simon B. Kool

Redaktiesekretariaat, administratie
en partijburo tel: 020 - 26 73 74
(t.n.v. Roel Sandvoort)
Postbus 700 1000 AS Amsterdam
Ab. f. 30,00 per jaar
Postgiro 194240 t.n.v. PSP Amsterdam

Advertentietarief:
(Alleen voor niet-kommerciële advertenties)
f. 1,- per mm per kolom
1/1 pag. f. 1000,-; 1/2 pag. f. 500,-

Druk: Bevrijding, Amsterdam

AFGHANISTAN barre stellingen	pag. 3
KERSTMARSEN Steenwijk en Brunssum	pag. 6
ONDERWIJS stimuleringsbeleid	pag. 7
JONGERENCOURANT jongerenhuisvesting	pag. 8 t/m 14
WONINGNOOD aktie in Utrecht	pag. 15
BUITENLANDSE WERKNEMERS en vreemdelingen	pag. 16

Barre stellingen

Over hoe de Russen zich warm vechten in de Afghaanse winter en de politici de Afghaanse jas aantrekken om de meest barre stellingen aan het koude oorlogsfront te betrekken.

Afghanistan was tot voor kort voor veel mensen het vroegere vakantieland van de hippies. Volgens de jongste voorspellingen dreigt het nu het Vietnam van de jaren 80 te worden. Een van de twee machtigste landen ter wereld, de Sovjet Unie, heeft het bezet met ongeveer 30.000 militairen en installeert een marionettenregering. Sovjet expansionisme, een Russische blunder of hulp aan een socialistische broeder in nood om een debakel à la Iran te voorkomen? Wat moet een socialist hier nu van denken?

Misschien van alle driewat, maar om te beginnen duikt een goeie socialist in de geschiedenis. Al bladerend in dag en weekbladen volgen we het spoor terug en zien we langzaam de achtergronden ontstaan waartegen de Russische inval heeft plaatsgehad. We moeten beginnen te bedenken dat de huidige grenzen van Afghanistan grotendeels het resultaat zijn van vroegere westerse, met name Engelse overheersing. Het grootste gedeelte van de Afghaanse bevolking bestaat uit zeer traditioneel levende islamitische stammen, die veelal als nomaden door het land trekken en zelfstandige sociale, economische en militaire eenheden vormen. Ze trekken zich nauwelijks iets van de officiële grenzen aan, evenmin als van degeen die vanuit Kabul, de hoofdstad, het bewind over het Afghaanse land voert. Naar onze normen leeft het land nog ongeveer in de middeleeuwen volgens de oude feodale structuren en de strenge islamitische wetten. De bevolking richt zich vooral op de godsdienstige leiders, de z.g. 'mollahs', die tevens als grootgrondbezitter fungeren, behoren tot de fundamentalistische islamitische stroming die het volledig herstel van de oude islamitische orde nastreven. Ze zwepen de bevolking dan ook voortdurend op tegen de 'heidense communistische regering' in Kabul net als tegen de Engelsen in vroeger jaren. Deze stammen kunnen in tijden van nood vrij snel militaire eenheden vormen die dan, weliswaar met antieke wapens, een soort bergguerilla vormen.

Tot voor kort opereerden deze stammen vrij onafhankelijk zonder dat er sprake was van enige coördinatie. De oorzaak hiervan is vooral te zoeken in allerlei godsdienstige, ideologische verschillen. De grootste groep bestaat uit de in het oosten levende 'Pathanen', die op zich weer onderverdeeld zijn in verschillende islamitische sektes. De vier grootste leiders claimen allemaal dat ze ongeveer 80 procent van de strijders achter zich hebben, maar voor de vastberadenheid om te overwinnen doen ze voor elkaar niet onder. Deze stam vormt al jaren een bron van spanningen en conflicten tussen Pakistan en Afghanistan omdat deze stam regelmatig de grens overschrijdt en een belangrijk gedeelte van de Pathanen heeft zelfs de Pakistaanse nationaliteit. Hoewel het nooit tot officiële onderhandelingen is gekomen, is er ooit sprake geweest dat de twee landen dachten over een aparte Pathaanse staat. Door de toenemende strijd van het Afghaanse leger tegen deze islamitische stammen echter was er de laatste tijd sprake van honderduizenden vluchtelingen in Pakistan, waardoor de ver-

houding te slecht bleef voor gesprekken.

EERSTE COMMUNISTISCHE INVLOEDEN

Tot 1973 was Afghanistan een soort monarchie die in die tijd onder leiding stond van koning Zahir Shah. Zijn neef, Mohammed Daoud, werd in 1953 premier en wilde het leger en de politie gaan moderniseren en nadat hij tevergeefs bij de Amerikanen had aangeklopt, bleken de Russen toeschietelijker bij het leveren van de benodigde wapens. Ook de opleiding van officieren heeft sinds die tijd hoofdzakelijk in Rusland plaatsgehad, hoewel de Amerikanen ook nog een kleine 10 procent voor hun rekening namen. Nadat Daoud in 1963 door een grenskonflikt met Pakistan moest aftreden, installeerde de koning een nieuwe regering en kondigde tevens grotere vrijheden voor de burgers aan.

Dat maakte het mogelijk dat in 1965 de Democratische Volkspartij van Afghanistan (DVA) werd opgericht. Deze bestond al snel na de oprichting uit de zogenaamde 'Parcham' vleugel, die meer pragmatisch was, en de 'Khalq' vleugel, die meer orthodox marxistische theorieën erop na hield. Nadat er aan het eind van de zestiger jaren allerlei onlusten uitbraken en de DVA, door haar gespletenheid, hier

tegenover geen alternatief kon zetten, werden grotere vrijheden weer teruggedraaid en viel de DVA voorlopig uitelkaar. Dezelfde Daoud wist later in de gunst te komen van de Parcham en toen in 1973 de koning in Italië was, heeft hij met hun steun de macht gegrepen. De koning schijnt nog steeds in Italië te wonen en er gingen geruchten dat de meest conservatieve islamitische groeperingen hem na de overwinning terug wilden hebben.

Daoud echter zat voorlopig stevig in het zadel en wist zijn macht zelfs te vergroten door zich van de Parcham te ontdoen. Hij stuurde de Parcham mensen als Ambassadeur naar het buitenland en stuurde de jonge kaders het platteland op om de aangekondigde landhervormingen, die uit het DVA programma waren overgenomen, uit te voeren. De kaders en de plannen liepen al snel stuk tegen het conservatisme en Daoud heeft ook nooit meer pogingen gedaan ze uit te voeren. In tegendeel, hij trok de absolute macht aan zich en knoopte zelfs betrekkingen aan met de Sjah van Perzië.

NOG MEER STAATSGREPEN

In 1977 heeft de Parcham zich weer met de Khalq, die een flinke invloed in het leger hadden opgebouwd, verenigd en slaagde erin om op 27 april 1978 Daoud te wippen. Hoewel vermoede Russische inmenging bij deze staatsgreep nooit is bewezen, oriënteerden de DVA zich duidelijk in Moskou. Eigenlijk is er ook pas vanaf dit moment duidelijk sprake van een 'Russische sateliet staat', hoewel het land al zo'n 25 jaar militair en economisch van Rusland afhankelijk was. De nieuwe president

Afghaanse guerilla's danken Allah voor het veroveren van deze Russische T-54 tank.

vervolg van pag. 3

heette Taraki, de eerste minister was Amin, beide uit de Khalq en ook de huidige leider Karmal, die tot de Parcham behoort, maakte deel uit van de regering. Ze kondigden grootse plannen aan die ondermeer inhielden: groot-scheepse landhervormingen die een einde moesten maken aan de feodale verhoudingen, gelijke rechten voor de vrouw, afschaffing van de bruidsschat en kwijtschelding van de schulden die de boeren hadden bij de landeigenaren. Ook werden een alfabetiseringsprogramma en een volkstelling aangekondigd.

Het zijn in grote lijnen dezelfde plannen die Rusland heeft uitgevoerd in haar Centraal Aziatische Republieken, waar ongeveer 40 miljoen islamieten wonen, ongeveer een kwart van de totale Russische bevolking. Deze plannen hebben naast de nodige onderdrukking, in Rusland zo'n vijftig jaar inspanning gekost. Taraki had het plan om ze wat sneller uit te voeren, namelijk in 12 maanden. Net als onder Daoud, liepen ze al snel stuk op het conservatieve verzet op het platteland. Toch is dit niet de enige reden van de mislukking. Het boterde nog steeds niet tussen de Parcham en de Khalq en omdat de laatsten het leger achter zich hadden, wisten Taraki en Amin zich al snel van de Parcham te ontdoen, door ze weer op allerlei posten in het buitenland te zetten of gevangen te nemen. Zodoende kwam Karmal als ambassadeur in Praag, waar hij later overigens voor bedankte.

Taraki en Amin zetten verwoed de strijd voort en moesten in toenemende mate opboksen tegen het gewapende verzet van de islamitische groepen. Deze hadden volgens de berichten in juli '79 zo'n driekwart van het land in handen, maar door de interne verdeeldheid en de slechte coördinatie waren de overwinningen van de guerilla's niet permanent. Door de naderende winter werden de groepen echter tot steeds meer georganiseerd verzet gedwongen omdat ze door de koude naar de dalen werden gedwongen waar ze makkelijker te bestrijden zouden zijn door het leger. Uit deze tijd dateren ook de eerste berichten van Russische troepenbewegingen langs de grens en gaan de eerste geruchten over een eventuele interventie. Ook gaan er geruchten dat Moskou op zoek is naar een vervanger voor Taraki en Amin, die wat beter met de opstandelingen kan opschieten. Taraki vertelde in Cuba, op de konferentie voor ongebonden landen in begin september, dat hij gesteund werd door ongeveer 1500 Russische adviseurs. Ook wordt hij daar van verschillende kanten onder druk gezet het wat kalmer aan te doen.

In elk geval vliegt hij op de terugweg eerst naar Moskou, waar hem waarschijnlijk in het bijzijn van Karmal hetzelfde verteld wordt. Bij zijn terugkomst in Kabul blijkt echter dat Amin zijn belangrijkste steunpilaren in de regering vervangen heeft en wanneer het op een konflikt aankomt trekt hij aan het kortste eind. Onder het voorwendsel van een ziekte en onder geruchten van een schietpartijtje treedt hij af en het is tot op heden niet duidelijk of hij nog leeft.

De nieuwe president Amin wordt daarna gekonfronteerd met een totale oorlogssituatie met de verzetsbewegingen. Bovendien begint het leger te demoraliseren en collaboreert in toenemende mate met de tegenpartij, waardoor ze ook moderne wapens krijgen. Amin doet nauwelijks meer moeite gebieden te heroveren,

maar concentreert zich vooral op het bestendigen van de situatie. Hij doet zelfs een aanbod aan de islamitische leiders om de tienduizenden politieke gevangenen vrij te laten en de ongeveer 200.000 vluchtelingen in Pakistan amnestie te verlenen. Zijn aanbod wordt afgeslagen en de situatie wordt hopeloos. De Sovjet-Unie blijft hem formeel steunen maar kan hem niet tot een gematigder beleid bewegen. Eind december zijn de argumenten voor Rusland als volgt: Afghanistan, een land dat geleidelijk aan in hun invloedssfeer is gegroeid dreigt af te glijden naar een islamitische republiek. De president van Afghanistan, die hen overigens gunstig gezind is, luistert niet meer. Ten westen ervan ligt Iran, dat sinds enige maanden bestuurd wordt door de militante ayatollah's en vanwaar de Afghaanse bevolking wordt opgeroepen de guerilla's te steunen en daarbij materiële steun verleent. Ten oosten van Afghanistan ligt een andere islamitische republiek, Pakistan, waarmee de banden al tijden ernstig verstoord zijn en nu een absoluut dieptepunt hebben bereikt. Bovendien heeft Pakistan vriendschappelijke banden met China, waarmee Rusland alweer zo'n 25 jaar in onmin leeft. De Chinezen geven actieve steun aan de Guerilla's, evenals waarschijnlijk de CIA, waarvan men de aanwezigheid in Pakistan vermoedt.

De NATO heeft besloten om over te gaan tot modernisering van kernwapens, waardoor de ontspanning in de ijskast staat en het misschien zelfs tijd is voor een antwoord daarop. Tenslotte is er het Chinese 'lesje' aan Vietnam, dat als laatste ijking van het machtsevenwicht kan worden beschouwd. Hoewel er enige verontwaardiging is waar te nemen wordt China nauwelijks aangepakt op deze daad. Het westen is veel te blij met de grote Chinese orders die een aardige injectie voor de kwakkelende economie kunnen zijn.

Een geoliede CIA zou in zo'n geval subtielere methoden gebruiken om, zoals in Chili, een machtswisseling te forceren. Rusland stuurt er gewoon een leger op af en installeert Karmal als de nieuwe president. Helaas blijkt een militaire bliksem-actie niet voldoende om het verzet te breken. Ze moeten meer militairen inzetten en op dit moment zijn er al ongeveer 90.000 Russische soldaten in Afghanistan. Het verzet

duurt echter voort en een oplossing lijkt verder weg dan ooit.

Vervolgens komt Jimmy Carter binnen met een paar pakjes boter op zijn hoofd, om namens het vrije westen te verklaren dat hij dat niet over z'n kant zal laten gaan. Hij realiseert zich waarschijnlijk dat een Amerikaanse president bereid moet zijn om desnoods de totale oorlog te verklaren, in plaats van een slappe houding t.o.v. de communisten te tonen. Bovendien hoopt hij misschien zodoende een soort bondgenootschap te creëren met de islamitische wereld, wat hem naar aanleiding van de Amerikaanse gijzelaars in Iran goed uitkomt. Ook beperken de komende presidentsverkiezingen zijn marges om een soepeler handelswijze tegenover de Russen toe te passen.

Zowel diplomatiek als door zijn positie wordt hij verplicht min of meer zware strafmaatregelen te nemen zoals hij dat onlangs voor de televisie heeft aangekondigd. Het totale pakket, waaronder stopzetting van de graanexporten en de export van geavanceerde technologie, betekent het stevig terugschroeven van de economische betrekkingen, terwijl hij een boycot van de olympische spelen en (uiteeraard) militaire maatregelen achter de hand houdt. Daarnaast staan natuurlijk allerlei rechtse luitjes al te schreeuwen dat de Russen wel degelijk expansionistisch zijn. Ze wijzen daarbij op de landkaart en zeggen dat Rusland bezig is, zich een weg te banen naar de olievelden aan de Perzische Golf. Bovendien zeggen ze dan dat het de eerste Russische interventie is buiten de traditionele Russische invloedssfeer. Het gaat daarbij om de door het westen officieel erkende, tijdens de tweede wereldoorlog afgesproken, Russische invloedssfeer in Oost Europa. Daarbinnen moeten de interventies in Hongarije (1956) en Tsjecho-Slowakije (1968) gezien worden. De NAVO-leiding geeft - voor het eerst - het bestaan van die invloedssfeer toe! We zagen echter al dat Afghanistan reeds dertig jaar tot de Russische invloedssfeer gerekend kan worden.

Een Russische interventie, anti-communisme en een pakket strafmaatregelen: de koude oorlog woedt weer in alle hevigheid en bereikt een nieuw dieptepunt. De hoge heren spelen hun machtsspel weer scherp op de snede en de wereld zakt alleen nog maar verder in het bewapeningsmoeras.

Ieder weldenkend mens kan niet anders dan deze Russische invasie scherp afkeuren, evenals de reactie vanuit het westen daarop.

Verder kunnen we alleen hopen dat de Russen weer snel vertrekken en dat het hele avontuur goed afloopt.

De noodzaak voor een sterke vredesbeweging is groter dan ooit tevoren.

JOS UITENBOGAARD
(sekr. buitenland)

Bronnen:
De Groene 23-5-'79
De Groene 26-5-'79
NRC-Handelsblad juli '79 tot heden
The Guardian 2 en 4-1-'80
The Guardian Weekly 6-1-'80
Bevrijding 17-11-'79
Middle East International 28-9-'79

Vredesmars Steenwijk

Foto: Bram de Hollander

Vredestocht Brunssum

*Waar in bronsgroen eikenhout
't kernkopje blinkt
over de nieuwe asfaltbaan
de straaljager z'n liedje zingt*

*waar in een atoomvrije grot
ieder op z'n plekje hoort,
Dat is mijn Limburgs land,
een smerig NAVO oord.*

Aldus luidt het nieuwe Limburgse volkslied dat gezongen werd op 24 december tijdens de vredesmars bij de poorten van het NAVO hoofdkwartier Afcent.

De vredestocht haakte uiteraard in op het NAVO besluit om over te gaan tot de productie van 572 kernwapens. Daarnaast stond de toenemende militarisering van Zuid-Limburg centraal.

Tijdens een korte toespraak bij de ingang van Afcent ging gewestelijk PSP-sekretaris Jan Muijtens in op deze militarisering en op de mogelijke vestiging van een NAVO wapen- en munitiedepot in Zuid-Limburg: 'Wij vinden het een belediging voor de Zuid-limburgse bevolking dat men 15 jaar na de mijnsluitingen met het zoveelste militaire project komt aandragen om daarmee zogenaamd de werkgelegenheid te dienen. Het is daarbij een schandaal dat men hier miljoenen aan wil verkwanselen uit de pot van de perspectievennota Zuid-Limburg. Het is voor deze regio geen enkel perspectief om opgezadeld te worden met een toenemende militarisering!

Beschamend hierbij is verder de chantage die men toepast. Zo wil men de arbeidsplaatsen van een wapen- en munitiedepot aftrekken van die welke aan Zuid-Limburg zijn toegezegd in het kader van de spreiding van de rijksdiensten. Als Zuid-Limburg de moed heeft om nee te zeggen gaan die arbeidsplaatsen in het kader van het spreidingsbeleid verloren. Vrienden, dit is pure chantage en daar mogen wij niet voor zwichten.'

STEENWIJK

Ook in Steenwijk werd de jaarlijkse vredesmars gehouden: 3000 mensen trokken naar de NAVO-basis te Havelterberg waar waarschijnlijk atoomkoppen liggen opgeslagen. Op de daaraan voorafgaande manifestatie spraken Jaap Faber, studentenpredikant en Fred van der Spek, PSP Tweede Kamerlid.

Fred ging op in de rol van de NAVO: 'De NAVO is al jaren geleden begonnen met de bouw van nieuwe kernwapens, als die kernwapens niet worden geplaatst loopt de wapenindustrie gevaar. De NAVO heeft al jaren op de kop gelegen bij de productie en invoering van nieuwe en verbeterde wapens: de reden als zou de Sovjet-Unie met de SS-20 een bedreiging voor Europa zijn is een drogreden: de Sovjet-Unie heeft al lange tijd raketten die Europa kunnen bereiken, dat is niets nieuws. Zoals steeds in de geschiedenis streeft de NAVO

naar een overwicht in de bewapening. De NAVO, opgezet om het kapitalistische stelsel te verdedigen, is de grote boosdoener. De strijd voor de vrede zal een strijd tegen de NAVO moeten zijn.'

CORA MULDER

Foto: Bram de Hollander

STIMULERINGSBELEID

In 1974 stampte de toenmalige minister van Kemenade in hoog tempo een onderwijsstimuleringsbeleid uit de grond. Het stimuleringsbeleid geeft extra voorzieningen aan kleuter- en lagere scholen met relatief veel arbeiderskinderen. Het was een gammel beleid, met vage doelstellingen en tijdelijke maatregelen.

Van Kemenade sprak van een ad hoc beleid, dat in 1980 door een meer definitief beleid zou worden vervangen. Dat meer definitieve beleid werd deze herfst door minister Pais gepresenteerd.

De nadelen van een rammelend ad hoc beleid konden onmiddellijk aan het licht. Van de oorspronkelijke bedoeling van het stimuleringsbeleid blijft weinig over. Projekten worden afgebouwd, bibliotheek en buurtwerk worden de school uitgejaagd, faciliteiten voor de scholen lopen terug. Er wordt fors bezuinigd.

In 1979 gaf O en W 100 miljoen uit voor het stimuleringsbeleid, op de begroting van 1980 vinden we 90.8 miljoen. Een bezuiniging van 10 procent.

HET STIMULERINGSBELEID.

Het stimuleringsbeleid startte in 1974 met de nota 'Beleidsplan voor het onderwijs aan groepen in achterstandssituaties'. Hierin werden doelstellingen en maatregelen gepresenteerd, voor een doelgroep, die wordt gevormd door kinderen met ouders in de laagste beroepsgroepen. Over de doelstellingen wordt onder andere gezegd: 'Uiteindelijk gaat het erom, dat ieder kind, gegeven zijn aanleg, tot optimale ontplooiing van zijn mogelijkheden kan komen'. Het gaat hier niet om de 'goede' leerlingen, die zoveel mogelijk moeten doorstromen naar 'hogere' vormen van voortgezet onderwijs, maar het gaat erom, dat alle kinderen goed onderwijs krijgen, ongeacht afkomst of capaciteiten. Er worden drie soorten maatregelen ingevoerd:

1. voor scholen: kleuter- en lagere scholen met relatief veel arbeiderskinderen kunnen een zgn. stimuleringschool worden en in aanmerking komen voor extra leerkrachten.
2. voor schooladviesdiensten: diensten krijgen per 20 stimuleringscholen een extra begeleider.
3. voor enkele stadswijken en plattelandsgebieden: op vijf plaatsen worden projekten opgezet, hier krijgen scholen en welzijnsinstellingen zoals buurtwerk en bibliotheek, samen extra faciliteiten. Op een tiental plaatsen bestonden projekten met soortgelijke doelstelling al op bescheiden schaal.

EMANCIPATIE

Tijdens de uitvoering van het stimuleringsbeleid bleek het doel 'optimale ontplooiing van mogelijkheden' een uiterst vaag begrip. Gaandeweg is men steeds meer gaan spreken over 'emancipatie', vooral in de projekten. Ook Van Kemenade zelf werkt dit begrip uit in een na zijn ministerschap geschreven opstel, dat is opgenomen in de bundel 'Als de smalle weegbree bloeit'. Centraal staat de vraag, wát kinderen moeten leren en hoe. In de projekten proberen scholen en buurtwerk de kinderen inzicht te geven in de eigen situatie en ze greep te laten krijgen op de werke-

lijkheid. Dit gebeurt door een thematische aanpak, waar wordt ingegaan op de eigen ervaringen van de kinderen. Een thema is bijvoorbeeld 'geschiedenis van de buurt'. De kinderen speuren naar bronnen over het ontstaan van de buurt, ze vragen oude mensen naar ervaringen van vroeger en naar wat er veranderd is. Ze bespreken de situatie van het moment, de speelgelegenheid, de woningbouw, het verkeer. De taal sluit aan bij verslagen en interviews, die gemaakt zijn. Ook het rekenen wordt zoveel mogelijk in een zinvol kader gegeven. Zo leren de kinderen praten over de maatschappelijke factoren, die van invloed zijn op de situatie waarin ze leven.

OMBUIGING

Pais heeft het in de titel van zijn laatste beleidsnotitie ook over emancipatie. Voluit luidt deze: 'Een vernieuwd stimuleringsbeleid in het kader van de emancipatie van groepen in educatieve achterstandssituaties en in het kader van het innovatieproces basisschool'. Veel gelul, weinig wol. In de notitie zelf komt het begrip niet voor. Pais' daden zijn helaas niet in overeenstemming met zijn woorden. Hij zegt: 'De verworvenheden van het stimuleringsbeleid moeten beklijven', en

'Het tijdelijke karakter van de huidige stimuleringsmaatregelen moet worden vervangen door een permanente voorziening'. Maar onder dit mom komt er een ander beleid, met een andere doelstelling, voor een andere doelgroep. De nieuwe doelgroep wordt gevormd door alle kinderen, die om wat voor reden ook een achterstand hebben in het onderwijs: arbeiderskinderen, kinderen uit het buitenland, meisjes, kinderen met psychische en fysieke gebreken. De faciliteiten, die eerst voor de arbeiderskinderen beschikbaar waren, moeten nu over de brede nieuwe doelgroep worden verdeeld. De arbeiderskinderen gaan er op achteruit.

Behalve deze verdunning worden er eenvoudigweg maatregelen afgeschaft. Dit jaar zijn er zes projekten afgebouwd, in 1981 en 1982 worden de volgende zes beëindigd, de laatste projekten zullen nog net 1983 halen. De extra mankracht voor schooladviesdiensten wordt niet meer toegewezen ovg. het aantal stimuleringscholen. De doelstelling is fundamenteel veranderd. Het gaat nu in de eerste plaats om integratie van kleuter- en lager onderwijs, het zgn. innovatieproces basisschool. Dit innovatieproces vormt het kader waarbinnen stimulering nog slechts betekent: inhalen van achterstand.

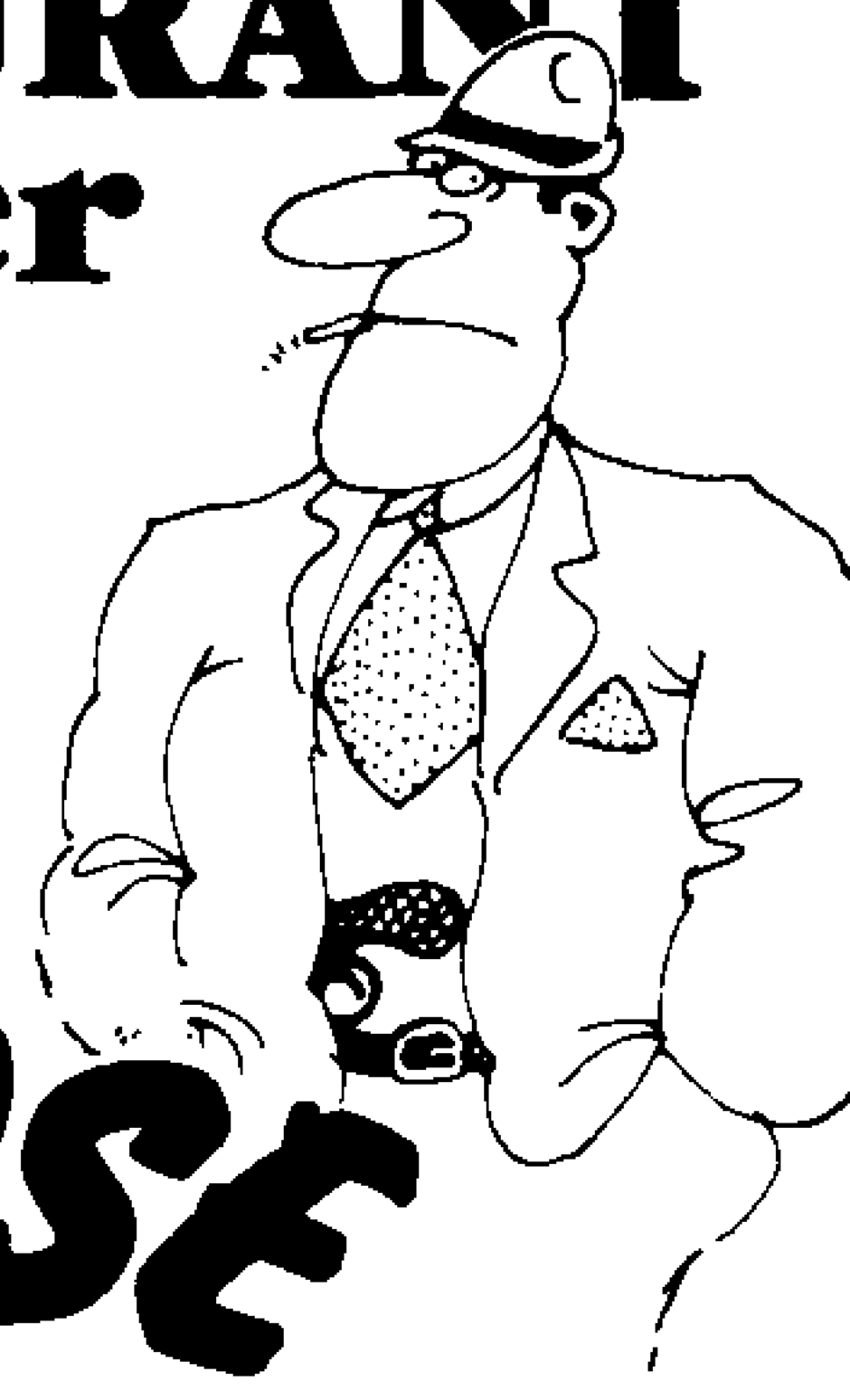
PAIS LIKWIDEERT

Pais doet met deze ombuiging een grote stap terug. Sinds de zestiger jaren is het besef doorgedrongen, dat de maatschappelijke achterstelling van de arbeidersklasse versterkt wordt door ons onderwijsstelsel, zowel door de inhoud als door de structuur. Het onderwijs moet daarom drastisch worden veranderd. Onderwijs en welzijnsinstellingen moeten samenwerken om arbeiderskinderen het gereedschap aan te reiken dat ze greep geeft op de eigen situatie. Deze moeilijke opgave werd door de stimuleringsprojekten begrepen. Dit emancipatiestreven wordt vakkundig gelijkwideerd.

TINE KNIGGE
DIRK MONSMA

**De nu volgende pagina's
zijn de JONGERENCOURANT
over**

**JONGEREN EN
DE WONINGPENNOSE**

Nieuwe brochure

Begin 1980 verschijnt er een derde PSP-jongerenhuisvestingsbrochure. Al eerder verschenen twee delen met vooral theoretische achtergrondinformatie over de ontwikkelingen van het jongerenhuisvestingsbeleid, de nota Van Dam, subsidiemogelijkheden e.d. Bij het opzetten en uitvoeren van jongerenhuisvestingsakties kan die informatie eigenlijk niet gemist worden.

Het derde deel zal echter vooral ingaan op de (on)mogelijkheden van aktievoeren op plaatselijk nivo. We gaan ervan uit dat PSPjongerengroepen vooral aktievoeren met andere organisaties samen. Daarom vooral aandacht voor aktiemogelijkheden in samenwerking met anderen (waarbij een PSPjongerengroep natuurlijk heel goed de initiatiefnemer kan zijn). Dat brengt wel de vraag met zich mee wat nu je specifieke inbreng is als PSPjongeren. Ook daarover meer.

Natuurlijk kun je niet precies op papier zetten 'hoe je nu een jongerenhuisvestingsaktie opzet'. In elke plaats is de situatie verschillend en zal daarom verschillende aktiemogelijkheden geven. Zit je als jongeren met een konservatieve club als gemeentebestuur, dan zal het vooral nodig zijn akties te voeren die de gemeente duidelijk maken dat er veel behoefte is aan één- en twee kamerwoningen en dat 'alleen bouwen voor gezinnen' een achterhaalde huisvestingspolitiek is. Bij een meer progressief bestuur zal je eerder aan kunnen komen met alternatieve plannen e.d.

Ook de aanwezigheid van een gemeentelijke stuurgroep kan verschillende aktiemogelijkheden bieden. Onderhandelen met de gemeente speelt dan een belangrijke rol.

Het bestaan van andere (jongeren)organisaties en belangengroepen is ook van belang. Soms worden er in een bepaalde plaats jongerenhuisvestingsakties opgezet die één bepaald belang nastreven in een bepaalde buurt of straat. Het actief meedoen in zo'n groep vraagt om een andere aanpak dan in een aktiecomitee

jongerenhuisvesting, waarin verschillende (jongeren)groepen deelnemen en die bijvoorbeeld het stedelijk (jongeren)huisvestingsbeleid aan de kaak stellen.

Moeilijk dus om een soort algemeen plan te geven voor een jongerenhuisvestingsaktie. Daarom worden er een aantal algemene voorwaarden, mogelijkheden en knelpunten die bij verschillende jongerenhuisvestingsakties kunnen spelen uiteengezet.

Dit alles steeds verduidelijkt met voorbeelden uit de praktijk. Niet met de idee dat het overal zo gaat maar wel als voorbeeld hoe het kan lopen in de praktijk.

Verder aandacht voor konkrete aktiepunten (kraken als politiek

aktiemiddel, zelf bouwplannen maken, een huurdersvereniging opzetten), voor publiciteit rond je akties (hoe maak je een krant, een pamflet e.d.) en voor kontakten met andere organisaties die zich met (jongeren)huisvestingsakties bezighouden.

Tot slot een aantal bijlages met adressen, literatuur en aanvullende gegevens.

Voor deze derde brochure werd gekozen voor een losbladige uitvoering. Op deze manier hopen we de aktualiteit bij te kunnen houden en bovendien biedt deze vorm de mogelijkheid konkrete praktijkervaringen toe te voegen. Over een eventuele vaste vorm kan later beslist worden. Eerst maar eens kijken of het werkt. In elk geval zal duidelijk zijn dat deze vorm vraagt om reacties van de gebruikers. Welke informatie mis je? Wat zijn overbodige hoofdstukken? Hoe zijn jullie praktijkervaringen? Laat maar eens wat van je horen!

Je kunt je reactie sturen naar de landelijke jongerenhuisvestingsgroep van de PSPjongerengroepen.

stad uit, in ver weg gelegen betonwijken, flats, vaak onbetaalbaar.

Deze problematiek komt vooral voor in de grote steden. Er worden door aktiegroepen en linkse politieke partijen akties gevoerd tegen deze kaalslag.

Maar in ons projekt willen we vooral laten zien, wat de huisvestingsproblemen van jongeren zijn, want aan de oplossing van hun woningnood moet nog worden begonnen!

Het is niet meer zo dat mensen automatisch in het huwelijksbootje stappen om vervolgens 2 à 3 kinderen op de wereld te schoppen. Vooral jongeren willen op een andere manier gaan wonen: alleen, met zijn tweeën of in een leefgemeenschap: met of zonder kinderen.

Samenlevingsvormen die om heel wat andere soorten woningen vragen dan de doorsnee huizen. Maar daar wordt geen rekening mee gehouden. En dat betekent dat veel jongeren zelf moeten zien hoe ze aan een woning komen...

Lukratieve kamerburo's en particuliere hospita's bieden kleine, vaak slecht onderhouden kamertjes tegen hoge huren aan.

De Dienst Herhuisvesting zit vol met wachtende woningzoekenden. Een troosteloze aanblik met kasten vol ingeschrevenen. Gelukkig zijn er ook niet-kommerciële kamerburo's die zich met de huisvesting van jongeren bemoeien. En veel jongeren nemen het heft in eigen hand en zoeken zelf een oplossing!

Het dia-projekt is te huur bij de PSPjongerengroepen, Postbus 700, Amsterdam (020 - 26 73 74) voor twintig gulden en de verzendkosten. Ook voor meer informatie over dit projekt kun je daar terecht.

WONINGNOOD IN BEELD

Een aantal PSPjongeren maakten enige tijd geleden een dia-projekt over jongerenhuisvesting. Wat zeggen de makers — Ko, Evert, Harmen, Lex, Gerrit en Lenneke — er zelf over?

'We willen met dit dia-projekt duidelijk maken wat het begrip woningnood betekent. En dan bedoelen we woningnood onder jongeren. Mensen die op een andere manier willen wonen dan het normaal voorkomende 'manetje-vrouwje-en-drie-kinderenpatroon', de zogenaamde hoeksteen van de samenleving.

Uit een lijst van een willekeurige woningbouwvereniging bleek ons dat slechts 20% van hun woningbestand uit 1 en 2 kamers bestond. De meeste huizen bestaan uit 5 à 6 kamers, een keuken, een

douche en een wc. Elk 'doorsnee' gezin een eigen wasmachine, fornuis en een auto voor de deur. Voor de meer draagkrachtige gezinnen een luxe vrijstaande bungalow met een tuin vóór en een garage náást het huis. Of een leuk gerestaureerd pandje, in het oude centrum van de stad voor vijf ton. Centrale wooneksperimenten voor de alternatieve gezinnen. Daar moet je wel voor betalen! Natuurlijk is de woningnood onder gezinnen ook niet opgelost. Sloop en renovatie jagen veel gezinnen weg uit hun huizen, de

Neeltje

tekst: het stripschap
tekeningen: willem smits
© 1979

KAMERBURO

'VAN DE REGEN IN DE DRUP'

Peter: 'Iedere dag keek ik in het 'Uggelse Suffertje' naar kameradvertenties maar er werden alleen kamers voor 400 piek voor nette werkende heren met een kantoorbaan aangeboden. Voor mij onbetaalbaar in elk geval. En toevallig werk ik niet op een kantoor maar in een magazijn. Ook vonden sommige mensen dat ik er niet netjes genoeg uitzag (wat dat dan ook moge zijn). Op een advertentie, die ik zelf in de krant zette, werd helemaal niet gereageerd.'

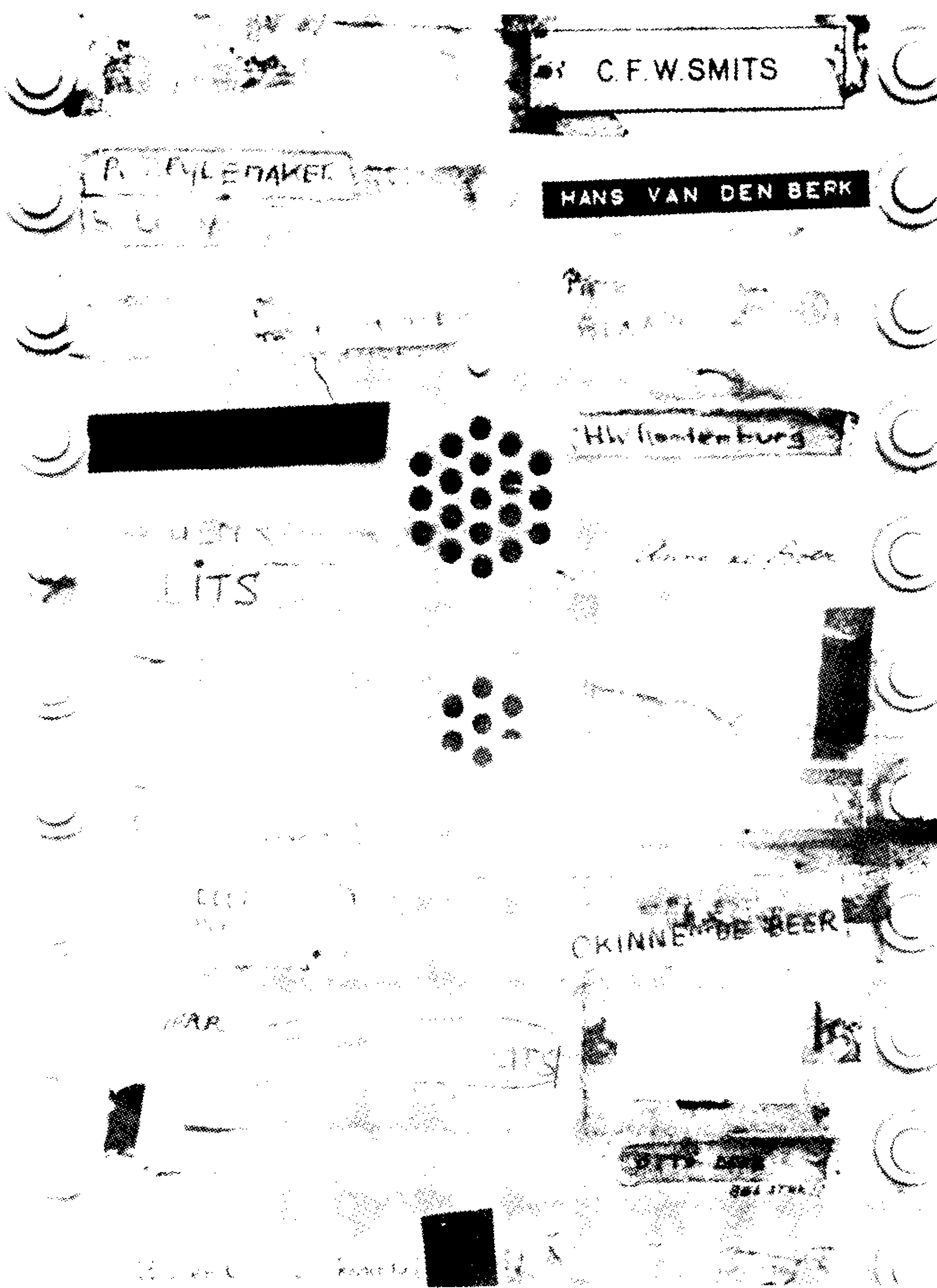
'Op een dag stond er in het 'Suffertje' een advertentie van het kamerburo 'Van de regen in de drup'. In de advertentie stond, dat iedere kamerbewoner binnen de kortste keren aan een kamer geholpen zou worden. Ik erop af dus. Toen ik het buro binnestapte, bleek de man die de zaak runde, pas wat te willen zeggen, als ik vijftig piek betaald had. Hij noemde dat 'inschrijfgeld', voor de 'administratiekosten', die hij aan mij zou hebben. Ik betaalde maar, je moet er wat voor over hebben om het huis uit te kunnen, nietwaar?

MORGEN TERUGKOMEN

De man bleek echter na betaling nog niet veel te vertellen te hebben. Op het moment had hij geen kamers. Ik moest morgen maar even terugkomen. Hij vertelde wel, dat als hij mij aan een kamer geholpen had, ik aan hem een maand huur moest betalen. 'Bemiddelingsgeld' noemde hij dat. Nou ja, dacht ik, als ik morgen maar een kamer van hem krijg.' 'De volgende dag kwam ik terug, maar hij had weer niets voor me. En dat ging zo nog een paar dagen door. Na veel bezoekjes had hij eindelijk iets voor me. Een kamer in het centrum voor 450 gulden. In het centrum vond ik wel mooi, maar de huur was veel te hoog. Bovendien wilde de man dat ik hem de 450 gulden bemiddelingskosten vooruit betaalde, nog voor ik het adres van de kamer van hem kreeg. Dat vond ik veel te link.

Daarna ben ik nog een paar keer naar het buro geweest, maar steeds had die man niets voor mij. Ik gaf de moed op en wilde mijn vijftig piek inschrijfgeld terug hebben. Hij had toch niets

Peter had het thuis wel gezien. Niet dat de ruzies de pan uit swingden, maar doen en laten wat hij wilde ging thuis niet. Gelukkig verdiende hij sinds kort zijn eigen geld, dus van z'n ouwelui was hij niet meer afhankelijk. Een eigen kamer leek hem wel wat.

voor me gedaan! Maar volgens de man van het buro kon dat niet, hij had wel allerlei kosten voor me gemaakt, telefoontjes en zo ... Woedend ben ik toen naar de wetswinkel gestapt. Daar wilden ze me wel helpen, maar konden ze niets doen, omdat ik geen kwitantie van mijn inschrijfgeld van het buro gekregen had. Dan valt er ook niets officieel te bewijzen. Zo raakte ik van de regen in de drup!'

AKTIE

De moraal van dit verhaal is dat handel in wind nog steeds gouden eieren legt. En nog steeds

wordt er nauwelijks voor jongeren gebouwd. Daardoor blijven jongeren op het wonen op kamertjes aangewezen. En daar ligt een kans om grof geld te maken door huisjesmelkers en commerciële kamerburo's.

Niet-kommerciële buro's proberen kamerzoekers zo goed mogelijk te helpen. Ze letten erop dat de kamers niet te duur zijn en of er niet te gekke eisen aan de kamerbewoners worden gesteld, zoals: geen bezoek mogen ontvangen, of voortdurend bij de hospita op de thee moeten zitten. Als kamerbewoners moeilijkheden met hun huisbaas hebben, leggen ze ook uit wat de rechten van ka-

merbewoners zijn. Bijvoorbeeld als de huisbaas hen op straat wil zetten of plotseling de huur wil verdubbelen. De niet-kommerciële buro's worden vaak gesubsidiëerd en maken geen winst. Commerciële buro's zijn van een heel ander slag. Ze ruiken geld als ze de enorme woningnood onder jongeren zien. Ze ontdekken 'een gat in de markt'. Als ze hun 'administratie/bemiddelingsgeld' binnen hebben, zal ze de rest een rotzorg zijn.

In sommige grotere steden heeft de gemeenteraad voor een regeling gezorgd, die erop let dat kamerburo's het niet te bont kunnen maken. Ze mogen dan niet meer dan bijvoorbeeld f 65,- (Utrecht) of een maand huur (Amsterdam) 'bemiddelingsgeld' vragen. Een ambtenaar komt dat ongeveer één keer per kwartaal controleren. Dat stelt dus niets voor!

Kamerburo's kunnen met zo'n slappe controle gewoon doorgaan met hun praktijken: veel inschrijfgeld vragen; geen kameradressen meegeven of adressen die al lang verhuurd zijn; etages bemiddelen, waarvoor je een woonvergunning van de gemeente nodig hebt (zonder zo'n vergunning zet de gemeente je op straat); of gewoon veel te veel bemiddelingsgeld vragen.

Om hier een einde aan te maken is er een landelijke actie opgezet, georganiseerd door de LOBH (landelijke organisatie belangengroepen huisvesting). De bedoeling is tot een wettelijk verbod op commerciële kamerburo's te komen. Zolang dat verbod er niet is moeten gemeentebesturen ge-

dwongen worden deze buro's beter te gaan controleren en bij misbruik van de woningnood *direct* te sluiten. De LOBH maakt ook een zwartboek over kamerburo's. Daar moeten zoveel mogelijk klachten in komen te staan! Heb je vervelende ervaringen met zo'n buro bel dan direkt (LOBH: 020 - 22 35 05)!

Overigens: Kamerburo 'Van de regen in de drup' in Uggelen bestaat in werkelijkheid. Het is maar een klein oplichtertje. Er zijn veel grotere. Het is wel een buro, waarvan er tientallen bestaan. Daarom hebben we het als voorbeeld genomen. Als de aktie rond is zal het buro met naam en toenaam genoemd worden.

LOBH

De letters LOBH staan voor Landelijke Organisatie Belangengroepen Huisvesting. De organisatie is een vereniging en heeft als doelstelling: 'Het bevorderen van passende en betaalbare huisvestingsmogelijkheden voor personen of groepen van personen die volgens de geldende regelingen niet of moeilijk voor woningtoewijzing in aanmerking komen en voor wie geen of onvoldoende adequate voorzieningen bestaan'.

Moeilijke woorden, maar de LOBH zet zich echt in voor o.a. jongerenhuisvesting. Dat doen ze door het ondersteunen van plaatselijke aktiegroepen, het geven van informatie en onder druk zetten van regering en Tweede Kamer. Daarnaast geven ze een woonkrant uit: IGLO.

Het adres is: Henri Polaklaan 12b, Amsterdam, tel. 020 - 22 35 05. Trouwens, bijna alle tekeningen en foto's in deze jongerenkrant komen uit de IGLO. Let vooral op de mooie tekeningen van Erik Scheele.

KOE WERD RONDGEZEULD

Bij de begrotingsbehandeling van het Ministerie van Volkshuisvesting op 30 oktober 1979 kleedden drie jongens zich tot op hun onderbroek uit op het Binnenhof. Er werd rondgezeuld met een levensgrote, kartonnen melkkoe. Ook waren er spandoeken met: 'Stop de uitkleding van de kamerbewoner' en 'De kamerbewoner is al genoeg uitgemoelen'. Waarom al deze drukte?

Juni 1979 werd de huurprijzenwet ingevoerd. Een echt liberaal kunstwerk: het uitgangspunt is, dat de verhuurder en de huurder 'vrij' de huurprijs kunnen afspreken. Alsof door de enorme woningnood de huurder toch al niet gedwongen wordt iedere huurprijs — hoe hoog ook — te accepteren! Deze wet heeft ook grote gevolgen voor kamerbewoners. In een apart gedeelte van de wet worden namelijk de huurprijzen van kamers geregeld. Daarbij blijkt duidelijk dat de kamerhuurder enorm achtergesteld wordt bij een zogenaamde zelfstandige huurder (een huurder van een hele woning, die er overigens ook al niet best vanaf komt in de nieuwe wet).

Waar zit hem nou het verschil? Als de huurder van een zelfstandige woonruimte vertrekt en de huisbaas wil voor de nieuwe huurder de huur met meer dan 5% verhogen, dan moet hij/zij dat melden bij de huurkommissie. De huurkommissie is een onafhankelijke groep mensen, half uit huisbazenorganisaties, half uit huurdersverenigingen, bijgestaan

door wat ambtenaren. De commissie beoordeelt aan de hand van de wet of de huur wel redelijk is. Ook als je moeilijkheden met je huisbaas hebt over de huurprijs, kun je naar de huurkommissie stappen.

Meldt de huisbaas zijn verhoogde de huur niet aan, dan kan de nieuwe huurder gewoon de oude huur, die zijn voorganger/voorgangster betaalde, blijven betalen.

KRITIEK OP ACHTERSTELLING

Zo'n meldingsplicht voor grote huurverhoging ineens ontbreekt voor bewoners van 'onzelfstandige woonruimte' (gewoon kamers dus). Kamerbewoners verhuizen veel (altijd op zoek naar een iets beter hok). Huisbazen verhogen dan vaak de huur in één klap met 10-30%. Volgens de wet mag er maar één keer per jaar een huurverhoging of verlaging plaatsvinden. Dat betekent, dat een nieuwe kamerbewoner pas na één jaar naar de huurkommissie kan stappen om huurverlaging aan te vragen. Dan heeft hij/zij vaak al honderden guldens teveel betaald. Guldens, die meestal niet van de huisbaas teruggevorderd kunnen worden.

De eis is dan ook, dat er een meldingsplicht voor kamers komt!

PUNTENSYSTEEM

In de huurprijzenwet wordt de 'redelijkheid' van de huur (dat wat de regering redelijk vindt) uitgerekend door punten op te tellen. Voor iedere vierkante meter 5 punten, voor een centrale verwarming op de kamer 20 punten, voor een wastafel 15 enz. Hoe meer punten een kamer krijgt, hoe meer huur er gevraagd mag worden.

In het puntenstelsel wordt op geen enkele manier rekening gehouden met allerlei wantoestanden, waar kamerbewoners vaak aan overgeleverd zijn. Een kamer onder een plat dak is gloeiend

heet in de zomer en ijskoud in de winter. Maar toch levert dat evenveel punten op als een kamer die lager in het huis ligt. Een kamertje, waarin een wrakke tafel (aanrecht) met daarop een primusstelletje (fornuis) en alleen een koud water kraan, krijgt evenveel punten als een echte keuken. Er wordt geen enkel verschil gemaakt tussen kamerhuur bij een hospita of in een 'vrij' huis, zonder huisbaas. Dat scheelt stukken! En zo zijn er nog wel meer voorbeelden te noemen. Het hele zaakje is met een enorme achteloosheid door Brokx en z'n ambtenaren in elkaar gezet.

Per 1 februari 1980 wordt door de huurkommissies gewerkt met een nieuwe tabel om de huurprijzen vast te stellen. Hierdoor gaan de gemiddelde huurprijzen met zo'n zestig gulden per maand omlaag. Het is een klein resultaatje van de akties in juni en de 'onderbroekaktie' van eind okto-

ber vorig jaar. Die laatste aktie was nodig om Brokx uit zijn slaap te halen. De huurverlaging zou — volgens zijn eigen toezeggingen — uiterlijk 1 oktober 1979 ingevoerd zijn!

Maar ook na de invoering van de verlaagde tabel blijven volgens de huurprijzenwet heel hoge huren mogelijk. Het komt er op neer, dat de hoge huren, die huisbazen van kamerbewoners durven te vragen (vanwege de enorme woningnood onder jongeren) door deze regering nog eens gewettigd worden ook! Voor huisbazen wordt het nog aantrekkelijker dan het al was om een huis per kamer met vette winsten aan jongeren te gaan verhuren. Straks telt ons land evenveel huisjesmelkers als melkboeren! Dus bewoners aller kamers, verenigt u!

aktie in 't Haagje

NEDERLAND SPKULATIELAND

Steeds meer (goedkope) huurhuizen worden — nadat de laatste huurders vertrokken of weggesard zijn — leeg verkocht. De laatste jaren gebeurde dat met meer huizen dan er aan nieuwe gesubsidieerde huizen bijgebouwd werd. Spekulant: tel uit jullie winst. Steeds meer vooroorlogse huizen worden in etages gesplitst en met vette winsten verkocht: de horizontale verkoop.

Nog steeds kunnen huisbazen hun huizen jaren en jaren leeg laten staan, totdat ze er een prijs voor kunnen krijgen die ze willen.

De laatste paar jaar neemt het aantal huisjesmelkers hand over hand toe. Ze kopen een verkrot pandje, timmeren er wat triplex wandjes in, stoppen er 8-10 studenten, werkende of werkloze jongeren in (net wat er maar voor handen is) en vragen 300 gulden of meer voor elk kippehokje.

De regering doet niets. Ze vaardigt geen enkele maatregel uit om de speculatie te beperken. Nee, integendeel zelfs. Brokx schrijft boze brieven naar gemeentes (Amsterdam bijvoorbeeld) die proberen werkelijk wat tegen de horizontale verkoop te ondernemen.

Begin november kwamen er zo'n 25 plaatselijke actiegroepen en komitees in Utrecht bij elkaar om te bespreken wat ze samen tegen allerlei vormen van grond- en woningspekulatie konden gaan doen. Onder de leus 'Huizen zijn om in te wonen, niet om mee te handelen' besloten ze de handen ineen te slaan.

Allereerst gaan ze proberen om in meer plaatsen acties tegen speculatie op te zetten. Verder gaan ze een brochure maken met zoveel mogelijk voorbeelden van allerlei vormen van speculatie in heel Nederland. De bestrijding van de leegstand, het tegengaan van horizontale verkoop, het indammen van de speculatie met bouwgronden en het stoppen van de handel in huurhuizen zal in

een uitgebreid eisenpakket de publiciteit ingaan. Uiteindelijk zal alles in een landelijk tribunaal aan de kaak gesteld moeten worden. Het tribunaal

LANDELIJKE GROEP JONGERENHUISVESTING

Al een flinke tijd bestaat er binnen de PSPjongerengroepen een landelijke jongerenhuisvestingsgroep. Naast het uitbrengen van veel achtergrondinformatie en aktiemateriaal (brochures, jongerenkranten, diaries) organiseerde zij diverse malen landelijke informatie- en themadagen over jongerenhuisvesting.

Deze activiteiten zullen zeker doorgaan. Maar daarnaast wil de jongerenhuisvestingsgroep de komende tijd meer 'de boer opgaan'. Bezoeken van plaatselijke jongerengroepen die kenbaar hebben gemaakt daar belangstelling voor te hebben. Om wat meer te vertellen en te laten zien van de woningnood onder jongeren.

In samenwerking met de plaatselijke groep kan dan bekeken worden of er plaatselijke aktiepunten liggen. En wat we daar samen mee kunnen doen. Voor meer informatie: PSPjg, Postbus 700, Amsterdam, t.a.v. jongerenhuisvestingsgroep-PSPjg, of 020 - 26 73 74.

moet zo'n grote aangelegenheid worden, dat de heren en dames van de landelijke politiek er nu eens niet om heen kunnen en gedwongen worden eindelijk eens iets te gaan doen tegen de woekerwinsten in de huizenhandel.

Wil je meer informatie: bel dan naar de Landelijke Aktie Woningnood (p/a LOBH, Henri Po-

laklaan 12-b, Amsterdam, tel. 020 - 22 35 05).

Wil je vormen van speculatie in je eigen plaats doorgeven bel dan het landelijk anti-spekulatienummer 072 - 11 71 37.

BUSSUM IN BEWEGING

Overal voeren jongeren aktie voor huisvesting. Met nota's en brieven aan de gemeenteraden, maar ook met bezettingen, kraken en plakken. Vooral in Bussum is de jongerengroep erg aktief, en dat moet ook wel.

Sinds 1970 is er in Bussum niet één woningwetwoning gebouwd. Mensen met weinig geld moeten maar ergens anders gaan wonen. Goedkope en goed bewoonbare huizen worden er gesloopt om plaats te maken voor kantoren en parkeergarages. Terwijl het inwonersaantal van Bussum is gedaald, stijgt de woningnood en groeit het aantal dakloze jongeren.

In april 1978 bracht de PSP dan ook een nota uit: De ziekte van Bussum, diagnose en geneeswijze. Bussum is niet volgebouwd. Het college van B&W, dat dit beweert, was wel bereid om medewerking te verlenen aan partikuliere bouwplannen voor luxe-appartementen en villa's. Toch weigert datzelfde college de al in 1976 door PSP en PPR aangetoonde mogelijkheden voor woningwetwoningen op gemeentegronden te realiseren. Initiatieven van de PSP om tot woningwetbouw te komen worden door de gemeen-

teraad opzij geschoven. Geen wonder dat er zich een op winst gericht kamerbemiddelingsburo in Bussum kwam vestigen. Maar waarom zou je je blauw betalen aan zo'n buro, zonder enige zekerheid er een goede woning voor te krijgen, als er zoveel gebouwen leeg staan?

Op 2 juli kraakten een aantal jongeren een leegstaand, voor de sloop bestemd gebouw in Bussum, de Brandsmaschool. Het terrein was bestemd voor twee noodlokalen voor een kleuterschool. De krakers wonen er in tamelijk gerieflijke omstandigheden, zoals ze zelf zeggen. Er is elektriciteit, er hangen TL-buizen, er is water, er zijn twaalf gemeenschappelijke wc's en er is een fornuis voor gemeenschappelijk gebruik. Het gebouw zelf is goed te bewonen, alleen lekt het dak.

De burgemeester stond erg op zijn strepen, maar gaf de krakers toch toestemming om het gebouw te blijven bewonen; wel moest het duidelijk zijn dat ze direkt moesten vertrekken als de gemeente andere plannen met het gebouw had.

Nou, dat is te hopen dat de gemeente inmiddels andere plannen met het gebouw heeft dan de oorspronkelijke sloopbestemming. Uit een notitie van de bewoners van de Brandsmaschool blijkt duidelijk dat het heel goed mogelijk is een gedeelte van de school geschikt te maken voor bewoning door alleenstaanden en stellen. Een ander gedeelte, het oudste, zou dan gesloopt kunnen worden om plaats te maken voor twee noodlokalen. De PSP heeft in de gemeenteraad dan ook een voorstel met die strekking ingediend; het is te hopen dat de raad het dit keer eens niet opzij schuift.

Even iets anders

In Tilburg staat het Paulus Lyceum, een gewone middelbare school zoals er zoveel staan in Nederland. Maar op het Paulus Lyceum gebeuren rare dingen. Hieronder het verhaal van Nel.

POTTEN EN POTEN

Nel: de moeilijkheden begonnen omdat ik met m'n vriendin stond te vrijen achter de school, gewoon omdat ik het lekker vind. En gewoon omdat ik vind dat scholieren ook best mogen zien dat er homo's op school zijn, op elke school.

Misschien zou dit voor de school een aanleiding zijn geweest om toch voorlichting over homofilie te geven. Dat gebeurde niet. Er werd een gedicht over mij in de schoolkrant geschreven, wat ik er niet uit heb laten halen, omdat het niet beledigend of bedreigend was, maar gewoon het idee van wat die man dacht over homo's.

Enkele dagen later kwam onze godsdienstleraar en moderator naar mij toe. Toevallig was heel de redactie van de schoolkrant en de rector erbij. Deze godsdienstleraar zei dat hij het geestelijk ongezond vond als iemand zo demonstratief staat te vrijen en dat ik dat gedicht er niet uit liet halen want nu wist heel de school het! Ik ging daar tegen in en hij bleef volhouden dat hij dat geestelijk ongezond vond.

Er is toen een brief geschreven naar het Paulus Lyceum en nog andere instanties en de volgende dag was er een demonstratie waar folders (roze driehoeken met tekst) uitgedeeld werden aan leerlingen en leraren. Deze aktie werd bewust in de pauze van 1 uur tot half twee gehouden. Toen we om half twee weg wilden gaan werd een aantal van ons gevraagd door leraren om een discussie te houden. Even later werden zij weer door de rector uit de les gehaald. Dat scheen niet te mogen. De rector zei ons dat we ons bij 'het gezag' moesten melden. Wat er daar in de rector's kamer gezegd is schrijf ik liever niet op. Toen zijn we weg gegaan met de belofte dat er een gesprek zou komen.

Het paulus heeft ondertussen een brief terug geschreven en nu

In 1975 bracht de toenmalige staatssekretaris Van Dam de 'Nota Huisvesting Alleenstaanden en Tweepersoonshuishoudens' uit. In deze nota, in de wandeling de nota Van Dam genoemd, werd voor het eerst de woningnood onder één- en tweepersoonshuishoudens op regeringsniveau erkend. Een van de gevolgen van deze nota was de instelling van stuurgroepen in 111 grote en middelgrote gemeenten. Deze stuurgroepen kregen tot taak de activiteiten op het gebied van alleenstaanden en tweepersoonshuishoudens te stimuleren en te coördineren en het (verplichte) onderzoek naar behoeften van deze huishoudens te begeleiden.

De instelling van deze stuurgroepen was voor aktie- en belangengroepen reden tot optimisme. Nu zou eindelijk invloed uit te oefenen zijn op de huisvesting van alleenstaanden en tweepersoonshuishoudens. Om die invloed via de stuurgroep te krijgen moest de stuurgroep wel aan een aantal voorwaarden voldoen. Juist die voorwaarden gaven nogal eens aanleiding tot conflicten binnen de stuurgroep en brachten duidelijke tegenstellingen. Het bleek dat gemeentes en korporaties heel andere ideeën hadden over de functie van de stuurgroep.

Ze wilden de stuurgroepen een veel vrijblijvendere status geven ten aanzien van B&W dan dat de belangengroepen eisten. Verder bleek dat wanneer er over konkrete plannen beslist moest worden, vaak ingebracht door belangengroepen, die belangengroepen tegen de ambtelijke argumenten weinig of niets in konden brengen: 'ze waren te weinig deskundig'. Het gevolg hiervan was dat belangengroepen zich meer gingen informeren en op die manier net zo goed deskundig werden.

schrijft het coc weer een brief terug waarin ze vragen om dat gesprek.

In deze periode is er een discussieavond georganiseerd over homo's op school die nog plaats moet vinden maar niet voor de eerste of tweede klassers en niet met het coc of de werkgroep homofiele jongeren (WHJ), nou ja.....

Een van de argumenten van de direktie was dat alles veel te delikaat was voor de eerste en tweede klassers. Maar dan vraag ik me af, wiens schuld dat is. Heeft de school niet de verantwoordelijkheid om die leerlingen voor te lichten zodat ze weten wat homosexualiteit is, en weten dat het normaal is, of weet de direktie dat zelf nog niet?

Wie meer wil weten van deze aktie (omdat er bij jou op school ook nog altijd zo lullig over flikkers en potten wordt gedaan) of over de werkgroep homofiele jongeren, kan contact opnemen met nel, lange nieuwstraat 200 in tilburg.

STUUR GROEPEN

Duidelijk werd dat je, door een goede organisatie in de stuurgroep sterk kwam te staan. In ruim 40 gemeentes kwam dan ook een vooroverleg van belangengroepen tot stand.

Mede door het hierboven genoemde kwamen tegenstellingen scherper aan het licht: lagere inkomens, waaronder juist veel alleenstaanden en tweepersoonshuishoudens, kwamen niet aan de bak of alleen maar in de slechtste woningen.

Voor de belangengroepen werd steeds duidelijker dat, om de huisvestingsproblemen goed aan te pakken, het totale gemeentelijke volkshuisvestingsbeleid in de stuurgroep aan de orde moest komen, en dat de gemeentes en de wethouders wat dat betreft de boot afhielden (en houden), en in de stuurgroep alleen wilden praten over het onderzoek en soms onder druk van de belangengroepen, over door die belangengroepen ingebrachte voorstellen over konkrete plannen.

Om wel invloed uit te oefenen op het gemeentelijk volkshuisvestingsbeleid gingen veel belangengroepen over tot het voeren van akties buiten de stuurgroepen om. Denk maar eens aan de kraakakties, demonstraties, bezettingen, het uitbrengen van

zwartboeken over het functioneren van de stuurgroep of over de woonruimteverdeling, en het informeren en onder druk zetten van politieke partijen in de gemeenteraad.

Niet in alle stuurgroepen ging het zo als hierboven beschreven. In gemeentes zonder aktieve belangengroepen gingen stuurgroepen vaak pas vrij laat aan de slag. B&W gaven vaak openlijk toe dat de stuurgroep slechts was ingesteld om het verplichte onderzoek gesubsidieerd te krijgen. Naast het begeleiden van onderzoek is daar dan ook verder weinig of niets gedaan.

Konkluderend kunnen we zeggen dat de stuurgroep niet een middel is om het gemeentelijk volkshuisvestingsbeleid om te krijgen. Beïnvloeden van dat beleid kan het best gebeuren door middel van doelgerichte akties en via bestaande politieke organisaties waarbij de uiteindelijke beslissingen door de gemeenteraad moeten worden genomen (hoe gebrekkig die ook kan functioneren).

Toch heeft de instelling van stuurgroepen ook enkele positieve gevolgen gehad: het leidde tot een verhoging van kennis bij de belangengroepen. Er werd zo voor de belangengroepen een mogelijkheid geopend direkt en regelmatig in contact te komen met wethouders, ambtenaren en korporaties die zo steeds gekonfronteerd blijven met de huisvestingsproblemen. Ook biedt de stuurgroep de mogelijkheid om op de hoogte te blijven van wat er in de gemeente gaande is.

En tenslotte zijn de stuurgroepen in veel gevallen in staat om ruchtbaarheid aan gesignaleerde misstanden te geven.

OPVANGCENTRUM DEN HAAG

Donderdagavond 20 december was het dan eindelijk zover: de feestelijke opening van het opvangcentrum op de Weeversplaats in Den Haag.

Ook in Den Haag is grote woningnood onder de jongeren, en zijn de wachtlijsten lang. Maar niet iedereen kan wachten tot het jaar 2000. Jongeren die noodgedwongen van huis of tehuis weglopen, hebben direkt onderdak nodig. Al anderhalf jaar geleden kwam de Kommissie Opvang Projekt met een rapport waarin een 'blauwdruk' stond voor een centrum voor kortdurende opvang voor jongeren. Ondertussen kwam de hulpverlening aan jongeren ernstig in gevaar. Hulpverleningsorganisaties als Release en de Sosjale Joenit moesten soms dagen bellen om opvang te vinden, of jongeren die om hulp kwamen weer de straat opsturen. De verantwoordelijke wethouder, Du Chatinier, had al in april be-

loofd dat het opvangcentrum er nog in 1979 zou komen. En dat is dan ook gebeurd, maar dat is niet aan de gemeente te danken. Release en de Joenit hebben de 20e december samen met het komitee jongerenhuisvesting, de studentenorganisatie van de sociale akademie en de PSP een stukje opbouwende kritiek op de Weeversplaats neergepoot. De enige inbreng hierbij van de kant van de gemeente was het o'schrijfboekje van een agent, maar dat raakte in het gedrang nóg zoek ook. Helaas was ook het opvangcentrum maar van tijdelijke aard, met een stel oude deuren begin je nu ook weer niet zoveel. Wethouder, hou je dus nu aan je afspraak!

Volgens staatssecretaris Gerrit Brokx waren er in 1979 eigenlijk 55.000 woningen en wooneenheden voor alleenstaanden en twee persoonshuishoudens méér nodig dan er in werkelijkheid waren. Over twee jaar zullen er volgens hem 230.000 van die woningen en wooneenheden moeten zijn. Toch werden er in 1979 maar 5500 kleine woningen in aanbouw genomen, de helft van het programma van dat jaar (10.000). Van die 5500 zijn er bovendien 800 erg duur. In 1979 hebben we er van Brokx dus 4700 betaalbare woningen bij gekregen voor minstens 55.000 urgent woningzoekenden!

Cijferzooi

Je zou denken dat Brokx er de komende twee jaar hard aan zal moeten trekken om aan zo'n 230.000 te komen. Het is alleen jammer dat hij dat zelf nog niet lijkt te weten. In de Memorie van Toelichting bij de begroting van Volkshuisvesting voor 1980 schrijft hij letterlijk: 'Het beleid dat met betrekking tot de huisvesting voor één- en tweepersoonshuishoudens in de afgelopen jaren is gevoerd, zal worden voortgezet'.

Hij gaat dus gewoon door met het bouwen van een paar duizend woningen per jaar. Hij laat het gewoon gebeuren dat het woningbouwprogramma iedere keer opnieuw lang niet wordt gehaald. (Let maar op: voor 1980 is het programma 12.000. Wat zal er van terecht komen?) Ook volgend jaar zal er weer geen verplicht percentage jongerenhuisvesting in alle woningbouwplannen komen. Ook nu weer geen maatregelen om de aankoop en verbouw van grote panden te vergemakkelijken. Met moeite kon de voortzetting van activiteiten van het LOBH worden veiliggesteld (Brokx wilde zelfs hun subsidie stopzetten!). En op het nipper-tje kon de definitieve ondergang van de gemeentelijke sturgroepen worden voorkomen. Die sturgroepen waren vier jaar geleden ingesteld om de woningnood onder alleenstaanden en tweepersoonshuishoudens te onderzoeken. Afgelopen jaar wilde Brokx ze maar weer opheffen. Maar het is duidelijk dat de gemeentebesturen die pottenkijkers nog

soonshuishoudens te onderzoeken. Afgelopen jaar wilde Brokx ze maar weer opheffen. Maar het is duidelijk dat de gemeentebesturen die pottenkijkers nog

BEGELEID WONEN

Gelukkig komen steeds meer mensen er achter, dat jongeren vaak beter af zijn als ze op kamers wonen dan in een tehuis of in een gezin waar veel moeilijkheden zijn. Voor die mensen is het dan heel lekker om te wonen in een huis waar ook andere jongeren wonen. Waar ze bijvoorbeeld gezamenlijk kunnen eten en waar altijd mensen zijn om even een praatje mee te kunnen maken.

De stap uit een tehuis of een gezin naar een kamertje waar je in je eentje zit is nou niet zo aantrekkelijk. Dus kwamen er vooral van de kant van de hulpverleningswereld en de kindbescherming geluiden om zogenaamde 'begeleid-wonen' projecten op te zetten. Een soort tussenstap naar zelfstandig wonen: in een huis wonen een aantal jongeren bij elkaar. De groep wordt begeleid door één of meer hulpverleners. Die hulpverleners wonen soms

Jongerentribunaal

Eind 1979, ruim een maand nadat het Jongeren Tribunaal 79 werd gehouden, lijkt het tijd om te bezien wat dit tribunaal heeft opgeleverd en of er eventueel een vervolg op komt.

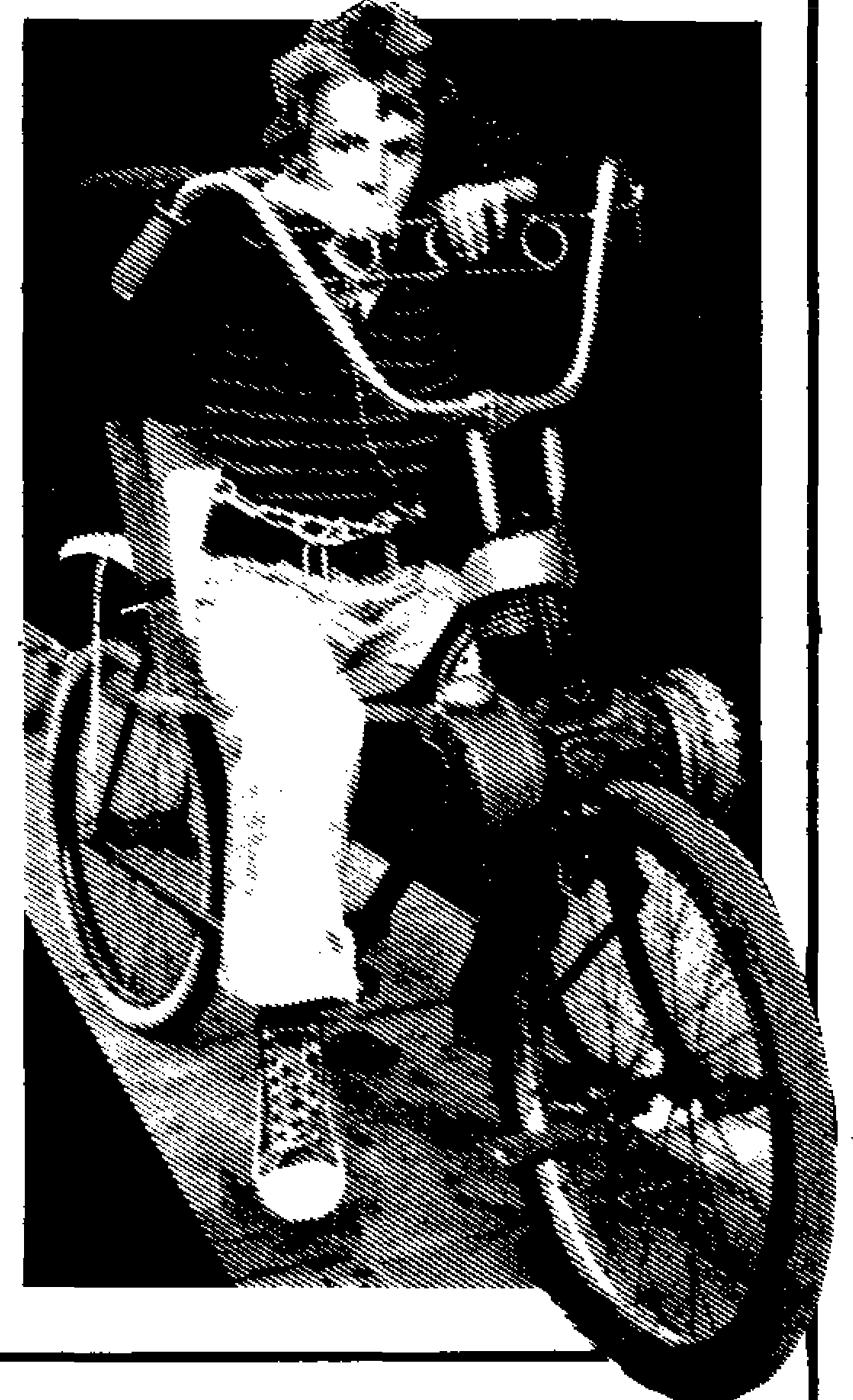
De klachten van de aanklagers, de reacties uit de zaal en de opmerking van de forums zijn zwart op wit vastgelegd in moties, die door de aanwezigen werden goedgekeurd. Natuurlijk is het niet de bedoeling dat die voorstellen op papier blijven staan, er

moet wat mee gebeuren ook.

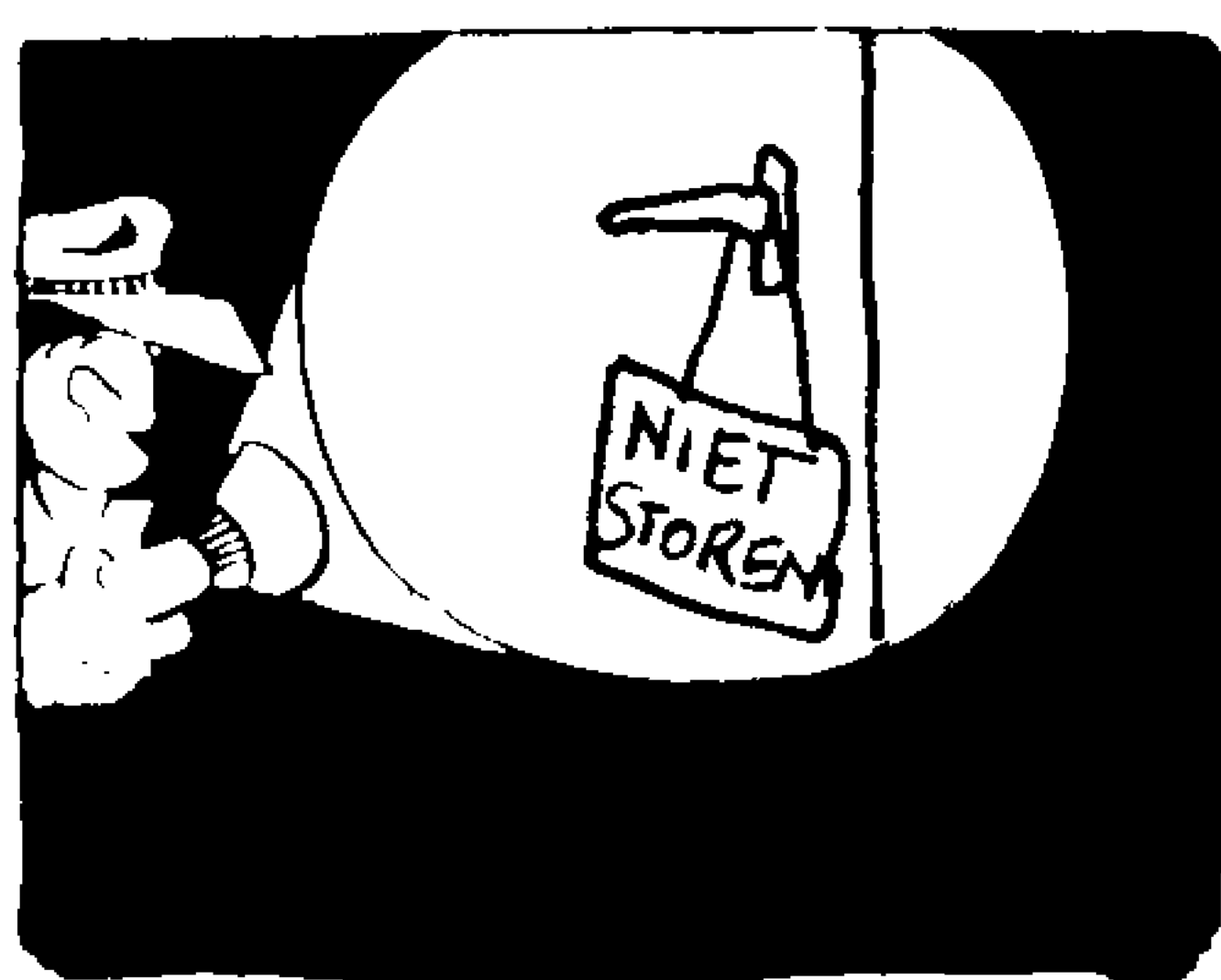
Om al die zaken over huisvesting, werk, onderwijs, inkomen en rechtspositie op een rijtje te zetten, geeft de werkgroep Jongeren Tribunaal 79 een tweede krant uit, een verslagkrant. De werkgroep wil geen saaie verslaggeving maken, of een beleefde samenvatting voor jongerenorganisaties. Wel zal er in komen te staan op welke punten jongeren in verschillende leefsituaties kunnen samenwerken. De emotionele en inhoudelijke discussies hebben aangegeven, dat er een aantal overeenkomsten zijn tussen soldaten, studenten en tehuisbewoners als het gaat over bijvoorbeeld het gebrek aan geschikte woonruimte. Daar hebben ze allemaal mee te kampen. De tweede tribunaalkrant draagt geen pasklare oplossingen aan, wel ideeën om een oplossing dichterbij te brengen. *Een krant niet voor het archief, maar om te gebruiken!* Nu te bestellen bij de PSPjongerengroepen.

steeds heel hard nodig hebben, anders zouden ze helemaal niets doen! Tenslotte heeft er op het Ministerie heel lang maar één man rondgelopen voor de 'bijzondere' huisvesting, in plaats van een groep uiterst actieve ambtenaren. Die man trok bovendien steeds het land door, dus op het ministerie was niemand bereikbaar. Als dat beleid moet worden voortgezet, dan voorspelt dat niet veel goeds.

Als het aan deze regering ligt, dan wordt er veel geld gegeven aan particuliere bedrijven. Dan hopen ze dat die bedrijven met dat geld huurhuizen gaan bouwen. Zo mag er weer winst gemaakt worden uit onze woningnood! Er valt immers heel wat te verdelen en te heersen over 230.000 daklozen. Is het een wonder dat beleggers, huisjesmelkers, kamerburo's, kamerverhuurders, speculanten en andere ongere types hun kans grijpen?

Aan die begeleid-wonen projecten is ontzettend veel behoefte: jongeren die nu noodgedwongen in een tehuis wonen, omdat er geen andere oplossing voor ze is, kunnen dan mooi op kamers gaan. Geld daarvoor moet komen van de kant van het Ministerie van Justitie (kinderbescherming) en van CRM (jeugdwelzijn). Maar (zoals jongeren zo vaak de klos zijn) de kindbescherming is nu juist een grote bezuinigingspost van deze regering: in drie jaar tijd moet er 90 miljoen worden bezuinigd. Dus net als de gemeentelijke wachtlijsten voor woningzoekenden nemen de wachtlijsten bij begeleid-wonen projecten razendsnel toe. Als het de regering ernst is met de hulpverlening aan en het welzijn van jongeren, dan geeft ze ruim baan aan begeleid-wonen projecten!

ook in het huis, soms wonen ze er niet en komen ze zo af en toe kijken.

Plaatselijke groepen

De PSPjongerengroepen schieten als paddestoelen uit de grond en leven, soms erg kort, een flitsend bestaan.

Hoe staat het met de jongerengroepen? Wat doen ze zoal? Waar hebben ze het allemaal over? Wat zijn de overeenkomsten? Hoe kijken ze naar elkaar en hoe kijken zij naar het landelijk bestuur?

Jack ten Haaf, stagiaire bij de PSPjongerengroepen bezocht de laatste maanden de jongerengroepen in het land. Hieronder zijn ervaringen.

Op het kongres in Boskoop in 1978, is er besloten dat er meer contact moest komen tussen de jongerengroepen zelf en met het landelijk bestuur. Hoe zouden we dat nu gaan aanpakken? Het antwoord kwam al vrij snel: we nemen een stagiaire die alles maar eens moet inventariseren. Welnu, dat gebeurde. Jack trok er met z'n tasje op uit en ging bijna alle jongerengroepen in het land bezoeken. Hij kwam hele droevige dingen tegen, maar ook hele prettige. Op het sekretariaat waren een aantal 'jongerengroepen' bekend, die bij nader onderzoek nooit of nauwelijks bestaan hadden.

Dit was natuurlijk niet zo leuk, maar je probeerde dan weer iets nieuws van de grond af te krijgen (wat op een heleboel plaatsen goed lukt). Er zijn ook heel veel goed draaiende jongerengroepen die hele leuke dingen doen tegen de slechte 'dingen' in de stad. De jongerengroepen hebben nog steeds de kracht iets ludieks te presenteren. In sommige steden bereiken ze daar zelfs de meest 'rechtse' kranten mee, en veranderingen op gemeentelijk nivo.

De overeenkomst tussen de diverse jongerengroepen is dat ze allemaal niet eindeloos over strategieën willen discussiëren, maar

de gemeente het ongenoegen op een ludieke manier onder de neus wrijven.

Over het algemeen willen de jongerengroepen meer informatie van en over elkaar. Dit probleem proberen we op te lossen door binnenkort een dag te organiseren, waar zoveel mogelijk jongerengroepen zouden moeten komen die dan allemaal hun steentje bij zullen kunnen dragen tot de oplossing van dit probleem. Verder ligt het in de bedoeling

dat er een soort draaiboek komt over hoe je op een goede manier een jongerengroep kunt opzetten.

M'n bezoek bij de jongerengroepen was erg leerzaam, meestal na de vergaderingen heel gezellig. Bij de jongerengroepen waar ik nog niet op bezoek ben geweest, kom ik binnenkort.

te Bussum

DIENSTPLICHT

Op zaterdag 23 februari a.s. organiseren de PSPjongerengroepen in Tilburg een landelijke diskussiedag over de vier dienstplichtigenorganisaties, te weten de Vereniging Dienstweigeraars (VD), Vereniging Voor Dienstplichtige Militairen (VVDM), Bond voor Dienstplichtigen (BVD) en Onkruid.

De bedoeling van de dag is om standpunten over deze vier organisaties te bepalen, met andere woorden, we gaan de vier organisaties 'ontleden'. Als voorbereiding voor de dag wordt er een voorbereidingsmap met artikelen over de vier organisaties uitgebracht. Daarnaast is er natuurlijk ook nog de brochure LINKSOMKEERT! die de PSPjongeren nog

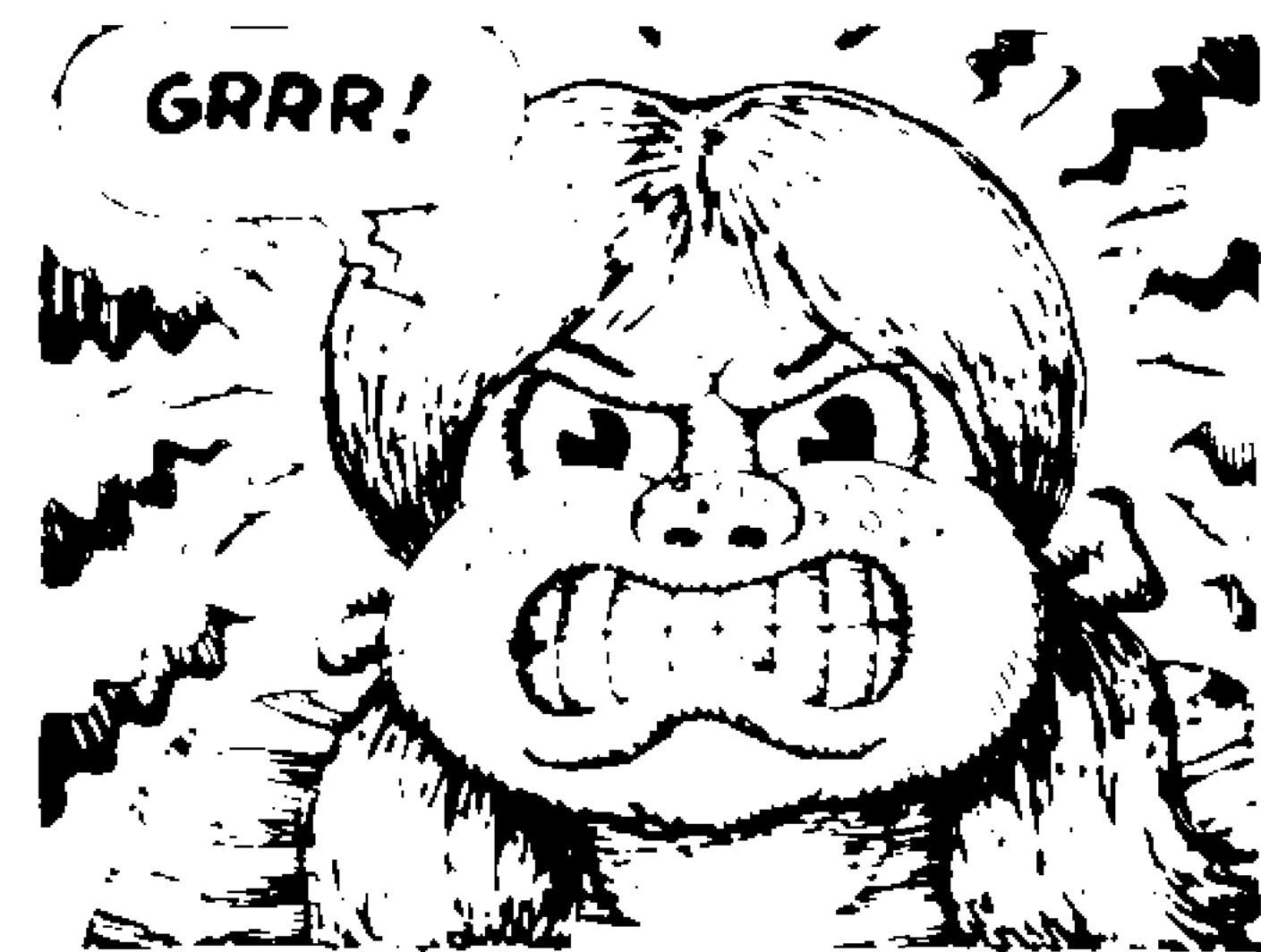
niet zo lang geleden uitbrachten. De discussiemap zal als de rode draad dienen voor de discussies. De map is aan te vragen bij de PSPjongerengroepen. Postbus 700, Amsterdam (020 - 26 73 74).

Na afloop van de verschillende diskussierondes is er een afsluitend forum waarin elke organisatie met een vertegenwoordiger zit.

's Avonds wordt er een feest georganiseerd, zoals we dat bij de PSPjg gewend zijn. De organisatie van dit feest is in handen van de jongerengroep uit Tilburg. Het organiseren van een goed feest is hen wel toevertrouwd. Ook het door hen georganiseerde Rock Against Racism konsert was een groot succes.

Het gebeuren zal zich afspelen in trefcentrum POSJET, Academie- laan 9, Tilburg.

Posjet is heel gemakkelijk te bereiken vanaf het NS-station Tilburg-West. De dag zal beginnen om 10.00 uur. Nadere informatie is te krijgen bij de PSPjg, Nieuwe Looiersstraat 45-47 te Amsterdam (020 - 26 73 74). Ook opgeven voor de dag graag daar, vóór 15 februari.

PSP-jg UITGAVEN

informatiefolder	0,25
jongerenkrant 5	0,15
6	0,15
7	0,30
8	0,15
9	0,30
10	0,15
11	0,15
12	0,30

map popmuziek en politiek	1,50
affiche psp-jg	0,25
grote psp-jg button	1,50
linksomkeert! (alles over dienstplicht en dienstweigeren)	3,00

Bij bestellingen nog geen geld overmaken; de prijzen zijn zonder portokosten, die worden ekstra in rekening gebracht. bestellen kan bij psp-jg, postbus 700, amsterdam, of per telefoon 020 - 267374.

Nieuw bestuur

Het nieuwe bestuur van de PSP jongerengroepen werd op 14 oktober op het kongres in Bunnik gekozen en is dus niet zo heel 'nieuw' meer. Het zijn:

Wam Kat (voorzitter)
Westersingel 68, Culemborg
Benjamin van Crevel (sekretaris)
Voornestraat 30, Amsterdam
(020 - 32 57 95)

Victor Verhoeven (penningmeester)

J.P. Heijestraat 68 I, Amsterdam
(020 - 83 48 84)

Paul van Dun (lid)
Arendlaan 38, Tilburg
(013 - 32 32 46)

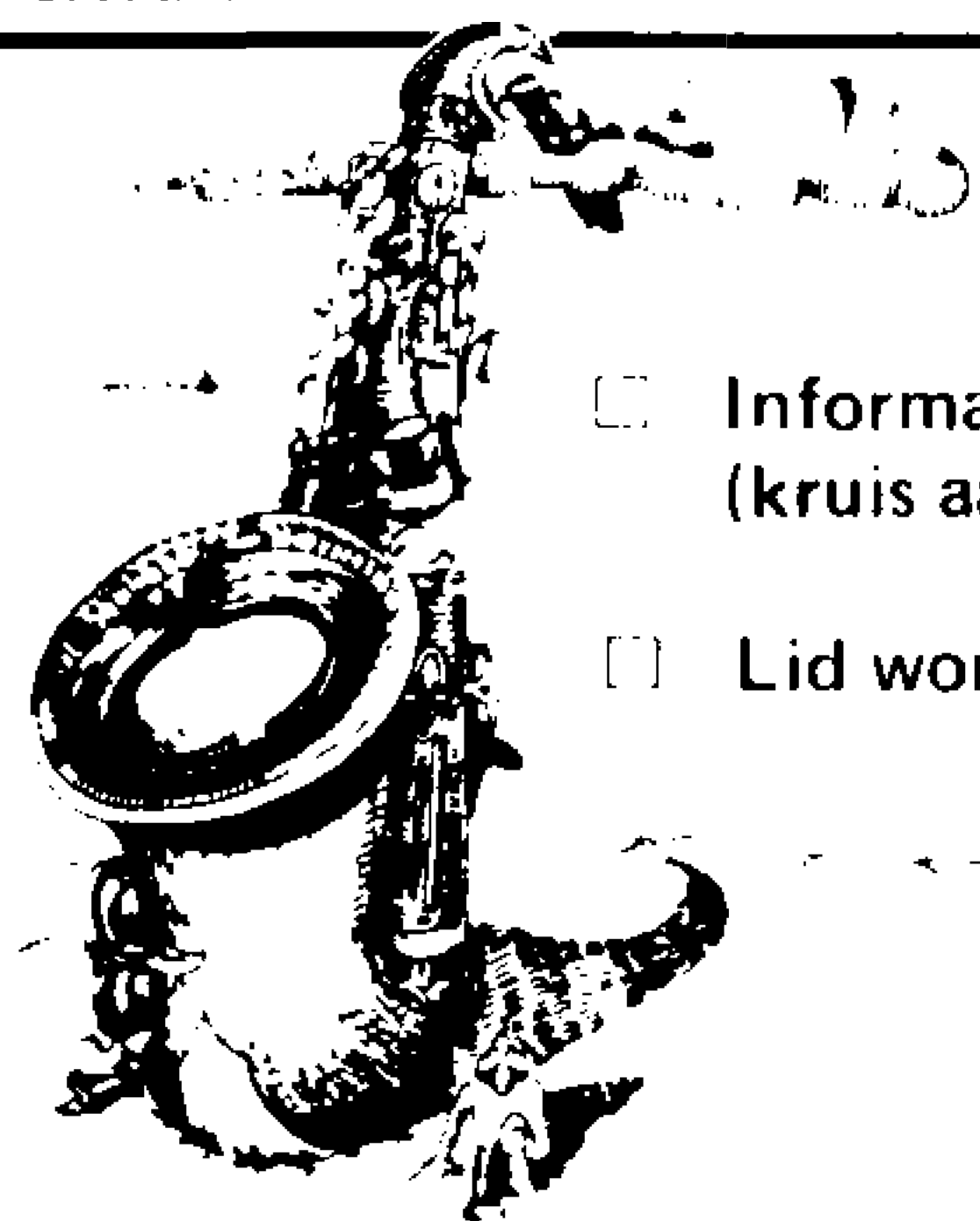
Nick van der Giesen (lid)
Muiderwaard 68, Alkmaar
(072 - 61 09 43)

Karel ten Haaf (lid)
Acacialaan 14, Bloemendaal
(023 - 25 14 71)

Marko Klijn (lid)
Tusselerdijk 6, Lochem
(05730 - 21 88)

Renée van Wirdum (lid)
Thorbeckelaan 106, Den Haag
(070 - 68 95 84)

En de oud-bestuursleden dan? Hubert, Lenneke, Andrée, Kees, Peter, Frits en Michael: fantasties bedankt!

Informatie over de PSP-JG (kruis aan wat je wil)

Lid worden van de PSP-JG

BON

Naam: .....

Adres: .....

Postcode: .....Woonplaats: .....

Geïnteresseerd in: .....

Opsturen aan: PSP-JG Postbus 700 Amsterdam

woningnood is een ramp

In Utrecht is onlangs het 'Rampenkommitee Woningnood Utrecht' opgericht. De themagroep Volshuisvesting van de PSP heeft een belangrijke rol vervuld in het tot stand komen van dit komitee. Hieronder volgt het hoe en waarom.

Utrecht heeft zich de laatste jaren ontwikkeld tot het handels en dienstencentrum van Nederland. De stad is overal bekend om haar betonnen winkelhart Hoog-Catharijne. Vele woningen hebben plaats moeten maken voor kantoorcomplexen. Hiervoor was het aanleggen van snelle toevoerswegen noodzakelijk. De consumptie-, kantoor, en vergadercentra moeten makkelijk bereikbaar zijn. In de komende jaren zal er niet veel veranderen aan deze ontwikkeling. De uitbreiding van Hoog-Catharijne en de Jaarbeurs staan op het gemeenteprogramma en de Rabo heeft een reusachtig kantoor in gedachten. Het gemeentebestuur (de partijen C.D.A., P.v.d.A. en de V.V.D.) legt de nadruk op de economische ontwikkeling van de stad.

Het volkshuisvestingsbeleid is aan die economische ontwikkeling ondergeschikt gemaakt. Het bouwen van goede en betaalbare woningen en het tijdig opknappen van oude huizen of het verbouwen van bedrijfspanden tot woonruimten, gebeurt te weinig. Een van de desastreuze konsekwenties van het gemeente beleid is het verkrottingsproces in vele wijken. (vooral in de binnenstad)

Huiseigenaren, waaronder de gemeente, speculeren vaak met de huizen in die wijken. De reden daartoe is de eventuele sloop voor de bouw van kantoren en parkeergarages. De prijzen van deze grond vliegen de pan uit. Ondertussen worden de woningen systematisch verwaarloosd. Een gevolg van verkrotting en leegstand is het ontstaan van de zogenaamde 'Open Gaten'. Dit zijn open ruimtes tussen huizen of gewoon grote stukken braakliggende grond. 'Open Gaten' zijn vaak tijdelijk (?) in gebruik als parkeerruimtes, terwijl ze eigenlijk geschikt zijn voor bebouwing van huizen. En dat laatste is hard nodig. Er zijn 21.000 woningzoekenden in Utrecht.

In de kluwen van woningnood problemen is het niet gemakkelijk om een aangrijpingspunt te vinden voor doeltreffende acties. Daarbij denken we aan acties voor betaalbare woningen, en tegen speculatie en gemeentelijk wanbeleid. De acties zullen aan twee belangrijke eisen moeten voldoen. De eerste is politiserend, namelijk het duidelijk maken dat de woningnood een gevolg is van ons kapitalistische systeem. Met onze villa-actie van 'Project-ontwikkelingsmij. Sociaal Pandbeheer b.v.', bekend in stad en land hebben we hiermee een begin gemaakt.

Een tweede eis is het verenigen van een groot aantal groepen, die zich met volkshuisvesting bezighouden. Dit lijkt ons noodzakelijk voor een zo breed mogelijk bereik.

Een probleem binnen het huisvestingsbeleid, wat zich leent voor een stedelijke aanpak en bovendien politiserend kan werken, zijn de 'Open Gaten'. Als de gemeente ernst zou maken

met het bebouwen van deze gaten (grotendeels gemeente eigendom), dan is er ruimte voor het bouwen van minstens 10.000 woningen. De acties rond Open Gaten bebouwing, die betaalbare woningen zal moeten opleveren, kan een begin zijn van een stedelijk initiatief. Een initiatief van groepen, die tot nu toe voornamelijk vanuit deelbelangen bezig waren met de woningnood, zoals de kraakbond, de wijkkomitees, het komitee Jongeren Huisvesting, enz.

Om ons goed te oriënteren op de Open Gatenproblematiek, namen we contact op met een aantal wijkkomitees. Het bleek dat deze lelijk in hun maag zaten met de Open Gaten. Plannen zijn er genoeg, maar de gemeente zit dwars. Initiatieven worden afgedaan met het argument dat er voorlopig nog geen geld beschikbaar komt. Of beter gezegd, de kapitaalbelangen gaan voor. Zodoende zit de Open Gatenproblematiek muurvast. Wel zijn de wijkkomitees enthousiast over eventuele acties op dit terrein. Dat gaf ons actie-idee meer perspectief.

Een werkelijke brede actiegroep, die niet verzandt in partijpolitieke kwesties, is broodnodig.

Wij gingen werken aan de oprichting van een actiegroep.

De oprichting in de vorm van een demonstratie van gat tot gat, omljnd met vlamme stickers en tot daden roepende pamfletten leek ons een prima idee. Op elk te betreden gat zou een poppenkastoptreden en een strijdbaar lied de mensen moeten trekken. De pop-

penkast-groep van de stichting Katrijn wilde ons helpen. (Voortgekomen uit de anti-Unie van Utrecht acties)

Samen met deze mensen hebben we een pittig stuk in elkaar gedraaid. Hierbij kwam de woningnood onomwonden als een ramp naar voren, en de gaten gaapten ons zinloos open aan.

Met de demonstratie is het Rampenkommitee Woningnood Utrecht opgericht. De beginselverklaring van het komitee is als volgt:

- het knokken voor het bebouwen van de daarvoor geschikte Open Gaten met sociale woningbouw. Het gaat hierbij om mensen met lage inkomens, die daar kunnen gaan wonen zonder dat ze huursubsidie hoeven aan te vragen.
- het R.K.W.U. neemt zelf actie initiatieven en zal hierbij zoveel mogelijk samenwerken met de diverse belangengroepen.
- het waar mogelijk steunen van de strijd van de wijkkomitees en andere groeperingen op volkshuisvestingsgebied en het komen tot plannen voor het bebouwen van de Open Gaten.

Op lange termijn wordt gedacht aan het bewaken en het zich inzetten voor vergroting van de bestaande woningvoorraad. Daarbij wordt vooral gedacht aan goedkope huurwoningen.

Dit is een hele mond vol. Er zal reuze hard gewerkt moeten worden om de beginselverklaring waar te maken. De eerste vergaderingen van het R.K.W.U. trokken veel belangstelling. Zo heeft een P.S.P.-initiatief een breed perspectief gekregen. Het Rampenkommitee zal ongetwijfeld nog van zich laten horen.

namens de Vohup Utrecht

HUGO VAN DE STEENHOVEN
JOHAN VAN DER WERF

Foto: Jaap de Boer (Utrechts Nieuwsblad)

Vreemdelingen, Mythen en Tradities

Er is nauwelijks een wet aan te wijzen, waarvan de interpretatie en de werking zozeer lijkt af te hangen van de feitelijke omstandigheden als de Vreemdelingenwet. De Vreemdelingenwet van 1965 is dan ook in de eerste plaats een neerslag van de beleidsvrijheid van de ambtenaren op dit gebied. Zo kan de werking variëren van een puur administratieve regeling van de toelating en uitzetting van vreemdelingen tot een behoorlijk veelomvattend pakket bevoegdheden om vreemdelingen te weren en hun aanspraken op de Nederlandse samenleving zo klein mogelijk te houden. Aan de hand van een aantal knelpunten valt niet anders te constateren, dat de laatste fase is ingegaan: er is sprake van een 'fundamentele verandering' in vergelijking met de tijden waarin de zo geroemde traditie van Nederlandse gastvrijheid gevestigd is, zo stelt mevrouw Haars het zelf in een notitie over het vreemdelingenbeleid. *'Voortzetting van die traditie zal dan ook moeten plaatsvinden door zorg te dragen voor een toelatingsbeleid dat in zijn uitvoering kwalitatief op hoog niveau staat'*. Er lijkt een heel andere traditie te ontstaan. De traditie van de schrille tegenstelling tussen mooie woorden in wetten en beleidsvoornemens en praktijk. Dat eind november een Argentijn bij Hoek van Holland van de boot sprong, naar de kust probeerde te zwemmen en verdronk, is een direct gevolg van de kwaliteit van de uitvoering van het vreemdelingenbeleid. Het is al jaren tobben en worstelen lijkt het te worden. Daarom hier enkele aspecten van dat vreemdelingenbeleid onder de loep.

WET ARBEID BUITENLANDERS

'Deze wet probeert twee heren te dienen. Enerzijds moet het aantal buitenlanders erdoor beperkt worden. Maar anderzijds moet het mogelijk blijven er zoveel hierheen te halen als wij Nederlanders en met name de Nederlandse ondernemingen menen nodig te hebben. Welnu, dat kan. Maar alleen door een wet te maken die het gastarbeiders onmogelijk maakt te gaan en te staan waar ze willen. (...) Precies zoals de arbeiders in de vorige eeuw in vrijwel alles afhankelijk waren van hun bazen (huis van de baas, in de schuld bij de winkel van de baas, steeds kans op ontslag zonder enige kans om ergens anders aan de slag te komen), worden nu de gastarbeiders materieel afhankelijk van hun werkgever'. Zo schreef Bram van der Lek in september 1976 in Radikaal over de in die maand door de Tweede Kamer aangenomen Wet Arbeid Buitenlanders (tegen: PPR, PSP, CPN, VVD en een vijftal leden van de PvdA). De Wet Arbeid Buitenlanders is dan ook een typisch produkt van die 'fundamentele veranderingen' waar mevrouw Haars het over heeft: een toenemende stroom (illegale) buitenlandse werknemers tegenover groeiende werkloosheid veroorzaken sterk beperkende maatregelen ten aanzien van de rechtspositie van buitenlanders. Essentie van de wet: werkgevers die meer dan twintig buitenlanders in dienst hebben, moeten daarvoor een speciale vergunning hebben. In plaats van de arbeidsvergunning die de buitenlander tot nu toe kreeg en die haar of hem in staat stelde overal te werken, wordt op grond van de nieuwe wet de tewerkstellingsvergunning gebonden aan één werkgever. Daarin wordt bovendien precies aangegeven voor welk werk de vergunning is. Na drie jaar heeft de werknemer wel recht op een 'vrije' arbeidsvergunning. Maar het is duidelijk dat zij of hij tot die tijd meer dan ooit gebonden is aan die ene werkgever. Van

werk veranderen op promotie maken zit er nauwelijks in. Vandaar dat Bram van der Lek de woorden 'moderne slavernij' in de mond nam. Om deze pil te vergulden werd de boete voor werkgevers die illegalen in dienst hadden, drastisch verhoogd (tot f 10.000) en ook bedrijfssluiting en hechtenis zouden tot de mogelijkheden gaan behoren.

Grootscheepse protesten van buitenlandse werknemers, eindelijk ook eens gesteund door de vakbeweging, mochten niet baten: CDA en PvdA vonden elkaar in een oplossing waarbij werknemers noch werkgevers gespaard leken. Het is inmiddels ruim drie jaar verder. Op 1 november is de wet in werking getreden. En de bittere voorspellingen lijken uit te komen: de problemen van illegale gastarbeid en werkloosheid worden vooralsnog alleen over de hoofden van de buitenlanders opgelost.

ONTSLAGVERGUNNING

Illegale gastarbeid is een onwettige toestand, waaraan een eind dient te worden gemaakt. Illegale gastarbeiders moeten worden verwijderd. Dat is de benadering die gekozen is door alle betrokken overheidsinstanties. De directeuren van de arbeidsbureaus moeten ervoor zorgen dat illegalen ontslagen kunnen worden, de vreemdelingendienst moet de illegalen uitzetten. Op kwalitatief hoog niveau, natuurlijk.

Zodoende werd op 31 oktober 1979 een advertentie in alle grote dagbladen gezet: 'WERKGEVERS VAN ILLEGALE BUITENLANDERS ZIJN PER 1 NOVEMBER STRAFBAAR', met de mededeling dat de werkgevers een folder konden krijgen bij het arbeidsbureau. Geen woord aan of over de illegale buitenlanders zelf, geen folder voor hen. De gevolgen bleven dan ook niet uit: na een paar dagen al waren er honderden illegalen op straat gezet door

angstige werkgevers. Werkgevers die soms best bereid waren om zich in te zetten voor een verblijfsvergunning voor hun werknemer. Helaas, de molen maalde en dergelijk beschaafd gedrag van werkgevers kan dan niet gehonoreerd worden. Integendeel, heel andersoortig werkgeversgedrag werd gehonoreerd: het Ministerie van Sociale Zaken liet aan de directeuren van de arbeidsbureaus weten, dat ontslagvergunningen voor illegalen steeds dienen te worden verleend! 'Een andere beslissing zou immers betekenen, dat een overheidsorgaan, t.w. de directeur van het gewestelijk arbeidsbureau, zou weigeren mee te werken aan de beëindiging van een onwettige situatie'. Werkgevers, ontdoet u van uw illegalen!

Het is een treurige zaak die nog een lange staart zal krijgen. Nu pas komt de hulpverlening aan ontslagen illegalen op gang. Nu pas dringen de onmenselijke gevolgen door, ook bij CDA en PvdA-kamerleden. Nu pas (beter laat dan nooit) laat de vakbeweging haar traditioneel vrijblijvende houding ten opzichte van buitenlanders varen: FNV en CNV getroosten zich veel moeite om regering en Kamers alsnog van de onrechtvaardigheid van de wet te overtuigen. Wat er gaat gebeuren is nog niet duidelijk. Wel lijkt het er op dat Nederland zich niet helemaal geruisloos en fatsoenlijk zal kunnen ontdoen van de ongeveer 40.000 illegalen. Al was het alleen maar omdat rechtshulpverleners zo langzamerhand tot de tanden zijn gewapend tegen de fratsen van justitie.

REGULARISATIE

Zes jaar geleden waren er ook zo'n 40.000 illegalen. Zij vormden de aanleiding voor de vermaledijde Wet Arbeid Buitenlanders. Toen vond men dat daar een legalisering van illegalen aan vooraf moest gaan. Geen 'generaal pardon' een verblijfsvergunning voor alle illegalen, maar een regeling waarbij aan een aantal voorwaarden moest worden voldaan. Ze hebben het geweten. De *regularisatieregeling* van staatssecretaris Glastra van Loon uit 1975 heeft nu nog haar slachtoffers. 14.000 illegalen werden 'gewit', duizenden werden het land uitgezet, duizenden bleven illegaal, tienduizenden nieuwe kwamen, 182 voerden aktie in kerken en enkele honderden voeren nu nog aktie. De 'regularisatieslachtoffers', symbool van het onrecht illegalen aangedaan, zijn weer zo'n ergerlijke puist op het gladde aangezicht van het vreemdelingenbeleid. Zeker nu de Raad van State onlangs heeft uitgesproken, dat de redenen die hebben geleid tot het verlenen van een verblijfsvergunning aan de '182', ook voor de regularisatieslachtoffers gelden. En niet alleen de Raad van State: in juni 1979 zijn drie juristen van de Universiteit van Amsterdam zeer beargumenteerd tot de konklusie gekomen, dat 'een vergunning behoort te worden verleend aan gastarbeiders die zich in het verleden tijdig ter regularisatie hebben gemeld en die sindsdien hun hoofdverblijf in Nederland hebben gehouden'. De drie juristen waren W. Duk, ontwerper van de Vreemdelingenwet, J.F. Glastra van Loon, ontwerper van de regularisatieregeling en A.H.J. Swart, die in 1978 is gepromoveerd op de Vreemdelingenwet.

Een begrip als 'rechtsgelijkheid' wordt door justitie altijd veelvuldig gehanteerd wanneer het gaat om het weigeren van verblijfsvergunningen: de één niet, dus de ander ook niet. Rechtsgelijkheid naar beneden: waar eindigt dat? De strijd van de regularisatieslachtoffers lijkt stapje voor stapje verder te komen: de één wel, dus de ander ook wél, mevrouw Haars.

VREEMDELINGENNOTITIE

Op 22 januari a.s. zal de Vaste Tweede Kamer commissie van Justitie met mevrouw Haars praten over haar notitie Vreemdelingenbeleid van juni 1979. Een overzicht van het ge-

voerde beleid, met daarin enkele verbeteringen.

Vrouwen en mannen worden keurig gelijkgesteld en de positie van gescheiden buitenlandse vrouwen wordt verbeterd: vroeger moesten ze gelijk het land uit bij een scheiding, in het vervolg krijgen ze zelfstandig een verblijfsvergunning, als ze hier drie jaar geweest zijn.

Daarnaast een voortzetting van de traditie van vage, ruime formuleringen, waar je alle kanten mee op kan. Het is dan ook te hopen dat de Kamer uiterst belangrijke zaken als schorsende werking bij herziening en beroep (niet het land uitgezet worden in afwachting

van beroep), de begrippen 'kennelijk ongegrond' en 'klemmende redenen van humanitaire aard' bij vluchtelingen zaken en 'rechtsgelijkheid' niet alleen beoordeeld aan de hand van de formuleringen van de notitie. Juist die begrippen hebben in het verleden vaak geleid tot belangrijke botsingen, niet in de laatste plaats bij de geruchtmakende zaak van de Turkse Christenen. Juist op die punten blijkt de 'restriktieve werking' van het vreemdelingenbeleid zich vaak te richten en blijken de marges zich zo aalglad aan te kunnen passen aan de 'veranderde omstandigheden'.

Die begrippen moeten getoetst worden aan de praktijk in het verleden en de Kamer moet zich als taak stellen konkretere begrippen te formuleren waar dat nodig is. Rechtsbescherming is niet een gunst die afhankelijk van het immigratiesaldo verleend kan worden.

MYTHE

Tenslotte moet de mythe van de gelijkheid broodnodig ontmaskerd worden:

'Het bevorderen van een rechtvaardige sociale orde en het bieden van passende huisvesting aan een ieder zijn te rekenen tot de hoofd-doelstellingen van het overheidsbeleid. Als zodanig dienen zij ook betrekking te hebben op legaal hier te lande verblijf houdende vreemdelingen. Door hen toe te laten neemt de Nederlandse overheid op zich om zolang hun verblijf voortduurt, ervoor zorg te dragen dat naar Nederlandse maatstaven aanvaardbare levensomstandigheden voor hen bereikbaar zijn'.

Aardig detail bij dit citaat uit de Vreemdelingen notitie is dat hieraan in de eerste plaats opnieuw een argument wordt ontleend, om het toelatingsbeleid te beperken: hoe minder er komen, hoe meer geboden kan worden! Vervolgens nog een negatieve maatregel: de huisvestingsnorm moet worden gehandhaafd bij toelating van vreemdelingen om te grote bevolkingsdichtheid in bepaalde wijken te voorkomen. Naast het totaal ontbreken van enige positieve maatregel om te komen tot een gelijke positie van buitenlanders en Nederlanders, lijkt de taakopvatting van de overheid wel een bijzonder passieve. Een onlangs verschenen rapport van het Nederlands Centrum voor Buitenlanders toont aan, dat deze tweemaal zo lang moeten wachten op een woning als Nederlanders: daar lijken toch andere maatregelen gerechtvaardigd dan het handhaven van de huisvestingsnorm bij toelating. Als het de regering ernst is met de 'aanvaardbare levensomstandigheden' dan gaat het niet aan om voor buitenlandse werknemers een aparte regeling te treffen, die hen een slechtere positie op de arbeidsmarkt bezorgt, waardoor zij eerder getroffen worden door werkloosheid, waardoor hun verblijfsrechtelijke positie zo onzeker is als de pest.

Maar ja, 'elkaar opheffende immigratie- en emigratiestromen', dat is natuurlijk ook een doelstelling en daarvan kun je tenminste mooie jaaroverzichten tonen.

ANDREE VAN ES

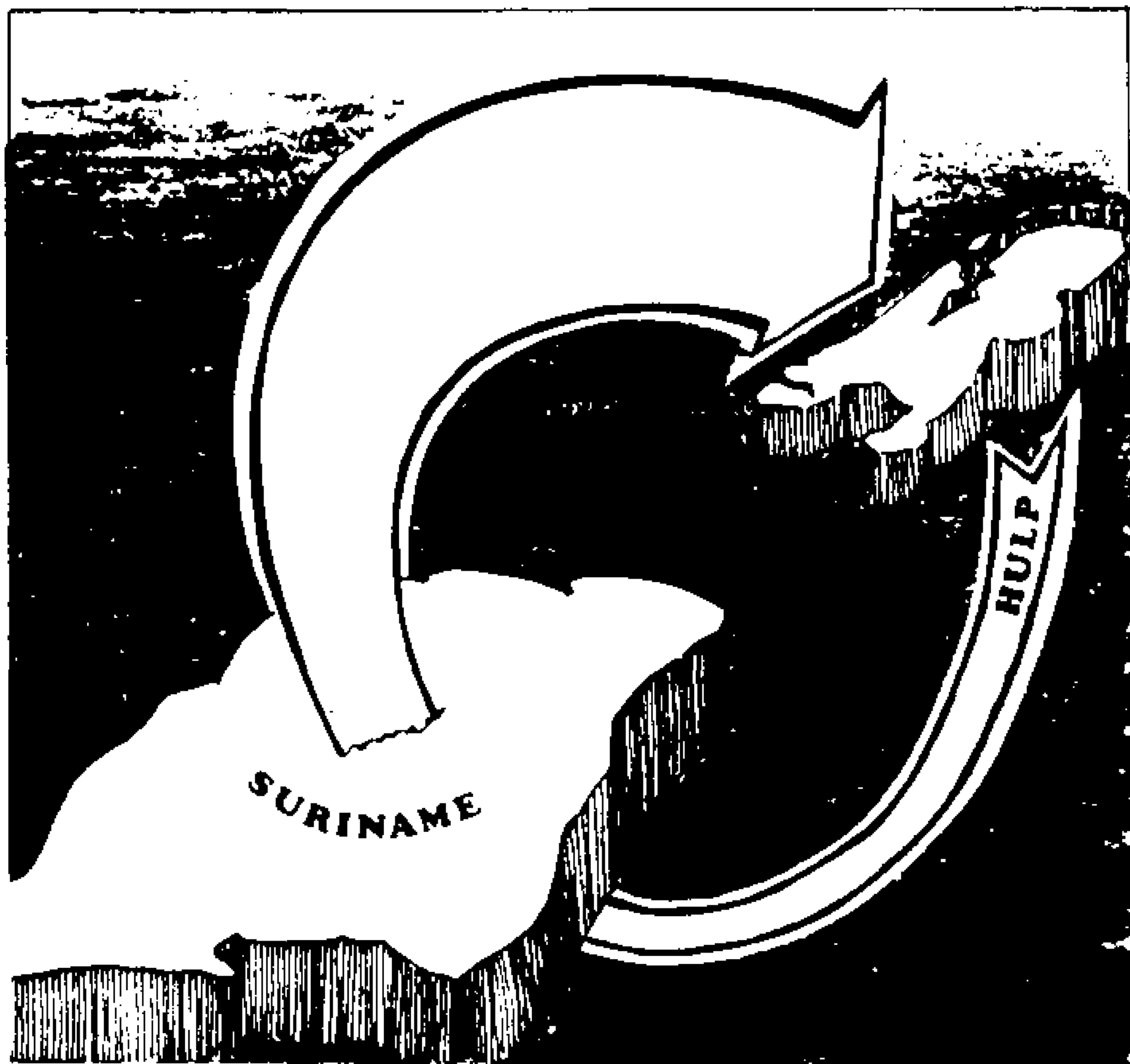
er komen weer Kamerverkiezingen!

Over ruim een jaar. Maar hopelijk al veel eerder. In de verkiezingstijd neemt de belangstelling voor politiek toe. Dat is altijd een uitstekende gelegenheid om onze visie en onze oplossingen naar voren te brengen. Door de inzet van vele partijgenoten kunnen we een stevige campagne voeren en propaganda maken voor onze standpunten. Opiniepeilingen geven aan dat we daarmee een goed resultaat kunnen boeken.

Maar inzet alleen is niet voldoende. Sinds de laatste verkiezingen is het PSP-verkiezingsfonds leeg. En voor een campagne is geld nodig. Veel geld zelfs. Help dat geld bij elkaar brengen. Het kan binnenkort al nodig zijn. Zorg dat we dan niet met lege handen staan.

Postgiro 151600, t.n.v. verkiezingsfonds PSP, Amsterdam.

brochure

'Helen is 19 jaar oud. Zij woont aan de zuidelijke rand van de stad. Er zijn negen kinderen en geen vader. Hij woont met een andere vrouw samen. Moeder staat dus voor alles. Zij moet zich redden met een kleine bijstand van sociale zaken. Voor tien mensen is die natuurlijk lang niet voldoende. Daarom verkoopt de broer van zeventien schaafsijfs.

Helen zelf is in de 'wilde vaart' gegaan, een mooi woord voor prostitutie. Op school bracht ze het tot de zesde klas. Ze zou wel graag verder studeren, maar er is geen geld voor.

's Morgens helpt zij een mevrouw in de huishouding. Moeder krijgt al het geld dat zijn 'in het leven' verdient. Helen maakt zich zorgen over haar zusje van elf. Die zit in de zesde klas van de lagere school. Zij hoopt nog lang genoeg geld te kunnen verdienen om in ieder geval dat zusje behoorlijk te kunnen laten leren en van de straat af te houden'.

Dit verhaal van Helen staat in de brochure 'Gooi een stoel' in het hoofdstuk over de jongeren in Suriname. Het is een van de dertien hoofdstukken uit de brochure over de 'ontwikkelingshulp aan Suriname - ontwikkeling voor wie?'. Suriname ontvangt het hoogste bedrag aan ontwikkelingshulp per inwoner ter wereld. Maar ook is nergens de uittocht van de inwoners zo groot. De hulp helpt niet. De Nederlandse minister voor ontwikkelings-samenwerking De Koning verwijst bij vragen naar deze grandioze mislukking naar het falend beleid in Suriname. Ex-minister Pronk gebruikte onlangs zelfs de term chantage vanuit Suriname tegenover Nederlandse goede bedoelingen. Het is dan ook een goede zaak dat in deze brochure de Nederlandse verantwoordelijkheid centraal gesteld wordt.

In de brochure komen naast een schets van de ontwikkelingen in de landbouw, in de mijnbouw en de rol van de ontwikkelingshulp hierbij, vooral ook de sociale kant aan de orde waarbij de positie van de vrouwen, de boslandbewoners en de jongeren geschetst worden. De opvallende titel 'Gooi een stoel' is ontleend aan een gedicht van de Surinaamse dichter Dobru dat op de voorkant volledig afgedrukt staat. Dobru maakte het gedicht 'Gooi een stoel' naar aanleiding van een handgemeen in het Surinaamse parlement in juni waarbij de regeringskoalitie en de oppositie lands vergaderzaal in een puinhoop veranderde.

'Gooi een stoel' is een uitgave van de Solidariteitsbeweging Suriname. (Prins Hendriklaan 97, Utrecht) en is voor f 8,50 en f 1,40 porto te bestellen via giro 33 71 328 t.n.v. de SBS onder vermelding van 'Gooi een stoel'.

arbeidersbeweging

Onder de titel *Geschiedenis en toekomst van de arbeidersbeweging* organiseert het NIVON voor leden van de vakbewegingen FNV en CNV, de politieke partijen PvdA, CPN, PPR, D'66 en PSP en de kulturele organisaties VARA, VPRO en NIVON een cursus-serie van twaalf avonden. Na een algemene inleiding zal de geschiedenis van de arbeiders beweging vanaf 1870 aan de orde komen. Onderwerpen als werkloosheid, ver- en ontzuiling en loonstrijd zullen aan de orde komen. Steeds tegen de achtergrond van de geschiedenis en onder voortdurende aandacht voor de toekomst. Schriftelijk materiaal zal de cursus begeleiden.

Elke avond is er een gespreksleider en een 'deskundige' aanwezig (beurtelings uit konfessionele en socialistische hoek). Elke cursusgroep telt ten hoogste twintig deelnemers/sters. Inclusief het lesmateriaal zal van de deelnemers/sters een bijdrage van f. 20,- worden gevraagd. De cursus gaat in de tweede helft van januari 1980 van start in de volgende plaatsen: Arnhem, Assen, Dordrecht, Enschede, Bussum, Gorkum, Groningen, Den Haag, Maastricht, Spijkenisse en Zaandam.

Voor contactadressen en algemene nadere informatie: NIVON, P.C. Hooftstraat 163, Amsterdam, tel.: 020 - 766889.

(advertentie)

Akademie 'de Horst' Driebergen

DAGOPLEIDING PERSONEELWERK/ARBEIDS-VERHOUDINGEN

In onze studierichting leiden wij mensen op die zich in hun werk bezig houden met het bewustmaken van mensen in relatie tot hun maatschappelijke omgeving (m.n. arbeidssituatie) en het veranderen van arbeids- en machtsverhoudingen.

Concreet zullen deze mensen hun werk vinden op het gebied van het personeelwerk, belangenbehartigingsorganisaties (w.o. vakbeweging), het vormingswerk voor werknemers, het bedrijfs-maatschappelijk werk en andere differentiaties binnen dit hele gebied.

Dit doel trachten wij te bereiken: - in een democratische onderwijsorganisatie;

- * met grote aandacht voor de relatie theorie-praktijk;
- * door het analyseren van maatschappelijke structuren op alle niveaus;
- * door het analyseren van beheerstechnieken in het licht in de werksituatie geldende waarden;
- * door het bestuderen van de belangrijkste aspecten van tegenmachtorganisaties.

Met ingang van het studiejaar 1978-1979 is de opleiding 4-jarig (ook het eerste jaar vindt plaats in de studierichting; daarnaast blijft het mogelijk deel te nemen aan een algemeen eerste jaar en een studierichtingskeuze voor maatschappelijk werk, cultureel werk of arbeidsverhoudingen in de tweede helft van het eerste jaar).

De opleiding is een dagopleiding, d.w.z. in beginsel wordt uitgegaan van een 40-urige weektaak.

Heb je belangstelling voor deze opleiding, maar beschik je niet over het vereiste havo-diploma, dan zul je een toelatingsexamen moeten doen.

Inlichtingen, prospectus en aanmeldingsformulieren kunnen worden aangevraagd bij de sociale academie de Horst, afdeling Arbeidsverhoudingen, Postbus 121, Driebergen. Tel. 03438-5544.

Op zaterdag 19 januari 1980 vanaf 10 uur wordt er een algemene informatiedag gehouden op de Horst, Horstlaan 2 in Driebergen.

Inschrijvingen dienen te geschieden vóór 31 januari 1980.

Opwindend

Opwindend is een rubriek die in het vervolg in *Bevrijding* zal verschijnen. De bedoeling is dat hierin *reacties* van lezeressen en lezers op artikelen, meningen en illustraties, die in een vorig nummer van *Bevrijding* hebben gestaan, worden geplaatst.

De totale omvang van *Opwindend* zal niet meer dan een hele pagina per keer kunnen zijn, daarom mag een ingezonden stuk voor deze rubriek niet meer dan 800 woorden tellen. De redactie zal eventueel tot inkorting kunnen overgaan en kan ook besluiten een reactie niet te plaatsen. Kopij voor deze rubriek kan worden gezonden aan: Redactie *Bevrijding*, Postbus 700, 1000 AS Amsterdam, met vermelding bovenaan het artikel *rubriek Opwindend*.

REDAKTIE BEVRIJDING

Dat het CDA zich vuil maakt aan godslastering, betekent nog niet, dat de PSP ook pogingen in die richting moet doen. In plaats van een kruisraket (zie *Bevrijding* 1979 nr. 23, pagina 2 en 16, red.) tegen de achtergrond van een kruis, was het stuk beter geweest als jullie Christus getekend hadden, gekruisigd aan zo'n vervloekte bom. Misschien kennen jullie deze verklaring van de Quakers voor Karel II van Engeland, afgelegd in 1660:

'Wij verwerpen met grote nadruk alle oorlog en strijd tegen anderen en elk gevecht anders dan met de wapens van de geest, voor welk doel en onder welk voorwendsel het ook moge zijn. (...) Het is onze diepe overtuiging, die we voor heel de wereld uitspreken, dat de geest van Christus, die ons leidt in alle waarheid, ons nooit zal aansporen om met uiterlijke wapens te strijden en oorlog te voeren tegen wie dan ook en zulks niet voor het koninkrijk van God, noch voor de koninkrijken van deze wereld'.

Ik ben wel geen Quaker, maar ik ben het er roerend en roerend mee eens en ik denk, naar

mijn bescheiden mening, dat ik daar niet alleen in sta. Je wordt voortdurend al in de zeik gezet met dat geouwehoer van dat CDA en hun hypocriete 'christelijke' moraal, je krijgt steeds weer een klap in je gezicht, als je leest over priesters die wapens zegenen, zoals in Amerika gebruikelijk is. En van de andere kant wordt ik, ja ik, ook weer eens bij de PSP de lul. Want denk maar niet dat Van Agt 'Bevrijding' leest. Dat zijn wel die PSP-ers, die wél in God geloven. Wél die mensen die jarenlang gevochten hebben tegen diezelfde NAVO, wél diezelfde die binnen het IKV het voor elkaar gekregen hebben dat veel meer mensen het in hun bolle harses hebben laten doordringen dat Luns lult, dat zijn wél de leden van Kerk en Vrede, dat zijn wél Quakers.

Laat dát ook eens tot jullie doordringen. Gebruik je verstand eens, we staan toch voor een wetenschappelijk socialisme, gedegen maatschappij-analyse en zo? En daar in passen niet zulke goedkope, triviale, zouteloze, misselijke en bovenal clichématige grappen.

GERPHIL KERKHOF

Korvetten

Op 7 januari werd het proces tegen de Staat der Nederlanden over de levering van korvetten voor de Haagse rechtbank gevoerd. Op 21 februari doet de rechtbank uitspraak. Voor dit proces is nog steeds veel geld nodig en daarom doen we nogmaals een oproep om financieel te steunen.

GIRO: 4193567
t.n.v. STEUNFONDS
STOP KORVETTEN
VOOR INDONESIE
AMSTERDAM

Strategie- kommissie

Op het kongres van 1 en 2 december j.l. werd besloten dat de verdere discussie over de strategie van de PSP georganiseerd gaat worden door een commissie, de strategiekommissie. Het partijbestuur wil deze commissie benoemen op haar vergadering van 9 februari a.s. Daarom vraagt het partijbestuur kandidaten voor deze commissie aan te melden uit kringen van hartgrondige voor- en tegenstanders van het oude concept-stuk en alles wat daar tussenin zit of weer hele andere ideeën heeft. Graag bij deze aanmeldingen ook een bereidverklaring van de betreffende persoon en enige mededelingen over haar of zijn politieke activiteiten in de PSP.

HET PARTIJBESTUUR

Gerd Blömer

Op zaterdag 19 januari houdt de PSP-homogroep, samen met andere homogroepen en actiegroepen, een picketline-solidariteitsbetoging voor de Westduitse Ambassade, Groot Hertoginnelaan 18 - 20, Den Haag, naar aanleiding van de rechtszaak Gerd Blömer.

Gerd Blömer heeft op een SPD-ledenvergadering in zijn wijk te Keulen via een motie geklaagd over de activiteiten van de Keulse politie m.b.t. het verzamelen van personalia van homoseksuelen via spionnen in de Keulse homosubkultuur, omdat: 'Iedere homoseksueel een potentiële misdadiger zou zijn'. Deze motie werd verworpen. De politie kreeg echter lucht van een en ander en diende een strafklacht tegen Gerd Blömer in wegens smaad. Op 30 oktober 1979 deed het Amtsgericht te Keulen uitspraak en veroordeelde hem tot een boete van DM. 450,-. Vooringenomenheid van de rechters bleek uit het weigeren van getuigenverklaringen.

Gerd Blömer liet het er niet bij zitten en is in hoger beroep gegaan. Deze (derde) rechtszaak staat voor eind januari op de agenda en heeft reeds de nodige aandacht van de Duitse media getrokken. Door weer in beroep te gaan wil hij meer zekerheid krijgen over het bestaan van homoregister bij de politie. Immers, het gaat hierbij niet alleen maar om een schending van de vrijheidsrechten van homoseksuelen, maar in het bijzonder om het aantasten van de democratische rechten van iedere burger. De Schwule Aktion Köln en de Schwule Socialdemokraten organiseren ter gelegenheid van de komende rechtszaak een grote demonstratiemanifestatie op 19 januari in Keulen. Het PSP-Partijbestuur en de PSP-Homogroep hebben zich solidair verklaart met hun actie. Op dezelfde dag eveneens de eerder geelde actie in Den Haag. Verzamelpunt voor mensen die niet rechtstreeks naar de Westduitse Ambassade gaan: Rijswijkseweg 1 (tussen 14.00 en 14.30 uur). Vijf minuten lopen van station H.S. Den Haag.

PETER DROS

Statuten

verscheen de definitieve versie van de Statuten en het Huishoudelijk reglement van de PSP zoals vastgesteld op het 33e Kongres in november 1978. Deze uitgave is voorzien van een index, zodat de verschillende onderwerpen eenvoudig op te zoeken zijn. Bovendien zijn de statuten van de verschillende, aan de PSP verbonden, stichtingen opgenomen. Dit boekje is inmiddels aan de afdelingssecretariaten toegezonden en is daar door geïnteresseerden in te zien.

Daarnaast bestaat voor leden van de PSP de mogelijkheid een exemplaar toegestuurd te krijgen. Echter bij voorkeur alleen als je het veel denkt te gebruiken, want de oplage is beperkt. Geïnteresseerden kunnen zich wenden tot: Partijburo PSP, Postbus 700, 1000 AS Amsterdam.

Vrouwen paradijs

Binnenkort verschijnt bij het instituut voor ontwikkelingsvraagstukken van de Katholieke Hogeschool van Tilburg een brochure onder de titel *De vrouw en het paradijs van het minimale inkomen*.

Een groep studenten economie en sociologie hebben zich het afgelopen jaar beziggehouden met de positie van de vrouw in een minimale inkomensituatie. Het doel was het sprookje te ontmaskeren dat Nederland een sociaal paradijs voor mensen met een minimaal inkomen zou zijn. Daarvoor zijn een aantal interviews gemaakt. Daarnaast een uiteenrafeling van

deze gesprekken met behulp van politiek en economische theorie.

Om het resultaat voor een breder publiek toegankelijk te maken zijn de belangrijkste gegevens uit het eindverslag van de studie samengevat in een brochure. Te bestellen bij:

B. Westorp, KH/Tilburg, Hogeschoollaan 225, Tilburg.

De brochure zal ongeveer 40 pagina's omvatten, prijs ca. f 2,50. Het complete eindverslag omvat 304 pagina's en kost ca. f 10,-. Daarbij komen nog de verzendkosten. Toezending met bijvoeging van rekening.

Radio Donna

Op dinsdagmorgen 9 januari van het vorige jaar werd een aanslag gepleegd op Radio Donna. Zwaar bewapende mannen drongen toen binnen en wierpen een molotovcocktail in de studio. De vrouwen probeerden naar buiten te komen maar werden door de overvallers neergeschoten. Eén levensgevaarlijk gewonde en vier ernstig. De daders bleven ongedeerd en werden niet gearresteerd. De gevolgen voor de vrouwen waren, behalve de verwondingen, ook financieel: revalidatiekosten, verlies van werk, enzovoort.

De vrouwen van *Domitila* (aktiegroep internationale vrouwensolidariteit) roepen daarom op de vrouwen van Radio Donna, van het huisvrouwenkollektief in Rome, financieel te steunen.

Dat kan, tot 1 mei a.s., door geld te storten op postgiro 4120312 t.n.v. Heikens/Berends te Utrecht met vermelding *Radio Donna*.

Onderwijzers

De Horstink in Amersfoort is bezig met het samenstellen van een map over levensbeschouwing en politiek. Daarin zal een hoofdstuk gewijd zijn aan bijzonder onderwijs en het functioneren van christenen daarin die lid zijn van links-radikale partijen.

Leden van de PSP die bepaalde (positieve of negatieve) ervaringen daarmee hebben, worden uitgenodigd hun informatie door te geven aan: De Horstink, t.a.v. Magda van der Gijn, Postbus 400, Amersfoort.

De ervaringen kunnen eventueel anoniem in de map worden opgenomen, maar naam en adres moeten wel bij de Horstink bekend zijn

Jongeren kongres

Op 2 februari organiseren de PSP-jongeren hun eerst volgende kongres. Op de agenda staan de beleidsplannen van het landelijk bestuur van de PSP-jg, de activiteiten van de plaatselijke groepen en een discussie over de behoefte aan een sterk *landelijk gezicht* van de organisatie.

Dit laatste punt vooral naar aanleiding van de kritiek die tijdens het laatste jongerenkongres, in oktober 1979, van verschillende kanten werd geuit. Op dat kongres werd besloten het aantal kongressen op te voeren tot vier per jaar. Vooral om zodoende een betere wisselwerking tussen landelijk bestuur en plaatselijke groepen te bereiken

Het kongres vindt plaats in gebouw RASA, Pauwstraat 10 Utrecht. Aanvang 11.00 uur.

TWEEDE KAMER FRAKTIE vraagt

m.i.v. 1 maart 1980 voor 30 uur per week een

JURIST(E)

VEREIST:

Kennis van en ervaring met:

- enkele onderdelen van JUSTITIEBELEID, zoals vreemdelingenrecht, gevangeniswezen, kindbescherming, politiek;
- één of meer onderdelen van het VOLKSHUISVESTINGSBELEID;
- algemeen politiek inzicht en affiniteit met het werk van de PSP;
- goede schriftelijke en mondelinge uitdrukkingsvaardigheid.

De werkzaamheden bestaan vooral uit voorbereiding van het beleid dat de fractie voert op deze gebieden en op enkele andere, in overleg nader te bepalen gebieden, bij voorkeur van Binnenlandse Zaken en van Volksgezondheid. Dit omvat o.a. het verzamelen van informatie en dokumentatie, het onderhouden van kontakten, het assisteren bij parlementaire behandeling en initiatieven.

Ervaring op het gebied van akties of andere politieke activiteiten vanuit de basis worden op prijs gesteld.

Kandidaten worden verzocht schriftelijke reakties te sturen aan de STICHTING FRAKTIEASSISTENTIE PSP, Binnenhof 1a, 2513 AA, DEN HAAG.

Uruguay

Op 25 januari organiseert de werkgroep Uruguay Zeist een politiek-kulturele avond in gebouw De Toren, Torenlaan 8, Zeist. De avond staat in het teken van *Amnestie voor Uruguay*. Op het programma een dia-serie, discussie met de Uruguyaanse arts Tito Pais en een optreden van de Uruguyaanse folkloristische zanger Hector Numa Moraes, aanvang 20.00 uur. Toegang: gratis.

BON

De PSP geeft een tweemaal per maand verschijnend blad uit: BEVRIJDING. Leden van de PSP krijgen dit blad automatisch toegestuurd. Maar niet-leden kunnen er een abonnement op nemen.

- een BEVRIJDING en een aanmeldingsformulier van de PSP, omdat ik lid wil worden
- een acceptgirokaart voor een proefabonnement van een half jaar voor f. 10,-
- idem voor een normaal jaarabonnement van f. 30,-

Naam: .....

Adres: .....

Postcode: ..... Woonplaats: .....

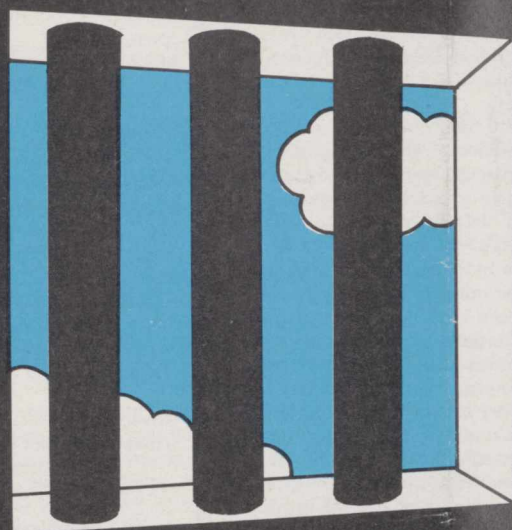
uitknippen en opsturen naar: PSP, Postbus 700, 1000 AS Amsterdam

Bevrijding

JAARGANG 24 N^o2 26.1 / '80 125 cent

BAJESBRIEVEN

aan de Fractie

pag. 6

winstpauze

pag. 3

polisario

pag. 8

afghanistan

pag. 10

over oorzaken en gevolgen

Het wordt langzamerhand steeds moeilijker uit te maken wat een groter kwaad is: de Russische invasie in Afghanistan of de westerse reactie daarop. De PSP heeft dan ook zonder moeite het optreden van zowel de Sovjet-Unie, als de Verenigde Staten scherp van de hand gewezen. Wat de Sovjet-Unie betreft is ons standpunt duidelijk: wij verwachten geen redding van een 'socialistische revolutie' door het binnen rijden van tanks. Misschien dat door de Russische militaire interventie de steun van uit Pakistan voor de Islamitische opstandelingen zal opdrogen, maar de toekomst van een vooruitstrevend en onafhankelijk Afghanistan ziet er somberder uit dan ooit. Wat heeft de zaak van het socialisme te hopen van een Russische veste in een vijandige Islamitische wereld?

Marx begint de 'Achtste Brumaire' met een citaat van Hegel dat alle grote wereldhistorische gebeurtenissen tweemaal lijken te moeten gebeuren. Dat lijkt dan nu weer het geval te zijn geweest met het besluit tot modernisering van de kernbepanning. De eerste keer dat er kernwapens naar West-Europa kwamen, was op het einde van de jaren '50. Hevige politieke crises, met veelal Berlijn in het brandpunt en een wereld op het randje van een atoomoorlog begeleiden die nuclearisering van Europa. Ook de Cuba-crisis valt in dit licht te bezien. Uit de memoires van Chroetsjow kun je afleiden dat deze zijn Cubaanse raketten-ideetje uitging broeden, in regelrechte reactie op de Amerikaanse Jupiter-basis in Turkije. Ook Fred van der Spek heeft in het november-debat over de modernisering aan de Cuba-crisis herinnerd: 'Wanneer wij nu tot modernisering besluiten, dan krijgen we een herhaling van dit verschrikkelijke risico'.

Bewijzen zijn er natuurlijk niet. Maar de Russen hebben de afgelopen maanden vaak genoeg gewaarschuwd hen niet te tartten. Ze hebben bij herhaling te kennen gegeven dat modernisering het einde van de onderhandelingen zou kunnen betekenen en het begin van een nieuwe koude oorlog.

Het is een kwestie van politieke algebra, dat de Russische besluitvorming met betrekking tot Afghanistan in ieder geval harder en onverbiddelijker moet zijn geworden, na de raketten-doordrammerij van de NAVO tijdens het afgelopen najaar.

Het is verbijsterend om te zien hoe het westen zich hier bijna openlijk over verheugt. Je kan je niet aan de indruk onttrekken dat Amerika als het ware op deze kans heeft zitten wachten. Maar het is ook genant hoe de Amerikanen met een hoeveelheid boter op het hoofd, die minstens zo groot is, als de hoeveelheid die de EEG nu niet meer naar de Sovjet-Unie mag uitvoeren, schande roepen over daden, waar men zich zelf in alle openheid op voorbereidt. Bedoeld zijn hier natuurlijk de speciale interventielegers voor het Midden-Oosten, die in de VS gevormd worden.

Op tal van plaatsen is Amerika thans bezig vuurtjes op te stoken om lucht te geven aan de heilige verkiezings-verontwaardiging van Jimmy Carter. Maar met alle risico's van dien, want er wordt hoog spel gespeeld.

Laten we nog eens een paar ontwikkelingen op een rijtje zetten:

1. Het SALT-akkoord wordt voorlopig niet goedgekeurd. Het is zelfs de vraag of het er ooit zal komen. Niet dat SALT op zichzelf zo'n geweldige bijdrage aan de ontwapening zou leveren. Integendeel, ook met SALT-2 zou de bepanning gewoon door zijn gegaan. Maar politiek, bijvoorbeeld naar derde landen toe, is deze stap uitermate onverantwoord. Amerika laat zich wat haar belangen bij SALT-2 betreft wel mooi in de kaart kijken: die belangen heeft ze kennelijk niet.
2. Pakistan dat deze zomer nog werd uitgesloten van Amerikaanse wapenleveranties en subtiel werd bedreigd met militaire acties als dat land door zou gaan met de ontwikkeling van een 'Islamitische bom', kan nu opeens krijgen wat het hebben wil. De irritaties van India liggen voor de hand.
3. De Amerikaanse minister Brown gaat onmiddellijk voor een week naar China en geeft Peking een spionage-systeem cadeau. Nog even en de Amerikanen hebben wat dat betreft Iran niet eens meer nodig.
4. Spanje dat bij het laatste konflikt in het Midden-Oosten landingsrechten weigerde aan de militaire transporttoestellen van de VS, wordt onmiddellijk onder zware druk gezet om nu spoedig toe te treden tot de NAVO. Suarez reist er zelfs speciaal voor naar Washington.
5. Egypte wordt bereid gevonden om logistieke steun te geven aan de VS bij eventuele militaire operaties in het Midden-Oosten. Syrië wordt kwaad en Begin begint vervolgens een anti-Syrische campagne. (Syrië zou op het oorlogspad zijn). De Palestijnen mogen een eigen staat nu helemaal vergeten, aldus Begin.
6. Japan wordt geprest zijn defensie inspanningen drastisch te verhogen.

Nu maar afwachten waar de vlam nog meer in de pan slaat. Fataal zouden de gevolgen ook kunnen worden voor landen die een ongebonden weg naar het socialisme afleggen of zouden willen afleggen. Niet voor niets hebben Roemenië en Joegoslavië het optreden van de Russen scherp afgekeurd. Niet voor niets blijven de meest 'liberale' oostblok landen, zoals Polen en Hongarije, voorzichtig met hun steun aan Moskou.

Vandaar dat de PSP het in zijn verklaring met klem nog eens heeft opgenomen voor de 'derde weg' van het ongebonden socialisme, in de wetenschap dat NAVO en Warschaupact geen nieuw leven mag worden ingeblazen. Gebeurt dat wel, dan zal dat zeker ook ten koste gaan van het perspectief voor het vrijheidslievende en democratische socialisme om over erger dingen nog maar te zwijgen.

GIED TEN BERGE

De partijbestuur verklaring inzake Afghanistan staat op pagina 10.

bevrijding

Verschijnt tweemaal per maand
Uitgave van de PSP

Redactie:
Rudi Boon
Cora Mulder
Roel Sandvoort (red. sekr.)
Joost Schipper
Lex Spaans
Siep van der Werf

Vormgeving
Dick Breebaart
Albo Helm (illustratie)
Simon B. Kool

Redaktiesekretariaat, administratie
en partijburo tel: 020 - 26 73 74
(t.n.v. Roel Sandvoort)
Postbus 700 1000 AS Amsterdam
Ab. f. 30,00 per jaar
Postgiro 194240 t.n.v. PSP Amsterdam

Advertentietarief:
(Alleen voor niet-kommerciële advertenties)
f. 1,- per mm per kolom
1/1 pag. f. 1000,-; 1/2 pag. f. 500,-

Druk: Bevrijding, Amsterdam

inhoud

LOONPAUZE of winstpauze	pag. 3
BORSSELE moet dicht	pag. 5
BAJES BRIEVEN aan de fractie	pag. 6
POLISARIO strijd om de Westelijke Sahara	pag. 8
AFGHANISTAN	pag. 10
DISKRIMINATIE 'Homo's go home'	pag. 13
VIETNAM dagelijks leven	pag. 14

Waarom geen WINSTPAUZE?

Na het afkondigen van de loonpauze mogen vakbonden en ondernemers niet langer onderhandelen over cao's voor 1980. Het is op dit moment nog onduidelijk hoe de vakbonden in deze pauze zullen handelen. Philips heeft daar minder moeite mee en kondigt, als begin van een afslankingsoperatie het verlies van 1500 arbeidsplaatsen op korte termijn aan. De maatregelen van Philips laten aan duidelijkheid niets te wensen over; wat er nu precies wel en niet met de lonen mag gebeuren, daarover is echter minder duidelijkheid.

Hoe reageert links op dit alles?

Donderdagavond 17 januari werd in Amsterdam door meer dan tweeduizend mensen gedemonstreerd tegen de opgelegde loonpauze. Dinsdag 22 januari, tijdens de behandeling van de loonpauze in het kabinet, werd op initiatief van het Haagse Anti-Bestek-Komitee op het Binnenhof gedemonstreerd. Ook Dick ter Wisscha van de FNV sprak daar. De vakbeweging keert zich meer en meer openlijk tegen het kabinet van Agt. Na de demonstratie op 19 juni vorig jaar, die een politiek schot voor de boeg was, en de dreigende woorden van Kok (FNV) over oorlogsverklaringen lijkt er voor de vakbeweging weinig anders op te zitten dan het organiseren van concreet verzet tegen dit kabinet. Ook in de perskonferentie na het afkondigen van de loonpauze wees Kok in die richting. Hij wees op de ongerijmdheid van een loonmaatregel met de winst van twee miljard dankzij het aardgas voor de grote oliekoncerns in 1979 en verder op de hoge en aftrekbare hypotheek. Terecht haalt Kok deze zaken bij de discussie. Want waarom zou in de ene (verliesgevende) sektor loonmatiging geboden zijn en slechts in de andere (winstgevende) sektor ruimte voor reële loonsverbeteringen als er niet eerst iets gedaan wordt aan het afromen van dergelijke superwinsten. Een winstpauze is daarom op dit moment veel meer op zijn plaats.

VOLHOUDEN ONVOLDENDE

De loonpauze moet gezien worden als een inval van de overheid in de onderhandelingsvrijheid van de vakbonden. Een vrijheid die niet aangetast mag worden zolang arbeidskracht als koopwaar op de markt gebracht moet worden. En wanneer ondernemers bereid blijken voor die koopwaar een bepaalde prijs te betalen, zoals bijvoorbeeld na de akties in de zuivel, dan moet de regering niet ingrijpen. Zelfs onderhandelen over de prijs van de arbeidskracht mag nu niet meer en dus ook staken niet. Daarmee is iedere aktie in de bedrijven nu per definitie een politieke aktie tegen de lijn Andriessen - van Aardenne.

In de cao-krant '80 schreef de FNV: *'De regering is zo zwak; die kan en wil geen weerwerk bieden aan de sterken. De vakbeweging staat er praktisch alleen voor. De strijd voor goede werkgelegenheid en bescherming van de koop-*

kracht, voor instandhouding van goede gemeenschapsvoorzieningen, voor veilige uitkeringen, voor zeggenschap over ons werk en ons bestaan. Dat is de moeite waard. Daarom: de FNV houdt vol.'

Volhouden zal echter niet voldoende zijn. De aanhouder wint niet wanneer er onvoldoende steun komt. De strijd tegen ondernemers en overheid zal veel energie kosten. Het kabinet is kennelijk hooghartig bereid tot impopulaire maatregelen, zeker na de kernwapenoverwinning in het parlement. De vakbonden lijken alle strijdpunten verloren te hebben nog voor de strijd begonnen is. De vakbonden zullen hun leden gaan raadplegen, maar haast is geboden. Daarom is het belangrijk dat gezamenlijk demonstraties en manifestaties worden georganiseerd door vakbonden, linkse partijen en belangenorganisaties van uitkeringstrekkers. Als dat niet gebeurt volgt op de loonpauze onherroepelijk een loonmaatregel.

PHILIPS

Dat het niet een kwestie van volhouden alleen is, maar dat uitbreiding van het verzet noodzakelijk is, blijkt uit het werkloosheidsbevorderende beleid van Philips. In de 'social fore-

cast' van mei 1978 waarin een bijdrage wordt geleverd aan 'het vaststellen van beleidslijnen op het sociaal terrein voor Philips tot 1991' wordt gesteld dat in de elektronische industrie de toename van de arbeidsproductiviteit sneller zal gaan dan de groei van de afzetmogelijkheden. Dit zal afnemende werkgelegenheid tot gevolg hebben. Dat alles volgens het rapport. Er wordt verder gewezen op de zwakke positie van Philips-Nederland ten opzichte van het buitenland. 'Bij ongewijzigd verloopgedrag en promotiebeleid zal van de huidige Philips-populatie overblijven ca. 35.000 medewerkers'. Samen met de nieuw aan te trekken arbeidskrachten voorspelt het rapport een personeelsbestand in 1991 van 65.000 mensen bij Philips. Dat is 20.000 minder dan nu. Dat betekent dat er van nu tot 1991 nog veel meer afslankingsoperaties te verwachten zijn. Verder wordt gesteld dat ondanks het verder verdwijnen van het eenvoudige, routinematige werk er een tekort aan ongeschoolde arbeidskrachten zal ontstaan.

PIET MINIMUM

Vanzelfsprekend zullen loonpauzes en loonmaatregelen op structurele ontwikkelingen zoals bij Philips een verwaarloosbare invloed hebben. Het is een fabel te verwachten dat met een geringere groei van de loonsom per werkende dergelijke structurele ontwikkelingen te beïnvloeden zijn. Toch zullen loonmaatregelen spoedig volgen en ernstige gevolgen hebben voor de koopkracht van met name ook de lagere inkomensgroepen en de uitkeringstrekkers. Zelfs Jan Modaal is van het toneel verdwenen en moet nu ook inleveren: Piet Minimum is inmiddels als maatstaf opgekomen.

Prof. dr. Rutten, sekretaris generaal van het Ministerie van Economische Zaken, stelde nog onlangs in zijn nieuwjaarsartikel *'de reële loonstijging zal moeten achterblijven bij de arbeidsproductiviteit met het oog op het rendementsherstel, dat nodig is om de werkgelegenheid in de marktsector weer te doen toe-*

VERKLARING PARTIJBESTUUR

Het partijbestuur van de PSP spreekt haar verontwaardiging uit over de overvaltaktiek van de regering Van Agt, die de omstreden vooruitzichten van het Centraal Planbureau misbruikt als middel om snel háár oplossing voor de economische problemen door te drukken, en is van oordeel dat er voor de vakbeweging geen reden is om met deze regeringsmaatregelen en de eisen van het VNO akkoord te gaan.

De PSP is van mening dat de strijd voor arbeidstijdverkorting, behoud van een volledige prijskompensatie, extra loon voor vuil werk, werkgelegenheidsbevorderende maatregelen en de handhaving van het niveau van de sociale uitkeringen onverminderd moet worden voortgezet.

De problemen waarvoor we geplaatst worden zijn alleen oplosbaar met een totaalbeleid waarmee de schaarste rechtvaardig herverdeeld wordt. Een dergelijk beleid dient de instemming te hebben van de meerderheid van de bevolking.

De PSP protesteert ertegen dat er wel een 'loonpauze' wordt ingevoerd, maar de stijgende winsten in een aantal bedrijfstakken niet worden onderworpen aan een *winstpauze*.

Amsterdam, 12-1-1980

HET PARTIJBESTUUR VAN DE PSP

VERVOLG VAN PAGINA 3

nemen'. De regering knikt enthousiast en instemmend. Maar tot op heden is het ieder jaar zo geweest dat de loonstijging hoger was dan de wenselijkheid, zoals deze in september verpakt zat in het koffertje van de minister van Financiën. Voor veel bedrijven is immers loonsverbetering de enige mogelijkheid om personeel aan te trekken, met name in de sectoren met vuil en onaangenaam werk.

Het kabinet lijkt harder te gaan optreden, hoewel de chaos van interpretaties rond de werkelijke inhoud van de loonpauze aantoonde hoe warrig het beleid eigenlijk is. Met behulp van vijf velletjes computer-berekeningen van het Centraal Plan Bureau wordt de noodzaak van absolute achteruitgang voor iedereen aangetoond geacht. Maar er is niet eens ruimte geweest om de zin en de juistheid van de CPB-cijfers ter discussie te stellen.

LINKS VERDEELD

De vakbonden lijken nog geen antwoord gevonden te hebben en dat is ook niet gemakkelijk. Zeker niet wanneer het sterkste wapen, de cao-onderhandelingen en de dreiging van stakingen, uit handen worden geslagen. Of de vakbeweging inhoudelijk voldoende toegerust is voor een politieke strijd, waartoe ze nu gedwongen is, is de grote vraag. Niet alleen wat betreft de sterkte van de vakbeweging, maar ook voor de vraag of er een links regeringsperspektief op korte termijn is. Links lijkt immers nog steeds hopeloos verdeeld en vooral op sociaal economisch terrein.

In de PvdA wordt de economie-diskussie voortgezet en er is zelfs een nieuwe nota verschenen. Naast de al eerder gesignaleerde noodzaak van een nationaal economisch structuurplan is nu een discussienota van partijkaders uit de Rijmond verschenen: 'Steunzolen voor lemen voeten'. In die nota wordt o.a. gepleit voor versterking van de marktsector ter verbetering van de Nederlandse economie. Dat toont aan dat binnen de PvdA nog steeds wordt uitgegaan van een leefbaar te maken kapitalisme. Op zich is er niets tegen versterking van de produktieve sektor, integendeel, want op diverse terreinen dreigt de industriële en de dienstensektor achter te raken op internationale ontwikkelingen. Maar waarom moet het stimuleren van de 'marktsector' (d.w.z. van de particuliere ondernemingen) gezien worden als tegenhanger van de kollektieve uitgaven? De overheid zou, samen met de vakbonden en ondernemingsraden zelf aan de slag moeten gaan met initiatieven in de marktsector. Daarmee kan de heilloze verdeling van enerzijds particuliere initiatieven door de ondernemers en anderzijds kollektieve uitgaven door de overheid opzij gezet worden. Dat zou ook een van de uitgangspunten voor een links beleid moeten zijn. Dat rechts op dit terrein helemaal niets te bieden heeft, blijkt uit de langzame dood die Vvd en CDA de Postbank laten sterven.

Een ander uitgangspunt voor een links beleid, een sterke bezuiniging op de kollektieve uitgaven voor defensie lijkt ook al kansloos nu rechts uit dank voor de Russische activiteiten in

Afghanistan de handen hemelwaarts richt. Dat toont voor hen immers het belang van een sterkere (atoom)defensie aan.

Met betrekking tot de aanvaarding van het opofferen van particuliere inkomens ten gunste van kollektieve voorzieningen meent vooral de VVD uit de havenarbeiders- en sleepersstaking te kunnen afleiden dat daarvoor geen bereidheid (meer) bestaat. De uitgangspunten van PvdA-ekonoom van der Doel zouden daarmee op losse schroeven zijn komen te staan. Toegegeven, de bewijsvoering van van der Doel is niet zo sterk als hij het bewijs denkt te leveren door te wijzen op het feit dat de kollektieve uitgaven steeds zijn gestegen en dat nooit heeft geleid tot protest van de kiezers. Maar bij de haven- en sleepbootstaking was essentieel dat de arbeiders in een winstgevende sektor niet wensten te bezuinigen ten gunste van de zwakke sectoren zolang de sterken zich ongestraft hoge winsten kunnen toeëigenen.

TWEE FRONTEN STRATEGIE

Een oplossing voor de sociaal economische tegenstellingen kan er alleen komen door een links regeringsbeleid dat aanstuurt op maatschappelijke veranderingen. Vanuit de 'oplossingen' van rechts zullen de tegenstellingen alleen maar versterkt worden. Immers aantasting van de koopkracht wordt niet alleen door de werkenden afgewezen, ook de ondernemers bestrijden het, omdat het directe gevolgen heeft voor de afzet van de produkten. Verdergaande stijgingen van loonsom en kollektieve uitgaven is echter onaanvaardbaar voor Zijlstra, Andriessen en van Aardenne. Voor hen is en blijft de groei van de particuliere winsten het hoofddoel. Alle berekeningen zijn er op gericht dat aan te tonen. 1980 is nog maar net begonnen, maar het is voorspelbaar dat er nog ergere maatregelen zullen volgen in de loop van het jaar. Hoe strakker de teugels nu aangetrokken worden, des te beter komt het volgend jaar vóór de verkiezingen uit om ze weer wat te laten veren.

Vooralsnog lijkt het er op dat op de vraag wat links te doen staat nog weinig perspectiefvolle antwoorden gegeven zijn. Veel zal afhangen van de bereidheid binnen brede lagen van de vakbeweging om te kiezen voor een actieve strijd tegen dit kabinet. Dat kan gelijk de gegroeide verdeeldheid binnen de bonden (zowel tussen de verschillende bonden als binnen de bonden zelf) goed doen. Maar die benadering heeft weer het gevaar in zich dat daarmee de ondernemers buiten schot blijven en er weer een cao-jaar verloren gaat. Het is de strijd voor arbeidstijdverkortening en de verdeling van het beschikbare werk die als twee-fronten strategie gebruikt kan worden. Of in de vakbonden daarvoor de bereidheid bestaat zal in de komende weken moeten blijken.

KEES VAN LAREN

Energiecrisis

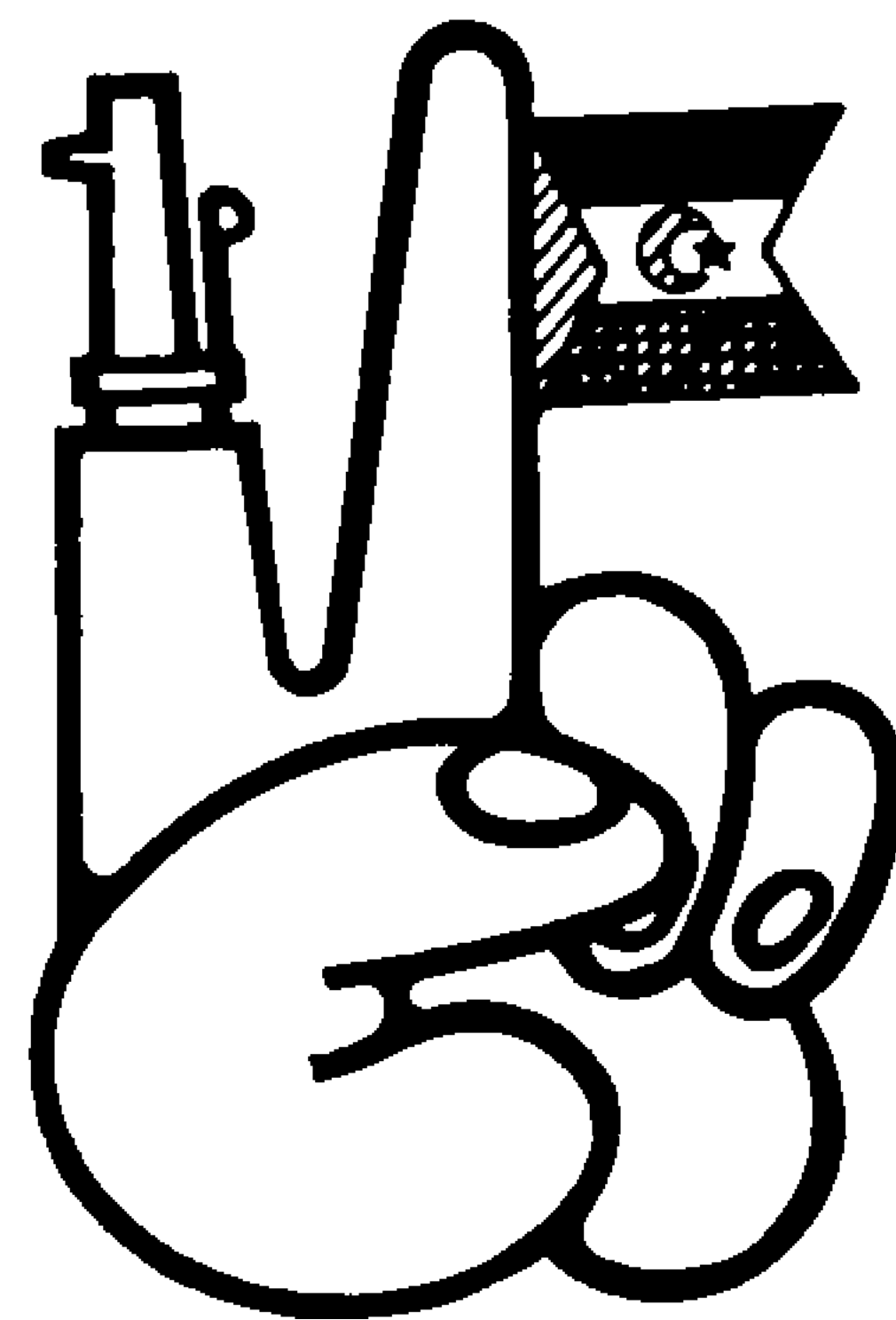
De 'energiecrisis' - wat is dat eigenlijk? Welke eisen stelt een ekologisch verantwoorde economie aan de samenleving? Wat is de invloed van ons economisch bestel op het maatschappelijk reilen en zeilen van individu en samenleving? Welke consequenties heeft onze manier van leven voor de derde wereld? Hoe verander je gangbare economische en sociale systemen? Welke alternatieven zijn er?

Dit zijn vragen die aan de orde komen in een 'kursus' die 't kan anders en de werkgroep voor ecologie, pacifisme en socialisme (Weps) organiseren op vier achtereenvolgende woensdagavonden in Utrecht: 30 januari, 6, 13 en 20 februari 1980. Inleiders: Bram van der Lek en Pieter Schroevers (Strohalm), Dr. A.J. Nijk (Erasmusuniversiteit) en Cor Hoek, Theo Mulder en Hans Wiebenga (ekonomen).

Aanmelding vooraf (voor het geheel van 4 avonden) is noodzakelijk: Postbus 385, Amsterdam. De avonden zullen worden gehouden in De Kargadoer en eindigen uiterlijk 22.30 uur. Aan de deelnemers zal een bijdrage in de kosten worden gevraagd van f. 5,- voor de 4 avonden samen.

(ingezonden mededeling)

west-sahara vrij!
steun aktie polisario

giro 3704961

ten name van Polisario Komitee te Rotterdam

Kerncentrale Borssele moet dicht

In Zeeland is er veel te doen rond de kerncentrale in Borssele. Het aluminiumbedrijf Péchiney is de grote energievreter, maar volgens de Zeeuwse PSP betekent sluiting van de kerncentrale helemaal niet dat automatisch Péchiney ook zal sluiten. In plaats van serieus te zoeken naar mogelijkheden om de kerncentrale te sluiten en de werkgelegenheid te behouden worden de werknemers van Péchiney als gijzelaars gebruikt om een falend regionaal ontwikkelingsbeleid alsnog goedgekeurd te krijgen.

In Nederland bestaat al jaren een grote overcapaciteit aan elektrisch vermogen door een verkeerde schatting van het toekomstig verbruik. (Het vermogen is 15.135 MW in 1978. Begin 1979 werd er echter 9390 MW gebruikt. Er is een overcapaciteit van 5745 MW.) Ruim 12 keer de kerncentrale van Borssele is er over! Door de overcapaciteit is het niet mogelijk de energie zo economisch mogelijk te gebruiken. Bedrijven en huishouding betalen een te hoge prijs voor hun elektriciteit. Met de invoering van kernenergie is de prijs zeer hoog geworden: de veiligheid.

De komst van het aluminiumbedrijf Péchiney naar Zeeland, die voor haar smeltproces enorme hoeveelheden elektriciteit nodig heeft, leidde tot het bouwen van de kerncentrale Borssele. In Zeeland wordt nu 40 pct. van de energie door kernenergie verkregen. De gevaren hierbij zijn niet te overschatten. De verkregen Plutonium heeft 24.390 jaar nodig om de helft minder radioactief te worden. Pas na 250.000 tot 500.000 jaar, honderd keer langer dan de geschiedenis van de mensheid, levert het geen gevaar meer op voor de mensheid.

Hoe kun je plutonium veilig opbergen zo lang? Dat is onmogelijk. Bovendien is plutonium ook nog de brandstof voor kernwapens. De eerste hoeveelheid plutonium afkomstig uit de opgewerkte brandstofstaven van Borssele zijn reeds aan de snelle kweekreaktor in Kalmar verhandeld. Achter de rug van de volksvertegenwoordiging om - in Zeeland en in de Tweede Kamer - wordt zo de eerste stap gezet op weg naar een plutoniekonomie.

GEEN COGEMAKONTRAKT

De Zeeuwse elektriciteitsmaatschappij, de PZEM, heeft een kontrakt met de Franse opwerkingsfabriek Cogéma voor radioactief afval gesloten. Iedere openbaarmaking van het kontrakt houdt kontraktbreuk in. De PZEM moet wel vooraf mee betalen aan het ontwerpen en aan de bouw van de fabriek. Cogéma mag zo lang er over doen als zij zelf wil. Lukt het niet, dan hoeft Cogéma alleen maar voor de opslag te zorgen. Maar het geld wordt niet terugbetaald en opslag is maar tot 1995 in Frankrijk mogelijk. Dan zal dat gevaarlijke goed weer naar Nederland terugkomen en bovendien worden nu reeds stappen ondernomen om tot een tussentijdse opslag in Borssele te komen. Het is duidelijk: dit kontrakt mag niet doorgaan. Het is onaanvaardbaar dat naast alle 'gewone' gevaren van een kerncentrale de bevolking ook nog met de opslag wordt opgezadeld.

PECHINEY, PZEM EN PECH

Als de kerncentrale gesloten wordt en daar-

mee de elektriciteit voor voornamelijk Péchiney wegvalt, rijst de vraag of de andere centrales dit gat kunnen dichten. Tot 1986 - als de schattingen nu wel kloppen - is de overcapaciteit van de Nederlandse centrales zo groot dat een nieuwe centrale in Zeeland overbodig is. Maar in Zeeland zit men met het PZEM-Péchiney kontrakt. En dat is pech want het voorziet Péchiney van zeer goedkope energie. Indien Péchiney zou sluiten bij de presentatie van een realistische rekening door de PZEM, staan 900 mensen op straat.

Wanneer de elektriciteit via andere centrales voor Péchiney geleverd zal worden kost dit PZEM 190 miljoen extra volgens Gedeputeerde Staten van Zeeland. Plus 150 werklozen. Maar bij sluiting van de centrale Borssele zullen de kosten verminderen omdat er geen Uranium gekocht hoeft te worden, kostbare uitbreidingen voor afval zijn niet meer nodig en de veiligheid voor de bevolking wordt verhoogd.

Met Péchiney moeten onderhandelingen worden gevoerd voor een beter kontrakt. De onderneming heeft bij sluiting veel te verliezen: een investering van 600 miljoen! Het is zo wel degelijk mogelijk een ander beeld te schetsen van Zeeland, dan de Zeeuwse Gedeputeerde Staten doen, wanneer zij met de sluiting van de centrale in Borssele automatisch de sluiting van Péchiney voorstellen.

De vestiging van een aluminiumfabriek in een gebied, waar geen goedkope energie aanwezig is, is fundamenteel fout. De PSP stond in tegen-

stelling tot andere politieke partijen niet te juichen toen Péchiney naar Zeeland kwam. Er wordt in Zeeland kortstondig 'goekope' energie geproduceerd via kunstgrepen: slechts een deel van de kosten wordt in rekening gebracht, en de echte prijs wordt in de toekomst betaald.

ZEELAND NA DE SLUITING

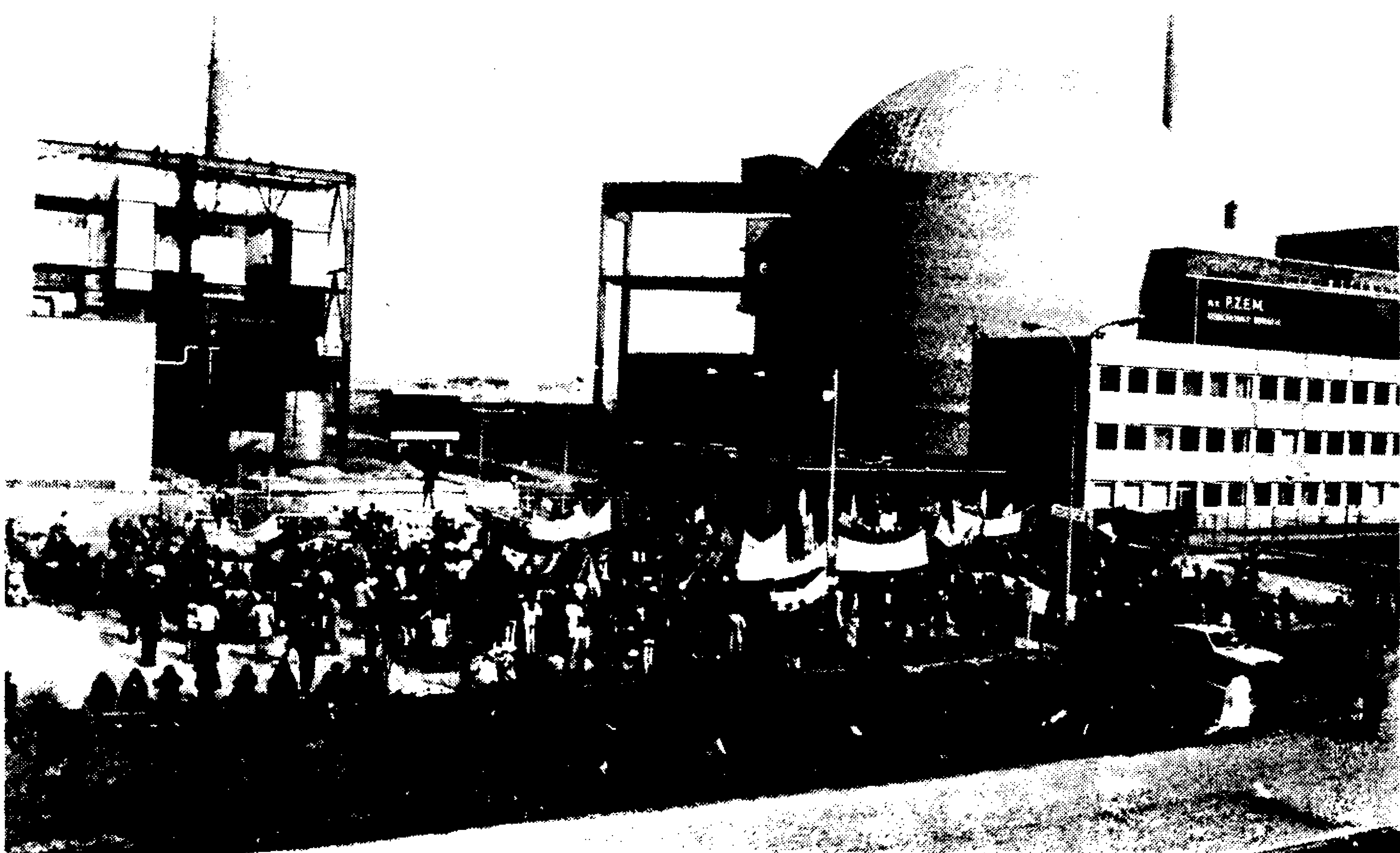
Allereerst financieel. Hoe zouden de berekeningen eruit hebben gezien als de werkelijke prijs berekend was? Medelijden met de Zeeuwse industrie die bij de sluiting van de kerncentrale Borssele hogere energieprijzen moeten betalen is hypokriet. De prijs voor elektriciteit is alleen maar duurder geworden door de kerncentrale. De Zeeuwse middelgrote industrie heeft de subsidie aan Péchiney van 130 miljoen op jaar-basis mogen betalen.

Er is geen reden om aan te nemen dat energie zonder kerncentrales duurder zal uitvallen. De PZEM is juist door de kontrakten met Péchiney en Cogéma in de moeilijkheden gekomen.

Ten tweede, personeel. Er zal veel extra personeel bij de PZEM nodig zijn aan de andere kant van de elektrische keten, namelijk bij de konsument. Daar moet het gebruik terug. Ter assistentie bij de exploitatie, bouw en ontwerp van 'total energy' systemen in de industrie, in ziekenhuizen en gewoon thuis zijn veel mensen nodig. Een grote energiebesparing kan dan verzorgd worden. Honderden - en indirect nog eens honderden - arbeidsplaatsen zullen ontstaan. Op langere termijn blijft de werkgelegenheid in Zeeland zo op peil. Zelfs als Péchiney sluit.

Er moet snel een begin gemaakt worden met een provinciaal energiebeleid, gericht op besparing en op ontwikkeling van andere energiebronnen.

BESTUUR GEWEST ZEELAND PSP

demonstratie bij de kerncentrale Borssele

(7/4/1979)

BAJESBRIEVEN

aan de Fractie

(Red) Ongeveer 3500 mensen zitten in Nederland gedwongen achter slot en grendel in gevangenissen en Huizen van Bewaring. De omstandigheden waaronder zij daar vertoeven laten veel te wensen over. Dat is de konklusie die men kan trekken, na lezing van 'Bajesbrieven aan de Tweede Kamerfractie PSP', een onlangs door de PSP uitgegeven brochure over de gang van zaken die zich van oudsher achter de hoge gevangenis muren heeft afgespeeld.

Door de toegenomen aandacht voor het 'gevangeniswezen' is de laatste jaren meer en meer bekend geworden over de, veelal schrijnende, levensomstandigheden waaronder de gedetineerden nog altijd hun straf moeten uitzitten. In 1979 is de censuur op correspondentie tussen individuele parlementariërs en gedetineerden afgeschaft. Sindsdien heeft de Tweede Kamerfractie van de PSP bijna wekenlijks brieven ontvangen van gevangenen, brieven die voor zich spreken.

Fred van der Spek en Andree van Es (fractie-medewerkster) hebben deze brieven gepubliceerd, voorzien van de nodige begeleidende informatie over een aantal meer politieke facetten, in 'Bajesbrieven'.

Deze brochure is een logisch vervolg op de in maart 1978 door Belangenvereniging Wetsovertreders en PSP, georganiseerde demonstratie 'Openheid Bajesbeleid'.

Hieronder een greep uit een brochure, die weer eens bewijst dat de soms gecreëerde tegenstelling tussen parlementair werk van de PSP en buitenparlementaire aktie een oneigenlijke tegenstelling is.

WATER EN BROOD

Eén van de meest gehoorde klachten ten aanzien van het gevangeniswezen is het gebrek aan informatie: Bij mensen binnen de bajes is er onvoldoende informatie over hun rechten, buiten de bajes weet men eigenlijk veel te slecht wat er binnen gebeurt. Wie wist bijvoorbeeld dat tot 1976 nog middeleeuwse disciplinaire straffen als 'water en brood' en 'sluiting in de boeien' voorkwamen in de Beginselenwet Gevangeniswezen? Wie weet dat er nu nog steeds jaarlijks meer dan 20 x gebruik wordt gemaakt van de zogenaamde 'martelfiets', een soort bed waar mensen als in een dwangbuis op worden vastgebonden, soms 24 uur achter elkaar?

Het gevangeniswezen slaagt er vaak prima in om zich aan het oog der openbaarheid te onttrekken. Als de publieke belangstelling zich dan op een bepaald moment massaal richt op de gevangenis muren, zoals in 1978 bij de vrouwengevangenis, dan pas blijkt hoe scheef en verwrongen de toestand inmiddels is geworden. Gedetineerden en personeel zijn vaak hopeloos aan elkaar uitgeleverd binnen een web van absurde regels. Hoe moeilijk de positie van bewaarders ook is - niet in de laatste plaats

door personeelsgebrek - , het zijn de gedetineerden die aan het kortste eind trekken: Hun afhankelijkheid en rechteloosheid worden

nog eens versterkt door die regels. Vaak hoor je dan ook: Waarom moeten er allerlei verdergaande beperkingen en verplichtingen worden

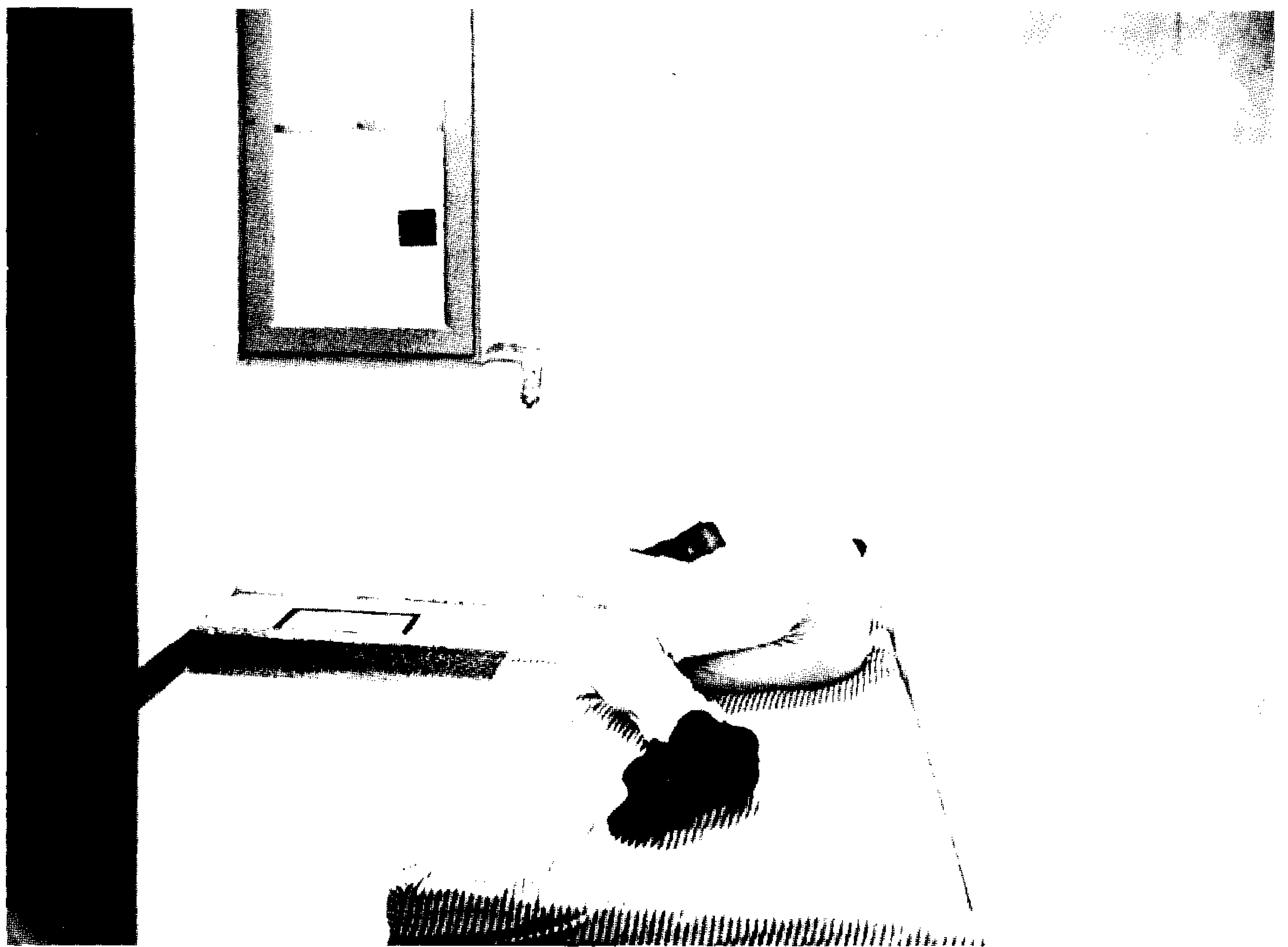
opgelegd naast de vrijheidsberoving waartoe de rechter heeft veroordeeld?

Geen regel hoort vanzelfsprekend te zijn, geen situatie als onvermijdelijk geaccepteerd. Het bestaan van absurde regels, waaraan geen rechten ontleend kunnen worden, is één van de redenen, waarom gedetineerden zich met hun klachten wenden tot een kamerlid. Het bestaan van gebrek aan informatie buiten de gevangenis muren, waardoor die regels niet kritisch worden beoordeeld, is voor de PSP-fractie reden tot publikatie van diezelfde klachten. Het is al zo vaak gezegd: Er moet meer openheid komen in het gevangeniswezen. Laten we hopen dat het opheffen van de censuur op correspondentie tussen gedetineerden en kamerleden het begin is van het opheffen van alle censuur in de bajes.

September 1979

Weledele Heer van der Spek,

Hierbij zou ik mij op een zeer bijzondere wijze willen beklagen, door u er attent op te maken dat het eten hier dermate slecht is, dat ik vond dat het de moeite waard was om u ervan te berichten. De voedingswaarde ervan is ook zeer gering. Beleg op brood is ook erg slecht. Verder laat het algemene beleid ook te wensen over. Kwesties zoals luchten, werk en recreatie. TV programma's, daar zetten ze voor volwassen mannen kinderprogramma's op. Films

worden drie maal achtereen getoond op drie avonden. Verder als je je beklagt bij de commissie van toezicht zit daar altijd de Directeur bij. Als je teveel zegt is het einde gesprek, evenals de adjunct-Directeur. Ik hoop dan ook dat deze noodkreet beantwoord wordt en misschien kan er iets aan gedaan worden wat betreft de reglementen die praktisch anders zijn dan theoretisch en speciaal voeding.

Met hartelijke groeten van alle gedetineerden.

---

september 1979

Geachte Heer,

Hierbij naar aanleiding dat Uw naam veel wordt genoemd. Namens de BWO zou ik u hierbij iets willen vragen. Het zit namelijk zo. Iemand die geen open kamp heeft gekregen mag niet met weekend de laatste 6 maanden van zijn straf voor zijn v.i. - (voorlopige invrijheidstelling) datum. En als je niet in aanmerking komt voor een half open kamp, heb je eveneens geen recht om om de drie weken naar huis te gaan. De mensen in een open kamp - dus de gedetineerden - mogen op dit moment elk weekend naar huis. De mensen in een half open kamp om de drie weken. Maar het zit zo: Om in een open kamp te komen moet je een baas hebben.

Maar omdat er soms gediscrimineerd wordt, komen mensen met een andere huidskleur weinig in een open kamp. Omdat sommige bazen liever Hollanders nemen. Dat is gezegd door de selecteur. Dus die persoon mist ook zijn weekend. Dus er wordt met twee maten gemeten. Ik vind dat iedere gedetineerde die in Holland verblijft en een vaste woon- of verblijfplaats heeft, de laatste 5 à 6 maanden voor zijn v.i. - datum in aanmerking moet komen voor een weekend. Ten tweede dat dat geldt ongeacht ras- of huidskleur. Want dit is sociaal belang voor het gezin. Zoiets had mevrouw Haars toch toegezegd? Kunt u mij hier antwoord op geven. Dus u moet aandringen. Op een weekend voor iedere gedetineerde de laatste 5 à 6 maanden voor zijn v.i., die niet in aanmerking komt voor een open of half open kamp. Want wij worden als gedetineerden gediscrimineerd tegenover de andere. Dit is gewoon Recht en daar zijn wij toch tegen veroordeeld. Hierbij hoop ik antwoord te krijgen van U.

Hoogachtend,

Ik wil even een tipje van de sluier oplichten over het regime hier. Naar het toilet gaan kan, bewaarder voor de deur en opschieten geblazen.

Eten: een hele grote pan aardappelen en een fingerhoed groenten.

Verplicht werken want je loon heb je nodig om boter en suiker en broodbeleg te kopen. De gevangenis verstrekt 4 plakjes kaas of worst voor gemiddeld 10 à 12 sneden brood.

Natuurlijk, als men daar navraag gaat doen zegt men: Ze krijgen precies het aantal calorieën, dat ze nodig hebben.

Overall mag je f.15,- per week besteden van je eigen geld, hier slechts f. 25,- per maand.

Rijksondergoed dragen, je loopt in ondergoed waar je grootvader nog in gelopen heeft, zo'n beetje van dat laaghangende.

Bewaarders op de ringen lopen gewapend met een grote wapenstok.

Nu vraag ik u, waar zijn we nou mee bezig?

Augustus 1979

Geachte heer,

Kunt u mij misschien uitleggen waarom rijksambtenaren hun salaris krijgen doorbetaald in voorarrest terwijl de gewone burgers inclusief de werknemers van de W.S.W. het moeten doen met f. 3,50 per dag in voorarrest. Graag zou ik uw weerwoord hierover horen.

Hoogachtend,

Op 28 februari 1980 zal het 4 jaar geleden zijn dat Spanje officieel afstand deed van haar kolonie in West Afrika, de Westelijke Sahara. Op dat zelfde moment werd de onafhankelijke Democratische Arabische Republiek Sahara, de RASD, uitgeroepen, die onmiddellijk werd bezet door Marokkaanse en Mauretaanse strijdkrachten.

In 1979 herhaalt de geschiedenis zich. Op het moment dat Mauretanië zijn aanspraken liet varen op 'haar deel' van de voormalige Spaanse Sahara en zich terugtrok uit dit gebied werd dit onmiddellijk door het Marokkaanse leger bezet.

Leidden de gebeurtenissen in 1976 tot het bekend worden van het Front Polisario en de strijd in de Westelijke Sahara, nu in 1980 lijkt de belangstelling internationaal aardig geluwd te zijn, hetgeen de foute indruk kan geven, dat er niet zoveel meer gebeurt.

In die vier jaar tijd heeft het Front Polisario grote successen geboekt, zowel militair als op diplomatiek terrein.

Wat is het 'Saharaanse volk'?, Wat wil het Front Polisario, en vooral waarom werd het tot deze afschuwelijke woestijnoorlog gedwongen?

EEN STUKJE GESCHIEDENIS

Het grondgebied van de RASD is gelegen tussen Marokko, Mauretanië en Algerije en wordt bewoond door het volk van de Saharaoui, dat voornamelijk bestaat uit nomaden.

In de 19e eeuw zijn landen als Marokko en Mauretanië al stevig in het Franse koloniale rijk ingekapseld. De Westelijke Sahara leek echter weinig te bieden te hebben voor het westerse zakenleven. Alleen Spanje had belang bij het koloniseren van met name de kuststrook om een betere controle uit te kunnen oefenen op de reeds in bezit zijnde Kanarische Archipel, die direkt tegenover de Westelijke Sahara is gelegen.

Toch wordt tijdens de zogenaamde conferentie

STRIJD OM DE

Op initiatief van het Polisario Komitee Nederland zal tot 8 maart een landelijke actie worden gehouden, waaraan verschillende Nederlandse organisaties hun medewerking zullen verlenen. Ook de PSP heeft zich bij de actie aangesloten. Doel van de actie; politieke druk op de Nederlandse regering om een aktiever standpunt in te nemen in deze Saharazaak en daarnaast: financiële steun aan projecten op het gebied van gezondheidszorg, voeding en onderwijs voor de ca. 120.000 Saharaoui in de vluchtelingenkampen, die onder beheer staan van Polisario.

Op 8 maart zal een grote landelijke manifestatie worden gehouden. De weken ervoor vinden verschillende financiële acties plaats in het land. Uiteraard hopen we, dat zoveel mogelijk partijafdelingen zich voor deze actie zullen inzetten, zoals een plaatselijke kollekte, informatieavonden, informatieverbreiding e.d.

Voor financiële steun Giro 3704961 t.n.v. Polisario Komitee Rotterdam. Voor meer informatie kunt u bellen naar Niko Tetteroo, 070 - 624081, die in onderstaand artikel ingaat op de achtergronden van deze bevrijdingsstrijd.

van Berlijn in 1886 een Spaanse Sahara gekreerd door de verschillende koloniale mogendheden.

In 1904 verdelen Frankrijk en Engeland Noord Afrika onder elkaar.

Wanneer in 1912 Marokko officieel Frans protektoraat is geworden, wordt er een sterk leger geïnstalleerd. Frankrijk droomt namelijk van een sterk Frans West Afrika met als hoeksteen Senegal en Mauretanië, waar het zich reeds stevig heeft gevestigd, en Marokko en Algerije, die praktisch Frans zijn.

Het gebied hiertussen, de Spaanse Sahara, is de logische plaats van waaruit het verzet tegen Frankrijk wordt georganiseerd. Omdat Spanje totaal geen controle heeft over 'haar' gebied dreigt Frankrijk in 1934 om zelf een eind te maken aan de rebelse activiteiten door de Westelijke Sahara te bezetten. Onder deze druk besluit Spanje uiteindelijk tot samenwerking met Frankrijk en in 1936 wordt het binneland van de Westelijke Sahara bezet door Franse en Spaanse troepen. Het verzet is gebroken en het duurt tot 1956 voor er weer sprake is van georganiseerde acties tegen de Fransen.

In dat jaar wordt Marokko onafhankelijk en de Saharaoui, die in grote getalen hebben meegevochten met de Marokkaanse bevrijdingsbeweging verwachten na de onafhankelijkheid hulp van Marokko in hun bevrijdingsstrijd tegen Spanje.

Marokko verraadt echter de Saharaoui door alle voedsel en wapenzendingen naar Saharaanse grondgebied onmogelijk te maken.

BODEMSCHATTEN

Vanwaar deze plotseling toegenomen belangstelling voor de Westelijke Sahara? Hiervoor zijn twee redenen. In de eerste plaats had Frankrijk in 1950 in Algerije immense voorraden aan olie en mineralen ontdekt. Dit bracht de Spanjaarden ertoe ook in hun kolonie te speuren naar minerale rijkdommen met als resultaat de ontdekking van op één na de grootste fosfaatreserves ter wereld, ijzer, uranium en niet in de laatste plaats omvangrijke olievoorraden.

In de tweede plaats neemt de Westelijke Sahara een strategisch zeer belangrijke positie in in Afrika. Onafhankelijkheid van het volk van de Sahara zal zeker als voorbeeld dienen voor bevrijdingsbewegingen en nationalistische bewe-

WESTELIJKE SAHARA

gingen in de rest van Afrika en met name de Franse neo-koloniale invloed in landen als Senegal, Mauretanië, Mali, kortom Franstalig West Afrika zou hierdoor in gevaar komen. Bovendien is Afrika als geheel onmisbaar als leverancier van allerlei grondstoffen aan de westerse landen. Reden voor de aanwezigheid van een Amerikaanse - en NATO basis op de Kanarische eilanden. Een niet westers georiënteerde onafhankelijke staat vlak naast (op 5 minuten vliegen) dit steunpunt zou zeer gevaarlijk zijn voor de westerse militaire interventiemogelijkheden in Afrika.

De waardeloze woestijn wordt dus plotseling interessant en belangrijk. Verschillende Amerikaanse, Franse en Duitse maatschappijen investeren voor een gezamenlijk bedrag van 1 miljard dollar in de door Spanje opgerichte fosfaatexploitatie maatschappij Fosbucra. Dit bedrag is reeds in 8 jaar terugverdiend. Vanaf die tijd, eind van de jaren 50, dateren ook de Marokkaanse aanspraken op de Westelijke Sahara in haar zogenaamde witboek van 4 november 1960.

RECHT OP ZELFBESCHIKKING

In het voorgaande is ingegaan op de gebeurtenissen vóór 1975, die over het algemeen slecht bekend zijn. De Saharaanse geschiedenis is al erg oud en het gaat hier om het recht van een *volk* op onafhankelijkheid. Vanaf 1964 wordt het recht van het Saharaanse volk op zelfbeschikking ook herhaaldelijk in VN-resoluties erkend.

Vanaf 1973 komt de Saharaanse bevrijdingsbeweging in een beslissende fase van haar geschiedenis door de oprichting van het Front Polisario door vijf Saharaoui in El Aiun (de hoofdstad van de Westelijke Sahara).

Vanaf dat moment voert het Front Polisario een georganiseerde strijd tegen de koloniale overheersers en wel met zoveel succes, dat Spanje zich al in september 1975 genoodzaakt ziet tijdens een ontmoeting tussen El Ouali en de Spaanse minister van Buitenlandse Zaken toe te zeggen zich terug te trekken uit de Westelijke Sahara.

Marokko had deze gebeurtenissen al lang zien aankomen en had haar voorzorgen genomen in de vorm van een verzoek aan het Internationale Gerechtshof een uitspraak te doen over de vermeende historische rechten van Marokko op de 'Spaanse Sahara'. Echter, de uitspraak van het hof op 16 november 1975 geeft als conclusie, dat er geen sprake is geweest van territoriale soevereiniteit van Marokko over de Westelijke Sahara, en dat er een referendum moet komen voor zelfbeschikking van de Saharaoui. Om Spanje onder druk te zetten zijn kolonie te verlaten (uiteeraard ten gunste van Marokkaanse aanspraken) organiseert de Marokkaanse koning Hassan op 6 november een

groot spektakel, dat bekend is geworden als de Groene Mars. Marokkaanse burgers trokken 'spontaan' de Westelijke Sahara binnen om hun broeders te bevrijden. Ondertussen had het Marokkaanse leger met hulp van de Spanjaarden een aantal belangrijke steunpunten in de Westelijke Sahara overgenomen. Zij stuitte daarbij op veel gewapend verzet van de bevolking.

Op 14 november 1975 wordt in Madrid het drielandenakkoord gesloten tussen Spanje, Marokko en Mauretanië, waarbij de Westelijke Sahara wordt opgedeeld tussen Marokko en Mauretanië.

Wanneer Spanje op 26 februari de Westelijke Sahara verlaat zijn Marokkaanse en Mauretaanse troepen reeds op vele plaatsen in strijd gewikkeld met het Polisario. Op 27 februari roept het Front Polisario als vertegenwoordiger van het Saharaanse volk de Democratische Arabische Republiek uit.

Sinds die tijd heeft het Front Polisario internationaal veel erkenning gevonden als vertegenwoordiger van het Saharaanse volk. Door talrijke militaire verliezen heeft Mauretanië zich onlangs genoodzaakt gezien zijn aanspraken op de Westelijke Sahara op te geven. Op 5 augustus 1979 werd met het Front Polisario een vredesverdrag getekend.

Marokko echter, gesteund door Frankrijk en Amerika blijft oorlog voeren, waarbij vooral aan Marokkaanse kant zware verliezen worden geleden.

Hoe zeer de strijd van het Polisario internationaal erkenning heeft gevonden blijkt wel uit het feit, dat de OAE-topkonferentie in juli

van dit jaar de Marokkaanse aanspraken volledig verwierp en stelt, dat het recht op zelfbeschikking van het Saharaanse volk nog steeds niet was uitgeoefend. De VN-resolutie, die in november met grote meerderheid is aangenomen erkent het Front Polisario als vertegenwoordiger van het volk van de Westelijke Sahara en veroordeelt Marokko vanwege zijn agressie. Slechts een viertal landen nam het voor Marokko op, w.o. Zaire.

HOUDING VAN NEDERLAND

De Nederlandse regering doet echter nog of haar neus bloedt. Voor haar bestaat het conflict om de Westelijke Sahara in feite niet. Laten de Afrikaanse landen het maar onderling uitmaken, schijnt van der Klaauw te denken, dan kan ik mijn vingers niet branden. Ondanks een aangenomen motie in de Tweede Kamer die vraagt om voortaan vóór dergelijke resoluties in de VN te stemmen, heeft Nederland zich ook nu weer van stemming onthouden. Een houding die nogal kortzichtig is. Een actiever standpunt en met name een grotere druk vanuit Nederland en andere westerse landen op Marokko zal er zeker toe bij kunnen dragen, dat aan dit conflict sneller een eind komt. Het tegendeel lijkt echter het geval te zijn nu de VS heeft besloten extra wapens te leveren aan Marokko. Daarmee zal Hassan de oorlog echter niet winnen; hij zal hem wel langer kunnen volhouden en daarmee leidt de kortzichtige westerse politiek wederom tot nodeloos bloedvergieten.

de linkse vragen na Afghanistan

Op vrijdag 18 januari j.l. werd in Krasnapolski te Amsterdam een protest-manifestatie gehouden onder het motto 'de linkse vragen na Afghanistan en wat dat betekent voor links in Europa'. De deelnemende politieke partijen waren PvdA, PPR, PSP en D66. Buitenland-sekretaris van de PSP Jos Uitenbogaard sprak daar de volgende tekst uit.

De PSP heeft de militaire interventie van de Sovjet-Unie in Afghanistan ondubbelzinnig afgekeurd. Wij zijn van mening dat de Sovjet-Unie voornamelijk gehandeld heeft uit machtspolitieke overwegingen. Alhoewel we moeten bedenken dat deze machtspolitiek met heel andere motieven wordt gevoerd dan die van de Verenigde Staten en West Europa. De gebeurtenissen in Afghanistan hebben naar onze mening alles te maken met de strijd om invloedssferen, die integraal onderdeel is van de koude oorlog.

Voordat we de Sovjet-Unie als de grote boosdoener aanwijzen, moeten we eerst eens kijken hoe het zover heeft kunnen komen. Iedereen weet, dat West Europa in vroeger tijden zo'n beetje de gehele wereld gekoloniseerd heeft. Op de lagere school leerden we al dat ook Nederland zijn steentje daaraan aardig heeft bijgedragen. De motieven hiervoor zijn nooit erg menslievend geweest, maar het bracht een aardige duit op. En daar ging het natuurlijk om. Zo heeft Engeland in de vorige eeuw en daarvoor het zogenaamd Brits imperium opgebouwd. Zonder enig respect voor de plaatselijke bevolking en eeuwenoude culturen van die bevolking, werd de hele oostkust van Afrika in beslag genomen, het Midden Oosten, zuid Azië, de kust van China, west Indië en ook Australië en Canada werden tot de Britse kroon gerekend.

WAPENGEKLETTTER

Ondanks dat wapengekletter in die gebieden, toendertijd in West Europa niet zo is opgevalen, is het er wel degelijk geweest. Een van die stukjes kolonie die af en toe verdedigd moesten worden was Afghanistan, en wel tegen het Rusland van de tsaar. Het resultaat was het ontstaan van de nationale staat Afghanistan. De bevolkingsgroepen die in Afghanistan wonen zijn echter nooit erg geïnteresseerd geweest in die staat. Ze vechten eenvoudig tegen iedereen, die hun tradionele structuren probeert te interneren en hun onafhankelijkheid aantast, inclusief het bewind in Kaboel, ongeacht door wie dat bewind in stand wordt gehouden. We kunnen dus stellen dat de staat Afghanistan een soort hersenspinsel is van politici en militairen die uit waren op gebiedsuitbreiding.

Hoewel Engeland nog steeds met veel van hun oude koloniën speciale betrekkingen onderhoudt, is de militaire en politieke invloed, sinds de tweede Wereldoorlog, overgenomen door de Verenigde Staten. Bovendien noemen we het geen kolonialisme, maar imperialisme.

Gelukkig zien we de laatste jaren, dat de invloed van de Verenigde Staten in de Derde Wereld, tanende is. Door de onmenselijke oorlog van de VS in Vietnam is de publieke opinie wakker geschud. Men werd zich meer dan ooit bewust van de onmenselijke methodes die het westen gebruikt om zijn belangen in de derde Wereld veilig te stellen. Deze belangen bestaan nog steeds uit het in stand houden van onze eigen economie, waarvoor de Derde Wereld grote aderslatingen moet doen in de vorm van grondstoffen en in toenemende mate goedkope arbeidskracht. Men zou kunnen zeggen dat het uitbuiten van de Derde Wereld van levensbelang is voor de kapitalistische economie. We kunnen rustig zeggen dat het vooral links geweest is, die de publieke opinie tegen de Vietnam-oorlog, heeft gemobiliseerd. De overwinning van het Bevrijdingsfront en de roemloze terugtocht van de VS is dan ook met recht een overwinning van links. De overwinning was niet alleen belangrijk voor het volk van Vietnam, maar heeft als direkt gevolg gehad dat de VS politiek niet meer in staat waren militair te interneren in de Derde Wereld. Men was genoodzaakt passief toe te kijken bij de bevrijdingsstrijd van Angola, Mozambique, Nicaragua en ook Iran. Het is te hopen, dat ook o.a. El Salvador en Zimbabwe zich binnenkort in dit rijtje kunnen voegen.

KOUDE OORLOG

Tegen de achtergrond moeten we ook de onge-

woon felle reactie van rechts, tegen de inval van de Sovjet-Unie in Afghanistan, bekijken. Het legitimeert namelijk om de koude oorlog weer tot ouderwetse hoogten op te zweepen en de VS over hun zogenaamde Vietnam-syndroom heen te helpen. De koude oorlog heeft in dit kader helemaal niets te maken met de expansionistische niegingen die de Sovjet-Unie zou hebben. Ze is direkt gericht tegen links in het eigen kamp. Het is bedoeld om links, dat de onafhankelijkheidsstrijd van de Derde Wereld actief steunt, monddood te maken.

De koude oorlog dient ook om de landen, die een onafhankelijke economie proberen op te bouwen door een socialistische produktiewijze toe te passen, in diskrediet te brengen. Deze landen worden door het Westen economisch en militair vaak volledig geïsoleerd, waardoor ze gedwongen worden bij de Sovjet-Unie aan te kloppen.

De Sovjet Unie heeft door Afghanistan binnen te vallen, rechts ongelooflijk in de kaart gespeeld, en dat is een slechte zaak. Waarom doen ze dat dan, kun je je afvragen. Welnu, een mogelijk argument is het feit dat er 45 miljoen Islamiëten in de Sovjet Unie wonen, bijna 1/5 van de totale bevolking. Een Islamitisch reveil à la Iran zou een reëel gevaar zijn voor de interne verhoudingen van de Sovjet-Unie. Afghanistan zou gedeeltelijk als buffer kunnen dienen om het Islamitische tij te keren.

BUFFER

Belangrijker is echter de mogelijkheid van een dreigende interventie van de VS in Iran. De VS zijn al maanden druk in de weer om een speciaal interventieleger op sterkte te brengen. De Amerikaanse vloot ligt al klaar in de Perzische golf. De interne verdeeldheid van de

VERKLARING PARTIJBESTUUR

Het partijbestuur van de PSP keurt de militaire inval van de Sovjet Unie in Afghanistan ten sterkste af. Wij zijn van mening dat een socialisties alternatief alleen kans van slagen heeft wanneer dat gedragen wordt door de meerderheid van het volk en niet wanneer het door militair ingrijpen wordt opgelegd. De PSP is van mening dat de ongekend felle reactie van de Verenigde Staten buiten alle proporties is, vooral omdat de Amerikaanse regering op dit punt, naar onze mening, geen enkel recht van spreken heeft. Wij protesteren vooral tegen de militaire tegenmaatregelen van de Verenigde Staten, met name tegen de wapenleveranties aan Pakistan. Door het aktie-reaktie proces van de beide supermachten zijn wij nog verder verwijderd

van de algehele wereldvrede.

Links mag niet kiezen tussen Oost of West, maar moet kiezen voor een derde weg: een vrijheidslievend en demokraties socialisme. Alleen wanneer socialisten en al diegenen die de bewapenings-wedloop als een ernstig gevaar zien - de strijd krachtig voort zetten, de strijd voor ontwapening, tegen de status quo politiek, tegen de machtspolitiek en voor een eerlijke verdeling van de grondstoffen en de welvaart in de wereld - kunnen we voorkomen dat eskalerende gebeurtenissen ons allen uiteindelijk naar de ondergang voeren.

Amsterdam, 12-1-1980

HET PARTIJBESTUUR VAN DE PSP

wangedrag VVD

BIJ AFGHANISTAN PROTEST

Iraanse bevolking geeft mogelijkheden te over, alleen de gijzeling van Amerikaans ambassadepersoneel zou ze nog tegenhouden. De Russische aanwezigheid in Afghanistan maakt het de VS veel moeilijker, zomet onmogelijk, toe te slaan. Een Islamitisch Iran is, met alle interne verdeeldheid, 100 keer beter dan de Amerikaanse invloed aan de Iraans-Russische grenzen. Bovendien zou een dreigende, eveneens intern sterk verdeelde, Islamitische republiek Afghanistan een makkelijke prooi zijn voor het westers imperialisme.

De redenen om Afghanistan binnen te vallen hebben dus niets te maken met expansionisme of het exporteren van socialistische revoluties. Het dient eenvoudig om een buffer op te werpen tegen dreigende westerse invloeden, net zoals dat in Oost Europa het geval is. Om dat te kunnen doen heeft de Sovjet Unie de koude oorlog net zo hard nodig als het Westen.

Links moet geen partij kiezen voor Oost of West. Een derde weg onafhankelijk van Amerika en de Sovjet-Unie, is de enige mogelijkheid. We moeten ons actief blijven inzetten voor de sociaal-ekonomische onafhankelijkheid van de Derde Wereld. We moeten zorgen dat het Vietnam-syndroom blijft bestaan, door de druk op de ketel te houden. Dit staat in direkt verband met de strijd tegen de bewapening. De strijd voor links is nog lang niet gewonnen. Integendeel ze begint pas. Juist nu moeten we alle krachten mobiliseren om te voorkomen dat we teruggeworpen worden op de uitgangstellingen van 30 jaar terug.

diskussie

'De linkse vragen na Afghanistan' zou ook het motto kunnen zijn voor de *diskussie* waarvoor de redactie in de komende nummers van *Bevrijding* ruimte wil geven. Uitgangspunt is de Russische invasie in Afghanistan, waarbij natuurlijk aspecten als: de verhoudingen binnen Afghanistan, de situatie in de regio, de buitenlandse politiek van de Sowjet-Unie, de reactie van het Westen, etc. aan de orde kunnen komen. Bijdragen van niet meer dan 900 woorden inzenden naar: redactie *Bevrijding*, postbus 700, Amsterdam.

Op 18 januari kon men in een aantal landelijke dagbladen een merkwaardige advertentie aantreffen, waarin door een bonte verzameling politieke partijen werd opgeroepen de volgende dag een protestmanifestatie in Utrecht op te luisteren onder het motto *'Russische troepen uit Afghanistan'*. Wat deze advertentie, die medeondertekend was door de PSP, zo merkwaardig maakte was een aantal andere leuzen die aan het motto waren toegevoegd. Zoals: *'Nederland laat zien wat je waard bent'* en *'Nederland maakt één front'*. Woorden, die je normaal gesproken met geen 10 paarden uit een PSPer zou kunnen trekken.

De PSP had met deze toevoegingen dan ook niets te maken, en heeft, evenals PvdA en PPR dat deden, zich hiervan onmiddellijk gedistantieerd. Ze waren er geheel tegen de afspraken in, door de VVD, die voor de plaatsing van de advertenties zou 'zorgen', ingezet. Een buitengewoon onbehoorlijke partij dus, die VVD.

Ook de gang van zaken op de manifestatie zelf heeft de vraag opgeroepen of het nog langer zin heeft het protest tegen de Russische inval in Afghanistan in zulk breed verband tot uitdrukking te brengen. Vooral wanneer vanuit dat brede verband, maar ook door verslaggeving à la het NOS-journaal, de meningsverschillen die er tussen de deelnemende partijen bestaan over de vraag hoe op het Russische optreden gereageerd moet worden, naar de achtergrond worden gedrongen ten gunste van een eenheid die er in werkelijkheid helemaal niet is.

Juist om geen misverstand te wekken over de houding van de PSP tegenover de gemeenschappelijk gedeelde eis *'Russische troepen uit Afghanistan'* had de PSP tot deelname aan deze manifestatie besloten, daar immers zou het mogelijk zijn om in een konfrontatie met rechts te laten zien dat linkse kritiek op de Sovjet-Unie onvereenigbaar is met reaktionair geroep om herleving van de koude oorlog. Wat dat betreft kan de deelname van de PSP zeker geslaagd worden genoemd. De konfrontatie met de zaal, waarvan een flink deel zich blijkbaar op de eerste plaats op die koude oorlog zat te verheugen, was er onmiddellijk toen PSP woordvoerder Gied ten Berge het woord kreeg en zich onder andere afvroeg: *'wat een groter kwaad is: de Russische invasie in Afghanistan of de Westerse reactie daarop'*.

'Iedereen die hier vandaag vertelt dat de Russen Afghanistan niet mogen binnen vallen, zonder de huidige Amerikaanse politieke interventies af te keuren, maar juist gebruikt om de koude oorlog aan te wakkeren, is een huichelaar'.

Een samenvatting van dit betoog is te vinden in de stellingname die Gied ten Berge schreef op pagina 2 van dit nummer.

Er is een progressieve spaarbank in ons land.

Waar blijven die progressieve spaarders nou...

De Algemene Spaarbank voor Nederland is een spaarbank die gesneden is op de maat van uw principes. De ASN is voortgekomen uit de moderne arbeidersbeweging. En steekt dat gegeven niet onder stoelen of banken.

Ook in de bedrijfsvoering verloochent de ASN haar afkomst niet. Daarom kunt u er ook zeker van zijn dat de ASN geen beleggingen voor uw spaargeld kiest waar zij gezien haar maatschappelijke inzichten niet achter staat.

De ASN belegt wel zo veel mogelijk in maatschappelijke en culturele instellingen en - niet te vergeten - in de woningbouw. Dat betekent dat de ASN u geen gouden bergen belooft als u daar gaat sparen. U krijgt een eerlijke rentevergoeding. Niet meer, maar zeker niet minder. En... rente zonder bijsmaak.

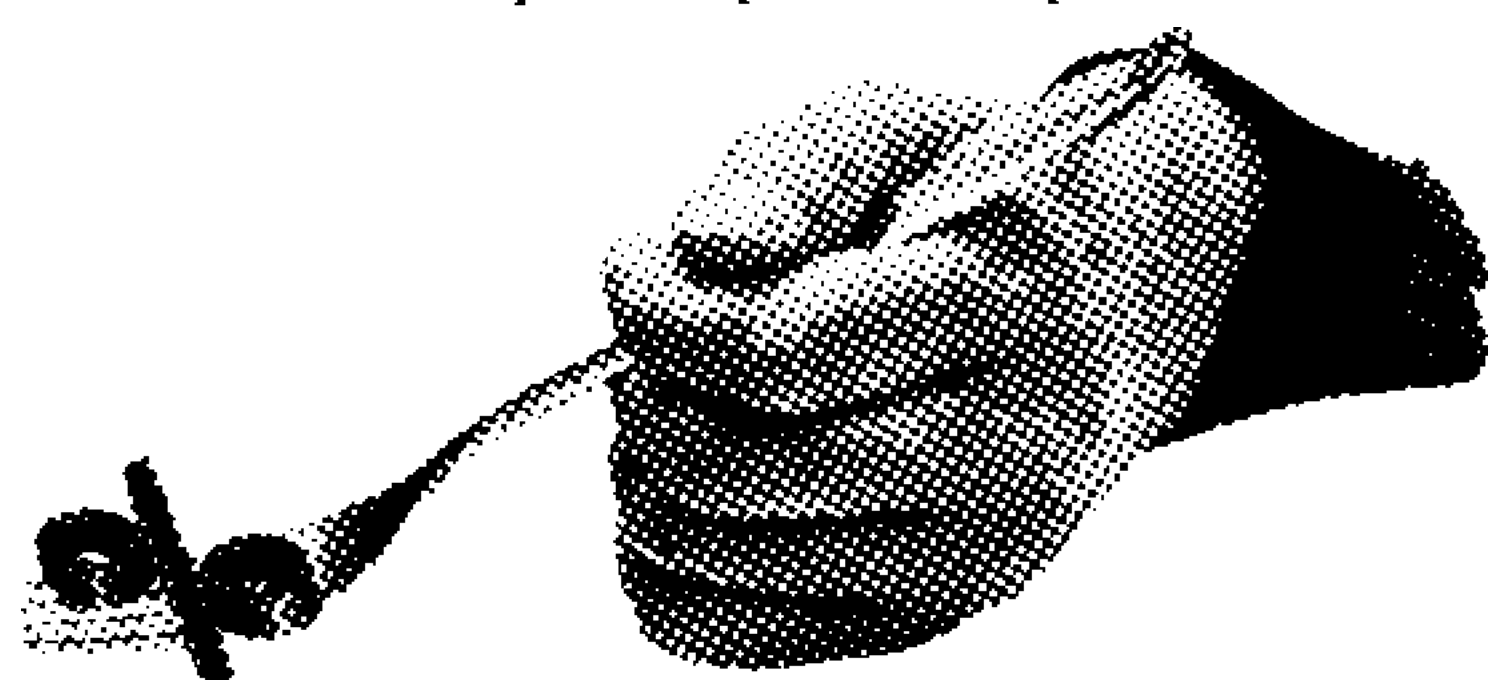
De ASN is in 1960 opgericht door het NVV en De Centrale. Dit geeft haar de verplichting om rekening te houden met de belangen van de groeperingen waarvoor de ASN is opgericht en waaruit zij is voortgekomen.

De ASN: maatschappelijk progressief en principieel. Zo'n spaarbank zou gekozen moeten worden door iedereen die zich verwant voelt met de progressieve beweging in ons land. Door u dus.

Welnu, het minste wat u kunt doen is u te informeren over de ASN. Over de makkelijke manier van sparen (in nauwe samenwerking met de postgiro) en over de vele andere, aantrekkelijke spaarvormen.

U komt er dan meteen achter dat de ASN met haar 55.000 spaarders met een gezamenlijke inleg van 200 miljoen gulden, niet de eerste de beste is. Daarom... vul de bon in deze advertentie in.

Een progressieve daad. Een principiële stap.

**Algemene Spaarbank
voor Nederland**
geeft rente zonder bijsmaak

Bon sturen aan: Algemene Spaarbank voor Nederland,
Antwoordnummer 1188,
2500 VB Den Haag.

U hoeft geen postzegel te plakken. U kunt ook bellen: 070-470181 of ons bezoeken: Rijnstraat 28, Den Haag (vlakbij het Centraal Station) tussen 08.30 uur en 17.00 uur.

Iedereen die voor 1 juli 1980 een spaarrekening opent met tenminste f 50,- als eerste inleg krijgt als welkomstgeschenk een spaarpremie van f 7,50.

Naam en voorletter(s):

Adres:

Postcode en woonplaats:

wenst nadere inlichtingen over:*

- de ASN in het algemeen
- de ASN-spaarrekening, gekoppeld aan de postrekening
- wenst tevens een formulier om een postrekening te openen
- het giraal sparen (sparen zonder boekje)
- de Vroeg-Bij-rekening (een unieke regeling voor jeugdigen t/m 17 jaar)
- het jeugdsparen De Zilvervloot (voor jeugdigen van 15 t/m 20 jaar)
- het termijnsparen (met opzegtermijn)
- het depositosparen (met een vaste looptijd)
- spaardeposito-bewijzen (met een vaste looptijd)

* aankruisen wat u wenst.

'homo's go home'

In de komkommertijd tussen kerst en nieuwjaar werd de homobeweging in Nederland plotseling gekonfronteerd met een herleving van immigratievoorschriften over het *weren van homoseksuelen* aan de V.S. Na Anita Bryant, de sinaasappeltrut die enkele jaren geleden in de Amerikaanse staat Florida de anti-diskriminatie wetgeving wist terug te draaien, is het nu de wetgever in Amerika - *'land of free'* - die een verregaande belangstelling voor de slaapkamergewoonten van de burger toont.

Het groeiende zelfbewustzijn van Amerikaanse homoseksuelen geeft gelukkig nog hoop voor dit land waar nog veel moet worden bevochten, maar waar stromingen vandaar gemakkelijk kunnen overwaaien. (Tegelijkertijd komen er ook dergelijke geluiden uit bijvoorbeeld Rome). De bedreiging door conservatieve krachten heeft gelukkig ongekende aantallen homoseksuele mannen en vrouwen gepolitiseerd en actief in de homobeweging gemaakt. Het mobiliseren van homoseksuelen tot een politieke machtsfactor heeft bijvoorbeeld in steden als New York en San Francisco succes gehad. In beide steden dingen politici naar de gunst van de homoseksuele kiezer, wat tot concrete resultaten in de plaatselijke wetgeving en het beleid van het stadsbestuur heeft geleid.

Dat het nieuws van een immigratiebeperking niet helemaal onverwachts kwam, mag blijken uit het uitgebreide artikel in de Volkskrant van 28 december, dat reeds enkele weken voor plaatsing in een bureaulade bij deze krant lag. Ook binnen de IGLA (International Gay and Lesbian Association) geleerden was men in een eerder stadium van de voornemens van een immigratiebeperking voor homoseksuelen op de hoogte. Het blijkt nu weer, dat de homobeweging zich internationaal goed moet organiseren om homoseksuelen niet het slachtoffer te laten worden van toenemende internationale samenwerking van landen op dit gebied, of om de nood situatie van homo's in één of ander land internationaal aan te pakken. Bovendien moet men uitkijken voor een terugval van alle waarden die in de zeventiger jaren zijn bereikt. In ons land zijn de homogroepen van PSP, PPR, PvdA en VVD, individueel actieve homo's binnen de CPN, de Stichting Vrije Relatierechten en het COC in het geweer gekomen tegen deze maatregelen die net meer tot deze tijd behoren.

HELSINKI

De Amerikaanse - homoseksuelen diskriminerende - immigratievoorschriften staan natuurlijk op gespannen voet met het vrije verkeer van personen. Dat is een internationaal beginsel dat door de *slotakte van Helsinki* een nieuwe impuls heeft gekregen. Als voorvechters van deze akte dient de V.S. zich dit beginsel ook in deze zaak aan te trekken. Het Amerikaanse Ministerie van Justitie beroept zich op een wet uit 1917: Wetswijzigingen in 1952 en 1962 brachten in deze situatie geen verandering. Overigens heeft de *American Psychiatric Association* homoseksualiteit al jaren geleden van de lijst van ziekten en gebreken afgevoerd, zodat elke medische en psychiatrische grond voor deze bepaling ontbreekt.

BEAR CAPRON

Carters mooie woorden over de mensenrechten zijn derhalve schijnheilig en ongeloofwaardig. Het is bovendien een onaanvaardbare gedachte dat Nederlandse en andere niet-Amerikaanse burgers een vernederende procedure zouden moeten ondergaan om hun seksuele geaardheid vast te stellen: zo dit al mogelijk zou zijn. Een woordvoerder van de Amerikaanse homoseksuele actiegroep *National Gay Task Force* noemt de ministeriële instructie schandelijk en beschamend voor het Amerikaanse volk, dat door zijn ambtenaren vertegenwoordigd wordt. Immers, het is te gek om los te lopen, dat consulaire ambtenaren opdracht kunnen krijgen om uit te maken of iemand homoseksueel is. Als onderdeel van grotere acties hebben op 10 januari vier als politieman (-vrouw) verklede homoseksuelen op *Schiphol* Amerikaanse toeristen 'ondervraagd' omtrent hun seksuele geaardheid. De Amerikaanse toeristen moesten ook maar eens aan den lijve ondervinden hoe vernederend het is om bij binnenkomst van een vreemd land, gecontroleerd te worden op seksualiteit.

De eerste Nederlander, die de gevolgen heeft ondervonden van het afgekondigde besluit is

de 29 jarige *Bear Capron*, die dinsdag 15 januari zijn visum voor de V.S. kwijtraakte, omdat hij zich bij de Amerikaanse consul had bekend gemaakt als 'actief praktiserend homoseksueel'.

BRIEF

Harry van den Bergh (PvdA) en Ed Nijpels (VVD) hebben een brief opgesteld voor de voorzitter van het Amerikaanse Huis van Afgevaardigden en aan de leden van de Tweede Kamer gevraagd deze brief mede te ondertekenen. De twee initiatiefnemers doen in deze brief een dringend beroep op het Huis van Afgevaardigden te bevorderen dat een einde komt aan deze vorm van diskriminatie, bijvoorbeeld door de Amerikaanse regering te verzoeken de nu genomen maatregel in te trekken. Binnen de Nederlandse homobeweging zal nog worden bekeken of een proces bij het *Human Rights Committee van de V.N.* zinvol is. Harry van den Bergh zal deze brief op 5 februari aan de voorzitter van het Huis van Afgevaardigden in Washington aanbieden, terwijl een kopie van deze brief op 26 januari is bezorgd bij de Amerikaanse ambassadrice, voorafgegaan door een grote demonstratie door de binnenstad van Den Haag. De PSP-Homogroep blijft de hele zaak alert volgen en zal tesamen met de andere homogroeperingen verdere acties ondernemen, totdat dergelijk diskriminerende maatregelen niet meer in de Amerikaanse wetgeving zullen voorkomen.

PETER DROS

Homosquad op Schiphol 'ondervraagt' Amerikaanse toeristen.

Foto Peter Dros.

dagelijks leven

Van 10 januari tot en met 3 maart a.s. is in Amsterdam een foto-ekspositie over het leven in Vietnam te zien, en wel in het Tropenmuseum. De tentoonstelling is georganiseerd door het Komitee Wetenschap en Techniek voor Vietnam (KWT). Ze bestaat uit honderd groot formaat kleurenfoto's van de Italiaanse fotograaf Roberto Crocellá.

Waarom een fototentoonstelling over Vietnam? De foto's van ontbladering, bomkraters, oorlogsgeweld en oorlogsleed zijn aan bijna iedereen bekend. Ook in de afgelopen tijd is Vietnam weer voortdurend in het nieuws geweest. Weer zijn het vooral de problemen en conflicten geweest, de bootvluchtelingen, de inval van China, de interventie in Cambodja, de overstromingen en de voedselschaarste die de aandacht krijgen.

De foto's in de tentoonstelling geven een beeld van het dagelijks leven in Vietnam. Een beeld dat niet losstaat van de ernstige problemen, maar dat in de foto's over Vietnam in de nieuwsmedia niet of nauwelijks wordt getoond. Roberto Crocellá heeft langdurig in Vietnam rondgereisd, van de noordelijke berggebieden waar vooral ethnische minderheden wonen, tot aan het zuidelijkste puntje van de Mekong delta. Hij heeft het leven, wonen en werken in de steden en op het platteland in al zijn contrasten vastgelegd. Al met al meer 'binnenkant informatie' over de Vietnamese samenleving. Bij de tentoonstelling is een foto/infomap uitgegeven, waarin o.a. foto's op briefkaartformaat en een uitgebreid achtergrondartikel van de hand van dr. Jan Pluvier.

AKTIVITEITEN KWT

De organisatie van deze fototentoonstelling, die dit jaar nog in meer plaatsen zoals Groningen en Leiden te zien zal zijn, is slechts een van de activiteiten van het KWT. Sinds 1971, toen een groep technici en wetenschappers het Komitee oprichtten vanuit onder meer hun verantwoordiging over het misbruik van de wetenschap door de Amerikanen in Vietnam, is begonnen met hulpverleningsprojecten aan noord-Vietnam en het Bevrijdingsfront. Eerst op kleine schaal, zoals sterilisatiesets voor medische instrumenten en draagbare filmsets voor onderwijs in de bevrijde gebieden.

Na de bevrijding van Vietnam in 1975 ontwikkelden zich twee grote hulpprojekten, n.l. de uitbreiding en vernieuwing van een grote fabriek voor onderdelenproductie en revisie van landbouwmachines in Hanoi, en de inrichting van de filmproductie- en ontwikkelbedrijf.

Deze projekten zijn, naast ondersteuning door donateurs grotendeels gefinancierd door gelden van het Ministerie van Ontwikkelingssamenwerking (ten tijde van minister Pronk).

Beide projekten zijn op het ogenblik in de laatste fase van uitvoering. Onlangs is een in Nederland eksperimenteel ontwikkelde lichtgewicht rijstdorser aangekocht en naar Vietnam verstuurd, en er wordt een projekt voor steun in de vorm van onderwijsmateriaal aan een basisschool voorbereid. Ook op het gebied van de landbouw en landbouwmechanisatie zal de hulp, in de vorm van projekten worden voort-

gezet. Vooral het reviseren van allerlei soorten landbouwmachines en het gebrek aan reserveonderdelen is een veelvoorkomend probleem.

WETENSCHAPPELIJKE SAMENWERKING

Al vanaf begin 1973 is vanuit verschillende Nederlandse universiteiten en hogescholen geprobeerd wetenschappelijke samenwerkingsprojecten op te zetten met Vietnamese zusterinstellingen, met name de universiteit en polytechnische hogeschool van Hanoi. Op medisch gebied heeft dit geleid tot een vijfjarig uitwisselingsprojekt, gericht op opleidingsplaatsen voor Vietnamese artsen en inrichting van laboratoria. Op technisch- en eksakt wetenschappelijk terrein, zoals natuurkunde, dijkenbouw, veeveelt etc. is sinds vorig jaar een algemeen samenwerkingsakkoord afgesloten tussen de universiteiten van Amsterdam, Leiden, de hogescholen van Delft en Wageningen en de twee genoemde Vietnamese instellingen. In totaal zijn er zo'n 10 vakgebieden in opgenomen. Bij de totstandkoming van deze technisch/wetenschappelijke samenwerking is het KWT steeds direkt betrokken geweest.

Een reis in 1977 van KWT leden langs vele betrokken instellingen, afdelingen en instituten in Vietnam, waarbij - weliswaar informeel - onderhandeld werd en geïnventariseerd is de basis geweest voor het latere akkoord. Hoewel deze samenwerking nu over het algemeen goed loopt, zijn er toch steeds problemen. Zo heeft met name de publiciteit rond de boot-

vluchtelingen ervoor gezorgd dat sommige mensen of soms zelfs vakgroepen hun medewerking opzegden. Het actief volgen van de uitvoering van die projekten blijft dan ook nodig.

VOORLICHTING

Nieuwsvoorziening is vaak eenzijdig gericht in de nieuwsmedia. Goede en betrouwbare informatie is vaak moeilijk te krijgen over de ontwikkelingen in Vietnam. Het KWT gebruikt haar goede kontakten in Vietnam ook om voorlichting in Nederland te geven. Deze is vooral gericht op de opbouwactiviteiten in Vietnam in een socialistische richting, met al haar problemen, fouten en tegenspraken. In Nederland organiseert een werkgroep van het KWT scholenprojekten op basisscholen en wordt op het ogenblik 3 keer per jaar een uitgebreid info-bulletin 'Vietnam-informatie' uitgegeven, dat ook in de series van het Vietnam Bulletin (VB) verschijnt. In het januari-nummer van 'Vietnam-informatie' staat o.a. een interview met Wilfred Burchett en een kritisch artikel over de Vietnamese ekonomie van de hand van de Indiase journalist Nayan Chanda.

Bij een donatie van minimaal f 10,- krijgt men het bulletin gratis. Losse nummers zijn te bestellen door f 4,40 (is f 2,50 en f 1,90 porti) over te maken op giro 2592592 t.n.v. KWT, Amsterdam. De tentoonstellingsmap is verkrijgbaar voor f 4,90 (is f 3,- en f 1,90 porti).

MAX SPOOR

PSP initiatief geluidshinder

Al vele jaren lang doen het provinciaal bestuur van Limburg, de Kamers van Koophandel en de werkgevers hun uiterste best om het nu nog beperkte regionale vliegveld Zuid-Limburg te laten uitgroeien tot een groot internationaal vliegveld.

Onlangs heeft op verzoek van het provinciaal bestuur het Amerikaanse onderzoeksburo Dixon een marktonderzoek gepubliceerd over de mogelijkheden van vliegveld Zuid-Limburg. De Amerikaanse marktonderzoekers kwamen tot de konklusie dat het vliegveld kan uitgroeien tot een groot internationaal vrachtcentrum mits:

- het bestaande verbod op nachtvluchten zal worden opgeheven;
- een langere en sterkere (tweede) startbaan wordt aangelegd zodat ook grotere en zwaardere straalvliegtuigen van dit vliegveld gebruik kunnen gaan maken.

Je hoeft geen duur marktonderzoeksburo in te schakelen om te stellen dat er meer gebruik van een vliegveld wordt gemaakt als er ook in de nachtelijke uren af en aan gevlogen mag worden, als dit terecht uit milieu-overwegingen bij andere vliegvelden aan banden is gelegd.

Over de gevolgen van een sterke toename van het aantal vluchten, met grotere straalvliegtuigen en in de nachtelijke uren, voor de dichtbevolkte omgeving van het vliegveld wordt in het marktonderzoek met geen woord gerept. Om de gevolgen t.a.v. de geluidshinder te onderzoeken heeft het Amerikaanse buro een tweede opdracht gekregen, de resultaten van dit onderzoek worden in de loop van 1980 verwacht. De PSP sub-afdeling Geleen/Beek heeft afgelopen maand het initiatief genomen om verontruste burgers en organisaties in een gesprek rond de tafel te krijgen, om met elkaar van gedachten te wisselen over de dreigende ontwik-

kelingen en om te bezien of en hoe we gezamenlijk de strijd voor het behoud van de leefbaarheid het beste kunnen voeren. Daarbij stelden we dat wat ons betreft het vliegveld als beperkte regionale luchthaven best mag blijven bestaan maar dat met name de plannen om het verbod op nachtvluchten op te heffen en een tweede start- en landingsbaan aan te leggen kwalijke ontwikkelingen zijn.

Op de door PSP belegde bijeenkomst waren naast bewoners vertegenwoordigers aanwezig van: PvdA, CPN, ANJV, gemeenteraadsleden uit de meest bedreigde plaatsen Beek, Ulestraten en Geulle, plaatselijke milieugroepen waaronder Milieu-Defensie en zelfs een wethouder van de gemeente Ulestraten. Tijdens deze geslaagde bijeenkomst worden alle krachten die de leefbaarheid van de bevolking ter harte gaat in een werkgroep gebundeld. Deze werkgroep heeft zich tot doel gesteld de bevolking op grote schaal te informeren en deze te stimuleren actief deel te nemen aan de inspraak over het onlangs door de regering uitgebrachte strukturaarschema burgerluchtvaartterreinen.

Het initiatief van de PSP om alle mensen die zich over de toekomstige ontwikkelingen ongerust maken eens rond de tafel te zetten werd door een ieder gewaardeerd. Wellicht is dit idee ook iets voor andere afdelingen die te maken hebben met een (regionale) luchthaven. Voor deze afdelingen is zeer zeker aan te bevelen zich bezig te houden met de inspraak rond het strukturaarschema burgerluchtvaartterreinen. Het contactadres van de opgerichte werkgroep is: Astrid Hacking, Wagenaarstraat 138 Geleen. Tel: 04494 - 49923.

JAN MUYTJENS

HET PALESTIJNS VERZET

Het Palestinakomitee heeft een boekje uitgegeven over het ontstaan en de ontwikkeling van de PLO.

Er wordt niet veel voorkennis vereist om het te kunnen lezen. In het kort gaat het over het ontstaan van het verzet (het waarom en het hoe), welke *krisissen* het heeft doorgemaakt en om de *aard* van de strijd die het voert.

Zowel de krisissen in Jordanië (september 1970) als in Libanon (met name in 1975 - '76) hebben duidelijk gemaakt dat het palestijnse verzet in de eerste plaats een *overlevings*strijd heeft te voeren.

Daarbij gaat het niet alleen om een militaire maar ook om een politieke overlevingsstrijd: meer recent pogen de akkoorden van Camp David en het egyptisch-israëliësch verdrag de Palestijnen uit te schakelen in het kader van een *'amerikaanse vrede'*.

Naast deze politieke kant van het palestijnse verzet besteedt het boekje ook aandacht aan de sociale, economische en medische problemen waarmee het verzet zich vooral in de kampen geconfronteerd ziet, en aan de verschillende basisorganisaties die op dit vlak in hoge mate hebben bijgedragen tot de weerbaarheid van de palestijnse bevolking.

Tot slot wordt kort ingegaan op de politieke perspectieven van het verzet, met name ook in Israël en de bezette gebieden.

Dit boekje - met kleurenfoto op de voorpagina - telt 112 bladzijden. Verkoopprijs f. 9,- (bij verzending plus f. 1,70 porto).

Bestellingen via giro 2047409 van Stichting Palestina Publikaties, postbus 10520 te Amsterdam.

Atoomstaat

Ik weet goed dat ik me nu heb opgewonden, ik weet ook dat mensen me verwijten dat ik emotioneel ben. Ik geloof dat wanneer het om zulke elementaire kwesties gaat, wanneer het om niet meer en niet minder gaat dan om overleven dat je niet onbewogen kunt blijven. Dan moet je niet zo zakelijk zijn als bepaalde mensen dat willen dan moet je heel helder en duidelijk zeggen: tot hier en niet verder!

Dit is de slotzin van een rede die Robert Jungk uitsprak tijdens een manifestatie in Falkenheim (BRD) begin 1978. Deze toespraak is nu, in het Nederlands vertaald, uitgegeven door het Komitee voor de Rechtsstaat.

In een voorwoord schrijft het Landelijk Energie Komitee (LEK) dat nu al de tendenzen zijn waar te nemen van de uitbreiding van controlemaatregelen om het gevaar en de angst voor aanslagen te beteugelen. Dat sommige politieke partijen in het parlement het kennelijk belangrijker vinden de regeringsmacht te handhaven of te veroveren dan de veiligheid van de bevolking te garanderen. Het LEK stelt verder dat de 'brede maatschappelijke discussie' (over het wel of niet overgaan tot de bouw van kerncentrales en het gebruik van kernenergie) voor deze regering uitsluitend tot doel heeft de

kritiek te smoren in een inspraakcircus. Een circus dat met veel geld en overweldigende reclamecampagnes probeert atoomcentrales door de strot van het Nederlandse volk te masseren.

De toespraak van Jungk geeft een treffende uiteenzetting van de toekomst die ons te wachten staat wanneer atoomenergie zal worden ingevoerd: de atoomstaat.

Hij gaat in op de gevolgen van uitgebreide beveiliging, da autoritaire staat, het terugdraaien van burgerlijke vrijheden. Verder de gevaren van nucleair terrorisme en Duitse agressie. De brochure is te bestellen door f. 3,50 (inkl. verzendkosten) over te maken op postgiro 3892396 t.n.v. Komitee voor de Rechtsstaat, Amsterdam met vermelding van 'Atoomstaat'.

VREDES ONDERZOEK

Voor het samenstellen van inhoudslijsten van Nederlandse tijdschriften van tussen 1900 en 1940 zoekt het Centrum voor Geweldloze Weerbaarheid een aantal vrijwilligers. Het betreft bladen van anti-militaristische, anarchistische, syndicalistische en christen-socialistische groepen, bladen als Bevrijding (van Bart de Ligt), Opwaarts, Oorlog en Vrede, Recht voor Allen, De Wapens Neder, e.d. Met het samenstellen van inhoudslijsten worden deze tijdschriften toegankelijker gemaakt voor verder onderzoek. Veel van het werk gebeurt op het Internationaal Instituut voor Sociale Geschiedenis in Amsterdam. Gezocht wordt dus naar mensen uit Amsterdam en omgeving, maar wie verderweg woont en type-werk kan doen kan ook meehelpen.

Omdat het een omvangrijke klus is is er voornamelijk behoefte aan vrijwilligers die gedurende enkele maanden tenminste een hele of halve dag per week kunnen meewerken. Verder is een leesbaar handschrift vereist.

Nadere informatie en opgave bij: Wim Robben, p/a Centrum voor Geweldloze Weerbaarheid, Postbus 4098, Amsterdam, tel.: 020 - 229716/925050.

excuses

Door niet een twee drie te verhelpen problemen met de PSP- adreseerapparatuur is BEVRIJDING nr. 1 van 1980 veel te laat verstuurd.

Daarvoor onze verontschuldigingen.

Redactie Bevrijding

vakature kamerfractie

I.V.M. de late bezorging van Bevrijding nr. 1 van 1980, is de mogelijkheid om tijdig te reageren op de vakature van JURISTE bij de Kamerfractie per 1 maart 1980 zeer klein geworden. Om die reden is de sollicitatie procedure vertraagd en wordt niet strikt de hand gehouden aan deze datum van in dienst treding. WEL geldt voor belangstellenden het DRINGENDE verzoek om spoedig te reageren.

Zimbabwe

VRIJE VERKIEZINGEN?

Voor Smith-Muzorewa is er massale financiële steun uit Zuid-Afrika en van blank Rhodesië.

Wij steunen ZAPU en ZANU. Zimbabwe moet vrij van Zuidafrikaanse overheersing.

Steun giro 26655 t.n.v. Bevrijdingsfonds, A'dam o.v.v. „Zimbabwe”.

GIRO 26655

Actie met steun van:

Evert Vermeer Stichting (PvdA), Jonge socialisten, ARJOS, PPR jongeren, PSP, PSP jongeren, Socialistische Partij, Land. Ver. van Wereldwinkels, Domitila, VIA.

BON

De PSP geeft een tweemaal per maand verschijnend blad uit: BEVRIJDING. Leden van de PSP krijgen dit blad automatisch toegestuurd. Maar niet-leden kunnen er een abonnement op nemen.

- een BEVRIJDING en een aanmeldingsformulier van de PSP, omdat ik lid wil worden
- een acceptgirokaart voor een proefabonnement van een half jaar voor f. 10,-
- idem voor een normaal jaarabonnement van f. 30,-

Naam: .....

Adres: .....

Postcode: ..... Woonplaats: .....

uitknippen en opsturen naar: PSP, Postbus 700, 1000 AS Amsterdam

KORVETTEN

Op 7 januari werd het proces tegen de Staat der Nederlanden over de levering van korvetten voor de Haagse rechtbank gevoerd.

Op 21 februari doet de rechtbank uitspraak. Voor dit proces is nog steeds veel geld nodig en daarom doen we nogmaals een oproep om financieel te steunen.

GIRO: 4193567
t.n.v. STEUNFONDS
STOP KORVETTEN
VOOR INDONESIE
AMSTERDAM

DIASERIE

Een groepje binnen de Stichting Vorming en Scholing van de PSP is bezig met het voorbereiden van een diaserie over de PSP.

Deze diaserie kan gebruikt gaan worden bij introductiescholingen voor nieuwe leden en zal de inhoud van het boekje 'Hoe ziet de PSP eruit?' volgen. De diaserie bestaat uit 4 hoofdstukken:

1. de doelstellingen van de PSP
2. op weg naar het socialisme
3. de geschiedenis van de PSP
4. de organisatie van de PSP

Met een draaiboekje in de hand is men nu bezig om objecten en situaties te fotograferen. Echter, met name voor de hoofdstukken 3 en 4 zal er al heel wat materiaal in de partij bij leden voorradig zijn. Zowel dia- als fotomateriaal.

Daarom bij deze het verzoek aan diegenen die denken geschikt materiaal te hebben contact op te nemen met de SVS/PSP, Postbus 700, Amsterdam, tel. 020 - 26 73 74. Dan kan gezamenlijk bekeken worden of dat materiaal in de serie gebruikt kan worden.

NICARAGUA

In maart van dit jaar zullen in Nicaragua 175.000 vrijwilligers worden ingezet om een einde te maken aan het analfabetisme in dat land. Het is één van de erfenissen van het verjaagde Somoza-regiem: 55 pct. van de bevolking boven 10 jaar (rond 1 miljoen mensen) kan lezen noch schrijven.

Daarom is in Nicaragua een campagne ontworpen om binnen één jaar elke Nicaraguaan te leren lezen en schrijven. Dit project kost miljoenen, maar geld is in het land schaars. Het Nicaragua Comité Nederland organiseert daarom een inzamelingsactie die op 16 februari een hoogtepunt moet bereiken tijdens een landelijke manifestatie in Utrecht. Een aantal belangrijke sprekers uit het Nieuwe Nicaragua hebben al toegezegd te zullen komen. Plaats: Muziekcentrum, Vredenburg, Utrecht. Tijd: 16.00 - 23.00 uur.

STEUN DE WEDEROPBOUW VAN
NICARAGUA
STEUN DE ALFABETISERING
POSTGIRO 3580163
Nicaragua Comité Nederland
met vermelding van 'alfabetisering'.

Bevrijding

JAARGANG 24 N^o3 12/2/'80 125 cent

LEVE DE REPUBLIEK

pag.2

KOUDE OORLOG pag. 3
EEN NIEUW PARTIJGEBOUW pag. 7

LEVE DE REPUBLIEK

De volmaakt onbelangrijke mededeling van de koningin van 31 januari, dat ze per 30 april gaat opstappen, veroorzaakte golven van ontroering en wat dies meer zij bij Den Uyl, Lubbers en anderen. Wie weet bij grote delen van de Nederlandse bevolking, althans als de mate van aandacht in de media daarvoor een maatstaf zou zijn. Toen voorzitter Dolman even later zijn gelegenheidstoespraak in de Tweede Kamer besloot met de woorden 'Leve de Koningin', was de reactie echter teleurstellend voor de Oranjeklanten. De in de zaal aanwezige kamerleden (waartoe ik natuurlijk niet behoorde) stamelden wat onverstaanbare klanken. De kranten schreven dat ze een driewerf hoera uitbrachten.

Hoe moet een duidelijk republikeinse partij als de PSP nu hierop reageren? Naar mijn mening is dit niet een zoveel betere gelegenheid om actie te voeren voor de republiek dan elke willekeurige datum tijdens het koningschap van Juliana. En zelfs een veel slechtere dan toen de wandaden van Bernard in de Lockheed affaire bekend werden.

Maar aan de andere kant geven juist de overtrokken reacties van de Oranjeslijmerds mogelijk toch wel aanleiding tot een bezinning in bredere kring op de kwestie van monarchie en republiek.

In de eerste plaats is er natuurlijk het uiterst ondemokratisch karakter van het koningschap, vooral in een geval waarin het staatshoofd wel degelijk macht bezit. Dat is in Nederland het geval. De koning in Nederland kan het in werking treden van wetten en besluiten ver-

hinderen door zijn handtekening te weigeren. Juliana heeft dat nooit gedaan, Beatrix zal het ook wel niet doen. Verder is er het recht van gratieverlening, tegen de wil van de Minister van Justitie in. Daarvan heeft Juliana gebruik gemaakt; Beatrix zal het allicht ook doen. Het belangrijkste is de rol van het staatshoofd bij de formering van een nieuw kabinet. De aanwijzing van de formateur en uiteindelijk de benoeming van de minister-president vallen buiten elke parlementaire controle. Niemand hoeft daarvoor verantwoording af te leggen aan de Staten Generaal. De algemene indruk is dat Juliana hier behoorlijk haar invloed heeft doen gelden. Beatrix zal dit vast en zeker ook doen.

Al met al zal er dus weinig veranderen. Belangrijker dan de, toch betrekkelijk geringe, macht van de koning in Nederland is de symboolfunctie van de monarchie. Die bevordert de nationale eenheid en werkt versluisend ten opzichte van politieke tegenstellingen.

Ook als de monarch geen enkele feitelijke macht zou hebben en alleen deze symbolische betekenis, is dit een onoverkomelijk bezwaar. Het koningschap vervult een rol in het behouden van de bestaande structuren. Daarom is het onaanvaardbaar voor wie de maatschappij fundamenteel willen veranderen, voor socialisten dus. Al is de kwestie van de monarchie van veel minder belang dan de PSP-hoofdpunten van pacifisme en socialisme, helemaal onbelangrijk is deze niet.

Leve de republiek!

FRED VAN DER SPEK

Wie ben ik, dat ik dit mag doen

bevrijding

Verschijnt tweemaal per maand
Uitgave van de PSP

Redactie:
Rudi Boon
Cora Mulder
Roel Sandvoort (red. sekr.)
Joost Schipper
Lex Spaans
Siep van der Werf

Vormgeving
Dick Breebaart
Albo Helm (illustratie)
Simon B. Kool

Redaktiesekretariaat, administratie
en partijburo tel: 020 - 26 73 74
(t.n.v. Roel Sandvoort)
Postbus 700 1000 AS Amsterdam
Ab. f. 30,00 per jaar
Postgiro 194240 t.n.v. PSP Amsterdam

Advertentietarief:
(Alleen voor niet-kommerciële advertenties)
f. 1,- per mm per kolom
1/1 pag. f. 1000,-; 1/2 pag. f. 500,-

Druk: Bevrijding, Amsterdam

inhoud

KOUDE OORLOG Een nieuw Olympisch nummer?	pag. 2
DE GROENEN Kiesdrempel	pag. 5
BUSSUM Nog immer in beweging	pag. 6
EEN NIEUW PARTIJGEBOUW Eindelijk is het zover een obligatielening	pag 7 t/m 10
WIE GAAT ER WEG? Sociaal economisch nieuws uit de Tweede Kamer	pag. 11
INDIANENTRIBUNAAL	pag. 12
JAMAICA De onvermijdelijk swingende rechterknie	pag. 14

koude oorlog

NIEUW OLYMPISCH NUMMER?

'Voorop dient te worden gesteld, dat ook de PSP het Sovjet-optreden tegen Afghanistan en het schenden van de mensenrechten in de Sovjet-Unie, in het bijzonder de maatregelen tegen Sacharov, scherp veroordeelt. Ter idkussie is de vraag of Nederland op deze gebeurtenissen moet reageren en zo ja, hoe. Mijn standpunt is, dat dit moet en wel door het uitspreken van scherpe afkeuring over beide zaken, wat inmiddels door de regering gedaan is. Ik teken hierbij wel aan, dat het uitermate teleurstellend is, dat Nederland (en vele anderen) bij vergelijkbare en dkwijls veel ergere daden van andere landen nogal eens verstek heeft laten gaan'.

Aldus PSP-kamerlid Fred van der Spek bij het debat over het boycotten van de Olympische Spelen en andere maatregelen, dat in de Tweede Kamer op 30 en 31 januari j.l. werd gehouden. De PSP diende een motie in die uitsprak dat scherpe afkeuring van de recente daden van de Sovjet-Unie op zijn plaats is. Maar dat die afkeuring gepaard dient te gaan met een politiek van ontwapening en ontspanning omdat de vrede niet gediend is met het opvoeren van de koude oorlog. En dat derhalve de recente, de spanning vergrotende, maatregelen van de Verenigde Staten worden veroordeeld. Deze motie kreeg de steun van de CPN, de PPR en de PvdA-er Voortman. CPN en PSP dienden samen moties in waarin gevraagd werd de opstelling van de regering t.a.v. de Olympische Spelen te wijzigen en ook andere stappen achterwege te laten die strijdig zijn met de instandhouding en verdere ontwikkeling van de ontspanning tussen Oost en West. Ook deze moties werden verworpen met dezelfde stemverhoudingen. Het verdere betoog van Fred van der Spek volgt hieronder: 'Nuchtere waarnemers konstateren, dat Afghanistan al lang tot de invloedssfeer van de Sovjet-Unie behoorde en dat in zoverre het Sovjet-optreden tegen Afghanistan niet wezenlijk afwijkt van dat tegen bijvoorbeeld Tsjecho-Slowakije in 1968.

De sekretaris-generaal van de NAVO deed daar-entegen net alsof de S.U. zijn gebied aan het uitbreiden was, een schromelijke overdrijving van de feitelijke gebeurtenissen. Voor mijn partij is overigens het, met militaire of andere dwangmiddelen, in het gareel houden van stukken invloedssfeer natuurlijk praktisch even verwerpelijk als gewelddadige expansie. In alle nuchterheid moet men vaststellen dat alle staten die flink aan bewapening doen zich bezig houden. En dat dit soort militaire acties veel te maken heeft met de militaire opbouw van de andere partij, in dit geval van het Westen. Eigen veiligheid in de militaire zin van het woord sluit een optreden als tegen Afghanistan niet bepaald uit.

Het optreden tegen dissidenten in de Sovjet-Unie is, hoe verwerpelijk op zichzelf ook, evenmin uniek in de wereld. Ook moet men bij de beoordeling daarvan niet uit het oog verliezen, dat dit optreden onvergelykelijk veel milder is dan dat in de tijden van de scherpste Stalin-diktatuur.

VIJANDBEELD

Met deze overwegingen als uitgangspunt is het

mijns inziens niet te loochenen dat een aantal van de reacties in het westen zeer overtrokken is, met name die van de V.S. Men doet alsof de ontspanning zo'n beetje afgelopen is en laat de ergste tijden van de koude oorlogssfeer terugkeren. Dat zelfs havikken in de V.S., zoals senator Jackson aan Carter verwijten dat hij doorlaat, is een teken aan de wand. Vooral de militaire reacties van de V.S. en mogelijk die van andere NAVO-landen, slaan mijns inziens nergens op. Soms lijkt het wel of men blij is, dat de Sovjet Unie nu dingen doet die haar heel misschien een klein beetje doen lijken op het zwarte monster, waarvoor de Mc-Carthy-kliek dit land destijds aanzag. Juist de

V.S. zijn de laatsten, van wie een zo eenzijdige reactie aanvaardbaar is. De meer dan krankzinnige bewapening van het Westen hoort bij een onvoorstelbaar erg vijandbeeld, waar de Sovjet-Unie nooit heeft voldaan, zelfs niet in haar zwartste periode en zeker nu niet.

Opvoering van die bewapening nu maakt het protest tegen de Sovjet-politiek eigenlijk ongeloofwaardig. Beseft men niet dat het versterken van de vijandverhoudingen tot de Sovjet-Unie door militaire en andere maatregelen, juist ook voor de *dissidenten* in de Sovjet-Unie alleen maar negatieve gevolgen kan hebben? Dat ontspanning in de verhouding tussen het Westen de SU, althans zolang de mensheid nog niet toe is aan ontwapening als de enige juiste politiek, de enige methode is om de mogelijkheden voor andersdenkenden in Oost-Europa te verruimen?

En dat ontspanning tevens de enige mogelijkheid is om binnen de bestaande bewapenings-kontekst, de kans op oorlog wat kleiner te maken en daarmee van levensbelang is voor alle betrokken volkeren?

Vanuit het standpunt van mijn partij: *ontwapenen en daarmee elk2 bedreiging wegnemen.*

VERVOLG VAN PAGINA 3

is een scherpe politiek van boycot-maatregelen volledig op zijn plaats. Die kan dan immers niet worden gezien als een versterking van de fysiek-militaire bedreiging. Binnen het kader van de uiterst gevaarlijke vijand-verhouding met enorme bewapening zijn zulke maatregelen echter niet op hun plaats.

OP HOL

De niet-militaire maatregelen van de Verenigde Staten kunnen niet anders dan in het kader van de koude oorlogssfeer worden gezien. Wanneer nu de Nederlandse regering ook heel flink gaat doen door het verharderen van de betrekkingen, toegespitst op haar negatieve standpunt t.a.v. de deelneming van Nederland aan de Olympische Spelen in Moskou, dan ligt dit in het verlengde van het optreden van de V.S. en dus ook in de koude oorlogssfeer. De regering maakt de indruk dat ze haar, in NAVO-ogen krikkemikkege gedoe op het punt van de modernisering van de kernwapens wil goedmaken. De triomf van de minister-president op 19 december, tot stand gekomen door de lafheid van de 10 zogenaamde dissidenten in het CDA, heeft hem op hol doen slaan. Carter kan weer tevreden naar zijn discipel Nederland kijken.

BOYCOT?

Moet Nederland in het bijzonder de Olympische Spelen boycotten? Men moet altijd bij het probleem van boycot van dergelijke evenementen twee factoren afwegen, die dus ook speelden bij de Wereld Kampioenschappen voetbal in Argentinië. Overigens: evenementen als de Olympische Spelen werken al lang niet meer, als ze dat al ooit gedaan hebben, verbroederend tussen de volkeren. Integendeel: het zijn hyper-nationalistische, van vijandschap doortrokken, gebeurtenissen.

De eerste faktor is dat zo'n grote gebeurtenis het binnenlandse en buitenlandse prestige van het kwalijke regime in het organiserende land, verhoogt. De tweede faktor is dat de bezoekers deelnemers en toeschouwers, van de gelegenheid gebruik kunnen maken om te beïnvloeden. Op verschillende manieren: binnenlandse critici van het regime een hart onder de riem steken, binnenlandse voorstanders van het regime hun misnoegen laten blijken en ze tot een dialoog verleiden, demonstratief tonen dat er elders andere en betere opvattingen bestaan. In het geval van de W.K.-voetbal in Argentinië was ik ervan overtuigd dat de winst voor het regime veel meer betekende dan de tegenactie van de buitenlanders. Ik was dus zonder meer voor een boycot.

In dit geval van de Olympische Spelen in Moskou is mijn mening eveneens, dat de winst voor het regime de tweede faktor overheerst. Dat zou dus leiden tot de konklusie: boycotten. Overigens wel met de kanttekening, dat de enorme afgeslotenheid van de Sovjet-maatschappij met zich meebrengt, dat de Olympische Spelen in Moskou meer dan de W.K. voetbal in Argentinië, een bijzondere gelegenheid bieden tot extra beïnvloeding door bezoekers.

Het verschil tussen de voordelen en de nadelen voor het regime, lijkt mij in Moskou dus kleiner. Maar desondanks tot een verschil dat leidt tot een negatief standpunt t.a.v. deelname aan de Olympische Spelen.

GEVAARLIJK

Toch is mijn partij tegen de boycot van die Olympische Spelen, en wel omdat wij als Nederland met de Sovjet-Unie een heel vijandige relatie hebben, die tot uitdrukking komt in het wederzijdse krankzinnige en levensgevaarlijke bewapeningsniveau. In dit kader moet het opvoeren van de spanning, ook in de vorm van een dergelijke boycot, als een gevaarlijke daad worden beschouwd. Heel anders dan bij bijvoorbeeld Argentinië, waarmee Nederland prima relaties heeft en absoluut geen bedreigende bewapeningsverhouding.

Dit voor het voortbestaan van de mensheid van allesoverheersend belang zijnde, probleem van oorlog en vrde moet hier de doorslag geven. Daarom: GEEN BOYKOT VAN DE OLYMPISCHE SPELEN.

Laten degenen die er heen gaan elke kans benutten om dissidenten een hart onder de riem te steken en aanhangers van het regime de schellen van de ogen te doen vallen.

Laat ze een keiharde, maar vreedzame, dialoog voeren.

Laten wij hier vooral tonen, dat we de militaire en andere koude-oorlogsreacties van de Verenigde Staten afwijzen, én omdat ze de

vrede in gevaar brengen én omdat ze tot verharding van de houding van de Sovjet-autoriteiten ten opzicht van de dissidenten kunnen leiden.

Daarover wil ik graag een uitspraak van de Kamer.

MOTIE

De Kamer

gehoord de beraadslaging:

van mening, dat noch het belang bij vrede van de volkeren in het algemeen noch de positie van de dissidenten in de Sowjet-Unie gediend is met het opvoeren van de koude oorlogssfeer tussen Oost en West;

van mening, dat scherpe afkeuring van de recente binnenlandspolitieke en buitenlandspolitieke daden van de Sowjet-Unie op zijn plaats is;

sprekt als haar mening uit dat deze afkeuring gepaard dient te gaan met een politiek van ontspanning en ontwapening;

veroordeelt derhalve de recente, de spanning vergrotende, maatregelen van de Verenigde Staten,

en gaat over tot de orde van de dag.

VAN DER SPEK

VERKLARING PARTIJBESTUUR

(Op 23 januari gaf het partijbestuur van de PSP de volgende verklaring uit. Ter toelichting van de genoemde bijeenkomst in Utrecht op 19 januari, verwijzen we naar het vorige nummer van Bevrijding. -Red.)

Het partijbestuur van de PSP heeft zich, mede naar aanleiding van de demonstratieve bijeenkomst in Utrecht op 19 januari j.l., beraden over de vraag op welke wijze het verzet tegen de Russische inval in Afghanistan en tegen de herleving van de koude oorlog gebundeld kan worden. De kritiek van de PSP op de Sowjet-Unie en de veroordeling door de PSP van de Russische inval in Afghanistan, zijn onvereenbaar met oproepen tot herleving van de koude oorlog zoals die, vaak onder het mom van 'Russische troepen uit Afghanistan', worden gedaan.

De PSP vindt het een zorgwekkende ontwikkeling dat, in navolging van de Amerikaanse president, ook in Nederland de verontrusting die terecht leeft over de gebeurtenissen in Afghanistan wordt misbruikt om een koude oorlogssfeer te doen herleven. Met plotselinge enthousiasme voor het boycotten van de Olympische Spelen wordt door de PSP in hetzelfde kader geplaatst en dan ook afgewezen. Rechtse,

doorgaans door het Westen gesteunde regimens kunnen door een boycot effectief onder druk worden gezet. Van een boycot tegen de Sowjet-Unie kan alleen maar een verslechterde relatie tussen Oost en West verwacht worden wat de dreiging van een alles vernietigende oorlog ernstig doet toenemen. Darmee wordt het klimaat geschapen waarin de bewapeningseisen van de Navo nog gemakkelijker doorgedrukt kunnen worden dan bij de nieuwe kernraketten het geval was.

Het aanwakkeren van de koude oorlog verzwakt de positie van democratische en vrijheidslievende krachten in Oost en in West. De schandalige verbanning van Sacharov is een teken aan de wand. De PSP veroordeelt deze stap van de machthebbers in de Sowjet-Unie ten scherpste.

De PSP constateert de noodzaak van een brede samenwerking van alle krachten die tegen deze koude oorlogsontwikkelingen en voor het doorbreken van de bewapeningsswedloop willen blijven strijden.

Deze samenwerking zou niet tot Nederland beperkt mogen blijven. De PSP wil zich hiervoor inzetten.

PARTIJBESTUUR PSP

Groen over de drempel

Bij het artikel 'Groenen vormen politieke partij' in mijn plaatselijk dagblad stond als onderkop: 'Duitse milieubeschermers spelen Strauss in de kaart'. In het krantebericht zelf werd deze stelling niet verder toegelicht en de naam Strauss kwam er niet in voor. Maar de redenering is niet ontsproten aan de rijke fantasie van een koppenmaker; zij laat het dilemma zien waarin links in de Bondsrepubliek al jaren verkeert: zelfstandig aan de vereizingen meedoen, of toch weer SPD stemmen om de CDU geen kans te geven. Deze keer hebben de Groenen zich daardoor niet laten weerhouden. Volgens het scenario zouden zij, door aan de Bondsdagvereizingen mee te doen, de regeringspartijen SPD en FDP stemmen afhandig maken. De FDP zou hierdoor zelfs beneden de 5 pct. kunnen dalen, en volgens de Duitse regels van het spel moet zij dan van het politieke toneel in de Bondsdag verdwijnen. SPD en CDU/CSU blijven met z'n tweeën over, en de grootste (waarschijnlijk de CDU/CSU) heeft voortaan het alleenvertoningsrecht.

KIESDREMPEL

Twee elementen in deze redenering zijn aanvechtbaar. Ten eerste, dat de Groenen vooral stemmen van de FDP zouden trekken. De FDP is geen eenduidige conservatieve partij, zodat in principe een deel van haar stemmers zich tot de Groenen aangetrokken zou kunnen voelen. Maar de Groenen zelf zijn nog verdeelder: voormalige christen-demokraten tot en met communisten, en zij zullen hun aanhang niet alleen onder de FDP-ers proberen te vinden. Met name de jongeren, de 'nieuwe kiezers', zouden wel eens veel stemmen kunnen opleveren. En dat brengt ons tot het tweede element in de Groenen is Strauss redenering, namelijk dat de Groenen niet in staat zouden zijn de kiesdrempel van 5 pct. te halen. Het bestaan van die kiesdrempel alleen al belemmert elke nieuwe partij om kansrijk genoeg geacht te worden in de Bondsdag door te dringen. Afgezien van de serie telkens deelnemende kansloze partijtjes, zijn de verkiezingen een aangelegenheid van CDU/CSU, SPD en FDP. Deze keer is er toch meer aan de hand. De Groenen, hoewel geen eenheid, kunnen toch steunen op de jarenlange buitenparlementaire oppositie, met name die tegen de kernenergie. Bovendien hebben ze op plaatselijk niveau (Bremen) hun eerste succes al geboekt en de 5 pct. gehaald. Er ontstaat dan een geheel nieuwe situatie, de SPD zal - al of niet met de FDP - het gesprek met de Groenen moeten openen, wil zij de regering niet aan Strauss overlaten.

NIEUWKOMERS

Niet de Groenen, maar de 5 pct. kiesdrempel zou zich tegen de SPD/FDP kunnen gaan keren. De grote partijen, ook de FDP zolang zij nog in een wat rianter positie verkeerde, hebben de kiesdrempel verdedigd. Het behoeft hen voor concurrentie, voor nieuwkomers. Partijen die de 5 pct. niet konden halen, waren geen serieuze partijen, volgens de gevestigde drie. Zodat links weer kreunend en zuchtend op de SPD moest stemmen om geen stem 'verloren' te laten gaan en alleen de neo-nazi's van de NPD enige tijd de kiesdrempel konden overschrijden.

Nú zou het de SPD niet slecht uitkomen, als de kiesdrempel voor haar mogelijke bondgenoten, de FDP en de Groenen, opgeruimd zou zijn. In theorie zouden deze drie de verkiezingen kunnen winnen, maar door het kiesstelsel de meeste zetels bij de CDU/CSU kunnen laten. Op deze wijze zou heel duidelijk worden, hoezeer een kiesstelsel de werkelijke verkiezingsuitslag kan vertekenen. Een kleine 10 pct. aan FDP- en Groenenstemmers zou in het slechtste geval onder tafel verdwijnen. De regeringskoalitie SPD/FDP kan beter iets aan de kiesdrempel gaan doen dan machteloos proberen mensen te weerhouden op de Groenen te stemmen. De laatste besluiten van het SPD-kongres inzake de kernenergie en de atoombewapening maken haar er voor mogelijke Groenenstemmers immers niet aantrekkelijker op.

NEDERLAND

Ook in Nederland wordt af en toe nog geprobeerd het kiesstelsel te veranderen, met

name om de kleine partijen uit te schakelen. Uit KVP-hoek kwam het voorstel een kiesdrempel van 2 pct. (drie kamerzetels) in te voeren. Veel steun kwam daar verder niet voor. Welke grens je ook kiest, vijf of twee procent, het blijft willekeur. Er is geen objectieve maatstaf voor de hoogte van een kiesdrempel. Al naar gelang de verwachte verkiezingsuitslag en de partijen die je uit het parlement wil weren, kan je een grens kiezen. De enige objectieve grens is die van het aantal zetels dat een parlement telt; in Nederland is nu 1/150 deel van het aantal stemmen nodig om een zetel te behalen.

Een ander populair thema was het distriktenstelsel; een argument daarvoor was - behalve het land door het uitschakelen van de kleine partijen 'regeerbaarder' te maken - een nauwere band tussen kiezer en gekozene in dat distrikt. Een distriktenstelsel maakt in principe een kleine partij niet onmogelijk; zelfs een één-persoonsfractie kan voorkomen.

Door het land in een aantal distrikten te verdelen, worden in feite een aantal kiesdrempeltjes opgericht. Per distrikt is er een beperkt aantal zetels, waardoor de kleine partijen in zo'n distrikt uit de boot vallen. Door te schuiven met het aantal distrikten en met de grenzen en omvang ervan, kan men de zetelverdeling beïnvloeden. Een kleine partij waarvan de stemmers vooral in een bepaald deel van het land wonen, kan toch nog in het parlement doordringen als de grenzen voor haar gunstig getrokken zijn. Zo kan de SGP een zetel halen in Zeeland en de CPN in Amsterdam. Landelijk meer gespreide partijen zijn echter in geen van de distrikten sterk genoeg om de drempel te halen. Aan de andere kant wordt het regionalisme bevorderd: de Friese Nationale Partij is niet bij voorbaat kansloos voor een kamerzetel.

Partijkongres 'Die Grünen' 12 - 13 januari 1980

foto Jan van den Brink

Beter werken in Bussum en Naarden

De PSP afdeling Bussum/Naarden heeft een nota het licht doen zien over het sociaal vestigings-statuut. In de nota, getiteld, 'Beter werken in Bussum en Naarden' wordt een pleidooi gehouden voor de instelling van een sociaal vestigings-statuut in Bussum en Naarden. Zo'n dergelijk statuut, dat een gemeentelijke verordening is, maakt het mogelijk de gemeentelijke overheid meer inzicht te geven in het sociale beleid van ondernemingen.

Want een bedrijf krijgt, als een dergelijk statuut van kracht is, pas vergunning om zich te vestigen (of uit te breiden) indien het bedrijf heeft verklaard overleg te hebben gehad en te zullen voeren met de vakbonden over een groot aantal zaken zoals:

- de algemene uitgangspunten van personeelsbeleid en organisatiestructuur voor groepen als jongeren, vrouwen, oudere en minder valide werknemers
- plannen tot reorganisatie
- milieuvraagstukken
- het geven van faciliteiten aan de vakbonden in het bedrijf

Daarnaast is de werkgever verplicht om de gemeente gegevens te verstrekken over het aantal arbeidsplaatsen, het loonniveau, de hygienische voorzieningen, de huisvesting en andere noodzakelijke voorzieningen t.b.v. buitenlandse werknemers e.d.

Nieuw, ten opzichte van andere vestigingsstatuten die al van kracht zijn, is de bepaling die de PSP Bussum/Naarden heeft opgenomen t.a.v. het overleg dat de werkgever is verplicht te voeren met de omwonenden van het bedrijf over milieuzaken, zoals

- de wijze en frekwentie van aan- en afvoer

van grondstoffen, materialen en eindproducten van en naar het bedrijf en de gevolgen daarvan voor de belasting van de toevoerstraten

- de wijze waarop het bedrijf denkt de hinderaspecten, die niet onder de hinderwet vallen, tot een minimum te beperken.

De toepassing van een vestigings-statuut is wel aan beperkingen onderhevig. Zo geldt het alleen voor bedrijven met 24 werknemers of meer. Bovendien is het alleen van toepassing als het gaat om uitgifte van gemeentegrond.

In de nota wordt terecht opgemerkt dat een sociaal vestigings-statuut natuurlijk niet het arbeiderszelfbestuur per raadsbesluit invoert, maar gezien moet worden als een eerste stap 'op weg naar daadwerkelijke invloed van de gemeente, vakbonden en werknemers op het economisch reilen en zeilen van bedrijven'. De complete tekst van een vestigings-statuut is in de nota opgenomen. Deze wordt vooraf gegaan door een aantal hoofdstukken waarin stilgestaan wordt bij de voorgeschiedenis van het sociaal vestigings-statuut, de toepassing ervan in andere gemeenten en de adviezen van de SER.

Daarnaast wordt ingegaan op de situatie in Bussum en Naarden. Een inventarisatie van de bedrijven alsmede een beschrijving van de situering van bedrijven in beide gemeenten. De nota wordt ingeleid door een hoofdstuk waarin 'werken en wonen in het Gooi' centraal staat. Met name het gebrek aan elk industrieel beleid in dit gebied, gelegen aan de uitlopers van de Utrechtse heuvelrug, heeft ertoe geleid dat:

- het aanbod van arbeidsplaatsen uiterst eenzijdig is,

- de trek van bedrijven naar Almere ongehinderd plaats vindt, wat allerlei negatieve gevolgen heeft voor het Gooi.

De PSP afdeling heeft de nota toegestuurd aan de kolleges van B & W, de gemeenteraadsfrakties, vakbonden en bewonerskomité's in Bussum en Naarden. Uiteraard met de bedoeling om reacties te ontvangen en zo de kolleges van B & W te bewegen om initiatieven te nemen. Doen zij dit niet dan zal de PSP in beide gemeenteraden, via de PSP fractie in Bussum en het samenwerkingsverband Progressief Naarden, zelf de invoering van een vestigings-statuut voorstellen. Als eerste, bescheiden, stap van de gemeentepolitiek op weg naar meer greep op het partikuliere bedrijfsleven.

De nota 'Beter werken in Bussum en Naarden' telt 22 pagina's en is verkrijgbaar door storting van f 2,30 (f 1,- en f 1,30 porto) op giro nr. 1577902 t.n.v. PSP te Naarden.

LEO PLATVOET

dienstplicht

Zaterdag 23 februari organiseert de PSP-jongengroep een landelijke discussiedag over de verschillende organisaties rond de dienstplichtingen (Vereniging Dienstweigeraars, Vereniging Dienstplichtige Militairen, Bond van Dienstplichtingen en Onkruid). De bedoeling is standpunten over deze organisaties te bepalen. Tijdens het 34e kongres van de PSP, in december 1979, bleek dat er binnen de hele partij nogal wat onduidelijkheid bestaat over de standpunten ten opzichte van deze organisaties. Door deze vier de revue te laten passeren hopen de PSP-jongeren wat meer duidelijkheid te brengen. Deze dag is door de PSP-jg echter wel als discussiedag speciaal voor jongeren georganiseerd. Temeer omdat tijdens het voorlaatste kongres van de jongeren te Bunnik bleek dat dit onderwerp ook voor de jongeren zelf de moeite van het bediscussiëren meer dan waard was.

Als voorbereiding van deze dag zal er een documentatiemap verschijnen. De vier organisaties zullen afzonderlijk aan de beurt komen, afhankelijk van het deelnemersaantal in één grote groep of in kleinere thema-groepjes.

Voorafgaande aan deze discussies zal de landelijk sekretaris vredesvraagstukken van de PSP, *Gied ten Berge*, in een inleiding de parallel tussen de vier organisaties trekken. De dag zal worden afgesloten met een forumdiscussie, in het forum heeft iedere organisatie een vertegenwoordiger.

Na een door de PSP-jg verzorgde warme hap zal de diaserie *leeg, leger, leegst* worden vertoond gevolgd door een *rock-tegen-het-leger* konsert met *Braak en Bots*.

Plaats: trefcentrum Posjet, Akademielaan 9, Tilburg. Alleen deelname mogelijk door je van tevoren op te geven bij: PSP-jg, Postbus 700, 1000 AS Amsterdam. Je krijgt dan de documentatiemap en nadere bijzonderheden th. is gestuurd.

PETER ZWART

VERVOLG VAN PAGINA 5

Kiesdrempel en distriktenstelsel worden in Nederland verdedigd (o.a. door het PvdA-kamerlid van Thijn) met het argument dat het niet om de zuivere afspiegeling van de mening van de kiezers moet gaan, maar om snel tot regeringsvorming te kunnen komen. Daar zijn de kleine partijen alleen maar lastig bij, vindt hij, en straks wordt Nederland door Koekoek geregeerd. Nu zijn het niet de kleine partijen geweest, die voor lange kabinetsformaties hebben gezorgd. Dat was eerder het CDA, dat door een distriktenstelsel sterk bevoordeeld wordt. De kleine partijen zijn duidelijk genoeg wat zij wel en niet willen, zodat dat geen onzekere faktor is.

Wanneer links en rechts ongeveer even sterk zijn, zal het per definitie moeilijk zijn een regering te vormen, ongeacht het aantal partijen. In Groot-Brittannië, waar het distriktenstelsel het verst is doorgevoerd, heeft Labour geruime tijd met een minderheid moeten regeren. Er is zelfs daar geen garantie dat de verkiezingsuitslag onmiddellijk een regeringsmeerderheid oplevert. Het andere argument, dat van het nauwere contact tussen kiezer en gekozene in het eigen distrikt, begint de PvdA nu zelf als een nadeel te voelen. Voor zichzelf heeft de PvdA een vrijwillig distriktenstelsel ingevoerd, waardoor ieder PvdA-kamerlid namens

een distrikt zitting heeft. Nu klaagt men dat de kamerleden nauwelijks door de landelijke partij ter verantwoording te roepen zijn, en dat er eerder sprake is van een optelsom van provinciale vertegenwoordigers dan van een goed afgewogen kamerfractie.

DISCIPLINE

Het is een slechte zaak om de groei van de eigen partij te willen bevorderen door knoeien met het kiesstelsel. Van Thijn wil blijkbaar de kleine linkse partijen laten opgaan in zijn PvdA. Dat de PvdA daardoor linkser zou worden is een illusie. De fraktiediscipline in de PvdA is zwaar, vooral als iemand links uit de boot dreigt te springen. Een onafhankelijke linkse fractie kan daarentegen nog zeggen wat ze er werkelijk van vindt. De Westduitse situatie, waarin de SPD het zich permitteert steeds verder naar rechts op te schuiven, omdat alle initiatieven ter linkerzijde door de kiesdrempel kansloos gemaakt worden, is bepaald geen lichtend voorbeeld. Alleen daarom al zou het goed zijn als de Groenen daar in de Bondsdag zouden komen, om de verstarring van het systeem te doorbreken.

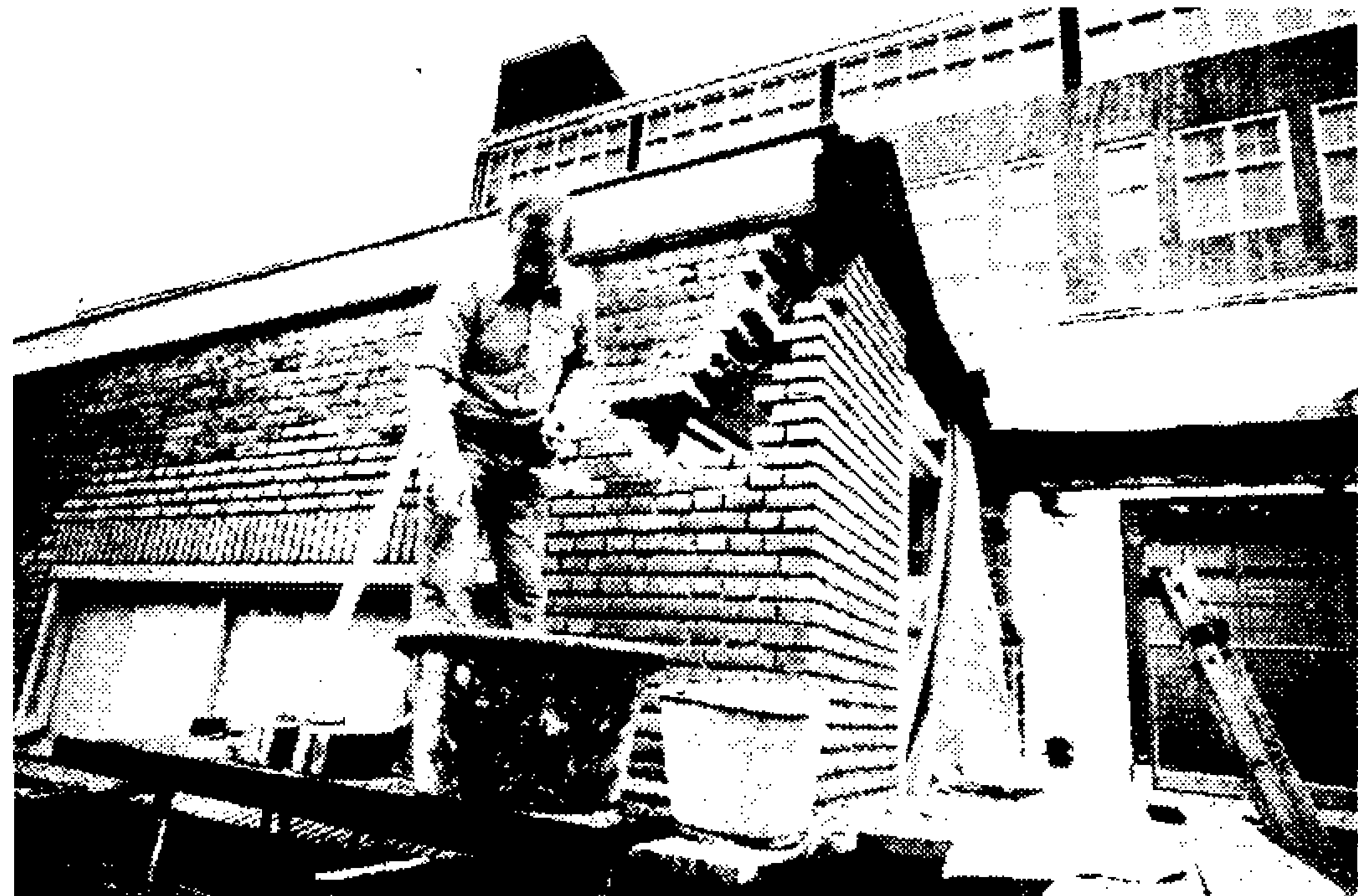

Partijbureau

verbouwing achterzijde

PSP-jongeren

verbouwing drukkerij

Stichting Vorming en Scholing

eindelijk is het zover

Het is niet voor het eerst dat onze partij verhuist. Al spoedig na de oprichting in 1957 deed zich de behoefte gevoelen aan een 'partijburo' waar centraal de ledenadministratie werd bijgehouden, propagandamateriaal verstuurd e.d. Aan de Bloemgracht in Amsterdam werd toen een onderkomen gehuurd. Door het gebrek aan financiële armslag van de nog kleine PSP was het niet bepaald riant. Gerard Klunder en Peter van der Veen, ook toen al medewerkers van het partijburo, kunnen zich nog levendig herinneren hoezeer het een kwestie van behelpen was. Onhoudbaar werd het toen Drukkerij Bevrijding, begonnen als bescheiden huisdrukkerijtje voor de PSP, begon uit te groeien tot een volwaardige drukkerij die ook mogelijkheden kon bieden aan actiegroepen of buurtgroeperingen.

Het was duidelijk dat de PSP een volwaardig pand nodig had. Een gebouw, waarover de partij ook zelf zeggenschap zou hebben. Na een tijdelijke noodoplossing, waarbij het partijburo naar de Keizersgracht verhuisde maar de drukkerij op de Bloemgracht achterbleef, werd het pand Kerkstraat 445 betrokken.

De aankoop en de noodzakelijke restauratie van dat gebouw was toen mogelijk door de ruime financiële ondersteuning van leden en sympathisanten. Het gebouw was, met vooruitziende blik, op de groei gekocht. Aanvankelijk waren van de vier verdiepingen alleen de onderste twee in gebruik bij de PSP. De rest werd tijdelijk aan derden verhuurd.

Dat was de situatie ruim tien jaar geleden. Sindsdien is er veel veranderd. Er kwam een Stichting Vorming en Scholing, die met veel enthousiasme en inzet materiaal begon te produceren; nu al tientallen uitgaven en een goedlopend scholings tijdschrift, *Socialistisch Perspektief*. Dat werd mogelijk doordat de tweede verdieping van de Kerkstraat vrijkwam en aan de kersverse SVS onderdak kon bieden. Later werd het PSP-jongerenwerk ondergebracht op de zolderverdieping. De ontwikkelingen bij de drukkerij stonden ook niet stil. De omzet steeg al spoedig. Er kwam meer personeel en een snellere pers, en in beperkte ruimte moesten grotere voorraden worden opgeslagen. Een tweede pers kwam op het verlanglijstje, maar moest daar wegens ruimtegebrek ook op blijven.

Met de groei van de PSP, in ledental en in activiteiten, werd ook op het partijburo het ruimtegebrek duidelijk. Alleen al de administratie ging ruim twee keer zoveel ruimte innemen. Ook het propagandamateriaal, dat in dezelfde ruimte was opgeslagen, nam in volume toe. Voor het verwerken van de administratie, de post en het verpakken en verzenden van materiaal waren meer handen nodig. Aan een aparte ruimte voor het materiaal of het (luidruchtige) afslaan van de adresplaatjes viel voorlopig niet te denken.

Het was ook geen uitzondering als op een avond drie of meer vergaderingen tegelijk plaatsvonden, terwijl er eigenlijk maar één bruikbare vergaderruimte was. Wie niet het geluk had die te kunnen bezetten, moest zich maar ergens behelpen. Overdag werden soms wanhopige partijbestuurders gesignaleerd die een plekje zochten waar ze even rustig konden werken. Eind '78 was de grens van het mogelijke bereikt.

NIEUWE AKTIVITEITEN

Dat was een situatie die niet kon voortduren. Als we als PSP op hetzelfde niveau hadden willen blijven staan, hadden we misschien kunnen leren leven met de kleine (en soms grote) ongemakken die uit het ruimtegebrek voortvloeiden. Maar dat wilden we niet. In die periode van een onstuimige ledengroei was het duidelijk dat we onze activiteiten verder moesten uitbouwen. En dat was ook mogelijk, door de basis die gelegd was door de groei. Bovenaan op de prioriteitenlijst stond een eigen Wetenschappelijk Buro van de PSP. Maar dan zou de PSP eerst een nieuw, groter gebouw moeten vinden.

Met die wetenschap zijn we serieus gaan zoeken. Er werd een programma van eisen opgesteld. Geen eenvoudige zaak, want daarbij komt veel meer kijken dan het aantal vierkante meters. Een belangrijk punt was bijvoorbeeld de ligging: een goede bereikbaarheid met het openbaar vervoer, en dus redelijk centraal gelegen. Ook zou in het gebouw een drukkerij zonder problemen ondergebracht moeten kunnen worden, een eis die veel overigens geschikte gebouwen deed afvallen. En.... rijk is de PSP niet, dus we moesten ook de prijs in de gaten houden.

Toen zich een mogelijkheid voordeed die in alle opzichten aan onze eisen beantwoordde, is die dan ook aangegrepen. Sindsdien zijn we de trotse eigenaar van het pand Nieuwe Looiersstraat 45-47 in Amsterdam, een gebouw dat oorspronkelijk als huisvesting voor een drukkerij is gebouwd. Voorlopig hebben we meer groeimogelijkheden: de nuttige bruikbare ruimte is bijna driemaal zo groot als aan de Kerkstraat. De meest noodzakelijke verbouwingen zijn uitgevoerd, en alle instellingen zijn verhuisd. En.... sinds kort is het Wetenschappelijk Buro van start gegaan.

De verdere noodzakelijke verbouwingen en de aflossingen van de hypotheek zullen een zware last op de PSP drukken. Maar met de steun van onze leden en sympathisanten moeten we dat op kunnen brengen. Het is de moeite meer dan waard.

LAMBERT MEERTENS

voorzitter PSP

financien

Het nieuwe pand van de partij is in eigendom verworven door de drukkerij Bevrijding voor de som van f 700.000,-. De aankoop is gefinancierd door de verkoop van het oude gebouw in de Kerkstraat voor f 300.000,-. (Het pand werd voor bewoning door particulieren verkocht).

Daarnaast is bij de Centrale, de hypotheekbank van het FNV een hypotheek opgenomen van f 400.000,- tegen 9 procent rente. Het nieuwe gebouw moet nog ingrijpend verbouwd worden om aan alle wensen en eisen die de partij er aan stelt te kunnen voldoen. Ook daar is nog een zo'n f 300.000,- voor nodig.

OBLIGATE LENING

De financiering van deze drie ton ziet er als volgt uit:

- één ton wordt verkregen door na de verbouwing de hypotheek met dat

bedrag te verhogen,

- één ton wordt verkregen door een premie via de Wet op de Investerings Rekening (WIR).

- en de derde ton hopen we te verkrijgen via een obligatie-lening.

DE FINANCIERING VAN DE HELE ZAAK ZIET ER SAMENGEVAT ALS VOLGT UIT (IN DUIZEND GULDEN):

UITGAVEN

aankoop pand	700
kosten koper	16
verbouwing drukkerij	205
achterstallig onderhoud	41
telefooninstallatie	9
overige verbouwingen	40
onvoorzien	4

	1015

INKOMSTEN

verkoop Kerkstraat 445	310
hypotheek van de Centrale	400
verbouwingshypotheek	100
WIR-premie	105
obligatie lening	100

	1015

Aangezien de drukkerij, in verhouding, het grootste deel van het pand in gebruik heeft (en daarom ook het grootste deel van de huur op moet brengen) is het logisch dat de drukkerij de eigenaar van het pand is geworden. Het nieuwe gebouw heeft een begane grond oppervlakte van ruim twintig bij twintig meter.

Het grootste gedeelte daarvan is in gebruik bij drukkerij Bevrijding. De drukkerij gebruikt ook een gedeelte van de tussenverdieping (tussen de begane grond en de eerste verdieping, gezamenlijk met de andere gebruikers van het pand, als opslagruimte. Verder telt het gebouw nog drie verdiepingen, met elk een oppervlakte van ongeveer tweehonderd vierkante meter. De eerste verdieping heeft voorlopig nog geen bestemming, maar zal, na een eventuele verbouwing, misschien verhuurd gaan worden. De tweede verdieping is op dit moment voor de helft in gebruik als vergaderruimte en als werkruimte voor het partijbestuur. De andere helft wordt tijdelijk door de zetterij, lay-out en administratie van de drukkerij benut, in afwachting van de voltooiing van de verbouwing van de begane grond. Na de noodzakelijke veranderingen zal deze verdieping door de Stichting Vorming en Scholing, de PSP-jongeren en het partijbestuur worden gebruikt. De SVS en de PSP-jongeren

zitten tot dat moment op de derde etage, die zij delen met het Wetenschappelijk Bureau en het partijbureau. Bij de definitieve verdeling van deze etage zullen de SVS en de PSP-jg ruilen met partijbestuur en de federatie Amsterdam.

BONNE WISMAN

tijdelijk onderkomen.....

.....van de drukkerij

wetenschappelijk bureau

FOTOGRAFIE PAUL BABELIOWSKY

DE EXPLOITATIE VAN HET GEBOUW (IN DUIZEND GULDEN):

INKOMSTEN

huur partijbureau	15
huur partijbestuur	15
huur stichting Vorming en Scholing	12
huur Wetenschappelijk Bureau	15
huur PSP-jongeren	6
huur federatie Amsterdam	6
huur redactie Bevrijding	3
huur Radio en TV Komm.	3
huur drukkerij Bevrijding	50

	125

UITGAVEN

kapitaalslasten (rente en aflossingen)	77
verwarming, e.d.	24
energiebedrijven	6
onderhoud, e.d.	18

	125

obligatielening

Een gedeelte van de verbouwkosten willen we financieren door middel van een obligatie-lening. Iedereen, lid of geen lid van de PSP, kan geld ter beschikking stellen. Deze obligatie-lening werkt als volgt:

De Stichting Drukkerij Bevrijding geeft obligaties uit van f 100,- per stuk tot een totaal bedrag van éénhonderduizend gulden (in totaal dus duizend obligaties). Als u ons honderd gulden (of meer) leent krijgt u daarvoor een genummerde obligatie (of meerdere). Elk jaar wordt daar 5 pct. rente op uitgekeerd. Met dien verstande dat deze rente *opvraagbaar* is. Dat betekent dat u alleen rente ontvangt als u ons erom vraagt. U ontvangt elk jaar van ons bericht dat u uw rente kunt opvragen (daarvoor moet u ons dus van uw verhuizing op de hoogte houden).

TERUGBETALING

De terugbetaling gaat via loting. Elk jaar, voor het eerst in 1985, worden een aantal nummers uitgeloot. De houders van de obligaties met de betreffende nummers krijgen hun geld dan uitgekeerd. Alle obligatie-houders krijgen bericht welke nummers die keer zijn uitgeloot.

Voor nadere informatie, voor vragen of opheldering van eventuele onduidelijkheden kunt u terecht op de volgende adressen:

schriftelijk: Algemeen penningmeester PSP, Bonne Wismen, Postbus 700, 1000 AS Amsterdam

telefonisch: Bonne Wisman, (013)-68 00 72

— hierlangs afknippen —

ondergetekende: (naam en voorletters)

adres: te:
schrijft hierbij, op de hem/haar bekende voorwaarden, in op ....(aantal)
5 pct obligatie(s) van nominaal f. 100,— per stuk voor het totaal van

f.....,—

Ondergetekende verklaart het verschuldigde bedrag heden te hebben overgemaakt.

plaatsnaam: datum: handtekening

OPSTUREN AAN: BEVRIJDING-OBLIGATIES POSTBUS 700, 1000 AS AMSTERDAM

STICHTING DRUKKERIJ BEVRIJDING gevestigd te Amsterdam
Uitgifte van nominaal f. 100.000,— 5 pct obligaties 1980 per 1985/1992.
Rente en aflossing zijn gegarandeerd door de vereniging Pacifistisch Socialistische Partij te Amsterdam.

VOORNAAMSTE LENINGSVOORWAARDEN:

Bedrag der lening : f. 100.000,—
coupure : f. 100,—
rente : 5 pct., jaarcoupons per 1 mei, betaalbaar op verzoek
koers van uitgifte : 100 pct.
looptijd : 13 jaar
aflossing : 1985 tot en met 1989: f. 10.000 per jaar
1990 tot en met 1991: f. 20.000 per jaar
1992 : f. 10.000 per jaar

Vervroegde gehele of gedeeltelijke aflossing is uitsluitend toegestaan op 1 mei van elk jaar, voor de eerste maal op 1 mei 1985.

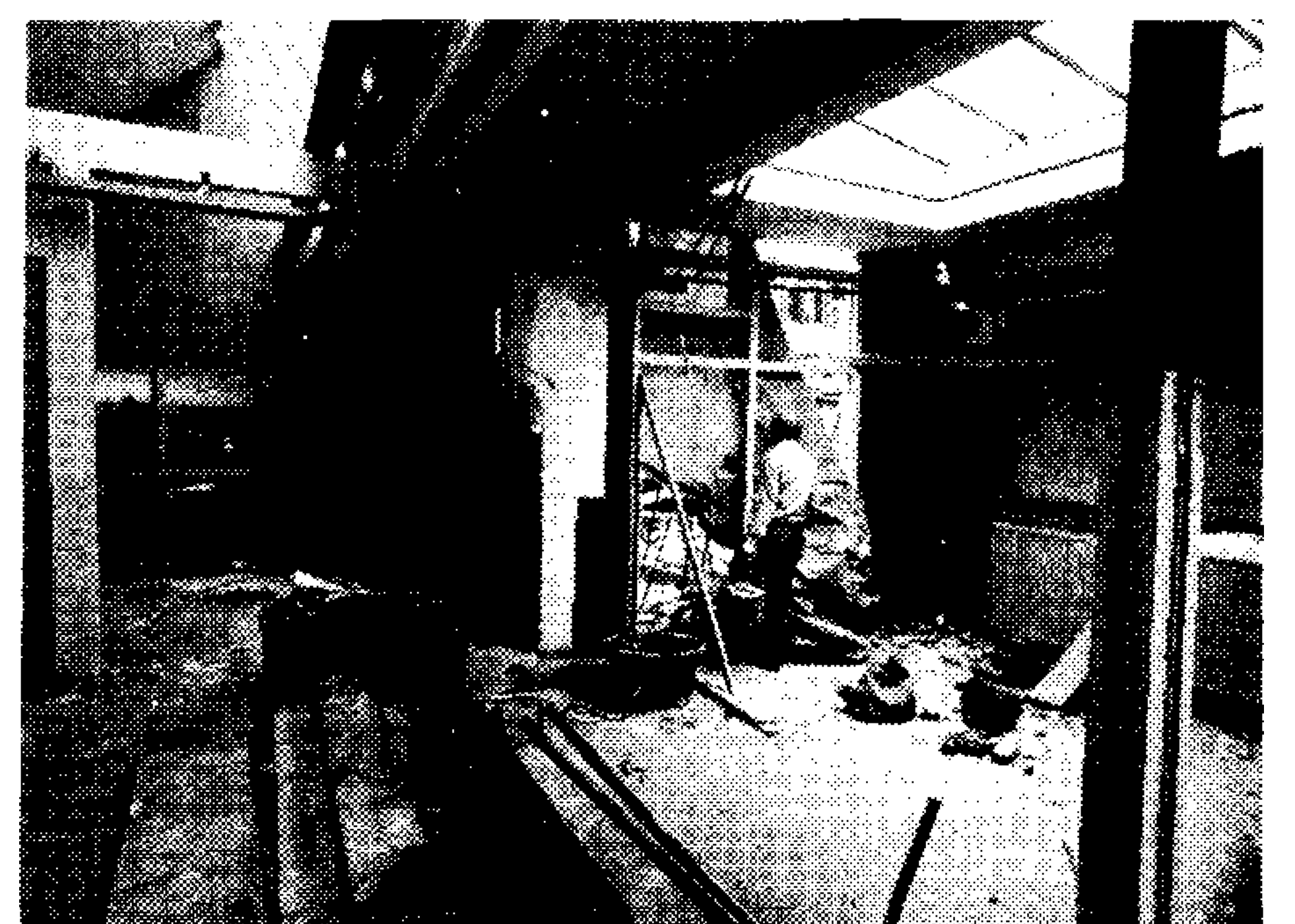
Extra aflossing zal slechts geschieden tegen de koers van 100 pct.

INSCHRIJVING:

Vanaf heden tot uiterlijk 1 april 1980, waarbij u gebruik moet maken van onderstaand inschrijfformulier (bij onderstaand adres zijn meerdere exemplaren verkrijgbaar).

STORTING:

Tegelijkertijd met de schriftelijke opgave wordt het betreffende bedrag gestort op postgirorekening nummer 44 75 380 t.n.v. Bevrijding-gebouwenrekening te Amsterdam.

Koningin weg, Kabinet blijft nog even

Heel even leek het erop dat het nog spannend zou worden.

Met niet alleen een demissionaire koningin, maar ook een demissionair kabinet op 31 januari. Dat was toen de minister voor Economische Zaken, Van Aardenne, een uitspraak van de Kamer niet zomaar wou uitvoeren. De meerderheid van de Kamer, inclusief CDA en VVD had een motie aangenomen waarin stond dat de minister voorlopig moest doorgaan met de steunverlening aan *OKTO-vouwkartonfabriek* te Winschoten. En als een minister weigert een uitspraak van de Kamer uit te voeren, kan de Kamer die minister of de hele regering als die zich achter de minister opstelt, naar huis sturen.

Dat gebeurde dus allemaal niet.

Na een aantal schorsingen kwam het kompromis boven tafel: Van Aardenne zou met het verzoek om meer geld voor OKTO naar het kabinet gaan en het resultaat van dat kabinetsberaad de volgende dag, 1 februari in een extra vergadering van de Kamer, mededelen. De minister heeft overigens zijn zin kunnen doordrijven. Het noorden krijgt via een snellere overplaatsing van PTT-afdelingen een kleine *Wiedergutmachung* voor de verloren arbeidsplaatsen, CDA en VVD zijn weer dik tevreden met hun minister en steunen niet langer de eis van meer geld voor OKTO. En voor OKTO zijn de dagen geteld.

LOONSTOP

Nu paste de hardnekkigheid waarmee Van Aardenne weigerde om meer geld op tafel te leggen uitstekend in het beleid van zijn kollega Andriessen. Die minister van Financiën beheert de staatskas alsof het om een uitkering van sociale zaken gaat: vooral geen schulden maken, want je weet nooit of je het kunt terugbetalen.

Een goede week daarvoor, bij het Kamerdebat over de loonstop die het kabinet voorlopig voor 2 maanden heeft afgekondigd, werd die opvatting van de regering heel duidelijk. De ministers moeten dan ook allemaal op grond van nieuwe, 'schokkende' cijfers van het Centraal Planbureau ongekende bezuinigingen doorvoeren. Want het zou zo slecht gaan met het land, d.w.z. met het bedrijfsleven en met hun concurrentiepositie ten opzicht van het buitenland. Om nu de positie van dat bedrijfsleven te verbeteren wil de regering 2 dingen. In de eerste plaats mogen de lonen niet te veel stijgen, zodat de arbeidskosten niet zoveel toenemen als in het buitenland. Vandaar maar alvast een loonstop voor 2 maanden. In de tweede plaats zou het bedrijfsleven minder belasting aan de overheid moeten afdragen. Daardoor neemt het inkomen van de overheid af en kan die overheid minder besteden aan bijvoorbeeld sociale uitkeringen, woningbouw, onderwijs, kresjes, defensie, kunst, wegenbouw, om maar een paar dwarsstraten te noemen.

Lagere inkomens voor de mensen dus en bezuinigingen op de overheidsuitgaven. Vooral de laagste inkomensgroepen zullen de dupe worden van dit kabinetsvoornemen: ook hun inkomen gaat er op achteruit en dat voel je niet alleen in je portemonnee.

In het Kamerdebat kon de regering verder nog geen duidelijkheid geven over de invulling van

hun bezuinigingsplannen, want daarover moeten ze eerst onderling kibbelen.

KOOPKRACHT

De Partij van de Arbeid ging in de discussie in de Kamer van een iets andere economische opstelling uit. Die partij zei dat het gevaarlijk zou zijn de koopkracht van de mensen zodanig aan te tasten dat ze duidelijk minder kopen. Dat geeft op de langere termijn een lagere omzet van allerlei bedrijven die nu nog niet in de moeilijkheden zitten. Bovendien moet de overheid juist extra geld uitgeven voor het scheppen van arbeidsplaatsen. Dus veel opdrachten geven voor bijv. het bouwen van woningen, geld uitgeven voor onderwijs, gezondheidszorg e.d. Dat geeft zinvolle werkgelegenheid, leidt tot minder werklozen en garandeert een goede koopkracht. Het kost nu een cent extra maar geeft op de langere termijn bij allerlei bedrijven niet de afzetmoeilijkheden die zullen komen bij uitvoering van het kabinetsvoornemen.

Wat in de verhalen van de PvdA opviel, was dat er gezegd werd dat 'vooralnog' de handhaving van de koopkracht (tot modaal) wordt nagestreefd. Dat belooft wel wat. Alsof ze voelen aankomen dat ze binnenkort zelf weer de eervolle opdracht krijgen om een regering te vormen en dan geen kans zien een fundamenteel ander beleid te voeren.

WINST AFROMEN

Wat voor zo'n essentiële ombuiging nodig zou zijn, is een afzonderlijke benadering van verschillende bedrijfstakken. Want naast een aantal slechtdraaiende, zijn er ook uiterst bloeiende bedrijfstakken en bedrijven. De winsten van sommige bedrijven liegen er niet om. Tegenover de diverse bedrijfstakken zou een verschillend beleid gevoerd moeten worden. Voor de meer winstgevendende ondernemingen en sectoren kan een behoorlijke afroming van de winsten plaatsvinden om meer overheidsuitgaven te kunnen doen. Dat geld kan o.a. gebruikt worden voor de financiering van minder goed draaiende bedrijven, uiteraard alleen wanneer werknemers en overheid de zeggenschap over alle beslissingen krijgen.

Voor een dergelijk beleid zullen er wel meer wettelijke mogelijkheden tot ingrijpen door werknemers (organisatie) en overheid moeten komen. De huidige regering voelt niet voor

aantasting van het principe van het 'vrije ondernemerschap', volgens welke de zeggenschap over investeringen en winsten is gekoppeld aan de eigendomsverhoudingen. Maar ook de PvdA hoor je in de Tweede Kamer niet praten over ingrijpen in het bedrijfsleven. Alsof een planning van welke overheid dan ook succes kan hebben zolang de privé-ondernemingen tamelijk vrij hun gang kunnen gaan. Fred van der Spek hield zich in dat loonpauzedebat wel bezig met de marktsector: *'een winstpauze in plaats van een loonpauze; aan een winststop is kennelijk niet gedacht, ook niet waar het gaat om sterk winstgevendende bedrijven... een afroming van de overwinst; wettelijke maatregelen tegen de kapitaalvlucht naar het buitenland'*.

BEZUINIGINGEN

De regering kreeg uiteindelijk de instemming van de meerderheid van de Kamer voor de afgekondigde loonstop van 2 maanden. En nu zitten ze samen te broeden op verdere bezuinigingen. De eerste signalen doen het ergste vermoeden. Bepaalde groepen zullen in zeer sterke mate getroffen worden: de laagste inkomensgroepen, de mensen die een uitkering krijgen zoals werklozen en WAO-ers, de ambtenaren en trendvolgers, werknemers van economisch zwakkere bedrijven die door Economische Zaken zijn opgegeven, terwijl de buitenlandse werknemers al stevig gepakt zijn via de Wet Arbeid Buitenlanders van november vorig jaar.

Als dat inderdaad betekent dat de regering door haar beleid kans ziet half Nederland tegen zich in het harnas te jagen dan kan dat bij een gezamenlijke aanpak van alle gedupeerde groepen leiden tot massaal verzet. De vakbonden moeten nog even warm lopen, maar daarop kunnen ze in Groningen niet wachten, want daar is de maat echt vol.

TITIA BOS

'PERSPEKTIEF'

Zojuist verschenen: *Socialistisch Perspektief nummer 6*. SP is een uitgave van de stichting Vorming & Scholing van de PSP.

In dit nummer een gedegen kritiek op twee recente PvdA-nota's, het vervolg van het artikel *socialisme en parlementaire democratie* (in deze aflevering komen de Franse Mei-revolutie van '68 en het radenstelsel uitgebreid aan de orde) en een aanvulling op het in het vorige nummer verschenen stuk *socialistische hervormingsstrategie*.

Dit nummer is te bestellen door f 3,80 (inclusief verzendkosten) over te maken op postgiro 3481995 t.n.v. S.V.S.-PSP te Amsterdam met vermelding van 'SP nummer 6'

Het blad verschijnt vier maal per jaar, een abonnement kost f 10,- per jaargang. Inlichtingen over abonnement en over eerder verschenen nummers bij: SVS-PSP, Postbus 700, 1000 AS Amsterdam.

de laatste der Mohikananen

De man die met z'n vingertje de hele wereld aanwijst inzake schending van de mensenrechten, al was hij de president van Amnesty International, in plaats van die van de Verenigde Staten, kan zo langzamerhand dat zelfde vingertje wel in eigen boezem steken, want met de mensenrechten in eigen land is het maar magertjes gesteld. Het gaat hier om de rechten van de Indiaan, die al sinds de ontdekking van de Nieuwe Wereld met voeten getreden worden tot op de dag van vandaag. Hoogstwaarschijnlijk zal in dit najaar het IVe Internationale Russel Tribunaal over deze schendingen gaan.

Het zijn natuurlijk niet alleen de problemen van de Noord-Amerikaanse Indianen, maar ook die van het zuidelijke deel van het kontinent. Waar in sommige landen gesproken kan worden van genocide.

Doch van de broekhoesters die daar in de desbetreffende regeringen zitten, weten we wel dat ze het niet zo nauw nemen met de mensenrechten. Of het nu Oglala's, Mohawks, Mapuches, Aymaras of Indianen uit onze oude kolonie Suriname zijn, overal worden zij in meer of mindere mate vervolgd, gedikrimineerd en als tweederangs burgers behandeld. Het wordt hun ontzegt om te leven met hun ontwikkelingsmodel, met hun wereldvisie, met hun sociaal organisatiesysteem. Alleen de naam Indiaan al spreekt voor zich. Het geeft aan hoe de blanken vanaf het prilste begin, dat zij voet aan de overzijde van de oceaan zetten, de identiteit van de volkeren die zij daar aantreffen, hebben ontkend.

De blanke man heeft nooit zorg gedragen voor de aarde, voor de beren en de herten. Wanneer een Indiaan een dier doodt, dan is het om het op te eten. Wanneer wij wortels zoeken, graven we slechts kleine putten. Wanneer wij huizen bouwen, dan verminken we de bodem niet. Wij snoeien de bomen om vruchten te krijgen. Wij hakken ze niet zomaar om. Wij gebruiken enkel dood hout.

Maar de blanken verminken de bodem, kappen bomen en ze doden alles wat hen omringt. De boom zegt: 'Stop, hou op, je doet me pijn' Maar toch kappen ze hem om en klieven hem in kleine stukken. De geest van de aarde verfoeit de blanken. De Indianen kwetsen de natuur nooit, de blanken vernielen alles. Ze doen de rotsen springen, ze putten de bodem uit. De rots zegt: 'Stop, je doet me pijn'. Maar de blanke doet voort. Hoe kan de geest van de aarde de blanken nu liefhebben? Overal waar de blanke grond betreedt, is er vernieling.

TRIBUNAAL

In begin '78 heeft de Werkgroep Indianen Projekt het plan opgevat om een onafhankelijk internationaal tribunaal over de rechten van de Indianen gehouden. Men had gehoopt dit tribunaal eind vorig jaar te laten plaatsvinden, maar door een chronisch tekort aan man/vrouw kracht, organisatorische en financiële moeilijkheden, is het er nog steeds niet van gekomen. Na twee jaar lijkt er dan eindelijk schot in de zaak te komen.

Hoewel het nog steeds niet voor honderd procent zeker is of dit tribunaal de status van een Russell Tribunaal zal krijgen. Doorgaan zal het in ieder geval wel. De Russell Peace Foundation kampt met een niet al te goede organisatie en interne verdeeldheid. Tevens heeft men daar

ook nog andere prioriteiten op het lijstje staan, zoals Oost Duitsland, wat na het vorig jaar gehouden tribunaal over de BRD een toch meer politieke keuze is. Een belangrijke faktor is als het onder deze noemer plaatsvindt, dat de aandacht van de wereldpers op voorhand gewaarborgd is.

Het doel van het Tribunaal is, de zaak van de Indianen op grote schaal en in wijder verband aan de orde te stellen; hun zaak onder de aandacht te brengen van politieke, kerkelijke en andere gezaghebbende organisaties en personen en om de publieke opinie voor hun zaak te mobiliseren. Het is de bedoeling dat het Tribunaal de volgende twee vragen gaat beantwoorden.:

- 1) Vindt er genocide plaats onder de Indiaanse bevolkingsgroepen en zo ja, wie zijn daarvoor verantwoordelijk?
- 2) Wordt er ethnocide bedreven bij de Indiaanse bevolkingsgroepen en zo ja, wie zijn daarvoor verantwoordelijk?

INDIANEN IN SURINAME

Bijna zouden we vergeten dat er ook nog Indianen in Suriname zijn. Een land waar Nederland nog steeds alles mee te maken heeft vanuit de koloniale geschiedenis, de migranten, de winsten van Nederlandse bedrijven en bovenal de ontwikkelingshulp. Dankzij de centen uit Nederland wordt er in Suriname een ontwikkelingsplan uitgevoerd. Als vanouds: ten voordele van de buitenlandse bedrijven en de binnenlandse elite, ten koste van de eigen bevolking. Kernpunt in de Surinaamse ontwikkelingen is het zogenaamde West-Surinameplan met bauxiet-exploitatie, witte steenkool met alle begeleidende activiteiten van overlading, vervoer, bosontginning, etc. Het leeuwendeel van de activiteiten is zo langzamerhand verdeeld onder Nederlandse ondernemingen als Billiton, Shell, HVA, Ogem, Heidemij, onder leiding van Nederlandse

SOCIALE VERDEDIGING

ingenieursbureau's als Nedeco-DHV en Ilaco. Een kernplaats in het ontwikkelingsplan is het oude Indianendorp Apoera, dat langzamerhand volkomen van karakter veranderd is door de arbeiders uit de stad en gastarbeiders uit Guyana. De Indianen-hutten liggen volgens de ontwikkelaars precies op de plek van het geplande stadspark. De levenswijze van de Indianen van vroeger verandert volkomen met al de ontwikkelingen, daar is verder nauwelijks rekening mee gehouden.

De Indianen zijn de enige oorspronkelijke bewoners van Suriname, al de andere Surinamers zijn in de loop der tijden naar Suriname over zee gekomen of gesleept. De negers uit Afrika werden de opvolgers van de Indianen, toen deze te snel als slaven stierven onder de zweep der blanken. Maar ook veel negers was het slavenjuk te zwaar en ze vluchtten het oerwoud in om van daar als vrije bosnegers hun oude meesters te bevechten. De laatste jaren hebben de Indianen en de bosnegers elkaar steeds meer gevonden in de gezamenlijke actie voor de rechten op hun grond. Door een botte juridische toepassing vanuit het verleden zijn hun 'natuurlijke' rechten op de grond nooit erkend. De kostgrondjes, broodnodig voor de voedselvoorziening, worden zonder waarschuwing weggebuldoerd voor ontwikkelingsplannen van buitenlandse maatschappijen en tweede villa's van de elite, (zoals in november in Erowarte). Een jaar geleden nam de Tweede Kamer een motie aan waarbij de grondrechten van de Surinaamse boslandbewoners gerespecteerd dienden te worden. De Surinaamse regering was woest en vertelde dat minister De Koning van ontwikkelingsamenwerking. De Koning mompelde iets over 'gevoelige kwestie' bij de terugkeer in Nederland en liet het er verder bij zitten. De buitenlandse (Nederlandse) bedrijven en de Surinaamse elite mogen weer verder gaan. Met hulp uit Nederland die tegen de armen gebruikt wordt.

DICK BREEBAART
SIEP VAN DER WERF

Voor meer informatie: Stichting Werkgroep Indianen Projekt, Postbus 51322, Amsterdam, tel.: 020 - 766242.

Grondrechtenakte Indianen in Suriname in
- *Weerwerk*, uitgave X-Y beweging, Amaliastraat 7, Den Haag.
- *Suriname Informatie*, nr. 7 en 8, 1978, SBS, Prins Hendriklaan 97, Utrecht.

OM DIT TRIBUNAAL TE HELPEN VERWENZELIJKEN KUNT U UW BIJDRAGE STORTEN OP POSTGIRO 40 57 800 t.n.v. WIZAT-TRIBUNAAL, AMSTERDAM.

Bij Pax Christi Vlaanderen en Xeno Groningen kwam enige tijd geleden een boek uit onder de titel *Sociale Verdediging, theorieën over niet-militaire verdediging*. Het boek vindt zijn oorsprong in een op initiatief van de PPR opgerichte werkgroep uit verschillende politieke partijen (waaronder de PSP) en vredesorganisaties. Ondergetekende maakte voor de PSP deel uit van deze werkgroep.

Het nu verschenen boek is redactioneel samengesteld door *Hylke Tromp* en is opgesplitst in drie delen. Over het veiligheidsbeleid in het nucleaire tijdperk, de strategie van sociale verdediging en de overgang van nucleaire naar sociale verdediging. In het eerste deel begint Tromp met diverse voorbeelden uit de laatste tientallen jaren en met kritiek op de afschrikingspolitiek. Hij bespreekt ook de theorieën om tot sociale verdediging te komen.

Vervolgens houdt *Gene Sharp* (Harvard Universiteit Verenigde Staten en adviseur van een door de Nederlandse regering ingestelde commissie) een gedegen betoog over de huidige gang van zaken binnen de NAVO en de sociale verdedigingsmethoden die dit alles zouden moeten vervangen.

In deel twee vervolgt Sharp met voorbeelden van zijn visie dat een sociale verdediging ook in de huidige democratische kapitalistische maatschappij zou kunnen werken. Ondanks mijn grote kritiek hierop is bestudering van Sharps argumentatie van belang. Zeker óók om je eigen visie beter te kunnen verdedigen. Vervolgens komt John Galtung aan het woord. Galtung is oprichter van het Instituut voor Vredesonderzoek in Noorwegen en evenals Sharp lid van de Nederlandse commissie voor onderzoek van geweldloze konfliktoplossing en sociale verdediging. Hij stelt duidelijk wát verdedigd moet worden. Niet de *grond* maar *recht*. Volgens hem is sociale verdediging dan ook een wapen tegen onrecht van de heersende klasse of een eventuele bezetter.

Galtung gaat in dezelfde richting die wij als PSP-ers als de meest juiste beschouwen. Alleen al om zijn gedegen bewijsvoering is dit boek voor pacifistisch sociaïsten een waardevol bezit.

In hun bijdrage gaan Geurt Jocheim en Volker Hornung uit van het standpunt dat sociale verdediging slechts kan bestaan op het democratische fundament van een zelfbewust en vrij handelen in een *klasseloze maatschappij*. Dan alleen is het de moeite waard die samenleving te verdedigen. Hun hoofdstuk eindigt met de zin: *Het zoeken naar alternatieven voor nucleaire afschrikking betekent in konkrete politieke termen vertaald: het verhinderen van de militarisering van de EEG.*

Verder in dit boek bijdragen van de Denen Anders Boserup en Andrew Mash (Sociale verdediging in de klassieke theorie, een vertaling uit een Deens boek 'Oorlog zonder wapens'), de Zweedse schrijver Adam Roberts gaat in 'Sociale verdediging in de Zweedse defensiepolitiek' geheel uit van de huidige

Zweedse maatschappij. Het is een studie gemaakt in opdracht van de Zweedse regering en gaat over de moeilijkheden die overwonnen moeten worden door een natie die tot sociale verdediging zou willen overgaan.

KONKLUSIE

Om te zeggen dat iedereen dit boek zou moeten lezen gaat mij te ver. Daarvoor is het vaak wat academisch en zijn moeilijke woorden niet omschreven en zelfs soms vreemde woorden niet vertaald. Er wordt dan ook wel een wat algemene ontwikkeling vereist, tenzij de stof zelf door de lezer enigermate wordt beheerst. Toch zal diegene die de moeite neemt het boek te bestuderen er mijns inziens veel aan kunnen hebben. Intussen zoekt de werkgroep die in het begin van deze bespreking werd genoemd naar mogelijkheden om tot een goedkope en vlot lezende brochure over dit onderwerp te komen. Tevens als een soort aanvulling op het niet besproken boek. Het ligt in de bedoeling in deze brochure ook aandacht te besteden aan de ideeën over sociale verdediging van bijvoorbeeld Henriëtte Roland Holst, Bart de Ligt, Erasmus, professor Ebert, Proudhon, Dieter Senghaus en vele anderen.

HENK DE NIE

SOCIALE VERDEDIGING, theorieën over niet-militaire verdediging als alternatief voor geweldpolitiek en nucleaire afschrikking. Een gezamenlijke uitgave van Pax Christi Vlaanderen en Xeno Groningen. Redactionele samenstelling Hylke Tromp. 256 pag. Prijs: f. 19,75

VROUWEN NIEUWSBRIEF

De eerste Nieuwsbrief van de *PSP-vrouwen* is uit. Na lang denken en praten ligt het eerste nummer er. Met bijdrage van vrouwen over onderwerpen en discussies die voor vrouwen erg belangrijk zijn.

De bedoeling van het blad is dat het een stimulerende functie krijgt, in eerste instantie voor de PSP-vrouwen organisatie intern en onderling. Ervaringen van de vrouwen-groepen van de afgelopen drie jaar worden uitgewisseld. Het is belangrijk door middel van discussies over deze ervaringen aan het werk te kunnen gaan en blijven.

PSP-vrouwen kunnen zich abonneren door f 15,- voor de jaargang 1980 over te maken op postgiro 2474857 t.n.v. PSP-vrouwen Nieuwsbrief, van Alphenstraat 36 bis, Utrecht. Graag op het overmakingsbiljet vermelden: *'nieuw abonnement per nr. 1'*

Je kunt ook eerst een proefnummer bestellen door f 1,50 over te maken op hetzelfde postgironummer met vermelding van *'proefnummer'*.

DE ONVERMIJDELIJK SWINGENDE RECHTERKNIJ

De ster van Jamaica aan het firmament van de popmuziek rijst. Net zoals in de vijftiger jaren de zwarte rythm & blues door blanke muzikanten werd overgenomen, wordt nu de oorspronkelijk Jamaicaanse ska, rocksteady en reggae door blanke rockgroepen overgenomen en - het moet gezegd - soms op een zeer eigen wijze geïntegreerd. Het eiland Jamaica in de spotlights van AVRO's TopPop. Maar ook, een toenemend cultureel bewustzijn van de zwarte en gekleurde bevolking, een bewustzijn dat zich ook op politiek niveau doet voelen.

De na-oorlogse generatie op Jamaica wordt sterk beïnvloed door de Amerikaanse blues en rythm & blues, zoals die zich vooral in Miami en New Orleans ontwikkelden. Via de Jamaicaanse diskjockey's en hun primitieve geluidsinstallatie, de 'Sound System', kunnen Jamaicaanse muzikanten hun plaatjes opnemen. Niets geen miljoenen produkties, zoals van de groep Queen of Steely Dan, maar origineel en geïmproviseerd produceren om zo goedkoop mogelijk een zo dansbaar mogelijk plaatje af te leveren. Op zeer kleine schaal worden deze dansplaatjes, de zogenaamde 'Ska' (Shake it and Katch it Again), verspreid, na de onafhankelijkheid van Jamaica in 1962 ook in het voormalige 'moederland' Engeland. Op dat moment is die typisch Jamaicaanse muziek buiten het eiland nog vrijwel onbekend. Ska was niet de muziek van de Holliday Inn hotels en de zilveren stranden, maar van de Jamaicaan(se) op de hoek van de straat.

Door de muzikale interesse van Chris Blackwell, een der mede-eigenaren van een nieuwe platenlabel en zelf zoon van een blanke plantage-eigenaar op Jamaica, wordt die andere Jamaicaanse muziek, de muziek van de straat, wat bekender in Europa. Zelf zegt hij daarover in een interview met muziekkrant Oor: 'Heel het Westen had toen een scheve kijk op zwarte muziek - ze was alleen aanvaardbaar als ze vermengd werd met een witte saus. Louis Armstrong, Sammy Davis Jr. en wat Jamaica betreft dus Harry Belafonte. Zover strekte de kennis van de modale muziekiefhebber als het om zwarte muziek ging. Maar het probleem met dat soort zwarte muziek was en is nog dat elke zwarte daar eigenlijk van braakt. Die hele Calypso-industrie op Jamaica, Oh Island In The Sun weet je wel, die was uitsluitend op de Amerikaanse toeristen gericht, maar de Jamaicanen zelf kregen nergens te horen wat ze wilden. Ska en later blue-beat waren nog tien keer meer dan de reggae nu echt marginale muziekvormen. Rebel music, ja. Van uitschot en vóór uitschot.' Omdat er in London nauwelijks interesse was voor zijn bandjes en platen uit Jamaica, richtte Blackwell zelf maar een label op, in den beginne niet meer dan een bestelbusje waarmee hij de platen langs de Londense platenzaken bezorgde.

Het heeft bijna twintig jaar geduurd, voordat ook de Hilversum 3 diskjockey's Jamaicaanse muziek vooral de reggae, tot dé muziek van de jaren 80 zouden verklaren. Het is nog afwachten, maar zeker is dat de reggae - en nu ook de ska en de rocksteady, twee muzieksoorten die het

laatste half jaar in Europa aan een soort come back zijn begonnen - grote invloed uitoefent op het hedendaagse muziekgebeuren. een invloed die verder reikt dan alleen de muziek. Het raakt de gehele zwarte gemeenschap, het speelt een belangrijke rol in het bewustzijn van de zwarte bevolking in Amerika en West-Europa, kortom, er kleeft een politieke dimensie aan.

Eén van de belangrijkste politieke elementen ligt verscholen in het religieuze karakter van de reggae, de Rasta. Men rekent af met de traditioneel blanke God en scheidt een eigen, zwarte, God Jah. Hoewel de Rasta niet één-en-al politiek is - er zitten ook de meer algemeen religieuze elementen van Liefde en Ascese (marihuana, dreadlocks etc.) in - neemt het streven naar verandering van de maatschappij, opdat ook de zwarte mens daarin een gelijkwaardige rol kan spelen, een belangrijke plaats in.

Een van de groepen die een dergelijke synthese van religie en politiek in haar muziek samenbrengt is de Engelse Reggae and Steel Pulse: 'Equality...
Doesn't justice stand for all
Doesn't justice stand for all mankind
We find society putting us down. (...)
We're talking now. Speaking Jah Jah language!
(...)

*Handsworth shall stand, firm-like Jah rock-fighting back
We once beggars are now choosers
No intention to be losers
Striving forward with ambition
And if it takes ammunition
We rebel in Handsworth revolution(...)
They are brothers in south of Afrika
One Black represent all, all over the world
Can't bear it no longer
Blessed with the power
Of Jah Creator.'*

(steel Pulse, Handsworth Revolution).

Dat alles gegoten in het typische reggae-geluid: bas en ritme-gitaar, veel dubben, geen swingende muziek van een dixieland orkest, maar wel muziek waarvan je rechter knie, als een reflex, gaat dansen....uren lang.

Niet iedereen is even gelukkig met het religieuze Rasta-element in de reggae, en wel om verschillende redenen. Bijvoorbeeld omdat Rasta een bij uitstek mannelijke aangelegenheid is. Een van de bekendste reggae-muzikanten, Rolling Stones adept Peter Tosh, laat er geen misverstand over bestaan dat het de mannen zijn die de wereld, en dus ook de zwarte wereld, moeten leiden: zij zijn de 'toughest'. Bovendien wordt voor sommigen het rechtvaardigheidsidee van de Rasta er niet geloofwaardiger op, door de waarde die gehecht wordt aan de 'Messiah' van Jah, zoals die gepersonificeerd wordt door de voormalige keizer van Ethiopië Haille Selassie.

Een blanke reggae-groep uit Engeland, China Street ('Reggae spelen kan ook een blanke. Het heeft niet met kleur te maken. Je oren merken toch niets van kleur') windt er geen doekjes om: 'Oh Jamaica, we love your music not your hype' is een van hun songs.

Opwindend

Opwindend is een rubriek die in het vervolg in *Bevrijding* zal verschijnen. De bedoeling is dat hierin *reacties* van lezeressen en lezers op artikelen, meningen en illustraties, die in een vorig nummer van *Bevrijding* hebben gestaan, worden geplaatst.

De totale omvang van *Opwindend* zal niet meer dan een hele pagina per keer kunnen zijn, daarom mag een ingezonden stuk voor deze rubriek niet meer dan 800 woorden tellen. De redactie zal eventueel tot inkorting kunnen overgaan en kan ook besluiten een reactie niet te plaatsen. Kopij voor deze rubriek kan worden gezonden aan: Redactie *Bevrijding*, Postbus 700, 1000 AS Amsterdam, met vermelding bovenaan het artikel *rubriek Opwindend*.

REDAKTIE BEVRIJDING

De bekendste anti-Rasta reggae-muzikant is Linton Kwesi Johnson. Deze dichter/muzikant noemt de Rasta een uit de hand gelopen anti-kolonialistisch gezelligheidsclubje. Daar wil Linton Kwesi Johnson, als militante radikale socialist, niets mee te maken hebben. In zijn dichtbundel ('The Living and the Dead' en 'Dread Beat An' Blood') en op zijn twee platen (eveneens 'Dread Beat and Blood' en 'Forces of Victory') trekt hij de lijn van kolonialisme en imperialisme door naar het huidige neo-kolonialisme, met name de neo-koloniale sociale verhoudingen in Engeland zelf. Racisme is hiervan een van de uitingen. Zijn antwoord op racisme en diskriminatie is een compromisloos antwoord. Organisaties, zoals vakbeweging en politieke partijen, helpen je alleen maar van de wal in de sloot, zo bezingt Linton Kwesi Johnson in 'Independant intavenshan'. Ook bewegingen als Rock Against Racism beziet hij met het nodige wantrouwen: *'Rock niet tegen racisme, vecht ertegen!'* en *'We're gonna smash their brains in, because there ain't got nothin in them'* (in: 'Fite dem back' op Forces of Victory).

De reggae is de laatste jaren zeer populair geworden in de Verenigde Staten en West Europa. Bob Marley opende de oren van het westerse pop-publiek. Blanke musici die zich door de reggae lieten inspireren, zoals de Police, Joe Jackson, the Members en ook de oude garde 10 CC, openden de westerse platenmarkt definitief. De originele Jamaicaanse reggae, variërend van onvermengde 'roots' muziek van Dennis Brown en Dr. Alimantado tot meer commerciële muziek van Inner Circle en Third World, volgden daarop in Marley's voetsporen.

En nu dan terug naar af, de Ska. Ook daarin geen religieus aspekt. De muziek is vrolijker, blazers spelen een belangrijke rol in de optimistische en rebelse muziek van de Specials, Selector en Madness. Bovendien ontbreekt het exclusieve rassenelement, zoals in de reggae: veel Ska- en Rocksteady-bands zijn gemengd samengesteld. De muziek bevat zowel traditionele Ska en Rocksteady als punk en appeleert daarom aan blank en zwart.

Zoeken naar een compromis tussen de verschillende muziekvormen is niet nodig. Omdat muziek, naast haar politieke impakt, nog iets eigens heeft, waaraan een ieder 't zijne en hare kan ontlennen. Misschien dat dát verwoord wordt in Steel Pulse's 'Tribute to the Marthys': *'Ik, ik ben rijk noch arm geboren, Ik, ik ben naakt geboren.*

*Je hoort iets
voelt iets
weet iets
doet iets
ziet iets*

WEES IEMAND....'

De muziek wordt langzaam weggedraaid. Het einde van het ik-tijdperk?

HUBERT SMEETS

VAKBEWEGING EN VREEMDELING

Met grote belangstelling heb ik het artikel gelezen in *Bevrijding* van 22 december 1979 over 'Vakbeweging en Vreemdeling' van Siep van der Werf.

Alhoewel ik niet wil ontkennen dat ook veel van wat er geschreven is, geldt voor het CNV zou ik toch willen wijzen op enkele nuances die met betrekking tot het CNV zouden moeten worden aangebracht.

De stelling dat de vakbeweging ook niet positief wil diskrimineren, geldt bijvoorbeeld niet voor het CNV. Sinds 1978 streven wij ernaar door middel van de cao's de positie van buitenlandse werknemers te verbeteren, op het gebied van de taal, de huisvesting, etc. Van alle FNV-bonden steunt alleen de Voedingsbond FNV ons streven met betrekking tot de religieuze feestdagen. Alle andere FNV-bonden verzetten zich er tegen in de onderhandelingen. In een aantal bedrijfstakken zijn vorderingen gemaakt.

In allerlei publikaties komen wij op voor de belangen van minderheden o.a. het deelnemen aan de besluitvorming en het bewaren van de eigen identiteit (zie o.a. ons commentaar op de begroting voor CRM).

Voor 1980 proberen wij in het cao-overleg de bestrijding van diskriminatie te versterken door een anti-diskriminatiebepaling in de cao op te nemen. Dit is gebeurd in nauw overleg met de 'Werkgroep tegen diskriminatie op de arbeidsmarkt'.

GERRIT TERPSTRA
Sekretaris CNV

REAKTIE

Het artikel gaf een globaal beeld over de verhouding vreemdeling en vakbeweging. Inderdaad onderscheidt het CNV zich in positieve zin van de FNV bonden bij een aantal zaken op dit terrein.

SIEP VAN DER WERF

Markerwaard

In de loop van de afgelopen 60 jaar hebben zich al heel wat groeperingen bemoeid met het water rond het, voormalige, eiland Marken. Moest het nu wel of niet ingepolderd worden. De argumenten lopen uiteen van de belangen van de Volendamse visserij tot en met het feit dat de bewoners van Hoorn met een ingepolderde Markerwaard *België* beter op hun kabel tv zullen ontvangen.

Misschien dat dit jaar de uiteindelijke beslissing zal vallen, waarschijnlijker is het dat die beslissing weer zal worden uitgesteld.

De PSP heeft nog steeds geen helder, breed onderbouwd standpunt ten aanzien van het al dan niet inpolderen geformuleerd. Het ligt daarom in de bedoeling om met een groot woord een *socialistische visie* op de Markerwaard te ontwikkelen. Hierbij past een analyse van de besluitvorming tot nu toe. Het is een typisch voorbeeld van de manier waarop dat in Nederland vaker gaat: te-hooi-en-te-gras, patroonmatig en vasthoudend aan de oude lijntjes op de kaart.

Iedereen binnen de PSP die hiermee aan de gang wil is welkom op zaterdag 16 februari vanaf 10.30 uur in het partijgebouw aan de Nieuwe Looiersstraat 45-47 te Amsterdam (te bereiken met tramlijnen 5,16,24 en 25 vanaf het centraal

station, uitstappen halte Weteringcircuit/Vijzelgracht).

Inlichtingen en eventuele opgave: Sekretariaat PSP Statenfractie Noord Holland, Titia van Leeuwen, (020)-86 46 66 of bij Frits Veldmeijer, (015)-14 13 07.

Huisvesting

PSP afdeling Assen organiseert op zaterdag 8 maart een thema dag over huisvesting. Sprekers van de PSP volkshuisvestings-themagroep, de gemeente Assen en het buurt- en jongeren werk zullen onder andere ingaan op de problemen rond de renovatie en de jongerenhuisvesting.

Plaats: gebouw De Kern, Oranjestraat 50, Assen vlakbij het station. Aanvang: 13.00 uur. De dag duurt tot ongeveer 18.00 uur. Het geheel zal muzikaal worden omlijst. Nadere informatie: PSP afdeling Assen, Bilderdijkstraat 7, tel.: (05920)-4 36 64.

VOHUP zoekt

De themagroep *Volkshuisvesting en Planologie* (VOHUP) van de PSP zit te springen om een vaste *MEDEWERK(ST)ER*.

Hij/zij wordt belast met:

- het redigeren en produceren van het VOHUP bulletin
- het verwerken, selekteren en rubriceren van informatie ten behoeve van de VOHUP-informatie dienst.
- de verslaggeving en het convoceren van VOHUP-bijeenkomsten.

Hoewel de medewerk(st)er funktoneert in samenwerking en onder verantwoordelijkheid van de themagroep c.q. het partijbestuur van de PSP wordt een redelijke mate van zelfstandigheid en creativiteit verwacht.

Een zekere deskundigheid, maar vooral interesse voor het terrein van de themagroep is natuurlijk gewenst.

Bovendien moet de medewerk(st)er redactionele kwaliteiten bezitten, goed kunnen typen en kunnen stencillen.

Geboden wordt een stagevergoeding van f 1200,- per jaar exclusief vaste kosten.

Aanmeldingen per brief aan: Themagroep VOHUP, Kees Walle, 5e Binnenvestgracht 1, Leiden.

Munitie depot

PSP afdeling Emmen heeft in het kader van de akties tegen het munitie-depôt in de buurt van Emmen (Dr) deze sticker uitgegeven. De prijs is f 0,75 per stuk. Bij bestelling van meer dan 50 exemplaren is de prijs f 0,50 per stuk. Bestellingen: PSP afdeling Emmen, Joop Markerink, Balingenbrink 260, Emmen.

Afghanistan

PSP afdeling Groningen heeft een brochure uitgegeven over de recente gebeurtenissen in Afghanistan. Het is een dokumentatie-map samengesteld uit artikelen uit bladen als de Nieuwe Linie, De Groene, Bevrijding, Achtergrond en diverse dagbladen.

De prijs is f 2,- (exklusief verzendkosten) en is te bestellen bij PSP afdeling Groningen, Coehoornsingel 87, Groningen, tel.: (050) - 12 84 50.

DE ROOIE RAT

OPENINGS MANIFESTATIE

Boekhandel De Rooie Rat in Utrecht verhuist half februari.

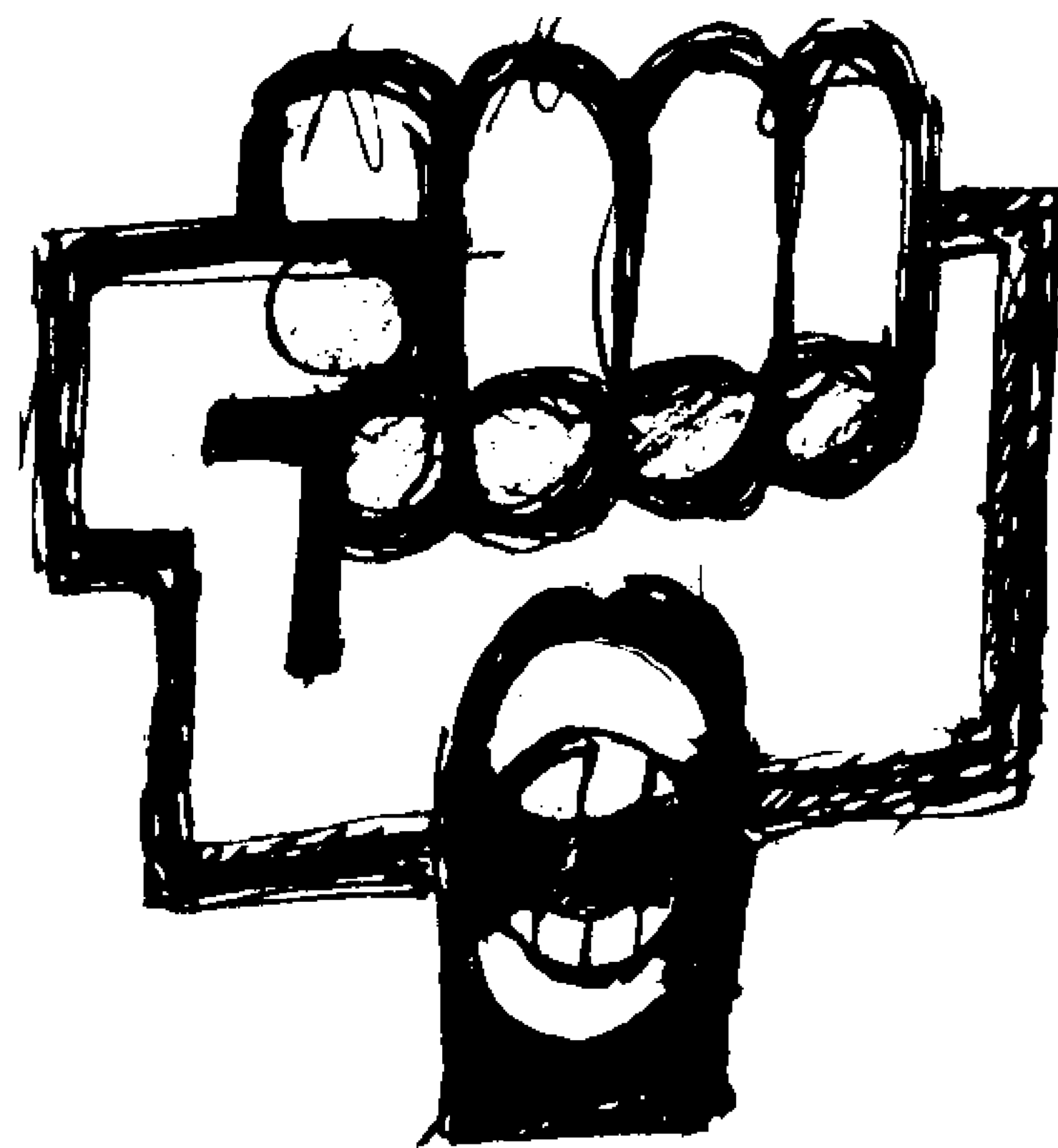
Tergelegenheid daarvan vindt op *16 februari* de officiële heropening plaats.

Vanaf 14.00 uur is iedereen van harte welkom.

Rond die tijd wordt een tentoonstelling van buitenlandse affiches tegen de kernwapening geopend door sprekers namens het IKV (dhr. Hogebrink) en het samenwerkingsverband Stop de Neutronenbom - Stop de Kernwapenwedloop (Hans van der Velde).

Vanaf 15.30 zal THEUN DE VRIES in de boekhandel zijn boeken van een handtekening voorzien. In de eerste plaats natuurlijk zijn boek FEBRUARI waarvan onlangs bij uitgeverij Pegasus een herdruk is verschenen.

DE ROOIE RAT OUDE GRACHT 65
UTRECHT tel.: 030 - 317189

**INTERNATIONAAL
FESTIVAL VAN HET
POLITIEKE LIED
OOSTERPOORT GRONINGEN
15 T/M 17 FEBRUARI '80**

Verbouwing

In de weekenden van *23 en 24 februari* en *22 en 23 maart* organiseert de stichting Partijgebouw:

GROOTSE VERBOUWINGS WEEKENDEN IN HET PARTIJGEBOUW

In die twee weekenden moeten de, voorlopig laatste handen aan het gebouw gelegd worden. Iedereen die hart heeft voor de bescheiden portemonnee van onze partij is welkom aan dit *bouwspektakel* deel te nemen.

Tijdens deze twee weekenden kan voor slaapplekken gezorgd worden, bovendien zal eten en drinken in voorraad zijn. Daarom is het van belang om als je wilt meehelpen dat ruim van tevoren (teminste één week voor het betreffende weekend) op te geven. Dat kan schriftelijk: Partijbureau PSP, Postbus 700, 1000 AS Amsterdam, of telefonisch: (020)-267374.

Gezocht

De stichting Partijgebouw PSP zoekt nog enkele deskundigen voor haar bestuur:

**HURDESKUNDIGE
BOUWDESKUNDIGE**

Het kost ongeveer één avond vergadering in de drie weken.

Voor aanmelding of nadere informatie kun je je wenden tot: Frans Janssen, Bemuurde Weerd w.z. nr. 8, Utrecht of tot: Partijbureau PSP, Postbus 700, 1000 AS Amsterdam.

VIET NAM 80

TOEGANG GRATIS
AULA VU - AMSTERDAM
22 EN 23 FEBRUARI 1980
SIMULTAAN TOLKEN

Internationale Konferentie over Vietnam en Cambodja op vrijdag 22 (aanvang half elf) en zaterdag 23 februari (tot half drie) in de aula van de VU, de Boelelaan 1105, Amsterdam (vanaf CS bereikbaar met buslijn 1,9 11 of 19)

Inleiding: Ben Polak, Jan Pluvier en Hans Jonkman over het regerings-standpunt;

Sprekers: Duong Quynh Hoa (liberalisering in Vietnam), Ngo Con Duc - uitgenodigd (mensenrechten), Paul Quinn-Judge (Hoa-vluchtelingen uit het noorden), Erich Wulff (bootvluchtelingen), Don Luce (Cambodja nu), Guy Stringer/Oxfam (internationale hulp), Ben Kiernan-Chantou Boua (Cambodja onder Pol Pot), Nayan Chanda (internationale politiek) en Maarten van Dullemen (waarom solidariteit?).

Voorzitter: Annemarie Grewel

Dokumentatiemap voor 10 gulden (steunprijs 20 gulden) op de konferentie of voor f 14,50 (f 24,50) franko thuisgestuurd.

Postgiro 10 90 400, MCNV, Amsterdam.

Wenst u een lunch (ad. f 12,50), koffie en thee tijdens de konferentie, neem dan contact op met het sekretariaat.

Organisatie en alle inlichtingen: Medisch Comité Nederland-Vietnam, Postbus 5701, 1007 AS Amsterdam, telefoon 020-25 91 47

**OOK IN 1980 GAAT HET MEDISCH COMITE NEDERLAND-VIETNAM DOOR
DOET U MEE? POSTGIRO 10 90 400, MCNV, AMSTERDAM**

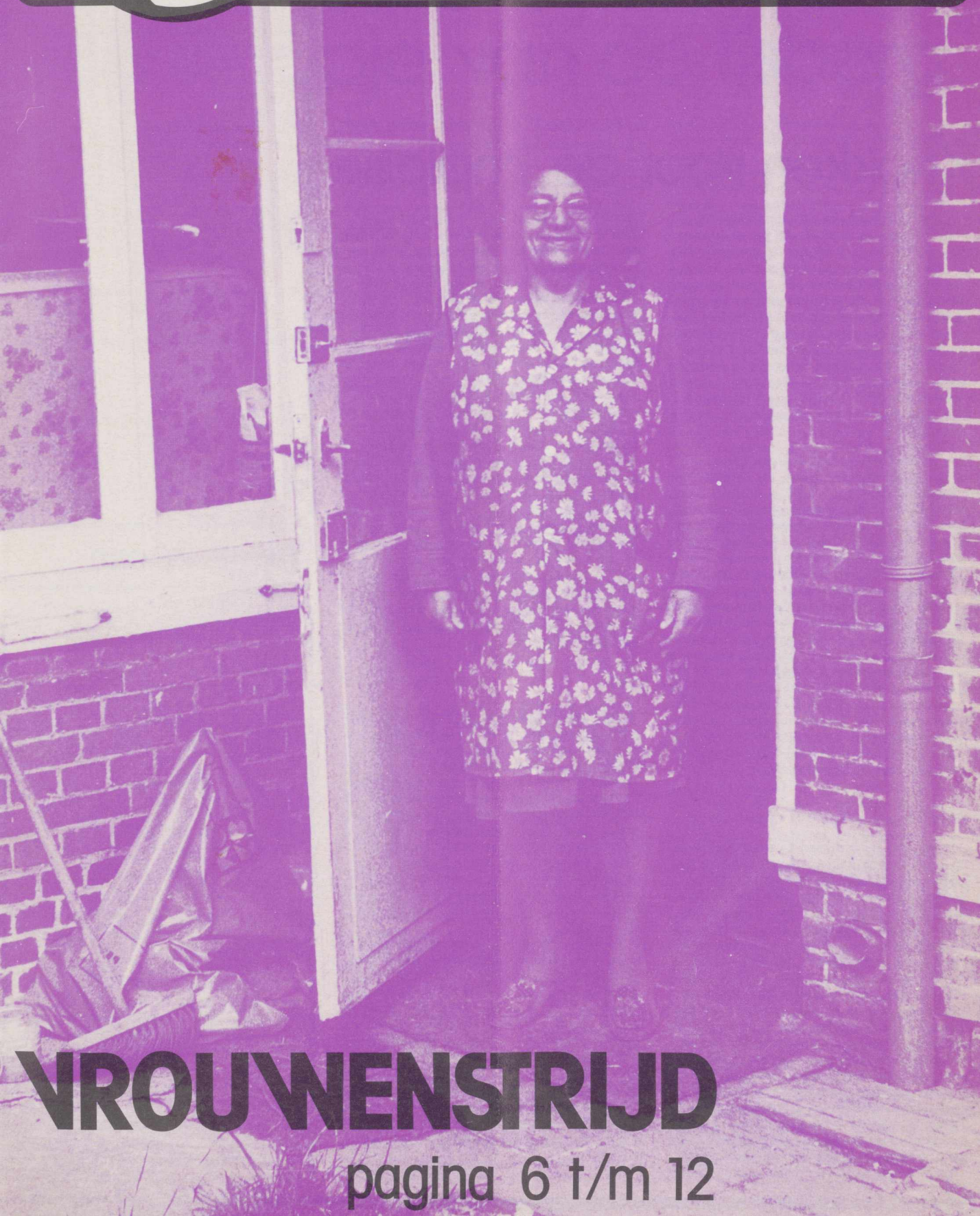

Bevrijding

JAARGANG 24 N^o4 26/2/'80 125 cent

VROUWENSTRIJD

pagina 6 t/m 12

Knokken voor de implosie

'De werkgevers blijven onze natuurlijke tegenstanders. Ook bij de akties die we nu aanzwengelen. Ik word misselijk van de manier waarop ze wegduiken achter het schild dat het kabinet van Agt voor hen optrekt. We moeten de werkgevers van hun fluwelen stoelen sleuren. Dat is één van de redenen waarom het kabinet moet opstappen'. Zo begint de eerste FNV-aktiekrant die onder de kop 't wordt knokken' in een oplage van 1,1 miljoen exemplaren onder de leden is verspreid. Met behulp van de actiekrant worden alle FNV-leden aangespoord de openlijke aanval op het kabinet van Agt te ondersteunen.

Een kabinet dat op dit moment geen al te sterke indruk lijkt te maken. De volgende bezuinigingsronde levert veel problemen op. Van Agt lijkt zelfs agogische kwaliteiten nodig te hebben om de vele tegenstellingen uit te praten. Desondanks wijzen alle tekenen op aantasting van de koopkracht voor alle looninkomens, zelfs ook voor de minimuminkomens. De voorspelde ontwikkelingen in Bevrijding 2 zijn daarmee stappen dichterbij gekomen. Zo ook de loonwet. Wim Kok (FNV): *'als we de prijskompensatie niet laten aantasten en nee zeggen tegen de werkgevers, krijgen we een loonmaatregel die ons lamlegt. In 1976 tijdens het kabinet Den Uyl hebben we nogal lauw gereageerd op een loonmaatregel. We hebben toen onze les geleerd: dat nooit weer. Daarom begint ons verzet nu. En het mag niet ophouden bij 30 pittige bijeenkomsten. Het moet ook in de bedrijven groeien'.*

IMPLOESIE

Dat verzet in de bedrijven en daarbuiten moet zo groot worden, dat het kabinet in haar eigen leegheid in elkaar klappt. Net als een Philips-beeldbuis kan imploderen. Het beleid - voor zover daar ooit sprake van was - blijkt nu failliet dan ooit. Zelfs binnen de wankele bestektheorieën is nu geen uitweg meer om de nieuwe maatregelen te verdedigen. De wanhoopsactie van het kabinet die loonpauze heette en die Albeda bijna twee maanden had weten te rekken, zal moeten worden gevolgd door een maatregel die Andriessen zijn geld moet doen opleveren. Maar een loonmaatregel is nog iets anders dan een loonpauze. Een pauze van twee maanden is te kort om het juridisch-administratieve apparaat van controle en bestraffing te laten werken. De loonpauze werd daarmee een holle zaak, vooral ook omdat Albeda op steeds meer punten moest erkennen dat afspraken tot loonsverhoging van vóór de loonpauze, gehonoreerd moesten worden. Maar als het kabinet

straks een loonmaatregel wil doorvoeren zal zij zich wel degelijk moeten beraden op de vraag hoe de kille rekenaar Andriessen zijn zin zal kunnen doordrijven in een klimaat van sociale onrust. Albeda schrijft in een boekje over arbeidsverhoudingen in Nederland: 'De vakcentralen organiseerden *zelfs* een proteststaking van een uur tijdens de behandeling van de Loonmaatregel in december 1969'. De akties lijken nu langer dan één uur te gaan duren en daarom moet Albeda zijn eigen boekjes er nog maar eens op na lezen. Zo schrijft hij ook dat een regering die een loonbeleid wil voeren voor grote problemen staat. Een loonbeleid zal aangevuld moeten worden met een inkomensbeleid, omdat de vakverenigingen en werknemers anders de konklusie trekken dat zij de 'enige groep zijn die niet vrij is in zijn inkomensvorming.' Een beleid ten aanzien van de 'overige inkomens' is vooral *prijnsbeleid*. Over prijzen spreekt het kabinet echter niet. Wel de cijfers, die aantonen dat de prijzen hard stijgen. De FNV is begonnen met een eigen onderzoek naar die prijsstijgingen onder de titel 'De Prijzenpikker'. Daarmee zal weer eens worden aangetoond dat het kabinet lak heeft aan de zwaksten in de samenleving.

AKTIE

Nu het kabinetsbeleid steeds meer door leegte wordt gekenmerkt en de VVD haar konservatieve aanhang steeds meer moet teleurstellen, omdat al de rechtse dreigementen nog niet eens kunnen worden uitgevoerd door vertwijfelde CDA'ers en anderzijds de 'progressieven' ziet wegvloeien naar D'66, probeert de vakbeweging toe te slaan. De estafettestaking in de Rijnmond waar iedere dag een aantal bedrijven voor 24 uur platgaan is het begin. In de week van 25 februari tot 1 maart worden dertig demonstratieve bondsvergaderingen belegd: *voor vakbondsvrijheid; tegen aantasting van de prijskompensatie.*

In Leiden is een steunkomitee georganiseerd, bestaande uit vakbondsafdelingen en linkse partijen. Dit steunkomitee zal proberen de steun onder de bevolking voor de vakbondsakties te vergroten. Ook in andere steden kunnen dergelijke steunkomitees de strijd van vakbonden tegen ondernemers en kabinet ondersteunen. 'Het is voor ons erop of eronder', zo stelt de FNV. Dat betekent dat links Nederland klaar moet staan om de scherven van het ingeklapte kabinet bijeen te vegen. Ondersteun de akties, want Okto, Philips en al die andere reorganisatiegedijen te goed in het klimaat van van Agt.

KEES VAN LAREN

bevrijding

Verschijnt tweemaal per maand
Uitgave van de PSP

Redactie:
Rudi Boon
Cora Mulder
Roel Sandvoort (red. sekr.)
Joost Schipper
Lex Spaans
Siep van der Werf

Vormgeving
Dick Breebaart
Albo Helm (illustratie)
Simon B. Kool

Redaktiesekretariaat, administratie
en partijburo tel: 020 - 26 73 74
(t.n.v. Roel Sandvoort)
Postbus 700 1000 AS Amsterdam
Ab. f. 30,00 per jaar
Postgiro 194240 t.n.v. PSP Amsterdam

Advertentietarief:
(Alleen voor niet-kommerciële advertenties)
f. 1,- per mm per kolom
1/1 pag. f. 1000,-; 1/2 pag. f. 500,-

Druk: Bevrijding, Amsterdam

inhoud

REORGANISATIE BIJ PHILIPS het topje van de ijsberg	pag.	3
PORNOGRAFIE de waan der zinnen	pag.	5
INTERNATIONALE VROUWENDAG vrouwenstrijd	pag.	6/12
DISKUSSIE AFGHANISTAN socialistische revolutie?	pag.	13
WAPENDEPOT BRUNSSUM burgemeester de laan uit?	pag.	15

Reorganisatie bij Philips slechts topje van de ijsberg

Reeds in 1973 konstateerde het Amerikaanse zakenblad *Businessweek* dat 'Philips in enkele jaren een model is geworden van een onderneming die toont hoe multinationalisering tot maximalisatie van de winst kan leiden'. Anno 1980 geldt dat in nog sterkere mate. Wat dat voor de werkgelegenheid in Nederland betekent werd op 17 januari j.l. weer eens pijnlijk duidelijk: de Philipsleiding kondigde aan dat de komende 3 tot 4 jaar 1500 arbeidsplaatsen zullen verdwijnen. Gedwongen ontslag is 'niet uitgesloten'. De afgelopen 10 jaar heeft Philips in Nederland ruim 25.000 arbeidsplaatsen laten verdwijnen door 'natuurlijke afvloeiing' (mensen die vertrekken niet vervangen). Dit middel blijkt voor de Philips-top niet meer voldoende te zijn om de werkgelegenheid ondergeschikt te maken aan de 'maximalisatie van de winst'.

Het is opvallend dat de aangekondigde reorganisatie door velen slechts als een topje van de ijsberg wordt beschouwd, volgens het *Financieel Dagblad* van 21 januari lijkt Philips de reorganisatie 'aan te grijpen als waarschuwing voor toekomstige ontwikkelingen'. En inderdaad, als we kijken naar de huidige verschuivingen binnen het Philips-concern is in de toekomst een drastisch verlies aan arbeidsplaatsen te verwachten bij Philips-Nederland. Het is naïef om te denken dat Philips in de komende 4 jaar 'slechts' 1500 arbeidsplaatsen zal afstoten. Want de aangekondigde reorganisatie heeft alleen betrekking op de hoofdindustriegroepen (divisies) Glas en Elcoma (elektronische componenten en materialen). In alle divisies - op twee na - is in de periode 1970-1977 de werkgelegenheid gedaald. In de toekomst zal dat niet veel anders zijn. Integendeel. Zelfs bij de divisie Medical Systems, de snelste Werkgelegenheids-groeier (37 pct.) in de laatste jaren, zullen in de komende tijd in ieder geval enige tientallen en waarschijnlijk een paar honderd mensen moeten afvloeien. De enige divisie waar de werkgelegenheid (nog steeds) toeneemt is de dochteronderneming Hollandse Signaalapparaten B.V. Dit bedrijf is voornamelijk van defensie-opdrachten afhankelijk!

Dat de aangekondigde reorganisatie niet op zich staat werd al spoedig duidelijk. In diverse krantenberichten van de afgelopen tijd is melding gemaakt van moeilijkheden bij de divisies Audio, Video, Licht (met name in Terneuzen) en bij de in 1970 overgenomen Nederlandse Kabel Fabrieken (hier zullen in de komende jaren zo'n 700 mensen moeten verdwijnen). In het eerste gesprek tussen de Philips-top en de vakbonden over het reorganisatieplan liet Philipsdirecteur van den Brand weten dat in 1980 door 'natuurlijk verloop' nog eens 2500 arbeidsplaatsen zullen verdwijnen. Ook werd gesproken over een eventuele reorganisatie binnen de concernstaf van Philips. Het 'natuurlijk verloop' heeft niet zo'n natuurlijk karakter als wordt gesuggereerd. Aangezien door de noodzakelijk geachte inkrimping van het personeelsbestand de laatste jaren nauwelijks nieuwe mensen zijn aangenomen, is het personeelsbe-

stand bij Philips danig vergrijsd. Er is in de meeste Philips-bedrijven een groeiende kern van oude getrouwen ontstaan die voor Philips 'moeilijk plaatsbaar' zijn. En door de grote werkloosheid komt men ook elders moeilijk aan de slag. Het verloop bij Philips is de laatste jaren dan ook voortdurend afgenomen, van 10 naar 6 procent per jaar. Dit ondanks het feit dat Philips steeds meer druk uitoefent op vooral de oudere werknemers. Niet alleen gaat zij van harte akkoord met de vakbondseis van vervroegde uittreding (die grotendeels wordt betaald door de werknemers zelf), ook wordt de deur naar de WAO uitnodigend opengehouden. Sommige Philips-arbeiders krijgen zelfs een brief waar doodleuk in staat dat het beter is om uit te kijken naar een andere betrekking; de mogelijkheid van ontslag wordt daarbij als drukmiddel gebruikt.

Om inzicht te krijgen in de geografische verschuivingen die binnen het Philips-concern doorgevoerd (zullen) worden is het wellicht handig om het produktiepakket van Philips in vier groepen in te delen. De eerste groep wordt gevormd door de *eenvoudige produktieprocessen*. Hieronder valt het grootste deel van de divisies Glas, Elcoma, Licht, Audio (geluidsapparatuur) en kleine huishoudelijke apparaten. Bij deze groep is vooral de hoogte van de loonkosten van invloed op de beslissing waar het spul gemaakt gaat worden. Vandaar dat deze produktie in toenemende mate naar de lage-lonenlanden wordt overgeheveld. In 1976 viel nog 44 procent van de Philips-activiteiten in Nederland in deze groep. In de toekomst zal dit percentage drastisch verminderen. Dit heeft vooral gevolgen voor het noorden en Limburg. Na de oorlog - voordat Philips in je jaren 60 zich in de lage lonen landen ging nestelen - zijn deze arbeidsintensieve activiteiten vooral in die regio's opgezet waar jonge, laaggeschoolde arbeidskrachten goedkoop aanwezig waren. Wat binnen deze groep nu nog in Nederland wordt geproduceerd zijn hoofdzakelijk produkten die tegen het eind van hun levenscyclus zitten (d.w.z. er is niet langer sprake van een groei van de afzet, eerder van een daling). Ook de produktie die Winschoten en Heerlen krijgen 'aangeboden' als pleister op de wonde zal

steeds minder afzet vinden en dus - in nog sterkere mate - steeds minder werkgelegenheid verschaffen.

De tweede groep bestaat uit de *luxe konsumentengoederen*, zoals video en grote huishoudelijke apparaten. Deze groep levert de grootste bijdrage aan de concernwinst van de laatste jaren. Zij is in Nederland nogal ondervertegenwoordigd: terwijl 15 procent van het totale aantal Philipsvestigingen onder deze groep valt, worden in Nederlands slechts door 10 procent van de vestigingen luxe goederen geproduceerd. Ook bij deze groep is een daling van de werkgelegenheid in Nederland te verwachten. De basisresearch en het innovatieproces voor de twee meestbelovende produkten uit deze groep, de video-cassetterecorder en de video-langspeelplaat, hebben in Nederland plaats gevonden. De volgende fase, het rijp maken van het produkt voor massa-fabrikage, zal evenwel in Wenen, respektievelijk in de V.S. geschieden.

Een steeds groter aandeel in de totale concernomzet krijgt de derde groep, de *geavanceerde systemen*. We moeten hierbij denken aan wetenschappelijke, industriële en medische apparatuur, telekommunikatie en defensiesystemen en datasystemen. De aanwezigheid van en de toegang tot een liefst omvangrijke staatsmarkt is voor deze groep van essentieel belang. Dit is een van de redenen dat Philips haar activiteiten in de V.S. enorm heeft uitgebreid. Ook als we de overname van enkele Amerikaanse bedrijven buiten beschouwing laten. Het feit dat Philips als enige niet-Amerikaanse onderneming defensie-opdrachten van het Pentagon uitvoert speelt hierbij een grote rol. Vooral nu de ijzige wind van de Koude Oorlog weer is opgestoken. Daarnaast heeft Philips een belangrijke positie verworven op de staatsmarkten van de grote west- en noordepese landen. Deze groep is ook oververtegenwoordigd in Zuid Afrika, Rhodesië en Australië, landen met een grote politieke stabiliteit en afhankelijkheid van het westen. Juist door het in gevaar komen van die stabiliteit in Zuid Afrika en Rhodesië is men in toenemende mate uitgeweken naar landen als Brazilië, Argentinië en India. De Nederlandse staatsmarkt is voor Philips eigenlijk te klein, ondanks de voorkeursbehandeling die zij geniet. De belofte van de Philipsleiding dat de geavanceerde sektor in Nederland gekoncentreerd zal blijven wordt al jaren niet nagekomen. De vierde groep is de *centrumgebonden produktie*. Hieronder vallen de diensten en stafafdelingen die voornamelijk in Eindhoven zijn gevestigd, en nog een aantal ondersteunende activiteiten. Zoals reeds is aangegeven zal ook hier de werkgelegenheid teruglopen. Bij de vakbonden bestaat de indruk dat naast de verplaatsing van produktiewerkzaamheden ook op het terrein van research en produktontwikkeling (vanouds hoofdzakelijk in Eindhoven uitgevoerd) verschuivingen plaatsvinden. Gewezen wordt op de groeiende research-activiteiten van Philips in New York, Wenen (video) en de

Het werken in de ondernemingsraad

In het aktieprogramma 1977 - 1981 van de PSP wordt een duidelijke keus gemaakt voor het zelfbeheer van de bedrijven door alle betrokken werkers. Dat streven is niet alleen gebaseerd op het afwijzen van het bestaande systeem. Het is tevens een voorwaarde voor een werkelijk socialistische maatschappij. Daarmee wordt gelijk gekonstateerd dat arbeiderszelfbeheer binnen het kapitalisme niet haalbaar is. Maar hoe kijk je als socialist dan aan tegen de ondernemingsraad. Kan de OR een functie vervullen in de strijd voor datgene wat verder ligt? Het antwoord daarop en de mogelijkheden die er zijn voor een ondernemingsraad zijn de centrale punten die naar voren komen in een zojuist verschenen brochure. De brochure is gemaakt vanuit de SEK en is uitgegeven door de Stichting Vorming en Scholing van de PSP.

De brochure is bedoeld als werkbroschure; het is dus een eerste aanzet. Maar wel een aanzet die aangeeft dat de OR een gegeven is waar je - ook als socialist - niet meer omheen kunt. Zo'n 50.000 vrouwen en mannen zijn gekozen

lid van een ondernemingsraad. Sinds de laatste wijziging van de Wet op de Ondernemingsraden hebben deze leden meer bevoegdheden gekregen en ook meer faciliteiten. Ook moeten als gevolg van de wetswijzigingen de reglementen

van OR'en worden aangepast voor 1 september 1980. Dat is op zich al een reden om stil te staan bij de manier waarop de bevoegdheden kunnen worden benut op een zodanige wijze dat de activiteiten in de OR een perspectief krijgen dat verder reikt dan het hier en nu. In het inleidende gedeelte van de brochure wordt ingegaan op de geschiedenis van de OR. Daarbij wordt ook de verhouding van het vakbondswerk binnen de bedrijven tegenover het OR-werk besproken. Moet de OR in de plaats van de bedrijfsledengroep komen? Of vormen beide een goede aanvulling op elkaar? Ook de visie van de FNV op de OR in het perspectief van bedrijfsdemokratisering komt aan de orde en de problemen waarmee een OR-lid in de praktijk te maken kan krijgen.

PRAKTIJK

Het belangrijkste gedeelte van de brochure gaat over praktische dingen. De artikelen van de Wet op de Ondernemingsraden zijn door Luc Donk gerubriceerd binnen verschillende thema's. Zo komen onder andere aan de orde de oprichting van een OR, de kandidaatstelling, de verkiezingen en natuurlijk uitgebreid de bevoegdheden en het functioneren van de OR.

Met behulp van voorbeelden worden de artikelen verduidelijkt. Een belangrijk element bij de verkiezingsprocedure is het afwijzen van het distriktenstelsel binnen de bedrijven. Het gebeurt namelijk nog al eens dat binnen een bedrijf de diverse sectoren (productie, administratie, research etc.) hun eigen afvaardiging mogen kiezen. Dat leidt veelal tot een oververtegenwoordiging van het hogere personeel. Daarom wordt in de PSP brochure gekozen voor 'een evenredige vertegenwoordiging, maar dan wel met spreiding van kandidaten over het bedrijf'. Tot slot zijn in de brochure opgenomen de standpunten van de PSP zoals die zijn ingenomen in de Tweede Kamer tijdens de behandeling van de wetswijzigingen met betrekking tot de OR.

WERKEN

Zoals gezegd is het de bedoeling dat er met de brochure wordt gewerkt en dat vandaar uit verdere ideeën worden aangedragen voor het gebruik van de OR in het kader van de strategie voor arbeiderszelfbeheer. Binnen die discussies zal dan ook mer aandacht moeten worden besteed aan de organisatie van werkers binnen overheidsinstellingen, de zogenaamde dienstenkommissies. Als start van de verdere discussies wordt zoals hiernaast vermeld een discussiedag georganiseerd in Den Bosch op 15 maart a.s. De brochure inclusief voorbeeld reglement en wetstekst van de SER, kan besteld worden bij de SVS in Amsterdam door overmaking van f 7,00 op giro 3481995.

KEES VAN LAREN

VERVOLG VAN PAG. 3

'Silicon Valley' in de V.S. (chips). Bij de chips-research is van grote invloed dat de ontwikkeling hoofdzakelijk in de richting van de digitale schakeling gaat. De research op dit gebied vindt vooral in de Silicon Valley plaats, o.a. door het overgenomen bedrijf Signetics. In het verleden heeft Philips zich vooral gekoncentreerd op de geïntegreerde schakelingen. Op deze manier zal ook bij het Natuurkundig Laboratorium in Waalre de werkgelegenheid ernstig in gevaar kunnen komen.

De moraal van dit verhaal moge duidelijk zijn: als Philips ongehinderd haar gang kan gaan zal in de nabije toekomst een aanzienlijk aantal arbeidsplaatsen vernietigd worden in Nederland. Hoewel het in mei 1978 uitgelekte Philips-rapport Social Forecast uitdrukkelijk als een discussiestuk en niet als een beleidsstuk werd bestempeld blijkt men met de uitvoering ervan reeds begonnen te zijn. In dit rapport werd gesproken van een vermindering van het aantal arbeidsplaatsen van 84.000 in 1979 naar 65.000 in 1990.

Het ziet er ook naar uit dat Philips zich keihard zal opstellen. Hoewel vorig jaar de reorganisatieplannen al gereed waren heeft men bewust gewacht met de publiciteit. Blijkbaar moeten de jaren 80 de geschiedenis ingaan als het decennium waarin het winstgevend bedrijfsleven weer centraal staat. De keiharde opstelling van de Shell-direktie bij de staking in september j.l. en recente geluiden van VNO-heren wijzen eveneens in die richting. Vorig jaar nog beriep Kuilman van de Raad van Bestuur van Philips zich op de statutair vastgelegde verantwoordelijkheid voor 'een maximaal nuttige werkgelegenheid' (art. 2): 'Ik zeg u, als wij niet zo zwaar tillen aan onze verantwoordelijkheid, deden we morgen dertig bedrijven dicht in Europa'. Ook door de vestigingen in Winschoten, Heerlen, en Stadskanaal niet onmiddellijk de nek om te draaien (doch een langzame dood te laten sterven) probeert Philips nog steeds de sociale ondernemer uit te hangen. Maar zodra de Philips-werknemers zich zullen verzetten tegen de afbraakplannen van hun baas, zal blijken dat de 'sociale multinational' Philips

net zo kapitalistisch opereert als ieder ander bedrijf.

Ongetwijfeld zal Philips proberen om haar sociale gezicht te behouden door het aantal gedwongen ontslagen zo klein mogelijk te houden. Daarbij zal natuurlijk een beroep gedaan worden op Vadertje Staat, of te wel op onze belastingcenten. Directeur Smit van het Holec-concern verklaarde enige weken geleden al dat de afbouw van de niet meer rendabele bedrijfs-onderdelen door de staat betaald zou moeten worden. Om op die manier te vermijden dat geldmiddelen aan ondernemingen worden onttrokken 'die ze dan niet langer aan positieve en creatieve activiteiten kunnen besteden'. Van Aardenne heeft het parlement beloofd dat uitgezocht zal worden hoeveel steun Philips in de afgelopen 10 jaar heeft gekregen. Volgens Ter Welle van de Federatie van Hoger Philips Personeel heeft Philips de laatste jaren geen of nauwelijks vennootschapsbelasting betaald, vanwege het grote aantal aftrekposten.

Het is dus zaak, niet alleen om Philips te dwingen om de werkgelegenheid in Nederland op zijn minst op peil te houden, maar ook om te verhinderen dat dit (of een zachte sanering) grotendeels betaald wordt uit gemeenschapsgelden. Van de regering van Agt hoeven we op dit punt niets te verwachten. Alleen door massale akties valt er iets te bereiken. Niet alleen van de werknemers in de Philips-vestigingen die in het reorganisatieplan genoemd worden maar van alle Philips-werknemers. Want overal zullen klappen vallen, of het nu gedwongen ontslag, overplaatsing of 'natuurlijke afvloeiing' heet.

HEIN VROLIJK

Aan alle PSP-afdelingen is onlangs toegestuurd: een overzicht van de werkgelegenheidsontwikkeling in de diverse Philips-vestigingen, alsmede een concept lijst van vragen welke aan het gemeentebestuur gesteld kunnen worden. Iedereen die informatie wil hebben over de Philipsvestiging in zijn of haar woonplaats kan hiervoor (liefst schriftelijk) terecht bij het Wetenschappelijk Bureau, postbus 700, Amsterdam.

Waan der zinnen

Ofschoon binnen de PSP-Vrouwen de discussie over seksueel geweld nog wordt gevoerd, vond de redactie toch dat het onderwerp porno op dit moment zo aktueel is dat ook in Bevrijding een begin moet worden gemaakt met de discussie. Met andere woorden, onderstaand artikel is niet geschreven namens de PSP-Vrouwen. De rubriek Opwindend staat open voor reacties.

WAT IS PORNO?

Van Dale omschrijft pornografie in abstracte betekenis als het schrijven van ontuchtige literatuur, en konkreet als literatuur die opzettelijk het erotische inzake seksuele handelingen beschrijft om de seksualiteit van de lezer te prikkelen. Koenen is er nog korter over en noemt pornografie vuilschrijverij.

In 'Eros-waan der zinnen' geeft Anton Constandse wat meer aangrijpingspunten: 'Pornografie is de beschrijving of afbeelding van seksuele handelingen die lezers of kijkers kwetsen.(...) Er zijn geen maatstaven voor gekwetstheid en evenmin voor goede zeden. Er bestaan dus geen normen voor pornografie. De benaming is volkomen willekeurig, tijdelijk, veranderlijk, en autoritair.(...) Het hele begrip pornografie getuigt van anti-demokratiese aanmatiging.'

WAT IS ER TEGEN PORNO?

Porno is momenteel het gesprek van de dag. Ingezonden brieven in kranten, radio-uitzendingen, gesprekken op het werk, in de kroeg en wellicht in de huiskamer; het is dan ook een onderwerp waar iedereen wel wat over te zeggen heeft.

Waarom zijn vrouwen zo kwaad over porno en waarom zeggen andere vrouwen dat ze zich er niet druk over kunnen maken?

We leven in een samenleving, een maatschappelijke structuur die een bepaald rolpatroon voor vrouwen en mannen in zich draagt. Porno kan gezien worden als een symptoom hiervan, scherper en duidelijker dan andere symptomen, zoals die b.v. in STER reclames tot uiting komen. Op dezelfde manier als in pornofilms wordt hierin de rol van de vrouw bevestigd; mooi, bekoorlijk, volgzaam, dom, onderdanig, verzorgend etc. Toch worden vrouwen blijkbaar door de vrouwenrol in porno emotioneel meer geraakt. Op één of andere manier is die onderdrukking direkter, het gaat om je eigen lijf. Juist op seksueel gebied knappen veel vrouwen af als het mannen alleen gaat om het neuken, hun eigen bevrediging en niet om verdere gevoelens. Economiese posities worden meer rationeel beleefd dan sociale, dan lichamelijke. Bovendien is de vrouw in porno een gebruiksvoorwerp in de meest letterlijke zin des woords, 'een lijf dat je kan pakken'. En dat maakt vrouwen kwaad.

Enerzijds zien sommigen er alleen nog maar een uiting van intense vrouwenhaat in en/of een bevestiging dat vrouwen voor mannen alleen een lustobjekt zijn. Anderzijds zijn er vrouwen die er hun brood mee verdienen. Ertussen zit een hele brede groep vrouwen die porno verwerpen 'omdat god het naaktlopen verbod' tot vrouwen die er zich echt niet druk om kunnen maken.

sticker van de verschrikkelijke sneeuwvrouw

AKTIES TEGEN PORNO

De sterke afkeer van porno uit zich de laatste tijd in het stenen gooien door ruiten van pornowinkels zoals pater Krekelenberg dat een aantal jaren terug met andere argumenten dat ook deed. Het is inderdaad een prettig iets voor de gooister zelf, het lucht op. Maar je bewerkt er een kontra-reaktie mee die feller wordt naarmate jezelf feller bent. Een andere uiting was de demonstratie in Utrecht van 26 januari j.l. Vrouwen demonstreerden naar aanleiding van het publiceren van adressen van 'Blijf van mijn Lijf'-huizen in het pornoblad Chick. Het is logies en meer dan terecht, dat vrouwen in hun woede hierover de straat opgaan. Je bereikt ermee dat de tongen los worden gemaakt, dat er meer over porno wordt gepraat dan voorheen.

Maar tegelijkertijd werd de uit persoonlijke frustraties geleverde daad van Chick Wilhelmus verward met het pomowezen op zich. Ook waren sommige vrouwen zo kwaad dat ze alle mannen om hun heen als 'Wilhelmussen' zagen en dus niet met hen wilden praten om het waarom van de demonstratie duidelijk te maken. Deze demonstrantes streven daarmee een groot deel van hun doel voorbij. Het werd het publiek en de pers wel erg gemakkelijk gemaakt. Men hoefde niet te denken, men hoefde zich alleen maar af te zetten tegen die 'trutten die zelf niet aan de man kunnen komen' en die 'lesbiese rottroep'. Een demonstratie hou je ook om de buitenwereld - althans te pogen - te overtuigen van iets waar je voor staat. Wat dat dan is zal je ook duidelijk moeten maken.

PORNO IS THEORIE, VERKRACHTING DE PRAKTIJK

Een achtergrond van de akties tegen porno vormt de direkte lijn die de betreffende vrouwen zien tussen porno en seksueel geweld, c.q. verkrachting. 'Porno is theorie en verkrachting de praktijk' is een onbewezen en waarschijnlijk ook niet te bewijzen stelling. Net zomin als het tegendeel te bewijzen is.

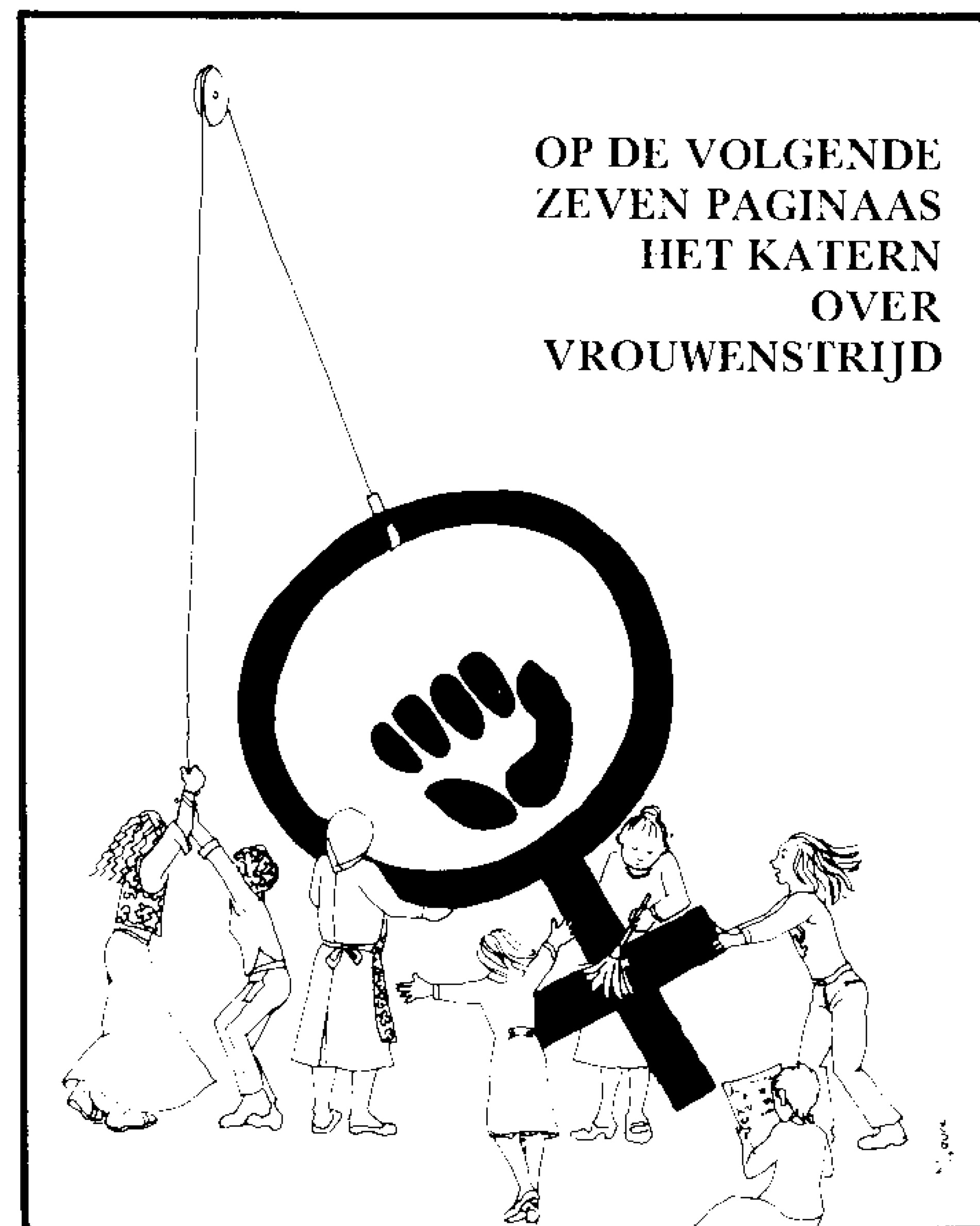
In Denemarken wordt geconstateerd dat na een liberalisering van pornografie het geweld tegenover vrouwen afnam. Pornografie zou als een soort uitlaatklep voor mannen funktionieren. Daartegenover staan de beweringen dat porno stimulerend werkt op mannen om zich ook zoals in de film of volgens de plaatjes te gedragen. Je kunt je inderdaad afvragen hoe een man die in een film het verkrachten van meeliftende meisjes als een gebruikelijke zaak gepresenteerd krijgt, reageert als hij zelf in de auto zit en liftsters meeneemt. Je kunt je dan voorstellen dat hij dan niet begrijpt of aksepteert dat die trutten echt niet willen.

VERBOD OF GEEN VERBOD

Voor sommige vrouwen is de hierboven genoemde 'voorbeeldwerking' van pornografie een reden het te verbieden. Vrouwen hebben gelijk als ze porno willen bestrijden; het is beter je tegen porno te verzetten dan te doen alsof het niet bestaat. Maar hoe richt je dat verzet? Wij zijn het oneens met de demonstrerende vrouwen die een verbod eisen op peepshows, pornofilms en -blaadjes. Door porno te verbieden bestrijd je niet de denkwijze die achter de porno-industrie zit. Porno wordt dan alleen nog verder in de taboesfeer gedrukt. Het zal zich dan uitbreiden op de zwarte markt en in de achteraf-huiskamertjes gedraaid worden. Eenzelfde effekt als met het pornowetje van Van Agt, door 'seks is vies' is porno taboe. Om porno te bestrijden zal het juist uit die taboesfeer moeten komen, in de maatschappij geplaatst moeten worden.

Vrouwen tegen porno kan een goede aktie zijn als het gericht is op porno als een ekstreme uiting van de in de maatschappij ingebakken man-vrouw verhouding en zich dus bezig houdt met juist die achterliggende oorzaken.

TITIA VAN LEEUWEN
CORA MULDER

Vrouwenstrijd

In deze katern gaan we in op een aantal terreinen die aktueel zijn in onze strijd voor opheffing van vrouwenonderdrukking

Alle artikelen zijn de neerslag van diskussies en activiteiten waar PSP-vrouwen mee bezig zijn. Het thema 'Recht op arbeid voor vrouwen' is al vanaf 1977 een prioriteit in de PSP-vrouwengroepen

Dit is terug te vinden in het merendeel van de artikelen.

In onze praktijk zijn we ook andere zaken, zoals de strijd tegen porno en tegen het seksisme in alle aspecten van de maatschappij, steeds belangrijker gaan vinden.

We vinden het wel een gemis dat dit nog niet zo blijkt uit deze katern.

Wat betreft het 'Recht op arbeid voor vrouwen' is in de artikelen te lezen dat arbeidsdagverkorting als de beste voorwaarde om tot herverdeling van alle arbeid te komen wordt gezien.

Op korte termijn echter hebben veel vrouwen de wens om in deeltijd te werken.

Hier weet de huidige regering,

die deeltijdarbeid als een goedkope manier ziet om - in beperkte mate - arbeid te herverdelen, aardig op in te spelen.

Goedkoop, omdat het een vorm van arbeidsverkorting op kosten van de werkende mensen zelf is.

Het is wel vreemd dat dezelfde regering ook komt met voorstellen die de arbeidsomstandigheden van deeltijdwerkers verslechteren.

PSP-VROUWEN

Emancipatiebeleid: om beweging te ontmantelen?

Als je de zaterdagkranten openslaat bij de personeelsadvertenties, dan wemelt het van de vakatures voor emancipatiewerksters. Als je alle gemeente-programma's er op na gaat kijken, dan zijn er al veel gemeentes die een emancipatie-nota hebben uitgebracht. Evenzeer geldt dit voor provinciebesturen. Het aantal 'vrouwenbanen' bij de overheid is talrijk: ambtenaressen voor vrouwenzaken, een staatssekretaris, emancipatiewerksters bij de provincie. Op landelijk nivo is deze ontwikkeling gestimuleerd en begeleid door de Emancipatie-Kommissie (EK), een adviesraad voor de regering. Op zichzelf is deze EK natuurlijk ook een voortvloeisel van een grotere 'vrouwgevoelheid' bij de overheid. Of moeten we zeggen een grotere bemoeienis met de vrouwenbeweging van de kant van de overheid?

Sinds jaar en dag is duidelijk dat de overheid nooit een voortrekkersrol speelt in processen van maatschappijverandering in progressieve zin. Wanneer er echter zaken veranderen in de maatschappij, zal een en ander gaan doorklinken in het beleid en de samenstelling van verschillende overheden. Zeer zeker is dit het geval wanneer er grote groepen mensen bij betrokken zijn, die ook in staat zijn onvrede en ideeën om te zetten in een druk op de bestaande orde.

Zo is er veel veranderd in het dagelijks bestaan van vrouwen: de tijd en energie die huismoeders moeten stoppen in het verzorgen van man en kinderen neemt af, er komen meer vrouwen met een relatief hogere opleiding, de gezinnen komen geïsoleerd ten opzichte van elkaar te staan. Dit zijn gronden waardoor het enigszins begrijpelijk is dat de ideologie van 'het ideaal van elke vrouw is goede huisvrouw en moeder zijn' door steeds meer vrouwen doorgeprikt

wordt, dat vrouwen beginnen hun eigen alternatieven te ontwikkelen en dat ook een wetgeving die gebaseerd is op het vrouw-als-huisvrouw-idee aangekaart gaat worden.

Zo'n beweging start van onderaf. Op een gegeven ogenblik wordt het een en ander opgepikt door diverse politieke lichamen en overheidsinstanties. In Nederland resulteerde dat in een meedoen aan het jaar van de vrouw en het installeren van de emancipatiekommissie. Als we dan kijken naar wat bijvoorbeeld de EK heeft opgepikt van de vrouwenbeweging dan is het 't gemakkelijkst de doelstellingen die ze zelf noemt in haar nota's te bekijken. (Deze doelstellingen van emancipatiebeleid worden ook door de huidige regering onderschreven) Dit zijn: 1. het doorbreken van rolbeperkingen voor vrouwen en mannen, 2. het inhalen van achterstanden: voor wat vrouwen betreft in

rechten, onderwijsnivo en maatschappelijke participatie; en voor wat mannen betreft in participatie in de persoonlijke levenssfeer, 3. het bevorderen van waardering bij vrouwen en mannen van eigenschappen en activiteiten die traditioneel aan vrouwen gekoppeld zijn. Je kan zeggen dat de EK een visie op de maatschappij heeft die inhoudt dat er een hoeveelheid rollen, ontwikkelingsmogelijkheden voor individuen, en macht is, die op dit moment ongelijk verdeeld zijn over mannen en vrouwen. Als je de diverse nota's van de EK leest, dan zie je dat volgens hen de weg om een herverdeling te bereiken is: een grotere deelname van vrouwen aan het maatschappelijk leven. Dit kan bereikt worden wanneer individuele bewustwordingsprocessen een kans krijgen. Om dit te begeleiden en te stimuleren moeten vrouwen beleid gaan beïnvloeden, moeten bepaalde terreinen in de maatschappij meer vrouwgevoelig worden en moeten er deskundigen aangesteld worden om de ervaring, kennis en vaardigheden over te dragen. Deze deskundigen worden door de EK 'steunpunten' genoemd.

Met deze opsomming wordt tevens aangegeven wat de EK zelf ziet als haar werkterrein.

HOE DE EK TE BEOORDELEN

Moeten we zo'n EK alleen maar als negatief zien, bijvoorbeeld omdat wij vinden dat zij de maatschappelijke positie van vrouwen niet juist of niet volledig geanalyseerd heeft; omdat ze het belang van een kollektieve verwerking van ervaringen in de vrouwenbeweging niet

onderkennen, omdat ze de gezinsstructuur van de maatschappij buiten schot laat?

Op zich is een adviesraad aan de regering inzake emancipatiezaken niet zo gek. Zeker niet wanneer zo'n raad steunt op actieve delen uit de vrouwenbeweging (dus een achterban heeft), wanneer ze linkser is dan de regering zelf en wanneer ze bovendien onafhankelijk van die regering kan opereren. De taakomschrijving zou heel eenduidig moeten zijn: adviseren aan de regering maar als *doorgeefluik*: de analyse en de ideeën over de gewenste veranderingen worden in de vrouwenbeweging zelf ontwikkeld. Juist op dit laatste punt is de EK de mist ingegaan en dit is de reden waarom ze zoveel agressie te verstouwen krijgt: vrouwen zijn niet boos omdat de EK een prima nota heeft geschreven over het wanbeleid Bestek '81 of omdat ze pleit voor een aparte volksverzekering (buiten de Ziektewet) waarin bevallingen, ouderschapsverlof geregeld moeten worden en meer van dergelijke adviezen op het gebied van sociale wetgeving en arbeidsproblematiek. Vrouwen zijn wél boos omdat ook de EK vindt dat onze bewustwordingsprocessen aan de leiband van een emancipatienetwerk moeten plaatsvinden.

Nu laat het advies van de EK wel wat meer ruimte voor eigen behoeftes en wensen van vrouwen (groeperingen) dan het plan van de staatssecretaris, maar het is net zozeer van *bovenaf*. Hiernaast is er nog iets aan de hand: stel dat een EK, en daarbuiten een handvol vrouwen, zo'n emancipatienetwerk echt een ondersteuning voor de vrouwenbeweging vinden. Dan nog blijven ze hun kop in het zand steken. Want beleid maken is in de eerste plaats een kwestie van prioriteiten stellen. Het geldt dat naar de vrouwenemancipatiebureos gaat, kan niet meer gestoken worden in activiteiten en voorzieningen aan de basis.

Het is duidelijk: we mogen niet zelf uitmaken hoe we onze kollektieve bewustwording bevorderen. Er komen deskundigen die onze persoonlijke bewustwording begeleiden en vervolgens moeten we in ons huisje blijven zitten want er is nog niets gedaan aan zaken als kinderopvang, uitbreiding van werkgelegenheid. Terwijl het tweede kans onderwijs behoorlijk is afgebroken.

'EMANCIPATIE' - BELEID?

Het is niet alleen een bepaalde vorm van deskundigheidsbevordering die de regering stimuleert. Wanneer we het subsidiebeleid van CRM nader onder de loep nemen, wordt hun visie op emancipatie nog duidelijker.

De vrouwenbeweging heeft strijdvormen ontwikkeld waarin tegelijkertijd vernieuwing en (het gevaar voor) aanpassing verenigd zijn. Zo zijn er zelfhulpgroepen (vrouwen bellen vrouwen, VIDO) waarin het op eigen kracht werken en het leveren van kritiek op de traditionele hulpverlening positieve verworvenheden zijn. Het gevaar blijft echter bestaan dat deze groepen onvrede kanaliseren net zoals dat in andere vormen van hulpverlening gebeurt.

Ook in bijvoorbeeld de VOS-kursussen zitten tegenstrijdigheden: positieve elementen zijn vooral doelstellingen zoals mondigheid bevorderen; en het gevaar van aanpassen aan de bestaande maatschappelijke orde zit hier in het feit

dat vrouwen leren hoe ze de spelregels van onze maatschappij moeten hanteren.

Alle, hier genoemde, activiteiten die uit de vrouwenbeweging voortkomen, krijgen in relatief ruime mate subsidie. Hierbij tolereert CRM dat het werk op vrijwilligsters draait; ze moedigt het zelfs aan. Ze zal er zich echter geen buil aan vallen: want al die vrijwilligsters in de VOS en in de VIDO kunnen straks toch prima begeleid worden door een team van professionals?

Zo worden meerdere vliegen in één klap gevangen: de vrouwenbeweging houdt het idee dat ook de zelfontwikkelde deskundigheid gehonoreerd wordt; tevens wordt ingespeeld op een behoefte aan professionalisering van het vrouwenwerk die ook bestaat; tegelijkertijd wordt het algehele regeringsbeleid ondersteund: immers al die vrijwilligsters in de zelfhulp helpen de bezuinigingen in de kollektieve sektor opvangen. En een addertje onder het gras is dan nog dat via het netwerk van deskundigen geprobeerd kan worden greep te krijgen op de inhoud van programma's van bijvoorbeeld VOS-kursussen.

Want opvallend is dat andere activiteiten die ook uit de vrouwenbeweging voortkomen veel moeilijker subsidie weten los te peuten. Dit zijn bijvoorbeeld de vrouwenhuizen (hooguit één per provincie komt in aanmerking en dan nog onder voorwaarden). Wij vermoeden dat dit is omdat wat er in een vrouwenhuis gebeurt, zich onttrekt aan het zicht van de overheid en daardoor al als bedreigend wordt ervaren. Ook Blijf van mijn Lijf moet moeizame onderhandelingen voeren. En ook hier kun je vermoeden dat ze als bedreigend worden ervaren, want wanneer je 'het gezin' aan de orde stelt tast je nog steeds een zeer heilig huisje aan. In het kort durven wij wel te stellen dat de regering in haar subsidiebeleid steeds die zaken uit de vrouwenbeweging oppikt die passen in het heersende denkpatroon. Dit wordt verheven tot de 'ware' emancipatiegedachte en voor de andere groepen is het of aanpassen of afblazen.

INKAPSELING WEL DEGELIJK EEN GEVAAR

Hierboven hebben we al aangegeven dat het huidige emancipatiebeleid van de overheid niet zo emancipatiebevorderend is en dat ook de EK weinig soelaas biedt. Niet in de laatste plaats omdat deze in feite machteloos is.

De vraag is nu, heeft dit beleid een inkapselende functie naar de vrouwenbeweging en zo ja, waarom? De vrouwenbeweging zou dit alles toch gewoon naast zich neer kunnen leggen en haar eigen strategie uitstippelen? Volgens ons is op z'n minst het *gevaar* voor inkapseling aanwezig: en dat zit in een aantal zaken:

In de eerste plaats is het natuurlijk zo dat we alle energie die we moeten stoppen in het reageren op slechte overheidsplannen ten koste gaat van andere dingen. Nu is het natuurlijk een onderdeel van de vrouwenstrijd om een vinger achter die overheid te krijgen. Maar wanneer de plannen zulke mooie namen krijgen en er veel geld mee gemoeid is moeten we ook steeds vechten tegen het idee van 'er gebeurt toch zoveel'. Om duidelijk te krijgen waar de plannen op neer komen kost vaak veel onenigheid en discussie.

Een tweede punt is hier nauw aan verwant: een bepaalde visie op emancipatie wordt versterkt, de visie namelijk dat emancipatie betekent dat vrouwen in grote getalen gaan deelnemen aan het maatschappelijke leven. De 'graad van emancipatie' is dus af te lezen aan de hoeveelheid functies die door vrouwen worden bekleed. De systemen die de oorzaken zijn van vrouwenonderdrukking blijven buiten schot, zoals de gezinsstructuur. Vrouwengroepen die hier juist mee bezig zijn worden naar de radicale vleugel van de vrouwenbeweging verwezen. Het resultaat is een verdeel en heers mechanisme, wat aardig lijkt te slagen.

Tenslotte willen we nog wijzen op vormen van arbeidsdeling die er best al waren in de vrouwenbeweging, maar die door dit overheidsbeleid extra bevestigd worden. We zitten zometeen met een kleine groep, goed opgeleide, deskundigen die betaald worden en een hele grote groep niet-deskundigen. Ga d'r maar aanstaan met het afbreken van het paternalisme.

WIJ LATEN ONS VERDELEN?

In hoeverre inkapseling mogelijk is heeft ook alles te maken met wat de vrouwenbeweging voorstelt. Ons antwoord is niet altijd even adequaat.

Wij laten ons ook verdelen. Misschien heeft er in de vrouwenbeweging wel te lang de norm geheerst van: 'overal zijn vrouwen bezig, en op haar manier levert elke groep een bijdrage aan de totale strijd'.

Dit is een mooie gedachte, maar het is ook naïef: We hebben al geschetst dat de overheid probeert greep te krijgen op de vrouwenbeweging. Ze doet dit middels het oppikken van een aantal ideeën uit de vrouwenbeweging; deze worden dan gestimuleerd als hun emancipatiegedachte. Uiteraard is er een gedeelte in de vrouwenbeweging die deze ideeën als de hunne erkent. Impliciet krijgen zij zo het 'etiket' dat zij goed emancipatories bezig zijn. De ruimte voor andere groepen om zich te ontwikkelen wordt minder en minder. Wanneer wij als vrouwenbeweging dit proces niet onderkennen worden we zonder meer tegen elkaar uitgespeeld. Want elkaar aksepter en in eigen waarde laten, zoals nu vaak gebeurt, kan er toe leiden dat binnen de vrouwenbeweging veel groepen op de eigen manier aan de gang zijn, maar ten opzichte van elkaar geïsoleerd staan. Een konfrontatie tussen elkaars ideeën omtrent strategie vindt niet plaats, terwijl er wel onderhuids politieke tegenstellingen kunnen groeien. En dit terwijl een gezamenlijke strategie juist zo broodnodig is.

Wij denken dat konfrontaties wél moeten plaatsvinden: een gezamenlijk optreden kan alleen wanneer verschillen in inzicht en ervaring onderkend worden en in het licht van het gezamenlijk doel werkbaar gemaakt worden.

Op dit moment is discussieren over strategie vaak moeilijk: in plaats van dat we inhoudelijk op de ontwikkelingen ingaan wordt er teruggevallen op een normatieve opstelling: de één zegt 'subsidie is vies, is inkapseling' en de ander zegt: 'we moeten blijven bestaan dus hebben we subsidie nodig'.

De discussie over de *inhoud* van de vrouwenstrijd moet weer op gang komen. Want wanneer we het niet eens worden over gezamenlijke doelen en strategieën, hoe kunnen we dan ooit een goed antwoord geven op dit regeringsbeleid.

THUISARBEID

verborgen vrouwenarbeid

Vaak gaat men er vanuit dat de thuisarbeid van de gehuwde vrouw zich beperkt tot het huishouden en de verzorging van man en kinderen.

Echter haar werk omvat niet alleen het stofzuigen, man en kinderen te eten geven, maar het betekent ook de was doen voor 'vader en moeder', boodschappen voor een oude buurvrouw, leesmoeder zijn op school, of meehel- pen met het schoonhouden van het buurthuis.

Veel gehuwde vrouwen zouden wel betaald werk willen doen. Echter zij zijn nog steeds op de eerste plaats 'huisvrouw' en verantwoordelijk voor de zorg van het huisgezin. Daardoor blijven zij sterk gebonden aan huis en kunnen alleen werken op bepaalde tijden aangepast aan de schooltijden van de kinderen en de werktijden van haar man. Bovendien hebben zij niet de vereiste diploma's omdat ze zo snel mogelijk de school hebben verlaten met het idee: 'straks toch te zullen trouwen en dan niet meer te hoeven werken.'

Veel huisvrouwen moeten er zich wel bij neerleggen dat er voor hen geen geschikte betaalbare arbeid is en gaan naast hun huishouden vrijwilligerswerk doen. Anderen kunnen zich dat gewoon niet permitteren omdat ze wat extra geld broodnodig hebben. Ze gaan schoonmaken in de avonduren, passen op bij mensen met kleine kinderen of doen part-time werk in een winkel of bedrijfje in de buurt.

In Leiden kwamen we tot de ontdekking dat in bepaalde wijken betaalde thuisarbeid verricht wordt, een vorm van vrouwenarbeid die weinig maatschappelijke bekendheid, laat staan erkenning geniet. Dit werk gebeurt vaak noodgedwongen zwart en kent dus geen enkele sociale zekerheid. Bovendien wordt het, ondanks de vaak grote vakbekwaamheid, erg slecht betaald.

THUISARBEID VROEGER

Veel mensen in Leiden zijn van oudsher bekend met de betaalde thuisarbeid en kunnen vertellen over hoe hun moeder, geholpen door het hele huisgezin en de buurt, thuis werkte voor de Leidse conservenfabrieken.

Mevrouw den Hoed, een Leidse vrouw van 46 jaar, vertelt:

's Morgens om zes uur ging m'n moeder samen met andere vrouwen uit de straat met de handkar naar de fabriek om wortels, sperziebonen of snijbonen te halen. Vanaf m'n vijfde jaar werkte ik al mee. Iedereen deed mee. Overal in de straat, in de wijk, waren er gezinnen die het deden. Als het lekker weer was dan zat je met z'n allen buiten op straat boontjes af te halen, bij slecht weer binnen in de gang of aan tafel met een berg bonen voor je. Spelen zat er niet bij, tenminste niet in de zomer. 's Morgens voor je naar school ging, gauw nog even bonen afhalen. Tussen-de-middag als je van school kwam, hup weer aan het werk met een sneetje brood naast je en s'middags na vieren weer.

Meestal namen ze bij het inleveren van de groente nog een ekstra portie mee naar huis en dan kon je tot 's avonds laat weer zitten afhalen. Dat vond je eigenlijk heel gewoon. Geen zin hebben zat er niet bij.

Er waren vrouwen die het lef hadden om een portie bonen voor eigen gebruik achter te houden. Je moest er natuurlijk dan wel voor zorgen dat de schoongemaakte groente samen met het afval bij het inleveren weer hetzelfde gewicht had als 's morgens bij het ophalen. Wat deden die vrouwen nu... ze maakten de bonen nat en veegden het straatvuil erbij om het gewicht te verzwaren.

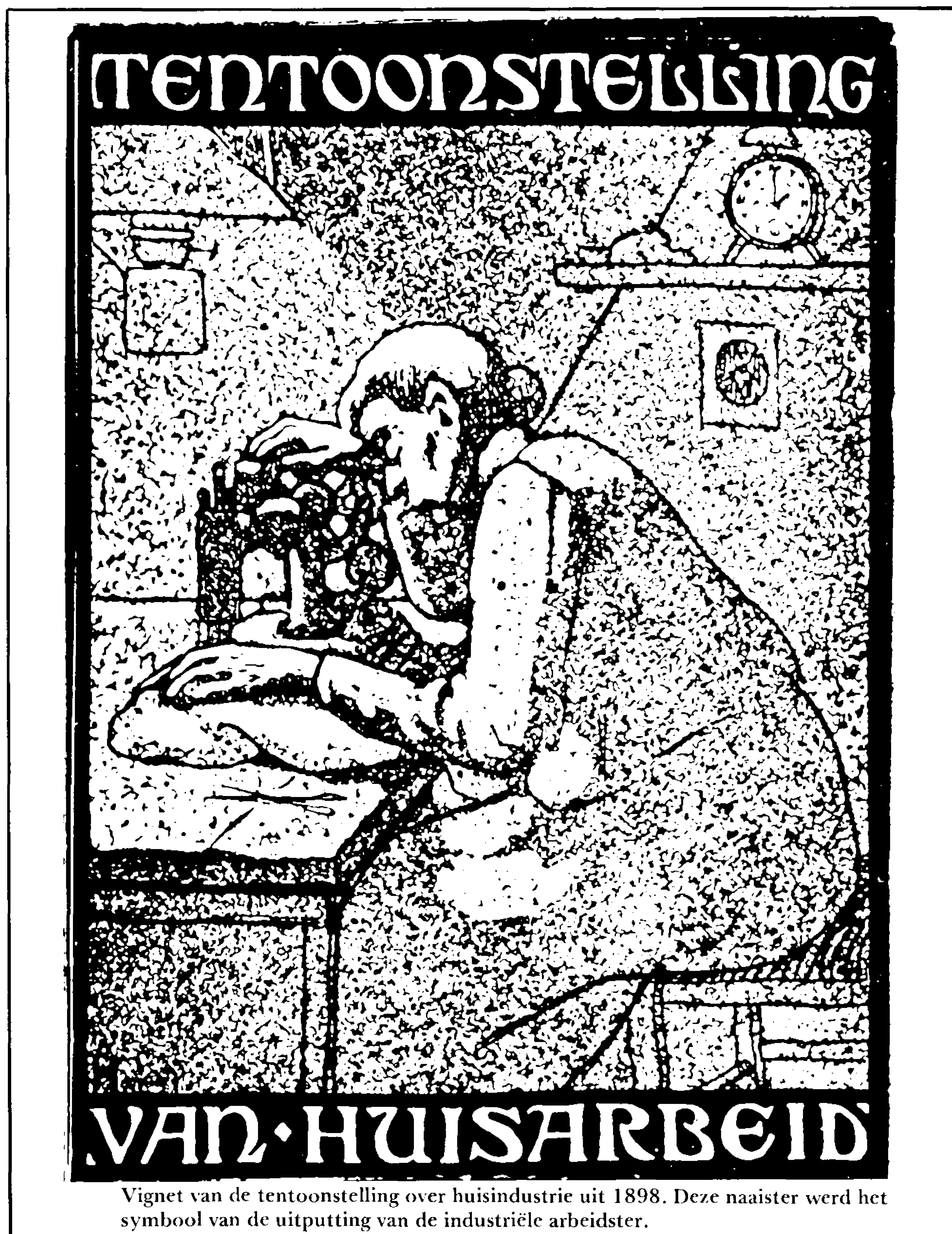
Op een gegeven moment is m'n moeder in de fabriek van Tieleman gaan werken, aan de snijbonenmolen. Daar werkte ze 's morgens van zes tot acht. Dan kwam ze thuis eten, hielp ons naar school en ging weer naar de fabriek tot een uur of zes. Mijn oudste zus moest dan voor het eten zorgen. Wij vonden het wel fijn, hoefden we tenminste geen bonen meer af te halen.'

THUISARBEID NU

Nog steeds bestaat deze vorm van thuisarbeid, alleen gebeurt het niet meer zo openlijk als vroeger.

Mevrouw L., getrouwd en heeft drie kinderen, vertelt:

vervolg op pagina 12

Vignet van de tentoonstelling over huisindustrie uit 1898. Deze naaister werd het symbool van de uitputting van de industriële arbeidster.

steriliseren zonder experimenteren

Na haar derde kind laat ze zich steriliseren. 7 maanden later (nov. '78) constateert de gynaecoloog opnieuw zwangerschap. Is er iets misgegaan?

Nee, het gebruikte hechtmateriaal vicryl-bleek toch minder geschikt dan het gewoonlijk gebruikte nylon.

Hij vertelt haar dit nogal openhartig omdat ze immers doktersvrouw is. (andere patienten worden blijkbaar als onmondig beschouwd!). Hij aborteert haar en zij ondergaat opnieuw een sterilisatie-operatie. Ditmaal onder narcose en met ander materiaal. Het vorige hechtmateriaal bleek opgelost en de eileiders volkomen hersteld, bijna zonder enig spoor van operatie. 'Vicryl werkt functieherstellend' zegt het reclamemateriaal. Dus ongeschikt voor het afbinden van eileiders.

BETAALDE ZIEKENFONDS ABORTUS?

Of deze abortus uit het Ziekenfondspakket of uit de zak van de dokter betaald werd, weten we niet.

Van de kleuterleidster hoort mevr. L. dat een andere moeder precies hetzelfde is overkomen. Zij nemen contact op.

Dezelfde dr. Willemsen in het zelfde Andreasziekenhuis (naam gehoord via Radio Stad).

Hoelang was dit materiaal gebruikt? Drie maanden.

Hoeveel vrouwen zijn ermee behandeld? Dit vermeldt de arts niet. Wilt u ze dan alsnog waarschuwen, opdat ze voorzorgen tegen zwangerschap kunnen nemen? Daar voelt hij niets voor. Dan wordt de Inspectie van Volksgezondheid ingelicht en mevr. L. bijgestaan door mevr. M. als getuige, dient een klacht in bij de Medische Tuchtraad. Zij eist openbaarmaking, opdat de vorige vrouwen op de hoogte gebracht worden.

Datum klacht: mei 1979, datum zitting Tuchtcollege 22 januari 1980.

VROUWEN EISEN OPENBAARHEID

60 à 70 vrouwen, Rooie Vrouwen, PSP- en PPR-vrouwen (zelf werd ik gewaarschuwd via PSP-vrouwen-sneeuwbal-telefoon), 'Wij vrouwen eisen', Dolle Mina, Vrouwengroep ABVA (vakbond) e.a., nogal wat verpleegsters, treffen elkaar in het Kantongerechtsaalje. Leuzen worden ontvouwd: 'verkeerd gehecht, vrouw geknecht, arts berecht', 'Steriliseren zonder experimenteren', 'Medisch Tuchtcollege geef patienten recht', 'Baas in eigen buik'.

OPENBAARHEID NU

Het Tuchtcollege, allemaal mannen, veel van het ouderwets-autoritair dokterstype, de voorzitter is jurist, reageert zenuwachtig wanneer een vrouw hardop de klachten en eisen opleest. 'Wilt u zwijgen!'

De bode rukt haar het papier uit de handen. Klaagster eist openbare behandeling, vandaag nog en anders verdaging en dan openbaarheid. 'Kan niet' zegt de voorzitter 'in 't algemeen belang.'

'Dat staat in de wet en die hoort ieder te kennen' zegt een politicus.

Klaagster weigert mee te werken aan gesloten behandeling, anders verdaging (uitstel). Maar hierover moet eerst de gedaagde (arts) gehoord worden.

't College trekt zich terug. Wij worden verzocht de zaal te verlaten maar blijven zitten.

De advocate (Mr. F. Doeleman) van eiseres estafet heen en weer tussen 'college in conclaaf' en haar cliënte in de zaal met vrouwen. Zelf is deze raadvrouw 'hoogzwanger'.

Wij heffen spreekkoren aan: 'openbaarheid nu'. De politieadjutant spreekt ons vermanend toe en legt nogmaals uit dat openbaarheid-nu niet kan. Dat bepaalt de rechter en moet eerst in de pers bekendgemaakt worden. Je ziet de man in zijn rol groeien, vooral als het college weer verschijnt. Af en toe souffleert hij zowaar de voorzitter of neemt het woord van hem over.

Wij blijven onverzettelijk, wéér trekt het college zich terug. Een nogal roodaangelopen brigadier volgt de heren.

'Dat is een kwaai' zegt iemand. 'Ik was bang voor hem, zijn ogen schoten vuur' vertelde later de in de politie-auto gesleurde vrouw.

De 'rechter' verzoekt dringend de zaal te verlaten. We gaan niet. Dan verschijnen door de wijd openzwiepende haldeur zo'n 16 jonge agenten, die kennelijk al klaar stonden. 'Dames wilt u meegaan'.

De achterste rijen gaan nogal vlot, maar het tempo wordt steeds trager. 'Dat gaat zomaar niet' zegt iemand achter me en steeds meer wordt er tegengestribbeld. Vrouwen worden stevig bij de armen gepakt, er wordt vrij hard aan ze getrokken. Ik laat me ook trekken en wordt op de stoep losgelaten.

Ik ga in de hal die als wachtkamer fungeert, zitten wachten op de alloop van de besloten zitting en zie de tegenstribbelende vrouwen uit de zaal komen. Een paar beginnen in de hal te zingen. Ik versta de woorden 'politie en justitie'.

GEWELD LOKT GEWELD UIT

Dan, plotseling, breekt de hel los. Er wordt geslagen, gerukt aan een groepje vrouwen in de hal dat zich aan elkaar vasthoudt. De fotografie wordt de camera uit handen geslagen. Triest bekijkt ze haar gebarsten lens. Een roodaangelopen agent slaat op een meisje in dat met haar rug tegen een muur staat.

'Blijf van dat meisje af' gilt Henny de Swaan (70-jarige feministe 'van het eerste uur'). 't Volgende moment wordt zij op de grond gesmeten, valt vlak voor mijn voeten. Woedend spring ik op en sla de agent naast haar de pet van het hoofd. Ik krijg een harde kaakslag van hem, en als vanzelf zwiëpt mijn arm omhoog en verkoop ik hem een klap in 't gezicht. Voor het eerst in mijn ruim 60-jarig bestaan heb ik 't gezag in 't gezicht geslagen! Geweld lokt geweld uit. 3 of 4 agenten staan arm in arm de buitendeur te barricaderen, de draaideur naast de portier is op slot. 'Andere deur' roept de portier, die donders goed de agenten kan zien staan. Niemand kan naar buiten tijdens de kloppartij. Een vrouw wordt ruw naar buiten de politieauto ingesleurd. Ze was naar de zaal teruggedaan om de adjudant te waarschuwen dat in de hal geslagen werd. Die kans kreeg ze niet.

Wij probeerden haar wegslepen te verhinderen. Een vrouw springt in haar auto om de arrestante

te volgen. Agenten sleuren haar uit de auto en nóg eens, tot iemand roept: 'het is haar eigen wagen'.

Bij 't snelle weggrijden ramt ze een paal, haar bumper is gedeukt.

Wij gaan met een groepje vrouwen naar de politiepost v. Leyenburglaan (eerst wilde de politie niet vertellen waarheen de arrestante ging). Haar mantel lag nog in de hal en misschien heeft ze hulp nodig. Ze blijkt in een cel gezet te zijn. De adjudant had gedacht dat van haar de opmerking 'dat is een kwaai' afkomstig was.

Zij wil wel haar eigen naam, maar niet die van haar man opgeven. 'Dat hoeft niet en u vraagt mijn man ook niet hoe zijn vrouw heet.'

KLACHTEN INGEDIEND

Een aantal van ons heeft zich later bij de politie beklagd, op speciaal formulier. Er is 6 regels ruimte voor de klacht.

Wij weten nu wat 'ontruimen' in Amsterdam betekent.

Het PSP-raadslid Els Agsteribbe stelde vragen aan B&W over het politie-optreden. Zelf hebben we in een gesprek met politiefunctionarissen getracht uit te leggen, wat voor gevolgen en gevaar voor escalatie hun agressie kan hebben. Zou het helpen?

Herhaling moet voorkomen worden en jonge agenten moeten voortaan duidelijker instructies krijgen. Dat wilden we proberen te bereiken.

De Medische Tuchtraad zal 'binnenkort' in openbare zitting uitspraak doen. Wat heet binnenkort? Sneller in ieder geval, dan als er eerst nog een openbare zitting zou komen. Aldus Mr. Heeres, secretaris van de Amsterdamse Tuchtraad. Zo'n jaar na indiening van de klacht dus. Tot dusver kreeg je meestal *niets* meer te horen als niet-medicus. Men hield het meestal binnenskamers als medicijnmannen onder elkaar.

Op 24 januari 1980 stelde het PSP-gemeenteraadslid in Amsterdam, Els Agsteribbe, de volgende vragen aan de burgemeester:

1. Heeft de burgemeester kennis genomen van het politie-optreden tegen de demonstratieve aanwezigheid van belangstellende vrouwen bij een zitting van het Medisch Tuchtcollege in het Kantongerechtsgebouw op 22 januari j.l.?

2. Betreft de burgemeester met ondergetekende dat deze zaak - het gebruik van foutief hechtingsmateriaal bij sterilisaties - door het Medisch Tuchtcollege in een besloten zitting wordt behandeld?

3. Waren de ingezette agenten op de hoogte van de redenen van ontruiming en van de redenen van de aanwezigheid van de betrokken vrouwen?

4. Welke noodzaak was er voor de politie om de aanwezigen, die gedeeltelijk het gebouw vrijwillig wilden verlaten en gedeeltelijk zich lijdelijk verzetten, ruw mee te sleuren, waarbij ondermeer:

Oudere ongehuwde vrouwen, een vergeten groep *

Onlangs heeft de actiegroep de Werkbijen, een actiegroep van - zoals we zelf zeggen- 'vrouwen die het werken moe en het wachten zat zijn', een nota uitgebracht, gericht aan de leden van de Tweede Kamer.

Deze nota, die ingaat op de problemen van oudere ongehuwde vrouwen, eist speciale regelingen voor deze groep vrouwen, met ingang van 1 jan. 1980.

Wat zij willen is dat vrouwen die in de WAO terecht komen een (h)erkenning krijgen van artsen van het chroniese vermoeidheidssyndroom.

Zij eisen extra aandacht voor de categorie ongehuwde vrouwen bij vervroegde uittreding en uitbreiding van de mogelijkheid tot vrijwillige vervroegde uittreding vanaf 60 jaar.

Voor vrouwen die werken in kleine bedrijfjes in de detailhandel, op kleine kantoorjes, in de huishouding en kleine zelfstandigen (dat is 50 pct. van deze groep); sectoren waar vrijwillige vervroegde uittreding niet tot de reële mogelijkheden behoort, willen zij een *tijdelijke uitkeringsregeling* (tot het jaar 2000) om vrouwen mogelijk te maken op 60-jarige leeftijd met werken te stoppen.

De regeling zoals o.a. de Emancipatiecommissie die voorstelt, die het financieel mogelijk zou maken twee uur korter per dag te werken wijzen de Werkbijen af. Het zou in de praktijk volgens hen betekenen dat hetzelfde werk nog sneller moet gebeuren. Ook het argument van 'opbouw van de pensioenvorming' (als je eenmaal met werken ophoudt is dit nadeliger voor je pensioen dan wanneer je korter gaat werken) zou voor deze groep vrouwen niet opgaan omdat zij nauwelijks een pensioen hebben kunnen opbouwen.

Om te voorkomen dat toekomstige generaties vrouwen in dezelfde situatie terecht komen eisen de Werkbijen:

- een flexibele pensioneringsleeftijd
- herverdeling van de solidariteitsbijdrage in de sociale zekerheid
- uitbreiding van de maatschappelijke dienstverlening voor alleenstaanden
- meer en betere huisvestingsmogelijkheden voor alleenstaanden.

Wat maakt nu de positie van oudere ongehuwde vrouwen zo bijzonder?

Daarvoor willen we eerst proberen haar positie in een breder maatschappelijk kader te zetten: In een maatschappij die gebaseerd is op gezinnen waar de man de kost verdient en de vrouw het huishouden doet wordt in feite *iedere* vrouw ook zij voor wie dit niet opgaat, geacht huisvrouw en moeder te zijn of te worden.

Ook op de arbeidsmarkt worden vrouwen op dit huisvrouw-zijn vastgepind. Zij hebben vaak weinig opleiding, komen in banen met weinig promotiekansen en met de minste waardering en beloning terecht, en worden relatief gemakkelijk weer aan de kant gezet, omdat het nog altijd als een *voorrecht* en niet als een *recht* gezien wordt dat vrouwen betaald werk buitenshuis verrichten. Vrouwenarbeid is zo ook functioneel voor de economie: het is relatief goedkope arbeid die zich gemakkelijk laat in- en uitschakelen.

Waar onze economie dus op ingesteld is, is mannen, kostwinners, die een huisvrouw achter zich hebben staan die hen (onbetaald) verzorgt. De sociale voorzieningen, het beastingstelsel, de wetgeving etc. zijn op deze arbeidsverdeling tussen mannen en vrouwen in het gezin ingesteld. *In feite zal dus iedereen die niet onder deze noemer valt vroeger of later in de problemen komen.*

Hoe kun je èn acht uur per dag werken om in je levensonderhoud te voorzien, je huishouden doen en ook nog zorgen dat je jezelf niet verwaarloost?

ONGEHUWDE OUDERE VROUWEN

Een groep die het door deze combinatie van taken wel erg zwaar heeft is de groep van oudere ongehuwde vrouwen met een baan (slechts 12 pct. van hen heeft nooit betaald werk verricht). Maar weinigen van hen hebben vervolgonderwijs of beroepsonderwijs genoten, omdat het als vanzelfsprekend werd aangenomen dat ze zouden trouwen. De noodzaak om een baan te zoeken deed zich voor hen echter wel voor. Met het ouder worden gaat de last van èn een baan èn het huishouden steeds zwaarder wegen. In het werk ligt het tempo vaak te hoog voor oudere werknemers. En in een maatschappij waar vrouwen met haar arbeidskracht een stukje aantrekkelijkheid, seksualiteit, moeten verkopen, heeft het ouder worden voor hen nog meer negatieve consequenties dan voor mannen. Daarnaast ervaren ongehuwde vrouwen de zgn. 'dubbele belasting' ook veel zwaarder dan ongehuwde mannen. Vrouwen besteden veel meer tijd aan hun huishouden dan mannen, die vaak in een pension wonen of b.v. een moe-

der, zuster of buurvrouw hebben, die hen helpt. Daarbij komt dat veel vrouwen ook nog eens de zorg hebben voor anderen, meestal familieleden.

Veertig jaar lang twee uur per dag (wat meestal minimaal is) aan het huishouden besteden levert *tien* jaar ekstra werktijd op. Het is geen wonder dat veel vrouwen al voor hun 65e 'op' zijn. Zij zijn chronies vermoeid, slapen slecht, hebben last van prikkelbaarheid, hartkloppingen, concentratie- en geheugenstoornissen etc. Dit alles leidt tot langdurig ziekteverzuim en tot afvloeiing naar de WAO.

OPLOSSINGEN

Waar liggen nu aangrijpingspunten om de positie van de oudere ongehuwde vrouw te verbeteren? Uiteindelijk zullen we toemoeten naar een afschaffing van de arbeidsverdeling tussen mannen en vrouwen, naar een herverdeling van alle arbeid, betaald en onbetaald (dus ook huishoudelijke arbeid). Hiervoor zijn verkorting van de arbeidsdag tot 5 uur en kollektivering van een groot deel van huishoudelijke taken voorwaarden. Deze herverdeling van arbeid zal gepaard moeten gaan met individualisering van wetgeving, belastingstelsel, sociale verzekeringen. Pas dan zal het voor de situatie van mensen niet meer bepalend zijn in wat voor samenlevingsvorm ze leven.

Met een dergelijk streven in het achterhoofd zou je tot een beoordeling moeten komen van oplossingen die aangedragen worden om de levensomstandigheden van oudere ongehuwde vrouwen te verbeteren. Voor oudere ongehuwde werkende vrouwen is het gevaar groot (juist doordat ze nooit de vrije tijd hebben gehad om sociale contacten op te bouwen) dat ze in een *isolement* raken als ze met werken ophouden. Op het eerste gezicht lijkt het advies van de EK, die n.l. voorstelt een regeling te treffen die het de ongehuwde vrouwen vanaf 55 jaar financieel mogelijk maakt korter per dag te werken dan ook juist. Er blijkt ook een behoefte aan een dergelijke regeling te zijn: je ziet op dit moment dat vrouwen uit de hogere inkomensgroepen arbeidstijdverkorting op eigen kosten verwezenlijken. Voor de lagere inkomensgroepen zou een aanvullende uitkering het mogelijk maken door te blijven werken (maar dan korter) zodat je niet in een *isolement* raakt.

Het is echter een oplossing die voor een grote groep vrouwen niet reëel is: die vrouwen die ver voor hun 65e totaal 'op' zijn. Zij zitten vooral in de banen met de slechtste arbeidsomstandigheden- en voorwaarden, met de minste bevrediging, met de minste maatschappelijke waardering.

Voor deze groep vrouwen lijkt het standpunt van de Werkbijen - een uitkeringsregeling om vanaf 60 jaar helemaal met werken te kunnen stoppen - het meest aantrekkelijke. Dit is een standpunt wat wij dan ook heel goed begrijpen. Er kleven echter ook bezwaren aan een dergelijke regeling:

Het is nog steeds zo dat mensen die niet (meer) tot de buitenshuis werkende bevolking behoren

's Ochtends zet ik de stogzuiger vaak midden in de kamer, zodat ik er 's avonds niet meer omheen kan. En dan kom ik thuis en zet 'm toch weer weg.'

'Dat ik een paar jaar geleden nog zelf vergaderingen kon organiseren en voorzitten, kan ik me nu niet meer voorstellen.'

'Het huishouden moet gedaan worden en ik vind dat het een zware druk op je legt. Overdag moet je toch in je achterhoofd blijven denken: dat en dat moet ik nog doen. Alles moet tussendoor, in de lunchpauze, meteen na je werk of 's avonds wanneer je moe thuiskomt.'

uit een interview met een oudere ongehuwde werkende vrouw. Uit: Vrij Nederland, bijlage De Huisvrouw, 3 nov. '79.

Over vrouwen en vrijwilligerswerk

maatschappelijk niet voor vol aangezien worden. Wat belangrijker is: op lange termijn kan een dergelijke regeling leiden tot een algehele verlaging van de pensioenleeftijd, die arbeidsverkorting *per dag*, als voorwaarde voor de herverdeling van betaalde en onbetaalde arbeid, tegen zal kunnen werken.

MAATREGEL

De diverse regeringen hebben nu al bijna 30 jaar deze vrouwen aan het lijntje gehouden. Nu eindelijk ziet het er naar uit dat er iets gaat gebeuren: de staatssecretaris de Graaf (Sociale Zaken) en Kraayeveld (Emancipatiezaken) hebben de SER, de Sociale Verzekeringsraad en de FK een plan voorgelegd ter beoordeling. Dit plan omvat een regeling om het ongehuwden (vrouwen en mannen) boven de 55 financieel mogelijk te maken 2 uur korter per dag te kunnen werken.

Er zitten echter nogal wat beperkingen aan deze regeling: om ervoor in aanmerking te komen moet men meer dan 30 uur werken, alleen wonen of samenwonen met een hulpbehoevende huisgenoot en mag men niet meer verdienen dan één en éénderde maal het minimumloon. De uitkering (voor 10 uur per week) bedraagt hooguit een kwart van het minimumloon. Wie meer verdient krijgt navenant minder.

In deze tijd van bezuinigingen in de kollektieve sektor, die gepaard gaan met een nog groter verlies aan arbeidsplaatsen voor vrouwen, en met een schrijnend tekort aan voorzieningen die de huishoudelijke taken verlichten biedt een dergelijke maatregel geen enkele garantie voor werkelijke verbetering van de positie van de werkende vrouwen. Al is het positief dat er nu eindelijk iets gebeurt, voldoende is het nog lang niet.

* Het is moeilijk een cenduidige benaming te vinden voor de groep vrouwen die nooit getrouwd zijn geweest. Omdat zij in veel gevallen met meer mensen een huishouden vormen kunnen de termen 'alleenstaand' of 'alleenwonend' verwarring scheppen. Daarom gebruiken we liever de term 'ongehuwd' ook al vinden we dit evenmin een prettig woord, juist omdat het niet-getrouwd zijn in onze maatschappij vaak zo'n negatieve klank heeft.

In Nederland werken erg veel vrouwen buitenshuis, zonder daarvoor betaald te worden. Vrijwilligerswerk is een heel ruim begrip. Voorlezen aan mensen in ziekenhuizen, verzorgen van bejaarden, meewerken in een buurthuis, leesmoeder zijn, actief zijn in politieke partijen, actiegroepen of de vrouwenbeweging, zijn allemaal vormen van vrijwilligerswerk.

In dit artikel willen we het voornamelijk hebben over die vormen van vrijwilligerswerk, die gericht zijn op dienstverlening aan anderen, dus niet het werk dat gericht is op veranderingen in de eigen situatie in bijvoorbeeld de vrouwenbeweging. Vooral in de verzorgende sektor zijn het voornamelijk vrouwen die onbetaald werk verrichten en vanuit de vrouwenbeweging wordt dit soort vrijwilligerswerk steeds meer ter discussie gesteld.

Wat is er aan de hand met vrijwilligerswerk? De laatste jaren valt er een opleving van vrijwilligerswerk te bespeuren, die te maken heeft met verschillende ontwikkelingen:

- *Bezuinigingen* treffen vooral de beleidsgebieden van CRM en Volksgezondheid. Door Bestek '81 is grof gesneden in de gezinsverzorging, bejaardenzorg, allerlei vormen van sociaal-kultureel werk en de gezondheidszorg. Maar ook onder de regering van Den Uyl moest in deze sectoren ingeleverd worden, omdat ze nu eenmaal een sluitpost op de begroting vormen. Een steeds groter deel van het werk komt op vrijwilligers neer, niet alleen op het georganiseerde vrijwilligerswerk (hulpdiensten etc.) maar ook op huisvrouwen. Denk maar aan de gevolgen van de verkorting van de opnameduur in ziekenhuizen en het zo lang mogelijk thuis laten wonen van bejaarden.

- *Burokratisering*, technologische ontwikkelingen en bezuinigingen hebben voor een groter wordende kloof tussen dienstverlenende instellingen en cliënten gezorgd. Als reactie hierop zien we een ontwikkeling in de richting van grotere behoefte aan vermenschlijking van de dienstverlening. Het inschakelen van vrijwilligers wordt gezien als een middel om instellingen dichter bij de mensen te brengen.

- *De behoefte van vrouwen* om buitenshuis activiteiten te ondernemen is vooral onder invloed van de vrouwenbeweging de laatste jaren steeds meer aan de oppervlakte gekomen.

De situatie op de arbeidsmarkt is echter zo slecht, dat vooral vrouwen nauwelijks kans hebben op betaald werk. De structuur van de arbeidsmarkt, de gemiddeld lagere opleiding en geringere relevante werkervaring van vrouwen werpen ontzettend hoge drempels op voor vrouwen om prettig, betaald werk te vinden. Vrijwilligerswerk is dan ook vaak de enige mogelijkheid om zinvol werk buitenshuis te doen. Bovendien is dit vrij makkelijk te combineren met huishoudelijke arbeid, omdat vrijwilligers meestal zelf hun werktijden kunnen bepalen.

Als je vrouwen vraagt naar hun motieven om vrijwilligerswerk te doen worden vooral 'uit de sleur komen', 'andere mensen leren kennen', etc. genoemd. Voor vrouwen heeft vrijwilligerswerk deze functie ook vaak. Deze redenen hangen echter direct samen met de positie van vrouwen in het gezin en de arbeidsdeling tussen mannen en vrouwen.

Het vrijwilligerswerk verandert de positie van vrouwen dan ook niet wezenlijk. Sterker nog,

de functie die vrijwilligerswerk op deze manier voor vrouwen heeft, doet de ogen sluiten voor de noodzaak van structurele veranderingen in de positie van vrouwen, zoals herverdeling van arbeid binnenshuis en buitenshuis tussen mannen en vrouwen en kollektivering van huishoudelijke taken.

Vrijwilligerswerk is zo bekeken niet meer dan een middel om vrouwen die buitenshuis willen werken op te vangen, omdat er op de betaalde arbeidsmarkt geen plaats voor haar is en geen plaats voor haar gemaakt wordt.

Ook maatschappelijk gezien is de groei van vrijwilligerswerk een gevaarlijke ontwikkeling. De bezuinigingen in de gezondheidszorg, bejaardenzorg, gezinsverzorging, sociaal-kultureel werk etc. worden opgevangen door meestal vrouwelijke vrijwilligers. Vrouwen draaien op zo'n manier onbetaald op voor de gevolgen van de economische crisis. De rek zit niet in de mate van hulpbehoevend zijn, maar in de inzet van vrouwen. Er wordt ingespeeld op hun zorgzaamheid en liefdegevoel en vrouwen voelen zich hierdoor vaak verplicht vrijwilligerswerk te verrichten. Door arbeid op deze manier af te wentelen op vrouwen, worden de financiële problemen van de hulpverlening onzichtbaar gemaakt.

Dezelfde bezuinigingen betekenen ook een aanslag op dat deel van de arbeidsmarkt waar veel vrouwen betaald werkzaam zijn. Het gevolg is dat niet alleen vrouwen hun baan verliezen, maar ook dat de vrouwen die geen betaalde baan hebben en dat wel willen, hun kansen voor de toekomst steeds meer achteruit zien gaan. Een spiraal die alsmaar verder naar beneden gaat als er niet wat tegen gedaan wordt.

De mythe dat vrijwilligerswerk een opstap naar een betaalde baan is, is volkomen irreëel.

PERSPEKTIEVEN

Wil er echt iets veranderen aan de positie van (huis)vrouwen, dan is niet het vergroten van mogelijkheden van onbetaalde arbeid de goede weg, maar zullen we moeten werken aan herverdeling van huishoudelijke arbeid. PSP-vrouwen en andere linkse vrouwengroepen binnen en buiten politieke partijen zijn hier op verschillende manieren mee bezig.

Verkorting van de arbeidsdag biedt volgens

Vrijwilligerswerk vervolg van pag. 11

ons de beste voorwaarden om de arbeidsdeling tussen mannen en vrouwen structureel te veranderen.

Ook binnen het vrijwilligerswerk ontstaan initiatieven om iets met de positie van vrijwilligsters te doen. Zo heeft de vrouwenbond NVV vorig jaar in verschillende regio's avonden georganiseerd, bedoeld om ervaringen van vrijwilligsters uit te wisselen en aan de kaak te stellen. Zulke bijeenkomsten werken politiserend voor vrouwen en halen vrijwilligerswerk uit de sfeer van liefdadigheid.

- Binnen de organisaties en instellingen die met vrijwilligers werken zou organisatie van vrijwilligsters zelf meer gestimuleerd moeten worden. Vaak werken vrouwen erg individueel als vrijwilligster. Meer contact onderling, zodat de positie van vrijwilligsters aan de orde gesteld kan worden, kan de versluiting die er heerst tegengaan.

- Ook het contact tussen betaald en onbetaald werkenden is belangrijk. Vrijwilligers doen vaak het leuke werk en betaalde krachten het noodzakelijke werk. Dit scheidt een situatie die tot meer afstand tussen vrijwilligers en beroepskrachten kan leiden. Het gevaar bestaat dan dat vrijwilligers en betaalde krachten tegen elkaar uitgespeeld kunnen worden.

- De rechtspositie van vrijwilligers is erg slecht, terwijl zij veel maatschappelijk noodzakelijke arbeid verrichten. Een betere onkostenvergoeding, verzekeringen en meer medezeggenschap zijn in dit licht noodzakelijk.

- Tenslotte zal er meer gewaakt moeten worden voor en gestreden moeten worden tegen het overgaan van betaalde banen in onbetaald werk. Herstructurering van een bepaald soort werk betekent in deze tijd altijd een verlies aan arbeidsplaatsen en heeft binnen de verzorgende sektor zonder meer negatieve gevolgen voor vrouwen.

Voor wie meer lezen wil over vrijwilligerswerk:

'Werkt u ook zo graag voor niets?' - NVV-vrouwenbond

'Werkt u ook zo graag voor niets?' - Karin Adelmund, Socialisties-Feministische teksten 3 'Vrouwen in vrijwilligerswerk' - Emancipatiekommissie

'Vrouwen, vrijwillig of onvrijwillig vrijwilligster' - Rinske Kosters en Aly Pepping (skriptie)

Thuisarbeid vervolg van pag. 8

'Tot voor kort heb ik 14 jaar lang gewerkt voor Sanders, de zeepfabriek. We deden van alles: kauwgum inpakken, haarversteving, lippenstift. Maar ik kreeg het aan m'n rug en de dokter heeft het toen verboden.

Soms komt Sanders nog wel eens langs, maar ik hoef niet meer. Blij toe, want het is een slavenleven, slopend werk. Elke avond tot 's avonds laat ben je bezig en ook nog overdag. En wat verdien je nou eigenlijk. Ik kreeg zo'n beetje f. 160,- per week, maar dan moest je wel keihard doorwerken. Zo gauw ik in het huis klaar was, begon ik alvast dozen in te pakken en etiketten te plakken. 's Avonds gauw de afwas aan de kant en een bakkie koffie en dan met z'n allen aan tafel aan 't werk.

Naast de thuisarbeid voor bedrijven bestaat er ook betaald thuiswerk gericht op dienstverlening. Er zijn vrouwen die thuis voor mensen in de buurt naaien, kappen, voet- en handverzorgen, schoonheidsverzorging doen, breien, op kinderen passen. Ze hebben hiervoor niet altijd de vereiste diploma's maar wel degelijk de vakbekwaamheid en moeten, om dit te kunnen doen, zwart werken. Dus leven ze voortdurend in angst gepakt te worden door de arbeidsinspectie en moeten uiterst voorzichtig zijn met het aannemen van klanten. Het zijn dan ook meestal vrouwen uit de buurt die ze kennen en voor wie het heel aantrekkelijk is om bij hun 'buurvrouw' het haar te laten kappen. Immers het is veel goedkoper, lekker dichtbij en reuze gezellig.

Mevrouw B., de voetverzorgster vindt het ook wel eens vervelend dat zij in haar vierkamerflat moet werken:

'Vaak blijven de vrouwen maar zitten en koffie drinken. Dat brengt een hoop rompslomp met zich mee en kost vele pakken koffie. Voor de jongens is het natuurlijk ook niet zo leuk als ze van school thuishkomen en ze niet uit de voeten kunnen omdat ma nog werkt.'

(Voor één voetbehandeling van 3 kwartier vraagt mevrouw B. f. 10,-)

Tot slot nog een stukje uit een gesprek met mevrouw T., die zo graag koupeuse had willen worden 'maar in een gezin van 11 kinderen.... kon dat natuurlijk niet.' Ze is getrouwd en heeft 3 kinderen. Naast haar huishouden naait ze thuis voor 'kennissen'. Voor een rits in een

broek zetten vraagt ze f. 5,-, het materiaal erbij inbegrepen.

'Vroeger werkte mijn man bij de Grofsmederij. Nou, dat was echt geen vette hap. Hij werkte 's avonds hard om bij te verdienen. Ik dacht toen bij m'n eigen: 'Hoor eens meid, je kan hem wel een handje helpen.' Ik ben toen overalls gaan verstellen, voor de fabriek. De vaste naaister was te duur geworden. Ik was wel blij met dat baantje. Ik kreeg 4 overalls in de week. Voor elke overall kreeg ik 4 gulden. Soms moest ik alleen een naadje stikken. Maar vaak lag het helemaal uit mekaar. Dan was je feitelijk de hele avond met zo'n ding bezig. Haast elke week kreeg ik 16 gulden. Dat liep lekker op. Dan had je zondags weer een stukkie vlees. Maar het ging slecht met de Grof. Ik kreeg geen overalls meer.

Daar zat ik dan want laat ik eerlijk wezen, aan de centen raak je gewend. Toen ben ik naaiwerk gaan doen, gewoon wat me gebracht werd. Het begon met de familie. Nou en dan komen er meer. Want tenslotte vertellen ze het aan elkaar door.

Er kwam ook iemand van de stomerij, een man. Hij wilde dat ik ritsen in broeken zou zetten, 70 broeken per week. Dinsdag werd het zakje dan gebracht en donderdag weer opgehaald. 'Mag ik dan nog naar bed?' zeg ik hem. Ik kreeg 3 gulden per broek en dan moest ik de rits feitelijk zelf er nog bij kopen. Op de stomerij vragen ze er dan f. 12,50 voor. Echt waar hoor, ik lieg niet. M'n man zei: 'Dat doe je niet hoor. Moet je een zenuwlijer worden dan?'

Hoe ik werk? nou, ik sta om half zeven op. Dek de tafel en geef m'n man te eten. Gaat ie kwart over zeven de deur uit. Roep ik de jongens uit bed. Als die aan tafel gaan, ga ik alvast een uurtje achter het naaimachine. Zijn ze naar school dan doe ik m'n huishouden. En ik naai als ik even tijd heb. M'n huishouden loopt wel eens in het riet hoor. En je hebt ook van dat soort dat denkt dat je hun spul (naaiwerk) gelijk weer klaar hebt. Komen ze om vijf uur: of je dit of dat kunt doen. Zijn ze verbaasd als je zegt: 'Kom maar na het eten weer ophalen. Wijffie, ik moet toch ook m'n eten klaar maken.' Als je uit werken gaat, is dat anders. Ben je klaar dan doe je tenslotte de deur achter je dicht.'

Steriliseren vervolg van pag. 9

- een ongeveer zeventigjarige vrouw op de grond is geworpen
- verschillende vrouwen zijn geslagen
- een camera uit handen van één der aanwezigen is geslagen?

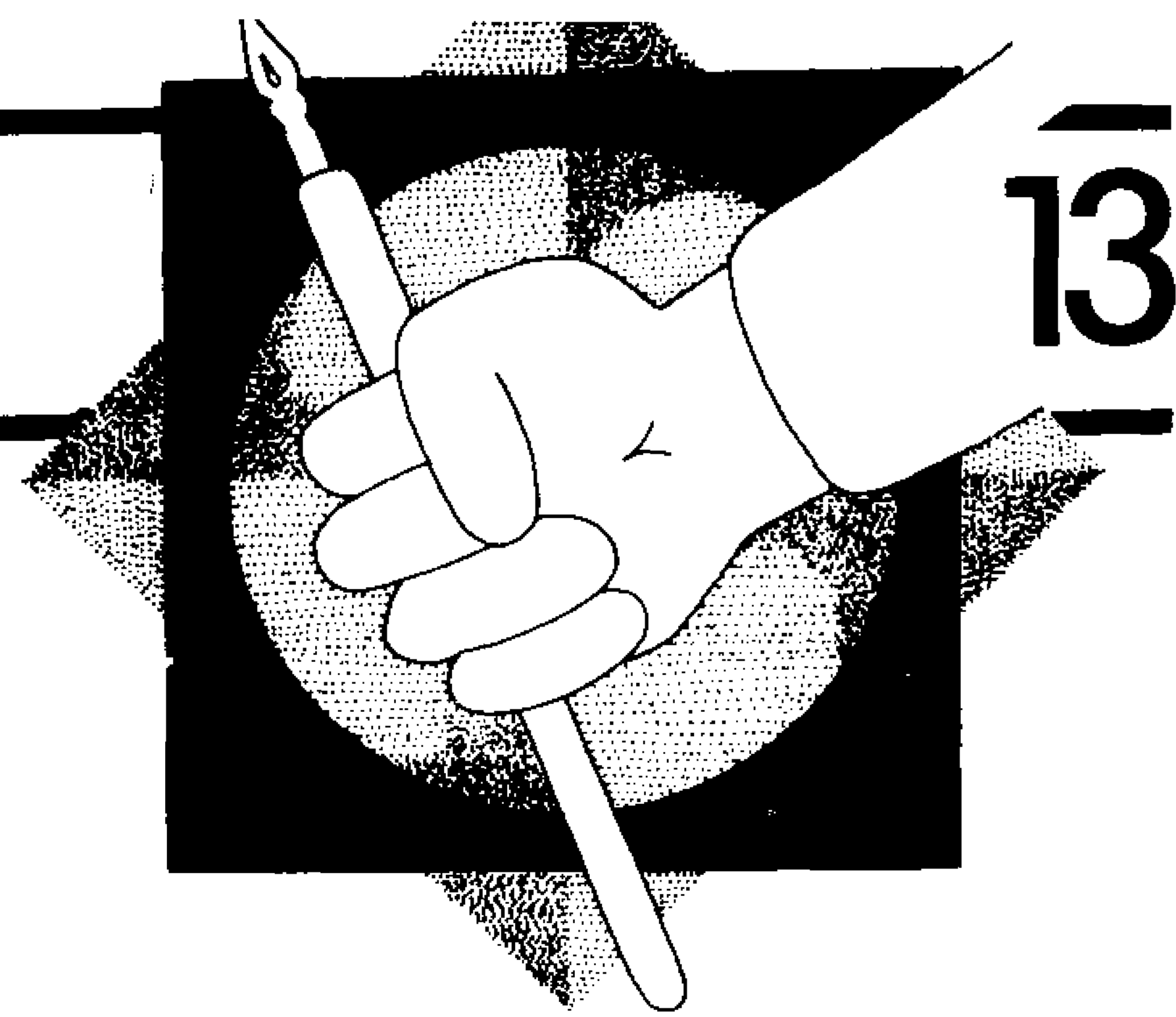
5. Welke noodzaak was er voor de politie om ook buiten het gebouw hardhandig op te treden, waarbij

- één der aanwezigen op ruwe wijze in een politie-auto is gesmeten en meegevoerd naar het bureau Van Leijenberglaan
- een andere vrouw tot tweemaal toe uit haar eigen auto is gesleurd?

6. Keurt de burgemeester met ondergetekende het agressieve en hardhandige politieoptreden in dezen ten scherpste af en welke maatregelen heeft de burgemeester genomen om herhaling in de toekomst te voorkomen?

Deze vragen zijn nog niet beantwoord.

De linkse vragen na Afghanistan is het motto van de discussie waarvoor Bevrijding enige tijd ruimte ter beschikking stelt. Uitgangspunt is de Russische invasie in Afghanistan, waarbij natuurlijk aan de orde kan komen: de verhoudingen binnen Afghanistan, de situatie in de regio (Pakistan, India, de Perzische Golf, e.d.), de buitenlandse politiek van de Sovjet Unie, de reacties uit het Westen, enzovoort. Bijdragen van niet meer dan 900 woorden kunnen worden ingezonden naar: Redactie Bevrijding, Postbus 700, 1000 AS Amsterdam.

SOCIALISTISCHE REVOLUTIE

In Afghanistan woedt een binnenlands konflikt tussen links en rechts. Uiteenlopende socialistische krachten, verenigd in de onderling ruziende partijen Khalq en Parcham, staan scherp tegenover de grootgrondbezitters en de conservatieve geestelijkheid. Links en rechts betwisten elkaar de staatsmacht, die sinds twee jaar in linkse handen is. Die regering steunt, zoals in in de meeste linkse Derde Wereldlanden, voornamelijk op jonge soldaten, het nog kleine stadsproletariaat en intellectuelen. Boeren en herders vormen echter de grootste bevolkingsgroep, en voor hen spelen traditie, godsdienst en regionalisme een sterke rol. Door onervarenheid heeft links tactische fouten gemaakt, die de oude machthebbers in staat stellen een deel van het volk achter hun karretje te spannen. Net als in Chili waren de hervormingen zo radikaal dat ze de heersende klasse schrik aanjoegen, maar ze waren nog niet radikaal genoeg om die klasse als machtsfaktor uit te schakelen.

Ondanks die fouten zijn de eerste belangrijke stappen vooruit gezet. Het grootgrondbezit (2 pct. van de bevolking bezat 81 pct. van de grond) wordt gekollektiveerd. In juni 1979 waren al 560.000 hektare herverdeeld, en niemand mag voortaan meer dan 6 hektare bezitten. De boeren zijn al hun schulden kwijtgescholden. Onderwijs wordt voortaan ook gegeven in de talen van de vele nationale minderheden en is verplicht gesteld, ook voor meisjes. Door de alfabetiseringscampagne naar Cubaans model leerden al 800.000 ouderen lezen en schrijven. Het verkopen van meisjes voor kinderhuwelijken werd verboden. Voor het eerst mochten de arbeiders zich in vakbonden organiseren. Dat heeft aan de basis een beweging teweeg gebracht die veel belangrijker is dan de blunders van de regering of de bezwaren tegen Russische machtspolitiek. De ontwikkelingen in Afghanistan verdienen de steun van alle socialistische krachten in de wereld, mede om ze minder afhankelijk te maken van eenzijdige Russische invloed.

Bij de Rotterdamse havenstakingen in september 1979 was de PSP voor het eerst in haar geschiedenis niet solidair. Deze Eurocommunistische opstelling krijgt nu een logisch vervolg in de buitenlandse politiek. Voor het eerst heeft de PSP afstand genomen van een socialistische revolutie. We hebben zelfs meegedaan met een tegen steun aan de Afghaanse revolutie gerichte protestvergadering, samen met VVD, CDA, SGP en DS'70. Gelukkig deden we daarbij niet mee aan de roep om meer westelijke bewapening of steun voor de reaktionaire opstandelingen. De meerderheid van het partijbestuur probeert nu een 'derde weg' te volgen, tussen Afghaans links en de USSR enerzijds en de hetze van de kapitalistische landen en de rechtse moslims anderzijds. Kunnen wij, van uit onze traditie van partij kiezen voor een socialistische wereld, wel neutraal, afzijdig en onkwetsbaar blijven in dit konflikt?

Tot nu toe koos de PSP in een konflikt tussen links en rechts steeds partij voor links. Daarbij waren we terecht niet al te kieskeurig. We beseften best dat ook links fouten kan maken en soms wegen bewandelt die volstrekt niet de onze zijn. We stonden achter de portugese anjerrevolutie, hoewel het een militaire staatsgreep was. We nodigden zelfs de staatsgreep-generaal (Otelto de Carvalho) uit als gastspreker op de manifestatie bij ons 20-jarig bestaan; dat hij niet mocht komen was niet onze schuld. We maakten geen bezwaar toen de legers van Tanzania, India en Vietnam buurlanden binnenvielen, omdat zij meenden daarmee de betrokken volkeren een dienst te bewijzen. We kozen partij voor de linkse MPLA-regering in Angola, hoewel we wisten dat die alleen aan de macht kon blijven dankzij de steun van het Cubaanse leger. Bij alle door ons bewonderde revoluties (Cuba, Vietnam) of materieel door ons gesteunde bevrijdingsoorlogen (Algerije, Mozambique) zijn op pacifistische gronden vele kritische kanttekeningen te maken. Desondanks durfde de PSP, na enige konflikten daarover in de beginjaren 1957-1962, altijd solidair te zijn met linkse revoluties en anti-imperialistische strijd.

NIEUWE KOUDE OORLOG

We maakten er nooit bezwaar tegen dat we bij die keuze meestal de USSR als bondgenoot aan onze zijde vonden. Dat maakte het wel moeilijker om duidelijk te maken dat juist wij kritiek hebben op de wijze waarop het socialisme in dat land funktionert en hoe het zijn wil oplegt in Oost Europa (Tsjechoslowakije 1968); Anderen verweten ons meelopers van Moskou te zijn. Tijdens de eerste koude oorlog zijn we daartegen gehard. Dwars tegen de door pers en regering gepropageerde opvattingen in, durfden we jaren eerder dan de PvdA kleur te bekennen voor 'omstreden' links. Nu de regering van de V.S. bezig is de tot nu toe 'neutrale' Derde Wereldlanden op te delen in twee vijandige kampen, en zij de terugkeer van de koude oorlog vrijwel onvermijdelijk maakt (interventieleger, handelsboycot, nieuwe kernwapens) moeten wij ons niet gematigder gaan opstellen dan we tijdens de eerste koude oorlog deden.

In de Stalin-tijd (1924 -1953) weigerde de USSR steun aan de socialistische wereldrevolutie ('proletarisch internationalisme') nog langer tot inzet te maken van haar buitenlandse politiek. Stalin wilde langs zijn grenzen wel invloedssferen en bufferzones, maar geen revolutionaire onrust of socialistische experimenten. De economische opbouw van de USSR ging boven alles, en daarvoor waren goede handelsbetrekkingen met kapitalistische landen nodig. Daarom heeft hij de Spaanse en Griekse revolutie verraden, en sloot hij vriendschapsverdragen met de conservatieve krachten in Afghanistan.

Laten wij blij zijn dat de USSR, sinds haar onmisbare steun voor het overleven van Cuba en Vietnam, die koers verlaten heeft. Zonder Russische steun zou de Afghaanse linkerzijde door een verbond van binnenlandse conservatieven en buitenlandse interventielegers zijn uitgemoord. De gevolgen van niet ingrijpen zouden nóg erger zijn geweest dan van wél ingrijpen.

ERIK MEIJER

LINKS/RECHTS

Afghanistan, of zoals het in de pers wordt genoemd *het Vietnam van het oosten*, staat op dit moment vol op in de belangstelling. Teveel eigenlijk. *Rechts* gebruikt de inval van de Sovjet Unie om internationaal de Koude Oorlog warm te houden. En door *links* wordt in de hitte van de herbewapening volledig vergeten dat de Russische inval een reactie is op een al veel eerdere aktie, n.l. de inval door de CIA.

Deze inlichtingendienst, waarvan onlangs het budget drastisch is verhoogd, heeft door stelselmatige kruip- en sluipdoor wegen belangrijke posities in het staatsleven in handen gegeven van de anti-communistische godsdienstige leiders, de zogenaamde *Mollahs*; Deze leiders hebben een zeer grote invloed op het volk (analfabetisme) die merendeels tot de islamitische stroming gerekend kunnen worden. In de verschillende publikaties van Philip Agee (ex-CIA-agent) behoorde bijvoorbeeld de geestelijke leider van Mongolië (Tibet), de Dalai-Lama, tot de loonlijst van de CIA.

Net zo goed als Willy Brandt, de leider van Socialistische Internationale, ook op de loonlijst voorkwam (of nog komt) van de CIA. Maar dit terzijde. In de tijd van de Sjah, toen deze nog als marionet speelde over Iran, werd de opbouw van een korrump en staatsvijandig Sovjet-regiem langzaam via vriendjespolitiek door de CIA gefinancierd. Doel vormde het losweken van Afghanistan uit de Russische invloedssfeer en Afghanistan, met een westers gezinde regering, onder te brengen in de militaire en economisch toegespitste Amerikaanse belangen.

Waar ging het in Vietnam oorspronkelijk om? Omdat *rechts* in de meerderheid is, zal het antwoord van *links* altijd origineel moeten zijn. Dit om te voorkomen dat rechts het linkse antwoord kan plaats in het straatje van een Russische machtspolitiek. *Krachten mobiliseren* zoals aan het slot van zijn rede tijdens een manifestatie uitgesproken door Jos Uitenboogaard (zie *Bevrijding 1980, nummer 2, redaktie Bevrijding*) vind ik eng. Dat is geen links antwoord, maar een ingelijste linkse reactie.

GERARD BLOKDIJK

Er is een progressieve spaarbank in ons land.

Waar blijven die progressieve spaarders nou...

De Algemene Spaarbank voor Nederland is een spaarbank die gesneden is op de maat van uw principes. De ASN is voortgekomen uit de moderne arbeidersbeweging. En steekt dat gegeven niet onder stoelen of banken.

Ook in de bedrijfsvoering verloochent de ASN haar afkomst niet. Daarom kunt u er ook zeker van zijn dat de ASN geen beleggingen voor uw spaargeld kiest waar zij gezien haar maatschappelijke inzichten niet achter staat.

De ASN belegt wel zo veel mogelijk in maatschappelijke en culturele instellingen en - niet te vergeten - in de woningbouw. Dat betekent dat de ASN u geen gouden bergen belooft als u daar gaat sparen. U krijgt een eerlijke rentevergoeding. Niet meer, maar zeker niet minder. En... rente zonder bijsmaak.

De ASN is in 1960 opgericht door het NVV en De Centrale. Dit geeft haar de verplichting om rekening te houden met de belangen van de groeperingen waarvoor de ASN is opgericht en waaruit zij is voortgekomen.

De ASN: maatschappelijk progressief en principieel. Zo'n spaarbank zou gekozen moeten worden door iedereen die zich verwant voelt met de progressieve beweging in ons land. Door u dus.

Welnu, het minste wat u kunt doen is u te informeren over de ASN. Over de makkelijke manier van sparen (in nauwe samenwerking met de postgiro) en over de vele andere, aantrekkelijke spaarvormen.

U komt er dan meteen achter dat de ASN met haar 55.000 spaarders met een gezamenlijke inleg van 200 miljoen gulden, niet de eerste de beste is. Daarom... vul de bon in deze advertentie in.

Een progressieve daad. Een principiële stap.

**Algemene Spaarbank
voor Nederland**
geeft rente zonder bijsmaak

Bon sturen aan: Algemene Spaarbank voor Nederland,
Antwoordnummer 1188,
2500 VB Den Haag.

U hoeft geen postzegel te plakken. U kunt ook bellen: 070-470181 of ons bezoeken: Rijnstraat 28, Den Haag (vlakbij het Centraal Station) tussen 08.30 uur en 17.00 uur.

Iedereen die voor 1 juli 1980 een spaarrekening opent met tenminste f 50,- als eerste inleg krijgt als welkomstgeschenk een spaarpremie van f 7,50.

Naam en voorletter(s): _____

Adres: _____

Postcode en woonplaats: _____

wenst nadere inlichtingen over:*

- de ASN in het algemeen
- de ASN-spaarrekening, gekoppeld aan de postrekening
- wenst tevens een formulier om een postrekening te openen
- het giraal sparen (sparen zonder boekje)
- de Vroeg-Bij-rekening (een unieke regeling voor jeugdigen t/m 17 jaar)
- het jeugdsparen De Zilvervloot (voor jeugdigen van 15 t/m 20 jaar)
- het termijnsparen (met opzegtermijn)
- het depositosparen (met een vaste looptijd)
- spaardeposito-bewijzen (met een vaste looptijd)

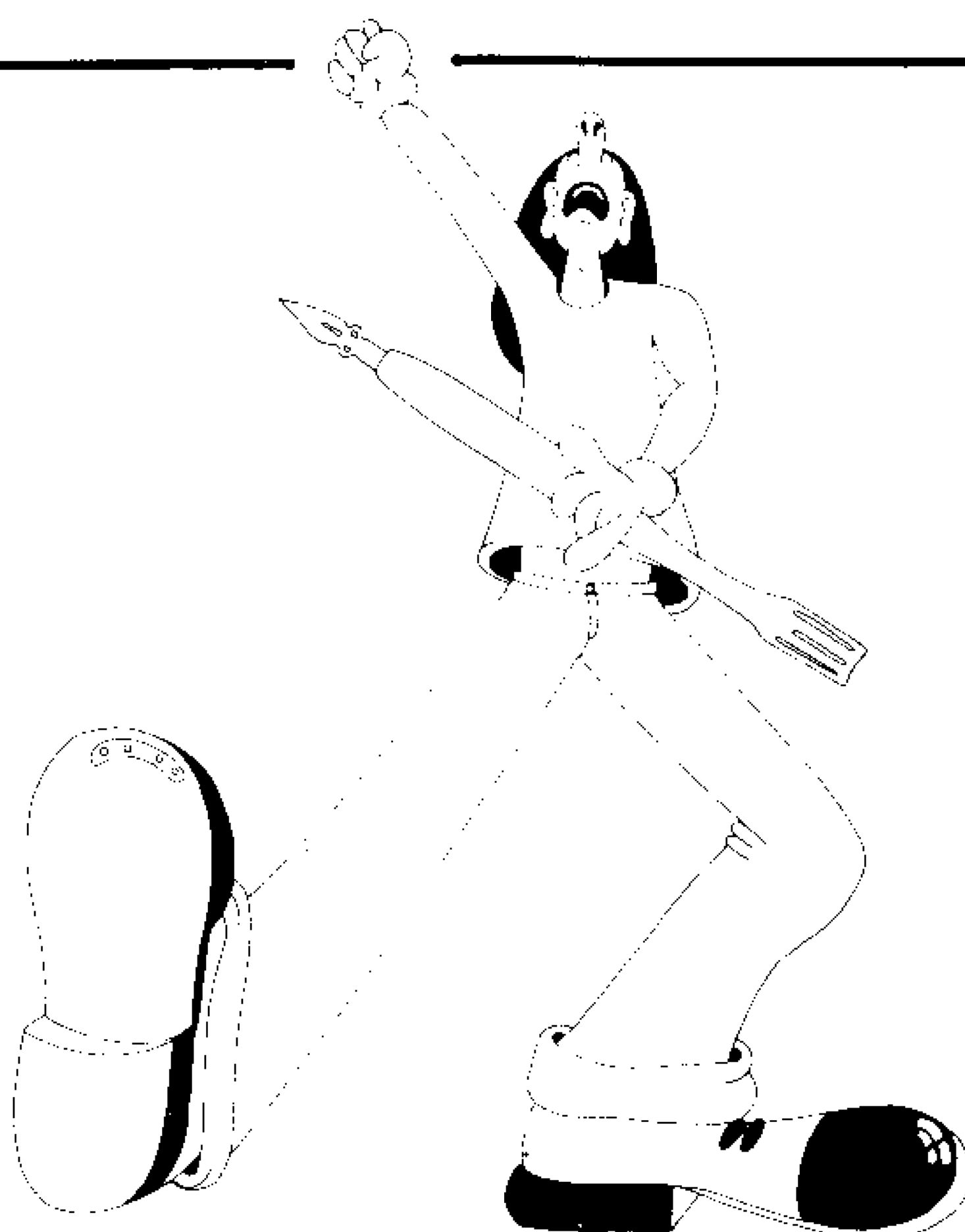
* aankruisen wat u wenst.

opwindend

In deze rubriek kunnen lezeressen en lezers van *Bevrijding* hun reactie kwijt op artikelen, meningen en illustraties die in een vorig nummer van *Bevrijding* hebben gestaan.

De totale omvang van *Opwindend* zal niet meer dan een hele pagina per keer kunnen zijn. Daarom mag een ingezonden stuk voor deze rubriek niet meer dan 800 woorden tellen. De redactie zal eventueel tot inkorting kunnen overgaan en kan ook besluiten een reactie niet te plaatsen. Kopij voor deze rubriek kan worden gezonden aan: Redactie *Bevrijding*, Postbus 700, 1000 AS Amsterdam, met vermelding bovenaan het artikel rubriek *Opwindend*. Bij voorkeur getypte tekst opsturen.

HOU DE PSP SOCIALISTISCH

Naarmate de partij groter groeit worden er meer en meer verbazingwekkende standpunten ingenomen. Om je op te winden waren de rare kronkels inzake de protest-demonstratie met betrekking tot de inval van de Russische troepen in Afghanistan. Een uitstekende verklaring (zie *Bevrijding* 1980, nr. 2, pagina 10 redactie *Bevrijding*), maar wie schetst mijn verbazing: niet de toevoegingen die de VVD aan de advertentie gaf maar het feit dat zo'n advertentie met medewerking van de PSP wordt geplaatst. De samenwerking met rechts wordt dan verdedigd door een *konfrontatie met*

rechts (zie *Bevrijding* nr. 2, pagina 11, redactie *Bevrijding*), enzovoort.

Radikaal-socialisten behoren andere middelen te hebben om hun standpunten en hun verschillen met de sociaal-demokratie en rechts duidelijk te maken. Om dan achteraf bijna een pagina te wijden aan het wangedrag van de VVD is papierverspilling; het gehele politieke beleid van deze partij is één voortdurende schending van de mensenrechten. Voer discussies, organiseer avonden, verspreid pamfletten, werk samen met links, kolporteur, enzovoort, enzovoort, maar weiger om met rechts samen te werken. **HOU DE PSP WERKELIJK SOCIALISTISCH!**

JOHAN BROUWER

Wapenopslag in Brunssum

(RS). In een brief van 11 februari j.l. heeft PSP afdeling Oostelijke Mijnstreek er bij de minister van binnenlandse zaken, Wiegel, op aangedrongen burgemeester L. Hoogland van Brunssum te ontslaan.

Aanleiding hiervoor is de eventuele vestiging van een wapendepot in de buurt van Brunssum. Half november 1979 bleek tijdens de schriftelijke voorbereiding van de defensiebegroting dat de regering het voornemen had om o.a. in zuid Limburg een tweetal depots te vestigen. De depots zouden moeten dienen voor materieelopslag van een aantal Amerikaanse Divisies. Het zou hierbij gaan om zwaar militair materieel (tanks, voertuigen e.d.) en de daarbij behorende munitie. Toen dit voornemen bekend werd stak er een storm van protest in Limburg op. Meerdere politieke partijen spraken zich fel uit tegen de komst van dergelijke legeropslagplaatsen. Ook vanuit de vakbeweging, met name uit ABOP en ABVA, kwam een scherp afwijzende reactie.

AKTIEKOMITEE

Vanuit verontruste burgers werd het aktiecomitee *Stop het Wapendepot* opgericht. De PSP neemt aan de activiteiten van dit komitee deel. Onder andere met als argument dat het een belediging van de zuid Limburgse bevolking is nu, 15 jaar na de mijnsluitingen, met het zoveelste militaire projekt te komen aandraven om daarmee zogenaamd de werkgelegenheid

te dienen. Brunssum heeft immers het NAVO-hoofdkwartier Afcant op haar grondgebied en krijgt binnenkort de AWACS op een steenworp afstand. Bij de akties van het komitee *Stop het Wapendepot* bleek al spoedig dat maar liefst 80 tot 90 procent van de Brunssumse bevolking de handtekeningenlijst tegen de komst van het depot spontaan ondertekende. De gemeenteraad nam tijdens haar vergadering van 30 november j.l. een motie aan waarin de raad zich duidelijk uitspreekt tegen de vestiging in Brunssum en bovendien in de hele oostelijke Mijnstreek.

VOORSTANDER

In het Limburgs Dagblad van 8 februari j.l. verklaarde burgemeester Hoogland van Brunssum dat hij een groot voorstander van de vestiging van het legerdepot in Brunssum is. Hij legt daarbij de uitspraak van de gemeenteraad naast zich neer en verklaart, gebruik makend van de oplaaiende Koude Oorlogssfeer, dat Nederland juist nu haar bijdrage als NAVO-partner dient te leveren. Dit bracht de PSP afdeling Mijnstreek ertoe bij minister Wiegel op het ontslag van de burgemeester aan te dringen. Immers volgens het artikel 76 van de gemeentewet staat dat de burgemeester belast is met het uitvoeren van raadsbesluiten. Hoogland, die meent democratisch genomen besluiten naast zich neer te kunnen leggen en deze zelfs actief tegenwerkt, kan opkrassen.

BOM OET DE KOM

LPG (Liquefied Petroleum Gas) is een verzamelaan voor een groot aantal vloeibaar gemaakte petroleumgassen die vrijkomen bij olie- en gaswinning of bij het olieraffinageproces. Deze gassen zijn zeer brandbaar en kunnen in bepaalde concentratieverhoudingen met zuurstof in de lucht explosieve mengsels vormen. De milieugroep van de PSP afdeling Groningen heeft een brochure over dit gas uitgebracht: 'Bom uit de kom'. Aanleiding hiervoor was een lekkende ondergrondse leiding bij een garage die ervoor zorgde dat het terrein en de omgeving voor onbepaalde tijd werden afgesloten; een zogenaamd 'bijna-ongeluk'.

De bedoeling van de brochure is mensen in buurten met een LPG-tank informatie te verstrekken over de gevaren van LPG zodat ze ertegen in aktie komen en druk wordt uitgeoefend op het gemeentebestuur de tanks naar buiten de bebouwde kom te verplaatsen. De informatie - voor een gedeelte overgenomen uit een eerder verschenen brochure in Nijmegen - bestaat uit de voor- en nadelen van het LPG, de ongelukken die ermee gebeurd zijn zowel in het buitenland als in Nederland, het overheidsbeleid en de gevoerde akties in Nijmegen, Huissen en Breda. De brochure is te bestellen door het overmaken van f 2,80 op giro 949400 t.a.v. penninmeester PSP-Groningen o.v.v. 'Bom oet de kom'.

Diskussie OR

Op 15 maart wordt in het gebouw van het JAC in Den Bosch een discussiebijeenkomst georganiseerd over de plaats van de OR in het bedrijf vanuit het perspectief van arbeidersonderzoek. Tevens komt daarbij aan de orde de relatie tussen vakbeweging en de OR. Het is de bedoeling dat zowel de mogelijkheden als de beperkingen van het werken met en in de ondernemingsraad aan de orde komen. We zullen proberen de discussie te stimuleren door de produktie van een aantal stellingen die op de dag zelf worden toegelicht. We zullen daartoe FNV, Informatiecentrum Ondernemingsraden, PSP - OR-leden en mensen uit de kring van Zeggenschap uitnodigen. Mogelijk zullen ook andere politieke partijen gevraagd worden te reageren. Verder is het de bedoeling de aanwezigen zoveel mogelijk bij de discussie te betrekken.

Met de resultaten van de discussiedag is hopelijk ook een begin gemaakt voor verdere discussie ook op plaatselijk en regionaal niveau. Opgaven voor de OR-dag kunnen gericht worden aan de PSP, Postbus 700, 1000 AS Amsterdam.

Geef je zo snel mogelijk op, dan kunnen de stukken op tijd worden toegestuurd. Iedereen die zich opgeeft, krijgt de brochure over de OR toegestuurd, evenals het voorbeeld-reglement en de wetstekst en verder ook de discussiestellingen. De totale kosten voor dit deelnamepakket zijn f 7,50.

Onderwijs

De landelijke themagroep onderwijs van de PSP organiseert tot de zomer nog drie vergaderingen en wel op de zaterdagen 5 april, 17 mei en 5 juli. Op de vergadering van 23 februari werd beslist met welke thema's de werkgroep zich in de komende tijd zal bezighouden. Deze thema's waren bij het ter perse gaan van dit nummer nog niet bekend. Informatie hierover en over de andere werkzaamheden van de werkgroep zijn te krijgen bij: Herman van Noodenburg, Papestraat 10a, Den Haag, tel.: 070 - 659776 (op maandag, dinsdag en donderdagavond).

Over enige tijd zal er een brochure over de standpunten van de PSP ten aanzien van het onderwijs verschijnen. Mensen die belangstelling hebben daar aan mee te werken kunnen eveneens terecht bij het bovenstaand adres.

geen nieuwe koude oorlog

De PSP over Afghanistan, Sacharov en de Olympische Spelen

De internationale ontwikkelingen van de laatste maanden hebben de gemoederen flink in beweging gebracht. Wel of geen veroordeling van het Russische optreden in Afghanistan, wel of geen protest tegen de verbanning van Sacharov, wel of geen boycot van de Olympische Spelen in de Sovjet Unie.

De PSP heeft de afgelopen weken over deze kwesties duidelijke standpunten ingenomen. Het partijbestuur van de PSP vond het de moeite waard die standpunten bijeen te brengen in een brochure. Het resultaat is *Geen nieuwe Koude Oorlog, de PSP over Afghanistan, Sacharov en de Olympische Spelen*.

De inhoud bestaat uit de geruchtmakende toespraak van *Gied ten Berge*, sekretaris vredesvraagstukken, op de manifestatie *Russen uit Afghanistan* van 19 januari j.l., de toespraak van *Jos Uitenbogaard*, sekretaris buitenland, op de bijeenkomst *linkse vragen over Afghanistan* van 18 januari j.l., de bijdrage van *Fred van der Spek*, Tweede-Kamerlid, aan het debat over de Olympische Spelen van 30 januari j.l. en de twee verklaringen van het Partijbestuur over deze kwesties.

De prijs van deze brochure is f 1,-. Verkrijgbaar bij de afdelingen van de PSP. Ook te bestellen door overmaking van f 1,90 (inclusief verzendkosten) op postgiro 194240 t.n.v. PSP/Amsterdam met vermelding van *Afghanistan*. Meerdere exemplaren kunnen beter schriftelijk besteld worden bij: PSP, Postbus 700, 1000 AS Amsterdam. U krijgt uw bestelling dan toegestuurd samen met een rekening.

8 maart Internationale vrouwendag

Op 8 maart, de internationale vrouwendag, wordt er in de volgende plaatsen het een en ander georganiseerd:

ROTTERDAM

Het Rotterdamse samenwerkingsverband van vrouwenorganisaties houdt een *Open Huis* in het Vrouwenhuis. Adres: van Vollenhovenstraat 62, tijd: 12.00 tot 24.00 uur.

LEIDEN

Een manifestatie georganiseerd door de gezamenlijke vrouwengroepen met als thema *Mijn lijf is van mij*. Op het programma o.a. film, een optreden van de groep *De Sirenes*, sprekers over zelfhulp, ouder worden, dik zijn. Tijdens de manifestatie is de tentoonstelling *Thuisarbeid* te zien. Aanvang 20.00 uur, plaats nog onbekend.

AMSTERDAM

Hier een manifestatie met als thema *Recht op arbeid voor vrouwen*. Met o.a. een alternatief arbeidsbureau. Tijd: 14.00 tot 17.00 uur. Plaats: de Hoeksteen, Jan van Galenstraat.

GRONINGEN

Vanaf 20.00 uur een manifestatie met als thema *Seksueel Geweld*. Plaats nog onbekend. Informatie: Dianda Veldman, tel.: 050 - 12 44 23.

VOHUP

Volkshuisvesting

De themagroep Volkshuisvesting en Ruimtelijke ordening (VOHUP) van de PSP organiseert op zaterdag 8 maart een openbare discussiedag met als onderwerp *Renovatie of groot onderhoud*.

Het gaat steeds slechter met de stadsvernieuwing, vooral onder deze bezuinigende regering. De bouwkosten stijgingen gaan door en daarnaast rijzen de huurverhogingen als gevolg van verbouwingen of nieuwbouw de pan uit. De buurt- en woningverbeteringen worden steeds minder aantrekkelijk. Steeds meer komt het er op neer dat de huurders moeten betalen voor achterstallig onderhoud. Dit is zo'n beetje de situatie waarover tijdens de themadag zal worden gesproken. Uiteraard gekoppeld aan de vraag hoe de PSP, zowel parlementair als buitenparlementair, op deze ontwikkelingen inspeelt. De dag zal worden ingeleid met een film over de bewonersakties in het Leidse Haagwegkwartier: *Sober en Doelmatig*. Daarna inleidingen van Chiel Rottier en Pim Hakket.

Plaats: de Kargadoor, Oude Gracht 36, Utrecht. Aanvang: 11.30 uur.

In verband met het vertonen van de film graag op tijd aanwezig zijn.

Avonden voor kamerbewoners

PSP afdeling Sittard-Geleen op 13 en 14 maart twee openbare avonden over de nieuwe *huurwetgeving*. Door de nieuwe wet zijn er mogelijkheden ontstaan om *huurverlaging* te verkrijgen voor kamerbewoners. Tijdens de twee bijeenkomsten zal informatie worden verstrekt over deze nieuwe wet toegespitst op de situatie van kamerbewoners. De bedoeling is verder, om te bezien in hoeverre daadwerkelijke steun aan akties van kamerbewoners voor huurverlaging

kan worden gegeven. De twee avonden zullen openen met inleidingen van Kees Walle (Partijbestuur PSP, over een socialistische volkshuisvestingspolitiek) en Astrid Hacking. Er zal een ruime gelgenheid tot discussie zijn. De bijeenkomsten vinden plaats op *donderdagavond 13 maart*, in café Shtad Zitterd, Markt 25 in Sittard, en op *vrijdagavond 14 maart*, in café de Heremiet, Kluis 50 in Geleen. Beide avonden beginnen om 20.00 uur.

IN MEMORIAM RUDI DUTSCHKE

Rudi Dutschke is gestorven. 'Een natuurlijke dood', zoals de media zich haastten te berichten.

Maar we weten dat hij van de moordaanslag van twaalf jaar geleden als gevolg van een smerige hetze in de Springerpers, nooit meer helemaal hersteld is. Zo 'heeft die vervloekte kogel mijn maatje Rudi dus toch klein gekregen' (Daniël Cohn-Bendit in 'Liberation').

We zeggen dat hier niet, om alsnog een martelaar van hem te maken.

Maar omdat progressieve mensen in de BRD en soms ook in eigen land, zich nog altijd geplaatst weten tegenover kwaadaardige reaktionaire media en we onszelf dus gewoon niet kunnen veroorloven - ook na al die jaren - oorzaak en gevolg te scheiden.

De droefheid om de dood van Rudi Dutschke zit bij de mensen die hem, met name tijdens zijn verblijf in Groningen van nabij hebben meegemaakt, in de eerste plaats in het verlies van een sympathieke vriend. Een bijzonder hartelijke en buitengewoon inspirerende man, die een goede persoonlijke omgang met mensen even ernstig nam als zijn theoretische en praktische politieke werk.

Spijt hebben we natuurlijk ook over het heengaan van een zeer begaafd mens, die zich niet insnoerde in andermans theoretische schema's, maar de politiek-theoretische erfenis van der arbeidersbeweging, onafhankelijk en met grote intensiteit en integriteit verwerkte en tot nieuw leven bracht. Karl Marx en Ernst Bloch mocht hij dan ook met recht zijn grote leermeesters noemen.

Aanvankelijk 'evangelisch' georiënteerd vluchtte de dienstweigeraar Rudi Dutschke uit de DDR naar West-Berlijn en zou daar, net als Cohn-Bendit in Parijs, de belangrijkste woordvoerder van het studentenverzet van de zestiger jaren worden. 'Een merkwaardige heilige' noemt zijn vriend Daniël Cohn-Bendit thans 'deze oude theoloog die zich tot het warmbloedige marxisme keerde toen hij van Oost naar West ging. Rudi Dutschke was toch geen utopist, in de zin van en wereldvreemde dromer, noch een nostalgist naar vergane rode glorie. Een 'Mythos der Ferne' wees hij af, evenals een 'Mythos der Vergangenheit'. Sprekend en schrijvend over het socialisme was hij voortdurend bezig met de zeer concrete spanning tussen doeleinden op korte en lange termijn. In het negeren van die spanning, zag hij het prijsgeven van de zin van het socialistisch perspectief. 'Hij was bezeten van de demon van de politiek', schrijft Cohn-Bendit, 'altijd op zoek om een perspectief te ontdekken, waar je door de bomen het bos niet meer zag'.

Als Rudi ons verraste met 'ongelooflijke' en uitdagende perspectieven, dan leek dat soms een vlucht naar voren, maar in wezen werd hij gedreven door de diepe overtuiging dat we met minder niet toe zouden kunnen. Zo ook in het interview dat we met hem in Bevrijding mochten hebben (8-4-78): 'Het is mijn mening dat er geen vrij, socialistisch en vreedzaam Duitsland mogelijk is, als het Duitse vraagstuk niet werkelijk wordt opgelost. Duitsland mag geen gevaar voor anderen meer zijn. Daarvoor is het echter ook noodzakelijk dat voor het Duitse volk inhoud wordt gegeven aan het recht op autonomie. En dat kan pas in de kontekst van een naar socialisme strevend kontinent. Ik ben me ervan bewust, dat we hier ver van verwijderd zijn. Maar op den duur valt daar niet meer aan te ontkomen. Proberen we dat wel, dan zou dat wel eens dodelijk kunnen zijn'.

Rudi Dutschke was zeer doordrongen van de

Foto: Paul Babelowsky

noodzaak van een 'Derde Weg' naar dit socialistische Europa. De 'monopolie-bureaucratie' in het zogenaamde 'reële socialisme' van Oost-Europa, veroordeelde hij met gelijke felheid als de 'monopolie-bourgeoisie' in West-Europa. Hij bestreed het 'neurotische anti-communisme' in de westerse wereld, maar niet als apologet van het Moskou-communisme. Daarvoor was hij te zeer doordrongen van de herleving van een nieuwe klasse-maatschappij in Oost-Europa. 'Wat wij socialisten in de BRD van het 'reële socialisme' in de DDR en de Comecon-landen vinden, hebben we vaak genoeg laten blijken: alles is daar reëel, behalve het socialisme' (Rudi Dutschke op de PSP-manifestatie in Amsterdam 15-4-78).

Met zijn proefschrift 'Ein Versuch Lenin auf der Füsse zu stellen' leverde hij een diepgaande historisch-materialistische analyse van de wortels van het Sovjet-Russische produktie-systeem en de invloed daarvan op de 3e Internationale. In dit werk laat hij zien dat in het 'half-Aziatische' Rusland de aanvankelijk West-Europees georiënteerde Bolsjewieken niet meer uit de voeten konden met egalitair-demokratische opvattingen. Zij gingen die allengs meer en meer bestrijden. Er ontstond daarom al gauw een partij van autoritaire opvoeders en daarmee eveneens een partijmodel, dat na de konsolidatie van de revolutie tot internationale norm ('Kominintern') werd verheven. Die norm gold ook voor West-Europa, waar de arbeidersbeweging wél kon voortbouwen op burgerlijk-demokratische verworvenheden en juist tot taak had die verworvenheden ten gunste van de eigen klasse op te rekken.

Zijn grote belangstelling voor het 'Stalinisme-debat' kwam niet voort uit een louter historische belangstelling en nog minder uit de behoefte om communistische partijen in het Westen een handje te helpen om tot een modus-vivendi met hun belaste verleden te komen. Het was voor hem een onvermijdelijk stuk theoretisch-politieke arbeid, om de weg vrij te maken voor een 'gordijn'-overschrijdend Europees socialistisch perspectief.

'We moeten goed begrijpen' aldus Rudi Dutschke in voornoemd interview, 'dat de Europese arbeiderklasse over twee fronten verdeeld is. Aan de ene kant zit ze vast

in de NAVO en aan de andere kant in het Warschaupact. Ze moet daarom aan beide kanten uit deze blokken bevrijd worden. Dat moet het strategische doel blijven. Dat is de voorwaarde waaronder ze pas werkelijk zelfstandig haar weg kan gaan'.

Zijn politieke zelfstandigheid ten opzichte van sociaal-demokratie en communisme heeft hem nimmer doen wegglijden naar een van de vele Maoïstische of Trotskistische sektes in de BRD. Integendeel, hij heeft deze 'Sektiererei' steeds gebrandmerkt als een grote hinderpaal voor de door hem zo gewenste linkssocialistische partijvorming in West-Duitsland.

Het laatste wat we van hem weten was, dat hij een groeiende belangstelling aan de dag legde voor de 'groenen', omdat die in ieder geval anders dan het door hem zo verfoeide sektendom aansluiting hadden weten te krijgen op bredere groepen in de West-Duitse samenleving. Hij leek in de 'groene beweging' kansen te zien om het 'linkse ghetto' in zijn land eindelijk open te breken. Toch zou het gebrek aan een duidelijke socialistische oriëntatie bij de ekologisten hem op den duur ongetwijfeld voor problemen hebben geplaatst, want Mark en Bloch zou hij nimmer ontrouw geworden zijn.

Met veel respect willen we tenslotte herinneren aan Dutschke's opvallende politieke en menselijke interventies in het 'terrorisme-debat'. Hij koppelde toen een felle morele en politieke afwijzing van de RAF-praktijken aan een persoonlijke kritische solidariteit met de RAF-gevangenen. De moord op Buback veroordeelde hij als een 'reaktionaire daad', maar tegelijkertijd spande hij zich sterk in tegen de onmenselijke gevangenisituatie in de BRD, ging hij demonstratief naar de begrafenis van Holger Meins en onderhield hij een nauw persoonlijk contact met Horst Mahler. Kennelijk achtte hij het in niemands belang om de RAF-gevangenen dubbel te isoleren. Het getuigde in die bewogen dagen van moed en edelmoedigheid.

Rudi Dutschke was een revolutionaire socialist.. 'theoretisch ondogmatisch en anti-autoritair, in de praktijk puriteins en moralistisch', zoals Cohn-Bendit hem trefzeker maar niet zonder tederheid heeft herdacht. Hij vond dat iedere socialist de grote doeleinden van zijn beweging, afschaffing van de 'Herrschaftsstaat' en de loonarbeid, ernstig moest blijven nemen. Maar die verre opdracht, deed hem evenzeer de noodzaak onderkennen van geloofwaardige, concrete overgangsprogramma's náar het socialisme. 'Wir brauchen sie. Wir brauchen sie jetzt', schrijft hij daarover met grote nadruk aan het slot van zijn proefschrift. Een belangrijke taak, die zonder Rudi ongetwijfeld moeilijker zal worden.

GIED TEN BERGE
JACK HOFMAN

PSP

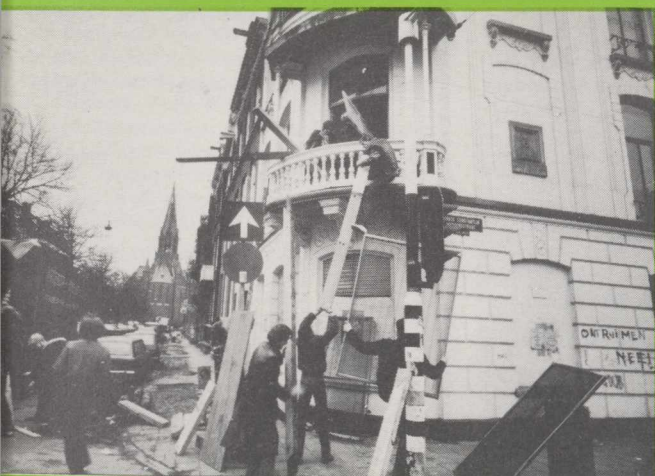
Bevrijding

JAARGANG 24 N^o5 8/3/'80 125 cent

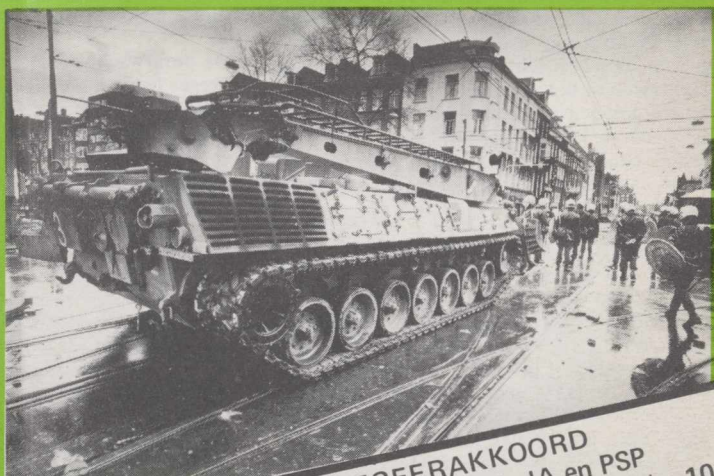
WONINGNOOD IS
SPEKULANTENBROOD

PAG. 2, 13 en 14

SURINAAMSE
STAATSGREEP PAG. 3

PVDA: GEEN LINKS REGEERAKKOORD
interview met de voorzitters van de PvdA en PSP
Max van der Berg en Lambert Meertens, pag. 7 t/m 10

WONINGNOOD IS SPEKULANTENBROOD

De bom is tenslotte ergens anders gebarsten. Alle opgekropte agressie tussen krakers en gemeente Amsterdam ontladde zich op vrijdagavond 20 februari in een gigantische vechtpartij, bij een poging van de mobiele eenheden om het gekraakte pand op de hoek van de 1e Constantijn Huygensstraat en Vondelstraat te ontruimen. Het was genoeg om de zaak volledig te doen eskaleren. In één nacht was de omgeving van het pand veranderd in een op het oog onneembare vesting. Het bleek uiteindelijk nog steeds niet genoeg voor de erkenning van het maatschappelijke probleem van de woningnood: even leek het er op dat de woningnood en de huisvestingssituatie van de krakers eindelijk als uitgangspunt van handelen genomen zouden worden bij het oplossen van de ontstane nood-situatie. De bestemming van het pand vormde een belangrijke schakel in de onderhandelingen.

Die onderhandelingen waren bijna geslaagd, toen burgemeester Polak de hele zaak alsnog verwees naar de afdeling 'openbare orde' en met zeer groot materieel (meer dan duizend mensen, tanks, pantserwagens en waterkanonnen) de rechtsorde en rust kwam herstellen. Wat heeft hem ertoe gebracht om de krakers op de valreep niet een paar uur de tijd te gunnen om op zijn voorstel in te gaan? Immers, om kwart voor drie 's nachts liet hij weten, dat hij om uiterlijk half vier antwoord moest hebben op de vraag of de barrikaden 's morgens ongestoord weggehaald konden worden. Tot twee uur 's nachts hadden de fractievoorzitters van de raad nog vergaderd en daarbij is dat ultimatum niet aan de orde geweest. De grote vraag is dan: wanneer en door wie is tot die massale actie besloten? En vooral ook: waarom valt toch iedere keer weer de afweging tussen een haalbaar compromis en het met machtsvertoon herstellen van de rechtsorde in het voordeel van het laatste uit? Is dan ook een progressief burgemeester vatbaar voor de kritiek zoals die o.a. op maandagavond door AVRO's Televisier gesuggereerd werd, namelijk dat gezag niet moet wijken voor straatgeweld?

De burgemeester heeft enorme risico's genomen. Het vertrouwen in het gemeentebestuur (en ook in de raadsleden) is weer ondergraven. De frustraties over het niet reageren op de woningnood en het met tanks reageren op gevolgen daarvan zijn weer gegroeid. Door zijn opmerking, dat de krakers zich moeilijk kunnen beroepen op hun eerbied voor democratische procedures, heeft Polak achteraf nog blijk gegeven van het niet serieus nemen van de onderhandelingen. En nog steeds wordt van de zijde van het gemeentebestuur geen enkele verantwoordelijkheid genomen voor de gebeurtenissen door te erkennen dat een falend volkshuis-

vestingsbeleid aan de kraakacties ten grondslag ligt. Sterker nog: op zaterdag werden als een konijn uit een hoed plannen getoverd om het pand te bestemmen voor de opvang van bewoners van brandgevaarlijke pensions om de krakers te wijzen op de onterechtheid van hun actie en de welwillendheid van de gemeente. Daarmee heeft het gemeentebestuur, zo verklaarde de PSP-Amsterdam, de verdenking op zich geladen groepen woningzoekenden tegen elkaar uit te spelen.

Een andere vraag blijft, welke nou eigenlijk de juridische basis tot optreden van de politie was. Er was geen ontruimingsbevel van de rechter. De Rechtswinkel Amsterdam en het Klachtenburo Politieoptreden hebben burgemeester Polak al laten weten dat volgens hen de politie niet bevoegd was tot optreden. Ook de burgemeester had van het oorspronkelijke optreden van de eenheden op vrijdagavond niet geweten. Bij de ontruiming van de Groote Keyzer heeft Polak steeds gezezen op zijn rechtsplicht tot ontruimen door de rechterlijke uitspraak. Zo'n rechtsplicht ontbreekt hier, zoals Polak zelf ook constateerde. Er was geen noodzaak tot optreden. Het ontbreken daarvan wordt zelfs versterkt door het feit dat de eigenaar van het pand vrijdagavond al liet weten, dat hij geen prijs stelde op ontruiming onder deze omstandigheden. En die eigenaar liet ook doorschemeren, dat twijfels over het in gebruik zijn van het pand uiterst gerechtvaardigd waren (als het pand in gebruik was, dan zouden de krakers immers huisvredebreek plegen en strafbaar zijn). Waarom nou juist hier de lont in het kruitvat is gestoken, is een vraag waar Polak het niet gemakkelijk mee zal hebben.

De onverwacht grote steun die de krakers gekregen hebben, maakt duidelijk dat Amsterdam niet kan verwachten dat de onrust en onlusten over de woningnood beperkt blijven tot de spreekzaal bij herhuisvesting. Dat erkennen zou een stap zijn in de richting van een oplossing. Het is goedkoop om alle vernielingen en rellen achteraf op rekening van de krakers te schuiven en hen daarmee in de hoek van radraaiers en rellenochoppers te drukken. Dat het konflikt tussen krakers, speculanten en gemeentebestuur zo verhard is, dat de gewelddadigheden van alle kanten niet worden gevreesd, is een levensgevaarlijke zaak. De noodzaak tot deëskalatie heeft zich haarscherp doen voelen. De politieke wil voor een beter volkshuisvestingsbeleid is daarbij een voorwaarde. En voorkomen moet worden dat het ten koste van alles aantonen van de politieke onwil een belemmering vormt voor die deëskalatie.

ANDREE VAN ES

bevrijding

Verschijnt tweemaal per maand
Uitgave van de PSP

Redactie:
Rudi Boon
Cora Mulder
Roel Sandvoort (red. sekr.)
Joost Schipper
Lex Spaans
Siep van der Werf

Vormgeving
Dick Breebaart
Albo Helm (illustratie)
Simon B. Kool

Redaktiesekretariaat, administratie
en partijburo tel: 020 - 26 73 74
(t.n.v. Roel Sandvoort)
Postbus 700 1000 AS Amsterdam
Ab. f. 30,00 per jaar
Postgiro 194240 t.n.v. PSP Amsterdam

Advertentietarief:
(Alleen voor niet-kommerciële advertenties)
f. 1,- per mm per kolom
1/1 pag. f. 1000,-; 1/2 pag. f. 500,-

Druk: Bevrijding, Amsterdam

inhoud

SURINAME de machtsgreep	pag. 3
ANTILLEN in de nadagen van het statuut	pag. 5
INDONESIE korvetten en mensenrechten	pag. 6
PvdA/PSP interview met Max van der Berg en Lambert Meertens	pag. 7 t/m 10
ONDERWIJS de middenschool konkreter	pag. 11
KRAKEN politiek in de praktijk	pag. 13
LOONSTOP	pag. 16
fotoos voorpagina Paul Babeliowsky	

SURINAAMSE STAATSGREEP

Een maand voor de geplande verkiezingen grijpen 300 (van de 800) militairen de macht in Suriname. Onder de Surinaamse bevolking overheersen eerst de gevoelens van opluchting omdat een einde aan het bewind Arron is gemaakt.

De Nationale Militaire Raad laat een burgerraad door Eddie Bruma formeren. Wat voor een 'andere' regering komt er? Wanneer treden de militairen terug? Wat betekent de aanwijzing van Bruma? Wanneer u dit leest weet u waarschijnlijk meer. Toen wij dit stuk schreven, 2 maart, was de situatie nog vol onzekerheden.

Het NOS-journaal laat beelden zien van een Surinaams televisieprogramma wat de Surinamers zelf twee keer te zien krijgen: drie Surinamers liggen in hun onderbroek op de grasmat van de Memre Boekoe-kazerne, het hoofdkwartier van de nieuwe machthebbers. De vorige avond hebben ze in gestolen militaire uniformen een bordeel overvallen, de kas gepikt en de dames zonder betalen misbruikt. 25 stokslagen op de rug is hun eerste straf. Voor Nederland onthutsende beelden. 'Clean government' is het algemene parool waar de Surinamer naar verlangt en waar de militairen op inspelen. 'De ambtenaren komen voortaan op tijd' luidt het bevel van de militairen. Ze sluiten aan bij de algemene onvredegevoelens in Suriname over de hand gegroeide corruptie, baantjesregulering, fraude, vriendjespolitiek, verdere verrijking voor de rijken, verdere verpaupering voor de armen.

Het eerste kabinet Arron kwam in 1973 aan de macht als reactie op het conservatieve Lachmon-Sedney VHP-PNP bewind. Felle stakingen, waarbij 1 dode viel, gingen aan de machtswisseling vooraf. In '75 werd Suriname onafhankelijk, eindelijk. Veel Surinamers vierden het toen al in Nederland. Met de onafhankelijkheid in Suriname was er hoop voor een ander beleid. Het gigantische ontwikkelingshulpgedrag beloofde de Surinamer volgens sommige politici, een gouden toekomst. Maar de hulp kwam op de verkeerde plaats: grootschalige ontwikkelingsprojecten waarbij de belangen van vooral Nederlandse investeerders, aannemingsmaatschappijen en ingenieursburo's samen liepen met hun Surinaamse tegenhangers in de elite. Gereedgekomen landbouwgrond werd onderhands aan de vriendjes van de regeringskliek verdeeld. Toen het bij een minister te gek werd, moest hij een jaar naar de gevangenis waar hij overigens toen meer buiten dan er in zat. Deze minister, Willy Soemita, stond nu als tweede op de verkiezingslijst van de VDP-oppositie onder Lachmon.

VREUGDE

De eerste jaren na de onafhankelijkheid gingen er meer Surinamers terug naar hun moederland dan er naar Nederland kwamen. Er was hoop. Maar de hoop was ijdel, de trek naar Nederland nam weer sterk toe. De regering Arron bleek corruptie tot systeem te hebben verheven, de ziektenkostenverzekering wordt al jarenlang 'volgend jaar' ingevoerd, de ouderdomsvoorziening en de kinderbijslag is erg laag en loopt jaren achter, de werkeloosheid verbetert niet. De vreugde om het verdwijnen van de regering

Arron is dan ook zeer begrijpelijk. 27 maart zou Suriname een nieuw parlement kiezen. Het waren vervroegde verkiezingen (zie Bevrijding nummer 19 - '79) waarbij de feiten van fraude bij de uitgifte van de stemkaarten zelfs niet eens serieus weerlegd werden. Het verkiezingssysteem is het ingewikkeldste ter wereld, een mengvorm van evenredige vertegenwoordiging en distriktenstelsel, dat zo vaak gewijzigd is als een zittende regering maar voor haar positie nodig acht. De partijen zijn vooral opgebouwd op ethnisch-kulturele elementen, die zeker in de verkiezingsstrijd stevig benadrukt worden. In een land waar Creolen, Hindoestanen, Javanen, Bosnegers en Indianen een eigen geschiedenis, taal, godsdienst en ras hebben en vanuit het koloniale verleden nooit tot samenwerking gestimuleerd zijn; integendeel. Een van de sergeants, Sital, zei dan ook van de week: 'Verkiezingen bieden geen enkele garantie dat er werkelijke veranderingen zullen komen'. Ondanks al deze sombere opmerkingen over de geplande verkiezingen, is het verdwijnen ervan natuurlijk zeer verontrustend. Bezorgdheid voor de democratie is dan ook terecht, al dient die niet pas bij de staatsgreep op 25 februari te beginnen.

BRUMA

De conflicten in de SKM, de Surinaamse Krijgsmacht, dateren vanaf de oprichting bij de onafhankelijkheid. Twee zaken spelen daarbij een rol: het leger zou ook ontwikkelingstaken moeten hebben, wat in het Caraïbisch gebied

wel meer gebeurt. (Guyana bijvoorbeeld) en ook enge kanten heeft. Daarnaast wensten de onderofficieren erkenning van hun vakbond. Januari '79 gingen ze al demonstratief de straat op uit protest tegen een straf, die hun sekretaris kreeg op het publiceren van een brief vol grieven tegen de legerleiding. De zaak is blijven pruttelen tot het jaar later tot een stevige uitbarsting kwam. Steeds meer verhardde de situatie zich, waarbij ook de groeiende aandrang op premier Arron op bemiddeling mogelijk te maken hooghartig genegeerd werd. Drie gearresteerde onderofficieren hoorden 10 maanden en ontslag uit het leger tegen zich eisen. Hun actie werd inmiddels gesteund door acties van drie (van de vier) vakcentrales, spontane inzamelingen onder het publiek, verklaringen van de linkerkant in de Surinaamse politiek.

Dinsdag 26 februari zou de uitspraak zijn van de krijgsraad, een harde confrontatie tussen demonstrerende militairen, stakers, publiek de politie lag voor de hand. Maar een dag ervoor had de Nationale Militaire Raad de macht al overgenomen. Het gaat uiteraard om meer dan een uit de hand gelopen vakbondskonflikt. De sfeer leek daarvoor in de dagen voor de omwenteling te veel op de gespannen stakingen in '73. Maar het is beslist niet duidelijk of het een koelbloedige coup is van een paar sterke lieden op de achtergrond. Het lijkt er op dat de zaak zich in de zwaar verloederde toestand in Suriname zo geëskaleerd heeft, dat de weg terug niet meer mogelijk was, zeker niet toen de eerste dode viel.

Wel dringt zich de vraag meer en meer op wat de positie van Eddy Bruma is. Bruma en zijn vriend Leeftang waren de verdedigers van de gearresteerde onderofficieren voor de krijgsraad. Beiden zijn aangewezen als informateur van een burgerraad. Deze burgerraad zal onder de militairen geplaatst worden. Wie is Eddy Bruma? Allereers blijkt Bruma een nationalist

te zijn, oprichter van de Partij Nationalistische Republiek (PNR), die zich fel tegen het Nederlandse kolonialisme keerde op zowel cultureel als economisch gebied (Bruynzeel bijvoorbeeld). Hij was een actief vakbondsleider die zich zo tegenover Pengel en Lachmon plaatste. Het nationalisme van Bruma is echter Creools getint, wat door Lachmon handig uitgepeeld werd door de aanval op zijn conservatieve beleid als een aanval op de Hindoestanen op te vatten. Toen Bruma minister van economische zaken was (73-77) heeft hij (en de andere twee PNR-ministers) weinig van een alternatief waargemaakt. Maar wat nog ernstiger is, hij is als minister ook in korrupciezaken verwickeld en is langzamerhand ook een deel van de Surinaamse elite geworden, waarbij de vete met Lachmon steeds dieper begraven werd. De PNR is in 1979 gespleten, waarbij een vleugel waarin de stem van Bruma duidelijk overheerst, bij de verkiezingen op de VDP-lijst opgenomen was. Leeftijd stond ook op die lijst.

EN NEDERLAND?

Nederland is zeer nauw betrokken bij Suriname: vanuit de historie, de overheersende positie van het Nederlandse bedrijfsleven in Suriname, de helft van het Surinaamse volk in Nederland en - beslist niet te vergeten - de ontwikkelingshulp. De ontwikkelingshulp wordt besteed aan projecten die de gewone Surinamer niet helpt. De Surinaamse elite wordt er beter van. Nederland beperkt zich tot technische bezwaren. Bezorgdheid voor de werking van het parlementaire systeem was er hier nauwelijks. Dat de boel goed fout liep bleek wel uit de stroom Surinamers naar Nederland, wat echter in Den Haag niet tot reacties leidde.

De ontwikkelingshulp aan Suriname is in een verdrag vastgelegd, Suriname heeft juridisch recht op het geld: de soort regering is niet terzake. Maar het geld moet besteed worden binnen een (vrij vaag) plan en wordt per project beoordeeld en betaald. Nederland heeft dan ook een behoorlijke vinger in de pap. De Surinaamse economie is zo zwak dat inhouding van Nederlandse hulp directe gevolgen zal hebben. Wanneer er nu een kans komt om de plannen te wijzigen zodat de gewone Surinamer daar eindelijk ook wat beter van zou worden, moet dat met beide handen worden aangegrepen. De Nederlandse ontwikkelingshulp financiert echter tot nu toe vooral plannen waarbij Nederlandse ondernemingen betrokken zijn: Bruynzeel, Billiton, HVA, OGEM, Heidemij, Nedeco e.a.

Een andere vraag is of Nederland de hulp als drukmiddel moet gebruiken om de democratie te herstellen. Die vraag komt dan wel wat rijkelijk laat, de parlementaire democratie lijkt voorlopig wel afgeschaft, en daarvoor werkte het niet. De situatie in Suriname nu is niet te vergelijken met de Zuid-Amerikaanse dictaturen: een sergeanten-aktie om een vakbondszaak, waarbij men met 300 man de macht overneemt. De bevolking lijkt niet ontevreden met de verandering: er is geen marteling van politieke tegenstanders; geen censuur. De toekomst is vol vragen. Wanneer de situatie goed fout loopt dan zal Nederland daar voor ontwikkelingshulp konsekwenties aan moeten ver-

binden. Tot nu toe is het Nederlandse ontwikkelingshulp nauwelijks gerelateerd aan democratie. Landen als Indonesië en Columbia zijn konsentratielanden voor de hulp, Nicaragua wordt na verjaging van de diktator Somoza, niet als konsentratieland toegelaten. Wij kunnen het ons niet voorstellen dat er een land is waar een bloeiende democratie zou zijn, terwijl er een politiek-economisch beleid is waarbij het volk sterk uitgebuit wordt.

TOEKOMST

Een politiek program is nog niet bekend, de keuze van Bruma roept vragen op. De rijken worden met rust gelaten en de buitenlandse investeringen blijven ongemoeid. Kunnen we de toekomst optimistisch tegemoet zien? Voorbeelden van militaire coups zijn weinig belovend, zelfs al waren ze oorspronkelijk links gericht:

Portugal, Peru. Stel dat de militairen het beste willen en doen. Ze zitten er dan toch na 7 doden en zonder democratie voorlopig. De steun van de bevolking zullen ze hard nodig hebben. Maar de schatkist is leeg, de economie zeer zwak en zeer afhankelijk van het buitenland (Nederland en USA). De bevolking zal verbeteringen verwachten, maar kan je dat (spoedig genoeg) waarmaken in zo'n derde-wereldland? Alleen een socialistische politiek die de groot-schalige ontwikkelingsplannen ombuigt, de tussenhandel aanpakt, de buitenlandse investeringen anders richt, kan een echte verandering bewerkstelligen. Een beleid van 'clean government' is daarvoor onvoldoende. De samenstelling van de burgerraad zal ons duidelijkheid moeten brengen of er een kans is dat Suriname er beter op wordt.

SIEP VAN DER WERF

KOLONIALE ZEGENINGEN IN OPSPRAAK

De gebeurtenissen in Suriname - het verjagen van de korrupte regering Arron door sergeanten waarvan je je afvraagt wat zij daartegenover zullen zetten - hebben de zegeningen van het Nederlandse kolonialisme weer eens in opspraak gebracht. In onze laatste kolonie, *de Antillen*, doen we het geen haar beter. Ook hier een economie die zich primair richt op Westerse kapitaalsbelangen. Ook hier met Nederlandse ontwikkelingsgelden betaalde prestigeprojekten waar de bevolking niets aan heeft. Ook hier korrupcie en patronage, bedreven door een bovenlaag die het uitsluitend op het eigen belang voorzien heeft, in het zadel gehouden door koloniale en neokoloniale verhoudingen, waarbinnen het op de voorgrond treden van konstruktieve politieke krachten onmogelijk wordt gemaakt. De Antilliaanse bevolking wil duidelijk van dit soort toestanden af. Daarvan getuigen de verkiezingen van vorig jaar, waardoor de vooruitstrevende *M.A.N.* in de regering is genomen die, vooral ook door premier *Don Martina*, ongetwijfeld korrupcie wil aanpakken en zeker meer steun verdient dan enig eerdere Antilliaanse regering.

Maar hoezeer ook een dergelijk goedwillend kabinet gevangen zit in de bestaande kapitalistische en korrupte structuur bewijst het artikel van *Joseph Simmons* van het *Antilliaans Kontaktcentrum*, elders in dit nummer, over wat er feitelijk op de Antillen gaande is. *Joseph Simmons* schreef eerder in *Bevrijding* nummer 19, 1979, een uitvoerige analyse van de Antilliaanse verkiezingen. Bij de begrotingsbehandeling voor Antilliaanse Zaken op 13 februari j.l. in de Tweede Kamer ging *Fred van der Spek* vooral in op de rol van Nederland en Nederlanders bij de ontwikkelingen op de Antillen. Want het moge dan een verheugend feit zijn dat minister *van der Stee* de opheffing heeft aangekondigd van *STICUSA* er blijven nog genoeg

onverkwikkelijke Westerse geintjes over die het lot van de Antillianen bepalen. Het barst er van de handige uitbuikers, met name ook Nederlandse, omringd oor louche financiële experts en belastingfraudeurs. In Vrij Nederland wordt sinds begin januari regelmatig geschreven over de *'Antillen-route'*. Het is het verhaal van de net-legale of net-niet-legale financiële trucjes, waardoor zowel de Nederlandse fiscus als de Nederlandse Antillen regelrecht worden opgelicht. Daarbij treden allerlei, op het eerste gezicht fatsoenlijke lieden uit het Nederlandse openbare leven aan, zoals CDA-voorzitter *Steenkamp*, ex-minister *Schmelzer* en CHU-coryfee baron *Van Verschuier*, (die als commissarissen van *Van Landschot* bankiers via *'Guldenrent NV'* misbruik maken van de zwakke Antilliaanse economie. Zelfd de namen van (inmiddels ex-) staatssecretaris van financiën *Noteboom* en nota bene *Van der Stee* zelf worden in een of ander dubieus verband genoemd. De verontwaardiging van Nederlandse Kamerleden over de toestanden op *St. Maarten* doen in dit verband hoogst merkwaardig aan.

Fred van der Spek signaleerde als grootste probleem de oriëntatie op Nederland en de isolering in het Caribisch gebied. Oriëntatie op het Caribisch gebied en dan juist op die gebieden waar een progressief beleid wordt nagestreefd is het enige perspectief voor een werkelijk zelfstandige ontwikkeling. Iedere dag langer in het Statuut is daarbij een hinderpaal. Natuurlijk moeten de Antillen, in tegenstelling tot waar de Nederlandse regering zo bang voor is, zich daarbij op *Cuba* oriënteren. Het is in de regio het enige land dat in staat moet worden geacht de Antillen te helpen zich te ontdoen aan de gevolgen van langdurige kapitalistische processen.

RUDI BOON

IN DE NADAGEN VAN HET STATUUT

Terwijl gedurende de wintermaanden de stroom Antillianen naar Nederland afneemt, ruilen Nederlandse ministers, parlementariers en koninkrijkswerkgroepleden de Nederlandse kou voor de Antilliaanse hitte. Afgelopen januari bezochten minister van der Klauw (BZ), minister van der Stee (Nederlandse-Antilliaanse Zaken), een delegatie van 17 Eerste en Tweede Kamerleden en oud premier Barend Biesheuvel's Koninkrijkswerkgroepleden de Nederlandse Antillen. De Nederlandse Antillen genieten een grote belangstelling in de nadagen van het koloniale Statuut (dat de staatsrechterlijke structuur van de Antillen met Nederland regelt).

De Antilliaanse hitte blijkt bepaalde Nederlandse politici weleens parten te spelen als men afgaat op de uitspraken en gedragingen van sommigen van hun. Allereerst was er de uitspraak van Chris van der Klauw dat hij er vanuit gaat dat de Nederlandse Antillen een staatkundige eenheid zullen blijven vormen. Dit zette kwaad beleid op Aruba waar Betico Croes in felle bevoordingen de uitspraak van Van der Klauw hekelde. Van der Klauw werd door minister Van der Stee te verstaan gegeven dat hij zich niet in de staatkundige wespennest-structuur van de Antillen moest steken en hij zwakte zijn uitspraak af.

Ook de Nederlandse Kamerleden toonden zich geschokt door wat ze de *bestuurlijke chaos op het Bovenwindse eiland St. Maarten* noemden. Bij een eerder bezoek aan het eiland van een parlementaire delegatie in juni 1978 had CDA kamerlid Piet van Zeil een hoge vorm van corruptie en bestuurlijke wanorde op het grootste Bovenwindse eiland gekonstateerd. Al bijna 25 jaar lang heerst de 'ongekroonde koning' Claude Wathey op het eiland, een net van politieke patronage, parasitaire overheidsdiensten en corrupte ambtenaren kwekend.

Al 25 jaar lang wordt St. Maarten evenals de overige Antilliaanse eilanden gebruikt als operatieterrein voor buitenlandse investeerders. De strategie die hier gebruikt wordt: 'industrialisation by invitation' (het aantrekken van buitenlands kapitaal en Nederlandse ontwikkelingshulp), voor de bouw van grote hotels en een hoge invoer van luxe en konsumptieartikelen, heeft het eiland een werkeloosheidscijfer dat bijna te verwaarlozen is, opgebracht.

Maar deze vorm van economische 'ontwikkeling' maakt van St. Maarten een erg afhankelijk eiland. Grote rijkdom voor sommige politici en anderen die een makelaarsrol vervullen voor buitenlands kapitaal, betrekkelijke welvaart voor alleen maar daarnaast een totale afhankelijk-

heid van besluitvorming in het buitenland. In het kielzog van buitenlandse investeerders en Amerikaanse dollars kwamen illegale arbeiders in grote getale het eiland binnen. Zij komen uit Haiti, het Franse gedeelte van St. Maarten, St. Kitts en andere kleine eilandjes in de buurt. Zij wonen onder erbarmelijke omstandigheden, zijn dagloners en genieten geen enkele sociale voorzieningen.

Overheidsdienaren verschijnen al jaren niet op hun werk alhoewel ze nog steeds op de loonlijst staan, met als gevolg een complete bestuurlijke chaos.

Oppositie in de Eilandsraad (Gemeenteraad) van St. Maarten bestaat pas sinds 1 jaar. Daarvoor had het 25 jarige 'patronagesysteem' van gedeputeerde (wethouder) Claude Wathey bij alle verkiezingen de oppositionele partijtjes weggevaagd. Maar al bijna 25 jaar lang ageren groepen progressieven en de machteloze buitenparlementaire oppositie tegen het systeem dat door Wathey in stand wordt gehouden.

POTVERTEREN

De publikatie van het rapport van de Commissie van Onderzoek naar de situatie op St. Maarten en de patriarchale houding van sommige Nederlandse Kamerleden die vóór het benoemen van een Nederlandse regeringscommissaris zijn, zal het systeem niet afbreken.

'Economische Ontwikkeling' als in het geval St. Maarten waar buitenlandse investeerders uitgenodigd worden zich te vestigen tegen belachelijk lage belastingfaciliteiten, waar zakenlieden en grote Amerikaanse en Nederlandse bedrijven hun winsten ongelimiteerd kunnen exploiteren, leidt onvermijdelijk tot een chaos. De overheid treft immers geen maatregelen op wettelijk gebied en laat bijna alles over aan de inzichten van het bedrijfsleven. Het parlement wordt ook beschouwd als een middel om eigen privé belangen te behartigen en sommige politici en 'hogere' ambtenaren potverteren en

parasiteren op de belastinggelden waarbij de kollektieve belangen van de bevolking helemaal geen rol speelt.

NATUURSCHOON

Dat het op de Antillen nog altijd ontbreekt aan een nationale ontwikkelingsideologie, dat zelfs bij de redelijk progressieve MAN/MEP-regering van Don Martina 'ontwikkeling' gezien wordt als 'industrialisation by invitation' waarbij grote buitenlandse bedrijven het ene eiland tegen het andere uitspeelt in het Caraïbisch gebied, toont het geval Hess-Oil aan. De Amerikaanse oliegi-gigant Amerada Hess heeft op St. Croix (Virgin Islands) een van de grootste olieraffinaderijen ter wereld (700.000 barrels per dag). Met een aflopend tax-holiday (belastingvrijdom) en een eilandsbestuur dat duidelijk meer inkomsten uit een nieuw te sluiten overeenkomst opeist, liet Hess haar oog vallen op het eiland St. Lucia.

In 1977 werd er met de toenmalige regering van het Eiland een zeer nadelige overeenkomst gesloten, waarbij de radicale linkse oppositie het kontrakt als een belediging voor het volk van St. Lucia bestempelde.

Juli 1979 kwam de linkse Arbeiderspartij op het eiland aan de macht door een grote verkiezingsoverwinning en heropende onmiddellijk de onderhandelingen met Amerada Hess. Met de onderhandelingen nog gaande, zowel op St. Croix als St. Lucia, kwam Amerada Hess op Bonaire opdagen om op dit Nederlands-Antilliaanse eiland, bekend om haar natuurschoon en unieke flamingo kolonies, een olieraffinaderij te vestigen. Het Boneriaanse Eilandsbestuur reageerde prompt, en alles ziet er naar uit dat binnenkort Hess Oil tot een overeenkomst met Bonaire zal komen. Met de discussies nog gaande, over de latere staatkundige structuur tussen de eilanden onderling en de kans dat alle zes eilanden uiteindelijk hun eigen weg zullen gaan, eiste Bonaire haar deel van 'ontwikkeling' op in navolging van Curacao, Aruba en St. Maarten. Dat er elders in het Caraïbisch gebied eilanden zijn waar men de uitbuitingspraktijken van multinationals probeert in te dammen door te komen tot kollektieve afspraken heeft men op de Antillen geen weet.

Dat er op eilanden als St. Lucia en Grenada (waar in maart 1979 door een staatsgreep een radicaal linkse beweging aan de macht kwam) men een nieuwe ideologie van ontwikkeling heeft, dat men streeft naar sociale veranderingen in het Caraïbisch gebied, en dat men wil afrekenen met verschillen tussen de eilanden onderling en zich niet laat uitspelen door grote multinationals, lijkt men op de Antillen niet te willen inzien bij de Overheid.

JOSEPH SIMMONS
KONTAKTO ANTIANO
ROZENGRACHT 150
1016 NJ AMSTERDAM
020-25 13 72

KORVETTEN VOORDELIJGER DAN MENSENRECHTEN

Hoeveel rottigheid er ook door het Suharto-regiem wordt bedreven, de hartelijke Nederlands-Indonesische betrekkingen worden er niet door gehinderd. Van der Klauw en Van Agt gaan in april op bezoek, hetgeen, naar zichzelf zeggen, als uitdrukking van die vriendschappelijke banden moet worden opgevat. In de notitie over de situatie in Indonesië en met name op Oost-Timor die op 21 en 26 februari in de Tweede Kamer werd behandeld, stelt de regering de zaken zoals gewoonlijk weer bijzonder rooskleurig voor. Van de regering mogen de *korvetten* gerust geleverd worden.

Hoewel er bij het ter perse gaan nog niet gestemd is, lijkt het wel zeker dat de *motie Van der Spek* die intrekking van de exportvergunning vraagt, het niet zal halen. Alhoewel de steun daarvoor groter is dan ooit het geval was bij eerdere pogingen om deze leverantie ongedaan te maken. Meest opvallend daarbij is dat de *PvdA-fractie* die in 1977 een overeenkomstige motie hielp verwerpen, heeft aangekondigd thans vóór te stemmen, dus dat ook zij nu vindt dat de korvetten niet geleverd mogen worden. Wel kans op een meerderheid maakt een tweede motie van der Spek, die de regering vraagt op korte termijn alle duidelijkheid te verschaffen over het wapenexportbeleid en over de wettelijke en procedurele aanpassingen die nodig zijn om de toepassing van de wapenexportcriteria uit de ontwapeningsnota te waarborgen.

VERWARRING

Aan de duidelijkheid is vooral grote behoefte ontstaan sinds het *proces* dat op 7 januari 1980 werd gevoerd tegen de Staat der Nederlanden. Daarbij bracht de landsadvocaat *Mr. Drooglever Fortuijn* verrassende zaken te berde. De toezegging van de regering, dat op het moment van levering bekeken zal worden of de situatie op en rond Oost-Timor aanleiding geeft tot heroverweging van de leverantie zou nergens op slaan omdat intrekking van de betreffende vergunning juridisch en feitelijk onmogelijk is. Bovendien zou er niet zoiets als een *'voorlopige vergunning'* zijn, hoewel diverse ministers bij verschillende gelegenheden daarover gesproken hebben. De Kamer is eigenlijk jaren om de tuin geleid in de veronderstelling dat er nog iets te besluiten viel. Het wapenexportbeleid zou dus niet alleen onuitvoerbaar zijn, maar ook een juridische basis missen. *Van der Klauw* door vrijwel alle fracties hierover aan de tand gevoeld, heeft in het debat niet de gewenste duidelijkheid verschaft. Integendeel.

Het is toch wel merkwaardig dat de regering tegenover de Kamer verklaart dat intrekking volgens artikel 10 van de in- en uitvoerwet wel mogelijk is (als zij dat zou willen), en tegenover de rechter laat verklaren dat dat niet mogelijk is. En dat nog wel, ter verdediging van de *rechtmatigheid* van haar handelen! Minstens even vreemd is het dat Van der Klauw in de Kamercommissie voor Buitenlandse Zaken, op 6 december 1978, 'precies' uiteenzet hoe het nu allemaal werkt met die vergunningen, namelijk dat een exportvergunning wordt voorafgegaan door een 'voorlopige', eveneens een officieel papier waarbij het *zwaartepunt* van

de politieke beoordeling ligt, aldus nog steeds de minister - en nu in de Kamer doodleuk verklaart dat hij zich *vergist* heeft: *'er bestaat geen voorlopige exportvergunning'*.

Ook CDA-woordvoerder Van Weezel meent dat er geen voorlopige bestaat. PvdA woordvoerder *Pronk* spreekt daarentegen weer van een *'letter of intent'*. *Pronk* was in het vorige kabinet betrokken bij de afgifte van de exportvergunning en zal er dus ook wel iets vanaf weten. Totale verwarring kortom, zowel bij ministers als bij Kamerleden. Het zou dus wel al te gek zijn wanneer de Kamer hierin geen helderheid eist. Maar óf de Kamer dat doet hangt af van het CDA.

MEDEPLICHTIG

Volgens Van der Klauw verliep een en ander dus prima in Indonesië. De hulpverlening komt goed op gang, het *Fretilin* verzet is neergeslagen (er is geen oorlog meer), de politieke gevangenen worden bij bosjes vrijgelaten. Rapporten van de *Australian Council for Overseas Aid* waaruit een wel heel ander beeld naar voren komt, had de minister in zijn notitie achterwege gelaten omdat ze *'achterhaald zijn'*. Hij beroept zich daarbij op berichten van onze ambassade in Djakarta en op verslagen van journalisten. Ongetwijfeld doelt hij op de *TROS-ploeg* die zich in Indonesische helicopters tijdens een bliksembezoek naar geselecteerde hulpverleningscentra liet vervoeren. Een correspondent van het *Leids Dagblad*, die daar geërgerd over berichtte, trok in dezelfde periode per auto een week kris kras door Oost-Timor en kwam met een heel ander, aanmerkelijk schokkender verhaal thuis dan de *TROS*-televisie.

En wat onze ambassade betreft: in de notitie wordt een offensief van het Indonesische leger op Oost-Timor beschreven in het najaar van 1978. Blijkbaar was men op het departement vergeten dat daar door Van der Spek op 30 november 1978 naar gevraagd was en dat toen de minister *ten stelligste ontkend* had dat er ook maar iets aan de hand was.....

Berichten in *The Observer* van 20 januari en *The Guardian* van 21 januari j.l. geven overigens aan dat er nog voortdurende strijd wordt geleverd tussen het *Fretilin* en Indonesië, met name in het oostelijk deel van Oost-Timor, en dat de hulpgoederen- en voedseltransporten nog altijd gesaboteerd worden door het Indonesische leger.

De Australische rapporten zijn helaas verre van achterhaald. Op Oost-Timor heerst hongers-

nood. De hulp door Indonesië, aanvankelijk ten koste van talloze levens geweigerd maar nu dan mondjesmaat toegestaan, gaat alleen maar naar door Indonesië beheerst gebied en wordt hoofdzakelijk verstrekt via de verstrekte dorpen à la die van Thieu in Vietnam, dat prima past in de Indonesische militaire strategie. Een blokkade verhindert voedselhulp naar *Fretilin*-gebied. Het Nederlandse Indonesië-komitee wil rechtstreeks hulp zenden naar *Fretilin*-gebied. Over het verzoek of de regering daarbij kan bemiddelen wil Van der Klauw niet eens nadenken.

Want het is het oude liedje dat gedurende de hele geschiedenis van de korvettenleverantie gespeeld heeft: er is niets aan de hand. *Maar ondertussen is wel de helft van de bevolking van Oost-Timor 'verdwenen', ligt het aantal doden volgens alle schattingen boven de 100.000, spreken waarnemers van genocide. Daar is Nederland medeplchtig.* Het eerste korvet is er al, het tweede wordt deze maand opgeleverd, het derde in juli.

MENSENRECHTEN

Wanneer op 17 maar a.s. in de Tweede Kamer behandeld wordt de Nota *'De rechten van de mens in het buitenlands beleid'* zullen ook twee moties van de PSP aan de orde zijn, ingediend bij de financiënbegroting, over de financiële relaties tussen *Nederland* en *Chili*. In tegenstelling tot Indonesië is Chili een land waarvan de Nederlandse regering openlijk verkondigt o.a. door mede-indiening van resoluties in de VN, dat daar de mensenrechten op grote schaal worden geschonden. Desondanks worden sinds 1976 de zogenaamde *exportkredietlimieten* weer verhoogd en vernieuwd, zijn de verzekeringen die de Staat aan het bedrijfsleven geeft tegen politiek risico bij exporten naar het buitenland. Voor Chili werden deze exportbevorderende maatregelen na de staatsgreep door Pinochet in september 1973 *bevroren*. Ook overweegt het kabinet Van Agt een schuldenregeling met met Chili te treffen hetgeen door de vorige regering werd geweigerd in het kader van economische isolering van de junta. Een van de laatste daden van *Andriesen* als minister van Financiën is de toezegging dat geen nieuwe limieten voor Chili worden vastgesteld en geen schuldenregeling getroffen tot dat, in het kader van de Nota Mensenrechten, over de beide moties zal zijn beslist.

Achter het rookgordijn van ethnische lippen-dienst dat bij de behandeling van de Nota Mensenrechten zal worden opgetrokken zal een glasharde afweging gemaakt worden. De regering laat er in deze nota geen misverstand over bestaan dat *'de verantwoordelijkheid van de regering voor de Nederlandse economie, waaronder de zorg voor de betalingsbalans en voor de werkgelegenheid'* in die afweging een doorslaggevende rol speelt.

In de afgelopen maanden is de situatie op Oost-Timor door verschillende internationale waarnemers vergeleken met die in Cambodja, en veelal als verschrikkelijk omschreven. Uiteindelijk zijn Korvetten toch voordeliger gebleken.

PvdA: GEEN LINKS REGEER-AKKOORD

Links zal de komende Tweede Kamer verkiezingen niet met een gezamenlijk programma ingaan. De kans op een linkse meerderheidsregering in 1981 is dan ook minimaal. De PvdA beslist pas in 1981 over de meest gewenste regeringscoalitie. De PSP ziet slechts perspectieven voor een linkse meerderheidsregering in 1985.

De huidige maatschappelijke omstandigheden zijn er nog niet naar, aldus PvdA-voorzitter Max van der Berg en PSP-voorzitter Lambert Meertens. Dit bleek tijdens een gesprek tussen beide partijvoorzitters, dat op initiatief van Bevrijding plaatsvond. Toevallig enkele uren voor de aankondiging van premier Van Agt dat zijn Minister van Financiën ontslag zou nemen. Kortom op een dag dat vragen over linkse samenwerking aktueel en niet zonder perspectief waren.

Praten met voorzitters, is praten met politieke sfinxen. Veel opzienbarende uitspraken laten zij zich niet ontlokken. Voorzitters hebben een representatieve taak. Zij vertegenwoordigen de gehele partij, met al haar tegenstrijdigheden. Dat wordt eens te meer duidelijk als hen gevraagd wordt naar juist die interne meningsverschillen. Stoplappen als 'de Partijraad had een andere mening, dat hebben we te respekteren' en 'het kongres wilde de discussie voortzetten, daar kan ik vrede mee hebben' moeten de soms best fundamentele tegenstellingen enigszins maskeren.

Desondanks is het de moeite waard te praten met Van der Berg en Meertens, beiden voorzitter van partijen die belangrijke ontwikkelingen doormaken. Max van der Berg is exponent van die mensen in de PvdA, die niet langer genoegen willen nemen met de als onvermijdelijk voorgestelde PvdA-CDA coalitie. Lambert Meertens

moet een partij leiden die in de peilingen weer goed is voor 3 zetels en dus, nu de progressieve partijen (inklusief D'66) rond de 76 kamerzetels schommelen, wel eens in de wippositie kan komen.

MENSENRECHTEN OF ONTSPANNING

- De 'linkse vragen na Afghanistan' zijn niet bepaald eensgezind beantwoord?

Max van der Berg: 'Ik heb de indruk dat ze volstrekt gelijklopend beantwoord werden. Alle linkse partijen - behalve de CPN, die toch wat dubbelzinniger is - hebben de inval volstrekt afgewezen en tegelijkertijd gewezen op het grote gevaar van overreactie door Amerika. We hebben gewezen op het karakter van die inval, als machtspolitiek van machtsblokken rond hun grenzen waar ze bedreigd worden. We hebben erop gewezen dat het noodzakelijk is de ont-

spanning langs alle wegen door te zetten en ons niet te laten meeslepen in die machtsblokkenpolitiek. Als je doelt op het verschil van mening over een Olympische boycot, dat verschil is pas na de verbanning van Sacharov ontstaan.' Lambert Meertens: 'Ik denk dat er toch wel wat verschillen zijn in de manier van reageren. Ik denk dat dat samenhangt met het levensbelang, niet alleen voor links, maar voor de hele mensheid, van de noodzaak van ontspanningspolitiek nú. Dat is de enige manier waarop ik kan verklaren dat je onder de huidige omstandigheden toch nog, zij het met argumenten die op zich niet slecht zijn, voor een boycot kunt pleiten. Als niet op het ogenblik andere vraagstukken veel meer vooraan zouden staan, de dreiging die uitgaat van de Amerikaanse reactie, dan hou ik het voor mogelijk dat de PSP ook voor een boycot van de Olympische Spelen zou zijn geweest, in het licht van de aantasting van vrijheidsrechten in de Sovjet Unie. Maar op het ogenblik is het heel duidelijk dat je je, door een pleidooi voor een boycot, in het rechtse kamp bevindt, of je dat nou wilt of niet.' Max van der Berg: 'De afweging die binnen de PvdA gemaakt is, is mensenrechten of ontspanning. Het Partijbestuur zei: de PvdA heeft een zo harde traditie op het punt van mensenrechten opgebouwd, we kunnen dat niet laten lopen. De Partijraad heeft ons niet gevolgd en de PvdA heeft op dit moment dus het standpunt: geen boycot. Ik zou het jammer vinden als die boycot links in Nederland verdeeld zou houden op het hoofdpunt, namelijk of je ontspanningsinitiatieven door wilt zetten. We hebben een gesprek gevoerd met de PCI en een gezamenlijk communiqué uitgegeven, waarin staat dat we de inval

Hubert Smeets in gesprek met Max van der Berg en Lambert Meertens

foto Paul Babeliowsky

in Afghanistan veroordelen en pleiten voor doorzetten van de ontspanning. Wat we met de PCI kunnen, kunnen we minder met de CPN. De PCI lijkt meer belang te gaan hechten aan de sociaal-democratie in Europa dan aan een aantal communistische partijen in Europa.'

-Daarmee worden voorwaarden geschapen om een herleving van de Koude Oorlog binnen het linkse kamp te voorkomen?

Max van der Berg: 'Er is wel iets meer nodig. Erg veel mensen vallen heel makkelijk terug in houdingen uit het verleden. De PvdA heeft vroeger een lange periode van Koude Oorlog gekend. Door informatie, scholing en debat kun je laten zien waarom we in die fase nooit terug mogen vallen, dat het democratisch socialisme een eigen weg heeft. Op dat punt heeft het denken over vredespolitiek een enorme verschuiving te zien gegeven in de PvdA. Nu, rond het debat over modernisering van de kernwapens, is er een wezenlijk draaipunt, ook in het feitelijke beleid, bereikt. De weg terug zit er niet meer in.'

Lambert Meertens: 'Internationale initiatieven zijn best belangrijk, maar het zwaartepunt moet toch liggen op wat er hier in Nederland gebeurt. Wat dat betreft zal de PSP haar twintigjarige traditie gewoon doorzetten. Er wordt gezegd dat er in de verhouding tussen fractie en partij in de PvdA een draaipunt is opgetreden. Er ligt nog geen ondubbelzinnige uitspraak 'modernisering nee' alleen nog maar 'voorlopig nee'.'

30 APRIL NIET ONGEMERKT VOORBIJ LATEN GAAN

- 30 April wordt de nieuwe vorstin ingehuldigd. Blijft de PSP het enfant terrible?

Lambert Meertens: 'De PSP zal 30 april niet ongemerkt laten passeren. De indruk lijkt te ontstaan dat alle linkse partijen wel voor een republiek zijn, maar het volstrekt onbelangrijk vinden. Dat geldt voor de PSP niet. Het is wel verstandig om die zaak op zo'n manier aan te pakken, dat duidelijk is dat het op 't ogenblik niet het belangrijkste strijdpunt is. Maar, het blijft een ondemocratische faktor in ons staatsbestel.'

- De PvdA vindt het in haar beginselprogramma ook een probleem. Toch is er door fractieleider Den Uyl niet bepaald in de traditie van Troelstra gereageerd?

Max van der Berg: 'We zien de monarchie als een ondemocratisch eindpunt van een staatkundig bestel. In de praktische politiek zien we geen enkele aanleiding om daar nu een politiek strijdpunt van te maken, 't zou links in geweldige verdeeldheid kunnen brengen op een moment waarop er werkelijk serieuze dingen aan de orde zijn. Er zijn tal van terreinen in de maatschappij, waar democratisering veel wezenlijker is, dan ten aanzien van dit laatste sluitstuk. Ik zou het onverstandig vinden om op dit punt nu mensen te mobiliseren. Linkse machtspolitiek mag dat soort vragen stellen, mag dat soort afwegingen maken. Wie dat niet doet kan wel mooi puriteins zijn maar vraagt zich niet af hoe de massa van de bevolking voor verandering te mobiliseren is.'

STRATEGO

Binnkort zijn er verkiezingen, wat zijn de perspectieven op linkse samenwerking en welke rol is daarin weggelegd voor de CPN?

Max van der Berg: 'Dat is een strategovraag. De laatste tijd geef ik daar geen antwoord meer op, omdat ik me toch meer interesseer voor de politiek die linkse partijen willen voeren. Voor die konkrete inhoud zou ik mensen willen mobiliseren. Vandaar dat we ons binnen de partij concentreren op het terzijde schuiven van die strategiediskussie en ons richten op de hoofdpunten van linkse politiek, zoals vrede, veiligheid en economie.'

Op het verkiezingskongres in 1981 zullen we wel duidelijk een beslissing moeten nemen over de vraag met wie we dat programma willen uitvoeren. Naarmate de CDA en VVD langer deze regering dragen, bekennen zij duidelijker kleur. Dat staat tegenover wat links in Nederland te bieden heeft. Er tekent zich een tweestromenland af, progressief tegenover konservatief. Ik vind de samenwerking met de PSP, PPR en D'66 interessanter, dan die met de CPN. De PvdA heeft de PSP en PPR broodnodig, niet alleen getalsmatig maar ook in vernieuwing van denken leveren zij een bijdrage. Ik kan de CPN nog steeds niet zien als een geweldige bijdrage voor het denken in het linkse kamp. Kommunisten hebben tal van punten die volstrekt strijdig zijn met linkse politiek, ze kunnen het woord inkomensverdeling met moeite over hun lippen krijgen, ze depolitiseren in plaats van het helder maken van politieke tegenstellingen, ze nemen in de buitenlandse politiek een afhankelijke positie in, ze spelen op geen enkele manier een rol als de PCI. Ten aanzien van hen blijft gelden: op konkrete punten samenwerken, erg graag. Ik wil de kontakten niet afhouden, maar meer ook niet.'

Lambert Meertens: 'Als het gaat om de bijdrage aan 't denken in het linkse kamp - nu ga ik iets onaardigs zeggen - dan heeft de PSP niet zo'n geweldige behoefte aan samenwerking met de PvdA. Het gaat om de vraag hoe links de macht kan veroveren. Iedere bijdrage daaraan, ook die van de CPN hebben we nodig. Een aantal wezenlijke vragen worden door de PvdA steeds maar voor zich uit geschoven. Mijn eerste kontakten op partijbestuursniveau lagen in de dagen van het vroegere permanent Overleg Orgaan, we hoopten in het POO over een aantal wezenlijke vragen van linkse machtspolitiek van gedachten te wisselen. Daar was van de kant van de PvdA geen belangstelling voor. De enige vraag die op dat moment interessant was, was: kan de PSP een bijdrage leveren om nu het kabinet Den Uyl in het zadel te houden en kan de PSP na de verkiezingen een bijdrage leveren om er voor te zorgen dat er dan een nieuw kabinet Den Uyl in het zadel komt. Daarna hebben we een periode van voorzitters-overleg gehad maar dat lag niet anders. Nu zijn er verkiezingen in zicht en dan is het ook niet het goede ogenblik om over dat soort dingen te discussieren. Op zo'n manier komt dat ogenblik nooit.'

CONCESSIES AAN D'66

- Als je het over linkse machtspolitiek hebt,

kan je je afvragen waarom de PSP zo schrikachtig is voor samenwerking met D'66.

Lambert Meertens: 'Linkse samenwerking is niet een soort apenliefde tussen verschillende linkse partijen, die huns ondanks toch zo verliefd op elkaar zijn dat ze steeds weer bij elkaar gaan zitten. Dat wij een niet zo duidelijke houding ten opzichte van D'66 aannemen is een direkt voortvloeijsel van de onduidelijke houding van D'66. D'66 bekent geen kleur, terwijl die samenwerking alleen zin heeft als die samenwerkende partijen wel kleur bekennen.'

Max van der Berg: 'Misschien is het verschil dat de PvdA, en ik acht dat ook wezenlijk, uitdrukkelijk wil regeren. Ik hoop dat dat lukt met een progressieve meerderheid. Als je dat in Nederland wilt, zul je moeten erkennen dat D'66 - met haar eigen stijl van politiek bedrijven - grote groepen kiezers trekt die ergens centrum-links zitten. Dat betekent voor linkse partijen dat ze wezenlijke concessies naar D'66 zullen moeten doen, wil er sprake zijn van een gemeenschappelijk progressief front. We moeten een helder programma nastreven - en daar ook stevig over knokken met elkaar, zodat je geen schild bent voor het kapitalisme - maar dan ook allen die daarbij horen er bij aksepteren en niet afdingen op ieders identiteit.'

- Zijn er konkrete initiatieven te verwachten om te onderhandelen over een gezamenlijk links programma?

Max van der Berg: 'Het ziet er niet naar uit. Ik denk dat de PvdA er behoefte aan heeft om eerst zelf een eigen verhaal te presenteren. Ik denk dat er van ons wel zeer concreet uitspraken te verwachten vallen over de meest gewenste samenwerking. Het is duidelijk dat de PSP en de PPR daarin zonder meer de eerste optie zijn. Maar ik denk dat we de tijd van moeizame konstrukties gehad hebben. Ik hoop dat we het progressieve voorzittersoverleg een beetje inhoud weten te geven.'

- Hoe werkt de Tweede Kamer-fractie van de PvdA die samenwerkingsgedachte uit? Van harte?

Max van der Berg: 'Van zo'n intensief inhoudelijk debat gaat ook een bevruchtende werking op de kamerfractie uit. Door het konkrete werk vinden de kamerleden elkaar bovendien vrij snel. Dat gaat goed, daar heb ik niet zoveel zorgen om.'

Aan de andere kant, de tweedeling - afgezien van wat de Tweede Kamer-fractie daarvan vindt - tekent zich maatschappelijk af. Het is de vraag of de partijen daaraan bewust inhoud willen geven.

In de PvdA is nu meer realiteitszin over de vraag: in wat voor een soort samenleving je je ideeën probeert te verwerkelijken, dat je je een reëel beeld maakt over het mogelijke verzet tegen je beleid. Als wij spreken over 'artsen in loondienst, gezondheid niet langer winst', als je dat echt doorvoert dan heb je een enorme belangengroep te pakken die zich zal verzetten. Die partij moet geen reus op lemen voeten zijn. Het meest wezenlijk is of we in de PvdA een denkproces op gang hebben weten te krijgen, waardoor zo'n verkiezingsprogramma niet alleen een affiche is maar een door de leden gedragen linkse keuze. Dat acht ik bijna doorslaggevend voor de mate

links Lambert Meertens (voorzitter van de PSP) en rechts Max van der Berg (voorzitter PvdA)

foto Paul Babeliowsky

waarin succesvol linkse machtspolitiek straks in Nederland bedreven kan worden.'

Lambert Meertens: 'Als je veranderingen in deze maatschappij wilt doorvoeren, dan kan dat alleen als dat gedragen wordt door ontwikkelingen in die maatschappij. Los van alles wat je in het parlement kunt bedenken. Als niet vanuit de maatschappij een tegenmacht wordt opgebouwd, om bepaalde maatregelen met succes door te voeren, dan ben je met luchtkastelen bezig. Een heel belangrijke vraag voor linkse partijen is: hoe help je mee die tegenmacht te organiseren, hoe biedt je mogelijkheden voor een democratie die vanuit de basis tot stand komt.

Jij zegt nu: er is een tweestromenland, links tegenover rechts. Als ik het bekijk, dan zie ik dat links op de belangrijke punten hopeloos verdeeld is. Denk aan het antwoord op Bestek '81. Het perspectief dat linkse partijen kunnen bieden op verandering is gewoon afwezig, er is geen gezamenlijk antwoord van links. Als bij de verkiezingen van 1981 een aantal linkse partijen met een minimum regeerakkoord komen, komt dat over als een goocheltruc. Je zult met iets moeten komen, waarvoor de strijd al gevoerd wordt. Dat soort vragen kun je niet blijven uitstellen tot vlak voor de verkiezingen.

- *Dat doet de PSP toch ook? Het laatste kongres in Maastricht heeft aangetoond dat er een verschil is tussen wat het Partijbestuur over linkse samenwerking denkt en wat grote delen van de partij zich daarbij voorstellen?*

Lambert Meertens: 'Het kongres heeft besloten dat het nodig was om de strategiediskussie, een

soort momentopname, voort te zetten. Daar kan ik vrede mee hebben: je kunt zien dat die discussie maar in geringe mate in de partij gevoerd is. De punten die ik net noemde zijn in de PSP geen omstreden punten, die zijn in eerdere kongresuitspraken al vastgelegd. We hebben in het verleden dan ook al tal van initiatieven tot samenwerking genomen, bijvoorbeeld tegen Bestek '81, maar dat werd een fiasco omdat de PvdA zich uitriep tot kristallisatiepunt van links'.

NATIONALISATIE, EEN ZINLOOS WOORD

- *Het gaat dus niet om optelsommetjes met zetels, maar om het programma dat links te bieden heeft. De discussie over het economische programma, welke initiatieven zijn te verwachten?*

Max van der Berg: 'Ik hecht niet alleen aan een debat tussen partijen, maar vooral aan een maatschappelijk debat, waarbij kerken, vakbeweging, en actiegroepen betrokken zijn, om ons te voeden met concrete informatie. Concrete alternatieven liggen in grote lijnen gelijk. In de PvdA zal sterker dan in andere partijen de behoefte bestaan om alleen maar dingen te zeggen die we morgen, als we in een linkse regering zitten, kunnen uitvoeren. Voor een massapartij is het per definitie lastiger om goed inhoud te geven aan de verhouding tussen maatschappelijke strategie en parlementaire democratie. Als je die twee niet combineert sta je buiten de beïnvloeding van de maatschappij'.

- *De PvdA wil dus praten over bijvoorbeeld nationalisatie van de gezondheidszorg?*

Max van der Berg: 'Ik zou dat woord definitief willen schrappen, omdat ik het een zinloos woord vind. Waar heb je het concreet over, heb je het over het overnemen van het aandelen pakket? De munitie-fabriek in Weesp in dan genationaliseerd. Ik vind het veel interessanter om te spreken over orderings- en planningspolitiek, gericht op economische democratie. Als we vervlechting tussen staat en kapitaal in kaart brengen, als we in de komende regeringsperiode erin slagen die vervlechting te gebruiken om een beetje van wat er gebeurt in de richting van het socialisme te drijven, dan bereiken we meer dan door alles maar te nationaliseren. Ik heb geen zin meer in blauwdrukdenken. Lambert Meertens: 'Nationalisatie is geen toverwoord. Ik ben het er helemaal mee eens als je zegt dat datgene wat we willen bereiken in een aantal stadia bevochten moet worden. Als eerste stap zie ik dan toch het verkrijgen van mogelijkheden om op een democratische wijze economische processen te plannen, wat inhoudt dat je democratische zeggenschap zult moeten krijgen over investeringen. Dan zul je met een concreet programma moeten komen en daarin zijn bepaalde vormen van nationalisatie op korte termijn elementen'.

Max van der Berg: 'Denk je dat nationalisatie op zich iets verandert aan het gebrek aan zeggenschap over investeringen? Ook al hebben we een linkse meerderheid'.

Lambert Meertens: 'Niet op zich. Als we de banken zouden nationaliseren, zouden we dat moeten doen in het kader van de mogelijkheden

die dat geeft om de geweldige macht van de banken op het gebied van de investeringen te veranderen.'

Max van der Berg: 'Natuurlijk, in een aantal gevallen moet je die zeggenschap in handen van de overheid leggen. Maar ik vind dat je als socialist duidelijk moet maken dat je dan blijft zitten binnen de kapitalistische structuur. We proberen te weinig heel concrete instrumenten te ontwikkelen, maar juist daarop wordt je door de kiezers beoordeeld.'

Lambert Meertens: 'Daarover zijn we het eens. De macht van het kapitalisme is geen abstracte macht, wil je die macht aantasten dan zul je heel concrete maatregelen moeten nemen.'

MAXIMALE MACHT UITOEFENEN BINNEN NAVO

- Een heet hangijzer: het defensiebeleid?

Max van der Berg: 'Ik ken bijna geen terrein waar de ontwikkeling van denken in de PvdA zo sterk is geweest als hierop. Dat betekent dat in ons komende verkiezingsprogramma de maatregelen die je kunt nemen op het gebied van het defensiebeleid veel toegespitster zullen zijn. Een nota van de Tweede Kamerfractie, een meerjaren bezuinigingsplan ingediend tijdens de begrotingsbehandeling, vind ik een eerste aanzet. Er zitten een aantal wezenlijke stappen in, die ik toejuich: eenzijdige stappen vanuit Nederland, niet langer de 'flexibele response' hanteren. Maar men blijft in wezen uitgaan van een theorie van machtsvevenwicht aan beide kanten. Ik denk dat we veel verder moeten gaan, dat we bereid moeten zijn om een zeer eigenzinnige defensiepolitiek binnen de NAVO te voeren. Kernwapens is daarvan een zeer sprekend voorbeeld, maar er is veel meer. Een gevolg daarvan is het bezuinigen op de defensie-uitgaven. Vredespolitiek moet je zien in de vorm van ontwikkelings samenwerking, in plaats van defensie-uitgaven.'

De vraag in-of-uit-de-NAVO is niet zo wezenlijk meer. Ik voel niets meer voor die voorwaardenverhalen, zo van 'als dat-en-dat niet gebeurt, dan gaan we eruit'. Waar 't om gaat is of je de macht die je als land feitelijk hebt bereid bent te gebruiken. Ik zou het de kracht van links vinden om het concreet te voeren beleid te bediscussieren. Bij de behandeling van de begroting blijkt bijvoorbeeld dat we elkaar steeds steunen. Er is dus naast verschil ook wel een gemeenschappelijke noemer.'

- De NAVO valt daarbuiten, want de PSP-moties tijdens het kernwapendebat om ook de rol van de NAVO bij de discussie te betrekken werden niet door de PvdA ondersteund.

Lambert Meertens: 'Ik zou graag wel eens uitgelegd willen krijgen waarom die moties niet ondersteund werden. Naar mijn indruk kan dat alleen verklaard worden door het verlangen van de fractie van de PvdA om op dat ogenblik stratego te spelen. Ik kan wel in belangrijke mate meevoelen met wat Max zegt. Ik denk dat je geen verstoppertje moet spelen met de vraag wel-of-niet-uit-de-NAVO, want het geschetste beleid zal, als het doorgevoerd wordt, niet anders dan een breuk met de NAVO kunnen inhouden, omdat de NAVO opgezet is vanuit de gedachte de kapitalistische status-quo te handhaven. Je zult je dat van te voren moeten realiseren.'

Max van der Berg: 'Vaak zie je dat linkse mensen wel in de positie zitten om iets te doen, maar dan die macht niet maximaal uitoefenen. Als je gaat proberen werkelijk uit te voeren wat er in je programma staat, dan krijgt ook die

vraag in-of-uit-de-NAVO een veel natuurlijker bedding. Nu dreigt het heel snel weer in die oude abstracte discussie, hebben we het wel of niet voor onze veiligheid nodig te vervallen'.

TOT 1985 GEZAMENLIJK IN DE OPPOSITIE

Max van der Berg: 'Partij-toppen hebben wel eens de neiging om samenwerking alleen op hun nivo te zien. De werkelijkheid is op dit moment anders. Op allerlei terreinen discussieren linkse mensen en zoeken ze naar oplossingen voor concrete problemen. Dat hebben we hard nodig. Wij roepen als partij dan ook bewust de afdelingen op om de vensters open te zetten, het is absolute noodzaak dat de PvdA niet in haar eigen bolwerk navelstaart.'

Lambert Meertens: 'Als je wel je maximale macht uit gaat oefenen, heeft dat bepaalde consequenties, die je van te voren moet zien. Als je het over regeren door links hebt, is het belangrijk dat je de bereidheid hebt om de consequenties onder ogen te zien en door te zetten. Je mag niet verrast worden en vervolgens terugdeinzen. Dan ben je verantwoordelijk voor een geweldige desillusie. Kijk maar naar landen waar de sociaal-demokratie de meerderheid haalt, zoals Engeland in de 60er jaren toen Labour op een heel links programma een grote verkiezingsoverwinning boekte. Bij het eerste maatschappelijke verzet werd er teruggekrabbeld.'

Max van der Berg: 'De discussie in de PvdA moet zodanig plaatsvinden dat er in dit soort problemen gekozen, nagedacht en gepraat wordt zodat er een politiek draagvlak in de partij is voor wat er uiteindelijk in het verkiezingsprogramma staat en wat je daarna wilt gaan doen. Voor een massapartij is dat heel moeilijk. De PCI is een aardig voorbeeld voor debat in de partij.'

Lambert Meertens: 'Het is wel duidelijk dat een dergelijk debat zo snel mogelijk op gang moet komen. Anders heeft het geen zin om over een links regeerprogramma te praten. Je moet de duidelijkheid hebben dat de PvdA zich sterk wil maken voor de uitvoering van dat programma en dat 't niet ten onder zal gaan aan de interne verdeeldheid. Anders is het niet aantrekkelijk.'

- De PSP is dus niet bereid ministeriabel te worden?

Lambert Meertens: 'Er zijn twee voorwaarden. Enerzijds het programma zelf en anderzijds de aanwezige voorwaarden om dat programma uit te voeren.'

Max van der Berg: 'Ik denk minder in regeerprogramma's en onderhandelingen. Ik zie het liefst dat we ons richten op de vraag of we erin geslaagd zijn onder de bevolking een aantal punten zo duidelijk te maken - de kernwapens zijn daarvan een goed voorbeeld - dat je brede maatschappelijke steun hebt op een aantal wezenlijke punten van beleid. Dan organiseert zich daar omheen vanzelf een maatschappelijke macht. Dan is 't de vraag of de linkse partijen zich bewust zijn van de verantwoordelijkheid om dat op parlementair nivo vorm te geven en dat wetten te maken waardoor dat verder zijn kans krijgt.'

- Als links, inclusief D'66, komend jaar 76 zetels haalt wordt die vraag actueel.

Max van der Berg: 'Als het om die ene zetel gaat, vind ik de risico's bijzonder groot. Op zichzelf zijn 76 zetels natuurlijk voldoende.

Maar ik zou het laten afhangen van de maatschappelijke voorwaarden.'

Lambert Meertens: 'Die maatschappelijke beweging is inderdaad een eerste vereiste. Het zou heel verdacht zijn als dat zich niet in een parlementaire meerderheid zou vertalen. Zolang een links programma alleen maar door een parlementaire minderheid gedragen wordt, moet je niet de illusie wekken dat het uitgevoerd kan worden. Dan moeten we gezamenlijk in de oppositie opkomen. Daarom is het misschien verstandiger te denken: wat is er in 1985 mogelijk?'

Max van der Berg: 'Als in 1981 zo iets niet vorm zou krijgen op parlementair nivo, dan gaan we de verrechtsingsfase in, die alleen maar tot 'Verelendung' leidt en niet tot enige vooruitgang naar het socialisme. Een aantal verschijnselen daarvan hebben zich de afgelopen jaren al voorgedaan. Tijdens het kabinet Den Uyl vond ik het heel interessant dat je, ondanks geweldige verschillen van mening in het linkse kamp, veel meer aanleiding had om te debateren over linkse machtspolitiek dan tijdens het kabinet Van Agt. Links moet erg voorzichtig zijn zich bij voorbaat in de oppositiebanken te manoevreren.'

Lambert Meertens: 'Volgens mij is die 'Verelendung' in belangrijke mate een kwestie van het niet naar buiten brengen van perpektieven hoe het anders zou kunnen. Ik denk dat er in de PvdA op dat punt nog een heleboel moet veranderen. Ik maak me dan ook zorgen wat er na 1981 gaat gebeuren. Een tweede kabinet Den Uyl kan ook bijdragen aan de verrechtsing.'

EEN POLITIEK OF AKADEMISCHE DISKUSSIE

- Vol vertrouwen in de komende, al-dan-niet-vernroegde verkiezingen?

Max van der Berg: 'CDA en VVD zullen het uiterste doen om te blijven zitten. Naarmate daarmee de verhoudingen progressief-konservatief duidelijker worden is dat winst. Maar ik zou het toejuichen als ze morgen verdwijnen, omdat ze zeer slechte dingen doen, die bovendien moeilijk terug te draaien zijn.'

Lambert Meertens: 'Als het kabinet zou vallen, dan moet duidelijk gemaakt worden dat dat gebeurt onder druk van de maatschappelijke beweging, hoewel - als dat gebeurt - dat gerepresenteerd zal worden als onenigheid tussen CDA en VVD.'

Daags na het gesprek tussen Max van der Berg en Lambert Meertens werd nog eens duidelijk dat die interne meningsverschillen in de coalitie niet tot een kabinetskrisis zullen leiden, omdat het zitvlees van de ministers en de angst voor een elektorale afstraffing allesoverheersend zijn. Hoe lang nog? Links heeft maximaal een jaar om de lang verbeide discussie te voeren. Max van der Berg en Lambert Meertens zijn voorzichtig, zéér voorzichtig, van start gegaan. Uit het gesprek blijkt dat PvdA en PSP een discussie over een alternatief, links economisch beleid niet uit de weg willen gaan. In het verlengde hiervan ligt de vraag hoe de relatie tussen een eventuele linkse regering en maatschappelijke machtsvorming buiten het parlement moet worden beoordeeld.

Blijft het bij intentieverklaringen - waarin slechts oppervlakkig de liefde tussen links wordt geïllustreerd - of krijgt zo'n debat ook praktisch-politieke consequenties?

DE MIDDENSCHOOL KONKRETER

In dit tweede artikel over middenschool onderwijs (zie ook Bevrijding nr. 22, 1 dec. 1979) komen twee zaken aan de orde: de al dan niet geïsoleerde positie van de middenschool binnen het Voortgezet Onderwijs en de plaats en de taak van de leerkracht binnen de school. Het is mogelijk deze zaken vanuit vele gezichtspunten te benaderen; wij belichten hier enkele maatschappelijk/filosofische achtergronden en we zien de leerkracht als scharnierpunt binnen de relatie die de leerling met de werkelijkheid onderhoudt. Dit tweede artikel is derhalve niet erg concreet.

TWEE VRAGEN

Wij hebben onszelf, om enigszins de richting van het artikel te verduidelijken, twee vragen gesteld:

- leiden de filosofies/psychologische uitgangspunten die in veel middenschoolexperimenten opgeld doen niet noodzakelijk tot een zekere mate van isolatie, en
- in welk opzicht heeft de leerkracht een sleutelpositie waardoor deze in staat wordt gesteld de vorm en de inhoud van de relatie onderwijs - maatschappij verregaand te bestemmen?

KINDERGERICHT

Men noemt de onderwijsopvatting die ook aan de middenscholen ten grondslag ligt wel *kindergericht* onderwijs. De ideeën die de basis voor dit denken vormen komen hoofdzakelijk voort uit de humanistische psychologie en filosofie, waarvan de laatste al teruggaat op Aristoteles. Tegenwoordig staan deze ideeën ook wel bekend onder de naam 'zelfverwerkelijking' (1). Deze humanistische geörienteerde psychologie fundeert de persoonlijkheidsontwikkeling in de menselijke behoeften, die op zichzelf biologies zijn bepaald. Dat geldt voor zowel lichamelijke (eten, drinken, seksualiteit) als voor de zogenaamde 'hogere' behoeften (kreativiteit, intelligentie). Een ander element van deze theorie: de ontwikkeling van een persoon voltrekt zich volgens het plan of het programma dat reeds in de persoon aanwezig is. Op voltrekking van dat plan heeft de omgeving (de cultuur) maar een betrekkelijke invloed.

Toch is die omgeving nodig, want het is van groot belang gunstige condities te scheppen waarin het individu zich volgens programma kan ontwikkelen (verwerklijken). (Zo gezien is de school de tuin en de leerkracht de toegewijde tuinier). Volgens Maslow zijn er twee dingen bij de mens aangeboren: behoeften en capaciteiten. Met een vakterm tesamen aangeduid als 'innerlijke kern' of ook wel als 'werkelijke Zelf'. Het is de groei van deze aangeboren krachten die zich volgens plan voltrekt. De doelen van de zelfverwerkelijking liggen in de 'innerlijke kern' besloten, vandaar dat de omgeving slechts een betrekkelijke invloed kan uitoefenen, namelijk in de stimulerende of remmende zin.

Deze korte schets geeft mogelijk wat zicht op een inspiratiebron die door sommige scholen wordt gebruikt bij het vormen van hun onder-

wijsvisie. We stellen vast dat het niet de enige bron is, maar wel een belangrijke.

INDIVIDUALISME

Op de humanistische theorie van de persoonlijkheid valt wel het een en ander af te dingen. Ten eerste, het blijkt niet vast te stellen wat precies tot de behoeften van de 'innerlijke kern' behoort en wat derhalve goed is voor diens groei. Anders gezegd: je kunt niet vaststellen wat tot iemands programma behoort. Ten tweede moet duidelijk naar voren worden gehaald dat binnen deze theorie de ontwikkeling van de persoonlijkheid een tot het individu beperkte zaak blijft, de hoofdzaak ligt immers in de realisatie van het Zelf (2). De tegenwerping dat dit in sociaal opzicht wel erg beperkt is, wordt gepareerd met de stelling dat een wereld met volgroeiende (verwerklijkte) persoonlijkheden een goede wereld zou zijn. Naar ons idee een misvatting, gelijk aan die, volgens welke de positie van de vrouw in een socialistische maatschappij gelijk zou zijn aan die van de man. Een derde kritiekpunt betreft de historische dimensie waaraan de sympatisanten van deze theorie voorbij gaan: de historische gegroeide maatschappelijke werkelijkheid is van grote invloed op de mogelijkheden die een mens krijgt om zich naar zijn vermogens te ontwikkelen. Wij wijzen op de sociaal-ekonomiese onder-

wijns geschiedenis waardoor afdoende wordt aangetoond hoe weinig mogelijkheden kinderen uit de arbeidersklasse hebben gehad om hun Zelf te ontwikkelen. De meisjes kregen nog eens extra belemmeringen opgelegd, ook nu nog.

ISOLATIE JA EN NEE

De Openbare scholengemeenschap Bijlmer heeft haar doelstellingen en uitgangspunten uitgebreid geformuleerd in twee voortgangsnota's (1978 en 1979). Uit deze teksten blijkt dat men de relatie - maatschappij van groot belang acht. Men ziet scherp, dat de ontwikkeling van het kind verbonden is met de huidige maatschappelijke realiteit, waarin het later immers een plaats zal innemen. Vandaar dat men tracht deze relatie vast te stellen: 'Wij willen een school realiseren waarvan een vernieuwingsimpuls kan uitgaan naar de samenleving ...' (3). Men heeft klaarblijkelijk niet de intentie zich op een eiland terug te trekken. Uit deze woorden lezen wij verder dat men wenst in te grijpen in de huidige samenleving, en dat is geen gering voornemen. Nu is met het formuleren van doelstellingen alleen vastgelegd wat men wil bereiken, of de voornemens (kunnen) worden uitgevoerd en tot het gewenste resultaat leiden is een heel andere zaak.

Het lijkt erop dat men in een tegenstrijdige situatie verzeild raakt: enerzijds wil men binnen de schoolmuren een pedagogies klimaat scheppen dat wordt gekenmerkt door veiligheid en warmte, waar een vertrouwensrelatie tussen kind en leerkracht kan ontstaan. Zo'n pedagogies klimaat vereist een flinke mate van afzondering van de school om de kinderen niet bloot te stellen aan de 'harde' maatschappelijke realiteit. Maar anderzijds wil men ook een verbinding aan gaan met de samenleving; méér dan vrijblijvend, want het is zo dat de pedagogiese en de onderwijskundige doelen er uiteindelijk op gericht zijn de leerling te laten functioneren in de maatschappelijke werkelijkheid. Als je in je doelstellingen schrijft dat je vindt dat kinderen moeten werken aan de ontwikkeling en versterking van hun persoonlijkheid, dat ze mondig moeten worden, een mate van weerbaarheid moeten hebben opgebouwd en een besef moeten hebben van de veranderbaarheid van de maatschappij op 't moment dat ze de school verlaten, dan is daarvan de konsekwentie dat men de leerlinge(n) met de samenleving konfronteert.

Om dit wat nader toe te lichten: In een veilige omgeving, i.c. de school, kun je na een aantal jaren het gevoel krijgen aardig mondig te zijn. Op het moment echter, dat je na de middenschool in aanraking komt met een arbeidssituatie of een andere school kan dat wel eens flink tegenvallen. Er gelden dan andere regels en de kinderen blijken onvoldoende voorbereid om zich volledig te laten gelden.

HET ONDERWIJS 'BELEID'

Vanuit een heel andere hoek het volgende: naar het oordeel van de Minister van Onderwijs,

Pais, verkeert het middenschoolexperiment in een isolement. Dat blijkt uit opmerkingen in het door hem ontworpen Ontwikkelingsplan voor het Voortgezet Onderwijs: hij spreekt in dat plan over 'een zekere verkokering', want zo stelt hij, 'Ondanks analoge doelstellingen blijken de verschillende ontwikkelingsactiviteiten een zeer eigen leven te leiden...' (4). Ook in een Beleidsnotitie (dec. '79) over de meerjarenplanning voor de faciliteiten voor middenscholen stelt hij vast dat de overdracht van de eerste middenscholen doelmatiger moet worden.

Bezien we nu iets scherper de situatie waarin een aantal scholen verkeert, dan moeten we tot op zekere hoogte wel van isolement spreken. We moeten dan wel onderscheid maken op grond waarvan: als men zich tijdelijk wil terugtrekken om experimenten te kunnen uitvoeren, dan is dat een terecht argument. Blijkt het isolement uit de keuze voor een visie op onderwijs en pedagogie voort te vloeien, dan wordt het hachelijk. Wij menen dat dan het gevaar van isolatie nogal sterk aanwezig is. Dit in tegenstelling tot minister Pais: uit zijn ontwikkelingsplan blijkt heel duidelijk de voorkeur voor sterk individualisties onderwijs.

VERWORVENHEDEN

Zonder afbreuk te willen doen aan de intenties van allen die zich inzetten voor de onderwijsvernieuwing in Nederland vinden wij dat de experimentele middenscholen wegen moeten zoeken om zich intensiever met het leven buiten de school bezig te kunnen houden. Dan doemt echter de vraag op of men minder kindgericht zou moeten gaan werken, en ten gunste van een grotere betekenis van de relatie schoolmaatschappij. Dat lijkt ons niet juist, want de aandacht voor het kind, met name in de opbouw van het VO is een verworvenheid. Men zou moeten kiezen voor een andere, minder individualistische onderwijs - en maatschappijvisie.

LEERKRACHT

We komen nu aan het tweede gedeelte van ons artikel en behandelen daarin een zeer belangrijk aspect: de relatie school - samenleving. In deze relatie speelt zich een andere af, namelijk die tussen de leerkracht en de leerling. Het is de vraag hoe de leerkracht vorm geeft aan de manier waarop het kind, wat betreft de schooltijd, met de samenleving in aanraking komt. Weliswaar ontvangt een kind niet zijn gehele opvoeding via het schoolgebeuren, maar toch is het aandeel dat de school in de opvoeding levert vaak bepalend voor de vorming van het kind. Het is ook begrijpelijk dat het bedrijfsleven en het Parlement zekere invloed uitoefenen op het onderwijs, soms is erg duidelijk zoals bij maatregelen in verband met de middenschool, meestal is de invloed niet direct waarneembaar. Wij willen ons hier bezighouden op het nivo van de school. Wanneer we spreken over relatie leerkracht - leerling, dan moeten we vaststellen welke aspecten die relatie in het middenschoolonderwijs beïnvloeden. We halen drie karakteristieken van de situatie naar voren, waaraan men een aardige indruk kan ontleen omtrent de taak en positie van de leerkracht.

Bepalend voor de relatie zijn vooral:

- de heterogeniteit: dit principe van de middenschool betreft de instroom van leerlingen: men brengt bewust kinderen met uiteenlopende begaafdheden van creatief-artistieke, intellectuele en technische aard bijeen. In één groep.
- de begeleiding: in het middenschoolonderwijs is de begeleiding een vast en zeer omvangrijk onderdeel van het schoolgebeuren. Het blijkt uit ervaringen dat deze individuele - en groepsbegeleiding zeer ten goede komt aan de leerprestaties. Essentieel is echter dat er in deze begeleiding een vertrouwensrelatie tussen mentor en leerling tot stand komt, die de basis vormt waarop gemeenschap en individu in de school goed kunnen gedijen.
- de leerstof: een belangrijke konsekwentie van de opvatting kindgericht onderwijs te geven vraagt dat het lesmateriaal kindgericht is. Dat uit zich bijvoorbeeld in de gedachte dat het materiaal de werkelijkheid niet versnipperd mag weergeven (vakken), maar het uit zich ook in de didaktiek die wordt gebruikt. De leerstof wordt op de leerling afgestemd, zodanig dat deze er, onder begeleiding zelfstandig mee kan omgaan. Aan het eind van de leerstof, en de eisen die in dit verband aan de leerlingen worden gesteld, is mooi te zien hoe er zich een onderwijsproces van een aantal jaren voltrekt. De houding en de taak van de leerkracht is in dit geval volstrekt anders dan in het traditionele onderwijs: hij/zij *luistert* naar de leerlingen en *begeleidt* hun leerprocessen. (zie vorig artikel 1 dec. '79).

De vervaardiging van de leerstof geschiedt bijna altijd door de leerkrachten zelf, omdat de eisen natuurlijk anders zijn dan aan de gangbare leermiddelen worden gesteld.

Men kan zich na lezing van het bovenstaande wellicht voorstellen dat de aksenten die de leerkracht legt beslissend kunnen zijn. Met het team waarin hij/zij funktioneert wordt een keuze gemaakt waar de zwaartepunten in de vertaling van werkelijkheid en wetenschap in het leerprogramma komen te liggen. Men staat voor de keuze de leerstof wel of niet los van de maatschappelijke kontekst te presenteren. Natuurlijk mag men dit niet absoluut zien, er zijn allerlei krachten mee-werkzaam in de vaststelling en verandering van de wijze waarop de leerstof wordt samengesteld en gepresenteerd. Konkreet stellen wij ons voor dat een school in een buurt een andere plaats krijgt: men kan mogelijk de scheidsmuren tussen school en werkelijkheid doorbreken door de school naar vermogen te betrekken bij hetgeen er in een buurt gebeurt. En daarmee bedoelen we niet het sneeuwuimen en boodschappen doen voor bejaarden, als die er nog zijn, maar ook de politiek/maatschappelijke problemen behoren te worden vertaald naar de kinderen. Hoe deze sociale participatie konkreet kan worden ingericht verschilt natuurlijk per situatie. We gaan hierop nu niet verder in, we gaven meer de richting aan waarin men kan denken. Waar het ons om gaat is vast te stellen dat een kind niet alléén op school leert, dat de kennis die traditioneel op school wordt verworven niet werkelijk bruikbaar is voor het funktioneren als persoon in de samenleving. Men zal de gaping tussen school en samenleving moeten wegwerken als men doelen wil realiseren zoals die door middenschool onderwijs onder woorden gebracht worden. Dat betekent voor

de middenscholen zoals we ze nu kennen tenminste een andere opstelling ten aanzien van de konkrete samenleving.

TAAKOPVATTING

Het vormgeven van een nieuw type onderwijs, in dit geval middenschoolonderwijs, stelt bijzondere eisen aan allen die zich daarvoor inzetten. Alleen al de andere houding en taakopvatting botst met hetgeen men in de opleidingen voor leerkrachten leert, maar ook in het onderwijsveld ontmoet de vernieuwingsgezinde leerkracht vaak eerder een afwerende dan een bevestigende houding. Dat geldt ook nogal eens voor ouders en leerlingen zelf. Naar vele zijden vervult de onderwijskracht een belangrijke rol, op het direkte nivo van de leerling, maar ook naar de ouders en het voorgaande en aansluitende onderwijs. De leerkracht legt de kontakten buiten de school, organiseert zich en vertaalt van en naar de school toe. Om deze confrontatie met de samenleving aan te kunnen zullen zij zich moeten organiseren, niet alleen in een vereniging van middenschool-sympathisanten, hoe belangrijk ook, maar zeker ook naar de opleidingen waar nieuwe leerkrachten gevormd worden. Van een *ontvangende* houding (van afgestudeerden en hospitanten) moet men komen tot een actieve eisende houding. Aan de leraarsopleidingen worden nog talloze studenten opgeleid met alleen maar oog voor kennisoverdracht. Deze opleidingen moeten op hun plicht gewezen worden ook de middenschool-onderwijsopvattingen aan de orde te stellen: een plicht, daar deze opleidingen aktes uitreiken die afgestudeerden het recht verschaffen om aan een middenschool te doceren. Maar ook op het nivo van de discussie moet de onderwijsvernieuwinggezinde leerkracht zich weer begeven. Men zal zich met goede argumenten teweer moeten stellen tegen de sterke inkapselende krachten binnen het huidige onderwijs en het landelijke onderwijsbeleid. Binnen de experimenterende middenscholen heeft zich een omvangrijke mate van kennis en ervaring samengepakt, met de onderlinge solidariteit moet dit aangewend kunnen worden om de lafharige methodes onder het mom van 'faire kans' en grotere doelmatigheid (Pais), in de grond te boren.

GERARD VAN OORD
KARIN SPAINK

Noten.

- (1) zie voor kritiese bespreking van deze ideologie: Kees Struyker Boudier: *Zelfverwerkelijking, vraagtekens bij enkele moderne idolen*, Ambo/Baarn, 1979
H.C.J. Duiker: *De ideologie der zelfontplooiing*. In: *Pedagogische Studiën*, Jrg. 53, nr. 10, Pp. 358 - 373. 1976.
- (2) Het is misschien wat onvriendelijk, maar wel verhelderend eraan te herinneren dat de VVD-leus 'Gewoon jezelf zijn' eveneens te herleiden valt op de psychologie van Maslow c.s.
- (3) Voortgangsnota 1978, Open Scholengemeenschap Bijlmer.
- (4) Ontwikkelingsplan, p. 4. Den Haag 1979. Bijlage bij de Memorie van Toelichting op de Onderwijsbegroting voor 1980.

POLITIEK IN DE PRAKTIJK

Een steeds groter aantal woningen wordt onttrokken aan de eerlijke verdeling. Dat komt, omdat veel huurwoningen verkocht worden, er zgn. 'horizontale verkoop' plaatsvindt, of enorme panden als kantoorruimte leegstaan. De afname in de sektor lage huur wordt *niet* goedge maakt door nieuwbouw. Er worden n.l. ook nog eens jaarlijks minder woningwetwoningen gebouwd. Dit alles leidt tot enorme problemen voor de woningzoekenden die wél leegstand en dure woningen zien. Ekstra in de problemen zitten de alleenstaanden en samenwonenden, omdat jarenlang alleen voor gezinnen is gebouwd. Veel publiciteit is ontstaan rond de voortdurende bezetting van 'De Groote Keyzer'.

Aanleiding om te kijken wat de PSP aan akties ontwikkelt.

Officiële cijfers (b.v. de regionale woningbehoefte-onderzoeken) spreken van in totaal een tekort van 110.000 huizen. We mogen wel aannemen dat het totaal aantal woningzoekenden véél groter is, in de orde van een miljoen. Het overgrote deel van deze mensen heeft een laag inkomen. Toch worden er maar weinig woningwetwoningen gebouwd en neemt het aantal huurhuizen zelfs af. Daartegenover staan er heel wat (spekulatie-)panden leeg en verkrotten er huizen die vervolgens onbewoonbaar worden verklaard. Tellen we hierbij op, dat er in Nederland in de orde van 100.000 villa's door een veel te klein aantal mensen bewoond wordt, dan wordt het duidelijk, dat het woningnoodprobleem voor een groot deel een *verdelingsprobleem* is en ontstaan door de onrechtvaardige verdeling van bezit van in dit geval woonruimte. Toch hebben gemeenteraden (resp. B&W's) nogal wat mogelijkheden ('instrumenten') om de beschikbare woonruimte zo eerlijk mogelijk te verdelen. Daarvan wordt niet altijd even goed gebruik gemaakt, wat bewezen wordt door de langdurige leegstand van woon- en bedrijfspanden.

Kraken is één van de manieren waarmee onrechtvaardige leegstand wordt aangepakt (prakties kraken) of aangetoond (politiek kraken). Kraken gebeurt in Nederland vanaf 1965 (Amsterdam, Vetterstraat) en de eerste handleiding voor krakers dateren ook al uit die Provotijd.

Tot grote schrik van rechts Nederland bleek (Hoge Raad feb. 1971) dat alleen sprake is van huis- of lokaalvredebreuk als het pand al (nog) in gebruik was. Diverse incidenten leidden ertoe dat in oktober 1971 door de VVD en DS'70 in een motie werd gevraagd iets tegen het kraken te doen. De minister Van Agt, beloofde snel aan een anti-kraakwet te zullen gaan werken. Dat gebeurde en deze wet werd in 1976 (ingediend door de regering Den Uyl) aangenomen door de Tweede Kamer - overigens tegen de zin van de progressieven.

De wet is niet in werking, omdat hij nog steeds niet door de Eerste Kamer is behandeld. Het lijkt erop, dat hij nooit in werking zal treden, omdat er in de Eerste Kamer nogal wat verzet tegen is, o.a. onder invloed van de Raad van Kerken. Bovendien is er eindelijk een leegstandswet in de maak en zal de anti-kraakwet hoogstwaarschijnlijk worden ingetrokken. Dit neemt niet weg, dat de politie (in samenwerking met de gemeente) vaak *doet alsof er wél een anti-kraakwet is*. Dat gebeurt door

bepaalde APV's, beroep op de doelmatige verdeling van de woonruimte waartegen krakers bijna niets kunnen ondernemen en door trucs waardoor het officieel lijkt, alsof het betreffende pand nog in gebruik is.

DE GROOTE KEYSER

In 1950 veranderde de Nedrlandsch-Indische Gas Maatschappij haar naam in Overzeese Gas en Electriciteits Maatschappij, de OGEM. Naast energie houdt de OGEM zich nu bezig met handel, bouw en techniek en was tot voor kort voor een belangrijk percentage eigenaar van De Groote Keyser, een aantal panden aan de Keizersgracht te Amsterdam, waar ze in '69 de Technische Unie vestigde. In '77 verhuisde de T.U. en in november '78 werd De Groote Keyser, ondanks een bewaking van f. 4200,- per maand, gekraakt. Dit kwam de OGEM slecht uit omdat ze de panden verkocht had aan de spekulant Leon waarbij ze leeg opgeleverd moesten worden. Hierdoor en door de negatieve publiciteit rond de kraker Paul van Wissen die OGEM-spion bleek te zijn, was de OGEM min of meer gedwongen met krakers en de gemeente in overleg te gaan over de verkoop voor jongerenhuisvesting. Niet alleen deze onderhandelingen mislukten, ook won de OGEM, na

in hoger beroep te zijn gegaan een kort geding waardoor ontruiming van de panden dreigde. Inmiddels heeft Leon de panden doorverkocht aan een firma in Hong Kong, die ze weer doorverkocht aan Berends, een vastgoedmakelaar in Amsterdam.

Ging het bij de onderhandelingen met de gemeente vorig jaar nog om een bedrag van 2,1 tot 2,4 miljoen, Berends betaalde 3,7 miljoen met een AGO hypotheek van 4,7 miljoen. Nog steeds is er echter een ontruimingsbevel, hoewel op dit moment de dreiging en gespannen situatie binnen De Keyser iets minder is dan een paar weken geleden.

PSP-raadslid Els Agsteribbe in het raadsdebat op 13 februari j.l. hierover: *'Moraliseren over aantasting van de rechtsstaat past niet tegenover mensen die met de rug tegen de muur staan.(...)* Het advies van de Rechtswinkel, dat uitstel van ontruiming mogelijk is, is niet weersproken door de door de burgemeester geraadpleegde juristen. Volgens Donner en Wiarda (de juristen, resp. hoogleraar staatsrecht Groningen en voormalig president Hoge Raad, red.) is het denkbaar dat de operatie voor onbepaalde tijd zal moeten worden uitgesteld in een extreem geëskaleerde situatie, waarin kan worden voorzien dat het toe te passen geweld vormen zal moeten aannemen die de betrokkenen in werkelijk heel ernstig levensgevaar zouden brengen'.

Tijdens het raadsdebat zijn een aantal moties ingediend. Aangenomen is een PvdA-motie waarin binnen een maand nadere voorstellen zouden moeten komen voor een vorderingsbeleid ten aanzien van gebouwen, waarbij ook betrokken de panden aan de Keizersgracht. De PSP heeft ertegen gestemd omdat ze het een schijnheilige motie vindt; ook nu kunnen de panden gevorderd worden als het gemeentebestuur maar echt zou willen. Gelukkig, maar helaas wat laat vond de PvdA gewestelijke ledenvergadering dit ook en heeft haar fractie opgedragen vordering te eisen als de B&W notitie in maart behandeld wordt.

De PSP/PPR-motie, waarin een jaarlijks panden-

Mobiele eenheid in actie bij de Vondelstraat

foto Paul Babeliowsky

onderzoek gevraagd werd, het vorderen van etages die langer dan drie maanden leeg staan, voldoende ambtelijke capaciteit bij leegstand-kontrolle en een anti-spekulatieverordening, werd dan ook helaas alleen door de CPN ondersteund.

GRONINGS ZIEKENHUIS BLIJFT GEKRAAKT 400 WOONEENHEDEN OP DE TOCHT?

Begin september werd het voormalig Rooms Katholiek Ziekenhuis (RKZ) gekraakt door de Kraak Organisatie Groningen (de KOG), ondersteund door de Groninger Studentenbond en de PSP. De volgende dag zou n.l. een begin worden gemaakt met de sloop van de gebouwen, waarna het terrein met dure koopwoningen zou worden volgebouwd (zie ook Bevrijding nr. 19, 1979). Het begin van de grootste kraak van Nederland.....

Binnen een week besloot de Stuurgroep één- en tweepersoonshuishoudens een onderzoek te doen naar de verbouwingmogelijkheden. Een maand later was het rapport klaar, waarbij in 100 bladzijden een verbouwingvoorstel was uitgewerkt. Door de toenemende steun van vele organisaties leken de krakers sterk te staan. Zelfs de projektontwikkelaar wilde praten over verbouw. Maar de aap kwam al gauw uit de mouw: bij het overleg tussen gemeente, bewoners van het RKZ, stuurgroep en projektontwikkelaar noemde de laatste de krakers tuig en snotapen. Toen ook de gemeente duidelijk maakte te kiezen voor sloop was de maat vol: stuurgroep en bewoners stapten uit het overleg. De wethouder van stadsontwikkeling en volkshuisvesting, Gietema (PvdA), schoof daarna doodleuk de schuld van deze keus in hun schoenen. Zonder verzet ging dit trouwens niet: de PvdA-afdeling nam een motie voor verbouw aan. De wethouder weigerde dit echter uit te voeren. Niet omdat hij niet wilde, zo zei hij, maar omdat hij niet kon; het bestemmingsplan, speciaal voor de projektontwikkelaar op maat gemaakt, liet verbouw niet toe. Dat dit bestemmingsplan niet door de gemeenteraad was vastgesteld, intussen verlopen en vervangen door een voorbereidingsbesluit, juist om verbouw mogelijk te maken, mocht niet deren. Een nieuwe bestemmingsplanprocedure zou zo lang duren dat verbouw toch financieel onhaalbaar zou worden.

Wel werd na het voorbereidingsbesluit een 'kompromis' tussen gemeente en projektontwikkelaar bereikt: meer kleine wooneenheden en meer huurwoningen. Dat de huren van dit plan voor de kleinste wooneenheden al meer dan f. 100,- per maand hoger waren, en dat er veel minder dan ongeveer 400 (!) wooneenheden tot stand zouden komen dan bij verbouw speelde niet mee.

Er is helemaal geen rekening gehouden met de 35.000 ingeschreven woningzoekenden, waarvan het grootste deel één- en tweepersoonshuishoudens. Ook deze groep moet het juist van de lage huren hebben.

Voor de projektontwikkelaar is het 'kompromis' ook niet zo gek: sinds het met de koopwoningen en vooral de dure, niet zo lekker meer loopt is zwaar gesubsidieerde nieuwbouw van Van Dam-eenheden wel zo aantrekkelijk. Uit gesprekken is al gebleken dat hij de oude plannen zelf niet zo zag zitten. De gemeente heeft hem zo weer op zijn wenken bediend.

De PSP lijkt als bijna enige politieke partij de

krakers actief te blijven ondersteunen. De gemeente zal moeten kiezen voor bestrijding van de woningnood en tegen projektontwikkelaars, door het oude RKZ aan te kopen, en met een woningbouwvereniging aan de slag te gaan om het kompleks te verbouwen. Samen met de bewoners, de Stuurgroep één- en tweepersoonshuishoudens en de LOBH worden de mogelijkheden onderzocht om de verbouw toch door te laten gaan en het oude bestemmingsplan definitief in de la te laten verdwijnen.

Dan zal ook moeten blijken of ondersteuning van het linkse (?) meerderheidskollege eigenlijk nog wel de moeite waard is.

De volkshuisvesting is bij uitstek een gebied waarin zich de chaos en ontoereikendheid van het kapitalisme weerspiegelt. Het is een gebied waarin de PSP al jarenlang actief is, zowel binnen als buiten de parlementaire organen. Belangrijk is dat de mensen door deze akties, door informatie via kranten, brieven, zelf in aktie komen om de zogenaamde macht van de huisjesmelkers af te breken, en dat ze gemotiveerd raken om samen met anderen in aktie te komen, óók tegen andere vormen van onderdrukking!

CORA MULDER
LEX SPAANS

NOG MEER PRAKTIJK

SPEKULATIE IN DORDRECHT

In een aantal artikelen in hun blad en in brieven aan de gemeenteraad heeft de PSP-Dordrecht een aantal huisvestingsakties beschreven. Ze stellen de speculatie aan de kaak door te komen met indrukwekkend cijfermateriaal en kopiën uit het kadaster. De prijsopdrijving van honderden woningen wordt keihard gemaakt. Ze eisen, dat de gemeente alle wettelijke mogelijkheden gaat gebruiken om de beschikbare woonruimte eerlijk te verdelen: vorderen, onteigening bij goede bestemmingsplannen, actief aanschrijvingsbeleid, zelf bouwen en beleggers verbieden, grondbeleid op basis van erfpacht, woning-splitsing tegengaan en de woonruimtetwet van 1947 strenger toepassen.

Daarnaast worden ook kraakakties gevoerd en verduidelijkt, zowel aan de gemeente als aan de bevolking. Een goed voorbeeld is de aktie aan de Torenstraat. Er is een aantal woningen gekraakt die leegstaan, omdat ze 'horizontaal' verkocht worden. Huurflats van f. 263,- per maand worden verkocht voor f. 73.000, voor de koper overeenkomend met zo'n f. 600,- per maand aan rente en aflossing. De PSP-Dordrecht hierover o.a. in het plaatselijk PSPblad:

De eigenaar is 'Dienstverlenende bedrijven ELCO BV', een dochteronderneming van VASTGOEDMAATSCHAPPIJ ELVAGO BV uit Rotterdam.

De man achter de schermen is H.J. Elshout, vroeger zelf directeur van ELCO BV en nu van ELVAGO.

Oorspronkelijk waren de flats eigendom van de 'Stichting Algemeen Mijnerwerkersfonds van Steenkolenmijnen in Limburg'.

Tendens is dat beleggers hun bezit afstoten op het moment dat zij minder opbrengst voorzien door verhoogde kosten van onderhoud en exploitatie.

Zo ook in dit geval: Op 30 maart 1979 wordt het flatblok Torenstraat 1-45 (inklusief de winkel op de hoek) verkocht voor 1.550.000 gulden aan ELVAGO BV. Een week later wordt 't opnieuw verkocht aan 'dochter' ELCO, voor 25.000 gulden ekstra.

Onze Elshout heeft dus in feite het flatblok aan zichzelf doorverkocht.

Direkt daarna is het blok 'administratief' ge-

splijst in 23 aparte portiekwoningen. Met het doel ze per stuk te gaan verkopen voor een bedrag van 73.000 gulden.

KAMERHUREN OMLAAG IN NIJMEGEN

De PSP-afdeling Nijmegen heeft een krant uitgebracht met als titel: 'Kamerhuren omlaag', daar per 1 juli '79 nieuwe wetten in werking zijn getreden (de Huurprijzenwet), die een belangrijke invloed hebben op de positie van huurders, ook die van kamerhuurders. De krant geeft informatie over o.a. de achtergronden van de nieuwe wet, het puntenstelsel (regels die de kwaliteit van de woonruimte berekenen), hoe je kunt zorgen voor huurverlaging als je daar recht op hebt, wanneer een verhuurder je er wel en wanneer hij of zij je er niet uit mag zetten, informatie over de Huurkommissie, voorheen de Huuradvieskommissie. Alles wordt zeer prakties en puntsgewijs op een rijtje gezet, zelfs een voorbeeldbrief over huurverlaging is bijgevoegd.

Het adres van de PSP Nijmegen is: Nieuwe Nonnendaalseweg 26, tel. 080-778239 of postbus 1280.

GELEEN: PSP-VOORSTEL VOOR MEER HUURWONINGEN

Ook in Geleen zijn de mensen met lagere inkomens de klos. Alleen al bij de plaatselijke woningbouwvereniging staan 1500 mensen ingeschreven op de wachtlijst voor een huurwoning. Koopwoningen zijn er de laatste tijd genoeg gerealiseerd, vindt de PSP, en gezien de woningnood moeten nu maar eens de gezinnen met lagere inkomens, de alleenstaanden, jongeren en bejaarden aan de bak komen. De PSP Geleen/Beek heeft daarom het initiatief genomen om via een bezwaarschrift op ontwerpbestemmingsplannen alternatieve bouwplannen in te dienen. De gemeente wil 50 pct. in de koopsektor realiseren, terwijl de PSP voorstelt 75 pct. in de woningwetsfeer plus een aantal wooneenheden voor één- en tweepersoonshuishoudens (Van Dam eenheden dus, tegenwoordig AT genoemd). Dit is gebeurd via diverse brieven aan de gemeenteraad, persmededelingen, maar ook via het blad 'Geleen in beweging' dat huis aan huis verspreid is, waarin ook een bon om het alternatieve plan te steunen. Een prima aktie die hopelijk sukses zal opleveren.

De gaskraan dicht

Het is inmiddels wel bekend dat de werkeloosheidscijfers in Groningen veel hoger liggen dan het landelijk gemiddelde. De krantenkoppen zijn duidelijk: *'Bedrijfssluitingen in Oost-Groningen met massale ontslagen'*, *'Oost-Groningen woedend op de regering'*, *'Groningers willen de gaskraan dichtdraaien'*, etc.

De berichten van minister van Aardenne over de sluiting van het kartonbedrijf OKTO in Winschoten waren voor vakbonden en politieke partijen de druppel die de overvolle emmer deden overlopen.

SCHULD

VVD, CDA en PvdA zitten nu elkaar verwijten te maken. Elkaar een falend regeringsbeleid naar het hoofd slingerend in deze, dan wel in de vorige regeringsperiode, in de hoop iemand uiteindelijk de schuld te kunnen geven. De maatregelen die vanaf de jaren vijftig zijn genomen door verschillende overheden om de achterstand van het Noorden weg te werken hebben niet het beloofde resultaat gehad, met name wegens het niet willen nadenken over voldoende beleidsmiddelen. De beslissingen in een kapitalistische economie over bedrijfsinvesteringen liggen nog steeds bij de ondernemers. Vestigingspremies en WIR-subsidies hebben hierop nauwelijks invloed naar gebleken is, nog afgezien van het feit dat het profiteren van bedrijven van vestigingssubsidies geen garantie vormt voor blijvende vestiging en garantie van arbeidsplaatsen.

WAT TE DOEN

De eisen *'OKTO moet openblijven!'* en *'geen gedwongen ontslagen bij Philips'* worden door de PSP natuurlijk ten volle ondersteund. Er is echter meer nodig. Willen we *struktureel* iets gaan veranderen aan de werkgelegenheidssituatie in Oost-Groningen, dan zijn verdergaande maatregelen noodzakelijk. De FNV heeft op 13 februari j.l. een brief gestuurd aan alle fracties van de Tweede Kamer met een oproep mee te werken een beleid tot stand te brengen dat er minimaal voor moet zorgen dat geen verdere arbeidsplaatsen in Oost-Groningen verloren gaan. Afgezien van de korte termijn-eisen ten aanzien van OKTO en Philips deed de FNV suggesties voor verbeteringen op lange termijn van structurele aard. Dit waren o.a. het door de overheid zelf tot stand brengen

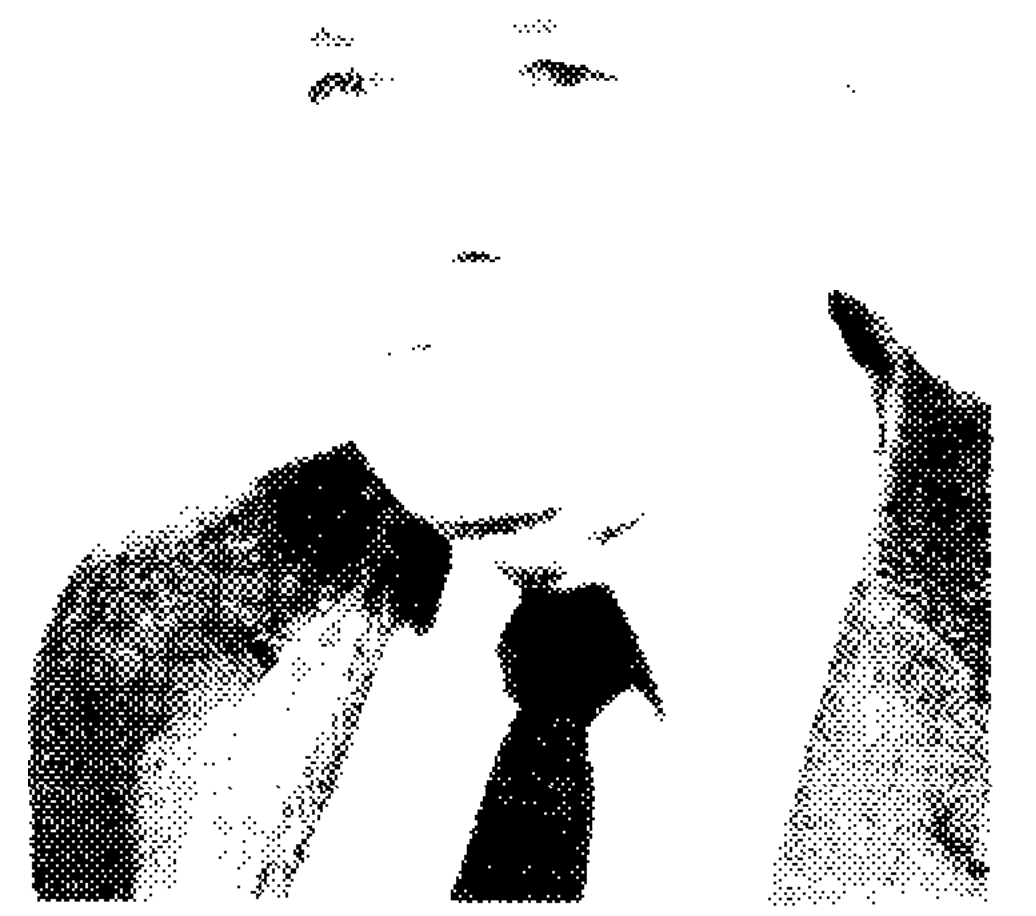
van bedrijven met name in samenhang met en voortbouwende op bestaande bedrijvigheid en bevoegdheden voor de provinciale overheid om bedrijven periodiek door te lichten en zonodig in te grijpen in bedrijfsvoering.

In het gewestelijk programma '78-'82 beklemtoonde de PSP al de noodzaak voor het opzetten van een provinciale beheersmaatschappij, met de volgende opzet:

- bestuur voor minimaal 50 pct. in handen van de arbeiders, met o.a. de volgende bevoegdheden:
- . het zelf kunnen oprichten van bedrijven
- . overname van bestaande bedrijven
- . inzage in bedrijfsgegevens van andere bedrijven
- . beleid en mogelijkheden tot subsidiëring van andere bedrijven

Het Gewestbestuur van de PSP-Groningen heeft dan ook een brief gestuurd aan alle politieke partijen en vakbonden met een uitnodiging voor een gesprek over het oprichten van een provinciale beheersmaatschappij. Gepraat zou moeten worden over het voeren van gerichte akties naar de overheid, om een fonds te vullen van waaruit zo'n maatschappij kan starten. Gedacht wordt aan de mogelijkheid van het weigeren van rijksbelastingen. Meerdere partijen spraken over het onvoldoende optreden van de Noordelijke Ontwikkelings Maatschappij (de NOM), en het is daarom goed om naast de door de CPN en PvdA opgerichte aktiekomitees met alle linkse partijen en de FNV nauw samen te werken in de strijd voor verbetering van de werkgelegenheidssituatie in Groningen.

JAN KNOTTNERUS
CORA MULDER

Gronings PSP-statenlid JAN BOS

'De staten zijn wel gestopt met staken maar werken alleen aan onderwerpen die niet kunnen wachten. We willen geen contacten met de regering zolang deze de provincie niets aanbiedt: de provincie zal dan ook een eisenpakket gaan opstellen waaraan voldaan moet worden alvorens er ook maar enige sprake kan zijn van overleg en niet andersom. En de minimumeisen van de PSP daarin zullen zijn dat op korte termijn bedrijven niet meer inkrimpen of sluiten, en dat er werk komt voor de inmiddels 2000 werklozen. Op langere termijn zal de NOM of een provinciale beheersmaatschappij bedrijven moeten gaan stichten die passen bij de mogelijkheden van de mensen hier of met aansluitende omscholingsmogelijkheden.

In een provinciale beheersmaatschappij zouden mensen vanuit de basis van de bedrijven moeten zitten. Nu wordt willekeurig verlies of winst gemaakt; er is geen enkel inzicht in het financieel draaien van b.v. Philips. Zo ook met OKTO; dit bedrijf is voor 51 pct. van de NOM, maar de leiding berust bij KNP. OKTO moet worden overgenomen door zo'n provinciale beheersmaatschappij; hetzij een nieuw opgezette NOM, hetzij gefinancierd door de NOM.'

'De Groningers laten duidelijk merken dat zij het zat zijn en komen in aktie. Deze akties zullen verder gaan dan de manifestatie op 8 februari j.l. Hoewel de opkomst zeer hoog was - meer dan 3000 mensen lieten zien dat het zo niet langer kan - waren er een aantal mensen niet. Zij vonden het niet juist dat de door de FNV georganiseerde manifestatie in de stad Groningen plaats vond in plaats van in Oost-Groningen, en dat alles teveel gericht was op dit kabinet. Maar t.a.v. Groningen zijn er maar twee soorten kabinetten geweest, n.l. slechte en heel slechte. Elke partij die in regering en provinciale staten de dienst heeft uitgemaakt is verantwoordelijk voor de toestand zoals die nu is, het heeft dus geen zin elkaar de zwarte piet toe te spelen. Het past dus elke partij om duidelijk kleur te bekennen en de gedane beloftes waar te maken, dus geen nieuwe nota's maar uitvoering van de bestaande, en wel met spoed. Op dit moment spreekt uit de houding van de Oost-Groningers een waarschuwing, zowel naar politieke partijen als naar de FNV. Het geduld van de bevolking hier is op; als er hardere akties komen heeft de regering daar zelf om gevraagd!'

CORA MULDER

Ondernemingsraden

PSP-gewest Zuid Limburg organiseert op zaterdag 29 maart een openbare bijeenkomst over *bedrijfsdemokratisering en ondernemingsraden*. De bijeenkomst zal aansluiten op de gewestelijke ledenvergadering die om 10.30 uur begint. Op de agenda van de vergadering staat o.a. een discussienota over deelname aan de gemeenteraadsverkiezingen na de gemeentelijke herindeling. De openbare bijeenkomst begint om 14.30 uur

en wordt mede naar aanleiding van de publikatie van de brochure van de PSP over de ondernemingsraden georganiseerd. Er zullen inleidingen worden gehouden door *Kees van Laren* (partijbestuur PSP) en *Luc Donk*. Met name mensen uit de vakbeweging en ondernemingsraadsleden zijn van harte welkom. Meer informatie bij het gewestelijk sekretariaat van de PSP Zuid Limburg: Jan Muijtjens, Jos Klijnenlaan 647, Geleen, tel. 04494-47789.

Vrouwen nieuwsbrief

Deze week verscheen de *tweede PSP-vrouwen nieuwsbrief*. Daarin artikelen over de situatie van vrouwen in Latijns Amerika, vrouwen en leger, vrouwen en aktievoeren. Verder een stellingname over pornografie (zie ook Bevrijding 1980 nr. 4) De komende tijd zal aan de hand van het aantal abonnees worden bekeken of het zinmig is met deze uitgave door te gaan.

Neem daarom nu een abonnement door overmaking van f. 15,- op postgiro 2474857 t.n.v. PSP-vrouwen Nieuwsbrief, van Alphenstraat 36 bis, Utrecht met vermelding van *nieuw abonnement per nr. 2*. Je kunt ter kennisname ook een proefnummer aanvragen door f. 2,- te storten met vermelding van *proefnummer*.

Margraten-plateau

De handtekeningenactie die de actiegroep *Behoud Margraten-plateau* organiseert tegen de vernieling van het Zuidlimburgse landschap loopt nog steeds door. Oorspronkelijk zou deze actie sluiten op 31 december van het vorig jaar. Op dat moment waren er meer dan 25.000 handtekeningen binnen. Maar de interesse voor deze actie is nog steeds erg groot en de beslissing over de

afgraving door de Raad van State wordt niet voor september 1980 verwacht. De actie kan nog gesteund worden door handtekeningenlijsten en informatiefolders, aan te vragen bij: Behoud Margraten-plateau, Postbus 191, 6300 AD Valkenburg. Ook zijn op dit adres affiches (f.1,- plus verzendkosten) en stickers (f. 1,- per twee stuks plus verzendkosten) te bestellen.

Onderwijs

De landelijke themagroep Onderwijs van de PSP verdiept zich op dit moment in het *ontwikkelingsplan voor het voortgezette onderwijs (OPVO)*. Het ligt in de bedoeling rond mei '80 met een standpunt hierover klaar te zijn. Iedereen die aan deze standpuntbepaling wil meewerken wordt uitgenodigd contact met de themagroep op te nemen.

De themagroep houdt zich op dit moment verder onder andere bezig met het stimuleringsbeleid, onderwijsvoorzieningen voor kulturele minderheden, werkend jongeren en volwassenen.

De eerst volgende landelijke vergadering wordt op 5 april gehouden. Aanvang 10.30 uur. Plaats Bergselaan 194, Rotterdam. Voor deelnemers van buiten wordt er tussen 10.00 en 10.15 uur verzameld in de hal van het CS-Rotterdam. Nadere informatie: Herman van Noordenburg, tel. 070 - 65 97 76.

KORVETTEN

GIRO: 4193567
t.n.v. STEUNFONDS
STOP KORVETTEN
VOOR INDONESIE
AMSTERDAM

Loonstop

Nog niet eerder had minister Andriessen zoveel complimenten aan zijn adres gehoord dan toen hij was afgetreden. Niet zozeer vanwege zijn beleid maar vanwege zijn konsekwent, zelfs principieel genoemd gedrag werd hij door vriend en vijand geprezen.

Nu is het echter maar de vraag in hoeverre het beleid Andriessen het in het kabinet heeft verloren. Het uiteindelijke bedrag dat de regering wil bezuinigen, is niet zo hoog als de ex-minister wenste. Maar de richting van de voorgestelde bezuinigingen berust wel degelijk op een sociaal-ekonomische visie die overeenkomt met die van Andriessen. De plannen van de regering houden een drastische verlaging van de overheidsuitgaven in, o.a. in de gezondheidszorg en een verlaging van het partikulier besteedbaar inkomen. De mogelijkheid van een loonmaatregel en een verlengde loonpauze is via een apart wetsvoorstel geregeld, voor het geval dat de besprekingen tussen werknemers, werkgevers en overheid niet tot de door de regering gewenste resultaten leiden. De FNV heeft zich terecht sterk verzet tegen zo'n vorm van overleg met 'het mes op tafel'. De regering eiste vrijwillige instemming met haar beleid van loonmatiging. Een loonmatiging die nodig zou zijn om de rendementspositie van het bedrijfsleven te verbeteren en om daardoor de werk-

**JAN
GRIELES**

JAN GRIELES

Voor demonstraties, vergaderingen, kongressen
geluidswagens, handmegafoons,
zanginstallaties etcetera

JAN GRIELES - UTRECHT
030 - 44.61.66
POSTBUS 2299, 3500 GG UTRECHT

de internationale

In nummer 25:

- Het nieuwe reformisme: PSP, linkse sociaal democratie en de burgerlijke staat.

Verder:

- Afghanistan
- Nicaraguaanse burgerij klaagt over Sandinistische macht
- vrouwenstrijd in de Nicaraguaanse revolutie
- Wereldkongres van de Vierde Internationale
- homoseksualiteit en marxisme

Losse nummers: f 4,80

Bestellen door overmaking van f 6,70
op giro 2629063 t.n.v. penningmeester
PL/Amsterdam.

gelegenheidssituatie op langere termijn te verbeteren. Een redenering van de koude grond. Want als 'het' bedrijfsleven meer winst maakt, is dat zeker geen garantie dat er geïnvesteerd wordt en helemaal niet dat er wordt geïnvesteerd in arbeidsplaatsen-scheppende produktie. Meer winst leidt niet automatisch tot meer werk. Over een 'prijsmaatregel' voor de marktsector spreekt de regering niet. Maar intussen moeten wel de trekkers van sociale uitkeringen en zogenaamde trendvolgers extra inleveren en wordt uitgegaan van het achterwege blijven van de prijskompensatie per 1 juli a.s. Om dit geheel nog een sociaal tintje te geven is een belastingverlaging toegezegd, die handhaving van de koopkracht van de mimin um inkomens (van de 'gezinshuishoudens') moet garanderen. Deze week komen de regeringsplannen in de Tweede Kamer en tegelijkertijd worden er overal akties gevoerd. Akties die naar we hopen tot maar één konlusie kunnen leiden, namelijk dat het door Andriessen en de regering verdedigde ekonomische beleid, uitsluitend ten voordele van kapitalistische belangen, op een volslagen mislukking uitloopt. En dat rechtvaardigt niet alleen het ontslag van Andriessen maar van de hele ploeg.

TITIA BOS

Bevrijding

JAARGANG 24 N^o6 22/3/'80 125 cent

ALBO '80

ONTWIKKELINGSSAMENWERKING PAG. 8

NACHTARBEID PAG. 3, BVD, INFILTREERT / POLITIE REGISTREERT PAG. 12, ZIMBABWE PAG. 14

duizend gulden voor dit kabinet?

De nieuwe staatsgierigaard Van der Stee verrichte vrijdag 14 maart zijn eerste officiële daad buiten de Tweede Kamer: de opening van het nieuwe AMRO-hoofdkantoor in Rotterdam. Hij laat daarmee duidelijk zien op welke buitenparlementaire groepen zijn beleid is gericht. Tijdens deze opening (banken hebben over kapitaalsgebrek niet te klagen) noemde Van der Stee het bezuinigingsprogramma van de regering Van Agt 'nog net en voor één keer verantwoord'. Dat kan de nieuwe minister dan wel vinden, maar met die opvattingen staat het kabinet tamelijk alleen. Zelfs de ondernemers noemen de loonmaatregel 'niet erg aantrekkelijk'. De FNV heeft fel gereageerd en zal de akties opvoeren. En ook de CDA fractie heeft kritiek geuit, met name op de grens die is getrokken voor de handhaving van de koopkracht. Daarbij is met name het afschaffen van de automatische prijskompensatie een dolkstoot in de rug van de werkende en en niet-werkende bevolking. In juli kan iedereen er wel f 26,- per maand bijkrijgen. Maar waarvoor is dat geld bedoeld? Voor de huur die met 6 procent omhoog gaat, voor de enorm gestegen aardgasprizen, voor de extra uitgaven bij het benzine tanken? Helaas kan die f 26,- door de konsument maar één keer worden uitgegeven, terwijl alle artikelen in prijs stijgen. Ook de verlaging van de belastingen met een bedrag van f 100,- per jaar is een lachertje in dat opzicht. Daarnaast is belastingverlaging een voorbeeld van rechts crisisbeleid. Belastingverlaging leidt tot vermindering van de overheidsinkomsten en dus tot grotere druk op de kollektieve uitgaven en vergroting van het tekort. Geld lenen om dat tekort te dekken zal niet lukken zolang dankzij het aardgas onze gulden nog zo sterk is dat het vooral lukratief is om in de Verenigde Staten te investeren.

De discussie die de Tweede Kamer nog met het kabinet zal voeren gaat ongetwijfeld over de grens waarboven de koopkracht niet meer gegarandeerd kan worden en de mate waarin de hogere inkomens moeten bijdragen. Over een winstafroming en een werkgelegenheidsbeleid wordt in het geheel niet meer gesproken. Het lijkt erop of Van Agt zich, de maatschappelijke vloed trotseren, in de ark van Noach waant. Ieder economisch plan dat hij laat uitvliegen in de hoop dat er vaste voet in het verschieft ligt, is steeds tevergeefs. De ark van Noach dobbert stuurloos voort, maar de maatschappelijke golven worden steeds hoger.

De FNV heeft hardere akties aangekondigd en dat is terecht, al was het alleen maar omdat iedere werknemer er volgens FNV berekeningen 1000 gulden op achteruit gaat. Maar politiek lijkt er nog geen perspectief om het steeds sterker wordende maatschappelijk verzet op te

pikken. Het moet duidelijk zijn dat een kabinet Den Uyl, samengesteld uit PvdA en CDA tot niet veel andere oplossingen zou zijn gekomen. Dat bewijs de als progressief bekend staande CDA'er Albeda in een boek van zijn hand uit 1975. Hij konstateert daarin 'De vrijheid kollektieve kontrakten af te sluiten en daarmee de erkenning van overheidszijde dat werknemers en wergeversorganisaties samen in staat zijn in *verregeande* mate hun onderlinge verhouding te regelen, onderscheidt ons stelsel van fascistische of communistische stelsels'. Hoe beperkt dat 'verregeande' voor een CDA'er is blijkt al een pagina verder: 'Het nationale loonpeil is een zo belangrijk nationaal-economische gegeven, dat geen overheid het zich veroorloven kan dat geheel aan de machtsverhouding tussen werkgevers en werknemers over te laten'. De kracht voor een links alternatief zal dus van links zelf moeten komen.

PSP EN ARBEIDSVoorwaarden

Binnen de sociaal-economische commissie (SEK) van de PSP wordt dit jaar meer dan ooit serieus gediscussieerd over het arbeidsvoorwaardenbeleid en de rol van vakbonden en politieke partijen daarbij. Er is nu een notitie verschenen, gebaseerd op discussie in de SEK in de afgelopen maanden. Het is de bedoeling dat het resultaat van deze discussies nu in de afdelingen en gewesten wordt besproken zodat de partijraad op haar vergadering in mei tot een konkluderende aanbeveling aan het partijbestuur kan komen. Iedereen die de notitie wil ontvangen moet een kaartje sturen naar het partijburo. Op basis van bovengenoemde discussie zal ook aan de konkrete invulling van een links arbeidsvoorwaardenbeleid voor 1981 worden gewerkt. Dat is nodig want wij hebben geen duizend gulden: nee, geen cent over voor dit kabinet.

KEES VAN LAREN
16-3-1980

REKTIFIKATIE

De laatste tijd kan men in *Bevrijding* merkwaardige *spellings* aantreffen. Vooral namen van bewindslieden moeten het nogal eens ontgelden. Dat is niet de schuld van de auteurs, noch van het redactiebeleid, hoezeer dat ook gericht is tegen het kabinet Van Agt.

Het is een hardnekkige gewoonte van het zedduiveltje, die we even hardnekkig in de gaten blijven houden.

REDAKTIE

bevrijding

Verschijnt tweemaal per maand
Uitgave van de PSP

Redactie:
Rudi Boon
Cora Mulder
Roel Sandvoort (red. sekr.)
Joost Schipper
Lex Spaans
Siep van der Werf

Vormgeving
Dick Breebaart
Albo Helm (illustratie)
Simon B. Kool

Redaktiesekretariaat, administratie
en partijburo tel: 020 - 26 73 74
(t.n.v. Roel Sandvoort)
Postbus 700 1000 AS Amsterdam
Ab. f. 30,00 per jaar
Postgiro 194240 t.n.v. PSP Amsterdam

Advertentietarief:
(Alleen voor niet-kommerciële advertenties)
f. 1,- per mm per kolom
1/1 pag. f. 1000,-; 1/2 pag. f. 500,-

Druk: Bevrijding, Amsterdam

inhoud

NACHTARBEID bevrijdend voor de vrouw	pag. 3
BELASTINGWEIGERING geen cent voor defensie	pag. 4
MIKRO ELEKTRONIKA werkgelegenheid en onderwijs	pag. 5
POLISARIO & AMICALES hun strijd, onze strijd	pag. 6
GEZONDHEIDSZORG gezichtsverlies in de Eerste Kamer	pag. 7
ONTWIKKELINGSSAMENWERKING rapporten en nota's	pag. 8
LATEN HANGEN die VVDM-affiches	pag. 11
POLITIEREGISTRATIE & BVD	pag. 12
ZIMBABWE	pag. 14

NACHTARBEID: bevrijdend voor de vrouw?

Mevrouw C. v.d. P-T, 48 jaar, heeft als bejaardenverzorgster regelmatig nachtdienst: 7 nachten werken, één slaapdag, 2 dagen dagdienst en dan 4 dagen vrij. Overdag slaapt ze slecht, gemiddeld zo'n 4 uur per dag. 's Middags doet ze het huishouden en maakt ze het eten klaar voor de kinderen. Toen ze jonger was en goed sliep, vond ze het niet zo bezwaarlijk. Nu is het haast niet meer vol te houden.

Vanaf 45 jaar zou je in de dagdienst moeten kunnen werken.' (1)

Het verbod op nachtarbeid is opnieuw in discussie. In 1919 werd deze discussie vooreerst afgesloten met een verbod op nachtarbeid voor vrouwen en mannen in fabrieken en werkplaatsen. Zowel vrouwen als mannen mochten dus wel werken bij de politie, in ziekenhuizen en apotheken. Daar zien we, dat de arbeidsomstandigheden waaronder mensen werken, nog veel te wensen overlaten. Werken is dan vaak het credo. Op de koop toe moet je dan een geringe personeelsbezetting en daardoor geïsoleerd werken: een slechte betaling en gebrek aan voorzieningen nemen. Maar ook in de industrie komt veel nachtarbeid voor. In de afgelopen zestig jaar is door uitzonderingen op de wet nachtarbeid voor mannen veelvuldig mogelijk gemaakt en we kunnen wel zeggen, dat het ook een maatschappelijk geaksepteerde zaak lijkt.

EEG-RICHTLIJNEN

De discussie is nu weer aan het rollen gebracht door de invoering van een EEG-richtlijn, die gelijke behandeling van vrouwen en mannen in het arbeidsproces betreft. Deze is vergelijkbaar met de richtlijn, die beoogde de ongelijke beloning tussen de seksen op te heffen.

Nu zegt de bedoelde richtlijn, dat de wet op een zodanige wijze veranderd dient te worden, dat gelijke behandeling géén achteruitgang inhoudt voor vrouwen. Nederland is niet vlot geweest met het wettelijk vastleggen van het recht op gelijk loon voor gelijk werk. Voor de ambtenarij bestaat dit recht nog steeds niet, hoewel de regering van plan is dit het lopende jaar nog te regelen. Volgens de EEG zou deze gelijke behandeling in februari 1980 (nu!) geregeld moeten zijn. De regering bereidt het kamerdebat hierover voor en heeft ondertussen adviezen van de SER en de Emancipatiecommissie ingewonnen. De tweede richtlijn omvat meer dan alleen het probleem van de nachtarbeid. Ook de klausule op het overwerk (mannen mogen nu meer overwerk verrichten dan vrouwen), het zwangerschapsverlof en de zondagsarbeid valt hieronder.

Hier willen we ons echter beperken tot de discussie over nachtarbeid. De meningen lopen hierover het meest uiteen, werkgevers staan tegenover werknemers en ook onder vrouwen wordt verschillend gedacht over het werken 's nachts. Heel fundamenteel komt naar voren hoe gedacht wordt over maatregelen ter verbetering van de positie van vrouwen.

RECHT OP NACHTARBEID?

Het recht op betaald werk voor vrouwen is één van de belangrijkste eisen van de vrouwenbeweging. Niet alleen de laatste vijftien jaar, maar ook al rond de eeuwwisseling streed de vrouwenbeweging voor het verruimen van arbeidsmogelijkheden en het verbeteren van arbeidsomstandigheden. Ook toen deed zich de vraag voor of vrouwen een andere arbeidsbescherming moesten genieten dan mannen. Een groepering beweerde, bij monde van Marie Rutgers-Hoitsema, dat voor vrouwen geen andere arbeidsbescherming moest gelden. Dit zou alleen bevoorzorging van mannen in het arbeidsproces opleveren: mannen zouden eerder aangenomen worden en hogere lonen krijgen. Henriëtte Roland Holst bepleitte daarentegen wel een aparte arbeidsbescherming. Juist het feit, dat vrouwen een dubbele taak hebben, dat zij naast hun betaalde werk de verantwoordelijkheid voor huishouden en vaak ook het gezin hebben, betekende volgens haar, dat daarmee in arbeidsbescherming rekening gehouden moest worden. Marie Rutgers beaamde die dubbele taak van vrouwen: zij zag echter hiervoor een oplossing door een algemene arbeidsbescherming te combineren met goede voorzieningen als kinderbewaarplaatsen en gaarkeukens, die het huishoudelijk werk kunnen verlichten. Deze discussie, hoewel bijna een eeuw oud, blijkt nog (of nu weer) uiterst aktueel.

EEN EIGEN ARBEIDSMARKT VOOR VROUWEN

Wettelijk hebben vrouwen nu het recht op arbeid en staan formeel alle banen voor haar open. Maar als we kijken naar de feitelijke situatie, wat voor werk vrouwen doen en welk werk mannen doen, zijn daarin nog steeds grote verschillen te constateren. Wat nu aan het werk van vrouwen opvalt, is dat het veelal op de een of andere manier te maken heeft met het feit, dat de vrouw een gezin te verzorgen heeft, verzorgd heeft dan wel nog krijgt te verzorgen.

Daarom wordt het werk van vrouwen gekenmerkt door eentonigheid, lage betaling, weinig of geen promotiemogelijkheden en ligt het vaak in het verlengde van het huishoudelijk werk. Het werk is geschikt voor meisjes om een uitzet bijeen te sparen of er wat bij te verdienen: schoonmaken, kassière, typiste, bejaarden- of ziekenverzorgster. Bij dit werk zien we twee ontwikkelingen:

- op veel typisch verzorgend werk wordt sterk bezuinigd; betaald werk wordt omgezet in het 'edelmoedige' vrijwilligerswerk;
- veel fulltime banen worden omgezet in deeltijdbanen (automatisering), waarbij besparing van arbeidsplaatsen en taakutholling plaats vindt; mannenbanen veranderen zo in vrouwenbanen.

Aan verbetering van arbeidsomstandigheden, de arbeid zelf en de rechtspositie wordt heel weinig aandacht besteed. Het werk, dat vrouwen verrichten is er vergeleken met het 'volwaardige, fulltime' werk dan ook bijzonder slecht aan toe. De overheid heeft wat dit betreft in ieder geval geen beleid dat het stempel 'emancipatie' verdient.

Op de primaire arbeidsmarkt, de arbeidsmarkt van het beter betaald, beter geschoold werk met promotiekansen, doen zich eveneens verschillende ontwikkelingen voor. Enerzijds zien we een stijging van het aantal werklozen door het verdwijnen van arbeidsplaatsen (sluitingen, fusies; maar ook de boven genoemde overgang naar opsplitsing in niet- of laaggeschoold deeltijdwerk), terwijl anderzijds in een aantal sectoren een gebrek aan arbeidskrachten is. Het verbreden, of beter, uithollen van het begrip passende arbeid sluit ook juist aan bij deze laatste ontwikkeling. En ook in dit licht kunnen we dan begrijpen waarom juist werkgevers blij zijn met de opheffing van het nachtarbeidverbod voor vrouwen. Wordt aan de ene kant in een meerderheid van alle sollicitatieprocedures nog de voorkeur gegeven aan een man; waar mannen te weinig zijn, blijken vrouwen goed genoeg om het werk op te knappen. Zo heeft Heineken een verzoek ingediend tot ontheffing van het verbod op nachtarbeid voor vrouwen. Wat wil het geval? In de nacht werken bij Heineken bijna alleen nog buitenlandse werknemers. Men vindt het wel nodig, dat er een beperkt aantal werknemers de nederlandse taal beheerst. Hiervoor waren geen mannen te krijgen...

Het is dan ook wel degelijk de vraag of hierbij werkelijk meer arbeidsmogelijkheden voor vrouwen gekreëerd worden, of dat het gewoon weer het oude liedje is. Vrouwen mogen betaald werk doen, waar geen mannen voor te krijgen zijn, en zodra die zich kunnen aandienen kunnen wij het wel vergeten. Onder het mom van emancipatie proberen overheid en werkgevers op zo'n manier de gaten van de arbeidsmarkt te vullen.

SEKSUEEL GEWELD

Een argument, dat nieuw is in de discussie over arbeidsbescherming, is het seksueel geweld dat tegen vrouwen gebruikt wordt. Juist 's nachts is het gevaarlijker om van en naar het werk te gaan. De arts krijgt zijn benzinekosten vergoed, een verpleegster niet, gaat per fiets. Er is geen openbaar vervoer. Ook het werk zelf is 's nachts veelal onveilig, in de nachtdienst in zieken-

geen cent voor nieuwe kernwapens

VERVOLG VAN PAGINA 3

huizen/verpleegtehuizen werk je vaak in je eentje, voor de apotheek'slaap'dienst is maar één bed ingericht. Situaties op, van en naar je werk waarin je je als vrouw niet zo snel veilig voelt en ook niet kunt voelen. Juist het feit, dat een vrouw een vrouw is, dus seksueel objekt, betekent dat nachtarbeid voor haar nog slechter is dan voor mannen.

GEEN NACHTARBEID, WAT DAN WEL?

Nachtarbeid is weer in discussie. De regering denkt, de SER denkt en de Emancipatiecommissie denkt. En ze denken er verschillend over vanuit verschillende argumentaties. Gelijke behandeling mag geen verslechtering van de positie van vrouwen inhouden, zegt de EEG-richtlijn. Waarom werkgevers en vakbeweging verschillend denken over de vraag of het opheffen van het verbod op nachtarbeid een verslechtering van de positie van vrouwen inhoudt, zal nu duidelijk zijn. Maar ook binnen de Emancipatiecommissie en binnen vrouwenorganisaties bestaat een grote groep vrouwen, die toch ja tegen nachtarbeid zeggen, omdat het voor veel vrouwen wél een verruiming van arbeidsmogelijkheden betekent. Want de nadelen van het werken 's nachts worden wél gekombineerd met veelal gevarieerder werk, betere beloning en meer promotiekansen. En dat is voor veel vrouwen zo'n verbetering, dat de nadelen op de koop toe worden genomen.

Toch vinden wij het opheffen van het verbod een slechte zaak. Het is één van de weinige maatregelen, waarbij mogelijkheden tot betaald werk voor vrouwen gekreëerd worden. En wat voor werk. Onderhand zijn er ruimschoots voldoende onderzoeken waaruit blijkt hoe slecht nachtarbeid voor mannen is. Wij zien liever andere maatregelen van de regering, maatregelen die dan ook werkelijk het etiket van emancipatie verdienen. Goede kollektieve voorzieningen, die volwaardig betaald werk creëren én een verlichting van huisvrouws moeders taak betekenen, eerlijke verdeling van *al* het werk door arbeidstijdverkorting per dag en een betere rechtspositie voor deeltijdwerk, afschaffing van het kostwinnersbegrip en weg met seksisme.

PIETERNEL ROL
MARIAN DE GROOT

(1) literatuur:

- FNV-sekretariaat vrouwelijke werknemers: bij nacht en ontij? laten we er eerst nog een nachtje over slapen
- nachtarbeid een duistere zaak NVB-brochure
- risikobulletin nr. 3 november 1979: nachtarbeid voor vrouwen: geen emancipatie.

In december 1979 waren we getuige van de debatten in de Tweede Kamer over de zogenaamde modernisering van het kernwapendebat van de NAVO in Europa.

De Nederlandse regering had d.m.v. een motie van het parlement - de opdracht gekregen, om op de NAVO-vergadering in Brussel TEGEN deze uitbreiding van de bewapening te stemmen. De regering heeft deze opdracht genegeerd en heeft vóór 'modernisering' gestemd. Het enige kompromis waartoe de regering bereid bleek, was de beslissing over stationering van de Pershing II en Cruiserraketten op Nederlands grondgebied 2 jaar op te schorten. Hiermee werd naar onze mening aan de gevoelens van een groot deel van ons volk geen recht gedaan.

Intussen BETAALT Nederland WEL mee, hoe dan ook - aan de 572 nieuwe raketten - los van deze toekomstige beslissing. Bovendien worden de raketten in ieder geval WEL bij onze wester-, ooster- en zuiderburen geplaatst.

Ergens ligt een grens! Wij vinden dat nu de maat vol is. Deze beslissing van de NAVO heeft de dodelijke wapenwedloop een nieuwe impuls gegeven, die wij verwerpen. Daar moeten we wat aan doen!

Wij kunnen geen genoegen nemen met deze uitbreiding van het kernwapenarsenaal. We willen hiertegen protesteren door middel van een *symbolische weigering* om hiervoor belasting te betalen...

We willen hiermee het systeem onder druk zetten en uitdrukking geven aan onze gevoelens van onvrede met - en verzet tegen - de recente beslissing.

WAT KUNNEN WE DOEN?

We stellen u voor, te weigeren om een bedrag van f 5,72 (aanbetaling van één cent per raket) van uw belastingaanslag over 1979 te voldoen. Dat bedrag moet de ontvanger dan maar komen halen met extra moeite of als het niet anders kan - door middel van verkoop van een deel van de boedel.

HOE KUNNEN WE DAT DOEN?

- Indien u een *aangifteformulier* moet invullen, gebruik dan de volgende tekst (of een soortgelijke, eigen formulering) om op blz. 2 de Inspekteur van de Belastingen in kennis te stellen van uw voornemen:
'Ik deel u mede dat ik zal weigeren om een bedrag van f 5,72 van mijn aanslag over 1979 te voldoen, op grond van mijn gewetensbezwaren tegen de uitbreiding en 'modernisering' van kernwapens in NAVO-verband'.
- Betaalt u *alleen loonbelasting* en krijgt u bij de aanslag over 1979 een *navordering* weiger

dan een bedrag van f 5,72 te voldoen en schrijf de Inspekteur/Ontvanger de reden van deze weigering. Zie bijv. bovenstaande tekst. *Betaalt u alleen loonbelasting en verwacht u geen navordering?* Dan kunt u op het belastingkantoor een zgn. T-formulier (belastingteruggave formulier) halen. U vult dit formulier in, en vraagt f 5,72 van het door uw werkgever of anderszins betaalde belastinggeld terug en sluit de protestbrief bij.

EN VERDER

Wij verzoeken u een briefkaart te sturen aan de Minister van Financiën, Korte Voorhout 7, Den Haag, met de volgende tekst:

De Nederlandse regering heeft zich begin december in Brussel medeverantwoordelijk verklaard voor de financiering van 572 nieuwe kernwapens, in NAVO-verband.

Ik protesteer tegen deze hernieuwde opvoering van de bewapening. Ik kan niet langer stilzwijgend toestaan, dat mijn belastinggeld wordt gebruikt voor de bewapeningswedloop. Ik deel u daarom mede, dat ik zal weigeren om over 1979 een bedrag van f 5,72 (één cent voor elke raket) te voldoen. Dit bedrag schen ik aan de Beweging Weigering Defensiebelasting te Amersfoort. Deze Beweging ijvert voor een wettelijke mogelijkheid om dat deel van de belasting, dat naar defensie gaat, te bestemmen voor vredesdoelinden.'

Wij vragen u om tegelijkertijd de Beweging Weigering Defensiebelasting te ondersteunen. Wij hopen dat u daartoe het bedrag van f 5,72 (of een veelvoud daarvan) wilt storten op giro 443.49.06 t.n.v. Beweging Weigering Defensiebelasting te Amersfoort. Uw gift zal dienen voor financiering en verdere uitbouw van de aktie en voor publiciteit. *Het is voor ons belangrijk dat u reageert. Zo kunnen we peilen hoe groot de steun voor deze aktie is. Ieder die reageert krijgt bericht over het vervolg van de aktie.*

Het initiatief tot deze aktie is genomen door: Doopsgezinde Vredesgroep, Genootschap der Vrienden (Quakers), Herv. Stichting Jeugd en Jongerenwerk A'dam, Kerk en Vrede, Vereniging Dienstweigeraars.

De aktie wordt ondersteund door: Beweging X-Y, Centrum voor Geweldloze weerbaarheid, 't Kan Anders WEPS, Komitee voor de Rechtsstaat, Pax Christi Nederland, Vereniging Dienstweigeraars. (De steun van politieke partijen is niet gevraagd, red.)

Voor alle informatie:
Beweging Weigering Defensiebelasting
Utrechtseweg 159
3818 ED Amersfoort
tel. 033-10445/Giro: 433.49.06

MIKRO-ELEKTRONIKA, WERKGELEGENHEID EN ONDERWIJS

De werklozen van de jaren tachtig vormen een fikse groep om de maatschappelijke discussie over de ontwikkeling van de mikro-elektronika te voeren. Dat zou een cynische konklusie kunnen zijn na lezing van het *rapport-Rathenau*, over de gevolgen van de mikro-elektronika. De Adviesgroep die het rapport samenstelde beveelt ons aan onmiddellijk de ontwikkeling van de chip aan te vatten.

Van de overheid, voor wie het rapport werd uitgebracht, valt niet anders dan stimulering van de chip te verwachten.

De minister van Wetenschapsbeleid, Dhr. Van Trier, zei tijdens een toespraak in oktober 1979, dat niet alleen de werkgelegenheid bij akties tegen technologische vernieuwingen een rol speelt. Hij doelde met name op verzet tegen nieuwe tekstverwerkende apparatuur in de grafische industrie. Maar *'wel degelijk ook een diep gevoelde weerstand van mensen tegen die onbegrijpelijke apparatuur.'* Dit type argumenten, dat inspeelt op veronderstelde angst tegen machines, vind ik onzuiver. Het gaat niet om angst voor apparaten, maar juist om angst voor het verlies van werk. Dat die angst terecht is, toont het Rathenau rapport nu juist aan.

NIET TEGEN VERNIEUWINGEN

Laat ik vooraf zeggen dat er over dit rapport en meer nog over de problematiek die het omvat, veel gezegd kan en zal worden. Het gaat tenslotte om de meest wezenlijke aktiviteit van de mens: de omvorming en beheersing van de omgeving waarin hij leeft. Ik stel me niet bij voorbaat afwijzend op als het om technologische vernieuwingen gaat, integendeel. De vraag waarom het gaat is *waarom* en *wie* de nieuwe technologie beheersen zal.

In dit artikel stel ik twee onderwerpen uit het rapport aan de orde: de werkgelegenheid en het onderwijs.

Als globale informatie geef ik nu eerst een inhoudsoverzicht van het rapport: het begint met de visie van de Adviesgroep weer te geven. Allemaal algemeen geformuleerd, in termen van een regering, die het beste met het land voorheeft. Dan volgt een technische uitleg. Hoofdstuk drie vormt het hart van het rapport: 'Mogelijke gevolgen voor de Nederlandse economie', gevolgd door 'sociale en culturele invloeden', dan 'Onderwijs', 'Beleid' en 'Aanbevelingen'.

WERK

Als de Adviesgroep stelt, dat de introductie van de mikro-elektronika *'ook economisch als een ernstig vraagstuk moet worden beschouwd'* dan mogen we dat best lezen als een vingervijzing omtrent de ernst van de verwachte gevolgen. En die lijken niet gering te worden. De groep stelt dat de werkloosheid in 1990 ten gevolge van de automatisering zal zijn toegenomen tot 300.000. Een prognose van één der leden van de groep ligt zelfs tussen vier- en zeshonderduizend arbeidsjaren.

Als je dit leest komt onwillekeurig de gedachte op of het niet verstandiger zou zijn dan maar

niet tot invoering over te gaan. Maar dat kunnen we wel uit ons hoofd zetten. Niet alleen tellen we dan internationaal niet meer mee, het lijkt mij ook onwaarschijnlijk dat een werkgever die door een diepe investering op de loonkosten kan besparen dit zal laten.

Nee, zegt de Adviesgroep, we moeten de ontwikkeling van de mikro-elektronika juist stimuleren, en daartoe dient de overheid tenminste twee algemene beleidsmaatregelen te nemen: stimuleren door 'ekstra investeringen' en daarnaast 'loonbeperkingen'. Dan pas is het mogelijk de negatieve effecten van de chip om te zetten in positieve. De Adviesgroep baseert zich in deze op een voorspelling van het *Centraal Plan Bureau*, dat zelf echter nogal voorzichtig is met de voorspellende waarde van het door hen gehanteerde model.

Maar ook de Adviesgroep is erg voorzichtig met haar voorspellingen: *'De richting waarin de technische ontwikkelingen zullen gaan, is nog wel enigermate aan te geven. Maar de gevolgen voor economie en werkgelegenheid zijn al veel moeilijker te schatten. Uitspraken met betrekking tot de sociale en culturele invloeden kunnen niet anders dan speculaties zijn.'*

Maar ondanks deze enorme mate van onzekerheid adviseert de Adviesgroep met klem dat we de ontwikkeling van de mikro-elektronika met grote voortvarendheid moeten aanpakken. Dit is wel de meest wezenlijke tendens in het rapport: niet treuzelen, hard werken aan snelle ontwikkeling en toepassing, en anderzijds zo goed mogelijk trachten de negatieve gevolgen op te vangen - dat is dan bij uitstek een taak voor de overheid.

PARADOX

Ter wille van de werkgelegenheid belanden we dus in een paradoxale situatie: we dienen zo veel mogelijk de automatisering te bevorderen om daarmee toekomstige werkgelegenheid veilig te stellen. Wat zich zal voltrekken is een verschuiving van de werkgelegenheid. Invoering van de mikro-elektronika leidt namelijk ook tot *'introductie van de nieuwe producten'* en die introductie *'creëert nieuwe werkgelegenheid'*. Wel moet gekonkludeerd worden dat *'het netto-werkgelegenheidseffect van de introductie van de micro-electronica door middel van nieuwe consumptiegoederen op nul wordt geschat.'*

Als de introductie alleen maar een verschuiving tot gevolg zou hebben, dan zou de ernst niet zo groot zijn. Maar de te verwachten gevolgen gaan veel verder. Het ziet er naar uit dat de produktiewijze dermate geautomatiseerd wordt, dat daarmee grote invloed op sociale en kul-

turele terreinen van onze samenleving gepaard gaat. We kunnen dan denken aan betere, soepeler besturing van grote organisaties, aan privacy, aan bewegingsvrijheid van mensen, aan verandering van de kwaliteit van de arbeid.

ONDERWIJS

Het probleem waarover we eigenlijk spreken is de beheersbaarheid van de techniek die we zelf tot stand hebben gebracht.

Het rapport van de Adviesgroep nu, is een illustratie van het voorbijgaan aan de wezenlijke vraag of (en in welke mate) wij deze technologie wensen. De discussie die de groep bepleit kan alleen nog maar gaan over hoe we zo snel mogelijk tot invoering kunnen overgaan. Over hoe we de nadelige gevolgen zo goed mogelijk opvangen en hoe we op het onderwijs moeten ingrijpen.

Als het aan de Adviesgroep ligt wordt er binnen korte tijd flink ingegrepen in het Nederlands onderwijsbestel.

Er zijn in het rapport twee hoofdargumenten te onderscheiden die de grote nadruk op het onderwijs rechtvaardigen. In de eerste plaats meent de groep dat het potentieel van *deskundigen* veel te gering is. Zo gering zelfs dat aan de vraag naar deskundigen voor 1990 niet kan worden voldaan. Daarom moeten de deskundigen desnoods uit het buitenland worden gehaald. In de tweede plaats moet er een inhoudelijke verandering in het onderwijs tot stand komen, óók in het middelbaar en lager onderwijs. Het gaat er dan niet alleen om de leerlingen voor te bereiden op een voortdurend veranderende maatschappij, maar ook verwacht de groep *'veranderingen in de bestaande leerplannen, speciaal met betrekking tot het onderwijs in de moedertaal en de wiskunde'*.

Wijst de Adviesgroep eerst op de *gevaaren* van de ontwikkelingen van de technologie, hier wordt gepleit voor een versterking van deze denkwijze!

SLOTOPMERKINGEN

In het rapport wordt veel overhoop gehaald en terecht.

Maar er zit een groot verschil tussen de jachtige toon waarop bepleit wordt een mobilisatieprogramma in het onderwijs en de nadruk die wordt gelegd op het besef dat wij moeten ontwikkelen omtrent de sociaal culturele effecten van de chip. Dit laatste nodigt uit tot nadenken, maar eigenlijk hebben we daar geen tijd voor! Daarnaast moet scherpe kritiek worden uitgeoefend op het ontbreken van een analyse van de verhoudingen tussen verschillende maatschappelijke groepen. De weigering van de voorzitter van de Adviesgroep vertegenwoordigers van werknemers en werkgevers toe te laten in de commissie spreekt boekdelen.

GERARD VAN OORD

Het rapport van de Adviesgroep Rathenau is uitgegeven door de Staatsuitgeverij en te koop in de boekhandel.

hun strijd, onze strijd

Soms wordt op overtuigende wijze duidelijk dat de onafhankelijkheidsstrijd van de derde wereld ook hier in Nederland gevoerd wordt. Door middel van de *Amicales* heeft de Marokkaanse regering op 8 maart in Amsterdam een demonstratie gegeven van de methodes waarmee de *Saharaoui*, het volk van de Westelijke Sahara, wordt onderdrukt. Met bussen en taxi's werden de Marokkanen naar Amsterdam getransporteerd om bij Paradiso een solidariteitsmanifestatie voor het Front Polisario (georganiseerd door het Polisario Komitee, Novib, PvdA, CPN, PPR, PSP en CDAjg) ernstig te verstoren. Alhoewel ze er niet in geslaagd zijn de manifestatie geheel te verhinderen, gingen wel alle ruiten van Paradiso aan diggelen en werden er pogingen gedaan het gebouw in brand te steken.

Ondertussen wordt steeds duidelijker hoe de *Amicales* dergelijke zaken aanpakt. Met Marokkaans regeringsgeld werden bussen gehuurd die op plaatsen waar veel Marokkanen wonen werden volgeladen. Niet meegaan betekent uitgemakt worden voor landverrader, kommunist. Het leidt tot repressailles en registratie op de zwarte lijst van de Marokkaanse ambassade, waardoor verblijf in Nederland onzeker wordt en terugkeer naar Marokko onmogelijk. Helaas is het voor Marokkanen, op straffe van liquidatie, onmogelijk om van deze praktijken te getuigen, maar de anonieme noodkreten zijn duidelijk genoeg.

Soortgelijke verhalen heb ik eerder ook al gehoord, alleen nog een graad erger. Samen met ongeveer 400 andere mensen uit de gehele wereld, was ik te gast bij de 4de verjaardag van de Sharaanse revolutie. Deze verjaardag werd aan de Algerijnse grens met de Westelijke Sahara gevierd. Wij waren daar in de gelegenheid te spreken met enkele honderden Marokkaanse krijgsgevangenen, die het Front Polisario de laatste 3 maanden gemaakt had. Ondanks dat de meesten natuurlijk liever thuis zaten, zijn ze voorlopig nog goed af. Ze vertelden zonder veel omhaal dat ze geen idee hadden waarvoor ze naar het front moesten. Sommigen waren zelfs op klaarlichte dag van de straat opgepikt en naar de Westelijke Sahara gestuurd. Niet meegaan of dienstweigeren betekent executie, meestal ter plekke. Ook werd verteld dat soldaten die deserterden of gewoon naar huis mochten werden vermoord (in de strijd gesneuveld) omdat gevangenneming of uitbetalen te duur is. De toestand in Marokko is niet best, gezinnen zijn ontwricht en de bevolking verarmt snel. Eén derde van de totale landsbegroting gaat op aan defensie.

NAPALM

De verhalen die de gevluchte Saharaoui vertellen liegen er ook niet om. De bevolking is de gevangene van hun eigen dorpen en steden. Wie wil vluchten wordt onmiddellijk doodgeschoten, waterbronnen zijn vergiftigd zodat ze voor veel geld van de Marokkanen water moeten kopen, kampen en dorpen zijn met napalm gebombardeerd, enz., enz.

Toch verliezen de Saharaoui het hoofd niet in blinde haat tegen de Marokkanen. De wijze waarop de strijd van het Front Polisario in de kamp-vergaderingen wordt bediscussieerd, dwingt waardering af. Iedereen is er bij betrokken en het Front is dan ook diep geworteld in de

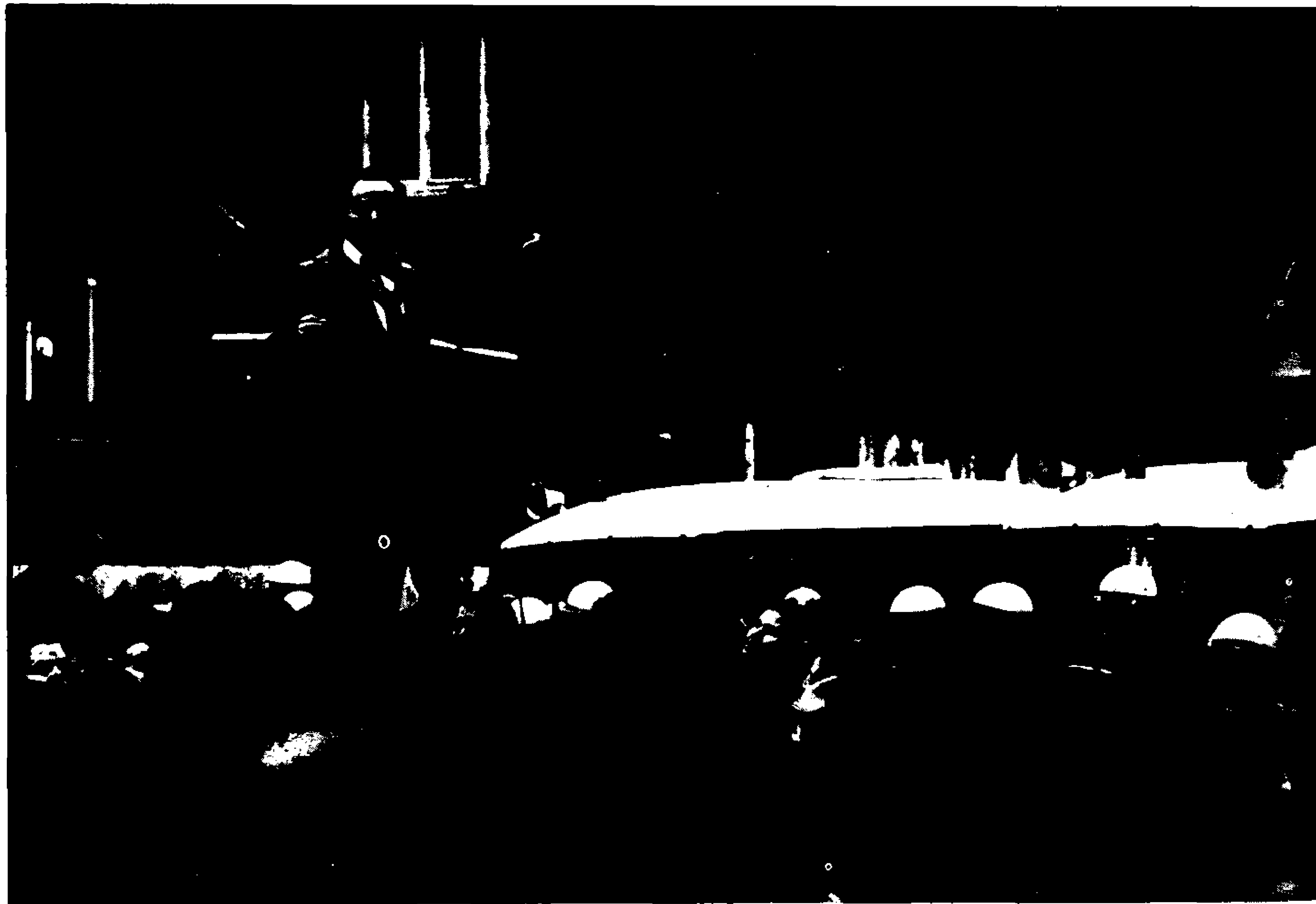
bevolking. Men zet nuchter de mogelijkheden en onmogelijkheden op een rij. De Saharaoui zelf zijn zich meer dan wie ook bewust van het feit dat deze strijd niet door geweld alleen gewonnen wordt. De eigen bevolking die onder de Marokkaanse bezetting leven dienen als gijzelaar en lopen direkt gevaar bij verkeerd gebruik van geweld. Bovendien heeft Marokko machtige bondgenoten zoals de Verenigde Staten. Solidariteit

vanuit de hele wereld is dan ook onontbeerlijk. Internationale erkenning van de Democratische Arabische Republiek Sahara en isolering van het huidige Marokkaanse regime zijn de enige sleutels tot de definitieve overwinning.

De kampen zijn door middel van democratisch gekozen raden en commissies goed georganiseerd. De traditioneel democratische organisatiestructuur van de vroegere nomaden stammen is de laatste jaren verder uitgebouwd en vooral het grote aandeel dat de vrouwen in de totale maatschappelijke structuur innemen valt op. Met veel moeite wordt ook het onderwijs en de gezondheidszorg overeind gehouden. Want vooral van de jeugd zal het voortbestaan van het volk van de Westelijke Sahara afhangen.

De Saharaoui vechten tegen uitroeiing. Het is geen oorlog tegen het volk van Marokko maar tegen koning Hassan en zijn fascistisch regime. Voor democratie en tegen het fascisme is ook een Nederlandse strijd, in het belang van de Saharaoui, het Marokkaanse volk en onszelf.

JOS UITENBOGAARD

AMICALES IN AKTIE BIJ PARADISO

FOTO BRAM DE HOLLANDER

VERKLARING PARTIJBESTUUR

Het partijbestuur van de PSP is diep geschokt over het georganiseerde fascistische geweld tegen de solidariteitsbijeenkomst voor het *Front Polisario* deze middag in Amsterdam.

De PSP kan deze terreurdaad niet los zien van de door de Marokkaanse regering aangemoedigde activiteiten van groeperingen als de *Amicales* en haar mantelorganisaties.

De PSP eist:

– uitwijzing van Marokkaanse spionnen die werkzaam zijn bij de Marokkaanse Ambassade

- onmiddellijke intrekking van de kredietgaranties door Nederland van de door een Nederlandse firma aan te leggen vissershaven in door Marokko bezet gebied
- diplomatieke erkenning door Nederland van de Democratisch Arabische Republiek Sahara en het Front Polisario als de enige wettige vertegenwoordiger, om op die wijze de fascistische Marokkaanse terreur in ons land de wind uit de zeilen te nemen.

Amsterdam, 8 maart 1980.

gezichtsverlies in de Eerste Kamer

Het beleid van deze regering op het gebied van de volksgezondheid mag zich verheugen op een gezonde dosis belangstelling en kritiek. Denk maar eens aan het stokpaardje van de eigen bijdrage voor de ziekenfondsverzekeren. Maar ook op andere gebieden lukt het deze regering de bevolking tegen zich in het harnas te jagen. En dat betreft dan de ziekenhuisvoorzieningen, speciaal de kleine ziekenhuizen op het platteland.

Bij de behandeling van de begroting in de Eerste Kamer zei Joop Vogt, PSP-kamerlid, dat de problematiek van de kleine ziekenhuizen misschien is samen te vatten in de tegenstellingen die voortkomen uit de problematiek van de schaalvergroting.

'Al in 1848 stond er in een bekend werk van Karl Marx, dat er op vele punten van de produktie een voortgaande concentratie te verwachten was. Zo Marx misschien niet op alle punten van zijn opvatting gelijk heeft gekregen, in ieder geval wel op het punt van zijn 'concentratie theorie'. En de laatste jaren niet eens alleen daar waar het gaat om produktieve ondernemingen, maar zelfs bijvoorbeeld op het gebied van de gezondheidszorg', aldus Joop Vogt. Hij stelde dat de gezondheidsdiensten zoeken naar minimalisering van het verlies, ze concentreren, waardoor onder andere een stukje menselijkheid uit de gezondheidszorg dreigt te worden weggenomen'.

BLINDEDARM

Vervolgens ging hij nader in op de problematiek van de kleine ziekenhuizen:

'Op het medische vlak krijgen we steeds duurdere apparaten, steeds duurdere specialisten en steeds meer personeel in de verzorgende sectoren, waarvan een super gespecialiseerde opleiding wordt geleverd en die binnen onze produktiewijze, waarin de arbeidswaarde-theorie nog grotendeels geldt, dus duur zijn. De gedachte dat niet ieder ziekenhuis alle gespecialiseerde apparatuur kan hebben komt redelijk over. Mensen met 'moeilijke' gevallen moeten dan maar naar een gespecialiseerd ziekenhuis. Maar dan gaan we weer een stapje verder. Als de specialist alleen nog maar een blindedarm kan wegnemen voor wat betreft de inrichting van het ziekenhuis, dan wil hij weg. En als hij vertrekt dan begint daarmee een volgend stukje afbraak van het ziekenhuis. Dit kun je zien als een eenparig versnelde beweging. Daar komt dan bij dat een kommissie van wijze mannen (kommissie ziekenhuisvoorzieningen, waarin misschien ook best wijze vrouwen zitting hebben) tot de konklusie komt dat ziekenhuizen onder een bepaald aantal bedden niet meer rendabel zijn. Waarbij ongetwijfeld de tendens zal zijn dat dat aantal bedden zal stijgen juist zoals het aantal koeien stijgt waarop een boerderij vandaag de dag nog rendabel mag worden geacht'.

PEULESCHIL

Joop spitste zijn betoog toe op een aantal voorbeelden en zei daarover in de Kamer het volgende:

'In de eerste plaats dan de sluiting van het zie-

kenhuis van Oudenbosch. Voor zover ik begrepen heb is de beslissing gevallen en zoals men mij daar verzekerde, alleen de staatssekretaris zelf zou dat nog kunnen terugdraaien. En die zou dat niet doen, omdat ze dan gezichtsverlies zou lijden. Persoonlijk neem ik aan dat de bewindsvrouw voor dat gezichtsverlies niet zou zwichten, dus geef ik haar in overweging om te doen wat alleen zij nog zou kunnen, de beslissing terugdraaien.

De mensen die straks niet meer in Oudenbosch kunnen worden verpleegd, moeten naar Roosendaal, ongeveer 12 kilometer verderop. Een peuleschilletje dames en heren bewindslieden met uw eigen vervoer, maar een opgaaf met het openbaar vervoer. Gaat u met de trein dan moet u er op rekenen precies aan de verkeerde kant in de stad te arriveren. Uren reistijd, guldens reisgeld. Mogelijk een aanleiding om de ideeën van een eigen risico te laten vallen?

goed, we kijken uit naar Breda. Iets beter bereikbaar met het openbaar vervoer, maar wel bijna twee maal zover. Dus net zoveel reistijd en nog meer reisgeld. Vervoer per ambulance, maar ook ekstra steun aan mensen via ziekenfonds, aan WAO-ers voor bezoeken, aan ambulante patiënten zal een deel van de voordelen van de staatssekretaris wegvagen, zij het dan uit een ander potje. Menselijke gevoelens zullen er door worden verstikt patiënten zullen minder snel genezen door de stress die ze krijgen, omdat ze hun verwanten minder zien. Bejaarden zullen in veel gevallen maar overblijven tussen het middag- en avondsprekuren, rondhangen in de stad en ook ziek worden. Nog meer menselijke ellende, nog minder bezoek voor de patiënt, nog meer stress, nog langzamer genezing en meer in plaats van minder kosten.

Opheffing ziekenhuizen in de Gelderse Achterhoek. Dankzij de activiteiten van het aktiekomitee 'Onvoorstelbaar, Onbegrijpelijk en Onnodig' behoeft ik niet de gehele problematiek hier aan te halen. Zowel de staatssekretaris als de publieke opinie zijn volledig op de hoogte. Maar meneer de voorzitter, de beslissing is doorgedrukt tegen massaal verzet vanuit de bevolking, mede door de de oud-burgemeester van Hilversum, die waarschijnlijk in een luxueuze Mercedes de afstand Groenlo-Winterswijk enkele malen heeft gereden en ook eens naar Lochem, naar Ruurlo, naar Lichtenvoorde is getuft. Maar wedden dat hij het niet met de bus vanuit die plaatsen heeft gedaan!!! En zeker is hij niet vanuit één of ander kerkdorp met de fiets naar de bushalte gegaan, vandaar naar Winterswijk gereden met een overstap in bijvoorbeeld Groenlo.

Koncentratie van de vier kleine ziekenhuizen in de Achterhoek is zinvol maar dan een kon-

centratie met wat minder voorzieningen desnoods. Met minder kosten overigens ook, omdat de nieuwbouw van een ziekenhuis in Winterswijk kan worden vervangen door een vergroting van het ziekenhuis in Groenlo en van één van de ziekenhuizen in Winterswijk. Twee kleine ziekenhuizen zijn hier aangewezen.

Tenslotte het ziekenhuis in Zierikzee, waarvoor een aantal bejaarden juist vandaag hierop het binnenhof demonstreren. Ook daar geldt, dat het ziekenhuis in Goes - slechts bereikbaar via een tolbrug die ook nog opgehaald kan zijn - en het ziekenhuis in Rotterdam dat te ver weg is voor diegenen die slechts van het openbaar vervoer gebruik kunnen maken, geen redelijk alternatief - en meneer de voorzitter, ik ben niet van partij veranderd - kan bieden'.

De behandeling van de begroting vond plaats op 4 maart 1980, wat de eerste termijn betreft.

MOTIE

Joop Vogt diende op 10 maart de volgende motie in:

- De Kamer, gehoord de diskussies over de dreigende sluiting van vele kleine ziekenhuizen,
- overwegende dat in veel gevallen - waaronder de nieuwbouw in Winterswijk - eerder een kostenstijging dan een kostenbesparing zal optreden,
- overwegende de weerstanden die bij betrokkenen worden opgeroepen,
- overwegende dat eventuele kostenbesparingen - zo die al ergens mochten optreden - vaak weer teniet zullen worden gedaan door kostenverhogingen elders, hetzij in de kollektieve, hetzij in de partikuliere sfeer,
- overwegende dat bezoek voor patiënten van essentieel belang moet worden geacht,
- overwegende dat het openbaar vervoer steeds belangrijker gaat worden in verband met stijgende energiekosten,
- dringt er bij de staatssekretaris op aan, bij alle sluitingen van kleine ziekenhuizen op het platteland de bereikbaarheid via het openbaar vervoer centraal in het beleid te plaatsen, waarbij uitgegaan wordt van een bereikbaarheid binnen 40 minuten,
- en gaat over tot de orde van de dag.

JOS VERGOUWEN

Ontwikkelingssamenwerking, kapitalisme en rechtvaardigheid

De activiteiten van de multinationals in de ontwikkelingslanden roepen veel vragen op. Ze streven naar maximale winst voor zichzelf, ze hebben een negatieve invloed op de betalingsbalans, geen aangepaste technologie. Ze brengen een splitsing in de economie aldaar aan en ze zijn niet gericht op de basisbehoefte van de arme landen. Er is nauwelijks controle op mogelijk, de ontwikkelingslanden staan in een zwakke onderhandelingspositie tegenover de multinationals. Internationaal is er geen rechtsorde die ontwikkelingslanden tegen deze ondernemingen kan beschermen.

Al deze konklusies staan niet in een pas verschenen kritische studie over de partikuliere ondernemingen, actief in de derde wereld. *Nee, hier is minister De Koning van Ontwikkelingssamenwerking aan het woord.* Hij voegt er later zelfs nog aan toe dat de mensenrechten hierbij niet veilig zijn. Maar toch: de bijdrage van het bedrijfsleven is onmisbaar en moet dus gestimuleerd worden.

Deze dingen staan in de uitvoerigste en belangrijkste nota bij de begroting: *'Ontwikkelingssamenwerking in wereldeconomisch perspectief'*. De Kamer besprak de nota op 11 februari. In een bijna encyclopedische behandeling komen aan de orde: de internationale handel, de grondstoffen, herstructurering, de financiële relaties, partikuliere investeringen m.n. de multinationals, voedsel, wetenschap en technologie. Bij elk hoofdstuk wordt verder ontvouwd hoe de derde wereld in de greep van de rijke landen zit. En dat lijkt een gegeven te zijn, een soort natuurgebeuren waaraan geen politieke kanten zouden zitten, waar bijna niemand wat aan kan doen, dat doet tenminste de tekst vermoeden.

'De regering kiest bewust voor handhaving van het systeem van georiënteerde markteconomie', bij de internationale relaties wordt 'de belangrijkste rol door het bedrijfsleven gespeeld'. Er kunnen 'spanningen tussen overheid en bedrijfsleven in verband met ontwikkelingssamenwerking zijn. Maar de overheid kan niet zoveel, ze kan niet meer dan 'het scheppen van een kader'. Fred van der Spek: 'wij moeten echter de vraag stellen of de overheid wel zou willen. (...)' De opkomst van de derde wereld - op basis van gelijkwaardigheid - betekent de ondergang van onze economie, gebaseerd op afzonderlijke partikuliere ondernemingen. (...) Onze economie is gericht op zelfhandhaving dat wil zeggen op het handhaven van de uitbuiting. De structuur van onze Westerse economie is het centrale probleem, met name de machtssituatie daarbinnen.'

ONS VOORDEEL

Maar niet alleen de derde wereld wordt afhankelijker van de rijke landen, ook andersom geldt dat. En dat verklaart waarom telkens over 'wederzijds belang' gesproken wordt. De ontwikkelingslanden worden voor de ontwikkelde landen steeds belangrijker als afzetgebied, ter-

'Ik geloof inderdaad dat in de vrijheid van een kapitalistische ontplooiing ernstig zal moeten worden ingegrepen om nationaal en internationaal te kunnen voldoen aan eisen van de rechtvaardigheid'. Tot deze uitspraak wist PSP-Tweedekamerlid Fred van der Spek de minister van Ontwikkelingssamenwerking, De Koning, in een debat te verleiden.

'Ik schat rechtvaardigheid hoger dan vrijheid', vervolgde de minister. Maar hij voegde er ook aan toe dat beide zaken wel te combineren zouden zijn als we maar een verstandig beleid voeren.

'Wij moeten niet terecht komen in een economische orde die volstrekt van iedere vrijheid is beroofd.'

Dit jaar geen snel verplicht nummertje bij de behandeling van de begroting van ontwikkelingssamenwerking. Nee, een dik pak papier, drie nota's en uitvoerige debatten waarin de zaak uitvoerig aan de orde kwam. Voor iedereen die geïnteresseerd is, een goede gelegenheid om zich weer eens met tal van feiten en zakelijke gegevens, dit keer niet verscholen achter mooie pretenties, goed op de hoogte te stellen.

wijl het omgekeerde achterblijft. De EEG exporteert 40 procent van de afzet naar deze landen. De rijke landen moeten wel importeren uit de arme landen, anders verdienen ze dáár te weinig om te kunnen importeren van ons. De grondstoffenexport uit de ontwikkelingslanden is de laatste jaren verdubbeld maar tegelijkertijd verviervoudigt de import daar. De koopkracht van de grondstoffen-exporterende landen daalde dan ook als een baksteen. In 1976 gezakt tot onder het nivo van 1963.

De handel van de OESO (rijke) landen wat betreft verwerkte produkten met de 10 belangrijkste zich industrialiserende ontwikkelingslanden leverde de rijke landen 900.000 extra arbeidsplaatsen op!

Door de - voor arme landen negatieve - handelsbalans komen de financiële relaties tussen rijk en arm meer en meer onder druk te staan. De arme landen moeten steeds meer lenen om oude schulden en rentes weer te kunnen betalen. Het rijke Westen moet wel kapitaal leveren anders kunnen ze daar onze export niet kopen. Wanneer de boel helemaal uit de klauwen loopt dan wordt het Internationale Monetaire Fonds te hulp geroepen. Maar *'de eisen die op economisch gebied aan de ontwikkelingslanden worden gesteld, houden herhaaldelijk het doorkruisen van sociaal beleid in. Ik denk hierbij aan het vroegere Peru, waar 200 doden bij voedselonthusten vielen, aan Egypte en Soedan en op het ogenblik Tanzania en Jamaica. Gezonde economieën in de ogen van de Wereldbank en IMF zijn dikwijls tevens asociale economieën en omgekeerd'*. Aldus Fred van der Spek.

EINDE PRONKPOT

In 1975 werd door de toenmalige minister van Ontwikkelingssamenwerking, Pronk, een 35 miljoen gereserveerd om Nederlandse bedrijven die vanwege concurrentie uit de derde wereld

hun produktie moesten ombouwen, financieel te steunen: de *'Pronkpot'*. Uit deze pot (waarbij ook het ministerie van Economische Zaken betrokken is) kunnen bedrijven een vergoeding krijgen voor hun herstructurering waardoor er op de markt meer plaats voor de produkten uit de derde wereld zou zijn. De suggestie dat hier iets moois gebeurt - het gaat om 'ontwikkelingshulp' - zit er dik in. Vanaf het begin is de PSP hier fel tegen geweest. Op kosten van de belastingbetaler kunnen bedrijven hun produktie naar lage-lonen-landen verplaatsen, terwijl nieuwe geavanceerde technieken hier geïntroduceerd worden. Opvallend was dat in de begeleidende nota nergens het woord multinational voorkwam.

Eind 1975 werd deze zaak heel duidelijk toen met name de herstructurering van Bruynzeel in de Groene aan de kaak gesteld werd. De Zaanse houtfirma deed de schrijver (ondergetekende) zelfs een kort geding aan, wat ze niet won. Fred van der Spek stelde schriftelijke vragen, waarin hij vroeg naar ontslagen. Een half jaar later werd bekend dat de ontslagen gevallen waren, hoewel Pronk en de andere ministers dat in hun eerder antwoord ontkend hadden.

De Pronkpot is nooit een succes geworden. Een vooruitlopend herstructureringsbeleid is niet mogelijk. Inzicht in de 'ontwikkelingsdimensie' (wat worden de ontwikkelingslanden er beter van) ontbrak. De beslissingen van de ondernemingen worden niet beïnvloed door de overheid. Er was geen enkel verband met verbetering van de positie van de armste bevolkingsgroepen te leggen. Dit alles werd openhartig nu toegegeven.

Zou Nederland dan maar de grenzen moeten sluiten tegen al die goedkope produkten? Dat zou snijden in het eigen vlees zijn: Nederland kreeg door de handel in industriële produkten met ontwikkelingslanden van 1970 - 1974 een positief saldo van 21.500 manjaren!

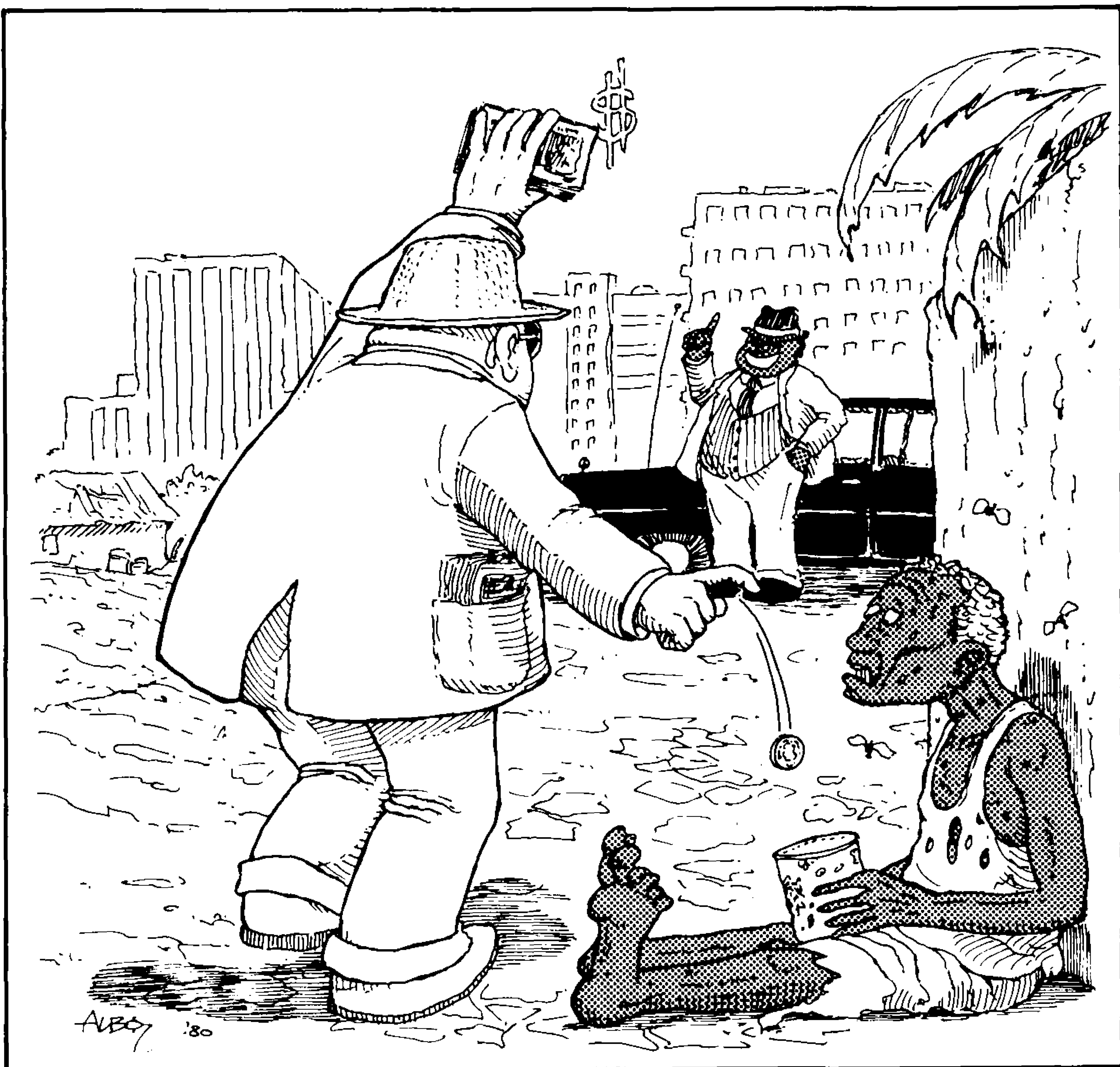

De Koning wil nu een nieuw beleid voeren. hoe, komt in zijn nota weinig uit de verf.

Tijdens de begrotingsbehandeling (19-2) zei Fred van der Spek over de verplaatsing van eenvoudige industrie naar de derde wereld: *...een verplaatsing die zeker op lange termijn helemaal niet positief moet worden beoordeeld. Ik denk hierbij aan textiel en leer. Immers met het verdwijnen van die eenvoudig economische activiteiten uit dit deel der wereld gaan wij ons steeds meer concentreren op hoogwaardige technologie, waardoor de kloof alleen nog maar groter wordt. In het kader van de industrialisatie van de derde wereld moet een heel centraal punt zijn de overdracht van technologie, die naar mijn mening nauwelijks plaatsvindt.*

In het jaar 2000 zou een kwart van de wereldproductie in de derde wereld plaats vinden. Het is nu 7 procent. Dat is op een conferentie (UNIDO) in Peru vijf jaar geleden afgesproken. Begin van dit jaar werd er verder over gepraat in New Dehli, want er komt niet zoveel van terecht.

Nederland onderschreef ook de doelstelling van 25 procent, maar toch stelt zij zich hard op. Volgens de Nederlandse delegatie daar zijn de derde wereld landen maar onverzoenlijk, ze worden teveel door 'radikale' landen meege-sleept. In de nota staat ook zoiets moois: *'Vele wensen van de ontwikkelingslanden zijn geformuleerd als eenzijdige concessies van de rijke landen'*. Maar de ontwikkelingslanden bezitten de macht (nog) niet om iets af te dwingen. En de afspraken die wel gemaakt worden, blijven in

beloften steken. De zgn. Noord-Zuid dialoog lijkt dan ook wel een catalogus van conferenties, bijeenkomsten, zittingen, overleg, besprekingen, etc. Er is geen nood of er is wel een conferentie voor.

Ook in al de stukken een uiting van machteloosheid, als men iets zou willen: *'... er werd in principe overeenstemming bereikt over de*

noodzaak om de problematiek dichter tot een oplossing te brengen.'

VAKBEWEGING

Op bijna elke pagina kom je het bedrijfsleven wel tegen. De regering wil zelfs 100 miljoen ten laste van de ontwikkelingshulp aan exportbevordering doen door exportkredieten te garanderen want *'hulpverlening heeft wel een exportbevorderend effect'*. Sommige ondernemers maakten het echter te gek, hun aanvragen bleken *'niet of nauwelijks ontwikkelingsgericht te zijn.'*

Het Nederlandse prijspeil is nogal een struikelblok om in ontwikkelingslanden aan de bak te komen. Vandaar dat veel hulp dan ook voor de 'besteding' gebonden is. Bij de hulp die de Verenigde Naties geeft krijgt het Nederlandse bedrijfsleven te weinig opdrachten. Nederlandse ambassades moeten onderzoeken hoe dat te verbeteren valt. De omvang van de Nederlandse bijdrage zal er volgend jaar van afhangen! Wordt enerzijds het heil van de derde wereld - met alle erkenning van de nadelen - toch maar volledig afhankelijk gemaakt van het zegenrijk werk van de onderneming, anderzijds moet de vakbeweging voor De Koning nog bijna uitgevonden worden. De PSP diende daarom de volgende motie in:

Overtuigd van de negatieve effecten van het investeringsbeleid van buitenlandse ondernemingen in ontwikkelingslanden; van mening, dat, mede om deze reden, aan de standpunten van de vakbeweging in de ontwikkelingslanden grote betekenis moet worden toegekend; van mening, dat de Nederlandse vakbeweging

Vrouwen

Gelukkig groeit het besef snel dat er ook in de derde wereld vrouwen zijn. Bij steeds meer derde wereld-groepen wordt er apart aandacht aan*gegeven of soms zelfs een aparte vrouwengroep opgericht. Bij het ontwikkelingsbeleid werd er tot voor kort weinig aandacht aan geschonken. Nu zijn er echter op het ministerie speciaal vrouwen voor aangetrokken. In de begroting heeft het tot resultaat gehad dat er bij elk stuk wel een paar zinnen over de positie van de vrouw opgenomen waren. Er is zelfs een aparte beoordelingslijst voor vrouwen en ontwikkeling opgenomen, een bewerking de richtlijnen zoals ze in de Bondsrepubliek en in Engeland en door de FAO gehanteerd worden.

De PSP had er in de Kamer wel een reactie op: *'Het is een positieve zaak, maar wel heel mager. Het is ook heel geïsoleerd. Ik zou de minister willen vragen te denken aan twee effecten voor vrouwen van met name multinationals. In de eerste plaats*

het bevorderen van het gebruik van vrouwen als goedkope arbeidskrachten. In de toelichting zegt de minister zelf al dat de armste vrouwen, om in hun levensbehoeften te kunnen voorzien, dikwijls veel harder moeten werken of in de zelfvoorzieningslandbouw of zich als seizoenarbeidster of fabrieksarbeidster moet verhuren.

In de tweede plaats het dumpen van de produkten van multinationals in ontwikkelingslanden zoals babyvoeding. Het antwoord van de minister op de vraag (naar controle) doet mij gegeven de activiteiten van Nestlé in het verleden wel erg optimistisch aan. De EG controle zou zeer efficiënt zijn. Het is heel zeker dat het in het verleden voortdurend is misgegaan.'

Nog steeds veel te weinig aandacht hoe vrouwen in de derde wereld misbruikt worden als konsumente en als arbeidster. Door die multinationals waar een Nederlandse minister het heil van verwacht.

opwindend

In deze rubriek kunnen lezeressen en lezers van *Bevrijding* hun reactie kwijt op artikelen, meningen en illustraties die in een vorig nummer van *Bevrijding* hebben gestaan.

De totale omvang van *Opwindend* zal niet meer dan een hele pagina per keer kunnen zijn. Daarom mag een ingezonden stuk voor deze rubriek niet meer dan 300 woorden tellen. De redactie zal eventueel tot inkorting kunnen overgaan en kan ook besluiten een reactie niet te plaatsen. Kopij voor deze rubriek kan worden gezonden aan: Redactie *Bevrijding*, Postbus 700, 1000 AS Amsterdam, met vermelding bovenaan het artikel *rubriek Opwindend*. Bij voorkeur getypte tekst opsturen.

Hierbij wil ik kort reageren op het artikel *De waan der zinnen* over porno in *Bevrijding* nummer 4. Het heeft mij verbaasd (en ik vond het ook wel jammer), dat Titia en Cora een zo afstandelijk stuk geschreven hebben over een zo direkt op elke vrouw betrekking hebbend onderwerp. Ik geloof niet, dat het nodig was te beginnen met kille definities (van mannen) van pornografie. We weten allemaal wel zo ongeveer wat het is. Het gaat er bovendien veel meer om dat het veel mensen duidelijk wordt waar het eigenlijk om gaat bij porno...

De belangrijkste leus van de 'vrouwen tegen porno'-demonstratie was: 'porno is de theorie,

verkrachting de praktijk'. Nu kan ik deze stelling net zo min als de schrijfsters direkt bewijzen, maar ervaringen heb ik (en met mij vrijwel alle vrouwen) genoeg. Op straat worden wij vaak nagefloten, nageroepen; in kafees worden vrouwen ongevraagd aangesproken: zit het tegen dan word je in je borsten geknepen of in je kruis getast. Om maar te zwijgen van verkrachtingen en mishandeling. Een vrouw kan zich haast nergens veilig voelen. Waar ligt de grens tussen seksisme en seksueel geweld?

Ik merk, dat vrouwen naar aanleiding van de porno-demonstratie zulke ervaringen aan elkaar vertellen. Veel van die handtastelijkheden of dreigingen hebben we verdrongen of we zijn er zo mee opgegroeid, dat we er niet meer goed bij stil staan. Ik had er bij voorbeeld nog nooit aan gedacht, dat ik op het politiebureau kon aangeven dat ik vastgegrepen of geknepen ben door een man (als alle vrouwen zulk geweld eens aan gingen geven!).

Wat dit nou met porno te maken heeft?

In pornoblaadjes wordt ons een beeld gegeven van de vrouw, dat ontzettend denigrerend en

seksisties is. Als je het artikel in *Opzij*, januari 1980 leest over het Amerikaanse kongres 'Women against pornography' zul je ook het 'porno is de theorie, verkrachting de praktijk' begrijpen. Als vrouwen zo voorgesteld blijven worden, blijven we daar op straat, in openbare gelegenheden en thuis de gevolgen van voelen. Wat mij nu teleur stelde in het artikel over pornografie was, dat het hele probleem van pornografie, seksueel geweld en seksisme op een afstandelijke, strategische wijze benaderd werd. Ik geloof, dat vrouwen moeten bloot leggen, hoe vaak en erg zij vernederd worden. Dat is het begin van een strategie tegen porno en seksueel geweld.

MARIAN DE GROOT
UTRECHT

P.S. Het is bepaald vervelend, dat een reactie op het artikel over porno uitgerekend in de rubriek 'opwindend' geplaatst wordt. Misschien kan de redactie zich buigen over een nieuwe naam?

VERVOLG VAN PAGINA 9

bovendien een speciaal belang heeft bij de, met de ontwikkelingsproblematiek samenhangende herstructurering van de Nederlandse economie:

verzoekt de Kamer de regering, bij haar ontwikkelingsbeleid veel meer rekening te gaan houden met de standpunten van de vakbeweging in de ontwikkelingslanden, de vakbeweging in Nederland en de internationale vakbeweging. De motie werd onlangs verworpen. Alleen de PPR, CPN en de PSP ondersteunden dit voorstel!

DE ELITE

Nederland volgt bij ontwikkelingsamenwerking een 'tweesparenbeleid'. Dat betekent dat ze - op internationaal nivo - wil nastreven dat de ontwikkelingslanden economisch een gelijkwaardige positie krijgen. Maar ook een beleid dat zo direkt en zo snel mogelijk het lot van de honderden miljoenen mensen die minder dan het minimum hebben moet verlichten. En met dat laatste komt het lot der armsten weer naar voren. Daarvoor zal vooral direkte hulpverlening gebruikt worden. In een andere nota onder de titel 'Nota inzake verbetering van de kwaliteit van de bilaterale hulp' wordt daaraan aandacht gegeven. Het stuk is duidelijk een opvolger van de nogal pretensieuze nota 'Bilaterale ontwikkelingsamenwerking' van Pronk.

Met bilaterale hulp wordt bedoeld de hulpverlening die in een rechtsstreekse relatie met het ontvangende land verstrekt wordt. Nederland heeft 13 van de zgn. konsentratie landen waaronder Indonesië, Columbia, Pakistan, landen waar de democratie, zachtjes gezegd, te wensen over laat. Bij het merendeel der konsentratie landen is het moeilijk te zeggen dat de zittende regeringen een beleid gericht op de armen voeren.

Het blijkt steeds meer de vraag te zijn of ook van de uit Nederland gefinancierde hulpprogramma's een werkelijke verbetering voor de armen tot stand komt. Het Nederlandse beleid is afhankelijk van de ruimte die geboden wordt. 'Niet inmenging' is de leus, waardoor regeringsgezinde groepen vooral voor de hulp in aanmerking komen. Want groepen die veranderingen willen aanbrengen waardoor armoede structureel be-

streden wordt, zijn al gauw kommunisten, rebellen en oproerkraaiers.

De opstelling van de Nederlandse regering is hierbij van 'wij bedoelen het goed'. Maar men zou kunnen zeggen, dat de nauwe belangenrelatie tussen de elites in de ontwikkelingslanden en die in het Westen veel continuïteit vertonen, in vergelijking met de relaties zoals zij in de koloniale tijd waren,' zei Fred van der Spek erover. 'Er wordt in de nota maar niet over machtsverhoudingen gesproken en niet over de positie van buitenlandse bedrijven. (...) Te simpel wordt gesteld dat economische groei ook voordeel voor de allerarmsten betekent'.

Bij ontwikkelingshulp kan je denken aan akute hulpverlening, zoals voedselhulp. Maar dat is geen ontwikkelingshulp, dat is *liefdadigheid*,

volgens Fred. Echte ontwikkelingshulp betreft hulp die de achterstandsituatie structureel doet veranderen. Daarbij is misschien beter met 'allerbewusten dan allerarmsten' te werken. Overigens zal de humanitaire hulp niet aangetaast moeten worden, maar dat doet verder weinig aan de oorzaak.

Hervormd Nederland (23-2-80) komt tot de konklusie: 'Nederlandse ontwikkelingshulp past verrassend goed bij belangen van de rijken, het is niet meer dan exportbevordering en armenzorg.' Des te triester is het dat in de stukken wat triomfantelijk gedaan wordt over hoe veel geld er wel door Nederland voor opzij wordt gelegd.

SIEP VAN DER WERF

Lezen over arm-rijk

Wie over de relatie tussen de arme en rijke landen wil lezen, kan terecht bij een aantal 'standaardboeken'. Om te beginnen het boekje van Hans Beerends 'De Nederlandse ontwikkelingshulp in discussie' uit 1977 dat eenvoudig begint en o.a. de begroting van ontwikkelingssamenwerking post voor post doorneemt. Van dit boekje is nu een bijgewerkte versie in voorbereiding.

Steviger kost is de al bijna 'klassieker' 'Nederlandse ontwikkelingshulp in dienst van kapitaalbelangen' uit 1973 (Tijdschrift voor Anti-imperialisme Scholing). Zoals de titel al zegt, geeft deze uitgave een ontvullend beeld van de direkte relatie tussen de belangen van het Nederlandse bedrijfsleven en het overheidsbeleid dat achter de mooie titel 'ontwikkelingsamenwerking' schuilgaat. Dit verhaal werd in 1978 nog eens onderstreept door het rapport 'Bedrijfsleven-Ontwikkelingsamenwerking', waarin ekonomen van de VU de nauwe banden tussen ontwikkelingshulp en het bedrijfsleven maar al te duidelijk maken.

Kort geleden is er een nieuwe uitgave aan deze (onvoldoende opgesomde) reeks toe te voegen: 'De gelede ruimte' van Ton van Naerssen, een inleiding over ongelijke ontwikkeling en imperialisme. In een 130-tal pagina's

wordt een overzicht gegeven van de opkomst van het kapitalisme en de schaduwzijde daarvan, de uitbuiting van de derde wereld, waarbij de verschillende benaderingen van de onderontwikkeling de revue passeren. Het laatste deel beschrijft de ruimtelijke organisatie van de produktie in de derde wereld.

In het boekje is geprobeerd de variatie aan verklarende theoriën zo eenvoudig mogelijk weer te geven. Toch veronderstelt de wijze van behandelen een aardige voorkennis van de lezer. Ook de literatuurlijst vol niet-Nederlandse titels over deze zaken duidt daar al op. Deze uitgave is nummer 4 van de serie Anti-Imperialisme Cahiers. We zijn benieuwd naar de andere nummers uit deze serie. Het lijkt erop dat deze cahiers de plaats kunnen innemen van het inmiddels verdwenen tijdschrift voor Anti-imperialisme Scholing.

SIEP VAN DER WERF

De Gelede Ruimte, Anti-Imperialisme Cahiers no. 4 - prijs f. 9,50 verkrijgbaar bij de goede boekhandel of bestellen (f. 2,70 porto) op giro 3998936, t.n.v. Redactie Anti-Imperialisme Cahiers, Nijmegen.

LATEN HANGEN !!

VRIJHEID VAN MENINGSUITING POSTERS GEEN CENSUUR OP KAZERNEBLADEN PAMFLETTEN

In oktober is de VVDM begonnen met een nieuwe campagne rond de vrijheid van meningsuiting in het leger. Een onderdeel van deze actie was het uitbrengen en verspreiden van het affiche 'laten hangen'. De manier waarop de legerleiding op dit affiche reageert, laat weer eens duidelijk zien dat het leger nog steeds een bolwerk van ondemokratische verhoudingen is.

DE VVDM

In het begin van de VVDM rond 1967 werd door de legerleiding de VVDM nog gezien als een groepje dienstplichtigen dat niet au serieus genomen hoefde te worden. Daarom kon de VVDM in het begin van haar bestaan nog vrijwel gewoon haar gang gaan. Toen de VVDM wat kritischer werd werd de repressie van de legerleiding tegen de VVDM steeds duidelijker merkbaar. De VVDM hield het niet meer alleen bij het houden

van akties om de materiële omstandigheden van Jan Soldaat te verbeteren; politieke bewustwording bij de dienstplichtigen werd belangrijk, en ook akties om de vrijheid van meningsuiting in het leger te vergroten werden gevoerd. De tegenwerking van de legerleiding uitte zich vooral door het verbieden van VVDM-blaadjes en het in beslag nemen van affiches. Kazernekommandanten hadden de vrije hand om van alles in beslag te nemen en om straffen uit te delen. Ook het Hoog Militair Gerechtshof (H.M.G.) deed naar hartelust mee in het uitdelen van geldboetes en het opleggen van vrijheidsstraffen tegen dienstplichtige soldaten.

ONKRIJGSTUCHELIJK

Behoudende en rechtse mensen zeggen maar al te graag dat de dienstplichtige soldaat in het Nederlandse leger het allemaal zo goed heeft en

dat hij er alles mag. Dat dit de grootst mogelijke onzin is bewijst wel het feit dat de VVDM nu al bijna zo'n 13 jaar bezig is met het voeren van actie om vrijheid van meningsuiting in het leger werkelijk te verwezenlijken. Dat dit nog steeds niet gelukt is is natuurlijk een slechte zaak die te denken geeft. Gelukkig geeft de VVDM de strijd voor vrijheid van meningsuiting niet op, en in oktober is ze gestart met een nieuwe actie. Een belangrijk onderdeel van deze actie is het affiche 'laten hangen'. Op dit affiche zijn een aantal eerder verboden affiches op een muur afgebeeld, de een of andere hoge piet die op een krukje staat dat door dienstplichtigen wordt omgezaagd probeert ze er af te halen.

In november begon het gesodemieer. Het affiche werd in beslag genomen. Dienstplichtigen die het in hun bezit hadden werden bestraft, en er werd zelfs door de marechaussee een inval gedaan in het VVDM-hoofdkwartier waar de daar aanwezige affiches in beslag werden genomen. Het H.M.G. verklaarde later dat deze affiches onkrijgstuchtelijk zijn omdat op het affiche een als duidelijk meerdere herkenbare militair door twee dienstplichtigen van een krukje afgewerkt wordt. Weer iets later werd bekend dat er 3 VVDM-hoofdbestuurders voor het H.M.G. moeten verschijnen omdat ze zich schuldig hadden gemaakt aan 'onkrijgstuchtelijke praktijken'. Ze zullen eind maart moeten voorkomen, wie het zijn is nog niet bekend; vast staat in ieder geval dat de drie willekeurig uitgezocht zullen worden.

VERKLARING

Nadat de marechaussee het VVDM-hoofdkwartier was binnengevallen is er door de VVDM een verklaring uitgegeven. Die komt er in het kort op neer dat het een schandalige zaak is dat in een land waarin iedereen recht op vrije meningsuiting heeft het in het leger van dat land, waarvan gezegd wordt dat ze die vrijheid moet beschermen juist deze vrijheid ontbreekt.

Verder wordt er geëist, dat de jacht op het affiche, dat de vrijheid van meningsuiting juist bepleit, wordt stopgezet. De verklaring werd ondertekend door verschillende jongerenorganisaties zoals NVVjc, KWJ, JODV, ANJV, LOSSA en PSPjg.

AKTIE

Natuurlijk blijft het niet bij een verklaring alleen. Eind maart zal er bij de VVDM een zwartboek over deze zaak uitkomen en ondertussen zijn enkele van de bovengenoemde organisaties en de VVDM en BVD bezig om een aantal manifestaties voor te bereiden. De manifestaties zullen eind maart, begin april plaats vinden, met name in de buurt van Arnhem, omdat daar het H.M.G. gevestigd is.

De akties zijn broodnodig.

PAUL VAN DUN

Politieregistratie

Dat er zich onder de pet van oom agent menig vooroordeel bevindt tegen minderheden en mensen die er anders uitzien was allang bekend. Al een aantal jaren vormen deze opvattingen de basis voor de automatisering van gegevens bij de politie middels het bekende registratieformulier.

Toen Bouwe Kalma enige jaren geleden dit formulier aan de kaak stelde verdwenen weliswaar de omschrijvingen jood en zigeuner en is neger vervangen door negroïde, maar bij een autodief kan nog steeds ingevuld worden of hij homoseksueel is, fetischist of voyeur, opvallend gekleed rond loopt en of er in het ontvreemde voertuig soms spermastrepen zijn gevonden. Veroordeling en zelfs een vrijspraak brengt geen verandering in de registratie. Immers, een verdachte die door de rechter in hoogste instantie wordt vrijgesproken blijft geregistreerd. Het is in ons systeem van strafprocesrecht nog steeds zo, dat uit een vrijspraak niet kan worden afgeleid dat de verdachte het hem te laste gelegde feit niet heeft gepleegd, maar alleen dat de rechter het feit zoals het de verdachte was te laste gelegd niet bewezen heeft geacht en niet dat de verdachte met het feit niets uitstaande heeft gehad.

Dat ook de rechter dit aanneemt blijkt uit de uitspraak van het Hof te Arnhem van 23 november 1977, Nederlandse Jurisprudentie 1978, nr. 540.

Op vragen van het toenmalige Tweede Kamerlid Zeevalking (D'66) antwoordde minister De Ruiters in december 1978 dat het niet zonder meer voor de hand ligt, dat de politie alle op een zaak betrekking hebbende gegevens uit haar registers verwijdert indien een rechtszaak in een vrijspraak is geëindigd.

Bij het ontslag van rechtsvervolging en seponering is helemaal onduidelijk wat er met de registratie gaat gebeuren. Ik wijs hierbij op het eerste lid van artikel 10 Reglement Herkenningdienst, dat bepaald dat indien blijkt dat bepaalde gegevens onjuist zijn of ten onrechte in de registratie voorkomen de korpschef (!) zorg draagt voor zo spoedig mogelijke verbetering of verwijdering.

De inhoud van de politieregisters en de schoning daarvan maakt, evenals het gebruik van die registers voor andere dan opsporingsdoelinden, deel uit van de studie die wordt verricht door een ambtelijke werkgroep die tot taak heeft voorstellen te doen voor een nadere wettelijke regeling van de politieregisters, in het bijzonder met betrekking tot de bescherming van de persoonlijke levenssfeer. Ga maar rustig slapen, oom agent waakt over ons.

De ervaringen in de Tweede Wereldoorlog hebben geleerd welke gevaren er zijn verbonden aan de centrale opslag van persoonsgegevens. Door de automatisering zijn de mogelijkheden van misbruik nog veel groter geworden. Afgezien nog van het feit, dat er ten onrechte informatie in komt over mensen die op de opinie en beoordeling van de ondervrager gebaseerd zijn. Het gaat lijnrecht in tegen het streven van minderheidsgroepen naar integratie in de maat-

schappij. Van het registratieformulier verdwijnt een kopie in het archief van het verbaliserend korps, een andere kopie belandt in de kaartenbakken van de Centrale Recherche Informatiedienst, kortweg CRI genaamd.

Deze CRI moet een soort FBI worden, waarbij maar liefst 22 grote gemeenten zijn betrokken. Alsof dit nog niet genoeg is, wil de Rijkspolitie een nog verder gaande vorm van registratie, informatiewinning en verwerking doorvoeren, omdat het té lang duurt voor de gegevens onderzocht zijn en geen combinatie van gegevens kan worden gemaakt. Daarvoor wordt een nieuwe afdeling in het leven geroepen: de Criminele Informatie Dienst, die, aldus een intern rapport, als taak zal hebben: 'Het verzamelen van gegevens uit alle mogelijke bronnen met betrekking tot de persoonlijke omstandigheden, de levenswijze, de karaktereigenschappen, de contacten en contactadressen, de verblijfplaatsen, de bewegingen en de vervoermiddelen van personen van wie bij de politie bekend is of vermoed wordt dat zij crimineel actief zijn of zullen worden'. Oom agent als enquêteur van vooroordelen en racistische opvattingen.

Sinds 4 oktober 1978 'waakt' een Commissie van Toezicht over het - in Amsterdam bedachte - Reglement geautomatiseerde registratie herkenningdienst gemeentepolitie Amsterdam, dat op 2 mei 1977 door de toenmalige ministers van Justitie en Binnenlandse Zaken, resp. Van Agt en De Gaay Fortman Sr., van kracht werd voorzien en dat vooruitloopt op de in voorbereiding zijnde wet op de Politieregisters. Op 31 juli 1979 is deze commissie met een enigszins herziene visie van het Reglement gekomen. Blijkens de antwoorden van de Ministers van Justitie en Binnenlandse Zaken op vragen van Fred van der Spek zal de commissie deze maand haar jaarverslag aan de betreffende ministers aanbieden, waarna het later openbaar zal worden gemaakt. De PSP-Homogroep zal in dit jaarverslag interessant leesvoer aantreffen, daar ingegaan wordt op de problematiek rond de registratie van homoseksuele prostitueés. Interessant in dit verband is een andere vraag van Fred van der Spek, waarin hij de ministers vraagt of hen bekend is, dat het met name in Amsterdam herhaaldelijk is voorgekomen, dat tegen mannen die - om welke reden dan ook - seksuele contacten zochten, proces verbaal werd opgemaakt en dat zij geregistreerd werden als homoseksuele prostitueé.

Het antwoord luidde: 'Blijkens ambtsberichten van de Burgemeester van Amsterdam en de Procureur-Generaal, f.g.d. Directeur van Politie bij het gerechtshof te Amsterdam wordt tegen personen die seksuele contacten zoeken proces verbaal opgemaakt wanneer deze ervan worden verdacht artikel 223 van de APV (Algemene Politie Verordening) Amsterdam te hebben overtreden. Dat dan opnemingsdienst registratie plaatsvindt, is een uitvloeisel van het bepaalde in artikel 4, eerste lid, sub a, van het Reglement Herkenningdienst, in samenhang met het vastgestelde meldingsformulier (voor de hand liggend dat men dan een der rubrieken: 'gevaarlijk voor jongens, homo, schandknaap of prostitueé omcirkeld, red.). De Procureur-Generaal berichtte daarnaast, dat zich in 1979 enige gevallen hebben voorgedaan waarin ter parkette of ter rechtzitting is vastgesteld dat de verdenking ongegrond was, daar het in deze gevallen niet om prostitutie, maar om het zoeken van seksuele contacten bleek te gaan.

Onder druk van de verschillende homogroepen binnen de politieke partijen zal de Amsterdamse gemeenteraad hopelijk de verschillende homovijandige artikelen uit de (binnenkort herziene) APV korrigeren en daarmee een eerste aanzet geven tot een positiever politiebeleid ten aanzien van de aanzienlijke homoseksuele 'minderheid' in de hoofdstad. Door het gebruik van meldingsformulieren draagt de politie, zelf voorwerp van stigmatisering (wreed, gewelddadig, racistisch, corrupt) ook nog eens haar steentje bij tot stigmatisering van andere (minderheids)groepen. Registratie is smerig, vooral als die geautomatiseerd is.

BVD infiltreert

Leest u eens de volgende merkwaardige discussie die zich op 12 maart 1980 in de Tweede Kamer afspeelde:

Minister Wiegel: 'Indertijd is er belangstelling geweest niet voor de PSP als zodanig - ik zeg dit in alle duidelijkheid - en waarom niet voor de PSP als zodanig? Omdat indertijd - en dat geldt ook voor dit moment - de PSP zeker niet werd beschouwd als een anti-demokratische of als een extremistische organisatie. In het begin van de zestiger jaren bleek - en mijn dienst heeft daarover toen informatie bereikt - dat van de kant van de Sovjet Unie en van de kant van Oost-Duitsland grote belangstelling voor de PSP aan de dag werd gelegd. Dus werd er vermoed dat er een kans was dat de PSP zou worden geïnfilteerd door elementen, die de PSP in extremistisch-vaarwater zouden willen brengen'.

De heer Van der Spek (PSP): 'Inderdaad is de PSP wel eens geïnfilteerd door de BVD'. Minister Wiegel: 'Meneer de Voorzitter! BVD-ers hebben vanuit de konstatering, die ik zo-even in alle openheid heb gereleveerd, het als hun taak gezien - dat is volledig door de bewindsheden indertijd gedekt - om wat dat betreft enige controle uit te oefenen ten einde te bereiken dat de extremistische elementen in de PSP zich niet zouden kunnen vestigen'.

Ziezo, het hoge woord is er nu ook bij Wiegel uit. Jarenlang heeft de BVD leden van de PSP bespioneerd. De zaak was vorig jaar aan het rollen gekomen doordat het informatiecentrum Ondernemingsraden een geheime instructie van de BVD aan de plaatselijke inlichtingendiensten op het spoor kwam (gepubliceerd in Bevrijding 2-6-79) waarin richtlijnen voor de observatie, registratie en rapportage van gegevens over de PSP. De PSP-instructie kwam tevoorschijn na een eerdere ontdekking door het Informatiecentrum van een soortgelijke instructie over de registratie van kandidaten en ondertekenaars van vrije lijsten bij Ondernemingsraadverkiezingen. Op 17 mei 1979 stelde Fred van der Spek vragen aan Minister Wiegel van Binnenlandse Zaken, die zich verschool achter het vertrouwelijke karakter en achter het bestaan van de Kamercommissie voor de Veiligheid - en Inlichtingendiensten, een besloten commissie bestaande uit de fractievoorzitters van de 4 grootste partijen. Alleen tegenover die commissie wilde Wiegel praten.

ERNSTIG VERMOEDEN

Deze commissie heeft inmiddels verslag gedaan van die besprekingen over deze en andere, de BVD betreffende onderwerpen. In het Kamerdebat naar aanleiding van die verslagen vond bovenstaande merkwaardige discussie plaats. Beide zaken waren in het verslag overigens al toegegeven. M.b.t. de vrije lijsten had de minister tegenover de commissie verklaard: 'doel van deze activiteit was na te gaan of en in

hoeverre langs de weg van de Ondernemingsraadverkiezingen anti-demokratische organisatie poogden zich invloed binnen bedrijven te verschaffen'. En m.b.t. de PSP waren de BVD-activiteiten gericht geweest op 'de mogelijkheid van infiltratie in de PSP vanwege of door anti-demokratische partijen of personen'. De commissie voegt daaraan toe dat 'niet te ont-komen valt aan de konklusie dat in het verleden registratie van personen heeft plaats gehad omdat zij lid waren van de PSP, en niet omdat enigerlei konkrete gedragingen daartoe aanleiding had gegeven. De minister heeft te kennen gegeven deze konklusie niet te kunnen onderschrijven'.

De commissie drukt zich wat zwakjes uit over iets dat een hoogst ernstige zaak genoemd moet worden. Bovendien is de handelwijze van de BVD volstrekt in strijd met het koninklijk besluit van 5 augustus 1972 waarin de bevoegdheden en werkwijze van de inlichtingendiensten geregeld worden. Dit KB schrijft voor dat er sprake moet zijn van een 'ernstig vermoeden'. Wanneer echter de BVD uitgaat van een redenering die neerkomt op: 'eens kijken of er in die organisatie geïnfilteerd wordt' is het gevolg dat de BVD alle mogelijke organisaties kan controleren en daarbinnen alle personen nagaan teneinde de infiltranten op het spoor te komen. Daardoor wordt de wet vrij gemaakt voor CIA-achtige ontwikkelingen en wordt de privacy ernstig bedreigd. Daarom is de konstatering van een meningsverschil tussen de minister en de commissie volstrekt onvoldoende en geeft als zodanig geen enkele zekerheid dat herhaling van dit soort praktijken zal zijn uitgesloten. Fred van der Spek diende dan ook een motie in waarin deze activiteiten ten scherpste worden afgekeurd en de vernietiging van de aldus verkregen gegevens wordt geëist.

BURGEMEESTER

Of deze motie een meerderheid krijgt valt te betwijfelen. De minister heeft de Kamer gerustgesteld met de mededeling dat beide instutkies (betr. PSP en ondernemingsraad) feitelijk allang buiten werking zijn. Niettemin heeft hij nog in oktober '79, op aandringen van de commissie, een algehele richtlijn naar de plaatselijke inlichtingendiensten gestuud, waarin beide voorgaande instructies worden ingetrokken. Onduidelijk bleef in het debat of die plaatselijke inlichtingendiensten, of sommige daarvan, misschien wel door zijn gegaan al die jaren met het verzamelen van dergelijke gegevens. Doen zij dat op verzoek van de BVD dan is de minister verantwoordelijk. Plaatselijke inlichtingendiensten kunnen die gegevens verzameling echter ook aanleggen ten behoeve van de 'openbare orde' en dan hoeven BVD en minister daarvan helemaal niet op de hoogte te zijn en is de burgemeester verantwoordelijk. Vorig jaar hebben een aantal PSP-gemeenteraadsliden gevraagd of in hun gemeente nog met die instructies gewerkt werd. De meeste burgemeesters weigerden te antwoorden en

verwezen naar de minister. Minister Wiegel heeft nu in het debat verklaard dat burgemeesters verplicht zijn te antwoorden op de vraag of de plaatselijke inlichtingendiensten zijn doorgestaan met het verzamelen van gegevens betreffende PSP-lidmaatschap of betreffende OR-verkiezingen in het kader van 'handhaving van de openbare orde'.

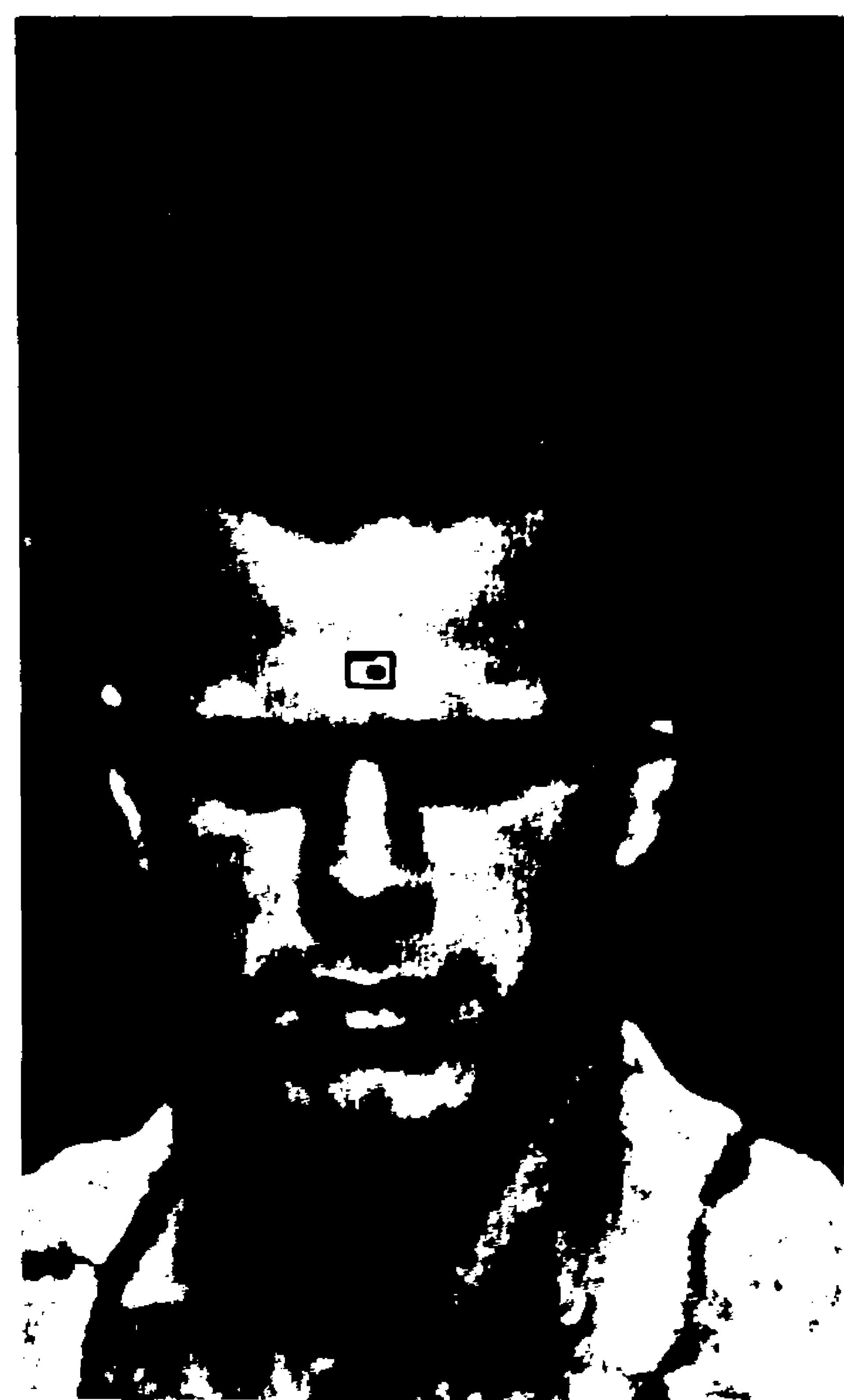
ONDERMIJNEND

Overigens zijn de hierboven in de aanvang geciteerde woorden van de minister een volledige bevestiging van de opvattingen van de PSP over de geheime diensten. Fred van der Spek:

'Wij vinden de in het geheim werkende inlichtingen- en veiligheidsdiensten een gevaar voor de democratie, dat samenhangt met vijandbeeld en oorlogsvoorbereiding en daarom in het Nederlandse geval met afschrikking en machts-evenwicht. Daarom is het op zichzelf niet verbazingwekkend dat de BVD zich bezig houdt met democratische handelingen als verkiezingen voor ondernemingsraden en democratische organisaties als de PSP, terwijl bij voorbeeld fascistische organisaties verlengstukken van fascistische regiems elders, zoals Amicales en Grijsse Wolven, hier al jarenlang vrijwel ongehinderd kunnen bedreigen en intimideren, zo niet erger'.

Wij menen dat wel degelijk tegen de democratie ondermijnende en geweldadige activiteiten moet worden opgetreden, maar daartegen helpt een BVD niet, getuige alleen al de talloze blunders en uitglijders. Daar ligt gewoon een taak voor een in volle openbaarheid en controleerbaarheid werkend justitie- en politicapparaat. De BVD is zelf democratie-ondermijner'.

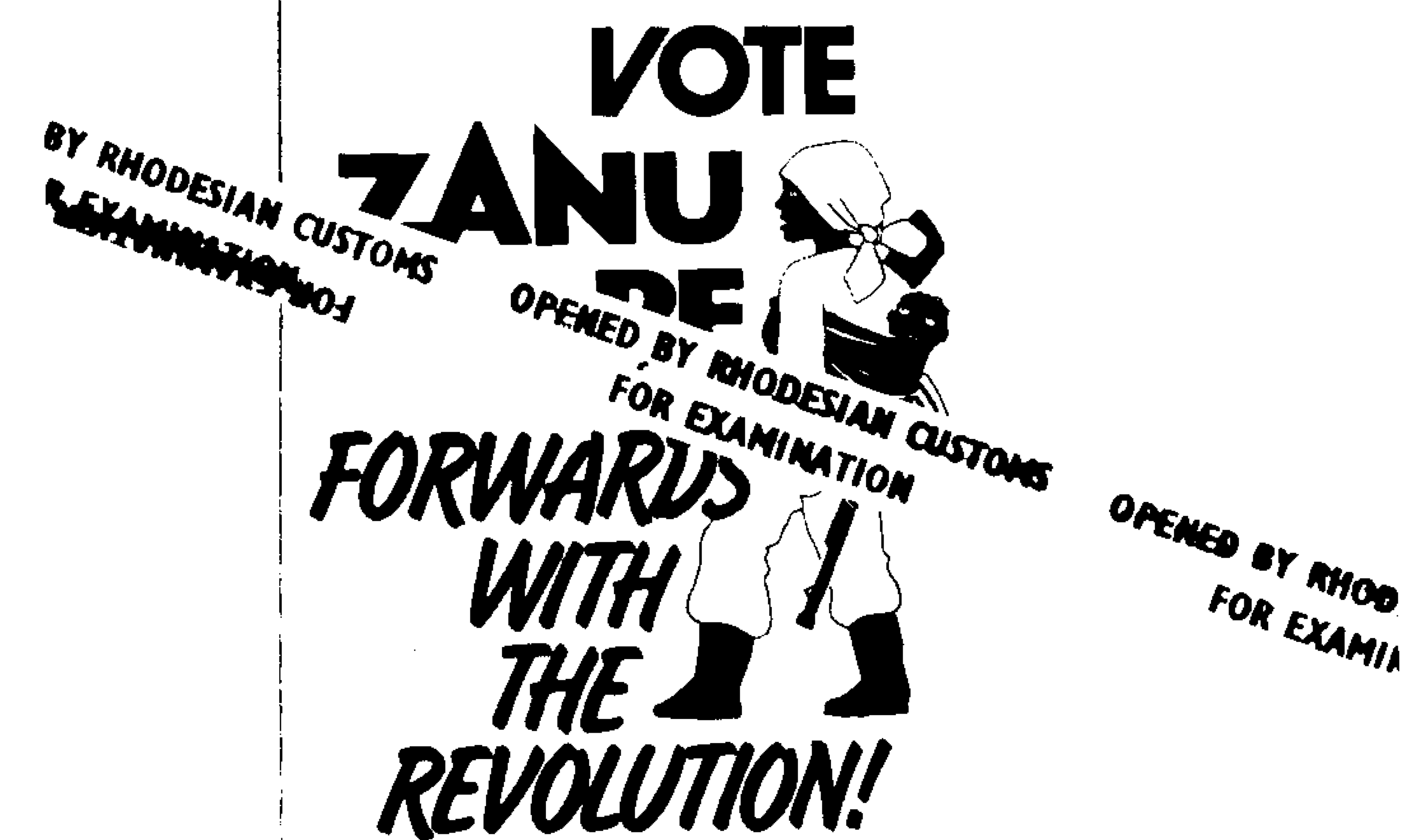
RUDI BOON

Het Komitee Zuidelijk Afrika besloot eind december na alarmerende berichten uit Salesbury een chartervliegtuig met hulpgoederen voor de verkiezingen te sturen. Het vervoer per schip duurt namelijk veel te lang, een à twee maanden. Behalve type-, stencil- en fotoapparatuur en enige oerdegelijke zwarte Hollandse rijwielen bevatte de zending ook affiches en zelfs een complete A4-drukkerij. Hier wordt de na twee weken vrijgegeven lading uitgeladen. Van de in totaal 40 ton wegende zending kwam niet alles door de douane ....

.... Dat revolutie een vies woord voor de Britse regering Thatcher is, wisten we al. Deze in Amsterdam gedrukte stickers werden dan ook het slachtoffer van de Rhodesische Geheime Dienst, getipt door plichtsbewuste blanke douane-officieren ....

.... Ondanks het binnenlaten van de zending onder internationale druk, gaat de tegenwerking in Rhodesië onverminderd door. Zo werden een tiental kandidaten door aanslagen uitgeschakeld, honderden Zanu-aanhangers verwond of gedood en duizenden gearresteerd. Het schreeuwen van leuzen als 'Pamberi Ne Chimurenga' (voorwaarts met de revolutie) was al genoeg om een of twee maanden de gevangenis in te draaien. Overal op straat werden razzia's gehouden. Deze foto werd genomen vanuit het Zanu-kantoor ....

EEN REIS/VERSLAG

De verkiezingen in Rhodesië zijn geëindigd met een klinkende overwinning van Mugabe's Zanu P.F. Links zwart kan overgaan tot het vormen van een regering, ondanks alle tegenwerking en bedrog, dat er sinds de Londense onderhandelingstafel door tegenstanders gepleegd is. In Nederland worden de beide grootste partijen van het toekomstig Zimbabwe, de Zanu (Patriotic Front) en de Zapu al jarenlang gesteund door het Komitee Zuidelijk Afrika. Dit Komitee heeft tot vlak voor de verkiezingen enorm veel daadwerkelijke hulp geboden aan de zwarte bevolking, tegen de stroom in roeiend van de zich hevig verzettende (blanke) machtshebbers. Toen bleek, dat het onmogelijk was voor zwart links om op een faire wijze campagne te voeren, de steun die de zwarte marionetbisschop Muzorewa in de rug kreeg mag als algemeen bekend worden verondersteld, begreep men in Amsterdam dat het op handelen aankwam. Een groot probleem vormde de wijze van propaganda maken. Alle faciliteiten werden de bevrijdingsbewegingen onthouden. Dit in tegenstelling tot wat de bisschop in de schoot geworpen werd: vierkleurenposters, Coca Cola, grote feesten en zelfs helicopters. Om de Zanu en de Zapu toch nog een beetje de kans te geven ook hun ideeën onder de bevolking te verspreiden, werd besloten o.a. een drukpers en papier over te vliegen. Voor een spoedopleiding en bediening werden twee mensen meegestuurd. Bob en Aart-Jan van Amsterdamse drukkerij De Rad-draaier. Zij stuurden ons onderstaand fotoverslag.

SIMON KOOL

.... Je zou toch zeggen dat de bevolking zich liet intimideren. Niets is minder waar. In een plaats als Gwelo in het zuiden van Zimbabwe, kwamen twee voetbalvelden vol mensen op de verkiezingsbijeenkomst....

.... Na een valley in Fort Victoria bliezen 'onbekende daders' (het eufemistisch woordgebruik van de politie voor aanhangers van de bisschop of zelf het leger) een heel stuk weg op, maar misten de auto van Mugabe slechts enkele seconden. De volgende ochtend werd besloten hem tot na de verkiezingen, die pas over twee weken zouden plaatsvinden, niet meer in het openbaar te laten optreden. Niemand kon zijn veiligheid nog garanderen ....

.... Ondertussen werkten wij natuurlijk door. De drukkerij was in twee dagen geïnstalleerd. Vanaf het begin werkten we samen met onze zes maatjes van de Zanu P.F. Geen van hen had enige ervaring met het drukken. De een had dertien jaar in het gevang gezeten, de ander was al vijf jaar werkeloos geweest. Een paar kwamen net van school. Ze hadden een ding gemeen: hun enthousiasme. Ook voor het leren drukken. Zo'n tien uur per dag werd er gewerkt en geleerd. Het laatste schoot er nog eens bij in want er was grote vraag naar de produkten. ....

.... Voor de grotere affiches kon men alleen terecht bij een drukkerij van de Katholieke Missie in Gwelo, Mambo Press. Zij gaven ook het enige onafhankelijke weekblad van Rhodesië 'Moto', uit. Na enkele jaren verboden te zijn geweest, konden daarvan precies zes nummers uitkomen. Daarna zorgden dezelfde 'onbekende daders' ervoor dat geen spaan van de drukkerij heel bleef. Door een bom van 25 kilo TNT werden de tweekleuren rotatiepers, de zetterij, en de buro's volledig vernield. Het affiche dat met touwtejs aan deze boom is gebonden (plakken is er niet gebruikelijk) was er vlak voor de aanslag nog samen met ons gemaakt. De tweede oplage zou nooit meer verschijnen ....

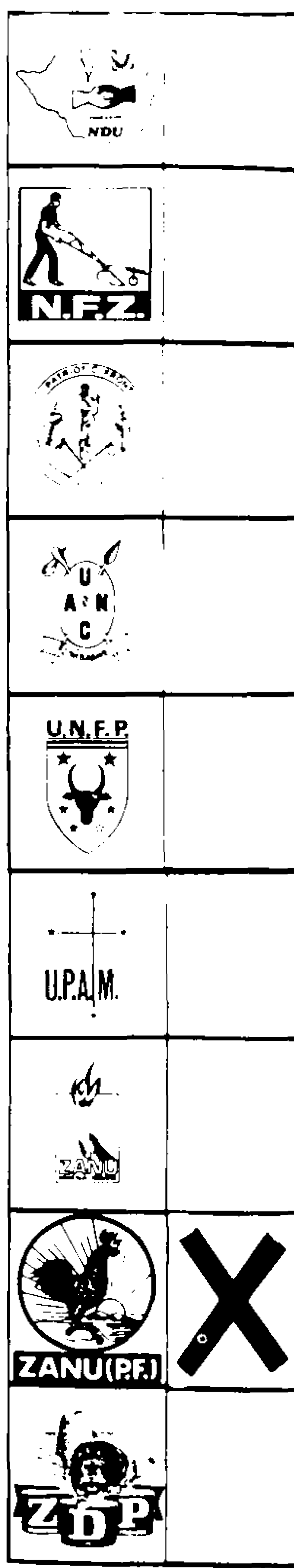

.... Sheperd, die vroeger bloemenkoopman was en daardoor het hele land kon afreizen, werkte allang voor de Zanu als 'Mujhiba'. De Mujhiba's waren de mensen die temidden van de bevolking het verzet vorm gaven. Nu werkt hij eindelijk openlijk op het Zanu-kantoor ....

.... De blanken konden de verkiezingskampagne bemoeilijken, maar het vrijheidsideaal heeft men de bevolking niet kunnen afnemen. Na de overwinning van de bevrijdingsbeweging, via de stembus, is nu de 'tweede oorlog' begonnen. Tegen de machtsposities die de blanken nog steeds innemen. De geschiedenis heeft al geleerd, dat een parlementaire meerderheid alleen niet genoeg is om een echt nieuw Zimbabwe op te bouwen. Ondanks de feestvreugde beseft men gelukkig, dat hier de strijd nog niet beëindigd is.

VOTE ZANU(P.F.)

Een van de belangrijkste drukwerkjes was wel de steminstruktie. In een land met anderhalf miljoen analfabeten (de helft van de zwarte stemgerechtigden) is dit alles behalve overbodig. Zo zag het stembiljet er uit: negen partijen, vertegenwoordigd door hun symbolen. Tot in de kleinste dorpen werd op deze manier uitgelegd hoe op de Zanu (P.F.) te stemmen.

studiedag USSR

De SVS organiseert op *zaterdag 12 april 1980* een studiedag met als thema: het karakter van de *Sovjet Unie* en de opstelling van de PSP. Op deze dag zullen een viertal inleiders gedurende 20 minuten hun stellingen mogen verdedigen. Die stellingen gaan over de binnen- en buitenlandse politiek van de S.U. alsmede de houding van links in West Europa. Daarna is er volop gelegenheid tot discussie.

Voor deze dag zal een SVS-bulletin verschijnen met daarin de PSP-standpunten hierover uit het *Analyse en Beleidsplan ('71)* en het *Aktieprogramma ('77)*. Daarnaast zullende stellingen van de inleiders worden afgedrukt.

De inleiders zijn:

Rinze Reeling Brouwer, medewerker van het blad *Oost Europa Verkenningen: Huib Riechhof*, geestelijk brein achter het PSP-standpunt uit '71; *Erik Meyer*, genoegzaam bekend; *Siep Stuurman*, auteur van onder meer het recente boek 'het reëel bestaande en het noodzakelijke socialisme', zie ook *Bevrijding* nummer 23 uit '79.

De dag wordt gehouden in een van de zalen van hotel Smits, Vredenburg 14 te Utrecht, (vlak bij C.S.) van 10.30 tot 16.30 uur.

Belangstellenden voor deze dag kunnen zich tot begin april *schriftelijk* opgeven bij de SVS/PSP, Postbus 700, Amsterdam. Zij krijgen dan het SVS-bulletin alsmede een NS-kortingskaart (20 pct) toegestuurd. In het komende nummer van *Bevrijding* zal een artikel verschijnen dat een wat meer inhoudelijke voorbereiding van die dag zal zijn.

porno & prostitutie

De landelijke vrouwengroep van de PSP organiseert op *19 april* een discussiedag met als thema *weg met het seksisme*, over pornografie en prostitutie. De plaats is nog onbekend, maar de dag zal worden gehouden in Utrecht en Amersfoort.

Deelname graag van te voren (liefst schriftelijk) opgeven bij: Pieterrol, Kanaalweg 93, Utrecht, tel.: 030-94.85.74 of Marjanne Paschier, Plantsoen 95, Leiden, tel.: 071-12.68.59

kamerbewoners

De PSP-jongeren organiseren op *zaterdag 29 maart* een themadag over de problemen van kamerbewoners. Aan de orde komen de theorie en vooral de praktijk van de schandalen van de huisjesmelkers en de kamerbureau's. Het doel is te komen tot aktiemodellen tegen dit soort zaken. Als voorbereiding van deze dag is een aanvulling geschreven op de jongeren huisvestingsbrochure, over kamerbewoning. Deze tekst kan worden aangevraagd bij: PSP-jongeren, Postbus 700, 1000 AS Amsterdam. Op ditzelfde adres kan je je opgeven voor de themadag.

Plaats: NH-kerk, Holterweg 94, Colmschate (Deventer). Aanvang: 9.30 uur. De reiskosten zullen door de PSP-jg worden vergoed. Graag brood meenemen.

paradiso

Paradiso organiseert op *maandag 31 maart* een debat tussen de PPR en de PSP. Onder leiding van Ischa Meijer zullen Fred van der Spek (tweede Kamer-lid PSP) en Herman Verbeek (algemeen voorzitter PPR) met elkaar in de clinch gaan. *Van der Spek* zal het hebben over de progressiviteit van de PPR en de beperktheid van de Radikalen als politieke partij; kortom: is het milieu in verkeerde handen bij de PSP CPN of de PvdA?

Verbeek zal een poging doen (maar daar volstrekt niet in slagen) de PSP de regeringsverantwoordelijkheid in de schoenen te schuiven. Wat heeft het pacifisme anno 1980 nog te zeggen temidden van het steeds groeiende structurele geweld en wat is het socialisme van de PSP in verhouding tot de Oostbloklanden en de sociaal-demokratische variëteiten in west Europa? Herman zal het moeilijk krijgen! *Dat mag je niet missen.*

Paradiso, 31 maart, vanaf 20.30 uur.

(advertentie)

Voor demonstraties, vergaderingen, kongressen
geluidswagens, handmegafoons,
zanginstallaties etcetera

JAN GRIELES - UTRECHT
030 - 44.61.66
POSTBUS 2299, 3500 GG UTRECHT

jongeren

De PSP-jongeren organiseren op *12 april* een discussiedag over de organisatie. Op de agenda staan: het opzetten van een afdeling, de samenwerking tussen het landelijke bestuur en de afdelingen. Als voorbereiding van deze dag is een map samengesteld. De deelnemers krijgen deze map van tevoren toegestuurd.

Opgave: PSP-jongeren, Postbus 700, 1000 AS Amsterdam. Plaats: gebouw van de Jeugdraad, Gode Lindeweg 4, Hilversum. Met de trein bereikbaar: uitstappen station Hilversum-NOS.

Het Wetenschappelijk Buro van de PSP zoekt voor 20 uur per week een:

SOCIALE WETENSCHAPPER(STER)

die de doktoraal studie heeft afgemaakt.

De eerste onderzoek-projecten voor deze medewerk(st)er zullen liggen op het gebied 'Demokratie en Staat'.

Voor de functie is vereist, dat in de studie of beroepspraktijk ruime aandacht is besteed aan:

- de werking van het Nederlandse overheidsapparaat

- socialistische staatstheorie

- democratie-theorieën

Verder is vereist dat zij/hij

- in staat is tot zelfstandig wetenschappelijk onderzoek, in het bijzonder op bovengenoemde gebieden

- zich kan vinden in het PSP-beleid

- bereid is aan politiek PSP-werk deel te nemen

- in staat is met vrijwilligers samen te werken, groepen op te zetten en te begeleiden

- bereid is buiten normale werktijden te werken.

Inzicht in het functioneren van de PSP strekt tot aanbeveling.

Mede met het oog op nevenwerkzaamheden en toekomstige projecten strekt tevens kennis van:

- de geschiedenis van de arbeidersbeweging, marxistische theorievorming, internationale politiek, economie, bestuurskunde, polemologie en planologie, tot aanbeveling.

Betrokkene dient er rekening mee te houden, dat zijn/haar taak ook enig administratief werk kan vereisen.

Het jaarsalaris bedraagt fl. 18.000,- bruto, eksklusief vakantie-toeslag.

Goede sekudunaire arbeidsvoorwaarden.

Standplaats: Amsterdam.

Aanstelling: omstreeks 1 juni 1980.

Informatie over deze functie kan verkregen worden bij P. Schram, tel.: 040-44 37 36 of 040-47 21 67 (werkuren).

Sollicitaties dienen binnen drie weken na het verschijnen van deze advertentie gericht te worden aan de sekretaris van het WB/PSP, P. Schram, Lijsterlaan 25, 5613 AD Eindhoven.

OBLIGATIELENING

In *Bevrijding* nummer 3 werd een obligatielening voor ons nieuwe partijgebouw aangekondigd. Op dit moment is er voor meer dan f 20.000,- op de lening ingeschreven. Dat is een mooi begin, maar we moeten nog een heel eind verder tot de f 100.000,-.

Aan alle leden en sympathisanten van de PSP: heb je nog ergens honderd gulden of meer, koop dan een obligatie voor het nieuwe pand. Vul de bon in *Bevrijding* nummer 3 in (of bestel dat nummer bij het partijburo) en maak het geld aan ons over.

Veel mensen hebben ons laten weten dat ze zoveel geld niet kunnen missen of dat ze een obligatielening niet zo zien zitten, maar dat ze wel wat geld willen overmaken. Dat kan op postgiro 4475380 t.n.v. *Bevrijding*, Gebouwkering, Amsterdam. Zet op het overschrijvingsbiljet 'gift' dat voorkomt verwarringen.

Alvast bedankt, we hebben het geld hard nodig.

BESTUUR PARTIJGEBOUW

Bevrijding

JAARGANG 24 N^o7 5/4/'80 125 cent

**demonstreer mee!
26 april in
Middelburg**

naar een socialistische energiepolitiek

Loonmaatregel

Het gekrakeel om de koopkracht is niet van de lucht. Ome Joop doet nu weer een duit in het loonzakje door het behoud van de koopkracht naar nummer drie op het prioriteitenlijstje te dirigeren en in een tweede kabinet Den Uyl geen garantie van handhaving van koopkracht tot modaal te kunnen geven. Hieruit blijkt dat de PvdA nog lang geen eensgezinde opvattingen heeft over het beleid voor de komende vier kabinetsjaren na de verkiezingen. Nog maar enkele weken geleden zei de partijraad van de PvdA heel rotsvast dat de koopkracht tot modaal gegarandeerd moet worden, net als de volledige prijskompensatie, kome wat komt. Het niveau van de gemeenschapsvoorzieningen (in geld uitgedrukt) mag niet omlaag.

Gelijktijdig stelde de PvdA-partijraad vast dat het - als voorwaarde voor een brede maatschappelijke instemming met deze uitgangspunten - absoluut noodzakelijk was dat een aantal grove onrechtvaardigheden waaraan de mensen zich dagelijks rot ergeren, zouden worden aangepakt. Het rijtje zal ons niet onbekend in de oren klinken: aftrekbaarheid van superhypotheeken, gigantische aardgas- en oliewinsten, het zwarte geldcircuit met zijn spaarbrieven en 'Antillenroute' verdwijnen van overheidssteun aan bedrijven elders, en zo kunnen we nog wel even doorgaan. Met dit kabinet, dat regeert bij de gratie van een zeer kleine parlementaire meerderheid, zal er echter weinig aan deze onrechtvaardigheden veranderen. Verandert de PvdA daar met haar mooie voornemens iets aan?

Ook Den Uyl's partijgenoot Jaap van der Doef roert zich en maakt de verwarring bij de sociaaldemokraten nog completer. Niemand heeft een pasklaar verhaal dat past bij de verminderde economische groei. Volgens van der Doef is een van de allermoeilijkste boodschappen dat de oude verwachtingspatronen van een leven met toenemende welvaart geen bestaansrecht meer hebben. Tot nu toe was er zicht op steeds meer inkomen als je maar leerde, wilde werken, promotie maken, enz. Dat oude perspectief is er niet meer en zal ook niet terugkomen. Handhaving van de koopkracht voor de mobiele werknemer is voor hem dan een te smalle basis. Uitbreiding van werkgelegenheid staat nu bij de PvdA centraal. Er moeten honderdduizenden banen komen. Verder zal de kollektieve sektor (de gemeenschapsvoorzieningen) op een bepaald niveau moeten worden gehandhaafd. Als er dan nog ruimte is kan de garantie voor het op peil blijven van de koopkracht voor de modale werknemer (dit jaar f 34.320,-) worden gegeven. Nauwelijks was het geluid van Den Uyl weggestorven of Wim Kok volgde hem in zijn kielzog door te verklaren dat de FNV best bereid zou zijn om daling van de koopkracht voor modaal te aanvaarden, mits aan bepaalde voorwaarden wordt voldaan.

Mooie woorden, maar wat is de praktijk? Alle voornemens van dit kabinet om de koopkracht tot modaal, liefst tot tweemaal modaal te handhaven zijn verdwenen. Hoe kort geleden werden die voornemens nog beleden. Wim Kok had er een mooie 'optelsom' voor gevonden. Hij doelde daarbij op het in stand houden en wellicht uitbreiden van goede kollektieve voorzieningen, het kreëren van meer arbeidsplaatsen door verdeling van arbeid en het nastreven van een behoorlijke inkomenspositie van de mensen met de smalste beurs.

Wat heet behoorlijk in de praktijk met een nul-lijn die geldt voor de minimuminkomens en een minlijn voor daar boven. Die neemt wel toe naar boven, maar niet genoeg. Immers, de hogere inkomens worden teveel ontzien. Wie had anders verwacht?

En wat gebeurt er met de vrije beroepen en de zelfstandige ondernemers? Van Aardenne komt nog met een afzonderlijke regeling: de verwachtingen over inhoud en uitvoerbaarheid zijn niet hoog gespannen.

LOONMAATREGEL

In de loonmaatregel schittert het beleid al door kortzichtigheid en vaagheid. De gedwongen maatregel zal overigens niets uithalen, want de produktiegroei zal nog minder worden en de werkloosheid groter. Bovendien zal het financieringsstekort van de overheid weer verder stijgen door de toezeggingen van de regering om een extra belastingverlaging toe te passen voor de laagste inkomens. Zelfs in kapitalistisch-economische termen is de loonmaatregel onbegrijpelijk.

Bij de nu afgedwongen maatregel zijn de effecten van matiging veel erger dan die van een loonstijging. Het is verkeerd en onjuist om de berekening van het Centraal Planbureau voor loonstijgingen gewoon om te keren voor de effecten van loonmatigingen. Dat is wat Van Agt c.s. doet. Bovendien zal de loonmaatregel een oplossing van de knelpunten op de arbeidsmarkt alleen maar moeilijker maken. Dit omdat dan nooit rekening kan worden gehouden met verschillen in het bedrijfsleven en op de arbeidsmarkt. Albeda kan wat zijn loonmaatregel betreft op nagenoeg niemands steun rekenen. Zowel van de kant van de werknemers als van de zijde van de werkgevers is betoogd, dat van de loonmaatregel in de praktijk weinig terecht zal komen. Door de werkgevers zal bij het leven gesjoemeld worden, terwijl de vakbonden met acties hun verzet tegen de loonpolitiek van de regering terecht zullen voortzetten, ongeacht Van Agts 'rechtsorde'.

PETER DROS

bevrijding

Verschijnt tweemaal per maand
uitgave van de Pacifistisch Socialistische
Partij

Redactie:
Rudi Boon
Titia Bos
Peter Dros
Titia van Leeuwen
Cora Mulder
Roel Sandvoort
Lex Spaans
Siep van der Werf
Peter Zwart

Vormgeving:
Dick Breebaart
Albo Helm
Simon B. Kool

Redaktiesekretariaat en eindredactie:
Roel Sandvoort

Administratie en partijburo:
Postbus 700, 1000 AS Amsterdam
tel.: (020) - 26 73 74
Abonnement: f 30,- per jaar
Postgiro 194240 t.n.v. PSP/Amsterdam

Advertentietarief:
(alleen voor niet-kommerciële advertenties), f 1,- per mm per kolom
1/1 pag. f 1000,-; 1/2 pag. f 500,-

Druk: Bevrijding, Amsterdam

inhoud

SEKTORNOTA niks nieuws	pag.	3
VROUWEN EN WONEN	pag.	4
SHELL HELPT IN ZUID- AFRIKA lever uw aandeel	pag.	5
LIPPENDIENST mensenrechten in Chili	pag.	6/7
NAAR EEN SOCIALISTISCHE ENERGIE-POLITIEK zeven pagina's energie-katern	pag.	8/14
STUDIEDAG Sovjet Unie, socialisme en strategie	pag.	15
DISKUSSIE laatste maal: Afghanistan	pag.	16
OPWINDEND	pag.	17
SYMPOSIUM	pag.	20

NIKS NIEUWS

Op 24 maart werd in de Tweede Kamer tijdens een openbare commissievergadering de zogenaamde 'Voortgangsnota Economies Structuurbeleid', ofwel de Sektornota, behandeld. Deze nota is bedoeld als vervolg op de in 1976 door het kabinet Den Uyl gepresenteerde 'Nota inzake de Selektieve Groei' (Strukturnota), waarin onder meer de Wet Investeringsrekening (WIR) werd voorgesteld en waarin een begrip als 'georiënteerde markteconomie' werd gelanceerd.

De Sektornota heeft nu veel minder stof doen opwaaien dan de Strukturnota destijds. Het is dan ook een oppervlakkig en tam stuk geworden. Wie een verdere ontwikkeling had verwacht van een gericht en selektief sociaal-economisch beleid is bedrogen uitgekomen: het stuk is even nietszeggend als de titel veelbelovend is. De gedachtengang achter het sektorstructuurbeleid uit deze en de vorige nota is, dat als je de Nederlandse economie wilt verbeteren je je daarbij vooral moet richten op de verschillende sectoren van die economie, zoals bouw-nijverheid, textiel, scheepsbouw, chemie, etc. ten aanzien waarvan je als overheid een herstrukturerend en op nieuwe ontwikkelingen vooruitlopend beleid gaat voeren. Dit beleid op sektor-nivo dat wil zeggen gericht op de sociaal-economische situatie binnen de bedrijfstakken, houdt voornamelijk in het ter beschikking stellen van geldbedragen aan partikuliere ondernemingen, in de verwachting dat daarmee de economische structuur verbeterd wordt.

NEO-LIBERAAL EN KORPORATISTISCH

Dat de Sektornota een neo-liberale en min of meer korporatistische geest ademt is niet zo verwonderlijk. Men kan van een VVD-CDA kabinet niet veel anders verwachten. Maar wat men dan ook had kunnen verwachten is, dat er in een 'Voortgangsnota' sprake is van *voortgang*, dat er in een nota die betrekking heeft op 'Economisch Structuurbeleid' sprake is van een *beleid* ten aanzien van *structuren* dat enige *ekonomische betekenis* zou moeten hebben. Welnu, wat we bij lezing van het stuk kunnen vaststellen is, dat er in de verste verte geen echt beleid wordt uitgestippeld en dat de voortgang eigenlijk alleen te vinden is in het overhevelen van overheidsgelden naar het bedrijfsleven. Wat die gelden betreft: voor de jaren 1980 tot 1985 wordt maar liefst 7 miljard gulden (1,4 miljard per jaar) ter beschikking gesteld aan partikuliere ondernemers in een poging de Nederlandse concurrentiepositie op te vijzelen. Dat is 4,5 miljard meer dan volgens de betaande meerjarenplanning hiervoor uitgetrokken wordt. Bovendien is in dit bedrag niet eens de steun aan in moeilijkheden geraakte giganten als Fokker, Volvo-Var, VMF/Stork, RSV etc. begrepen. Enorme bedragen, waar nauwelijks controle op is, en waarvan het beoogde effect bij lange na niet vaststaat.

GEEN VISIE

Het 'structuurbeleid' dat de regering zich blijkens de nota voorstelt te voeren bestaat er in feite uit, dat als het bedrijfsleven een teken van belangstelling geeft, er financiële middelen beschikbaar zijn. Het *bedrijfsleven* neemt het initiatief. De regering zet de kraan open. Van een besturing van

de economische activiteiten in een maatschappelijk gewenste richting - iets waaraan je bij het hanteren van de term 'beleid' geneigd bent te denken - is in het geheel geen sprake. De rol van de overheid beperkt zich tot het wegnemen van knelpunten door het scheppen van zogenaamde 'algemene voorwaarden'. De sektor-activiteiten zullen 'aanvullend zijn op het initiatief van de ondernemingen die van de sektor deel uitmaken'.

Het gebrek aan visie bij deze regering komt hier op pijnlijk duidelijke wijze naar voren. Een vraagstuk kan bovendien gezet worden bij het uitgangspunt waarop de Sektornota gebaseerd is, namelijk de verslechtering van de Nederlandse concurrentiepositie. Staat deze verslechtering wel zo vast als in het stuk wordt aangenomen? In een uitgebreide beschouwing over de Sektornota in ESB van 24 oktober 1979 konkludeert professor De Jong dat het uitgangspunt van een verslechterende internationale concurrentiepositie als reden voor het voeren van een sektorstructuur - en sektorbeleid - niet voldoende is aangetoond. Hiermee zou het hele verhaal van de ministers op losse schroeven komen te staan.

INFORMATIEPLICHT

Om een beleid te voeren is informatie nodig. Het is tekenend voor het overheidsbeleid met

betrekking tot de sectoren van onze economie tot nu toe, dat in de meeste gevallen de beslissingen niet zijn genomen op grond van een fundamentele structuuranalyse, maar min of meer uit de losse hand. En dat, terwijl er miljarden gulden mee gemoeid zijn.

Waar er zoveel geld omgaat lijkt het toch niet teveel gevraagd dat de overheid zelf hierbij een veel grotere rol zal spelen. Bovendien zou het redelijk zijn eens te overwegen de ondernemers te *verplichten* goede en relevante informatie te verstrekken alvorens ze in aanmerking te laten komen voor de prijzen uit de steunverleningsloterij. Een informatieplicht, in plaats van de meestal oppervlakkige en weinig zeggende cijfers die tot nu toe verstrekt worden. Deze plicht zou in ieder geval een stapje kunnen betekenen in de richting van enige controle op wat er met de gelden gebeurt.

Een deel van de nota is gewijd aan vernieuwing in de verschillende sectoren. Het lijkt wel, alsof de ministers elke vernieuwing die ondernemers nastreven en aanbrengeen prachtig vinden en toejuichen.

Op de essentiële vragen: op welke wijze moet deze vernieuwing plaatsvinden? Waarop is de innovatie gericht? Geeft het stuk geen of onvoldoende antwoord. Je vraagt je af, of deze regering wel geïnteresseerd is in de maatschappelijke effecten van innovatie bij het bedrijfsleven, bijvoorbeeld de opvang van de gevolgen van een vernieuwingsbeleid voor de *werknemers*.

Ook belangrijke zaken als arbeidstijdverkorting en arbeidsomstandigheden komen in het kader van een vernieuwingsstreven niet aan de orde. Niet interessant genoeg, voor de 'verbetering van de internationale konkurrentiekracht van het Nederlandse bedrijfsleven'?

Zoals gezegd heeft de *Sektornota* lang niet zoveel aandacht gekregen als indertijd de *Struk-*

vervolg op pagina 4

foto Paul Babeliowsky

Vrouwen en Wonen

De ongelijke verdeling van huishoudelijk werk over vrouwen en mannen kan niet los worden gezien van hun woonsituatie; de manier van wonen draagt ertoe bij dat vrouwen in een bepaald rolpatroon blijven zitten. Zo zijn de meeste buurten tegenwoordig letterlijk woonbuurten, 'betaalde arbeid vindt elders plaats. Hierdoor zijn vrouwen niet alleen door de rol die zij vervullen, maar ook ruimtelijk gescheiden van veel wat er in de maatschappij gebeurt.

OPLOSSING

De oplossing is natuurlijk, dat wonen, werken en andere functies zo verdeeld worden, dat de reistijden minimaal zijn. Dit kan door in de omgeving van woonbuurten arbeidsplaatsen - voor vrouwen en mannen - te creëren. Door het opnemen van niet-hinderlijke werkgelegenheid in nieuwe woonbuurten kan bovendien de dodelijke saaiheid van deze buurten doorbroken worden. De huidige verdeling van wonen, werken en voorzieningen over de stad hangt samen met de (ekonomiese) machtsverhoudingen binnen de maatschappij. Vele kleine buurtwinkels gingen over de kop, en hun plaats werd ingenomen door een kleiner aantal zaken, gekonsentreerd in winkelcentra. Grote ondernemingen bezetten de voor hen gunstigste plaatsen in de stad: in het stadscentrum en bij knooppunten van wegen en openbaar vervoer. De konsentraties van werkgelegenheid in het hart van de grote steden maakte het nodig om aan de rand van de steden en later ook verder weg (overloop) grote hoeveelheden woningen te bouwen. De afstand tussen wonen en werken werd daardoor veel groter dan ze vroeger was.

Deze kapitalistische 'logika' moet doorbroken worden. Steden moeten zich niet langer ontwikkelen als speelbal van ekonomiese veranderingen en tegenstellingen, maar zó worden ingericht dat de bewoners ervan zoveel mogelijk volgens hun eigen wensen kunnen leven.

VERVOLG VAN PAG. 3

tuurnota. Terecht, want er staat niks nieuws in, onterecht, want er worden ongehoord grote bedragen aan gemeenschapsgeld in weggegeven. Als min of meer positief punt kan aangemerkt worden, de voorgenomen verschuiving van steun aan individuele bedrijven naar sektorgericht overheidsbeleid. En verder wordt er in ieder geval een poging gedaan tot het opstellen van een verwachtingspatroon van de werkgelegenheid. Maar als geheel maakt deze creatie van de ministers van ekonomische zaken, financiën en sociale zaken een miezerige indruk. Was er in de Nota inzake de Selektieve Groei nog sprake van een overheid die niet alleen stimulerend, maar ook voortdurend korrigerend werkt op de

BUURTEN

Hetzelfde geldt op buurtniveau. Ook hier vinden ontwikkelingen plaats die het vrouwen moeilijker maken om uit hun rol van huisvrouw te stappen, al is het maar een deel van hun tijd. Het verdwijnen van buurtwinkels en de konsentratie in winkelcentra is hiervóór al genoemd. Boodschappen doen werd daardoor een tijdrovende aangelegenheid. De verkeersonveiligheid, bijvoorbeeld de aanwezigheid van doorgaand autoverkeer in woonbuurten, maakt het vaak onmogelijk om kinderen alleen naar school te laten gaan. Ouders - en in de praktijk zijn dat de moeders - moeten daardoor dagelijks vier keer op en neer naar school om de kinderen te halen en te brengen. Probeer in zo'n situatie maar eens een deeltijdbaan te krijgen!

WONINGNOOD

Het bovenstaande is natuurlijk slechts een onderdeel van het thema vrouwen en wonen. Een ander deel betreft de toewijzing van woningen. Het gezin geldt nog steeds als de hoeksteen van de maatschappij. Dit houdt in veel gemeenten in, dat gezinnen voorrang krijgen bij de toewijzing van huizen. Bovendien worden er hoofdzakelijk woningen gebouwd die geschikt zijn voor gezinsverbanden. Een groot probleem is, dat er steeds minder betaalbare woningen beschikbaar zijn. Met name gescheiden of scheidende vrouwen komen daardoor in moeilijk-

partikuliere sektor, in de Sektornota wordt dit laatste element op geen enkele wijze uitgewerkt. De overheid beperkt zich tot het stimuleren. En is wat de rest van haar mogelijke invloed betreft een en al terughoudendheid: liever niet - en als het dan toch moet tijdelijk en aanvullend. En dat terwijl volgens ons de centrale overheid bij de ontwikkeling van een sektorstructuurbeleid juist een veel nadrukkelijker richtinggevende rol zou moeten spelen en de afwachten de houding die haar blijkens de Sektornota wordt toebedeeld nu maar eens moet laten varen.

heden. Indien de vrouw de kinderen bij zich houdt, zal zij veelal ook de woning toegewezen krijgen. In de praktijk blijkt dat allemaal niet zo gemakkelijk te liggen. Nog afgezien van de situatie die er ontstaat als de man weigert het huis te ontruimen, zal het voor gescheiden vrouwen, die rond moeten komen van een bescheiden alimentatie of een bijstandsuitkering, onmogelijk zijn de hoge huur op te brengen.

GESCEIDEN VROUWEN

Gescheiden vrouwen zijn hierdoor vaak gedwongen om, veelal met de kinderen, hun huis te verlaten. Er zijn voor hen echter nauwelijks faciliteiten. Meestal kunnen zij zich wel bij de gemeente laten inschrijven voor een woning, maar het duurt tijden voor ze aan de beurt zijn. Een vrouw, die net bij haar man vandaan is, staat dan voor het dilemma of naar hem terug te keren of voor lange tijd bij vrienden of familie onderdak te zoeken. Deze vrouwen wordt de kans ontnomen om een eigen leven op te bouwen, simpelweg doordat zij niet de beschikking krijgen over een behoorlijke woning.

DISKRIMINATIE

Bij veel gemeentes is de norm dat de man de baas is en dat ook maar moet blijven, stevig geworteld. Mannen kunnen zich veelal zonder meer als woningzoekende laten inschrijven of in aanmerking komen voor een woonvergunning, zeker als zij kostwinner zijn. Probeert een vrouw in een vergelijkbare positie hetzelfde, dan blijkt de gemeente-ambtenaar ineens bijzondere belangstelling te hebben voor eventuele trouw- of verlofingsplannen, het misschien gaan samenwonen, de werkkring, enzovoorts.

TENSLOTTE

Het behoeft geen betoog dat *vrouwen en wonen* een omvangrijk terrein bestrijkt. We hebben er enkele deelgebieden uitgelicht om aan te geven hoe belangrijk het is om dieper op dit thema in te gaan. Over de indeling van woningen zelf bijvoorbeeld, is in dit stuk niet ingegaan, evenmin op de vraag of vrouwen nu wel zo tevreden zijn met hun - door mannen ontworpen - huis. Ook dat zijn facetten waar nog weinig onderzoek naar is gedaan. De projectgroep Vrouwen en Wonen van de PSP-afdeling Den Haag is bezig met een enquête samen te stellen die voornamelijk gericht is op de vrouw in haar huis en buurt. Tevens willen wij inzicht krijgen in de diskriminatie van vrouwen die zich als woningzoekende willen laten inschrijven. Wij vragen PSP-leden en -afdelingen om na te gaan of er in hun gemeente voor vrouwen op dit gebied belemmeringen zijn. Met name zijn we benieuwd naar de ervaringen die PSP-ers en -afdelingen hebben opgedaan met het inbrengen van 'vrouweneisen' in buurtakties, de manier waarop vrouwen kunnen functioneren binnen buurtkomitees, enzovoorts.

Reakties graag naar Geertje van Silfhout, Van Brakelstraat 24, Den Haag (070-457610).

TONNY SCHUITEMA

HELP SHELL UIT ZUID-AFRIKA

Op 20 mei vindt in Den Haag de aandeelhoudersvergadering van Shell plaats. De *Werkgroep Kairos, Pax Christi Nederland* en het *Komitee Zuidelijk Afrika* nodigen u uit om deze vergadering bij te wonen. U kunt daar protesteren tegen de steun die Shell verleent aan het apartheidssysteem. Dat kan ook wanneer u (nog) geen aandeelhouder bent.

SHELL EN ZUID-AFRIKA

Shell levert de grootste Nederlandse bijdrage aan het apartheidregiem. Geen enkel ander Nederlands bedrijf heeft zoveel geïnvesteerd in Zuid-Afrika als Shell. Bovendien levert Shell olie, die onmisbaar is voor Zuid-Afrika. Zonder olie kan geen staat en geen leger voortbestaan. Olie is een van de weinige grondstoffen die Zuid-Afrika geheel moet invoeren. Zolang Shell en andere bedrijven achter het blanke minderheidsregiem blijven staan, zal de bevrijdingsstrijd nog lang duren. Een bloedige oorlog zal onvermijdelijk zijn. Meer dan 20 miljoen zwarte Zuidafrikanen worden nu immers met harde hand onderdrukt. Aan die onderdrukking moet een einde gemaakt worden. Daarom moet Shell zich terugtrekken en alle banden met Zuid-Afrika verbreken.

Sinds 1973 hebben eerst de werkgroep Kairos en daarna de Raad van Kerken gesprekken gevoerd met de directie van Shell. Alle dringende verzoeken aan de directie om terugtrekking uit Zuid-Afrika bleven zonder effect. Het standpunt van de Shell-top bleef wat het was: 'Shell verandert het systeem van binnen uit.' We zijn nu vele jaren verder. Het systeem is niets menselijker geworden. De onderdrukking is alleen nog maar erger geworden. Daarom is het dringend nodig om massaal tot actie over te gaan.

AANDEELHOUDERSVERGADERING

Ieder jaar kunnen de aandeelhouders een ochtend lang met de directie en de commissarissen van het bedrijf over het beleid praten. De aandeelhouders moeten het beleid goed- of afkeuren en o.a. het dividend vaststellen. Zuid-Afrika is de laatste jaren een vast onderdeel geworden van de aandeelhoudersvergaderingen van de Koninklijke Shell.

De eerste keer dat Zuid-Afrika aan de orde werd gesteld was er weinig bijval. Winst en superwinst waren voor de meeste aanwezigen op de jaarvergadering van veel groter belang. Vorig jaar ontstond er een geheel andere sfeer. Dankzij de medewerking van de bisdommen Utrecht en Breda, katholieke orden en de vakbeweging hadden de *Werkgroep Kairos* en *Pax Christi Nederland* ongeveer 200 medestanders. De ongeveer 500 'gewone' aandeelhouders konden hun oren en ogen nauwelijks geloven. Het leek wel politiek.

Oud-minister Trip (namens Kairos en Pax Christi) en de heer Mutasa (namens ZANU - Zimbabwe) voerden het woord. Zij vroegen Shell alle banden met Zuid-Afrika te verbreken. De heer Mutasa kon uit eigen ervaring vertellen hoe de olieleveranties van Shell, in strijd met bepalingen van de Verenigde Naties, de oorlog verlengd hadden.

Na de discussie bleek dat de aanhang van Kairos en Pax Christi meer dan 10 procent van de uitgebrachte stemmen vertegenwoordigde.

20 MEI 1980

Dit jaar zal de aandeelhoudersaktie op nog grotere schaal georganiseerd worden. Zeer veel landelijke en plaatselijke organisaties zullen hun medewerking verlenen. Kairos, Pax Christi Nederland en het Komitee Zuidelijk Afrika hebben een resolutie opgesteld voor de aandeelhoudersvergadering. De tekst van de resolutie is hierbij afgedrukt.

Op de vergadering zal ook worden voorgesteld een deel van de winst van Shell, die dit jaar fl. 14 miljard bedraagt, te besteden aan hulp voor slachtoffers van het racisme in Zuidelijk Afrika. Dit betekent niet dat Shell het leed dat zij in het verleden veroorzaakt heeft en nog steeds veroorzaakt, kan afkopen. Shell moet weg uit Zuid-Afrika.

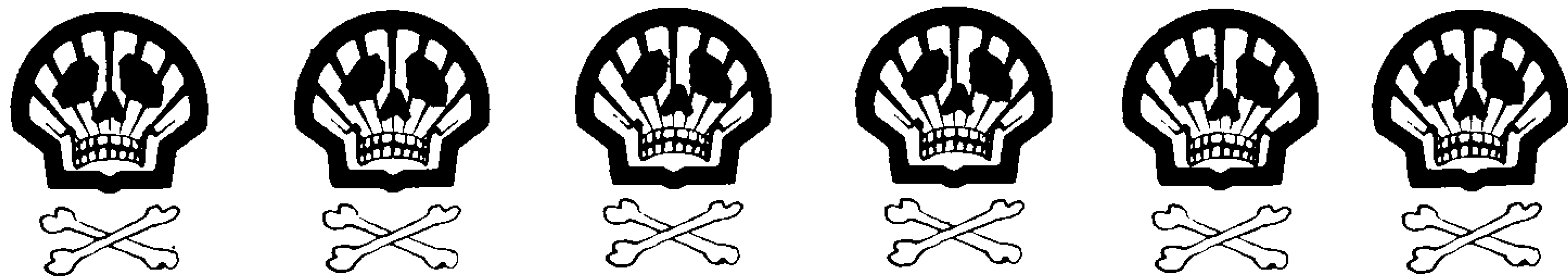
Ook u kunt meewerken aan deze aktie. Op verschillende manieren.

- U bent van harte welkom op de aandeelhoudersvergadering op 20 mei in Den Haag. U kunt ons daar door uw stemgedrag steunen. Daarvoor heeft u slechts één aandeel nodig. Vrijwel iedere bank kan u hieraan helpen. Wanneer u uw aandeel na de vergadering weer verkoopt schiet u er ongeveer f. 10,- bij in.
- U kunt door een aandeelhouder die u kent of door ons, gemachtigd worden de vergadering mee te maken.
- U kunt ons helpen door ons organisaties te noemen, die in het bezit zijn van Shell aandelen (kerken, vakbonden, woningbouwverenigingen, etc.). Ook ontvangen wij graag een opgave van personen, die aandelen K.N.P.M. (Shell) bezitten en ons wellicht willen steunen.

Aktieadres: Kairos, Cornelis Houtmanstraat 19, Utrecht. Tel. 030 - 710614.

U kunt onze aktie financieel steunen door geld over te maken op postgiro 63.26.86 t.n.v. *Werkgroep Kairos*, met vermelding van 'aandeelhoudersaktie'.

WERKGROEP KAIROS
EDDIE ROOS

INTERNATIONALE CONFERENTIE

Onder grote belangstelling van de internationale pers, waaronder vele Zuidafrikaanse kranten, vond half maart in Amsterdam een internationale conferentie plaats onder auspiciën van de Verenigde Naties met als doel: een verdere versterking van de internationale oliesancties tegen de apartheidstaat Zuid-Afrika.

Deze conferentie werd georganiseerd door de werkgroep Kairos en het Komitee Zuidelijk Afrika in samenwerking met het U.N. Special Committee against Apartheid. Het seminar werd in Nederland gehouden vanwege de grote aandacht in het buitenland voor de aktie in ons land voor een olieboycot tegen Zuid-Afrika en voor de terugtrekking van olie-gigant Shell uit dat land.

Vertegenwoordigers uit liefst 32 landen bezochten de conferentie, waaronder die van vijf olieproducerende landen, de V.N., de Wereldraad van Kerken, de 33 Afrikaanse kerken en delegaties van alle bevrijdingsbewegingen van Zuidelijk Afrika. Onder hen was SWAPO-president Sam Nujoma, uit Namibië.

Onder grote belangstelling spraken zowel oppositieleider Joop den Uyl als CDA-Tweede Kamer-

lid Jan Nico Scholten en FNV-voorzitter Wim Kok zich uit voor een eenzijdig in te stellen Nederlands olie-embargo tegen Zuid-Afrika. Hiermee lijkt onafwendbaar dat Nederland straks als het eerste westerse land de VN-resoluties op dit punt zal uitvoeren.

Verder zegde olieproducent Algerije toe, om Lesotho van olie te voorzien in geval van een effectieve olieboycot tegen Lesotho's buurland Zuid-Afrika. Een ander resultaat van de conferentie is de oprichting van een scheepvaartbureau in Amsterdam, onder verantwoordelijkheid van de *Werkgroep Kairos* en het Komitee Zuidelijk Afrika. Het bureau zal trachten alle olietankerbewegingen naar Zuid-Afrika te registreren, om zo maatregelen te kunnen nemen tegen oliesmokkel door de grote oliemaatschappijen. De akties tegen de olie-invoer naar Zuid-Afrika blijven doorgaan.

Inlichtingen bij: Komitee Zuidelijk Afrika, Da Costastraat 88, Amsterdam. Telefoon: 020 - 18 35 98.

GERRIT VAN DER MEER

LIPPENDIENST

Op 17 maart werd in de Tweede Kamer de nota 'Rechten van de mens in het buitenlands beleid' behandeld. In deze nota wordt steeds gewezen op de 'totaliteit van het mensenrechtenbeleid' en dat 'het reageren op specifieke inbreuken' daarvan 'slechts een onderdeel' is. Wat verongelijkt wordt vervolgens gesteld dat 'de publieke opinie' nu juist dáárvoor de meeste belangstelling opbrengt. Dat laatste is niet zo verwonderlijk. Het 'totale mensenrechtenbeleid' (VN-activiteiten, toezichtprocedures, voorlichting en vorming, etc.) is pas geloofwaardig wanneer Nederland bereid is ook voor zichzelf daarvan de konsekwenties te nemen. De nota pakt nogal fors uit over het Nederlandse optreden in internationale fora, maar is uitermate terughoudend wanneer Nederland rechtstreeks gekonfronteerd wordt met schending van de mensenrechten en slechts zijn eigen houding en niet die van anderen heeft te bepalen. Die terughoudendheid hangt altijd samen met de economische betrekkingen. In bepaalde gevallen is de regering bereid tot economische maatregelen, maar alleen onder bepaalde voorwaarden, die zodanig zwaar zijn geformuleerd dat er in de praktijk nauwelijks sprake kan zijn van beperking van economische betrekkingen. Die voorwaarden komen er o.a. op neer dat steeds nauwlettend moet worden afgewogen wat de direkte invloed is van de betreffende economische maatregel op die mensenrechtensituatie en of wel gebleken is dat alle andere middelen gefaald hebben. Dat is natuurlijk bijzonder moeilijk vast te stellen. En dat niet alleen, want

in de praktijk komt het erop neer dat het betreffende regiem dat de mensenrechten schendt dankzij die economische betrekkingen met Westerse landen in het zadel blijft of er zelfs in geholpen is en zich vervolgens met scherpe repressie maatregelen staande houdt tegenover binnenlandse oppositie. Daar heeft onze regering blijkbaar nog nooit van gehoord. Spijtig wordt vastgesteld dat het toch zo jammer is dat nog op zoveel plaatsen in de wereld men zich maar niet aan die mensenrechten wil houden, maar ja, het is een klein land als Nederland niet gegeven overal rekening mee te houden. Als laatste voorwaarde wordt genoemd dat 'zulke maatregelen ook geen onevenredige schade mogen toebrengen aan de Nederlandse belangen'. Tel uit je winst: korvetten voor Indonesië, Fokkervliegtuigen voor Argentinië, exportbevorderende maatregelen voor Chili en Argentinië. Vooral d.m.v. de exportkredietverzekering is de Nederlandse Staat bij tal van transakties met verwerpelijke regiem betrokken. Die verzekeringen vallen geheel onder de minister van financiën, die daarmee vaak een veel belangrijker stuk buitenlands beleid voert dan zijn collega op BZ'. Hoe dat in de praktijk werkt heeft de PSP-fractie in zowel Tweede als Eerste Kamer het afgelopen jaar ondervonden bij pogingen het exportkredietbeleid aan Chili boven tafel te brengen. Met Chili, het paradepaardje van het Nederlandse mensenrechtenbeleid, zijn de economische relaties zich alweer flink aan het herstellen. Een jaar lang hebben ex-minister Andriessen en minister Van der Klaauw vragen-

stellers Fred van der Spek en Joop Vogt van het kastje naar de muur gestuurd, maar nu is het dan zover dat de Kamer zich moet uitspreken over 2 moties van PSP en PvdA die zich keren tegen de normalisering van de betrekkingen met Chili (zie ook Bevrijding nummer 80/5). Het blad *Alerta*, informatie over Latijns-Amerika, zette de gebeurtenissen nog eens op een rijtje en konfronteerde daarmee de directeur van de Nederlandse Credietverzekeringsschappij, Kalff, en CDA-fractieleider Lubbers. Uit dit artikel, dat hieronder is opgenomen, blijken twee dingen: ten eerste heeft Andriessen nog op de valreep onjuiste cijfers aan de Kamer verstrekt over het totaalbedrag van verzekerde exporten aan Chili. Ten tweede valt uit de woorden van Lubbers op te maken dat het CDA vóór deze moties gaat stemmen, zodat ze aangenomen worden. Over deze moties wordt gestemd na het Paasreces. Daarbij zijn nog twee andere moties van Van der Spek aan de orde: aan die vraagt om medeverantwoordelijkheid van Buitenlandse Zaken bij exportkredietverzekeringen en een die vraagt om iedere financiële betrokkenheid van Nederland bij activiteiten van Bos Kalis in Argentinië achterwege te laten. Na die stemmingen over deze en andere moties zal pas blijken of de Kamer in staat is iets meer mensenrechten in het buitenlands beleid aan te brengen of dat het blijft bij ethische lippendienst.

RUDI BOON

Normalisering economische relaties

Uit: *Alerta*, informatie over Latijns Amerika, maart 1980.

In de Tweede Kamer vond eind januari een debat plaats over de exportkredietverzekering op Chili die sinds de staatsgreep van september 1973 'bevroren' is en over een verzoek van de Chileense autoriteiten om tot een bilaterale schuldenovereenkomst te komen. PSP en PvdA dienden gezamenlijk twee moties in, een waarin de Nederlandse regering wordt verzocht het bevroeringsbesluit strikt te handhaven en een tweede waarin wordt gevraagd niet in te gaan op het Chileense verzoek tot het treffen van een schuldenregeling. Bij de behandeling van de 'Nota inzake de Rechten van de Mens in het buitenlands Beleid' van de ministers Van der Klaauw en De Koning in de zogemaande openbare commissievergadering op 17 maart a.s. is deze kwestie opnieuw aan de orde. Daarna zal de Tweede Kamer zich over beide moties kunnen uitspreken. Jan Joost Teunissen van het Chili Komitee Nederland traceerde de lijdensweg van een kamervraag en peilde bij CDA-fractieleider Ruud Lubbers en directeur A. Kalff van de Nederlandse Credietverzekering Maatschappij (NCM) hoe zij denken over een 'normalisering' van de economische betrekkingen met Chili. Door het gesprek met de directeur van de NCM werd onder meer duidelijk dat minister Andriessen tijdens het in januari gevoerde debat op een zeer wezenlijk punt onjuiste informatie heeft verstrekt.

Aan het zich tussen kamerlid Van der Spek (PSP) en minister Andriessen afspelende recente debat is al een lange geschiedenis voorafgegaan, waarin de PSP via mondelinge en schriftelijke vragen van de regering wilde horen hoe het er met de exportkredietverzekeringen op Chili nu precies voorstond. De wijze waarop de

regering daarover stukje bij beetje inlichtingen verschaft roept het beeld op van een verdachte die in een verhoor zich eerst van den domme houdt, vervolgens als de ondervrager van enkele feiten op de hoogte blijkt te zijn, met enige informatie op de proppen komt, om uiteindelijk het hele verhaal maar op te biechten.

Op 8 februari 1979 vraagt Fred van der Spek tijdens de begrotingsbehandeling van Buitenlandse Zaken aan minister C.A. van der Klaauw 'zo gedetailleerd mogelijk' te worden geïnformeerd over de situatie m.b.t. de exportkredietverzekering voor Chili. Van der Klaauw is daar niet van op de hoogte en zegt het PSP-kamerlid toe hem daarover 'schriftelijk nader te informeren'. Precies twee weken later ontvangt van der Spek een brief van de minister - een relatief vlot antwoord. Maar daarmee is dan ook alles gezegd. Want wat heeft van der Klaauw gedaan: niets meer dan een in kryptische bewoordingen gestelde korte mededeling van de Nederlandse Credietverzekering Maatschappij (NCM) over Chili letterlijk overschrijven. Die mededeling was allang bekend - in 1976 (!) gepubliceerd in 'Kredietwaardigheden', het kwartaalbericht van de NCM - en gaf nu juist aanleiding de regering in de kamer om nadere informatie te vragen.

Een tweede poging levert meer resultaat op. Op 24 april legt minister Andriessen in antwoord op vragen van de PSP in de Eerste Kamer uit hoe het staat met de 'bevroering' van de exportkredietverzekering en de kwestie van de schulden van Chili aan Nederland. 'In september 1973 bij de revolutie die een einde maakte aan de regering Allende, werd besloten tot een bevroering van het op dat moment op Chili bestaande obligo. Dit hield in dat geen nieuwe

polissen meer werden afgegeven en dat evenmin onder zogenaamde omzetpolissen nieuwe kredietlimieten op Chileense debiteuren werden verstrekt', aldus Andriessen. Ter toelichting: het obligo is het totale, door de NCM tegen politiek risico verzekerde bedrag, waarvoor de overheid zich garant heeft gesteld; een omzetpolis dekt de omzet met alle afnemers aan wie krediet wordt verleend; een krediet limiet begrenst hettotaal van de op een afnemer openstaande factuurbedragen, die gelijktijdig onder de verzekering kunnen vallen.

Begin 1976, zo verteld Andriessen, werd een wijziging in het bevroingsbesluit aangebracht, omdat het toaal van de verzekerde verzendingen naar Chili terugliep. Het werd toegestaan 'nieuwe kredietlimieten vast te stellen onder reeds vóór september 1973 afgegeven omzetpolissen'. De minster van financiën voegt daar nog aan toe, dat 'door de verbeterde economische situatie in Chili de verzekerde exporten na begin 1976 toenamen'.

Verrassend is verder hetgeen Andriessen heeft te melden over Chili's schulden die Nederland sinds de staatsgreep weigert te regelen, zolang de mensenrechten in Chili niet gerespecteerd worden. 'Recentelijk werd door de Nederlandse Credietverzekerings Maatschappij het bericht ontvangen dat, indien Nederland bereid is akkoord te gaan met een aflossingschema voor de vorderingen uit 1973 en 1974 overeenkomstig de voor die jaren overeengekomen multilaterale konsolidatieregeling, Chili van zijn kant bereid is de schulden uit 1975 binnenkort integraal te voldoen'.

POLITIEKE ACHTERGROND

De derde fase in het 'verhoor' breekt aan als de behandeling van de begroting van financiën in zicht komt. In de schriftelijke voorbereiding hiervan (verslag, vastgesteld 17-12-1979) stelt Van der Spek een aantal vragen aan de minister. Het kamerlid gaat in op de op 24 april 1979 in de Eerste Kamer door Andriessen gegeven interpretatie, dat het zogenaamde 'bevroingsbesluit' t.a.v. Chili 'werd genomen op kredietverzekeringstechnische gronden, welke gebruikelijk zijn bij landen die in betalingsmoeilijkheden zijn geraakt'. Van der Spek vraagt zich af hoe dat te rijmen valt met de door de regering Den Uyl gegeven motivatie in het VN-rapport van 11 oktober 1977. Daarin verklaart Nederland een aantal konkrete stappen te hebben genomen, gericht op het herstel van de mensenrechten in Chili, zoals 'credit guarantees by governmental bodies for exporttransactions by Dutch companies have been discontinued as from 1973'. Ook vraagt Van der Spek of de regering al een standpunt heeft bepaald over het door de NCM ontvangen bericht betreffende een bilaterale schuldenkonsolidatie voor de vorderingen uit 1973 en 1974. Het antwoord van de minister op de eerste vraag is: *Omdat met Chili geen konsolidatieregeling tot stand is gekomen, is Chili vanuit kredietverzekeringstechnisch oogpunt nog steeds een land, dat in betalingsmoeilijkheden verkeert. Het niet tot stand komen van een konsolidatieregeling heeft, zoals bekend, een politieke achtergrond, die aldus leidt tot handhaving van het bevroingsbesluit'.*

Handhaving van de 'bevroizing' is dus kennelijk toch een minder 'technische' aangelegenheid dan de minister aanvankelijk in de Eerste Kamer

GEEN HANDEL ZONDER KREDIET - GEEN KREDIET ZONDER RISICO'S

Ieder Nederlands bedrijf dat goederen of diensten aan het buitenland levert, loopt het risico de betaling daarvoor niet, slechts gedeeltelijk of met grote vertraging te ontvangen. Dit kan zowel gebeuren omdat de afnemer om zakelijke redenen niet aan zijn betalingsverplichtingen kan voldoen - het normale commerciële risico - als ook doordat er buitengewone gebeurtenissen plaatshebben, zoals een staatsgreep, een natuurramp of een in dat land genomen besluit de deviezenuitvoer aan banden te leggen - het 'politieke' risico. Tegen beide

soorten risico's kan het Nederlandse bedrijfsleven zich verzekeren bij de Nederlandse Credietverzekerings Maatschappij N.V. Terwijl de commerciële risico's door de NCM, als partikuliere verzekeraar, in dekking kunnen worden genomen, worden de politieke risico's door de NCM bij de Nederlandse Staat herverzekerd, aangezien deze veel grotere risico's kan dragen. Het beleid m.b.t. de exportkredietverzekering valt onder de verantwoordelijkheid van de minister van financiën.

beweerde. Andriessens antwoordt op de tweede vraag is alarmerend: *'De regering beraadt zich nog over een antwoord op het door de NCM ontvangen bericht'.*

PREMATUUR

Op 24 januari dit jaar zet Van der Spek bij de begrotingsbehandeling van financiën de hele zaak nog eens op een rijtje. Wat betreft de door de Chileense regering gewenste schuldenregeling herinnert hij eraan, dat Nederland op de laatste Algemene Vergadering van de Verenigde Naties tot de indianers behoort van een veroordende resolutie over de mensenrechtensituatie in Chili. Hij verzoekt de regering 'nu uit te spreken dat ze op hetzelfde standpunt blijft staan en dus niet akkoord gaat met een thans door Chili voorgestelde regeling'. Verder vraagt hij de regering 'een politiek gebaar tegen de Chileense junta te maken, in plaats van een kredietverzekeringstechnisch gebaar waar Pinochet alleen maar voordeel van heeft door de lopende polissen in te trekken op op zijn minst nu een échte bevroizing af te kondigen, d.w.z. onder geen enkele voorwaarde nieuwe kredieten of verhoging van de bestaande limieten'.

In het debat, dat zich vervolgens tussen Andriessen en Van der Spek afspeelt en waarin het PSP-kamerlid samen met de PvdA-woordvoerder Wöltgers twee moties indient, zegt Andriessen de motie m.b.t. de schuldenregeling 'vanuit het gezichtspunt van het kabinet prematuur (te achten), omdat wij daarop nog studeren'. Verder betoogt de minister dat de exportkredietverzekering op Chili voortdurend in betekenis afneemt. *'In de kortlopende sfeer, waarvoor het bevroingsbesluit geldt (...), was ultimo 1975 nog slechts ongeveer 10 miljoen herverzekerd. Eind 1978 was dat nog slechts 1,5 miljoen gulden. Feitelijk is er dus geen aanleiding het exportkredietverzekeringsbeleid op Chili nog verder te beperken',* aldus Andriessen.

VERGIST

Gezien de sinds 1976 steeds toenemende Nederlandse export naar Chili en gezien de eerder door de minister van financiën in de Eerste Kamer gemaakte opmerking dat 'de verzekerde exporten nog begin 1976 toenamen', is er reden tot twijfel aan de juistheid van Andriessens' bewering. Aan mr. A. Kalff, directeur van de

NCM, vraag ik hoe de vork in de steel zit. Hij geeft geheel andere cijfers dan minister Andriessen. In 1975 werd op Chili in de kortlopende sfeer voor een totaalbedrag van 2,5 miljoen gulden verzekerd, in 1977 voor 7 miljoen en in 1978 was het bedrag opgelopen tot 8,7 miljoen. In feite heeft zich dus precies het omgekeerde voorgedaan van wat Andriessen in de Kamer betoogde'. Op mijn vraag hoe de minister aan een bedrag van 1,5 miljoen gulden voor 1978 komt, zegt de heer Kalff: *'ik weet het werkelijk niet, ik denk dat hij zich vergist heeft'.*

Ik vraag de heer Kalff ook hoe hij het verband ziet tussen de handhaving van het bevroingsbesluit en de weigering om met Chili een schuldenregeling te treffen. Het antwoord van de NCM-direkteur is heel wat direkter dan dat van Andriessen en de zaak blijkt minder 'technisch' in elkaar te zitten dan de minister wilde doen geloven. *'Het is gewoon zo dat, omdat de minister het in de Kamer niet kan verkopen dat hij Chili weer als een normaal kredietwaardig land gaat behandelen met z'n exportkredietverzekeringsbeleid, daardoor deze regeling niet afgesloten wordt. En daardoor komen ook die gelden niet binnen van de Chileenen, want de Chileenen hebben best geld. De economie in Chili gaat goed. (...) Beide zaken zijn gekoppeld aan hetzelfde, namelijk dat ons parlement niet wil dat wij normale commerciële relaties met de Chileenen aangaan'.*

Waarom willen de Chileense autoriteiten nu zo graag een schulden-regeling met Nederland treffen? *'De Chileense regering wil dat ze door iedereen, ook door de Nederlanders, als een normale regering wordt behandeld'.* 'Ja, dat zit er natuurlijk achter'. is het commentaar van CDA-fraktievoorzitter Ruud Lubbers, als ik hem deze laatste uitspraak van de heer Kalff voorleg. En Lubbers voegt er onmiddellijk aan toe: *'Dat is dan ook precies de reden dat wij zeggen: niet doen. De lijn dat Nederland geen regeling met Chili treft zolang de mensenrechten in dat land geschonden worden, die willen wij als fractie vasthouden'.*

JAN JOOST TEUNISSEN

Uit: 'Alerta', informatie over Latijns Amerika, maart 1980. Minahassastraat 1, Amsterdam. Abonnement: f 27,50 per jaar.

naar een socialistische energiepoltiek

De energievoorziening in Nederland wordt beheerst door de grote energie-monopolies. De belangen van het kapitaal gaan daarmee voor de belangen van mens en milieu.

Onder druk van de akties van de bevolking, zoals vorig jaar juni de enorme demonstraties bij Gasselte, Kalkar en Doel, schuift de regering de beslissingen over het gebruik van kernenergie steeds voor zich uit.

De regering-Van Agt besloot tot een *brede maatschappelijke diskussie* over het al of niet invoeren van kernenergie. Maar wat de regering *niet* ter diskussie stelt is de benodigde hoeveelheid energie en de wijze van gebruik.

Tegen zo'n diskussie zegt de PSP: WEG ERMEE!

Daarvoor in de plaats moet het verzet worden opgevoerd tegen de grootschalige, kapitalistische, milieu- en mensvijandige energiepoltiek van de regering-Van Agt.

Verzet gericht op de totstandkoming van een democratisch, milieu- en mensvriendelijk energiebeleid. Voor een socialistisch energiebeleid.

geen diskussie maar verzet

Onder druk van het verzet tegen kernenergie heeft de regering-Van Agt besloten tot een 'Brede Maatschappelijke Diskussie over (kern)energie'. In deze officiële diskussie mogen de gewone man en vrouw meepraten over het energieprobleem. Dat lijkt heel mooi. Maar de werkelijkheid ziet er anders uit.

De regering stelt haar sociaal-ekonomisch beleid in deze maatschappelijke diskussie *niet* ter diskussie. Dat wil zeggen dat de hoeveelheid benodigde energie en de wijze van verbruik al vastliggen. *Evenmin* mag gediskussieerd worden over de energievoorziening in het algemeen. Hoeveel aardolie en aardgas gaan we gebruiken? Hoe hard en op welke manier gaan we met duurzame energiebronnen (wind, zon, biogas,

In plaats daarvan dient het verzet tegen de grootschalige, kapitalistische, milieu- en mensvijandige energiepoltiek van de regering-Van Agt opgevoerd te worden. Dat verzet moet gericht worden op de totstandkoming van een *democratisch, milieu- en mensvriendelijk* energiebeleid, een *socialistisch* energiebeleid.

aardwarmte enz.) aan de slag? Welk energieverbruik is acceptabel, welk niet? En nog veel belangrijker: Moeten we de energievoorziening niet reorganiseren, nationaliseren, demokratiseren? Al deze vragen zijn volgens de regering niet relevant. Onze mening wordt slechts gevraagd over de kwestie: Moeten we meer kolen of daarentegen meer kernenergie gebruiken om in 2000 een te verwachten gat van 12 procent van onze energievoorziening te vullen?

Tegen een dergelijke diskussie zegt de PSP: Weg ermee!

ENERGIEMONOPOLIES

Het Nederlandse energiebeleid is verre van democratisch. *Shell* en *Esso* bijvoorbeeld hebben enorme invloed. *Shell* en *Esso* zijn de belangrijkste leveranciers van olie vanuit de OPEC-landen.

Zij bezitten samen de Nederlandse Aardolie Maatschappij (NAM) die in Nederland en Nederlands kontinentaal plat olie produceert. Deze NAM heeft ook 60 procent van de aandelen in de Exploitatiemaatschappij voor het Nederlandse aardgas. In de Gasunie (die de gasdistributie verzorgt) hebben ze samen 50 procent. Ze maken miljarden winsten op het aardgas. *Shell* verdiende via de Gasunie al zo'n 14 miljard. Maar de werkelijke winsten in de aardgas zijn nog veel hoger. Samen hebben ze aandelen (tot 100 procent) in de Duitse en Belgische gasdistributiebedrijven die ook behoorlijk aan het (voor hen goedkope) Nederlandse aardgas verdienen. *Shell* bezit tenslotte nog de Aluminiumfabriek in Delfzijl en de Kempense Zinkmij., die beide aardgas voor een extreem lage prijs krijgen in het kader van de stimulering van industriële ontwikkeling in probleemregio's.

In de oliesektor hebben deze maatschappijen schatten verdiend aan de prijsverhogingen van de afgelopen jaren. Mede dankzij die enorme winststijgingen kunnen de oliemultinationals langzamerhand de hele energieproductie- en distributie gaan beheersen. De belangrijkste uranium- en steenkolenmijnen zijn al in handen van deze giganten. In de V.S. beheersen zij al minstens de helft van de zonne- en energie-industrie.

Strijd voor een socialistisch energiebeleid is dus in de eerste plaats strijd tegen de oliemultinationals.

Energie in handen van de bevolking

De energievoorziening wordt beheerst door de grote energiemonopolies. De belangen van het kapitaal gaan daarmee vóór de belangen van mens en milieu. De overheidsbemoeienis doet daaraan niets af. Integendeel, de staat neemt de risico's van het bedrijfsleven over en vangt het verzet op.

De strijd voor een veilige en rechtvaardige energievoorziening gaat dan ook hand in hand met de strijd voor socialistische democratie.

De inhoudelijke eisen van de energiebeweging zouden onder andere de volgende elementen moeten bevatten:

- Besparingsprogramma's, maar niet alleen in de woningsector. De produktie van energieverslindende nonsensprodukties dient aan banden te worden gelegd.
- Het krachtig stimuleren van de ontwikkeling van duurzame energiebronnen (zon, wind, aardwarmte, getijde-energie enz.).
- Geen kernenergie, stopzetting Borssele, Dodewaard, UC Almelo, Kalkar. Geen atoomafval in zee.
- Geen LNG-aanlanding, geen uitverkoop van ons aardgas.
- Geen grootschalige overschakeling op steenkool. Pas als laatste noodgreep beperkte toepassing vanwege onoplosbare CO₂- en thermische problemen.
- Afschaffing van het energie-tarievenstelsel waarbij grootverbruik voordeliger is dan kleinverbruik. Instelling van een progressief tarievenstelsel waarbij, boven een norm, de prijs per eenheid stijgt. Levering en prijs voor produktiedoelinden moeten worden bepaald aan de hand van de noodzakelijkheid en wenselijkheid van de betreffende produktie.
- Indien elektriciteitscentrales moeten worden vervangen, dient dit te gebeuren door kleinschalige, milieuvriendelijke centrales, die warmte- en elektriciteitsproduktie koppelen, zodat een hoger rendement bereikt wordt.

Voor een socialistisch energiebeleid is het stellen van deze eisen niet voldoende. De enige *garantie* dat al deze eisen uitgevoerd worden is het leggen

van de beslissingsmacht over de energievoorziening bij de bevolking.

Daarom moeten de energiebronnen genationaliseerd worden en onder democratisch beheer gebracht.

Daarom moet een internationale strijd tegen de energiemonopolies aangegaan worden.

Daarom moeten de ondemokratische 'Arnhemse Instellingen' ontmanteld worden en adviesraden zoals die nu functioneren worden afgeschaft.

Daarom moeten de elektriciteitsbedrijven onder wérkelijk democratische controle gebracht worden.

Beslissingen moeten worden genomen in discussies waaraan de hele bevolking deel kan nemen, met volledige openbaarheid van gegevens, met uitgewerkte alternatieven, en zonder beperkende voorwaarden.

Kortom, *de energievoorziening moet in handen van de bevolking komen.*

JOHN HONTELEZ

de rol van de nederlandse overheid

De *elektriciteits*sector is in handen van provinciale en gemeentelijke overheidsbedrijven. Het *elektriciteitsbeleid* wordt echter vooral bepaald door Economische Zaken, de 'Arnhemse Instellingen' (waaronder de samenwerkende Elektriciteits Producenten - SEP - en de KEMA), het Energie Centrum Nederland (ECN in Petten), TNO en enkele advierraden. In deze adviesraden zijn behalve de reeds genoemde instellingen vooral de grote ondernemingen vertegenwoordigd.

Van de controle die gemeenteraden en provinciale staten op het elektriciteitsbeleid zouden moeten hebben komt niets terecht. Personele unies, informatiemonopolies, indoktrinatie en machtskoncentraties ontkrachten deze potentiële democratische controle. De elektriciteitsbedrijven verzelfstandigen zich meer en meer.

Het elektriciteitsbeleid is gericht op schaalvergroting (is machtsvergroting) op een verdere

ont-demokratisering, op een onbelemmerde groei van de winsten van het bedrijfsleven en op het doorvoeren van kernenergie én kolen.

Hoewel de DSM (een staatsbedrijf) en de Staat samen 50 procent van de Gasunie bezitten, en de gasdistributiebedrijven gemeentelijke instellingen zijn, is ook in de *gassektor* duidelijk sprake van dienstverlening aan het kapitaal. De enorme winsten van Shell en Esso, de goedkope leveringen aan Italië, West-Duitsland,

België en Frankrijk, bewijzen dit al. De Gasunie wil de 'Gasbankier' van Europa zijn. Heel West Europa moet in de toekomst bij haar kopen. Daartoe is een LNG-kontrakt met Algerije doorgedrukt. Algerije wil zelf liever het gas per pijpleiding naar Nederland pompen.

Maar de Gasunie is daartegen. Zij wil een fabriek in de Eemsmond waarin het vloeibare gas weer in gasvorm wordt teruggebracht en via de reeds bestaande pijpleidingen Europa ingaat.

Aan zo'n fabriek kunnen tankers uit vele landen leveren, terwijl een pijplijn haar teveel van één land, Algerije, afhankelijk maakt. Dat vloeibare gastransport levert echter grote risico's op. Met een goed energiebeleid zouden we al die fratsen niet nodig hebben. De LNG-aanvoer naar de Eemsmond is alleen bedoeld voor de winsten van Shell en Esso.

ZWEDEN

een verloren referendum

Op 23 maart werd in Zweden een referendum gehouden over kernenergie. De bevolking moest kiezen tussen 3 mogelijkheden. De eerste twee leken erg op elkaar. Beiden hielden de bouw en opening van nog 6 kerncentrales in (er zijn er nu al 6 in gebruik). Het verschil tussen 1 en 2 bestond er vooral in dat in de laatste gesproken werd van de 'exklusieve controle van de staat over het atoomprogramma.' De derde mogelijkheid was de sluiting van de 6 bestaande kerncentrales binnen 10 jaar, sluiting van de Zweedse uraniummijnen en een energiebeleid, gebaseerd op de ontwikkeling van duurzame energiebronnen.

De uitslag van het referendum:

lijn 1: 18,7 procent

lijn 2: 39,3 procent

lijn 3: 38,6 procent

blanco: 3,4 procent

IS ZWEDEN NU VOOR KERNENERGIE?

Zweden is al erg vroeg begonnen met de ontwikkeling van kernenergie. In de 50er jaren werkte dit land aan een eigen atoombom. Door een grote campagne van de vredesbeweging werd deze ontwikkeling gestopt. De aandacht werd daarna op de 'vreedzame' toepassing van kernenergie gericht.

Zweden startte een groot programma. Het heeft een grote uraniumvoorraad. Het bedrijf Asea-Atom profiteert van de vroege start en groeide uit tot een volwaardig kerncentralebouwer, in binnen- en buitenland. Reeds 25 procent van de elektriciteit wordt momenteel met kernener-

gie opgewekt (dat is 5 procent van het totale energieverbruik).

Pas in de zeventiger jaren komt er verzet, vooral naar aanleiding van wetenschappelijke argumenten uit de VS. Het verzet kreeg een medestander in de Centruumpartij van Thorbjörn Fälldin. Hij verdreef in een door kernenergie beheerste verkiezingsstrijd in 1976 de sociaal-demokraten uit de regering, voor het eerst in 44 jaar. Fälldin ging echter een coalitie aan met de liberalen en conservatieven, en kon zijn plannen niet uitvoeren.

De Zweedse anti-kernenergiebeweging eiste een referendum. De pro-kernenergiepartijen waren daartegen. Pas na Harrisburg zagen ze in dat aan een referendum niet te ontkomen was. De *Folkkampanjen Nej till Kärnkraft*, een coalitie van 40 milieu- vredes- kerkelijke- en vrouwen-organisaties, de Centruumpartij en de Kommunistische partij, wilde een duidelijke vraagstelling met twee alternatieven, verbonden met stellingen over het hele energiebeleid. De voorstanders van kernenergie, conservatieven enerzijds en sociaal-demokraten en liberalen anderzijds, wilden geen gezamenlijke campagne.

Om dit gescheiden optreden mogelijk te maken werd het verschilpunt over de controle van de kerncentrales geïntroduceerd. Die controle is echter al voor 80 procent gerealiseerd.

Deze splitsing had twee duidelijke effecten: 1. Het referendum veranderde in een prestigiestrijd tussen politieke partijen, waardoor de grote aanhang van de sociaal-demokraten

(met steun van de vakbeweging) geen echte vrije keus meer had.

2. Voor veel weifelende Zweden werd een 'midden' positie geschapen in de energiediskussie, een idee dat nog versterkt werd door de manier waarop voor dit 'midden'-alternatief campagne werd gevoerd (met leuzen als 'ontmanteling kernenergie, maar met verstand'). In z'n uitwerking zal dit middenalternatief echter geenszins verschillen van mogelijkheid 1.

DE STRIJD GAAT VERDER

De Folkkampanjen geeft haar strijd niet op. Haar aanhang is groot gebleken, en staat borg voor een hardnekkig verzet. Dat verzet is, ondanks de uitslag, legitiem. De voorstanders van mogelijkheid 2 hebben een misleidende campagne gevoerd. In de propagandaslag was van meet af aan sprake van ongelijke partijen. De voorstanders hebben in hun campagne moedwillig enkele zeer belangrijke zaken over het hoofd gezien. Het afvalprobleem is niet opgelost en Zweedse kerncentrales hebben hetzelfde volstrekt onaanvaardbare opwerkingscontract gesloten met Cógema (Frankrijk) als Borssele. Tenslotte: De onzekere toekomst van de kernenergie heeft in Zweden al tot een aanzienlijk ontwikkelingsprogramma geleid op het gebied van veilige en schone energie-alternatieven en voor energiebesparing. Die trend moet met kracht verdedigd worden.

EEN REFERENDUM IN NEDERLAND?

D '66 stelt een raadplegend referendum voor aan het einde van de officiële discussie over kernenergie. Dat lijkt heel democratisch, maar zo eenvoudig ligt dat niet. Er zijn al enkele referendums over kernenergie geweest, behalve in Zweden ook in Oostenrijk en in enkele staten in de VS. De overheid, de multinationals en de elektriciteitsbedrijven zijn bij dergelijke referendums verre van neutraal. En zij hebben een groot gewicht op de media, zij manipuleren met werkgelegenheidscijfers, hangen verhalen op over economische chaos die ontstaat zonder kernenergie, beschikken over de meeste deskundigen enz. Een referendum in een maatschappij die slechts *zeer gedeeltelijk* gedemocratiseerd is, is daarom een hachelijke zaak. Het kan een wapen worden tegen de opkomende maatschappelijke bewegingen, doordat een groeiende discussie en groeiend verzet gesmoord wordt in een momentopname.

Daarom: *Geen referendum maar democratisering van de energievoorziening!*

JOHN HONTELEZ

INTERNATIONALE DRUK

De Nederlandse overheidsbedrijven en de Staat stellen zich in grote lijnen in dienst van het grootkapitaal. Dat is een verschijnsel wat zich in veel landen voordoet. De energievoorziening, en met name de elektriciteitsvoorziening, gaat nu eenmaal gepaard met grote investeringen die zich niet snel terugverdienen en waaraan grote risico's kleven. Daar moet de Staat dan maar voor opdraaien. De grote bedrijven willen wel de lusten maar niet de lasten.

Een dergelijke vervlechting van belangen wordt op wereldschaal steeds duidelijker. Via de EG vechten de Franse en Duitse regeringen voor opdrachten voor hun kerncentrale-bouwers Framatome en KWU. Van Agt moet van de EG dus kerncentrales laten bouwen.

Carter heeft enkele jaren lang een dam proberen op te werpen tegen de uitvoer van de gevaarlijke atoomtechnologieën naar woelige derde-wereld gebieden. Hij wilde het aantal atoombombesitters zo klein mogelijk houden om zijn macht over de Derde Wereld zo makkelijk mogelijk te handhaven. Frankrijk en West Duitsland deden daaraan niet mee. Nu heeft Carter, onder druk van de Amerikaanse kerncentrale-bouwers General Electric en Westinghouse, z'n pogingen moeten staken. Deze giganten verloren hun greep op de buitenlandse markt,

terwijl de binnenlandse markt na Harrisburg volledig instortte. Van Carter mogen snelle kweekreactoren en 'gewone' kerncentrales nu weer gewoon verkocht worden, als er maar 'goede afspraken' gemaakt worden. De PSP heeft geen vertrouwen in dat soort afspraken. *De enige veilige weg is het stopzetten van de atoom-energieontwikkeling en -toepassing.*

De internationale druk op Nederland en andere landen, vereist een internationaal antwoord. De Pinksterakties die dit jaar voor de tweede keer gehouden worden zijn nog maar een begin. De anti-kernenergiebeweging, de linkse politieke partijen en de vakbonden moeten hun inspanningen opvoeren om tot een gebundeld internationaal verzet te komen tegen de belangenpolitiek van de EG en de VS.

BORSSELE MOET DICHT

Na de Tweede Wereldoorlog leidde de sterke mechanisatie van de landbouw ertoe dat in de, hoofdzakelijk, agrarische provincie Zeeland de werkloosheid enorm steeg.

Er trokken veel mensen uit Zeeland weg. Het werkloosheidspercentage kwam ver boven het landelijke gemiddelde te liggen. Het eens zo welvarende Zeeland is een *probleemgebied* geworden.

Als antwoord op de problemen voeren de Provinciale Staten van Zeeland een *ontwikkelingsbeleid*. Een beleid gericht op het aantrekken van grote multinationale 'zeehaven' industriën, zoals *chemie* (Hoechst), *raffinaderij* (Total) of *aluminiumproductie* (Péchiney). Energieverslindende fabrieken, daardoor werd een energiecentrale noodzakelijk: de kerncentrale van Borssele. De hoop van de Provinciale Staten was dat de grote industriën een hele *toeleveringsindustrie* in het leven zou roepen. Dit is echter vrijwel niet gebeurd. Zeeland heeft nu een zeer éénzijdige industriële structuur. De Zeeuwse overheid heeft bovendien absoluut geen vat erop. Want het is met multinationale bedrijven *altijd* zo: de beslissingen worden ergens anders genomen.

BORSSELE

Als gevolg van het gevoerde ontwikkelingsbeleid zit Zeeland dan nu dus met een kerncentrale bij Borssele. De centrale wordt beheerd door de PZEM (Provinciaal Zeeuwse Elektriciteits Maatschappij), een openbaar Nuts-bedrijf. De centrale is echter geen openbare voorziening maar een *privé-voorziening*: namelijk voor Péchiney. Dit blijkt heel duidelijk wanneer we kijken naar wie de *lusten* (de goedkope elektriciteit) heeft en wie de *lasten* dragen moet.

Van 't begin af aan is er een nauwe samenhang tussen de komst van Péchiney naar het Sloegebied en de bouw van de eerste, zogenaamde commerciële, kerncentrale daar. De onderhandelingen van Péchiney met de provinciale en landelijke overheid hadden een (geheime) subsidie van 50 à 60 miljoen gulden tot gevolg. Dit is het hoogste bedrag dat in Nederland door de overheid (dus eigenlijk de belastingbetalers) aan één onderneming is uitgekeerd. Verder werd er

door Péchiney met de PZEM een leveringscontract gesloten tegen een prijs die op dit moment een subsidie inhoudt van 130 miljoen per jaar. Dit contract voor het leveren van elektriciteit loopt tot 1991, precies evenlang als de geschatte levensduur van de kerncentrale Borssele.

Péchiney heeft overigens nog meer banden met de kerncentrale Borssele. Deze multinationale onderneming heeft aandelen in de splijtstoffenleverancier van Borssele, de COMUF en aandelen in de opwerkingsfabriek waar Borssele mee samenwerkt, Cógema uit het Franse La Hague. Zo is de cirkel rond. Alle voordelen liggen bij Péchiney. De PZEM zit vast aan de kerncentrale en de Zeeuwse (en Nederlandse) bevolking mag haar gezondheid opofferen.

AFVAL

De directie van dit 'openbare' bedrijf PZEM wordt jaren na de start van de kerncentrale met de neus op de radio-actieve feiten gedrukt. Ze waren al gewaarschuwd, vanaf het begin van hun onzalige, onzakelijke project. Toen wezen de kritische, doordenkende mensen al op de gevaren van, bijvoorbeeld, het afval. Oplossingen voor het afvalprobleem waren er nog niet toen men met Borssele begon. Maar velen waren optimistisch: tegen de tijd dat het een echt probleem wordt is de techniek en de wetenschap wel zover dat het opgelost kan worden.

Nu, anno 1980, zijn de afvalproblemen de directie van PZEM ruim boven het hoofd gegroeid. Een zeer slecht (vrijwel geen zekerheid biedend) contract met de Franse *opwerkingsfabriek* voor verbruikte nucleaire brandstofstaven, Cógema, werd door de Tweede Kamer afgekeurd. Na het gerezen verzet vanuit de bevolking tegen het opslaan van atoomafval in de

zoutlagen in Groningen stelden de PZEM-bestuursleden maar de zeeleibodem bij Borssele voor als opslagplaats.

Een eerste aanzet voor bovengrondse opslag van hoog radio-actief materiaal heeft de PZEM al gegeven. Zij heeft een vergunning aangevraagd voor de uitbreiding van de hoeveelheid splijtbaar materiaal tot tweehonderd ton (1 ton is 1000 kilo).

De centrale heeft op dit moment op grond van de *kernenergiewet* een vergunning tot maximaal 70 ton splijtbaar materiaal opslag. Een vergunning tot uitbreiding via 113 ton naar uiteindelijk 200 ton moet worden geweigerd!

KLOMPEN

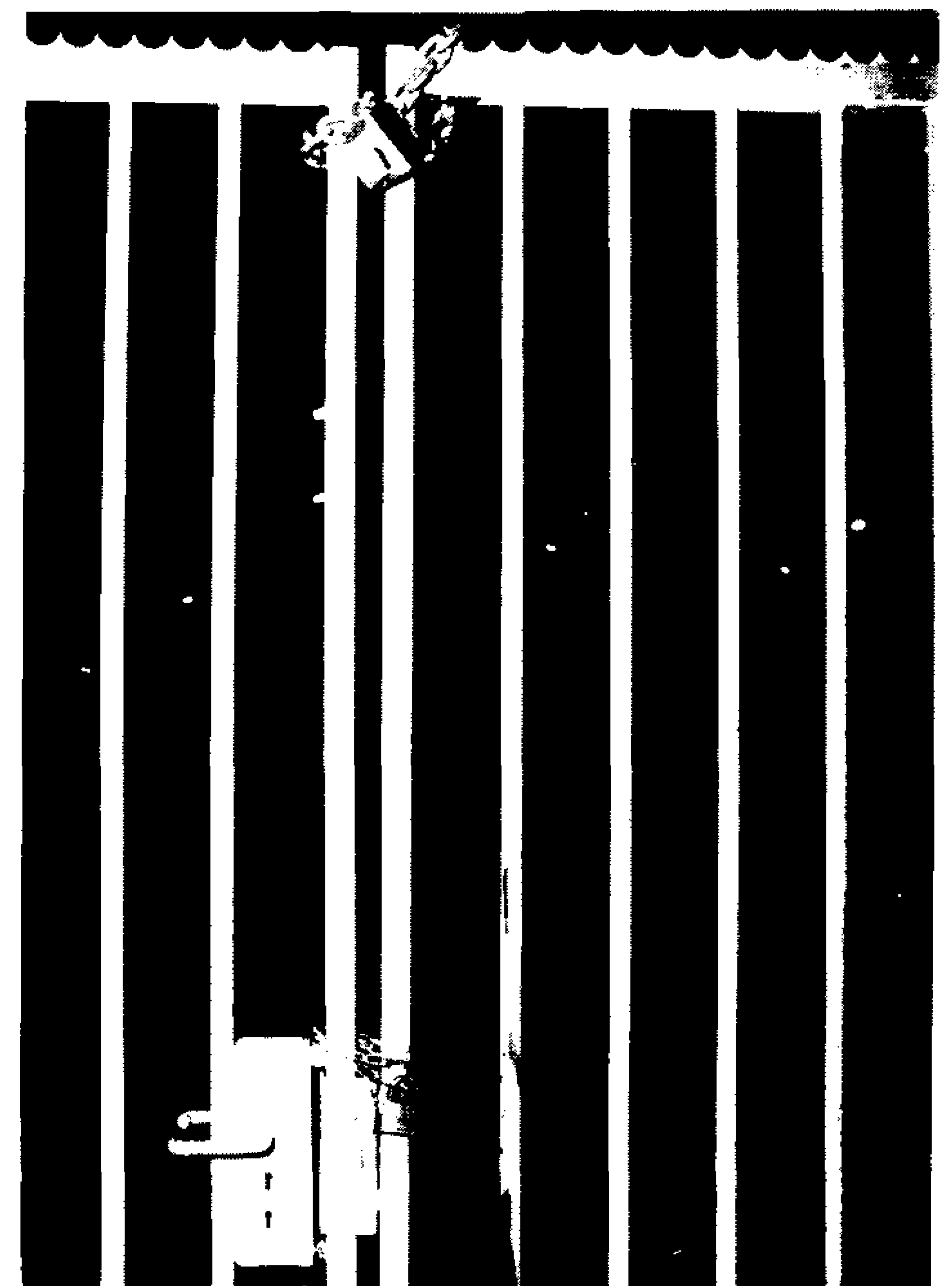
Door een slechte en kortzichtige organisatie nu en in het recente verleden heeft de PZEM haar atoomafvalproblemen tot 1979 kunnen afwentelen op de nog kortzichtiger opwerkers in Frankrijk. De PZEM heeft verzuimd bij de vestiging van de kerncentrale bij Borssele verder te denken dan 1980.

Nu wordt daarvoor de rekening gepresenteerd. Als de plannen voor gevaar-vergrotende bovengrondse opslag bij de kerncentrale doorgaat worden de problemen in de klompen van de Zeeuwse bevolking én van hun kinderen en kleinkinderen én alle navolgende generaties mensen geschoven. Dat mag niet gebeuren.

BORSSELE MOET DICHT.

De akties van BAN (Breek Atoomketen Nederland) en het Energie Komitee Zeeland in het weekend van 16 maart jl moeten worden gezien in het teken van de verdediging van de bevolking tegen het wanbestuur van de provincie Zeeland en de landelijke overheid in Den Haag.

HANS DUPRÉ

Foto's Peter Wolbink

WIJ WILLEN GEWOON LEVEN

Het verzet tegen de kerncentrale te Borssele is al enige jaren op gang. In januari 1976 demonstreerden in Middelburg 400 mensen. April 1979, een week na Harrisburg, kwamen 4.000 mensen naar Borssele. Op 26 april 1980 hopen we dat er minimaal 10.000 mensen naar Middelburg zullen komen op opnieuw sluiting van de kerncentrale en bezinning te eisen.

BORSSELE: 16 MAART

Zondagochtend om 5 uur hebben ongeveer 250 mensen van Breek Atoomketen Nederland en het Energie Komitee Zeeland alle 7 toegangshekken tot de kernenergiecentrale Borssele afgesloten. 29 mensen ketenden zich aan de hekken vast en de aktie was begonnen. Het gevolg van de aktie was dat binnen enkele uren een legertje rijkspolitiemensen, brandweerlieden, technici, 1 helicopter, 1 grote politieblusboot, eenheden van de Mobiele Eenheid en autoriteiten ter plaatse waren. Ook de direktie van Pechiney (de aluminiumfabriek die driekwart van de atoomenergie tegen afbraakprijzen gebruikt) zag hierin aanleiding om de hele dag bijeen te zijn. Al vanaf het begin van de aktie is er van de kant van BAN en EKZ-zijde herhaaldelijk op gewezen dat we volledige geweldloosheid nastreven. De radionieuwsdienst herhaalde dat ieder uur ook weer eens.

Nadat vele honderden belangstellende Zeeuwen erin geslaagd waren langs de politieafzettingen op ruim 1 kilometer te komen begonnen de autoriteiten met enorm machtsvertoon aan de wisseling van het centrale personeel. Tijdens deze ploegwisseling vertelde een lid van de M.E. dat ze dit nog wel een paar maal zouden doen. Later bleek dat méér dan 1 ploeg en een aantal leden van de M.E. naar binnen waren gegaan. Het was de heer Don (PvdA-gedeputeerde en voorzitter *1 van de Provinciale Zeeuwse Energie Maatschappij, de eigenaar van de kerncentrale) dit dit op een persconferentie meedeelde. De heer Don is een fel voorstander van de kerncentrale.

HET ANTWOORD: GEWELD

Andree van Es zegt in Bevrijding nummer 5: 'Waarom valt toch iedere keer weer de afweging tussen een haalbaar compromis en het met machtsvertoon herstellen van de rechtorde in het voordeel van het laatste uit?'

Wij vragen ons dat nu ook af, hier in Borssele. De CDA-burgemeester Van den Heuvel vertelde zondagmiddag wel de indruk te hebben dat de aktievoerders - al of niet geketend - geen geweld gebruiken en het ook niet zoeken. Een dag later, in zijn eigen huis, zei hij dat er de vorige nacht geen geweld gebruikt was. Alleen was men wel verplicht de aktievoerders tot snel opstaan te bewegen als ze dat niet wilden. Zo iets gebeurt altijd korrekt en beheerst. Dat hij de ontruiming zelf niet had meegemaakt, noch iemand anders van het crisiscentrum, vond hij niet belangrijk. Hij had, in overleg met de hoofdofficier van Justitie, de heer Hage, besloten tot ontruiming van het terrein. Om 0.15 uur begon de M.E. samen met brandweer en Rijkspolitie, met een ontruimingsoperatie op verzoek van de PZEM-direktie.

De aanwezige radioverslaggevers en krantenreporters, alsmede het NOS-journaal werden verboden het *2 terrein*3 te betreden. De NOS-mensen liepen eenvoudigweg naar binnen. Andere journalisten kregen die kans niet meer, maar arriveerden met behulp van afleidingsmanoeuvres dan wel tochten door het duister en over pikkeldraad tóch op het terrein. De NOS-filmer kreeg het bevel: 'lampen uit, anders rammen we je in elkaar'. Na stevig met de wapenstok te zijn geprikt koos hij voor het eerste. Andere journalisten hadden soortgelijke ervaringen. Eén journalist heeft zelfs klappen gekregen op zijn rug, in zijn zij en op zijn flitser. De M.E. had dan ook wel het een en ander te verbergen. Een PZEM-ooggetuige: 'We zagen dat een aantal demonstranten rustig voor de M.E.' uitliep. Op een gegeven moment maakte een aantal leden van de M.E. zich los - o.a. ook die met de honden -. Ze namen een meisje te pakken op een dusdanige manier dat het kind verschrikkelijk lag te gillen. Dat gillen hoorden wij overal. Het meisje moet verschrikkelijk hard gebeten zijn. Een invalide jongen: 'Ik was boven op de dijk gaan zitten om uit het gewoel te blij-

ven. Plotseling komt er een M.E.-er op me af en begint te slaan. Als ik zeg dat ik me wel wil laten arresteren antwoordt hij: daar heb ik niks mee te maken. Ik ben toen van de dijk afgeslagen en kwam beneden voor de voeten van twee andere M.E.-ers terecht die er ook op los sloegen. Pas toen twee anderen zeiden dat ik invalide was hielden ze op'.

Op een bandje van de VPRO radio is te horen dat de commandant van de M.E. zijn manschappen bevelen gaf als: 'opstellen in prikkering' en 'laat maar eens zien hoe hard ze achteruit kunnen hollen'. Zodra iemand zich niet snel genoeg uit de voeten maakte, knuppelden de M.E.-ers er hard op los. Sommigen van hen werden door collega-M.E.-ers ervan weerhouden om verder te gaan met aftuigen van weerloze demonstranten. Sommige honden beten er lustig op los. Aktievoerders werden aan de haren weggesleurd. Toch jammer dat de heren Van den Heuvel, Don en Hage er die nacht niet bij waren. Misschien hadden al die huilende, woedende, verontwaardigde en bange, wanhopige mensen iets aan hun vooroordelen kunnen veranderen.

HET VERVOLG

BAN en EKZ veroordelen de gehele ontruimingsaktie, waarbij acht gewonden vielen aan de kant van de aktievoerders, ook de PSP en de PPR en enkele partijafdelingen van de PvdA zijn zeer verontwaardigd over het grove geweld dat is gebruikt. De algemene reactie van PZEM-personeel is: geschoktheid, omdat mensen die zich geweldloos opstelden met enorm machtsvertoon zijn aangepakt. Ook sommige brandweerlieden lieten zich in die zin uit.

De reactie van de heer Hage: 'Het zijn ongebreidelde geruchten. Het is een lawine van gefrusteerde reacties die waarschijnlijk gepland zijn'. De heer Don: 'De aktievoerders ondermijnen de parlementaire democratie. Het gewelddadige optreden van de M.E. is de normale gang van zaken; wie zijn billen brand, moet op de blaren zitten'.

De VVD-nekharen zijn overeind gerezen: 'We spreken ons onbegrip uit over zich democratisch noemende partijen als PPR, PSP en PvdA, omdat die voor dit soort akties begrip op kunnen brengen'. De VVD spreekt haar 'weezin' uit over de aktie van BAN en EKZ. En heeft grote waardering voor het efficiënte en beheerste optreden van de M.E.....

Hoe zouden die mensen zich voelen als ze zouden weten dat hun kinderen zullen sterven aan kanker door kernafval? Het is nu meer dan tijd dat we ons verdere leven en welzijn gaan behoeven voor een steeds groter kernafval-gevaar, o.a. te Borssele. *Daarom roepen wij nu al iedereen op om met zoveel mogelijk voorstanders van een gezond milieu te komen naar Middelburg op 26 april a.s. voor de grootste demonstratie uit de Zeeuwse geschiedenis.*

En waarom? Omdat we gewoon willen leven!

PSP ZEELAND
JAAP GOETHEER

*1 van de Raad van Bestuur

*2 afgezette

*3 rond de centrales

VERKLARING PARTIJBESTUUR

16 MAART 1980

Het Partijbestuur van de Pacifistisch Socialistische Partij verklaart zich solidair met de aktievoerders van Breek Atoomketen Nederland en het Energie Komitee Nederland, die momenteel de kerncentrale te Borssele afgrenzen. Deze aktie is een bijdrage aan de strijd tegen kernenergie in Nederland, een strijd die de PSP volledig ondersteunt. Het openhouden van deze kerncentrale is onaanvaardbaar, zeker gezien de afvalproblemen die onafwendbaar op ons afkomen.

BORSSELE MOET DICHT!!

demonstreer mee!

26 april in Middelburg

- 12.00 uur begint een manifestatie op het Damplein. Sprekers namens: Raad van Kerken, CFI (Franse socialistische vakbond), FNV-Zeeland, Energie Komitee Zeeland.
- 14.15 uur demonstratie door Middelburg, langs o.a. het gebouw van de Provinciale Staten en de PZEM (eigenaar van de kerncentrale Borssele)
- 16.00 uur slotmanifestatie. Spreker namens het Landelijk Energie Komitee.
- Verder: veel muziek, veel informatie en een kresj is aanwezig.

GEEN KERNENERGIE IN NEDERLAND STOP BORSSELE

- geen opwerkingskontraakt met Cogéma
- geen uitbreiding van de opslagcapaciteit
- openbreken van het kontraakt van PZEM met Péchiney
- handhaving werkgelegenheid, geen ontslagen
- openbaarheid van de gegevens.

brochure Zeeland

De werkgroep Regionale Ontwikkelingskommissie van het gewest Zeeland van de PSP heeft een brochure samengesteld naar aanleiding van de vestiging van de kerncentrale bij Borssele. Aan de orde komen politieke, technische en vele andere aspecten. De problemen rondom de centrale Borssele, het gevolg van een falend regionaal ontwikkelingsbeleid. De brochure is te bestellen door overmaking van f 4,- (inclusief verzendkosten) op postgiro 107241 t.n.v. PSP Zeeland, met vermelding van *brochure Borssele*.

Bestellen kan ook door het zenden van f 4,- aan postzegels (geen geld zenden!) naar: PSP Zeeland, Raadhuisstraat 34, 's Gravenpolder (gemeente Borssele).

24 mei in IJmuiden

- 11.00 uur begint daar een manifestatie met aansluitend een demonstratie door IJmuiden. Sprekers zijn nog onbekend.
- verder: veel muziek en een speciaal programma van *Proloog*.

Voor dokumentatie, inlichtingen:
Aktiehuis Velsen,
Uranusstraat 16,
IJmuiden.
Tel. 02550 - 30840

GEEN ATOOMAFVAL IN ZEE KERNENERGIE NEE

BON

De PSP geeft een tweemaal per maand verschijnend blad uit: BEVRIJDING. Leden van de PSP krijgen dit blad automatisch toegestuurd. Maar niet-leden kunnen er een abonnement op nemen.

- een BEVRIJDING en een aanmeldingsformulier van de PSP, omdat ik lid wil worden
- een acceptgirokaart voor een proefabonnement van een half jaar voor f. 10,-
- idem voor een normaal jaarabonnement van f. 30,-
- Blijvende energie f. 1,50
- Soc. Persp. 3 f. 3,00 Soc. Persp. 4 f. 2,50
- De PSP over het energie-probleem f. 1,50

Naam: .....

Adres: .....

Postcode: ..... Woonplaats: .....

uitknippen en opsturen naar: PSP, Postbus 700, 1000 AS Amsterdam

PSP publikaties over energie

Blijvende Energie is een boekje van Henk de Nie over zonne- en windenergie en andere stroombronnen. In het kort wordt aangetoond dat met deze energiebronnen veel meer gedaan kan worden dan energiemaatschappijen en de overheid willen toegeven. Prijs f 1,50.

De PSP over het energie-probleem is een overdruk van artikelen die de afgelopen jaren verschenen in het PSP-blad *Bevrijding*. Ze gaan onder andere over URENCO, Kalkar, LNG en alternatieve energie. Prijs f 1,50.

Socialistisch Perspektief is het scholingsblad van de PSP. In nummer 3 staat een uitvoerig artikel over de geschiedenis van de beweging tegen kernenergie in Nederland. De verschillende acties en de veranderingen in de politieke samenstelling en organisatie van de beweging tussen 1972 en 1979 worden beschreven. Prijs f 3,-;

In *Socialistisch Perspektief* nummer 4 een artikel over het Europese energiebeleid. Hierin wordt ingegaan op de negatieve invloed die het pro-kernenergiebeleid van de Europese Commissie uitoeft op het energiebeleid van de bij de Europese Gemeenschap aangesloten landen. Verder de geschiedenis van Euratom. Prijs f 2,50.

De prijzen zijn exclusief portokosten.

Sovjet Unie, socialisme en strategie

Zaterdag 12 april organiseert de SVS in Utrecht een studiedag over het karakter van de USSR en wat de opstelling van socialisten in West Europa zou moeten zijn. Deze dag is bedoeld om de meningsvorming in de PSP op dit punt op gang te helpen. Vier inleiders zullen elk gedurende 20 minuten de kans krijgen hun stellingen toe te lichten. Daarna volgt een discussie waarin de zaal ruimschoots de gelegenheid krijgt om mee te doen. De vier inleiders zijn: Rinze Reeling Brouwer, Erik Meijer, Huib Riethof en Siep Stuurman. De dag wordt gehouden in een van de zalen van Hotel Smits, Vredenburg 14 in Utrecht van 10.30 uur tot 16.30 uur. Toegang gratis.

PSP STANDPUNTEN UIT HET VERLEDEN

De PSP heeft in het verleden niet erg veel vastgelegd van haar houding ten opzichte van de landen van het reëel bestaande socialisme. Het meeste is er over gezegd in het eerste (en tot nu toe enige) strategiestuk van de PSP, het Analyse en Beleidsplan uit 1971. En dan nog wel in de toelichting op de officiële tekst van de hand van Huib Riethof. Het is de moeite waard daaruit uitgebreid te citeren: 'Na de oktober-revolutie van 1917 bestonden er sterk uiteenlopende verwachtingen over de termijn waarbinnen een socialistische samenleving kon worden gerealiseerd. Allereerst werd gerekend met een spoedige uitbreiding van de revolutie, met name naar de kapitalistische landen. Het opbouwen van het socialisme in een, zij het groot, maar economisch achterlijk land was iets, waarover nog maar nauwelijks gedacht was. De Sovjet Unie en de Oosteuropese landen die haar na 1945 onder bijzondere omstandigheden gevolgd zijn, bleken lang niet in de verwachte mate een inspirerend voorbeeld, een 'model' voor het socialisme in West Europa. De bureaucratische verworping en verstarring, zoals deze onder Stalin gestalte kreeg, beschermde weliswaar de Sovjet Unie als staat, maar dit ging ten koste van al te grote offers van de kant van de kommunisten binnen dit land en daarbuiten. Na 1956 is daar langzamerhand enige verandering in gekomen. De kommunistische partijen stellen zich veel onafhankelijker op. Wat deze passage nu wil aangeven, is het wellicht verrassende feit, dat enerzijds deze ontwikkeling zich voltrekt via het innemen van eens als overwonnen beschouwde, nationalistische en vaak burgerlijk aandoende, standpunten, maar dat deze binnen de socialistische landen, maar ook vaak daarbuiten, plaatsvindt via de *bestaande* organisatorische kaders en dat zij zich veelal niet een terugdraaien, maar juist een verdere ontwikkeling van het socialisme ten doel stelt. Men zou het een soort 'regeneratieproces' kunnen noemen, dat steeds plaatsvindt onder druk van de georganiseerde massa's. Typerend was de ontwikkeling in Tjecho-Slowakije in 1968, waar alle bovengenoemde verschijnselen samengingen. Ook in Joegoslavië vinden telkens via openbare discussies dergelijke regeneratieprocessen plaats *via de bestaande organisatorische kaders* van de partij, vakbeweging en dergelijke.

Het gaat dus niet aan, om onzerzijds als het ware voorschriften voor een 'juiste' oppositie in deze landen te doen uitgaan in de trant van 'bestrijd de partij'. Ook binnen de bureaucratieën vormen zich voortdurend lagen en groepen, die op hun

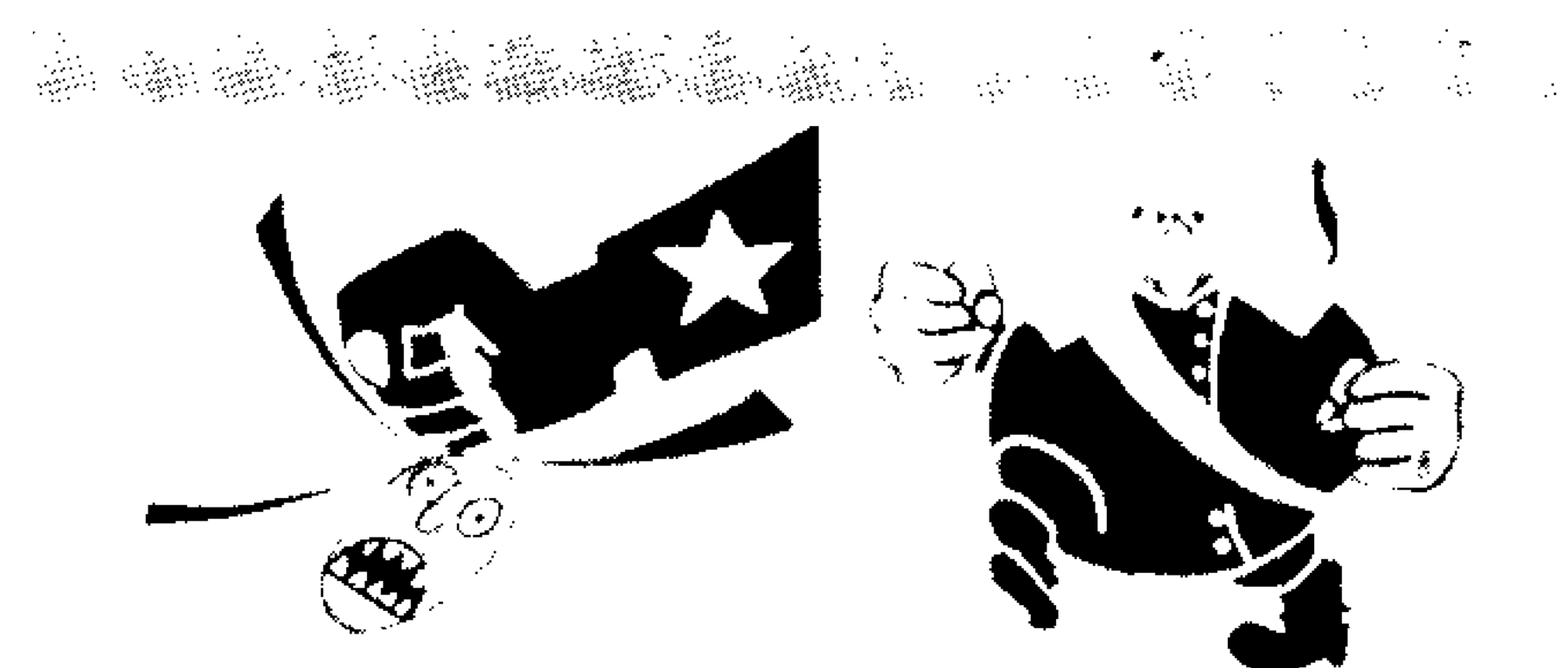
eigen wijze voor kortere of langere tijd de uitdrukking kunnen zijn van het streven van de bevolking naar de vrije beslissingsmacht op alle terreinen, die toch de inhoud van het socialisme is.'

Deze benadering is het beste te kenschetsen als een genuanceerde versie van de deformatie theorie. (zie Bevrijding nr. 23 uit '79 p. 12) Ook het actieprogramma van de PSP dat in '77 is vastgesteld laat zich in dezelfde, vrij optimistische geest uit. Al is daar ook plaats voor een enkele kritische kanttekening.

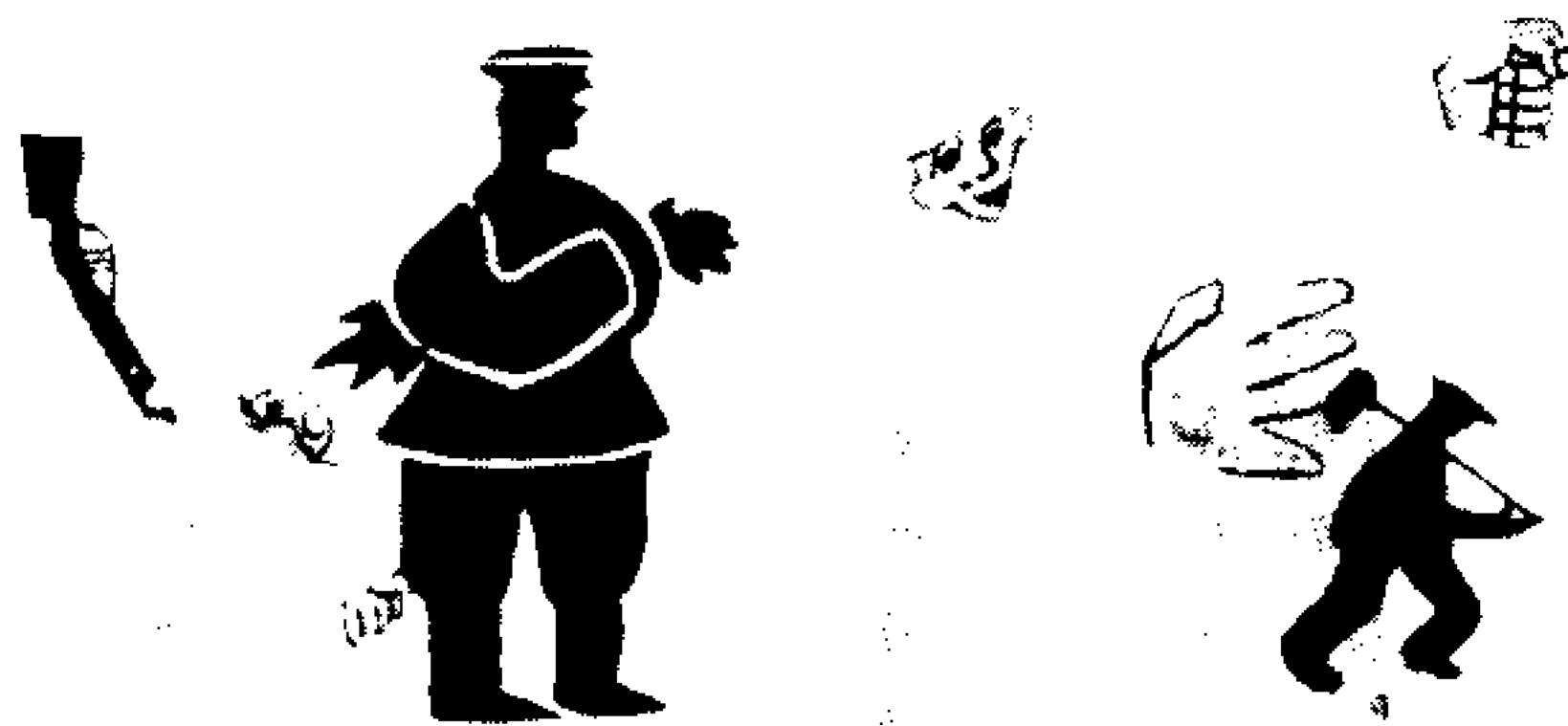
EEN NIEUW SOORT KLASSEN-MAATSCHAPPIJ

Siep Stuurman keert zich in zijn 21 stellingen fel tegen gedachtengangen als bovenstaande. Kijk maar naar een paar van zijn stellingen:

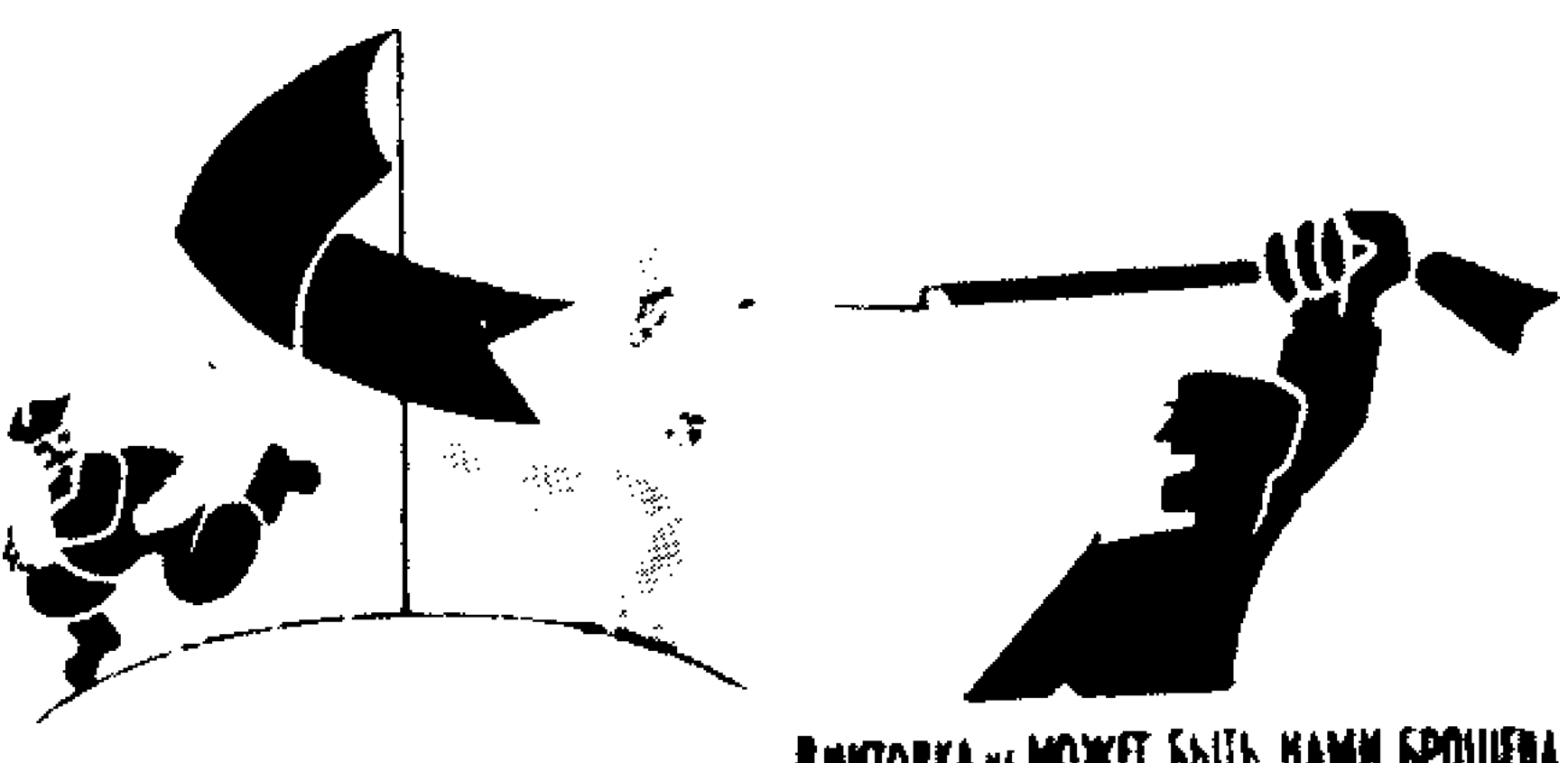
1. De ontwikkeling van de USSR moet vanuit zijn eigen wetmatigheden begrepen worden, en niet als variant of afwijking van iets anders.
2. De theorie van de gedegeneerde arbeidersstaat (Trotsky, Mandel) is een idealistische constructie; Bahro vraagt zich terecht af waar het socialisme dat gedegeneerd zou zijn dan ooit bestaan heeft (en hij antwoordt: 'in de hoofden van de socialisten').

1) Если белогвардейщину не добьем совсем 2) Белогвардейщина снова встанет на ноги

3) Если пана добьем и сложим руки 4) Руку рабочему пропанет врангель

Ринторка не может быть нами брошена

5. De USSR is een nieuw type klassenmaatschappij, historisch staat dit type eerder naast dan 'boven' of 'voorbij' het kapitalisme. Beiden scheppen hoogstens de voorwaarden voor een verdere ontwikkeling.
7. Evenmin als in het geval van het kapitalisme kan men in het geval van het Sovjet-type maatschappij uit het klasse-karakter van de staat *direct* strategische konklusies trekken. In de destalinisatie-periode waren ten gevolge van een aantal omstandigheden, de voorwaarden aanwezig voor politieke verandering binnen en door middel van de instituties van staat en partij. Er zijn redenen om aan te nemen dat die voorwaarden nu (na 1968) veel minder aanwezig zijn.

HET TROTSKISTISCHE GEZICHTSPUNT

Erik Meijer houdt in zijn 10 stellingen vast aan de klassieke posities van het trotskisme. Twee kernstellingen van Erik luiden verkort als volgt:

8. De USSR is een door ongunstige omstandigheden(...) misvormde arbeidersstaat, die onze kritische steun verdient. De politieke en economische macht wordt niet uitgeoefend door de arbeidersklasse als geheel, maar door een uit die klasse gerekruteerde groep van bureaucraten. Onze opstelling dient zowel gericht te zijn op het voortbestaan van dit socialisme als op het bevorderen van wijzigingen daarbinnen...
5. De USSR is door Lenin en Trotsky gevormd als een soort van socialistische verenigde naties, een wereldverbond, waarbij ieder volk zich na zijn revolutie zou kunnen aansluiten. Haar buitenlandse politiek zou in de eerste plaats gericht moeten zijn op het bevorderen van de socialistische wereldrevolutie. Ten tijde van Stalin heeft dit proletarisch internationalisme plaatsgemaakt voor het nationale eigenbelang ('socialisme in één land'), waarbij de buitenlandse kommunistische partijen werden gedegradeerd tot verlengstuk van de Russische ambassades, die niet de eigen socialistische revolutie maar goede handelsbetrekkingen met de USSR als voornaamste taak hadden. De revoluties in Spanje en Griekenland werden daartoe verraden. Sinds ca. 20 jaar speelt het proletarisch internationalisme weer een bescheiden rol in de buitenlandse politiek van de USSR. Dat maakt de USSR tot onmisbare bondgenoot voor ieder die de wereldrevolutie wil helpen uitvoeren.

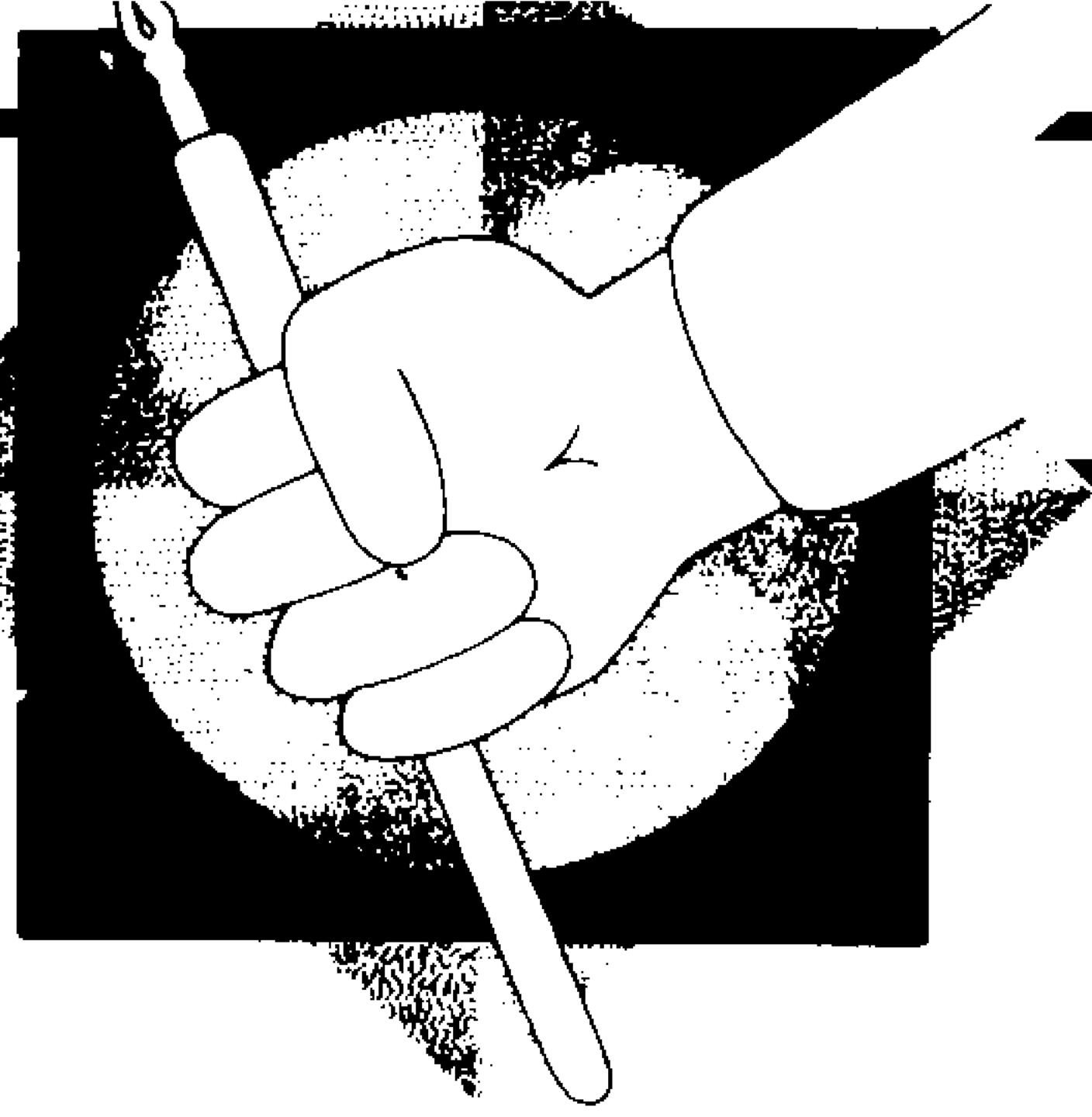
Vergelijk deze laatste stelling met stelling 8 van Stuurman:

"Zeker sedert de jaren dertig is de buitenlandse politiek van de USSR gebaseerd op belangen van de heersende klasse van de USSR, en niet op het 'proletarisch internationalisme'."

ONTSPANNING EN ONTWAPENING

Rinze Reeling Brouwer ziet in zijn 7 stellingen in de bestaande maatschappelijke massa-organisaties van het Oostblok ook socialistische krachten aan het werk. Hij erkent dat de Sovjet-productiewijze haar eigen tegenstellingen kent. Zijn hoofduitgangspunt is echter de ontspanning. 'Vóór alles gaat de strijd om *ontspanning*,

De linkse vragen na Afghanistan was een discussie waarvoor in Bevrijding enige tijd ruimte ter beschikking werd gesteld. Deze discussie werd onder andere gevoerd naar aanleiding van het artikel *Barre stellingen* in Bevrijding 1980 nummer 1 en de artikelen in Bevrijding 1980 nummer 2. Met de hieronderstaande bijdrage van Frans Janssen en Ron Leijser sluiten wij deze discussie af. Dat neemt niet weg dat er nog verder gediscussieerd kan worden. De stichting Vorming & Scholing van de PSP organiseert op zaterdag 12 april een studiedag over de Sovjet-Unie. Zie hiervoor de aankondiging in het vorige nummer van Bevrijding en het inleidende artikel van Alexander de Roo elders in dit nummer.

SOCIALISTISCHE REVOLUTIE?

In nummer 4 van Bevrijding stelt Erik Meijer dat de PSP door de Russische interventie in Afghanistan af te keuren 'voor het eerst afstand heeft genomen van een socialistische revolutie'. Als je die kritiek leest is de eerste vraag die opkomt of er wel sprake is van een socialistische revolutie in Afghanistan. Een zelfs als je die vraag met ja kunt beantwoorden moet daarna nog afgewogen worden of je dan ook achter het Russische optreden moet gaan staan. Laten we beginnen met de eerste vraag. Het is erg moeilijk om met de beperkte informatie een goed beeld te vormen van de ontwikkelingen in Afghanistan zelf. Maar een aantal grote vraagtekens zijn er toch wel te plaatsen bij Eriks lofzang op de linkse maatregelen van de regering sinds april 1978. Als eerste moet opgemerkt worden dat ook eerdere regeringen al moderniseringsmaatregelen getroffen hebben, zelfs al onder koning Zahir Sjah. Van zo'n abrupte ombuiging van het beleid na de aprilrevolutie is geen sprake. Een tweede punt zijn de methoden die (ook) het nieuwe bewind gebruikte. Wat er socialistisch aan is om tegen de 'moslem-reaktionaire' Akhwanis, een van de Afghaanse stammen, de jihad (heilige oorlog) uit te roepen, zal voor ons wel altijd verborgen blijven. Amnesty International stelt in een rapport van september 1979 dat de Afghaanse regering iedereen gevangen zet, van wie ze vindt dat hij/zij een aktuele of potentiële oppositie tegen haar politiek vormt. Volgens Amnesty is er sprake van een voortdurende, grove schending van de mensenrechten. Het derde en belangrijkste punt is de steun onder de bevolking voor de regeringspolitiek. Al betekent Khalq dan massa, van een massabasis is geen sprake. Veel maatregelen van de regering brengen het dan ook niet verder dan papier. Een industrieel proletariaat waar de revolutie

op zou steunen is er nauwelijks. Schattingen zijn een 40.000 mensen op een bevolking van 15 miljoen. Op het platteland is al evenmin een basis aanwezig. Grootgrondbezitters, vaak gesteund door de stamleiders en mullah's, weten hun greep op de boeren te behouden. Veranderingen vanuit Kaboel worden met succes gesaboteerd.

STAATSMACHT

In zo'n situatie kan links wel de staatsmacht (wat is dat nou helemaal in Afghanistan?) grijpen, maar voor een socialistische omvorming van de maatschappij is die niet te benutten. Een socialistische revolutie heeft geen schijn van kans wanneer de meerderheid van de bevolking zich daartegen verzet. Zeker na de demonstraties van de laatste weken is duidelijk dat er noch op het platteland, noch in Kaboel veel instemming is met de 'socialistische revolutie'. Deze situatie is alleen maar te veranderen door gedurig basiswerk op het platteland. Het is niet de eerste keer dat er in Afghanistan een moderniseringsprogramma stukloopt. De les uit de historische ervaringen met Arnamullah's vernieuwingsprogramma, de mislukking daarvan en de opstand van de volksmassa's ertegen in 1928 zou duidelijk genoeg moeten zijn. Maar het bewind van na de revolutie heeft desondanks heel bewust gekozen voor een kortere weg. In mei '79 stelde Amin nog: 'Voorheen heeft men de fasen van de oktoberrevolutie gevolgd, maar sinds de Afghaanse revolutie weet iedere arbeidersklasse in elk ontwikkelingsland dat er een kortere weg is'. Het Cambodja van Pol Pot is een makaber voorbeeld van waar deze weg in zijn uiterste konsekwentie toe leidt. Erik Meijer stelt dat de PSP bij conflicten tussen links en rechts steeds voor links koos. 'Daarbij waren we terecht niet al te kieskeurig.'

Nu zit de wereld net iets ingewikkelder in elkaar dan dat het simpele schema links-rechts suggereert. Het kan niet zo zijn dat je als PSP in het algemeen solidair bent met alles wat er onder linkse vlag gebeurt. Dat zal iedere keer opnieuw afgewogen moeten worden en uiteraard kan die afweging soms negatief uitvallen.

Uit welke grond het Russische optreden in Afghanistan ook ingegeven is, het heeft de geloofwaardigheid van de regering bij de bevolking alleen maar verder uitgehold. Het resultaat is een verscherping van de interne oorlog en een grotere stroom vluchtelingen naar Pakistan. Gerard Blokdijs haalt ter verdediging van het Russische optreden de agententheorie van stal: 'de Russische inval is een reactie op een veel eerdere aktie, n.l. de inval van de CIA'. Nu is Afghanistan en de gehele regio daar inderdaad een eldorado voor geheime diensten. Maar de belangrijkste vraag is toch waarom dit voortdurende gewoet in deze situatie een massabasis kan krijgen. Daarnaast is het zo dat ook de Russen al lang voor de militaire interventie de nodige 'adviseurs' in Afghanistan hadden, volgens The Times in zomer 1978 zo'n 4000. Hoe waar het verhaal over de agenten ook is, het raakt de kern van de zaak niet. Ons lijken de volgende overwegingen de belangrijkste drijfveren van de Sovjets.

De Islamitische revolutie kan voor een enorme interne onrust in de USSR zorgen: een kleine 20 procent van de bevolking van de Sovjet Unie is Islamiet. Die revolutie kan beter buiten de grenzen bestreden worden. Bovendien betekent de val van het pro-Russisch bewind in Kaboel een reële kans dat Afghanistan op termijn onder Chinees-Amerikaanse invloed komt. Dat zou de zuidelijke omsingeling van de USSR compleet maken, een nachtmerrie die de heren in het Kremlin al lang nachtrust kost. Daarbij komt nog dat de onrust in de Islamitische wereld tijdelijk de Amerikaanse invloed vermindert en in dat troebel water is er voor de Russen misschien nog wat op te vissen.

Natuurlijk de gebruikte leuzen van 'eensgezinde anti-imperialistische strijd van alle, vredelievende en progressieve krachten' klinkt heel mooi. Maar net als in de tijd van Stalin spelen invloedssferen en bufferzones de centrale rol.

Tot slot willen wij nog opmerken dat de agententheorie niet geloofwaardiger wordt als er even tussendoor zonder enig bewijs wordt beweerd dat Willy Brandt op de loonlijst van de CIA staat. Ervan afgezien dat het in het geheel niet ter zake doet, hoe weet Gerard Blokdijs dat? Kunnen we ook een kopie krijgen van die loonlijst? Zo niet, dan hopen we dat Gerard Blokdijs en de redactie van Bevrijding zich realiseren dat Brandt voor de aanpak van dit soort mistige beschuldigingen, al heel wat voorwerk van Bram van der Lek kan gebruiken.

VERVOLG VAN PAG. 15

het vermijden van een nucleaire konfrontatie en het voorkomen van een nieuwe koude oorlog die nu van beide kanten dreigt te worden ingezet.' Hij poneert de stelling dat: 'In het streven naar ontwapening in Europa is de Sovjet Unie objektief onze bondgenoot. Dat kan men vaststellen zonder een al te idealistische opvatting te hebben over de bedoelingen en belangen achter de buitenlandse politiek van de S.U.'

Siep Stuurman denkt daar anders over: 'Het belang van de heersende klasse - of frakties daarbinnen - van de USSR bij de ontspanningspolitiek is een taktisch belang. De USSR heeft ook andere belangen, die in bepaalde omstandigheden de voorrang kunnen krijgen. Het belang van de linkse beweging in West Europa bij ontspanning is principieel en niet taktisch. Hieruit volgt dat onze strijd voor ontspanning altijd

afstand moet nemen van de buitenlandse politiek van de USSR.'

Langzamerhand zal duidelijk zijn dat de problematiek van de USSR niet eenvoudig is. Lang niet alles kon in dit korte bestek worden aangesneden. Wel is hopelijk duidelijk geworden dat ons in Utrecht enkele felle en boeiende discussies te wachten staan. Dan zal blijken dat uit de verschillende analyses ook verschillende politieke konklusies volgen. Het gaat hier niet om academische discussies zonder politieke gevolgen.

Na afloop van de dag hebben de deelnemers hopelijk meer duidelijkheid over vragen als: Wat is de USSR voor een soort maatschappij? Wat zijn daar de progressieve krachten? En wat betekent dat alles voor onze strategie naar het socialisme?

ALEXANDER DE ROO

FRANS JANSSEN
RON LEIJSER

opwindend

In deze rubriek kunnen lezeressen en lezers van Bevrijding hun reactie kwijt op artikelen, meningen en illustraties die in een vorig nummer van Bevrijding hebben gestaan.

De totale omvang van *Opwindend* zal niet meer dan een hele pagina per keer kunnen zijn. Daarom mag een ingezonden stuk voor deze rubriek niet meer dan 800 woorden tellen. De redactie zal eventueel tot inkorting kunnen overgaan en kan ook besluiten een reactie niet te plaatsen. Kopij voor deze rubriek kan worden gezonden aan: Redactie Bevrijding, Postbus 700, 1000 AS Amsterdam, met vermelding bovenaan het artikel rubriek *Opwindend*. Bij voorkeur getypte tekst opsturen.

PORNO: WAAN DER ZINNEN

In het artikel wordt sumier ingegaan op de achtergronden van de recente porno-akties: alleen het publiceren van Blijf van m'n Lijf adressen door Wilhelmus wordt genoemd. Niet wordt de vraag opgeworpen wat de vrouwenbeweging kan stellen tegenover de heksenjacht op feministes die pornobaas Wilhelmus via zijn blaadje Chick startte.

De terechte woede van vrouwen, die deels een uiting van machteloosheid is, wordt door dit artikel geen recht gedaan. (Zie Bevrijding 80/4)

- Wij vinden dat in het artikel de akties veel te snel beoordeeld en in feite *veroordeeld* worden. In het artikel wordt namelijk gesteld dat de uit persoonlijke frustraties geleverde daad van Wilhelmus verward wordt met het pornowezen op zich. Volgens ons is het echter niet toevallig dat juist vanuit de pornohoek een aanval op de vrouwenbeweging komt.
- Vanuit een 'analyse' van de leus 'Porno is theorie, verkrachting de praktijk' wordt gelijk de stap gemaakt dat sommige vrouwen hierin een reden zien porno te verbieden (waarmee ze Van Agt in de kaart zouden spelen).

Wij vinden dat in het artikel zo de suggestie wordt gewekt dat de demonstratie een anti-pornowet wilde. Dat is echter niet waar: de demonstratie was een veelkleurig geheel waarin vele leuzen en meningen meegedragen werden.

Over de demonstratie wordt gemeld dat sommige vrouwen niet met mannen wilden praten over het waarom van de demonstratie. En wat stom van die vrouwen toch! Er wordt niet toegelicht dat het een *vrouwendemonstratie* was, en waarom dat zo was.

Wij vinden ook dat bij een demonstratie goede informatie beschikbaar moet zijn. Maar wanneer je, zoals Bevrijding doet, alleen dat punt van kritiek licht uit alles wat er te melden is over de demonstratie bedrijf je een vorm van journalistiek waar de vrouwenbeweging niet mee gebaat is.

Het is de vrouwenbeweging die het inzicht heeft geleverd op hoeveel manieren vrouwen zich verkracht/gebruikt voelen en hoe vaak en in hoeveel situaties seksueel geweld tegen vrouwen voorkomt.

De laatste tijd is daar bijgekomen de strijd van vrouwen voor recht op onze eigen seksualiteit vanuit het inzicht dat seksueel geweld inherent is aan de positie van vrouwen op alle gebieden. Seksisme en seksueel geweld zijn zowel uitingen als ook mede-instandhouders van deze onderdrukking. In die zin is het te verwachten dat het

verzet van vrouwen tegen seksueel geweld en dus tegen pornobladen etc., waarin seksueel geweld tegen vrouwen gerechtvaardigd wordt, bedreigend is voor de porno-industrie en een reactie oproept.

- Wij zijn van mening dat de pornodemonstraties
- een direkte uiting van onze woede zijn
  - dat ze hebben bijgedragen aan bewustwording over hoe onderdrukkend porno is voor vrouwen

Vanuit deze opinie willen wij als onderdeel van de vrouwenbeweging meedenken over hoe het verder moet met de pornostrijd, hoe deze past binnen de totale vrouwenstrijd en welke aktiemiddelen er gebruikt kunnen worden. Waarbij we wel willen opmerken dat wij geen voorstanders zijn van gewelddadige aktiemiddelen (zoals stenen en brandbaar materiaal).

PSP-VROUWEN
AFDELING GRONINGEN
Coehoornsingel 87

NASCHRIFT REDAKTIE

We staan achter jullie mening: 'Dat de pornodemonstraties een direkte uiting van onze woede zijn en dat ze hebben bijgedragen aan bewustwording over hoe onderdrukkend porno is voor vrouwen'. In ons artikel staat over de demonstratie: 'Het is logies en meer dan terecht dat vrouwen in hun woede hierover de straat opgaan'.

Dat betekent dat wij het feit dat er gedemonstreerd is niet afkeuren of veroordelen, maar wel kritiek hebben op bepaalde gebeurtenissen in en rond de demonstratie in Utrecht, waarbij men weigerde mannen informatie over het doel van de demonstratie te geven. Iets wat jullie volgens het inlegvel ook afkeuren. Het is o.i. een slechte zaak als je alleen totaal vóór of tegen een aktie kunt zijn, zonder kanttekeningen/kritiek. Het is niet de bedoeling geweest de suggestie te wekken dat de demonstratie een anti-pornowet wilde. Dit is waarschijnlijk gekonkludeerd uit 'Wij zijn het oneens met de demonstrerende : vrouwen die een verbod eisen op peepshows, pornofilms en pornobladdjes'.

Dit slaat op sommige vrouwen uit de demonstratie (zie de eerste regel van dat stukje 'voor sommige vrouwen') en op de akties en de demonstraties die gevoerd zijn rond de peepshows, waar wel een verbod werd geëist. Kwa inhoudelijke standpunten zien we dan ook geen wezenlijke verschillen tussen jullie reactie en het artikel.

CORA MULDER
TITIA VAN LEEUWEN

PROGRAMMEURS GEZOCHT

De PSP heeft een computer gekocht, n.l. een CMC systeem 445 (64 kB, 10 MB hard disc, 5 MB tapecartridge, 2 beeldbuisterminals, printer).

We willen nu een *software-groep* oprichten, die zich bezig zal houden met het schrijven van programma's. Heb je interesse?

We zoeken mensen met *programmeer-ervaring* het liefst in on-line en data-entry toepassingen (interactief COBOL, RPG2, TAL2000 of iets dergelijks).

We kunnen je geen arbeidsloon bieden, maar natuurlijk wel vergoeding van alle onkosten. Je moet wel bereid zijn, om er wat tijd in te steken. Het is erg handig, als je in of bij Amsterdam woont.

Voor inlichtingen of aanmelding, schrijf of bel Peter van der Veen, Partijburo PSP, postbus 700, Amsterdam, telefoon 020 - 26 73 74.

Laat alsjeblieft wat van je horen; we hebben echt een paar mensen hiervoor nodig!

PIERRE PUTS
PETER V.D. VEEN

REKTIFIKATIE

In Bevrijding 80-6 stond een artikel over de aktie voor belastingweigering. Het daarin genoemde postgironummer van de Beweging Weigering Defensiebelasting is fout. Dat nummer is: 44 34 906 t.n.v. de beweging, Utrechtseweg 159, Amersfoort.

1 MEI KAARTEN

De socialistische uitgeverij/drukkerij *De Woelrat* geeft dit jaar 1 mei-wenskaarten uit. Het zijn twaalf verschillende kaarten met prenten van Albert Hahn. De serie van 12 kaarten is te bestellen door overmaking van f 5.- op postgiro 27 38 166 t.n.v. De Woelrat, Boskoop. Voor PSP-afdelingen is korting mogelijk bij afname van meerdere mapjes. Informatie: telefoon 01727 - 49 71 ('s middags).

Er is een progressieve spaarbank in ons land.

Waar blijven die progressieve sparenders nou...

De Algemene Spaarbank voor Nederland is een spaarbank die gesneden is op de maat van uw principes. De ASN is voortgekomen uit de moderne arbeidersbeweging. En steekt dat gegeven niet onder stoelen of banken.

Ook in de bedrijfsvoering verloochent de ASN haar afkomst niet. Daarom kunt u er ook zeker van zijn dat de ASN geen beleggingen voor uw spaargeld kiest waar zij gezien haar maatschappelijke inzichten niet achter staat.

De ASN belegt wel zo veel mogelijk in maatschappelijke en culturele instellingen en - niet te vergeten - in de woningbouw. Dat betekent dat de ASN u geen gouden bergen belooft als u daar gaat sparen. U krijgt een eerlijke rentevergoeding. Niet meer, maar zeker niet minder. En... rente zonder bijsmaak.

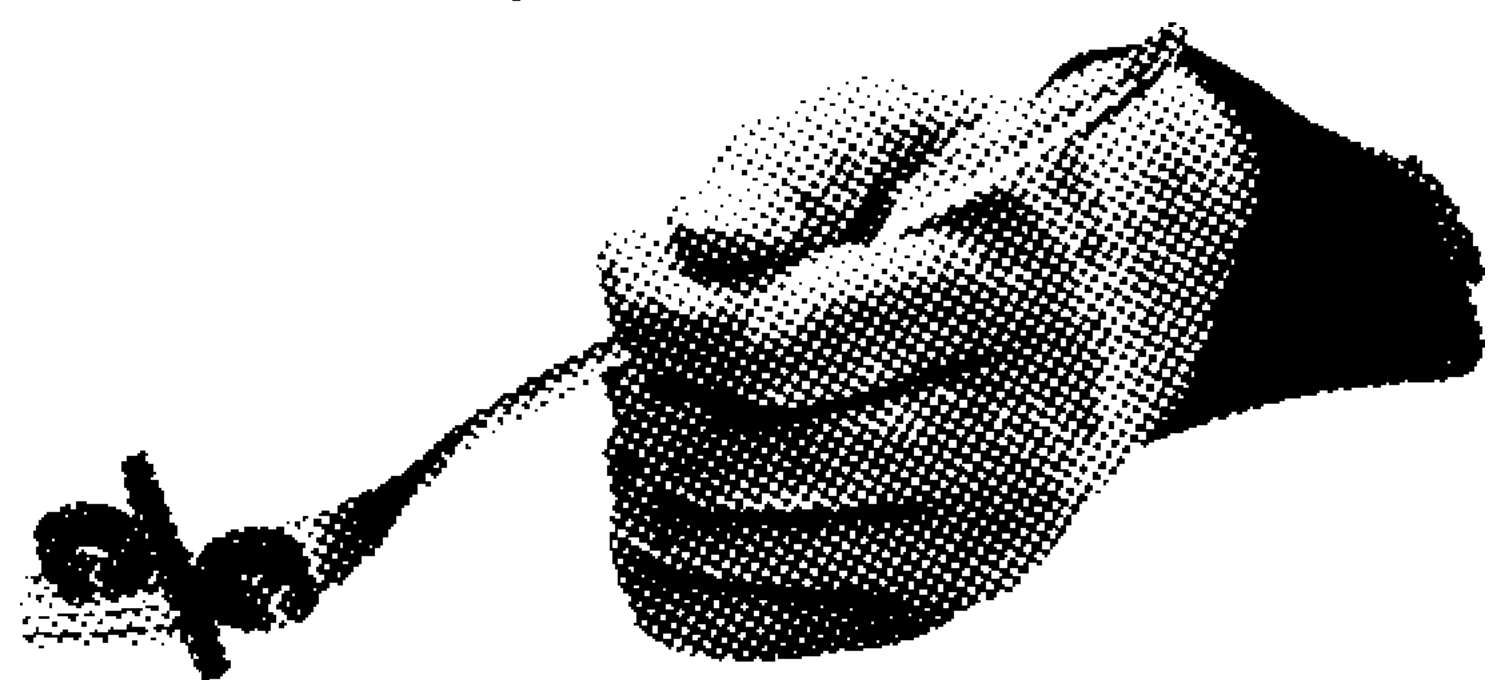
De ASN is in 1960 opgericht door het NVV en De Centrale. Dit geeft haar de verplichting om rekening te houden met de belangen van de groeperingen waarvoor de ASN is opgericht en waaruit zij is voortgekomen.

De ASN: maatschappelijk progressief en principieel. Zo'n spaarbank zou gekozen moeten worden door iedereen die zich verwant voelt met de progressieve beweging in ons land. Door u dus.

Welnu, het minste wat u kunt doen is u te informeren over de ASN. Over de makkelijke manier van sparen (in nauwe samenwerking met de postgiro) en over de vele andere, aantrekkelijke spaarvormen.

U komt er dan meteen achter dat de ASN met haar 55.000 spaarders met een gezamenlijke inleg van 200 miljoen gulden, niet de eerste de beste is. Daarom... vul de bon in deze advertentie in.

Een progressieve daad. Een principiële stap.

**Algemene Spaarbank
voor Nederland**
geeft rente zonder bijsmaak

Bon sturen aan: Algemene Spaarbank voor Nederland,
Antwoordnummer 1188,
2500 VB Den Haag.

U hoeft geen postzegel te plakken. U kunt ook bellen: 070-470181 of ons bezoeken: Rijnstraat 28, Den Haag (vlakbij het Centraal Station) tussen 08.30 uur en 17.00 uur.

Iedereen die voor 1 juli 1980 een spaarrekening opent met tenminste f 50,- als eerste inleg krijgt als welkomstgeschenk een spaarpremie van f 7,50.

Naam en voorletter(s):

Adres:

Postcode en woonplaats:

wenst nadere inlichtingen over:*

- de ASN in het algemeen
- de ASN-spaarrekening, gekoppeld aan de postrekening
- wenst tevens een formulier om een postrekening te openen
- het giraal sparen (sparen zonder boekje)
- de Vroeg-Bij-rekening (een unieke regeling voor jeugdigen t/m 17 jaar)
- het jeugdsparen De Zilvervloot (voor jeugdigen van 15 t/m 20 jaar)
- het termijnsparen (met opzegtermijn)
- het depositosparen (met een vaste looptijd)
- spaardeposito-bewijzen (met een vaste looptijd)

* aankruisen wat u wenst.

MIJNWERKERS

De Nijmeegse uitgeverij Link startte vorig jaar met een reeks boeken onder het motto *Boek van de Arbeid*. In de loop van dit jaar zullen verschijnen *Landarbeiders*, *Wao-ers* en *Steenbakkers*. Het eerste deel in de reeks heeft als titel *Mijnwerkers*. Zojuist verscheen van dit boek de tweede druk.

De *Mijnwerkers* werd geschreven door Wim Nijsten, zelf een ex-mijnwerker met vijftwintig jaar ervaring ondergronds. In samenwerking met Jos Bours en Marlies Hautvast interviewde hij voor dit boek zestig ex-mijnwerkers. Met dat materiaal en dat wat door de Regionale Omroep Zuid ter beschikking werd gesteld kon dit boek worden samengesteld. *Mijnwerkers, verhalen om te onthouden* is de volledige titel.

Een boek over hoe het was, niet geschreven door historici of mijningenieurs maar door de mijnarbeiders zelf. Niet het opgepoetste beeld zoals officiële bezoekers als ministers of de koningin het te zien krijgen: 'Bij hoog bezoek op de Maurits ging dat zo: een opzichterspakje kreeg je aan, fijn wit. De nachtdienst had de afdeling dan van boven tot onder opgeruimd en reingeschept. Als ze er waren, moesten we wel net doen alsof we kolen maakten'.

Niet dat beeld dus, maar wel een illustratie van de bekende spotprent waarop de kapitalist tegen de pastoor zegt: Als jij ze dom houdt, houd ik ze arm.

'De pastoor was hier de baas. Als je werk wilde hebben dan ging je een briefje halen bij de pastoor. Daar ging je dan mee naar de baas en die keek daar dan eens in en dan zei die: ja, je kunt hier komen.'

Verhalen over het gebrek aan veiligheid, over het zware werk, de gebroken vingers, de stoflongen, de angst. En het geld: 'Vijftien jaar na de oorlog werkte op de Oranje-Nassau een man ondergronds van 69 jaar. Die bleef natuurlijk werken totdat ie niet meer kon. Want van zijn pensioen kon hij daar niet komen'.

En de oud-mijnwerkers kunnen nog steeds van hun pensioen niet komen. Aan het einde van de zestiger jaren kondigde minister Den Uyl de sluiting van de mijnen aan. In september '75 trokken 4000 oud-mijnwerkers naar Den Haag. Ze wilden de toenmalige premier Den Uyl spreken, maar die liet zich niet zien. Later zijn er wel een aantal verbeteringen gekomen, maar nog niet genoeg.

'En als je dan aan de deur komt om te vragen of ze meegaan voor de protestmars naar Den Haag, dan komt de vrouw aan de deur en die zegt: ja, kom maar binnen, want de man zit achter, in een stoel, daar kan ie niet meer uit. Of door stoflongen, of reumatiek of andere dingen van de mijn.'

'Toen ze daarboven in Holland in de kou zaten, toen moesten we wel extra sjiechten kloppen, dat ze wat te stoken hadden en niet kapot gingen in Holland. Dat zijn allemaal feiten. Maar nu denken ze niet meer aan de mijnwerker'.

ROEL SANDVOORT

Mijnwerkers, verhalen om te onthouden. Wim Nijsten, Jos Bours en Marlies Hautvast. 208 pagina's, 150 illustraties. Uitgeverij Link, Postbus 1144, Nijmegen. Prijs f. 24,50.

EUROMETAAL

Op zaterdag 19 april organiseert de werkgroep Eurometaal in samenwerking met PSP, PPR, IKV, Vredesburo Zaanstreek en burgemeester Lems van Zaanstad een grote demonstratie tegen de wapen- en munitieproductie van Eurometaal en voor omschakeling van dat bedrijf op zinnole, civiele productie. Aan het eind van de de-

monstratie zal er gesproken worden door ds. Polhuis (Zaandijk) en Fred van der Spek (Tweede Kamerlid PSP).

Aanvang demonstratie: 13.00 uur, Stationsplein, Zaandam. Vanaf Amsterdam CS bereikbaar met de treinen van 11.37 en 11.41 uur.

INTERNATIONALE VREDESMARS

De afgelopen 4 jaar werd met ondersteuning van de War Resisters International (WRI) elk jaar een internationale mars tegen het militarisme georganiseerd. Vorig jaar, bij de vierde mars, was er voor het eerst sprake van een georganiseerde Nederlandse deelname. Het lag toen in de bedoeling de tocht van Brussel naar Warschau (de twee hoofdsteden van resp. NAVO en Warschau-pakt), te maken slechts een klein groepje bereikte uiteindelijk het einddoel. De reacties in Polen waren enorm: er ontstonden spontaan discussies en toen de pamfletten 'uitverkocht' waren lazen de Polen de teksten aan elkaar voor.

Dit jaar gaat de 5e Internationale Mars in Frankrijk van start op 4 augustus. De tocht zal via Italië, Joego-Slavië waarschijnlijk naar Roemenië voeren. In al deze landen worden acties ondernomen op plaatsen waar het militarisme in de vorm van wapenfabrieken, militaire oefenterreinen en dergelijke aanwezig is. Het doel is om goed geïnformeerd een confrontatie met de bevolking aan te gaan. Juist omdat het een en ander goed voorbereid moet worden zullen eventuele deelnemers zich lang van tevoren moeten aanmelden.

De vertrekplaats is Vaucluse, een streek in het zuidoosten van Frankrijk. De deelnemers worden daar op 2 of 3 augustus verwacht. De mars zal in het weekend van 23 en 24 augustus eindigen in Joego-Slavië. Daarna zal eventueel nog doorgereisd worden naar Roemenië. Het vervoer voor, tijdens en na de mars zal voor de Nederlandse deelnemers door de Nederlandse organisatie geregeld worden. Voor overnachting moet iedereen zoveel mogelijk een tent e.d. meenemen. De kosten van het vervoer komen in de buurt van f. 400,-; voor eten en logies moet worden gerekend op f. 10,- per dag.

Voor nadere informatie: Gerdie Markus, 3e Helmersstraat 78hs, Amsterdam, tel. 020 166652.

Als je regelmatig op de hoogte gehouden wilt worden van de organisatorische ontwikkelingen rond deze mars kun je dat aanvragen door overmaking van f. 5,- op postgiro 4464618 t.n.v. Fonds Anti-militaristische Akties (FAMA) te Maastricht.

BOLLENSTREEK

De PSP-afdeling Bollenstreek (Hillegom-Lisse) organiseert op maandag 14 april een avond over de boycot van de Olympische Spelen '80.

Als voorstander van een boycot zal spreken G.N. de Vries (sekretaris van de werkgroep buitenland van de VVD) en als tegenstander Fred van der Spek (Tweede Kamer PSP). Daarnaast wordt een diaserie over de schendingen van de mensenrechten in de Sovjet Unie van Amnesty International vertoond. Uiteraard volop ruimte voor discussie.

Plaats: café-restaurant De Taverne, Wagendwarsstraat 23, Lisse. Aanvang 20.00 uur. Zaal open om 19.30 uur, toegang gratis.

SYMPOSIUM 19 APRIL

Het partijbestuur van de PSP organiseert op zaterdagmiddag 19 april 1980 een symposium, onder de titel:

30 JAAR BEATRIX? - DE NADAGEN VAN DE MONARCHIE

te Amsterdam, hotel Krasnapolsky (grote zaal), van 13 tot 16.30 uur.

De nadagen van de monarchie. Hoe paradoxaal dat ook moge klinken bij de inhuldiging van een nieuwe vorstin, het is volstrekt duidelijk dat de belachelijke en tegelijk wrede erfopvolging niet wéér 30 jaar mee kan. Een republiek, dat had al veel eerder moeten gebeuren.

Moet links zich daar niet op voorbereiden? Dat is toch maatschappijverandering? Hoe moet zo'n republiek eruit zien? Deze en andere vragen zullen besproken worden door:

- *prof. mr. H.Th.J.F. van Maarseveen*, hoogleraar staatsrecht Erasmus-universiteit, stelde als eerste in de Nederlandse staatsrechtbeoefening het koningschap serieus ter discussie, over: *staatsrechtelijke absurditeiten van de monarchie*;
- *mr. Mauel Kneepkens*, docent strafrecht aan de Erasmusuniversiteit, bepleit gratieregeling voor gedetineerden en beëindiging van de monarchie over precies 20 jaar, beiden in verband met gewekte verwachtingen, over: *een koningin die geen gratie mag geven, is geen koningin*;
- *Fred van der Spek*, Tweede Kamerlid voor de PSP, weigert de eed van trouw aan de koning, maar houdt zich op de een of andere manier aan de grondwet, over: *monarchie en ideologie*;
- *Jan Rogier*, publicist, schrijft in *Vrij Nederland* regelmatig over het Oranjerijk, over: *de opgelegde monarchie in de oudste republiek van Europa*;
- *dr. Anton Constandse*, publicist, wiens nieuwste boek 'Oranje zonder mythe' zojuist is verschenen, over: *monarchie of republiek, een kwestie van maatschappijkritiek*.

STAATSIE..... dan ook GRATIE!

Kan een republiek om een gratieregeling voor gedetineerden vragen ter gelegenheid van de troonswisseling? Het lijkt misschien onlogisch, maar het antwoord is toch ja. Op dinsdag 17 maart heeft Fred van der Spek in de Tweede Kamer gevraagd om een brief van de regering met haar motieven om een kollektieve gratieregeling af te wijzen. De Tweede Kamer moet vervolgens over die brief kunnen praten, volgens Fred. De motieven die tot nu toe zijn aangevoerd om een kollektieve gratieregeling af te wijzen, zijn dat a) de straffen de laatste tijd zo mild zijn, b) gratie willekeurig is en c) gratie uit de tijd is. Fred zei bij zijn verzoek: 'Waarom nu juist datgene uit dit hele willekeurige, uit de tijd zijnde aspekt van onse staatsinrichting (monarchie) dat aan een groep mensen ten goede komt, eruitlichten en achterwege laten? Het artikel van Mauel Kneepkens in het NRC-Handelsblad van zaterdag 8 maart j.l. was me dan ook uit het hart gegrepen. Ik citeer: de betiteling willekeur kan men beter toepassen op het strafrechtstelsel waarbinnen het verschijnsel gratie eigenlijk nog de meest onschuldige vorm van willekeur mag worden genoemd'. Intussen is er beweging ontstaan binnen en buiten de gevangenis. Coornhert Liga en BWO, allerlei gedetineerden commissies en hulpverleners hebben aangedrongen op een gratieregeling: er leefden verwachtingen bij gedetineerden die gehonoreerd moeten worden. Volgende week zal zelfs een landelijk comité 'Beatrix wij rekenen op u' worden opgericht. In tegenstelling tot de schijn, is het achterwege laten van een gratieregeling een extra bewijs voor het willekeurig gunststelsel dat de monarchie is: Zelfs op deze eeuwenoude regels van ongeschreven recht valt geen aanspraak te maken!

ANDREE VAN ES

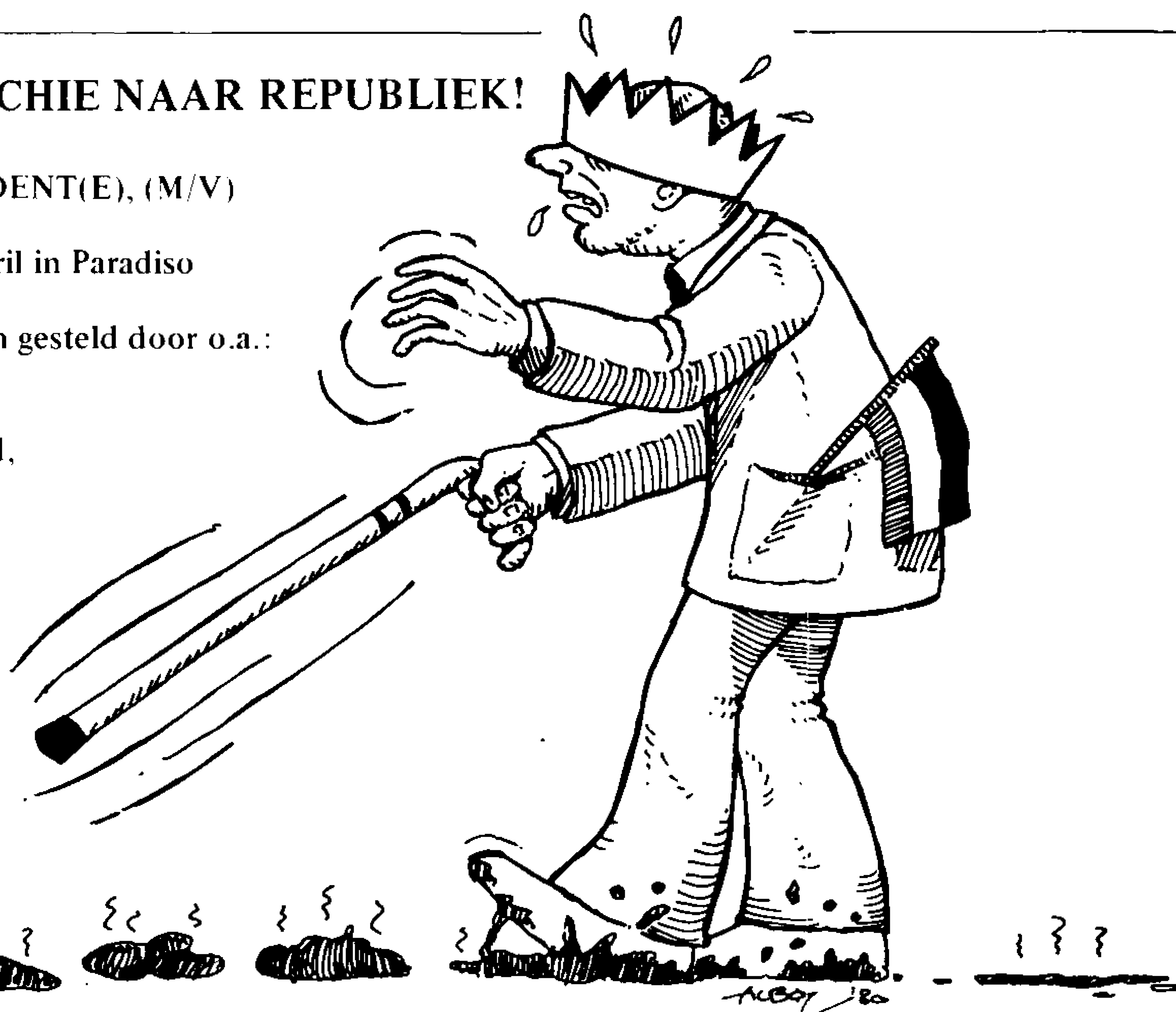
VAN MONARCHIE NAAR REPUBLIEK!

KIES EEN PRESIDENT(E), (M/V)

woensdag 30 april in Paradiso

Kandidaten worden gesteld door o.a.:

Johan Anthierens,
Igor Cornelissen,
Lucas van der Land,
Leo Jacobs,
Stan van Houcke,
Bram Vermeulen,
e.v.a.

(advertentie)

Zojuist verschenen:

Anton Constandse
ORANJE ZONDER MYTHE

pocket, 80 blz.

De échte geschiedenis van 'ons' koningshuis, van De Zwijger tot de jonge propjesschieter.

Uit het voorwoord:

'Na 1813 heeft de dynastie niets bijgedragen tot de vele vormen van modernisering, emancipatie, democratisering of kulturele evolutie. In die zin kan dit geschrift wel worden beschouwd als een aanwijzing van de overbodigheid van een monarchie en de wenselijkheid van een vrijheid-lievende en sociaal-vooruitstrevende republiek'.

Te bestellen voor f. 7,50 op giro 25 53 850 van stichting Pamflet, Amsterdam.

Bevrijding

JAARGANG 24 N^o8 19/4/'80 125 cent

NUM 30 APRIL
NAAR PARADISO

EL SALVADOR 1980

90 jaar 1 mei
Jongerenkrant

pag. 3
pag. 7

Westerse waarden

Mocht het werkelijk zo zijn dat president Carter's jongste maatregelen tegen Iran zijn positie binnenlands versterkt hebben, dan behoort dat tot de vele raadselen die zijn herverkiezing omgeven. Het lot van de gegijzelde Amerikanen in Iran wordt nog uitsluitend bepaald door president verkiezingen in de VS en de machts- en geloofsstrijd in Iran. En dat wordt er niet beter op, niet in het minst omdat de boycotmaatregelen er vooralsnog niet erg effectief uitzien. De Sowjet-Unie lonkt al naar West-Europa met haar nieuwe overslaghaven in Astarā aan de Kaspische Zee, als transit voor Westeuropese goederen naar Iran, daarmee liefst twee boycots tegen Iran en tegen de SU zelf- in één klap ondergravend. De machteloze gebaren van Carter zijn het gevolg van het feit dat voor dit soort uitzonderlijke situaties op het State Department of het Pentagon geen *scenario* klaar ligt. De reden daarvoor is dat Iran niet voldoet aan de *codes* door het Westen nog wel zo nadrukkelijk aan de Derde Wereld voorgehouden- van Internationaalpolitiek: een bevoegd gezag, diplomatieke onschendbaarheid, en economisch chanteerbaar. De beperkingen voor militaire interventies worden nu eens niet bepaald door kernwapens, maar eenvoudig door onbereikbaarheid van de Amerikaanse ambassade in Teheran.

Ook de door Carter zelf uitgeroepen koude oorlog pakt anders uit dan hij gehoopt had. De Westeuropese partners zien in Afganistan geen enkele bedreiging voor zichzelf, maar wel een mooie reden om de bewapening op te voeren. Afschaffers van die bewapening kunnen tenminste weer gewoon verdacht worden gemaakt, zoals o.a. bleek uit de oefening 'Black Palermo' door de 13e Pantser Brigade uit Oirschot eind januari, waarbij Black Palermo de naam vormde voor een *vredesbeweging* die, geïnfilteerd door de vijand, zelfs *havenstakingen* forceerde. Blijkbaar is het Nederlandse leger vast aan het oefenen in het handhaven van Van Agt's rechtsorde. Zulk een koude oorlog, daar voelen de bondgenoten wel voor. Maar wat Carter nu van hen vraagt gaat ten kosten van hun belangen. Nou, dat valt in steden als Bonn en Parijs als een baksteen. Trouwens ook in Den Haag, al doet Van Agt weer stoer. *Waarden*, zo denkt men daar al jaren, zijn alleen maar goed ter verdediging van *belangen*. Waarden gebruik je in preambule of slotverklaring. En zij worden verdedigd door hogere defensieuitgaven, orders voor wapenindustrieën, beveiliging van oliertoutes, kernenergie, pro-westerse regimens in Derde Wereld-landen, enz. En niet door: geen handel meer op de Sowjet-Unie, geen olie meer uit Iran. Carter verwacht doel en middel, zo denken de onwillige bondgenoten. Nu de Sjah buiten de Amerikaanse jurisdictie bedlegerig blijft en niemand meer over de aan het Iraanse volk ontvreemde pahlevi-miljarden praat, is de enige kans voor de gegijzelden gelegen in openlijke kritiek van de V.S. op haar steun aan de sjah. Een somber vooruitzicht. Want ten eerste heeft zelfkritiek geen enkele presidentskandidaat ooit goed gedaan. En ten tweede ziet het er bepaald niet naar uit dat de Amerikanen uit de gebeurtenissen in Iran lessen van dergelijke strekking leren. Integendeel. De 'mensenrechtenpolitiek'

die Carter destijds met veel tamtam lanceerde - en die er op de eerste plaats op gericht was de Russen eens flink de oren te wassen - geldt van meet af aan niet voor de Sjah van Perzië, maar leek voor enkele andere regimens toch iets te beloven, hoe gering ook. Daarvan is al lang geen sprake meer. De V.S. steunen nog steeds en steeds meer tal van andere Sjah's. Eind januari zond Carter een speciale afgezant, generaal Goodpaster, naar Buenos Aires om de Argentijnse junta van Videla te bewegen af te zien van graanleveranties aan Rusland. In ruil daarvoor zullen de V.S. de zeer harde veroordeling, die Argentinië binnenkort zou krijgen van de Commissie voor de mensenrechten van de Organisatie van Amerikaanse Staten, *afzwakken en aanvaardbaar maken voor de junta*. Ook een kritisch rapport van het State Department zal worden afgezwakt en melding maken van *'een belangrijke vooruitgang op het terrein van de mensenrechten'*.

Opvallend is dat Van der Klaauw zich dezer dagen in dezelfde bewoordingen uitliet m.b.t. exportkredietgaranties voor Bos Kalis in Argentinië.

Carter's 'ethiek' vindt in West Europa eigenlijk alleen gehoor bij Van Agt. Die vond *'Amerika niet alleen laten ploeteren'* wel een mooie en bij zichzelf passende spreuk, maar bij Buitenlandse Zaken denken ze daar heel anders over. Volgens Van Agt kunnen we die 10 pct. olie uit Iran best missen. Vandaar dat de regering een documentaire over de executie wegens overspel van een Saoedische prinses op de t.v. wil. Want de olie moet natuurlijk wel ergens vandaan komen.

Helmut Schmidt, bondskanselier van de grootste Westerse handelspartner van Iran zei het al: *'het zijn hún gijzelaars'*. Maar natuurlijk hadden in Teheran net zo goed Westduitsers of bijvoorbeeld Nederlanders gegijzeld kunnen worden. Ook al was Amerika, net name de CIA, de belangrijkste steun onder de pauwentroon, de Sjah werd van heel wat meer kanten gesteund. Nog voor kort voor de val van de Sjah werden zijn 'maatschappijmoderniserende' daden door de Nederlandse regering geprezen. De Iraanse order voor 8 fregatten uit 1978 is door *Prins Bernard* persoonlijk bij de sjah binnen gepraat. Wanneer op 30 april het Nederlandse volk dank betuigt aan de vertrekkende koningin en prinsgemaal, knielt het voor de dichtste vrienden van deze veelvuldige moordenaar, die, met enige vertraging van de loop der geschiedenis in Iran, als gast in de Nieuwe Kerk aanwezig zou zijn geweest..... Oh nee, dat is niet waar. Een pas gekroond hoofd gaat éerst op bezoek bij reeds kroon dragenden. De Sjah nu uitnodigen omdat hij in het geheel geen kroon meer draagt zou wel heel ongepast zijn. Gelukkig is er in Nederland tenminste nog één familie, die weet hoe het hoort.....

RUDI BOON

bevrijding

Verschijnt tweemaal per maand
uitgave van de Pacifistisch Socialistische
Partij

Redactie:
Rudi Boon
Titia Bos
Peter Dros
Titia van Leeuwen
Cora Mulder
Roel Sandvoort
Lex Spaans
Siep van der Werf
Peter Zwart

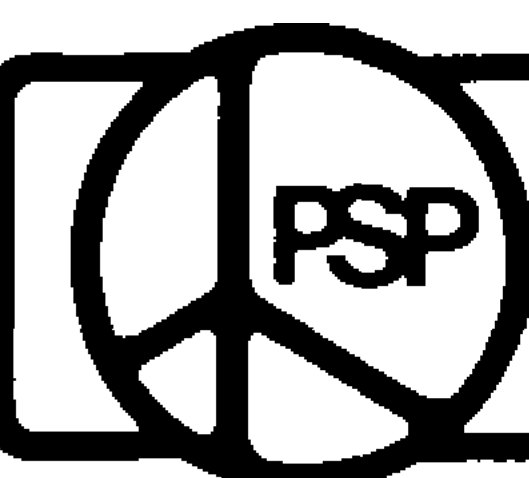
Vormgeving:
Dick Breebaart
Albo Helm
Simon B. Kool

Redaktiesekretariaat en eindredactie:
Roel Sandvoort

Administratie en partijburo:
Postbus 700, 1000 AS Amsterdam
tel.: (020) - 26 73 74
Abonnement: f 30,- per jaar
Postgiro 194240 t.n.v. PSP/Amsterdam

Advertentietarief:
(alleen voor niet-kommerciële advertenties), f 1.- per mm per kolom
1/1 pag. f 1000,-; 1/2 pag. f 500,-

Druk: Bevrijding, Amsterdam

inhoud

90 JAAR 1 MEI		
dag van de arbeid	pag.	3
PPR-PSP		
steeds maar weer uitleggen	pag.	5
INTERVIEW		
mevr. v.d. Wal-Svensson	pag.	15
WAAR NAARTOE?		
op de negentigste één mei	pag.	19/20
EXTRA		
jongerenkrant	pag.	7/14
extra-bevrijding over bewa- pening en koude oorlog		

BIJ DE VOORPAGINA

Deze foto werd gemaakt op de dag van de begrafenis van bisschop Romero in San Salvador door fotograaf Koen Wessing.

Wessing zat later in dezelfde auto met Nederlandse persmensen die door de Nationale Garde beschoten werd. Koen werd niet gewond bij deze aanslag. 's Avonds op zijn hotelkamer werd hij opgebeld. De persoon aan de andere kant van de lijn zei verbaasd te zijn dat Wessing niet evenals Jan van der Putten en Frank Diamand uit San Salvador was vertrokken. Koen Wessing zit nu veilig in Managua in Nicaragua.

90 jaar 1 MEI, DAG VAN DE ARBEID

Eigenlijk gaat de geschiedenis van de Eerste Mei, juist omdat het samenhangt met de eis voor arbeidstijdverkorting, terug tot 21 april 1856. Toen werd de bouwvakarbeiders in de Britse kolonie Victoria in Australië een achturige werkdag toegestaan. Later volgden andere produktiesektoren en andere koloniën. Vanaf 1856 werd de 21-ste april als een jaarlijkse algemene feestdag gevierd.

Het vrij eenvoudige totstandkomen van de achturen-dag in Australië was een gevolg van de bijzondere omstandigheden van dit land. In tegenstelling tot Europa en de Verenigde Staten bezat Australië weinig industrie. Bovendien bestond er in dat land nauwelijks een industriële arbeidsreserve. Het grootste gedeelte van de arbeidskrachten was werkzaam in de landbouw. Dat lag in Europa wel wat anders. Daar was de ontwikkeling van de kapitalistische produktiewijze op zijn hoogtepunt en daar werd de bezitloze, straatarme plattelandsbevolking gedwongen naar de industrie in de grote steden te vertrekken. Daardoor ontstond een enorme arbeidsreserve. Dat maakte het de industriëlen mogelijk naar believe mensen eruit te gooien. Het stellen van eisen door de arbeiders werd daardoor moeilijker, want 'voor jou tien anderen' was de stelregel van de bazen.

MOVING DAY

In de Verenigde Staten van Amerika bestond van oudsher *Moving-day* op de eerste mei. Op deze dag werden door de ondernemers nieuwe verdragen gesloten. De arbeiders stelden op deze dag hun arbeidsvoorwaarden vast. In 1885 besloot de *Federation of organised Trade and Labor Unions* een campagne voor de achturen-dag te gaan starten. Deze campagne begon op 1 mei 1886.

Mede door het dramatische verloop van die eerste mei '86 in Chicago werd dat een gedenkwaardige dag voor de internationale arbeidersbeweging.

Op 16 februari van dat jaar werd *McCormick*, een fabriek voor landbouwgereedschappen in Chicago, gesloten. De 1200 arbeiders stonden op straat. Deze firma hield er een *zwarte lijst* op na. Alle arbeiders die om een of andere reden bij dit bedrijf in ongenade waren gevallen, kwamen op deze lijst terecht. Zij werden *uitgesloten*, dat had als gevolg dat zij ook bij andere bedrijven niet meer aan het werk kwamen. Op de tweede maart vond er een vergadering plaats van deze uitgesloten van McCormick. Eén van de redenen voor deze vergadering was het ingrijpen van vierhonderd politieagenten en driehonderd leden van de zwaar bewapende *bedrijfspolitie*. Een verzoek van de uitgesloten aan andere arbeiders om niet hun plaatsen over te nemen werd door de overheid tot een *misdaad tegen de staat* verklaard. Reden genoeg om vreedzaam protesterende burgers neer te knuppelen en in de gevangenis te werpen. Dit waren de omstandigheden waaronder de eerste mei 1886 plaatsvond. Alle ogen waren gericht op de *Acht-uren beweging* en de *Algemene Werkstaking*.

HAY MARKET

Op de eerste mei werd een algemene staking afgekondigd. Meer dan 25.000 arbeiders in Chicago legden het werk neer en eisten de in-

De geschiedenis van de Eerste Mei, de dag van de arbeid, is nauw verbonden met de strijd voor de acht-uren dag. De eis van de internationale arbeidersbeweging voor een werkdag van niet meer dan acht uur.

Het idee voor deze Dag van de Arbeid ontstond tijdens de vergadering in Parijs van de internationale arbeidersbeweging waaruit de Tweede Internationale ontstond. Het kongres begon op 14 juli 1889, op de kop af honderd jaar na de bestorming van de Bastille (de politieke gevangenis in Parijs), het begin van de Franse Revolutie.

Op voorstel van de Franse delegatie tijdens het kongres van 1889 werd een resolutie aangenomen over de verdediging van de arbeid, de verkorting van de arbeidsdag en het verbod van de kinderarbeid. Om deze eisen meer kracht bij te zetten werd besloten tot een internationale manifestatie op de eerste mei 1890. Waarom speciaal de eerste mei?

voering van de achturige werkdag. Op de vierde mei was het aantal stakenden tot zeker het dubbele gestegen.

Diezelfde dag werd er een grote bijeenkomst op de Hay Market georganiseerd. Tegen het eind van die manifestatie, 's avonds rond een uur of tien, ging de politie tot de aanval over. Ondanks het feit dat het een vreedzame bijeenkomst was, werd hij *letterlijk* uit elkaar geschoten.

Toen de politie begon te schieten ontplofte een bom. Nooit is gevonden wie daarvoor verantwoordelijk was. Door de plotselinge aanval van de politie ontstond paniek. In de zo ontstane chaos schoot de politie zeven van z'n eigen kollega's dood en werden er zes zwaar gewond. De politie ontketende in de daarop volgende dagen een ware heksenjacht. Acht leiders van de arbeidersbeweging werden op verdenking van moord gearresteerd. Onder hen vier die de vergadering zelfs helemaal niet hadden bijgewoond. Twee anderen waren kort voor het gebeurde vertrokken.

Voor iedereen met gezond verstand was het duidelijk: het ging de machthebbers in de eerste plaats om het treffen van de arbeidersbeweging. De openbare aanklager in het proces tegen de acht heeft het niet duidelijker kunnen zeggen: 'De arbeiders zullen als ratten in hun holen teruggedreven worden'.

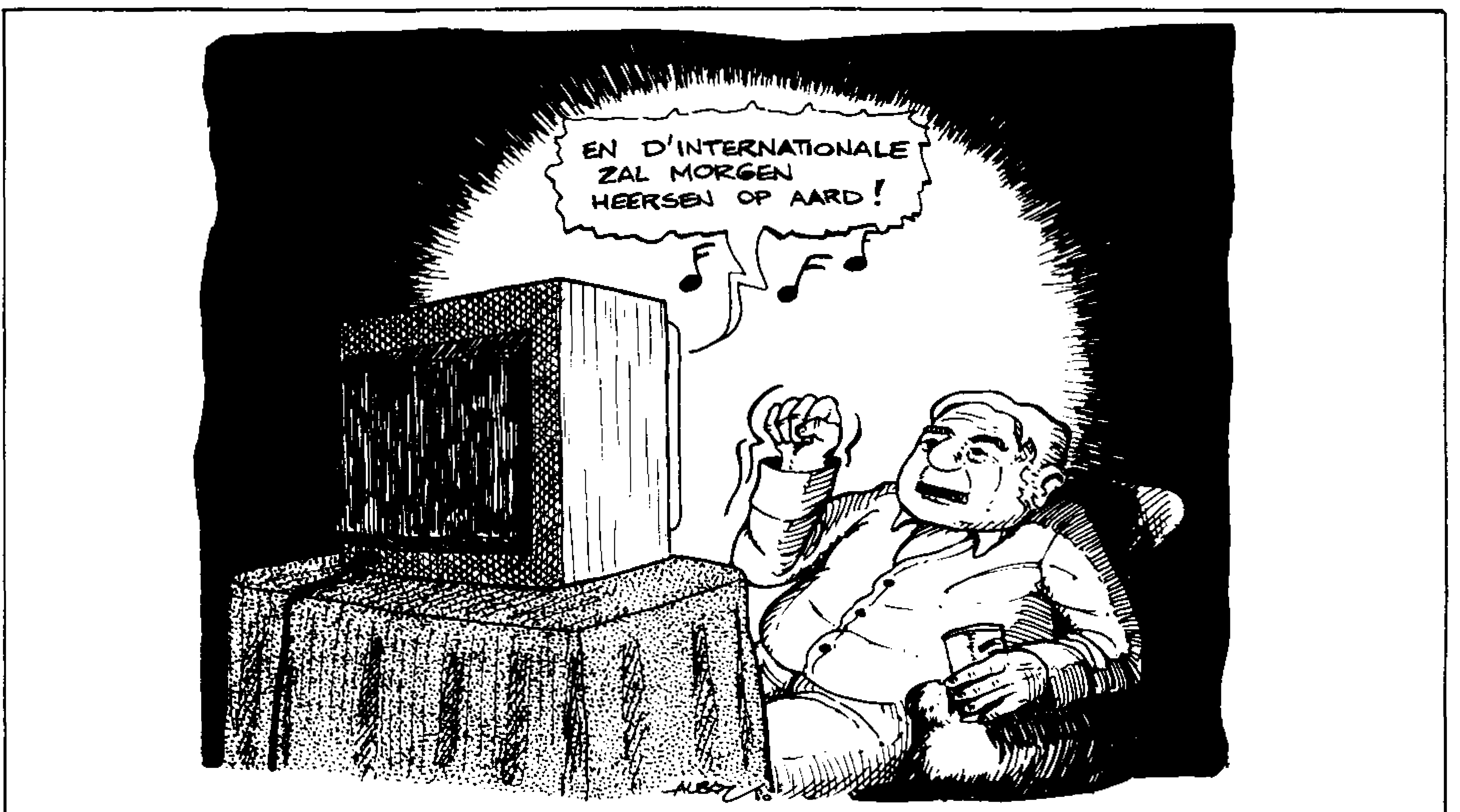
Zeven van de aangeklaagden werden ter dood veroordeeld. De achtste kreeg vijftien jaar tuchthuis. Eén terdoodveroordeelde pleegde zelfmoord. Twee anderen kregen strafvermindering: levenslang. De overige vier werden in november 1886 opgehangen. Onder de galg riep één van hen: 'De tijd zal komen dat ons zwijgen in het graf machtiger zal zijn dan ons spreken'.

KETENEN

Als herdenking van de gebeurtenissen naar aanleiding van de algemene staking op de eerste mei in Chicago ontstond dus het idee deze dag tot iets speciaals te maken. Daarom werd het door de eerste vergadering van de Tweede Internationale, waarbij ook vertegenwoordigers van de Verenigde Staten aanwezig waren, de eerste mei 1890 tot internationale aktiedag uitgekozen; met als algemeen thema de *acht-uren dag*.

Als Nederlands afgevaardigde was *Ferdinand Domela Nieuwenhuis* aanwezig, op dat moment lid van de Tweede Kamer. In zijn toespraak zei hij o.a. het volgende:

'Nemen wij voor een ogenblik aan, dat wij een arbeiderswetgeving hadden, zoals wij die wensen, zegt mij eens of ge gelooft dat er veel zou veran-

VERVOLG VAN PAGINA 3

deren in de algemene toestand ten gunste van de arbeiders? Als men mij die vraag voorlegt, dan zal ik vrijmoedig zeggen dat de ergste streek, die de regeringen ons kunnen spelen, hierin bestaan zou, dat zij al onze voorstellen aannam. Want voor twintig à vijftig jaar zou elke revolutionaire socialistische beweging met lamheid geslagen zijn. Gelukkig dat de regeringen blind zijn en de toestand niet begrijpen. Voor mij betaamt het grootste gevaar wat de invoering van de achturedag betreft hierin, dat zij voor de

arbeiders in elk geval een geduchte teleurstelling zijn zal. Want het kapitaal zal altijd middelen vinden om zich te behoeden voor een loonsverhoging, die op het kapitaal neerkomt. De kapitalisten zullen de achturedag geven om zich staande te houden. Het hoogste wat de arbeiders zullen bereiken, zal hierin bestaan dat de slavenketenen gewikkeld zullen worden in zijde of fluweel, maar de ketenen zullen ketenen blijven!

ROEL SANDVOORT

Wij werken voor uwer toekomst; wij worstlen tegen overmacht,
Om u rijker te maken aan vreugde en rijker dan wij aan kracht.
En wel moogt ge ons toewuiven, kind'ren, juichend van vrolijkheid,
Want uw deel is eenmaal de zegen; en ons deel — óók schoon —
is de strijd.

1 MEI 1890

Op de eerste mei 1890 liepen er in Nederland al geruime tijd twee stakingen. Eén bij de textielarbeiders in Enschede en de ander onder de veenarbeiders in Beets (Friesland).

De Enschedese textielstaking was om een kleinigheidje begonnen. Eén van de jonge arbeiders was op de ochtend van de 27-ste februari ingeloot voor militaire dienst. Hij kwam 's middags dronken op zijn werk en werd ontslagen. Zijn kollega's gingen in staking voor intrekking van het ontslag en koppelden daar meteen de eis van verandering van het boetestelsel en een loonsverhoging van tien procent aan vast.

Na afloop van deze staking wilden de patroons een aantal van de stakers niet terug hebben. Het ontslag van deze groep had tot gevolg dat er een steunbeweging op gang kwam. De werkgevers *verboden* geldinzamelingen als steun aan de stakers. Om dit verbod waar te maken lieten zij de burgemeester elke maandagavond, als de lonen werden uitbetaald, politie en soldaten naar de fabriek sturen om er toezicht op te houden dat de arbeiders niets voor de steunkas zouden geven.

De veenstaking begon op 26 maart in Stadskanaal toen zevenhonderd stakers in optocht door de dorpen naar de patroons trokken. Soldaten sloegen er flink op los en er vielen schoten. De staking breidde zich daarop snel uit. In april sloeg de staking over naar het Friese Beets. Daar staakten al gauw 1500 man onder leiding van de Friesche Volkspartij.

Op 23 april sprak Domela Nieuwenhuis de stakers toe (op dat moment zo'n tweeënhalft duizend) met vóór zich honderd man infanterie met geladen geweren en achter zich een stuk of tien veldwachters, met geladen karabijnen.

De SDB (Sociaal Democratische Bond) werd in februari 1882 opgericht. Ferdinand Domela Nieuwenhuis was de eerste sekretaris. De SDB besloot tijdens het Kerstkongres van '89 dat op de eerste mei 1890 zou worden gestaakt. Bij nader inzien bleek de animo daarvoor niet zo groot te zijn en riep Domela de afdelingen op het te laten bij avondvergaderingen.

Met uitzondering van Leeuwarden werden overal in het land demonstraties op 1 mei verboden.

Het Nederlandsch Werkliedenverbond Patrimonium, dat *rijken en armen ontmoeten elkander, de Heer heeft hen beiden gemaakt* in zijn statuten had staan, verspreidde een manifest naar aanleiding van deze dag van de arbeid. In dit manifest werden de *'Christenwerkmannen'* gewaarschuwd voor *'hen die onrust zoeken en zaaien en u op den weg der revolutie willen leiden'*. *'Neemt toch geen deel aan die betooging die slechts oproer en verzet tegen de door God gestelde overheid teweeg brengen'*.

De grootste meiviering vond plaats in Leeuwarden. De stad verkeerde weliswaar in een soort staat van beleg (het plaatselijk garnizoen was versterkt met troepen uit Arnhem) maar op de bijeenkomst waren zo'n 10.000 mensen aanwezig uit heel Friesland.

Uitleggen

Toen Fred van der Spek zich, in een interview met Ischa Meijer, liet ontvallen dat de PPR een nuttige functie had vervuld maar nu haar tijd wel had gehad, was dat voor PPR-voorzitter Herman Verbeek aanleiding om Fred uit te dagen voor een debat. Zo kwam het, dat het Amsterdamse muziekcentrum Paradiso op een maandagavond haar deuren opende voor een heus politiek debat. Op het podium van de cafézaal, waar zovele topartiesten de eerste stappen op weg naar hun roem zetten, stonden nu drie bossen witte rozen met daarachter de twee politici. En Ischa Meijer zat voor.

Verbeek trok meteen fel van leer: hij vond het nogal merkwaardig dat een PSP'er het bestaansrecht in twijfel trok van de PPR, die maar liefst drie maal zoveel zetels in de Tweede Kamer heeft. Verder vond hij het juist een goede zaak dat er *verschillende* linkse partijen zijn, die elkaar zouden kunnen aanvullen. Geduldig legde Van der Spek uit, dat het hem niet om de procenten en de zetels ging, als hij het over de bestaansredenen van een partij heeft. Grotere partijen dan de PPR kunnen voor dezelfde kritiek in aanmerking komen, namelijk dat ze onvoldoende samenhang vertonen en tegelijk zich te weinig van andere partijen onderscheiden om zelfstandig nog een nuttige functie te kunnen vervullen. De PPR heeft zo'n nuttige functie gehad rond 1970, om mensen uit de KVP te winnen voor een progressieve stroming. In deze tijd is het niet meer nodig daarvoor een PPR te hebben: ex-CDA-ers durven nu rechtstreeks naar de PvdA of andere partijen over te stappen. Wat er dan overblijft voor de PPR verschilt volgens Van der Spek te weinig van de PvdA om een apart voortbestaan van de PPR nog nuttig te vinden. De PSP daarentegen heeft een veel vaster omlijnd programma dat zich voldoende onderscheidt van andere partijen, zelfs al zou de PSP maar 1/100 zetel bezetten. (Dit laatste kan natuurlijk niet: 1/100 zetel is 0 zetels, en als je aan verkiezingen wilt blijven meedoen, zal je je dan toch op je eigen nuttige functie moeten beraden).

DE VIERDE STROMING

Verbeek vond dat er twee vergissingen zaten in de redenering van Van der Spek: dat de emancipatie van katholieken en protestanten al zo'n eind gevorderd zou zijn, en dat *alleen* de PPR de CDA-ers van hun partij zou moeten losweken; dat laatste is een taak voor *alle* linkse partijen. Miljoenen zitten nog vast aan kerktoeren en preekstoel, sprak hij beeldend, er zitten weer schrikbarende veel jongeren bij het CDA en de socialisten denken nog veel te licht over het geloof. Maar de PPR is geen *uithuilcentrum* voor losgeraakte CDA-ers; zij behoort tot de vierde stroming in Europa, die van de ecologisten, die overall veld winnen en uitgroeien tot een partij met een totaalprogramma.

Van der Spek betwijfelde of de ecologisten een volwaardige stroming zullen worden. Op sociaal-ekonomisch gebied bijvoorbeeld zijn zij zeer verdeeld. Niettemin kunnen zij tijdelijk een nuttige functie vervullen, zoals het doorbreken van versterkte verhoudingen binnen en tussen de grote partijen. Tegenwoordig wint de ecologie in bijna alle partijen veld; D'66 heeft het zich

ook tot eigendom gemaakt. Maar op zichzelf rechtvaardigt dat niet één afzonderlijke ecologiepartij.

HET GEBROKEN GEWEER

Deze opmars van de ecologie vermocht Verbeek niet minder enthousiast te maken voor zijn eigen PPR. 'Vóór het milieu zijn is nog iets anders dan je partij een *ecologische grondslag* geven', betoogde hij, 'en het socialisme is *levensgevaarlijk* voor de ecologie omdat het zich heeft gebonden aan de verzorgingsstaat en de ekonomische groei, aan bureaucratie, kernwapens en de westerse samenleving. Daarom wil de PPR zich niet socialistisch noemen (het is een beladen term) en onderscheidt zij zich voldoende van de PvdA en ook de PSP'.

Vervolgens poogde Verbeek in de tegenaanval te gaan, op het punt van het pacifisme. 'Wat stelt het pacifisme van de PSP nu precies voor? Het is misleidend om pacifistisch te heten, want het gebroken geweer maakt de mensen weerloos'. (Een uitspraak die Ronald Reagan in de Amerikaanse verkiezingsstrijd (registratie van vuurwapens) zeker niet zou misstaan. Verbeek moet nog veel leren over bevelsstructuren, wapenindustrieën, sociale aktie e.d.). Van der Spek dus maar weer uitleggen, nu niet aan een willekeurige nieuwe kiezer maar aan de partijvoorzitter van de PPR, over de samenhang van socialisme en pacifisme, over ons standpunt inzake Algerije en Vietnam toen de PPR-leden nog in de KVP zaten, over de onwaarschijnlijkheid van een pacifistische onderdrukker tegenover een gewelddadige onderdrukker en over het voortbestaan van militaristische invloeden na een geslaagde bevrijdingsstrijd. Over de kritische

steun aan bevrijdingsbewegingen en het veroordelen van barricadenromantiek leken de heren het wel eens te zijn. Anders was dat met de punten ontwapening en NAVO. 'Onmiddellijke, desnoods eenzijdige, ontwapening, en Nederland uit de NAVO', waren de stellingen van Van der Spek, die eraan toevoegde het 'atoompacifisme' als een aardig begin te beschouwen om het denken op gang te brengen, maar het als principe grote flauwekul te vinden.

DE HUID VAN DE VIJAND

Verbeek echter vond dat je moet *infiltreren* in de NAVO. Je moet dicht bij het centrum van de macht zijn, je moet de vijand op de huid zitten, in een poging tot een *werkelijke* discussie binnen de NAVO te komen, en niet, zoals Van Agt en Scholten, genoegen nemen met de produktie van kernkoppen. Niet bang zijn verantwoordelijkheid te nemen: de beste oppositie voer je binnen de regering, en de PPR ministers hebben drie kerncentrales tegengehouden! 'Waarom gaan jullie dan niet in het CDA!' riep Van der Spek in opperste verbazing uit. 'Dan zit je vlak bij de vijand, en kan je als dissident alle gewenste invloed uitoefenen. Het is ongeloofwaardig om zelfstandig te willen voortbestaan naast CDA en PvdA omdat je daarbinnen blijkbaar te weinig invloed kunt hebben, en tegelijkertijd wél binnen de NAVO te willen blijven meepraten. Of is Luns gemakkelijker te beïnvloeden dan Lubbers?'

Van der Spek stelde dat je in deze zaken meer bereikt met *konfrontatie* van buitenaf. En ook: de samenstelling van een kabinet is niet beslissend voor de inrichting van de maatschappij. Verbeek reageerde daarop verontwaardigd, dat het géén lood om oud ijzer is, welk kabinet er zit: één gram progressiviteit meer is merkbaar in de portemonnee van de laagste inkomensgroepen. Hij maakte zich grote zorgen of de linkse partijen gezamenlijk een tweede kabinet Van Agt zouden kunnen voorkomen. Veel gereken, waar zelfs Ischa Meijer niet meer tussenkwam. Van der Spek bood zijn steun in de Kamer aan voor alle linkse maatregelen van een progressief kabinet, maar wenste zijn handen voor het overige vrij te houden: 'Wij kunnen niet in een regering gaan optreden tegen onze eigen mensen die wellicht met de huidige rechtsorde in konflikt komen'.

STAATSHOOFD

Herman Verbeek lijkt mij een prima kandidaat voor de verkiezing van het alternatieve staatshoofd: gematigd en toch progressief. Hij wil géén heibel rond de troonswisseling en verwijt de PSP dit op te kloppen. Hij weet alles van kabinetsformaties en maakt zich er nu al bezorgd over: de PSP kan bij hem onmiddellijk ministerposten claimen. Hij zal ten strijd trekken tegen het kapitalisme en de westerse maatschappij, maar *binnen* de NAVO blijven discussiëren. Als op een goede dag monarchie en PPR niet meer zouden blijken te bestaan, zou het zonde zijn niet van 's mans talenten gebruik te maken voor deze passende functie.

PETER ZWART

Vijftig jaar geleden overleed de grote SDAP-voorman Troelstra. Daar heeft hij nu een postzegel van 50 cent aan overgehouden en een hernieuwde belangstelling voor zijn 'politiek systeem van de sociaal-democratie'. Een systeem, waarmee hij trouwens onder zijn tijdgenoten weinig bijval oogstte. Troelstra zocht naar een manier om in de staatsinrichting de stem van de arbeidersklasse beter tot haar recht te laten komen. Scherp zag hij in, dat de burgerlijke democratie toch vooral aan de eisen van de bourgeoisie van de negentiende eeuw tegemoet kwam. Aanvankelijk dachten de sociaal-democraten, dat met het veroveren van het algemeen kiesrecht de meerderheid hen automatisch in de schoot zou vallen. Troelstra had gedachten over een *ekonomisch parlement*, dat - in de tijd waarin het algemeen kiesrecht nog niet bereikt was - als vertegenwoordiger van de arbeidersklasse zou kunnen optreden. Later probeerde hij dergelijke organen voor te stellen, omdat een groot deel van de arbeidersklasse niet los te weken bleek van de confessionele partijen.

BOEKBESPREKING

Troelstra

Troelstra is met zijn voorstellen altijd alleen blijven staan. Zijn critici kwamen uit diverse hoeken: sommigen verweten hem de (parlementaire) democratie om zeep te willen helpen, anderen kantten zich tegen zijn voorstelling van een sociaal-democratische staat als fase tussen de kapitalistische staat en de socialistische gemeenschap. En met name Wibaut vond, dat Troelstra teveel macht legde bij de producenten, en geen oog had voor het belang van de consumenten. Met een verdraaide interpretatie van Troelstra's gedachten zijn de rooms-rode coalities van na 1945 aan de haal gegaan. De confessionele partijen konden hun corporatistische ideeën doorvoeren in de produkt- en bedrijfsschappen en in de SER. De PvdA werkte daar soepel aan mee, omdat zij termen als klassenstrijd uit haar ideologie had geschrapt. Maar Troelstra zou zich er niet in herkend hebben. Veel discussies uit 1907 of uit 1920-25 zijn verrassend aktueel. Ook voor de PSP, met haar weinig omschreven streven naar 'zelfbeheer' en 'direkte democratie', en kongressen over de 'verovering van de staatsmacht'. Troelstra's systeem is niet over te planten naar deze tijd, maar de achterliggende gedachtengang is de moeite waard om nog eens bekeken te worden. Hierover het boek: *Troelstra en het model van de nieuwe staat* door E. Hueting, Fr. de Jong Edz. en R. Neij (van Gorcum, Assen, f 45,-). In een komend nummer van Socialistisch Perspectief een uitgebreider artikel over Troelstra's systeem.

PETER ZWART

DEMONSTRATIE

de verkeerde kant

Op zaterdag 3 mei organiseren het Frysk Flikkerfront Leeuwarden, de Homo-groepen Noord-Nederland van de PSP en de PPR en de afdeling Leeuwarden van de PSP een landelijke Verkeerde Kant-demonstratie in Leeuwarden.

Op 22 februari dit jaar werd in Leeuwarden de Verkeerde Kant-dag gehouden. Met een festival in het Theater aan het Water. Daaraan vooraf werd door de binnenstad een demonstratie gehouden: flikkers en potten maakten zingend en via het uitdelen van stencils hun protest duidelijk tegen de inreisverboden voor homo's in de Verenigde Staten. Verder ging het om de homoregistratie door politie en arbeidsburo's in ons eigen land.

Een groep *potenrammers* sloeg met geweld op de demonstranten in. Daarbij werden een aantal flikkers in elkaar geslagen en werd een foto-graaf met een knuppel bewerkt. Daarnaast reageerde het winkelend publiek en de aanwezige marktkooplui vol afkeer op de demonstrerende potten en flikkers. Zij namen daarbij geen blad voor hun mond. Dit is één van de redenen voor de demonstratie van 3 mei a.s.

Bovendien staat deze Verkeerde Kant-demonstratie in het teken van de dodenherdenking van 4 mei. Nog steeds wordt voorbij gegaan aan het feit dat tijdens de Tweede Wereldoorlog tweehonderduizend homoseksuelen werden vermoord.

Maar 35 jaar na het einde van deze oorlog worden homo's nog steeds vervolgd: executies in Iran, verbanningen in de Sovjet-Unie, Anita Bryants campagne en de inreisverboden in de USA en, in eigen land een toenemend lichamelijk en subtiel geestelijk geweld (denk aan bisschop Gijsen en de film Spetters).

De demonstratie begint om 14.00 uur bij het station van Leeuwarden. Na afloop van de demonstratie volgt een manifestatie van sprekers (o.a. Bouwe Kalma en Cora Mulder) en optredens.

Homobevrijding betekent bestrijding van onderdrukking van homoseksualiteit. Ook binnen hetero's. Het betekent dat hetero's niet langer het recht hebben om homoseksualiteit te onderdrukken: bij anderen *noch* bij henzelf.

THEMADAG

Justitie en politie

Op zaterdag 3 mei a.s. zal in de Nieuwe Looierstraat 45, Amsterdam om 11.00 uur de nieuwe themagroep *justitie en politie* haar werkzaamheden aanvangen!

Er gebeurt teveel om op te noemen op dit front en het is broodnodig dat er vanuit de PSP wat tegengeluiden gegeven worden. Van een aantal onderwerpen zal besproken worden hoe en wát de themagroep daarmee kan gaan doen: het nieuwe wetsontwerp voor een politiewet van Wiegel en De Ruiter, kraken/openbare orde/M.E., de wijkagent, APV's, justitie en pornografie. Daarnaast zal een inventarisatie gemaakt worden van de specifieke kennis en belangstelling van de aanwezigen op het gebied van gevangeniswezen / vreemdelingenrecht / kindbescherming / politie. Van te voren kunnen belangstellenden bij mij een samenvatting aanvragen van het politiewet-ontwerp en van een rapport over de wijkagent. Iedereen is van harte welkom.

Voor nadere inlichtingen: Andrée van Es p/a Nieuwe Prinsengracht 25 I, Amsterdam.

advertentie

Oost Europa Verkenningen

nummer 48, april 1980

Links & Spelen

- discussie van PSP, PvdA en CPN over ontspanning en Olympische Spelen
- sport in de Sovjet Unie
- Holland Oost-'politiek' sinds '45
- economie: crisis in de Sovjet Unie, relatie SU met Cuba, DDR na WO II

Te bestellen door overmaking van f 8,40
ovv. B 48

een abonnement voor '80 kost f 32,50, naast nr. 48 ontvangt u nr. 47 over 'Dreiging uit het Oosten' en de nog te verschijnen nrs. over o.m. socialistiese democratie, de Helsinki-vervolg konferentie in Madrid over ontspanning in Europa en de positie van de vrouw in het socialisme. Opgave door overmaking van f 32,50 o.v.v. 'abonnement' of d.m.v. een briefje aan: *Werkgroep Oost Europa Projekten, Nachtegaalstraat 77 b, 3581 AE Utrecht, tel. (030) 314381, giro nr. 3754808.*

NUMMER 13

Jongeren

KEER

**Hoe is het gesteld
met de jongeren
in socialistische landen?**

**Tivoli Tijdelijk knokt
voor Utrechtse popcentra**

Jongeren uit Chili

Het volgende verhaal is afkomstig van Enrico, iemand die als jongere leefde in een land dat hard op weg was naar het socialisme. Een bloedige militaire staatsgreep maakte aan deze droom echter een eind. Enrico woont nu als vluchteling hier in Nederland.

Enrico: Voor 1970 was het in Chili erg beroerd, er was een rechtse regering aan de macht die alleen aan haar eigen belang dacht. Vaak waren deze belangen dezelfde als de belangen die veel Amerikaanse en ook Nederlandse firma's zoals Philips en Shell in Chili hadden. Voor ons jongeren bleef er niets over. Als je uit een arbeidersgezin kwam dan moest je al heel vroeg gaan werken en naar school gaan was er al helemaal niet bij.

In het eind van de zestiger jaren begonnen wij met de Juventud Socialista (socialistische jongerenorganisatie) de straat op te gaan om tegen de rechtse regering te protesteren, wij wilden ook naar school en universiteit gaan om iets te leren; en door deze actie steeg ons ledental steeds meer en stonden er steeds meer mensen achter ons.

Toen kwam in 1970 Allende aan de macht met de Unidad Popular, dat was een politieke partij waar socialisten, kommunisten, radikalen etc. in samenwerkten. Ze hadden een heel erg groot plan, er moesten gewoon betere voorzieningen voor het eigen volk in het land komen en de opbrengsten van het land moesten aan het volk ten goede komen; daarom heeft Allende toen bijvoorbeeld de kopermijnen genationaliseerd. Het onderwijs moest gratis worden en er moesten betere scholen en universiteiten komen. Die plannen moesten eerst allemaal door het parlement en aangezien daar nog steeds rechtse politieke partijen inzaten werden veel dingen verworpen. Dat was natuurlijk wel erg jammer omdat wij dat socialisme wel wat sneller als dat ging wilden bereiken.

Was er ook militaire dienstplicht in Chili?

Enrico: Er was in Chili ook militaire dienstplicht, en daar stonden de mensen best positief tegenover. Ze hadden overigens wel kritiek op de legerleiding, deze bestond namelijk

vooral uit zonen van na de tweede wereldoorlog gevluchte fascistten. Deze fascistten schrokken er niet voor terug om de soldaten voor straf een aantal weken op water en brood te zetten. Een vakbond voor dienstplichtigen zoals in Nederland de VVDM, hadden we daar niet, het leger was dus een eilandje in de maatschappij.

Hoe was de situatie van de werkende jongeren?

Enrico: Iedere jongere in Chili voelde zich verplicht om te gaan werken. Ze moesten hun ouders onderhouden en een uitgebreide A.O.W. zoals hier was er nog niet. Als je dan toch wilde gaan studeren kon je dat 's avonds gaan doen; de opleiding was dan gratis. Het loon dat we voor ons werk kregen was stukken beter als dat van voor 1970.

Als de jongeren overdag gingen studeren konden ze in grote mate mee beslissen over wat er op de scholen moest gebeuren, er werd naar gestreefd om de school meer aan de maatschappij aan te passen, en dat lukte vrij goed. Toen kwam de 11e september

dit nummer

Hoe is het nu voor jongeren om in een socialistisch land te wonen? Zit je nieuwsgierig te luisteren naar idealistische lessen op school, heb je een baan waarmee je aan de vooruitgang van je land helpt? Wat heb je er zelf voor gedaan dat het land socialistisch werd?

Of jongeren ook werkelijk *jong* zijn is nog maar de vraag. Zelfstandigheid, onderwijs, seksuele vrijheid is niet altijd zo vanzelfsprekend.

1973. De straten waren vol van geweld en er werden veel mensen vermoord. Ook Salvador Allende werd vermoord. Anderen werden gevangen genomen en naar het beruchte voetbalstadion van Santiago gevoerd. Bijna een miljoen mensen hebben naar het buitenland kunnen vluchten. Helaas kon de Juventud Socialista in het begin nog niet dadelijk met het verzet beginnen omdat heel het volk in een zeer slechte toestand verkeerde. Nu gaat het allemaal wat beter en strijdt ze samen met de rest van het Chileense volk tegen de diktatuur van Pinochet.

Wat kan de Nederlandse jeugd doen?

Wij hopen dat iedereen in Nederland het fascistische regiem zal boycotten. Een goed voorbeeld van wat er geboycot kan worden zijn bijvoorbeeld de Granny Smith appels die hier in grote getalen naar toe komen. Het Chileense volk wordt van een dergelijke boycot absoluut niet de dupe, maar de grootgrondbezitters in Chili worden er de dupe van en hen economisch ontwrichten is een voorwaarde om aan de revolutie te kunnen werken.

Verder hopen we dat de Nederlandse jongeren meer aandacht willen besteden aan Chili, het bezoeken van manifestaties en zeker is wel heel erg belangrijk dat er voor gezorgd wordt dat Chileense jongeren op scholen kunnen komen vertellen over wat er in Chili aan de hand is. Bij de plaatselijke Chilikomites kunnen ze je wel vertellen wie dat zou kunnen doen. Op deze manier hopen we te bereiken dat jongeren bewust worden van wat er allemaal in Chili gebeurt. We hopen dan dat de Nederlandse jongeren brieven willen schrijven naar de Chileense regering waarin ze dan moeten vragen of ze de politieke gevangenen willen vrijlaten. Speciaal de jongeren.

¡VENCEREMOS!
WIJ ZULLEN OVERWINNEN.

Thomaslav heeft ons zojuist rondgeleid door zijn school, een hypermoderne middelbare school in een van de na-oorlogse buitenwijken. Hij is voorzitter van de afdeling van de Socialistische Jeugd op die school. Hij praat enthousiast over de school, over de activiteiten van zijn jongerenorganisatie en de rol die zij spelen in het school-bestuur. Jadranka is minder enthousiast. Maar ja, zij zit dan ook op een ouderwetse school elders in de stad, waar veel minder kan en mag. Petrov voorziet hun verhalen van enige algemeen, politieke kanttekeningen.

Wonderboys en -girls

Praten met Joegoslavische jongeren, is praten over de praktijk van het zelfbestuur op school. Maar ook, praten over dezelfde problemen als in Nederland. Over pa en ma die zeiken als je te laat thuiskomt. Over drugs, over gebrek aan zakgeld. Kanke- ren op het feit dat er in heel Belgrado - een stad zo groot als Amsterdam - maar drie dis- ko's zijn te vinden waar je kunt swingen. Op de bekrompen sek- suele moraal.

Kortom, Joegoslavische jongeren zijn geen socialistische wonder- boys en -girls. Ze zijn veel met politiek bezig, meer dan in Ne- derland, maar willen ook wel eens dansen, drinken, praten, vrijen of alleen-zijn.

'Op onze school zitten 2300 leer- lingen, 1400 zijn lid van de Socialistische Jeugd. We zijn op alle nivo's betrokken bij het be- stuur van de school. We zitten in het bestuur, in de pedago- gische kommissie en bij de lera- renvergadering. Als een regle- ment voor de school moet worden vastgesteld, beslissen wij daarover mee. Uiteindelijk zelfs via een referendum, waarbij iedereen - leerlingen, leraren, technisch en administratief personeel en ouders - een gelijke stem heeft.'

Thomaslav ligt de werking van de direkte democratie op school toe: In Joegoslavië knokken de scholieren niet meer voor een beetje inspraak. Petrov vult hem aan: *'De Socialistische Jeugd wil de medezeggenschap van de scholieren verder uitbouwen. Daarom komen we wel eens in konflikt met leraren en ouders. Er is nu bijvoorbeeld een nieuwe wet in de maak, waarin vast- gesteld wordt dat er op scholen beslist wordt door iedereen gelij- kelijk, met een gewone meerder- heid van stemmen. Dus, als op een school-raad een voorstel meer dan 50 procent van de stemmen krijgt, is het aangeno-*

SAMENZANG ETEN EN DRINKEN MET JOEGOSLAVISCHE JONGEREN

'Begrijp me goed, dat zelfbestuur hier is heel belangrijk, 't is het meest kenmerkende aspekt van het socialistische Joegoslavië. Maar soms wordt er zoveel over gepraat, dan komt 't m'n strot uit. Zelfbestuur is geen wonderolie. Wij jongeren ervaren dat dagelijks.'

Aan het woord is een Joegoslavische scholiere van 16, Jadranka. Ze is scholingssekretaris van de plaatselijke afdeling van de Joegoslavische Socia- listische Jeugd. Samen met haar, Petrov (voor- zitter van de afdeling) en Thomaslav eten, drinken en praten we in een hotel in de Joegoslavische hoofdstad Belgrado.

men. Wij zijn daar niet zo voor. Wij willen naar een structuur waarin alleen beslissingen geno- men kunnen worden, als alle drie de geledingen op school - leraren en personeel, leerlingen en ouders - 't erover eens zijn. Op die manier kunnen we als scholieren een soort van veto- recht uitoefenen.'

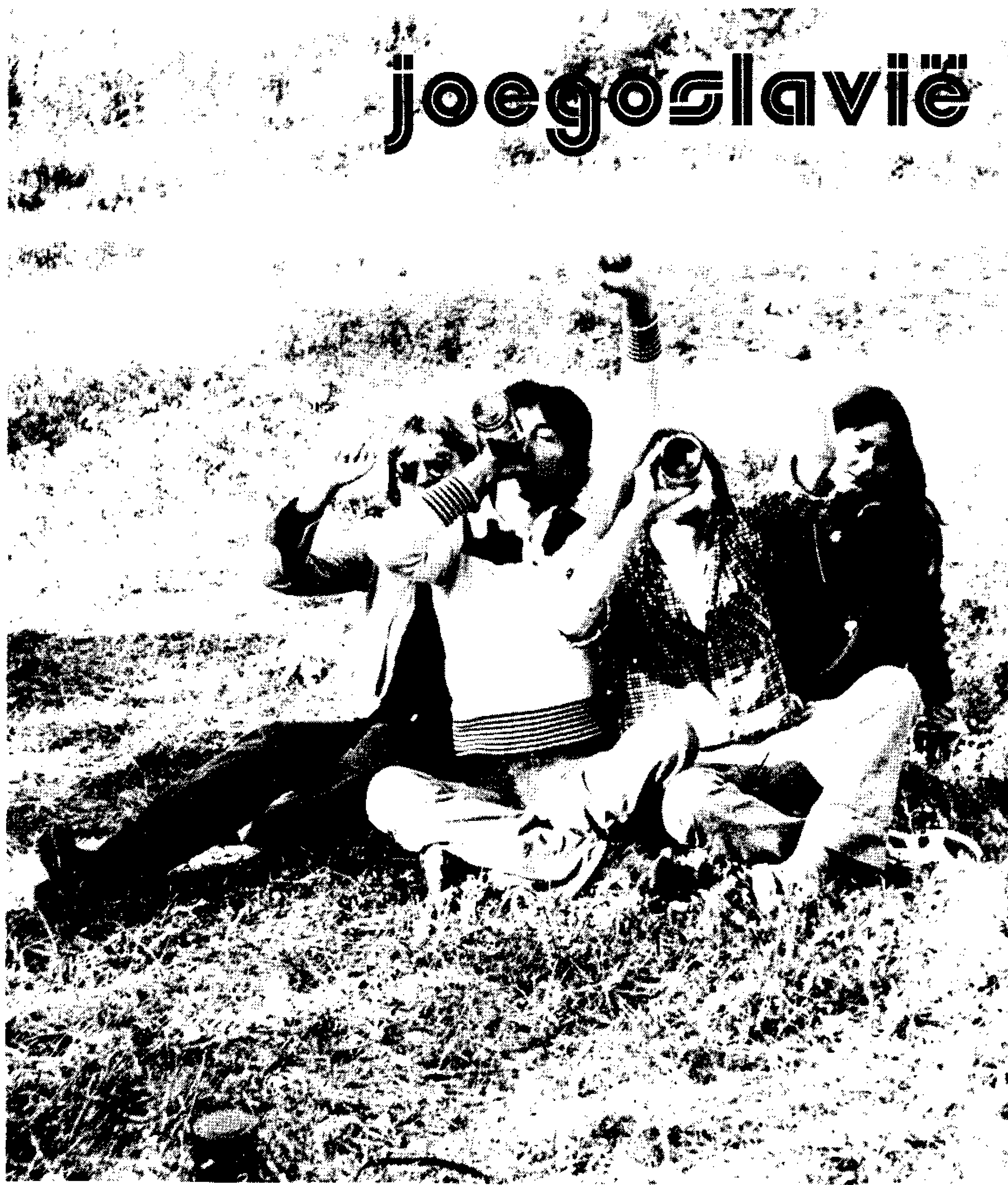
Julie hoeven dus niet ja-en-amen te zeggen. Maar je maakt mij niet wijs, dat er nooit problemen zijn tussen leerlingen en leraren. De directeur van de school deed daar toch wel al te makkelijk over, zo van: 'ach, dat zijn gewoon de bekende generatie- problemen, die komen overal voor. Maar door het zelfbeheer is daar wel wat aan veranderd, voor zelfbestuur is een andere mentaliteit nodig.'

Jadranka: *'Dat bedoel ik nou precies. Als ze het niet meer weten, beginnen ze over zelf- bestuur. Soms komt het m'n strot uit. Thomaslav heeft mooi praten, die zit op een heel nieuwe school. Ik niet, bij ons is het allemaal veel autoritairder. Trouwens, bij mij thuis merk ik ook weinig van die ándere mentaliteit van 't Joegoslavische zelfbestuur. Mijn moeder be- moeit zich met alles wat ik doe en laat, met mijn kleren, met mijn vrije tijd. Ik kwam een keertje te laat thuis, mocht ik een hele maand niet meer met vrienden en vriendinnen uit.'*

Besmuikt lachen

De Joegoslavische Socialistische Jeugd is de éniige politieke jonge- renorganisatie. Als je mee wilt praten, moet je lid worden. Van de vijfenhalf miljoen jonge- ren tussen de 14 en 27 jaar, zijn er drieënhalf miljoen lid van de Socialistische Jeugd. Som- migen alleen omdat ze lid willen worden van een hobbyclub of willen spelen in een orkestje, anderen zijn actief omdat ze zo invloed kunnen uitoefenen. Met sukses, dat blijkt op de Joego- slavische scholen. Waar hier in Nederland de scholieren-vakbon- den op moeten komen voor een aantal basis-rechten, kan de schoolleiding in Joegoslavië niet om de leerlingen heen. Al was het alleen al omdat de directeur ook door de scholieren wordt gekozen en hun dus niet al te zeer tegen zich in het harnas kan jagen. Maar betekent dat nou dat de meerderheid van de jonge- ren in Joegoslavië actief mee- werkt in de talloze zelfbestuurs- organen? Nee, ook in Joego- slavië wordt gebaald.

'En dat is logisch ook. Je kan hier natuurlijk veel. Er zijn foto- clubs, je kan in een vereniging vissen, je kan politieke meetings organiseren. Maar één ding kan je

BEVRIJDING

EXTRA EDITIE

APRIL 1980

UITGAVE PSP

WE ZULLEN HET ZELF MOETEN OPKNAPPEN

Vanuit onze leunstoel kunnen we avond aan avond op de tv de afleveringen volgen van een spannende serie. *De ondergang van de wereld - deel 1: het voorspel*. Helaas zullen de volgende delen niet meer uitgezonden worden. Tenzij we zelf de regie in handen nemen.

De serie waar het hierom gaat is namelijk geen fantasie. Het is de bittere werkelijkheid. De regie van de serie is in handen van de machthebbers van deze wereld. Van degenen die munt slaan uit het opjagen van de wapenwedloop. Van de profiteurs van het onrecht in de wereld. En van hun handlangers en zetbazen die iedere verandering in de goede richting proberen te dwarsbomen.

Als zij het hebben over vrede en veiligheid, of over rechtvaardigheid en solidariteit, bedoelen ze oorlogsvoorbereiding en geweld, uitbuiting en onderdrukking. Want daar hebben zij belang bij. Maar onze belangen, de belangen van de grote meerderheid van de mensheid, zijn geheel andere. Wij hebben er belang bij dat de volkeren van de wereld in vrede samenleven zonder elkaar met uitroeiing te bedreigen. Wij hebben er belang bij dat uitbuiting en onderdrukking overal ter wereld worden opgeheven.

Deze krant wordt in Nederland in een grote oplage verspreid. Niet alleen om te laten zien hoe de PSP erover denkt. Maar vooral om duidelijk te maken dat het *noodzakelijk is dat we massaal in actie komen*. Want wie op de huidige machthebbers vertrouwt die de wereld langs de afgrond sturen, sluit zijn ogen voor de wekelijkheid. Als we met de wereld een andere koers op willen, zullen we het zelf moeten opknappen.

De artikelen in deze krant gaan voornamelijk over de bewapening, de terugkeer van de Koude Oorlog en de strijd voor de vrede. Maar ook over de sociaal-ekonomische strijd. Op het eerste oog lijkt het of die twee onderwerpen weinig met elkaar te maken hebben. Maar volgens de PSP hebben die juist alles met elkaar te maken. Het zijn twee kanten van dezelfde strijd.

De strijd tegen de invoering van nieuwe atoomraketten heeft al suksessen afgeworpen. Maar nog onvoldoende. Die strijd moet versterkt worden voortgezet. Ook de strijd tegen de rampzalige bezuinigingspolitiek heeft nog lang niet voldoende bereikt. De onderneergering van Van Agt en Wiegel gaat nog door de crisis van het kapitalisme af te wentelen op de bevolking. Vooral de laagstbetaalden zijn het slachtoffer.

Iedereen kan een steentje bijdragen aan de strijd die nu gevoerd moet worden. Door actief te worden in zijn of haar vakbond. Door zich aan te sluiten bij een van de vredesbewegingen. Door samen te werken in een partij die zich inzet voor socialisme en vrede.

De PSP is geen partij voor rijke mensen. De PSP is dan ook niet rijk. Deze krant heeft ons veel geld gekost. Financiële bijdragen zijn welkom op postgiro 194240 ten name van PSP te Amsterdam. S.v.p. vermelden: Bijdrage kosten extra Bevrijding.

ternatief van Den Uyl werd nu in iets afgezwakte vorm door dit rechtse kabinet overgenomen. De PvdA stond nu met lege handen. Zonder alternatief.

ZWENKING NAAR RECHTS

Maar erg lang duurde deze draai naar links niet. In december '79 gingen CDA en VVD ondanks massaal verzet akkoord met de 572 nieuwe atoomraketten van de NAVO. Van Agt en zijn kornuiten voelden zich gesterkt. En draaiden naar rechts. Net als Colijn in de jaren dertig probeert dit rechtse kabinet de crisis van de kapitalistische economie te bestrijden door de lonen te verlagen en de staatsuitgaven te verminderen. Maar net als toen zal dit niet werken. De werkloosheid vermindert niet. Op 5 maart heeft dit kabinet een nieuw rot-pakket door het parlement geduwd. Dwars tegen de zeer massale akties van de FNV in. Extra bezuinigingen van 3 miljard in 1 jaar en een diktatoriale loonwet: de minlijn voor bijna iedereen! Dit is een herrezen Bestek '81 beleid. Alleen nog erger.

DRIE MILJARD EXTRA BEZUINIGINGEN

- 1500 miljoen op de rijksbegroting voor 1980
  - 200 miljoen op gezondheidszorg. Er wordt toch een eigen risico ingevoerd
  - 250 miljoen op uitgaven van gemeenten en provincies
  - 300 miljoen op de salarissen van ambtenaren. Vooral op de aanvangssalarissen van lager en middelbaar personeel
  - 750 miljoen op de sociale verzekeringen
- De uikeringsstrekkingen worden gepakt

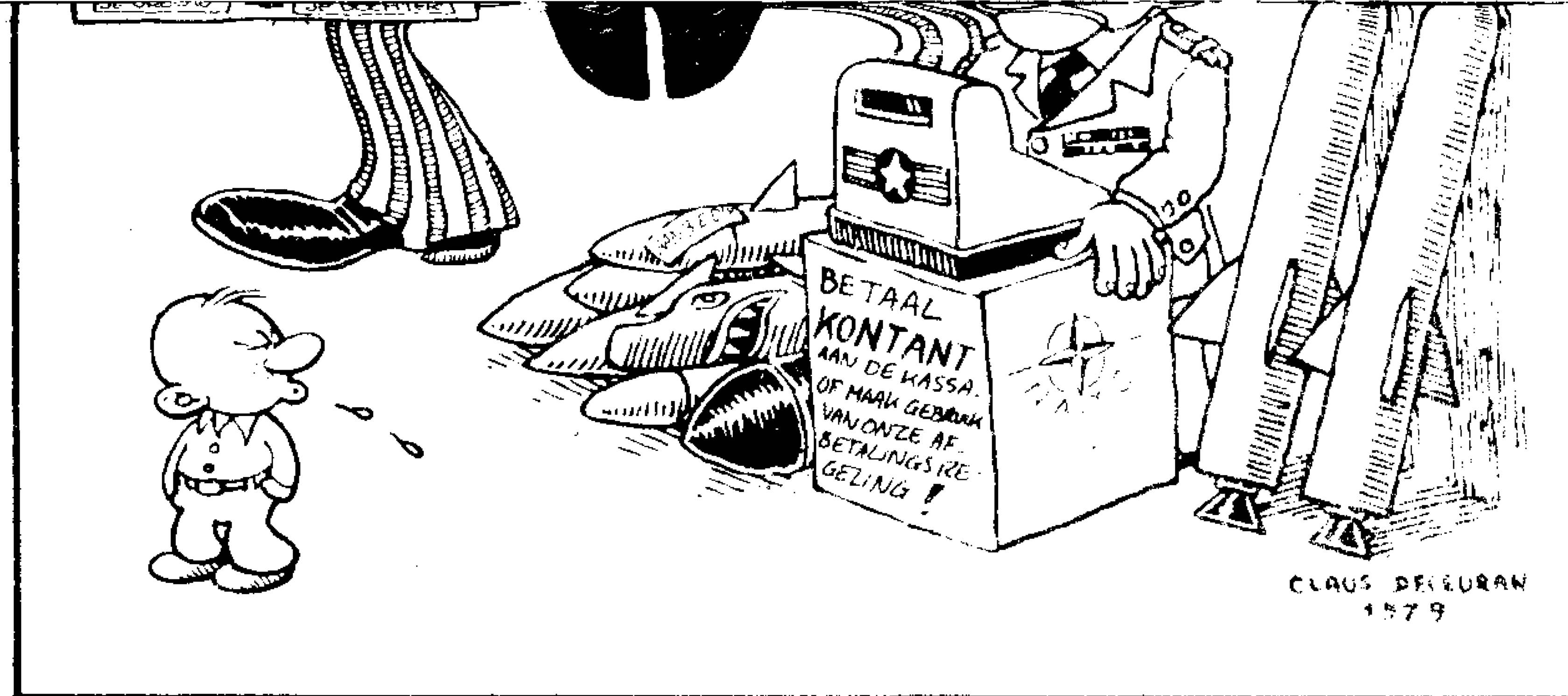
nigen op de lonen. DE MIN-LIJN VOOR BIJNA ALLE LONEN. Jan Modaal gaat er reëel op achteruit. Alleen de koopkracht voor gezinnen met het minimumloon, Piet en Mien Minimaal, blijft gehandhaafd. Maar zelfs dat valt nog te bezien. Bovendien is dit diskriminatie op grond van geslacht. Via een achterdeur wordt de gelijke beloning van mannen en vrouwen die het minimumloon verdienen ongedaan gemaakt!

DE VOLLEDIGE PRIJSKOMPENSATIE WORDT AANGETAST. De prijsstijgingen voor energie zullen niet meer vergoed worden. Dat is al bijna de helft van alle prijsstijgingen. En dat alles in een maatschappij waarin ex-minister Udink (CDA) een gouden handdruk krijgt bij zijn afscheid van bouwgi-gigant en spekulant OGEM. In een maatschappij waarin de vrije beroepen, diegenen die niet in loondienst zijn, nog altijd de bezuinigingsdans ont-springen.

Dit rechtse kabinet kan dit alles alleen maar doen door de vakbewe-ging buiten spel te zetten. Door het muilkorven van de vakbewe-ging. Maar de FNV laat zich niet mond-dood maken. Denk aan de succes-volle akties voor het behoud van de prijskompensatie in februari '77. Denk aan de massale akties op 4 maart. deze akties van de vakbewe-ging zullen ondersteund door de PSP en andere linkse partijen net zolang door moeten gaan tot dit rechtse kabinet weg is!

ANDER BELEID HARD NODIG

Elke dag dat dit kabinet langer zit is een ramp voor het land. De PSP wil snel een ander beleid. Een ander beleid is mogelijk. Want de regering geeft ieder jaar miljarden guldens weg aan de ondernemers. Ook wordt 11 miljard per jaar aan het leger en de bewapening uitgegeven.

Willen de échte demokraten opstaan

Van Agt was er als de kippen bij om de Nederlandse vakbewe-ging ondemokratisch te noemen. Ten-minste, de FNV, want het CNV houdt zich tot nu keurig aan de spelregels van Van Agt. Maar zijn die spelregels wel zo democratisch? De 'demokratische spelregels' ko-men in het kort hierop neer.

Eens in de vier jaar mogen we gaan stemmen voor de Tweede Kamer. Die vertegenwoordigt het Nederlandse volk. Bij de uitspraken van de Tweede Kamer moet dus iedereen zich neerleggen. Wie zich daartegen verzet is geen echte demokraat.

Nu is het al zo dat de regering *geregeld* uitspraken van de Twee-de Kamer naast zich neerlegt. Erg veel recht van spreken heeft Van Agt dus niet. Maar het is ook nodig te kijken waar die zogenaam-de spelregels vandaan komen en wie daar belang bij heeft.

BUITENPARLEMENTAIRE MACHT

Erg veel dingen zijn in wetten geregeld. Maar die wetten hebben geen eeuwigheidswaarde. De maatschappij verandert voortdurend, en de wetten worden daaraan aangepast. Bijna altijd achteraf. Hoe de zaken in de wetten worden ge-regeld, hangt af van de machts-verhoudingen zoals die in de maatschappij dus ook buiten het par-lement, liggen. Het parlement zelf heeft maar een beperkte macht. De grootste macht in deze maatschappij is nog altijd de macht van de ondernemers. Een *buiten-parlementaire macht*. Die macht gebruiken zij om de regering en het parlement onder druk te zettten. Ze zijn in staat ongeveer iedere maatregel die hun macht aantast te saboteren. Daar zullen ze ook niet voor terugschrikken. Het enige wat ze daar uiteindelijk van kan weerhouden, is het feit

De PSP wil een regering die steunt op de arbeidersbewe-ging. Een linkse regering zonder CDA. De PSP wil toewerken naar een regering die breekt met het kapitalisme en de bewapeningswedloop. Daarvoor wil ze met andere linkse partijen samenwerken. Voor een politiek die gericht is op socialisme en vrede. VOOR SOCIALISME ZONDER ATOOMBOMMEN.

dat ze niet de enige buitenpar-lementaire macht vormen. Er is ook nog de *macht van de arbeiders-bewe-ging*. Die is soms niet zo hecht. Kijk maar naar de verdeeld-heid tussen FNV en CNV. Maar naarmate de ondernemers het dollar maken, wordt ook de tegenmacht hechter. Vorig jaar was de FNV intern nog zeer verdeeld. Maar de bokkesprongen van dit onder-nemerskabinet hebben ervoor ge-zorgd dat de gelederen gesloten werden.

De 'demokratische spelregels' van Van Agt komen er dus op neer dat we de ondernemers vrij spel zouden moeten geven bij hun buit-parlementaire machtsvorming. Dat we ons erbij neer zouden moeten leggen dat zij de dienst uit-maken bij regering en parlement. Wat heeft dat met democratie te maken? Het zou betekenen dat een kleine minderheid het altijd voor het zeggen houdt.

de landen van West-Europa
rukken de bewapeningslasten nog
waarder dan bij ons. Het natio-
naal inkomen is daar een stuk klei-
ner en daarom gaat er naar verhou-
ding een groter deel van de koek in
de bewapening zitten.

Jarenlang probeert het Warschaupak-
t al de bewapeningsuitgaven van
het Westen in te halen en bij te
houden. In 1973 bijvoorbeeld gaf
de NAVO ongeveer 120 miljard
dollar uit en het Warschaupakt
zo'n 70 miljard dollar. Maar dat
verschil is inmiddels behoorlijk ge-
lonken. De permanente uitdaging
van het Westen heeft in de Sovjet-
Unie gunstig gewerkt voor de posi-
tie van de militair-industriële bu-
reaukratie. Haar invloed is de afge-
open jaren ongetwijfeld toegenomen.
Dank je wel NAVO.....
Na het NAVO besluit om de reële
oorlogsuitgaven met 3 procent te
laten stijgen, probeerde de Sovjet-
Unie haar bondgenoten aanvankelij-
k een reële stijging van 5 procent
op te leggen. Dat lukte wel in de
volgzame DDR, maar Polen en
Roemenië hebben zelfs de grond
van heel verstandig. Het mocht
overweegen. Kanten verzit. Dat
was politieke moed voor nodig, die
schril afsteekt bij de latte vol-
zaamheid die Van Am en Schalten
tegenover hun NAVO bazen laten
zien. Denemarken heeft de 3
procent verhoging niet geaccepteerd.
Misschien omdat Denemarken een
land is, waarin sterke linkse socialis-
tische partijen hun halzame uit-
toelener?

Bij de huidige hoogte van de mili-
taire uitgaven kan de gemiddelde
mens ervan uitgaan dat hij of zij
drie tot vier jaar van zijn of haar
leven moet werken voor de wapen-
wedloop. De wereld geeft ruim zes
maal meer uit voor het onderzoek
naar nieuwe wapens dan ten be-
hoeve van nieuwe energiebronnen.

het grondgebied van de Sovjet-
Unie tot aan de Oeral kunnen be-
reiken. Tot dusverre stonden in
West-Europa alleen kernwapens op-
gesteld met een veel geringer
bereik. De bedreiging voor de
Sovjet-Unie is nu met sprongen
toegenomen.

De bedreiging met kernwapens door
de Sovjet-Unie van West-Europa is
natuurlijk ook een weerzinwekkend
feit. Toch moet die dreiging worden
gezien als het gevolg van het vooraf-
gaande Amerikaanse initiatief om
kernwapens in West-Europa te
plaatsen. Bovendien waren het de
Verenigde Staten die drie jaar gele-
den de stoot gaven tot de huidige
versnelling van de wapenwedloop.
In de derde plaats neemt juist met
deze raketten de kans toe dat ze
gebruikt zullen worden. De kern-
wapens die nu staan opgesteld
hebben een gering bereik. Als ze
zouden worden gebruikt zou West-
Europa er zelf ook door getroffen
worden. Als er nu een kon-
flikt uitbreekt is de verleiding groot
om met de nieuwe, uiterst tref-
zekere raketten als eerste een
vermattende schietpartij tegen de
Russen te beginnen. Bovendien zien
de Amerikanen graag dat wij een
aangemoedigd zelf met de Russen
- dus zonder de Verenigde Sta-
ten - uitvechten.

NOG MEER

Het ligt voor de hand dat de Sovjet-
Unie nu alles op alles zal zetten om
haar SS-20 raketten in zo groot
mogelijke aantallen te produceren.
Bovendien weet men in Moskou
dat de kernwapen-modernisering in
de NAVO nog lang niet afgelopen
is. Er staat behalve de nieuwe
Pershing II en kruisraketten - nog
een derde middellange-afstandsra-
ket op stapel: de Long Bow. Ook
de NAVO-atoomluchtdoelraket, de

om 572 raketten in Europa te plaatsen, is de wereld een
kritische grens gepasseerd.

We zijn in een bijzonder gevaarlijk gebied terecht gekomen:
een gebied vol nieuwe politieke spanningen en dreigende
konflikten. Er zijn zelfs politieke kommentatoren die weer
hardop over oorlog denken.

Nike, wordt door een nieuwe raket
vervangen: de Patriot.

Voor de Russen lijkt nu iedere
basis om verder te onderhandelen
over de beperking van kernwapens
weggefallen.

Daarnaast blijkt de neutronenbom
toch al in West-Duitsland te zijn
opgesteld. Het Westduitse blad
Elan meldde dat in een aantal
atoomkoppen nog slechts een kap-
sule met tritium hoeft te worden

ons land zouden komen te staan.
Dat zou afhangen van de bereid-
heid van de Russen om hun kern-
bewapening te beperken, zo werd
beloofd. Maar ieder nuchter mens
zal inzien dat er onder de huidige
omstandigheden van de Sovjet-Unie
weinig te verwachten valt. Het
land voelt zich nu onzeker en aan
alle kanten bedreigd: West-Europa,
China, Japan, Verenigde Staten,
Iran.

We leven in een tijd waarin alle
registers van de bewapeningswed-
loop weer worden opengetrokken.
In Amerika gaan nu ook al stem-
men op om van de huidige span-
ningen gebruik te maken om alsnog
de neutronenbom op te stellen.

Het is nu al zeker dat Nederland
in 1981, als de beslissing over het
al dan niet plaatsen van de nieuwe
raketten moet worden genomen,
onder grote druk zal worden ge-
zet.

De PSP vindt het onzinnig en
schijnheilig om juist nu op gebaren
van de kant van de Sovjet-Unie te
gaan zitten wachten. Als we de
heilloze bewapeningsspiraal willen
doorbreken, dan zal Nederland niet
moeten afwachten.

In België wordt in mei 1980 de be-
slissing genomen over het plaatsen
van de nieuwe atoomraketten.
Ook vanuit Nederland kunnen we
de komende massale acties tegen
deze plaatsing steunen. In ons land
valt de beslissing pas in november
1981. Dat is in ieder geval ná de
eerstvolgende Tweede Kamer-ver-
kiezingen. De PSP zegt al jaren
keihard NEE tegen de almaar
voortgaande kernbewapening.
Kies voor SOCIALISME ZONDER
ATOOMBOMMEN.
NIEUWE ATOOMRAKETTEN IN
NEDERLAND? NOOIT!

SOCIALISME ZONDER ATOOMBOM

LIJST 7

PSP

De PSP werd in 1957 opgericht. Bij de eerste verkiezingscampagnes werd de leus
'Socialisme zonder Atoombom' gebruikt

KEERT DE KOUDE OORLOG TERUG?

De laatste maanden zijn de betrekkingen tussen de Verenigde Staten en de Sovjet-Unie weer gedaald tot het nulpunt. De NAVO besloot tot invoering van nieuwe atoomraketten in West Europa. De Sovjet-Unie viel Afghanistan binnen. Daarna stopten de VS graanleveranties en riepen op tot een boycot van de olympische spelen.

De terugkeer van de Koude Oorlog. De generaals in de NAVO-landen, rechtse politici, de eigenaars van de wapenfabrieken willen wel terug naar die tijd. Toen de tegenstanders van de miljarden verslindende bewapening nog gewoon ontslagen konden worden. Toen er geen massale acties waren tegen de atoomwapenwedloop. En toen zonder veel verzet elk nieuw vernietigingswapen in stelling kon worden gebracht.

De PSP wil niet terug naar de Koude Oorlog. Zij wil meewerken aan een krachtige beweging tegen de opvoering van de atombewapening in NAVO en Warschaupakt.

De PSP keert zich tegen de Russische inval in Afghanistan, net zoals zij zich keerde tegen de Amerikaanse inval in Vietnam.

Voor de bewapenaars kwam de Russische inval in Afghanistan als manna uit de hemel. Al jaren geleden, toen West en Oost praatte over ontspanning en wapenbeperking, begonnen zij met het maken van nieuwe atoomwapens. Dat waren o.a. de neutronenbom en de kruisraket.

Tegen de invoering van deze nieuwe wapens kwam de afgelopen drie jaar veel verzet van de bevolking in West Europa. Dat verzet probeerden de regeringen van de NAVO-landen nu te breken. Zij stellen dat de Sovjet-Unie alleen gestopt kan worden door de (atoom) bewapening verder op te voeren. Maar ook in de Sovjet-Unie zijn er krachten die de bewapening willen opvoeren. Daar werkt men aan de opstelling van de SS-20 raket, die met z'n atoomkoppen op West

Over de atoomraketten hoor je niet veel meer. Des te meer over de Russische inval in Afghanistan. Ook praten NAVO-funktionarissen veel over zwaardere bewapening om de gevaarlijke Russen van ons af te houden. Dat is allemaal wel eerder gezegd. Vooral in de jaren 50, de tijd van de koude oorlog.

Europa gericht is. Ook daar zijn ongetwijfeld generaals die zeggen dat de NAVO alleen met meer atoomraketten gestopt kan worden. Dat de Sovjet-Unie meer dan 200 SS-20's moet neerzetten nu in West Europa 572 nieuwe atoomraketten worden opgesteld.

Van wat er in het Kremlin gebeurt is weinig bekend. Zeker als het gaat om meningsverschillen over de inval in Afghanistan. Maar misschien is het geen toeval dat die inval begon twee weken na het besluit van de NAVO om de nieuwe atoomraketten in te voeren.

Zo spelen de bewapenaars in beide militaire blokken elkaar de bal toe. Dat gaat door totdat een van beide partijen *eenzijdig* deze noodlotsspiraal doorbreekt.

REAKTIES IN NEDERLAND

Ook in Nederland bracht de inval in Afghanistan een campagne op gang voor de versterking van de bewapening. De regering Van Agt bezuinigt op alles behalve op bewapening. Met zo'n beleid komt een flinke dosis 'verontrusting' over de inval in Afghanistan goed van pas.

Rechtse groepen proberen een klimaat te scheppen waarin een meerderheid van de bevolking 'voorrang voor defensie' aanvaardt.

Fanatieke verdedigers van 'Vrijheid en Democratie' trachtten de PSP dan ook het spreken te beletten

op een manifestatie van politieke partijen tegen de inval in Afghanistan. De PSP maakte daar duidelijk dat opvoering van de bewapening en volledige isolering en boycot van Oost Europa de kans op Russische militaire avonturen niet kleiner maakt, maar juist vergroot.

Bij de pogingen de Koude Oorlog te verheugen kijkt rechts al vooruit naar 1981. Dan zal een nieuw kabinet moeten beslissen of de nieuwe kernwapens in Nederland komen of niet. Uw stem bij de verkiezingen volgend jaar kan deze kernwapens tegenhouden. Versterking van de partijen die de atoomwapenwedloop volledig afwijzen is daarvoor nodig.

De PSP heeft de productie en opstelling van atoomwapens altijd consequent afgewezen.

ATOOMOORLOG OF SOCIALE VERDEDIGING

Nederlandse politici als Max van der Stoep (pvdA) of Van Agt zeggen dat we atoomwapens nodig hebben om onze vrijheid en democratie te verdedigen.

Vrijheid en democratie worden, volgens deze politici, door de Russen bedreigd. Als de Russen ons aanvallen moeten we zonnig met atoomwapens terugslaan. Dat is in het kort de opvatting waarop de NAVO is gebaseerd.

Een van de mogelijkheden waarmee de NAVO rekening houdt is dat de Sovjet-Unie de NAVO-atoommacht in één klap probeert uit te schakelen. Het NAVO antwoord moet dan zijn: terugslaan met een groot aantal atoomwapens en de totale vernietiging van de bevolking en de economie van de Warschaupakt-landen.

Het is duidelijk dat het terugslaan met atoomwapens na een allesvernietigende atoomaanval een zinloze daad is. Het gaat niet meer om de verdediging van de democratie, die dan niet meer bestaat. Het gaat nog slechts om vergelding die zeker stelt dat de mensheid wordt uitgeroeid.

Een andere mogelijkheid waarmee de NAVO rekening houdt is dat de legers van het Warschaupakt West-Europa zullen aanvallen. Om hun aanval tegen te houden moet de NAVO zogenaamde taktische (kleine) kernwapens gebruiken. Dit wordt ongetwijfeld beantwoord met de inzet van taktische kernwapens door het Warschaupakt. Daarmee gaat een 'konventionele' oorlog over in een atoomoorlog. De gevolgen zijn zonder meer de vernietiging van Europa.

EEN ALTERNATIEF VOOR VERNIETIGING

Tot nu toe is de verdediging van een politiek systeem, een cultuur, als vanzelfsprekend gelijk gesteld met het verdedigen van het grondgebied van een land. Nu is echter een situatie ontstaan waarin de 'verdediging' van ons grondgebied alleen maar kan leiden tot de vernietiging van de mensheid. Het is nodig een andere manier te vinden om vrijheid en democratie te verdedigen.

Een manier die het bovendien ook mogelijk maakt die vrijheid en de democratie te beschermen tegen bedreigingen van binnenuit, zoals staatsgrepen.

Ouderen onder ons, die de Tweede Wereldoorlog nog hebben meegemaakt, kennen de verschrikkingen van een bezetting. Maar zij weten ook hoe grote delen van het Nederlandse bestuursapparaat met de bezetters hebben meegewerkt. Hoewel ambtenaren zich hebben ingespannen om de bevolkingsregisters tot in de puntjes bij te houden. Ook hebben grote delen van de bevolking niet meegedaan aan enig vorm van verzet.

Bij *sociale verdediging* worden verzetstechnieken in stelling gebracht om massaal weerstand te bieden aan de onderdrukking van de bezetter.

Gegevens die een bezetter kan gebruiken worden vernietigd. Grote aantallen mensen veranderen van identiteit. In alle sectoren van de maatschappij houden groepen zich bezig met verschillende vormen van verzet. Vertragingen, het saboteren van maatregelen van bezetters,stakingen, het isoleren en uitschakelen van kollaborateurs maken daar onderdeel van uit. De verspreiding van informatie wordt georganiseerd. Bezettingstroepen worden systematisch bewerkt met het uiteindelijke doel ook het bezettende regiem aan het wankelen te brengen. *Een volk dat vastberaden is zijn vrijheid te verdedigen tegen onderdrukkers; en dat zich daar met een programma van sociale verdediging gedegen op heeft voorbereid, is voor eventuele bezetters geen aantrekkelijke prooi. In tegendeel*

Een programma van sociale verdediging vraagt veel discussies en voorbereiding in vreedstijd. Er is geen enkele reden om dergelijke voorbereidingen in Koude Oorlogs sfeer te trekken. Ze zouden juist onderdeel uit moeten maken van een programma voor democratisering van bedrijven en overheidsinstellingen. Een weerbare basisdemocratie is een alternatief voor de eindeloze miljarden verslindende wapenwedloop.

Projektontwikkelaars van de Koude Oorlog

De Nederlandse regering maakte onlangs het plan bekend om de Bescherming Bevolking (BB) op te heffen.

Daar zullen weinig mensen verdriet van hebben gehad. De BB was immers een wat wereldvreemde club, die leefde met de illusie dat er zelfs bij een atoomoorlog nog wat te redden zou zijn.

Eigenlijk wordt de BB helemaal niet opgeheven. De taken gaan over op brandweer en politie. Wiegel kan nu nog meer geld vrij maken voor de bouw van atoomschuilkelders.

Extra geld voor woningwoningwoningen (voor 300.000 woningzoekenden) is zogenaamd niet te vinden. Maar voor de bouw van deze atoom-grafkelders stond er dit jaar zo maar een half miljard op de begroting!

De PSP vindt atoomschuilkelders typische koude-oorlogs-projecten. In de Tweede Kamer diende onze partij een motie in tegen deze makabere geldverspilling. Het PSP-kamerlid Van der Spek zei bij die gelegenheid: *Terwijl de kernbewapening in toenemende mate ter discussie staat, gaat de regering ervan uit dat nog tientallen jaren lang kernwapens onderdeel van mogelijke oorlogsvoering zullen uitmaken. Daaruit spreekt niet veel*

vertrouwen in het eigen beleid om de rol van de kernwapens terug te dringen.

Toch krijgt lang niet iedereen een plaatsje in de nieuwe kelders. Het gaat hooguit om een paar honderd duizend mensen. Maar volgens de 'projektontwikkelaars van de koude oorlog' hoeft dat ook niet.

Belangrijker is, dat je met schuilkelders je verdedigingswil tot uitdrukking brengt. Het is een middel om te laten merken dat het je heilige ernst is, zei een oud-minister.

Volgens de PSP heeft ook de komst van nieuwe atoomraketten met de nieuwe atoomschuilkelders te maken. We zijn immers op weg naar een volwaardige Westeuropese kernmacht? Daar horen ook een zeker aantal echte schuilkelders bij. Om te laten zien dat je die nieuwe ra-

ketten ook echt zal durven gebruiken.....

De PSP wil een eind maken aan alle oorlogsvorbereiding. *Voor de PSP is ontwapening heilige ernst.* De beste bescherming tegen kernwapens, is volgens ons: het afschaffen van de kernwapens.

Natuurlijk vindt ook de PSP dat er veel zaken zijn die het waard zijn om verdedigd te worden, zoals het recht om democratische belangenorganisaties te vormen, om op te mogen komen voor je sociale en politieke rechten.

Maar met kernwapens bereik je dan heel weinig.

Met kernwapens, maar ook met 'gewone' wapens (die tegenwoordig bijna net zo erg kunnen zijn) kun je je niet verdedigen. Je kunt er alleen maar jezelf en anderen mee uitroeien.

De PSP kiest daarom voor een niet-geweldadige 'sociale' verdediging. Dat vraagt wel om een politiek actieve bevolking en een vastberaden strijd voor een zo groot mogelijke democratisering nu. Daarvoor wil de PSP zich dan ook volop inzetten.

Sovjet-Unie en Amerika op oorlogspad

De wereld is verdeeld in invloedssferen. De beide grootmachten, Amerika en de Sovjet-Unie, proberen hun macht vast te houden en waar mogelijk te vergroten. Daarom vinden militaire troepen van de *Sovjet-Unie* andere landen binnen. Zoals Hongarije ('56), Tsjecho-Slowakije ('68) en nu dan Afghanistan. De lijst van militaire interventies van de *Verenigde Staten* is nog langer. Ondermeer: Vietnam, Cambodja, Laos, Dominicaanse Republiek. Bovendien ondersteunt Amerika een lange rij van militaire dictators ter verdediging van het 'vrije' Westen', bijvoorbeeld Marcos in de Filipijnen, Pinochet in Chili. Vroeger de Sjah in Iran. We kunnen deze lijst nog veel langer maken.

Maar zo'n interventie-leger kan ook gemakkelijk worden ingezet in een land als *El Salvador*. Een buurland van Nicaragua. In dit land is een soortgelijke bevrijdingsrijd gaande als in Nicaragua. De Amerikaanse regering hoeft nu niet bang te zijn voor kritiek op eigen land, als ze militair interverteert. De terugkeer van de Koude Oorlog maakt dat Amerika toch makkelijker in nieuwe militaire avonturen stort. Maar er is nog een ontwikkeling bezig. De VS heeft de uitvoer van graan en technologie naar de Sovjet-Unie op gezet. De graanboycot is een *voedsel-boycot*, die voor de Sovjet-Unie niet erg effectief is. Want dat graan werd toch als veevoeder gebruikt. Alleen wat minder vlees voor de Russen dus. Maar een voedsel-boycot van een groot Derde-Wereldland kan wel zeer effectief zijn. Zo kan de VS dit soort landen op de knieën dwingen. Voor ons in Nederland gaat het erom de terugkeer van de Koude Oorlog af te wijzen. Ons fel te lijven verzetten tegen de bewapeningswedloop. En om de echte bevrijding van de volkeren van de Derde Wereld, mogelijk te ma-

ken. De PSP zal die solidariteit blijven helpen organiseren.

De 'vrijheid' van het Westen wordt met enorme onderdrukking en martelingen in stand gehouden. De terreur die daarbij gebruikt wordt in landen als Uruguay doet de behandeling van dissidenten in de Sovjet-Unie verbleken. Al mogen we nooit de terreur onder Stalin vergeten of goedpraten.

Na de grote nederlaag in Vietnam ('75) heeft Amerika - zo leek het - stilte zijn wonden zitten likken. We leven nu al weer zes jaar later. Geen plaatjes meer van napalm-slachtoffertjes op de tv. Wel van bootvluchtelingen. Ook dat helpt het verleden vergeten ....

Amerika heeft sinds april '75 niet meer militair durven interveniëren in Derde-Wereldlanden. Mede daardoor wisten Angola en Nicaragua zich te bevrijden. Daar kan uiteindelijk met de opbouw en ontwikkeling van het land voor bevolking worden begonnen. De terugkeer van de Koude Oorlog dreigt deze hoopvolle ontwikkeling af te breken.

INTERVENTIE LEGER

Onmiddellijk na de Sovjet-inval in Afghanistan heeft de V.S. de uiterst reaktionaire diktator van *Pakistan* voor enkele honderden miljoenen guldens aan militaire goederen aangeboden. Pakistan, een land dat nota bene bezig is met het ontwikkelen van een eigen atoombom. De V.S. levert daar nu zelf de grondstof, plutonium, voor. Pakistan, een land dat op zeer gespannen voet met haar buurland India leeft. Een oorlog tussen India en Pakistan is niet uigesloten. Zo'n oorlog kan gemakkelijk op een veel omvangrijker konflikt uitlopen waarbij ook de Sovjet-Unie en de VS betrokken zijn.

Zich beroepend op de Sovjet-troepen in Afghanistan heeft Amerika haar hoge bewapeningsuitgaven nog verder opgeschroefd. Ondermeer voor het vormen van een *speciaal interventieleger*. Het gaat om meer dan 100.000 man die overal in de Derde Wereld kunnen worden ingezet, als Amerika zijn 'belangen' bedreigt acht. Bijvoorbeeld haar olie-belangen in het Midden Oosten. Zelfs het inzetten van kernwapens in dit gebied wordt niet uitgesloten.

MONARCHIE OF REPUBLIEK

De PSP zal aanstaande troonsafstand niet ongemerkt voorbij laten gaan.

Op zaterdagmiddag 19 april organiseert de PSP een symposium in Krasnapolsky, Amsterdam, over het onderwerp: Monarchie of Republiek.

De PSP vindt het uit de tijd dat het staatshoofdschap erfelijk is. Dat kan gewoon niet meer. Daarom worden op zaterdagavond 30 april in Paradiso, Amsterdam, verkiezingen gehouden voor de president van de Republiek Nederland (in oprichting).

Een en ander krijgt een feestelijk karakter. 's Nachts is er dan, ook in Paradiso, een groot feest: de **NACHT VAN ORANJE NAAR ROOD**. Georganiseerd door de PSP jongerengroepen.

Let op nadere aankondigingen.

BON

De PSP geeft een tweemaal per maand verschijnend blad uit: BEVRIJDING. Leden van de PSP krijgen dit blad automatisch toegestuurd. Maar niet-leden kunnen er een abonnement op nemen.

- een BEVRIJDING en een aanmeldingsformulier van de PSP, omdat ik lid wil worden
- een acceptgirokaart voor een proefabonnement van een half jaar voor f. 10,-
- idem voor een normaal jaarabonnement van f. 30,-

Naam: .....

Adres: .....

Postcode: ..... Woonplaats: .....

uitknippen en opsturen naar: PSP, Postbus 700, 1000 AS Amsterdam

PSP POSTBUS 700, 1000 AS AMSTERDAM

onze leerlingen helpen die juiste waarden voor onze toekomst te aanvaarden, niet de waarden die eigen waren aan ons koloniaal verleden.'

Ernesti: 'Toen ik na die schooljaren weer thuiskwam ben ik maar meteen m'n ouders weer gaan helpen. Je kan het beste maar boer zijn, want als je gaat studeren verlies je onvermijdelijk het contact met je familie. Mijn ouders hebben ook altijd het land verbouwd. Bovendien, het levert genoeg voedsel op en wat geld dat ik kan gebruiken om straks voor mezelf een huis te bouwen of voor m'n ouders of om andere dingen voor mijn huis te kopen: een tafel of een fiets of zoiets.'

Dansen bij Jansen?

Ernesti: 'Waar ik me het meest aan erger is de inwijding in de kisumba. Net als alle jongens en meisjes van mijn leeftijd word ik binnenkort daarin opgenomen. Na het inwijdingsfeest betekent dat in de praktijk dat ik dan wel drie keer in de week op iemand anders z'n akker moet werken. En omdat ik voor mezelf wil beginnen heb ik daar helemaal geen zin in. Bovendien is dat inwijdingsfeest gewoon een drinkpartij en daar heeft ons land bij de opbouw niets aan. Waar zou ik trouwens al het geld voor alle pombe vandaan moeten halen?'

Op school leer je geen alcohol drinken. De opbouw en vooruitgang van Tanzania staan daar centraal en niet het vasthouden aan verspillende tradities.

Eén van de andere vastgeroeste gebruiken waar schoolverlaters zich tegen keren is het dorpsdansen, ook al zo'n traditioneel gebeuren. De meesten vinden het zonde van hun tijd en beschouwen het als hekserij. Ze maken alleen maar herrie, ze drummen wat en zingen schuine liedjes. Heel wat anders dus dan in Nederland waar op vrijdagavond elke 'fatsoenlijke' jongere in de diskotheek pils staat te hijsen.

Te 'fijn'

Een heel klein aantal jongeren gaat na de middelbare school naar de universiteit. Wanneer hij of zij het geluk heeft - het zijn overigens meer jongens dan meisjes - in te kunnen schrijven voor het Dar es Salaam-university-college, woont hij op een comfortabele kamer, krijgt goed te eten en studeert hard voor het behalen van zijn graad. Als hij die graad weet te behalen dan weet hij dat hij een aanvangssalaris zal verdienen van ongeveer 6600 gulden per jaar. Daar heeft hij naar toe gewerkt en men heeft hem aangemoedigd om daar naar te streven. Misschien willen zij ook wel de gemeenschap dienen, maar hun

idee over dienstbaarheid houdt verband met de status en het salaris, dat bij de universitaire studie naar verwachting past. De status en het salaris, waar de academische titel automatisch recht op geeft.

Hoe denken jongeren erover om verder te gaan studeren?

'Als je niet naar het voortgezet onderwijs gaat, kan je niks beginnen, je hebt gewoon de 8e klas afgemaakt en daarna raak je alles kwijt wat je van de leraar geleerd hebt, want thuis doe je niks. Daarom wil ik doorgaan met leren. Als ik de 8e klas verlaat en weer thuiskom, heb ik nog niets bereikt.'

'Iedereen die de school afmaakt, wil doorgaan. Ik weet niet waarom.'

Veel jongeren willen graag verder studeren, als ze zich in de eigen gemeenschap niet meer zo thuis voelen. Een vriend van Ernesti zegt: 'Ik ga naar het voortgezet onderwijs om meer te leren, zodat ik in de toekomst een betere baan en een hoog salaris kan krijgen. Weet je, ik wil rijk zijn en je kan in het dorp niet rijk worden: Je hebt daar alleen maar een boerderij en het duurt lang voordat je daar wat geld bij elkaar hebt. Je kan beter ander werk hebben, ik wil doorgaan en een ingenieursopleiding krijgen.'

Julius Nyerere ziet het probleem ook wel en zegt erover: 'men mag de jonge mensen om deze instelling niet veroordelen. De pas afgestudeerde heeft het grootste deel van zijn leven in afzondering doorgebracht, gescheiden van de grote massa van Tanzania. Zijn ouders mogen dan arm zijn, hijzelf heeft nooit deel gehad aan die armoede. Hij weet niet werkelijk wat het is om te leven als een arme boer. Hij zou zich meer thuisvoelen in de wereld van hen die onderwijs genoten dan bij zijn eigen ouders. Maar ook vele Tanzanianen zijn het onderwijs gaan beschouwen als iets waardoor iemand te 'fijn' wordt voor het ruwe en harde leven dat de massa in de landbouw nog steeds leidt'.

De kloof tussen het stadsleven en het leven in de kleine agrarische gemeenschappen is ook voor jongeren nog erg groot. Als je in de stad beland bent, dan blijft de band met het dorp erg belangrijk.

'Als ik een baan heb, zal ik ze natuurlijk helpen, vanzelfsprekend, als je alleen jezelf helpt denken ze: wat is er met die jongen gebeurt? Dan zullen ze denken dat... dat ik gek ben. Weet je, het hoort er toch bij dat je je verwanten helpt'.

BOUWEN AAN DE MENS VAN DE 21e EEUW

'¡Ceremos como Ché!'. oftewel: Wij zullen zijn als Ché Guevara!

In drie woorden is dat het motto van de jongeren op Cuba. Jongeren die in een land leven, wonen en werken dat niet te vergelijken is met Nederland. Immers, nog steeds behoort Cuba tot de lange rij van onderontwikkelde landen in de derde wereld. Een niet te vergelijken situatie ook, omdat het Cuba van nu, zo'n 20 jaar na de revolutie, heel doelbewust haar hoop op een betere toekomst legt in de handen van jongeren.

'De Nieuwe Mens'

Toen in 1959 het Cubaanse volk onder leiding van guerilla-strijders als Fidel Castro en Ché Guevara de wrede diktator Batista het land uitjoeg betekende dat niet het einde van de Cubaanse revolutie. Integendeel, om met de woorden van Fidel te spreken: 'Compañeros, de revolutie begint nu pas echt!' Huizenhoge problemen lagen op een oplossing te wachten. Problemen die we ook nu nog kennen van andere Zuid Amerikaanse landen: ondervoeding, analfabetisme, uitbuiting, corruptie enz.

De Cubaanse jongeren, die al in de guerilla-strijd in de bergen of in het ondergrondse verzet in de steden hadden meegevochten, kregen bij de opbouw van het land belangrijke taken.

De grote campagne ter bestrijding van het analfabetisme in het begin van de jaren '60 is daarvan hét voorbeeld. Tienduizenden Cubaanse jongeren, scholieren en studenten trokken voor maanden het platteland op om de bevolking te leren lezen en schrijven. Ook in de strijd tegen de voortdurende sabotagedaden en invalen van door Amerika gesteunde contra-revolutionairen stonden de jongeren vooraan.

Het vrijwilligerswerk, een belangrijke pijler van de Cubaanse samenleving, wordt voor een groot deel gedaan door jongeren. Ook zie je, vooral de laatste jaren, veel Cubaanse jongeren

vrijwillig enige jaren werken in landen als Angola, Nicaragua, etc. Toch realiseerde men zich steeds meer dat het oplossen van allerlei problemen alléén niet voldoende was. Wilde een samenleving werkelijk vrij en gelukkig zijn dan was het nodig om de mentaliteit van de mens volledig te veranderen. Of zoals Ché Guevara het zei: 'We zullen bouwen aan de mens van de 21e eeuw, aan ons zelf. We zullen in ons dagelijks werk, aan ons zelf bouwend, een nieuwe mens scheppen, met een nieuwe techniek.'

Jongeren serieus nemen

Als je op Cuba rondkijkt merk je de kolossale konsekwenties die deze bewuste keuze voor de Cubaanse samenleving heeft.

Aan zaken als onderwijs worden voor een ontwikkelingsland als Cuba ontzaglijke sommen geld besteed. Cultuur en ontspanning door en voor jongeren worden gestimuleerd. Voorzieningen voor jongeren zijn er volop. Jongeren worden gestimuleerd om belangrijke posities in te nemen in organisaties en bedrijven.

In organisaties als de Pioniers leren kinderen van 7 tot 12 jaar gestalte te geven aan hún Cuba. Indrukwekkend is het om te zien hoe kinderen van die leeftijd zelfstandig initiatieven nemen en verantwoordelijkheden dragen. Daarnaast bedienen ze ook nog

rustig een draaibank of gaan met je in discussie over de problemen van een land als Nicaragua. Bij dit alles dienen we voor ogen te houden dat dit ontwikkelingen zijn die niet, zoals in Nederland vaak het geval is, voorbehouden zijn aan kinderen uit betere milieus, die niet toevallig op progressieve, moderne scholen terecht komen. Nee, het gaat erom dat, zoals Fidel het zegt, alle Cubanen zonder uitzondering zowel hoofd- als handarbeid verrichten. Iedere denker moet een arbeider en iedere arbeider moet een denker worden.

Nog problemen genoeg

Natuurlijk loopt zo'n proces als op Cuba niet zonder problemen.

Telkens weer worden de Cubanen gekonfronteerd met nieuwe problemen waar zij hun eigen oplossingen voor moeten verzinnen.

Logisch dat hierbij fouten worden gemaakt. De Cubanen proberen echter een samenleving op te bouwen waarin deze fouten doelbewust ter discussie staan om ervan te leren. Gemaakte fouten worden in het openbaar besproken op scholen, universiteiten, fabrieken, instellingen, etc. Dit alles onder het motto: wij zijn bezig met onze revolutie, wijzelf zullen dan ook de voortgang van onze revolutie moeten bewaken.

Hetzelfde geldt voor de problemen van jongeren, welke er zeker genoeg zijn. Veel jongeren van nu hebben immers de beginjaren van

revolutie niet bewust meegeemaakt. Veel van de verworvenheden van de revolutie zijn voor hen 'normaal' geworden. Dit ondanks de grote moeite die het land zich nog steeds moet getroosten om het hoofd boven water te houden. Veel Cubaanse jongeren verlangen onder invloed van Amerikaanse propaganda en door het contact met buitenlandse toeristen naar meer luxe artikelen zoals spijkerbroeken, platen, horloges, etc.

Zaken waar een land in ontwikkeling als Cuba niet altijd aan kan voldoen. De Cubanen onderkennen deze problemen van jongeren echter terdege. Maar, zeggen ze, gelukkig is het niet zo dat deze toch vrij kleine groepen jongeren niet meer achter de revolutie staan. We zullen

echter nog meer dan al gedaan wordt de gang van zaken in het land moeten doorpraten en bespreken.

Een proces dat we in vertrouwen tegemoet kunnen zien. Immers, Cuba blijft een land waarin jongeren wél serieus worden genomen.

Mensen die meer willen weten over Cuba kunnen zich wenden tot Venceremos, vriendschapsvereniging met Cuba, postbus 590, Utrecht. Tel. 030 - 888339 of 020 - 925050 tst 30.

Zijn er jongeren in China?

Niet helemaal een rare vraag. Want hoewel ongeveer 200 miljoen Chinezen jong zijn (zeg tussen de 12 en 22 jaar) vormen ze niet zo'n afzonderlijke groepering als in Nederland en andere Westerse landen.

Dat is niet typisch Chinees; in alle landen waar de meeste mensen in de landbouw werkzaam zijn is dat het geval. In de geïndustrialiseerde landen zijn er jongeren die studeren of die wat losse baantjes hebben; en er zijn 'volwassenen' die een 'echte' baan hebben.

ONDER DE DUIM ! ?

In agrarische maatschappijen zoals in China, moet iedereen, jong en oud, meehelpen. Vooral bij het binnenhalen van de oogst. Alleen in de grote steden als Peking of Sjanhai vormen jongeren een duidelijke groep. Bijvoorbeeld door hun kleding (meisjes met permanent en enige make-up) en doordat ze op bepaalde plekken veel te vinden zijn, zoals in Sjanhai langs de rivier (vooral verliefde paartjes). Jongens zijn in China dus niet zo'n duidelijk te onderscheiden groepering. Dat komt ook doordat het gezin heel anders in elkaar zit dan in Nederland. Een gezin bestaat niet alleen uit ouders en en niet-getrouwde kinderen, maar ook de grootouders horen erbij en soms gehuwde kinderen. Dat jongeren allerlei dingen zelf regelen is in China niet gebruikelijk. Het is heel normaal dat de ouders en de grootouders belangrijke beslissingen voor hun kinderen nemen. Ook dit is niet typisch Chinees, maar een verschijnsel dat in de meeste agrarische gemeenschappen voorkomt.

Om de huidige Chinese maatschappij te begrijpen moet je dan ook in eerste plaats kijken naar het overwegend agrarische karakter van China. In de tweede plaats naar de Chinese cultuur en

traditie. En pas in de derde plaats naar het socialistische systeem.

Onderwijs

In het oude keizerrijk was het Chinese onderwijs in feite alleen voor zonen uit de ambtenaren-elite. Boekenwijsheid stond voorop, handvaardigheden en praktische kennis werden veracht. Ook in de eerste jaren na de Revolutie bleef deze situatie bestaan. Onderwijs was nog steeds het middel om later tot de upper-ten te kunnen behoren, niet langer de Keizerlijke ambtenaren-elite, maar de top van het partij-apparaat (de hoge kaders).

In het jaar van de Grote Sprong Voorwaarts (1958) gaf het Centraal Comité van de Chinese Communistische Partij (CCP) de volgende verklaring uit: 'Wij zijn van mening dat de enige methode voor een veelzijdige opleiding van mensen is (...) het combineren van onderwijs met produktieve arbeid.' Als studenten en docenten regelmatig in een fabriek of op het land werkten, zouden ze zich niet meer superieur voelen en zouden ze leren hoezeer hun levens verbonden zijn met het produktieproces. Het was toen ook een economische noodzaak om zoveel mogelijk mensen in de produktieve arbeid te betrekken. Scholen begonnen met hun eigen boerderijen en fabriekjes. Fabrieken en landbouwkoöperaties begonnen met hun eigen scholen. Deze aanpak in het onderwijs werd in de Culturele Revolutie (1966) één van de belangrijkste politieke doelstellingen. Het was dan ook in de Culturele Revolutie dat de jongeren voor het eerst als een aparte groepering werden gezien. Volgens Mao waren de jongeren nog niet aangetast door de feodale en kapitalistische mentaliteit. Ze werden opgeroepen om de bestaande ideeën en structuren te bekritisieren en China met een golf van vernieuwing en revo-

lutionair enthousiasme te overspoelen.

Ze werden de Rode Gardisten genoemd, die van stad naar stad en van dorp naar dorp trokken om de kapitalistische tendenzen aan de kaak te stellen. Daarbij werd niet altijd even zachtzinnig opgetreden, zoals later bekend werd. Ook hadden de Rode Gardisten vaak de mentaliteit van 'wij zullen wel even vertellen hoe het échte socialisme eruit moet zien'. Daarom heeft Mao hen al spoedig bekritiseerd en hen opgeroepen om te leren van het volk in plaats van hen te veel terecht te wijzen. Mao zei later dat de Culturele Revolutie voor 70 procent goed en voor 30 procent slecht was.

Slogans

In China worden ook in de politiek standpunten vaak herleid tot slogans. De tegenstanders van de Culturele Revolutie zeiden: 'het maakt niet uit of een kat rood of zwart is, als zij maar muizen vangt.' De (extreme) voorstanders kwamen met slogans als: 'het maakt niet uit of een trein op tijd rijdt, als hij maar socialistisch is', of 'eerst het socialisme, dan pas een hogere produktie, want in het socialisme daar gaat de produktie vanzelf omhoog'. In het onderwijs werden in die dagen heel wat zaken overhoop gehaald. Examens werden afgeschaft. Jongeren in de steden trokken het platteland op. Leraren werden ontslagen en tot lichamelijke arbeid aangezet. Kennis was niet meer belangrijk, het ging om de 'juiste' politieke houding.

De voorzitter spreekt

Hoe dat die juiste politieke houding eruit ziet hangt helemaal af van wie er op dat moment voorzitter van de CCP is. Werd er eerst nog gezegd dat er woorden tekort zijn om Mao's

Andy Mackay, gitarist van Roxy Music is in China geweest en heeft over de Chinese popmuziek het volgende te melden:

'Ik vind dat de hedendaagse Chinese muziek op geen enkele manier te vergelijken is met de popmuziek in het westen. De wezenlijke waarde van rock 'n roll - het in opstand komen van de jeugd - en pré-rock 'n roll - het opstaan van de zwarten tegen de blanke maatschappij in Amerika - dat vind je niet in de Chinese muziek. Muziek in het westen, zelfs moderne klassieke muziek, is veel gevarieerder dan in China. Op dit moment is die verscheidenheid in China onmogelijk; gedeeltelijk vanwege de beperkte beschikbaarheid van opnamestudio's. Daarbij komt de vraag hoeveel Chinezen over de apparatuur beschikken om platen te draaien. We hebben dus te maken met een situatie, waarin veel muziek nog live wordt uitgevoerd.

Het zich herhalend ritmisch thema, dat rockmuziek heeft, is denk ik verwarrend voor mensen die gewend zijn te luisteren naar een soort muziek, waarin bovendien het slagwerk een andere functie heeft (het wordt gebruikt voor dramatische effecten e.d.).

Een ander aspekt dat voor Chinezen erg verwarrend zal zijn, is het volume van de rockmuziek. Echt, ik vond het altijd erg moeilijk om aan Chinezen uit te leggen, waarmee ik precies mijn brood verdien. Ze konden het moeilijk begrijpen.'

grootheid te beschrijven, nu Tsjeng Tsiao Ping aan de macht is, is Mao nog maar voor 40 procent goed geweest en zijn Rode Boekje deugt ook al niet meer.

De Bunnikzijde van de cultuur

Het Utrechts Nieuwsblad noemt het de 'Bunnikzijde van de cultuur', De VVD spreekt van 'terroristen' en voor menige politiehond is het een smakelijk hapje. We hebben het over het 'Komité Tivoli Tijdelijk' dat nu al weer meer dan een jaar geleden de strijd aanbond tegen de schrijnende ruimtenood die de Utrechtse cultuur teistert. In Utrecht bestaan zo'n 50 popgroepen, een groot aantal jazzgroepen, drie opera- en operettegezelschappen, minstens tien tamboer- en majoretten-corpsen, twee filmkollektieven, één theater en 75 beeldende of andere kunstenaars die in akute ruimtenood verkeren.

Er zijn geen of zeer ongeschikte ruimtes voor uitvoeringen en repetities. Groepen die wel ruimte hebben moeten daar meestal dik voor betalen en kunnen dan vaak hun instrumenten en uitrusting niet veilig opslaan. Toch slaagde de cultuur-wethouder Van der Molen er een jaar geleden nog in om glashard te beweren dat van ruimtenood geen sprake is. Intussen weet hij ook wel beter.

Op de avond dat het peperdure en elitaire Muziekcentrum Vredenburg door Trix en Claus ingeluid werd kraakte het Komité Tivoli Tijdelijk het leeggekomen gebouw Tivoli. Dat gebouw, waar veel in ruimtenood verkerende groepen onderdak hadden kunnen vinden was in de ogen van de gemeente niet meer nodig en kon dus gesloopt worden. De kraak was een groot succes. Op de twee avonden dat het gebouw bezet werd gehouden kwamen duizenden Utrechtse jongeren swingen en feestvieren.

Hondebeten

Dat zou de eerste van een lange serie kraakacties worden. Nadat het Tivoligebouw afbrandde, een 'ongelukje' bij het slopen, richt-

ten de akties zich vooral op het opnieuw in gebruik nemen van de grote zaal van het NV-huis. Deze zaal, in een groot pand aan de Oudegracht, is buitengewoon geschikt voor popconcerten en soortgelijke toestanden. Hij lijkt in de verte op de zaal van Paradiso, er kunnen zo'n 1000 mensen in en..... staat al tien jaar leeg. Een eerste bezetting ervan vermocht de gemeente niet overtuigen; de zaal zou brandgevaarlijk zijn en er zou veel geluids-overlast voor de buurt bestaan. Op het idee daar wat aan te doen kwam men echter niet. In oktober werd de grote zaal daarom opnieuw bezet, nu met de bedoeling om er een week lang elke avond noodlijdende Utrechtse groepen hun kunsten te laten vertonen. Zover kwam het echter niet, in de vroege morgen van de tweede bezettingsdag werd het gebouw door de politie ontruimd. De avond daarop werd uit protest de kleine zaal van het Muziekcentrum gekraakt. Terwijl binnen de 150 bezetters trachtten te onderhandelen met burgemeester Vonhoff (die die avond toevallig in de grote zaal aanwezig was) kregen de honderden sympathisanten die buiten stonden het aan de stok met de poli-

tie. Menig demonstrant liep daarbij fikse hondebeten op. Nog diezelfde avond werd het Muziekcentrum vrijwillig ontruimd.

In het begin van de daarop volgende week begon de gemeente met het dichtmetselen van de zaal in het NV-huis. Dit gebeurde nogal rigoreus, zo werden o.a. de verwarming en de nog vastzittende stoelen gesloopt. Voorwaar een voortvarende aanpak van de ruimtenood!

Voor de PSP-fractie in de Utrechtse raad was dit aanleiding om in een interpellatie stopzetting van de sloop te eisen. Een motie, waarin dit gevraagd werd, werd afgestemd. Wel aangenomen werden moties waarin gevraagd werd om op korte termijn een inventarisatie van de ruimtenood te maken en om te zien naar mogelijkheden om in elk geval tijdelijke voorzieningen te treffen. Het kollege van B en W dat inmiddels tot de ontdekking was gekomen dat er ruimtenood bestond, zegde toe met een nota te zullen komen. Om de druk op de ketel te houden kwam Tivoli Tijdelijk nog een keer in aktie tijdens de kerstnacht.

Geheime nota

Die nota is inmiddels uitgekomen. Ondanks het feit dat die eigenlijk een tijdje geheim moest blijven cirkuleerden al snel een aantal exemplaren. De nota geeft een uitgebreide opsomming van de ontdekte ruimtenood en een veel kortere van mogelijke oplossingen.

Is dat deel van de nota nog vrij concreet, als het gaat om het maken van plannen om werkelijk iets aan de ruimtenood te doen wordt het stuk ineens veel vager. Echt soelaas op korte termijn wordt op één geval na, niet geboden. Van de grote zaal van het NV-huis wordt gezegd dat die voor zo'n 4,5 miljoen gulden geschikt voor gebruik gemaakt kan worden. Bij specificatie daarvan blijkt dat minstens 30 procent van dit bedrag nodig is om de schade die bij het dichtmetselen is ontstaan te herstellen. Verwacht wordt dat de zaal in het najaar van 1982 weer in gebruik gesteld kan worden. Ook andere alternatieve mogelijkheden worden even voortvarend behandeld, zodat het er naar uitziet dat we de eerste paar jaar nog niet uit de problemen zijn. De akties zullen dus nog wel een tijdje doorgaan.

DE DIENSTPLICHT

Op de dienstplichtdag die de PSP JG op 23 februari in Tilburg had georganiseerd is stevig gediskussieerd over allerhande zaken die te maken hebben met dienstplicht en dienstweigeren. Vier organisaties die zich hiermee bezighouden waren hiervoor uitgenodigd: de Vereniging voor Dienstplichtige Militairen (VVDM), de Bond voor Dienstplichtigen (BVD), Vereniging Dienstweigerers (VD) en Onkruid. Door hun aanwezigheid werd het ons duidelijk waar ze zich precies mee bezig houden.

De VVDM houdt zich in de eerste plaats bezig met de belangenbehartiging van dienstplichtigen op materieel en juridisch vlak. De VVDM is niet pacifistisch of anti-militaristisch. Toch zijn zij niet zuiver met vakbondswerk bezig maar ook politiek. Een voornaam streven van de VVDM is dat de krijgsmacht vermaatschappelijkt moet worden; zij willen daarmee zeggen dat het leger niet langer een eilandje in de maatschappij mag zijn. Op de dag werd nog eens onderstreept dat het voor dienstplichtige soldaten erg belangrijk is om lid te zijn van de VVDM. De BVD is geen vakbond hoewel ze wel samen met de VVDM vakbondsactiviteiten onderneemt. Hun leden zijn allemaal lid van de VVDM en werken binnen de VVDM. De BVD is een duidelijk politieke organisatie; ze stelt dat het leger in dienst staat van het kapitaal en niet zoals zij dat zouden willen van het volk. De BVD stelt dat zij anti-militaristisch is, hoe ze dat moet rijmen met het in dienst gaan is natuurlijk de vraag.

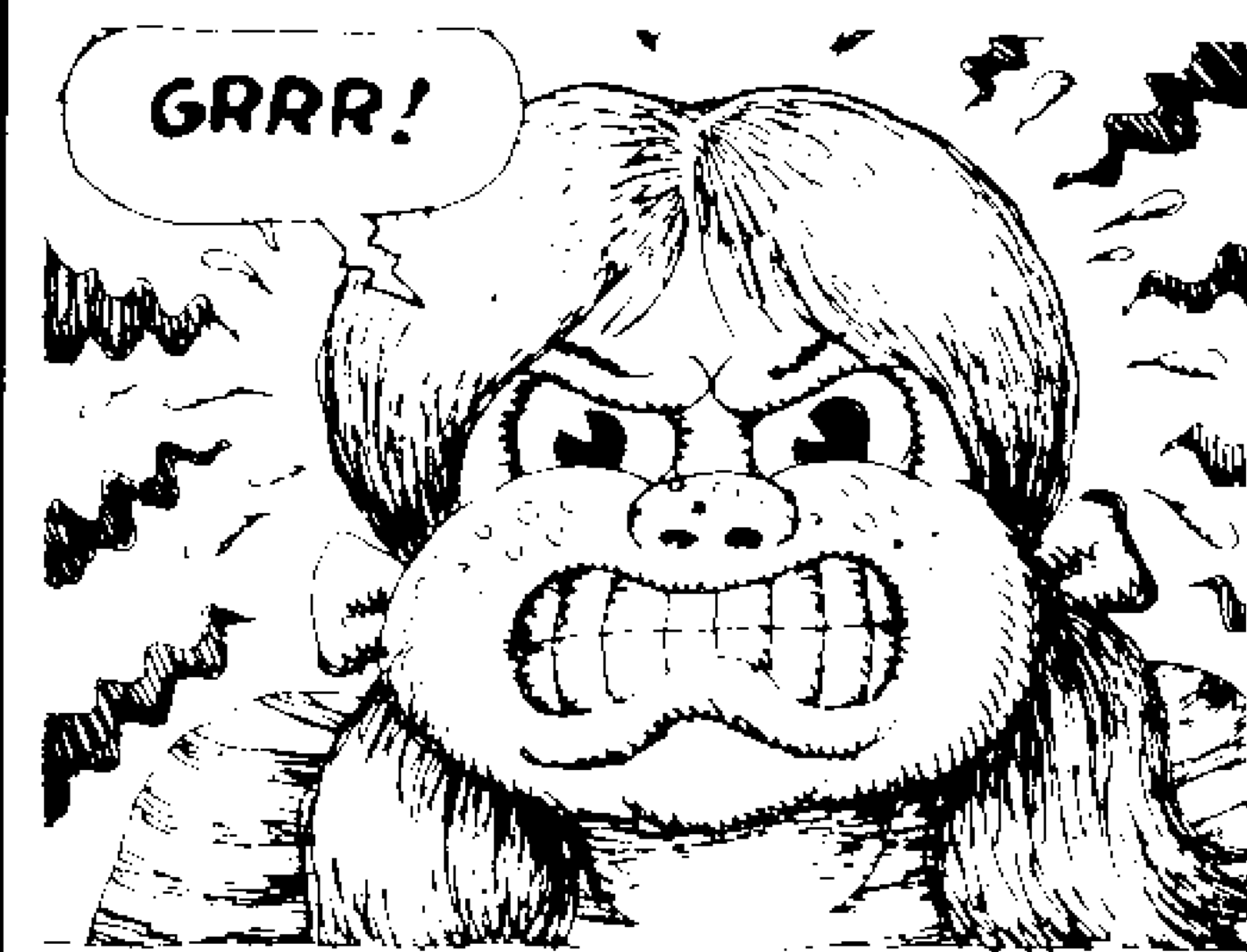
Een ander aktiepunt van de BVD is dat Nederland uit de NAVO moet. Tijdens een forumdiskussie die de dag af sloot zei de vertegenwoordiger van de BVD dat de BVD selektief pacifistisch is, maar wat we daaronder moeten verstaan is niet geheel duidelijk geworden.

De VD is een pacifistische organisatie die het leger verwerpt, ze gaat er vanuit dat een maatschappij zonder geweld alleen kan bestaan als deze socialistisch is. De VD is primair een belangenorganisatie die mensen begeleiding geeft als ze willen gaan dienstweigeren. Er bestaan binnen de VD verschillende werkgroepen die zich met verschillende zaken bezig houden. Zo is er een groep die zich bezig houdt met keuringsweigeren en een groep die zich bezig houdt met het weigeren van de laatste 5 maanden van vervangende

dienst. Een paar aktiepunten zijn: vervangende dienst in overeenstemming met je bezwaren en de tijd dat je vervangende dienst moet doen even lang als de gewone dienstplicht.

Onkruid is een anti-militaristische organisatie. Ze zeggen zelf niet pacifistisch te zijn. Het totaalweigeren staat niet meer voorop bij Onkruid, maar ze willen gewoon alle militaristische verschijnselen in de maatschappij aantonen; dit doen zij op een ludieke manier. De akties die zij voeren lokken echter wel geweld uit van de kant van de overheid.

PSP-jg UITGAVEN

Informatiefolder 0,25

jongerenkranten met thema's:

(minderjarigheid) nr. 5	0,15
(popmuziek) nr. 7	0,30
(europa) nr. 9	0,30
(platteland) nr. 10	0,15
(sport) nr. 11	0,15
(huisvesting) nr. 12	0,30
(soc. landen) nr. 13	0,30
map popmuziek en politiek	1,50
affiche psp jg	0,25
slogan-affiche psp jg	1,50
grote psp jg-button	1,50
linksomkeert! (alles over dienstweigeren)	3,00
brochure jongeren-huisvesting	4,00

Bij bestellingen nog geen geld overmaken; de prijzen zijn zonder portokosten, die worden ekstra in rekening gebracht. Bestellen kan bij psp jg, postbus 700, amsterdam, of per telefoon: 020 - 267374.

ons hoofd, swingden we 's avonds op de muziek van Bots en Braak.

Een uitvoerig verslag is verkrijgbaar bij de PSP-jg, postbus 700, Amsterdam.

En ze lokken ook veel anti-gevoelens op bij de mensen die met deze akties direkt dan wel indirekt worden gekonfronteerd. Verder kwam er op de dag de vraag naar voren of de akties zelf wel pacifistisch zijn en of ze wel iets uithalen. En met al deze informatie in

EEN AFSPIEGELING DER JEUGD

Er is eindelijk weer een ruchtmakende Nederlandse speelfilm. Spetters. Volgens de bijbehorende publiciteitscampagne 'Kei-hard en romantisch'. Volgens een aktiegroep die speciaal tegen deze film werd opgericht is het een weerzinwekkende vertoning. De PSP JG-filmrecensent is zelf gaan kijken.

Van het begin af aan hing er zo'n uitgelaten sfeer in de uitverkochte zaal. Iedereen had wel eens over de film gehoord dankzij de 'aantrekkelijke' publiciteit.

De film bestaat eigenlijk uit twee delen, namelijk hoe een vriendenkliek, bestaande uit een paar 'gezonde' Hollandse knapen, ontstaat, hoe ze hun vrije tijd en hun liefdesleven invullen. Het tweede deel bestaat uit het uiteenvallen van deze klub en hoe ze bij een nare aangelegenheid te pas komen. Anderhalf uur lang over hoe jongeren de tijd doorkomen: in stampvolle

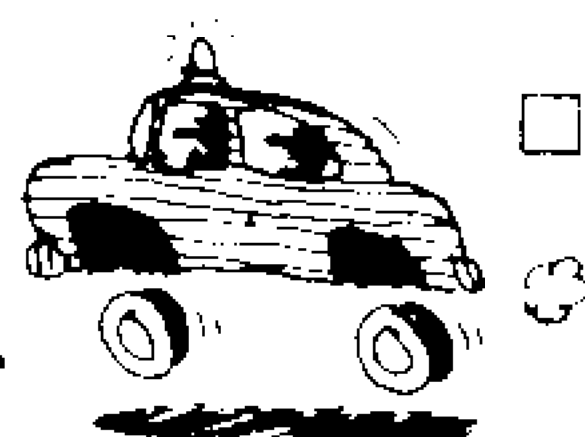
dicotheken, herrieschoppen, de drankwagen uithangen, naaien, homofielen in elkaar timmeren. Doet zo een doorsnee jongere? Me neus!

Uit woede over deze rotfilm is er een aktiegroep opgericht. Deze groep pikt het niet dat een dergelijke film vertoond wordt. In Amsterdam hebben ze met pamfletten voor de ingang van bioskopen gestaan en hebben ze met bezoekers gediskussieerd over verschillende punten die in de film naar voren kwamen, zoals het diskrimineren van homoseksuelen, buitenlanders en vrouwen.

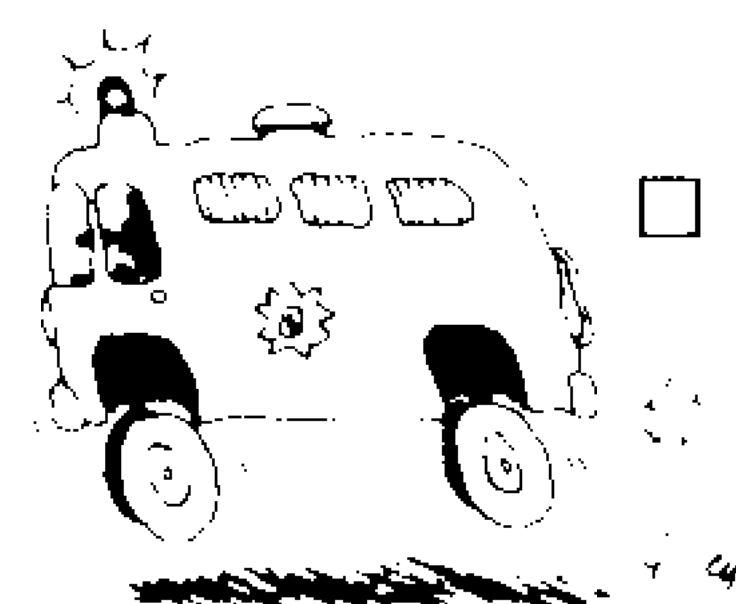
Jammergenoeg valt zo'n film niet dood te zwijgen, daar zorgt de kommerciële filmbizz wel voor. Hopelijk is met dit stukje niemand nieuwsgierig gemaakt. Naar Spetters toegaan is het weggoien van zeventijftig en het spekken van toch al gevulde filmproducent-zakken.

Jack

Ik wil

Informatie over de PSP-JG (kruis aan wat je wil)

Lid worden van de PSP-JG

Bonnetje

Naam: .....

Adres: .....

Postcode: .....Woonplaats: .....

Geïnteresseerd in: .....

Opsturen aan: PSP-JG Postbus 700 Amsterdam

MET BOMMEN KUN JE GEEN MENSEN VEROVEREN

Een tweede Koude Oorlog, de mogelijkheden van een Derde Wereldoorlog. Nationaal en internationaal wordt daarover gediskussieerd. Oudere mensen hebben dit soort zaken *aan den lijve* ondervonden. Hun ervaringen kunnen jongeren wat te zeggen hebben. Daarom gingen wij eens praten met mevrouw van de Wal-Svensson. Een leerzame en boeiende ervaring. Een pacifiste in hart en nieren en ondanks haar leeftijd een enthousiaste vertelster: *'Ik zou er wel een heel lang boek over kunnen schrijven'*.

We zochten haar op in haar woning in Hoogkerk (Groningen), vlakbij de met sluiting bedreigde strokartonfabriek De Halm.

We praten met haar over haar ervaringen over haar Duitse tijd, de opkomst van het nationaal-socialisme, de Koude Oorlog en de vredesbeweging.

'Vanaf 1938 begon de stille oorlog met geweld, onderdrukking, moord en doodslag.

Saalschlachten noemden wij dat toen: de Nazi's stormden de zaal in als kommunisten, socialisten, wie dan ook een vergadering hadden. Dan werden die mensen uitgemoord; dat hebben we allemaal meegemaakt. In 1933 werd mijn werkgever, een leraar op een jongensgymnasium, eruit gesmeten omdat hij socialist was geweest. Ik zat toen in een kring van intellectuelen, socialisten. Dat was in een wijk in Hamburg. Er waren ook kunstenaars bij. Het waren prachtmensen, onze geestverwanten. We kwamen bij elkaar om te muciseren, boeken te lezen, discussies te houden en langzamerhand werd dat allemaal onmogelijk gemaakt. Twee mensen zijn later omgekomen. Eén heeft zich in een kamp opgehangen, de ander is door de Gestapo vermoord.

In '35 kwam ik in een klubje, dat zich Unionklub noemde, Weltklub Union. Het was een illegaal groepje, dat in 1936 werd opgerold. Die ervaringen, daar zou ik het liefst over vertellen, want de mensen moeten ook zien dat de Duitsers niet allemaal Nazi's waren.'

U bent vooral na de Tweede Wereldoorlog actief geweest in de vredesbeweging.

Ja, in 1963 hebben we het komitee voor de vrede opgericht. In 1960 was daar de *protestmars Washington-Moskou* aan vooraf gegaan. Toen zijn we in Amerika gelopen van Washington naar de kust, overgestoken naar Engeland en toen naar Frankrijk, maar daar zijn we geweigerd. Via België zijn we naar het drielandpunt bij Vaals gelopen; daar sloten de Nederlanders die vanuit Amsterdam waren gekomen zich aan. We zijn toen naar Duitsland doorgaan tot halverwege de DDR. Daar werden we geweigerd. We zijn naar Tsjechoslowakije uitgeweken en door Rusland in Moskou aangekomen. In Moskou hebben we openlijk mogen praten met studenten van de Moskouse universiteit. Toen gebeurde het dat regeringsambtenaren de mensen van de vredesmars het woord wilden ontnemen. Waarop de studenten als één blok zijn opgestaan en hebben gezegd: nee, laat ze uitpraten. En dat is gebeurd ook. Dat was eigenlijk de eerste keer, dat mensen van buiten het oostblok openlijk mochten praten in Moskou.

Was er een direkte aanleiding om de mars juist op dat moment te organiseren?

Het ging erom de mensen eindelijk eens bij elkaar te brengen en om te bewijzen, dat de vredeswil wel degelijk leefde, internationaal. Dat de internationale vredesbeweging tegen de oorlog wilde vechten. Geweldloos, om te bewijzen dat het geweldloos kan. Een voorloper van de beweging van Martin Luther King. Alles om te bewijzen dat je met de Russen ook kunt praten en niet alleen over bewapening. En dat is dus bewezen!

Daarna is de eerste *paasmars* georganiseerd. Zij hebben mij gevraagd om dat ook weer te doen, na de goede samenwerking daarvoor. De *paasmars* is internationaal doorgevoerd, in Duitsland was ze eerder dan in Nederland. Ik zat in het komitee met *Hans Bruggeman* en *Rien Kluter*, die samen met *Cor Hoek* ook de organisatoren waren van het Nederlandse gedeelte van de internationale vredesmars. Hans Bruggeman was een van de oprichters van de PSP en jarenlang sekretaris.

Het begin van de jaren '60 vormde het hoogtepunt van de koude oorlog. Wie heeft die koude oorlog nu veroorzaakt?

De Amerikanen hebben meer schuld dan de Russen. Ze hebben de bewapening in Europa doorgedreven tegen de Russen. Ze hebben de hele propaganda tegen het Russische regime en de Russische situatie gericht. De kommunistenjacht, McCarthy, de Amerikanen hebben nooit verleerd de kommunisten te haten. Ze hebben er geen les uit getrokken dat ze fout geweest zijn. Ze hebben ook niet geleerd van de fouten in Korea, Vietnam of waar dan ook. De koude oorlog was gewoon iets dat wel moest, omdat de bewapening door moest gaan. De grootindustrie, de politici, de machthebbers moeten conflicten hebben. Hebben ze die niet, dan moeten ze die maken. Want de wapenindustrie moet doorgaan. Daar wordt dik aan verdiend.

Welk oordeel heeft u over de Russische interventie in Afghanistan?

Ik zie het zo, dat ze hele strek onder controle willen hebben voor er ongelukken gebeuren.

En daarom gebruiken ze machtsvertoon. Ik geloof niet dat dat zoveel te maken heeft met hun expansiedrang of met agressie.

Ze hebben in eigen land nog veel te veel te doen. Ze hebben zoveel te verliezen gehad, zoveel land was er vernietigd. In Amerika hadden ze een Marshall-plan. Die hadden geld, en geen verliezen dan soldaten, vliegtuigen e.d. geleden. Maar ze hadden geen land verloren en er was geen land vernietigd, zoals in Rusland. De Amerikanen zijn met een Marshall-plan gekomen om Duitsland weer op te peppen. En waarom? Duitsland moest een bolwerk worden tegen de Russen. Ze konden de Duitsers niet aan hun lot overlaten. De hele economie van nu is gebouwd op het Marshall-plan, daardoor kwam Duitsland weer op de been.

Rusland heeft nota bene nog nooit een aanval gedaan. Ze is altijd aangevallen, door Japan, Duitsland, noem maar op. Ja, na de oorlog hebben ze wel aanvallen gedaan, in Hongarije, Polen, Tsjechoslowakije. Maar toen is Amerika begonnen zich te bewapenen tegen Rusland, terwijl ze toch samen tegen Hitler hadden gevochten. Dat is alleen al krankzinnig.

Wat vindt u van de huidige situatie: de opleving van de koude oorlog, de boycotmaatregelen?

Ik vind dat Amerika helemaal geen recht heeft om wat dan ook te boycotten. De regering van Amerika heeft altijd aan de verkeerde kant gestaan. In Korea, Vietnam, Afrika, Iran. En Nederland heeft het zelfde spelletje meegespeeld. In Indonesië. Alles wat ze de Nazi's hebben verweten, hebben ze later zelf uitgehaald, stuk voor stuk. De Fransen in Algerije, de Amerikanen in Vietnam, de Nederlanders in Indonesië enz. Koloniale terreur. En wat hebben ze gedaan met hun macht? Hun wereldmacht-

Mevrouw van de Wal-Svensson

idee? Permanente terreur, vroeger al, in de tijd van Columbus: inboorlingen uitgeroeid, zogenaamde Christendom gebracht, Slavenhandel. Ze hebben niks geleerd in het Westen. Daarom zeg ik: de mens wordt nooit volmaakt geboren, de aanleg is er wel, maar de omstandigheden vormen de mens.

Maar de omstandigheden worden ook door de mens veroorzaakt, of niet?

Natuurlijk. Maar de mensen die geboren worden willen het allemaal beter doen en wat gebeurt er? Zodra ze volwassen zijn maken ze dezelfde fouten. Toen ik in de *Vlamgroep* zat, hebben we gediskussieerd over de toestand van toen en wat er moest gebeuren. We zeiden: de Afrikaanse landen moeten vrij. Maar wat doen de regeringen van die vrije landen dan? Onze konklusie toen was: ze maken dezelfde fouten als in het Westen. Eerst wordt een land van geweld, terreur, onderdrukking bevrijd en dan komt er zo'n gek als Amin in Oeganda aan de macht en krijg je hetzelfde weer opnieuw.

Wat je moet doen is met alle krachten die je hebt en met mensen zoals wij, die de vrede willen, trachten de mentaliteit te veranderen!

Als je de mentaliteit niet verandert krijg je niets gedaan. Je moet de mensen overtuigen. Vooral de bewapening terugdringen, zorgen dat de mensen ervan doordrongen raken dat dat nodig is. Dat je een ideologie niet met wapens kunt kopen.

Maar als er veel mensen belang bij hebben dat er wapens gekocht worden, omdat ze daar rijk van worden, hoe kun je dan die mensen ervan overtuigen dat dat verkeerd is?

Die overtuig je niet. Je moet zorgen dat die mensen aan de regering komen die geen wapens meer kopen.

Maar voordat ze in de regering zitten, hebben ze al boter op hun hoofd, dan zijn ze al zo corrupt.

Het is ook een ontzettend zware en lange weg. Ik geloof er wel in, want er is geen alternatief. En we zijn nu toch al heel wat verder dan destijds in 1960. Toen wij begin jaren '60 de paasmars liepen, mocht je niet zeggen, dat Johnson een moordenaar was. Dat mag nou wel. Je mag ook zeggen, dat de mensen corrupt zijn. Het is al heel wat dat je dat mag zeggen, ook al haalt het niet direkt iets uit. Er zijn nu ook steeds meer mensen die zeggen: we nemen het niet meer.

Wat vindt u van de akties en demonstraties van de vredesbeweging nu?

Je krijgt nu veel meer mensen op de been. Je hebt veel meer sympathie. Maar wat jammer is, is dat ze alleen de kernwapens aanpakt en niet meer in het algemeen een vredesbeweging is. Je moet niet alleen tegen kernwapens zijn. Je moet vooral de oorzaken van de onvrede, de haat opzoeken. Als je de oorzaken niet weet, dan heb je helemaal niks.

Maar dat is een stap-voor-stap benadering, toch? Je pakt de kernwapens, dat spreekt de mensen het meest aan.

Ja, als het aktueel is, dan moet je het natuurlijk wel aanpakken. Maar er zijn nog meer dingen die aktueel zijn, zoals de verdraagzaamheid in de wereld.

Denkt u nou dat de gezindheid van de mensen die nu in de vredesbeweging aktief zijn, anders is dan vroeger?

Dat denk ik niet. Ze zijn ook het slachtoffer van deze tijd. Ze moeten proberen de mensen bewust te maken. En dat kun je alleen met die dingen doen, die de mensen begrijpen. Maar ik geloof wel dat de mensen van tegenwoordig niet meer vatbaar zijn voor filosofische gedachtengangen. Het socialisme is heel goed geweest, maar nu is het allemaal veel te materialistisch. Het gaat nu ook veel meer om het eigen belang en niet om dat van de gemeenschap. Maar je moet blijven hopen, dat de mensen nog een keer veranderen. Als de mensen zelf hun mentaliteit niet veranderen, dan verandert er niks in de wereld. En ik hou vol, dat de omstandigheden de mensen maken. Ze zijn een produkt van hun omgeving. Absoluut. Alleen, ze moeten de kracht hebben om zich tegen bepaalde dingen te verzetten, om hun eigen gaven te ontwikkelen, hun eigen ideeën vorm te geven. Daar heeft de mens de geest voor gekregen en de kracht. Als ik niet zoveel kracht had gehad in mijn leven, zoveel energie, dan was ik er nooit geweest. Maar ik heb me altijd geveerd, tegen onderdrukking, tegen onrecht, altijd.

Hoe ziet u de toekomst?

Er is altijd de kans dat er een atoomoorlog uitbreekt als er een krankzinnige op de knop drukt.

Maar zolang er nog een beetje verstand is, zullen de partijen zich wel twee keer bedenken voor ze het zover laten komen. We moeten er wel aan werken de mensen ervan te overtuigen dat het een grote fout zou zijn. Want als er een wereldoorlog komt dan is het centrum hier, in West Europa en dus in Nederland. Als Amerika en Rusland gaan vechten, zal Nederland automatisch daarin betrokken raken. En wat wordt dan eerst gebombardeerd? Die opslagplaatsen in Nederland en West-Duitsland.

Dat de Nederlandse regering aan de leiband van Amerika loopt en haar volgt in de boycot van de Olympische Spelen, dat is toch krankzinnig. Hebben we geen eigen mening? We moeten onafhankelijk zijn, dat is het idee van de derde weg. Er wordt weer een derde-weg-beweging opgericht, daar wil ik weer aan meedoen!

CORA MULDER
WIM BUISMAN

advertentie

steunt
het volksverzet in
EL SALVADOR

giro 609060

X min Y Beweging,
Amaliastraat 7,
2514 JC Den Haag,
tel. 070 - 645433

ENERGIECENTRALE IN DE MARKERWAARD ?

In deze donkere tijden van economische terugval en verloedering is het voor velen hoopgevend dat er toch nog stoere Hollandse jongens zijn die ons terug in de vaart der volkeren willen stoten. Bijvoorbeeld *ir. Lievense*, directeur van het gelijknamige raadgevend-ingenieursbureau in Breda. Lievense kwam onlangs met een oer Hollandse oplossing van het energieprobleem, een oplossing die de Nederlandse waterbouwkunde nieuwe faam (en opdrachten) zou geven. Plaats genoeg dus in de media voor Lievense.

ENERGIE UIT HET IJSSELMEER

Wat behelst het plan van Lievense?

De Markerwaard wordt niet drooggelegd, maar er wordt een waterbekken aangelegd van 400 vierkante kilometer met dijken die 15 meter boven N.A.P. uitsteken. Door middel van ongeveer 400 grote windmolens wordt water omhooggepompt tot dat in het bekken een waterstand van 12 meter boven N.A.P. bereikt is. Via turbines wordt dat water dan weer in het IJsselmeer geloosd, waarbij de energie die daarbij vrijkomt in elektriciteit wordt omgezet (de 'witte steenkool' uit onze schoolbloekjes). Zo kan een maximaal vermogen van 1500 - 2000 megawatt bereikt worden. 3 à 4 maal zo veel dus als de kerncentrale bij Borssele. Rijkswaterstaat, de ministeries van Economische Zaken en Wetenschapsbeleid en het Energieonderzoeks Centrum Nederland (Petten) zijn nogal enthousiast. Bij de eerste werd het juist wat stil na de grote werken in de IJsselmeer en Zeeland. De laatste

drie zijn sinds kort met windenergie bezig omdat ze daardoor de energiediskussie wel toe gedwongen waren. Maar men blijft daar skeptisch over al die kleine molentjes, gepriegel vindt men het. Dit Lievense-plan biedt uitzicht op een *groot-schalig, geavanceerd en kommercieel aantrekkelijk* windprogramma. Daar zijn wel oren naar. Er zitten niet te ontkennen voordelen aan het plan Lievense:

- er worden 1 of 2 grote elektriciteitscentrales door overbodig gemaakt (bijvoorbeeld kern- of kolencentrales)
- door de zeer goed regelbare elektriciteitsafgifte (men kan de aan- en uitschakeling van de turbines zonder verlies van energie van minuut tot minuut regelen) wordt het minder noodzakelijk om een grote reservecapaciteit te hebben, waardoor dus nog 1 - 2 centrales minder nodig zijn.
- deze vorm van energieopwekking levert geen lucht- of watervervuiling, geen grondstoffenprobleem, geen explosiegevaar.

NADELEN

Toch lijkt het Lievenseplan nogal ondoordacht:

- een waterbak van 12 meter hoog en 400 vierkante kilometer levert veel problemen op, omdat de grondwaterspiegel in Noord-Holland onder druk komt
- een dijkdoorbraak kan rampzalige gevolgen hebben
- voor de flora en fauna in de IJsselmeer is een dergelijk project zeer nadelig

- diep water en het afgesloten zijn van de rest van de IJsselmeer zal bijvoorbeeld de visstand in het bekken gevoelig doen afnemen

Maar het belangrijkste is toch wel, dat het energieprobleem door zo'n plan niet opgelost, maar *uitgesteld* wordt. Nog steeds wordt in technologische eieren van Columbus gezocht, terwijl het de enige uitweg is het fundamenteel anders inrichten van de maatschappij, zodat milieu en veiligheid een werkelijk belangrijke rol in de keuze van het productie en consumptiepatroon gaan uitmaken. Daarvoor moeten allereerst de exploitatie van de aardgas- en aardoliebronnen in Nederland in staatshanden komen, moet de energievoorziening gedemocratiseerd worden, isolatie dwingend voorgeschreven, alternatieve energiebronnen en warmte-kracht-koppeling gestimuleerd en in de productiesfeer moet het maatschappelijk nut van het product bepalend zijn voor het al dan niet produceren en de prijs. Een dergelijke aanpak is een *werkelijke* oplossing van het energieprobleem, in tegenstelling tot de leuke inval van *ir. Lievense*. Dus: in de ijskast met dat plan, wellicht is het nog eens bruikbaar in een verre toekomst.

JOHN HONTELEZ

Diskussiedag gezondheids winkels

Zaterdag 26 april organiseert de landelijke PSP-gezondheidsgroep een informatie-diskussie-dag over de mogelijkheden en onmogelijkheden van Gezondheidswinkels.

Paul van Dijk, die twee jaar in het project Gezondheidswinkel in Utrecht werkte, zal een inleiding houden. Om wat voorkennis te krijgen is het zinvol Van Dijks boek 'Naar een gezonde gezondheidszorg' te lezen.

PSP-leden die werken in gezondheidswinkels of er een willen opzetten zijn welkom om 11.00 uur in het Partijgebouw, Nieuwe Looiersstraat 45-47 in Amsterdam. Omstreeks 15.00 uur willen we besluiten.

BOB VAN SCHIJNDEL

KIES EEN STAATSHOOFD

Kandidaten worden gesteld door o.a.:

- Johan Anthierens,
- Igor Cornelissen,
- Lucas van der Land,
- Leo Jacobs,
- Stan van Houcke,
- Bram Vermeulen,
- e.v.a.

30 APRIL PARADISO 20.00 UUR

Linkse media

Op zondag 27 april organiseert de Populier een middag met als thema *De linkse lay-out van de werkelijkheid*. In het openbaar zullen Jan Blokker (adjunkt-hoofdredacteur De Volkskrant) en Gijs Schreuders (hoofdredacteur De Waarheid) worden geïnterviewd door J. Divendal en Stephan Steinmetz.

Een gesprek over progressiviteit en journalistiek of hoe links is een dagblad.

Na de pauze is het publiek in de gelegenheid aan het interview deel te nemen.

Plaats: De Populier, Nieuwe Herengracht 93, Amsterdam (vlak bij het Waterlooplein).

Aanvang: 14.30 uur. Nadere informatie: 020 - 254438/243136.

Er is een progressieve spaarbank in ons land.

Waar blijven die progressieve sparenders nou...

De Algemene Spaarbank voor Nederland is een spaarbank die gesneden is op de maat van uw principes. De ASN is voortgekomen uit de moderne arbeidersbeweging. En steekt dat gegeven niet onder stoelen of banken.

Ook in de bedrijfsvoering verloochent de ASN haar afkomst niet. Daarom kunt u er ook zeker van zijn dat de ASN geen beleggingen voor uw spaargeld kiest waar zij gezien haar maatschappelijke inzichten niet achter staat.

De ASN belegt wel zo veel mogelijk in maatschappelijke en culturele instellingen en - niet te vergeten - in de woningbouw. Dat betekent dat de ASN u geen gouden bergen belooft als u daar gaat sparen. U krijgt een eerlijke rentevergoeding. Niet meer, maar zeker niet minder. En... rente zonder bijsmaak.

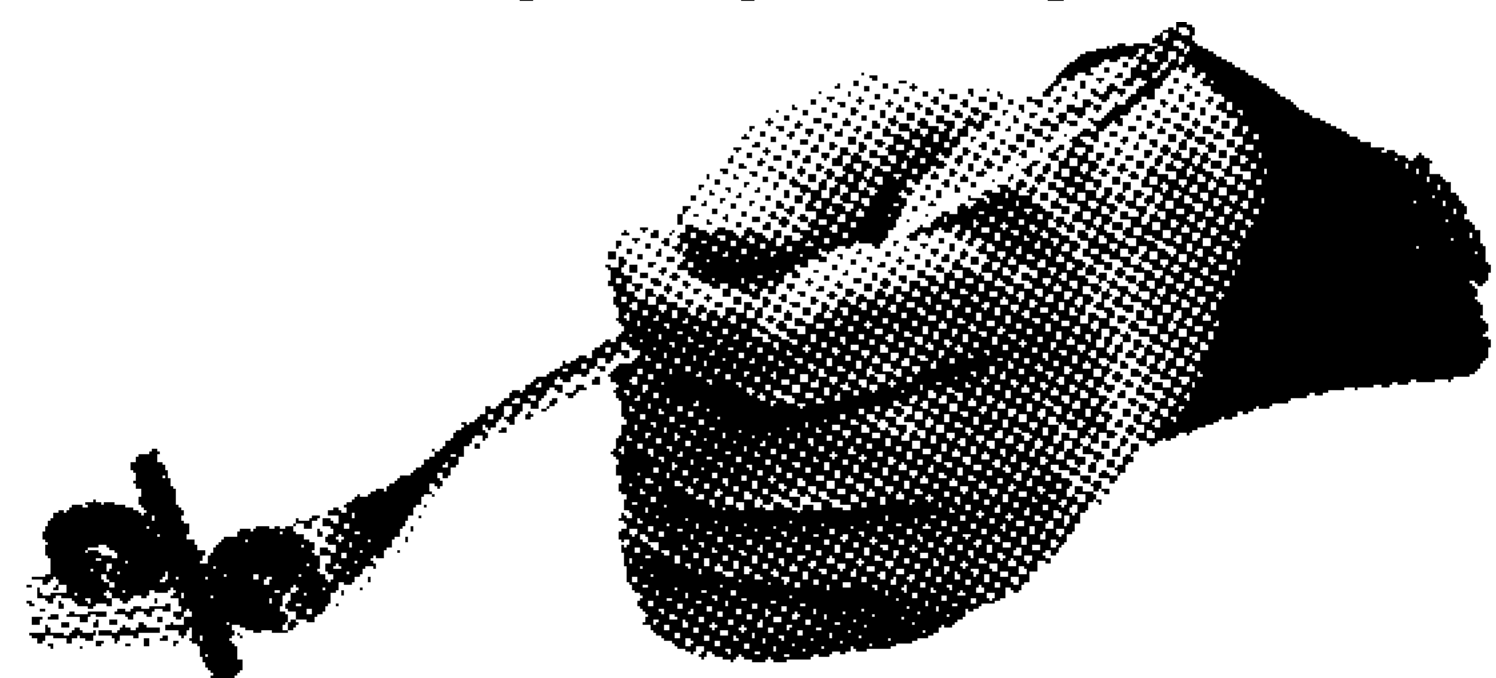
De ASN is in 1960 opgericht door het NVV en De Centrale. Dit geeft haar de verplichting om rekening te houden met de belangen van de groeperingen waarvoor de ASN is opgericht en waaruit zij is voortgekomen.

De ASN: maatschappelijk progressief en principieel. Zo'n spaarbank zou gekozen moeten worden door iedereen die zich verwant voelt met de progressieve beweging in ons land. Door u dus.

Welnu, het minste wat u kunt doen is u te informeren over de ASN. Over de makkelijke manier van sparen (in nauwe samenwerking met de postgiro) en over de vele andere, aantrekkelijke spaarvormen.

U komt er dan meteen achter dat de ASN met haar 55.000 spaarders met een gezamenlijke inleg van 200 miljoen gulden, niet de eerste de beste is. Daarom... vul de bon in deze advertentie in.

Een progressieve daad. Een principiële stap.

**Algemene Spaarbank
voor Nederland**
geeft rente zonder bijsmaak

Bon sturen aan: Algemene Spaarbank voor Nederland,
Antwoordnummer 1188,
2500 VB Den Haag.

U hoeft geen postzegel te plakken. U kunt ook bellen: 070-470181 of ons bezoeken: Rijnstraat 28, Den Haag (vlakbij het Centraal Station) tussen 08.30 uur en 17.00 uur.

Iedereen die voor 1 juli 1980 een spaarrekening opent met tenminste f 50,- als eerste inleg krijgt als welkomstgeschenk een spaarpremie van f 7,50.

Naam en voorletter(s): _____

Adres: _____

Postcode en woonplaats: _____

wenst nadere inlichtingen over:*

- de ASN in het algemeen
- de ASN-spaarrekening, gekoppeld aan de postrekening
- wenst tevens een formulier om een postrekening te openen
- het giraal sparen (sparen zonder boekje)
- de Vroeg-Bij-rekening (een unieke regeling voor jeugdigen t/m 17 jaar)
- het jeugdsparen De Zilvervloot (voor jeugdigen van 15 t/m 20 jaar)
- het termijnsparen (met opzegtermijn)
- het depositosparen (met een vaste looptijd)
- spaardeposito-bewijzen (met een vaste looptijd)

* aankruisen wat u wenst.

opwindend

In deze rubriek kunnen lezeressen en lezers van *Bevrijding* hun reactie kwijt op artikelen, meningen en illustraties die in een vorig nummer van *Bevrijding* hebben gestaan.

De totale omvang van *Opwindend* zal niet meer dan een hele pagina per keer kunnen zijn. Daarom mag een ingezonden stuk voor deze rubriek niet meer dan 800 woorden tellen. De redactie zal eventueel tot inkorting kunnen overgaan en kan ook besluiten een reactie niet te plaatsen. Kopij voor deze rubriek kan worden gezonden aan: Redactie *Bevrijding*, Postbus 700, 1000 AS Amsterdam, met vermelding bovenaan het artikel *rubriek Opwindend*. Bij voorkeur getypte tekst opsturen.

N.A.V. 'POLITIEK IN DE PRAKTIJK' VAN CORA MULDER/LEX SPAANS

KANTTEKENINGEN BIJ DE KRAAKBEWEGING IN AMSTERDAM

Solidariteit met de slachtoffers van de woningnood ontslaat je niet van de plicht over die woningnood de juiste feiten te hanteren. De op zichzelf begrijpelijke solidariteit van PSP-ers met een kraakbeweging die het produkt is van de Amsterdamse woningnood, versterkt de onjuiste indruk dat de krakers bezig zouden zijn met het, of zelfs een, kernfacet van de Amsterdamse woonproblematiek. Immers, als een serieuze partij als de PSP zo duidelijk solidair is dan moet de kraakbeweging wel méér zijn dan een voor ordehandhavers netelig probleem van mensen die het recht in eigen hand nemen, daarbij gebruik makend van de totale anarchie die op de Amsterdamse woningmarkt, mede als gevolg van vroegere kraakbewegingen, is ontstaan.

Het recente commentaar in *Bevrijding* is daar een voorbeeld van. Daarin immers wordt gesteld dat het woningprobleem 'voor een groot deel een distributieprobleem' is. Dat slaat dan op de talloze woningen die leeg zouden staan en de dito kantoren. 10.000 lege woningen en 100.000 vierkante meter kantoorruimte. Magische cijfers in het Amsterdamse, maar gehanteerd als magische leugens. Want hoeveel zijn 10.000 woningen? Amsterdam heeft een woningvoorraad van 300.000. Zelfs zonder stadsvernieuwing is een leegstand van 2 1/2 procent normaal en zelfs nodig voor het functioneren van de distributie. 2 1/2 procent van 300.000 is 7.500. Zonder rekening te houden met de stadsvernieuwing staan er dus zegge en schrijve 2.500 woningen te veel leeg. Hou je wel rekening met de stadsvernieuwing, dan is het dubieus of er meer dan een paar honderd te veel leeg staan. En hoeveel is 100.000 vierkante meter kantoorruimte? Amsterdam heeft naar schatting 2 1/2 tot 3 miljoen vierkante meter kantoren. Zelfs in tijden van volledige werkgelegenheid moet je met 2 1/2 procent leegstand rekenen als normale frictie-werkeloosheid van het produktiemiddel kantoor. 2 1/2 procent van 2 1/2 miljoen is ca. 62.000 vierkante meter. Er staat dus maximaal 38.000 vierkante meter te veel leeg. Zou je die allemaal volledig tot woningen om kunnen bouwen (wat uiteraard onwaarschijnlijk is), dan zou dat maximaal ca. 600 éénpersoonswoningen opleveren. Samen, als alles en alles meezit, 3100 woningen.

Niet niks, zeker niet. Maar ook niet 'een belangrijk deel', als je weet dat er op een of andere

manier elk jaar 15.000 woningen verdeeld worden in de stad en er *dan nog* elk jaar 6.000 woningzoekenden bijkomen. Let wel, elk jaar! Terwijl je die leegstand maar één keer op kunt nemen in het woningbestand.

Wat zijn dan de achtergronden van de frustraties van de duizenden die met de krakers solidariteit betuigen? Dat zijn bij het tot stilstand komen van de nieuwbouw enerzijds en de *kraakbeweging zelf* anderzijds. Niet eens zozeer de georganiseerde groepen van de Grote Keyser, Vondelstraat e.d. als wel de duizenden kleine 'krakers' en huiseigenaren die er samen voor zorgen dat van de genoemde 15.000 verdeelde woningen er 10.000 buiten het officiële, en eerlijke, systeem om verdeeld worden. Verdeeld worden dus aan mensen waarvan je maar af moet wachten of die eigenlijk wel zo urgent zijn. Verdeeld worden over de ruggen heen van die tienduizenden die niet kunnen kraken, die niet de paar duizend gulden zwart op tafel kunnen leggen waarmee je elke dag in Amsterdam uit tientallen woningen kunt kiezen, de echte zwaksten op de woningmarkt. Beoordelen we met die feiten in de hand de georganiseerde groepen dan mogen we niet vergeten dat deze groepen het Amsterdamse distributiesysteem openlijk verwerpen. Het is nooit: 'de gemeente moet deze panden vorderen voor de meest urgente woningzoekenden' maar steeds 'de gemeente moet de panden vorderen en wij moeten er mogen wonen'. Speculant, koper van een vrije-sektorwoning en georganiseerde kraakgroep, alle drie hanteren ze het recht van de sterkste op de woningmarkt. Natuurlijk heeft de kraakgroep daarbij meer onze sympathie en heeft hij recht op onze steun als er onjuiste machtsmiddelen tegen zouden worden ingezet. Maar dat neemt niet weg dat onze politieke prioriteit hoort te liggen bij de duizenden die hier het slachtoffer van worden en dat onze politieke eis hoort te zijn: 'alle woonruimte onder de distributie, óók die van de krakers' ook al hebben die keer op keer verklaard het GDH niet te accepteren (Dienst herhuisvesting, de gemeentelijke woningdistributeur).

Als de PSP erkent dat de kraakbeweging het produkt is van de woningnood in Amsterdam dan moeten we voorop lopen bij het eisen van oplossingen daarvan en ons niet door de visie van de krakers af laten leiden, die immers (begrijpelijk!) hun eigenbelang niet uit het oog verliezen bij hun eisen. We zullen voorop moeten lopen bij het versnellen van de woonverdichting, bij de bebouwing van de havens-oost, bij het ontwikkelen van bouwplannen voor stadSuitbreidingen op (al of niet geannexeerd)

grondgebied van Diemen, Ouder-Amstel en een droog te leggen deel van het IJmeer. We zullen voorop moeten lopen bij het eisen van vorderen op plekken waar zich nog geen kraker vertoond heeft, zoals bij de al jaren leegstaande koopwoningen in de Bijlmer en Amsterdam noord. We zullen moeten vermijden dat onze begrijpelijke solidariteit met de krakers ons afleidt van onze eigen opvattingen over het rechtvaardig verdelen van de schaarse woonruimte.

AMSTERDAM
15-3-1980
ROEL MULDER

NASCHRIFT

In het artikel van Cora Mulder en mij stond dat de woningnood voor een deel een verdelingsprobleem is. Maar niet alleen van te koop en leegstaande panden en woningen, maar ook van woningen die niet nuttig in gebruik zijn, zoals bijvoorbeeld villa's. Het ging daarbij dus niet om huizen die in Amsterdam leegstaan. Het artikel ging trouwens niet alleen over Amsterdam, zoals Roel Mulder suggereert. Het ging ook niet alleen over kraken, maar over kraken én PSP-akties op allerlei volkshuisvestingsgebied.

LEX SPAANS

VERVOLG 1 MEI BERICHTEN

UTRECHT

In gebouw RASA begint om 20.00 uur een manifestatie van PSP, IKB, Nicaragua Comité, Uruguay Comité, Vakbondsvrouwen, BVD, Collectief Café de Baas en boekhandel de Rooie Rat. Optredens van volkstheater Paniekshow en popgroep Doemaar.

VENRAY

Hier organiseert PSP, CPN, PvdA en SP een 1 mei-viering in gebouw OJC Free Wheelin'. Op het programma sprekers, muziek. Verder een markt van allerlei organisaties. Aanvang: 20.00 uur.

IJMOND

Ook hier een brede organisatie: PSP, PvdA, PSOE (Spaanse socialisten), UGT (Spaanse vakbond), organisaties van Latijns Amerikaanse vluchtelingen, FNV, e.v.a. Op het programma: de *Volharding*, *Amankay* en *Geen bezoek, geen bloemen*. Plaats: gebouw de Schouw, Velsen Noord. Aanvang: 20.00 uur. Toegang: f 2,50, informatie: 02550 - 30840

ZWOLLE

Hier organiseren PSP en PvdA een viering in de Manege-zaal Odeon. Optreden van het Zwols Strijdliderenkoor, dansgroep Sinar Malukken en als spreker *Gaston Sporre* over het welzijnsbeleid.

DRONTEN

Hier organiseren PSP, PvdA en VARA een manifestatie in een tent bij het gemeentehuis. Veel informatiestands, muziek en kinderspelen. Aanvang: 16.00 uur tot diep in de nacht.

1 mei berichten 1 mei berichten

AMSTERDAM

Met als thema *90 jaar rood* organiseren PPR, PSP en PvdA in Paradiso een non-stop manifestatie van twee uur 's middags tot twee uur 's nachts. Diverse artiesten treden op waaronder *Peter Blanker*, het *Nationaal Hekel Kabaret*, *Super T amp* en *Bakuba*. Daarnaast een politieke markt. Als afsluiter treden *Pee Wee & the Specials* op. Tussen 18.00 en 19.00 uur zijn er maaltijden verkrijgbaar. Er is een kresj. Toegang f. 4,-.

APELDOORN

De afdelingen van de PSP en PPR organiseren in samenwerking met de Stichting Werkkolлекief Beeldende Kunstenaars een grote 1 mei-markt. Ruim dertig Apeldoornse actiegroepen hebben hun medewerking toegezegd. Op het programma staan toneel, film, muziek. Verder zal *Leon Wecke* spreken over het toenemende geweld in Nederland en omgeving. Toegang gratis. Nadere informatie: 055 - 416246.

ASSEN

Hier organiseren PPR, PSP en KWJ een manifestatie rond het thema *geen werkgelegenheid door wapenindustrie in Noord-Nederland*. Er zal een markt zijn met stands van veertien verschillende organisaties, sprekers namens IKV, PPR en PSP en verder kabaret en straattoneel. Plaats: gebouw de Kolk, Weyerstraat. Aanvang 19.00 uur. Toegang f. 1,-. Informatie: Jelle Hoitsma, tel. 05920 - 41810.

BOSKOOP

In Boskoop de 1 mei-viering in gebouw de Rozenburg, Rozenlaan. Aanvang: 20.00 uur. Op het programma staan drie popgroepen met als presentator *Lex Spaans* (PSP), die ook in zal gaan op het sociaal-kultureel beleid van de gemeente Boskoop.

BREDA

In Breda een breed organisatiekomitee: PvdA, PSP, IKB, KAOMI, ABVA, diverse buurtkomitees en tal van werk- en actiegroepen. Tijdens de manifestatie staan drie thema's centraal: de problemen rond de herinrichtingssubsidies, de werkgelegenheid bij ENKA en de situatie van de buitenlandse werknemers. Verder optredens van *Walter de Beck* en zijn band, het *Bredase Socialistiese Koor* en een Surinaamse muziekgroep. De manifestatie begint om 19.00 uur op de Grote Markt en duurt tot 21.00 uur. Daarna is er een feest in gebouw De In Corn of in het kraakpand, Grote Markt 50. Daar kabaret, film en een tweede optreden van *Walter de Beck*. Toegang f. 2,50.

ENSCHEDA

In Twente kwam door een hechte samenwerking van de afdelingen Almelo, Hengelo en Enschede van de PSP en het gewest Twente van diezelfde partij een viering tot stand met als spreker *Fred van der Spek* (PSP Tweede Kamer). Verder kabaret en muziek. Plaats: gebouw de Bijenkorf, Walstraat, Enschede. Aanvang 20.00 uur. Toegang gratis.

GELEEN

Het heeft negentig jaar geduurd maar dit jaar

heeft ook Geleen een 1 mei-bijeenkomst. De organisatie is in handen van het gewest Zuid-Limburg van de PSP.

Om 19.30 wordt er gestart met een 1 mei-demonstratie door het winkelcentrum waar het koopavond is. Vertrekpunt: parkeerterrein Albert Heyn, Rijksweg Centrum. De tocht gaat naar het Reünie-gebouw, Wilhelminastraat 1. Daar begint om 20.00 uur de manifestatie. Op het programma: sprekers (*Bouwe Kalma*, *Jan Muyltjens* en een vrouw uit de bedreigde Philips-vestiging bij Maastricht), strijdlieiders van het *Stempelkoor* en de zanger/gitarist *Henk Steyvers* van de bekende Limburgse popgroep Carboon. Verder een politieke fototentoonstelling en een informatiemarkt.

DEN HAAG

In het regeringscentrum staat een breed organisatiekomitee borg voor een uitgebreid programma. In de organisatie onder meer: PSP, PPR, IKB, KEN, Wereldwinkel Den Haag en Release. Op het programma: een spreker van de ABVA of de Industriebond FNV, kabaret, video, zang en de Surinaamse band *de Rode Grond*. Als afsluiting een swingend feest.

Om 19.00 uur start een demonstratie vanaf de Plaats Vijverberg naar het Paard van Troje waar om 20.00 uur de manifestatie begint. Toegang: vrijwillige bijdrage. Informatie: Geertje (070 - 457610) en Bram (070 - 855244).

GRONINGEN

In Groningen gaan ze een lange dag tegemoet. Daar organiseren PvdA, CPN, PPR en PSP vanaf elf uur 's morgens een politieke markt met stands en optredens op de Grote Markt. Om 16.30 uur start een demonstratie vanaf het marktplein. Na afloop van deze demonstratie sprekers: Ed van Eybergen (PvdA), Fré Meis (CPN), Sander Doeve (PSP) en Gerard Sierksma (PPR). En sprekers namens de FNV en de Unidad Popular (Chili). 's Avonds organiseert de PSP een feest in zalen-centrum Noord, Moesstraat. Met optredens van *Werk in Uitvoering*, *de Rode Steen*, *Femo*. Ook daar sprekers: *Ger Harmsen*, *Gied ten Berge* en *Tom Pitstra*.

DEN BOSCH

Onder het motto *steun de bevrijdingsstrijd in Zuidelijk Afrika* organiseert het Komitee Zuidelijk Afrika-Den Bosch (waarin ook de PSP vertegenwoordigd is) in samenwerking met PvdA, PPR en de plaatselijke politieke groepering Knillis een manifestatie.

Op het programma staat een inleiding over de situatie in Zuidelijk Afrika door *David de Beer* (Werkgroep Kairos), een optreden van *Zimba* (Afrikaanse muziek) en *Bots*. Verder een kabaret programma van het KZA-Den Bosch. Plaats: Casino, Parade. Aanvang: 19.30 uur. Toegang f. 4,-, kaarten aan de zaal. Tijdens de manifestatie zal er een kollekte worden gehouden voor het Bevrijdingsfonds Zuidelijk Afrika.

HILVERSUM

Het gewest Gooi en Vechtstreek van de PSP organiseert een openbare avond in de bovenzaal van het Zwarte Paard, Larenseweg 1 A (aan de achterzijde van het station).

Op het programma: een toespraak van *Lambert Meertens* (algemeen voorzitter van de PSP), film, kabaret, een optreden van de *Rooie Hond*.

Natuurlijk is er een uitgebreide PSP-stand aanwezig. Toegang gratis. Aanvang 20.00 uur.

HOORN

Met als thema *werkloosheid* organiseert de afdeling West-Friesland van de PSP een avond in gebouw de Grote Beer, Grote Waal te Hoorn. Op het programma twee sprekers: *Kees van Laren* (PSP) en iemand namens de *vrouwenbeweging*. Verder een optreden van het *Werklozen-theater* uit Amsterdam. Toegang gratis. Aanvang: 20.00 uur. Informatie: 02280 - 7776.

LEEWARDEN

Hier organiseren de PSP, PvdA en vele actiegroepen een avond met een uitgebreid cultureel programma. Plaats: de IJshal, Helicomweg. Toegang: f. 5,-. Aanvang: 20.00 uur. Over de thema 'Jinkse samenwerking, kernenergie en werkgelegenheid' zullen spreken *Anet Bleich* (redactie de Groene), *Nico Boers* (FNV) en *Kees Zijlstra* (PvdA). De avond zal worden voorafgegaan door een demonstratie waaraan ook de CPN deelneemt.

LEIDEN

Op initiatief van de PSP organiseren CPN, FNV, Leidse Studentenbond, IKB, PPR, PSP en PvdA een grote viering met als thema: *loonstop en werkgelegenheid*.

Plaats: Stadsgehoorzaal, Breestraat. Aanvang: 20.00 uur.

Aan de viering vooraf (om 19.00 uur) het traditionele vlaghijsen op het voormalige Grofsmederij-terrein.

NIJMEGEN

Hier staan de thema's *bezuiniging/werkgelegenheid* en *anti-repressie* centraal tijdens een manifestatie die wordt georganiseerd door PSP, KEN-ml, PDK, Vereniging Dienstweigeraars, Bond van Dienstplichtigen, VVDM, KLAN, Palestina Komitee en vele andere groepen. 's Middags een informatiemarkt voor het Waaggebouw en 's avonds een programma rond de thema's in de twee zalen van het Kolpinghuis. Aanvang: 20.00 uur.

PUTTEN

In Putten op de Veluwe wordt de *dans om de meihoom* weer een traditie. Evenals vorig jaar staat dat op het programma dat werd samengesteld door PSP, PvdA, Rooie Vrouwen en Progressief Putten. Plaats: Jeugdhuis, Kerkstaat. Aanvang: 20.00 uur. Toegang gratis.

RIJSWIJK

Hier organiseren PSP, PvdA, NIVON en VARA om 11.00 uur ('s ochtends) koffiedrinken in het NIVON-centrum, Kerkstraat 3, Rijswijk. Vanaf 20.00 uur een viering in gebouw Pax Intransibus, van Vredenburgweg 52. Spreker: *Stan Poppe*. Verder Schotse Volksdansgroep *Resistentieorkest*, dansen en zingen.

SCHAGEN

Hier een manifestatie georganiseerd door PSP, PvdA en VARA. Een programma met de *Kapel de Torenblazers* (socialistische strijdlieiders), een toespraak van Bart Stam (PvdA-burgemeester Wieringen) en *Proloog*. 02240 - 3198.

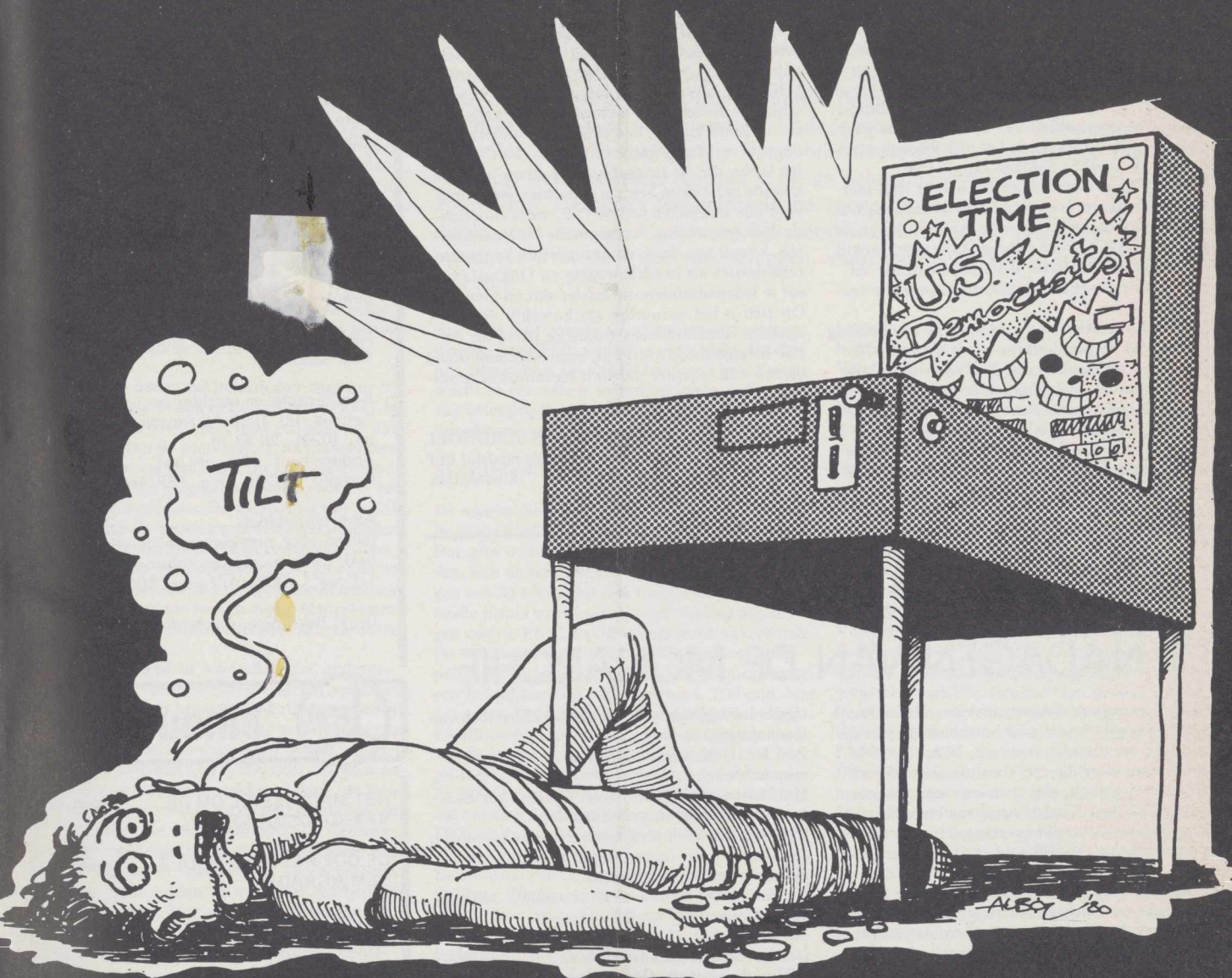
Vervolg op pagina 19

Bevrijding

JAARGANG 24 N^o9 3/5/'80 125 cent

de verkiezingen in Amerika

PAG. 8

de vakbondsmiljoenen

PAG. 3

Inbraaksel

Op het ogenblik dat ik dit stukje schrijf is men ijverig het podium voor genodigden op de Dam aan het opbouwen, en wordt er iets zichtbaar van een baldakijn. Maar ook de minder feestelijke kanten van de inhuldiging manifesteren zich steeds duidelijker. Net zag ik b.v. dat ook al M.E.ers op de brug hier bij het stadhuis staan, en werd onze commissievergadering zoëven verstoord door het lawaai van een helikopter die al weer enkele dagen boven de stad cirkelt. Binnen deze stemmingmakerij van overheidszijde past ook de brutale inbraak in het afdelingssekretariaat van de afdeling Jordaan van de PSP.

Ik woon daar om de hoek en heb er snel met mijn neus bovenop gezeten. Wat ik daar zag was dat een fototoestel, een potje met tientjes en de geluidsinstallatie niet aangeraakt waren, terwijl de kaartenbak met de ledenadministratie en twee ordners met afdelingskorrespondentie verdwenen waren.

Je vraagt je af wie er zo kort voor 30 april belang hebben bij de persoonlijke gegevens van 170 PSP-leden uit de Jordaan. Dat ze in verkeerde handen terecht zijn gekomen is duidelijk. Na afweging blijven er twee mogelijkheden reëel: of een veiligheidsdienst is wat nerveus geworden, of een rechtse groep heeft haar terrein van actie naar de PSP uitgebreid. Gezien de klunzigheid om geen waardevolle dingen mee te nemen en zo

de verdenking anders te richten, komt de BVD als verdachte in aanmerking. Van der Spek heeft Wiegel inmiddels om een diepgaand onderzoek gevraagd. En mocht er dan uitkomen dat het geen veiligheidsdienst geweest is, waarbij de onderzoekende autoriteiten toch gebaat zijn zal ik zeggen, dan ben ik benieuwd wie dan wel verantwoordelijk voor de diefstal is. Na een aanvankelijk wat lauwe reactie van politiezijde is, waarschijnlijk mede onder invloed van de publiciteit en de kamervragen, een uitgebreid onderzoek door de recherche gestart.

De lessen die de federatie-Amsterdam uit deze kwestie getrokken heeft is misschien wel geldig voor alle afdelingen van de PSP: wees voorzichtig met vermelding van gegevens op ledenkaarten, vooral van door de autoriteiten verdachte organisaties als kraakbeweging en Onkruid, en zet je ledenadministratie achter slot en grendel! Op zich is het natuurlijk afschuwelijk dat een open en democratische politieke partij als de PSP hiertoe moet overgaan, maar langzamerhand dienen ook wij onze naïviteit hieromtrent te vergeten.

BOB VAN SCHIJNDEL
gemeenteraadslid PSP
Amsterdam

DE NADAGEN VAN DE MONARCHIE

Heeft U ze gezien, die progressieve politici, die je anders geregeld hoort over maatschappijverandering en democratie, maar nu, 30 april 1980, steeds maar weer die rare formule uitsprekend? Merkwaardig toch, dat zovelen vraagtekens plaatsen bij deze maatschappij van ongelijkheid, maar zich tegelijkertijd neerleggen bij een staatsvorm waarin de ongelijkheid als beginsel is aanvaard.

Op de keeper beschouwd is de monarchie zo iets achterlijks en dermate onzinnig, dat het haast niet te geloven is na 32 jaar Juliana, dat wie weet hoe lang Beatrix op die troon zal zitten. Toch zal dat gebeuren, zoals ook háár opvolger weer niet te vermijden zal zijn, wanneer links niet serieus de discussie aangaat over het opdoeken van deze feodale staatsvorm en de overgang naar een democratische republiek daadwerkelijk voorbereidt.

De PSP vindt deze discussie belangrijk, maar niet alleen te gelegenheid van de troonswisseling. In wezen is de Lockheed-affaire, maar ook ieder in Soestdijk, Lech of Porto Ercole ondertekend wetsontwerp, voldoende reden om de monarchie ter discussie te stellen.

Van de konfrontatie met de geldverslindende poppenkast op 30 april mag op zijn minst worden verwacht een kritische bezinning op de monarchie in bredere kring.

Om dit te bevorderen organiseerde de PSP op 19 april een symposium onder de titel: *30 JAAR BEATRIX? - DE NADAGEN VAN DE MONARCHIE.*

Onder leiding van symposiumvoorzitter Rob van Gennep spraken daar:

Prof. Mr. H. van Maarseveen over: de absurde monarchie;
Mr. Manuel Kneepkens over: Gratie voor Beatrix, de koningin als gedetineerde;
Fred van der Spek over: monarchie en ideologie;
Jan Rogier over: de opgelegde monarchie in de oudste republiek van Europa;
Dr. Anton Constandse over: republiek: een socialistische eis.

De bijdragen aan dit symposium zijn nu gebundeld in de brochure 'De nadagen van de monarchie'. Daarin is tevens opgenomen een literatuurlijst over de monarchie in Nederland. De prijs is f2,50 te bestellen door overmaking van f3,80 (incl. porto) op giro 194240 t.n.v. PSP Amsterdam.

ZETDUIVEL

Ook in het vorige nummer van *Bevrijding* was het zetduiveltje weer actief. Ditmaal in het artikel 'Westerse Waarden' op pag. 2.

Daardoor werd de Nederlandse regering in dat stuk opeens de kampioen van de vrijheid van meningsuiting, om maar eens één van de gevolgen ervan te noemen. Excuses! Wij geven de strijd tegen het zetduiveltje niet op.

bevrijding

Verschijnt tweemaal per maand
uitgave van de Pacifistisch Socialistische
Partij

Redactie:
Rudi Boon
Titia Bos
Peter Dros
Titia van Leeuwen
Cora Mulder
Roel Sandvoort
Lex Spaans
Siep van der Werf
Peter Zwart

Vormgeving:
Dick Breebaart
Albo Helm
Simon B. Kool

Redaktiesekretariaat en eindredactie:
Roel Sandvoort

Administratie en partijburo:
Postbus 700, 1000 AS Amsterdam
tel.: (020) - 26 73 74
Abonnement: f 30,- per jaar
Postgiro 194240 t.n.v. PSP/Amsterdam

Advertentietarief:
(alleen voor niet-kommerciële advertenties), f 1.- per mm per kolom
1/1 pag. f 1000,-; 1/2 pag. f 500,-

Druk: Bevrijding, Amsterdam

inhoud

HET MACHTSSPEL OM DE VAKBONDSMILJOENEN	pag. 3
DE DOE-HET-ZELF ONDER-NEMINGRADEN	pag. 4
KNIEVAL VOOR DE OLIE-CONCERNS. LPG	pag. 6
SCHOON SCHIP. Het doek valt over de scheepsbouw.	pag. 7
FLIPPEREN...OP TILT Amerikaanse verkiezingen.	pag. 8
CASA DEL NORTE GEKRAAKT	pag. 10
PORTUGAL. Wat is er over van de Anjerrevolutie?	pag. 12

Het machtsspel om de vakbondsmiljoenen

De maandelijkse contributie van de honderdduizenden FNV-leden wordt besteed aan verschillende zaken, zoals salarissen, scholing, onderhoud gebouwen enz. Een deel wordt belegd in kapitaal o.a. ten behoeve van de stakingskas. Alleen al de centrale stakingskas van de FNV, waar lang niet alle bonden in zijn vertegenwoordigd, heeft beleggingen ter waarde van f. 80 miljoen. Tot nu toe golden als criteria voor deze beleggingen: spreiding van risico, een zo groot mogelijk rendement en directe opvraagbaarheid. Deze uitgangspunten hebben er toe geleid, dat gelden belegd werden in grote kapitalistische bedrijven, die op hun beurt dikwijls werkzaam zijn in landen, waar mensen- en vakbondsrechten met voeten getreden worden. Hierdoor kan het gebeuren dat gelden die de vakbondsleden hebben opgebracht, ten goede komen aan ondernemingen en machthebbers in Chili, Zuid-Afrika, Brazilië, Indonesië etc. Slechts enkelen in de FNV-top maakten en maken nog steeds uit welk beleggingsbeleid er wordt gevoerd, zonder dat openheid daarover aan de leden wordt verschaft.

De discussie onder vakbondsleden over het investeringsbeleid begon in de zomer van 1977 in Nijmegen. Het FNV heeft daar een gebouw dat, naar zeggen van de bestuurders, niet langer rendabel was en dus verkocht zou moeten worden. Een aantal leden ging actie voeren voor het behoud van het gebouw. De redenering van deze leden, die zich de Verontruste NVV-ers noemden, was, dat de contributie die in een maand door alle NVV-leden werd opgebracht, voldoende was om de gehele schuld van het gebouw in een jaar te betalen. Hierdoor rees de vraag, wat gebeurt er precies met de contributie en waar wordt dat geld in gestoken?

Het wordt belegd in kapitalistische ondernemingen en niet aangewend om bijvoorbeeld het door de arbeiders bezette banketbakkersbedrijf Boom in Zwolle destijds van de ondergang te behoeden. De bezetters wilden het bedrijf overnemen, maar kwamen nog f. 300.000,- te kort en deden een beroep op de vakbondsbank, de Hollandse Koopmansbank, en de met deze bank en de FNV geliëerde verzekeringsmij. De Centrale, die beiden de financiering van de overname weigerden. Een ander voorbeeld is de Zeepfabriek De Klok. Daar wilden de arbeiders het bedrijf zelf voortzetten. Het tegenargument van de FNV-leiding was dat dergelijke bedrijven zwak zijn en niet veel voor de stakingskassen opleveren!

Bij deze twee zaken kwamen vele vragen naar boven, hetgeen resulteerde in een landelijke actieve groep van toen nog Verontruste NVV-ers, inmiddels Verontruste FNV-ers, die allengs groter werd.

Het Federatiebestuur van de FNV is door hun akties wakker geschud en is zich met deze zaak gaan bezig houden. Eind 1978 gaf het Federatiebestuur opdracht aan de beleidsgroep Internationale zaken om een discussienota op te stellen. Uit deze nota en uit het discussiestuk van de financiële advieskommissie is een discussienota van het Federatiebestuur samengesteld dat in februari j.l. is verschenen onder de naam: 'Beleggingsbeleid van het NVV en NKV, een aanzet voor discussie en besluitvorming.' Van een werkelijke aanzet tot een fundamentele discussie over het beleggingsbeleid is in deze discussienota geen sprake. Alleen de schrijnendste kantjes worden er van af gehaald, namelijk de beleg-

gingen in diktatoriale en/of rascistische regiems worden geleidelijk aan terug getrokken. En dan nog alleen maar uit Zuid-Afrika en Chili. Tevens wordt er een nieuw criterium ingevoerd, waaraan beleggingen moeten voldoen, n.l. dat van het respekteren van de mensen- en vakbondsrechten.

STAKINGSKAS

De meeste bonden reserveren een gedeelte van de inkomende contributie voor de stakingskas. Dat geld wordt belegd in kapitalistische bedrijven. Een ander gedeelte vormt het eigen vermogen van de bond, dat ook belegd wordt. In de derde plaats wordt een bepaald bedrag afgedragen aan de FNV, als overkoepelende vakcentrale. De stakingskas van de FNV, het Gemeenschappelijk Beleggings Fonds (GBF), heeft momenteel een belegd kapitaal van ongeveer f. 100 mln. Wat het totaal bedrag van de afzonderlijke bondsstakingskassen is, is onbekend, doch aangenomen wordt dat dit zo'n f. 200 mln. zal zijn. Ook hier geldt weer de volstrekte afwezige openheid van de FNV-bestuurders. Het GBF is een stichting die tot doel heeft het beleggen van gelden van de FNV en de daarbij aangesloten vakverenigingen.

De statuten van de stichting vermelden als doelstelling: 'De konsentrasie van mobiele beleggingen ter maximalisering van koersgroei en rendement.' In gewoon Nederlands: *beleggen in die bedrijven die het hardst groeien en de meeste winst uitkeren, en daartoe behoren ook die bedrijven die het hardst de arbeiders uitbuiten.* Verder mag het bedrag dat in een zelfde belang wordt belegd, niet meer bedragen dan 5 procent van de waarde van het totale vermogen van het fonds en niet meer dan 10 procent van hetgeen er in totaal van het betreffende belang uitstaat, ofwel: zo gespreid mogelijk. De afgelopen jaren bestond het aandelenpakket van het GBF uit aandelen van met name multinationale ondernemingen zoals Philips, Akzo, Unilever, VMF-Stork en banken zoals Amro en ABN. Van de Amerikaanse belangen zijn er vele bedrijven (Colgate, Alcan, Xerox, General Electric, PepsiCo e.a.), die belangen hebben in, of leveringen doen (zoals Boeing en CBS) aan Zuid-Afrika. Kortom, de Nederlandse vakbondsgelden reiken de helpende hand aan de onderdrukkers.

Voor de beleggingen van de bondsstakingskassen en reserves geldt globaal hetzelfde verhaal als voor het GBF. Het voert te ver om het in het

bestek van dit artikel op te nemen. Als voorbeeld noem ik dan ook één bond, in dit geval de Voedingsbond FNV, hoewel hier ook het verhaal van de meeste andere bonden kad kunnen staan. Ik citeer uit: 'Ik en de rest', het beleidsplan van de Voedingsbonden FNV het volgende: *'In het internationale gewoel kunnen de multinationale ondernemingen als vraatzuchtige haaien vrijwel ongestoord hun gang gaan. Zolang zij niet aan banden gelegd zijn, komt er van een rechtvaardige verdeling van werk en opbrengsten niets terecht'*. Duidelijke taal, maar dezelfde bonden blijven deze vraatzuchtige haaien voeren. Een andere manier waarop bonden investeren is via de vakbondsbanken. Via het GBF is de Voedingsbond verbonden met de Duitse vakbondsbank, de Bank für Gemeinwirtschaft (BGF). De Hollandse Koopmansbank (HKB) verleent financiële diensten aan diverse FNV-bonden, die ook rekeninghouder bij deze bank zijn. De HKB is voor de ene helft van de aan de FNV verbonden verzekeringsmij. De Centrale. De relaties tussen het FNV en deze instellingen, maar ook die van de Algemene Spaarbank Nederland (Uw eigen vakbondsspaarbank, die rente zonder bijsmaak geeft), de reisorganisatie Interland, het Algemeen Beleggingsfonds (Albef) en de Stichting Vakantieverblijven blijken het duidelijkst uit de diverse functies (kommissariaten van vakbondsbonzen) van een beperkt aantal mensen, die bij deze instellingen de touwtjes in handen hebben. Ook uit de verschillende jaarverslagen valt veel informatie te halen, voorzover zij openbaar voor de vakbondsleden zijn. Kennelijk heeft men iets te verbergen. Ook de FNV-leden hebben bij hun naspeuringen naar de financiële activiteiten van hun bonden informatie gevraagd aan de leiding, maar lopen telkens met hun hoofd tegen de muur.

De eerder genoemde instellingen beleggen in een groot aantal bedrijven, uiteenlopend van obligaties Friesch Gron. Hyp. Bank en Westland/Utrecht Hyp. Bank (medefinanciers van kantoor-kolossen als Hoog Catharijne en pretparken in Frankrijk.) tot aandelen Alg. Bank Nederland, Koninklijke Olie (Shell) tot ... ja tot wat niet allemaal. Om een wat betere indruk te krijgen van al die grote rijkdommen zal ik een aantal bedragen noemen uit het concern-verslag van de levensverzekeringspoot van De Centrale over het boekjaar 1978. De vaste eigendommen (woonhuizen en kantoren in geheel Nederland) vertegenwoordigen een waarde van f 72 mln. Aan

DE DOE-HET-ZELF OR

Ongeveer twee maanden geleden verscheen de PSP-brochure over het werken in ondernemingsraden. Zoals bij de aankondiging van de brochure al werd gemeld is het de bedoeling dat er activiteiten worden georganiseerd rond deze brochure. Als start daarvan is op 15 maart, een discussiedag georganiseerd over de plaats die de ondernemingsraad inneemt in de strijd voor democratie binnen de bedrijven en instellingen. Als vervolg op deze dag is op 29 maart in Maastricht ook een bijeenkomst georganiseerd over de O.R. Het gewest Zuid-Holland Noord volgt in de komende maand. Het onderstaande artikel is bedoeld om enig inzicht te geven in de discussies die tot nu toe zijn gevoerd.

DE DOE-HET-ZELF OR

Tijdens een discussiedag op 15 maart in Den Bosch werd gediscussieerd aan de hand van twee inleidingen van Luc Donk en Pier van Gorkum. De eerste, ex-OR sekretaris bij Grasso en schrijver van het grootste deel van de brochure, gaf aan dat de eerste ondernemingsraden vooral intern gericht werkten. Ze waren wettelijk gebaseerd op de opvattingen dat arbeid en kapitaal harmonieus naast elkaar kunnen bestaan. Dat werd zo rond 1970 anders: de OR kreeg een janus-kop. Enerzijds werd vastgehouden aan harmonie-opvattingen en overleg, maar anderzijds keerde de OR zich langzamerhand meer en meer naar buiten. De ondernemingsraad gaat zich meer en meer profileren. En terwijl er bij de sluiting van de Rolma in Utrecht nog geen akties worden gevoerd, zien wij bij de bezetting van

ENKA in Breda voor het eerst een aktieve ondersteuning vanuit de OR. Nu de ondernemingsraden ongeveer een jaar draaien op basis van de laatste wetwijziging is een tijdperk aangebroken waarin bijna dagelijks activiteiten van ondernemingsraden de kranten halen. In hoeverre de 'nieuwe OR' aktiverend werkt is na zo'n korte tijd nog niet duidelijk te zeggen. Maar zo stelde Luc Donk: *'de nieuwe OR is vooral een doe-het-zelf OR. De leden zijn daar nog niet aan gewend. Toch is veel aktiviteit van de OR-leden met de nieuwe wet een vereiste.'*

Tot op heden is de belangstelling voor de ondernemingsraad niet zo erg groot geweest, ook niet bij links. Toch zijn er zo'n 50.000 aktieve ondernemingsraadsleden en dat aantal zal nog sterk vergroot worden wanneer na een nieuwe aanpassing van de wet de grens waarboven een OR verplicht is, zal worden verlaagd.

Met dat grotere belang voor de ondernemingsraad en het grote aantal mensen dat er bij betrokken is, is trouwens ook de OR ontdekt als 'gat in de markt'. Er zijn op dit moment zelfs twee kommerciële maandbladen: 'OR-Informatie' en OR-blad'. Deze zijn gekomen naast het al jaren bestaande 'Zeggenschap', een blad van en voor linkse mensen die zich in bond en bedrijf inzetten voor demokratisering van het bedrijfsleven.

Behalve die twee kommerciële bladen hebben ook de ondernemers, de SFR en het ministerie van sociale zaken boekjes op de markt gebracht. Is dat niet verdacht, al die aandacht van rechts voor de OR? Kan de OR wel een middel zijn in de strijd voor demokratische verhoudingen in het bedrijf? Dat zal voor een groot deel afhangen van de inzet van de OR-leden, zeker als ze willen werken op een manier zoals de PSP dat voor ogen staat.

Luc Donk illustreerde dat met enkele voorbeelden uit de brochure: de noodzaak van direkte verkiezingen in plaats van het distriktenstelsel dat het hoger personeel vaak bevoordeelt.

Verder de strijd om meer informatie: *'vraag maar om de direktienotulen. De eerste keer zal het antwoord nee zijn. De tweede keer ook, en de derde, de vierde en de vijfde keer ook. Maar met volhouden bereik je veel; steek je nek uit, dan bereik je op den duur veel. Zorg ook voor een eigen budget en laat je niet afschepen met een scholingsinstituut dat door de personeelschef is uitgekozen. Zoek zelf het scholingsinstituut uit.'* Wat de scholing betreft verwees Luc Donk naar het goede boek 'In de ban van het overleg' van

Jan Willem Boon (medewerker bij de Henri Polak Stichting van de FNV).

OR GEEN HANGBRUG

Na Luc Donk een inleiding van Pier van Gorkum, die met behulp van zijn afvloeiingsregeling na beëindiging van het kamerlidmaatschap, het Informatie Centrum Ondernemingsraden (ICOR) oprichtte. Vanuit die invalshoek heeft hij vooral te maken met ondernemingsraden en OR-leden die hun nek durven uit te steken en daarmee in konflikt komen de ondernemers of de direktie van hun instelling.

Aan de hand van elf stellingen werd door Van Gorkum ingegaan op het centrale thema van de discussiedag: hoe verhoudt de OR zich tot arbeiderszelfbestuur en hoe tot het werken van de vakbonden in het bedrijf zelf.

In de eerste twee stellingen werden twee 'misverstanden' genoemd: de ondernemingsraad kun je niet zien in het perspektief van arbeiderszelfbestuur (*'Ondernemersmacht zal niet automatisch overgaan in arbeidersmacht'*). Maar daarnaast is de OR ook geen verlengstuk van de ditie en inkapseling van de werknemers. *'De ondernemingsraad is het meest waardevolle instrument in het proces van bewustwording en machtsvorming aan de basis dat de zeventiger jaren heeft opgeleverd'*

Pier van Gorkum lichtte dat toe in zijn volgende stellingen: de OR heeft het beginsel van vrije en geheime verkiezingen binnen een autoritaire ondernemingsstructuur gebracht. Daarmee is een wettelijke basis geschapen voor het rechtstreeks aanwijzen van vertegenwoordigers door de werknemers. Dit leidt tot kadervorming; kaders die bijvoorbeeld als stakingsleiders kunnen optreden, zoals in de Rotterdamse havenstaking.

Maar ondanks deze verworvenheden zag Van Gorkum de OR niet 'als hangbrug over de overgang van kapitalisme naar socialisme.'

Naarmate de ondernemingsraad aan kracht wint, zo vervolgde hij, neemt de kans op konflikt met de werkgevers en de vakbond toe. Met de vakbonden, omdat die het terrein van de arbeidsvoorwaarden claimen (c.a.o.'s, werkgelegenheidsdiskussie en de winstdeling). Door de ervaringen met de ondernemingsraden zullen de vakbonden meer bevoegdheden moeten geven aan de bedrijfsledengroepen. *'Het zou wenselijk zijn als er een open discussiedag georganiseerd zou worden over de verhouding tussen de OR en de vakbond. Want wat willen de bonden nu met de OR. Ze zouden de mensen in de ondernemingsraden meer handvaten moeten geven.'*

PAKKEN PAPIER

Met name naar aanleiding van deze opmerkingen kwamen er een aantal kritische vragen van deelnemers. Moet een OR-lid nu wel of geen vakbondslid zijn? En, is die huiver van de bonden voor de OR en met name de vrije lijsten vaak niet begrijpelijk; er zijn wel progressieve vrije lijsten, maar veelal zijn ze toch van het niet zo progressieve middenkader. Hiermee werd gedoeld

VERVOLG VAN PAGINA 3

hypotheken heeft men f 227 mln. uitstaan en de leningen op schuldbekentenis bedragen maar liefst f 457 mln. De rubriek effekten tenslotte belooft f 71 mln. en omvat tientallen namen van (multinationale) ondernemingen in Nederland. Als triest relaas een obligatielening van Scholten Honig, met bij de toelichting de woorden afgeboekt. Verlies ruim f 1 mln!!

Dezelfde vakbondsbestuurders kan ik misschien wijzen op een goed alternatief, dat door de Oostenrijkse vakbeweging in praktijk is gebracht. Zij zijn goede en goedkope huizen voor arbeiders gaan bouwen, zodat zij zich ook eens een behoorlijk huis kunnen permitteren, dat bovendien nog geld voor de bond oplevert. Een eerste stap in deze richting werd recentelijk gedaan door het Sociaal Fonds Bouwnijverheid, die dit jaar zal starten met de bouw van ongeveer 2.000 woningen in de premiehuursektor. Een eerste stap weliswaar. Op deze materie en de wijze van beleggen van de pensioenfondsen – door Vrij Nederland omschreven als de mil-jardendans van de pensioenfondsen, iets waar de FNV volledig buiten staat – zal ik in een volgend artikel terugkomen.

PETER DROS

Het landelijk adres van de Verontruste FNV'ers is: Adagiostraat 81, 6544 PL Nijmegen, 080-774169.

op het feit dat de vakbonden een voorkeursrecht hebben bij het indienen van kandidatenlijsten voor de OR. Pier van Gorkum antwoordde dat de machtsvorming voorop staat. En als je daarover praat, praat je over groepsvorming.

De vakbeweging is inderdaad de belangrijkste basis.

Een N.S.'er zat met het probleem dat de FNV-lijsten in zijn bedrijf de laatste tijd flink verliezen leden. 'Hoe moet ik me nu als OR-lid opstellen om de basis bij het werk te betrekken. Ik krijg als OR-lid pakken papier op tafel, maar wat doe je daar nu mee? Hoe creëer je die machtsvorming?'

OOK DE KOFFIE-AUTOMAAT

Pier van Gorkum stelde dat je dat soort vragen vanuit de concrete problemen moet beantwoorden - dus je moet ook praten over de koffieautomaat. Er is lange tijd teveel aandacht geweest voor de centen, met als gevolg dat veel mensen zich nu boven de ziekenfondsgrens hebben geknokt. Maar voor arbeidsomstandigheden is veel te weinig aandacht geweest. Daar ligt een taak voor het OR-lid.

Luc Donk stelde later dat de vakbonden nooit erg veel aandacht hebben besteed aan de ondernemingsraden. Het voorkeursrecht dat zij hebben bij het indienen van kandidatenlijsten schept ook verplichtingen voor het contact tussen de OR en de vakbond. Als eerste stap ter stimulering zouden de bonden de uitslagen van de OR-verkiezingen in de bladen moeten publiceren

ACHTERGESTELD LOON

Waar de ondernemingsraden zich veel meer mee

bezig zouden moeten houden is met het pensioen, of liever: *het achtergestelde loon*. Op grond van één van de wetsartikelen kan de ondernemingsraad 50 perc. van de leden benoemen van instellingen als personeelsfonds, veiligheidscommissie en pensioenfondsen. 'Tot nu toe hebben ook de vakbonden nog nauwelijks een greep gedaan naar de pensioenfondsen. Toch bieden die meer mogelijkheden dan bijvoorbeeld het geklooi met VUT-regelingen', aldus Luc Donk.

Uit de verdere discussie kwamen als belangrijkste punten nog naar voren dat contacten tussen ondernemingsraden en OR-leden op plaatselijk of regionaal nivo van groot belang zijn. Daarbij zouden de vakbonden een aktiverende rol kunnen vervullen, maar nogmaals werd gesteld dat deze vaak te afwachtend zijn.

Aan het eind van de dag werd nog een concrete vraag opgeworpen door een OR-lid dat aanhikte tegen het uitblijven van werkoverleg. Er was wel een speciale deskundige voor aangesteld, die een nota had geschreven, maar werkoverleg kwam er niet. Wat kon zij nu doen? Er werd geadviseerd de aansprekende knelpunten binnen de instelling op papier te stellen en daarnaast werd geopperd als OR-lid een eigen deskundige aan te trekken die op basis van die knelpunten en op kosten van de instelling aan de slag zou kunnen gaan. Pier van Gorkum:

'laat die deskundige als buitenstaander de spits afbijten en wacht zelf eerst af hoe de directie reageert.'

MAASTRICHT

Ook in de discussie in Maastricht kwamen concrete problemen naar voren, evenals de op-

merking dat de vakbonden te passief zijn. Maar daartegenover waren er ook de opmerkingen van een OR-lid bij de papierfabriek KNP, waar men er wel in was geslaagd een goede brug te slaan tussen het OR-werk en het werk van de vakbond op bedrijfsnivo in de bedrijfsleden-groep. 'Van de vijftien gekozen OR-leden zijn er dertien lid van de FNV en die hebben goede contacten met de bedrijfsledengroep. Wees dus niet te negatief over de mogelijkheden'.

Deze afsluitende opmerking in Maastricht geeft het duidelijkst aan waar de mogelijkheden liggen voor machtsvorming: via democratische organisatie binnen de bedrijven en de versterkende dwarsverbinding van de vakbonden.

OOK DE POLITIEK

In de komende maanden zullen er waarschijnlijk meer discussies georganiseerd worden rond het thema ondernemingsraden. Want zoals ook Pieter van Gorkum stelde: 'ook de politieke partijen zullen zich in de komende jaren intensiever met het verschijnsel van de ondernemingsraad gaan bezighouden'. De PSP doet dat al, lees dat nog eens na in de brochure over de OR die te bestellen is bij de SVS. Maak f. 7,- over op giro 3481995 van de SVS-PSP, Postbus 700 te Amsterdam. Je ontvangt dan behalve de PSP-brochure ook de wetstekst en een voorbeeldreglement, gebundeld in een boekje van de SER. En houdt daarnaast in de gaten wanneer er een OR-diskussie is in je omgeving. De eerstvolgende is op 17 mei, georganiseerd door het gewest PSP Zuid Holland Noord in Amicitia, Westeinde 15 te Den Haag.

KEES VAN LAREN

knieval voor de olieconcerns

Op maandag 14 april vond in de Tweede Kamer een openbare commissievergadering plaats over de regeringsnota inzake de 'Grootschalige Aanlanding van LPG'. De belangstelling was groot: er waren maar liefst vijf leden van het kabinet aanwezig (de ministers Ginjaar, Tuijnman, Beelaerts van Blokland en Van Aardenne en staatssecretaris Koning), de zaal pulde uit van de ambtenaren en ook het bedrijfsleven liet zich niet onbetuigd en was vertegenwoordigd door mensen van British Petroleum, Shell en andere belanghebbenden. Er was ook haast bij: van te voren was aangekondigd dat eventuele moties reeds de donderdag erna in stemming zouden worden gebracht zodat wat de overheid betreft de zaak rond zou zijn en BP en Shell hun (gezamenlijke) aanlandingsplaats konden gaan neerzetten.

De LPG-nota gaat over het beleid dat de centrale overheid denkt te voeren ten aanzien van de aanlanding in ons land van *liquified petroleum gas*, een verzamelnaam voor een aantal tot vloeistof gemaakte petroleumgassen, waarvan propaan en butaan, afzonderlijk of in mengsels, de belangrijkste zijn. LPG komt op het ogenblik vooral in aanzienlijke hoeveelheden vrij bij de raffinage van ruwe olie en bovendien bij de winning daarvan. Tot voor kort werd het grootste deel van dit produkt 'afgefakkeld', maar door de olieproducerende landen worden nu installaties gebouwd waarmee de vrijgekomen gassen worden opgevangen ten einde deze te kunnen exporteren. Dit nieuwe procedé leidt er toe dat vanaf het begin van de jaren tachtig grote hoeveelheden LPG beschikbaar zullen komen - wat een besluitvorming over aanlanding, vervoer en gebruik van LPG gewenst maakt.

De zaak is aktueel omdat onlangs BP en Shell de aanvraag hebben ingediend voor de aanleg van een LPG-terminal (een installatie waar van zee aangevoerd LPG kan worden overgeslagen in opslagtanks en van waaruit het kan worden afgevoerd naar de verbruikers) op de lokatie Beer-Kanaal in het Rijnmondgebied. Zoals bekend hebben de gemeenteraad van Rotterdam en Provinciale Staten van Zuid-Holland over deze aanvraag al in positieve zin beslist. De regering stelt volgens de Aanlandingsnota het zelfde voor.

REGEREN IS VOORUITZIEN

De LPG-nota bevat slechts *concept*-beslissingen. Maar wél beslissingen die genomen worden onder druk van de grote olieconcerns en die straks, als bijvoorbeeld uit het volgend jaar te verwachten TNO-rapport blijkt dat de risico's van aanlanding, opslag en doorvoer van LPG toch groter zijn dan men veronderstelde, nauwelijks meer terug te draaien zijn.

De concept-beslissingen zijn gevat in een 'voorlopig algemeen beleidskader', waarvan de eerste zin gewijd is aan het enorme belang dat de Nederlandse chemische industrie heeft bij het op korte termijn beschikken over mogelijkheden LPG in grote hoeveelheden te importeren. Naast het kleine gebruik van LPG (denk aan de butagasfles onder het kookstel in caravan en boot, en de toepassing als autobrandstof) dient het vloeibare gas namelijk vooral als grondstof voor chemische industrie en zal daarin, naarmate er meer LPG beschikbaar komt, een steeds belangrijker plaats innemen als vervanger van

bijvoorbeeld nafta, ondermeer bij het fabriceren van plastics.

Regeren is vooruitzien, zo heet het. Déze regering laat echter een zo belangrijke kwestie als de onderhavige over aan de ondernemingen - ondernemingen waarvan men toch moeilijk kan zeggen dat zij een open oog hebben voor andere dan (hun eigen) financieel-ekonomische belangen. Bijvoorbeeld voor de risico's die de bevolking in een zo dicht bewoond gebied als Rijnmond loopt met een LPG-terminal naast de deur. In het verleden is hier in ieder geval nooit iets van gebleken.

Als dan die ondernemingen komen met een uitgewerkt voorstel, als er hier en daar al door lagere overheden vergunningen zijn verleend voor de aanlanding van LPG, waardoor een uit risico-oogpunt zeer ongewenste spreiding van LPG-terminals dreigt te ontstaan, dan konkludeert de regering dat het misschien wel tijd wordt dat zij óók een standpunt inzake LPG inneemt. En het kan dan met dit kabinet al haast niet anders, dan dat het standpunt een vrijwel volkomen gelijkenis vertoont met dat wat de olieconcerns voorstellen.

De regering ziet niet dat, waar in zo grote mate als bij de aanlanding van LPG het geval is, wezenlijke vraagstukken samenvallen als van werkgelegenheid, energievoorziening, milieu en

veiligheid, van de overheid verwacht en zelfs geëist mag worden, dat zij zelf in hoge mate initiërend, regulerend en verordenend optreedt. Ze ziet niet dat de overheid zèlf initiatieven moet nemen, en niet, zoals nu, wacht tot het bedrijfsleven haar iets voorschotelt.

CHANTAGE

Door middel van chantage proberen de oliegiganten hun wensen en verlangens door te drukken: als het niet *nu* en *op hun manier* gebeurt komt hun concurrentiepositie in gevaar, zal men tot sluiting van een deel der installaties moeten overgaan, geen nieuwe projecten bouwen - met als gevolg dat de werkgelegenheid in gevaar komt.

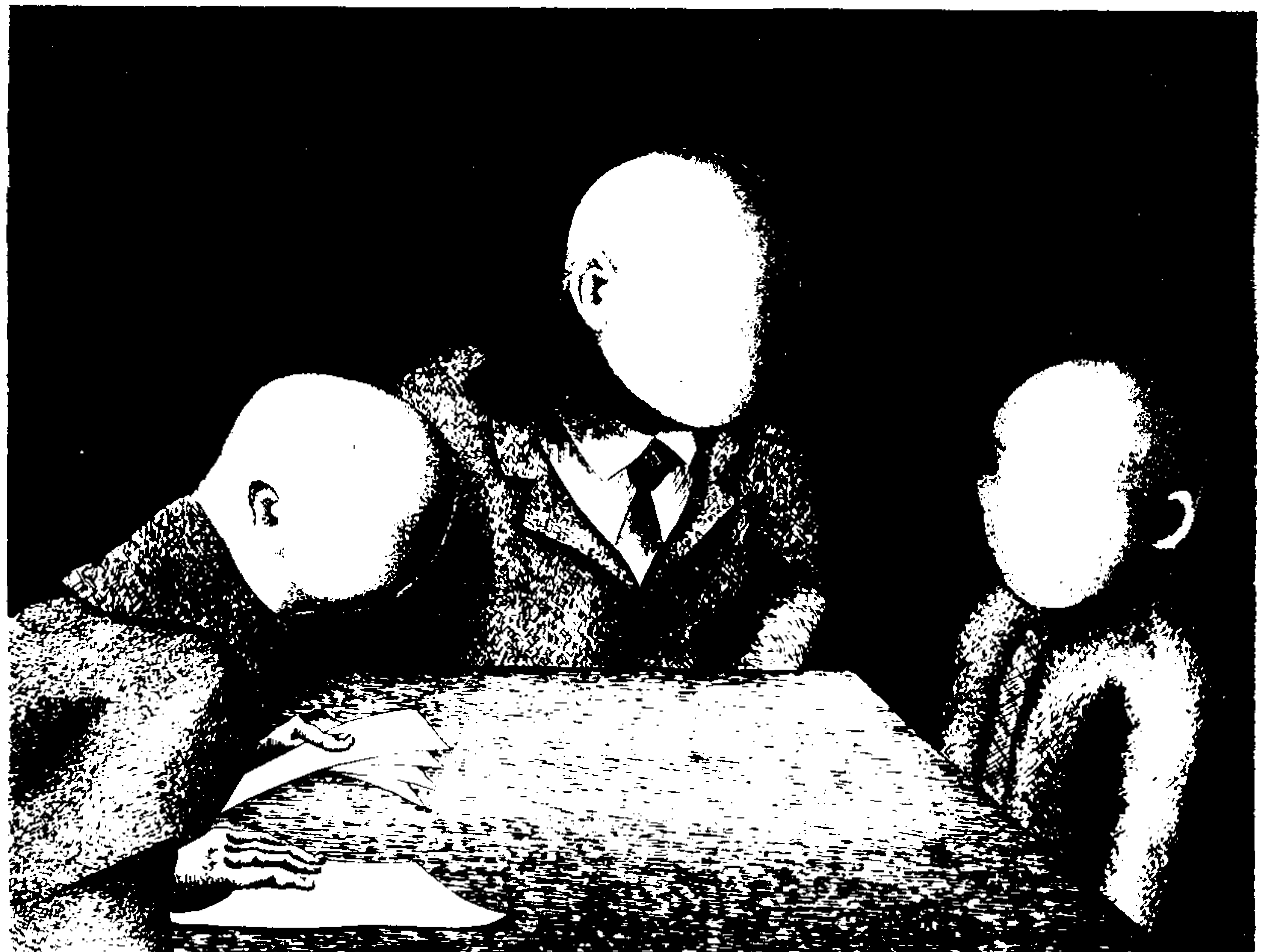
Dreigen met een verlies van zoveel honderd of duizend arbeidsplaatsen.

De oliemaatschappijen koppelen het aanlanden van LPG direkt aan het voortbestaan van de petrochemische industrie in het Rijnmondgebied - één van de belangrijkste pijlers van de Rotterdamse (en Nederlandse) industrie. Fred van der Spek hierover:

'De PSP vindt dat de regering niet voor deze druk moet zwichten en zich eerst eens terdege rekenschap moet geven van de vraag of de natuurlijk aanmerkelijke ekonomische belangen als zo onmisbaar moeten worden beoordeeld, dat er veiligheidsrisiko's voor duizenden mensen genomen moeten worden.'

VOORWAARDEN

In beginsel is er niets tegen gebruik van LPG. Integendeel: het gas dat tot voor kort verloren ging bij de oliewinning en raffinage kan als welkome aanvulling voor de Nederlandse energie- en grondstoffenvoorziening dienen. Maar dan moet er wel aan heel wat voorwaarden worden voldaan en moet er vanuit de overheid een veel aktiever en kritischer beleid ten op-

zichte van de LPG-problematiek worden gevoerd.

Een van de voorwaarden is, dat het gebruik van vloeibaar petroleumgas zoveel mogelijk wordt beperkt tot *grootschalige* toepassing in de chemie en bij elektriciteitsopwekking. Bij het kleinschalige gebruik van het gas worden risico's veel groter, met name door het uitgebreide distributienet dat hier noodzakelijkerwijs aan verbonden is. De PSP heeft er op plaatselijk niveau al herhaaldelijk op gewezen, dat het vervoer van LPG over de weg en de opslag en overslag in LPG-tankstations op vaak onaanvaardbare wijze gebeuren, vooral waar dit door en in de bebouwde kom gebeurt. De lijst van rampen en bijna-rampen die hier tot nu toe het gevolg van zijn geweest is te lang om hier te vermelden, maar denk eens aan het ongeluk met de LPG-tankauto bij de Spaanse camping Al Afaques in 1977 dat aan honderden mensen het leven kostte.

Wat betreft de *lokatie* voor een eventuele grootschalige aanvoer en opslag van LPG is er eigenlijk maar één mogelijkheid, en dat is een eiland voor de kust. In de regeringsnota wordt dit alternatief voor de BP/Shell-plannen met een grote zwaai van tafel geveegd: de prijs zou te hoog zijn en de bouw duurt te lang. Afgezien van het feit, dat er naast de economische rentabiliteit ook nog het enorme belang van de veiligheid van de bevolking speelt, zijn dit in zekere mate *oneigenlijke* argumenten. Het is namelijk niet denkbeeldig dat op langere termijn één goed geoutilleerde (buitengaats) lokatie waar ook aanlanding en opslag van andere gevaarlijke stoffen plaats kunnen vinden goedkoper blijkt te zijn, dan de huidige plannen. Het tijdsargument gaat dan ook niet op, gezien de overcapaciteit die er op dit moment nog is op de bestaande aanlandingsplaatsen. Zij kan de behoefte aan aanlandingscapaciteit tot medio jaren tachtig dekken.

Tenslotte zou ook het *vervoer* van LPG aan veel strengere voorwaarden dan tot nu toe moeten worden onderworpen. Op het ogenblik vindt het grootste deel van het vervoer van het vloeibare gas plaats over de weg, per trein en via de binnenwateren. Dit moet drastisch worden beperkt. De enige aanvaardbare manier van transport is in feite per pijpleiding.

Bij de stemming op 17 april werden bijna alle moties die door de oppositie waren ingediend, verworpen. Het vervoer van LPG van Rijnmond naar Moerdijk hoeft niet per pijpleiding te geschieden voor een meerderheid van de Tweede Kamer. Er komt geen buitenlandse lokatie en de overeenkomst met Shell/BP kan getekend worden voordat de speciale wetgeving met betrekking tot LPG tot stand zal zijn gekomen.

De overheid laat de mogelijkheid zitten een duidelijke en stevige greep op de LPG-keten te krijgen. Op 2,5 kilometer van Hoek van Holland zal nu een terminal aangelegd worden; een onaanvaardbaar risico voor de bevolking daar, zo we in dit kader al van een 'aanvaardbaar' risico zouden kunnen spreken. Weer is een knieval gemaakt voor de olieconcerns.

TONNY SCHUITEMA

SCHOOON SCHIP

De kranten hebben er de afgelopen tijd vol van gestaan: het doek is gevallen voor de grote scheepsbouw en off-shore in Nederland.

De vorig jaar juni bij de reorganisatie van de scheepsnieuwbouw door Minister van Aardenne voorgestelde ROS (Rotterdamse Offshore- en Scheepsbouwcombinatie) zal niet worden opgericht, omdat men niet uitkomt met het toegezegde overheidsgeld en naast de 250 miljoen nog eens 100 miljoen nodig heeft om de onderneming enigszins een kans van slagen te geven. En die 100 miljoen is er niet. Het feest gaat niet door, de afbouw van deze industrie kan worden gestart.

Op 17 en 18 april was over deze in het Paasreces genomen 'beslissing' van de minister van Economische Zaken op verzoek van enkele linkse kamerleden een debat in de Tweede Kamer. Fred van der Spek begon zijn bijdrage aan dit debat als volgt:

'Het is onzin zaken te blijven produceren, die door niemand worden afgenomen. Daarom kan men niet de stelling verdedigen, dat bedrijven die in moeilijkheden verkeren altijd door de overheid moeten worden gesteund. Maar bij de activiteiten waar het hier om gaat, kan men toch zeker stellen dat er veel behoefte bestaat aan de producten.

De mate waarin de grote scheepsbouw de laatste tientallen jaren echter is overgenomen door landen als Japan en Zuid-Korea. maakt de terugkeer van die activiteiten naar bijvoorbeeld Nederland niet goed mogelijk, gelet op onder meer de loonkostenverhoudingen. Men zal zich bij deze verhuizing van productie-activiteiten waarschijnlijk moeten neerleggen. Wat men zich hierbij wél moet bedenken is, dat de kennis, de installaties en dergelijke betreffende die zaken in Nederland blijven en dat zij goed te gebruiken zijn voor activiteiten die sterk verwant zijn met de grote eenvoudige scheepsbouw. Ik verwijs hierbij naar de nota van de afdeling Scheepsbouw en Scheepvaartkunde van de TH-Delft, waarin wordt gesproken over de toenemende activiteiten, gericht op het konstrueren van booreilanden voor de winning van delfstoffen op zee. Ook denk ik aan het LPG-eiland, waarover in de openbare commissievergadering van afgelopen maandag werd gesproken.'

'Al met al moet worden gekonstateerd dat er een vraag is naar de zaken, die door dergelijke bedrijven kunnen worden gemaakt. Nederland kan met zijn know-how op dit terrein een rol blijven spelen.'

GEHANNES

Vervolgens wees Fred van der Spek erop, dat er wat betreft de totstandkoming van de ROS door de regering geweldig gehannest is.

Er is op uiterst trage wijze een management tot stand gekomen, iets wat de malaisesfeer rond de hele scheepsbouw alleen maar bevordert heeft. De ondernemingsraad van Verolme wijst erop dat het plan van de regering om de ROS niet op te richten in strijd is met de indertijd gemaakte

afspraken. Juist tijdens het kamerdebat komt er een bericht binnen over een belangrijke, maar gemiste order ten bedrage van ongeveer 72 miljoen; het kan nauwelijks toeval zijn.

Ook de controle op de besteding van de gelden die de regering beschikbaar gesteld heeft is nogal in het vage gelaten, waardoor het best mogelijk is, dat er ongemerkt niet-bedoelde bedragen in niet-bedoelde potjes zijn verdwenen.

MERKWAARDIGE DEMOKRATIE

Het is dus voorbij, dit scheepsbouwdebat, waarbij Van Aardenne en passant een door de meerderheid van de Kamer aanvaarde motie van het CDA, waarin de regering werd gevraagd toch nog een keer overleg met de betrokkenen te gaan voeren, naast zich neerlegde. Een gebruik dat ingeburgerd schijnt te raken, want enkele weken geleden deed de Minister van Sociale Zaken hetzelfde met een motie die in het debat over de Wet Buitenlandse Arbeiders werd ingediend. Een eigenaardige opvatting van de parlementaire democratie, dat is wel het minste dat men deze regering kan verwijten.

Een eigenaardige, en vooral kortzichtige, opvatting over de Nederlandse scheepsbouw en aanverwante industrie ook. Kortzichtig, omdat juist onlangs berichten in de pers verschenen dat tekenen erop wijzen, dat de conjunctuur met betrekking tot de scheepsbouw aan het aantrekken is. De scheepsbouw lijkt door het dieptepunt heen te zijn en is bezig zich te herstellen, zo blijkt uit cijfers van Lloyd's Register of Shipping half april heeft verstrekt.

Ooit, en dit is nog niet zo lang geleden, is ook het doek gevallen voor de productie van rollend materieel voor spoorwegen en tramlijnen. De ROLMA werd opgeheven.

Hierover trekt men zich nu de haren uit het hoofd: het zou zeer zinnig zijn geweest als wij in Nederland zelf konden produceren wat wij nu ten koste van veel deviezen in het buitenland, met name de Bondsrepubliek, moeten kopen. Maar goed, er wordt schoon schip gemaakt met de grote scheepsbouw en offshore in Nederland: 1700 mensen staan straks op straat, de booreilanden en aanlandingsinstallaties kunnen we vast bij de burens bestellen.

TONNY SCHUITEMA

FLIPPEREN:... OP TILT

Eind december publiceerde de *Des Moines Register* – de grootste krant in de graanschuur van de Verenigde Staten, de staat Iowa – een uitvoerig interview met president Carter. In eer van zijn zeldzame visionaire momenten ging president Jimmy Carter in op de strategische betekenis van voedsel. In Iowa vond hij een willig oor voor zijn voorspelling dat in de 80er jaren voedsel (graan dus) hét politieke wapen van de Verenigde Staten zou gaan worden. Drie weken later won presidentskandidaat Carter de eerste voorverkiezing in de lange race om de kandidatuur voor de Demokraten ... in Iowa. De Russische inval in Afghanistan en het daarop volgende Amerikaanse graan-embargo dreigde tussentijds enig roet in het eten te gooien van kandidaat Carter. Het gevaar van een verkiezingsnederlaag in Iowa werd echter tijdig afgewend door president Carter: zijn beslissing, dat de federale regering de kontrakten van de graanboeren met de Sovjet Unie op haar kosten zou overnemen, stemde de kiezers in de Midwest staat weer gunstig.

Deze eerste klap blijkt zo langzamerhand inderdaad een daalder waard te zijn. Een lange reeks overwinningen van Carter volgde. De gedoodverfde winnaar, *Ted Kennedy*, deelt vooralsnog slechts plaagstootjes uit middels zeges in de voorverkiezingen van Massachusetts, Connecticut, New York en Arizona. De teloorgang van de Senator symboliseert het Amerikaanse politieke systeem, een systeem dat meer gemeen heeft met het politieke 'voor-wat-hoort-wat' stelsel in Zuid-Europa en Latijns-Amerika dan met de Westeuropese parlementaire democratie.

MIDDLE OF THE ROAD

Politieke partijen bestaan in de Verenigde Staten niet. De uitzonderingen op deze regel, de kleine linkse partijtjes met hun korte levensduur en hoge splitsingsgraad, spelen nauwelijks een rol van betekenis. De Republikeinen (de *Grand Old Party*) en de *Demokratische Partij* zijn meer een verzameling, kristallisatiepunt, van individuele en groepsbelangen. Traditie speelt daarbij een grote rol. De boer uit de Midwest of de industrieel uit Michigan stemt op de Republikeinse kandidaat, want alleen de *Grand Old Party* staat pal voor de onbegrensde mogelijkheden van Amerika's vrije ondernemingswijze productie. Deze stabiele, middle-of-the-road, basis voor de Republikeinen maakt deze partij en haar presidentskandidaten tot een kleurloos gezelschap. Zo niet de Demokraten, die op een breed geschaakte aanhang kunnen rekenen. Op de blanken in het diepe zuiden, op de vakbonden, op de katholieken – nog altijd tweederangs burgers. Op de sterke joodse lobby aan de oostkust en op de zwarte bevolking (nog immer derderangs burgers). Gevolg hiervan is, dat er in de Demokratische Partij wel een beetje ruimte is voor afwijkende standpunten. Gevolg is tevens dat

De Europeaan schudt meewarig zijn hoofd. De Amerikaanse presidentsverkiezingen, die al met al bijna een jaar duren, zijn een fenomeen dat hem vervult met tegenstrijdige gevoelens van verwondering, gêne en waardering voor de democratie in het land der onbegrensde mogelijkheden: dat is geen politiek, dat is theater.

Hubert Smeets probeert het balletje in de Amerikaanse flipperkast te volgen, ofwel de kandidaten als ballen en de kiezers slaan op tilt.

een Demokratische presidentskandidaat niet alleen op het risikoloze midden kan koersen, maar zich in allerlei bochten moet wringen om ook het vertrouwen van de verschillende minderheidsgroepen te winnen.

De Republikeinse kandidaat is de schijf in een degelijke sjoelbak: recht vooruit. De Demokraat daarentegen dient zich te gedragen als de stalen bal in een flipperkast, onberekenbaar heen en weer schietend, zenuwachtig punten scorend om tenslotte toch nog onverwacht door de flippers heet te verdwijnen.

EEN BEELD VERSTROORD

De laatste jaren is dit beeld verstoord. De Amerikaanse kiezer is weerspanning geworden, is op tilt geslagen. De blanke zuiderling is Republikeins gaan stemmen, de blanke Angelsaksische protestant kiest in toenemende mate voor de Demokraten, terwijl de vakbondsleden niet automatisch meer het stemadvies van hun bonzen (Demokraten) opvolgen. De partijdiscipline in het stemhokje is afgenomen en daarmee neemt het aantal zwevende kiezers toe. In 1952 noemde 22 procent van de kiezers zich een zeer trouwe Demokraat, in 1978 nog slechts 15 procent. De harde kern van de *Grand Old Party* daalde van 13 tot 8 procent. Steeds meer kiezers noemen zichzelf 'onafhankelijk, met een licht Demokratische neiging' of 'onafhankelijk, met een afwijking naar de Republikeinen'. Het politieke midden is gegroeid van 22 procent in 1952 tot 37 procent in 1978. Ziehier het beeld dat de Amerikaanse kiezer van zichzelf heeft: hij of zij wil zich niet meer laten ringeloren door de partij-machinerie.

DRIJFZAND

Kortom, een Amerikaanse presidentskandidaat heeft geen zekerheden meer. Moest hij vroeger al rekening houden met de wensen van allerlei minderheden, nu is zelfs het politieke centrum tot drijfzand geworden. Was het gisteren nog veilig om *Khomeiny* te verketteren, vandaag kunnen de kiezers de benzineprijs wel eens belangrijker vinden dan de hoge prijs van het patriottisme. Maar hoe vertel je morgen de

joodse kiezers in New York dat daarom de solidariteit met Israël tanende is? Voor die onwaarschijnlijke opgave staan de kandidaten en hun campagne-organisaties, als zij per vliegtuig van staat naar staat vliegen om er stemmen te winnen in de voorverkiezingen van Republikeinse en Demokratische Partij. Landt het vliegtuig in Illinois, dan is het zaak de belangen van de auto-industrie in Chicago niet uit het oog te verliezen. Verplaatst de karavaan zich in de richting van New York, dan dient de kandidaat zich op te werpen als pleitbezorger van de zwarte ghettobewoners en tegelijkertijd van het ruim vertegenwoordigde witte-boorden proletariaat. Aan gene zijde van Amerika, in California, daarentegen doet een pleidooi voor radicale belastingverlaging 't weer goed. Wil je als kandidaat een serieuze kans maken dan is er geen ontkomen aan: de gehaktmolen van de voorverkiezingen maalt maar door, stoot het merendeel voortijdig af en levert in juni en juli, tijdens de konventies van respectievelijk Republikeinse en Demokratische Partij, de twee kandidaten.

FILMSTER

Dit systeem van voorverkiezingen is niet alleen een fysieke konditie-test van de kandidaten, het dient ook om populariteit, politieke flexibiliteit en zenuwen van de individuele kandidaten te toetsen. En, niet in de laatste plaats, het is een financiële uitputtingsslag. Elke dag moet de kandidaat slag leveren om geld voor zijn campagne-pot, dit jaar nog meer dan vroeger. Dit jaar hebben slechts 4 kandidaten de eerste maanden overleefd. *Ronald Reagan*, de ex-filmster, die al zijn Hollywood-kwaliteiten uitbuit. *George Bush*, ex-CIA baas, sputtert nog wat tegen, maar lijkt toch geen serieuze kanshebber meer voor de Republikeinse kandidatuur. *Ted Kennedy*, ex-broer, heeft geen gebrek aan geld en kan derhalve ongestoord stralen en ongeschokt vertrouwen etaleren. En... *Jimmy Carter*, ex-pinda boer, die de voordelen van het presidentschap optimaal ten eigen bate weet aan te wenden. De zittende president is tenslotte de enige die beloftes onmiddellijk kan waarmaken, een niet te onderschatten voordeel in de Amerikaanse politiek, waar het voor-wat-hoort-wat-principe politici kan maken en breken.

ANDY WILLIAMS

De overige kandidaten zijn tussentijds geloosd. *Jerry Brown*, eigenzinnig Democratisch gouverneur van California, is afgehaakt; de benefietconcerten van *Linda Rondstad* en *The Eagles* hebben niet mogen baten, de gemiddelde Amerikaan luistert blijkbaar liever naar *Andy Williams*. Ook van de republikeinen *Howard Baker Jr.*, *John Connolly* – die zoveel heeft geïnvesteerd in zijn campagne, dat de maandelijkse aflostermijnen hem nog regelmatig onaangenaam aan zijn politieke avontuur zullen herinneren –, *Robert Dole* en *Philip Crane* – wiens campagneleiders een half jaar geleden nog vol vertrouwen waren en rekenden op 'een race tegen Kennedy, niet tegen Carter' en daarin ook goede kansen zagen aangezien 'de harde strijd beslist zal worden in de Midwest, en daar ligt juist Phil's kracht' – is de laatste maanden niet meer vernomen. Over vier jaar beter.

ROTZOOI

De afgevalen Republikein *John Anderson* is niet van plan zolang te wachten. Hij gaat de presidentsverkiezingen als 3e kandidaat in. Tenminste, als hij zich in geheel Amerika kandidaat kan stellen, want de wetgeving in vele staten staat geen derde kandidatuur toe. Anderson's campagne maakt de verkiezingen nog enigszins interessant, vooral door zijn onkonventionele gedrag, een Republikein onwaardig. Hij verwijt de gevestigde politici kleurloosheid en gebrek aan visie – 'ik draag m'n geweten links en m'n portemonnee rechts' – slaat onder onafhankelijken, Republikeinen en Democraten aan. Gelet op de toenemende ontrouw van de Amerikaanse kiezer, kan zijn kandidatuur best succesvol worden. Niet dat Anderson kans maakt op de baan in het Witte Huis, maar wel kan hij voor veel rotzooi zorgen in het Democratische en Republikeinse kamp. Carter neemt 't hem in ieder geval niet in dank af. Tegenover de kandidaat van het Amerikaanse 'gesundes Volksempfinden' Reagan heeft de president alle steun nodig van de gematigd progressieve Amerikanen, onder het motto: 'stem Carter, om erger te voorkomen', naar analogie van de komende verkiezingen in de Bondsrepubliek. In de opiniepeilingen staat Carter nu 1 procent achter op z'n waarschijnlijke uitdager Reagan. Wil hij niet meegesleurd worden door het zgn. 'band-wagon effect' (de polls registreren niet meer, maar gaan het stemgedrag van de kiezers beïnvloeden ten gunste van de gedoodverfde winnaar), dan zal hij de slag om het gematigd progressieve midden moeten winnen. De troeven (Iran, Afghanistan en Midden Oosten) heeft hij nog wel in handen, maar succesvol uitspelen kan hij ze nog niet.

TILT ... GAME OVER

En de kiezers? Flipperen zij met veel overgave?

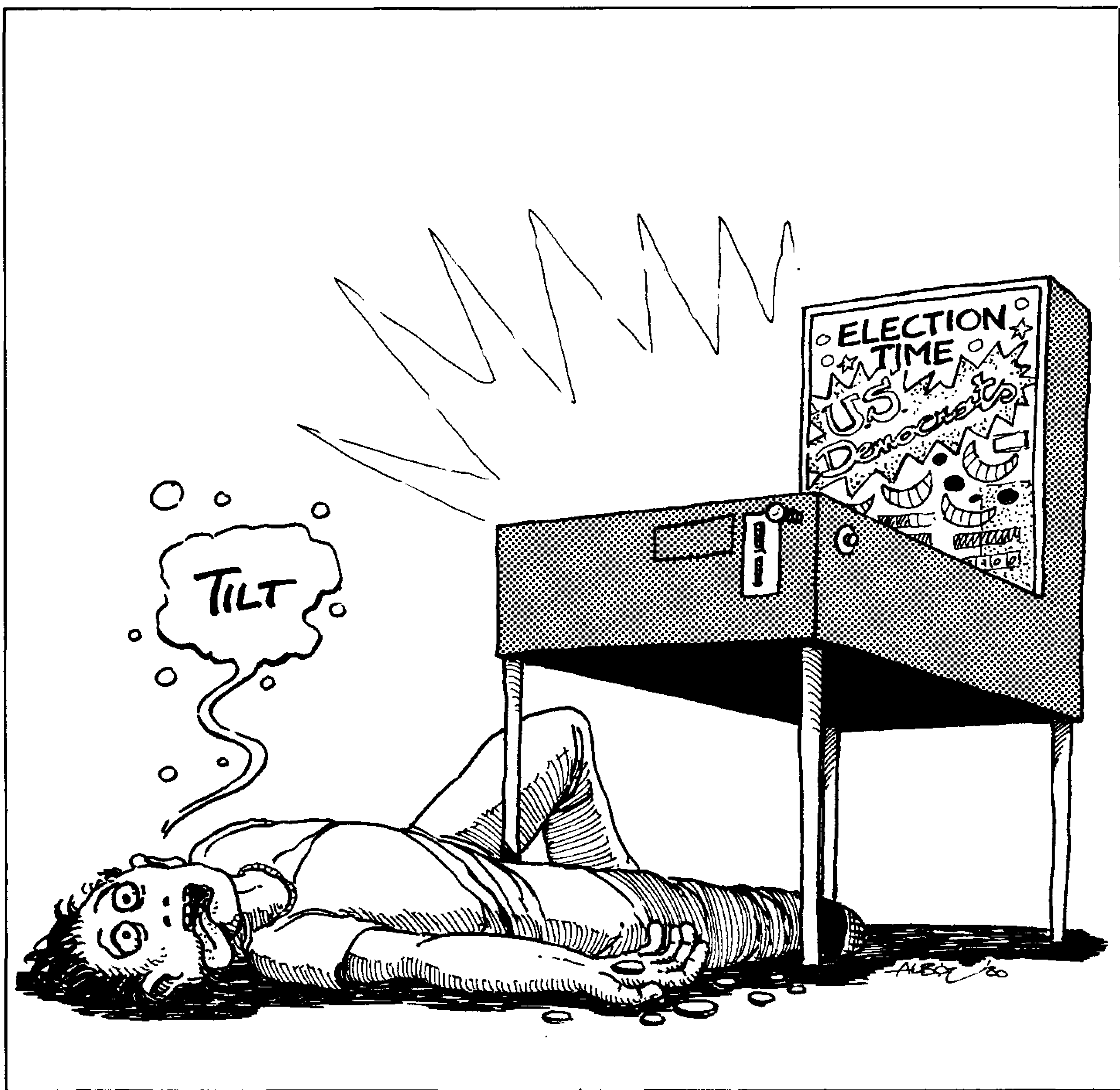
Op tal van terreinen nemen zij deel aan het politieke gebeuren. De vierjaarlijkse presidentsverkiezing is daar slechts één aspekt van. Maar om te zeggen dat de kiezers overlopen van enthousiasme, nee. Ook niet voor de presidentsverkiezingen. De opkomstcijfers zijn laag, voor Europese begrippen zeer laag. Voor de primaries in 1976 kwam gemiddeld 30 procent van de stemgerechtigde kiezers naar de stembus. De verkiezingen voor het Huis van Afgevaardigden in 1978 scoorden nauwelijks hoger: 38 procent. Alleen voor de presidentverkiezingen in november willen nog wel eens wat meer kiezers warm lopen, in 1976 54,3 procent. Maar zelfs de opkomst voor die verkiezingen heeft zich sinds de Tweede Wereldoorlog in neergaande richting ontwikkeld. In 1952 ging 62 procent naar de stembus. Tot 1972 bleef het opkomstcijfer rond de 60 procent schommelen, totdat de herverkiezing van Richard Nixon in 1972 (tegen de kansloze George McGovern) de mensen voor 't eerst thuis deed blijven: 55,5 procent.

Deze lage opkomst heeft niet alleen te maken

met de onverschilligheid van de Amerikaanse kiezer. De wetgeving is een barrière, nodigt in ieder geval niet uit tot stemmen. Lang voor de verkiezingen moeten de potentiële kiezers zich laten registreren. Laten de stemgerechtigden dat na, dan kunnen zij op de dag der verkiezingen niet ter stembus gaan. Dat door deze wetgeving inderdaad mensen thuis blijven, die anders misschien wel zouden gaan stemmen, blijkt uit de opkomstcijfers voor de primaries in de progressievere staten. In *Wisconsin* bijvoorbeeld, waar je op de voor-verkiezingsdag nog kan laten registreren, was in 1976 het opkomstcijfer 41,5 procent (het landelijk gemiddelde was 12 procent lager).

Hoe spectaculair de Amerikaanse presidentsverkiezing ook moge zijn – razende reporters, massale manifestaties, petjes, campagnefondsen van miljoenen dollars, opiniepeilingen op de Networks – de kiezers zijn het flipperen moe: zij zijn op tilt geslagen. Er moet een nieuw kwartje in.

HUBERT SMEETS

Casa del Norte

Op 7 maart jl. is in alle vroegte, het voormalige hotel voor Spaanse werknemers van Hoogovens in Heerhugowaard, Casa del Norte, gekraakt. Deze door de PSP Heerhugowaard voorbereide aktie kwam, nadat opnieuw een beslissing werd verschoven om het kolossale pand te bewonen. Het woonoord werd in 1971 gebouwd als huisvesting voor 528 buitenlandse werknemers van Hoogovens. Al vanaf het begin is de vestiging een bron van irritatie geweest door de onzorgvuldigheid, waarmee ruim 500 mannen uit een 'ver'land, in dit daardoor getto-achtige complex zijn gepropt.

KRAKEN

Het complex is nooit volledig bewoond geweest en twee en een half jaar terug raakte de eerste van de totaal 6 woontorens leeg. Vorig jaar februari verlieten de laatste bewoners het pand. Verschillende malen hebben wij er bij Hoogovens en de Gemeente op aangedrongen het complex te bestemmen voor b.v. één en twee-persoonshuishoudens. Even zoveel keer werden we afgepoeierd met de mededeling, dat men weer bezig was met andere plannen. Ook de afgelopen maanden waren er weer diverse geruchten, dat er 500 Joegoslaven zouden worden gehuisvest. Hiervoor hebben we ons kraakplan éénmaal in de ijskast gezet; begin Maart bleek echter, dat de toestemming van Sociale Zaken er niet zou komen i.v.m. de overige EEG-landen.

Een golf van publiciteit golfde die 7e maart en de dagen erna over ons heen tot zelfs het Journaal toe. Gelukkig konden we die problemen aan door de goede organisatorische afspraken van de groep. We hadden ook zelf veel aan publiciteit gedaan o.a. door de samenstelling van een info-brochure over 'Casa' en het uitdelen van duizenden manifesten.

KORT GEDING.

Al snel kwam de druk van Hoogovens, wat de maandag daarna resulteerde in een Kort Geding. Op zich was onze aktie al voor 100 perc. geslaagd, doordat we enorm veel sympathie kregen

uit de bevolking zelf en dit niet alleen van progressieven.

Het hele weekend zijn we bezig geweest met de voorbereiding van het Kort Geding (we voerden onze eigen verdediging, het juridische gedeelte deed het Advokatenkollektief Alkmaar) en het rondleiden van de vele honderden bezoekers, dit laatste om de bewoners van Heerhugowaard en belangstellenden de mogelijkheden te laten zien van het complex.

De uitspraak van het Geding werd bepaald op 17 maart j.l. De dagen, die daar aan voorafgingen hebben we besteed om de organisatie intern verder aan te pakken (het is niet niks, de bezetting van zo'n complex) en het formuleren van onze eisen naar de gemeente toe. Ook de Gemeente was namelijk een partij, die we onder vuur namen: het aantal woningzoekenden is stijgende, terwijl Heerhugowaard als voormalige groeigemeente de komende jaren te maken krijgt met duizenden jonge mensen, die een woning willen (de opbouw qua leeftijd van de plaats is zeer onevenwichtig, d.w.z. veel jongeren). Het beleid hiervoor was op z'n zachtst gezegd aarzelend, terwijl men al weer bezig was met nieuwe uitbreidingsplannen. Ons eisenpakket resulteerde in een extra raadsvergadering over de kraakaktie van Casa del Norte op 26 mei a.s.

De uitslag van het geding betekende een overwinning voor krakend Nederland; we hoefden er niet uit, zolang Hoogovens niet kon aantonen het pand nodig te hebben.

HOOGOVS VERLIEST

Vol enthousiasme zijn we nu bezig om alternatieve plannen te ontwikkelen voor de woonbestemming van dit pand, al zullen dit geen 528 mensen zijn, zoals Hoogovens deed. Toen we er zelf zaten, bemerkten we pas echt hoe ongelooflijk a-sociaal het is om zoveel mannen op zo'n ruimte te proppen: Tijdens de kraakaktie kregen we er dus nog een extra aktiepunt bij. Hoewel er nog steeds mogelijkheden zijn om ons er uit te zetten via een nieuw Kort Geding, was de uitslag hoopgevend en zullen we, als de Gemeente en Hoogovens dit nalaten, zelf tot vestiging van woningzoekenden overgaan.

Voor meer inlichtingen: Casa del Norte tel. 02207-18044 of PSP Heerhugowaard 02207-17171.

KRAAKTRIBUNAAL UTRECHT

Inmiddels is in Utrecht door het krakerskollektief een kraaktribunaal gehouden, waarbij 'door het volk' een viertal verdachten zijn berecht: Burgemeester Vonhoff, de hoofdofficier van justitie Van Dijken, de hoofdofficier van politie Van Doesburg en de spekulant Meinhardt. Zij 'stonden terecht' wegens:

- het stimuleren van de woningnood;
- en/of het kriminaliseren van de kraakbeweging;
- en/of het grof geld slaan uit woningnood;
- en/of het beschermen van speculanten;
- en/of het plegen van openbaar geweld tegen personen en/of goederen.

Heerhugowaard gebouwen complex 'Casa del Norte'

Foto Paul Babeliowsky

Kraaktribunaal te Utrecht

VROUWEN TEGEN APARTHEID

Op zaterdag 12 april j.l. organiseerde de vrouwengroep van de Anti-Apartheidsbeweging Nederland (AABN) een kongres rond het thema Vrouwen tegen Apartheid. Het kongres, dat gehouden werd ter gelegenheid van het tweejarig bestaan van de vrouwengroep van de AABN, liep vooruit op de VN-konferentie over Vrouwen en Apartheid, die in juli in Kopenhagen plaats vindt. De belangrijkste spreekster op het kongres was Florence Mophosho, hoofd van de ANC vrouwensectie en lid van het Dagelijks Bestuur van het Afrikaans Nationaal Kongres van Zuid-Afrika.

De voorbereidingsgroep had twee discussie-onderwerpen centraal gesteld; de relatie tussen nationale bevrijding en vrouwenbevrijding en de relatie tussen vrouwenstrijd hier en die in Zuidelijk Afrika.

Hoe verhouden zich de nationale bevrijdingsstrijd en de vrouwenstrijd?

Er bestaat geen twijfel over dat bevrijding van het apartheidsregime een noodzakelijke voorwaarde is voor de bevrijding van de zwarte vrouw. Nog meer dan mannen hebben vrouwen te lijden van dit verwerpelijke onderdrukkende systeem.

Pasjeswetten beperken de bewegingsvrijheid en dwingen vrouwen in de onvruchtbare thuislanden achter te blijven, wanneer de mannen, op zoek naar werk, naar de steden trekken. Daar, in de thuislanden, vervullen de vrouwen een door het regime uitgekookt gemanipuleerde sociale dienstverlening voor al degenen die niet produktief zijn voor de blanke economie: kinderen, bejaarden, zieken en arbeidsongeschikten.

Slechts weinig zwarte vrouwen kunnen een baan vinden en wanneer het ze lukt dan worden ze

schandalig onderbetaald.

De wetgeving onthoudt vrouwen elke status. Dat de meeste vrouwen, ook al zijn ze getrouwd, voor de wet minderjarig zijn, met alle gevolgen vandien, is daar alleen maar een voorbeeld van.

De bevrijdingsbewegingen zien dan ook in dat nationale bevrijding niet mogelijk is zonder een reële verbetering in de positie van vrouwen. Deze situatie verklaart ook het ontstaan en de indrukwekkende geschiedenis van de vrouwen-sekties binnen de bevrijdingsbewegingen: vrouwen en mannen solidair in hun strijd tegen Apartheid.

Voor ons gevoel bleef het kongres Vrouwen tegen Apartheid echter bij deze konstatering steken.

Natuurlijk is vrouwenbevrijding niet los te zien van de strijd tegen afhankelijkheid van kapitalisme en imperialisme. Maar het losrukken van deze ketens mag dan een zeer belangrijke voorwaarde zijn, het vormt nog geen garantie voor een werkelijke gelijkheid tussen mannen en vrouwen. De vrouwen in Zuidelijk Afrika hebben een dubbele strijd te voeren, een revolutie binnen

een revolutie te bevechten, het gevecht tegen de onderdrukkende patriarchale tradities.

Zoals Mildred Nkanda van de ZAPU dit in de kongresmap formuleert:

'We zien wel heel goed in dat met die nationale bevrijding ons werk nog niet afgelopen is. De onderdrukking moet op alle gebieden in de maatschappij verdwijnen.'

Wij realiseren ons dat we ons westers feminisme nooit als exportartikel mogen presenteren, maar een kongres als dit bood wel alle mogelijkheden om de discussie op gang te brengen.

Het is jammer dat we daar niet aan toe gekomen zijn. In dit verband maakte spreekster Leonie van Bladel nog een nuttige opmerking: 'In Algerije moesten de vrouwen na de bevrijding terug naar de couscous' en zo'n toekomst wil niemand voor de vrouwen van Zuidelijk Afrika.

Diskussie over het gemeenschappelijke in onze onderdrukking zou tegelijkertijd wat meer vorm hebben gegeven aan het tweede kongresthema: de relatie tussen de vrouwenstrijd hier en die in Zuidelijk Afrika. Deze is door het kongres hoofdzakelijk ingevuld in de vorm van het verlenen van morele en materiële steun aan de vrouwensekties binnen de bevrijdingsbewegingen. Dit resulteerde o.a. in het opstellen van een eisenpakket aan de Nederlandse regering (waaronder de eis tot vrijlating van de tot strop veroordeelde James Mange en het uitvoeren van de sanctie-maatregelen.)

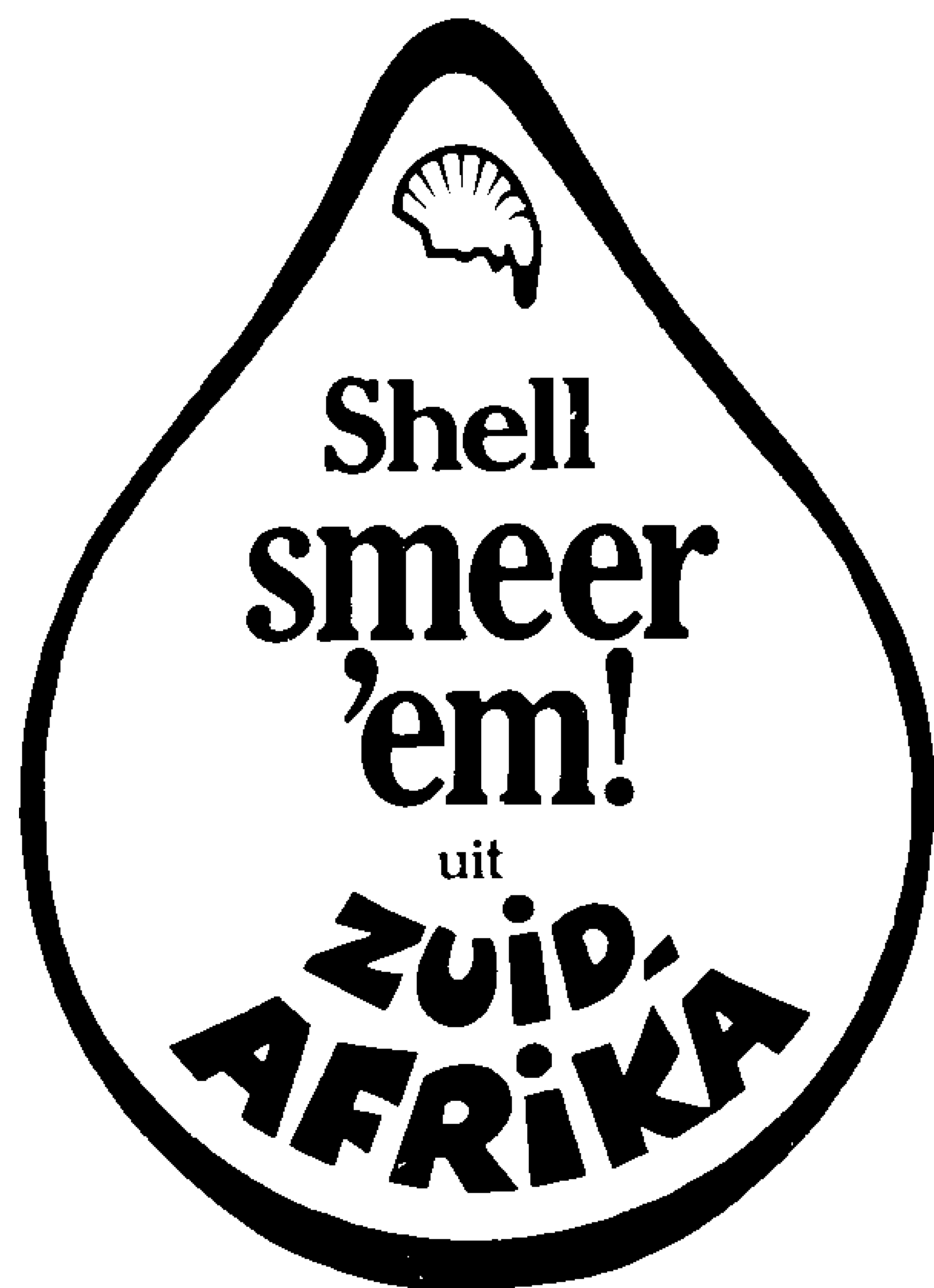
Daarnaast werd een begin gemaakt met een geldinzamelingscampagne ten bate van de ANK-krèche Charlotte Maxebe, die de vrouwen de gelegenheid moet geven om deel te nemen aan de vrijheidsstrijd.

Deze solidariteit wordt enorm gewaardeerd en heeft inspirerende werking op de vrouwen in Zuidelijk Afrika aldus o.a. Florence Mophosho. In de zware strijd tegen hun veelvuldige onderdrukking verdienen onze zwarte zusters ook alle steun die wij ze kunnen geven.

Maar laten we dan niet vergeten dat, vanuit een bescheiden opstelling, kritisch meedenken een waardevol onderdeel van deze steun kan zijn. In juli zal dit kongres haar vervolg vinden in Kopenhagen. Wij zien uit naar de resultaten.

LOES DE JONGE MARIA POULISSE

OPROEP VAN PAX CHRISTI NEDERLAND, KOMITEE ZUIDELIJK AFRIKA, WERKGROEP KAIROS

Op 20 mei aanstaande vindt in Den Haag weer de jaarlijkse aandeelhoudersvergadering plaats van de „Koninklijke“, de Nederlandse moedermaatschappij van de Shell-groep. Op deze vergadering willen we massaal protesteren tegen de voortdurende samenwerking van Shell met het blanke minderheidsregime in Zuid-Afrika.

U KUNT ONS HELPEN

Bent u aandeelhouder, kom dan naar deze bijeenkomst en steun ons protest. Indien u geen aandelen heeft, kunt u protest-aandeelhouder worden. Wij sturen u graag nadere inlichtingen.

Daarnaast vragen wij u om uw financiële steun. Giro 63.26.86 t.n.v. Kairos, Utrecht.

Actieadres: Kairos, Corn. Houtmanstr. 19, Utrecht.
Tel. 030-710614.

ORANJE
FRANJE
BEU

TE KOOP BIJ DE PSP-AFDELINGEN A F 1.50

Wat is er over van de anjerrevolutie

Op 25 april 1974, nu dus alweer zo'n zes jaar terug, leek het er even op dat in Portugal socialistische ontwikkelingen zouden doorzetten. Inmiddels is alweer veel van wat bereikt was teruggedraaid en is het volk van Portugal verwickeld in een moeilijke strijd tegen het internationale kapitalisme. Jos Uitenbogaard, sekretaris buitenland van de PSP, verbleef half april in Portugal en maakt in onderstaand artikel de balans op van wat er over is van de Anjerrevolutie.

De Anjerrevolutie. Doordat de koloniale oorlogen van Portugal aan het leger zware eisen stelden, had men de toelatingsnormen voor officieren moeten verruimen. Nieuw officierskader kwam nu ook uit de onderste lagen van de bevolking en die lieten zich steeds minder gebruiken voor de onderdrukking van hun eigen volk. Sterker, ze kozen uiteindelijk de kant van het volk en verjoegen de diktator Ceatano en namen de macht over. Oude machthebbers, landeigenaren en politici, vluchtten naar Brazilië. Het land werd overgenomen door de boeren, banken werden genationaliseerd evenals verscheidene andere maatschappelijk vitale sectoren. Inmiddels is al weer veel van wat bereikt was teruggedraaid, en is het volk van Portugal verwickeld in een moeilijke strijd, die het land moet losmaken van het internationale kapitalisme. Inmiddels is wel gebleken dat rechts haar 'eigendommen' tenslotte niet zo maar prijs geeft. Op dit moment krijgt de revolutie, die 6 jaar geleden begon, gevoelige klappen te verduren en de strijd neemt hier en daar wanhopige vormen aan.

Op 2 december jl. vonden er tussentijdse parlementsverkiezingen plaats die ondanks een linkse meerderheid aan stemmen, door de rare telmethode, een rechtse meerderheid in het parlement opleverden (met 45 procent). De huidige regering onder leiding van Sa Carneiro doet ernstige pogingen de verworvenheden van de revolutie weer terug te draaien. Hij deinst er zelfs niet voor terug om, als het mogelijk is, de 'socialistische' grondwet te veranderen, omdat die als de oorzaak van alle kwaad wordt beschouwd.

LANDHERVORMINGEN

De regering is bezig de nationalisaties ongedaan te maken om het partikulier bedrijfsleven weer wat meer vertrouwen te geven. Een van de meest schrijnende zaken is het teruggedraaien van de landhervormingen.

De oude landeigenaren, die veelal nog in Brazilië zitten of daar net van terugkomen, kunnen bepaalde stukken land terugvorderen, inclusief vee. Het gaat hen juist om die stukken land die het beste zijn en waar de belangrijkste bedrijfsgebouwen staan. Opstandige boeren wordt enig gevoel voor 'rechtsorde' met grof geweld ingeslagen door middel van de GNR, een soort oproerpolitie. Hoewel de feitelijke diktatuur zoals die onder Ceatano bestond misschien niet terug komt, zien de mensen wel degelijk de parallellen met het beleid van de huidige regering. Daarvoor ligt de ongeveer 60-jarige diktatuur nog te vers in het geheugen.

Nadat het leger al was gezuiverd van 'linkse' elementen worden nu ook het ambtenarenapparaat en de staatsomroep aangepakt. Onder

het mom van de bezuinigingen worden er mensen ontslagen en worden de vroegere opvolgers van Ceatano naar de juiste sleutelposten gepromoveerd.

Het verzet neemt gelukkig ook toe: op zondag 13 april jl. kwamen in Evora, in zuid Portugal, naar schatting 200 duizend boeren bijeen, ondanks de stromende regen, om te protesteren tegen het teruggeven van hun land aan de oude diktators. Velen van hen hebben in situaties geleefd die zonder veel moeite met slavernij te vergelijken zijn en ze zijn bereid desnoods hun leven te geven om dat nooit meer te hoeven meemaken. Vooralsnog werd de GNR door middel van een open brief vriendelijk verzocht de kant van het volk te kiezen. De kans op succes is helaas gering. De demonstratie was vooral georganiseerd door de CGIP-intersyndical, de grootste vakbond in Portugal en werd gesteund door nagenoeg alle linkse partijen. Het zou Wim Kok en de FNV niet misstaan zich in te zetten voor de toelating van deze klassenbroeders tot het Europees Verbond voor Vakverenigingen. Enige solidariteit, juist nu, is hard nodig.

POLITIEKE PARTIJEN

Op parlementair nivo is er van de buitenparlementaire frontvorming tegen rechts niet veel meer terug te vinden. De Socialistische Partij van Portugal (PS) onder leiding van Mario Soares, is het vleesgeworden symbool van de typische sociaal-demokratie. Steeds meer dringt zich het beeld op dat de 'Socialistische Internationale', met de SPD en de PvdA voorop, Soares hebben gesteund om Portugal te redden uit de communistische klauwen. Koalities, zelfs in de oppositie, worden fel verworpen, nog voordat iemand een voorstel op papier heeft kunnen zetten. Men ging liever met rechts in zee om een regering te vormen dan met de Communisten. Dat heeft o.a. geleid tot de huidige wetgeving, waardoor ze min of meer mede verantwoordelijk is voor de koude saneringen die de regering nu kan uitvoeren. De verkiezingsuitslag was er dan ook naar: ruim 10 procent verlies. De arrogantie viert echter nog hoogtij en men vertelt iedereen die het horen wil maar al te graag dat een regering met de communisten uitgesloten is. Als het 5 minuten later over de huidige regering gaat verteld men met evenveel verve dat bij de volgende verkiezingen (sept.-okt. '80) maar één ding voorop staat en dat is rechts een nederlaag bezorgen. En hoe gaat de regering er dan uitzien, vraagt men zich af?

Een rechtstreeks antwoord hierop was nauwelijks mogelijk, want een regering met alleen onvervalst linkse partijen kan niet om de PCP heen (gemeenteraadsverkiezingen 16 dec. jl.

ruim 20 procent). De Communistische Partij van Portugal (PCP) is dan ook de grote winnaar van de laatste verkiezingen. En terecht, gezien het feit dat deze partij door haar motivatie en organisatie in staat is de landbouwhervormingen daadwerkelijk gestalte te geven. In ongeveer 1/3 van Portugal, vooral in het zuiden, is er een absolute meerderheid van deze partij verkregen bij de laatste gemeenteraadsverkiezingen.

Toch zou het de PCP niet misstaan wanneer ze een meer onafhankelijke koers ten opzichte van Moskou gingen voeren. Hoewel zij dit zelf zouden kunnen opvatten als een concessie, zouden ze hiermee de internationale sociaal-demokraten wat wind uit de zeilen nemen, waardoor de kans op een brede linkse coalitie kan toenemen. Italiaanse toestanden zijn anders sowieso de toekomstperspektieven voor Portugal. Binnen klein links zijn er 3 partijen die in het oog springen. Allereerst de UDP die als enige onafhankelijk linkse partij een zetel in het parlement behaalde. De opstelling van deze partij zou als 'onafhankelijk maoïstisch' gekenschetst kunnen worden. De rol die deze partij speelt is dan ook marginaal en ze speelt in de discussie tussen de PS en de PCP geen rol. Ten tweede is er de MDP, een partij die onder de diktatuur al delen van het verzet wist te organiseren en na de 25ste april de eerste grote vrije demonstratie organiseerde. Door een verkiezingskoalitie met de PCP, in de APU, heeft men 3 zetels in het parlement weten te verwerven. Helaas is van een duidelijke onafhankelijke opstelling weinig te merken.

Tenslotte is er de UEDS, waarin o.a. de vroegere minister van landbouw Lopez Gardoso zit. Ondanks de hoge verwachtingen voor de verkiezingen haalde men slechts 0,9 procent, in het Portugese kiessysteem niet voldoende om onafhankelijk in het parlement te komen. Toch is deze partij nog zeer actief om de discussie buiten het parlement tussen de PS en de PCP gaande te houden. Het is een kleine links-socialistische partij, die goede banden in de vakbond heeft. Ondanks de grote financiële moeilijkheden grijpt men iedere gelegenheid aan om te stimuleren dat de linkse meerderheid omgezet wordt in een echte linkse regering, die het volk serieus neemt.

De revolutie in Portugal is nog niet dood. Toch moet alles op alles gezet worden om te voorkomen dat rechts de hele zaak weer definitief overneemt. Iedere socialist is, juist nu, verplicht al het mogelijke te doen om te zorgen dat Portugal misschien toch nog de bakermat van het 'reële Europese socialisme' kan worden.

JOS UITENBOGAARD

Voor meer informatie:
Portugal Bulletin, een uitgave van Tulipa Vermelha, Postbus 12039, 1100 AA Amsterdam

TIJDSCHRIFT VOOR VROUWENSTUDIES

'onderzoek dat een bijdrage kan leveren aan het verkrijgen van inzicht in het ontstaan en functioneren van vrouwenonderdrukking en dat tevens aanknopingspunten biedt voor de opheffing daarvan'

Met deze defenitie van het begrip vrouwenstudies presenteert de redactie van het piepjonge 'Tijdschrift voor vrouwenstudies' een eerste, 126 pagina's dik nummer. Het tijdschrift wil bijdragen aan de ontwikkeling van feministische wetenschapsbeoefening in Nederland en daarbij alle disciplines, als ook ontwikkelingen op dit gebied buiten de universiteit beslaan.

De eerste aflevering omvat naast het redactioneel en een kroniek met besprekingen en aankondigingen een achttal in inhoud erg verschillende artikelen, die een kleurrijker beeld van vrouwenstudies geven dan de wat fletse met kriebelige vrouwentekentjes overladen omslag doet vermoeden.

Zo omvat het eerste en ook langste artikel een zeer lezenswaardig verslag van een onderzoek in het kader van een projekt 'vrouwen en fascisme' aan de universiteit van Amsterdam. Hierin wordt aan de hand van een beschrijving van een kleine conservatieve vrouwenorganisatie in de dertiger jaren, aangegeven hoe dicht dit konservatisme met betrekking tot opvattingen over de maatschappelijke positie van de vrouw tegen het fascisme kon aanleunen.

In een artikel over androgynie wordt een helder overzicht gegeven van de verschillende manieren waarop aan dit begrip inhoud werd en wordt gegeven. Androgynie betekent zoiets als 'mannelijk-vrouwelijkheid'. Als de mannen wat meer vrouwelijke eigenschappen krijgen en de vrouwen wat meer mannelijke, dan worden beide meer mens, aldus een van de opvattingen. De schrijfster konkludeert o.a. dat androgynie een wat abstrakt begrip is vol vooronderstellingen en gericht op het niveau van de individuele persoonlijkheid.

Zij stelt: 'Onderdrukking van vrouwen is volgens mij behalve psychologisch en cultureel, ook sterk materieel gefundeerd. Aan structurele en economische aspecten van vrouwenonderdrukking en de relaties hiervan met psychologische en culturele dimensies, wordt binnen androgynie perspectieven nauwelijks gewicht verleend' (pag. 52)

Boeiend is het artikel waarin de film 'les rendez-vous d'Anna' van Chantal Akerman beschreven wordt vanuit drie vrouwen. Zij zien in de hoofdpersoon Anna een onafhankelijke vrije vrouw die heel sterk afstand schept en handhaaft ten opzichte van de mensen om haar heen. De film staat de schrijfsters niet toe zich met de hoofdpersoon te identificeren en heeft daarmee een emancipatorische werking. Zij voelen zich teruggeworpen op hun eigen projectie en zijn daarbij voorlopig nog niet uitgepraat.

Verder wordt er in dit nummer de rubriek 'diskussies over vrouwenstudies' aangekondigd. Hierin moeten bijdragen komen over de problemen die zich bij de ontwikkeling van vrouwenstudies voordoen. Het is alleen jammer dat de eerste bijdrage in deze rubriek een wat warrig

verhaal betreft, dat bedoelt de relatie tussen academische en niet-akademische vrouwen in de vrouwenbeweging te belichten. Als het artikel tenslotte eindigt met het idee de afstand tussen beide onderscheiden groepen te overbruggen door als academische vrouwen met de video de buurt in te gaan naar de niet-akademische vrouwen, dan denk ik weer terug bij af te zijn.

Het eerste nummer van het Tijdschrift voor vrouwenstudies is leuk om te lezen, waarschijnlijk ook als je geen vrouw bent en/of niet op de universiteit; het wordt evenwel voornamelijk gedragen door de drie artikelen die hiervoor aan de orde kwamen, de andere artikelen hangen er een beetje bij.

Een door de redactie gewenste stimulering van vrouwen die zich, op wat voor een manier dan ook, met vrouwenstudies bezighouden moet niet gaan omslaan in het dan ook maar alles mooi vinden wat daaruit voort mag komen. Het lijkt zinvol de gehanteerde definitie van het begrip vrouwenstudies, door een gerichte keuze van selectiekriteria, waaraan de op te nemen artikelen moeten voldoen, een meer politieke kracht te geven.

TITIA VAN LEEUWEN

Het tijdschrift voor vrouwenstudies verschijnt vier keer per jaar.

Een abonnement kost f. 30,-

Opgaven: Uitgeverij SUN, Antwoordnummer 228, 6500 VB Nijmegen
losse nummers f. 12,50

ORANJE ZONDER MYTHE

In 1702 stierf met Willem III (prins van Oranje en koning van Engeland) het *Oranjesthuis* uit. En koningin Wilhelmina was de laatste *Nassau*. Dus alleen al de naam van Oranje-Nassau is een fabeltje.

Vorige maand verscheen van de hand van Anton Constandse *Oranje zonder mythe*. Voor iedereen die, zoals ik, tijdens de vaderlandse geschiedenisles op de lagere school niet verder kwam dan de geboortedata van Beatrix, Irene, Margriet en Marjke, een leerzaam werkje.

Precies zoals Constandse in zijn voorwoord schrijft is het boekje niet een opsomming van schandalen. Het zet daarentegen gewoon op een rijtje wat de erkende geschiedkundigen al eerder schreven. Maar wat je nooit terugvindt in schoolboeken of in de Oranje-pulp.

De *veeuwenlange verbondenheid van Nederland met Oranje*: een legende. Generaties Willemen namen ons land op de koop toe. Was dat kleine land het laatste wat ze wilden en vaak het enige wat ze krijgen konden. Alleen al de lijfspreuk *Je Maintiendrai*: in het frans. De meesten spraken

niet eens Nederlands, laat staan dat ze het konden schrijven. Het enige waarin zij dan ook geïnteresseerd waren was geld, macht en aanzien. Vaak in die volgorde.

De enige konklusie na het lezen van dit boek: de monarchie is overbodig. Maar bovendien strijdig met de democratie. Constandse konstateert dan ook dat een republiek een veel gezondere staatsvorm is. En als er dan een staatshoofd nodig is dan bijvoorbeeld het Zwitserse systeem: een bondsraad, waarbij een lid bij toerbeurt als staatshoofd funktioneert. Wanneer wordt Nederland volwassen?

ROEL SANDVOORT

Anton Constandse, Oranje zonder mythe.

In de serie tegengif verschenen bij uitgeverij Pamflet/1980. Prijs f 7,50.

Te bestellen door storting van f 7,50 op postgiro 25 53 850 t.n.v. Stichting Pamflet/Amsterdam.

OBLIGATIELENING PARTIJGEBOUW

De verbouwing is bijna klaar. En het geld raakt op. OP DIT MOMENT IS RUIM f 60.000 volgestort. Een laatste stootje en de f100.000 is vol. Elke bijdrage betekent dat we die niet tegen erg hoge rente elders hoeven te lenen. (de hypotheekrent is nu 12 perc.).

Neem vandaag nog een obligatie en stort f100,- of een veelvoud op giro 4475380 t.n.v. gebouwrekening Bevrijding te Amsterdam.

Giften zijn ook welkom op hetzelfde gironummer, maar vermeld er dan wel even bij: GIFT.

BONNE WISMAN
penningmeester PSP

Er is een progressieve spaarbank in ons land.

Waar blijven die progressieve sparenders nou...

De Algemene Spaarbank voor Nederland is een spaarbank die gesneden is op de maat van uw principes. De ASN is voortgekomen uit de moderne arbeidersbeweging. En steekt dat gegeven niet onder stoelen of banken.

Ook in de bedrijfsvoering verloochent de ASN haar afkomst niet. Daarom kunt u er ook zeker van zijn dat de ASN geen beleggingen voor uw spaargeld kiest waar zij gezien haar maatschappelijke inzichten niet achter staat.

De ASN belegt wel zo veel mogelijk in maatschappelijke en culturele instellingen en - niet te vergeten - in de woningbouw. Dat betekent dat de ASN u geen gouden bergen belooft als u daar gaat sparen. U krijgt een eerlijke rentevergoeding. Niet meer, maar zeker niet minder. En... rente zonder bijsmaak.

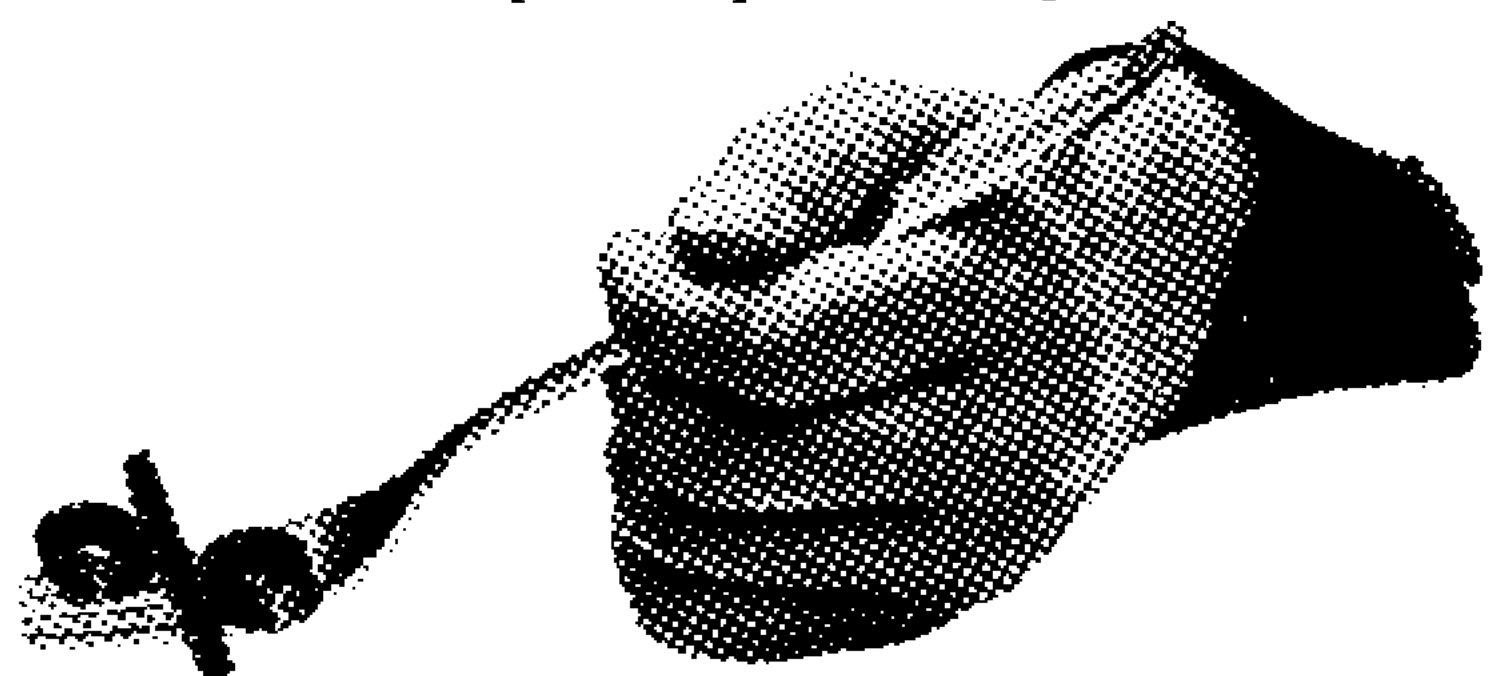
De ASN is in 1960 opgericht door het NVV en De Centrale. Dit geeft haar de verplichting om rekening te houden met de belangen van de groeperingen waarvoor de ASN is opgericht en waaruit zij is voortgekomen.

De ASN: maatschappelijk progressief en principieel. Zo'n spaarbank zou gekozen moeten worden door iedereen die zich verwant voelt met de progressieve beweging in ons land. Door u dus.

Welnu, het minste wat u kunt doen is u te informeren over de ASN. Over de makkelijke manier van sparen (in nauwe samenwerking met de postgiro) en over de vele andere, aantrekkelijke spaarvormen.

U komt er dan meteen achter dat de ASN met haar 55.000 spaarders met een gezamenlijke inleg van 200 miljoen gulden, niet de eerste de beste is. Daarom... vul de bon in deze advertentie in.

Een progressieve daad. Een principiële stap.

**Algemene Spaarbank
voor Nederland**
geeft rente zonder bijsmaak

Bon sturen aan: Algemene Spaarbank voor Nederland,
Antwoordnummer 1188,
2500 VB Den Haag.

U hoeft geen postzegel te plakken. U kunt ook bellen: 070-470181 of ons bezoeken: Rijnstraat 28, Den Haag (vlakbij het Centraal Station) tussen 08.30 uur en 17.00 uur.

Iedereen die voor 1 juli 1980 een spaarrekening opent met tenminste f 50,- als eerste inleg krijgt als welkomstgeschenk een spaarpremie van f 7,50.

Naam en voorletter(s): .....

Adres: .....

Postcode en woonplaats: .....

wenst nadere inlichtingen over:*

- de ASN in het algemeen
- de ASN-spaarrekening, gekoppeld aan de postrekening
- wenst tevens een formulier om een postrekening te openen
- het giraal sparen (sparen zonder boekje)
- de Vroeg-Bij-rekening (een unieke regeling voor jeugdigen t/m 17 jaar)
- het jeugdsparen De Zilvervloot (voor jeugdigen van 15 t/m 20 jaar)
- het termijnsparen (met opzegtermijn)
- het depositosparen (met een vaste looptijd)
- spaardeposito-bewijzen (met een vaste looptijd)

* aankruisen wat u wenst.

Nieuwe redactie

Sinds het vorige nummer van Bevrijding heeft U in het kolofon op pag.2 kunnen zien dat de redactie van dit blad gewijzigd is, v.n.l. door uitbreiding. Reglementair volgt na de tweejaarlijkse verkiezing van het partijbestuur, benoeming van de redactie door het nieuwe partijbestuur en bekrachtiging door de partijraad. Dat is dus onlangs allemaal gebeurd, maar dat is op zichzelf geen reden om bij stil te staan. Er zijn in de PSP voortdurend mensen voor kortere of langere termijn actief, en gelukkig zijn dat er steeds meer. Toch is er reden om even de aandacht te vestigen op de enige naam die uit dit rijtje verdwenen is: Joost Schipper.

Joost kwam al in 1972 in de redactie van Radikaal, zoals het blad toen nog heette. Dat betekent dat zijn redakteurschap de periode beslaat waarin de PSP ten prooi was aan allerlei schuddingen en duizelingen, en het er voor het dagelijkse politieke werk op neer kwam dat degenen die met het uitvoerende werk belast waren, onverstoort daarmee doorgingen. Joost kon je

nu niet bepaald onverstoort noemen, daarvoor was hij te zeer en te heftig betrokken bij alles wat er in de partij gebeurde, maar hij ging wel gewoon door, en met een groot gevoel voor continuïteit.

Als ekonoom verbonden aan de Tweede Kamerfractie lagen zijn artikelen vooral op sociaal-economisch gebied. Maar daarnaast is er bijna geen onderwerp denkbaar waarover Joost in die ruim zeven jaar niet geschreven heeft, met als hoogpunten zijn eigen participerende verslaggeving van concrete maatschappelijke strijd: Lip, Dendendal, de eerste generatie Kerkmarokkanen, en vooral de Portugese revolutie, waarnaar hij soms maanden spoorloos verdween.

Die betrokkenheid heeft hem niet meer losgelaten: Joost drijft sinds een jaar een bloeiend Portugees restaurant in het hartje van Amsterdam. Eén van de weinige plaatsen waar de Anjerrevolutie nog levend wordt gehouden.

RUDI BOON

advertentie

STUUR ÉÉN MAANDRANTSOEN

Medisch Comité
stuurt 450 ton
rijst naar Cambodja

Het Medisch Comité Nederland-Vietnam heeft, via het Britse Oxfam voor 300.000 gulden rijst gekocht, die naar Cambodja verscheept wordt.

Dit betekent 450 ton rijst.

Volgens de internationale hulporganisaties zal dit jaar zeker 250.000 ton voedsel naar Cambodja gestuurd moeten worden. Dit moet vóór eind mei - voor het regenseizoen begint - omdat daarna vervoer landinwaarts extra moeilijk wordt.

Sir Robert Jackson, coördinator van het VN-hulpprogramma, zegt dat "... de komende drie maanden alleen al 200 miljoen gulden nodig is."

U kunt daaraan bijdragen.
U kunt Cambodja helpen:
Eén kilo rijst kost zegge en schrijven 66 cent inclusief verscheeping.
Eén maandrantsoen voor één persoon, 16 kg, betekent f. 10,56

Stuur dat maandrantsoen,
stort f.10,65 op post **GIRO 1090400**
MCNV, Amsterdam.

Alle inlichtingen :
Medisch Comité
Nederland-Vietnam,
Postbus 5701,
1007 AS Amsterdam

VROUWEN WEEKEND

In het weekend van 31 mei en 1 juni organiseren de PSP-vrouwen een vrouwenweekend. Op het programma staan de volgende thema's: emancipatiebeleid, ploegenarbeid en deeltijdarbeid, strategiediskussie en het wel en wee van de landelijke coördinatiegroep van de PSP-vrouwen.

Er is een kresj aanwezig. De reiskosten worden hoofdelijk omgeslagen. Het weekend wordt gehouden in Putten.

Aanmelden door storting van f 36,85 op postgiro 3023097 t.n.v. Liesbeth Bezem/Amsterdam met vermelding van vrouwenweekend. Ook opgeven of je vegetarisch eet en/of je kinderen meeneemt, hoeveel en van welke leeftijd. Als uiterste datum van aanmelding geldt 10 mei. Verdere inlichtingen: Alice Loeters, tel. 020-165041.

STUDIEDAG SOWJET-UNIE

De stichting Vorming en Scholing van de PSP organiseerde met veel succes op zaterdag 12 april een studiedag over de Sowjet-Unie (zie Bevrijding 80-7, het artikel van Alex de Roo).

Door een ongelukkige samenloop van omstandigheden is Bevrijding niet in staat in dit nummer een verslag van deze interessante studiedag te brengen.

Omdat de redactie van mening is dat deze dag zeker een nabeschouwing verdient komen we er in het volgende nummer op terug.

Overigens zal de SVS zelf, in het scholingstijdschrift Socialistisch Perspektief, ruime aandacht aan de studiedag besteden. In nummer 8 van deze uitgave, die over enige maanden verschijnt, zal een groot gedeelte van de inleidingen worden afgedrukt.

advertentie

Voor demonstraties, vergaderingen, congressen
geluidswagens, handmegafoons,
zanginstallaties etcetera

JAN GRIELES - UTRECHT
030 - 44.61.66

POSTBUS 2299, 3500 GG UTRECHT

ERFPACHT

Jaren geleden kocht de gemeente Beverwijk in totaal zo'n 300 woningen op, met de bedoeling deze te slopen. Op dit moment probeert de gemeente (afdeling grondbedrijf) deze woningen weer aan particulieren te verkopen. Daarnaast komt het steeds voor dat de gemeente grond verkoopt voor eigen-bouwers in Beverwijk.

Voor de werkgroep Huisvesting van de PSP afdeling Beverwijk genoeg redenen om hiertegen in verzet te komen en het één en ander in een *nota* aan de orde te stellen. Door de verkoop van goede huurwoningen komen deze weer op de particuliere markt. Met als gevolg prijsverhoging en het feit dat de gemeente geen invloed meer kan uitoefenen op het toewijzingsbeleid. Op deze manier verdwijnen er woningen uit een toch al krappe distributie-sektor. Bovendien vermindert hierdoor het aantal gemeentewoningen en zijn Beverwijkse woningzoekenden de klos. Naast de kritiek op de bovengenoemde punten gaat de nota ook in op het alternatief van de PSP: gronduitgifte in *erfpacht*, met alle voor- en nadelen.

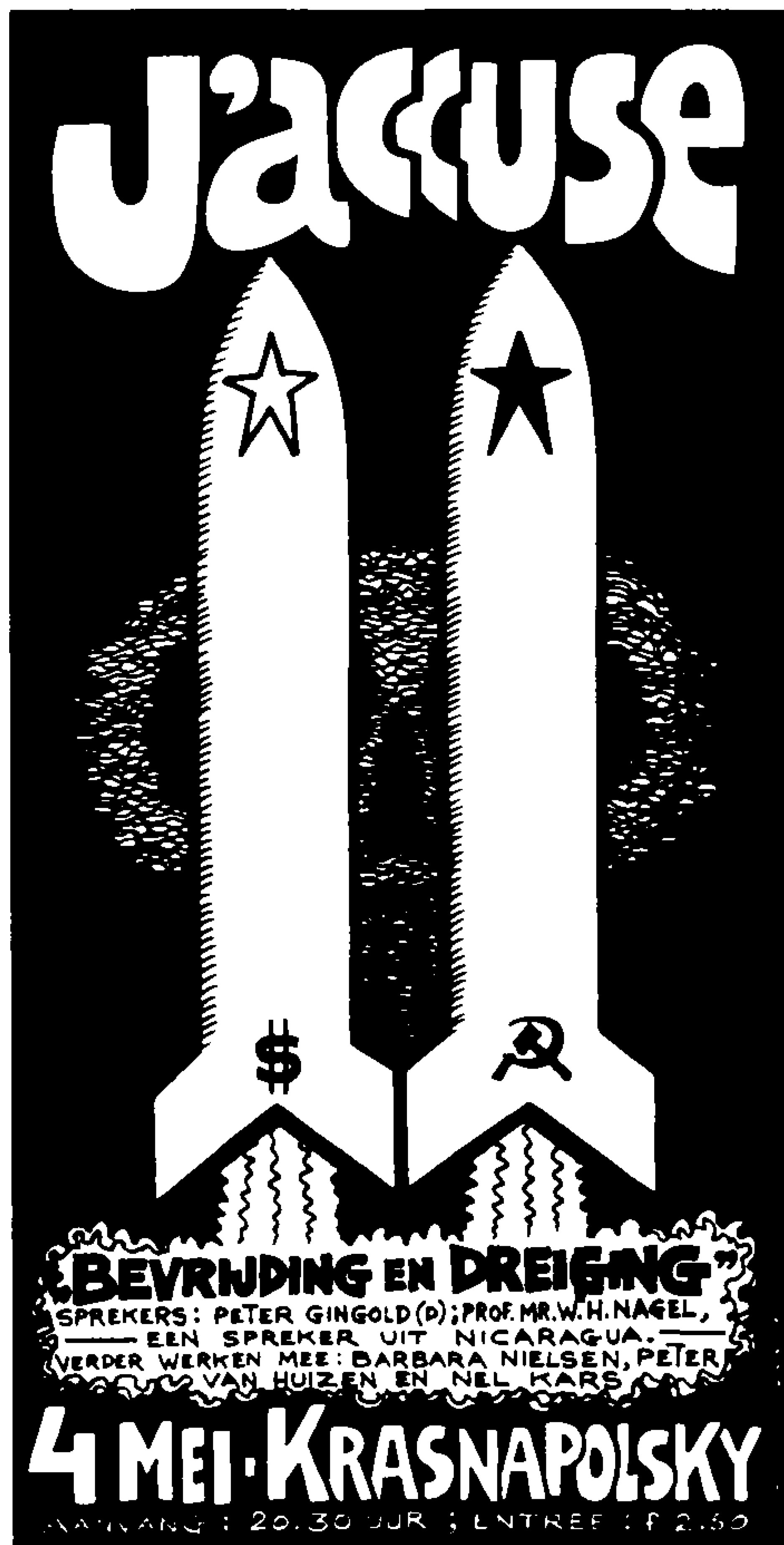
De nota is te betellen door overmaking van f 1,90 (incl. porto) op postgiro 670283 t.n.v. PSP, Kerkweg 108, Heemskerk met vermelding van *erfpachtnota*.

Meer personeel

In verband met de jaarlijkse *dag van de verpleging* organiseert het COZ op zaterdag 10 mei een landelijke manifestatie onder het motto *Meer personeel rondom het bed*.

Ondanks alle acties en noodkreten komt deze regering niet met een algemene personeelsuitbreiding. De uitbreiding van vorig jaar (5000 arbeidsplaatsen) was een druppel op de gloeiende plaat. Het personeel en degenen die hun hulp nodig hebben worden voor de zoveelste keer het slachtoffer van de bezuinigingsronde.

Demonstreer mee en kom naar de manifestatie in gebouw Tennishoek (Industrieterrein Lage Weide) in Utrecht. Aanvang 12.00 uur (tot ca. 16.00 uur). Toegang f2,-.

HUISVESTING

De afdeling Assen van de PSP heeft een brochure samengesteld met als onderwerp *huisvesting*. In deze brochure zijn de toespraken gebundeld die tijdens een temadag van een aantal maanden geleden werden gehouden. Te bestellen door overmaking van f 3,90 (incl. porto) op postgironummer 1372031 t.n.v. penningmeester PSP/Assen met vermelding van 'huisvesting'.

ON(S) GENOEGEN

Deze veelzeggende naam hoort bij het intern orgaan dat de PSP nu ruim twee jaar uitgeeft. On(s)genoegen komt ongeveer elke veertien dagen uit en bevat naast mededelingen - van partijraad, partijbestuur, landelijke themawerkgroepen, stichtingen en kamerfrakties - ook een discussierubriek waarin plaats is voor standpuntontwikkeling en interne kritiek.

Het blad wordt gratis toegezonden aan die leden die het in verband met haar/hun functie nodig hebben. Daarnaast kunnen ook de andere partijgenoten zich op On(s)genoegen abonneren. Een jaarabonnement kost f 15,-. Men kan zich voor de rest van het jaar abonneren door overmaking van f 10,- op giro 19.42.40 ten name van de PSP Amsterdam, onder vermelding van 'On(s)genoegen.'

ROB STEINBUCH

Fraktiesekretaris (m/v)

De PSP-gemeenteraadsfractie Amsterdam zoekt met ingang van 1 juli 1980 een fractiesekretaris. De taken zijn met name administratief en organisatorisch, o.a.

- sekretariaat van fractie en gemeenteraads-werkgroep
- assistentie tijdens raadsvergaderingen
- het onderhouden van kontakten met o.a.:
- het ambtelijk apparaat
- themagroepen, afdelingen en federatie Amsterdam
- buurt- en actiegroepen

- bijdragen aan het federatieblad verzorgen
- archiefwerkzaamheden
Ook politieke activiteiten t.b.v. de fractie maken deel uit van de werkzaamheden.

Werktijd:

- vijf dagdelen in nader overleg
- daarnaast minimaal drie avonden en eventueel op zaterdag vergaderingen en bijeenkomsten.

Honorering:

op part-time basis (20 uur), ca. f1200,- bruto per maand, inkl. sociale verz.

Vereist:

- lidmaatschap van de PSP
- in of in de directe omgeving van A'dam wonend
- type-vaardigheid
- redactionele vaardigheid
- ervaringen op het gebied van politieke activiteiten.

Inlichtingen: Stadhuis, kamer 311b, tel. 5523479 (van 10 tot 5).

Vóór 20 mei schriftelijk solliciteren bij Els Agsteribbe, Rechtboomsloot 87, Amsterdam

BON

De PSP geeft een tweemaal per maand verschijnend blad uit: BEVRIJDING. Leden van de PSP krijgen dit blad automatisch toegestuurd. Maar niet-leden kunnen er een abonnement op nemen.

- een BEVRIJDING en een aanmeldingsformulier van de PSP, omdat ik lid wil worden
- een acceptgirokaart voor een proefabonnement van een half jaar voor f. 10,-
- idem voor een normaal jaarabonnement van f. 30,-

Naam: .....

Adres: .....

Postcode: ..... Woonplaats: .....

uitknippen en opsturen naar: PSP, Postbus 700, 1000 AS Amsterdam

Bevrijding

JAARGANG 24 NO 10 10/5/'80 125 cent

30 april
voorproef en nasmaak

voorproef en nasmaak

bevrijding

Wat was dat nu, op 30 april?

In dit nummer van *Bevrijding* is geprobeerd een beeld te geven van wat zich afspeelde rondom het prollerige schouwspel, waarin Beatrix druk doende was het koningschap 'een eigentijdse inhoud te geven'. Daarbij hebben we niet de stoet van kommentatoren, sociologen, jeugdpsychiaters, enz. gevolgd die zich met uiteenlopende bedoelingen over 'het geval' ontfermd hebben, maar gewoon onze eigen indrukken. Waarnemingen van een in alle opzichten weinig vrolijke dag. Zoals: theatrale rituelen temidden van flarden treurmuziek, sirenegeloei en helikopterkaal; rokende puinhopen, verschrikte gezichten, brand; een fotograaf onder het bloed met een reusachtig gat in zijn hoofd, erin geslagen door Hell's Angels, maar het had net zo goed van een straattegel of een politieknuppel kunnen zijn; en al die tijd in de Nieuwe Kerk de volksvertegenwoordiging ootmoedig bijeen, wachtend op de Dingen die komen gingen. Toen de gevechten hun kookpunt bereikten maakte de volksvertegenwoordiging een dansje bij een opwindend strijkje.

Inmiddels is het grote afschuiven begonnen. De nationale zondebok zal tenslotte een groep blijken te zijn die daar niet van opkijkt en het bovendien geen moer kan schelen. De kraakbeweging distancieerde zich van het buitengebeuren, alsmede allerlei meer of minder progressieve politici, die ieder voor zich in hun kraam passende uitzonderingen maakten ten aanzien van de medeverantwoordelijkheid voor de ongeregelheden.

Verreweg het meeste belang bij een niet-politieke voorstelling van zaken hebben de monarchisten. bevreesd als zij zijn dat deze, inderdaad gelukte, verstoring van de inhuldigingsvreugde wordt opgevat als werkelijk verzet tegen de monarchie. Alle interpretaties ten spijt: dit is verzet tegen de monarchie, maar dan wel - en dat moet monarchisten nog veel meer benauwen - als symbool van de gevestigde orde. Daarbij mag dan misschien niet iedereen met een republikeins programma op zak lopen, maar wel met de nodige onvrede en frustraties over die bestaande orde. Er zijn er ook, zoals PvdA- en PPR-politici, die zich niet zonder meer als verdedigers van die bestaande orde willen opwerpen maar juist daarom bang zijn vereenzelvigd te worden met de stenengooiers. Ook zij staan voorop bij het ontpoliticeren van de gebeurtenissen, door ze óf aan 'misleidende politieke kringen' toe te schrijven, óf aan 'louter relbeluste figuren', of aan allebei.

Het afschuiven samennemend, zijn het dus niet de krakers, moeten we voorts onderscheiden tussen politiek gemotiveerden en zomaar relbelusten en voor zover politiek gemotiveerd, zijn ze misleid door 'extreem-radikale elementen' die 'misbruik' van de demonstratie hebben gemaakt.

Wat overblijft is, zoals Elsevier het zo treffend weet uit te drukken, 'geteisem', waar blijkbaar niemand meer een verontschuldiging voor weet en dat door een merkwaardig monsterverbond aan de nationale schandpaal wordt genageld. Maar het zou natuurlijk wel eens kunnen zijn dat we hier zijn aanbeland bij diegenen over wie we het hebben wanneer we spreken van de

onderkant van de samenleving, het verdomhoekje waar de klappen vallen, de werkloze jeugd voor wie onze prachtmajestatie geen perspectieven kan bieden, voor wie politieke partijen iedere geloofwaardigheid allang verloren hebben, die vol zit met rancune en agressie. Een agressie, die zich nogal eens in het wilde weg kan uiten en zeer bedenkelijke vormen aan kan nemen, maar waarvan op 30 april het object van deze woede-uitbarsting nu niet bepaald willekeurig is: *gericht tegen dat exhibitionistische symbool van de gevestigde orde waarin ze zich bedrogen en in de steek gelaten voelen.*

Natuurlijk is stenen gooien naar mensen op geen enkele manier te rechtvaardigen en blijft iedereen verantwoordelijk voor zijn of haar handelingen die geweld tegen medemensen ten gevolge hebben. Tegelijkertijd moet men enerzijds vaststellen dat de overheid buitengewoon provocerend te werk is gegaan, en anderzijds dat men er ter linkerzijde niet in geslaagd is het politieke en maatschappelijke verzet te bundelen in een krachtige, maar geweldloze manifestatie.

Wanneer er demonstranten zijn, en zeker PSPers, die serieus menen een vreedzame demonstratie voor te bereiden door zich te bedienen van bepaald niet betekenisloze predikaten als 'de autonomen' of van affiches die een duidelijke verwijzing naar een slaande konfrontatie bevatten, dan is dat grenzeloos naïef en beslist niet passend in een politiek van geweldloosheid.

Intussen gaat de grootste relmaker, de minister van Binnelandse Zaken, gewoon zijn gang. Eerst probeert hij de Amsterdamse bevolking met het pistool op de borst tot monarchistisch plezier te dwingen, en nu grijpt hij het falen ervan aan om de juiste stemming te kweken voor het leegrammen van kraakpanden, zowel door de ME als door knokploegen die hun kans schoon zien; het opvoeren van politie en van haar bewapening; het dwingen van gemeentebesturen tot onverdraagzaamheid; het muilkorven van de media, en andere wanhoopspelingen om het verzet tegen de bestaande orde onzichtbaar te maken.

De nieuwe koningin tenslotte, weet precies wat haar te doen staat en bezoekt direkt de het ziekenhuis ingeslagen agenten van politie. Amsterdam is even rampgebied. Even is het Zeeland 1953, met Juliana op, als lieslaarzen beschreven, overschoenen bij de watersnood. Maar het ene rampgebied is het andere niet. Feilloos bezoekt Beatrix de verkeerde groep, ze had haar eigen overbodigheid niet beter kunnen uitbeelden.

De politieagenten, hoezeer en betreurenswaardig ook bedreigd, gehavend en slachtoffer van geweld, zijn - eenmaal beland in dat ziekenhuisbed - geworden tot held, waarvoor in den lande geld wordt verzameld en bloemen gestuurd, als cadeautjes wel te verstaan.

De werkelijke slachtoffers liggen elders, of zijn inmiddels gewoon weer thuis, voor zover je dat woord voor hun huisvesting kunt gebruiken.

RUDI BOON

Verschijnt tweemaal per maand
uitgave van de Pacifistisch Socialistische
Partij

Redactie:
Rudi Boon
Titia Bos
Peter Dros
Titia van Leeuwen
Cora Mulder
Roel Sandvoort
Lex Spaans
Siep van der Werf
Peter Zwart

Vormgeving:
Dick Breebaart
Albo Helm
Simon B. Kool

Redaktiesekretariaat en eindredactie:
Roel Sandvoort

Administratie en partijburo:
Postbus 700, 1000 AS Amsterdam
tel.: (020) - 26 73 74
Abonnement: f 30,- per jaar
Postgiro 194240 t.n.v. PSP/Amsterdam

Advertentietarief:
(alleen voor niet-kommerciële advertenties), f 1.- per mm per kolom
1/1 pag. f 1000,-; 1/2 pag. f 500,-

Druk: Bevrijding, Amsterdam

inhoud

'LEKKER MATTEN JOH!' wordt aan beide kanten gehoord	pag. 3
M.E. WAT MOET JE ER MEE de weg van de geweldsminimalisering is voor de ME afgesloten	pag. 5
EEN BELEGERDE STAD feest of ik schiet	pag. 6
TEGEN PRINSES GLIMLACH TEGEN DE PRESIDENT	pag. 7
WIEGEL MUILKORFT DE MEDIA verklaring partijbestuur PSP	pag. 7
WONINGINNEDAG totale oogst: honderden panden	pag. 8

'Hoe gaat 't?'

'Goed, lekker matten joh!'

Wiegel laat er geen gras over groeien

Het einde van de escalatie is nog niet in zicht. Daags na de gebeurtenissen van de dertigste april in Amsterdam luidde Mobiele Eenheid-commissaris *De Rhoades* de volgende fase in. Het *'met scherp schieten'* werd als onvermijdelijke en noodzakelijke stap aangekondigd: *'het gat tussen wapenstok en karabijn kunnen we niet opvullen'*.

In de 60er en 70er jaren was het nog zinvol om publiekelijk de schuldvraag te stellen, als de politie weer eens hardhandig was opgetreden. Nu lijkt de schuldvraag minder relevant....hij is niet te beantwoorden. Het gaat om de vraag: *geweld of geweldloosheid*. Wat is de bijdrage van de PSP hieraan?

In de dagen van nationale beroering fungeert *De Telegraaf* als snuffelpaal van het 'gesundenes Volksempfinden'. Zo ook rondom de 30ste april. De redactie trok alle registers open. Zaterdag voor de kroning werd de lezer een fraaie kleurenbijlage aangeboden onder het motto: *een dag lang feest*. Donderdag 1 mei pakte de Telegraaf ook uit met een aparte katern. De redactie heeft geen moeite met het beantwoorden van de schuldvraag: de *'uitbarsting van anarchistische terreur'* is te wijten *'aan het maandenlange te slappe beleid van het hoofdstedelijke gemeentebestuur, waardoor kraakgroepen ongehinderd hun gang konden gaan en nu al tijden lang straffeloos alle rechtsregels met voeten kunnen treden'*. De schrijver van dit hoofdredactionele commentaar zou Minister van Binnenlandse Zaken *Hans Wiegel* kunnen zijn. Hij analyseerde de problemen identiek: *'in Amsterdam kunnen allerlei groepen straffeloos de wetten ondermijnen, terwijl een verkeerd geparkeerde auto op de bon wordt geslingerd'*. Was dat laatste maar waar. Dezelfde dag meldde de krant op haar voorpagina het opwekkende bericht: *'Nederlanders zijn het gelukkigst in Europa'*. Of Telegraaf-hoofdredacteur *Goeman Borgesius* heeft stront in zijn ogen, waardoor deze curieuze paradox hem ontging, óf hij wil geweld koste-wat-het-koste als een geïsoleerd maatschappelijk verschijnsel zien. In het symplistische maatschappijbeeld van de 'orde en rust' passen geen voetbal-supporters van de Bunnik-zijde, vechtpartijen op zaterdagavond in de disco en stenenregen op het Amsterdamse Rokin. Men is er als de dood voor te moeten erkennen dat deze drie vormen van onrust misschien iets met elkaar te maken hebben.

OPGEFOKTE SFEER

De gebeurtenissen rond de kroning zijn een goed voorbeeld van *'self-fulfilling prophecy'*, waaraan ook de grootste krant van Nederland haar steentje heeft bijgedragen. De spanning werd langzaam-maar-zeker opgevoerd. Zouden er wel of geen scherpschutters op de daken rond de dam komen? Zou de hele binnenstad voor publiek worden afgesloten? Hoeveel politie zou naar Amsterdam worden opgetrommeld, 5000 of 10.000?

De dagen voor de 30ste werden de contouren

van de feestdag stukje-bij-beetje duidelijk. Het Amstelhotel door honderd agenten, pontons en geschutskoepeltjes afgeschermd.....om de veiligheid van de familieleden van Hirohito, Bourguibah en Hassan te garanderen. Maar ook' aankondigingen van demonstraties door *'autonomen'* (een novum in het Nederlandse politieke spektrum) en andere 'effekten'. In brede kring was het gespreksonderwerp van de dag dan ook: wordt het matten of juist niet. De toon van de gesprekken had veel gemeen met de sfeer in het kantoor van de boekmaker: 3 tegen 2, inleg onbepikt. Een wel zeer slechte basis voor een dag, die weliswaar demonstratief maar vreedzaam had moeten verlopen. De opgefokte atmosfeer is niet doorbroken, de gevolgen waren ernaar.

GEWELD ONDERMIJNT NORMBESEF

De gewelddadigheden van de 30ste zijn *moreel verwerpelijk* - zeker als groepen burgers en poli-

tieagenten er kennelijk behagen in scheppen elkaar in het ziekenhuis te rammen - en politiek zinloos.

Sterker, het gebeuren is koren op Wiegels molen. Het biedt hem de mogelijkheid om een volgende keer - bijvoorbeeld als er gekraakte panden ont ruimd gaan worden- veel harder op te treden. Onder luid applaus van de, uit de hoge hoed getoverde, zwijgende meerderheid. Commissaris *De Rhoades* nam daar al een voorschotje op, een gevaarlijk voorschotje omdat het onderdeel is van de start van de verkiezingscampagne van de VVD. Reacties van luisteraars in het NOS-programma 'Komt U maar' ('In een vliegtuig zonder parachute boven de woestijn droppen' en 'snelvuur erover') en de ingezonden stukken rubriek in de *Telegraaf* illustreren het niveau van de campagne.

De 30ste april was een slechte dag voor burgemeester Polak. Het is een misverstand te veronderstellen, dat Wiegel, Polak en de politietop broederlijk en eensgezind hun beleid uitstippelen. Al tijdens de voorbereidingen van het feest bleek dat Polak in een competentie-slag met politie en Ministerie verwickeld was. Locoburgemeester Sinnige kreeg er woensdag ook mee te maken en blunderde door 's ochtends de Mobiele Eenheid in de *Kinkerstraat* in te zetten. Het optreden van de politie daar deed PSP-gemeenteraadslid *Bob van Schijndel* verzuchten: *'Ze doen weer alles fout wat ze maar fout kunnen doen.'*

De gebeurtenissen van de 30ste komen de houw-

Foto: Paul Babeliowsky

VERVOLG VAN PAGINA 3

degens niet slecht uit: een troefkaart in de competentiestrijd. Wiegel is op zijn wenken bediend.

In politie-gelederen is de verwarring groot. De roep om hardere maatregelen klinkt ook uit de monden van hen, die juist streven naar grotere maatschappelijke betrokkenheid van het politie-apparaat, zoals Politiebondvoorzitter Leen van der Linden. Dat geeft te denken: de gunstige ontwikkelingen in het politie-apparaat, zoals die zich in de laatste jaren hebben gemanifesteerd, kunnen hierdoor teruggedraaid worden.

De Mobiele Eenheden, die woensdag de 30ste uit het hele land naar Amsterdam waren verordondeerd, straalden eveneens verwarring uit. Niet alleen door hun chaotische optreden - politieagenten die op eigen houtje stenen gaan teruggooien en burger-rechercheurs die, in driedelig kostuum mét gouden horlogeketting, ongecoördineerd op publiek losknuppelen - maar ook de, onder de ME heersende, onduidelijkheid over het hoe en waarom van het gebeuren. Achter de linies op het Rokin wordt er door MEers geapplaudiseerd, als er een arrestant halfdood wordt opgebracht. Twintig meter verder zit een MEer op z'n schild een sigaretje te roken en vraagt zich openlijk af waarom hij al vanaf 5 uur 's ochtends in touw is: *'Ik weet wel een betere manier om de dag door te brengen. Bij m'n gezinnetje, in plaats van hier op 't Rokin een beetje te ketsten.'*

Op hol geslagen, los van de linies opererende MEers, worden door hun superieuren tot rust gemaand. De politietop wil wel degelijk uitwassen van geweld voorkomen, maar slaagt daar niet altijd in. Die MEer uit Den Haag formuleerde de tegenstelling heel raak: *'Kraken? OK! Maar als je je collega's bij bosjes ziet neergaan, verwond door stenen, dan verlies je wel eens je zelfbeheersing. Waar is 't goed voor? 't Werkt alleen maar de verrechtsing in de hand.'* De politie, ook de Mobiele Eenheid, is geen gesloten front van robots met een eenduidige politieke mening. Ze worden echter wel als zodanig ingezet en beoordeeld. Ten onrechte, dat wordt ook (of beter: vooral) aan de zijde van de politie ervaren.

'Geweld ondermijnt het normbesef' staat in de beginselverklaring van de PSP, ongeveer 20 jaar geleden opgesteld. De aktualiteit van die stelling is weer eens, onnodig, bewezen.

Waar is de verwarring niet groot? Het VARA-hoofdbestuur dreigt, uit angst voor een uittocht van leden, met sancties tegen de programmamakers van het alternatieve Nationale Programma. In het bestuur van radio STAD roeren sommigen de trom tegen STAD's rellenreporter Stan 'Theo Koomen' van Houcke. De PvdA zit in de mangel tussen de scherpe afkeuring door fractieleider Den Uyl en de dagelijkse problemen in Amsterdam, waar de PvdA-Amsterdam nauwelijks adekwaat mee om weet te gaan.

De enige die niet in verwarring zijn, zijn de mensen die de 30ste respectievelijk feest gevierd hebben, dan wel, al dan niet politiek gemotiveerd, hebben kunnen matten met de politie

Foto: Paul Babeliowsky

en/of burgers. De vraag van een rechercheur aan een MEer *'Hoe gaat 't?'* - beantwoord met *'Goed, lekker matten joh!'* - is aan beide zijden gesteld en identiek beantwoord.

De chaos kwam van alle kanten. Demonstranten gooiden niet alleen stenen, maar sloegen ook aan het plunderen. Agenten in burger probeerden, onder krijgslustig gejam, het Rokin en de Munt schoon te vegen door zich op enkele weerbarstigen onder het publiek te storten. Pooiers ontladden hun woede op de Oude Zijds Achterburgwal, zonder dat de politie in wilde grijpen, op omstanders. In het gezags- en machtsvacuüm, in een stad die bol stond van politie te land en in de lucht, uitte de *'gezonde burgerzin'* zich gewelddadig.

Ondanks alle nuanceringen, ondanks alle brede analyses, ondanks de noodzaak voor links zich niet door de Telegraaf c.s. in de hoek van de straatteer te laten drukken, ondanks de bijna algemene afkeuring van de rellen en ondanks Fred van der Spek's oproep *'demonstreer waardig'*, moeten we ook de hand in eigen boezem steken.

FOUTEN

Ook PSPers hebben fouten gemaakt. Bijvoorbeeld door, nota bene met vlaggen uitgerust, de kop van een, door 'autonomen' aangekondigde, demonstratie vanaf de Dokwerker te nemen en ook nog per sé naar de Dam te willen oprukken: een politieke blunder van de eerste orde. Niet alleen omdat zo de schijn gewekt werd dat de demonstratie mede door de PSP georganiseerd was, maar ook omdat elke demonstratie naar de Dam op politie-cordons zou stuiten en derhalve onvermijdelijk tot gewelddadigheden zou leiden.

Maar, de dieper liggende vraag - en dus moeilijker te beantwoorden - is: *waarom ontbeert links nu juist een politiek perspectief?* Elektroaal zitten we (ook de PSP) in de lift, maar de maatschappelijke wortels daarvan zijn onzichtbaar. De linkse politiek is zelfs niet meer in staat conflicten adekwaat te beheersen, laat staan dat zij een beleid, gericht op maatschappelijke verandering, weet te formuleren en uit te voeren. De politiek is geworden tot een vrijwilligers-brandweercorps in een dorpje: het komt bijna altijd te laat bij de brand, maar holt zich wel de benen uit het lijf om overal nog wat na te blussen.

Links is in het defensief gedrongen, reageert

alleen nog maar op rechts zonder een duidelijk eigen verhaal te kunnen presenteren.

In het hierdoor ontstane politieke vacuüm kunnen allerlei groepen welig tieren, die het vooral moeten hebben van vissen in troebel water. En ..... er valt meer en meer te vissen in het troebele water van de groeiende onvrede onder bijvoorbeeld jongeren, die al heel jong de WW als toekomstbeeld krijgen voorgeschoteld. *'Hoe gaat 't? Goed, lekker matten joh!'* wordt door de troebel-water-vissers politiek vertaald in *'We winkelen proletarisch: we plunderen om de bezitters te ontnemen, wat ze ons ontnomen hebben'*. Nog even en ook de massale kloppartijen tussen de Ajax F-side en Utrechtse Bunnik-zijde worden een politiek programma opgeplakt. Evenzo met de traditionele zaterdagavond-vechtpartij in de discotheek 'talk of the town'. Natuurlijk, dergelijke vormen van geweld hebben te maken met politiek, kunnen niet los van maatschappelijke spanningen beoordeeld worden. Maar, de beantwoording van de vraag waar dat geweld uit voortkomt mag niet overgelaten worden aan 'autonomen' noch aan fascistoïde groepjes. *Die vraag moet door links beantwoord worden, al zal dat geen sinecure zijn.*

TROEBEL WATER

Het gaat niet aan om hautain afkeuring uit te spreken, of paternalistisch verbaasd te zijn. Maat politiek even droevig zou het zijn, als we koste-wat-koste politieke aansluiting zouden zoeken met die troebel-water-vissers die mijlver van ons politieke ideaal en doel afstaan. De PSP kan en mag de verantwoordelijkheid van de escalatie niet op zich nemen, zij moet haar *eigen koers* nader uitzetten. Een koers die, nu meer dan ooit noodzakelijk, een geweldloos antwoord moet bieden. Die zich niet laat verstrikken in de heilloze schuldvraag wie begon - de eerste steen wordt altijd door de andere kant gegooid - , die niet tot doel heeft de bestaande orde te 'ontmaskeren' maar haar wil en kan veranderen.

Waarschuwen voor de gevolgen van versterking en militarisering van het politie-apparaat kan een onderdeel zijn van die wil en potentie. De *voorspelling* dat Nederland een politiestaat aan het worden is, omdat dat de onvermijdelijke laatste stuip trekkingen van het kapitalisme zou zijn, is daarvan géén onderdeel. Dergelijke voorspellingen bevestigen zichzelf, Kamikazepolitiek snijdt geen hout.

M.E. wat moet je er mee?

Van vele kanten golft de lof toe op 'het beheerste optreden van de politie' op 30 april. Daar waar getergde MEers hun beheersing verloren en stenen teruggooiden of er op los knuppelden, daar zou het gaan om mensen van buiten Amsterdam, die gewend waren dat 'de demonstranten verdwenen waren, zodra de deuren van de M.E.-bus opengingen'. Volgens Polak en Schaefer was er geen politieman teveel en heeft de noodzaak van het bestaan van de M.E. zich weer scherp doen voelen. Sterker nog: Er moeten uitgebreidere bewapeningsmogelijkheden komen, anders zal schieten de volgende keer onvermijdelijk zijn.

De Mobiele Eenheden, opgezet na de rauwe reactie van de politie op de 60er-jaren akties, waren bedoeld om politieoptreden bij rellen beheerder en gecontroleerder te laten verlopen. Gewelddeskalatie door dolgedraaide individuele politiemensen moest voorkomen worden. Gekozen werd voor een training in Mobiele Eenheidsverband, vlak na de algemene politie-opleiding. Met witte helmen, stokken en rieten schilden en gesloten formaties. Daarmee werd, hoe dan ook, regelrecht een andere vorm van gewelds- eskalatie in huis gehaald. Want *intimidatie* veroorzaakt vroeg of laat *provokatie*. De eerste keer lopen mensen weg, de tweede keer blijven ze staan en worden ze met geweld verdreven, de derde keer zijn ze kwaad en verdedigen zich. En daarna is de tijd definitief voorbij dat demon-

stranten weg zijn als de deuren openzwaaien.

In de Volkskrant van vrijdag 2 mei j.l. zei ME-er Aad van Berkel het zo: 'De ME is de rooie lap voor de stier, die dus geprogrammeerd geweld uitlokt. Alle onlustgevoelens mogen op de ME worden afgereageerd'. En: 'De ME wordt door de machthebbers gebruikt om maatschappelijke problemen mee de kop in te drukken'. De ME heeft zichzelf gemaakt tot het gezicht van ongelijkheid en krijgt daarmee ook alle onvrede daarover over zich heen. Zoals de situatie nu is lijken er twee keuzes te zijn, beide verwoord door (verschillende) politiemensen.

Aad van Berkel: 'Ik heb woensdag in Amsterdam geen enkele andere kreet gehoord dan: ME, weg ermee. Ik denk dat dat inderdaad moet gaan gebeuren.'

Daartegenover staat de mening van commissaris de Rhoades, die vindt dat er een wapen moet komen 'tussen wapenstok en karabijn', omdat er anders wel eens geschoten kan worden de volgende keer.

DE KOGEL

Voor de M.E. is de weg van geweldsminimalisering voorgoed afgesloten. En daarmee heeft zij haar bestaansrecht, zo zij dat ooit al had, definitief verloren. Elektrische wapenstokken, braakgas, rubber kogels. Van alle kant wordt over deze onaanvaardbare middelen gesproken als een onmisbare opvulling tussen wapenstok en kogel. Afschaffing van de M.E. en het zoeken naar meer vreedzame middelen voor de bescherming van de bevolking (!) is, behalve door de genoemde dissidente ME-er, door niemand als reëel alternatief genoemd. Levensgevaarlijk is de nu ontstane sfeer waarin bedenkingen tegen de geweldsspiraal al subversief en opruiend zijn. Want laten we eerlijk zijn: De drempel voor het gebruik van schietwapens is nu te hoog. Dé manier om die drempel te overschrijden is om een tussendrempeltje in te bouwen. Het pleiten

VERVOLG OP PAGINA 6

Foto: Paul Babeliowsky

EEN BELEGERDE STAD

De avond ervoor. Op weg naar het Amstelstation moet ik bij de Berlagebrug in Zuid-Oost Amsterdam lang wachten. Een lange kolonne groene busjes vol marechausees rijdt de stad in.

Dagenlang ronkt de helikopter boven mijn hoofd. Op het schoolbord verschijnt al weldra in grote cijfers het telefoonnummer om te klagen over geluisoverlast.

Hieronder een impressie van een Amsterdammer van de dagen ervoor.

VERVOLG VAN PAGINA 5

voor middelen tussen wapenstok en kogel is het regelrecht aansturen op het gebruik van die kogel.

KNOKPLOEGEN

Daarmee blijft de vraag wat te doen met de situatie van nu, waarin geweld meer dan voorheen een rol speelt binnen de politieke en maatschappelijke tegenstellingen:

Niet alleen in de strijd tussen overheid en bevolking, maar ook tussen de bevolkingsgroepen onderling. Knokploegen manifesteren zich meer en meer, tegen illegale buitenlanders, tegen krakers, tegen homofielen. Dat valt niet los te zien van het overheids geweld. Knokploegen zijn een belangrijke oorzaak geweest van de verharding van de kraakacties. Daarmee wordt de vraag opgeroepen op wat voor manier de politie de bevolking tegen dergelijke vormen van geweld moet beschermen. Als een Polisario-aktie gewelddadig wordt verstoord door Amicales, dan moeten de aktievoerders de hulp van de politie kunnen inroepen. Krakers moeten beschermd worden tegen knokploegen (meer dan nu). Maar ook hierbij geldt, dat een vorm van bescherming, die gericht is op intimidatie en machtsvertoon, alleen maar eskalerend zal werken. Het knokploeggeweld zal evenredig toenemen met het politiegeweld.

Het serieus nemen van maatschappelijke tegenstellingen leidt tot *konfliktbeslechting*, niet tot *konfliktonderdrukking*. Het is niet voor niets dat het geweld het hoogst is opgelaaid, toen de maatschappelijke tegenstellingen het meest verdoezeld moesten worden. Pas als de politie niet meer funktioneert als vangnet voor de stenen tegen een overheidsbeleid, dat ongelijkheid beschermt in plaats van bestrijdt, is de weg open voor geweldloos en rechtvaardig politieoptreden. De politie zelf zou hier veel aan kunnen bijdragen door zich niet klakkeloos te laten gebruiken als onderdrukkingsinstrument.

ANDREE VAN ES

JUSTITIE & POLITIE

Naar aanleiding van de gebeurtenissen op 30 april en de discussie daarover op de eerste vergadering van de *themagroep Justitie en Politie*, zal de themagroep in haar volgende vergadering dieper ingaan op *het bestaan, het paraat zijn, het inzetten en de bewapening van de M.E. en op de bewapening van de politie in het algemeen.*

Die vergadering zal zijn op 21 juni a.s. om 11.00 uur in de Kargadoor, Oude Gracht 36, Utrecht. Nadere informatie: Andrée van Es, p/a Nieuwe Prinsengracht 25 I, Amsterdam.

Verkeersmaatregelen voor Amsterdam Autovrij kunnen dus toch opeens. Maar de overheid loopt wel heel hard van stapel. Zelfs de voetgangers komen er ook maar niet meer in. Een deel van Amsterdams hart lijkt hermetisch afgesloten. Als je op de Dam woont krijg je bezoek van de recherche. Op het feest geen raam en deur open doen. Veel te suggestief. Als je je kan legitimeren krijg je een pasje voor het 'Oranjeviertel', zoals de tegenhanger van wat ooit Oranje Vrijstaat zou moeten heten, nu genoemd is.

'Is het waar dat tegenover de bewoners van het gekraakte NRC-pand door een commissaris van politie het dreigement is geuit, dat het pand ontruimd zou worden indien er zich ongeregelheden in of bij het pand zouden voordoen? Deelt de minister de mening, dat politieambtenaren zich van dergelijke dreigementen dienen te onthouden, aangezien zij niet bevoegd zijn om over ontruiming te beslissen?' Vragen van Fred van der Spek, 5 dagen voor het feest gesteld aan de Minister van Binnelandse Zaken, Wiegel, die de subtiele aanpak duidelijk maken. Tot vlak voor de grote dag kregen de bewoners alsmaar de noodzakelijke pasjes niet.

Foto: Bram de Hollander

'De maximum straf voor iemand die zou proberen de inhuldiging te verstoren? Kijkt u maar na. Artikel 121 Wetboek van Strafrecht. Levenslang!' Een mededeling van Van der Voet, organisator in rijksdienst voor het feest aan de Vrij Nederland-verslaggevers. Maar de ene rookbomgooier moet al weldra losgelaten worden omdat het 'slechts' een overtreding betreft. Van der Voet heeft ook een specifieke opvatting van de inhuldiging, alsof het om een gewone vergadering van 'beide Kamers der Staten Generaal' zou gaan, want daar slaat het strafrechtartikel op.

Aan de ene kant de huiszoekingen, de legitimatie, de speurende rechercheurs, maar aan de andere kant is de politie matig geïnteresseerd wanneer het gaat om de aangifte van een diefstal van een PSP-afdelingsledenarchief. Er komen scherpschutters op de daken, uit preventie. Helemaal niet waar, volgens burgemeester Polak. Maar wat waren dat dan toch voor mensen op het dak?

Het Amstelhotel wordt een belegerde vesting. Voor terroristen van buiten, wordt vermeld. Hoe weet u dat de buitenlandse veiligheidsdiensten hier geen gewapende mensen hebben rondlopen? Het is verboden. 'Maar je kan moeilijk bij je gasten nagaan wat ze onder hun colbertje verstoppen' zei Van der Voet.

'Waar het mij om gaat is dat de dertigste april voor ons allemaal in dit land een feestdag is en ik weet ook, en dat weet u net zo goed als ik dat sommige mensen willen proberen van die dertigste april een andere dag te maken, en ik ben ervan overtuigd dat de meerderheid van het Nederlandse volk dat niet wil en ik vond het maar eens goed om dat eens duidelijk te zeggen.' Aldus onze vice-premier Wiegel op de VPRO tegenover de interviewers Piet Grijs, Henk Hofland, Joop van Tijn en Henk van Hoorn. Het is een van die uitspraken die de spanning niet alleen registreerden, maar mee-opwekten. 'Feest of ik schiet' (uit naam van mijn meerderheid).

Dagenlang dat gebrom boven je kop van de helikopter, op de dag zelf meerdere van die krengen. Je voelt je er opgefokt van worden.

'In de Iraanse woestijn knallen ze tenminste tegen elkaar. Waarom dan hier niet?!' Een Een reactie van getergde Amsterdammers. Een rotgevoel als de eeuwig met overbodig loeiende sirenes rondstuwende ME-kolonnas weer langskomen. Een situatie waarin we langzamerhand nou weken zitten. En om 8 uur s' ochtends de saluutschoten.

Voor de radio hoor ik Fred als een bezwaar tegen het koningshuis het effect van het symbool van de (schijn) eenheid noemen. Na weken vol veiligheidsacties denk ik dat het omgekeerde gebeurd is. Oranje is het symbool van de macht geworden waartegen geknokt wordt. Er moest gefeest worden.

SIEP VAN DER WERF

HET SPROOKJE VAN PRINSES GLIMLACH

Niets van in het burgerkloffie op de fiets naar Amsterdam, zoals Fred van der Spek voor de VARA voorstelde. In de hermelijnen koningsmantel, al gedragen door koning Willem III, schreed de nieuwe vorstin Beatrix van de Nieuwe Kerk naar het paleis op de Dam terug. Want het aanvaarden van openbare functies zoals het staatshoofd gebeurt in Nederland in een kerk. De verhalen over God, Nederland en Oranje zijn niet tot het protestantse volksdeel beperkt gebleven. De 'prinses van de Glimlach', nu koningin bij de gratie Gods, verslikte zich er met haar 'Leve Nederland' zelf ook in. Voor de Antilliaanse rijkdelen moet haar nationalistische kreet wat zuur hebben geklonken. Sinds de wijziging van de grondwet in 1922 zijn ze toch al van koloniaal aanhangsel bevorderd tot gelijkwaardig rijkdeel!

MISLUKTE BALKONSCENE

Zelfs de paasdagen had hij doorgewerkt aan de regie van de inhuldiging, jonkheer mr. J. Roëll, griffier van de Eerste Kamer. Maar een goede geluidsinstallatie op de Dam was over het hoofd gezien. Het presenteren van de nieuwe vorstin vanaf het balkon liep daardoor tamelijk mis. Maar op het moment dat prinses Juliana vanaf het balkon zei: 'We gaan met z'n allen de toekomst tegemoet', ontplofte toch een eersteklas rookbom. Dat was een domper voor de beide vorstinnen, zo weet Elsevier te melden:

'Zij had er wat van willen maken - van die 'balkon-scene' in de morgen van de 30ste april, toen zij met haar moeder voor het volk verscheen. Maar de fluiters die namens de Amsterdamse zootjes ongeregeld dat tafereel meenden te moeten verstoren, werden overstemd door de orangisten die in slecht begrepen respekt voor hun idolen nog hoger van de toren bliezen: de prinses-moeder probeerde nog, met haar wijsvinger op de mond, aan de totale verwarring op de Dam het zwijgen op te leggen, maar dat lukte de afgetreden Juliana niet. Het heeft haar pijn gedaan, het schandaal waarmee 'lastig Amsterdam' met al het geteisem waar het over beschikt, haar dochter 'welkom' heette op de troon.'

ZO WAARLIJK HELPE MIJ GOD ALMACHTIG

Stemmiger was het in de Nieuwe Kerk, althans voor de mensen die minder last hebben van associaties met militair gedoe dan ik. Want als betrof het een militair appèl, zo werden de leden van Staten Generaal één voor één naar voren geroepen om hun 'Zo waarlijk helpe mij God almachtig' of 'dat beloof ik' af te raffelen, gedragen uit te spreken of binnensmonds te mompelen. Een lange rij van parlementariërs was op appèl verschenen, enkele zieken en een vijftal principiële republikeinen daargelaten. Menige oranjeklant moet ontroerd zijn geweest om 'gansch het volk' rond de troon verzameld te zien, van GPV en SGP tot PPR en CPN. Jan Nico Scholten zelfs in ceremonieel tenue, waarin een kamerlid zich mag kleden. Ploeg en Blauw in militair feesttenue en Haya van Someren en Ria Beckers in een roze lentetooi. De politiek stond even stil, al beschreef een weekblad het pak van de leider der kommunisten 'eurokommunistisch en heel decent grijs'. Als Nederland binnen afzienbare tijd een republiek moet worden, dan zullen daar toch een behoorlijk aantal meineden voor nodig zijn. De overgrote meerderheid van het parlement heeft zich bij eed verbonden aan:

'Wij ontvangen en huldigen in naam van het

Nederlandse volk en krachtens de grondwet U als koning, wij beloven dat wij Uw onschendbaarheid en de rechten Uwer troon zullen handhaven, wij beloven alles te zullen doen wat goede en trouwe Staten-Generaals schuldig zijn te doen. Dat beloven wij.'

GEEN KRONING

Velen hebben nog steeds geen woning - menige kraker van 30 april is weer uit die woning gezet -, maar een kroning heeft er dan ook niet plaatsgevonden. De kroon was er wel in de Nieuwe Kerk, maar die bleef naast de grondwet op een kussen liggen. En heel precies hoor je ook te spreken van een inhuldiging. De koningin moest het doen met een diadeem op haar hoofd. En hoe feodaal de monarchie dan ook is, democraten aanvaarden alleen een 'demokratisch koningschap', schreef *de Waarheid*. En daarom legde Beatrix de eed op de grondwet af, wat onder meer inhoudt dat ze grotendeels afstand doet van haar recht op vrije meningsuiting. Of ze haar vrijheid van godsdienst inleverde is niet duidelijk. Was voor menig protestant de overgang van prinses Irene naar het katholicisme al voldoende om haar van de opvolging te willen uitsluiten, nu gaf het gereformeerde front een kreuk. Na wat touwtrekken met de gereformeerde regisseurs kon de Maastrichter Staar het katholieke lied 'Domine salvam fac reginam nostram' toch ten gehore brengen.

SYMBOOL VAN EENHEID

Al is de invloed van een koning(in) niet weg te poetsen, de meeste macht ontleent het koningschap aan de symbolische functie: het symbool van de eenheid van het volk. De meest onbenullige uitspraken worden van waarde voor het volk als ze van iemand van het koningshuis komen. Om dat symbool van eenheid en van verbondenheid met het volk in stand te houden, leert men kinderen liedjes als 'Kindertjes, slaap maar zacht, de koningin waakt dag en nacht.' Men pleegt er geschiedvervalsing om. Alle twijfelachtige en laakbare escapades, niet zozeer op seksueel gebied, maar op politiek vlak, van de Oranjes, worden in de geschiedschrijving weggelaten of omgevormd ter ondersteuning van de fabel over de verbondenheid van Oranje en Nederland. Dat gebeurt rond de Bataafse revolutie, maar ook rond de Lockheed-zaak. In het *Utrechts Nieuwsblad* van 26 april zegt Den Uyl over de Lockheed-affaire tegen alle geruchten over druk van Juliana en tegen feitelijke ongelijke rechtsbehandeling in: *'Ik had maar één overweging: wat is hier behoorlijk en wat niet, en wat moet hier zonder aanzien des persoons gebeuren vanuit democratisch standpunt.'* In principe republikein, maar voor de monarchie moet het recht af en toe wijken, en dat wordt dan nog recht gepraat ook. En vier jaar later heeft de minister-president Van Agt het in zijn rede bij de troonswisseling weer over het symbool bij uitstrek van de eenheid van het volk. Misschien dat ie daar 's avonds in bed toch enigszins aan twijfelde.

FRANS JANSSEN

VERKLARING PARTIJBESTUUR

Het partijbestuur van de PSP schaart zich achter de programmamaaksters en -makers van de VARA-radio die op 30 april op Hilversum II een alternatief nationaal programma hebben geboden.

Het was voor de PSP als principieel republikeinse partij een verademing te constateren dat op 30 april naast het monarchistisch publicitair geweld op televisie en de zenders Hilversum I en IV een alternatieve zender bestond die de tegenstellingen registreerde die in deze samenleving bestaan en zich op 30 april ook manifesteerden.

Rechtse krachten als de regering en de TROS hebben het nodig geacht de VARA-journalisten te beschuldigen van het aanzetten tot geweldadige handelingen. Het partijbestuur van de PSP betreurt het dat het hoofdbestuur van de VARA zich hierdoor onder druk heeft laten zetten, en - zelfs zonder deze journalisten gehoord te hebben - te dreigen met disciplinaire maatregelen. Het heeft er alle schijn van dat de boodschappers van het kennelijk onwelkome nieuws over de verstoring van het sprookje van de monarchie het moeten ontgelden. In plaats van mee te gaan in de rechtse hetze zou links juist de discussie moeten voeren over wat de oorzaken zijn van de gedemonstreerde onvrede met de bestaande orde en wat het antwoord van links moet zijn in de huidige situatie.

TE HUUR
ca. 3200 m²
KANTOORRUIMTE

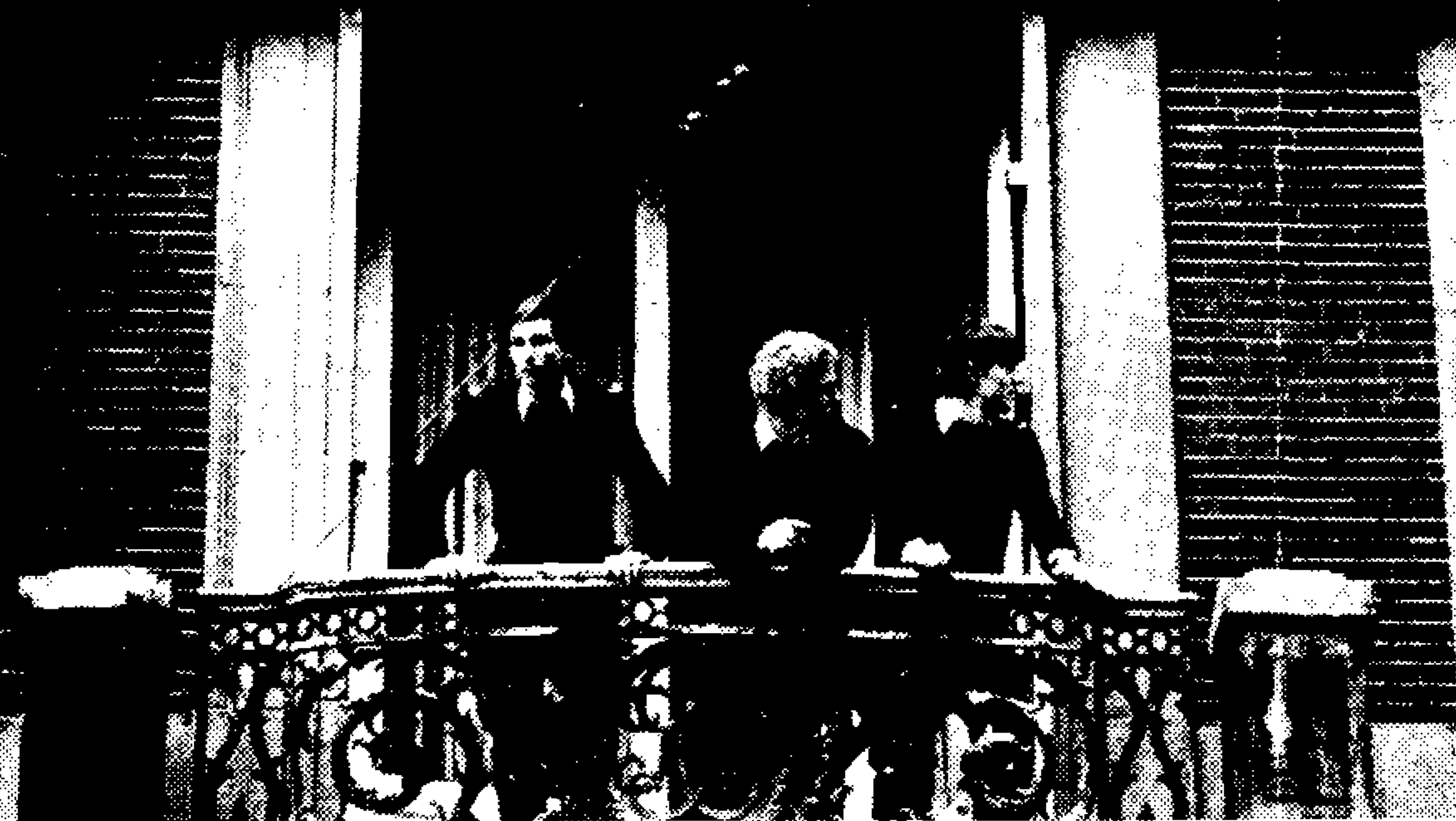

Foto: Paul Babeliowsky

Woninginnedag

De dertigste april heeft gelukkig ook een aantal blijvende resultaten opgeleverd. Géén kroning bleek onhaalbaar. Daarom: wel een kroning, en tegelijkertijd woningen! In vele steden werd er gekraakt, met wisselend succes, maar een totale oogst van honderden panden. Opvallend was dat de krakers, behalve met de politie, ook veel moeilijkheden hadden met burger-knokploegen, al dan niet betaald door huizenbezitters. Daardoor ging een aantal bezette panden weer verloren.

De kraakbeweging had tevoren 30 april uitgeroepen tot *ationale kraakdag*, die - volgens tegenstrijdige berichten - een *grimmig* dan wel *feestelijk* karakter zou krijgen. Wat daarvan ook waar is, eigenaren hadden al voorzorgsmaatregelen genomen. Zij posteerden zich met bouwers in de leegstaande panden, organiseerden een knokploeg of huurden een student als tijdelijke bewoner voor een weekje. Wie weet of deze *huishouders* niet zo de smaak van het wonen te pakken krijgen, dat ze niet meer weg willen. De Amsterdamse woningfederatie adviseerde de aangesloten woningbouwverenigingen al hun leegstaande woningen met spoed vóór 30 april te verhuren.

PARTIJ KIEZEN

Alkmaar wachtte koninginnedag niet af: een actie op die dag zou te veel voor de hand liggen, want ook de politie verwachtte wel iets. In alle vroegte werden daarom zondagochtend 27 april vijf kapitale leegstaande nieuwe woningen in Oudorp gekraakt door de kraakgroep en de vrouwen van Blijf van m'n Lijf. Eigenaar: de Friech-Groningse Hypotheekbank, leegstand: zo'n anderhalf jaar. Oorzaak: de woningen zijn veel te duur en onverkoopbaar, vooral sinds het ineenzakken van de woningmarkt. Maar de eigenaar wil de verkoopprijs niet verlagen. De politie was snel ter plaatse, maar greep niet in. De PSP-afdeling had bij de kraak de solidariteitsverklaring al op zak: *Opnieuw blijkt weer dat beleggersbelangen botsen met de directe nood van velen. In de botsing tussen winstbejag en de grote woningbehoefte is het niet moeilijk partij te kiezen.* Een poging, later, om een zesde woning te bezetten, strandde op de bewakingsdienst van de aannemer. Wel slaagde een poging

een vleugel van de voormalige HBS in te nemen. Het pand was 1 1/2 jaar geleden al bezet geweest door de KWJ en het Vrouwenhuis. Sinds die twee een onderkomen in de stad hebben, werd een gedeelte gebruikt als tijdelijk verblijf voor het Arbeidsbureau; de rest stond leeg. De krakers willen in dit deel een vrije kunstakademie en twintig wooneenheden vestigen. Officieel is het gebouw in de toekomst bestemd voor de vestiging van de openbare bibliotheek.

DORPSPASTORIE

In *Zwaag* weer eens wat anders: daar werd een leegstaande *dorpspastorie* gekraakt. Bestemming: sloop, en bouw van een nieuwe *supermarkt*. De omwonenden zagen ook liever de pastorie behouden. De politie werd door de supermarktbaas wel opgetrommeld, maar deed verder niets, te meer omdat de krakers er al 24 uur inzaten, zonder daar ruchtbaarheid aan gegeven te hebben. Eis van de krakers aan de gemeente Hoorn: aankoop door de gemeente en verbouwing tot wooneenheden. Behalve de pastorie zijn er nog twee nieuwbouwwoningen gekraakt.

In *Leiden* was men ook de hele dag op pad. Een pand aan de Oude Singel kon aan het woningbestand worden toegevoegd. Een ander pand daar werd door de krakers later weer verlaten, omdat ze zich bedreigd voelden door een knokploeg. De politie trad met honden tegen de krakers op.

De middelen tegen krakers worden zwaarder. Van officiële zijde o.a. in *Arnhem*, waar een camera om het verkeersbeloop op een kruispunt te volgen ook omgedraaid blijkt te kunnen

werken. Het oog is dan gericht op de ingang van een gekraakt hotel, waar het landelijk overleg van kraakgroepen pleegt te vergaderen. Eenvoudig geweldloos middel: een grote aardappelpelzak over de camera heen hangen. Blijkbaar zat er iemand achter de monitor, want de politie greep onmiddellijk in.

Bezitters tegen krakers: vijf gevallen van brandstichting in *Utrecht*, om krakers te verjagen, of om de panden definitief onbewoonbaar te maken.

In *Baambrugge* kwam de *gierkar* voorrijden: nadat de ruiten van een gekraakt pand waren ingegooid werd de gier naar binnen gespoten. Je waant je in Staphorst.

Leeuwarden kon het evenmin rustig houden: bij de kraak van enkele appartementen kwam het tot vechtpartijen.

Zo kunnen we nog een tijdje doorgaan.

LANDVERRADERS

In *Haarlem* kregen de krakers van een pand op de Grote Markt zaterdag na koninginnedag een dreigbrief van een anonieme groep 'Redt Haarlem'. De nacht tevoren was een zelfde brief, vergezeld van een benzinebom, 'bezorgd' bij een medewerker van de VARA (schade f. 25.000). *Wij hebben dit gedaan omdat u bij een groep landverraders hoort die zich de VARA noemt. Dit is onze vijfde aanslag, ons lustrum dus. Vanaf nu zullen onze aanslagen zich meer op krakers en ander links tuig richten.* Iuidde de dreigbrief. Eerdere aanslagen met benzinebommen waren gepleegd op de CPN, PSP en een linkse boekhandel. Toen luidde de ondertekening: Nederlandse Volks Unie, afd. Haarlem. Ook in *Tilburg* is er schade ontstaan aan het PSP-pand aldaar.

Een verharding door middel van knokploegen en aanslagen, waartegen de politie minder geneigd is op te treden dan tegen de aantasting van het heilige eigendom van de huizenbezitters. Om te laten zien, dat het kraken na 30 april niet is afgelopen, en dat de woningzoekenden zich niet laten afschrikken, is inmiddels 10 mei in Amsterdam uitgeroepen tot *woonwoede-dag*. Het landelijk overleg bijzondere huisvesting en diverse jongerenorganisaties gaan opnieuw actie voeren, en hebben een eisenpakket aan gemeentebestuur en regering opgesteld. De bezuinigingen op het ministerie van volkshuisvesting, de sterke stijging van de 'servicekosten' en het gemeentelijk falen om tijdig bestemmingsplannen te maken staan daarbij centraal.

PETER ZWART

ORANJE
 FRANJE
 BEU

TE KOOP BIJ DE PSP-AFDELINGEN A F 1,50

Bevrijding

JAARGANG 24 NO 11 17/5/'80 125 cent

**GEEN OORLOG
IN IRAN**

MILJARDENDANS

**LEKKERKERK
wat in het vat zit ....**

Dreigende rechtse tegencoup

Met de aktie van de sergeants op 25 februari werd de *Tweede Republiek Suriname* geboren. Het verdwijnen van het bewind Arron is ook het einde van een tijdperk, waarbij het telkens nog wat makkelijker te zeggen is wat er verdween dan wat er komt. De oude regering is weg, de verantwoordelijke mensen voor het falende ontwikkelingsbeleid zitten verdacht van corruptie in de bak. Maar het parlement zit er nog en doet ongeveer net zo veel als vroeger: niets. Vanuit Nederland wordt met argusogen naar de mensenrechten en de parlementaire democratie in Suriname gekeken. President Ferrier werd weer gouverneur van de koningin, hij mag voor Nederland de democratie in de gaten houden. Maar de integriteit van Ferrier wordt weer verzwakt wanneer berichten bekend worden hoe zijn zoon via hem aan geld en land in het distrikt Saramacca gekomen is.

De Surinaamse situatie is onzeker. De Nationale Militaire Raad (NMR) kreeg binnen korte tijd een burgerregering naast zich dat zich op 1 mei (!) op het Onafhankelijkheidsplein met de regeringsverklaring presenteerde. In die regeringsverklaring - die overigens in Nederland slechts in een paar bladen (o.a. de NRC) gestaan heeft - staan vele positieve punten, zoals verbetering sociale uitkeringen voor bejaarden, kinderbijslag, vergoeding ziektekosten.

De positie van de vrouw zal eindelijk aangepakt worden; de woningbouw weer op gang gebracht. De watervoorziening verzorgd en de waterafvoer verbeterd. Op economisch gebied worden wel maatregelen aangekondigd, maar in hoeverre echt greep op het (buitenlandse) bedrijfsleven verkregen wordt, betwijfel ik. Ook ontbreekt bij al de mooie beloften een overzicht hoe het financieel gedekt wordt. Waarschijnlijk zal de ontwikkelingshulp er wel een belangrijke rol bij toebedeeld zijn. Bram Peper, ondervoorzitter van de PvdA, vertelde vers uit Suriname terug, dat het programma een 'sociaal-demokratische benadering met nationalistische tendenzen' heeft. De nieuwe regering maakte ook bekend dat 'tenzij optredende gewichtige omstandigheden zich voordoen, nieuwe verkiezingen omstreeks oktober worden verwacht'. Het verkiezingsstelsel wordt veel democratischer, de kiesgerechtigde leeftijd verlaagd; de politieke partijen worden gecontroleerd op hun financiële zaken en interne democratie!

Maar ongeveer op dezelfde dag dat regering en vakbonden in Paramaribo zo samen 1 mei vierden, moet de tegencoup van de vroegere Surinaamse beroepsmilitair Fred Omskerk ontdekt zijn. Omskerk werd gepakt en heeft het leven er bij gelaten. Uit allerlei berichten blijkt dat er geld en mensen voor het huurlingenleger georganiseerd waren. De dreiging van een tegencoup is in Suriname zeer reëel.

En deze konkrete dreiging komt in Suriname op een moment dat er een zeer dubieuze situatie is. De militairen hebben met hun aktie de oude regering van de Nationale Partij Combinatie van Arron aan de kant gezet, maar het oude parlement, waarin de vertegenwoordigers van diezelfde oude politiek zitten, onder druk van Nederland gehandhaafd. Die parlementariërs zijn niet zo happig op samenwerking met de nieuwe regering, en dat is dan de gespannen situatie in een notedop, waarbij de militairen soms in hun onzekerheid aardig over de schreef gaan.

De oude politici wordt de grond steeds heter onder de voeten. Elke week worden er weer nieuwe corruptieschandalen onthuld. Waar is dat geld gebleven? Hoe komt U aan die grond? Hoe komt dat bedrijf aan die regeringsorder? Iedere Surinaamse weet te vertellen hoe vriendjes, familie of parijgenoten aan een baantje, huis of sociale voorziening waren geregeld. Kiezersservice, zo krijg je waar voor geld en stem. Maar nu de omvang van bedragen (miljoenen) bekend wordt, schrikt Suriname terug. De sfeer verhardt, velen hebben boter op hun hoofd en worden nog verdacht.

Het is duidelijk dat er dan ook kapitaalkrachten zijn die aan de huidige toestand graag een andere draai willen geven. Het is wel verbijsterend dat in Nederland (veel) geld voor een huurlingenleger klaar ligt.

En Nederland?

In Nederland klinken een aantal geluiden over Suriname. Het varieert, maar een 'niet mee bemoeien' naast 'bezorgd voor de mensenrechten' overheerst. Wat gemist wordt, zeer pijnlijk gemist wordt, is de grote verontwaardiging over een huurlingenlegeraktie vanuit Nederland die voor Suriname geen enkel uitzicht kan bieden. Zo'n aktie zou de 'oude politiek' in een veel grimmiger vorm terugbrengen.

Het idee van 'niet bemoeien' met Suriname lijkt aardig. Maar de Nederlandse bemoeienis is een feit: de Surinaamse economie, de ontwikkelingshulp, de stroom Surinamers naar ons land, de koloniale geschiedenis. Met de Nederlandse bedrijven (Billiton, OGEM., Heidemij, HVA, ABN, etc.) is de richting van de besteding van de ontwikkelingsgelden ook aardig te traceren. Voor de corruptie wordt het hoofd meewarig geschud over barre tijden ginds. Maar de nauwe verstrngeling van Nederlandse overheid en bedrijfsleven en korrupte Surinaamse politici bij beslissingen over de richting, de besteding en het rendement van de ontwikkelingsprojecten blijft als een groeiende blinde vlek buiten beeld.

SIEP VAN DER WERF

Verschijnt tweemaal per maand
uitgave van de Pacifistisch Socialistische
Partij

Redactie:
Rudi Boon
Titia Bos
Peter Dros
Titia van Leeuwen
Cora Mulder
Roel Sandvoort
Lex Spaans
Siep van der Werf
Peter Zwart

Vormgeving:
Dick Breebaart
Albo Helm
Simon B. Kool

Redaktiesekretariaat en eindredactie:
Roel Sandvoort

Administratie en partijburo:
Postbus 700, 1000 AS Amsterdam
tel.: (020) - 26 73 74
Abonnement: f 30,- per jaar
Postgiro 194240 t.n.v. PSP/Amsterdam

Advertentietarief:
(alleen voor niet-kommerciële advertenties), f 1.- per mm per kolom
1/1 pag. f 1000,-; 1/2 pag. f 500,-

Druk: Bevrijding, Amsterdam

GEEN OORLOG OM IRAN	pag. 3
VERONTRUSTE FNV-ERS miljardendans	pag. 5
BANENMARKTEN een wassen neus	pag. 6
SOWJET-UNIE utopie en werkelijkheid	pag. 8
LEKKERKERK LEKT wat in een vat zit....	pag. 9

GEEN OORLOG OM IRAN!

'Waar zal rechts straks staan, als de Amerikanen Iran zouden binnenvallen? Deze vraag stelde de PSP aan de orde tijdens de bijeenkomst *'Russen uit Afghanistan'* op 19 januari j.l. Ze kwam voort uit een diepe bezorgdheid over de steeds toenemende oorlogszuchtigheid in Washington, na de Russische inval in Afghanistan. De VVD-partijraadsleden loeiden toen de PSP-spreker nog weg. Hoe haalde hij het zich in het hoofd om zoiets in het midden te brengen!

Maar inmiddels moeten de dames en heren zich toch wel wat ongemakkelijker zijn gaan voelen.

De brokkenpiloten van de US Airforce hebben inmiddels hun eerste missie achter de rug.

We zijn blijven zitten met tal van vragen. Over de operatie zelf, maar ook over een eventueel volgende en mogelijke Europese betrokkenheid daarbij. En dat zit ook rechts in Europa niet helemaal lekker.

Was het alleen een reddingsoperatie? De schattingen van het aantal betrokken militairen loopt uiteen van enige honderden tot duizenden. Er is gesproken over de deelname aan de operatie door gevluchte officieren van de Sjah.

Dit rechtvaardigt de vraag of er geen nevendoeel was, om ook een politieke omwenteling te bewerkstelligen.

Is het verder waar dat de Russen bedreigd zouden hebben dan tussenbeide te komen? Is dat o.a. de reden geweest voor het hals-over-kop terugtrekken van de Amerikaanse luchtakrobaten? We zullen het voorlopig niet weten.

Laten we hier nog eens voorop stellen dat linkse socialistenvrijwilligers natuurlijk ook niet erg ingenomen zijn met de politieke ontwikkelingen in Teheran. Ook wij vinden in het algemeen dat diplomatieke onschendbaarheid een belangrijke waarde is in het internationale verkeer, zelfs een beslissende voorwaarde om geweldloze konfliktoplossing tussen staten mogelijk te maken.

Hier moet wel bij gezegd worden, dat die onschendbaarheid wel altijd en overal door machtige staten is misbruikt voor illegale praktijken, zoals spionage. Dat een deel van de Iraanse revolutionairen geen respect meer voor die onschendbaarheid weet op te brengen, is buitengewoon stom en afkeurenswaardig. Maar, zeker t.a.v. de Amerikaanse ambassadestaf daarom niet onverklaarbaar.

Ook wij vinden dat de Amerikaanse ambassadestaf in vrijheid moet worden gesteld. Maar zij niet alleen. Wij maken ons ook zorgen om de linkse kameraden die de één na de ander opnieuw in de Iraanse gevangenis verdwijnen. Daarom alleen al valt het scherp af te keuren dat de Sovjet-Unie onder deze omstandigheden zoe- te broodjes meent te moeten gaan bakken met de 'leiding' in Teheran.

Als het bovendien juist is, dat de SU nu atoomraketten heeft opgesteld in Afghanistan met een bereik van 4800 km (dus tot en met de Perzische Golf), dan is ook dat een gevaarlijke interventie. Het bericht is afkomstig van een Indiaas persbu-

reau, die het weghaalde bij 'hooggeplaatste functionarissen'. In het propagandaboekje dat de Russische ambassade op het ogenblik verspreidt over de 'broederhulp' aan het Afghaanse volk, zal je er nog weinig over lezen.

VOOR NOODGEVALLEN

De meest benauwende vraag blijft: wat gaat Amerika verder doen?

Iedereen weet, dat Amerika pijlsnel bouwt aan een nieuw wereldwijd militair interventiesysteem. Ook in Nederland worden in sneltreinvaart besluiten genomen over de vestiging van gigantische wapendepots voor Amerikaanse divisies die naderhand kunnen worden overgevlogen. Het is overigens merkwaardig te zien, hoe snel de ambtelijke molens malen als er gekroond moet worden of als er wapens moeten worden

In de Perzische Golf komen drijvende wapenopslagplaatsen, om grootscheepse interventies in het Midden Oosten mogelijk te maken.

Als dit nummer van Bevrijding op de pers ligt zal de NAVO-raad vergaderen over de 'Amerikaanse plannen voor noodgevallen' zoals *Het Vaderland* het uitdrukte. Luns heeft al gezegd 'dat alleen de Verenigde Staten over de middelen beschikken om militair te reageren in het gebied van de Perzische Golf, zelfs al zou de werkingssfeer van de NAVO tot dit gebied worden uitgebreid'.

Dat brengt ons op het benauwende onderwerp, of de Amerikanen erin zullen slagen hun bondgenoten de komende tijd verder te interesseren voor hun problemen in Iran.

EEN TWEDE FRONT IN EUROPA?

Een poosje terug werden we opgeschrikt door defensie-minister Brown, die hardop nadacht over de betrokkenheid van Europa bij een eventueel Amerikaans optreden in het Midden-Oosten. Een militair konflikt met de Russen in het Midden Oosten zou het volgens hem noodzakelijk

kunnen maken dat de Europese bondgenoten in Europa zelf eigen militaire operaties beginnen. Een tweede front dus.

Toch lijkt het waarschijnlijk, dat Brown iets anders heeft willen zeggen, en wel dit: als wij Amerikanen militair gaan ingrijpen in het Midden-Oosten en daarbij in konflikt komen met de Sovjet-Unie, dan moeten jullie, bondgenoten, komen helpen.

Daarmee hebben de Amerikanen opnieuw de vraag gesteld, of de bondgenootschappelijke solidariteit ook buiten het NAVO-gebied moet gaan gelden. De Europeanen hebben daar weinig zin in. Afgezien van de Fransen en Engelsen zijn ze er militair ook niet erg op ingesteld. Maar daar wil Amerika juist verandering in brengen en ze weet dat één ding in Europa nog minder op prijs wordt gesteld, nl. een militair konflikt op eigen bodem. Een vorm van zware politieke druk die dreigt over te gaan in chantage. Nederland had er zich niet genoeg van kunnen distancieren. Maar dat is niet gebeurd. De PSP-kamerfractie zal over deze kwestie nu vragen gaan stellen.

INVASIE

Amerika is als supermacht bijzonder onberekenbaar geworden en dat is levensgevaarlijk.

Het risico blijft bestaan dat ze opnieuw zal ingrijpen, zij het dan niet meer om de gijzelaars te bevrijden, want die zullen waarschijnlijk een tweede Amerikaanse interventie niet overleven. Hun verspreiding over Iran maakt het praktisch onmogelijk om ze nog levend in handen te krijgen.

Terwijl het Amerikaanse publiek zich afreageert met het gooien van pijltjes op het hoofd van Khomeiny of zelfs zijn reet afveegt met plépapier dat bedrukt is met de beeltenis van de Ajatollah, broeden de leiders van de Westerse Beschaving op wraak. Het Amerikaanse militaire vakblad *Aviation Week* van 5 mei heeft de Amerikaanse regering voorgehouden dat het de tweede keer wél raak moet zijn. Dat kan alleen volgens een redaktie-kommentaar, als de volgende operatie écht massaal zal zijn.

Een ouderwetse invasie dus.

Terwijl de Russische atoomraketten in Afghanistan in stelling worden gebracht, wuift Luns iedere gedachte aan een konfrontatie met de Russen weg. Die konfrontatie zullen de Russen zelf wel uit de weg gaan, spekuleert Luns, die herinnert aan de Berlijn-crisis en de Cuba-crisis. Met andere woorden: Amerika ga je gang, wat let je?

BUIGEN OF BARSTEN

'Laat niemand twijfels hebben aan onze vastbeslotenheid', aldus Brown. Nee, maar wel aan het gezonde verstand. Want het wordt langzamerhand dwaas dat Amerika terwille van het abstracte en door haar zelf vele malen misbruikte ideaal van de diplomatieke onschendbaarheid, niet voor de eisen in Teheran wil buigen.

Van der Stoep (PvdA) schijnt van mening te zijn, dat Amerika zich dat niet kan permitteren omdat dat de weg zou vrij maken voor meer van zulke terreurdaden in de wereld.

Toch is het niet erg geloofwaardig om te veronderstellen, dat Amerika door een knieval voor de

VERVOLG VAN PAGINA 3

verlangens in Teheran, het terrorisme in de wereld zou aanmoedigen. Daarvoor is de situatie in Iran te uniek. Er is op dit moment eigenlijk geen land aanwijsbaar, waar met instemming van de eigen regering diplomaten gegijzeld zouden kunnen worden. Bovendien: wat zou Amerika er slechter van worden als het, al dan niet gemeend, mede schuld zou bekennen aan de misdaden die onder het regiem van de Sjah tegen het volk van Iran zijn bedreven? Die schuld is toch reëel? Willen we ons niet mee laten slepen in een militair konflikt van mondiale afmetingen, dan zal de krijgshaftige solidariteit, die Amerika van zijn bondgenoten vraagt, bewust genegeerd moeten worden. Misschien dat men in Washington een beetje tot bezinning komt als ze zich daar moeten realiseren dat ze *alleen* staan in het streven dit konflikt met geweld op te lossen.

GIED TEN BERGE

PSU FESTIVAL

Vorig jaar ging het niet door maar dit jaar bestaat onze franse zusterpartij 20 jaar dus moesten ze wel: in het weekend van 14 en 15 juni organiseert de PSU een groot festival in Courneuve bij Parijs. Degenen die er wel eens geweest zijn behoeven geen nadere toelichting: een enorm festival-terrein, tienduizenden, zo niet honderduizenden bezoekers, non-stop programma's op verschillende podia, honderden stands en kraampjes met informatie en etenswaren uit verschillende franse provincies.

Dit jaar treden naast een ontelbaar aantal franse groepen de *Strangers* en *Luther Allison* op. Het sekretariaat buitenland van de PSP organiseert bij voldoende belangstelling bussen naar dit festival. Deze bussen zouden bijvoorbeeld vanaf Amsterdam via Utrecht en Eindhoven kunnen rijden. De afdeling Roermond organiseert in ieder geval één of meerdere bussen voor Limburg. Opgave: Partijburo PSP, t.a.v. Jos Uitenbogaard, Postbus 700, 1000 AS Amsterdam. Graag zo snel mogelijk maar uiterlijk 1 juni.

WAPENBEURS

De werkgroep Wapenbeurs Ahoy (de dood betaalt dividend) organiseert zaterdag 31 mei een landelijke demonstratie tegen de International Naval Technology Expo in het Ahoy-Complex in Rotterdam. Deze Expo wordt gehouden van 3 tot en met 5 juni.

In de werkgroep werken samen o.a. de Vereniging Dienstweigeraars, BVD, IKV, PPR, PSP, CPN, 't Kan Anders, Stop de N-bom en Herv. Jeugdraad. De demonstratie begint om 13.00 u. vanaf de hoek Putsebocht-Hillevliet, tegenover Afrikaandersplein, bereikbaar met metro Maashaven.

Nadere informatie: M. Chomet,

VERKEERDE KANT DEMONSTRATIE

'40-'45 niets geleerd, we worden nog steeds geregistreerd, '40-'45 niets geleerd, we worden nog steeds geregistreerd.' Met het uitroepen van deze leus demonstreerden zaterdag 3 mei ongeveer 800 potten en flikkers en enkele hetero's in Leeuwarder binnenstad voor bevrijding van homoseksualiteit en tegen de hetero-terreur. De demonstratie was door het Frysk Flikker Front, de homo-groepen Noord-Nederland van de PSP en PPR en de PSP afd. Leeuwarden georganiseerd n.a.v. de 'Verkeerde Kant Dag' van 22 febr. j.l. waarop 30 demonstrerende potten en flikkers door potenrammers uit elkaar geslagen werden. Ook bij deze demonstratie waren de potenrammers weer aanwezig. Enkele honderden waren uit Leeuwarden en omliggende plaatsen komen opdagen. Deze, zich van kreten als 'Auschwitz terug' bedienende jongeren, van rond de 14 jaar, zorgden er voor dat de demonstratie in uiterst gespannen sfeer verliep.

Ternauwernood kon de politie verhinderen dat een groep zich op de demonstrerenden wierp. Er werd met flessen, stenen en vuurwerk gegooid. Enkele jongeren deelden voor Radio Fryslân mee dat niemand de stad zou verlaten. Dat leek er ook op toen ze na afloop een kordon rond het station hadden gelegd. Volgens de politie betrof het dezelfde groep jongeren die zich op 30 april tegen de krakers in Leeuwarden richtten.

Na afloop van de demonstratie volgde een manifestatie op het Zaailand met kabaret en sprekers.

Bouwe Kalma sprak over politieregistratie. Hij merkte op dat de BVD zich als een zwam uitbreidt en niet te controleren is. Hierbij legde hij de link met de politieregistratie.

Cora Mulder sprak over agressie jegens mensen die niet aan de geldende normen beantwoorden, in het bijzonder waar het homo's betreft. Ook merkte ze op dat solidair zijn met mensen in Zuid-Afrika of Nicaragua makkelijk is maar dat bij solidariteit met homo's toch wel heel hetero's het laten afweten.

Tweede ondergetekende hield een praatje over gedwongen heteroseksualiteit.

Van jongs af aan wordt heteroseksualiteit en heteroseksueel gedrag aan kinderen opgedrongen. Niet heteroseksueel gedrag wordt als slecht afgeschilderd. Op deze manier worden hetero's 'geboren', die wars zijn van elk homoseksueel contact, omdat ze geleerd hebben en zich zelf eigen gemaakt hebben dat homoseksueel contact vies is.

Het zijn de belachelijke hetero-normen die mensen opscheppen met vrouwen- en mannenrollen en die intermenselijk contact verstoren. Hetero-normen die nauw verbonden zijn met het kapitalistische systeem.

Alleen een maatschappij waarin mensen elkaar en zichzelf niet onderdrukken, waarin homoseksualiteit net zo vanzelfsprekend is als heteroseksualiteit en seksualiteit met jezelf, waarin het leven van mensen niet verloopt volgens rollenpatronen en waar mensen met elkaar om kunnen gaan, ook seksueel, onafhankelijk van leeftijd, ras of geslacht kan garanderen dat mensen niet worden veroordeeld voor het uiten van welk seksueel gedrag dan ook.

Mensen die solidair zijn met onze strijd geen hetero meer omdat ze homoseksualiteit niet meer onderdrukken, niet bij en anderen en niet bij zichzelf.

ANNE MEIJER
BERT ERENDIS

Miljardendans

Pensioenfondsen worden formeel vanaf 1947 'paritair' gelijkelijk beheerd door werkgevers en werknemers. Veel vakbondsbestuurders zouden deze situatie wel veranderd willen zien, want pensioen is geen geld van de werkgevers, maar uitgesteld loon. Toch heeft de vakbond zich nooit hard gemaakt om in deze situatie verandering aan te brengen en in de praktijk laat de vakbond geen enkele zeggenschap gelden over f. 200 miljard aan pensioengelden. De pensioenen die aan vermogen meer dan een tweeduizendvoud vormen van het vermogen van bijv. het Gemeenschappelijk Beleggingsfonds (GBF), de stakingskas van de FNV, worden belegd, in allerlei zaken, maar van de toepassing van de criteria genoemd in de FNV-brochure 'vier jaar vooruit' en 'werken aan werk' is vanzelfsprekend geen enkele sprake. Bij het beleggen van de miljarden gulden telt slechts het rendement.

Bovendien zijn de pensioengelden, uitgezonderd die van het Algemeen Burgerlijk Pensioenfonds (ABP), het pensioenfonds van de ambtenaren, voor het merendeel ondergebracht bij particuliere levensverzekeringsmaatschappijen en banken, waardoor de vakbond volledig buiten spel staat. Het gevolg hiervan is, dat er in kantoor-kolossen, rekreatieparken in het buitenland en wat dies meer zij, wordt belegd en niet of nauwelijks in de sociale woningbouw in eigen land, waardoor tienduizenden mensen kunnen genieten van de woningnood. Het eerder genoemde ABP is met een vermogen van maar liefst f. 70 miljard veruit de grootste institutionele belegger in ons land en daarmee de belangrijkste particuliere investeerder. Over de investeringen van het ABP hebben de werknemers, in dit geval de ambtenaren als direct betrokkenen, echter niets te zeggen, want alleen de directie (!) van dit fonds beslist waarin geïnvesteerd wordt. Het ABP is begin dit jaar in het nieuws toen de toenmalige directeur Wiarda klaagde over het feit, dat het fonds niet in het buitenland mag beleggen ingevolge de Beleggingswet van 1928. Gelukkig dat die wet er nog is, want anders zouden er weer velen tientallen miljoenen naar het buitenland verdwijnen. Om een indruk te krijgen van de gigantische bedragen waar het om gaat: het fonds bezit o.a. 140.000 aandelen Koninklijke Olie (Shell), 306.000 aandelen Philips, 83.000 aandelen Unilever, 131.400 aandelen Akzo en 92.250 aandelen Hoogovens. Alleen het belang in deze multinationals vertegenwoordigt een bedrag van ca. f. 45 miljoen. Het voert te ver om de hele lijst te vermelden van de overige (ca. 55) deelnemingen, die het fonds in Nederlandse bedrijven heeft.

BETAALBARE WONINGEN

De institutionele beleggers (pensioenfondsen, verzekeringsmaatschappijen e.d.) zouden verplicht moeten worden een deel van hun geld te bestemmen voor de bouw van goede en betaalbare woningen. De PvdA heeft inmiddels aangekondigd binnen een jaar met een initiatief wetsontwerp te komen, waarin van institutionele beleggers wordt geëist een deel van hun gelden te beleggen in maatschappelijk urgente zaken. Het kan een mogelijkheid bieden de

Mede naar aanleiding van de akties van de Verontruste FNV-ers (zie Bevrijding nr.9) is in de bijlage van Vrij Nederland van 8 maart j.l. de miljardendans van de pensioenfondsen beschreven. Van het pensioensysteem in Nederland deugt niet veel. Immers, een modale werknemer met een inkomen van ongeveer f. 32.000,- per jaar krijgt als pensioen nog geen tiende van het bedrag dat iemand die f. 100.000,- per jaar verdient heeft, als pensioen ontvangt. Tegen dit systeem heeft nooit harde kritiek geklonken vanuit de vakbeweging.

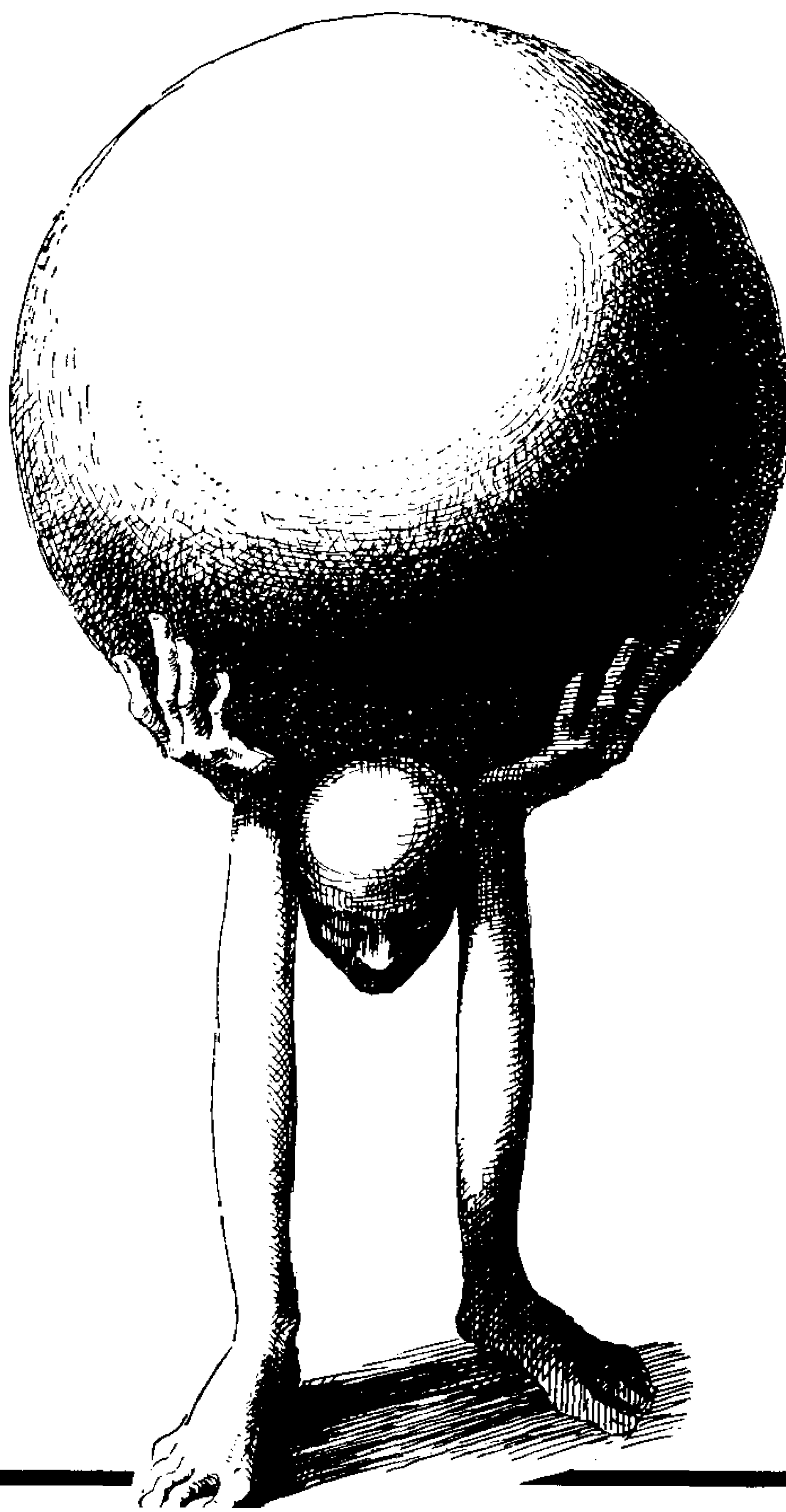
stokkende stadsvernieuwing op dreef te helpen, want van Van Agt c.s. is op dit punt weinig te verwachten. De overheid heeft geen geld en het is er het kabinet niet naar om investeerders te verplichten wat zij met hun geld aan moeten. Wie zich plotseling nadrukkelijk opwerpt als voorstander van het 'maatschappelijk aanvaardbaar beleggen' is Jan Dutman, de voorzitter van de ABVA. Namens zijn leden zit hij in de Raad van Toezicht van het ABP, maar heeft daar overigens niets te vertellen over de beleggingen van het ABP. Die bevoegdheid zal hij voorlopig ook niet krijgen. Waar hij wel iets in de melk te brokkelen heeft is het PGGM, een ander groot en machtig pensioenfonds, speciaal voor de gezondheidszorg en het welzijnswerk. De laatste maanden wekken hij en andere medebestuurders de indruk, dat van de vele miljarden aan hun toevertrouwde pensioengelden best wat afgestaan kan worden aan de subsidie van de woningbouw. Ditzelfde rijke pensioenfonds schrijft op 8 april j.l. wel een treurige brief aan de instellingen

voor gezinszorg over de pensioenrechten van gezinsverzorg(st)ers. Voor deze groep wil het fonds nog maar 17/24 van het eigenlijke pensioen gaan uitbetalen(!) Het motief is, dat er voor deze groep deelnemers te weinig pensioenpremie binnenkomt. Gemakshalve en kortzichtig vergeet het PGGM dat van andere groeperingen uit de gezinszorg veel meer premie binnenkomt en dat er duidelijke afspraken zijn gemaakt om het tekort van de ene groep te compenseren met het teveel van de andere groep. Solidariteit dus tussen de deelnemers.

Het is voor de PGGM-bestuurders blijkbaar verleidelijk om met de miljarden gulden andere leuke dingen te doen. Juist het PGGM heeft op dit terrein een bekende en beruchte naam gekregen met haar geldverslindende pretpark-objekt in Frankrijk.

Na de uitlatingen van Jan Dutman, dat het PGGM besloten zou hebben 54 procent van het dit jaar te beleggen geld (ruim f. 2,6 miljard) op een maatschappelijk aanvaardbare manier te beleggen, kregen de inmiddels toegesnelde wethouders van Amsterdam en Rotterdam van het PGGM te horen, dat zij wel geld van het fonds konden lenen, maar dat hun visie op stadsvernieuwing wel overeen moet komen met die van de PGGM. Het zouden wel eens lange onderhandelingen kunnen worden. En dan te weten dat alleen al de vier grote steden Amsterdam, Rotterdam, Den Haag en Utrecht de komende tien jaar volgens Jan Schaefer zo'n f. 16 miljard nodig hebben voor stadsvernieuwing.

En wat doet de vakbond? De vakbond is bang om economische macht uit te oefenen. Gunt de kapitalistische beheerders van de fondsen de vrijheid. De vakbeweging en bijna alle politieke partijen weigeren kritiek uit te oefenen op dit pensioen miljardenspel, dat in ieder geval bij de huidige discussie binnen de vakbond aan vakbondsleden wordt onttrokken. Er wordt door de FNV hard gevochten tegen loonbepalende maatregelen en terecht, niet terecht is dat de toepassing van een miljarden vermogen ongemoeid wordt gelaten, afgezien van bijna onmerkbaar gesputter in de Stichting van de Arbeid. Zolang er echter niet wordt ingegrepen, gebeurt er helemaal niets. Feit blijft, dat er bij de pensioenfondsen en verzekeringsmaatschappijen veel geld binnen komt. De meest wijze keus lijkt daarom deze instellingen met hun beleggingen toch maar een bepaalde kant en wel die van de sociale woningbouw op te duwen.

Banenmarkten, een wassen neus

Voorwaar een staaltje burgerlijk denken, dat natuurlijk voor het grootste gedeelte nergens op slaat. En de praktijk wijst dat ook uit: de meeste werkzoekenden die via een banenmarkt werk vinden zijn mensen die al een baan hebben (de zogenaamde positieverbeters). En omgekeerd: de banen die niet via het arbeidsburo ingevuld kunnen worden, kunnen dat ook niet via de banenmarkt. Op een enkele uitzondering na, want sommige werkzoekenden zijn zó werkwilbig dat ze zich in een baan weten te wringen waar ze na enkele maanden helaas alweer spijt van hebben.

GRONINGEN

Op de banenmarkt in Groningen zijn wij gaan kijken naar het aanbod van vakatures en naar de reacties van een 'zwakke groep op de arbeidsmarkt', namelijk vrouwen. (een aantal van ons zitten in de werkgroep Vrouw en Werk in Groningen.

Wat betreft 'het aanbod' moet in de allereerste plaats vermeld worden dat de werkgelegenheidsproblematiek in onze provincie nog veel groter is dan in de rest van het land. (In Utrecht staat er tegenover elke openstaande plaats één werkzoekende, in Groningen zijn dat er zes).

In feite zijn er hier geen banen te verdelen. Voor het FNV was dit reden om niet mee te doen aan de banenmarkt. Zij vonden het bij voorbaat al een wassen neus. Er worden op de banenmarkt in Groningen 2000 banen aangeboden. Helaas waren hiervan slechts 500 in de regio. Het overgrote deel van de 1500 banen in de rest van het land waren functies bij de marechaussee en land- en luchtmacht, hetgeen je toch niet als normale werkgelegenheid kunt beschouwen.

Er waren 37 bedrijven vertegenwoordigd. Hiervan kwam slechts één uit de sektor van de gezondheidszorg, een instelling voor gezins- en bejaardenzorg. (in Groningen-stad zijn drie ziekenhuizen, waarvan er niet één aanwezig was.)

De vakatures in de regio betroffen voornamelijk werk in de industrie, het ging om gespecialiseerd, laag betaald technisch werk en zware ongeschoolde arbeid met slechte arbeidsomstandigheden. Meer dan een kwart van de bedrijven zocht werkers in de ploegendienst. Hiervan is bekend dat de financiële toeslag niet opweegt tegen alles wat je ervoor moet opofferen (gezinsleven, nachtrust, contacten buiten de deur etc.).

VROUWEN

Werk voor vrouwen was er niet, durven wij wel te stellen, uitgezonderd dan de instelling voor gezins- en bejaardenzorg. We hebben de banen waar 'm/v' bij stond geteld. We kwamen op zo'n 30 stuks (van de 500 notabene). Het betrof vooral lage administratieve functies en lopende band werk. Van deze banen was er echter niet één die (ook) parttime vervuld kon worden.

Aan prakties alle werkgevers hebben we gevraagd of ze bereid waren vrouwen toe te laten in de zogenaamde 'mannenberoepen'. Een aantal van hen antwoordden dat ze stappen in die richting

Sinds een jaar kennen we in Nederland het verschijnsel Banenmarkten.

Door de minister van Sociale Zaken wordt de 'banenmarkt' aangeprezen als een welkome aanvulling op de arbeidsbemiddeling die via het arbeidsburo plaatsvindt. Het blijkt namelijk dat ondanks de hoge werkloosheid er vaktures zijn die niet vervuld worden. (ra, ra hoe kan dat?)

Een belangrijke oorzaak voor dit slechte aansluiten van vraag en aanbod op elkaar is volgens de aanhangers van banenmarkten: het bestaan van vooroordelen.

Werkgevers hebben vooroordelen jegens langdurig werklozen en andere zwakke groepen op de arbeidsmarkt (vrouwen bijvoorbeeld). De werkzoekenden aan de andere kant hebben vooroordelen jegens bepaalde beroepen, of ze weten niet wat bepaald werk inhoudt. 'Op een banenmarkt', is dan de gedachting, 'kunnen beide groepen elkaar persoonlijk ontmoeten, en door het gesprek dat dan ontstaat kunnen bestaande vooroordelen uit de weg geruimd worden'.

willen zetten of reeds gezet hebben. Toen we echter doorvroegen en ook wilden weten of ze rekening willen houden met de specifieke wensen van vrouwen (zoals parttime werk en aanpassing van schooltijden) viel het weer tegen. Het is nog steeds zo dat bij een sollicitatie van een vrouw de werkgever zekerheid wil hebben dat ze niet binnenkort gaat trouwen en/of kinderen krijgt en dat hij wil weten hoe ze eventueel de opvang van de kinderen heeft geregeld. Werkgevers willen nu wel vrouwen accepteren, maar wat ze zoeken is in feite een man in feestverpakking.

BEROEPENVERKENNINGSDAG VOOR VROUWEN

Eén van de weinige positieve kanten van de banenmarkt is ongetwijfeld dat werkgevers gekonfronteerd worden met de problematiek van groepen werkzoekenden. In Utrecht is op 1 mei een beroepenverkenningdag voor vrouwen gehouden (ook een soort banenmarkt). Zo'n speciale markt voor vrouwen is volgens ons aan de ene kant op te vatten als een gevolg van het feit dat vele bedrijven geen mannen meer kunnen vinden en een 'nieuwe' markt aan willen boren. Aan de andere kant is het een resultaat van vrouwen-groepen die ijveren voor een verbetering van de positie van vrouwen op de arbeidsmarkt. Het bod in Utrecht was op zich niet zo slecht. Er waren beslist niet alleen 'moeilijk te vervullen vakatures'. En voor de helft ging het om banen die niet traditioneel 'vrouwelijk' zijn. Maar dat het recht op arbeid voor vrouwen nog steeds niet serieus genomen wordt bleek uit het feit dat ook daar geen enkele parttime baan werd aangeboden en dat ook daar de werkgevers niet bereid waren de achterstand of het gebrek aan scholing te verhelpen door aangepaste opleidingen te verzorgen.

Het gebrek aan een goede vooropleiding lijkt het probleem van de werkzoekenden zelf en de over-

heid te zijn. De overheid kan er via om- en bijscholingen iets aan doen. De meeste werkgevers onttrekken zich aan elke verantwoordelijkheid hiervoor.

DURE SCHIJNVERTONING

Het zal wel duidelijk zijn; wat ons betreft hoeft de banenmarkt niet meer. Wij vinden het maar een dure schijnvertoning: het lost niets op en het kost veel geld (en voor de bedrijven is het een goedkope manier van reclame maken).

Het bezoeken van de banenmarkt heeft ons overigens wel meer inzicht opgeleverd in wat de knelpunten op de arbeidsmarkt zijn. Aan de ene kant zijn er vakatures waarvan wij het heel begrijpelijk vinden dat ze niet opgevuld worden. Deze banen aantrekkelijker maken zou betekenen dat er aan de organisatie van het arbeidsproces heel wat veranderd moet worden (niet meer alleen-monotoon werk, afbouwen van nachtarbeid, flexibele werktijden, verkorting van de arbeidsdag, etc.) Aan de andere kant zijn er groepen werkzoekenden met specifieke omstandigheden waar tot nu toe niet of nauwelijks rekening mee gehouden wordt. De meeste vrouwen hebben nog altijd in de eerste plaats gezinsverantwoordelijkheid. Logies dat met name zij eisen stellen op het gebied van werktijden. Andere omstandigheden waar vrouwen, en trouwens meerdere groepen werkzoekenden, mee 'zitten' zijn bijvoorbeeld: de opleiding en interesses (heel veel vrouwen hebben een afgebroken opleiding die - nu - niet aansluit bij wat ze willen), leeftijd (dat het werk te zwaar is, is vaak een reden om alleen jonge mensen aan te nemen i.p.v. de taken anders over de functies te verdelen) en tot slot: de taken die iemand heeft naast haar of zijn betaalde baan.

Ook bleek ons op de banenmarkt dat steeds meer mensen te hoog opgeleid zijn, een te algemene opleiding hebben, het liefst 'schoon'werk

willen doen, als het kan in de kwartaire sektor. Het lijkt ons dat dit een structureel probleem aan het worden is.

OPLOSSINGEN

'Oplossingen' voor knelpunten op de arbeidsmarkt moeten in de eerste plaats in de structuur van het betaalde werk gezocht worden. Juist in de organisatie van de arbeid en in de arbeidsomstandigheden moeten dingen veranderen. En wel zo dat het tegelijk voorwaarden schept om ook het niet betaalde werk (huishoudelijke arbeid en vrijwilligerswerk) anders in te richten. Zo'n voorwaarde is bijvoorbeeld verkorting van de arbeidsdag.

Verder moet het aantal arbeidsplaatsen uitgebreid worden, vooral in de sfeer van kinderopvang, gezondheidszorg, zodat tegelijk een begin gemaakt wordt met het kollektiveren van huishoudelijke arbeid. Dit mes snijdt aan twee kanten: het creëert werk en het lost problemen op van een 'zwakke groep van werkzoekenden'.

GELD BETER TE GEBRUIKEN

Banenmarkten worden bekostigd middels subsidies van de overheid (provinciale overheden en Sociale Zaken). Als er dan iets schort aan de arbeidsbemiddeling via het arbeidsburo (dat er iets aan schort is wel bekend) zou er via personeelsuitbreiding iets kunnen gebeuren: gebruik daar het geld voor. Dit schijnt echter niet te kunnen, omdat de subsidies uit instrumentenpotjes komen waar geen personeel uit betaald mag worden (de logica van onze overheid).

Toch denken wij dat er betere alternatieven zijn dan nutteloze banenmarkten.

Iets dat direkt voor de hand ligt: voorlichting over wat het arbeidsburo kan doen voor werkzoekenden. Het blijkt dat bijvoorbeeld schoolverlaatsters en verlaters hiermee erg slecht op de hoogte zijn. Bij een aantal arbeidsburo's zijn projecten gaande waarin arbeidsplaatsen (via de werkverruimende maatregel) gekombineerd worden met omscholing, bijvoorbeeld via het Centrum Vakopleiding voor Volwassenen. Wanneer zo'n projekt specifiek op vrouwen gericht is blijkt vaak dat er nauwelijks vrouwen voor te vinden zijn. Dit pleit volgens ons voor het steunen van groepen als de Steungroep Vrouwen in Technische Beroepen. Dit soort groepen zijn namelijk prima in staat om mee te helpen een traditioneel arbeidsbeeld bij vrouwen te doorbreken en aan de andere kant van werkgevers af te dwingen dat vrouwen een reële kans krijgen om aan het werk te komen en te blijven.

Bij het arbeidsburo zijn wel meer projecten gestart die in aanzet positieve kanten hebben. Bij voorbeeld het experiment deeltijdarbeid waar een aantal arbeidsburo's voor aangewezen zijn. Het blijkt echter dat alleen het aanbieden van subsidies niet voldoende is om de weerstanden die er bij het bedrijfsleven zijn weg te nemen. Een betere begeleiding en voorlichting zijn noodzakelijk, en vooral een grotere druk op werkge-

POLITIEK THEATER IN NEDERLAND

Tallose strijdkultuurgroepen hebben zich het afgelopen seizoen op actuele maatschappelijke en politieke onderwerpen geworpen. Er is theater gemaakt over vrouwenstrijd, vakbonden, jongerenkultuur, werkloosheid, homobeweging, de linkse beweging en zijn dilemma's etc. Een van deze theatergroepen, de toneelgroep SATER, speelt al vanaf januari een stuk van de Engelse schrijver Trevor Griffiths: 'RODE ZONDAG'.

In deze produktie worden vragen aan de orde gesteld die nog steeds erg actueel zijn voor de linkse beweging. Binnenkort worden de laatste voorstellingen in Amsterdam gegeven. Het zou jammer zijn als de PSP pas kennis zou nemen van dit stuk als het al lang niet meer door SATER gespeeld wordt. Op zeer indringende wijze zet SATER de Italiaanse revolutionair Gramsci voor het voetlicht. Een groep arbeiders rond Gramsci speelt een centrale rol bij de stakingen en fabrieksbezettingen in het noorden van Italië in 1920. Die stakingen worden door rechts afgestraft. De socialistische partij en de vakbonden zijn niet bereid, noch in staat om de stakingen te leiden. Bij een referendum waarmee de fabriekseigenaren, sociaal-demokraten en vakbondsleiding ingestemd hadden, worden een groot deel van de eisen van arbeiders ingewilligd. Al spoedig blijkt dat het een schijnbare overwinning was.

Sociaal-democratie en revolutionair links zijn verdeeld en verliezen snel terrein. In 1922 komt rechts aan de macht. Mussolini wordt premier en weet zich gesteund door industrie, monarchie en Vatikan.

Dit is de historische kontekst waarin het toneelstuk zich afspeelt.

Antonio Gramsci heeft in 1920 in Turijn een ontmoeting met Kabak, een Bulgaarse afgevaardigde van de Derde Internationale. Beide willen niets liever dan dat in navolging van Rusland, de revolutie ook in Italië zal uitbreken. Gramsci is de intelligente maar tegelijkertijd warme revolutionair. De ene keer berekend maar soms ook naïef. Nu eens bewogen dan weer beschouwend. Kabak is de felle en slimme dogmatikus, robuust en daadkrachtig, plichtsgetrouw en onpersoonlijk. Een konfrontatie tussen Gramsci en Kabak kan dan ook niet uitblijven. Kabak beschouwt de mensen die in verzet komen als machines, die de revolutie moeten ontketenen.

Gramsci vraagt Kabak: 'Hoe kan iemand van een kollektief houden als hij niet diep heeft gehouden van individuele schepselen?'

De vragen die in 'Rode Zondag' aan de orde zijn, zijn nog dagelijks actueel. Kan een revolutie van het ene land naar het andere land overgeplant worden? Wat is de relatie tussen het persoonlijke en de politiek?

SATER gelooft dat deze vragen nog steeds van belang zijn voor mensen die zich nu, in 1980, maatschappelijk en politiek bewegen. Mensen die eens aan den lijve willen ervaren of dit politieke theater hen aanspreekt, kunnen van 19 tot en met 24 mei terecht in Theater De Balie Kleine Gartmanplantsoen 10 in Amsterdam. Op kaarten die via SATER (tel. 253010) besteld worden wordt reductie gegeven.

RIA LAVRIJSEN

vers om juist in de organisatie van de arbeid zaken te veranderen. Zodat waar deeltijd voorkomt, dit volwaardige arbeid is.

Een ander, in aanzet positief te noemen initiatief is de werkverruimende maatregel (WVM). De bedoeling hiervan is mensen die moeilijk plaatsbaar zijn gedurende 1 jaar arbeidservaring op te laten doen. Mensen die op deze plaatsen terecht komen ondervinden echter vaak problemen (bijvoorbeeld m.b.t. hun salariering, de begeleiding en de opleiding waar ze recht op hebben).

NACHTARBEID TERUGDRINGEN.

Wanneer er moeilijk te vervullen arbeidsplaatsen

zijn, heeft het geen enkele zin te proberen daar werklozen in te wringen. Ga eerst maar eens onderzoeken wat er met die plaatsen aan de hand is. Vooral gericht onderzoek is nodig, bijvoorbeeld gericht op het terugdringen van ploegenarbeid in de industrie.

Tot slot willen we projecten noemen die door mensen zelf opgezet worden in de sfeer van het creëren van eigen werkgelegenheid en/of alternatieve arbeidsbemiddeling. Dit soort projecten zouden in de opstart-fase financieel ondersteund kunnen worden.

PSP-VROUWEN GRONINGEN
subgroep Recht op Arbeid

Utopie en werkelijkheid

'De USSR is door ongunstige omstandigheden (moeilijke start, inval Hitler-Duitsland) *misvormde* arbeidersstaat, die onze kritiese steun verdient.' Aldus Erik Meijer. Siep Stuurman daarentegen heeft wat moeite met deze 'deformatietheorie', omdat er dan iets als socialisme moet zijn geweest, terwijl de democratische vrijheden van het begin af aan hebben ontbroken.

Beide stellingen worden gelanceerd op de door de PSP georganiseerde studiedag over de Sovjet-Unie op 12 april in Utrecht. Een uitgebreider verslag - ook van de discussie - zal binnenkort verschijnen in *Socialisties Perspektief* nr. 8.

SOCIALISME ALS UTOPIE

Erik Meijer: 'Socialisme kun je beschouwen als een utopie waarin democratie bestaat, iedereen is bij de besluitvorming betrokken, niemand is bevoorrecht. Maar dit heeft nooit bestaan en zal nooit bestaan.' 'Als het socialisme lang bestaat ebt het enthousiasme weg, ontstaat er een sleur en komen de onmiskenbare beroepsleiders die los komen te staan van de massa.'

Bij de beoordeling van het socialisme in de Sovjet-Unie moet niet worden uitgegaan van onze idealen, maar van de geschiedenis van de Sovjet-Unie; in iedere maatschappij tenslotte zullen verwordingsverschijnselen optreden. Je moet dan ook niet allerlei dingen moreel ongewenst gaan verklaren, ongeacht wie ze toepast en waarvoor, omdat dan de kritiek op het socialisme en kapitalisme van gelijke soort wordt.

'Voor socialisten is geen neutraliteit mogelijk, we moeten - zonder kritiek te verzwijgen - samenwerken met socialistische krachten.'

Hoewel de PSP geen standpunt heeft uitgesproken, heeft ze in de praktijk wel de deformatietheorie aangehangen, en er is altijd een gevoel geweest van een soort kritiese lotsverbondenheid. 'We moeten nagaan hoe de verwordingsverschijnselen in elkaar zitten, wat voor tegenkrachten nodig zijn en wat je daarin kunt steunen. Als praktische politieke partij kun je dit niet in een afzijdigheidsrol doen.'

UITWISSELING

Rinze Reeling Brouwer, van het tijdschrift 'Oost Europa Verkenningen', noemt als voornaamste inzet om zich bezig te houden met de Sovjet-Unie de verzoening tussen de blokken met het oog op behoud van de wereldvrede.

Hoewel hij de Sovjet-Unie bij het streven naar ontwapening in Europa onze objectieve bondgenoot vindt, keurt hij de inval in Afghanistan af: 'Het is een gevaar voor de vrede in Europa, want je ziet dat door deze ingreep de ontspanning in gevaar komt (...), zelfs al zou het een daad van proletarisch internationalisme zijn, waarover je kunt discussiëren.'

Hij is voor een creatieve en kulturele uitwisseling van personen en gedachten, ook binnen de gevestigde organisaties, welke behoort tot een linkse vredespolitiek.

NIEUW TYPE KLASSENMAATSCHAPPIJ

'Bij de beoordeling van de Sovjet-Unie moet men van de volledige historische kontekst uitgaan', zo begon *Siep Stuurman* zijn betoog. Men kan dan niet om de vaststelling heen dat de stalinistische terreur één van de twee grootste onderdrukken- de systemen van de 20ste eeuw geweest is, wel-

ke de Sovjet-Unie 17 miljoen slachtoffers gekost heeft. Als men dat nog rekent tot deformaties dan vraag ik me af wat dan de werkelijkheid geweest is, dan zijn de deformaties voor 17 miljoen mensen toch heel wat wezenlijker geweest dan de werkelijkheid en dat is naar mijn idee iets teveel.' De deformatietheorie gaat ervan uit dat er een socialisme is geweest, maar de politieke vrijheden en het stakingsrecht zijn vanaf het begin beperkt en vrij snel volledig onderdrukt. Al binnen een jaar na de oktoberrevolutie in 1917 werden de andere linkse politieke partijen verboden. In 1922 de eerste processen tegen de sociaal-revolutionairen. Nadat de anarchistiese boerenbeweging van Nestor Machno in de Oekraïne eerst als bondgenoot de Witte Generaals heeft bestreden, werd ze meteen daarna door de bolsjewisten onderdrukt. Daarom is de verbinding tussen leninisme en diktatuur niet toevallig en was en is het juist de Sovjet-Unie een leninistische staat te noemen.

Het is zinvoller te praten over de mate van repressie en over wat zo'n systeem economies en sociaal heeft bereikt dan over wanneer het mis gegaan is. 'Ik vind het daarom juist om over verworvenheden te praten, net zo goed als Marx ook gesproken heeft over de verworvenheden van de industriële revolutie; men mag dat ver-

worvenheden noemen, mits men maar beseft wat voor verworvenheden dat zijn en op wiens kosten ze reëel en histories geproduceerd zijn, want dat is de andere helft van het verhaal.'

Om het karakter van de Sovjetmaatschappij te kunnen bepalen moet men dezelfde procedure hanteren als bij het kapitalisme. Dit houdt in het stellen van de vraag welke klasse in de maatschappij de macht heeft, het bepalen van het karakter van de produktieverhoudingen en er achter proberen te komen wat de ontwikkelingsdynamiek is, of er belangentegenstellingen zijn in zo'n maatschappij.

Siep Stuurman spreekt van een burokratische klasse in de Sovjet-Unie, omdat deze groep vrijwel volledig via de staat de economie beheerst. De destalinistie heeft hieraan geen einde gemaakt. De destalinisatie hield in het beëindigen van de massaterreur en overgang van ekstensieve naar intensieve economiese ontwikkeling, wat ve vergaande hervormingen in het planningsapparaat noodzakelijk maakte. Hervormingen die er nooit voor 100 perc. gekomen zijn omdat dit niet mogelijk is zonder de politieke structuur aan te tasten en dat is weer niet mogelijk zonder de machtspositie van die burokratische klasse aan te tasten.

Daarom kan men de Sovjet-maatschappij alleen als een nieuwe maatschappijvorm beschouwen met eigen wetmatigheden, en niet als deformatie of afwijking van een socialistiese of kapitalistiese maatschappij.

De vraag naar het karakter van de Sovjet-Unie raakt tevens de vraag wat het socialisme is in de 20ste eeuw. Sinds de revolutie in '17 bestaat geen consensus meer over wat het socialisme is, de rotsvaste overtuiging die de arbeiders in de Tweede Internationale daarover hadden bestaat niet meer.

Het gemeenschapsbezit, in feite het staatsbezit, van de produktiemiddelen garandeert absoluut niet dat er een socialistiese samenleving is. Het blijkt nodig politieke democratie in de definitie van socialisme op te nemen, met als minimum de vrijheid van meningsuiting, vereniging en vergadering, en het stakingsrecht.

Daarnaast kan men niet meer als vaststaand aannemen dat een centraal geplande economie in alle opzichten effectiever en rationeler is dan een economie die volgens het marktmechanisme funktioneert. Het staats eigendom, de planning via de 5-jarenplannen, wat sommigen de socialistiese basis noemen produceerde juist de meest ekstreme onderdrukking. De dwangarbeid door miljoenen mensen in de Goelag-Archipel en de onderdrukking van met name de boeren vormden een wezenlijk onderdeel van die planekonomie. Er is een nauwe samenhang tussen planningselementen en onderdrukkingselementen, de repressie is systeemadekwat.

Samenvattend stelt Siep Stuurman dat de Sovjet-Unie een nieuw type klassenmaatschappij is, dat zichzelf reproduceert en waarbij repressie een funktioneel element is, evenals bij het kapitalisme; dat die maatschappij redelijk stabiel is en dat er geen reden is om aan te nemen dat het in eens over zal gaan in socialisme of zo.

LEKKERKERK LEKT

Onwillekeurig probeer je je voor te stellen hoe het gegaan is. Een obskuur portiek waar twee sinistere figuren elkaar ontmoeten: 'Ik heb een partijtje vaten die ik kwijt wil. Weet jij daar raad mee, Nelis?' en het antwoord van de ander: 'Voor twee rooien ben je d'r vanaf, Guus?'. Fantasie, natuurlijk. Het zullen ongetwijfeld keurige heren geweest zijn, die onder keurige brievenhoofden keurige brieven geschreven hebben, waarin een desalniettemin bijzonder smerige transactie werd afgesloten.

In 1970 begon de vuilcontainerfirma *Wijnstekers* met het dempen van sloten op het terrein waar de nieuwbouwwijk Lekkerkerk-West moest verrijzen. Een plaatselijke geoloog had de gemeente er reeds in 1968 op gewezen dat het puin van *Wijnstekers* geen zuivere koffie was. In 1970 schreef hij samen met een aantal andere veront-rusten zelfs een goed onderbouwd rapport waarin de gevaren van ongecontroleerde vuilstort werden onthuld. Toen het storten was begonnen had hij persoonlijk kunnen konstateren dat deze firma het nachtelijk duister verkoos voor haar activiteiten en dat daarbij *vaten* werden uitgeladen.

In de gemeenteraad wees de afgevaardigde van de ARP (!) op het 'gangster'-achtige karakter van *Wijnstekers*. Het mocht allemaal niet baten. *Wijnstekers* was immers niet te beroerd om voor deze order een tijdlang gratis het huisvuil van *Lekkerkerk* op te halen! De firma vroeg onge-stoord een hinderwetvergunning aan en had haar werkzaamheden reeds voltooid toen die ver-strekt werd. De wijken Dreven en Molenwerf konden opgetrokken worden.

Dat het met het 'afval' van *Wijnstekers* inderdaad geen zuivere koffie was is inmiddels maar al te bekend. Het bevat werkelijk van alles: *xyleen* en *tolueen* (dat trof men reeds in september '79 aan, maar was toen geen reden voor nader onderzoek), maar ook *tetra* en *benzeen* (beide kankerverwekkend). Het spul zit overal. Het gaat om vaten die door *Wijnstekers* tussen het andere puin door in de sloten zijn gedumpt en in de loop der tijden doorgeroest zijn. De bodem is van het spul *doordrenkt*, bij het onderzoek dat op 24-4 begon trof men reeds op zestig centimeter diepte de grond zwart van een teerachtige massa, de stank had de gemeentearbeiders reeds na het lichten van de stoeptegels verplicht gas-maskers op te zetten. Het zit in de ruimten onder de huizen; het heeft de drinkwaterleidingen aangetast en is in het leidingwater terecht gekomen; en het verdampt in dusdanige concentraties dat het een stank veroorzaakt 'die op de slijmvliezen slaat.' Boven dit gifmoeras hebben meer dan zes jaar mensen gewoond.

We kunnen dus wel zeggen dat er van een zeer ernstige situatie sprake is. Het optreden van de autoriteiten heeft zich evenwel van het begin af aan gekenmerkt door pogingen de ernst van de situatie te kleineren en de buurtbewoners zoet te houden. Zo werd verklaard dat onder de school geen benzeen zat; een week later vond men onder de school benzeen. Chef Algemene Zaken van *Lekkerkerk* verzekert desgevraagd dat er wel *tetra* aangetroffen is, maar 'de hoeveelheid *tetra* is te verwaarlozen'; bij de uitgraving van één van sloten bleek dat het waarschijnlijk om *vaten tetra* ging. Op de eerste bewonersver-

gadering, vlak na de ontdekking van het benzeen was het burgemeester Ouwerkerk die zijn medeburgers op het hart drukte om toch vooral *de kruipruimtes onder hun huizen goed te ventileren en niet al te diepe gaten te graven in hun tuinen*, dan kwam het allemaal wel goed. Drie weken later bleek dat de hele wijk *geëvacueerd* moest worden en een groot deel van *de woningen gesloopt*.

Niemand is gebaat bij de praatjes van dergelijke

gezagsdragers, die kunnen ze beter voor zich houden. Het is al erg genoeg dat louche ondernemers rücksichtslos en over de rug van de bevolking hun privé-belang na kunnen jagen. Daar zou op zijn minst een heel wat doortastender overheidsbeleid tegenover mogen staan.

IVO WILDENBERG

WAT IN HET VAT ZIT...

De inhoud van de Lekkerkerkse vaten doet overigens nog wel wat vragen rijzen. *Tolueen* en *xyleen* namelijk, de stoffen waar het hier hoofdzakelijk om gaat, worden eigenlijk nooit zomaar weggegooid, om de eenvoudige reden, dat zij een niet te verwaarlozen handelswaarde hebben.

Ze zijn geld waard, omdat ze in de industrie vaak toegepast worden als oplos- en verdunningsmiddel voor allerlei chemische stoffen, bijvoorbeeld polychloorverbindingen. *Tolueen* en *xyleen* worden ook zelf als grondstof gebruikt en kunnen voorzover ze niet helemaal zuiver zijn tevens als brandstof worden toegepast.

Een treffend voorbeeld van dit (her)gebruik: in een ander gifschandaal, in Doetinchem, is de bodem onder en in de buurt van het grafische be-

drijf Misset verontreinigd door uit een lekke leiding weggelopen *tolueen*, dat daar gebruikt wordt als verdunningsmiddel voor drukinkt.

Het is dus waarschijnlijk, dat in de vroegere sloten gedumpte vaten *nog veel schadelijker stoffen bevatten* dan tot nu toe bekend is gemaakt. Zwaar giftige stoffen, waarvan het gebruik ook tien jaar geleden al aan beperkingen onderworpen was - bij voorbeeld wegens gevaar voor de volksgezondheid.

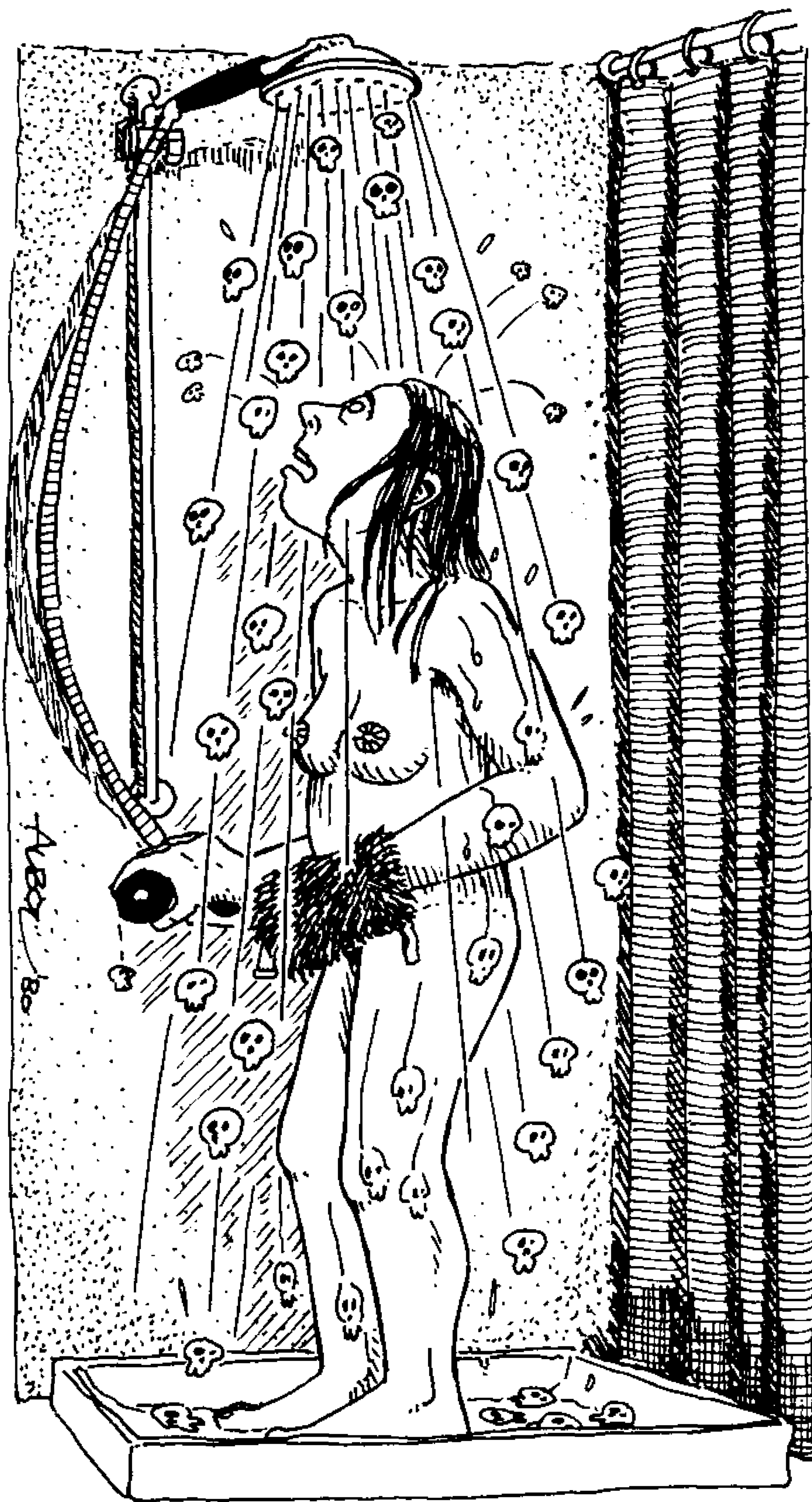
Of dergelijke stoffen gevonden zijn, of er überhaupt naar andere giftige stoffen in de bodem onder *Lekkerkerk-West* en in de gevonden vaten is gezocht of nog gezocht zal worden - daarover heeft nog geen autoriteit zich uitgelaten. Om te proberen hier achter te komen, heeft Fred van der Spek begin mei vragen gesteld aan de Minister van Volksgezondheid en Milieuhygiëne.

LAKSHEID IN WETGEVING

Fred van der Spek heeft minister Ginjaar tevens verzocht na te gaan (zeker in het geval dat er nog andere zware vergiften worden aangetroffen) waar de inhoud van de gevonden vaten precies vandaan komt en in hoeverre leveranciers van het afval (en dus niet alleen de vervoerders) strafrechtelijk vervolgd kunnen worden.

Dat zal niet meevallen, want de wetgeving met betrekking tot chemisch afval kent nog vele lacunes en een ontwerp van een overkoepelende wet ter bescherming van de bodem (Bodemwet) dat reeds op stapel staat is nog steeds niet bij het parlement is ingediend. De houding van de overheid inzake de bodembescherming is zeer laks. Het lijkt wel alsof er een competitiestrijd gaande is tussen de verschillende ministeries, waar niemand zin heeft bevoegdheden in te leveren. Het ministerie van Ginjaar komt hierbij niet altijd als de sterkste uit de bus. Waar enorme belangen zoals de drinkwatervoorziening in het geding zijn, is deze ministeriële laksheid een onverteerbare zaak.

TONNY SCHUITEMA

Er is een progressieve spaarbank in ons land.

Waar blijven die progressieve spaarders nou...

De Algemene Spaarbank voor Nederland is een spaarbank die gesneden is op de maat van uw principes. De ASN is voortgekomen uit de moderne arbeidersbeweging. En steekt dat gegeven niet onder stoelen of banken.

Ook in de bedrijfsvoering verloochent de ASN haar afkomst niet. Daarom kunt u er ook zeker van zijn dat de ASN geen beleggingen voor uw spaargeld kiest waar zij gezien haar maatschappelijke inzichten niet achter staat.

De ASN belegt wel zo veel mogelijk in maatschappelijke en culturele instellingen en - niet te vergeten - in de woningbouw. Dat betekent dat de ASN u geen gouden bergen belooft als u daar gaat sparen. U krijgt een eerlijke rentevergoeding. Niet meer, maar zeker niet minder. En... rente zonder bijsmaak.

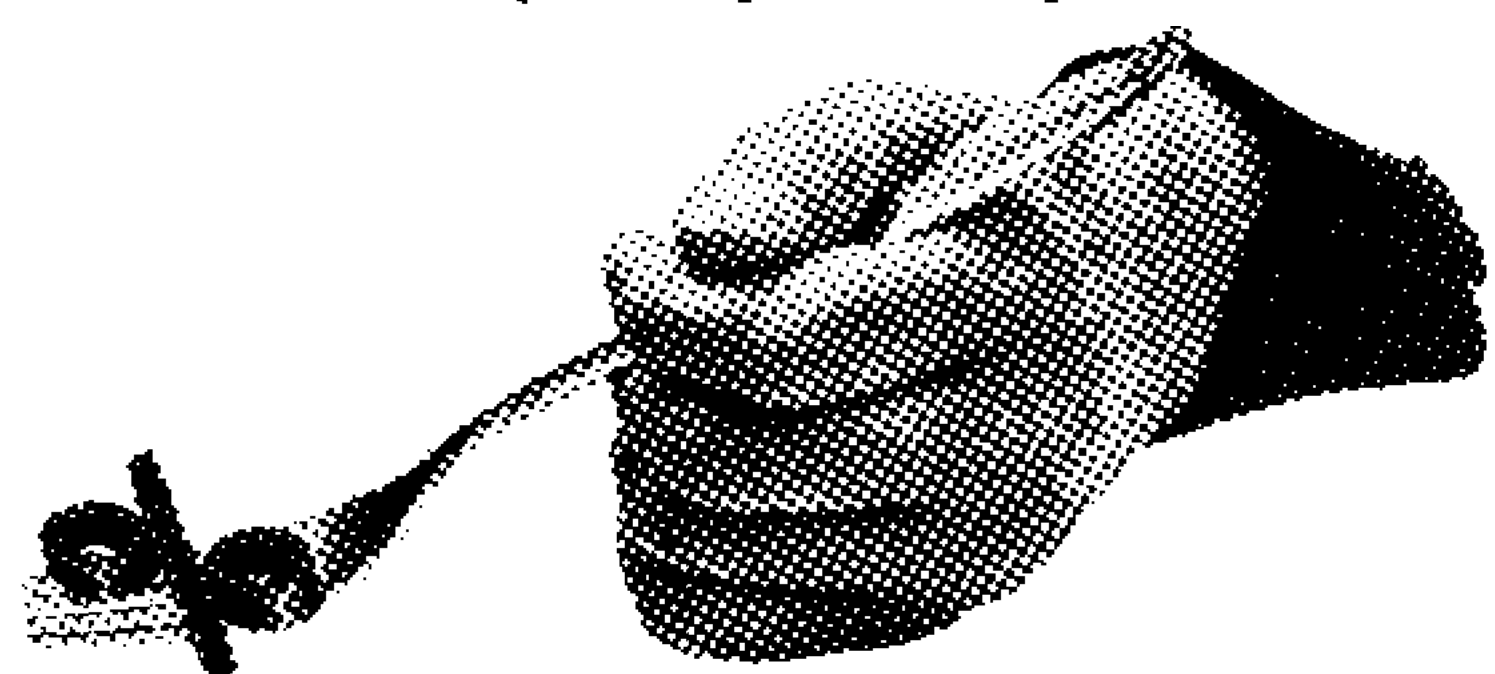
De ASN is in 1960 opgericht door het NVV en De Centrale. Dit geeft haar de verplichting om rekening te houden met de belangen van de groeperingen waarvoor de ASN is opgericht en waaruit zij is voortgekomen.

De ASN: maatschappelijk progressief en principieel. Zo'n spaarbank zou gekozen moeten worden door iedereen die zich verwant voelt met de progressieve beweging in ons land. Door u dus.

Welnu, het minste wat u kunt doen is u te informeren over de ASN. Over de makkelijke manier van sparen (in nauwe samenwerking met de postgiro) en over de vele andere, aantrekkelijke spaarvormen.

U komt er dan meteen achter dat de ASN met haar 55.000 spaarders met een gezamenlijke inleg van 200 miljoen gulden, niet de eerste de beste is. Daarom... vul de bon in deze advertentie in.

Een progressieve daad. Een principiële stap.

**Algemene Spaarbank
voor Nederland**
geeft rente zonder bijsmaak

Bon sturen aan: Algemene Spaarbank voor Nederland,
Antwoordnummer 1188,
2500 VB Den Haag.

U hoeft geen postzegel te plakken. U kunt ook bellen: 070-470181 of ons bezoeken: Rijnstraat 28, Den Haag (vlakbij het Centraal Station) tussen 08.30 uur en 17.00 uur.

Iedereen die voor 1 juli 1980 een spaarrekening opent met tenminste f 50,- als eerste inleg krijgt als welkomstgeschenk een spaarpremie van f 7,50.

Naam en voorletter(s): .....

Adres: .....

Postcode en woonplaats: .....

wenst nadere inlichtingen over:*

- de ASN in het algemeen
- de ASN-spaarrekening, gekoppeld aan de postrekening
- wenst tevens een formulier om een postrekening te openen
- het giraal sparen (sparen zonder boekje)
- de Vroeg-Bij-rekening (een unieke regeling voor jeugdigen t/m 17 jaar)
- het jeugdsparen De Zilvervloot (voor jeugdigen van 15 t/m 20 jaar)
- het termijnsparen (met opzegtermijn)
- het depositosparen (met een vaste looptijd)
- spaardeposito-bewijzen (met een vaste looptijd)

* aankruisen wat u wenst.

ONZE EIGEN ENGELS

Hoeveel PSP-ers zullen de naam van *Jacq Engels* kennen?

De verheugende groei van onze partij betekent ook de komst van veel nieuwe leden die de geschiedenis van de partij en haar voorlopers nauwelijks zullen kennen. Eén van de mensen die het wandelende bewijs van de voorgeschiedenis is, is Jacq Engels. Hij werd in 1896 geboren. Hij maakte de Oranje-euforie bij de geboorte van Juliana mee als dertienjarige jongen: 'Niet meedoen aan Oranjefeesten? Dan kon er maar één ding met je aan de hand zijn: dan was je socialist. En socialist zijn, was toen strafbaar, niet volgens de wet, maar wel volgens de gangbare fatsoenscode. (.....) We kregen (op school) een grote plaat met de stamboom van het 'Huis van Oranje', gehuld in een stevig kartonnen rol. Die rol werd een wapen tegen mij. (.....) Ik zat daar dan temidden van de feestvreugde: geen oranje strik op, geen papieren rood-wit-en-blauwe muts. Uit alle banken kwam de een dan de ander me met die rol stevige klappen geven. Het 'bevoegde gezag' was die dag blijkbaar geneigd alles toe te staan wat op andere dagen strafbaar zou zijn. Terugslaan bleek wel strafbaar.'

Engels werd lid van de SDAP, de Jongelieden Geheel-Onthouders Bond; stapte over naar de Communistische Partij en het Werkelozen Agitatie Comité.

Hij schreef een boek 'De Communist en sexuele Moraal' met voorwoord van Henriëtte Roland Holst. En dit was één van de vele geschreven bijdragen die hij in de loop der tijd maakte.

In '23 - '24 werd Engels uit de partij gegooid, weer toegelaten en er toch uitgezet, om uiteindelijk de CPH in '27 definitief te verlaten. Hij werd actief in het Nationaal Arbeiders Sekretariaat en de Revolutionair Socialistische Partij. En zo kunnen we doorgaan met een uitgebreide opsomming van organisaties als partij en vakbond waar hij actief in was: Weer terug naar de SDAP, PvdA en uiteindelijk PSP. In deze geschiedenis ontmoette hij tal van personen die de historie van links in Nederland typeren: Wijnkoop, Sneevliet, Henriëtte Roland Holst, Jef Last, Bart de Ligt.

Het verhaal van Engels' leven is in zijn autobiografie 'Zestig jaar socialistische beweging' beschreven. Hij is een pacifistisch socialist die de 'band tussen socialisme en een strijdbaar pacifisme bewaren.(.....)

Maar in onze haast om 'groot' te worden en vooral om bij de verkiezingen veel stemmen te krijgen moeten we weliswaar tolerant zijn, doch geen wezenlijk principiële offers brengen. Beginsel blijft beginsel.' Deze woorden schreef Engels in de voorloper van Bevrijding Radikaal (23 juni '73) naar aanleiding van de conflicten met welke partners de PSP (en hoe) zou moeten samenwerken. Het citaat tekent de man.

SIEP VAN DER WERF

Jacq Engels
Zestig jaar socialistische beweging
Van Gennep Amsterdam
f. 34,50

MAROKKANEN

Het zal velen niet onbekend zijn dat buitenlandse arbeiders in onze samenleving vaker en erger gepakt worden dan Nederlandse arbeiders. Zo zijn er door heel Nederland naar schatting méér dan duizend WAO-slachtoffers. Het gaat hier vaak om mensen die langer dan tien jaar in Nederland werken en op een gegeven moment met allerlei mankementen, fysiek en geestelijk komen te zitten. Ze komen dan in de WAO terecht. Na verloop van tijd worden ze echter vaak zonder enige reden weer arbeidsgeschikt verklaard of is het arbeidsgeschiktheidspercentage ongeveer 15 procent. Dit gaat dan zonder enige medische keuring, ze krijgen gewoon een brief. Wanneer een keuring wordt aangevraagd wordt die geweigerd. Officieel moeten ze dan weer naar het arbeidsbureau maar een baan krijgen ze meestal niet, omdat ze te oud zijn, of maar gedeeltelijk arbeidsgeschikt, of om de een of andere onduidelijke reden. Ze vervallen dan in de meest schamele regelingen waarin een arbeider terecht kan komen. Taalmoeilijkheden verergeren de problemen natuurlijk aanzienlijk.

Sinds geruime tijd bestaat het Komitee Marokkaanse WAO-slachtoffers, die deze zaken aan de orde proberen te stellen om de situatie te verbeteren. Om dat goed te kunnen doen is enige deskundige hulp van Nederlanders onontbeerlijk. Daarom vragen ze dringend hulp van:

VRIJWILLIGERS

die enige uren per week bij het spreekuur kunnen assisteren. Enige kennis van arbeidswetgeving zou handig zijn.

ARTSEN

om te assisteren bij medische verklaringen. Het is vaak moeilijk een arts te vinden die bereid is de mensen eerlijk en met overleg te onderzoeken.

ADVOKATEN

voor de nodige rechtsbijstand.

Mensen die wat tijd over hebben en hier aan mee willen werken kunnen contact opnemen met Jos Uitenbogaard, via het partijburo: (020) 267374 of meteen met het Komitee Marokkaanse WAO-slachtoffers, 1ste Helmerstraat 139 te Amsterdam, tel. (020) 122490.

WELZIJN !

De themadag van de PSP-werkgroep Welzijn van zaterdag 24 mei is afgelast.

TITO

Tito is dood. De kranten hebben hem uitvoerig herdacht: Anti-fascistische vrijheidsstrijder, anti-stalinistische communist van het eerste uur, voorganger van de ongebonden landen. Ook wij zeggen het hier nog allemaal eens met respect na.

Zijn begrafenis werd een massale topontmoeting van staatshoofden en regeringsleiders. Velen zullen ongetwijfeld een beetje gehoopt hebben dat deze 'gedwongen' topontmoeting in de huidige gespannen internationale situatie ook van politiek belang is geworden. Maar om te beginnen bleef Carter thuis en met hem zijn grote mond over de onschendbaarheid van de Joegoslavische neutraliteit. Het bleef bij een huichelachtig hoofdknikje tussen Mondale en Brezjnev.

Sommige commentatoren schrijven, dat met het heengaan van Tito de rol van Joegoslavië als ongebonden, socialistisch land en daarmee als toonaangevend ongebonden land tot veel bescheidener proporties zal worden teruggebracht. De supermachten zullen het zelfs misschien hopen. Zij ervaren de politieke faktor 'ongebondenheid' nu eenmaal als een mogelijkheid tot uitbreiding van de eigen invloedssfeer of als de mogelijkheid tot aantasting van de invloedssfeer van het andere kamp.

Ongebondenheid is in wezen een zelfstandig perspectief voor landen buiten de blokken zelf. Gekoppeld aan een streven naar socialisme schept het de voorwaarden voor een politiek van werkelijke ontspanning en gelijkwaardigheid tussen de volkeren. In die zin hebben wij de politieke opstelling van Tito tussen Oost en West altijd begrepen en leren waarden.

Ongetwijfeld was hij een staatsman van groot kaliber en is zijn heengaan een groot verlies, maar de positie en daarmee het belang van de faktor Joegoslavië in de internationale gemeenschap verandert daar hopelijk niet door. Zo zullen we een harde opstelling van Joegoslavië e.a. ongebonden landen tegenover de kernwapenstaten op de komende 2e toetsingskonferentie van het Verdrag tegen de spreiding van kernwapens opnieuw dringend nodig hebben.

We mogen vaststellen dat de aantrekkingskracht van de Joegoslavische positie de laatste jaren is toegenomen. Denk aan Roemenië en, hoewel natuurlijk in mindere mate ook aan ontwikkelingen in Hongarije en Polen. In ons eigen land mogen we wijzen op de richting die de discussie rond het vraagstuk van de kernbewapening genomen heeft, waarbij de vraag van gebondenheid of ongebondenheid terecht steeds vaker aan de orde wordt gesteld. De historische betekenis van Tito's 'derde weg' was, dat hij van meet af aan ingezien heeft dat het alternatief voor de militaire blokken begint bij een ondubbelzinnige vaststelling van je eigen onafhankelijke positie. In die zin zal hij blijven fascineren en inspireren tot verandering.

GIED TEN BERGE

(In één van de komende nummers komt een uitvoeriger artikel over de betekenis van Tito, ook voor de opbouw van het socialisme volgens het in Joegoslavië gevolgde model)

Koude oorlog

De PSP afdeling Rheden organiseert op *dinsdag 20 mei* een openbare avond met als thema de Russische inval in Afghanistan, de boycot van de Olympische Spelen en de opkomst van een hernieuwde Koude Oorlog.

Sprekers: Jos Weerts (CPN), Ad Melkert (PPR), en Jos Uitebogaard (PSP). De avond wordt muzikaal begeleid door Jan Schrevel. Plaats: 't Klokhuis, Massenweg 108, Rheden. Aanvang: 20.00 uur.

IJmuiden 24 mei

Op *24 mei* vindt de demonstratie tegen het dumpen van atoomafval in de Noordzee plaats in IJmuiden. (Zie daarvoor ook Bevrijding 1980-8). Amsterdammers worden opgeroepen vanaf het Museumplein, via Munt, Dam, Mercatorplein, Halfweg en Spaarndam naar IJmuiden te fietsen. Verzamelen op het Museumplein op zaterdag 24 mei om 10.00 uur.

Nadere informatie: Miljeudefensie, 2e Weteringplantsoen 9, Amsterdam, tel. 020-21366

Bussum

De PSP afdeling Bussum/Naarden maakt donderdag 29 mei tot een lokale aktiedag over *kraken en vorderen*. Overdag zal op de weekmarkt en op een andere wijze de aandacht worden gevraagd voor de leegstand van woningen en de noodzaak om daartegen actie te voeren.

's Avonds zal een forumdiskussie worden gevoerd door PSP gemeenteraadslid Oostenbrink, een makelaar, een kraker en een JOVD'er. Ook zal er een film over deze problematiek worden vertoond. De openbare avond begint om 20.00 uur en wordt gehouden in buurthuis Kommin, F. Bleekerstraat 11a, Bussum.

Deze aktiedag heeft mede tot doel om het door de PSP fraktie ingediende initiatiefvoorstel inzake vorderen, dat unaniem om advies in handen van Burgemeester en Wethouders is gesteld, kracht bij te zetten.

Gemeentepolitiek

De gewesten van de PSP in Limburg organiseren op *zaterdag 31 mei* een studiedag over *socialistische gemeentepolitiek*.

Deze studiedag is bedoeld als vroegtijdige voorbereiding op de gemeenteraadsverkiezingen van 1982. De PSP heeft in Limburg geen raadszetels, dit wordt bij tal van buitenparlementaire activiteiten als een groot gemis ervaren.

Als inleiders zullen aanwezig zijn: *Leo Platvoet* (PSP-raadslid Bussum) en *Robert van Gemert* (PSP-raadslid Utrecht).

Aanvang 10.30 uur. Plaats Café Onder de Stationstraat 25, Sittard.

Aanmelding: Jan Muytjens, Jos Klijnenlaan 647, Geleen, tel. 04494-47789.

Als voorbereiding voor de dag verschijnt een scholingsmapje. Deelnemers dienen daarvoor f 3,50 over te maken op postgiro 10 29 486 penningmeester PSP- Limburg/Kerkrade met vermelding *studiedag 31 mei*. Men ontvangt dan de map en nadere informatie over de opzet van de dag.

Aktiedag VD

De Vereniging Dienstweigeraars organiseert op donderdag 5 juni een landelijke aktiedag. Het doel is te protesteren tegen het beleid dat de overheid voert ten opzichte van de dienstweigeraars. Het thema van de manifestatie is de rechtspositie van de tewerkgestelde dienstweigeraar. Naast een forumdiskussie, waaraan kamerleden en vertegenwoordigers van de vredesbeweging zullen deelnemen vinden er tal van andere activiteiten plaats.

De Vereniging Dienstweigeraars geeft voor deze aktiedag een speciale *tewekstellingskrant* uit. Deze krant is verkrijgbaar bij het landelijk sekretariaat van VD, Postbus 4802, Amsterdam, tel.: 020-92 50 50.

De manifestatie vindt plaats in de Houtzagerij, Houtzagerssingel 78, Den Haag. Aanvang 10 uur.

De PSP-Jongerengroepen zoeken voor het volgende seizoen (1980-1981) een:

STAGEAIRE (m/v)

Hij/zij zou zich met de volgende taken kunnen gaan bezig houden:

- begeleiden van plaatselijke PSP-jongerengroepen
- voortzetten van werkzaamheden op organisatorisch gebied van de vorige stageaire
- meedraaien met het dagelijkse werk op het landelijk sekretariaat

Wij denken aan iemand die niet ouder is dan 25 jaar. Onze voorkeur gaat uit naar iemand die sympatiseert met de PSP(-jongeren) en die in (de omgeving van) Amsterdam woont.

Ben je geïnteresseerd? Bel of schrijf naar: PSP-jg, Postbus 700, 1000 AS Amsterdam, tel. 020-267374 (t.a.v. Jack ten Haaf).

Kunsthuis RV

Op *zaterdag 31 mei* opent Kunsthuis RV een tentoonstelling van zeefdrukken van *Jan van Reeve*. In het tentoongestelde werk spelen politieke gebeurtenissen (opkomend fascisme, Nicaragua, e.d.) een rol. Door gebruikmaking van o.a. krantefoto's wordt een herkenbaar beeld van een visie op hedendaagse maatschappij-reëteit gegeven.

De tentoonstelling is van 31 mei t/m 28 juni *elke vrijdag en zaterdag* van 13.00 tot 17.00 uur geopend. Adres: Weeshuisplein 18, Vlaardingen.

(advertentie)

JAN GRIELES

Voor demonstraties, vergaderingen, kongressen geluidswagens, handmegafoons, zanginstallaties etcetera

JAN GRIELES - UTRECHT
030 - 44.61.66
POSTBUS 2299, 3500 GG UTRECHT

(advertentie)

SOLIDAIR DOOR BEWUSTE KONSUMPTIE

Nu ook PURE NICARAGUA KOFFIE in zakjes van 250 gram gemalen of bonen. Per 6 kg. franco thuis voor f 3,85 per 250 gram inkl. 4 perc. BTW.

Bestellingen en inlichtingen:
Stichting Ideële Import,
Keizersgracht 240,
1016 EV Amsterdam, 020-27 76 97.

Bevrijding

JAARGANG 24 N° 12 31/5/'80 125 cent

**BUITENLANDSE WERKNEMER
BLIJFT SLACHTOFFER pag. 2**

JONGERENCOURANT pag. 5

Slachtoffers

De positie waarin de illegale buitenlander verkeert, wordt langzamerhand onhoudbaar. Op 27 mei eindigt de aanmeldingstermijn, genoemd in de overgangsregeling. Deze regeling is een zeer verzwakte versie van een tweede motie van de PvdA en D'66 (de eerste werd niet uitgevoerd door de regering), die probeerde de werking van de Wet Arbeid Buitenlandse Werknemers (WABW) enigszins te verzachten. (De WABW stelt werkgevers strafbaar die illegalen in dienst hebben. Het resultaat is echter dat de illegalen massaal ontslagen worden en de werkgevers buiten schot blijven.)

De overgangsregeling biedt mensen die kunnen aantonen dat zij van 1 jan. '78 tot 1 nov. '79 bij eenzelfde werkgever in dienst waren en waarvan de sociale premies zijn afgedragen, de mogelijkheid alsnog in Nederland te blijven. Het spreekt vanzelf dat daar een bijzonder kleine groep illegalen voor in aanmerking komt.

Het sluitstuk van dit beleid is een circulaire rondgestuurd door Staatssecretaris Haars naar alle hoofden van de plaatselijke politie met de mededeling dat de vreemdelingendienst kerken, buurthuizen, wijkcentra etc. mag binnentreden om illegalen op te pakken en het land uit te zetten.

Fred van der Spek heeft in de Tweede Kamer hierover geïnterpelleerd, waarbij hij o.a. stelde, dat door deze circulaire mevr. Haars het politieke probleem van de illegalen had gereduceerd tot een plaatselijk probleem tussen de vreemdelingenpolitie en illegale buitenlandse werknemer. Het beleid om buitenlanders het land uit te zetten is een politiek probleem. De vreemdelingendienst mag het vuile werk doen, de mensen oppakken en over de grens zetten.

In 2 moties stelde Van der Spek voor ofde illegalen ongemoeid te laten tot alle beroepsprocedures naar aanleiding van de WABW en de overgangsregeling zijn beëindigd of ze met rust te laten in de diverse wijkplaatsen, omdat zij ook een plek moeten hebben van waaruit ze actie kunnen voeren tegen deze maatregelen.

Zowel De Ruijter (mevr. Haars was er niet) als de meerderheid van de Kamer zag dat niet zitten. Er moesten geen uitzonderingen gemaakt worden voor bepaalde mensen ten opzichte van andere illegalen. Dat zou rechtsongelijkheid in de hand werken. Bovendien moest iemand, als hij alle beroepsprocedures doorlopen had, niet blijven zeuren en de regels aksepteren zoals die zijn. Dit volgens De Ruijter. Ook was de circulaire alleen maar een bevestiging van bestaande regels. De politie mocht altijd al die wijkplaatsen binnenkomen om illegalen op te pakken. Het is natuurlijk wel zo dat zij door deze circulaire min of meer verplicht worden om op te treden.

Daarbij loopt het beleid van Justitie tegen dat van Sociale Zaken in. Volgens de circulaire mag na 19 mei opgetreden worden, de aanmeldingstermijn voor de overgangsregeling loopt tot 27 mei. De vreemdelingenpolitie in Velzen bv. heeft nu zelf maar een beleid uitgestippeld en besloten tot 27 mei te wachten met het optreden en daarna de situatie nog eens te bezien.

De bedoeling van de circulaire is niet, zegt De Ruijter, om zomaar kerken e.d. binnen te vallen en iedereen er uit te halen. De politie moet een last tot uitzetting hebben voor één of meerdere

personen, dan mag zij optreden. Ik stel me echter zo voor, dat als de politie één of meerdere illegalen uit een kerk e.d. haalt, het natuurlijk een kleine moeite is de rest ook maar mee te nemen. Die zitten hier toch ook illegaal!

Met veel moeite kreeg een motie van de PvdA en D'66 steun in de Kamer. Daarin wordt gesteld, dat er een 'planmatige aanpak vereist is, welke op een breed maatschappelijk draagvlak dient te berusten'. Oftewel: er is door de Kamer besloten om op een 'fatsoenlijke' manier de illegale buitenlandse werknemers toch het land uit te zetten.

HELEEN BUISMAN

VERKLARING PARTIJBESTUUR

Amsterdam, 18 mei 1980

Het partijbestuur van de PSP is zeer verontwaardigd over de beslissing van Staatssecretaris Haars om de plaatselijke politie een aanwijzing te geven kerken binnen te gaan om illegale buitenlanders op te sporen.

Dat zich op dit moment in verschillende kerken in Nederland illegale buitenlanders schuil houden, dat is een direkt gevolg van het beleid dat door de Nederlandse overheid gevoerd wordt ten aanzien van illegale gastarbeid.

Voor de zoveelste maal worden weer *alleen* de buitenlandse werknemers het slachtoffer van een door willekeur gekenmerkt overheidsbeleid. Van optreden tegen illegale werkgevers komt immers weer nauwelijks iets terecht.

Dat nu, onder goedkeuring van de drie grote partijen in de Tweede Kamer, de zwarte piet van dit beleid weer wordt afgeschoven op de politie, vindt de PSP zeer afkeurenswaardig. Illegale gastarbeid is een politiek probleem, dat op politiek nivo moet worden opgelost.

Daarom moet de Tweede Kamer de beslissing van Staatssecretaris Haars alsnog ongedaan maken. Daartoe moeten nu initiatieven worden genomen.

Intussen roept de PSP kerken, actiegroepen en de bevolking in het gehele land op om de illegale buitenlandse werknemers te steunen in hun geweldloos verzet tegen uitzetting door de politie.

bevrijding

Verschijnt tweemaal per maand
uitgave van de Pacifistisch Socialistische
Partij

Redactie:
Rudi Boon
Titia Bos
Peter Dros
Titia van Leeuwen
Cora Mulder
Roel Sandvoort
Lex Spaans
Siep van der Werf
Peter Zwart

Vormgeving:
Dick Breebaart
Albo Helm
Simon B. Kool

Redaktiesekretariaat en eindredactie:
Roel Sandvoort

Administratie en partijburo:
Postbus 700, 1000 AS Amsterdam
tel.: (020) - 26 73 74
Abonnement: f 30,- per jaar
Postgiro 194240 t.n.v. PSP/Amsterdam

Advertentietarief:
(alleen voor niet-kommerciële advertenties), f 1.- per mm per kolom
1/1 pag. f 1000,-; 1/2 pag. f 500,-

Druk: Bevrijding, Amsterdam

inhoud

ARBEIDSOMSTANDIGHEDENWET de goede bedoelingen van Albeda.	pag. 3
POLITIE ongewenste mentaliteit	pag. 4
JONGERENCOURANT over sexualiteit	pag. 5
TWEE HEREN IN ALMERE	pag. 9
NATIONALISATIES SVS Studiedag	pag.12

De goede bedoelingen van Albeda

Vriend en vijand was het erover eens: het werd hoog tijd de verouderde Veiligheidswet uit 1934 te vervangen door een nieuwe. Die Veiligheidswet, opgezet om het vraagstuk van veiligheid en gezondheid bij de arbeid (de arbeidsomstandigheden) te regelen, beantwoordde allang niet meer aan zijn doel. Nieuwe omstandigheden, andere produktiemethoden (met name in de industrie) hebben de aard van de arbeid door de jaren heen sterk gewijzigd - vaak in ongunstige zin. Het werk is dikwijls eentoniger geworden, gevaarlijker, onregelmatiger ook. Bovendien hebben zich sinds 1934, gelukkig, andere denkbeelden ontwikkeld over de plaats van de arbeid en vooral van de werknemer in de samenleving.

De Minister van Sociale Zaken geeft aan deze verandering op bijna lyrische wijze uiting in de memorie van toelichting bij het dezer dagen in de Tweede Kamer behandelde wetsontwerp inzake Arbeidsomstandigheden. Hij spreekt daar in van het toenemende belang dat in onze tijd wordt gehecht aan 'het zich bevinden van de werkende mens met betrekking tot zijn werk', waarmee dan tegelijk een van de nieuwe sleutelbegrippen van de Arbeidsomstandighedenwet wordt aangegeven, namelijk het begrip 'welzijn', dat geïntroduceerd wordt naast de 'veiligheid' en 'gezondheid' uit de oude wet. Het klinkt mooi. Maar nog afgezien van de wollige en onduidelijke manier waarop het begrip 'welzijn' is uitgewerkt, zijn er nogal wat kanttekeningen te plaatsen bij de gedachtengang die ten grondslag ligt aan de nieuwe wet.

DE VOLWAARDIGE WERKNEMER

Wat betreft de plaats van de werknemer lijkt er een grote vooruitgang geboekt te zijn. Terwijl in de Veiligheidswet de arbeider nog gezien werd als een te beschermen object (een ding dus, zoals een machine, een gebouw), beschouwt de Arbeidsomstandighedenwet de werknemer als een volwaardige en zelfstandige drager van rechten en plichten. Terwijl de oude wet de zorg en de verantwoordelijkheid voor de veiligheid en de gezondheid binnen een bedrijf geheel in handen legde van de werkgever, wordt in de nieuwe regeling datzelfde tot de gezamenlijke taak van werkgever en werknemer gerekend, met name in de zin van het tot stand brengen en houden van een verantwoord arbeidsklimaat.

Die samenwerking is een soort magische formule: samenwerking tussen volwaardige en zelfstandige dragers van rechten en plichten. Maar zo'n samenwerking veronderstelt wél gelijkwaardigheid. En van die gelijkwaardige positie van werkgever en werknemer is veel te weinig sprake in de nieuwe wet. Er zitten nog veel te veel elementen van boven- en onderschikking in, veel te veel paternalisme ook. Om wat voorbeelden te geven:

De voorschriften voor de werkgever staan vol met relativeringen: hij moet zorgen voor de *grootst mogelijke* veiligheid en bescherming van de werknemer, hij moet de gevolgen van een ontstane gevaarlijke toestand *zoveel mogelijk* beperken, hij moet ervoor zorg dragen dat, de *grootst mogelijke* bescherming van de gezondheid van de werknemer wordt verkregen, tenzij zulks *redelijkerwijs* niet kan worden gevergd en

dergelijke. Deze betrekkelijkheden maken het voor de werkgever mogelijk een afweging te maken tussen bijvoorbeeld gezondheidsbelangen enerzijds en economische belangen anderzijds, een afweging die allicht meestal in het voordeel van de laatste zal uitvallen.

De rol van de *werknemer* is in de nieuwe wet veel strakker geregeld. Hij moet zich houden aan een aantal strikte verplichtingen. Aangezien hij nu als mondig beschouwd wordt, is hij bij overtreding van die verplichtingen strafbaar. De beperking van deze aansprakelijkheid met de clause dat hij 'op de hoogte moet zijn van de voorschriften' (zoals in de oude Veiligheidswet staat) is komen te vervallen.

Hiertegenover staat, dat de rechten van de werknemers op informatie, op inspraak en (soms) op instemming ten enenmale onvoldoende geregeld worden. En bovendien, wár ze al uitgeoefend kunnen worden, lopen ze via de ondernemingsraad en/of de nieuw in te stellen commissies voor veiligheid, gezondheid en welzijn. Dat betekent, dat individuele actie vrijwel onmogelijk is.

Dit hele samenwerkingsmodel waarop de Arbeidsomstandighedenwet gebaseerd is, gaat voorbij aan de realiteit. Die samenwerking mag dan een van de CDA-stokpaardjes zijn (het wetsontwerp werd onder Boersma gemaakt en door Albeda bijgeschaafd en verdedigd), zonder het al te zwart/wit te stellen kan je toch niet ontkennen dat er meestal geen sprake is van de onderneming als gezamenlijke belangengemeenschap. In werkelijkheid is het nog steeds zo dat belangentegenstellingen en machtsverschillen de overhand hebben. En dat te verdoezelen in een wetstekst is onzin.

INVULLING VAN EEN RAAMWET

Een belangrijke overweging om tot een nieuwe wet te komen was ook, dat de Veiligheidswet een janboel geworden was, een onontwarbare kluwen van versnipperde regelingen die maar al te vaak tot rechtsonzekerheid leidde. Een goede reden om tot een nieuwe regeling te besluiten. Wat nu de *structuur* van die nieuwe Arbeidsomstandighedenwet betreft, net als bij de voorloper heeft men gekozen voor een *raamwet*, dat wil zeggen een wet die zelf weinig concrete voorschriften bevat, maar die een kader aangeeft waarbinnen de minister voor bepaalde situaties bij beschikking bepaalde regelingen kan treffen. Zo ontstaat de dwaze situatie, dat naarmate de voorschriften konkreter zijn en de belangen van de betrokkenen direkter raken, zij op minder democratische wijze (namelijk buiten het parlement om) tot stand komen. Er is van veel kanten kritiek gekomen op dit stelsel van delegatie en subdelegatie, maar op dit punt wist Albeda van geen wijken.

Er valt nog veel meer kritiek te leveren op de nieuwe wet. De positie van de Arbeidsinspectie, die toezicht moet houden op de naleving van de regeling, is niet structureel verbeterd; de sancties op niet-naleving van de voorschriften zijn onvoldoende, terwijl bovendien niet veel bekend is over de mogelijke effectiviteit daarvan; zoals gezegd wordt het begrip 'welzijn' veel te veel in het vage gelaten. Bovendien is moeilijk in te zien hoe recente uitspraken van Albeda over nacht arbeid voor vrouwen, het aksepteren van vierploegendiensten (ondanks de bij herhaling aangetoonde onregelende effecten hiervan), verruiming van het begrip 'passende arbeid' in het algemeen, te rijmen zijn met dit welzijn van de werknemer.

Al met al valt er aan deze met veel bombarie aangekondigde wet nog veel te sleutelen voordat hij op een *echte* arbeidsomstandighedenwet gaat lijken. Een regeling waarin een wezenlijke versterking van de rechtspositie van de werknemer plaats heeft, met alle bijbehorende recht op informatie en inspraak, waarbij de overheid precieze normen formuleert en waarin plaats is voor een werkelijk actief veiligheidsbeleid door de overheid, daarvan is hier bepaald geen sprake. Het geheel blijft steken in kreten als 'humanisering van de arbeid' via 'samenwerking en overleg', mooi geformuleerde bedoelingen. Maar zoals bekend, zijn goede bedoelingen alléén niet genoeg.

Ongewenste mentaliteit

Jan de Goede, hoofdagent in Renkum en lid van de PSP, krijgt steeds meer problemen met de politieleiding. Zijn politieke ideeën steekt hij niet onder stoelen of banken. Hij heeft openlijke kritiek op het toenemende machtsvertoon en gebruik van geweld door de politie en heeft ook al gezegd, dat hij niet van plan is op te treden tegen kraakacties, waar hij politieke sympathie voor heeft. De laatste maanden is de toestand steeds meer gaan eskaleren en hangt hem nu ontslag boven het hoofd.

De zaak begon een paar jaar geleden doordat De Goede regelmatig bij een vriend van hem kwam (en nog komt), die lid is van de CPN. Zijn korpschef kwam daarachter doordat een anonieme brief, via het buro aan Jan gericht, door de administratie was onderschept en geopend! Hij kreeg het verzoek z'n kontakten onmiddellijk te verbreken. Hij weigerde dat, vroeg de brief terug en eiste dat er geen verdere konsekwenties aan verbonden zouden worden. Tenslotte is de zaak met medewerking van de Nederlandse Politiebond (NPB) geregeld. Z'n chef kreeg van de burgemeester op z'n kop, omdat hij de zaak zo hoog had gespeeld en De Goede kreeg te horen, dat hij voortaan een veiligheidsrisico voor de inlichtingendienst vormde.

Na deze kwestie is de spanning gebleven, omdat De Goede gewoon doorging duidelijk zijn politieke ideeën te uiten.

Toen hij een felle reactie schreef op 2 stukken van politiemensen, die in de Nieuwe Geldlander uitspraken deden over kraken en de stopkugel, en een interview gaf op Radio Oost, steeg de spanning snel. In zijn uitspraken nam hij een duidelijk standpunt in over kraken en richtte zich tegen de toenemende inzet van de Mobiele Eenheid. Hierop kreeg hij enorm veel positieve reacties. In zijn korps echter namen de wrijvingen

toe, omdat algemene uitspraken van hem over de politie persoonlijk werden opgevat.

Naar aanleiding hiervan kreeg De Goede te horen van z'n korpschef, dat hij beter ontslag kon nemen, want dat hij de 'korpsgeest' geen goed deed. Hij ontkende echter dat er überhaupt een korpsgeest was en beriep zich daarnaast op zijn vrijheid van meningsuiting. Dit speelde zich af in maart en april van dit jaar.

Zijn uitlatingen in Z.I. op 3 mei jl. over de gebeurtenissen op 30 april en een brief aan de burgemeester van 2 kollega's, de één verbonden aan de BVD, de ander voorzitter van de christelijke politiebond, brachten hem bij zijn chef. Hij was te ver gegaan!

Hem werd opnieuw dringend geadviseerd ontslag te nemen. De politieleiding kon 'm niet zomaar wat maken. Hij had een zeer goede beoordeling voor z'n werk en van de 58 kollega's waren er 4 uitgesproken tegen hem, waarvan bovengenoemd tweetal nogal wat invloed heeft.

Inmiddels waren er ook twee rapporten over hem verschenen. Het ene ging over de strafbaarheid op grond van art. 120 Politierglement (ik kom daar verder op terug); de ander ging over de affiches, die Jan voor z'n raam had hangen naar aanleiding van 30 april 'Geen woning, geen krooning'.

In een brief aan de burgemeester deelt hij mee, dat hij de druk die op hem uitgeoefend wordt en het verzoek om ontslag te nemen niet accepteert.

De burgemeester heeft hem deze week een brief gezonden, waarin hij De Goede verzoekt zich te onthouden van verdere uitlatingen, zoals bedoeld in art. 120 Politierglement en om daarvoor een akkoordverklaring te tekenen. Zo niet, dan dreigt ontslag. De Goede heeft inmiddels bedenktijd gevraagd. Niet dat hij erover denkt om te tekenen, maar om alle middelen te onderzoeken om zich tegen zijn ontslag te weren. Tot zover de feitelijke zaken.

De principiële kwestie spitst zich toe op de vrijheid van meningsuiting binnen de politie. In deze zaak speelt art. 120 Ambtenarenreglement gemeentepolitie 1958 een grote rol: 'Aan de ambtenaar kan eervol ontslag worden verleend indien uit zijn gedragingen een zodanige gezindheid blijkt, dat geen voldoende waarborg aanwezig is, dat hij zijn plicht als ambtenaar onder alle omstandigheden getrouwelijk zal volbrengen'.

Onder gedragingen horen volgens de politieleiding en de burgemeester van Renkum, het stukken schrijven, interviews geven en affiches plakken.

In de Tweede Kamer zijn vragen gesteld waarin o.a. een uitleg van art. 120 P.R. wordt gevraagd. Zou iemand nl. ontslagen kunnen worden op grond van dat artikel, omdat hij zijn politieke ideeën in het openbaar kenbaar maakt - en die ideeën richten zich niet eens tegen de politie op zich, maar tegen het toenemend gebruik van machtsmiddelen (de M.E.) en tegen een bepaalde (reaktionaire) mentaliteit onder de politiedan zou iedere vorm van kritiek op de eigen organisatie hierdoor in de kop gedrukt kunnen worden. Het gevaar ontstaat dan, dat de politie tot een organisatie wordt, die zichzelf niet meer kan corrigeren, waar de mentaliteit van 'Befehl ist Befehl' gaat heersen, die toenemend machtsvertoon van de machthebbers zal steunen en inzetbaar is tegen elke vorm van maatschappelijk verzet.

Een goede basis voor een politiestaat!

Opgemerkt moet wel worden dat het blijkbaar erg afhankelijk is van de korpsleiding hoe er op kritiese geluiden vanuit het korps gereageerd wordt. Onlangs stond een interview met Aad van Berkel, een politiemans uit Epe, in de krant. Zijn kritiese uitspraken o.a. over de M.E. worden daar door de leiding gerespekteerd, ook dat hij als getuige optreedt voor mensen, die voor de rechter moeten komen naar aanleiding van de gebeurtenissen op 30 april, terwijl hij zelf in A'dam lid van de M.E. was. Tenslotte zou het, als De Goede ontslagen wordt op grond van art. 120 P.R., in strijd zijn met art. 9 van het Europees verdrag, dat ieders vrije meningsuiting garandeert. Of Wiegels het over deze boeg zal gooien, is zeer de vraag. Bij Bouwe Kalma is de zaak zo gewend, dat er werd gezegd, dat hij niet meer in het korps kon functioneren. Of een dergelijke gang van zaken bij Jan de Goede wordt geprobeerd en zal lukken, valt nog te bezien.

foto PAUL BABELIOWSKY

JONGERENCOURANT

KEIHARD TEGENGEWELD

In de zestiger jaren vond er een seksuele revolutie plaats. Het condoom werd vervangen door de pil en daarmee was het voorzichtige gedoe van oppassen voorbij. Of het meer plezier heeft opgeleverd en bevrijdend heeft gewerkt? Zo'n vijftien jaar later wordt in deze krant een tussenbalans opgemaakt hoe de seksuele vrijheid zich heeft ontwikkeld.

SEKS, OPVOEDING EN SCHOOL

Over seksuele opvoeding zal voorlopig nog lang niet het laatste woord gezegd zijn. Duidelijk is in ieder geval dat daar nog een heleboel aan schort. Vaak wordt voorlichting heel summier afgedaan op een speciaal daarvoor belegde avond, en wordt er in het dagelijkse leven nauwelijks over gerept. Ook op school wordt de seksualiteit heel erg mechanisch behandeld in het hoofdstuk voortplanting. Als je geluk hebt wordt er in het vak maatschappijleer ook nog over gepraat. Maar dan nog alleen hetero gericht en met het huwelijk in het achterhoofd.

Vroeger werden de handen van kleuters boven de dekens vastgebonden zodat ze maar vooral niet aan hun geslachtsdelen konden zitten. Pastoors en politici predikten dat voorbehoedsmiddelen en seks voor het huwelijk doodzonde waren. Om over homoseksualiteit maar te zwijgen. Geluk-

kig is het Victoriaanse tijdperk voorbij, hoewel we nog steeds met een aantal vervelende erfenissen hiervan zitten.

Seks is op veel plaatsen nog steeds taboe. Ieder mens is seksueel. Een kind van drie jaar vindt het fijn om met zijn/haar handjes tussen de benen te friemelen. Seksualiteit is niet aan leeftijd gebonden. Toch wordt er vaak ontzettend geheimzinnig over gedaan. Voor veel ouders is het moeilijk om vrij over seks te praten. Als je wat ouder wordt krijg je dan meestal een vaag verhaal te horen over waar de kinderen vandaan komen.

Op de lagere school krijg je ook nauwelijks iets van goede voorlichting. In sommige gevallen beperkt het zich tot een donderpreek van meneer Pastoor. In an-

dere gevallen komt er iemand op school een dag over praten voor de klas. Ook op de middelbare school wordt er vrij weinig aandacht aan de seksualiteit besteed. Er wordt dan misschien wel uitgelegd hoe de pil werkt, maar niet waar je de pil kunt krijgen.

Misschien komt dat een paar jaar later aan de orde als je in de vierde zit en maatschappijleer krijgt. Maar als je het over seksuele voorlichting hebt, heb je het nog niet over seksuele opvoeding. Dit ligt veel breder.

Jongens wordt geleerd dat het belangrijk is om prestaties te leveren. 'Ik kan elke meid versieren die ik wil'. Ja, ja, als je maar met zo veel mogelijk meisjes naar bed gaat ben je een echte man. Het is veel leuker als je als jongen gewoon aardig bent. Tenslotte is

seks ook iets liefs. Overigens is neuken niet het enige zaligmakende, het is slechts één van de manieren waarop je kunt vrijen.

De opvoeding is louter en alleen hetero gericht. De gedachte dat je wel eens flikker of pot zou kunnen zijn komt niet eens op bij ouders. Je bent hetero totdat je ontdekt dat dit niet zo is, hoe raar dit ook klinkt.

De seksuele revolutie heeft ons verlost van vooroordelen. Maar die revolutie heeft wel een dubbelzinnig karakter.

Er is nog steeds geen sprake van seksuele vrijheid. Eerst mocht niks, en nu moet alles. Als je als meisje geen zin hebt om te vrijen ben je een stijve trut. Helaas maar al te waar.

HANS

SEKS IN HET LEGER

Op de themadag over dienstplicht van de PSP-jongeren in Tilburg kwam ook het seksisme in het leger ter sprake. André Peer is bestuurslid van de VVDM (de soldatenvakbond) en houdt zich onder andere hiermee bezig. We zochten hem op in de Hojel Kazerne in Utrecht.

Pluggenneuker.

Ik heb een technische opleiding gehad, eerst MTS en toen HTS. Voordat ik in dienst kwam heb ik nog driekwart jaar gewerkt en was ik actief in de industriebond FNV. In dienst kreeg ik eerst in Ede een opleiding als centralist. In dienstjaren ook veel pluggenneuker genoemd. Nu ben ik sinds anderhalve week bestuurslid van de VVDM en doe ik veel kazernewerk, vooral kamerbezoek. Dat is leuk werk, je praat soms over de meest vreemde onderwerpen op zo'n kamer.

Verkering

We hebben het er intern nogal eens over, hoe pak je dat nou aan op zo'n kamer, seksisme en pornografie. Ik begin meestal over het feit dat de meeste verkeringen in dienst uitgaan. Dan komt er vaak wel wat los. Ze gaan er dan ook diep op in, want dat zijn de dingen die ze zelf meegemaakt hebben. Je kan er dan ook over praten dat hier over vrouwen wordt gepraat als dingen met een gat erin.

Er is uit feministische hoek nogal wat kritiek gekomen op jullie poster Soldatenkamers Vrij, met name de seksistische manier waarop vrouwen uitgebeeld worden. Wat vind je daarvan?

Ik kan het me voorstellen, maar als je kijkt wat er op de kamers hangt dan is dit niets. Het is bedoeld om iets op de kamers los te maken. Dan wordt er ook over gepraat onder elkaar. Zo'n poster wordt echt bekeken. Daarmee wil ik niet zeggen dat de VVDM maar een hoop van dit soort posters moet gaan maken. Maar op deze wijze iets brengen op een kamer vind ik een goede manier.

Denk je dat er wat verandert door gesprekken over zulke posters?

Ik geloof niet dat er veel verandert. Het taalgebruik in dienst bijvoorbeeld is vreselijk. Ik heb sergeanten meegemaakt die alles konden vertellen met drie-letterwoorden. Meer woorden als kut en lul kenden ze gewoon niet.

Wat zal het seksisme in het leger verminderen?

In het leger heb je geen privacy. Er wordt ook een stuk vrijheid van je afgenomen, iedereen reageert daar anders op. Seksisme is naast de VVDM een manier om je af te zetten, een soort uitlaatklep. Als je mensen meer verantwoordelijkheid geeft, meer privacy en grotere vrijheden, dan kan volgens mij het seksisme afnemen. Thuis hangen ze die posters toch ook niet op! In het leger ben je echt een nummer, je mag niet eens je politieke mening aan de muur hangen. De VVDM bejvert zich voor dit soort dingen, en bestrijdt dus indirekt het seksisme.

Het leger is een mannengemeenschap. Je moet een man zijn en je moet je ook als een typische man gedragen. Je moet aan een bepaald beeld voldoen. Seksisme en Porno horen daarbij. Je praat echt geen pornoposter van de muur. De hele omgeving, wapens, uniformen etc. werkt seksisme in de hand. Je zal volgens mij het leger moeten afschaffen als je het seksisme wilt uitbannen. Als VVDM kan je er weinig aan doen, je kan je ook afvragen of het de taak van de VVDM is om dat te doen.

Als er vrouwen in dienst kwamen zou er dan minder seksisme zijn?

Ik denk niet dat er wat zal veranderen als er vrouwen in dienst komen, je verandert toch niets aan het systeem. Vrouwen passen zich net zo hard aan. Een vrouwelijke sergeant gebruikt ook woorden als mietjes, etc. om de jongens te 'motiveren'.

Ik vind niet dat je de nadelen die de man heeft ook de vrouw moet toeschuiven.

MISSELLIJKE vertoning

'Ge moogt blij zijn dat ge nog een gaatje hebt!'

'Zoiets zult ge maar naast oe in bed vinden!'

'Stelletje lesbische wijven!'

Dit zijn enkele negatieve reacties van mannen die ons werden toegeschoven tijdens onze acties tegen de miss-Korvel verkiezing in Tilburg.

Zo'n diepgeworteld mannenidee, dat vrouwen als lustobjekt gezien en gebruikt mogen worden en dat vrouwen die hiertegen in het verweer komen, preutse, lesbische, uitgedroogde, lelijke manwijven zijn, verander je niet zomaar.

Een miss-verkiezing is wel een uitgesproken gelegenheid om je stem te laten horen. Vrouwen moeten daar paraderen als vee, worden o.a. beoordeeld op 'borststukken en lendelappen', moeten er in de maten (90-60-90) van mannen lopen. We voelden dit als belediging van ons vrouwzijn en togen daarom allereerst op 5 mei naar de braderie op de Korvelseweg.

Oorspronkelijk was het miss-verkiezingsgebeuren gekoppeld aan deze braderie.

Behalve als lustobjekt, werd de vrouw ook nog 'gesexbombardeerd' tot lokvogels om meer kopers te trekken.

Trui omhoog

Verkrachting en aanranding komen overal voor. Ook op school waar de leraar een zekere machtspositie heeft. Het zal niet de eerste keer zijn dat een leerlinge gehanteerd wordt in de zin van trui omhoog of strafwerk. Dergelijke gevallen komen helaas niet vaak naar buiten. Anders wordt het wanneer leraar en leerling verliefd op elkaar worden en er meteen door de schoolleiding en ouderraad hele moeilijke toestanden omheen worden gebouwd, want op school dient iedereen zijn plaats te kennen.

GLIJEN IN DE REKLAME

Een tweede reden om te protesteren 5 mei, een zonnige bevrijdingsdag.

Duizenden mensen schuifelden langzaam over de Korvelseweg. Wij, een twintigtal in het zwart geklede vrouwen met wit-geschilderde gezichten, zwart beschilderde ogen, omrand met vrouwentekens en andere symbolen, glittertjes. Een poging o.a om op een vrijere manier met make-up om te springen dan het strakke schoonheidsideaal; ook een middel om aandacht te krijgen van de mensenmenigte. We zongen onze eigengemaakte liederen, deelden tweeduizend pamfletten uit, probeerden te praten met mensen over het miss-verkiezings fenomeen.

De reacties varieerden van emotionele positieve betrokkenheid tot botte opmerkingen zoals hierboven geschetst. Vooral mannetjesmensen die zich in groepjes over de braderie verplaatsten maakten stoere, lage opmerkingen. Waarmaken, lefschoppen, macht tonen, dan durven ze wel. We voelden goed dat ons protest als bedreigend ervaren werd.

Er was een tweede aanval gepland op het miss(-elijk) -gebeuren op 11 mei bij de stadsschouwburg, waar het 'feest' gepland was.

We konden merken dat de directie van de schouwburg zich voorbereid had op onze komst. Er patrouilleerde een politiewagen, de artiesteningang was gesloten, de portier reageerde nauwelijks op ons. Heel anders dan in '79, toen we met een groep aktievoerende vrouwen via de artiesteningang het podium hadden bereikt, waarna we op hardhandige wijze door de ordedienst van de schouwburg naar buiten gewerkt waren. En toen een woedende portier de door ons uitgedeelde pamfletten, uit de handen van de verbaasde schouwburgbezoekers griste en uitdagend voor onze ogen kapotscheurde.

Vorbereidingen dus dit jaar voor de komst van een 40-tal vrouwen en mannen die uit volle borst(en) zingend, joelend de bezoekende menigte liet horen dat we niet 'als handelswaar beschouwd willen worden, geen gat zijn en het zat zijn.'

We hebben een behoorlijk aantal mensen duidelijk gemaakt dat we het een 'misselijke' vertoning vinden.

PAULIEN

Reklame praat je aan om iets te kopen. De jonge mensen die een artikel aanprijzen vertegenwoordigen één type. Altijd zijn ze vrolijk, modieus, slank, gezond, blank en heteroseksueel.

Drie miljoen Nederlandse jongeren tussen de 6 en 19 jaar kunnen jaarlijks één miljoen gulden besteden. Voor de industrie biedt dit veel winstgevendere mogelijkheden.

En dat is te zien aan de stortvloed van produkten die vaak op zeer indringende wijze worden aangeboden. Of het nu gaat om kleren, lotions of postgiro, de verpakking van de produkten is steeds dezelfde: muziek die al na één keer horen goed in het gehoor ligt en dus snel te herkennen is. De aanprijzende teksten zijn kreten als: 'echt jezelf zijn', 'voel je vogelvrij', 'kopen die handel', 'je bent jong en je wilt wat', 'wil jij er ook bij horen?', worden aangemoedigd door dj-stemmen.

Net zoals reclame je vertelt dat je

leven niet compleet is zonder stereo-installatie, zonder de leukste grapjesschoolagenda, gaat de reclame zich de laatste tijd bemoeien met je manier van vrijen.

Glijmiddel

In het vrouwenblad Viva, 'omdat het fijn is om jezelf te zijn', stond enige tijd geleden een artikel over vaginisme. Vaginisme wordt in dat verhaal als volgt omschreven: '...een op het eerste gezicht onbegrijpelijke, onvrijwillige samenstelling van spieren rond de vagina, waardoor de coïtus onmogelijk wordt'.

In het artikel wordt ingegaan op een paar oorzaken die vaginisme tot gevolg kunnen hebben en wat twee vrouwen er aan gedaan hebben om meer kontrôle te krijgen over hun kringspijeren.

In hetzelfde nummer van het blad staat een advertentie voor een glijmiddel, omdat 'in het leven van bijna iedere vrouw wel eens momenten zijn dat een beetje extra vochtigheid goed van pas zou komen. Tijdens het vrijen natuurlijk, maar ook als u een tampon zou moeten inbrengen of een thermometer.'

Die tampon en thermometer zullen geen problemen opleveren; juist als je ongesteld bent ben je vochtig genoeg om een tampon in te doen en een onder de kraan natgemaakte thermometer is niet stroef. 'Maar nu is er een nieuw en uniek glijmiddel, dat extra vochtigheid geeft waar 't nodig is, en meer plezier bij 't vrijen aan iedereen'.

Duidelijk is dat met 'vrijen' neuken bedoeld wordt.

Reklame is seksisme.

Als een meisje of een vrouw niet vochtig genoeg wordt komt dat meestal omdat ze geen zin heeft. Je lichaam kan nee zeggen, zonder dat je zelf precies weet waarom. Als je dan zo'n glijmiddel gebruikt is het niet zeker dat 'iedereen' daar meer plezier van heeft, dat gaat nu juist tegen de beslissing van je eigen lijf in! Voor meisjes garandeert het dus niets. Met 'iedereen' worden dus jongens en mannen bedoeld. Zo gaan reclame kommersie en seksisme hand in hand.

En het komt er op neer dat jongens aangemoedigd worden om te neuken, ongeacht de wil van het meisje. En dat lijkt verdacht veel op verkrachting.

Als dat de ontwikkeling is van het feit dat er tegenwoordig openlijker over seksualiteit wordt gesproken, dan hoef ik al niet meer.

Hand in eigen boezem

Jaren geleden heeft de PSP een affiche uitgebracht waar de meningen over verdeeld waren. Op het affiche staat een naakte vrouw afgebeeld met achter haar een koe. En daaronder staat geschreven 'ontwapenend'.

Brengt de PSP pacifisme, socialisme en seksisme onder één noemer? Eerder maakt het affiche duidelijk hoe politieke en seksuele bevrijding samen kunnen gaan. Ontwapenend.

LISBETH

TAXISTOP

Het zit er voorlopig niet in dat het openbaar vervoer in Nederland gratis of in ieder geval goedkoper wordt, eerder andersom. Dat betekent dat je van je zakgeld, magere beursje of minimumloontje niet zo vaak en zo ver kan reizen als je eigenlijk wel zou willen. En als je een beetje ongelukkig woont komt er helemaal geen bus of zoiets in de buurt. Dan word je met andere woorden gedwongen gebruik te maken van fiets, brommer of auto. Waarvan de laatste twee zeker niet milieuvriendelijk zijn en vaak erg inefficiënt (1 persoon per vervoersmiddel) worden gebruikt.

De PSP-jg vindt het hardstikke zonde van de energie en het geld wat op deze manier zowel door bussen, trams en tereinen als door auto's en brommers verspild wordt. En wij vinden dan ook dat er gezocht moet worden naar een socialer gebruik van vervoersmiddelen. Liften is zo'n vorm van socialer gebruik, maar liften heeft altijd een nare bijmaak van lang wachten, bedelen en onverzekerde ongelukken. Daarom hebben de PSP-jongeregroepen naar het voorbeeld van het TAXISTOP-plan in België een nieuw liftplan in Nederland geïntroduceerd.

Taxistop

In België bestaat sinds het voorjaar van '78 de organisatie Taxistop oftewel kostendelend liften. Tegen een gering bedrag kunnen lifters zich bij taxistop inschrijven en worden zij daarmee all-risk verzekerd. Ze ontvangen dan informatie over liften en een handig uitwisbaar liftbord. Dat liftbord is van verre herkenbaar en automobilisten weten van tevoren dat ze met een TAXISTOP-lifter te maken hebben. Als een taxistop-lifter wordt meegenomen verplicht hij zich ertoe om een kleine bijdrage per kilometer (in België 7 cent) in de benzinekosten bij te dragen. Voor jongeren, die vaak niet zo vermogend zijn, geldt deze bijdrage-regeling niet en zij ontvangen dan ook een anders gekleurd liftbord, maar betalen wel de jaarlijkse all-risk verzekering. Verder zit er bij elk liftbord een identiteitskaart, zodat de automobilist(e) weet wie hij of zij in de auto heeft. Dit Liftplan blijkt in België goed te werken. Steekproeven wezen uit dat een gemiddelde wachttijd van een Taxistopper slechts 7 minuten was.

Hoe in Nederland?

In tegenstelling tot de Belgische Taxistop organisatie vinden wij dat het in Nederland geen privé- maar een staatsbedrijf moet worden. De overheid klinkt nou een-

maal veiliger bij veel mensen in de oren dan privébedrijven. En het zou meteen een goede stap zijn van de overheid op weg naar beter openbaar vervoer en een beter energie gebruik.

De lifter betaalt eenmalig f 15,- voor zijn liftuitrusting en jaarlijks een bedrag als verzekering. En slechts mensen boven de 26 jaar verplichten zich om de kilometerbijdrage te betalen (5 cent per kilometer).

Verder moet dit staatsbedrijf het taxistop liften in Nederland algemeen bekend maken, zodat je met je taxistop langs de weg herkend wordt.

Op naar socialer autogebruik

Dit plan heeft de PSP-jg voorgesteld bij het Politiek jongeren contact (een organisatie waarin alle politieke jongeren-organisaties vertegenwoordigd zijn) en het werd met enthousiasme ont-

vangen. Het wordt nu ingediend bij minister Tuynman door de PSP-jg met steun van alle andere politieke jongerenorganisaties.

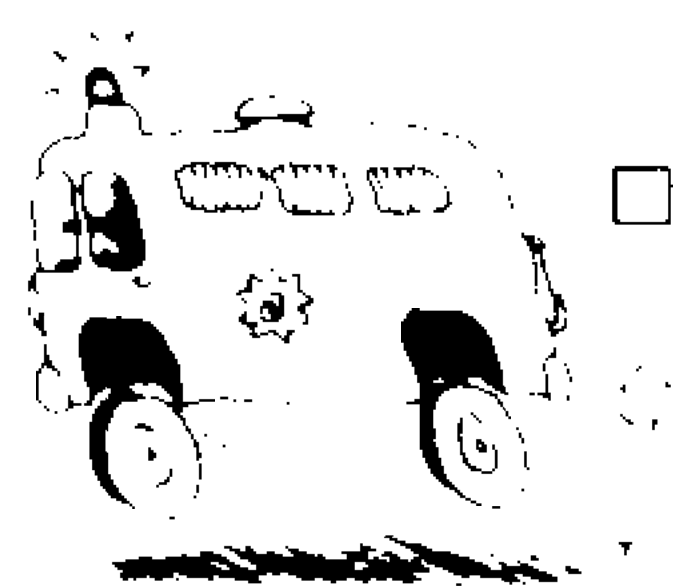
Wij hopen met dit plan, zolang er geen gratis openbaar vervoer komt, toch de reispositie van jongeren te verbeteren. En daarbij liften uit het verdomhoekje te halen. Daarnaast is het geven van een lift nog altijd een uiting van sociaal gevoel (en daarmee bedoelen we niet de mensen met de bijbedoelingen). Te verwachten is het dus maar of meer mensen door dit plan (wat het onbekende en daardoor onbeminde van liften opheft) hun sociale gevoel gaan tonen. Hoeven wij niet meer urenlang in de regen en de kou langs de autoweg te staan en wie weet houden sommige taxistops er nog de zelfde leuke contacten na een lift op na als in België (niet weer verkeerd uitleggen).

Ik wil

Informatie over de PSP-JG
(kruis aan wat je wil)

Lid worden van de PSP-JG

Bonnetje

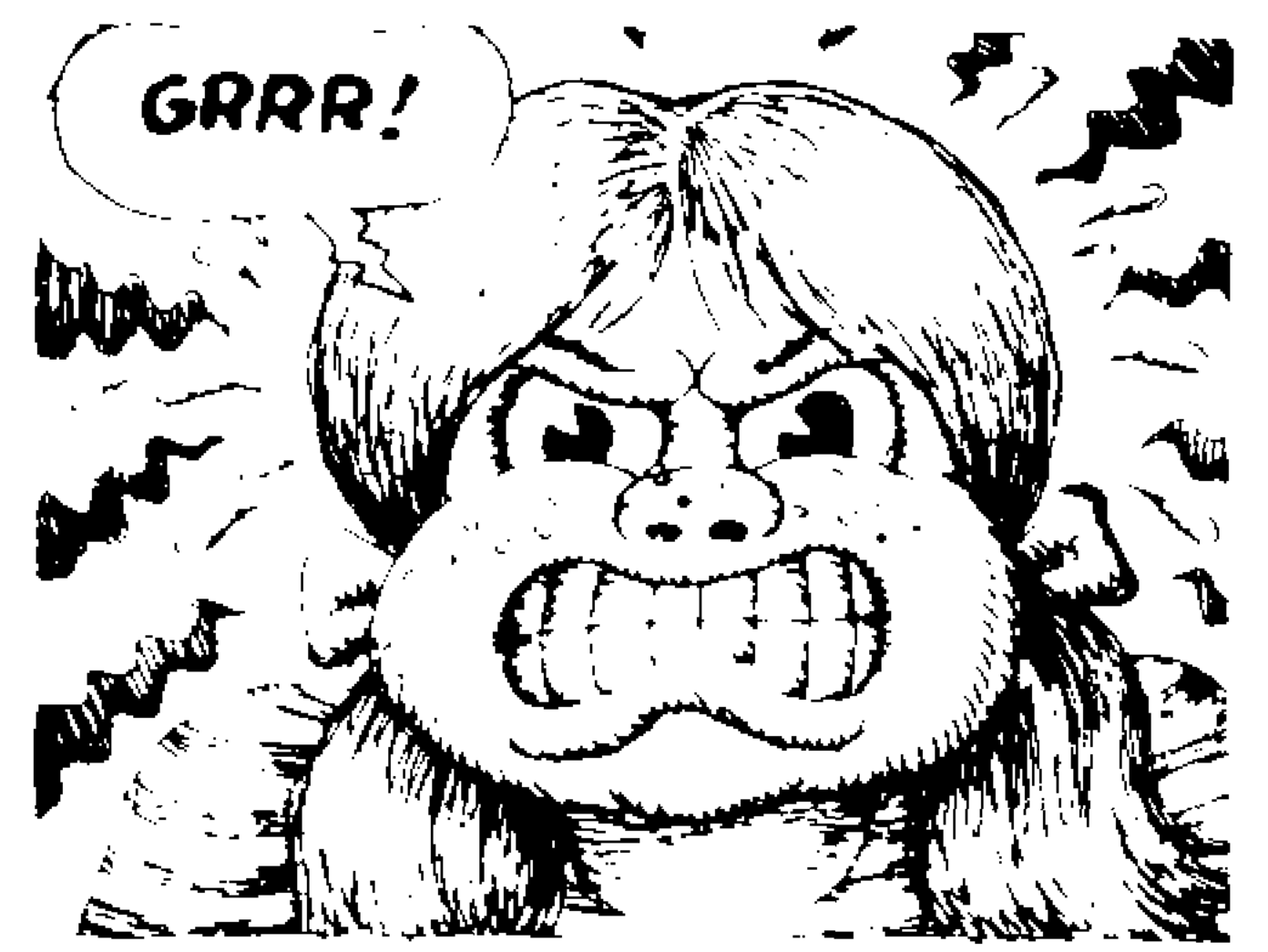
Naam: .....

Adres: .....

Postcode: ..... Woonplaats: .....

Geïnteresseerd in: .....

Opsturen aan: PSP-JG Postbus 700 Amsterdam

PSP-jg UITGAVEN

Informatiefolder	0,25
jongerenkranten met thema's:	
(minderjarigheid) nr. 5	0,15
(popmuziek) nr. 7	0,30
(europa) nr. 9	0,30
(platteland) nr. 10	0,15
(sport) nr. 11	0,15
(huisvesting) nr. 12	0,30
(soc. landen) nr. 13	0,30
map popmuziek en politiek	1,50
slogan-affiche psp jg	1,50
psp jg-button	1,00
linksomkeert! (alles over dienstweigeren)	3,00
brochure jongeren-huisvesting	4,00

Bij bestellingen nog geen geld overmaken; de prijzen zijn zonder portokosten, die worden ekstra in rekening gebracht.

Bestellen kan bij psp jg, postbus 700, Amsterdam, of per telefoon: 020-267374.

Knots in de broek

Bij ons op de Mavo kregen we voorlichting van een broeder. Hij kon altijd heel smeugig vertellen, en het was ook te zien dat hij er zelf ook van genoot, want telkens tekende zich heel duidelijk een knots van een erectie af in z'n broek.

ADRESSEN

Op de volgende adressen kun je terecht als je ergens vragen over hebt of wil weten hoe je aan voorbehoedsmiddelen kunt komen.

NVSH, postbus 64, Den Haag, tel. 070-46 97 09

Rutgerstichting; landelijk bureau Groot Hertoginnelaan 201, Den Haag, tel. 070-63 17 50

COC-NVIH, Frederiksplein 14, Amsterdam, tel. 020-23 55 54.

Je kunt ook terecht bij je plaatselijke JAC of Release.

TWEE HEREN UIT ALMERE

Vanuit Amsterdam, over de Hollandse brug de Flevopolders binnenrijdend, ligt het rechts van de weg: Almere-haven. Het is de eerste van de vijf eenheden die samen in het Orwell-jaar 1984 de nieuwe gemeente Almere zullen moeten vormen.

Nu wonen er zo'n 8300 mensen, waarvan 5585 stemgerechtigd, met andere woorden: merendeels jonge gezinnen, veel kleine kindertjes. Een groot deel van de inwoners pendelt dagelijks over de brug naar en van het oude land, om te werken, veelal in Amsterdam. Hun tegenliggers bestaan uit mensen uit het Gooi; werkgevers verplaatsen zich vanuit het Gooi naar Almere voor de werkgelegenheid aldaar, hun werknemers pendelen nu dagelijks mee.

Op 28 mei j.l. werden in Almere-haven verkiezingen gehouden voor de zogenaamde adviesraad, een voorloper van de gemeenteraad. De PSP (21 Almeerders zijn er lid van) deed aan deze verkiezingen mee.

Het nu volgende verhaal is geschreven n.a.v. een gesprek met de twee koplopers van de PSP-lijst: Martin Overdiek en Richard Goedhart. Zij vertelden over de onkontroleerbare macht van het ambtenarenapparaat van de Rijksdienst IJsselmeerpolders (RIJP), over de onmacht van de te kiezen adviesraad, over het politiek reilen en zeilen in Almere-haven, kortom over de 'ondemocratie' in een splinternieuw stadje.

RIJP

Nadat de Dienst Zuiderzeewerken met behulp van veel kunstwerken, bemalingen en planten 'het nieuwe land' bouwrijp heeft gemaakt, komt de Rijksdienst IJsselmeerpolders in actie. Dit grote ambtenarenapparaat, dat valt onder het Ministerie van Verkeer en Waterstaat, doet dan werkelijk alles. Het maakt structuur- en bestemmingsplannen, draagt zorg voor woningbouw en wegeaanleg, trekt projektontwikkelaars aan, haalt bedrijven naar de polder, zorgt voor akkomodaties voor sport en sociaal-kultureel werk, wijst woningen toe, verkoopt gronden aan particulieren, enz., enz. Dit alles zonder lastig gevallen te worden door vervelende burgers en aktiegroepen die bezwaren maken, want de RIJP is niet aanspreekbaar. Ten behoeve van de plaatselijke democratie is er een wat vreemsoortige parlementaire structuur in het leven geroepen: het Openbaar Lichaam Zuidelijke IJsselmeerpolders (de ZIJP), als voorloper van de gemeente, maar zonder de bevoegdheden van een gemeente. Daar draagt de RIJP wel zorg voor.

ZIJP

Aan het hoofd van het ZIJP staat de landdrost in de persoon van de ex-Amsterdamse-wethouder Han Lammers. Hij wordt bijgestaan door een adviesraad (soort gemeenteraad) en een uit de adviesraad gekozen Dagelijks Advieskollege (soort wethouders). Zoals de naam zegt geven adviesraad en advieskollege alleen advies, de landdrost wikt en beschikt. Maar veel te beschikken valt er nog niet, alleen op het gebied van b.v. onderwijs heeft het ZIJP relatief meer te vertellen. Belangrijke zaken als woningdistributie en uitgifte van grond houdt de RIJP angstvallig in eigen hand.

DE ADVIESRAAD

In 1978 werd in Almere-haven de eerste partijpolitieke adviesraad gekozen. In de periode daarvoor konden mensen op persoonlijke titel in een soort advieskommissie gaan zitten, die adviseerde aan de toen nog funktionerende adviesraad van Lelystad (inmiddels vervangen door een gemeenteraad). Deze laatste adviesraad adviseerde dan weer aan de landdrost, waarna deze 'gehoord de adviesraad' een beslissing nam. Er werd dus volop geadviseerd, dat wel. Aan de verkiezingen in 1978 deden vijf lijsten mee. Er werden zeven PvdA, twee CDA, één CPN en drie APA-kandidaten gekozen.

De APA (Algemene Partij Almere) bracht mensen van heel verschillende gedachtenwerelden bijeen en bestaat nog nauwelijks. Een konflikt over de stichting van een gezondheidscentrum op loondienst-principe deed de partij opsplitsen in o.a. VVD, D'66 en PSP-lijsten, die aan de verkiezingen meedoen, als de adviesraad, als gevolg van de snelle bevolkingstoename, van 13 naar 19 zetels uitbreidt.

DE RIJP WIL BLIJVEN

Zo kent de RIJP nu in Almere-haven naast zich een ZIJP met landdrost, advieskollege, adviesraad en natuurlijk ZIJP-ambtenaren. De bedoeling is dat de RIJP haar bevoegdheden stelselmatig aan de ZIJP gaat overhevelen, waarbij een democratische controle wat minder onmogelijk is. Maar hier zit nu een kink in de kabel. De RIJP ziet bij het uitblijven van de beslissing over het al dan niet inpolderen van de Markerwaard, het eigen graf steeds groter gapen. En als die milieu-freaks e.d. hun zin krijgen c.q. er geen geld wordt vrijgemaakt voor de inpoldering komt de waard er helemaal niet, hetgeen een gewisse dood van de RIJP als organisatie zal betekenen. Almere vormt dus voorlopig de laatste RIJP-aktiviteit. Wanneer alles volgens plan verloopt, zullen in 1984 formeel genoeg inwoners zijn om de gemeente Almere te stichten. Daar heeft de RIJP iets op verzonnen. Men stelt voor Almere-haven nu vast gemeente te laten worden en dan daarna steeds per kern een nieuwe gemeente te stichten.

Dat wordt dan niet over vier jaar één gemeente Almere, maar vanwege de afzonderlijke voorbereidingsprocedures verspreid over zo'n vijftien jaar vijf nieuwe gemeenten. Met andere woorden de aktiviteiten van de RIJP kunnen dan met 10 jaar verlengd worden, in de hoop dat dan de Markerwaard al droog genoeg is om daar vrolijk verder te gaan.

Opmerkelijk is de rol van D'66 in deze. Deze partij stelt de democratie hoog in het vaandel te hebben en willen ook nog wel schermen met 'decentralisatie van bestuur'. Vijf kleine gemeenten is toch veel gedecentraliseerder dan één grote, nietwaar? Het is alleen wat opvallend dat juist veel hogere RIJP-ambtenaren heel toevallig

VERVOLG OP PAGINA 11

Splinternieuw wonen

foto MANJA WALOP

Er is een progressieve spaarbank in ons land.

Waar blijven die progressieve spaarders nou...

De Algemene Spaarbank voor Nederland is een spaarbank die gesneden is op de maat van uw principes. De ASN is voortgekomen uit de moderne arbeidersbeweging. En steekt dat gegeven niet onder stoelen of banken.

Ook in de bedrijfsvoering verloochent de ASN haar afkomst niet. Daarom kunt u er ook zeker van zijn dat de ASN geen beleggingen voor uw spaargeld kiest waar zij gezien haar maatschappelijke inzichten niet achter staat.

De ASN belegt wel zo veel mogelijk in maatschappelijke en culturele instellingen en - niet te vergeten - in de woningbouw. Dat betekent dat de ASN u geen gouden bergen belooft als u daar gaat sparen. U krijgt een eerlijke rentevergoeding. Niet meer, maar zeker niet minder. En... rente zonder bijsmaak.

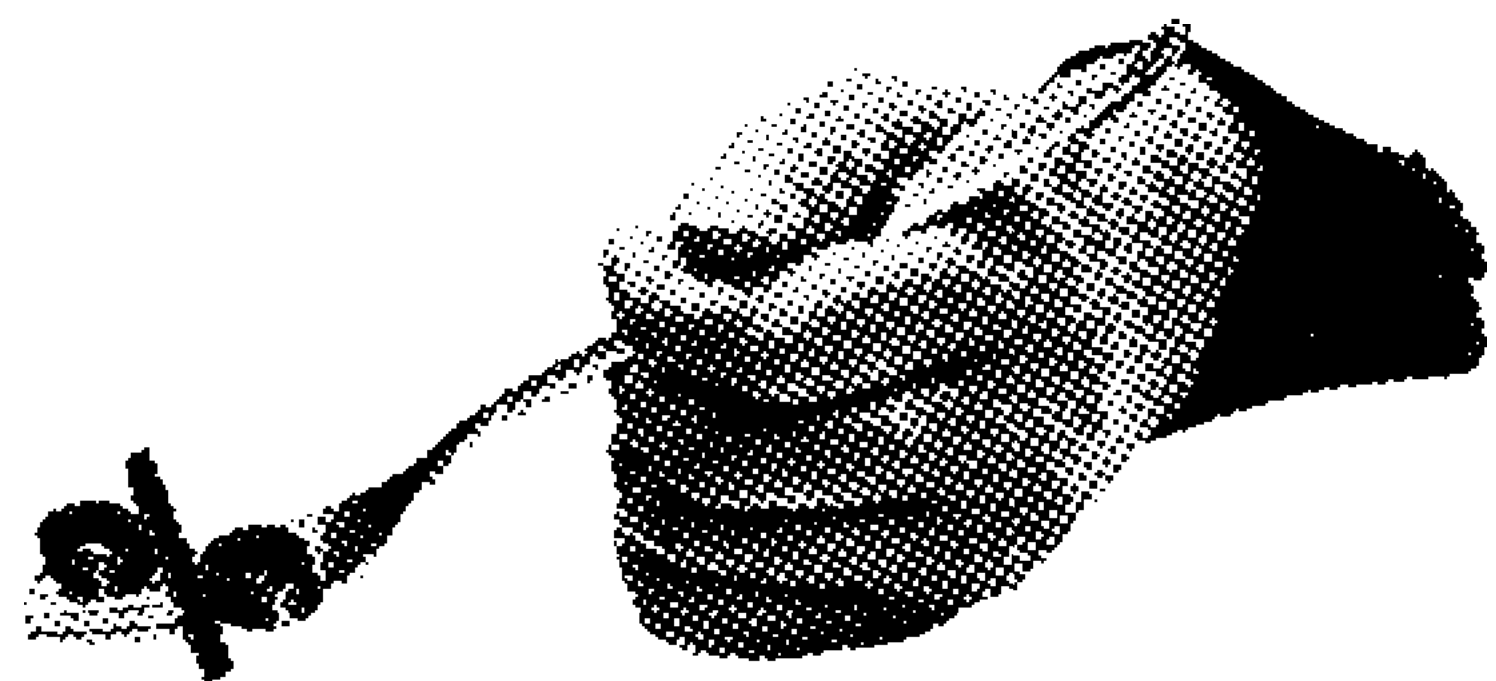
De ASN is in 1960 opgericht door het NVV en De Centrale. Dit geeft haar de verplichting om rekening te houden met de belangen van de groeperingen waarvoor de ASN is opgericht en waaruit zij is voortgekomen.

De ASN: maatschappelijk progressief en principieel. Zo'n spaarbank zou gekozen moeten worden door iedereen die zich verwant voelt met de progressieve beweging in ons land. Door u dus.

Welnu, het minste wat u kunt doen is u te informeren over de ASN. Over de makkelijke manier van sparen (in nauwe samenwerking met de postgiro) en over de vele andere, aantrekkelijke spaarvormen.

U komt er dan meteen achter dat de ASN met haar 55.000 spaarders met een gezamenlijke inleg van 200 miljoen gulden, niet de eerste de beste is. Daarom... vul de bon in deze advertentie in.

Een progressieve daad. Een principiële stap.

**Algemene Spaarbank
voor Nederland**
geeft rente zonder bijsmaak

Bon sturen aan: Algemene Spaarbank voor Nederland,
Antwoordnummer 1188,
2500 VB Den Haag.

U hoeft geen postzegel te plakken. U kunt ook bellen: 070-470181 of ons bezoeken: Rijnstraat 28, Den Haag (vlakbij het Centraal Station) tussen 08.30 uur en 17.00 uur.

Iedereen die voor 1 juli 1980 een spaarrekening opent met tenminste f 50,- als eerste inleg krijgt als welkomstgeschenk een spaarpremie van f 7,50.

Naam en voorletter(s):

Adres:

Postcode en woonplaats:

wenst nadere inlichtingen over:*

- de ASN in het algemeen
- de ASN-spaarrekening, gekoppeld aan de postrekening
- wenst tevens een formulier om een postrekening te openen
- het giraal sparen (sparen zonder boekje)
- de Vroeg-Bij-rekening (een unieke regeling voor jeugdigen t/m 17 jaar)
- het jeugdsparen De Zilvervloot (voor jeugdigen van 15 t/m 20 jaar)
- het termijnsparen (met opzegtermijn)
- het depositosparen (met een vaste looptijd)
- spaardeposito-bewijzen (met een vaste looptijd)

* aankruisen wat u wenst.

Militaire productie - Goed voor U?

In ons land zijn een aantal werkgroepen actief op het gebied van de acties tegen het *militair-industrieel-complex*, de verstrengeling van de top bij Defensie met de top van het bedrijfsleven. En dan met name de top van de bewapenings-industrie.

De laatste tijd was vooral de werkgroep Euro-metaal in het nieuws. Eurometaal is een wapen-industrie die is voortgekomen uit de Artillerie-Inrichtingen, gespecialiseerd op het gebied van munitie voor luchtafweer, voor zware kalibers en lange afstandsprojectielen. Verder zijn bekend de Werkgroep Signaal (die zich met Holland's Signaal bezig houdt), de Oude Delft, de Kruithoorn, e.v.a. (zie de PSP-brochure *Gewesten in het geweer*).

In Eindhoven zijn twee alom bekende firma's actief op het terrein van de militaire productie: N.V. Philips en DAF-Trucks. De eerste met minimaal 5000 en de laatste met rond 450 werknemers in de betreffende sektor van de bedrijven.

Sinds enige tijd bestaat de *Anti-militaristische Werkgroep Eindhoven* die zich tot doel heeft gesteld om onderzoek te verrichten naar en actie te ondernemen tegen het militair-industrieel-complex zoals dat in Eindhoven vertegenwoordigd is.

Onlangs bracht de Werkgroep een brochure uit onder de titel: *Militaire productie - Goed voor U?* Deze uitgave probeert wat meer informatie te verstrekken over het Nederlands militair-industrieel-complex in het algemeen en de situatie rond Philips en DAF in het bijzonder. De brochure belicht de achtergronden en de waardenbeelden behorende bij het complex.

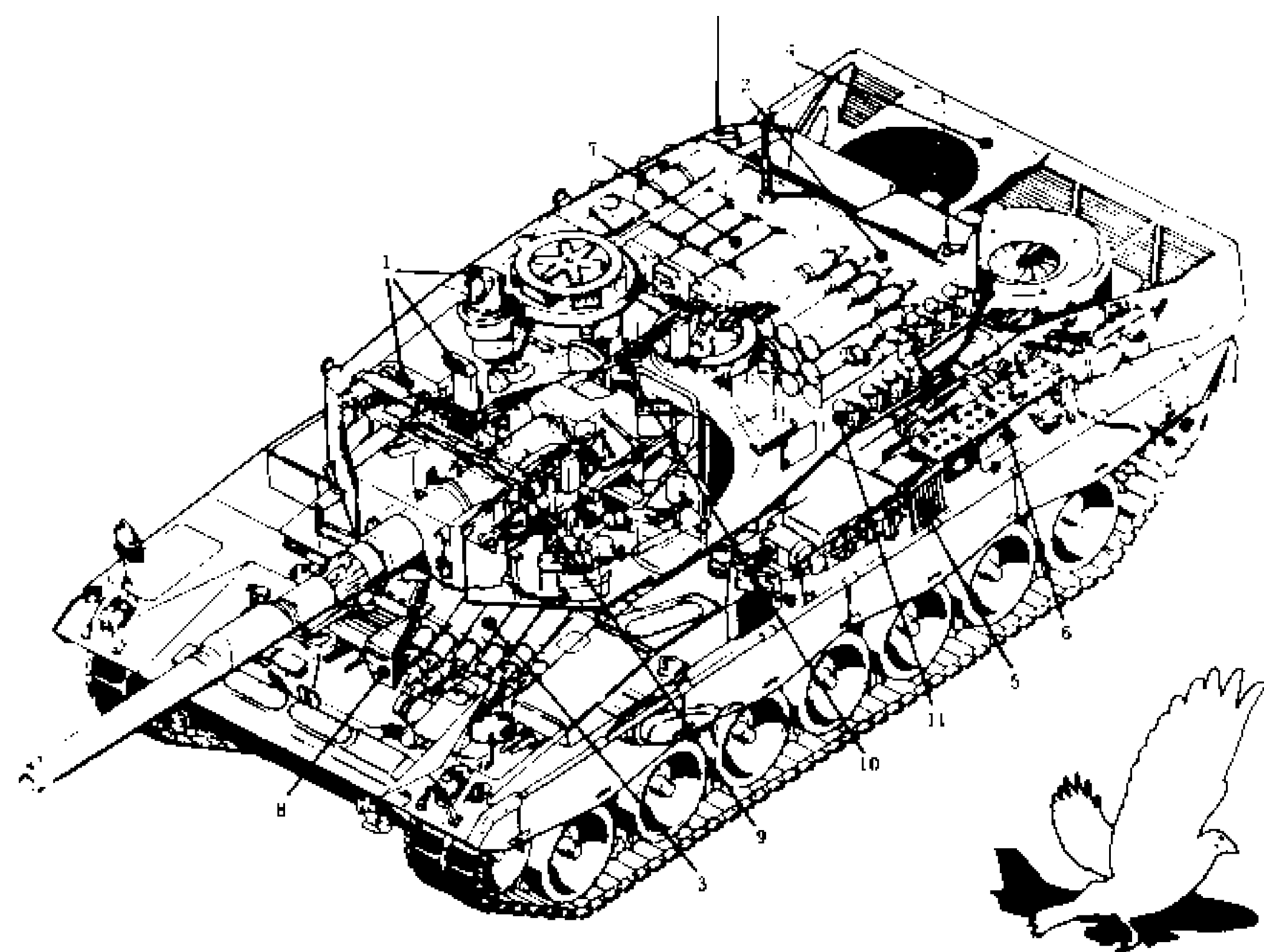
Zo wordt ingegaan op zaken als de bewapenings-wedloop, de NAVO en de, vaak als verontschuldiging gebruikte, *werkgelegenheidsaspecten*.

De militaire productie van de hierboven genoemde twee concerns worden concreet aan de kaak gesteld. In het bijzonder de subsidierende rol van de overheid wordt daarbij niet vergeten (iets wat Philips en DAF zeker ook niet zullen doen).

Twee aparte hoofdstukjes in de brochure worden gewijd aan het handeltje met de F-16 en het prijsverhogende touwtrekken rond de Leopard-II tank.

De brochure *Militaire productie - Goed voor U?* heeft een omvang van 45 pagina's, formaat A5, offset. De prijs is f. 3,50. Te bestellen door overmaking van f. 5,30 (incl. verzendkosten) op postgiro 683 620 t.n.v. S. Hogeland, St. Lambertusstraat, Eindhoven, met vermelding van *brochure Militaire productie*.

Bij afname van meerdere exemplaren is korting mogelijk, informatie: 040 - 45 09 13.

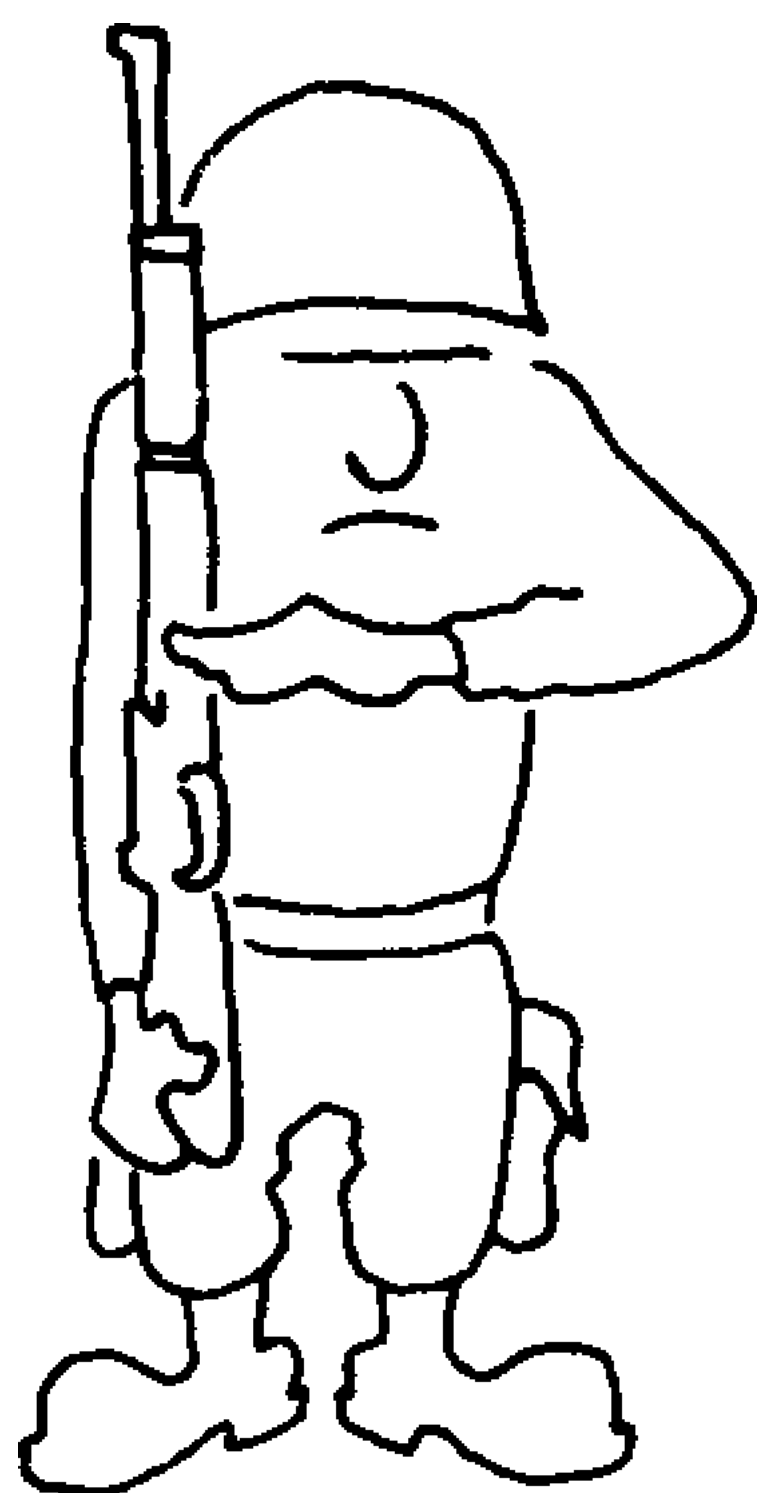

De vierdaagse

Op 15 juli gaat in Nijmegen de traditionele Vierdaagse weer van start. Een leuk feest voor veel Nijmegenaren, maar niet voor iedereen. Het leger zal dan weer met veel bravour door de Nijmeegse straten marcheren, met verbloeming van het gewelddadige karakter van het militarisme.

Daarom voert het *Aktiecomitee Vierdaagse* tegen dit wandelfestijn actie. De voorbereidingen daarvoor zijn alweer vroeg begonnen. Deze keer is er een wandelclub opgericht onder de naam *Is het hier oorlog?* De trainingen zijn al begonnen, het is dus zaak je zo snel mogelijk aan te melden.

Adres: *Aktiecomitee Vierdaagse*, Postbus 569, Nijmegen. Op dit adres zijn ook T-shirts met de naam van de wandelclub verkrijgbaar.

De PSP Jongerengroepen, gevestigd te Amsterdam zoeken:

2 PART-TIME MEDEWERK(S)TERS
(voor ieder een halve weektaak)

Zij zullen zich bezighouden met het werk van de PSP-jongerengroepen. We denken aan personen die kunnen voldoen aan de onderstaande wensen:

- in staat zelfstandige organisatorische werkzaamheden te verrichten
- enige redactionele vaardigheid
- enige kennis van een aantal van de zaken waarmee de PSP Jongerengroepen zich bezighouden, zoals: werkende jongeren, jongerenhuisvesting, dienstplicht, sociaal-kulturele problemen, scholierenproblematiek en minderjarigheid.

Onze voorkeur gaat uit naar personen die sympathiseren met de doelstellingen van de PSP en bovendien niet ouder zijn dan 25 jaar.

Schriftelijke sollicitaties, voor 20 juni a.s., richten aan PSP Jongerengroepen, Postbus 700, Amsterdam.

ook D'66-lid zijn en in het afdelingsbestuur van die partij zitten.

De andere partijen in Almere-haven zijn tegen het vijf-gemeenten-plan van de RIJP. Ten opzichte van de inpoldering van de Markerwaard, liggen de stemverhoudingen plaatselijk wat gedifferentieerder. PvdA is verdeeld, CDA wacht af wat de bazen landelijk zeggen, CPN is vóór inpoldering, D'66 is tegen, maar D'66-Lelystad is vóór, de VVD doet in Almere-haven nauwelijks van zich spreken en de PSP is dus tegen.

WAT HEET DEMOKRATIE

Op zich is er best wat voor te zeggen om steeds per kern de machteloze adviesraad, door middel van de vorming van een gemeente te vervangen door een gemeenteraad. Anderzijds wordt dat een zeer langdurige geschiedenis, waarbij de RIJP in die kernen die nog niet tot gemeente zijn geworden op eigen houtje door kan gaan en zo de nieuwe gemeenten voor steeds meer voldongen feiten, wat betreft uitbestede projecten, toegewezen woningen, aan derden verkochte gronden e.d. kan zetten. Het per 1 januari 1984 één gemeente laten worden van alle kernen ineens heeft als nadeel dat Almere, in afwachting van het behalen van het juiste inwonertal, vrij lang blijft zitten met een machteloze adviesraad binnen het ZIJP in strijd om bevoegdheden met de RIJP.

De PSP in Almere geeft evenwel de voorkeur aan het laatste, waarbij dan na de gemeentevorming decentralisatie zal moeten plaatsvinden per wijk c.q. per buurt.

WERKGELEGENHEID

Een ander aspect is dat van de werkgelegenheid van RIJP-ambtenaren. Het RIJP is geworden tot een grote organisatie, steeds ondoorzichtiger en starder, gericht op zelfhandhaving; je gaat jezelf als organisatie toch niet overbodig maken. Van de kennis van de RIJP-ambtenaren kan evenwel heel goed gebruik gemaakt worden in diensten van de nieuwe gemeente, bij andere rijksdiensten of zelfs bij een provinciale planologische dienst van de Flevopolders, binnen wat voor bestuurlijk reorganisatiemodel, als dat er ooit nog van mocht komen, dan ook.

Almere groeit onder twee elkaar bestrijdende heren.

Aan de ene kant de ZIJP, een ondemokratische konstruktie welke op iets parlementairs moet lijken en waarbinnen de partijen zich op soms vreemdsoortige wijze vinden, in een gezamenlijke strijd tegen een zo mogelijk nog ondemokratischer RIJP aan de andere kant. Uit de bevolking zelf komt weinig actie. Er zijn ooit eens wat bezwaren geuit tegen de plaatsing van een buurthuis, dat te dicht in de buurt van de huizen zou komen te staan. Er is een belangenvereniging van bewoners in het winkelcentrum tegen de huurhoogte en overlast. Maar daarmee houdt het dan ook zo'n beetje op. Almere groeit voor, langs en boven de bevolking uit. De bevolking mag pas deelnemen als Almere al klaar is en dan is het een stad zoals er zoveel van zijn.

Dan kan de bevolking zaken gaan bestrijden die voorkomen hadden kunnen worden, zo maakt bijvoorbeeld het feit dat de RIJP momenteel volop gronden aan het verkopen is, de invoering van erfpacht wat moeilijk.

Er moet nog wel wat gebeuren in Almere.

TITIA VAN LEEUWEN

SVS STUDIEDAG NATIONALISATIES

Op zaterdag 7 juni a.s. houdt de Stichting Vorming en Scholing PSP i.s.m. het Wetenschappelijk Buro van de PSP een studiedag.

Twee onderling verweven onderwerpen komen aan de orde:

1. het idee en de ervaringen met selectieve nationalisaties zoals die in recente discussies binnen links in m.n. Engeland en Frankrijk naar voren zijn gekomen. Kortweg gezegd komt dit idee er op neer dat het mogelijk is om greep op het economisch leven te krijgen door uitsluitend de sterkste bedrijven te nationaliseren.
2. Hoe moet de zeggenschap gerealiseerd worden van de mensen die in die bedrijven werken? Dit aspect (industriële democratie) is even essentieel als het eerste, want het gaat er de PSP niet om dat slechts het formele eigendomsrecht in andere handen overgaat, het gaat om de zeggenschap. En hoe verhoudt zich de zeggenschap van de mensen in een genationaliseerd bedrijf tot de zeggenschap van de gemeenschap als geheel?

De studiedag wordt gehouden in het nieuwe PSP-pand: Nieuwe Looiersstraat 45-47 te Amsterdam van 10 uur 30 tot 16 uur 30.

PROGRAMMA

Hein Vrolijk (medewerker wetenschappelijk buro PSP) zal in het kort de problematiek uiteenzetten en aangeven waarom de hele discussie ook voor Nederlandse verhoudingen van belang is.

Dr. Rien Huiskamp (socioloog, beleidsmedewerker van de centrale personeelsdienst van de Universiteit van Amsterdam) zal de geschiedenis van het idee van selectieve nationalisaties in Engeland, Frankrijk en Italië weergeven.

Stephan Bodington (medewerker van het Engelse Institute for Workers' Control) zal vanuit de Engelse situatie ingaan op de problemen en de mogelijkheden van zeggenschap van werkers in overheidsbedrijven.

Drs. Adriaan Dorresteyn (jurist, wetenschappelijk medewerker van de economische fakulteit van de Universiteit van Amsterdam) zal de bestaande mogelijkheden tot democratisering van de Nederlandse overheidsbedrijven onder de loupe nemen.

Er zullen ook mensen aanwezig zijn die in de praktijk van de Nederlandse overheidsbedrijven werkzaam zijn. O.a. Huib Slangen van de bedrijfsleden-groep FNV van de DSM.

Tussendoor bestaat gelegenheid tot het stellen van vragen en discussie.

Ter voorbereiding van de studiedag verschijnt er eind mei bij de Stichting Vorming en Scholing een studiemapje van ong. 48 pagina's. Als men f5,- overmaakt op giro 348 19 95 van SVS-PSP onder vermelding van Studiemap Selectieve Nationalisaties & Industriële democratie krijgt men dit mapje thuisgestuurd.

Nadere inlichtingen bij de Stichting Vorming en Scholing PSP (Ron Leijser), telefonisch te bereiken van dinsdag t/m donderdag tijdens kantooruren op (020)-26 73 74.

Kinderdag

De feministisch socialistische beweging Hoogveen organiseert op zaterdag 7 juni een themadag onder de titel *Wel of geen kinderen? En hoe verder?*.

Met een forum, film en informatiekraampjes van diverse groeperingen. Kresj aanwezig. Voor iedereen toegankelijk. Plaats: De Tamboer. Tijden: 10.30 tot 12.30 uur en 13.30 tot 16.30 uur.

Homo-bevrijding

De PSP-homo's verzorgen sinds enige tijd een eigen blad onder de titel *Homo-bevrijding*. Onlangs verschenen kort achter elkaar twee nummers. Dit blad is een vervanging van het PSP-homonieuws. In nummer 6: homo-socialistische analyses van o.a. Titia Bos en Lex Spaans en verder actuele informatie. In nummer 7: een pacifistisch-socialistisch homo-kommentaar op 'Mannen - nietwaar?', het pas gehouden festival van de Rooie Flikkers. De PSP-homo's hebben nogal wat bezwaren tegen de theorie en de achtergronden van dat festival. Te bestellen: PSP-homo's, Postbus 700, 1000 AS Amsterdam.

Mannen filmcircuit

Uit *Gluren in het donker* (filmfestival 1978 in Amsterdam en Nijmegen) en de films die werden gedraaid tijdens het mannenfestival 'Mannen - nietwaar?' (onlangs in de Melkweg/Amsterdam) is een mannen-filmcircuit gegroeid.

De vertoning van de verschillende films start steeds op woensdag en gaat dan volgens het hieronder volgende schema het hele land door:

woensdag 22.30 uur Kriterion/Amsterdam
donderdag 20.00 uur 't Hoogt/Utrecht
vrijdag 24.00 uur Kijkhuis/Den Haag
zaterdag 20.00 uur Filmhuis/Delft
zaterdag 24.00 uur De Lantaren/Rotterdam
zondag 12.30 uur Kriterion/Amsterdam
maandag 20.00 uur JC Vera/Groningen

Deze maand draaien de volgende films: *The celluloid closet* (28-5 t/m 2-6), *Tiergarten* (4-6 t/m 9-6; niet in Utrecht), *Gay USA* (11-6 t/m 16-6), *Now or never* (18-6 t/m 23-6) en *Forbidden letters* (25-6 t/m 30-6).

Inlichtingen: 020 - 23 69 57 of 71 31 80.

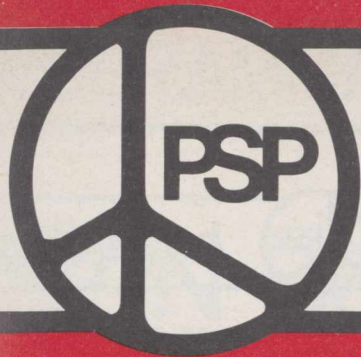
(advertentie)

Voor demonstraties, vergaderingen, congressen
geluidswagens, handmegafoons,
zanginstallaties etcetera

JAN GRIELES - UTRECHT
030 - 44.61.66
POSTBUS 2299, 3500 GG UTRECHT

Bevrijding

JAARGANG 24 N° 13 14/6/'80 125 cent

KONSEPT
NIEUW
VERKIEZINGSPROGRAMMA
PAG. 3

CUBA SI, YANKEE NO
PAG. 6

WAPENVONDST IN
LIMBURG
PAG. 18

GEEN 2 MILJARD VOOR DE F-16

DEMONSTRATIE
ZATERDAG 21 JUNI AMSTERDAM
2 UUR WESTERMARKT

MANIFESTATIE
3 UUR AMSTELVELD

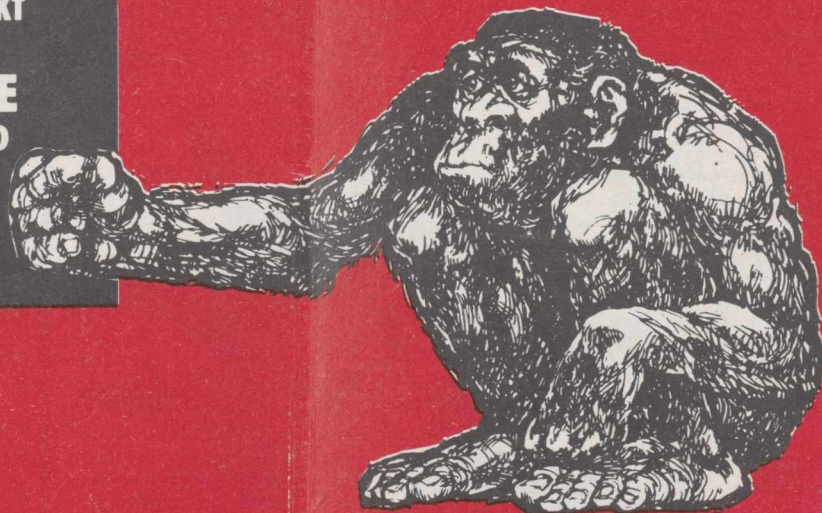

Organisatie: CPN PPR PSP PvdA ANJV JS PPRjg PSPjg Log NVVjc VD

GEEN 2 MILJARD VOOR DE F-16

DEMONSTRATIE
ZATERDAG 21 JUNI AMSTERDAM
2 UUR WESTERMARKT

MANIFESTATIE
3 UUR AMSTELVELD

Linkse discussies

Ondanks dat het beleid van Van Agt en Wiegel niet aan rechtse duidelijkheid te wensen over laat, is het sinds eind 1977 met de linkse samenwerking op partijniveau slecht gegaan. Inhoudelijke discussies tussen links kwamen er niet, er kwam geen gezamenlijk alternatief. Het enige was incidentele samenwerking in acties tegen de N-bom (manifestatie in november '77) en de middellange afstands-raketten (demonstratie van oktober '79). Nu net is het pas na lange onderhandelingen - als je dat woord er voor wilt gebruiken - gelukt om gezamenlijk tegen de aanschaf van de honderdelf nieuwe F-16 straaljagers te demonstreren. De PvdA doet wel mee, maar wenst toch duidelijk te maken dat ze het met de andere partijen niet eens is over het toekomstig luchtmachtbeleid en de vervanging van de NF-5. Dat maakt men dan duidelijk door een voetnoot op de pamfletten. De zaak, het verzet tegen nog hogere militaire uitgaven in een tijd van bezuinigingen alom, is te belangrijk om het op dit soort punten te laten afspringen. Maar je wordt wel tureluurs van het tweeslachtig beleid van de PvdA.

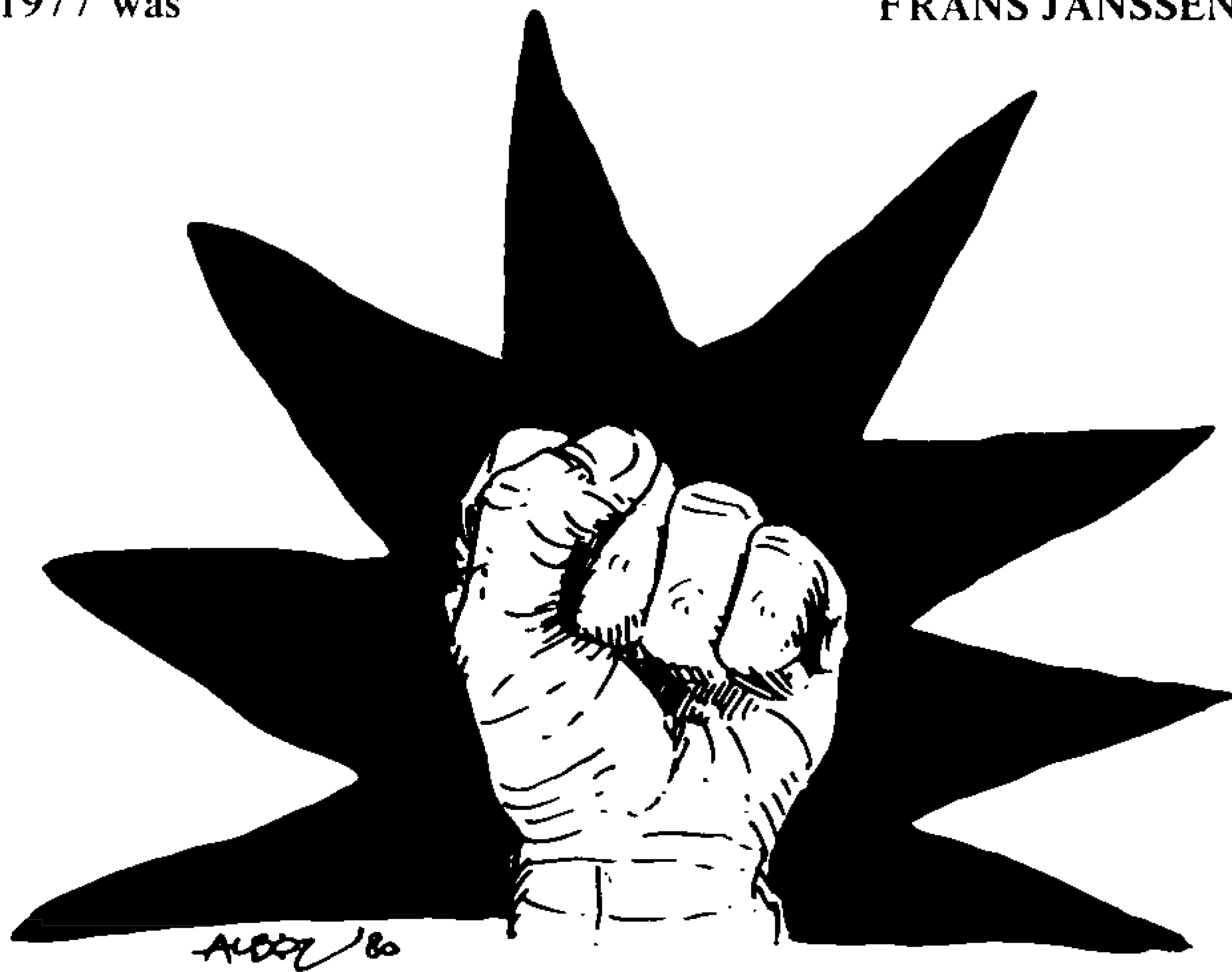
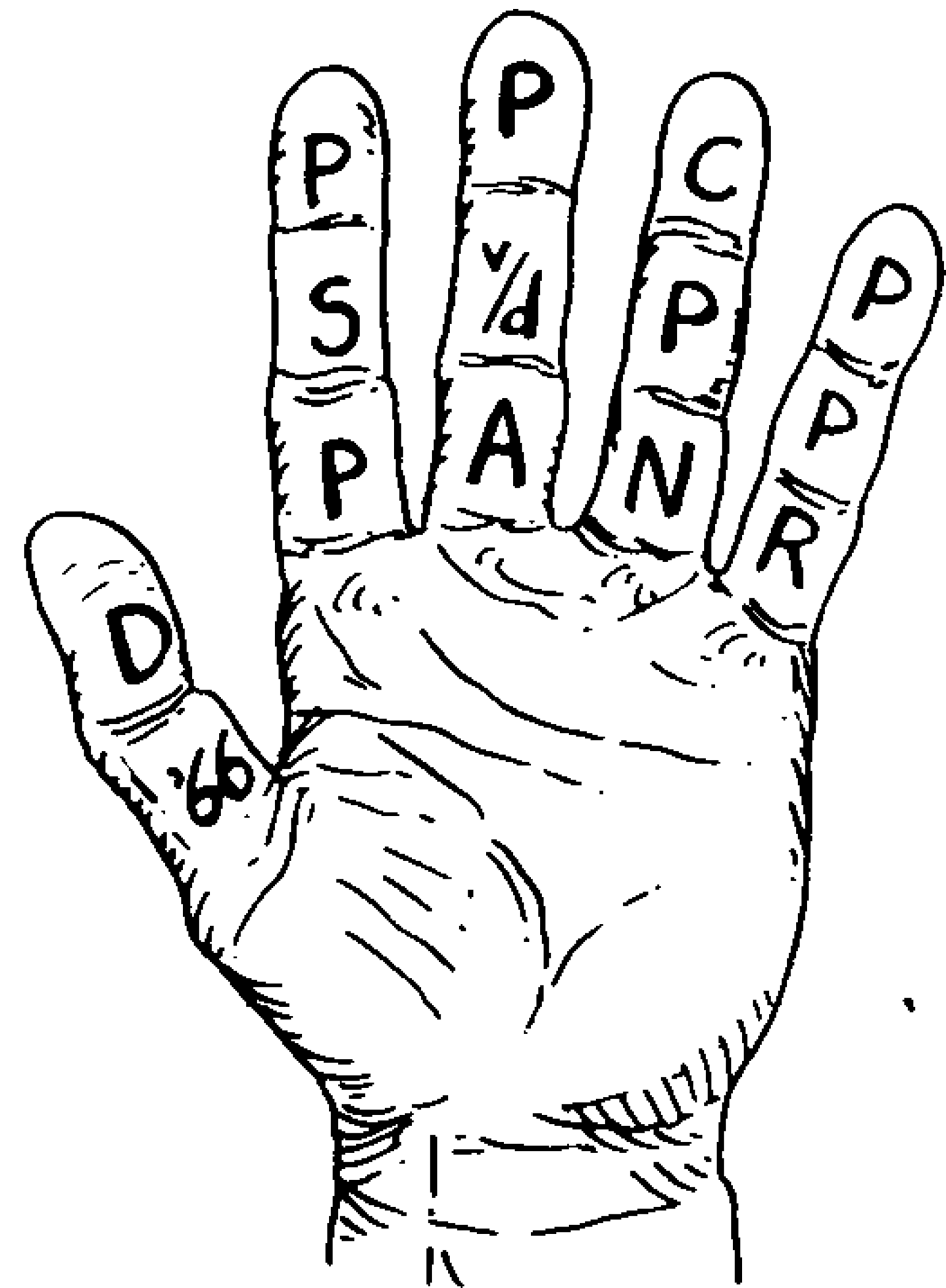
Aan de vooravond van de verkiezingscampagnes blijkt de PvdA eindelijk bereid tot discussies tussen linkse partijen. Dat voorstel deed Van den Berg zelf al in augustus vorig jaar. Maar om onduidelijke reden werd er tot nu toe geen werk van gemaakt. Ondanks herhaalde telefoontjes naar de PvdA kwam er steeds maar geen nieuwe afspraak voor het voorzittersoverleg tussen PvdA, PPR en PSP. Na een brief van de voorzitters van PPR en PSP op 22 mei en met het forum in de Populier in het vooruitzicht kon het opeens wel. Op 29 kwamen de drie voorzitters bijeen. Daar werd afgesproken dat onder de vlag 'Progressief Beraad', gesprekken gaan plaats vinden tussen een vijftal mensen uit ieder van de drie partijen, over een reeks onderwerpen. Als eerste thema's zijn afgesproken: energie, economie, vrede en veiligheid. De PSP heeft voorgesteld om het 'links beraad' te noemen in plaats van 'progressief beraad'. Maar PvdA en PPR waren daar niet voor te vinden. De deur naar D'66 moet voor hen nadrukkelijk open blijven. Afgelopen najaar heeft D'66 laten weten aan deze gesprekken niet te willen deelnemen. Op voorstel van de PSP werd verder afgesproken dat de gesprekken niet aan de komende verkiezingen verbonden worden en daarna voortgezet zullen worden. Van elke bijeenkomst zal een verslag verschijnen in de vorm van een brochure. Een oud punt bij deze besprekingen is de deelname van de CPN eraan. Tot rond 1977 was

buiten de PSP daar geen enkele partij voor. Nu hebben PPR en PSP samen voorgesteld de CPN erbij te vragen. De PvdA 'was er nog niet aan toe'. Het vorige kongres van de PvdA heeft hun partijbestuur opgedragen 'de ontwikkelingen in de CPN te volgen'. Het resultaat daarvan moet men nog gaan bepalen. Het kongres van de PSP van afgelopen december heeft het partijbestuur opgedragen op deelname van de CPN aan te dringen, maar er geen breekpunt van te maken. Immers, nu die deelname ook in andere partijen door steeds meer mensen als vanzelfsprekend wordt ervaren, zou het onverstandig zijn om op te stappen. Beter is het om te blijven aandringen op gesprekken met alle linkse partijen. Het forum in de Populier van 30 mei en 1 juni is daar het eerste voorbeeld van geworden. Voor het eerst zaten de voorzitters van de linkse partijen in één forum.

Op dat forum is veel gesproken over linkse samenwerking en gespekuleerd over linkse meerderheidsregeringen. Lambert Meertens, voorzitter van de PSP, heeft benadrukt dat een links regeringsprogramma moet voortvloeien uit alternatieven, die progressieve maatschappelijke bewegingen en linkse partijen samen ontwikkelen. De discussie daarover heeft tot nu toe vrijwel volledig ontbroken. De PvdA draagt daarvoor een grote verantwoordelijkheid door haar slappe oppositie tegen het regeringsbeleid en haar voorkeur voor herstel van de oude 'rooms-rode' coalitie. Op het Binnenhof geeft men daar steeds minder voor: binnen het CDA lijken de voorstanders van de huidige combinatie het pleit te winnen. Voor de PvdA blijft dan 'alleen nog maar' het perspectief van linkse samenwerking om nog te regeren. Het is triest, maar het heeft er alles van weg dat alleen zo de PvdA op kortere termijn tot een eenduidig linkse opstelling kan komen.

De discussie tussen linkse organisaties kan niet beperkt zijn tot een aantal partijbestuurders die elkaar eens spreken. Het moet een zaak worden van de hele linkse beweging. Dat betekent dat die discussies op alie niveau's gevoerd moet worden. Progressieve bewegingen als de vakbeweging, vrouwenbeweging, milieubeweging, huurdersbeweging en vredesbeweging moeten daar ook bij betrokken worden. Allereerst omdat links niet alleen bij partijen bestaat, maar ook omdat daar al de nodige discussies aan de gang zijn over het beleid op hun terrein.

FRANS JANSSEN

bevrijding

Verschijnt tweemaal per maand
uitgave van de Pacifistisch Socialistische
Partij

Redactie:
Rudi Boon
Titia Bos
Peter Dros
Titia van Leeuwen
Cora Mulder
Roel Sandvoort
Lex Spaans
Siep van der Werf
Peter Zwart

Vormgeving:
Dick Breebaart
Albo Helm
Simon B. Kool

Redaktiesekretariaat en eindredactie:
Roel Sandvoort

Administratie en partijburo:
Postbus 700, 1000 AS Amsterdam
tel.: (020) - 26 73 74
Abonnement: f 30,- per jaar
Postgiro 194240 t.n.v. PSP/Amsterdam

Advertentietarief:
(alleen voor niet-kommerciële adverten-
ties), f 1.- per mm per kolom
1/1 pag. f 1000,-; 1/2 pag. f 500,-

Druk: Bevrijding, Amsterdam

inhoud

PSP-PROGRAMMA '81 - '85 PSP in de regering.....?	pag. 3
OMBUIGINGSNOTA broddelwerk	pag. 4
SELEKTIEVE NATIONALISATIES verslag SVS/WB studiedag	pag. 5
CUBA SI, YANKEE NO vluchtelingen	pag. 6
LAW AND ORDER	pag. 8
GEEN NIEUWE F-16's katern	pag. 9/12
ANTI-KERNENERGIE- BEWEGING op zoek naar nieuwe aktievormen	pag. 14
CPN-KONGRES 6, 7 en 8 juni	pag. 16
WAPENVONDST De skeletten van Dr. Dubois	pag. 18

PSP IN DE REGERING...

Het plaatje is nog niet duidelijk, zo heet het in hedendaags parlementair jargon. Terlouw wil wel met iedereen regeren. Den Uyl wil graag nog eens minister-president worden. Van Agt demarreert in de race voor het lijsttrekkerschap van het CDA. Aan de finish staat Beckers te wachten, want samenwerking met het CDA sluit ook de PPR niet uit.

En hoe stelt onze klub, de PSP, zich op? Met welk verhaal stappen we in de verkiezingskampagne naar de mensen toe?

Die vragen komen aan de orde op het komend kongres van de PSP. Het 35e alweer. Het wordt gehouden op 22 en 23 november in de Harmonie te Leeuwarden. Op dat kongres zal het verkiezingsprogramma '81 - '85 van de PSP vastgesteld worden. Onlangs publiceerde het partijbestuur een ontwerp voor dit programma. Dit voorstel aan het kongres is gebaseerd op het huidige actieprogramma, het lijvige boekwerk van 86 bladzijden dat op 21 mei 1977 - drie dagen voor de verkiezingen - het daglicht zag.

RADIKALE DEMOKRATISERING

De rode draad in het ontwerp is die van *radikale democratisering*. De PSP vindt dat de parlementaire democratie moet worden uitgebreid tot een maximale democratie.

'Daarin worden beslissingen door de betrokkenen zelf gezamenlijk genomen in de plaats van door buitenstaanders over hen. (...) Alle direkt betrokkenen kunnen kiezen en gekozen worden in buurt-, bedrijfs- en instellingsraden, en de gekozenen zijn zonodig terugroepbaar.' Duidelijker dan in het actieprogramma wordt de verhouding tussen deze raden en het gekozen parlement aangegeven: *'Een rechtstreeks gekozen parlement moet over de hoofdlijnen van de maatschappelijke ontwikkeling beslissen. Hiertoe is het noodzakelijk dat het parlement meer be-*

voegdheden en faciliteiten krijgt ten opzichte van de regering (en dus ook van het ambtelijk apparaat) dan dat nu het geval is. Dit parlement staat niet tegenover de organen van basisdemocratie, maar vormt daar een noodzakelijke aanvulling op.'

BUITEN EN IN HET PARLEMENT

Een scherp verschil tussen PvdA en PSP is de kijk op de buitenparlementaire strijd. De PvdA is geneigd om verzet tegen eenmaal genomen parlementaire beslissingen af te schilderen als ondemokratisch en daarmee de buitenparlementaire strijd af te remmen.

De PSP vindt deze buitenparlementaire strijd onmisbaar: *'De PSP vindt juist dat de geweldloze massale buitenparlementaire strijd het democratisch gehalte van de maatschappij verhoogt.'* stelt het ontwerp voor het verkiezingsprogramma. Gekonstateerd wordt dan dat het staatsingrijpen in de maatschappij zeer diepgaand is. Veel eisen zijn niet buiten de politiek om te verwezenlijken: democratische planning van de economie, ontwapeningspolitiek, milieuvriendelijk energiebeleid, verkorting van de arbeidstijd, om maar enkele voorbeelden te noemen. Progressieve bewegingen richten zich dan ook bijna steeds met hun eisen tot regering en parlement. Daarom is het zaak dat links ook daar sterk komt te staan.

LINKSE REGERING

Zoals ook in eerdere programma's wordt er in het ontwerp voor het programma '81 - '85 gepleit voor een linkse regering: *'Een linkse regering moet de mogelijkheden voor progressieve bewegingen sterk verruimen en bereikte machtsposities wettelijk vastleggen. Dat zou een enorme ontplooiing betekenen van al die bewegingen in buurten, bedrijven en instellingen. Konkrete resultaten maken het linkse perspectief duidelijker. De progressieve beweging als geheel komt daarmee sterker te staan. En daarmee dus ook een linkse regering. Zo kunnen verdergaande resultaten worden bevochten in de strijd voor socialistische structuurhervormingen. Door op deze weg van wisselwerking tussen progressieve bewegingen en linkse regering door te gaan, kan uiteindelijk op alle nivo's van de maatschappij de beslissende machtsvraag worden gesteld. De omwenteling in de richting van het socialisme wordt zo mogelijk.'*

In 1975 heeft het kongres van de PSP vastgelegd welke eisen de PSP stelt aan deelname aan zo'n linkse regering. Daarin komen een zestal punten voor die volgens de PSP in een regeringsprogramma moeten staan. In het actieprogramma uit 1977 staan deze zes punten ook. In het voorstel

van het partijbestuur aan het kongres worden de hoofdpunten van een linkse regering zoals de PSP die wil opnieuw geformuleerd. Nieuw zijn daarbij de punten over de opheffing van de onderdrukte positie van vrouwen, over de bestrijding van werkloosheid en woningnood en over de terugdringing van energie- en grondstofverspilling. Nieuw is ook dat de hoofdpunten konkreter worden ingevuld dan voorheen. Uiteraard vallen er bij zo'n herformulering ook dingen weg, die we toen erg hoge prioriteit toekenden, maar nu minder. Dat is het geval met gratis onderwijs van iedereen.

RECHTS UITSLUITEN VAN REGERING

De opstelling van de PSP ten opzichte van de regeringsvorming na de verkiezingen vormt een apart agendapunt voor het kongres. De mogelijkheid bestaat dat er na de verkiezingen een linkse meerderheid in de Kamer is, waarbij D'66 dan zoals gebruikelijk bij links gerekend wordt. Dan bestaat de mogelijkheid om een regering zonder CDA (en uiteraard zonder VVD) te vormen. En daar ga je toch naar uitzien, als je de heren Van Agt en Wiegel zo bezig ziet. De vraag is: wat gaat de PSP dan doen? Meeregeren? Gedogen? Het kongres zal het moeten bepalen. Het partijbestuur schat de kans erg laag dat er een regering komt zoals de PSP die het meest wenselijk acht. De politiek van de PvdA en al helemaal die van D'66 laten wat dat betreft weinig te hopen over. Toch is het beter als CDA en VVD uit de regering verdwijnen. Daarom stelt het partijbestuur voor om als een regeringsprogramma dat door de PSP kan worden onderschreven nog niet mogelijk blijkt - dan met de andere linkse partijen te onderhandelen over een regering van PvdA, D'66 en eventueel PPR, die CPN en PSP gedogen. Dat wil zeggen dat we het regeringsprogramma niet onderschrijven, maar zo'n regering steunen bij rechtse pogingen de regering ten val te brengen.

NIEUWE PUNTEN

Het zal niemand verbazen dat vele punten uit andere programma's weer terugkeren: geen kernenergie, voor uittreden uit de NAVO, socialisatie

VERVOLG VAN PAG 3

van de belangrijkste industrieën, banken, verzekeringen en dergelijke. Op enkele punten is de benadering iets anders. Zo wordt in het voorstel aan het kongres expliciet gekozen voor arbeidstijdverkortung per dag.

Een interessant discussiepunt zit in het hoofdstuk milieu. Voor het tegengaan van het gebruik van vervuilende en verspillende stoffen kun je twee wegen volgen. De ene is via regels het gebruik van die stoffen in alle of sommige gevallen verbieden. De andere is door een heffing op dergelijke produkten te zetten ze 'uit de markt te prijzen'. In het aktieprogramma wordt alleen gekozen voor de eerste weg. In het voorliggende ontwerp worden beide wegen bepleit.

Anders is ook de benadering van het 'reëel bestaande socialisme': Sovjet Unie, Oost-Europa en China. In eerdere programma's waren varianten van de deformatietheorie te bespeuren. De socialistische revolutie in die landen is verworpen, maar hoe meer voorwaarden vervuld worden voor democratisering van de bureaucratische structuren daar. Dat optimisme is in het nieuwe programma niet te vinden. Gesteld wordt dat ook in die maatschappijen een kleine minderheid het voor zeggen heeft. 'De ondemokratische maatschappijstructuur belemmert de bewegingsvrijheid en de vrijheid van meningsuiting van de bevolking ernstig.' Die structuur zal niet bij gunstiger wordende omstandigheden vanzelf verdwijnen, maar ook daar zal de bevolking een grotere mate van democratie door maatschappelijke strijd af moeten dwingen.

FRANS JANSSEN

HOE KOMT DE PSP AAN EEN PROGRAMMA VOOR 81 - 85

Het vaststellen van een programma voor de komende jaren is een zaak van de hele partij. Onlangs ontvingen alle leden de eerste kongreskrant voor het kongres van 22 en 23 november. Daarin doet het partijbestuur een voorstel voor het verkiezingsprogramma van de PSP voor de periode '81 - '85.

De leden kunnen op dat voorstel nu commentaar leveren, in de vorm van wijzigingsvoorstellen. Maar eerst heeft iedereen ruim de tijd om het allemaal eens goed te lezen. Eind augustus en begin september worden er vervolgens ledenvergaderingen gehouden. Op deze vergaderingen wordt bepaald welke voorstellen voor verandering in de ontwerp tekst de afdeling doet. Alle amendementen - zo heten die voorstellen nu eenmaal - van alle afdelingen komen in de tweede kongreskrant te staan. Deze verschijnt eind oktober. In november houden de afdelingen weer ledenvergaderingen. Daarop bepaalt de afdeling welke amendementen ze steunt en welke niet. Ook kiest de afdeling dan een afvaardiging voor het kongres. Dat beslist dan uiteindelijk over alle ingediende voorstellen.

Op welke dagen de ledenvergaderingen in jouw afdeling zijn kun je lezen in het blad van je afdeling.

De kandidatenlijst van de PSP wordt vastgesteld op een apart kongres op 31 januari 1981 in Utrecht.

Ombuigingsnota

BRODDELWERK

In de Tweede Kamer verdedigde de nieuwbakken minister van financiën Van der Stee onlangs de nadere invulling van het door de regering in maart van dit jaar voorgestelde bezuinigingspakket. Een 'Ombuigingsnota', waarin de drie miljard die in de overheidsuitgaven gesnoeid worden over de verschillende departementen verdeeld zijn, en drie belastingvoorstellen.

Twee van die belastingvoorstellen, een voorstel dat betrekking heeft op de loon- en inkomstenbelasting en een ander over de zelfstandigenaftrek, waren ontworpen om de koopkracht die door de loonmaatregel wordt aangetast enigszins bij te spijkeren. De loon- en inkomstenbelasting wordt een beetje verlaagd en de zelfstandigenaftrek (voor degenen die niet in loondienst zijn) loopt daarmee in de pas. De derde fiscale maatregel betreft de motorrijtuigenbelasting; deze wordt verhoogd om aan de dekking van de kosten van het loonmaatregelpakket te kunnen bijdragen.

De PSP is er altijd voorstander van geweest de *direkte* belastingen (bv. loon- en inkomstenbelasting) een belangrijk groter gewicht toe te kennen dan de *indirekte* (kostprijsverhogende belastingen, zoals accijns op benzine, alcohol etc., motorrijtuigenbelasting), omdat de direkte belastingen een veel beter instrument vormen voor de eerlijker herverdeling van de inkomens. In indirecte belastingen kan heel goed, zoals in ons stelsel, een progressie ingebouwd worden zoals wie meer verdient in een hoger tarief komt. De kostprijsverhogende belastingen zijn voor iedereen even hoog.

Wat we nu in de regeringsvoorstellen zien, is iedere keer weer een verschuiving de andere kant op: de direkte belastingen worden verlaagd, indirecte verhoogd. In dit geval heeft Fred van der Spek natuurlijk niet tegen de verlaging van de loon- en inkomstenbelasting kunnen stemmen, omdat de verwerping van die voorstellen de koopkracht van de laagst betaalden nog verder in gevaar zou brengen. Maar tegen het *principe* zijn we wèl.

RECHTVAARDIG

In de memorie van toelichting van het loonbelastingwetsontwerp staat te lezen: 'Deze (belasting)-verlaging maakt onderdeel uit van het arbeidsvoorwaarden- en inkomensbeleid 1980 dat is gericht op beperking van de loonsomstijging en een *rechtvaardige verdeling* van de lasten.'

Er is hier toch wel sprake van een geheel eigen interpretatie van het begrip 'rechtvaardig'! Want wat is er rechtvaardig aan het keer op keer ingrijpen in de inkomens van de loon- en uitkering-trekkenden zoals gebeurde met de loonmaatregel en het evenzo vaak ongemoeid laten van de fiscaal beter gesitueerden in de samenleving?

De grenzeloze traagheid bij de wetgeving die tot beheersing van de inkomens der vrije beroepsbeoefenaren moet leiden, de laksheid om te komen tot aanpak van de inkomens van hogere ambte-

naren en politici, het ongemoeid laten van de winstinkomens spreken boekdelen.

GEEN GARANTIE

Koopkrachthandhaving voor tenminste de mensen met een minimuminkomen, dat is het uitgangspunt dat het kabinet volgens eigen zeggen gehanteerd heeft bij de vormgeving van het inkomensbeleid voor 1980. 'Daarbij is er steeds nadrukkelijk op gewezen, dat deze doelstelling *geen garantie* bevat', aldus Van der Stee. Het blijkt dan ook, dat deze doelstelling niet meer is dan een loze kreet, die te pas en te onpas geslaakt wordt maar die absoluut niet waargemaakt kan worden.

Gezien de recente ontwikkelingen van de prijzen staat het buiten twijfel dat ook de minima zullen moet inleveren. Tenzij er een krachtdadige prijsbeheersingspolitiek wordt gevoerd. En dat zit er met deze regering niet in.

BRODDELWERK

De ombuigingsnota bedoelt een nadere invulling te geven van de 3 mld die volgens het begin dit jaar bedacht regeringsbeleid in de overheidsuitgaven bezuinigd moeten worden. Als we bij 'nadere invulling' nu denken aan *duidelijkheid*, dan hebben we het mis. Met name wat de consequenties op inkomenspolitiek- en werkgelegenheidsgebied zullen zijn komt volstrekt niet uit de verf. Ze zijn van 'geringe omvang', 'vrijwel nihil', 'op de korte termijn licht negatief, later positief' etc.. Je vraagt je af: wat *betekenen* die kwalificaties? Is het niet de zoveelste slag in de lucht? Het hele stuk ademt de sfeer van korte-termijn-werk. Broddelwerk. Er staan nauwelijks cijfers in. Keer op keer wordt verwezen naar de nog te verschijnen Voorjaarsnota en naar de Begroting 1981. Het kan komen doordat Van der Stee zich nog een beetje in moet werken, maar het is wel tekenend voor de vaagheid van het hele beleid en de slagen om de arm die de regering wil houden met betrekking tot de werkgelegenheids- en inkomensproblematiek.

Bij de verdeling van de ombuigingen over de verschillende ministeries laat de regering wèl een duidelijk gezicht zien: Defensie is natuurlijk weer het ministerie dat niet evenredig hoeft bij te dragen. Dat oordeelt de minister gezien de spannende internationale situatie op dit moment niet gewenst. En dat, terwijl daar niet 3, maar ruim 10 miljard om te buigen zou zijn.

TONNY SCHUITEMA

SELEKTIEVE NATIONALISATIES EN INDUSTRIELE DEMOKRATIE

Onder deze titel organiseerden de Stichting Vorming en Scholing en het Wetenschappelijk Buro van de PSP op 7 juni een studiedag. Zo'n 35 mensen kwamen naar Amsterdam om te luisteren naar de inleidingen en om te discussiëren over een *alternatieve economische strategie*. In de discussies binnen links in Frankrijk en Engeland speelt de idee van selectieve nationalisaties een grote rol bij het bepalen van een linkse economische politiek. Wie herinnert zich niet de discussie rond het Programme Commun tussen de kommunistische en socialistische partijen in Frankrijk, of de discussie in de Engelse Labour Party? Reden genoeg om eens te bekijken wat deze voorstellen nu inhouden.

ANDERE KOEK

Hein Vrolijk, medewerker van het Wetenschappelijk Buro van de PSP, ging in zijn inleiding in op het belang van deze discussie voor de Nederlandse situatie. Het structuurbeleid in Nederland faalt, zo stelde hij. De NEHEM is niet van de grond gekomen wegens gebrek aan financiële middelen. Overheidsinstrumenten als de WIR en allerlei globale middelen zijn gebaseerd op de illusie dat subsidies leiden tot andere investeringsbeslissingen.

Kritiek leverde hij ook op het ekonomen-debat in de PvdA. Naast de vraag hoe we de nationale koek verdelen, moeten we ons ook afvragen hoe we de nationale koek kunnen vergroten, of hoe we een andere koek moeten bakken. Ook de kleine linkse partijen, inclusief de PSP, hebben geen alternatief economisch plan.

Hij pleitte voor de ontwikkeling van een alternatief structuurbeleid. De discussie in het buitenland kan aangeven welke instrumenten de overheid hiervoor zou moeten krijgen.

PLANNING

Rien Huiskamp, lid van de PvdA, ging in op de ervaringen die in Engeland met een alternatieve economische strategie zijn opgedaan. De drie elementen waaruit een alternatieve economische strategie zou moeten bestaan zijn volgens hem *selectieve nationalisatie, democratisering van overheidsbedrijven en planningsovereenkomsten*. In Engeland zijn een aantal genationaliseerde bedrijven gebundeld in de *National Enterprise Board* (NEB). De mislukking van Labour-strategie heeft volgens hem twee oorzaken. Er bestond een strijd om de beslissingsbevoegdheid tussen de overheid, management en werknemers. Hoewel de NEB redelijk gefunctioneerd heeft, is door gebrek aan democratisering een cynisme bij de arbeiders ontstaan. In de tweede plaats bestaat de NEB voornamelijk uit enkele grote, noodlijdende bedrijven (Rolls Royce, British Leyland) naast kleinere geavanceerde bedrijven in de elektronika-sektor. Dit heeft ertoe geleid dat geen effectieve planning mogelijk was. Belangrijk element vond Rien Huiskamp de planningsovereenkomsten tussen genationaliseerde bedrijven en overheid. Op vrijwillige basis onderhandelt de overheid met de staatsbedrijven over de produktie. Hij verkiest dit boven de van-

uit een ministerie opgelegde planning voor een gehele bedrijfstak vanwege de spanning tussen bedrijfsdemokratisering (groepsbelangen) en nationale planning (algemeen belang).

De economie-nota van de PvdA hinkt volgens hem op twee gedachten. Er zijn elementen van de buitenlandse discussie overgenomen, maar op een vreemde manier vermengd met oude elementen, zoals bedrijfstakraden.

WHO IMPLEMENTS THE POLICY?

Steve Boddington, medewerker van het Engelse Institute for Workers' Control, legde er de nadruk op dat de ontwikkeling van een alternatieve economische strategie geen studeerkamer-werk is. De houding van de mensen in de bedrijven is een belangrijk historisch gegeven. De vraag 'Wie moet de politiek uitvoeren?' is volgens hem verwaarloosd.

Een belangrijk voorbeeld voor Boddington is Lucas Aerospace. Hier hebben de gezamenlijke shop stewards (de vakbondsmensen in het bedrijf) een alternatief plan ontwikkeld voor de produktie. Gepleit wordt voor een omschakeling van het militaire gedeelte van de produktie naar sociaal nuttige produkten op medisch gebied. Dit soort initiatieven kan volgens hem een alternatieve economische strategie aanvullen en steunen. Tot nu toe zijn te weinig positieve oplossingen geboden. TUC (de vakbond) en Labour zijn sterk genoeg om bepaalde ontwikkelingen te stoppen, maar hebben geen afdoende antwoord op de toenemende internationalisering van het kapitaal.

ELASTIEK

Adriaan Dorrestein, jurist, gaf in zijn verhaal zeer concreet aan hoe een selectieve nationalisatie tot stand zou kunnen komen. Het huidige overheidsbeleid gaat uit van sturende maatregelen als het lokken van ondernemers met subsidies en beschouwt het zelf ondernemen als marginaal verschijnsel. Hij pleitte voor een *beleidsmatige* aanpak van het overheidsondernemen. In plaats van bedrijven met de meest verschillende rechtsvormen te handhaven zou de overheid zijn bedrijven moeten onderbrengen in een *staatsholding*, analoog aan de NEB in Engeland. Deze holding zou een zekere afstand moeten hebben van de dagelijkse politieke en de onder haar vallende

ondernemingen de mogelijkheid moeten kunnen geven vergaand te demokratiseren.

Het was verbazingwekkend om te horen hoeveel hiervan al binnen de huidige rechtsorde verwezenlijkt kan worden. Het vennootschapsrecht lijkt wel van elastiek, stelde hij, het kan moeiteloos worden aangepast aan zowel diktatoriale als aan een verregaand gedemocratiseerde samenleving.

LAPPENDEKEN

Dat de karakterisering door Adriaan Dorrestein van de huidige toestand van het overheidsondernemen als 'lappendeken' nauwelijks overdreven is, werd nog eens geïllustreerd door de verhalen van Cees Zwijnenburg, Huib Slangen en John Hakke, werkzaam bij respectievelijk de PTT, DSM en GEB Rotterdam. In al deze bedrijven zijn de verantwoordelijkheden van leiding, overheid en werknemers weer anders geregeld.

In de discussie die hierop volgde kwam vooral het ontbreken van de invloed van de overheid op het bedrijfsleven naar voren. Maar, zoals Rien Huiskamp terecht stelde, levert ook een te grote directe overheidsinvloed problemen op, zoals zichzelf, Adriaan Dorrestein en Steve Boddington al hadden aangegeven. Het vinden van een goede vorm voor het regelen van verantwoordelijkheid en beslissingsbevoegdheid zal ongetwijfeld nog enige discussie vergen.

Al met al was het inhoudelijk een zeer geslaagde dag te noemen. Een goed initiatief van de Stichting Vorming en Scholing en het Wetenschappelijk Buro van de PSP om deze discussie in Nederland op partijniveau te introduceren. Het verder uitwerken en propageren van deze visie kan een bijdrage leveren aan de ontwikkeling van een links alternatief voor de bezuinigingspolitiek van de regering van Agt. Maar de ervaringen in Frankrijk en Engeland (de ruzie tussen kommunisten en socialisten over het Programm Commun, de interne troebelen in de Labour Party met als respectievelijk dieptepunten het opbreken van de samenwerking en het afzetten van Benn als minister van Economische Zaken) duiden er al op dat dat niet zonder problemen zal gaan. Daarvoor zal een intensievere discussie binnen links Nederland gevoerd moeten worden. En die komt eigenlijk nog maar net op gang.

NICO GROEN

Geïnteresseerden kunnen alsnog de studiemap 'Selectieve Nationalisaties en Industriële Democratie' (met o.a. bijdragen van de inleiders) alsmede een samenvatting van de lezing van Steve Boddington bestellen bij de Stichting Vorming en Scholing PSP, Postbus 700 te Amsterdam. De prijs van de studiemap bedraagt f 3,- exclusief verzendkosten.

Cuba si, Yankee no!

In de laatste week van mei komt er een resoluut einde aan de stroom Cubanen die naar de Verenigde Staten vertrekken. Niet Fidel Castro maakt daar een einde aan, maar president Carter laat de duizend boten en bootjes die de Cubanen overzetten, in beslag nemen. Dan zijn er 87.000 (volgens de NRC van 31 mei) Cubanen overgestoken. Bij ons komen vele vragen op wat er aan de hand is. Waarom vertrekken zovelen uit het land dat als hèt alternatief voor Zuid-Amerika gezien wordt?

In 1959 werd de diktator Batista door de guerrillero's van Castro verjaagd. Het was een socialistische revolutie zonder dat de kommunistische partij meewerkte. Of liever het werd een socialistische revolutie. In eerste instantie ging het erom Batista en alles wat daar mee te maken had te vervangen. Pas in 1961 werd duidelijk de socialistische republiek uitgeroepen. De kommunistische partij van Cuba moest eerst weinig van de avonturiers hebben en draaide pas na het succes bij. De Cubaanse revolutie verloopt niet volgens de geijkte kommunistische patronen. Castro zal voor de kommunisten wel altijd een te pragmatisch figuur blijven.

Aan de vooravond van de viering van de mislukte inval van een door de USA gesteunde grote groep Cubaanse ballingen, 19 jaar geleden, bij de Varkensbaai, geeft Castro onverwachts het groene licht voor iedereen die maar wil gaan. In 1978 ging de Cubaanse grens open voor de gevluchte Cubanen die inmiddels in Miami een aardige toekomst opgebouwd hebben. Tenminste dat is het beeld wat er vanuit Florida permanent naar Cuba uitgedragen wordt. Radio- en tv-zenders maken al jaren duidelijk dat het leven 180 kilometer verderop paradijselijk lijkt. Zoals alle migranten altijd in hun vaderland terugkomen om te bewijzen hoe goed het hen gegaan is. En ze nemen de tastbare bewijzen mee in de vorm van luxe-konsumptiegoederen die in Cuba zelf maar moeilijk te krijgen zijn.

De Cubanen die vertrokken, hebben zich dan ook eerder vergeleken met de Amerikanen in plaats van inwoners uit andere ontwikkelingslanden. Cuba is het enige Zuidamerikaanse ontwikkelingsland dat geen werkloosheid, geen analfabetisme, wel een goede gezondheidssituatie en goed onderwijs kent, terwijl toch 's lands inkomen niet zoveel afwijkt van de andere landen. Een kwestie van beleid, een socialistisch beleid dus.

FLOJAS

Wie willen nu weg? Opvallend is dat in de officiële publikaties vooral gesproken wordt over de *flojas*, de luiards, de parasieten, nietsnutten. Door de Cubanen op straat worden de mensen, waarvan bekend is dat ze weg willen, nog wel minder vleende benamingen toegevoegd. In de officiële publikaties, zoals het partijblad *Granma*, wordt wel opgeroepen tot waardig gedrag tegenover de vertrekkers, maar in de praktijk wordt er gescholden, het licht afgesneden, de huizen beklad met 'verraders' en 'wormen'. Op een groot bord stond een duidelijk verwijfd manspersoon vriendelijk te doen tegen Carter: 'Jij bent mijn vriend'. Zo'n bord, megedragen in de grote demonstratie (een miljoen mensen) ter ondersteuning van Castro, geeft weer eens blijk van de houding tegenover homoseksuelen. In de meeste kommunistische

landen kost het veel moeite homofilie een gewone plaats onder de zon te gunnen. Onder de Zuidamerikaanse zon lijkt dit nog veel moeilijker, in een gebied waar het 'machisme' (het manlijk haantjesgedrag) zeer levendig is. Ook Suriname heeft zo nauwelijks openlijk homo's. Overigens is in Cuba de achterstelling van vrouwen stevig aangepakt (zie ook Bevrijding 18/79).

Uit alle verhalen lijkt het er toch telkens op dat de meeste migranten 'gewone' mensen zijn en niet een specifieke groep homo's of nietsnutten. Het lijkt erop dat het merendeel jonger is, de tijd van voor de revolutie niet al te bewust heeft meegemaakt.

Hoe het ook voorgesteld wordt, de vertrekkers lijken mij geen politieke vluchtelingen. De motieven voor de vertrekkers wijzen eerder op een betere toekomst in materiële zin. Beschikking krijgen over goederen die de Amerikanen 'allemaal' schijnen te hebben en die in Cuba maar met mondjesmaat en dan nog moeilijker te krijgen zijn. Bovendien eist het Cubaanse socialisme een grote inzet. Om een goede Cubaan te zijn ben je actief in de buurt en bedrijf met vele vergaderingen en demonstraties. Het onderlinge toezicht is daarbij groot. Wanneer dan sommigen afhaken dan komt psychologisch verklaarbaar de reactie op van: donder dan ook maar op! 'terug van een reis naar Cuba blijkt het enthousiasme voor revolutie en socialisme en de trots op datgene wat bereikt is, de meeste indruk op mij te hebben gemaakt.' Dat schreef Peter Korzelius in september '78 in *Bevrijding*. Cuba lijkt dan ook op het alternatief naast de verstarde situatie in de USSR. Cuba moest wel in de Comecon opgenomen worden en is politiek en economisch zwaar afhankelijk van de USSR. De USA dreef Cuba die kant uit en nog steeds gaat de oorlog meer en minder openlijk door. Er zijn aanwijzingen dat ziektes in de Cubaanse tabaks-, suiker-, en varkensteelt de resultaten van de geheime bacterieoorlog zouden kunnen zijn. (De Groene 23 april 1980). Mag Castro de wandelende reclame voor havannasigaren zijn, voor de Cubanen zelf is nauwelijks een sigaar te krijgen.

Maar Cuba heeft geen stalinisme gekend. Er zijn de nodige politieke koerswijzigingen geweest, zij het soms wel erg laat. Een groot probleem voor elk socialistisch systeem blijft de vraag hoe centrale planning te combineren valt met democratie vanuit de mensen zelf. Ook in Cuba wordt geklaagd over bureaucratie die sterk vertragend werkt, terwijl aan de andere kant het lijkt of alle Cubanen wel lid zijn van minstens één (massa)organisatie. Er is in Cuba een systeem opgezet om getraptd democratisch te werken, maar iedereen moet wel meedoen. Voor de grote demonstratie op 19 april werden via de buurtcomitees 1 miljoen mensen opgewekt te gaan. Elke demonstrant kreeg een certificaat als bewijs van deelname. Het lijkt mij logisch dat je in een land met zo'n sterk patriottisme al gauw denkt dat het goed is om ook zo'n certificaat te hebben.

In het Caraïbisch gebied leek het erop dat na Cuba de politiek alternatieven voor neoko-

loniale verhoudingen onmogelijk waren. Maar de laatste jaren gaat het opeens zeer hard: Nicaragua en Grenada bevrijdden zich van de diktatuur. In El Salvador woedt de strijd, terwijl in Jamaica de aanzetten voor een verandering nu zwaar bevochten worden. In deze politieke situatie achtte de USA het noodzakelijk om onder de naam *Solid Shield '80* een interventiemacht van 20.000 mensen, 42 marineschepen en 300 vliegtuigen te laten oefenen. Onder andere zouden vanuit Key West, het eilandje bij Miami waar nu alle Cubaanse migranten zijn, 2000 mariniers bij de Amerikaanse basis Guantanamo op Cuba (!) landen. Dat had allemaal tussen 8 en 20 mei moeten gebeuren. Maar er kwam een andere invasie de andere kant uit.

Opvallend is ook nog dat in verschillende Zuid-amerikaanse landen duidelijke geluiden vernomen werden om zich te verzetten tegen een welkomspolitiek tegenover de vertrekkende Cubanen, terwijl de eigen mensen kunnen verrekken.

In Peru werd ook op 19 april een 30.000 mensen tellende demonstratie gehouden met leuzen als 'Cuba si, gusanos no' (gusanos: wormen) tegen de show-politiek van de Peruaanse regering.

In Miami zelf barstte in dezelfde tijd de ergste rassenrellen uit sinds de beruchte *riots* in de zestiger jaren. De aanleiding - een vrijspraak voor politieagenten die een zwarte verkeers-overtreder vermoordden - was niet meer dan een vonk om de 15 procent zwarte inwoners van Miami (220.000) de straat op te krijgen. Naast alle ellende die er al is, worden zij ook het meest direkt gekonfronteerd met de effecten van de Cubaanse intocht. De werkloosheid onder de zwarten is dubbel zo hoog als onder de vroegere Cubanen (16 tegenover 8 procent). De Cubaanse ballingen telden tot april 35 procent van de bevolking.

Maar het Amerikaanse sprookje kent niet alleen zijn slachtoffers onder de negers, het trekt niet alleen mensen uit Cuba aan. Florida telt veel

immigranten uit Tahiti, van de andere Carai-bische eilanden waarbij de laatste tijd vooral de schrijnende toelatingspolitiek (in vergelijking met de Cubanen) tegenover de Haitianen bekend werd. De Verenigde Staten hebben talloze legale, maar vooral ook illegale, migranten uit Jamaica, Mexico, Puerto Rico. Wanneer het vertrek van de Cubanen een bewijs zou zijn voor een mislukking van het socialisme dan is het bewijs voor het failliet van het kapitalisme al vele malen gegeven.

Het socialisme lijkt me een doel dat nog nergens bereikt is. Het is eerder een proces, een weg waar langs we gaan moeten om veel afschuwlijks van de toestand nu te kunnen overwinnen. Veel van wat er mis gaat is te wijten aan de anti-socialistische krachten van buitenaf, klassevijanden of hoe het ook mag heten. Maar het blijkt dat het verrekte moeilijk is tijdens de lange weg de mensen erbij te blijven betrekken, een betrokkenheid te geven die ook minder welstand akseptabel maakt. Ook blijkt het moeilijk de weg zonder bureaucratie en met reële democratie te gaan.

SIEP VAN DER WERF

- Cuba libre, het blad van Venceremos, de vereniging voor solidariteit met Cuba heeft het meinummer aan de vertrekkers gewijd. Losse nummers f. 2,50, jaargang f. 12,50 (6x) administratie: postbus 590, 3500 AN Utrecht.
- informatie voor dit artikel is verkregen door het bezoek aan een informatieavond van Venceremos waarbij o.a. Derk Sauer (journalist, pas terug uit Cuba) als bezoeker nieuwe gegevens inbracht. Verder Caribbean Contact, Cuba Libre, NRC, Volkskrant, De Groene en Maria C. J. Snethlage 'Cuba op weg naar socialisme' en K.S. Karol 'Cuba sinds de revolutie' (beide Van Gennep).

De illustraties op deze pagina's komen uit de Peruaanse bladen Amauta (pagina 6) en Marka (pagina 7)

Overgenomen uit Alerta, informatieblad over Latijns-Amerika

Partijraad

Het bestuur van de partijraad doet een dringend beroep op de leden van de PSP zich op te geven als *notulist(e)* van de partijraad.

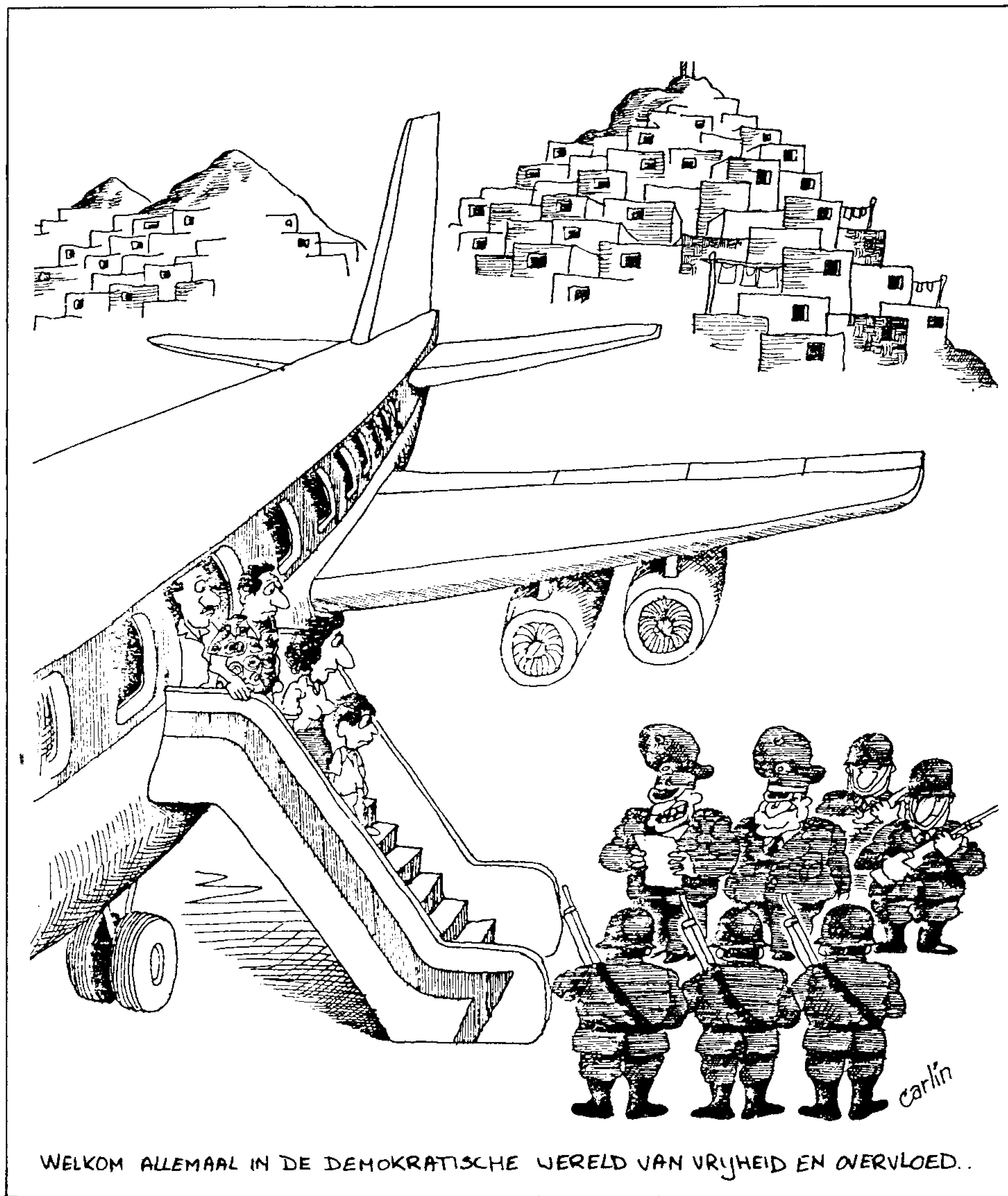
Het zou prettig zijn als meerdere leden zich hiervoor opgeven, zodat invallen ingeval van verhindering mogelijk wordt.

De taken bestaan uit:

- het verslaan van de discussie en besluitvorming in de partijraadsvergaderingen;
- het uitwerken en uittypen van het genotuleerde verslag.

De partijraad vergadert 1 x per maand (op de 4e zaterdag van elke maand) van 10.30 tot (maximaal) 17.00 uur.

De benodigde tijd voor het vervullen van deze taak wordt geschat op 15.00 uur per maand. Nadere inlichtingen kunnen worden verkregen bij: Jan Knottnerus, Gelkingestraat 25 A, 9711 NA Groningen, tel.: 050 - 12 97 80.

WELKOM ALLEMAAL IN DE DEMOKRATISCHE WERELD VAN VRIJHEID EN OERVLOED..

LAW AND ORDER

Een aardige inleiding op het debat gaf Groothoff door alvast het verval van de rechtsstaat en de desintegratie van de samenleving aan te kondigen. Deze vorm van doemdenken sloeg niet zo aan bij de overige raadsfrakties: allerwege werd heftige kritiek geuit op de VVD die zich blijkbaar in het heetst van de verkiezingsstrijd waande in plaats van in een uitermate belangrijke discussie over het beleid van B & W vóór en op 30 april. In een tweetal moties vroeg de VVD om ontruiming van de Grote Keyser en het verwijderen van de niet-legale aanwezigen in de gekraakte luxe appartementen aan de Prins Hendrikkade nog voor het zomerreces, vanwege de 'zeer duidelijke verstoring van de openbare orde'. Beide moties kregen alleen de stemmen van de liberale fractie. Burgemeester Polak had de VVD overigens verzocht de moties in te trekken: 'Als ze worden aangenomen, voert het de spanning in de stad'. De liberalen bleken ongevoelig voor dit argument.

Na dit langdurige opwarmertje kwam men eindelijk toe aan punt 5 van de agenda, waar het om draaide: kroningsdag. In hun notitie leggen B & W de schuldvraag bij activisten en een aantal media die een verwachtingspatroon opgebouwd zouden hebben van gewelddadige acties. Echter, niet alleen de VARA en Radio Stad worden hier bedoeld, gelukkig noemde burgemeester Polak in het raadsdebat uitdrukkelijk ook de rol van de Telegraaf, Tros-Aktua en het Utrechts Nieuwsblad. Over de rol van de media gesproken, de Minister van CRM achtte het niet noodzakelijk toestemming te verlenen voor een live-uitzending van het debat door Radio Stad. Met uitzondering van de CDA- en VVD-frakties werd dat door de raad in een motie betreurd, omdat daarmee 'de (Amsterdamse) bevolking een unieke mogelijkheid onthouden is om inte-

De nasleep van de 30 april-rellen had op 21 mei een vervolg in het Amsterdamse stadhuis. De bedompte sfeer in de raadszaal paste uitstekend bij het langdradige betoog van het VVD-raadslid Groothoff, die, voorafgaand aan de bespreking van de notitie van B & W over 30 april, een interpellatie hield over 'de toenemende rechtsongelijkheid en rechtsonzekerheid bij de Amsterdamse burgerij'. In de nota van het college van B & W werd een *feitelijk* verslag gegeven van de gebeurtenissen maar werd geen enkele poging gedaan de maatschappelijke onvrede die er aan ten grondslag ligt ook maar enigszins aan te geven. Integendeel, er werd volgens PSP en CPN alleen gerept over stemmingmakerij door de media en ongemotiveerde relschoppers. En zelfs werkt iedere vorm van begrip voor dit geweld averechts, om de laatste zin van de B & W-notitie aan te halen.

graal kennis te nemen van de opvattingen van het stadsbestuur'.

ESKALATIE

Onder 'verwachtingspatroon' verstonden B & W ondermeer de niet-aangemelde en dus verboden demonstraties bij het beeld van Domela Nieuwenhuis en vanaf het Jonas Daniël Meijerplein. Volgens de burgemeester was regelmatig geprobeerd te overleggen met de aktievoerders, ook voor een andere route dan die leidend naar de Dam, maar daar werd niet op gereageerd. Demonstranten ontkennen ook niet dat er overleg is gepleegd, maar beschuldigen de politie ervan tijdens de onderhandelingen te hebben gepochard. Chargeren gebeurde eerder die dag ook in de Kinkerstraat waar rond 11 uur 's morgens een pand werd gekraakt. De lezing hieromtrent van het gemeentebestuur verschilde aanzienlijk van die van de PSP-fractie, verwoord in een motie van Els Agsteribbe waarin gekonstateerd wordt

dat op het moment van inzet van de ME tot die inzet geen aanleiding was, dat pas na en door het optreden van de ME een eskalatie van geweld op het kruispunt Kinkerstraat/Bilderdijkstraat had plaatsgevonden en dat derhalve de door het college gegeven lezing in de nota bezijden de waarheid is. De PSP kreeg alleen de steun van CPN en PPR. Volgens Polak is hier weer sprake van een tendentieuze omdraaiing van oorzaak en gevolg, er zou namelijk een begin zijn gemaakt met het opwerpen van van barricades. De nota spreekt zich op dit punt tegen aangezien de bewering van ter plaatse rond 12 uur aanwezige gemeenteraadsleden dat het om een *buurtfeest* (...) ging, direct voor waar werd aangenomen en dus - de ME teruggetrokken werd! Zelfs Polaks eigen partij, de PvdA, betreurde het dat onvoldoende beleidsoverwegingen vooraf waren gegaan aan het moment waarop besloten werd de ME in te zetten bij de Kinkerstraat.

Het minst verrassende deel van het debat was de feitelijke beoordeling van het beleid van B & W zoals neergelegd en verdedigd in de notitie. De PvdA stelde een motie op die dat beleid met betrekking tot de inhuldiging in grote trekken goedkeurde, waarin nogmaals werd aangevraagd op het spoedig tot stand komen van de toegezegde nota over het te voeren politiebeleid en waarin werd verzocht op grond van de resultaten van dat onderzoek met voorstellen te komen over de consequenties daarvan voor het gemeentelijk beleid. De motie werd, zoals te verwachten was, door de raad aangenomen met tegenstemmen van PSP, CPN en VVD. De PvdA vroeg nog wel in een weggedrukte bijzin naar de maatschappelijke oorzaken van de onregelmatigheden maar wat dat betreft kunnen we de kritiek delen van Leen van der Linden, voorzitter van de Nederlandse Politie Bond, dat in het bijzonder de PvdA als grootste fractie een volstrekt benedenmaats aandeel in het raadsdebat ten beste had gegeven. Waar de PvdA er niet omheen kon gemeentelijk feilen als de inzet van de ME bij de Blauwbrug toe te geven sprak zij van 'zekere fouten die op deze dag onvermijdelijk waren'. Over verhullend taalgebruik gesproken. En wat bedoelt PvdA-woordvoerder Pelle Mug trouwens met de kreet: 'We hebben er allemaal aan meegewerkt'? Macht, Media en ME - sleutelwoorden in de komende lange het zomer.....

foto Jose Melo

VERVANGEN IS HANGEN

In 1975 besloot de regering Den Uyl 102 F-16 straaljagers aan te schaffen ter vervanging van de 'verouderde' F-104 jachtbommenwerpers. Ondanks de enorme protesten van de vredesbeweging en politieke partijen, drukte Vredeling, de toenmalige minister van defensie het besluit er toch door. Vredeling deinsde er zelfs niet voor terug om z'n eigen partijcongres voor het blok te zetten: 'kongressen kopen geen straaljagers', aldus 'sociaal-demokraat' Vredeling.

Het pokerspel rond de F-16 heeft onlangs een vervolg gekregen. In april kondigde Scholten aan, dat de regering van plan is een bestelling van 111 extra F-16's te plaatsen. En dat in een periode van grote bezuinigingen en de lonen op de nullijn. Is het Van Agt, Wiegel en Scholten helemaal in hun rechtse bol geschoten?

WAPENFEITEN

De regering Van Agt is bezig het grootste naoorlogse wapeningskabinet te worden. Deze konklusie is onontkoombaar als we de wapenfeiten van deze rechtse regering eens op een rijtje zetten.

Achtereenvolgens doemden de volgende 'vrede-lievende' besluiten op: *de levering van korvetten aan het generaalsregime in Indonesië, een atoomtaak voor de Lanceraket, een order voor nieuwe onderzeeboten in het kader van de 'werkloosheidsbestrijding', aanschaf van ruim 400 nieuwe Leopardtanks, aankoop van nieuwe marinevliegtuigen (Orion), verhoging van de defensie-uitgaven met 3 procent reëel, instemming met produktie van nieuwe middellange afstands-raketten, straaljagers voor Turkije, fregatten voor Portugal, initiatief om een tweede NAVO-vloot te vormen en tenslotte de 'bijbestelling' van nieuwe F-16 vliegtuigen.*

Een werkelijk indrukwekkende en tegelijk ont-hutsende reeks van oorlogsvoorbereidende (wan)daden.

Eerlijkheidshalve komt ook de regering Den Uyl de twijfelachtige eer toe aan deze wapenfeiten een belangrijke bijdrage geleverd te hebben.

In de regeerperiode van Den Uyl is een wezenlijke grondslag gelegd voor de besluiten die door Van Agt en Scholten zijn uitgevoerd (al ontkent Stemerding dit in alle toonaarden).

In de in 1974 gepubliceerde defensienota van Vredeling 'om de veiligheid van het bestaan' wordt tot in details een programma beschreven dat investeringen van ruim 17 miljard gulden voor nieuwe wapenaankopen omvat in de komende 10 jaar. Ruim 2,5 miljard werd uitgetrokken voor de vervanging van de Starfighter-straaljagers van de luchtmacht. Daarnaast stonden enkele tientallen andere projekten op het programma, waaronder de vervanging van de Neptune lange-afstandsvliegtuigen (inmiddels gestart, opvolger is de Orion), de vervanging van de Centurion-tanks (door de Leopard), bouw van nieuwe fregatten, de vervanging van de Honest-John atoomraketten (door de Lance) enz.

We willen ons in dit artikel beperken tot de F-16 aanschaf. Hoe verliep die in 1974 en wat is er sindsdien gebeurd?

'VERANDERDE VEILIGHEIDSBEHOEFTE'

In 1974 werd het kontrakt over de aankoop van 84 (later nog 16) nieuwe jachtbommenwerpers van het type F-16 door Vredeling getekend. Behalve Nederland besloten ook Denemarken, Noorwegen en België tot de koop van F-16's over te gaan.

Daarmee kwam het 'gegarandeerde afzettotaal' voor wapengigant General Dynamics op ruim 1700 exemplaren. De Amerikanen hadden reeds in een eerder stadium 1300 F-16 toestellen besteld.

De Nederlandse luchtmacht heeft officieel geen strategische taak, dat wil zeggen dat de straal-

jagers van de luchtmacht geen militaire operaties diep in vijandelijk gebied hoeven uit te voeren. Zowel de Starfighter jachtbommenwerpers als de NF-5 jagers zijn bedoeld om de NAVO-grondtroepen in het gevecht vanuit de lucht steun te verlenen. Twee squadrons van elk 18 F-104 Starfighters hebben daarin ook een atoomtaak. Deze vliegtuigen zijn alle gestationeerd op de Brabantse luchtmachtbasis Volkel. Zij hebben een zogenaamde 'dual role', dat wil zeggen dat zij zowel voor conventionele als nucleaire taken ingezet kunnen worden. Officieel is in 1974 de vervanging van de Starfighter gemotiveerd door een 'veranderde veiligheidsbehoefte' van Nederland. De Starfighter fungeerde bij zijn invoering in het begin van de jaren '60 als 'alles-kunner'. In de toen geldende NAVO-strategie van de massale vergelding (inzet van alle militaire middelen waaronder atoomwapens als reactie op daad van agressie), was het niet erg bezwaarlijk, dat de Starfighter in het gewone luchtgevecht niet wendbaar genoeg was, aldus de NAVO-redenering.

Dit veranderde toen de NAVO in 1967 een nieuwe strategie aannam, de zogenaamde 'flexible respons' oftewel de strategie van het 'soepele en aangepaste antwoord'. Deze nieuwe strategie, afkomstig uit de toverhoed van het Pentagon, heeft inmiddels tot een enorme opvoering van de conventionele en nucleaire bewapening in het Westen geleid.

Het argument van de veiligheidsbehoefte, handhaving van een geloofwaardige afschrikking, heeft het altijd goed gedaan. Echter niet voor die mensen die de afschrikingsstrategie zien als een politiek van massale oorlogsvoorbereiding en die als dekmantel voor een permanente opvoering van de bewapening dient.

INDUSTRIELE TOUWTREKKERIJ

De zogenaamde discussie over veranderde veiligheidsbehoefte, over nieuwe strategische concepten was in feite bedoeld om een mist op te trekken voor de werkelijke redenen voor de vervanging van de Starfighter.

De eigenlijke reden om tot aanschaf van de F-16 over te gaan moet gezocht worden in de wapenindustrie. Al jaren lang woede er een hevige strijd in het Westen om nieuwe vliegtuigorders.

In april 1972 werd de strijd om de vervanging van taktische jachtvliegtuigen in Amerika geopend door het Pentagon. Twee kandidaten stonden al te popelen om hun kleurrijke offertes aan te kunnen bieden: Northrop en haar Cobra-projekt en General Dynamics met haar F-16. In Europa kwamen de Franse wapenfabrikant Dassault met de Mirage en de Zweedse Saab-Viggen met de Viggen op de markt.

Vanuit Nederland gezien zou Fokker interessante co-produktiemogelijkheden krijgen indien voor het Cobra-vliegtuig gekozen zou worden. Ook de Mirage zag Fokker wel zitten. Zou de keus echter op de F-16 vallen, dan zou met name Philips (en haar dochter Holland-Signaal in Hengelo) in de prijzen vallen.

VAN VREDESVERLIEZEN NAAR OORLOGSWINSTEN

Het zijn vooral economische overwegingen geweest die geleid hebben tot de aanschaf van de F-16. Heeft die vervanging dan bijvoorbeeld zoveel werkgelegenheid opgeleverd?

Als we af moeten gaan op de berekeningen van Vredeling c.s. in die tijd, dan zouden er honderdduizenden manjaren werk geschapen kunnen worden.

Helaas is nu gebleken, dat het werkgelegenheidsargument puur bedrog is geweest en dat parlement en publiek in 1974 om de tuin zijn geleid.

Tijdens de compensatieonderhandelingen heeft de Nederlandse industrie het oorspronkelijk aantal geboden manjaren van 70.000 gereduceerd tot ca. 10 à 15.000. De vraag rijst, hoe kan dat? Uit de lijst van de van compensaties meeprofiterende bedrijven blijkt, dat deze bedrijven bepaald niet om werk verlegen zitten. Niet de werkgelegenheid werd door de bedrijven belangrijk geacht, integendeel, belangrijker vond men de verwerving van technologische kennis.

Zo kreeg Philips de licentie voor de Pratt & Whitney motoren. Een enorme verrijking voor de machinefabrieken van deze multinationale onderneming (die trouwens de afgelopen jaren duizenden arbeidsplaatsen vernietigd heeft). Zo kozen ook veel andere gegadigden voor de F-16, vanwege het hoge research- en ontwikkelingsgehalte van het werk zelfs als een andere keuze meer manjaren aan werk zou hebben opgeleverd.

De industriebond FNV kwam in een berekening uit op een totale compensatie aan arbeidsplaatsen van ca. 15 perc.

NIEUWE F-16's

Gaat dit hele spel van misleiding en bedrog nu weer herhaald worden?

Begin april kondigde Scholten aan, dat de regering van plan is om 30 extra F-16's aan te schaf-

fen, om zich in te kunnen dekken tegen 'vredesverliezen', vliegtuigen die zonder medewerking van de vijand' verloren zouden gaan.

Ook maakte Scholten het plan bekend om de NF-5 vliegtuigen, het tweede type toestel dat de Nederlandse luchtmacht naast de Starfighter bezit, in de loop van de jaren '80 te vervangen door F-16 straaljagers.

Er zouden in totaal 81 vliegtuigen aangeschaft moeten worden: 64 voor de 4 bestaande squadrons en 17 vredesverliezen.

Met deze nieuwe plannen zal ongeveer een bedrag van 2 miljard gemoeid zijn (prijspeil 1979, dus over een jaar waarschijnlijk het dubbele).

Er werd geen reden opgegeven over de noodzaak van deze vervanging. Wel wist de sluwe boekhouder Scholten te beweren, dat de nieuwe aanschaf forse besparingen op het gebied van de investeringen en exploitatie zou opleveren. Daarnaast zou de aanschaf tot een voortzetting van de co-productie door de Nederlandse bedrijven leiden. Enkele dagen na de aankondiging door Scholten, legde vice-premier Wiegels in een televisie-optreden 'de mensen in het land' uit, dat er een zeker verband bestond tussen de kabinetsbeslissing om tot aankoop van 111 nieuwe F-16's over te gaan en de gespannen internationale situatie ('de Russische agressie tegen Afghanistan').

Gaat het dan toch weer om een reactie van het kaliber uit 1968, toen de Nederlandse regering zogenaamd als 'gevolg' van de inval in Tsjecho-Slowakije besloot om 250 miljoen extra voor de defensie uit te trekken?

ATOOMTAKEN VOOR F-16?

Behalve de publieke discussie over de noodzaak voor de vervanging van de Starfighter, is ook veel gesproken over de taken die de F-16 zou moeten gaan vervullen.

Zal de F-16 evenals z'n voorganger atoomtaken krijgen? Deze vraag is tot op heden door de regering Van Agt onbeantwoord gebleven. Wel lichtte Scholten in z'n beruchte kernwapennota uit 1978 een tipje van de sluier op. Hij schrijft dat NAVO-studies bepleiten dat de F-16 vliegtuigen in dezelfde mate als de afgedankte F-104 toestellen een nucleaire capaciteit moeten krijgen.

Een beslissing over een eventuele atoomtaak voor de F-16 zal volgens Scholten eerst in het begin van de jaren '80 'in het zicht van de dan bestaande omstandigheden' worden genomen. Nu lijkt er weinig fantasie voor nodig om die omstandigheden in de visie van de regering van Van Agt-Scholten in te vullen.

Sinds het politieke debacle van Nederland in de NAVO in december, doet deze regering alles om haar afhankelijkheid aan de NAVO en met name aan Carter te betuigen. Men laat niets na om zich als een trouwe vazal op te werpen van de Amerikaanse president in diens koude oorlogsvoering. Eén ding is alvast duidelijk. De Amerikanen, die zelf 1300 F-16's produceren, nemen het toestel in de atoomversie. Overigens zit de knop waarmee atoombommen afgeworpen kunnen worden, reeds in alle afgeleverde toestellen gemonteerd.

Het is bepaald niet onwaarschijnlijk, dat de F-16's binnenkort (na de verkiezingen van 1981) een atoomtaak zullen krijgen. In het onlangs uitgekomen concept-verkiezingsprogramma van de P.v.d.A. wordt gesproken over twee atoomtaken voor de Nederlandse defensie.

Ex-minister Stemerink heeft al vaker laten doorschemeren dat één van die atoomtaken door de F-16 vervuld zou moeten worden.

Is dat de reden, waarom de partij van Bram Stemerink (de P.v.d.A.) het nodig gevonden heeft, om aan een gezamenlijke oproep van de organisatoren van de demonstratie tegen de vervanging van de F-16, een eigen 'voetnoot' toe te voegen? In die voetnoot verklaart de PvdA 'verschil van mening' met de andere organisatoren te hebben 'over het toekomstig luchtmachtbeleid'...

De PSP heeft geen behoefte aan voetnoten, annexen en zo meer. Onze partij wil een krachtige, ondubbelzinnige afwijzing van deze moorddadige geldwegsmijterij.

Daarom nodigen wij de andere linkse partijen uit tot een gezamenlijk politiek offensief tegen het nieuwe oorlogstuig.

Daarom roepen wij iedereen nu op om mee te demonstreren!

WIM BUISMAN
GIED TEN BERGE

VERVOLG VAN PAG 9

Naderhand bleek uit een onderzoek, dat de Nederlandse industrie al lang in onderhandeling was met Amerika over co-productie van nieuwe vliegtuigen. Zelfs al voordat een belangrijke NAVO-studie over de opvolgingskwestie uitkwam!

Het belangenconflict tussen Fokker en Philips werd uiteindelijk ten gunste van van de multinational uit Eindhoven beslist. Opvallend in dit verband is, dat Philips een meerderheidsvertegenwoordiging heeft in de Adviesraad voor militaire productie van het ministerie van Economische Zaken.

Weliswaar kreeg Fokker ook een aanzienlijk co-productiepakket aangeboden, maar daar was directeur Klapwijk toch niet tevreden mee. Volgens Klapwijk betekende de keuze van de F-16, dat de concurrentiepositie van de Europese Luchtvaartindustrie was verzwakt ten opzichte van de Amerikaanse. Bovendien orakelde Klapwijk dat het voor 'Europa en de Europese veiligheid essentieel is dat wij in de markt blijven'. Als de vos de passie preekt.....

WAPENS WERK EN VAKBEWEGING

Al eerder werd er in het PSP-blad 'Bevrijding' uitgebreid aandacht besteed aan de ontluikende discussie in de vakbeweging over het thema werkegelegenheid en bewapening. In nr. 79/16 verscheen een kritische beschouwing over een concept FNV-nota die deze discussie zou moeten gaan stimuleren, maar die nog steeds op zich laat wachten. In nr. 79/23 wordt bericht over een initiatief van leden van de Industriebond FNV uit de IJmond, die in een resolutie van hun distriktsbestuurders eisen dat er nu maar eens snel ernst gemaakt moest worden met de beloofde discussie.

Inmiddels is de ABOP in Zuid-Limburg zelf begonnen met het uitvoeren van een gelijklopende resolutie, die de Algemene Ledenvergadering van deze bond in maart '79 aan het hoofdbestuur had voorgelegd. Zo werd er voor leden van de bond op 25 maart j.l. een discussieavond gehouden in Maastricht, ter gelegenheid waarvan een extra ABOP-bulletin werd uitgegeven. Verschillende vertegenwoordigers van de vredesbeweging komen in dit bulletin aan het woord.

F-16

Jan Prins, werkzaam bij het Studiecentrum voor Vredesvraagstukken in Nijmegen, laat zien hoe naar aanleiding van ervaringen met de F-16 de wapenproductie in de vakbeweging in discussie gekomen is.

'Het probleem van de bewapening en wapenproductie werd aktueel voor de FNV door een aan-

tal gebeurtenissen. In de eerste plaats de ervaringen met de orders die als compensatie gegeven zouden worden voor de aanschaf van de F-16. De FNV had zich nogal ingezet voor die compensatieorders. Toen echter de order voor de F-16 geplaatst was, werd het aantal manjaren compensatieorders elke maand geringer. In een paar jaar tijd liep het aantal terug van meer dan 50.000 in 1974 naar slechts ongeveer 10.000 in 1978.

Een andere aanleiding voor de hernieuwde belangstelling van de vakbeweging voor bewapeningsvraagstukken was de functie die de FNV had in de Adviesraad Militaire Produktie. Deze raad was door de ministers ingesteld om advies te geven over de rol die de Nederlandse industrie kon spelen bij de vervanging van wapens. In de raad zaten behalve drie mensen namens de vakbeweging, ambtenaren en vertegenwoordigers van de wapenproducerende bedrijven. Het bleek echter dat de raad volstrekt niet functioneerde:

de minister vroeg bijvoorbeeld bij de vervanging van de F-16 geen advies aan deze raad. Ook de invloed van de vakbeweging in de raad wordt steeds meer in twijfel getrokken door de FNV. Meest belangrijke aanleiding voor de belangstelling van de FNV voor wapenproductie is echter wel een bewustwording binnen de vakbeweging: kunnen we wel meewerken aan de produktie van bepaalde wapens b.v. atoomwapens, en kunnen we wel meewerken aan de produktie van wapens die bestemd zijn voor diktatoriale regimens zoals in Indonesië of Iran (van de Sjah toen nog).'

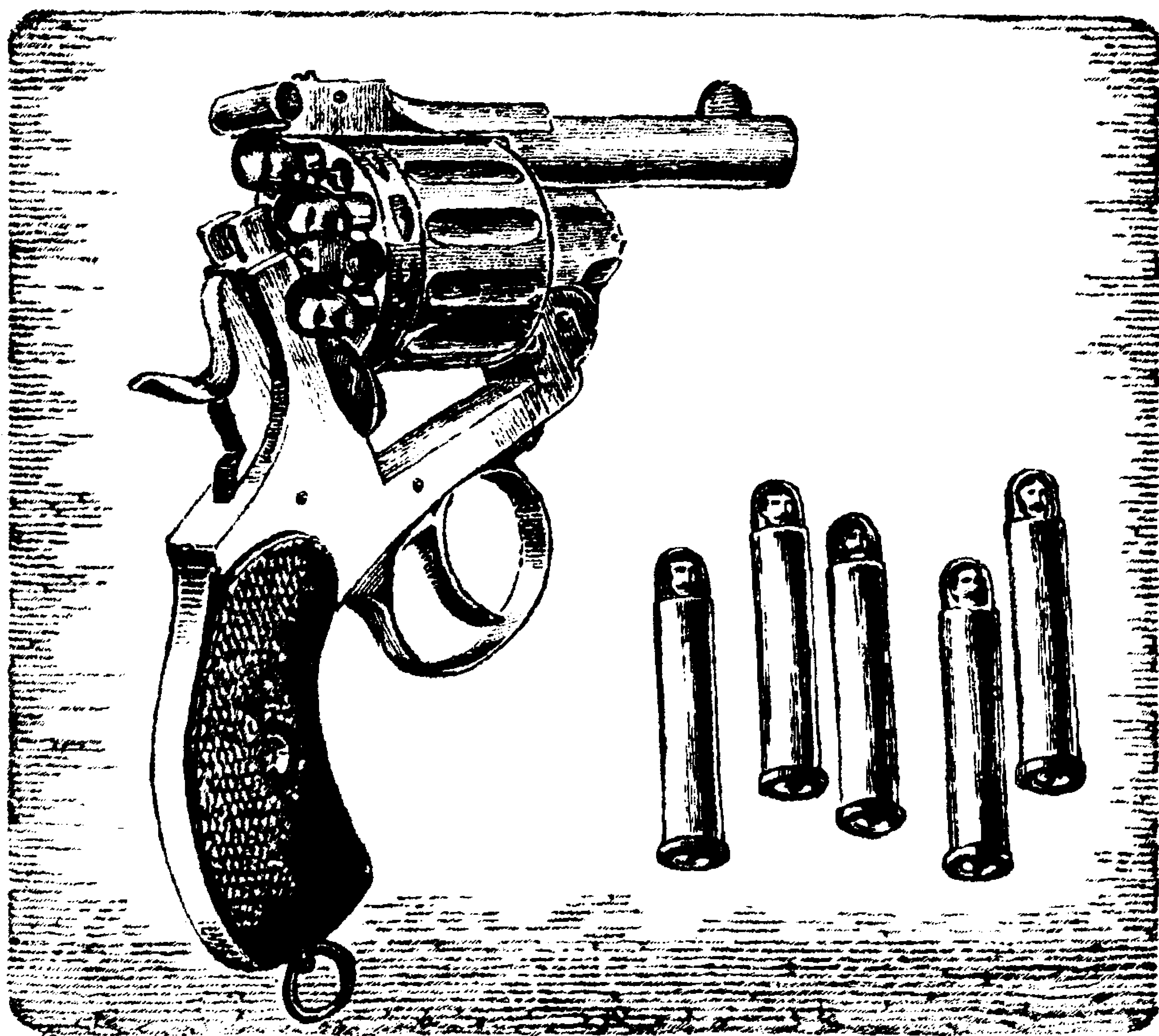
TRAUMA'S

Leo Mesman, beleidsmedewerker van de FNV, gaat in een interview in op de vraag waarom de FNV al die jaren de vredes- en veiligheidsproblematiek heeft omzeild:

'Als belangrijke oorzaak voor de grote terughoudendheid op dit terrein zie ik de overheersende opvatting dat problematiek van vrede, veiligheid en defensie eerst en vooral een politiek en internationaal vraagstuk is. In deze visie is het primair een verantwoordelijkheid van de internationale organen en nationale regeringen en parlementen om deze problemen aan te pakken. De gereserveerdheid wordt nog versterkt door het streven om politiek en vakbeweging niet te zeer met elkaar te verstrengelen, om te voorkomen dat de vrijheid en kracht van optreden als vakbeweging op het eigen sociaal-ekonomische werkterrein wordt verzwakt. Naarmate het inzicht groeit dat op het gebied van defensie en bewapening politieke, militaire en ekonomische belangen sterk met elkaar vervlochten zijn, wordt ook duidelijker dat de vakbeweging op haar eigen werkterrein op direkte wijze bij de problematiek betrokken is, als faktor tegen wil en dank van het 'militair-industriële complex' en dus voor de noodzaak staat een eigen beleid in deze te ontwikkelen.'

In zijn artikel 'Arbeidersbeweging en vredesbeweging' gaat Gied ten Berge in op een paar dieperliggende oorzaken van het jarenlange in gebreke blijven van de vakbeweging. Hij noemt dan de opeenstapeling van historische 'trauma's' die de arbeidersbeweging in zijn strijd tegen oorlog en oorlogsvoorbereiding heeft opgelopen, zoals het stemmen vóór de oorlogskredieten door de SPD aan het begin van de Eerste Wereldoorlog en de nederlagen van de Westeuropese arbeidersbeweging tegen het opkomende fascisme in Duitsland, Italië en Spanje. Hij zegt hierover hetvolgende:

'Na de machteloosheid van de internationale arbeidersbeweging tegenover de Eerste Wereldoorlog, werd de nederlaag tegen het fascisme een tweede diepingrijpend trauma. De daarop volgende oorlog met de succesvolle militaire zege op Duitsland en Japan blijven tot de dag van vandaag diep doorwerken in het bewustzijn van heel veel mensen. Het anti-militarisme van voor de oorlog (met het 'gebroken geweepte' als symbool) werd veelal afgezworen. Dit ging gepaard met een zeker zelfverwijt. Hierdoor is

VERVOLG OP PAG 12

VERVOLG VAN PAG 11

het o.a. mogelijk geworden dat na de Tweede Wereldoorlog de historische les van het gebeurde werd versmald tot een 'militaire' les. Gebrekkige bewapening en 'anti-militarisme' hadden zogenaamd hun 'tol' betaald. Tegelijkertijd vroeg men niet meer naar de politieke oorzaken, bijvoorbeeld hoe het kwam dat het fascisme de arbeidersbeweging had kunnen verslaan. Ervaringen met een vijand, die van buiten kwam, konden daardoor ook gemakkelijk aansluiten bij de nieuwe koude oorlog toen de mensen vertrouwd moesten worden gemaakt met een nieuwe vijand, die tijdelijk hun bondgenoot was geweest.

Gied ten Berge past dit toe op de vakbeweging: 'Internationaal heeft het NVV als een der eer-

sten de zijde gekozen van de Amerikaanse vakbonden, die een scheuring wilden forceren in het Wereldvakverbond, om daarmee de oprichting te realiseren van een internationale organisatie van niet-kommunistische vakbonden. Sinds 1945 hadden vakbonden uit Oost en West in één internationale organisatie samengewerkt. Als gevolg van die scheuring ontstonden in feite een kommunistische en een anti-kommunistische vakbondsinternationale. Dat alles maakt het althans een beetje inzichtelijk waarom de vakbeweging bij ons lange tijd niet in staat was om in het vraagstuk van de bewapening een bewustmakende en kritische rol te vervullen'.

Maar gelukkig blijkt uit verschillende bijdragen

aan het ABOP-bulletin dat de tendens van kritische bewustwording over de wapenproductie vandaag de dag in heel veel bonden en in tal van landen weer begint op te leven. Zo ook in de Amerikaanse vakbond van arbeiders in de metaalverwerkende en luchtvaartindustrie (IAM). Sami Faltas heeft in zijn bijdrage laten zien hoe ook de Amerikaanse arbeiders herhaaldelijk bedrogen uitkomen met schone beloftes over meer werkgelegenheid door meer wapens. Dat komt omdat in de kapitaalintensieve en 'arbeidsarme' wapenindustrie 'relatief minder arbeidsplaatsen te scheppen zijn dan in andere sectoren. Sami Faltas komt na een rekensom tot de volgende konklusie:

'Nu het Pentagon 124 miljard dollar per jaar uitgeeft, verliezen de VS 1.440.000 arbeidsplaatsen per jaar, omdat die miljarden naar de bewapening en niet naar andere bestemmingen gaan'.

De woede over deze ontwikkeling neemt in de Amerikaanse vakbeweging alleen maar toe. William W. Winpisinger, voorzitter van de IAM:

'Militaire uitgaven scheppen meer werkloosheid dan arbeidsplaatsen...; het Pentagon is een continue inflatiemachine...; militaire bestedingen remmen technologische vooruitgang en economische groei in civiele bedrijfstakken af; de militaire last die drukt op de civiele economie heeft de vlucht van Amerikaans kapitaal, Amerikaanse technologie en Amerikaanse arbeidsplaatsen naar andere landen versneld; militaire uitgaven verzwakken de economie eerder dan dat zij haar versterken'. Zijn konklusie is: 'Er moet een alternatief gevonden worden voor de industrie van dood en verderf die Amerika doet verarmen'.

Natuurlijk valt er wel af te dingen op zo'n eenzijdig 'Amerikaans' geformuleerd arbeidersbelang. Maar toch is het een stap vooruit dat nu ook een Amerikaanse vakbond zijn eigen belangen en verantwoordelijkheden t.a.v. het militarisme begint in te zien. Gewoonte is namelijk, dat zulke verantwoordelijkheden nog al snel naar 'de politiek' worden doorgeschoven. Leo Mesman wees daar al op. Ook Gied ten Berge signaleert dat probleem: 'Vakbeweging en "Politiek" willen nogal eens kiekeboe spelen. Hopelijk zal de discussie in de vakbeweging leiden tot een bewuste herformulering van de eigen verantwoordelijkheid van de bonden. Het gaat immers om een van de beste tradities van de arbeidersbeweging'.

ABOP-bulletin maart 1980 7e jaargang nummer 1. Te bestellen door f. 1,40 (inkl. portokosten) over te maken op giro 3129322 t.n.v. penningmeester ABOP Zuid-Limburg, p.a. Broekhuizenstraat 76, Ubach over Worms.

GEEN 2 MILJARD VOOR DE F-16

De regering heeft aangekondigd 111 (honderdelf) extra F-16's te willen aanschaffen. Kosten maar liefst: twee miljard gulden. En dat is nog maar het geld. Uit vredesoogpunt zijn deze straaljagers geheel ongewenst.

De onderstaande organisaties vinden dit volstrekt onaanvaardbaar. Zij roepen op tot een breed protest tegen deze plannen.

De CPN, PPR, PSP, PvdA*, ANJV, JS, PPRjg, PSPjg, Log, NVVjc en VD organiseren gezamenlijk een demonstratie en manifestatie op 21 juni in Amsterdam.

Twee miljard voor nieuwe STRAALJAGERS; dat werd aangekondigd pal na de afkondiging van een LOONINGREEP die de meeste loontrekkers, ook de laagstbetaalden, op de min-lijn zet, terwijl de prijzen verder stijgen.

Twee miljard extra defensie inspanning; en dat in een tijd dat de internationale spanningen tot gevaarlijke hoogten stijgen. Is dat een bijdrage tot internationale ONTSPANNING?

Twee miljard voor straaljagers die ook met kernwapens kunnen worden uitgerust, terwijl de meerderheid van het Nederlandse volk al te hoop gelopen is tegen de kernbewapening en de nieuwe stappen daarin.

Wij eisen daartegenover voorrang - ook in geld - voor de oplossing van de woningnood, van de werkloosheid, voor verbetering van de gezondheidszorg, onderwijs en welzijn.

Het grootste deel van de bevolking - werkend, niet werkend, studierend, mannen en vrouwen - wordt op de min-lijn gezet, onze voorzieningen worden aangetast, onze vakorganisaties aan banden gelegd; op onze redelijke wensen klinkt meestal het 'NEEN' van de regering: 'er is geen geld'.

Maar wel twee miljard voor de wapenindustrie? Dat kan niet meer, dat is de wereld op zijn kop, dat vraagt om verzet. Dan moeten wij zeggen: STOP.

GEEN TWEE MILJARD VOOR DE F-16

Neem deel aan dit protest; demonstreer mee! 21 juni, Amsterdam, 14 uur Westermarkt: demonstratie; 15 uur Amstelveld: manifestatie.

CPN, PPR, PSP, PvdA, ANJV, JS, PPRjg, PSPjg, Log, NVVjc, VD

*Ondanks het verschil van mening met de andere politieke partijen, te weten CPN, PPR en PSP, over het toekomstig luchtmachtbeleid in Nederland, inclusief de vervanging van de NF-5, acht ook de PvdA zeker tegen de achtergrond van de noodzaak van bezuinigingen op defensie, gemeenschappelijk verzet geboden tegen het beslag van 2 miljard op de collectieve uitgaven voor de aanschaf van 111 F-16 straaljagers. Een opvolger van de NF-5 zal in ieder geval geen nucleaire taken mogen vervullen.

DEMONSTRATIE
ZATERDAG 21 JUNI AMSTERDAM
2 UUR WESTERMARKT

MANIFESTATIE
3 UUR AMSTELVELD

Bussumse vrouwen in beweging VREDESMARS

'Maar een emancipatienota laat nog steeds op zich wachten, deeltijdarbeid wordt niet gestimuleerd en het personeelsbeleid is nog steeds op de man gericht, om maar eens enkele voorbeelden te noemen.'

Aldus het voorwoord in 'Bussumse vrouwen in beweging, een PSP-voorstel voor een noodzakelijk emancipatiebeleid'. De bedoeling van de nota is te laten zien wat er op gemeenlijk beleidsniveau gedaan kan worden voor de bevrijding van de vrouw. De nota bestaat uit hoofdstukken over onderwijs en vorming, gemeentelijk personeelsbeleid, werkgelegenheid, buitenlandse vrouwen, kollektieve voorzieningen en door de PSP ingebrachte moties in de gemeenteraad. Een greep eruit: 'De gemeente kan er bij de beoordeling van leerplannen op letten dat er geen

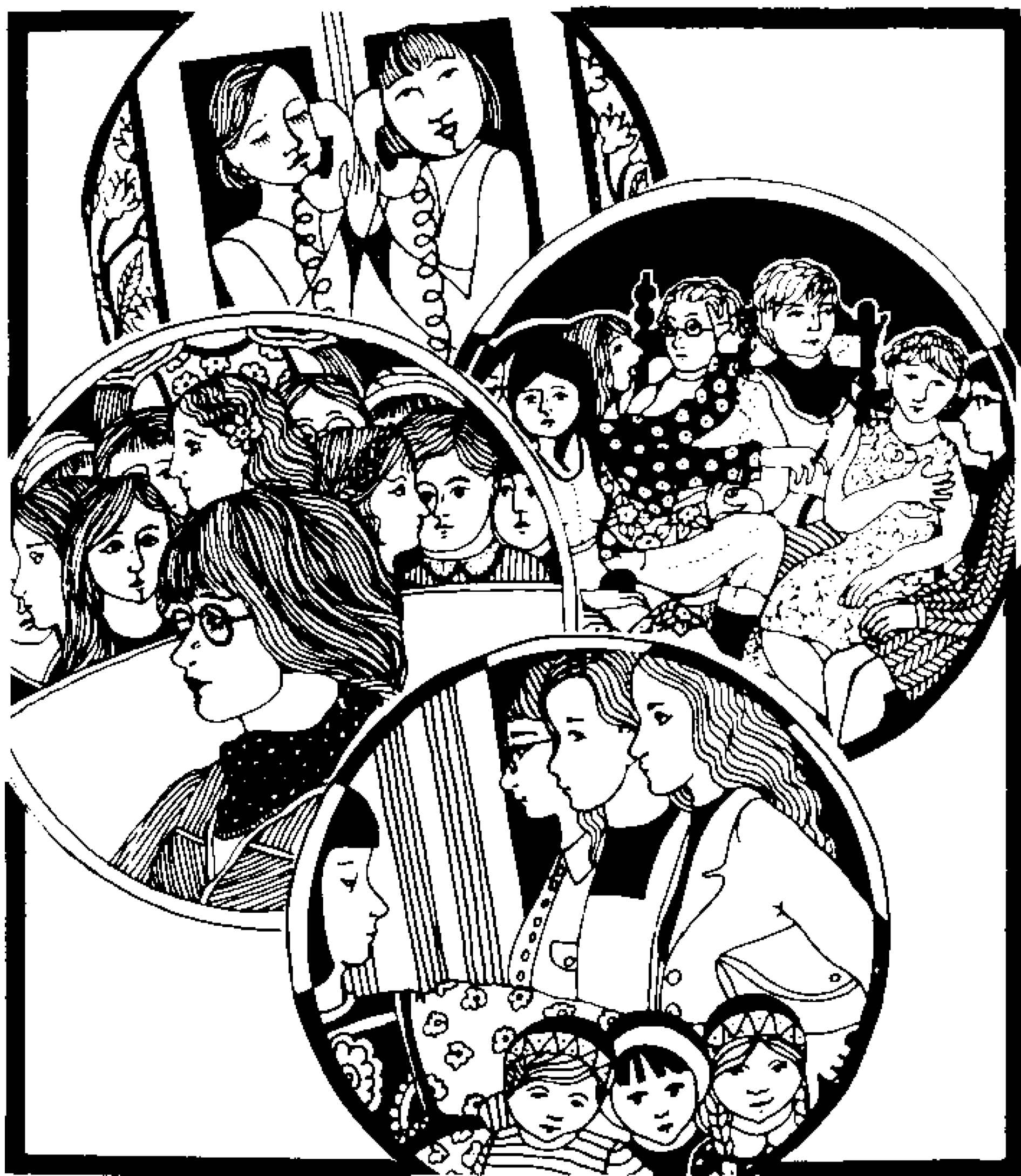
gescheiden lessen worden gegeven aan jongens en meisjes (handwerken, gymnastiek). Bij de aanschaf van boeken op scholen zou naast het criterium of het betreffende boek geschikt is voor het leerdoel ook gekeken moeten worden naar het gelijke aantal vrouwelijke en mannelijke hoofdpersonen, de relatie-ongelijkheid tussen de vader en de moeder en de minder stereotype toekomstverwachtingen en karakterbeeld. En: 'bij het benoemingsbeleid van onderwijzend personeel dient er op gelet te worden dat er mensen aangesteld worden die van het belachelijke onderscheid bij een traditionele aanpak tussen jongens en meisjes doordrongen zijn. Over het gemeentelijk personeelsbeleid: 'Opvallend is dat bij de gemeentelijke diensten van de 425 mensen *alleen* op de afdeling sekretarie 8 mensen in deeltijdarbeid in dienst waren, bij het gasbedrijf 2, sociale dienst 1, politie 1. Dit waren *alleen* vrouwen en *alleen* in de lagere rangen! (...) De gemeente zou als grote werkgever het voorbeeld moeten geven door haar vrouwelijke werknemers in lagere rangen in hogere loonschalen onder te brengen, aan hen mogelijkheid tot vorming en scholing te bieden, hun promotiemogelijkheden te verruimen en in sectoren waarin bijna geen vrouwen werken hen extra kansen te geven om de achterstand in te halen door hen een voorkeursbehandeling te geven bij sollicitaties.'

CORA MULDER

kontaktadres PSP-vrouwen:

Ria Platvoet, Kromme Englaan 4a Bussum
Liesbeth van der Sanden, E. de Bruyn-
straat 84a Naarden

De nota is verkrijgbaar door storting van f 2,30
(inkl. porto) op giro 157 79 02 t.n.v. PSP te
Naarden.

Zoals al eerder in Bevrijding aangekondigd vindt van 4 tot en met 22 augustus de vijfde Internationale Vredesmars plaats.

Dit jaar start de mars in Frankrijk en wel in Vaucuss, een streek in het zuid-oosten van Frankrijk. In deze streek vinden akties plaats tegen de raketbasis op de Mont-Ventoux, tegen de kernafvalverwerkingsfabrieken van Eurodif en tegen de opwerkingsfabriek van Marcoule.

Daarnaast worden akties gepland tegen grote militaire kampen in Canjeurs en de Larzac. In de Larzac houden honderden schapenboeren hun land bezet tegen de uitbreiding van een militair kamp. Op 8 augustus arriveert de mars te La Spezzia in de buurt van Genua (Itali). Aktieplaatsen hier zijn La Spezzia (marinebasis ne grootste wapenfabriek van Italië), Toscana en Aviana (bij Triëst) waar de nieuwe kernwapens (Pershing II en Cruis-raketten) geplaatst gaan worden.

Op 16 augustus is men in Joegoslavië waar tot en met 22 augustus een door de Italiaanse sekte van de mars georganiseerd programma zal worden afgedraaid.

De bedoeling is om hierna door te reizen naar Roemenië, maar het is nog niet duidelijk of men daar zal worden toegelaten.

De doelstelling van de Mars is: 1) eenzijdige ontwapening van alle landen, 2) opheffing van militaire paktten en allianties en 3) ombouw van militaire strukturen en uitgaven naar burgerlijke en sociale doelen, gericht op afschaffing van de economische onderdrukking op wereldschaal.

Voor nadere informatie en opgave voor deelneming kan men terecht bij: Gerdie Markus, 3e Helmersstraat 78hs, Amsterdam, tel.: 020 - 16 66 52

HOOGOVENS EN DE JOEGOSLAVEN

De problemen op de arbeidsmarkt lijken in het vaarwater van de chantage terecht te komen. Raad van Bestuur en direktie van Hoogovens /IJmuiden dreigen met hel en verdoemenis als hun plan, de werving van 500 Joegoslaven, niet door mag gaan: het bedrijfsresultaat zal daardoor met 100 miljoen gulden achterblijven en bovendien wordt de bestaande werkgelegenheid door een dergelijke weigering in gevaar gebracht.

Even leek het erop dat Albada voor de chantage zou bezwijken, al had hij in een gesprek met Hoogovens het aantal te werven Joegoslaven al teruggebracht tot vijftig. Voor de PSP waren dat er nog 50 teveel, zoals Fred van der Spek in het debat over deze kwestie met de Minister dat op 21 mei in de Tweede Kamer plaatsvond duidelijk te verstaan heeft gegeven.

Hij sprak zich uit tegen het verlenen van toestemming voor deze campagne van Hoogovens, met name omdat het hierheen halen van buitenlanders de werkelijke problemen bij het bedrijf verdoezelt. Want hoe komt het dat Hoogovens geen personeel kan krijgen in deze tijd van grote werkloosheid? Dit wordt in belangrijke mate veroorzaakt door de slechte arbeidsomstandigheden in het bedrijf (4 ploegendiensten, enorme

temperatuurverschillen etc. etc.) en door het probleem van de huisvesting. Welnu, door een groep Joegoslaven hierheen te halen verzekert Hoogovens zich van gewillige kritiekloze werknemers (als ze hun mond open doen vliegen ze er zo uit; bovendien spreken ze geen Nederlands) die zich wel zullen schikken in de omstandigheden bij Hoogovens gedurende hun kontrakt. En het punt van de huisvesting is ook al heel eenvoudig opgelost door de Joegoslaven met z'n allen in een kippenhok te stoppen (met een wijs woord 'woonoord' genoemd), want omdat ze maar twee jaar zouden blijven, hoeven ze hun familie niet mee te brengen. Volgens Hoogovens in een brief aan de Tweede Kamer: 'problemen van huisvesting en gezinsmigratie doen zich dan ook niet voor, wegens de tijdelijkheid van de tewerkstelling'.

Dáárom wil Hoogovens Joegoslaven. Dáárom ook traineerde het bedrijf de pogingen van een aantal Gewestelijke Arbeidsbureaus om Nederlanders voor de te vervullen vakatures te krijgen. Een rapport van het GAB te Rotterdam spreekt daarover duidelijke taal. Nederlanders zijn te lastig en ze moeten nog wonen ook.

Enfin het ging allemaal niet door deze keer. De PSP was niet de enige partij die zich tegen het plan verzette en zo kon Albada niet anders dan zijn toestemming weigeren.

Het eigenaardige bij deze hele kwestie is nog, dat het regeringsbeleid een duidelijke inconsistentie vertoont: aan de ene kant wordt met de 1-november-wet en het vreemdelingenbeleid van Haars gepoogd het aantal buitenlanders in ons land terug te brengen, aan de andere kant worden er (als de Kamer de minister tenminste niet op de vingers tikt) ten grieve van een groot bedrijf weer buitenlanders binnengehaald. Die dan straks zeker weer in een kerk kunnen gaan zitten.

TONNY SCHUITEMA

OP ZOEK NAAR ANDERE AKTIEVORMEN

In Nederland wordt nu al zeven jaar tegen kernenergie geageerd. Begonnen als milieubeweging heeft de anti-kernenergiebeweging (AKB) zich verbreed tot een massabeweging die vanuit de kernenergieproblematiek ook de huidige maatschappijstructuur en het kapitalisme aan de kaak stelt. Het huidige karakter van de anti-kernenergiestrijd garandeert een beter gehoor bij niet-politiek actieve en gematigde delen van de bevolking dan veel andere linkse aktiepunten. De energiepolitiek in Nederland heeft veel last van deze beweging. Het kernenergieprogramma is behoorlijk vertraagd, de Nederlandse atoomindustrie is vrijwel verdwenen (maar de lobby niet), en er is een toenemende kritiek op de groei- en centralisatiefilosofiën van de elektriciteitsbedrijven. Daarbij worden de sociaal-demokraten, die in veel andere Europese landen een flinke steun voor de atoomlobby vormen, hier min of meer gedwongen zich aan de kant van de AKB te scharen.

De regering Van Agt probeert nu echter tijd te winnen door de 'Brede Maatschappelijke Discussie' te organiseren. Tegelijkertijd wordt het doordraaien van de kerncentrales te Borssele en Dodewaard verzekerd door, in feite illegale, besluiten te nemen over het verwerken van afval en het opslagbeleid in de centrales. De AKB heeft zich tot nu toe vooral geuit in grote demonstraties. Veel activisten hebben door de stugheid waarmee Van Agt en van Aardenne de kernenergie verdedigen het vertrouwen in het effect van dergelijke akties verloren. Het parlement grijpt niet in: 'partijpolitiek is belangrijker dan democratie'.

NIEUWE AKTIEVORMEN

De AKB heeft zich nooit bij parlementaire besluiten neergelegd. Evenmin heeft zij enkel en alleen met algemeen geaksepteerde, legale aktiemethoden gewerkt. Een voorbeeld daarvan is de boycotaktie van de Kalkarheffing (1973 - 75).

Toch waren de eisen wél steeds op het parlement gericht. Hoe uitgediept de macht van het parlement ook is, met politieke moed kunnen door het parlement wel degelijk de in de maatschappij ontwikkelde standpunten en ideeën omgezet worden in beleid, in bevestiging van maatschappijverandering.

Sinds de zaak van de uitbreiding van de Ultra-Centrifugefabriek te Almelo, waarbij het huidige ontstellende gebrek aan politieke moed wel heel duidelijk werd, heeft een deel van de AKB het parlement de rug toegedraaid.

Direkte akties werden gezien als een (op langere termijn) effectieve methode: 'Als de overheid haar avonturen niet stopt, moet de beweging ze maar onmogelijk maken!' *Breek Atoomketen Nederland* (BAN) voerde kettingakties bij de UC te Almelo, bij Petten en IJmuiden om de dumping van atoomafval tegen te houden, bij de kerncentrales te Borssele en (onlangs) te Dodewaard. Deze akties werden gekenmerkt

door een gedisciplineerd optreden van de activisten (ze zijn getraind) en absolute geweldloosheid (van de kant van de demonstranten). De akties werden in het geheim voorbereid en er deden dus alleen mensen mee die er van te voren bij betrokken waren.

DODEWAARD GAAT DICHT!

De Gelderse stroomgroepen en energiekomitees organiseerden afgelopen Pinksterweekeinde een tentenkamp bij Dodewaard. De bedoeling was dat de aanwezigen zouden discussieren over een voorstel van de organisatoren in oktober het terrein waarop de kerncentrale te Dodewaard staat te bezetten. Deze bezetting zou vooraf gegaan worden door een ultimatum aan de regering dat de centrale eind september dicht moet zijn. Tegelijkertijd moet een informatie- en discussiekampagne in de streek de bereidheid van de bevolking peilen de aktie te steunen. Wordt aan het ultimatum niet voldaan en blijkt de bevolking niet afwijzend, dan zal in alle openbaarheid de bezettingsaktie worden voorbereid. Op het tentenkamp, waar pinksterzondag een paar duizend mensen aan de discussie deelnamen (in 41 groepen), werd met ruime meerderheid dit voorstel aangenomen.

EEN STAP VOORWAARTS

Voor veel actieve atoombestrijders komt dit voorstel op een juist moment. Het wachten heeft voor hen lang genoeg geduurd, er moet maar eens wat gebeuren. De organisatoren beseffen anderzijds best dat bezetten alléén de anti-kernenergiestrijd niet beslist. Daarom moeten informatiekampagnes e.d. onverminderd doorgaan. Maar de kracht van de AKB moet in *daad* kracht omgezet worden 'van protest naar verzet'. Hierover valt op te merken dat de AKB met haar strijdmethoden *wel degelijk* resultaten heeft behaald. Ik noemde in de inleiding enkele aspecten: vertraging, verdwijnen van de Nederlandse atoomindustrie, een massale en zich ook inhoudelijk verbredende energiediskussie. In dit artikel beperk ik me echter vooral tot de vraag of een dergelijke bezetting ons verder brengt of terugwerpt.

GEWELDLOOSHEID

Het bezetten van het Dodewaard-terrein is een haast onmogelijke zaak. Deze aktie is niet te vergelijken met eerdere. In West-Duitsland (Wyhl, Brokdorf, Grohnde, Gorleben), in Frankrijk (Malville), Engeland (Torness), en de VS (Seabrook) ging het steeds om bouwplaatsen. In Wyhl, tot nu toe de enige langdurige bezetting (iets minder dan een jaar), ging het zelfs om een terrein wat nog 'maagdelijk' was, zelfs zonder afzetting.

Hier, in Dodewaard, gaat het om een werkende centrale. Alleen de bouwkosten waren (in 1965) al f. 145 miljoen. Het is het statussymbool van de Nederlandse atoomlobby. Het is een bonk gevoelige technologie die, wanneer die op hol slaat, enorme katastrofes kan veroorzaken.

Kortom: de bezetting zal door de overheid koste wat kost voorkomen worden. Een bezettingsactie zal stuiten op de Mobiele Eenheid, marechaussee en misschien zelfs elitekorpsen van het leger.

Veel deelnemers in het tentenkamp waren van mening dat de actie geweldloos zou moeten verlopen. Ook in de brochures van de Gelderse groepen wordt gezegd dat zij niet voor geweld kiezen. Anderzijds vinden ze dat je niet meer voor de ME opzij kan gaan. BAN wordt onder meer bekritiseerd omdat haar geweldloze houding haar acties nogal onschuldig maakt. De geweldsdiskussie wordt overigens niet graag aangegaan omdat 'de discussie over het wel of niet toepassen van (totale) geweldloosheid de discussie over de werkelijke problemen gaat overheersen en de aandacht daarvoor in de weg staat' (1).

Hoe het combineren van geweldloos-willen-zijn en je-niet-laten-slaan-of-opzij-zetten te werk zal gaan is nog niet duidelijk. Er is alleen een brochure uitgegeven over de bezetting van het bouwterrein te Seabrook (VS) van april 1977. Als voorbeeld kan dit verslag tot misverstanden aanleiding geven. Dit ondanks de in het voorwoord door de AKB gemaakte relativeringen:

- Bij Seabrook ging het om een geplande centrale; in ons geval betreft het een terrein van een draaiende centrale
- de ontwikkelingen in de AKB, daar en hier zullen ongetwijfeld verschillen vertonen met betrekking tot strategie, aktievormen, e.d.
- het karakter van de Seabrookactie staat in het teken van geweldloosheid, dit is in principe ook onze opzet, maar het is de vraag of we in oktober iedere vorm van geweld en konfrontatie uit de weg kunnen en willen gaan' (2)

In de brochure wordt het beeld gegeven van een geslaagde actie om een terrein te bezetten. De reeds aanwezige politie liet dit gebeuren om daarna de mensen één voor één te arresteren. De demonstranten hadden zich zeer goed voorbereid, werkten samen in kleine hechte groepen en waren getraind in geweldloze actie. De hele actie, inclusief de nasleep (1415 arrestanten brachten het rechtssysteem op tilt) werd door de organisatoren als een succes beschouwd. Niet in de brochure vermeld staat dat er vorig jaar een nieuwe bezettingspoging vrijdeld is. 300 agenten hielden met gemak 3000 goed getrainde bezetters tegen. Belangrijker is dat een erg positief verslag van Seabrook-77 niet gevolgd wordt door enige vertaling naar de Nederlandse situatie. Belangrijke aspecten hadden daarin moeten zijn:

- de Amerikaanse acties dienden vooral als pogingen om een AKB op poten te zetten, terwijl die in Nederland reeds bestaat. Hier gaat het niet zozeer meer om belangstelling voor het probleem te wekken maar om *politieke veranderingen* af te dwingen.
- de acties in Seabrook werden volgens een strak schema georganiseerd met mensen die zich op een geweldloosheidsstandpunt stelden. In Dodewaard zal dat, gezien de

opvattingen van de organisatoren, toch veel meer aan de eigen inzichten van de minder goed voorbereide, demonstrant overgelaten worden. Het beheersen van een konfrontatie met de politie zal heel moeilijk blijken.

Als de vlam in de pan slaat zullen veel mensen meedoen aan het bevechten van de ME, ook al waren ze dat eigenlijk niet van plan. De organisatoren zouden zich daar dan onmogelijk meer van kunnen distancieren. Wiegel heeft bij de kroningsvoorbereidingen uitvoerig al duidelijk laten zien ons rauw te lusten. Zijn verkiezingscampagne zal niet liberaal, maar een van orde-en-gezag zijn. Een slagveld bij Dodewaard komt in zijn kraam te pas.

WAAR MOET DAT HEEN?

Een directe actie als voorgesteld door de Gelderse groepen heeft vele risico's. De populariteit ervan heeft te maken met het schijnbare uitblijven van resultaat na grote demonstraties en andere massa-actie. Behalve BAN-acties en de Dodewaard-bezetting is ook de giro-actie van Aktie Strohalm een voorbeeld. Deze laatste actie onderscheidt zich overigens van de andere doordat hier heel sterk gewerkt wordt naar deelname van de voorheen niet actieve delen van de Nederlandse bevolking die achter de standpunten van de AKB staan. Tevens is de actie zeer geschikt die mensen op een directe manier te betrekken bij de discussie over energie.

Direkte acties kunnen een aanvulling zijn op massa-mobilisatie, ze kunnen ze niet vervangen. Afgezien van de vraag of dergelijke acties tot frustraties leiden bij de activisten, kunnen de methodes de steun van maatschappelijke organisaties aan de anti-kernenergiestrijd moeilijker maken, als die organisaties die methoden afwijzen.

Veel PSPers zullen zich aangetrokken voelen tot de Dodewaard-actie. Veel PSPers ook zullen deze aktievorm minder verstandig vinden. We zullen als partij tot een gezamenlijk standpunt moeten komen, want we staan midden in de anti-kernenergiestrijd. De discussie over de strategie van de PSP, over de samenwerking van links en de rol van buitenparlementaire actie is al in volle gang. De discussie over de bezettingsactie moet deze elementen bevatten. Ik stel voor de komende maanden in afdelingen, via Ongenogen enz. deze actie te bediskussieren. Mocht deze oproep aanleiding zijn tot voldoende reactie, dan kunnen we in september of oktober een speciale bijeenkomst daar aan wijden.

JOHN HONTELEZ

1. 'Dodewaard Gáát Dicht!' Uitgave van de samenwerkende Gelderse stroomgroepen en energiekomitees, blz 35
2. 'Van protest naar verzet!' Stroomgroep Stop Kernenergie Arnhem blz 1.

Geen kernenergie nou door giroblauw

Onder deze leus is Aktie Strohalm een actie gestart om de kerncentrale te Dodewaard dicht te krijgen. De centrale te Dodewaard is het gezamenlijke bezit van de elektriciteitsbedrijven. Al deze bedrijven zijn in handen van overheden. Die overheden zouden dus in de direktie van Dodewaard kunnen bevorderen dat de kerncentrale dicht gaat. De gemeenteraad van Amsterdam heeft al zo'n motie aangenomen. De overige elektriciteitsbedrijven hebben tot nu toe een dergelijke stap nog niet willen zetten.

De actie van Strohalm is bedoeld om, als het politiek niet voor elkaar te krijgen blijkt het elektriciteitsbedrijf zo ver te krijgen dat het z'n medewerking aan Dodewaard stopt, dit via de administratieve weg te proberen.

Elektriciteit wordt momenteel d.m.v. machtelingen of akseptgiro's betaald. Deelnemers aan de actie doen dit niet langer. Zij betalen met hun eigen blauwe girokaarten (of eventueel kontant aan het kantoor). De veelal sterk geautomatiseerde verwerking laat een dergelijke verandering niet toe. Vertraging, chaos en onkosten

zijn het gevolg. Een begeleidende brief en actie moeten het elektriciteitsbedrijf duidelijk maken waarom de administratie gesaboteerd wordt: Dodewaard moet dicht, er moet een ander energiebeleid komen! Eventueel krijgt de actie later een tweede fase. De mensen betalen hun rekening dan in twee keer.

Aktie Strohalm voert deze actie niet zelf uit. De groep hoopt dat energiekomitees, wereldwinkels, buurtkomitees het idee over nemen. Afgeraden wordt zo maar direkt te starten. Koördinatie binnen het gebied van een bedrijf is vereist. Wijken en/of steden moeten intensief bewerkt worden. Door de mensen persoonlijk te benaderen en later de akseptgiro's eventueel nog op te halen kan een goed contact tussen deelnemers en activisten ontstaan. Het kan een model zijn om grotere actiebereidheid onder de bevolking te bevorderen. Veel plaatselijke groepen ook zullen hun aantal en actie-ervaring zien groeien.

Aktie Strohalm heeft ook standaardpamfletten e.d. gemaakt. Adres: Oudegracht 42 te Utrecht, 030 - 314314.

Het democratisch recht van applaus

Het CPN-kongres maakt op een buitenstaander meer de indruk van een langere manifestatie dan van een besluitvormend orgaan van een partij. Geen stemmingen over amendementen, zoals die op kongressen van andere partijen de deelnemenden de nodige lichaamsbeweging geven. Op CPN-kongressen wordt dat gekompenseerd door het veelvuldige gebruik van 'het democratisch recht van applaus', zoals de voorzitter het uitdrukte.

Stemmingen vinden alleen plaats over een totale tekst; die worden unaniem aangenomen. Op dit kongres was er bij een van de vier resoluties één tegenstem. Een zeldzame gebeurtenis, want zo iets was sinds 1958 niet meer voorgevallen.

Brengt de CPN een nieuw geluid? Wat wordt het met de 'flirt van de CPN naar de PPR en PSP', zoals een regionaal dagblad een passage in het kongresvoorstel beschreef. Dat waren vragen waarmee enkele PSP-partijbestuurders naar het driedaagse 27e kongres van de CPN togen.

UITTREDEN UIT DE NAVO

Ook binnen de CPN gaan steeds meer stemmen op om de partij zich éénduidig vóór uittreden uit de NAVO uit te laten spreken. In deze is de opstelling van de CPN altijd nogal dubbelzinnig geweest. Aan kritiek op de NAVO heeft het nooit ontbroken. Bij de goedkeuring van het oprichtingsverdrag van de NAVO stemden de kommunisten in het parlement tegen. Later werd dat wat minder duidelijk. Met nogal vreemde redeneringen stemde de CPN in 1968 en 1976 nog tegen moties van Van der Spek, waarin gevraagd werd om uittreden uit de NAVO. In voorstellen van het partijbestuur werden op dit punt ook geen duidelijke uitspraken gedaan. De gewijzigde versie bevat onder het kopje 'doelinden in de strijd voor de vrede' het punt: 'stappen om Nederland vrij te maken van de NAVO, met als uiteindelijk doel de opheffing van de militaire blokken'. Een duidelijke verscherping van standpunt, waaraan een pittige discussie vooraf is gegaan. Op 10 mei jongstleden nam het kongres van het ANJV de in de PSP zeer bekende leus *Nederland uit de NAVO, de NAVO uit Nederland* over. De verslaggever van de Waarheid liet in het verslag daar nog strijdvaardig op volgen: 'Maar zeker is dat het laatste woord daarover nog niet gezegd is. Die discussie zal de komende week binnen de afdelingen verder worden gevoerd en weer terugkomen op het buitengewone congres.' Voor een democratisch centralist toch een wat merkwaardig standpunt. Als het kongres eenmaal besloten heeft, pleegt bij hen de uitvoering van zo'n besluit uitsluitend aan de orde te zijn.

GAAT DE FLIRT NIET DOOR?

In de toelichting bij de kongresvoorstellen van begin april schreef Henk Hoekstra: 'Een volgend punt betreft de verhoudingen van onze partij tot de PPR en de PSP. In een aantal concrete kwesties is in de afgelopen periode samenwerking met deze partijen tot stand gekomen. Dat betref vrijwel nooit acties op sociaal-economisch gebied, waar de PSP en PPR het laten afweten, maar wel in vredesstrijd en in acties voor democratische rechten. Het is nodig te bestuderen of op grondslag van overeenstemming op een aantal hoofdpunten een verdere samenwerking gestalte kan krijgen. Hoe dat moet gebeuren, dient verder te worden uitgewerkt.' In sommige persorganen

werd dit begrepen als een flirt met de PPR en PSP. Het strategische punt achter deze passage is zeer interessant: door een versterkte opstelling van de drie kleine linkse partijen de PvdA onder druk zetten om een links(er) beleid te voeren. De PPR heeft bij ons weten geen reactie gegeven. Een specifieke samenwerking met CPN en PSP lijkt daar niet zo bespreekbaar. Het partijbestuur van de PSP heeft het CPN-bestuur gevraagd om eens informeel van gedachte te wisselen 'over vraagstukken die van gemeenschappelijk belang zijn'.

Binnen de CPN heeft de suggestie van Henk Hoekstra blijkbaar niet veel weerklank gevonden. In de discussiebijdragen in de Waarheid ging slechts één persoon erop in, op het kongres helemaal niemand. In de kongresuitspraken of in de toch uitgebreide openingsrede van Henk Hoekstra is dit idee dan ook niet terug te vinden. Al-

Nazdrowje! - CPN-kongres met gast uit de Sowjet-Unie Vadim Zagladin, eerste adjunct-hoofd van de internationale afdeling van het Centrale Komitee in Moskou

Foto: Paul Babeliowsky

leen werd de eensgezinde opstelling van CPN, PPR en PSP bij de onderhandelingen over de aktie tegen de F-16 in de discussie vermeld. Maar in z'n totaal lijkt dit idee ondergesneeuwd in de slagzinnen over een 'progressieve meerderheid' en een hernieuwde oproep tot vorming van aktiekomitees.

PROGRESSIEVE MEERDERHEID

Centraal in het CPN-verhaal staat de progressieve meerderheidsvorming. Hoewel dit ook al in maart '79 naar voren werd gebracht, moet het nog verder uitgewerkt worden. Voorlopig blijft het onduidelijk hoe de CPN die precies tot stand ziet komen. Vanuit de vele akties op deelterrinen wordt gesproken van een 'samenballing van oppositie'. Om deze te laten leiden tot een verandering in de Nederlandse politiek, een verandering van de regering en van de regeringspolitiek, deed het kongres 'een beroep op leden, kaders en bestuurders, in de eerste plaats van PvdA, PPR en PSP, en op progressieve groeperingen en personen elders, om deze progressieve meerderheid waar ook maar mogelijk tot stand te brengen, in acties, in steden, buurten, en dorpen, gemeenteraden, in het parlement.' Vooral onduidelijk is hoe men zich dit op parlementair nivo voorstelt. Samenwerking met de sociaal-demokraten zal toch niet tot stand komen als men gerechtvaardigde kritiek op de opstelling van de PvdA blijft doen vergezellen van beschuldigingen over 'rabiāt anti-communisme, dat ook in de PvdA aanwezig is, bij de opvolgers van Drees, van der Stoep, Stemerlink, en vul maar in', zoals Hoekstra in de slotrede stelde. Wie in het woordenboek dan even rabiāt opzoekt en ziet dat dit is afgeleid van rabijs, hondsdolheid, zal beseffen dat de verhoudingen weer eens volkomen zoek zijn.

Over D'66 - voorlopig voor een parlementaire meerderheid van progressieve krachten getalsmatig onmisbaar - is een typisch stilzwijgen ontstaan. Op het kongres geen uitnodigingen naar die kant, ook geen kritiek. In de stukken van april heette het nog dat bij progressieve meerderheidsvorming 'ook groepen uit confessionele kring en uit D'66 betrokken horen te zijn. Het optreden van dissidenten in het CDA en de ontwikkelingen rond D'66 wijzen immers op een afkalving van driestromen-land.'

Gezien het huidige stilzwijgen is men op dit punt bezig met uitwerking van ideeën of worden de ontwikkelingen afgewacht.

AKTIE

Buiten elke discussie is de lijn om te werken met aktiekomitees. Vanuit andere linkse partijen, met name PvdA en PSP, bestaat hierop als kritiek dat bij de opzet die kommunisten hierbij kiezen, voor andersgezinden in deze akties geen mogelijkheid bestaat om mee te denken, praten en beslissen over inhoud en opzet van de akties.

Door CPN-(st)ers in een sleutelpositie te zetten, eerst alles uit te werken en dan pas anderen erbij te betrekken hebben andere aktievoerenden in feite weinig te zeggen over hun eigen aktie. Dit door de CPN al veel en lang beproefde recept

heeft al menige aktie verzwakt, omdat ze een CPN-stempel krijgt en omdat mensen, die minder op hebben met de praktijk van het democratisch centralisme, afhaken. Opmerkelijk blijft dat men zich daar binnen de CPN geen rekening geeft. Ook dissidente geluiden, die er in de discussie vooraf en op het kongres zelf waren, lieten dit punt liggen. Alleen op het claimen van akties door de CPN kwam kritiek.

Kritiek vanuit andere partijen op deze werkwijze wordt afgedaan met anti-kommunisme. Bij de organisatie van het Volkskongres in Groningen was die er bijvoorbeeld. Maar in de *Waarheid* van 9 mei heet het in de bijdrage van partijbestuurders Lameris dat 'binnen de PvdA, PSP en PPR anti-kommunistische discussies ondersteuning van het Volkskongres belemmerden'. Terughoudendheid van PvdA en PSP bij de deelname aan de demonstratie van 21 juni vorig jaar - ingegeven door onvrede met de werkwijze van kommunisten in de Bestek-moet-van-de-baan-komitees - wordt afgedaan als sektarisme. Nu is er best iets te zeggen voor deelname aan zo'n aktie en over die gerechtvaardigde bezwaren heen te stappen. Maar eerst de akties naar je hand zetten en ze te claimen en vervolgens mensen die zich daarom terughoudend opstellen van sektarisme te beschuldigen is de zaak op de kop zetten.

Met name in de sociaal-ekonomische strijd wordt de oprichting van aktiekomitees tot kern van strategie gemaakt. Het sterke punt van deze aktiekomitees is dat ze gemakkelijker de ongeorganiseerden bij de aktie kunnen betrekken. Dat is in een land als Nederland met zijn lage graad van organisatie van groot belang. Maar het kan niet uitblijven dat er spanningen met de vakbeweging ontstaan als deze aktiekomitees ook gebruikt worden om de CPN-lijn door te zetten, ook als daar op ledenvergaderingen van de vakbonden geen meerderheid voor is. De verhouding van de CPN tot de grote organisaties van de arbeidersbeweging, de vakbonden in de FNV en de PvdA, is en blijft problematisch. Als van oudsher wordt er geroemd op de strijdbare basis van deze organisatie en afgegeven op de slappe, met rechts meegaande opstelling van de leidingen. Die top moest daarbij vaak ware scheldkanonnades doorstaan, maar de laatste jaren is de toon wat zakelijker geworden. Een ouderwetse afgevaardigde op het jongste kongres heeft nog over sociaal-demokratische leiders, die niet te vertrouwen zijn en die bij de arbeidersbeweging horen als vlooiën bij een hond. Maar wanneer ook hij ver over zijn spreektijd heen is, wordt hij door de voorzitter op zijn plaats gezet met *Hè, kerel, de bokma staat koud*.

Nu is de kritiek op de leiding van FNV en PvdA met duidelijke voorbeelden te onderstrepen, maar men kan er niet aan voorbij gaan dat er ook binnen de leiding van die organisaties meningsverschillen bestaan, zoals dat heel gebruikelijk is in democratische organisaties. Maar de grootste tekortkoming in de verhalen over top en basis ligt toch wel in de eenduidige positieve beoordeling van de basis. Hoe massaal de akties soms ook zijn, men mag niet blind zijn voor het feit dat er 'bij de basis' veel mensen overtuigd

27ste CPN-kongres, Fré Meis

Foto: Paul Babeliowsky

zijn van de noodzaak van een bezuinigingspolitiek. Als er ook kritiek kan zijn op de opstelling van de FNV-leiding na de akties van 4 en 20 maart tegen de loonmaatregel, links kan er toch niet onderuit dat die akties niet die weerklank en reaktie hebben gehad bij de mensen die we gehoopt hadden. En die onvoldoende strijdbaarheid was er ook toen de FNV er met alle macht aan trok. Dat gegeven moet bij links besproken worden, eerder dan alles af te schuiven op een zwakke opstelling van de leiding. Dat is nodig, juist omdat het geen gegeven mag blijven.

VROUWENGROEPEN: NOG NIET

Onder invloed van de vrouwenbeweging heeft ook binnen de CPN de bevrijding van de vrouw meer aandacht gekregen. Dat gaat ook in de CPN niet zonder slag of stoot, net zomin als in andere organisaties. De wijzigingen in de ontwerp-resoluties betreffen voor een belangrijk deel toevoegingen over de vrouwenstrijd. In de resolutie 'voor een sterke CPN' werd toegevoegd: 'De partij beschouwt de strijd voor de bevrijding van vrouwen als een wezenlijk en integraal bestanddeel van haar strijd. Zij is solidair met de strijd die vrouwen en vrouwenorganisaties op tal van terreinen voeren tegen discriminatie en onderdrukking. Nog bestaande belemmeringen die het vrouwen moeilijk maken om hun volle aandeel te leveren aan de ontplooiing van de partij-activiteiten dienen te worden weggenomen.' Het was een pijnlijk moment tijdens het kongres toen de resolutiekommissie rapporteerde dat ze niet bereid was een voorstel over te nemen dat vrouwengroepen binnen de CPN nadrukkelijk mogelijk maakte. Dat werd overigens nogal fel beargumenteerd met de redenering als zou dat de resolutie onevenwichtig maken en dat er nog veel meer groepen waren die dan genoemd zouden moeten worden. De ene tegenstem tegen deze resolutie zal wel door dit niet overnemen ingegeven zijn. Vanuit verschillende kanten was er aangedrongen op de mogelijkheid om vrouwengroepen te starten, om vrouwen in de gelegenheid te stellen ervaringen uit te wisselen en om discussies in de partij over vrouwenzaken voor te bereiden. In Delft en Den Haag bestaan zo'n vrouwengroepen al, maar kennelijk gaat dit toch te zeer tegen de oude organisatiebeginselen in om

door een kongres gesanktionerd te worden. Bij het ANJV ligt het niet anders. In de *Waarheid* werd openlijk gesproken over een dreigende splitsing 'als er een speciale meidencommissie aan het werk gaat voor de specifieke eisen van meisjes.' Daarentegen werd er op het CPN-kongres veel nadruk op gelegd dat meer vrouwen in de verschillende besturen op diverse nivo's moeten komen. In het nieuwe partijbestuur zitten veertien vrouwen. Dat is 19 procent, hoger dan in menig bestuur van linkse organisaties.

KRITISCHE GELUIDEN

In de pers is nogal wat aandacht besteed aan het open karakter van de discussie in de CPN. Inderdaad is die sinds het vorig kongres duidelijk verbeterd: in de discussiebijdragen in de *Waarheid* en op het kongres waren ook kritische stukken te lezen. Vaak betreffen deze de nieuwe thema's van links, zoals het bij de CPN heet: energiepolitiek, feminisme, derde wereld en automatisering. Over deze terreinen deed het kongres geen nieuwe uitspraken. In de discussie werden er wel interessante bijdragen geleverd, die uiteraard elkaar op onderdelen tegenspreken. Over de verhouding vrouwenstrijd en klassenstrijd bijvoorbeeld. Naast pleidooien voor een autonome strijd tegen het patriërchaat tref je bijdragen waarin de vrouwenstrijd als onderdeel van de klassenstrijd wordt gezien en vrouwenonderdrukking als een afgeleide van de kapitalistische uitbuiting.

Kritische geluiden waren er ook over het interne partijleven. De *Volkskrant*lezert(es) kreeg op 3 mei al een voorproefje bij het ontbijt. Twee Groningse distriktbestuurders van de CPN plaatsten in die krant een artikel over de kongresvoorstellen. Voor de partij overigens voldoende reden om er inhoudelijk niet op te reageren. Over het interne partijleven stelden zij: 'Daar waar in de geest van deze besluiten en voornemens (van het vorig kongres - FJ) is opgetreden in partijafdelingen en districten, is vaak vanuit de leiding botweg ingegrepen, waarbij disciplineren van de discussie en meningsvorming vaak zeer ver ging.' Op het kongres waren er meer kritische geluiden te horen. Een Amsterdamse afgevaardigde pleitte voor duidelijke, vastgelegde, algemeen be-

DE SKELETEN IN DE TUIN VAN PROFESSOR DUBOIS

Dat Prof. Eugène Dubois, de eminente ontdekker van fossiele mensensoorten als de *Phithecanthropus erectus* en de *Wadjakmens*, in het stuk bos achter zijn huis in Heythuizen skeletten begroef, staat tot op de dag van vandaag voor iedereen in de omgeving als een paal boven water. Nog steeds zal geen mens het in zijn hoofd halen dat wat te kuieren, zeker niet de bejaarden van het rusthuis 'De Bedelaar', dat thans gevestigd is in het huis van de geleerde. Een ideale plaats om iets te verbergen.

De reusachtige wapenvoorraad die daar op 4 april j.l. bij toeval werd aangetroffen, leidde bij de autoriteiten tot paniek, gevolgd door een geheimzinnig stilzwijgen. Kamervragen van Fred van der Spek werden niet beantwoord, omdat, aldus defensie-minister Scholten, *'het verstrekken van de verlangde inlichtingen door ons strijdig wordt geoordeeld met het belang van de Staat.'*

Heythuizen (bij Roermond) maakt anders wel rare dingen mee. Eerst die Dubois, al is dat meer dan 40 jaar geleden, dan die wapenvondst en vervolgens, op 6 juni j.l., ook nog eens episch centrum van één van de drie aardbevingen die we hier per eeuw meemaken. Maar dit terzijde.

De aangetroffen wapenvoorraad kan beslist geen kinderwerk genoemd worden. Twintig aluminium kisten met elk 4 pistolen van Belgische makelij en een machinegeweer, plus enkele kisten met springstof en een machinegeweer. Alles gloednieuw en voorzien van het nodige onderhoudsmateriaal en bijpassende munitie. De mysterieuze wapenvondst was gedaan door een paar 'detector-amateurs', en dat in een gebied, waar nog veel sporen van de Tweede Wereldoorlog te vinden zijn, snel aan populariteit winnend tijdverdrijf, gestimuleerd door de detectorhandel, die de benodigde apparaten reeds voor f80,- op de markt brengt. De amateurs waren eerst zelf gaan graven, maar schrokken zo van de grote hoeveelheid kisten dat ze de rijkspolitie waarschuwden.

Het *Limburgs Dagblad*, dat zich in de dagen volgend op deze ontdekking, als een spannende feuilleton laat lezen, ontpopt zich als een regionale Washington Post. Terwijl de autoriteiten

met de mond vol tanden staan en ook werkelijk niet weten wat ze hiermee aanmoeten, komt dit blad bijna dagelijks met een stroom van nieuwe onthullingen. De voorraad zou toereikend zijn om ongeveer 100 tot 150 man tot de tanden te bewapenen. De springstoffen zijn geschikt voor het opblazen van de meest uiteenlopende doelen, die rondom de vindplaats dan ook aanwezig zijn: wegen, vaarwegen, een verkeers- en een spoorbrug en een elektriciteitscentrale.

'Insiders zijn van mening', aldus het *Limburgs Dagblad* op 10 april, *'dat de wapens bedoeld zijn geweest om indien nodig acties te ondernemen tegen voor een frontlinie gelande valschermtroepen als de normale wapenvoorraden niet meer kunnen worden aangesproken: om na een snelle bezetting door een eventuele aanvaller guerilla- of partisaneneenheden te kunnen bewapenen of om opstanden te kunnen onderdrukken als daarvoor het leger niet meer kan worden aangesproken'*.

Een week later meldt het blad: *'Insiders vrezen dat over de wapenvondst geen informatie zal worden gegeven omdat die in nauwe relatie staat met het werk van binnen- en buitenlandse civiele en militaire veiligheidsdiensten. Er zouden volgens hen nog een stuk of wat van deze geheime wapendepots in stand worden gehouden. De au-*

toriteiten in ons land die daarvan op de hoogte zijn, zijn op de vingers van één hand te tellen.'

Informatie wordt inderdaad niet gegeven. De voorraad gaat voor onderzoek naar de Explosieven-Opruimingsdienst te Culemborg en wordt vervolgens in handen gesteld van de 'Groep bijzondere onderzoeken' van de Marechaussee. Nadat politie- en justitiewoordvoerders aanvankelijk hadden geopperd dat het om een restant uit de Tweede Wereldoorlog zou gaan, wordt het alle instanties verboden nog enige mededeling te doen. Alleen Defensie is daartoe gemachtigd, maar zwijgt eveneens. Zelfs 12 dagen na de vondst zegt Defensievoorlichter Van Nieuwenburg dat in verband met de stand van het onderzoek geen informatie kan worden verstrekt en dat nog niet te voorzien is wanneer dat onderzoek zal zijn afgerond. Het *Limburgs Dagblad* op 17 april: *'Het uitblijven van onderzoeksresultaten is in defensiekringen ook als een verrassing ervaren. De duidelijkheid zal wel moeten worden verkregen doordat politici vragen aan de minister zullen stellen, meent men daar'*.

Die duidelijkheid is er nog altijd niet. 'Staatsveiligheid' staat dat in de weg, aldus de regering op 14 mei j.l. in antwoord op vragen van Van der Spek, onder verwijzing naar art. 104 van de Grondwet, waarin staat dat dat mag. Zelfs vragen als 'Aan wie behoort de grond waarin deze voorraad is ontdekt? Is dit gebied voor iedereen toegankelijk?' worden niet beantwoord. Toch zijn dit vragen die in het betrokken gebied, maar ook elders, vanuit een grote ongerustheid worden gesteld. Hoeveel van dit soort wapenvorraden zitten er in de grond? Door wie kunnen ze gebruikt worden, en tegen wie? Hoe gemakkelijk kunnen ze ontdekt worden met behulp van detectors en op een lokatie van veel opblaasbare vitale objecten? Wie bewaakt ze, wie is er verantwoordelijk voor?

Opvallend is dat de, in dit soort vertrouwelijke zaken gebruikelijke toezegging dat met de Vaste Kamercommissie voor de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten zal worden overlegd, in het antwoord van de minister ontbreekt. Blijkbaar mag zelfs deze besloten commissie, bestaande uit de fractievoorzitters van de grootste partijen, de feiten niet kennen.

Op het moment dat U dit leest heeft ondertussen in de Tweede Kamer een spoeddebat plaats gevonden om de regering alsnog te bewegen hierover een verklaring af te leggen. Dat minister Scholten die dan heeft gegeven is niet waarschijnlijk. Zelfs over niet-geheime zaken kan hij al heel moeilijk doen. Wel is inmiddels bekend of de Tweede Kamer in meerderheid akkoord gaat met deze bedenkelijke geheimzinnigheid, waarin het 'Staatsbelang' zich zo duidelijk stelt tegenover de belangen van de bevolking. Is dat het geval, dan is de hoop gevestigd op het Amerikaanse Congres dat over het algemeen zich minder gemakkelijk pleegt neer te leggen bij het achterhouden van informatie. Maar dat zou dan ook het enige voordeel zijn, van de eventuele betrokkenheid van de CIA.

VERVOLG VAN PAG 17

kende regels voor het kongresverloop als vervanging voor de nu geldende ongeschreven regels. Volgens deze afgevaardigde wordt nu de discussie onderdrukt doordat er allerlei normen zijn waar iedereen zich aan te houden heeft: dat je geen schriftelijke voorstellen op ledenvergaderingen indient, dat je geen stemming vraagt als je voorstel niet wordt overgenomen, dat je vrijwel niets weet van discussie in andere distrikten. Toch jammer dat zo'n bijdrage aan de discussie bij het verslag in de Waarheid tot een betekenisloos zinnetje wordt teruggebracht.

Een punt dat bij meerdere afgevaardigden terugkwam was de vraag naar meer studie over de geschiedenis van de CPN tijdens de Koude Oorlog. Ook werd het tijd gevonden voor herroeping van het kongresbesluit van 1958, waarbij de opstelling van de CPN en CPN-ers tijdens de Tweede Wereld Oorlog bij besluit werden vastgelegd.

Al met al levert de CPN het beeld op van een partij, waar wel enige beweging in zit, maar waar de oude vormen en gedachten voorlopig nog een hele tijd gehandhaafd worden. Als men binnen de CPN spreekt over teveel vijanden en te weinig vrienden van de CPN, dan moet zich ook realiseren dat men het die vrienden niet altijd even gemakkelijk maakt. Als je Hoekstra in zijn slotrede de retorische vraag hoort stellen *'Door wie voelen wij ons aangesproken als het gaat om eerlijke open dialoog en kritiek?'* en door hem beantwoorden met *'Door hen die een sterkere CPN wensen'*, dan kan dat misschien een goede basis voor discussie zijn op een bijeenkomst voor nieuwe CPN-leden. Maar voor een 'eerlijke, open dialoog' tussen linkse mensen uit verschillende partijen kan het dat toch niet zijn.

REKENSOMMETJE

De PSP in de Westelijke Mijnstreek heeft bij de gemeenteraden van Sittard en Geleen een uitvoerig initiatiefvoorstel ingediend waarin maatregelen worden voorgesteld om de leegstand van woonruimte daadwerkelijk aan te pakken. Op het initiatiefvoorstel wordt er op gewezen dat de woningnood alleen daadwerkelijk is op te lossen door de bouw van nieuwe en betaalbare woningen in de sociale sektor met speciale prioriteit voor de bouw van eenheden voor één- en tweepersoonshuishoudens.

Zolang echter het CDA/VVD kabinet niet voldoende geld wenst beschikbaar te stellen voor sociale woningbouw is het meer dan ooit noodzakelijk dat de beschikbare woonruimte zo optimaal mogelijk wordt benut. Het is onaanvaardbaar dat in tijden van woningnood nog zoveel woonruimte leeg staat.

Het is dan ook niet verwonderlijk dat woningzoekenden overgaan tot kraakacties, ook in Limburg neemt deze vorm van verzet toe.

In het initiatiefvoorstel wordt gekonstateerd dat kraken de uitkomst is van het eenvoudige rekensommetje: woningnood x leegstand is kraken.

WOONRUIMTEWET

In de woonruimtetwet van 1947 is de mogelijkheid voor gemeentebesturen opgenomen om voor 'een doelmatige verdeling van woonruimte' leegstaande woonruimte te vorderen.

De PSP heeft ook in het ontwerp verkiezingsprogramma gewezen op de noodzaak van vorderen en bepleit zelfs ruimere wettelijke mogelijkheden. Nu is in de loop van de zestiger jaren de illusie gegroeid dat vorderen niet meer nodig zou zijn omdat de oplossing van de woningnood steeds dichterbij zou komen.

In grote delen van het land heeft men dan ook

de woonruimtetwet buiten werking gesteld in het kader van de huurliberalisatie.

De laatste jaren is de woningnood in deze geliberaliseerde gebieden echter sterk toegenomen. De illusie dat alles opgelost zou worden door de woningmarkt over te laten aan het vrije spel der maatschappelijke krachten blijkt, zoals alle illusies, op drijfzand te zijn gebouwd. In luchtkastelen kunnen woningzoekenden niet wonen.

De PSP heeft in het initiatiefvoorstel aan de gemeenteraad gewezen op de toenemende woningnood en haar gevolgen, de gerechtvaardigde kraakacties en de wettelijke mogelijkheden die de woonruimtetwet aan gemeentebesturen verschaft om woonruimte te vorderen. In het voorstel wordt aan de gemeentebesturen gevraagd om bij de kroon een verzoek in te dienen om de woonruimtetwet van 1947 voor wat betreft de vorderingsbepalingen weer van toepassing te verklaren. We wijzen op die mogelijkheid welke door de gemeente Maastricht in 1979 met succes is toegepast. (Al doet daar het CDA/PvdA Kollege niets mee).

Als de kroon gunstig beslist dient volgens de PSP de gemeente onmiddellijk een aanvang te maken met een actief vorderingsbeleid.

Verder stellen we voor een gemeentelijk telefoonnummer te openen waar de bevolking melding kan maken van leegstaande woonruimte, winkels, bedrijfsgebouwen etc. Op deze wijze kan men de bevolking actief inschakelen om leegstand te melden. We vragen de gemeenteraden verder om regelmatig in de raad een debat te voeren over de voortgang in het vorderingsbeleid.

Op deze wijze kunnen gemeentebesturen daadwerkelijk iets doen aan het oplossen van de woningnood. Gezien het feit dat de PSP in de betreffende gemeenteraden nog niet vertegenwoor-

digd is hebben we geen invloed op de afhandeling van ons initiatiefvoorstel.

Door het voorstel via de publiciteit onder ieders aandacht te brengen kunnen de gemeenteraden er niet omheen er een standpunt over te bepalen. We merken verder op dat, los van het feit wie het voorstel indient, de inhoud ervan dik de moeite waard is om volwaardig behandeld te worden.

De PSP afdelingen in gebieden waar de woonruimtetwet ook buiten werking is gesteld en waar leegstand voorkomt is het wellicht ook een mogelijkheid om het gemeentebestuur onder druk te zetten.

Het initiatiefvoorstel is verkrijgbaar door f 1,50 over te maken op giro: 310 79 87 t.n.v. Margriet Dirx te Geleen o.v.v.: 'vorderingsvoorstel'.

JAN MUYTJENS

KONGRES

Binnenkort verschijnt het uitgebreide verslag van het kongres van de PSP van 1 en 2 december 1979. In dit verslag staan alle besluiten en tevens letterlijke weergave van de discussie over de status van het strategiestuk. Verder de stemuitslagen, de openingsrede van Lambert Meertens evenals zijn slotrede.

Zeker met het oog op de toekomstige discussie over de strategie van de PSP zal dit verslag interessant zijn om na te lezen.

In verband met de bepaling van de oplage van dit verslag moet er van tevoren besteld worden. Dat kan door overmaking van f3,- (incl. verzendkosten) op postgiro 194 240 t.n.v. PSP/Amsterdam met vermelding van *kongresverslag*.

Eind juni/begin juli krijgt u het verslag dan toegezonden.

Winst in de groeikernen

Bij tussentijdse gemeenteraadsverkiezingen in Purmerend op 21 mei heeft de PSP de raadszetel teruggewonnen die in 1978 verloren was gegaan. Purmerend is aangewezen als groeikern, maar een deel van de uitbreidingsplannen is al gerealiseerd op het grondgebied van de gemeente IJpendam. In de toekomst wordt ook een deel van de Purmer bebouwd, gedeeltelijk behorend tot de gemeenten IJpendam en Edam-Volendam. Door de grenswijzigingen, die al dit grondgebied binnen de gemeente Purmerend moeten brengen, waren nieuwe verkiezingen noodzakelijk geworden. Ruim 4000 inwoners uit de nieuwbouwwijk De Gors verhuisden zo van IJpendam naar Purmerend.

In de PSP-kampagne stonden huisvesting, welzijnswerk en jongerenbeleid centraal.

Zoals in vergelijkbare snelgroeïende gemeenten doen zich in Purmerend op deze punten problemen voor. Na twee jaar afwezigheid uit de raad moet nu zelfs het gemeentebestuur de PSP weer erkennen als officiële politieke kracht. Lijstaanvoerder *Chris Zandvoort*, die ook tussen 1974 en 1978 in de raad zat, kan zijn plaats daar weer innemen, dankzij de 556 stemmen, (3,6 perc.) die op de PSP werden uitgebracht. Van de andere partijen verloor de PPR een zetel (van 2 naar 1)

en legde D'66 beslag op de twee zetels waarmee de raad werd uitgebreid (van 2 naar 4). De overige partijen behielden hetzelfde aantal zetels. De opkomst was slechts 60 perc.

WIJKRADEN

Op dezelfde dag werden in Zaanstad wijkraadsverkiezingen gehouden in vier delen van deze gemeente: Krommenie, Assendelft, Koog-Zaandijk en Westzaan.

Kenmerkend bij deze verkiezingen was de lage opkomst: gemiddeld maar 40 perc. De laatste keer, in 1975-76, was dat nog zo'n 55 perc.

De wijkraden in Zaanstad hadden tamelijk uitgebreide bevoegdheden. Dit jaar heeft de meerderheid van de gemeenteraad van Zaanstad (PvdA, VVD en CPN) echter aan B & W de bevoegdheid gegeven om besluiten van de wijkraden te schorsen en eventueel te vernietigen. Hierdoor is aan de decentralisatie nogal wat kracht ontnomen, terwijl juist in Zaanstad de wijkraden voor betrekkelijk succesvol doorgingen, mede omdat ze beschouwd waren als een voortzetting van de raden van de opgeheven gemeenten, waaruit Zaanstad in 1973 gevormd werd.

De PSP deed in drie wijken mee in combinatie

met de PPR: in *Assendelft* ook met de PvdA en partijlozen erbij. Dit samenwerkingsverband 'Progressief Assendelft' behield drie zetels (van de 13); de eerste PSP'er stond pas op plaats vier. In *Koog-Zaandijk* kreeg de PSP/PPR weer 1 zodat PSP-lid *Gerrit van der Veer*, opnieuw in de wijkraad kan plaats nemen. Besprekingen over samenwerking met de PvdA in één fractie, zoals in de afgelopen periode, vinden dezer dagen plaats. De PPR/PSP behaalde 8,2 perc. (een kleine vooruitgang).

'Progressief *Krommenie*' behaalde 13,6 perc. en handhaafde daarmee haar twee zetels in de wijkraad. De PSP-ers *Theo Tromp* en *Marc Benjamin* worden wijkraadslid.

In *Westzaan* tenslotte kreeg de PPR/PSP met 4,7 perc. enkele stemmen te weinig om een zetel te behalen.

Omdat de wijkraden ook als een belangenbehartiger van de wijk naar de gemeente toe optreden, ziet men dat de verschillen tussen de partijprogramma's onderling niet zo groot zijn. Wellicht is dit ook een verklaring voor de matte verkiezings-'strijd' en de lage opkomst.

PETER ZWART

HOMO DEMONSTRATIE

Op zaterdag 28 juni wordt voor de vierde keer de Internationale Homo-solidariteits- en Bevrijdingsdag in ons land georganiseerd. Dit jaar staan verschillende thema's centraal:

- afschaffing van de (politie)registratie van homoseksuelen en verwijdering uit de Algemene Politie Verordeningen (APV) van voor homoseksuelen diskriminerende artikelen.
- het verbeteren van de rechten voor vluchtelingen, die in hun land vanwege hun seksuele geaardheid worden vervolgd.
- het uitbreiden van de mensenrechtenklausules met de categorie seksuele gerichtheid.
- tegen een diskriminerend visabeleid. (bijv. immigratiebepalingen V.S.)
- het beëindigen van de normen en waarden die de basis vormen van een heteroterreur (potenrammers)
- het individualiseren van de wetgeving m.b.t. huisvesting, uitkeringen e.d.

De motivatie van de Stichting Homo-monument om te komen tot een monument op de Amsterdamse Westermarkt als openbaar centrum van herdenking, protest en mogelijk actie wordt door het voorafgaande nog eens versterkt. De demonstratie vertrekt om 14.30 uur vanaf het Museumplein. 's-avonds vindt er in Paradiso (mannen) en in het COC-pand in de Rozenstraat 14 (vrouwen) een groots feest plaats. Aanvang 20.00 uur. Uiteraard is de heteroseksuele medemens ook van harte welkom!

De Tweede Kamerfractie van de PSP vraagt m.i.v. 1 oktober 1980, voor 30 uur per week, een

FRAKTIEMEDEWERKER/STER

voor

BUITENLANDSE ZAKEN,
ONTWIKKELINGSSAMENWERKING,
DEFENSIE EN MINDERHEDENBELEID.

Naast kennis van en ervaring met verscheidene onderdelen van deze onderwerpen, wordt vereist:

- algemeen politiek inzicht en affiniteit met het werk van de PSP;
- goede, vooral schriftelijke uitdrucksvaardigheid.

De werkzaamheden bestaan vooral uit voorbereiding van het beleid dat de fractie voert op deze gebieden.

Dit omvat o.a. het verzamelen van informatie en dokumentatie, het onderhouden van contacten, het assisteren bij parlementaire behandeling en initiatieven.

Ervaring op het gebied van acties of andere politieke activiteiten vanuit de basis wordt op prijs gesteld.

Kandidaten worden verzocht schriftelijke reacties te sturen aan
STICHTING FRAKTIEASSISTENTIE PSP,
BINNENHOF 1A,
2513 AA DEN HAAG

IN DE AANVAL

Links moet een antwoord geven op het falende overheidsbeleid en de rechtse hetze.

Daarom organiseert de PSP een manifestatie op donderdag 19 juni om 20.00 uur in KRASNAPOLSKY te AMSTERDAM.

Sprekers:

A. van Berkel (ME-er)
P. van der Ende (VARA-radio)
H. de Vet (PSP-Amsterdam)
K. Walle (PSP-partijbestuur)

MANIFESTATIE 19 JUNI

AMSTERDAM

F-16 LIMBURG

Het PSP gewest Limburg organiseert op zaterdag 21 juni bussen vanuit heel Limburg naar de grote F-16 demonstratie. Informatie en opgave bij: Jan Muijtjens, tel.: 04494-47789.

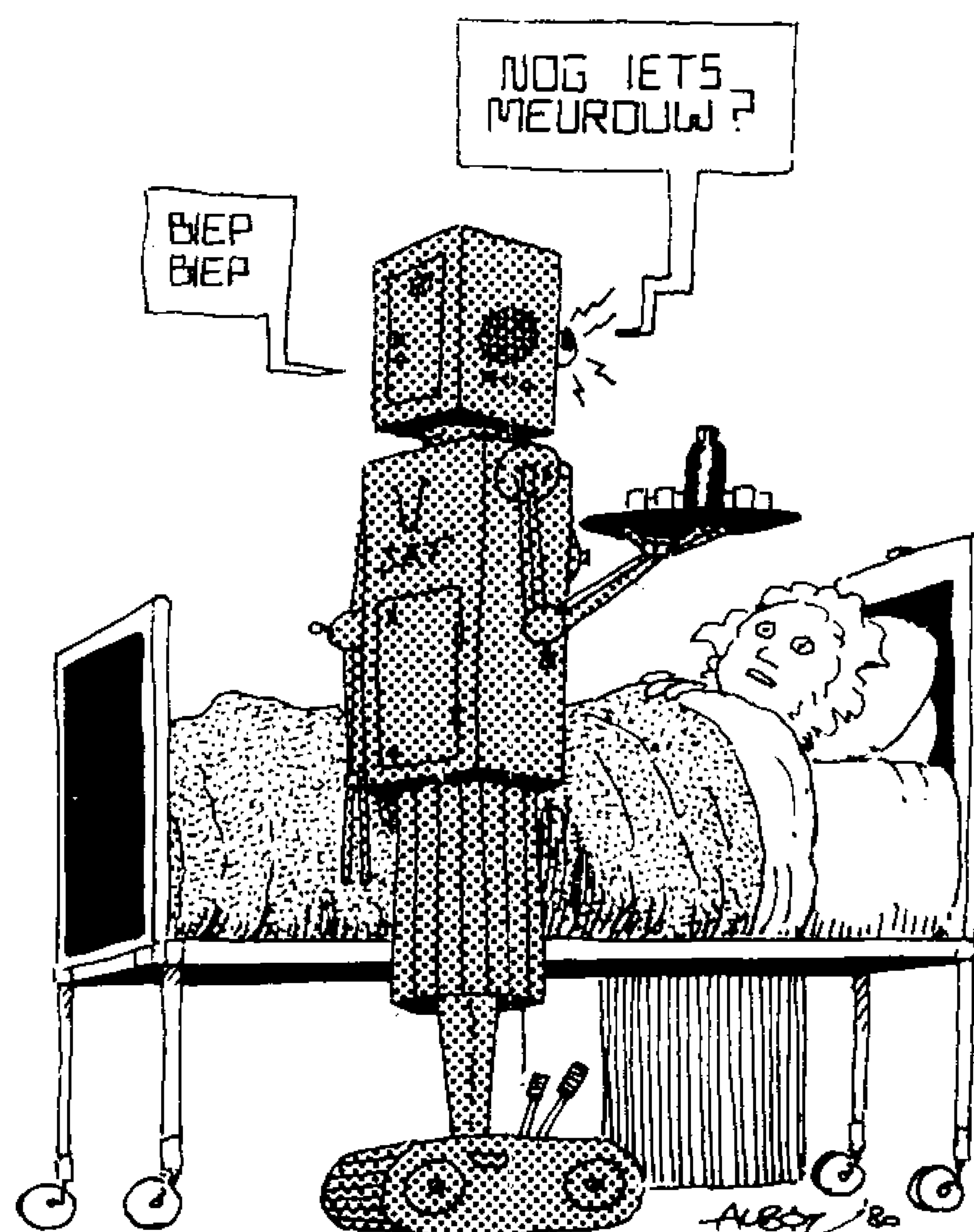
PET MET DE ZET

Pet met de Zet, de kritiese werkgroep in de zwakzinnigenzorg en de KWJ hebben gezamenlijk een brochure uitgebracht onder de titel *Een gewaarschuwd mens telt voor twee*.

Deze brochure gaat over het *funktiewaarderings-systeem* dat in de gezondheidszorg ingevoerd gaat worden.

Behalve veel informatie over het systeem vind je in deze brochure ook veel kritiek op de vakbond en de Nederlandse Ziekenfonds Raad m.b.t. hun houding ten opzichte van dit systeem. Het systeem is in de eerste plaats bedoeld om te komen tot een vaststelling van een *salariestelsel*, waarbij de zwaarte van de functie de hoogte van het salaris bepaalt. Uit het puntenstelsel dat is opgesteld wordt duidelijk dat ook hier weer *kennis hoger wordt gewaardeerd dan bijvoorbeeld lichamelijke inspanning* (eenzijdige bewegingen, inspannende houding, enz.).

De brochure is te verkrijgen door overmaking van f 3,80 (incl. verzendkosten) op postgiro 370 53 15 t.n.v. M. Ros, Pauwstraat 7, Utrecht, met vermelding van *funktiewaarderingsbrochure*.

ERDAL EREN

Op 19 maart j.l. werd de 16-jarige Erdal Eren in Ankara (Turkije) door een krijgsraad ter dood veroordeeld. Erdal werd ervan beschuldigd een agent te hebben gedood tijdens een botsing tussen de politie en demonstranten. Deze botsing was ontstaan bij een massale demonstratie in Ankara begin februari dit jaar. Deze demonstratie was gericht tegen de fascistische diktatuur en haar misdaden in Turkije. De directe aanleiding was het feit dat twee dagen daarvoor een politieambtenaar (die fungeerde als lijfwacht van een parlamentslid van de fascistische partij MHP) Sinan Suner had neergeschoten. Suner was lid van het uitvoerend comité van de Patriottische Revolutionaire Jongeren Federatie (de organisatie waar Erdal Eren ook lid van is) en werd neergeschoten toen hij leuzen op straat kalkte. Alhoewel Suner ernstig gewond raakte weigerde de politie hem over te brengen naar een ziekenhuis, hij werd vastgehouden in een politiewagen en bloedde dood.

Het Initiatiefcomité tegen reactie, racisme en fascisme roept op tot een *demonstratie* op zaterdag 21 juni om 14.00 uur vanaf het Museumplein te Amsterdam.

Nadere informatie: Postbus 15372, Amsterdam, tel.: 020 - 22 28 19.

GRONINGER HOMO WEEK

Het *Roze Front Groningen* organiseert, in het kader van de grote homo-demonstratie op 28 juni in Amsterdam, in de week van 21 tot en met 28 juni de Groninger Homo Week. Hieraan werken mee het COC, de PSP, PPR en CPN, de lesbische beweging en de VERA-flickergroep. Er is een uitgebreid programma met een festival, een piknik en een forum. Verder straattoneel en een feestavond.

Voor meer informatie: Ben Fama, Coehoornsingel 35 A, Groningen, tel.: 050-13 11 40

REKTIFIKATIE

Het artikel *Utopie en werkelijkheid* in *Bevrijding* 1980 nummer 11 was niet alleen geschreven door Cora Mulder maar in samenwerking met *Wilbert Dekker*.

Het artikel *Ongewenste mentaliteit* in *Bevrijding* 1980 nummer 12 was van Heleen Buis, niet zoals wij vermeldden Heleen Buisman.

Bevrijding

JAARGANG 24 N^o14 28/6/'80 125 cent

IN GESPREK MET DE POLITIE

m.m.v.

AAD van BERKEL (hoofdagent), C.S. van DOESBURG (hoofdcommissaris),
BOUWE KALMA (ex-hoofdinspecteur), BEN van KOPPEN (Henri Polak Stichting),
PIET KRUIZINGA (Christelijke Politiefederatie), LEEN van der LINDEN (Politie Bond),
PAUL SPEET (rijkspolitieambtenaar).

ELS AGSTERIBBE

Eén van de bekendste PSP-gemeenteraadsleden, Els Agsteribbe, vertrekt uit de raad van Amsterdam. De elfde in de rij, een uittocht in die gemeente. Sinds 1974 heeft zij in de raad gezeten en het gezicht van de PSP in belangrijke mate bepaald. Els had om zo te zeggen naam gemaakt in de stad. Het is haar in die zes jaar niet altijd gemakkelijk gemaakt. De enorme problemen van Amsterdam, de stadsvernieuwing vooral, de speculatie, de metrobouw, maar ook het politieoptreden, het drugsbeleid en de strijd om de medezeggenschap maken het raadswerk tot een slopende bezigheid. Daarnaast, in haar eerste raadsperiode, een door de helft van de Amsterdamse PSP niet gewilde kollegedeelname van de PSP, en conflicten binnen de eigen fractie.

Maar Els Agsteribbe stapt niet alleen uit de gemeenteraad, ze stapt ook over van de PSP naar de PvdA. Dat is onbegrijpelijk.

Je kunt van politieke mening veranderen. Maar wat is er aantrekkelijker aan een partij waartegen je oppositie in de raad zich zo vaak heeft moeten richten, en die niet weinig heeft bijgedragen aan opgelopen frustraties?

Amsterdam is een stad met een snel doorstro-

mende bevolking. Dat heeft zijn weerslag op het ledenbestand van politieke partijen, ook van de PSP. Els voelde zich onvoldoende gesteund. In een interview in het Parool (19 juni) noemt zij de PSP 'amateuristisch'. Daar zit een kern van waarheid in, en de PSP moet zich serieuze kritiek zeer ter harte nemen. Maar beter goedwillende amateurs dan de professionals van de PvdA die je keer op keer in de steek laten, vanwege partijbelangen, de haalbaarheid of fraktiediscipline. Trouwens, de Amsterdamse PvdA staat nu niet bekend als een soepel draaiende machinerie. Zittende en vroegere fractieleden klagen over onmacht, stemdwang en intriges.

Je kunt je - en dat is ook wel eens het geval geweest met (nu ex-) PSP-leden - voornemen om in de PvdA konstant standvastig, principieel (en dus desnods deloyaal) te blijven, en niet iets anders te verkondigen dan wat je werkelijk meent. Maar afgaande op wat daar van terecht is gekomen, moet het ergste gevreesd worden.

PETER ZWART

(Verklaring federatie Amsterdam: pag. 16)

ABORTUS

Toen de memorie van antwoord op het abortuswetsvoorstel Ginjaar/de Ruiter uitkwam, wekte de pers de indruk dat er liberale wijzigingen aan gebracht zijn:

de huisarts mag worden ingeschakeld,

abortus na 13 weken mag nu ook in een abortuskliniek,

de registratie zal de anonimiteit beter waarborgen,

de arts kan zich maximaal 8 dagen bedenken op de vraag van de vrouw of hij een abortus wel of niet doet.

De uitgangspunten van deze wet blijven onaangestast:

de huidige hulpverleningspraktijk moet worden aangestast aangezien 'deze niet voldoende de rechten van het ongeboren leven beschermt'. (blz 7 Memorie van Antwoord) Door deze rechten en belangen mag de vrouw niet zelf beslissen en spreekt de wetgever zich uit tegen abortus als oplossing van een ongewenste zwangerschap.

De vrouw wordt nu overgeleverd aan 1 of 2 artsen, wel of niet bijgestaan door 'deskundigen' die na 8 dagen hun afweging bekend maken en dan 'principieel of incidenteel' kunnen weigeren..... zonder de vrouw verder te hoeven verwijzen! De late-abortusklinieken moeten nu bij de minister een extra vergunning aanvragen naast de gewone vergunning. De minister kan meteen weigeren of via een Algemene Maatregel van Bestuur de kliniek sluiten.

De sluiting van Bloemenhove, mislukt door Van Agt, kan nu geruisloos binnen de wet geschieden. Abortus blijft zo een politieke zaak, iets wat de heren zeggen nu juist niet te willen.

Grijpgrage politieke kopstukken hebben zich echter al weer meester gemaakt van deze zaak. Men wil af van dit politiek hete hangijzer vóór de verkiezingen en heeft daar veel voor over. Het wetsvoorstel leent zich goed voor allerlei interpretaties. Zo zei minister De Ruiter dat abortus wel en niet vrij wordt....

Het CDA zegt dat abortus niet vrij wordt, de VVD zegt dat abortus wel vrij wordt en ze

hebben het over hetzelfde onderwerp.

Toch schijnt de VVD niet zo zeker van deze vrijheid, want men begint onderhandelingen met PvdA en D'66 om te liberaliseren in de vorm van amendementen. Hetzelfde D'66 deed een week eerder de uitspraak dat dit ontwerp niet te amenderen was omdat de uitgangspunten principieel tegen abortus zijn en dit niet te veranderen is door amendering. Intussen zijn, voor zo lang het duurt, deze onderhandelingen mislukt.

Het CDA heeft nu te kennen gegeven met de VVD te willen gaan bekijken hoe dit wetsontwerp door de Kamer kan worden geloozd. Dit is wel een heel grof staaltje van machtspolitiek denken over de lijven en levens van vrouwen heen.

Natuurlijk heeft de PSP-fractie zich vierkant tegen dit ontwerp verklaard. Men heeft het standpunt ingenomen dat er geen aparte abortuswet moet komen, maar abortus als gewone medische handeling uit het wetboek van strafrecht gehaald kan worden en dan ook onder de gewone medische inspectie en controle moet vallen.

Abortuswetten brengen het gevaar met zich mee ten allen tijde door politieke en/of godsdienstige tegenstanders teruggedraaid te worden. We hoeven alleen maar naar onze buurlanden Engeland, Frankrijk te kijken om daarvan onverkwikkelijke staaltjes te zien.

Het spreekt voor zich dat we ons niet neerleggen bij dit abortuswetsvoorstel dat zo vernederend is.

Samen met 'Wij Vrouwen Eisen', zullen de PSP-vrouwen en anderen een grote demonstratie en manifestatie organiseren op 27 september a.s. in Amsterdam onder het motto:

dit abortus-voorstel mag geen wet worden!
En masse zullen we protesteren dat we dit politieke gesjoemel zat zijn en we eisen dat 'de vrouw beslist'

'abortus in het ziekenfonds'
'abortus uit het wetboek van strafrecht'.

YOLANDE KAMPSTRA

bevrijding

Verschijnt tweemaal per maand
uitgave van de Pacifistisch Socialistische
Partij

Redactie:
Rudi Boon
Titia Bos
Peter Dros
Titia van Leeuwen
Cora Mulder
Roel Sandvoort
Lex Spaans
Siep van der Werf
Peter Zwart

Vormgeving:
Dick Breebaart
Albo Helm
Simon B. Kool

Redaktiesekretariaat en eindredactie:
Roel Sandvoort

Administratie en partijburo:
Postbus 700, 1000 AS Amsterdam
tel.: (020) - 26 73 74
Abonnement: f 30,- per jaar
Postgiro 194240 t.n.v. PSP/Amsterdam

Advertentietarief:
(alleen voor niet-kommerciële adverten-
ties), f 1.- per mm per kolom
1/1 pag. f 1000,-; 1/2 pag. f 500,-

Druk: Bevrijding, Amsterdam

inhoud

DE REKENMEESTERS zijn voor de duvel niet bang	pag. 3
BERUFSVERBOTE konferentie in Hamburg	pag. 4
LINKS IN DE AANVAL verslag manifestatie 19 juni	pag. 5
ZUID-AFRIKA olie-boycot in de Kamer	pag. 6
POLITIE IN GESPREK marathon-interview	pag. 7
IJMUIDEN EN PETTEN leren uit akties	pag. 12
PSU FESTIVAL	pag. 13

De Noordhollandse lezers treffen in dit nummer een kaart aan van het Amsterdamse aktieblad Nieuw Amsterdams Peil (NAP). Koop eens een los nummer of neem een abonnement.

"Voor de duvel niet bang"

Er gaat bijna geen week voorbij of er worden weer nieuwe ramingen en cijfers over de economische vooruitzichten voor ons land geproduceerd. De SER, het Centraal Plan Bureau, de werkgevers, de vakbonden en niet te vergeten het kabinet Van Agt komen om beurten het Nederlandse volk kond doen van hun rekenwerk. Met veelal als eindkonklusie dat loonmatiging, bezuinigingen en innovatie, al dan niet verpakt in een 'sociaal aanvaardbaar' jasje, voldoende zijn om de huidige crisis op sociaal-economisch gebied te raken.

De SER, het belangrijkste adviesorgaan van de regering, weet nu weer te voorspellen dat het loon van de modale werknemer (f. 33.000,-) er een paar jaar 1 tot 2 1/2 procent per jaar reëel op achteruit moet gaan. Hoe groot de werkelijke koopkrachtdaling per afzonderlijke werknemer dan zal uitpakken, hangt af van de vraag of iemand nog uitzicht heeft op periodieken, promoties e.d. Als deze inkomensachteruitgang niet doorgaat, zal het nationaal inkomen per hoofd van de bevolking in vijf jaar tijds met 2 of 3 procent dalen. Krasse taal van de economische deskundigen, die daarmee weer de weinig originele weg van de loonmatiging bewandelen voor verbetering van de concurrentiepositie van het bedrijfsleven.

Ook het Centraal Plan Bureau, de rekenmeesters van het kabinet, heeft weinig opwekkende voorspellingen over de Nederlandse economie. Dit bureau stelt dat: 'de aanspraken op de nationale middelen niet kunnen worden gehonoreerd. Dat deze problematiek scherp terugkomt bij de vaststelling van de begroting 1981 en meer in het algemeen bij de bepaling van het beleid voor dat jaar behoeft geen betoog'.

En last but not least deed het duo Van Agt en Wiegel ook nog een duit in het zakje. Van Agt, die 'voor de duvel niet bang is' liet geheel eigenmachtig weten, dat een forse verlaging van de sociale uitkeringen volgend jaar op stapel staat. Het is niet te geloven dat een christen-democratisch politikus op een achternamiddag zonder enig overleg met de minister van Sociale Zaken dat soort ideeën koestert en ze zo kwakkeloos op tafel smijt. De rekening wordt aan mensen gepresenteerd die zich slecht kunnen verdedigen en tot de zwaksten in de samenleving behoren. Wiegel stond hem daarin bij, want 'van elke Nederlander mag tenslotte verwacht worden dat hij of zij een stap terug zal willen doen om uit de moeilijkheden te komen'.

En de werkgevers? Ook zij zien het uiteraard voor volgend jaar niet meer zitten. Oorzaak van dat nare gevoel is de in de tot nu toe afgesloten cao's opgenomen afspraak, dat de prijskompensatie met ingang van 1 januari 1981 weer in ere hersteld wordt. Eerder kan niet, omdat de loonmaatregel daar tot 1 januari een stokje voor steekt. Daarnaast uiteraard het weeklaag van werkgeverszijde: meer bezuinigen op de overheidsuitgaven en de sociale uitkeringen opdat het bedrijfsleven meer ruimte krijgt.

Een bedrijfsleven dat steen en been klaagt, hoewel per saldo nog steeds meer ondernemers een toename van de bedrijvigheid in de komende maanden verwachten en de industriële productie zich in opwaartse richting beweegt. Om nog

maar te zwijgen van de vele optimistische geluiden die ik de afgelopen maanden op de persconferenties heb gehoord. De cijfers liegen er niet om. Fors hogere winsten en zelfs winstverdubbelingen bij de (multinationale) ondernemingen zijn schering en inslag. De winstgevendheid voor partikuliere ondernemingen is de kern van het kapitalistische systeem. Volgens de maatstaven van Van Agt c.s. staat maatschappelijk efficiëntie gelijk aan die winstgevendheid. Maar bij een economische crisis kan deze slechts bereikt worden door allerlei kosten niet tot de produktiekosten te rekenen, maar af te schuiven naar de gemeenschap.

De economische politiek van de kabinetten Den Uyl en (in nog sterkere mate) Van Agt is gericht op loonmatiging, bezuiniging op gemeenschapsvoorzieningen en steun aan het bedrijfsleven hebben geen verbetering gebracht in de werkgelegenheid en de partikuliere en kollektieve inkomens. Integendeel, de crisis en de maatschappelijke tegenstellingen zijn juist verscherpt door deze konservatieve politiek.

HOGE WINSTEN

En Van Agt c.s. maar zeggen dat we geen geld hebben. Geld, dat er wel degelijk is, als het kabinet niet zo onvergeeflijk laks was met onderhandelen over verhoging van de exportprijs van ons aardgas en er eindelijk eens wat gedaan werd aan de schandalig hoge winsten die Esso en Shell uit onze bodemschat peuren. Recentelijk nog heeft minister Van Aardenne verklaard tegenstander te zijn van een aanvullende winstdelingsregeling, waarbij de Staat een groter aandeel in de gaswinst zou krijgen. De minister vindt dat de investeringen die de beide multi-

nationals (deelnemers in de Nederlandse Gasunie) de komende jaren in ons land zullen gaan doen in redelijke verhouding (!) staan tot de winsten die zij maken en groot vertrouwen hebben in het werkelijkheidsgehalte van de door Shell en Esso genoemde investeringsbedragen voor de tachtiger jaren. De vraag is wat de minister redelijk vindt.

De fors hogere winsten die de oliemaatschappijen in het afgelopen boekjaar 1979 hebben gemaakt komen niet ten goede van de gemeenschap, maar worden aan de aandeelhouders uitgekeerd en aan de toch al niet geringe reserve toegevoegd.

Terecht, dat de binnenlandse politieke druk om de exportprijs van het aardgas te verhogen steeds groter wordt, hoewel deze regering niet snel bereid zal zijn om tot sancties over te gaan. In principe heeft de Nederlandse regering via de Wet Aardgasprijzen de mogelijkheid om de Nederlandse Gasunie, die in feite de exportice van dit aardgas is, een verbod op te leggen om aan bepaalde landen bepaalde hoeveelheden te leveren. Immers, het is toch te gek dat landen als België, Frankrijk, Italië en West-Duitsland gezamenlijk zo'n 45 à 50.000 miljoen m³ aardgas van ons land afnemen tegen contractprijzen die ver onder de huidige wereldprijs voor energie liggen. Het afgelopen jaar bedroeg de prijs per m³ aardgas in Nederland - gebaseerd op gegevens afgeleid uit de prijsindex van de gezinskonsumentie - zo'n 30 cent en gebaseerd op de producentenprijzen afzet binnenland rond de 19 cent. De gemiddelde opbrengst uit de aardgasexport bewoog zich rondom de 13 cent!

Als gevolg van dit prijsverschil leggen we ieder jaar enkele miljarden gulden op de energiebalans toe. Dit alles doet mij denken aan Anthony Sampson's boek (The seven sisters) over de macht en invloed van de grote oliemaatschappijen, waarin onthuld wordt hoe zij de wereldmarkt beheersen en regeringen de wet voorschrijven. Evenals Van Agt zijn zij voor de duvel niet bang.

PETER DROS

Berufsverbote nog steeds aktueel

Het tafereel dat zich zaterdagmiddag tijdens de internationale konferentie tegen Berufsverbote (6-8 juni) in Hamburg voor de ogen van de naar schatting 2000 deelnemers afspeelde, was van symbolische waarde: na een vurig pleidooi tegen de Berufsverbote balde een SPD-spreker zijn rechtervuist, keek tegelijkertijd echter schaamvol naar de grond. Verlegenheid was ook op zijn plaats.

Het was immers de SPD geweest o.l.v. de toenmalige Bundeskanzler Willy Brandt die in januari 1972 het startsein voor de officiële hetze tegen links gegeven had. 'Om te voorkomen dat de rechtse CDU/CSU bij een eventuele parlementaire meerderheid met veel scherpere en ingrijpender maatregelen komt' luidde toentertijd het verweer van de sociaal-demokraten. Een vijftal jaren later al moest diezelfde Brandt toegeven dat het principe-besluit van de minister-presidenten van de deelstaten - overigens zonder enige rechtskracht - 'ein grosser Fehler' geweest was. Maar het *Berufsverbot* was toen al in de woordenschat van meerdere talen doorgedrongen.

Als gevolg van de *Extremistenbeschluss* - want zo heet het Berufsverbot in het Algemeen Beschaafd Beambten Duits - leven nu in de Bondsrepubliek zo'n 4500 leraren, wetenschappers, postbodes, psychotherapeuten en treinmachinisten die oftewel tijdens een zogenaamde *Anhörungsverfahren* al afvielen of na een een vaak lange en verdienstelijke loopbaan uit hun overheidsbaan werden gestoten. Een *Anhörungsverfahren* is een kruising tussen een sollicitatiegesprek en een politieverhoor. Vooral kommunisten, maar ook linkse SPD'ers en niet-partijgebonden kritische mensen (uit de vredesbeweging, de vakbonden, de anti-kernenergiebeweging e.d.) werden en worden het slachtoffer. Voor kommunisten kan enkel het feit van hun partijlidmaatschap al aanleiding voor een Berufsverbot in de overheidsfeer zijn. En dat met name in de door de CDU/CSU geregeerde deelstaten, die dankbaar van de geboden gelegenheid gebruik maken om critici de mond te snoeren. Maar ook in de SPD-deelstaten wordt met de botte Berufsverbote-bijl gehakt. In Hamburg en Nordrhein-Westfalen bijvoorbeeld worden linkse SPD'ers werkloos onder toezend oog van partijgenoten.

KRITIEK VAN DE PVD A

Eind 1978 leek het erop dat de SPD onder binnen- en buitenlandse druk een versoepeling van de Berufsverbote-normen wilde doorvoeren. Johan van Minnen, euro-parlementariër van de PvdA wist tijdens het driedaagse kongres in Hamburg zelfs te melden dat dit toch vooral het werk van zijn partij geweest was. Zij had de discussie erover met de Westduitse zusterpartij immers aangezwengeld. Ook zou de PvdA sterke druk op de SPD moeten blijven uitoefenen en haar 'stimuleren' deze goede weg te vervolgen. Maar dan het liefst na de verkiezingen voor de Bondsdag in het komend najaar, want anders zou het de SPD stemmen kunnen kosten. Slechts 'konkreet gedrag tegen de vrije, democratische orde' en niet de politieke overtuiging zou grond voor een afwijzing of voor ontslag mogen zijn. Verder zou de *Verfassungsschutz* (BVD) alleen dan worden ingeschakeld, wanneer

de overheid 'feiten' bekend waren die twijfel aan de *trouw aan de grondwet* rechtvaardigden.

Een liberalisering, laat staan opheffing van het radikalendekreet, lijkt verder weg dan ooit. Eerder is er sprake van een verscherping. De CDU/CSU laat zich in haar deelstaten niets aan een nieuwe regeling gelegen liggen. Zelfs SPD-ministers als Gescheidle (posterijen) en Ehrenberg (Arbeid en Sociale Zaken!) waren in 1979 voor meer dan 50 Berufsverbot-gevallen verantwoordelijk. De plaatsvervangende SPD-voorzitter en burgemeester van Bremen, Koschnick, noemde dat onlangs 'het bevredigend in de praktijk omzetten van nieuwe richtlijnen'. Voor Johan van Minnen en de PvdA is er werk aan de winkel, na de Bondsdagverkiezingen.

GEVAARLIJKE ONTWIKKELINGEN

Niet alleen de Berufsverbote drukken zwaar op de schouders van de Westduitse democratie. Het is ook de systematisch en uiterst grondige wijze waarop bondsburgers geschaduw en bespionneerd worden door de Verfassungsschutz, het Bundeskriminalamt (centrale recherche, gespecialiseerd in terroristenbestrijding) en andere veiligheidsdiensten. Het is de schaal waarop persoonlijke gegevens verzameld en in technisch geavanceerde komputercentra (Wiesbaden) opgeslagen worden. Het is de nauwe samenwerking tussen politie, douane, grensbewakingstroepen en veiligheidsdiensten waardoor decentralisatie van het justitieel apparaat wordt opgeheven. Het is het moeilijk aantoonbare, maar wel degelijk aanwezige verband tussen enerzijds partikuliere bedrijven en instellingen, universiteiten, arbeidsbureau's e.d. en anderzijds de veiligheidsdiensten. Het is het volledig ontbreken van een goede democratische controle op bovengenoemde instellingen, voor zover deze tenminste gecontroleerd en niet zonder meer afschaffing dienen te worden.

Deze ontwikkelingen wijzen langzaam maar zeker in de richting van een politiestaatachtige maatschappij waarin individuen onbesproken, meningloos en aangepast behoren te zijn, waarin een uitgesproken politieke opvatting niet thuis hoort. Een dergelijke maatschappij zorgt voor een sfeer van angst en terughoudendheid om op het werk, de school, de universiteit voor je mening uit te komen, je te organiseren of aan akties deel te nemen. Vormen van zelfcensuur bij journalisten, schrijvers en wetenschappers komen in de Bondsrepubliek regelmatig voor. Een verzwakking van de linkse beweging is het resultaat.

EXPORT VAN BERUFSVERBOTE?

Berufsverbote zijn van deze Westduitse maatschappij slechts één uiting en mogen zeker niet geïsoleerd worden. Het past in een beeld van

een land waar ook andere tendenzen aanleiding tot waakzaamheid geven: de snelle opkomst van neo-nazistische bewegingen, de kriminalisering van actiegroepen, de macht van de rechtse sensatiepers (Springer-concern), de invloed van de kernenergielobby etc. In een land waar de verhoudingen net iets ernstiger en intoleranter zijn dan aan deze kant van de grens. De kernenergielobby en de rechtse pers zijn er machtiger, de kommunistenhaat is er heviger, de repressie van de staat krachtiger en verfijnder tegelijk en de Berufsverbote-gevallen frekwenter.

Dat ook in Nederland Berufsverbote opgelegd worden lijkt geen twijfel. In konkrete gevallen van de CPN'er Peter Reek (niet aangenomen als ingenieur bij de PTT), PvdA'ster Jeannine Liebrand (afgewezen als gemeenteverlichtster in Cuyk), Bouwe Kalma en de recente gebeurtenissen rond Jan de Goede zijn daarvoor een duidelijk bewijs (zie ook Bevrijding no. 12). Het gaat daarbij niet alleen om de 70.000 banen bij de landelijke overheid (verschillende ministeries en de PTT) waar sollicitanten aan een uitgebreide screening worden onderworpen, maar ook om de lagere overheden, het onderwijs, het sociaal werk en het partikuliere bedrijfsleven. Vooral hier heerst een volledige duisternis, die in de BRD 'Grauzone der Berufsverbote' genoemd wordt. Werd je ontslagen of afgewezen wegens gebrek aan ervaring, te geringe capaciteiten of wegens je politieke mening? Slechts af en toe is het topje van de ijsberg zichtbaar, zowel in Duitsland als in andere landen. Ondanks deze belangrijke overeenkomst is het grote verschil met de Duitse situatie echter dat de overheid daar in alle openbaarheid, op veel grotere schaal en met meer machtsvertoon mensen verhindert hun beroep uit te oefenen. Het is de legalisering van een illegale praktijk, die doorwerkt in andere geledingen van de maatschappij.

Vertegenwoordigers van partijen, organisaties en anti-Berufsverbotekomitees uit onder meer Denemarken, Engeland, Zwitserland en Frankrijk kwamen in Hamburg tot de niet opzienbarende slotsom dat de situatie binnen de eigen grenzen dan wel minder ernstig is, maar zeker in bepaalde aspecten met die van het 'Modell-Deutschland' (SPD-verkiezingsleus) overeenkomt: centrale registratie van persoonsgegevens, ondoorzichtige activiteiten van veiligheidsdiensten behoorden tot die aspecten. In het algemeen kwam men echter niet veel verder dan het uitspreken van vage vermoedens, wat soms de indruk wekte dat men meer van de Bondsrepubliek dan van het eigen land op de hoogte was. Wel was men over één punt zeer duidelijk. De anti-Berufsverbotebeweging in Duitsland verdient alle mogelijke internationale ondersteuning. Allereerst uit solidariteit met de vele Duitse slachtoffers, als blijvend pressiemiddel tegenover de beroepsverbieders, maar daarnaast ook om in het eigen land parallele ontwikkelingen tijdig te voorzien en er krachtig tegen te strijden. Want zoals zo vaak is hun strijd ook onze strijd.

RONALD JANSEN

Links in de aanval

In de aanval tegen de rechtse hetze en het falend overheidsbeleid, was het onderwerp van de P.S.P.-manifestatie op 19 juni jl. in Amsterdam.

'Een hetze die inspeelt op de gevoelens van desoriëntatie, machteloosheid en angst bij de mensen. Veel mensen zijn onzeker, zien geen perspectief en hebben daar in deze tijd van werkloosheid, oorlogsdreiging, milieuverontreiniging en geweld ook reden voor.

Het is die machteloosheid, waarvan Van Agt en Wiegel op een schandelijke manier misbruik maken. Niet door oplossingen aan te dragen voor de crisis, maar door de mensen te doen geloven dat er geen oplossingen zijn'.

Zo formuleerde Kees Walle, die namens het Partijbestuur sprak op de manifestatie, het maatschappelijk kader waarin links zich (ten onrechte) in de verdediging gedrongen voelt. Het antwoord van links moet dan ook bestaan uit het aandragen van een aansprekend links alternatief. Een links alternatief dat zeker voor Amsterdam noodzakelijk is, maar waarvoor de voorwaarden daar zeker niet overdreven optimistisch moeten worden ingeschat. Huib de Vet van het federatiebestuur van de P.S.P.-Amsterdam kwalificeerde het huidige P.v.d.A.-C.D.A.-D'66 stadsbestuur als één dat moeilijke beslissingen voor zich uit schuift en van het ene naar het andere incident rent. Bestuurlijke brandjes blust.. Het gevolg van een dergelijk beleid is dat allerlei groepen mensen op zoek gaan naar een eigen oplossing van hun probleem. En onder druk van de eigenhandige aanpak van het huisvestingsprobleem door kraakgroepen, komt het bestuur met een nieuw noodverband: vage toezeggingen over vordering van panden en een andere verdeling van de schaarse, door de gemeente toe te wijzen woonruimte.

De gebeurtenissen van 30 april en de 'nasleep' ervan, de uitspraken van de hoge politiefunktionarissen, hebben de schijnwerpers weer gericht op de politie-organisatie en speciaal op de Mobiele Eenheid. Hierover staat elders in deze Bevrijding een uitvoerige discussie. Op de manifestatie in Amsterdam signaleerde Aad van Berkel, kritisch medewerker van de Mobiele Eenheid, o.a. een schrikbarend groot aantal rechercheurs. 'Zijn wij ons bewust van het feit dat meer dan 40 perc. van het aantal bezoldigde politiemensen zich in burger tussen ons begeven?'. Hij pleitte voor een andere politie-organisatie onder burgerlijke controle.

De vierde spreker, Piet van den Ende van de VARA, zei dat het wel even schrikken was na die 30e. De reacties waren helemaal niet voorzien. 'Links moet niet alleen links voelen, maar ook links denken'. Handelen vanuit een solidariteitsgevoel met onderdrukte groepen, met slachtoffers van sociaal onrecht is prima. Maar dat moet dan gepaard gaan met een strategische vraag: hoe overtuigen we 'vagelijk-linkse' mensen van de juistheid van een dergelijke principiële keuze, aldus Van den Ende. De solidariteit van de P.S.P. in de vorm van een oproep om lid te worden van de VARA, waardeerde hij positief. Daarnaast hoopte hij o.a. van de P.S.P. een bijdrage te kunnen verwachten aan de oplossing van zijn strategisch probleem: hoe maak ik via de massamedia niet alleen een standpunt kenbaar, maar hoe overtuig ik de mensen ook. Dit probleem noemde Kees Walle: 'We moeten in staat zijn om ons overtuigend tot allerlei bevolkingsgroepen te richten. Het zal noodzakelijk zijn om de strijd voor socialisme en vrede te verbreden. Wanneer we in dit land een meerderheid willen winnen voor een links beleid, dan zullen we geen enkele gelegenheid moeten laten liggen om ons tot die meerderheid van onze ideeën te overtuigen'.

TITIA BOS

VERKLARING PARTIJBESTUUR

SCHOOLSTAKING

Het partijbestuur van de PSP, in vergadering bijeen op 14 juni 1980 te Amsterdam, verklaart zich solidair met de acties van de NFO voor de verbetering van de kwaliteit van het onderwijs, in het bijzonder met de oproep van de ABOP tot een algemene schoolstaking op 19 juni a.s. Het bestuur is van mening dat de eisen van de NFO t.a.v. het primair onderwijs belangrijke voorwaarden zijn voor de verbetering van de kwaliteit van het onderwijs. De PSP steunt met name ook de eisen t.a.v. het voortgezet onderwijs welke betrekking hebben op de verbeteringen van de formatieregelingen in het leerlingstelsel en het vormingswerk, en de verlagingen van de groepsgroottes in het i.t.o., l.b.o. en mavo.

De PSP is namelijk van mening dat de strijd voor het verbeteren van de voorzieningen in deze onderwijssectoren extra noodzakelijk is, nu de perspectieven op leerplichtverlenging en op een vierjarige middenschool onder heviger druk zijn komen te staan, mede als gevolg van de te verwachten bezuinigingen bij de onderwijsbegroting 1981.

14 juni 1980

OLIEBOYCOT of KABINET?

Woensdag 18 juni was het dan zover. Met 106 vóór en 44 stemmen tegen stemde de Tweede Kamer voor de motie-Scholten (CDA), waarin de regering wordt gevraagd 'thans een olie-embargo jegens Zuid-Afrika in te stellen'. Zoals bekend is aan dit resultaat een campagne van ruim een jaar vooraf gegaan, georganiseerd door Komitee Zuidelijk Afrika en Werkgroep Kairos. De boycot lijkt bereikt, maar het is nog niet duidelijk (op het moment van schrijven) welk roet de regering nog in de pan gaat gooien.

Het kabinet Van Agt en met name de minister van buitenlandse zaken, Van der Klaauw hebben de afgelopen weken weinig nagelaten om duidelijk te maken dat zij niets voor een boycotmaatregel tegen Zuid-Afrika voelt. De argumenten voor deze stellingname werden er met handen en voeten bijgesleept. Al eerder had de regering laten weten pas tot een olieboycot tegen Zuid-Afrika over te willen gaan, als de Veiligheidsraad van de Verenigde Naties of tenminste een aantal belangrijke westerse landen daartoe zouden besluiten. En het zijn nu juist die westerse landen die tot nu een olie-embargo in de Veiligheidsraad blokkeren, ondanks vele uitspraken hierover van de Algemene Vergadering van de V.N. Het is cynisch te weten dat Nederland in de V.N. stemt vóór de resolutie die oproepen tot een olie-embargo, maar er zelf geen gehoor aan geeft. Tijdens de Tweede Kamerdebatten in het najaar van 1979 over Zuid-Afrika voegde Van der Klaauw aan zijn argumenten toe: 'lichtpuntjes' en 'stemmen van redelijkheid'. Van der Klaauw doelde op de met veel tam-tam in Zuid-Afrika aangekondigde voorstellen van de commissies Wiehahn en Rieckert. Hun voorstellen tot verandering van de arbeidswetgeving betekende echter in het geheel geen aantasting van de fundamentele apartheid, het thuislandenbeleid.

TERREUR

Het oplaaiend verzet in Zuid-Afrika van de afgelopen maanden heeft een ieder duidelijk gemaakt dat sinds Soweto er niets ten goede veranderd is in Zuid-Afrika. Boycots door scholieren, stakingen van duizenden arbeiders in de textiel en vleeswarenindustrie en het protest van 51 kerkelijke leiders in Zuid-Afrika tegen het apartheidssysteem zijn door de blanke machthebbers voornamelijk beantwoord met knuppels, traan-gas en kogels. De afgelopen week werden tientallen betogende zwarte Zuidafrikanen gedood door politieterror. Preciese informatie over de aantallen slachtoffers ontbreekt, daar de pers in Zuid-Afrika weer verder in haar bewegingsvrijheid werd beknot. Journalisten werd verboden de zwarte woonstreken te betreden. In dezelfde periode vielen Zuidafrikaanse legereenheden het zuiden van Angola binnen.

Voor Van der Klaauw bleek de agressie van blank Zuid-Afrika geen invloed te hebben op zijn opstelling. In het Tweede Kamerdebat van 17 juni j.l. uitte hij 'de grootst mogelijke bezwaren' tegen een Nederlands olie-embargo tegen Zuid-Afrika. Op 30 mei had hij deze 'bezwaren' al in een brief aan de Tweede Kamer meegedeeld. Deze brief vormde het verslag dat minister Van der Klaauw aan de Tweede Kamer uit moest brengen inzake het overleg met de EG-partners over een olieboycot.

Met onwillige honden is het slecht hazen vangen. Van der Klaauw kon slechts berichten dat de andere EG-landen niets voor een olie-embargo voelen. Niet verwonderlijk, want de minister heeft bij dit 'overleg' 'tevens het standpunt van de (Nederlandse) regering uiteengezet', zo berichtte hij de Kamer.

ONWIL

De onwil van het kabinet Van Agt om tot sancties tegen Zuid-Afrika over te gaan wordt ook duidelijk uit de rest van de brief. Minister Van der Klaauw haastte zich om als beschermheer van het onafhankelijke Zimbabwe op te treden. Zimbabwe zou schade kunnen ondervinden van een Nederlandse olie-embargo. De schijnheiligheid ten top als men zich nog herinnert dat dezelfde minister niet vooruit te branden was toen het ging om de controle en effectieve uitvoering van V.N.-sancties tegen het illegale Smith-regiem indertijd. Daarbij is het argument van Van der Klaauw volledig onjuist. Zimbabwe kan haar oliebehoeften invoeren via Mozambique; een olieboycot tegen Zuid-Afrika zal Zimbabwe geenszins raken, zo liet *Simon Muzenda*, Zimbabwe's minister van buitenlandse zaken weten. Ook *mevrouw Mugabe*, op bezoek in Nederland de afge-

lopen week, pleitte voor een olie-embargo tegen racistisch Zuid-Afrika. Ook het overleg tussen de vijf westerse grootmachten van Zuid-Afrika over Namibië werd door Van der Klaauw als argument tegen een olie-embargo ingebracht. Dat overleg moest niet verstoord worden, aldus de minister. In werkelijkheid sleept het onderhandelingsproces zich al drie jaar voort, zonder enig teken van vooruitgang. Vorige week besloot Pretoria uitvoerende macht te geven aan de door haar ingestelde 'Constitutionele Raad'. Met andere woorden, met vertragingstechnieken wint Zuid-Afrika tijd voor een 'interne regeling naar Zuidafrikaans model', waar de bevrijdingsorganisatie Swapo van uitgesloten is.

Last but not least signaleert minister Van der Klaauw in zijn brief in Zuid-Afrika 'langs natuurlijke weg', 'een geleidelijk toenemende effectieve druk van binnenuit'. Het is niet duidelijk of hij hierbij doelt op het massale verzet in Zuid-Afrika, waartegen de repressie van politie en leger steeds harder wordt. Moeten er voor de Nederlandse regering nog meer Soweto's komen, voor zij tot handelen overgaat?

Het is op dit moment nog niet bekend, wat het antwoord van de regering op de kameruitspraak vóór een olie-embargo zal zijn. Als de Tweede Kamer, en met name de CDA-fractie, door de knieën gaat voor een 'onaanvaardbaar', dan wordt de mogelijkheid tot daadwerkelijke stappen tegen Pretoria weer drastisch teruggedraaid. Wat blijft is een positieve kameruitspraak, uitdrukking gevend aan wat door vele en zeer verschillende groepen en organisaties in Nederland aan acties is gevoerd. Met als doel een isolering van het apartheidssysteem en solidariteit met de bevrijdingsstrijd in Zuid-Afrika en Namibië.

Het Tropenmuseum in Amsterdam bracht in mei/juni de tentoonstelling *Fotograaf tegen Apartheid van Eli Weinberg*. Deze tentoonstelling gaat nu op tournee door ons land. Hij zal van half augustus tot half september te zien zijn op de TH van Eindhoven. De organisatie van de tentoonstellings-serie is in handen van de Anti-Apartheidsbeweging Nederland (AABN).

IN GESPREK MET DE POLITIE

Op dinsdag 10 juni jl. vond in het Amsterdamse Sonesta op initiatief van het partijbestuur van de PSP een gesprek plaats over de politie. De gesprekspartners werden, zoals gespreksleider *Kees Waaldijk* het uitdrukte, voor een niet onbelangrijk deel gevormd door mensen uit het politieapparaat, voor een ander deel door mensen uit de PSP en bij sommigen viel dat samen. Het gespreksonderwerp was 'de ontwikkelingen binnen de politie' en wel in de ruimste zin van het woord. Aan de orde zijn geweest: De taak en functie van de politie, het verschoningsrecht van politieambtenaren, de mentaliteit in de korpsen, de rol van de vakbonden, de organisatorische vernieuwingen, het gebruik van machtsmiddelen en geweld, de rol van politieke partijen (om maar eens een greep te doen).

Politie, bonden en politieke partijen, geen van drieën werd gespaard voor kritiek. Want dat er iets moet veranderen, daar was iedereen het over eens. En dat moet, voordat de *verharding* definitief heeft doorgezet. Daarom is het zo belangrijk dat ook politieke partijen zich bezig houden met de politie en de discussie binnen de politie stimuleren, was één van de konklusies. 'Ik verwacht van politieke partijen dat vraagstukken betreffende de politie fundamenteel worden behandeld', sprak voorzitter van de Nederlandse Politie Bond, *Leen van der Linden*. De bonden moeten ophouden een *slavenrol* te vervullen, was een konklusie die weer anderen trokken. En op de politiebureaus moeten andere kranten komen te liggen dan alleen De Telegraaf, opdat politie-agenten kennis kunnen nemen van ingezonden brieven van kritische kollega's.

We hopen dat dit uitgebreide verslag van het gesprek een rol zal spelen bij de meningsvorming binnen de PSP over de politie. De themagroep Justitie en Politie zal het materiaal in elk geval gretig oppakken voor haar discussies. Elders op deze pagina vindt U de namen en hoedanigheden van elk van de gespreksdeelnemers.

RUDI BOON   ANDREE VAN ES   ROEL SANDVOORT

Van der Linden (NPB): Het lijkt mij belangrijk eerst eens te kijken naar wat de plaats van de politie hoort te zijn in de samenleving, in welke samenleving dan ook. Neem nu het beleidsprogramma van de Nederlandse Politiebond. Daarin wordt hierover een heel duidelijke uitspraak gedaan: enerzijds bescherming van maatschappelijke verworvenheden, anderzijds mogelijkheden scheppen voor maatschappelijke ontwikkelingen en vernieuwingen. Dat is een geluid dat vrij controversieel ligt, en daarom moet je eerst dáárover praten voordat je je afvraagt: wat voor organisatie moet dat nu zijn, met wat voor machtsmiddelen, enz.

Van Doesburg (hoofdkomm. Utrecht): Het rapport Politie in Verandering heeft zoals U weet nogal wat stof doen opwaaien, en dat is op zichzelf een goede zaak, want dat stof lag al veel te lang. Overigens, de oorspronkelijke bedoeling was om te komen tot een rekenmodel voor de sterkte van de politie. Dat heeft te maken met mensen en geld, eigenlijk een beheerskwestie. De projectgroep die de minister destijds instelde is echter al heel gauw begonnen de zaak fundamenteel aan de orde te stellen, door te zeggen: neen, je kunt dit soort beheers- en organisatieproblemen niet zinnig bespreken als je niet weet over wat voor soort politieapparaat je het hebt en welke doelstellingen dat apparaat behoort te hebben in de Nederlandse samenleving. In Utrecht zijn wij ons, min of meer in de voetsproren van 'Politie in Verandering', gaan bezinnen op die functie van de politie in de maatschappij en we zijn tot een paar konklusies gekomen: naast de ordehandhavende en hulpverlenende taak heeft de politie steeds meer een signalerende en adviserende functie, op basis van voortdurend samenspel met haar omgeving, d.w.z. met

Aan dit gesprek namen de volgende mensen deel:
Aad van Berkel, hoofdagent bij de gemeentepolitie in Epe en ME-er;
C.S. van Doesburg, commissaris bij de gemeentepolitie in Utrecht;
Andrée van Es, lid van het partijbestuur van de PSP voor Justitie en Politie;
Bouwe Kalma, zonder beroep, voormalig hoofd-inspecteur bij de kinder- en zedenpolitie in Rotterdam;
Ben van Koppen, medewerker van het Vormingsinstituut van de Henri Polak Stichting/FNV, belast met vorming van werknemers bij de politie;
Piet Kruizinga, penningmeester van de Algemeen Christelijke Politie Federatie/CNV;
Leen van der Linden, voorzitter van de Nederlandse Politie Bond/FNV;
Paul Speet, werkzaam bij de rijkspolitie district Amsterdam/Noord-Holland en, uit dien hoofde, lid van de dienstencommissie.
Kees Waaldijk, leraar aan de Sociale Academie 'De Horst', in Driebergen en gespreksleider tijdens de bijeenkomst.

de overheid en met de samenleving. De politie dient in deze opvatting zo objectief mogelijk te staan tegenover maatschappelijke ontwikkelingen en vernieuwingen, en deze niet alleen te toetsen aan de bestaande orde, maar ook aan de essentiële waarden in onze samenleving. De voorwaarden voor maatschappelijke ontwikkelingen moeten echter in het maatschappelijke krachtenveld worden geschapen. De politie mag nooit zo ver gaan dat ze zelfstandig doelen in de samenleving gaat nastreven.

KEUZES

Kruizinga (ACP): Eén ding begrijp ik niet helemaal. Aan de ene kant wordt gezegd dat de politie moet inspelen op de maatschappelijke ontwikkelingen, anderzijds wordt gezegd dat dat objectief moet gebeuren. Dat lijkt me in tegenpraak met elkaar. Ik denk dat je, zo gauw je moet inspelen, je steeds keuzes moet maken, en zo gauw je een keuze maakt ben je niet meer objectief.

V.d. Linden (NPB): Ik vind die discussie daarom zo belangrijk, omdat wanneer je kijkt naar die nieuwe politiewetten, er van de zijde van de regering nog helemaal van het oude stramien wordt uitgegaan: *de politie mag geen keuzes maken want de politie zal daardoor politiseren*. Ik denk dat dat beeld achterhaald is, want een politieman maakt altijd keuzes. Of het nu de politieman op straat is of de leiding van het korps, of het nu gaat om optreden tegenover het verkeer, of tegenover krakers of wie dan ook, er worden altijd keuzes gemaakt. En laten we dat nou maar erkennen. En laten we dan zorgen dat de politie zodanige keuzes maakt dat er inderdaad een bijdrage geleverd wordt aan een stuk kwaliteit van de samenleving, in plaats van elke verandering en elke wijziging in die samenleving te blokkeren. Want dat betekent het namelijk aan de andere kant. Ook in die signaleringsfunctie waar Van Doesburg het over had zit een selectief element, daarvoor worden aan de basis ook keuzes gemaakt.

Van Koppen (HPS): Ik vraag me toch af, wie wordt er nu eigenlijk bedoeld die die keuzes maakt. De politieman op straat? Voor zover hij keuzes maakt binnen het kader van handhaven

Paul Speet (links) luistert naar de argumenten van Ben van Koppen

Van Doesburg (rechts) aan het woord terwijl Piet Kruizinga zijn buurman wat influistert.

van de rechtsorde is dat niet zo problematisch. Maar er wordt nu een beetje gesuggereerd dat de individuele politieman ook op maatschappelijk terrein een keus kan maken. Daartoe is volgens mij geen enkele mogelijkheid, of hij komt in de nesten te zitten.

Kalma: Daarom denk ik dat het wel goed is, wanneer je over keuzes praat, even vast te leggen welke keuze bedoeld wordt. Want de keus die je als politieman op straat hebt om een proces-verbaal wel of niet te laten doorgaan is natuurlijk een andere keus dan die op beleidsmatig niveau. Die bestaat nl. niet of ternauwernood. Je mag wel meepraten, tot het punt waar het beleid begint en dan is het gebeurd. Het wordt wel geactiveerd, o.a. via de politiebonden, maar ik kan me toch niet aan de indruk onttrekken dat ook de politiebonden op een bepaald punt eerder een slavenrol spelen dan de rol die van politiebonden wordt verwacht. Waarbij ik wel een uitzondering wil maken in algemene zin voor de Ned. Politiebond.

SLAVENROL

Kruizinga (ACP): Mag ik een toelichting op het woord slavenrol? Kan dat met een voorbeeld geïllustreerd worden?

Kalma: Ik denk met name aan een fusiebijeenkomst van de R.K. Politiebond St. Michael en de Christelijke Politiebond, januari 1975. Daar sprak de toenmalige minister van Justitie Van Agt, o.a. over de orde-handhavende en, anderzijds, de hulpverlenende taak van de politie. Het meest verbijsterende daar was, dat de hele zaal stormachtig Van Agt ging toejuichen toen deze het repressieve element bij de politie als primaire taak stelde en de hulpverlening duidelijk als secundair. Hij deed daar zelfs enigszins misprijzend over: het ging in de eerste plaats om orde en gezag. Kennelijk vond Van Agt deze politiefederatie volledig aan zijn kant. Trouwens, ook het punt van de vrijheid van meningsuiting is binnen de Christelijke Politiefederatie niet of nauwelijks aan de orde geweest, met name niet toen destijds om die reden mijn eigen positie binnen het Rotterdamse politiekorps onhoudbaar was geworden.

Kruizinga (ACP): Ik maak daaruit op dat de stelling dat de politievakorganisatie en in het bijzonder de Alg. Chr. Politiefederatie ten aanzien van dit soort vraagstukken een slavenrol vervult, geïl-

listreerd wordt met a. het waarschijnlijk van horen zeggen, en b. een uiterst gebrekkig middel als het meten van applaus na het aanhoren van minister Van Agt, die overigens in zeer uiteenlopende gezelschappen weleens de handen op elkaar krijgt, ik denk dat ze bij de Ned. Politiebond ook geklapt hadden.

V.d. Linden (NPB): Maar wij nodigen Van Agt niet uit, dat is het verschil.

Kruizinga (ACP): Dan klappen ze wel om iemand anders die dat zegt. Ook is bij mijn weten nooit voorgekomen dat wij als organisatie ook maar op enigerlei wijze het recht op vrijheid van meningsuiting voor de politieambtenaar hebben gerelativeerd.

Van Berkel (hoofdagente Epe): Wat betreft die slavenrol van de bonden, wil ik ingaan op de gevolgen van de 30e april. In de gemeenschappelijke nota die door de Ned. Politiebond en de Chr. Politiefederatie is uitgegeven, klinkt heel duidelijk de grote schrik door die bij de diverse korpsen is ontstaan en die o.a. tot uitdrukking kwam door de brieven die door de afdelingen naar de besturen zijn gezonden. Ik wil daaraan toevoegen dat de beide bonden ontzettend bang zijn voor verlies van leden. De leden zijn heilig, en wat dat betreft probeert de één de loef af te stekken ten opzichte van de ander. Wie heeft de meeste leden, dat weegt heel zwaar. Vandaar dat ze ten aanzien van wat er op 30 april is gebeurd de handen ineen hebben geslagen en tot een gemeenschappelijke reactie zijn gekomen vanuit de gedachte: hier kunnen wij in iedere geval geen leden verliezen!

KREDIET

V.d. Linden (NPB): Voorzitter, als ik even mag: na zo'n gebeurtenis als 30 april ligt er voor een vakbond een taak die je allereerst hebt te vervullen. Als blijkt dat, door welke waanzinnige opdrachten van welke overheid dan ook, er maar liefst 140 politiemensen zwaar beschadigd thuis komen, die daar niet om gevraagd hebben, dan is het de eerste taak van een bond om van diezelfde overheid te eisen een stuk beveiliging, een stuk bescherming te geven aan die politiemensen. Als je een bouwvakker op een steiger zet die in elkaar sodemietert, dan pikt hij dat ook niet en stapt hij naar zijn bond en eist maatregelen. Dat is de primaire reactie geweest en in die primaire reactie hou je rekening met gevoelens en

emoties, die er op dat moment onder een belangrijk deel van je leden leven. Van diezelfde groep moet je tenslotte ook het krediet krijgen om straks die volgende stap te zetten. Je kunt wel met een vaandel 7 straten verderop gaan lopen, maar dan ziet niemand je meer. En een slavenrol? Nou, die ontken ik persé. Maar ik denk wel dat het een rol is, waar vrij kleine stappen gemaakt kunnen worden, o.a. bij gebrek aan support en van het bestuur, en vanuit de politiek en vanuit iedereen die maar iets te vertellen heeft over de politie. Want het zijn de laatste jaren eigenlijk alleen maar de bonden geweest die het hebben moeten doen, omdat men het in de politiek af liet weten. Als ik zie wat een baarljke nonsens er af en toe worden uitgekraamd over de rol van de politie, of dat nu in gemeenteraden of in de Tweede Kamer is of waar dan ook, als ik zie wat de beide ministers dan weer zeggen in hun memorie van toelichting waar we het daarstraks over hadden, dan zijn we nog net zo ver als 50 jaar geleden. Want ook zij drukken de politie in de hoek van: dat zijn die mensen die, ondergeschikt aan het bevoegd gezag, hun werk op robot-achtige wijze zullen moeten doen. Slavenrol van de bonden? Nou, sorry dat ik wat fel reageer, maar dat gaat me toch wel een beetje te ver.

Kruizinga (ACP): Ik ben het daar volledig mee eens. Ik wil er nog aan toevoegen, er is hier zo-even gesuggereerd dat de bonden bang zouden zijn voor de leden. Ik moet er wel op wijzen dat het goed is wanneer er een nauw contact bestaat tussen leiding en leden van een vakorganisatie. Het zou voor geen van beiden goed zijn wanneer daar een te grote verwijdering tussen zou komen. Dat betekent, dat het bestuur van een vakorganisatie in zijn bewegingsvrijheid altijd beperkt wordt door de mate van krediet welke die krijgt van zijn leden. Aan de andere kant heeft zo'n bestuur een leidinggevende en aktiverende rol; het is een voortdurende wisselwerking ten opzichte van elkaar. Je moet het een doen en het ander niet nalaten. Alles wat er gebeurt moet je mede in het licht daarvan zien.

OPSTELLING

Van Es (PSP): Maar ik vind het zo langzamerhand ontzettend interessant worden, in hoeverre die twee taken, die de bonden zichzelf schetsen, namelijk aan de ene kant belangenbehartiging en aan de andere kant een voorttrekkersrol wat betreft de maatschappelijke opstelling van de poli-

Bouwe Kalma wordt door de gespreksleider met de vinger terecht gewezen terwijl Leen van der Linden toekijkt.

Ben van Koppen (links) en Aad van Berkel.

tie, in hoeverre die elkaar bijten. Hoe staan die ten opzichte van elkaar? Vullen die elkaar aan of zijn ze zelfs tegenstrijdig? Als Leen van der Linden zegt: 'Jullie moeten die belangenbehartiging net zo zien als bij de bouwbonden, die veiliger werkomstandigheden voor hun leden eisen', dan denk ik, dat het verschil is, dat het eisen van veilige werkomstandigheden voor politiemensen nou juist zo ontzettend veel te maken heeft met een maatschappelijke opstelling en dat op bepaalde momenten die twee strijdig zijn met elkaar.

Van der Linden (NPB): De belangenbehartiging en de maatschappelijke opstelling, die zij niet strijdig met elkaar. Die lopen deels zelfs in elkaar over. Maar zoals met de gebeurtenissen op 30 april en in heel veel andere gevallen, als wij dan zeggen dat je de ME thuis moet laten dan krijgen we geen hand op elkaar. Voor die maatschappelijke opstelling, daar zullen we steun van buitenaf moeten hebben.

Kruizinga (ACP): Ik denk dat er geen sprake is van een tegenstelling maar van twee dingen die in elkaars verlengde liggen. Het komt op individueel niveau best een keertje voor dat je met belangenbehartiging bezig bent wat in breder maatschappelijk kader niet zou moeten. Omdat het probleem zich op individueel niveau manifesteert vinden de leden dat juist niet altijd.

Van Koppen (HPS): Ik vind het toch een beetje theoretisch. In theorie zijn we het best met elkaar eens. Enerzijds de handhaving van de rechtsorde en anderzijds voorwaarden scheppen tot maatschappelijke verandering. Dat zeggen de bonden heel duidelijk. Daarnet hebben we gezegd dat de politiemans binnen de maatschappelijke rechtsorde best een keuze heeft. Maar nu zitten we met het feit dat heel veel politiemensen persoonlijk worden gekonfronteerd met een keuze die buiten de maatschappelijke rechtsorde valt. Ja, daar zitten we dan. Ik maak ze ook mee op mijn kursussen. Het eerste was het geval bij de kerncentrales, toen kwamen ze inderdaad nog aan het woord. Maar op het moment dat het keihard hier in Amsterdam gebeurt, op dat moment hoor je van de politiebonden niets anders als versterking, betere bewapening, beter uitrusting.

Van der Linden (NPB) en Kruizinga (ACP): Daar is geen woord van waar, dat hebben wij beiden niet gezegd!

Van Koppen (HPS): Natuurlijk vind ik ook dat die mensen beschermd moeten worden. Maar ik wil alleen maar zeggen dat je over de problemen waar de politiemannen mee zitten, waar nou net de openingen zitten, openingen tot maatschappij verandering, tot grensverlegging, nou daar hoor ik dan helemaal niets van.

Speet (Rijkspolitieman): Dat is nu een heel goed voorbeeld dat je daar geeft. De onrust gevoelens bij de politiemensen, in een zaak als 30 april. Van mij moeten wij dit nog doen, klopt dit wel. Ingaan op de bescherming van de politiemans is op zich een goede zaak. Maar dan moet je aan de andere kant ook ingaan op alles wat er leeft bij diezelfde man.

Van der Linden (NPB): Na afloop van die bijeenkomst van de bonden met de ministers, na de dertigste april, heb ik namens de gezamenlijke politiebonden voor het NOS-journaal gezegd dat die bespreking er juist op was gericht om die weg van zwaardere bewapening te voorkomen. We hebben heel nadrukkelijk aan de ministers gezegd dat ze niet moeten vergeten dat wij, naar aanleiding van zo'n incident, niet komen om plotseling een andere weg in te slaan.

Speet (Rijkspolitieman): Dan komen we weer terug op de slavenrol van de vakbonden van de Nederlandse politie. Juist op zo'n moment, naar aanleiding van de gebeurtenissen van de 30ste april, denk ik dat er vanuit de politiebonden een stukje inspiratie moet komen. Inspiratie om nou net die andere punten op te pakken. En dan komen we terug op waar we het net over hadden. De beleidsnota van de Nederlandse Politie Bond, bijvoorbeeld. Die wordt helemaal niet opgepakt door de politiemensen. Dat is mijn ervaring tot nog toe. In het begin hebben we zo prachtig gezegd: er moeten keuzes gemaakt worden. Maar wie moeten die keuzes maken? Ik denk dat ik daar de konklusie aan kan verbinden dat we, met de politiemensen die we nu hebben, die keuzes niet kunnen maken.

Kalma: Ik zou me graag willen aansluiten bij wat Koppen daarnet heeft gezegd. Dat een toenemend aantal politiemensen vanuit hun betrokkenheid met het maatschappelijk gebeuren en de daaruit voortvloeiende beslissingen, meer dan ooit, merken dat maar één ding geldt: *Befehl ist Befehl*. En voor de rest kun je de pest krijgen. Want er is maar één man die de dienst uitmaakt, of meerderen: de machthebbers, om

dat woord nu toch maar eens te laten vallen.

VERSCHONINGSRECHT

Kruizinga (ACP): Ik heb het altijd een beetje moeilijk als het gaat om de individuele vrijheid van de politieambtenaar. Stel je nou eens twee uitersten voor. Het ene uiterste is dat *Befehl ist Befehl*. Dat gaat van: niet lullen, oogkleppen op en doen wat je gezegd wordt. Daarvan vinden wij dat het verkeerd is. Daar mag geen misverstand over bestaan.

Het tweede uiterste is dat elke politieambtenaar op grond van zijn waarneming, zijn gevoel en weet ik wat nog meer, zelfstandig beslist wat hij in een bepaalde situatie zal doen of zal nalaten. Ook dat vinden wij onjuist. Omdat je dan te maken krijgt met een politie die als zodanig niet funktioneert.

Waar we naar toe moeten dat zit daar ergens tussen in. We hebben in het recente verleden, als Christelijke Politie Federatie, voor een soort *verschoningsrecht* gepleit. Een recht wat elke politieambtenaar persoonlijk zou moeten hebben. Waarbij elke politieambtenaar, indien hij in een situatie komt waarin min of meer van hem wordt verwacht dat-ie optreedt, maar wat hij op geen enkele wijze met zijn geweten in het in het reine kan brengen, dat-ie dan kan zeggen: 'Baas, hier heb ik het moeilijk mee. Zou het niet mogelijk zijn dat ik dat niet hoeft te doen'. Er is op een bepaald moment, bijvoorbeeld, sprake geweest dat de politie de kerken binnen zou moeten gaan om daar, desnoods met geweld, illegalen uit te halen. Om ze over de grens te zetten. Ik ken politiemensen, erg gelovigen, diep religieuzen, die daar bijzonder grote moeite mee zullen hebben. Die dat eigenlijk niet over hun hart zullen kunnen verkrijgen. Dat staat dan los van rationele argumenten.

Ik zeg er tegelijkertijd bij dat het verschoningsrecht ook z'n gevaarlijke kanten heeft. Het kan geen kwaad voor de effectiviteit van het politietoedoen als individuen van tijd tot tijd, van plaats tot plaats daarvan gebruik te maken. Maar het kan bedreigend zijn als het gaat om groepen van politieagenten. En er komt nog een tweede punt bij. Als je mensen rechten geeft zou je ook het gebruik van dat recht op een bepaald moment moeten kunnen toetsen. Is er dan een toetsingsmogelijkheid? Dat zijn vragen die tot nu toe niet beantwoord zijn. Ook wij zijn actief bezig om te zoeken naar een oplossing van het vraagstuk over het maken van keuzes. Wij proberen zowel aan de ene kant

tegemoet te komen aan de wensen van de politieambtenaar persoonlijk maar wij willen, aan de andere kant, niet hebben dat het politiebeleid in Nederland gemaakt wordt door de mening van een aantal individuen.

KAMPEN

Van Koppen (HPS): De benadering van Kruisinga vindt ik nou een typische vakbondsbenadering. Daarbij gaat het om het individuele lid dat met een probleem zit en een individuele keuze. En daar gaat het nou niet om. Natuurlijk moet je daar als vakbond ook wel regels voor maken, of een wetsontwerp eisen, zodat de politiemannen op bepaalde momenten mogen zeggen: 'Nou wil ik hier niet ingezet worden'. Klaar. Daar is in onze maatschappij best ruimte voor om dat te regelen. Maar ik denk dat het veel essentiëler is. We moeten de vraag stellen: 'Wat doen we eraan?' Aan vakbonden, maar ook aan linkse politieke partijen. Als ik in eerste instantie reageer vanuit de vakbondsscholing, daar merken we, dat er bij de politiemannen altijd gedacht wordt vanuit een soort kamp. Dus een kamp, dat is de politie, en daar tegenover staat de buitenwereld. En alles in die buitenwereld wat niet goed is, en dat is het niet houden aan de rechtsorde, dat zijn per definitie mensen die fout zijn en daar moet je tegen optreden. Of het nou is een kind aan de ouderlijke macht onttrekken, of een huis kraken of een verkeersovertreding. Je moet iets doorbreken voordat men in staat is - en dat duurt dagenlang - om te denken dat de andere kant, dat het buiten de rechtsorde gaan of tegen de grenzen van de rechtsorde aanlopen, dat dat ook kan.

Van der Linden (NPB): Ja, dat verschoningsrecht, waar Kruisinga het over had. Dat is geboren vanuit een discussie die gevoerd is door de Nederlandse Politiebond in Drente vorig jaar in mei vóór de grote kernenergiedemonstratie in Gasselte. En door ons is dat niet toegespitst op de individuele politieambtenaar. Het ging ons om het probleem in Drente, waar mensen, gebonden aan hun omgeving, werkzaam in die samenleving daar, bedreigd werden met het feit: En nou moet ik straks tegen mijn buurman en weet ik wie optreden, terwijl ik toch ook deel uitmaak van die samenleving hier en het kernafval ook bij mij in m'n achtertuin gesodemierd wordt. Daar hebben we duidelijk geprobeerd om het kampendenken te doorbreken en ik denk dat we daar uitstekend in geslaagd zijn.

Waaldijk (voorzitter): Het is bij mijn weten één keer voorgekomen, dat de politie, bij monde van de vier hoofdkommissarissen van de grote steden, heel actief uit haar kamp is getreden en zich tot de wetgever heeft gewend om te zeggen: 'Die wet is te gek'. Dat ging om het strafbaar zijn van weggelopen minderjarigen. Heeft u die brief nog in het hoofd, mijnheer van Doesburg?

Van Doesburg (hoofdkomm. Utrecht): Ja, dat is inderdaad een vrij snelle ontwikkeling geweest vanuit de opstelling: 'Mijnheer, u pleegt een strafbaar feit', tot: 'Het zou plezierig zijn als we met u een samenwerkingsvorm konden vinden.'

TELEX

Waaldijk (voorzitter): Mag ik nou een vraag stellen om de discussie een wat verdere toespitsing te geven? Is het waarschijnlijk dat diezelfde vier hoofdkommissarissen zich met een verge-

lijkbare brief, maar dan rond een onderwerp als monarchie of kernenergie tot het bestuur wenden en als het ware zeggen: 'Alsjeblieft, bevrijd ons van zo'n anti-maatschappelijke taak als het duvel en geweld gebruiken waar een aantal mensen juist geholpen moeten worden'?

Van Doesburg (hoofdkomm. Utrecht): Het is niet waarschijnlijk dat op korte termijn een dergelijke brief van de hoofdkommissarissen uitgaat. Dat is gewoon eerlijk. Maar ik wil wel zeggen, dat die kwestie van die kampen één van de kernkwesties is waaraan gewerkt moet worden. Dat de politie leert begrijpen dat ze deel uitmaakt van de maatschappij. Daar zijn kanalen voor om te zorgen dat dat gebeurt. Er komt langzaam maar zeker een ombuiging, zeker bij jonge mensen die toch op een heel andere manier opgroeien, opgevoed worden, ideeën hebben. Ik denk dat het heus niet tot de onmogelijkheden behoort dat er een politie ontstaat die zich in principe maatschappelijk opstelt en voor die maatschappij primair een maatschappelijke taak heeft.

Van Koppen (HPS): Maar ik hoor toch niet wat er vanuit het beleid van de politie aan gedaan wordt.

Van Doesburg (hoofdkomm. Utrecht): Ik denk dat wij eerst zouden moeten beginnen in de korpsen, via voortgezette opleidingen. Daar wordt in verschillende korpsen mee gestart. Het aanklaarten van de integratie in de maatschappij en niet 'hoe kan ik een beter verbaal schrijven'. Dat is een zaak van de voortgezette opleiding en daar is een korpsleiding verantwoordelijk voor.

Van der Linden (NPB): Maar kijk, straks noemde ik dat voorbeeld van die discussie over kernenergie in Drente. Wat gebeurde er? Er kwam onmiddellijk van de politieleiding daar een telex aan alle personeel, waarin ze even fijntjes voorgehouden werd dat je je als politieambtenaar wel dient te onthouden van publieke uitspraken enz. enz. De distriktskommandant zei later, toen ik hem daarnaar vroeg: 'Ja maar ik moet toch jonge mensen beschermen tegen die invloeden'. En daar hebben we de kampentheorie. Ik moet de paraplu boven mijn jonge mensen houden.

Van Doesburg (hoofdkomm. Utrecht): Dat moet-ie niet doen.

Van der Linden (NPB): Nee precies, maar het gebeurde wel op dat moment en de minister dekte hem in de beantwoording van vragen die onmiddellijk daarop gesteld zijn. En dan zeg ik, wij zijn als bonden echt wel bezig en we proberen tot het uiterste te gaan. En dat er mensen weggelopen interesseert mij geen laars, want dat herstelt zich wel weer op een andere manier. Ik denk dat bijvoorbeeld onder druk van de bonden, die al sinds 1966 drammen, nu een verlengde opleiding tot stand komt. Wij hebben steeds gezegd: 'Die opleiding is veel te theoretisch. Het is prachtig om de jachtwet, de mollen- en de egelwet in te stampen voor mensen die dagelijks in de jorjaan dienst doen, heel aardig hoor, maar daar gaat het niet om. We moeten een aantal andere dingen doen'. Maar je krijgt ook niet alleen via zo'n opleiding veel betere politieambtenaren op straat, hoor.

Speet (Rijkspolitieman): Ik denk dat er ook een wisselwerking is tussen taak en de mensen die

voor die taak geschikt zijn. Er vindt een brok natuurlijke selectie plaats omdat de politie zich op een bepaalde manier manifesteert in onze maatschappij. Die natuurlijke selectie staat er borg voor dat er bepaalde mensen solliciteren bij de politie. Er moet m.a.w. ook gewaarborgd worden dat er een andere politieman komt. Ik denk dat daarvoor erg weinig beleid gevoerd wordt bij de politie. Noch om bewustere politiemensen te maken, noch om de politie een ander gezicht te geven, zodat er andere mensen solliciteren.

Van der Linden (NPB): Maar de politie is natuurlijk voor grote delen van de samenleving besmet. Denk maar aan de mooie liederen als: 'De staat verdrukt, de wet is logen'. Dat vraagt er niet om bij de politie te solliciteren. Ik denk dat je dat verleden ook met je meesjouw.

DEMPEND

Van Berkel (hoofdagente Epe): Natuurlijk is het wel zo dat binnen de diverse korpsen discussies op gang gebracht worden om structuren te veranderen, maar die structuren worden dan wel van bovenaf veranderd. Er worden richtlijnen aangegeven, van 'zo zouden wij het graag hebben'. En dan mogen de individuele mensen er over meebeslissen. En de discussies vinden op een voortreffelijke manier plaats. Er wordt uitstekend gesproken. Iedereen krijgt de vrijheid om datgene te zeggen, wat-ie graag verwezenlijkt zou zien in een organisatiesysteem van zo'n apparaat. Maar er blijven een paar dingen hangen en die zijn nog vanuit een zeer oud stramien, vanuit het verleden. En dat is o.a. het beoordelingssysteem. Dat werkt ontzettend dempend op de meningsuiting van een individueel politieambtenaar. Datgene wat hij zegt, is zeer bepalend voor zijn toekomst. De individuele politieambtenaar heeft geen barst te zeggen. Want als hij iets zegt, wat niet past in het straatje van degene die hem gaat beoordelen, dan is zijn toekomst al bij voorbaat verzekerd.

Van Koppen (HPS): Heel bepalend is de werksituatie. Die bepaalt voor een groot gedeelte het denken van die mensen. Bijvoorbeeld de inlichtingendiensten. Dat vreet door in de discussies en het denken in zo'n politieapparaat. Want dat andere kamp, dat is dan ook meteen links. Want de inlichtingendienst is vooral gericht op links. Dan kun je wel zeggen 'dat is een aparte tak', maar in de politiebureau's weten ze wie er bij de inlichtingendienst zit, ze weten waarop gelet wordt, dat zijn ook de verhalen. Links is links, is gevaarlijk. Of het nou een Waarheid-lezer is, of iemand die een PSP-biljet voor z'n ramen heeft hangen of ook nog een PPR-biljet. De discussie in de koffiekamer of in de wacht wordt ook op dat niveau gevoerd. De meeste weten niet eens dat er politiemensen zijn die er anders over denken. Ze lezen de kranten niet waar een interview met Aad van Berkel of Paul Speet in staat. Ze krijgen gratis de Telegraaf op hun bureau. De Zuid-Afrika Koerier, die is er nu niet meer, maar wel zoiets nog. Dat ligt allemaal gratis op het bureau. Op een kaderkursus merk je, dat er helemaal geen mogelijkheid is om over andere dingen te denken. Na een paar dagen, als er een sfeer van vertrouwen ontstaat, is het mogelijk dit te doorbreken. Dan zeggen mensen: 'Verrek, wat gek dat we eigenlijk nooit die kant bekeken hebben'. En dan komt de bereidheid om ook over die andere dingen te praten. Maar die dingen zijn in een bureau niet bespreekbaar. Want dan

blijkt, zoals Aad ook zei, dat als zo'n man op die lijn zit, ja, dan wordt hij in ieder geval door de leiding niet gewaardeerd. Hij wordt door zijn kollega's minder serieus genomen en zo wordt het een eenling die moet vechten en waar hoogstens een bond het dan voor op moet nemen. Ik denk dat het klimaat, het werkklimaat binnen de politie, zeer bepalend is. Dat Aad wat meer ruimte krijgt in Epe heeft o.a. alles te maken met de opstelling van de korpschef daar. Dat geeft hem dan ook wat krediet bij zijn kollega's, dit i.t.t. de positie van zijn kollega Jan de Goede.

Van Es (PSP): Ja, maar het gaat me nou toch een beetje te veel naar de kant van de interactie en de individuele ruimte. Want ik denk, je kunt heel veel open maken en ruimte scheppen, mensen de gelegenheid geven om ook de andere kant te zien, enz, uiteindelijk denk ik toch, dat er wél twee kampen zijn, in de zin van maatschappelijke tegenstellingen. Als je het hebt over kraken, over arbeidsconflicten, dan heb je te maken met tegenstellingen en naar mijn gevoel ook met kampen. En dan kun je wel politiemensen hebben die de ruimte krijgen om hun zegje te doen en al of niet als eenling te functioneren, wat gebeurt er vervolgens mee? De uiteindelijke konsekwentie zou dan zijn, als ik de optimistische toon hier hoor, dat er in een arbeidsconflict niet meer wordt opgetreden door de politie. Ik vind dat prima, maar wat vinden de aanwezigen daarvan?

HALSZAAK

Van Doesburg (hoofdkomm. Utrecht): Kijk, naar mijn smaak mag een mijnheer de Goede in Renkum rustig zeggen, dat hij zijn bezwaren heeft ten opzichte van het dienen bij de M.E., althans bij een bepaalde vorm van inzet. Ik vind het niet verstandig, dat je dan als bevoegd gezag zegt: 'Nou mag je alleen maar denken zoals ik vind dat je denken moet'. Daar schiet je niks mee op, het is gewoon dom. En als je zelf een klein beetje gelooft in die maatschappelijke waarden en die democratische waarden, dan ga je verder en dan zeg je: 'Deze man zit met een bepaald probleem en dat kan hem zelfs zo hoog gaan zitten, dat dat een halszaak voor hem wordt'. Die moet de gelegenheid hebben om daarover te praten en om dat te uiten. En daar moet je naar luisteren. Dan moet je kijken of er iets gedaan kan worden. Er is hier gesproken over verschoningsrecht, nou, dat is niet uitgesloten. Als u mij nou vraagt, rechtsstreeks, of zo'n man, die zo'n grote moeite heeft om op een dergelijke manier ingezet te worden, of die daar dan onderuit mag komen, dan zeg ik niet nee. Ik ben niet zo bang voor het feit dat dan een heleboel mensen ineens gaan zeggen: 'Hé, je kunt zelf gaan uitmaken wat je wel of wat je niet moet doen.' Ik heb sterk de indruk dat de mensen die zich in dit opzicht duidelijk manifesteren, dat die dat doen vanuit een uitgesproken gewetensvolle opstelling. Die mensen moeten de ruimte hebben. Ik denk dat je in het korps moet proberen om over al dat soort zaken te praten. In het verleden heb ik mij er ook schuldig aan gemaakt die dingen af te stoppen. Je bent bang dat je iets gaat ontglippen, maar er gaat je helemaal niets ontglippen. Ik denk dat je juist een beter contact krijgt met mensen en het beter gaat functioneren. - In Utrecht streven we naar integratie in de samenleving, naar problemen mensgericht werken, decentralisatie van verantwoordelijkheden, interne democratisering door beleidsdeelname vanaf de basis, het terug-

brengen van het aantal hiërarchische titels.

Van der Linden (NPB): Dan moet je op politie-scholen niet alleen docenten aanstellen, die je plukt vanuit de groep goedwillende ambtenaren en die je dan verder geen opleiding geeft en tegen wie je dan zegt: 'En nou ga jij die politie-ambtenaren vormen'.

Van Doesburg (hoofdkomm. Utrecht): We moeten ook mensen uit andere disciplines erin halen. Bij ons treedt (en ik mag u eerlijk zeggen, ik vind het een verrekt lastige kerel en hij is ook wel eens bijzonder onheus bezig) Robert van Gemert op in de vormingsklassen en die komt daar zijn verhaal vertellen. In alle vrijheid en het lukt ook nog. De eerste keer kreeg hij reuze keet. Dat lokt hij dan ook opzettelijk uit, want hij houdt van schokeffecten. Maar hij komt regelmatig terug en hij went steeds meer en de mensen wennen aan hem. Daarnaast ben ik het eens met wat er eerder door Paul Speet is gezegd over de selectie, dat bij het selekteren van mensen, de vrijheid van toetreding tot de politiekorpsen zodanig duidelijk moet zijn ten opzichte van de sollicitanten, dat men ook het idee heeft, dat mensen van diverse maatschappelijke opvatting bij de politie welkom zijn. Dat is nu niét duidelijk. En dan zult u zeggen: 'Laat je dan kommunisten toe? Mensen die lid zijn van de kommunistische partij?' Dan zeg ik nu 'Nee'.

Kalma: Hetgeen bewezen moest worden.

Van Doesburg (hoofdkomm. Utrecht): Ik ga geen mooie en vrome praatjes verkopen terwijl ik ze niet waar kan maken. Dat kan ik niet zolang in het totale maatschappelijke bestel leden van de kommunistische partij nog gezien worden als mensen die staatsgevaarlijk kunnen zijn.

Van Berkel (hoofagent Epe): U heeft net zelf gezegd: 'Ik heb geleerd om met een diender te

praten'. Juist door mensen van die richting in je organisatie op te nemen, zou je ervaren dat je daarmee een stukje verbreding geeft aan je apparaat.

Van Doesburg (hoofdkomm. Utrecht): Ik zeg dat ik persoonlijk nog niet zo ver ben.

ME

Van Es (PSP): Ik wil even terug komen op iets wat de heer van Doesburg zei. Ik beluister in zijn woorden: Vrijheid van meningsuiting, discussie, openheid, prima, want het blijft goed functioneren, er ontglipt je niets, de korpschefs hoeven niet bang te zijn dat er iets verandert. Dat door het opener maken van het apparaat de politie anders gaat functioneren. De taken die de politie nu vervult, zijn lang niet allemaal goede taken. De politie moet zich zeer terughoudend opstellen en ruimte geven voor maatschappelijke veranderingen. Dat betekent dat er in ieder geval niet met machtsmiddelen wordt opgetreden in sociale conflicten. Daarom zullen instituten als de M.E. volgens mij moeten worden afgeschaft, omdat die alleen maar toeneming van geweld met zich meebrengen, juist in sociale conflicten. En daarom moet er ook gestreefd worden naar terugdringing van de bewapening van de politie in het algemeen, zoals door het afschaffen van een schietwapen bij de surveillancedienst.

Van Berkel (hoofagent Epe): De gebeurtenissen in de zestiger jaren, provo, etc, hebben geleid tot een eskalatie aan de kant van de politie, zoals het organiseren van de M.E., maar ook tot een bezinning, van: 'Waar zijn we nu mee bezig'. Ik heb de eerste opleiding voor M.E. in Woensdrecht meegemaakt. De M.E. werd toen heel duidelijk een passieve rol toebedacht, alleen voor

VERVOLG OP PAG. 15

Van links vooraan de bij het gesprek aanwezigen: de gespreksleider Kees Waaldijk, met achter hem Bouwe Kalma, daarnaast Leen van der Linden, Piet Kruizinga en kommissaris van Doesburg met tegenover zich Paul Speet, daarnaast Ben Koppen, Aad van Berkel en rechts vooraan Andrée van Es.

Alle foto's bij dit artikel en op de voorpagina zijn van Paul Babeliowsky

LEREN UIT AKTIES

De laatste drie jaar heeft het protest en verzet tegen de overslag van radio-actief afval in IJmuiden grotere vormen aangenomen. Werd twee jaar geleden niet veel meer gedaan dan een sluisdeur bezet gehouden, vorig jaar waren in zowel Petten als IJmuiden blokkades van vele mensen gevolgd door acties van Greenpeace. Overigens moet wel vermeld worden dat de konstante stroom van propaganda en informatie onmisbaar is in de schakel van protest naar verzet en opgemerkt moet worden dat m.n. op het informatieve vlak veel en goed werk is verricht. Dit jaar waren de zaken vrij groots aangepakt.

In 't kader van de Pinkster-acties tegen kernenergie werd op 24 mei jl. een grote demonstratie/manifestatie gehouden. Het "Samenwerkingsverband", wat deze activiteiten organiseerden, bestond op papier uit 200 zeer uiteenlopende organisaties. Duizenden affiesjes en buttons vonden hun weg naar vele voorruiten en jassen.

Ook de plaatselijke middenstand was van de ene dag op de andere dag participant binnen de anti-kernenergiebeweging en verhiel de 24ste mei tot plaatselijke feestdag.

Politiek betekenden de demonstratie/manifestatie een stap vooruit. Aan de leus 'Geen Atoomafval de Zee in' werd dit jaar de oorzaak 'Kernenergie Nee' aan toegevoegd. Voor veel van de 200 groeperingen betekent het laten vallen van het vervuilingargument (Geen Atoomafval de Zee in) en de combinatie tussen oorzaak en gevolg een niet-onbelangrijke stap.

Het is te hopen dat deze stap vooruit ook doorwerkt naar de landelijke standpunten van diverse organisaties.

Behalve aan een groter aantal demonstranten dan ruim 5.000 ontbrak het verder aan niets: programma, diskussie, muziek, stands, fietstochten, eten en drinken etc. etc.

HOE NU VERDER?

Begin juni zou de werkelijke overslag plaatsvinden en dan komt het er op aan jezelf te verzetten.

Over hoe en in welke vorm dat verzet gegoten zou moeten worden zijn vele dagen van overleg besteed.

Ruwweg was er een soort driedeling:

- acties in en rond Petten (van waaruit het Energie Centrum Nederland - ECN - het afval met auto's naar IJmuiden vervoerde) door de groep Breek Atoomketen Nederland (BAN)
- acties in en rond IJmuiden door de Stroomgroep Haarlem/IJmons (SSK Haarkem/IJmond) en Onkruid
- acties in de haven door Greenpeace

HARDE AKTIES

BAN blokkeerde in de nacht van zondag 8 op maandag 9 juni de toegangswegen naar het ECN. De kettingen vastgemaakt en niet lang daarna ontruiming. In IJmuiden wachtten een andere groep demonstranten het transport op ook door middel van een menselijke blokkade.

Ongecontroleerd en harder dan in Petten greep de Mobiele Eenheid in. Na wat verwarring bij ECN, ME en anderen ingegeven (ondanks het kwantitatieve overwicht) door de angst voor nieuwe acties van BAN werd de route vanuit Petten gewijzigd.

Het mocht echter niet baten: voor de tweede maal een wegblokkade die op hardhandige wijze verwijderd werd. In IJmuiden was het lijfelijk verzet vervangen door rookbommen, brandende

Een gewond BAN-lid na een ME optreden die later na een ziekenhuis zou worden afgevoerd

Foto: STIK

banden, verpakjes, kraaietpoten en kapotte autoruiten.

Het transport (begeleid door de politie, ME en een helikopter) denderde voort. Ook het derde en vierde transport moest zich inhouden in verband met nieuwe blokkades van BAN die daarmee hun goede naam op zeer goede wijze in de praktijk brachten.

De acties van BAN droegen een geweldloos karakter en waren goed voorbereid en uitgevoerd. De wat chaotische wijze van actie-voeren in IJmuiden had zijn weerslag op de activiteiten: na twee transporten verzandden vele in discussies hoe verder te gaan terwijl het 3e en 4e transport zonder moeite zijn weg naar het Buitenspuikanaal vond.

VERMOEIDHEID

De (over-)vermoeidheid, die tot de tweede dag overtroffen werd door de strijdbaarheid, door de wil om door te gaan, begon zich toch af te tekenen. Juist op dat moment werd de derde actie ingezet wat enorm stimulerend heeft gewerkt. Vanuit alle delen van de IJmuidense haven stoomden m.n. binnenvaartschippers naar de plaats des onheils waar de Andrea Smits lag afge-meerd (kompleet ingesloten door de wal, twee landtongen en een ponton). Binnen een uur was de blokkade van 13 schepen een feit.

Via het Aktiehuis Velsen en het kraakpand 'Villa Nooitgedacht' werden contacten onderhouden met de FRI (een internationaal vredesschip, wat ook aan de blokkade deelnam).

Maar ook dit laatste obstakel werd op slinkse wijze door de overheid genomen: toezeggingen dat er een commissie gevormd zou worden (met ECN, milieugroepen en de Ver. Ned. Gemeenten) gaf verdeeldheid op de blokkade. Een lijmpoging, een zoethoudertje?

Greenpeace wees uiteindelijk het voorstel als middel voor het opheffen van de blokkade af. De burgemeester van Velsen, de heer Molendijk, liet via het NOS journaal weten dat overeenstemming was bereikt en dat Greenpeace de blokkade zou opheffen wat ook gebeurde.

Laar er duidelijkheid over bestaan: Greenpeace

Foto: Martijn de Jonge

heeft de blokkade opgeheven omdat er gedreigd werd met politieel ingrijpen en niet door overstemming over alles en nog wat. De heer Molendijk verzweeg het eerste en liet het overkomen alsof er naar tevredenheid van beide partijen was gehandeld. Woensdag-avond kon de Andrea Smits uitvaren richting Zeebrugge waar het ook met diverse aktiemiddelen werd gekonfronteerd. Vast-keten akties maar ook zware vernielingen zonder dat de indruk bestaat dat deze akties goed voorbereid zijn door er al enige maanden over te praten.

KONKLUSIES

We mogen, het totale jaar overziend, konkluderen dat op vele punten vooruitgang is geboekt:

- Een verdieping en verbreding in en van de SSK Haarlem/IJmond is een van de gevolgen van de akties van vorig jaar. Diskussies over geweld, (wat is) geweldloosheid, karakter van akties, doel en middelen, aktie-mogelijkheden etc. zijn niet voor niets geweest.

- De betrokkenheid van vele mensen bij het anti-kernenergie werk in de IJmond is groter geworden.

- Een parlementaire overwinning van de PPR/PSP fractie in Velsen kwam tot uiting in een motie die de gemeenteraad van Velsen heeft aangenomen om de dumping van radio-actief afval in zee af te gelasten en het afval op land op te slaan totdat een veilige en afdoende oplossing van het afval-probleem is gevonden. De problematiek is hierdoor een zorg geworden van andere partijen, die het vroeger vaak af hebben laten weten en is zodoende weggetrokken uit het 'enge' PPR/PSP sfeertje.

- Een verhoging van de activiteiten wat zich dit jaar zal uiten in konstante aktie op twee plaatsen (Petten en IJmuiden e.o.)

Dit was mogelijk geworden door een grotere bereidheid van mensen zich met deze akties in te laten.

Een duidelijke vermeerdering (let wel: dit is geen verbreding) van het aantal mensen die zichzelf willen inzetten.

- Ook de georganiseerdheid van de diverse akties was ondanks wat problemen goed te noemen, m.n. waar het BAN en Greenpeace betrof.

- De politie-staat (onvermijdelijk verbonden met de atoomindustrie) profileerde zich.

Een overmacht van ME, politie op de hele route met afzettingen van elk kruispunt, helikopter, vliegtuig, in beslag genomen auto's van demonstranten, controles etc. etc.

- Ook is er kritiek op een aantal zaken, soms terecht, soms niet. In komende onderlinge diskussies zullen we moeten proberen de fouten van dit jaar bij de volgende akties te vermijden.

Bovenstaande konklusies zijn, gezien het korte tijdverloop tussen aktie en dit artikel, niet volledig. Wij zullen zelf in overleg met elkaar noodzakelijke aanvullingen geven.

JOHAN BROUWER
Inlichtingen: Aktiehuis Velsen
Uranusstraat 16
IJmuiden
tel. 02550 - 308 40

PSU FESTIVAL

Dat politiek en feestvieren een prima combinatie kan zijn, bleek 14 en 15 juni j.l. in het Parc de la Courneuve waar de Franse zusterpartij van de PSP, de Parti Socialiste Unifié (PSU), haar jaarlijkse festival organiseerde.

Je eet of drinkt iets bij de kraampjes die de bijzondere Franse specialiteiten verkopen en je luistert naar de verschillende soorten muziek van de tientallen groepen en orkesten die optreden.

Tegelijkertijd zijn er politieke diskussies gaande bij een forum; men luistert en stelt vragen aan sprekers die een betoog houden over anti-militarisme, anti-kernenergie, werkloosheid, arbeidselfbeheer (een van de belangrijkste strijdpunten van de PSU, het partijblad *Tribune Socialiste* heeft als ondertitel *l'autogestion*) enzovoort.

Ook voor de kinderen is een apart stukje terrein beschikbaar, zodat zij op hun manier het feest meebelevan.

Over het gehele veld informeren aktiegroepen, vakbeweging, feministes, homo's, mannenbeweging, bevrijdingsbewegingen uit de hele wereld en de plaatselijke PSU-afdelingen het publiek over hun activiteiten.

Er wordt geprotesteerd tegen vivisectie; bij een andere stand wil men de Olympische Spelen in Moskou boycotten. Er hangen enorme affiches die de strijd tegen 'apartheid' propageren. Op een gegeven moment zien we een groepje dat zich bezig houdt met *vermisten* in Frankrijk. Verdwenen vrouwen en kinderen, van wie men vreest dat zij verhandeld worden naar andere landen om daar in de prostitutie terecht te komen. De mannenbeweging geeft een affiche uit met een grote haan erop, om aan te geven dat zij weigeren de 'hanenrol' te spelen.

Erg veel aandacht is er voor de anti-kernenergiebeweging, waar de PSU als vrijwel enige partij in Frankrijk in mee strijdt, want de PCF (kommunisten) en de PSF (sociaal-demokraten)

laten het in deze min of meer afweten. Momenteel is *Plogoff* erg aktueel. *Plogoff* is een plaatsje in Bretagne waar binnenkort een kerncentrale gebouwd zal worden, hetgeen op verzet stuit van een groot deel van de plaatselijke bevolking, die ook gesteund wordt door de PSU.

Op anti-militaristisch gebied spelen al een aantal jaren de problemen rond Canjuer en Larzac, twee streken in het zuiden van Frankrijk, alwaar de Franse regering tracht de militaire oefenterreinen uit te breiden ten koste van de daar wonende bevolking, die hier verbeten strijd tegen voert. Met name in Larzac hebben de plaatselijke schaapherders en hun sympathisanten het terrein bezet.

Ik was erg onder de indruk van Huguette Bouchardeau, de PSU-kandidate voor de komende Franse presidentsverkiezingen. Zij hield een zeer boeiend betoog over onder andere bovenstaande problemen, maar als feministe stelt zij vooral de positie van vrouwen centraal: de onderdrukking zowel politiek, economisch als sociaal, met nadruk op de groeiende werkloosheid onder de vrouwen.

De aanhang van de PSU neemt de laatste tijd echter wat af. Op dit moment heeft de partij nog ongeveer 7000 leden, daarom is de kans helaas niet groot dat hun kandidate tot president gekozen zal worden. Vooral voor de vrouwen in Frankrijk zou dit een gemiste kans zijn iemand op de presidentsstoel te krijgen die een bekend voorvechtster van hun rechten is.

De PSU is in 1960 opgericht en omdat zij dit jaar haar 20-jarig bestaan viert, organiseerde zij, misschien voorlopig voor de laatste keer, dit festival. Zou dit voor de PSP een aanleiding kunnen betekenen dit voorbeeld, van politiek bedrijven en feestvieren, over te nemen?

LIESBETH VAN DER VEEN

KERNENERGIE VOOR BEGINNERS

'Ja, kernenergie is iets ingewikkelds, maar zo ingewikkeld is het nou ook weer niet. De grondbeginselen zijn vrij eenvoudig. Hoe het ook zij, het is niet louter een technische of economische kwestie. Het gaat erom wat voor MAATSCHAPPIJ we voor onszelf en de komende generaties willen. Met andere woorden, het is een POLITIEKE zaak waarin wij allemaal moeten beslissen, en niet alleen de deskundigen'.

Stephen Croall en Kaianders Sempler geven in dit woordje vooraf goed aan wat zij met hun stripboekje 'kernenergie voor beginners' willen duidelijk maken.

Voorstanders van het gebruik van kernenergie zijn ware meesters in het *mystificeren*, in het brengen van verhalen waarin de veiligheid en onmisbaarheid gegarandeerd en aangetoond wordt. Om een aantal mystificaties te noemen: op allerlei mogelijke manieren wordt 'aange-toond' dat kernenergie en de *atoombom* niets of weinig met mekaar te maken hebben. Feit is en blijft echter dat de ontwikkeling van kernenergie voor de produktie van elektriciteit pas op gang kwam toen de Amerikaanse militairen hun atoombomtechnologie prijsgaven aan het Amerikaanse bedrijfsleven. Die nauwe band is later nog meermalen bewezen, zoals de atoombom die India produceerde als resultaat van kennis, opgedaan in de Indiase kernindustrie, en van plutonium, geproduceerd in een door Canada geleverde kerncentrale.

Evenmin is de mystiek van de *onfeilbare wetenschap* vol te houden. Ten eerste zijn wetenschappers geen supermensen, en ten tweede ontwikkelde de wetenschap zich niet op een evenwichtige wijze, maar wordt ze gestuurd door winstbejag en vooral ook door militaire belangen, waardoor de veiligheid en ekologische en maatschappelijke inpasbaarheid niet belangrijk kunnen zijn.

Een derde mystieke zeepbel is de hulp en vooruitgang die de *derde wereld* ten deel valt dankzij

onze groeiende welvaart en energie-konsumptie. We halen de grondstoffen weg, maken door onze onbeheerste energiehonger dat kleine beetje energie dat zij nodig hebben onbetaalbaar en laten de boer en arbeider voor ons ploeteren zonder uitzicht op enige vooruitgang.

Een mystiek verhaal dat het ook uitstekend doet is de *belangentegenstelling* tussen milieu- en anti-kernenergiegroepen en de arbeiders. Dit verhaal werkt zeer goed, het is de oorzaak van veel onenigheid en machteloosheid in bijvoorbeeld West-Duitsland. Natuurlijk hebben milieugroepen wel eens eisen gesteld die een bedreiging vormden voor de belangen van groepen arbeiders. Natuurlijk komt dat nog voor. Maar langzamerhand gaan de arbeidersbeweging en de milieubeweging steeds beter begrijpen dat zij samen één vijand hebben en dat hun eisen samen

te brengen zijn tot één programma, waarin arbeid *zinnig* zal zijn en *vrij* en de *gezondheid* van mensen en het behoud van het *milieu* en de *gelijke verdeling* van de baten en lusten over de hele wereld de criteria zullen zijn.

Croall en Sempler dé-mystificeren op een speelse manier. Een komisch tekeningetje en een zwart-wit dialoog maken vaak meer duidelijk dan pagina's tekst. Tussen de strips door korte tekstjes met vooral praktische gegevens. Inderdaad: *kernenergie voor beginners*: Voor wie eens wat wil weten van alle kanten die er aan kernenergie zitten, een globaal overzicht wil hebben, is dit boekje geschikt. Wel is het zaak het niet te gaan lezen alsof het een Suske en Wiske betreft; alles moet even rustig tot je door kunnen dringen.

Achter in het boekje staan de adressen van de belangrijkste anti-kernenergiegroepen in Nederland en België. Terecht want 'erover lezen en praten is prima, maar het is belangrijker er iets aan te doen'.

JOHN HONTELEZ

Kernenergie voor beginners, Croall en Sempler. Uitg. Van Gennep en Kritik.

Vragen over LPG in Zeeland

Als lid van de Provinciale Staten kan je vragen stellen aan Gedeputeerde Staten als zijnde het dagelijks bestuur van de provincie. Wanneer dan alles goed gaat is er na ongeveer een maand een antwoord te verwachten.

In Zeeland zit de PSP niet in de Staten, maar het wordt wel tijd. Het PSP-gewest Zeeland heeft nu vragen gesteld aan Provinciale Staten, of ze daar ooit antwoord op krijgt valt evenwel te bezien.

WAAR GAAT HET OM?

LPG is een gevaarlijk gas. Over de risico's bij aan- en afvoer is al veel geschreven. In haar nota 'grootschalige aanlanding van LPG' van november 1979, stelt de regering dat uit veiligheidsoverwegingen de aanlanding van LPG zoveel mogelijk centraal moet gebeuren. Men wil laten onderzoeken in hoeverre er een terminal buitengaats gerealiseerd kan worden en vindt dat er geen investeringen in terminals gedaan moeten worden die de ontwikkeling van een centrale buitengaatsé terminal bij voorbaat uitsluiten.

De PSP in Zeeland vindt dat aanlanding van LPG en ook andere gevaarlijke stoffen sowieso alleen maar buitengaats mag gebeuren en dan liefst centraal in de buurt van de Rijnmond, waar zich de grote afnemers bevinden.

WAT GEBEURT ER?

In Rijnmond bouwt Shell/BP een terminal met een opslagcapaciteit van 150.000 m³ gekpeld gas, mogelijk uit te breiden tot 270.000 m³. Maar in Vlissingen-oost gaat men tegelijkertijd nog veel verder en wordt voor Eurogas een terminal voor uiteindelijk 300.000 m³ vloeibaar LPG gebouwd. Daarnaast heeft Don Chemical er een aanvraag ingediend ovoor een hinderwet-vergunning voor de opslag van 2 keer 50.000 m³ LPG.

Dit gaat dan steeds alleen maar om de opslag. Voor de jaarlijkse totale aan- en afvoer moet men de grote hoeveelheden met een faktor

10-20 vermenigvuldigen. Daarnaast moet nog gerekend worden met de doorvoer van het gas door het Schelde-gebied heen naar Gent en Antwerpen.

M.a.w. Zeeland wordt een steeds groter kruitvat, als je daarbij ook nog eens kijkt naar kerncentrale-proefferrein, atoomafval-opslag, aanwezige chemische industrie e.d.

Provinciale Staten in Zeeland blijken zich daar helemaal niet zo druk om te maken. Er worden vrolijk bouwvergunningen en andere vergunningen afgegeven vanwege de economische slagvaardigheid o.i.d.

De PSP in Zeeland wil nu door middel van vragen over deze zaken binnen de provincie een discussie tussen provinciale statenleden en bevolking op gang te brengen.

Ze zullen er stevig aan moeten trekken.

TITIA VAN LEEUWEN

VERVOLG VAN PAG. 11

excessen. Als je de opleiding nú bekijkt, die gaat helemaal niet meer uit van de oorspronkelijke doelstelling van de M.E., maar is gericht op individuele akties: het ontruimen van kraakpanden, arresteren van gevaarlijke personen, enz. Mariniers geven er les. Er is een duidelijke verharding. Ik denk dat er pas echt veranderingen komen, wanneer als uitgangspunt van beleid wordt genomen, dat een aantal politie-instituten, zoals inlichtingendiensten en de M.E., gaan verdwijnen. Anders krijg je, wat pas gebeurd is, namelijk dat de M.E. is opgetreden als stakingsbreker, dat dat normaal gaat worden.

Kruizinga (ACP): De politie moet zich afzijdig houden bij sociale conflicten, is er gezegd. Daar ben ik het op zichzelf wel mee eens, maar dat heeft grenzen. En die zijn bereikt wanneer het conflict zodanig eskaleert dat mensen geweld wordt aangedaan. Want die burger heeft ook recht op bescherming. Los van de vraag of het een staker is of een werkwillige.

Van der Linden (NPB): Ik ben geen voorstander van afschaffing van de M.E., die juist is opgezet ter bescherming van de gewone diender, die tegen bepaalde taken niet opgewassen is. Die M.E. is ook opgezet, en in het algemeen het optreden in groepsverband, om excessen als gevolg van individueel optreden van politiemensen die er zo maar op los kunnen slaan, te voorkomen. Ik vind wel, dat je de M.E. zeer selektief moet inzetten en niet voor ieder wissewasje. Wij hebben gevochten tegen nog veel idioter plannen met de M.E., zoals inzetten bij luilakviering, op sportvelden en in treinen.

Speet (Rijkspolitieman): Maar dat gebeurt! Laatst nog bij luilak!

Van der Linden (NPB): Dan zullen we daarover opnieuw naar de minister stappen. En wat bewapening betreft, wat mij na de 30ste april opviel, is dat de politiemensen die geïnterviewd werden, zich heel wat terughoudener uitlieten dan Minister Wiegel. Dat vond ik een verademing.

Van Koppen (HPS): Nu wordt gesuggereerd, dat de individuele politiemensen niet zou vragen om harder en sneller optreden. De meeste politiemensen die op 30 april waren ingezet, klaagden erover dat ze zo lang moesten wachten, voordat ze in aktie konden komen.

Van der Linden (NPB): Ze vragen niet om harder optreden, ze vragen om anders optreden.

Van Berkel (hoofdagente Epe): Ik heb zelf de brief gezien, die door de afdeling Epe van de gezamenlijke bonden is verzonden, waarin gevraagd wordt om mogelijkheden om harder op te treden, meer middelen te hebben enz.

Van Doesburg (hoofdkomm. Utrecht): Mijn mensen die terugkwamen van de 30ste april, vertelden me dat de verkeerde taktiek was toegepast. De omsingelingstaktiek met zoveel mogelijk arrestaties had toegepast moeten worden.

Van Koppen (HPS): Op het Leidseplein is op-

dracht gegeven de mensen niet te arresteren maar ze zoveel mogelijk in elkaar te slaan. De opdracht luidde letterlijk, dat ze voorlopig niet meer moesten kunnen demonstreren.

Van der Linden (NPB): Natuurlijk, er lopen er genoeg rond binnen de politie, die zeggen: 'Het moet veel harder, sla er op, enz', en die worden gevoed door bepaalde politici, die ook de verkiezingen zien naderen. Ik neem het die Minister overigens meer kwalijk, dan die politiemensen. Maar in zijn algemeenheid vind ik dat de politie, ook de individuele politiemensen, enorm terughoudend heeft gereageerd. Dat was voor mij een meevaller. In het verleden is dat wel anders geweest.

Kalma: Ik vind het jammer, dat alleen maar over M.E.-optreden op 30 april wordt gesproken, want over een lange reeks van jaren zijn er zeer trieste voorbeelden te geven van optreden van M.E. en marechaussee tegen woonwagenbewoners, zigeuners, Molukse woonwijken, enz.

FUNDAMENTEEL

Van der Linden (NPB): Dat het uit de hand loopt, daar moeten we ons tegen verzetten. Maar je moet ook kijken wat er nu eigenlijk vanuit politieke partijen aan visie op de politie ontwikkeld wordt. Neem nu het raadsdebat over 30 april. Wat ik daar voor baarlijke nonsens hoorde van politieke partijen! En als ik dan door een politieke partij als klapstuk van de veiling een motie hoor indienen, waarin gezegd wordt, dat er geen paarden meer mogen worden ingezet, dat was dan de PSP, dan denk ik: *Er waren toch wel belangrijker dingen te zeggen!* Ik verwacht van politieke partijen, dat vraagstukken betreffende de politie fundamenteel worden behandeld.

Van Koppen (HPS): Het is vooral zo belangrijk, dat linkse politieke partijen zich met de politie bezighouden, omdat de maatschappelijke tegenstellingen - en daarmee het denken in kampen, ook buiten de politie - enorm verhardten. En wat moet in die harder wordende situatie de individuele politieambtenaar? Daar houden politieke partijen zich veel te weinig mee bezig. De Nederlandse Politiebond heeft nu een beleidsnota uitgebracht, waarin staat dat de politie ruimte moet scheppen voor maatschappelijke ontwikkelingen. De rol van de linkse politieke partijen is om dat dan ook te ondersteunen en niet alleen maar van buiten af te zeggen: 'De rol van de politie moet anders, minder inzet M.E.', want dat is gemakkelijk genoeg. Je moet met die politiemensen zelf aan de gang, de Politiebond maakt er openingen voor. Ik merk het binnen de FNV in discussies met aktieve kaderleden uit de bedrijven: *'Het scholen van politiemensen is niet interessant, dat zijn toch allemaal rechtse figuren waar niets mee te beginnen valt.'* Dat is gevaarlijk. Dat zijn ook onze medewerkers. Linkse partijen moeten de discussie binnen de politie stimuleren, wil je voorkomen, dat in een tijd van verharding steeds meer politiemensen maar één antwoord weten: *Er hard tegenaan.*

JAN BOVENKERK

Op 21 mei j.l. overleed Jan Bovenkerk. Bijna vanaf de oprichting, om precies te zijn vanaf maart 1959, lid van de PSP. In het begin van de zestiger jaren maakte hij deel uit van de gemeenteraadsfractie in Amsterdam, die toen uit vier leden bestond.

Hieronder wordt Jan Bovenkerk herdacht door zijn schoonzoon Robert Doorn.

IN MEMORIAM JAN BOVENKERK

Onverwacht en zeker ongehoopt ben je van ons heengegaan, Jan.

Een uniek man was je en dat is geen holle frase in de zin van: over de doden niets dan goeds.

Jouw leven kenmerkte zich door een grote strijd lust, niet alleen de strijd tegen je ziekte, maar ook de strijd tegen onrecht, onderdrukking en onmenselijkheid.

Emotioneel, driftig als je was, wist je deze karaktertrek als geen ander uit te buiten in dienst van je medemens. Hoevelen hielp je als gemeenteraadslid van Amsterdam, mensen bijvoorbeeld die stuk dreigden te lopen op de bureaucratie bij de dienst huisvesting?

Kan ik het allemaal wel opnoemen: jouw werk bij het Kankerinstituut en de vanzelfsprekende strijd tegen de daar aanwezige gezagsverhoudingen, jouw strijd voor een beter functioneren van de medische wereld, voor patiëntenbelangen, jouw werk in gespreks-groepen.

Altijd stond je klaar om te helpen bij persoonlijke problemen: jouw enthousiasme alleen al was vaak voldoende om ons op te beuren, om zelf weer verder te strijden.

Rusteloos trachtte je elke minuut van je leven inhoud te geven; ook in je vele hobbies, waarin je een grote artistieke verried, streefde je naar een intense beleving en een hoge mate van perfectie.

Als overtuigd antimilitarist en socialist bleef je de PSP trouw bij alle ups en downs. De terugkeer van de PSP in de raad van Purmerend (je stond weer op de lijst!) heb je net niet meer mee mogen maken.

21 mei is dan toch een einde gekomen aan je strijdbare leven. We missen je, Jan en danken je voor alles wat je voor ons hebt gedaan. In ons leef jij door, via ons zal jouw strijd voortgaan.

Nicolette, we wensen jou alle sterkte toe!

ROBERT DOORN

PSP/SVS diskussiedag over REGERINGSVORMING

Samen met de Stichting Scholing en Vorming van de PSP (SVS) organiseert het partijbestuur een diskussiedag over de opstelling van de PSP ten opzichte van regeringsvorming na de verkiezingen. Daarbij komen vragen aan de orde als: onder welke voorwaarden zijn we in 1981 bereid aan een linkse regering deel te nemen? Onder welke omstandigheden willen we in 1981 een regering van andere linkse partijen (bijvoorbeeld PvdA, D'66 en PPR) gedogen?

In de kongreskrant heeft het partijbestuur hierover voorstellen gedaan (blz. 2 en 3). Op dit voorstel zal de discussie toegespitst worden.

De diskussiedag wordt gehouden op zaterdag 30 augustus in hotel Smits, Vredenburg in Utrecht. Aanvang 10.30 uur (tot uiterlijk 16.00 uur). Lambert Meertens, voorzitter van de PSP, zal een korte inleiding houden.

Ter voorbereiding van de dag geeft de SVS een discussiemap over dit onderwerp uit, met onder andere een overzicht van de standpunten van de PSP in deze door de jaren zeventig heen. Aanmelding voor de dag en bestelling van de map door f. 2,- over te maken naar giro 3481995 t.n.v. SVS/PSP, Amsterdam. Vermelden: map regeringsvorming. Je ontvangt dan tevens een reductiebon voor de trein.

Geschiedenis

Het PSP gewest Zuid-Limburg publiceerde afgelopen maand een brochure over de geschiedenis van de PSP in Limburg. Onder de kop *De weg is lang en kent ook eenzaamheid* komen in deze uitgave de ontwikkelingen tussen 1957 en 1980 aan de orde.

De PSP wilde in het begin maar moeizaam wortel schieten in de Limburgse löss. Het ontbreken van een socialistische traditie in het katholieke bastion was daar natuurlijk niet vreemd aan. In het midden van de zestiger jaren komt er beweging in: sociale adviesburo's, spektakulaire buitenparlementaire acties en goede verkiezingsresultaten. Aan deze opbloei komt in 1970 een eind als gevolg van persoonlijke en politieke conflicten. Dit alles komt uitvoerig aan de orde in de nu uitgegeven brochure, deze is te bestellen door overmaking van f 2,80 (incl. verzendkosten) op postgiro 310 79 87 t.n.v. Jan Muijtjens/Geleen met vermelding van *geschiedenis PSP-Limburg*.

Rechtsstaat

Nederland is een rechtsstaat, er gebeurt wel eens wat, maar over het algemeen leven we in een oase van rust.

Het Komitee voor de Rechtsstaat is zo vrij daar een paar kanttekeningen bij te maken. Onlangs bracht het Komitee de brochure *Rechtsstaat, waar staat links?* uit. In deze brochure wordt een beeld geschetst van een aantal maatschappelijke ontwikkelingen die te maken hebben met het begrip rechtsstaat. De directe aanleiding voor deze brochure was de discussie die de Anne Frank Stichting enige tijd geleden organiseerde rond het thema aanpassing en verzet in de Tweede Wereldoorlog. Het Komitee voor de Rechtsstaat stelt in deze brochure de vraag of de huidige ontwikkelingen ons niet voor de keuze aanpassing of verzet zullen plaatsen.

De brochure is te bestellen door f. 3,75 over te maken op postgiro 3892396 t.n.v. Komitee voor de Rechtsstaat/Amsterdam met vermelding van *Rechtsstaat, waar staat links*.

Spitten en graven in Neerlands bodem, naar CIA-wapendepots en naar illegale stortplaatsen. Hier PSP-ers bij het aangetroffen chemisch afval op de stortplaats aan de Diemerzeedijk. De gemeente Amsterdam gebruikt ook deze stortplaats 'officieel én illegaal'. De vereniging tot behoud van de Diemerzeedijk heeft van B & W de sluiting van de stortplaats geëist; zonodig zal zij naar de rechter stappen.

Verklaring ELS AGSTERIBBE

Het Federatiebestuur van de PSP-Amsterdam betreurt in hoge mate het vertrek van Els Agsteribbe uit de gemeenteraad.

De PSP heeft de afgelopen jaren een duidelijke oppositie gevoerd tegen het beleid van het kollege van B & W. De meest verantwoordelijke voor dit beleid is de PvdA. In de gemeenteraadfractie van de PvdA delven de linkse standpunten echter steeds het onderspit. Denk bijvoorbeeld aan 'de Vondelstraat', 'de Kinkerstaat' en laatst nog het miljoenen-kadoetje aan projectontwikkelaar WILMA. Dit beleid is terecht door Els Agsteribbe op voortreffelijke wijze fel bestreden. Tegen deze achtergrond vinden wij het onbegrijpelijk dat, zoals verschillende dagbladen hebben bericht, Els Agsteribbe het voornemen kenbaar heeft gemaakt te bedanken voor de PSP en toe te zullen treden tot de PvdA.

Daarnaast valt het ons moeilijk te onderkennen welke nu nu feitelijk de 'politieke redenen' zijn die terugslaan op het 'funktioneren van de PSP'. Dit stelt ons teleur van een raadslid dat door de jaren heen, van de zijde van het bestuur van de PSP-Amsterdam en van talrijke andere partijleden zoveel vertrouwen en steun heeft ondervonden.

Wij dachten overigens dat de transfermarkt al afgesloten was.

FEDERATIEBESTUUR
PSP-AMSTERDAM
18 juni 1980

Jongerenkongres

Op zaterdag 5 juli organiseren de PSPjongerengroepen een kongres.

Het gebeuren vindt plaats in het partijgebouw, Nieuwe Looiersstraat 45-47 in Amsterdam. Het kongres begint om 11.00 uur.

Op de agenda staat:

- de gebeurtenissen op 30 april
- bestuurskrisis
- bestuursverkiezingen

De nieuwe Looiersstraat is te bereiken met de trams 5, 6, 7, 10, 24 en 25 halte Weteringcircuit.

De kongresstukken zijn op te vragen bij de PSPjongeren, Nieuwe Looiersstraat 45-47.

(advertentie)

**JAN
GRIELES**

Voor demonstraties, vergaderingen, kongressen
geluidswagens, handmegafoons,
zanginstallaties etcetera

JAN GRIELES - UTRECHT
030 - 44.61.66
POSTBUS 2299, 3500 GG UTRECHT

PSP

Bevrijding

JAARGANG 24 N^o15 12/7/'80 125 cent

to Paul Babeliowsky

DOSSIER

Woningdistributiebeleid

Amsterdam pagina 3

VERDER **FINANCIËLE
STEUNAKTIE
ILLEGALEN**
PAGINA 7

Christen-Radikalen op herhaling

In tegenstelling tot VVD's enige, zij het nog geen uur bestaande, dissident Keja, hebben de CDA-dissidenten in de veel besproken nacht van de olieboycot nauwelijks pressie ondervonden bij het stemmen over een motie die vroeg om een aangenomen CDA-motie uit te voeren en over de motie die het niet uitvoeren ervan afkeurde. Tot de uitzonderingen daarop behoren de in Vrij Nederland boeiend beschreven fysieke dreigementen door CDA-kamerlid B. Bakker aan het adres van *F. Borgman*, welke laatste wederom probleemloos door de knieën ging, hoewel hij ditmaal niet eens bang hoefde te zijn 'terug te moeten naar de bloemenkar van mijn vader', zoals hij na het kernwapendebat verklaarde, want zijn verkiesbare plaats op de CDA-lijst staat al vast. Ook S. Faber, wiens beknelde geweten in menig weekblad breed werd uitgewalst na het kernwapendebat, was in dit opzicht weer van de partij. Het vervelende is dat deze draaiers zich verschuilen achter de veronderstelling dat het in die nacht om veel méér ging dan om een olieboycot of om Zuid-Afrika.

En daarvoor vinden ze achteraf ook nog steun bij pakweg 90 procent van de perscommentaren en nieuwsanalyses, die de hele zaak beschrijven als primair een machtsstrijd tussen premier Van Agt en fractieleider Lubbers, met als inzet het lijsttrekkerschap van het CDA bij de komende verkiezingen. In deze gedachtengang bleef het kabinet eigenlijk overeind doordat de regeringsleider en de leider van de grootste regeringsfractie het niet eens konden worden over de na te streven crisis. Maar is het werkelijk zo dat Van Agt niet over de brug wilde komen met de toezegging om, wanneer alle consultaties vruchteloos zouden zijn gebleken, tot een eenzijdige boycot over te gaan - louter en alleen om Lubbers 'in het stof te doen bijten'?

Van Van der Klaauw is bekend dat hij persoonlijk niet veel moeite heeft met een olieboycot tegen Zuid-Afrika. Bij zijn aantreden vond hij de Zuid-Afrika paragraaf in het regeerakkoord zelfs te slap, al bleek hij zelf weer te slap om te verhinderen dat die paragraaf al regerend slapper en slapper werd. Zijn optreden bij dit debat was trouwens ook niet erg sterk.

In zijn partij leven echter uitgesproken opvattingen over dit soort zaken. De achterban van de VVD - waarvan een niet onbelangrijk deel gevormd wordt door de merkwaardige combinatie van grote ondernemers en, op de eerste plaats door *hen* in de verdrukking geraakte, kleine middenstanders - heeft flink de balen van al die ethische prietpraat, vingertje omhoog en andere exportbeperkende effecten van bepaalde politieke kringen in Nederland, zelfs van de regering-Van Agt. Toegegeven, tot nu toe heeft de handelspraktijk geen noemenswaardige belemmeringen ondervonden, zijn in de Nota Mensenrechten aanvaardbare grenzen gesteld en verbond de Eerste Kamer vertrouwenwekkende kondities aan de Sanktiewet, toch ondervindt de naam van het Nederlandse bedrijfsleven ten opzichte van de buitenlandse concurrentie nadeel van het gekrakeel dat hier rondom iedere omstreden order steevast oplaait. In deze kringen is men niet zozeer bang voor gedeelde winsten als gevolg van een olieboycot tegen Zuid-Afrika (al worden de Shell-belangen wel degelijk aux sérieux genomen), maar vooral de *precedentwerking* die van een *eenzijdige* boycot uitgaat. De hardnekkigheid waarmee de regering een boycot 'effektief' wil doen zijn, terwijl een

Kamermeerderheid slechts een symbolische daad wil stellen, moet het werkelijke motief verhullen: concurrentie. Illustratief is het gemak waarmee men instemde met boycotmaatregelen tegen Iran en de Sowjet-Unie: eveneens verre van effectief, maar in ieder geval min of meer gezamenlijk uitgevoerd, inclusief Japan. Overigens is een olieboycot bepaald niet van de baan. De situatie in Zuid-Afrika en met name de steun vanuit het Westen voor het Apartheidsregiem heeft de laatste tijd de volle aandacht gekregen. Aanvankelijk was het beslissende debat gepland in het najaar, na een nieuwe grootscheepse campagne door de Zuidelijk Afrika groepen, maar is het in feite voortijdig geprovoceerd door de zeer negatieve brief van Van der Klaauw begin juni. Die campagne zal alsnog plaats vinden, want als het kabinet niet voortijdig valt, komt de olieboycot in september of oktober weer terug in de Kamer. Maar ook een volgend kabinet zal worden opgescheept met deze onontkoombare claim van een Kamermeerderheid.

Valt het kabinet? Het lijkt voldoende onttakeld om de begrotingsbesprekingen deze zomer niet door te komen; we moeten rekening houden met vervroegde verkiezingen. De gevolgen van dit soort ervaringen tussen kabinet en CDA zijn overigens niet niks. Er zijn nu 6 CDA-Kamerleden die zich onomwonden tegenover het kabinet hebben opgesteld. Van de kritische werkgroep 'Niet bij brood alleen' is ongeveer 35 procent voor de oprichting van een eigen partij, zo blijkt uit peilingen op 10 regionale bijeenkomsten van de werkgroep. De kop van een mogelijke scheuring van het CDA zou bestaan uit Goudzwaard, Von Meijenfildt, J.N. Scholten en 5 dissidenten, en wellicht zelfs Albada. Hun positie is, vooral psychologisch, vergelijkbaar met de elf 'spijststemmers' uit 1967, die hun spijt betuigden op de AR gestemd te hebben, na de val van het kabinet Cals-Vondeling en de daarop gevolgde mislukte formatiepoging van Biesheuvel met de VVD en de geslaagde vorming van het kabinet-De Jong. En met de daaruit voortgekomen *Werkgroep Christen-Radikalen*, waaruit de PPR ontstaan is. Ook toen, net als nu, ging het om het verblekend ideaal van radikaal-evangelische politiek. Ook toen, net als nu, werd die werkgroep door de partijtoppen aanvankelijk bejubeld, omdat het door kanalisering van de onvrede de eenheid bevorderde. Ook toen, net als nu, zei die werkgroep binnen de bestaande partijen te willen werken, maar er waren toch de eerste geluiden over een nieuwe partij. En ook nu, net als toen, kan men zich afvragen of het optreden van dat groepje nu wel zo belangrijk is. Zeker tegenover Van Agt's populariteit, of dat het *'de kreet is die een lawine kan veroorzaken'*.

De PPR-afdeling Zeeland, die onlangs Goudzwaard op de PPR-lijst uitnodigde, zal met deze ontijdige invitatie de PPR-leiding geen plezier hebben gedaan: Goudzwaard moest wel neen zeggen. Maar onzinnig is het niet, al was het alleen al omdat inmiddels meer dan de helft van de PPR-leden geen directe bindingen met de ontstaansgechiedenis van de partij heeft.

De kans op een stukje verduidelijking in de Nederlandse partijvorming, mogen Politieke Partij Radikalen en Evangelische Volks Partij niet negeren.

RUDI BOON

bevrijding

Verschijnt tweemaal per maand
uitgave van de Pacifistisch Socialistische
Partij

Redactie:
Rudi Boon
Tina Bos
Peter Dros
Tina van Leeuwen
Cora Mulder
Roel Sandvoort
Lex Spaans
Siep van der Werf
Peter Zwart

Vormgeving:
Dick Breebaart
Albo Helm
Simon B. Kool

Redaktiesekretariaat en eindredactie:
Roel Sandvoort

Administratie en partijburo:
Postbus 700, 1000 AS Amsterdam
tel.: (020) - 26 73 74
Abonnement: f 30,- per jaar
Postgiro 194240 t.n.v. PSP/Amsterdam

Advertentietarief:
(alleen voor niet-kommerciële advertenties), f 1.- per mm per kolom
1/1 pag. f 1000,-; 1/2 pag. f 500,-

Druk: Bevrijding, Amsterdam

inhoud

DISTRIBUTIEBELEID wie is er aan de beurt	pag. 3
STEUNAKTIE ILLEGALLEN hulp blijft noodzaak	pag. 7
EERSTE KAMER when the train leaves....	pag. 8
JONGERENCOURANT	pag. 9 t/m 12
ARBEID EN MILIEU	pag. 13
DE WIJKAGENT de sterke arm en de zachte hand	pag. 14
CUBA SI homosexuales no	pag. 16
VIET NAM & CAMBODJA	pag. 17
SURINAME	pag. 18
WAPENVONDST deel twee	pag. 19

AAN DE LEZER(ES)

In dit nummer van *Bevrijding* treft u een exemplaar van *On(s) Genoegen* (het interne mededelingenblad van de PSP) aan met aanvullingen op de *Kongreskrant* 1.

Voor nadere informatie verwijzen wij u naar de betreffende bijlage.

REDAKTIE

Wie is er aan de beurt?

De grote steden in Nederland hebben veel min of meer identieke problemen op gebieden als drugsgebruik, jongerenopvang, bestuurbaarheid van de stad en niet in de laatste plaats woningnood.

Amsterdam is wat dat betreft exemplarisch: wie woningnood in al haar facetten wil zien, neme Amsterdam onder de loep. Dat is hier gedaan aan de hand van het nieuwe distributiebeleid.

Een optimaal werkend distributiestelsel dient te voldoen aan drie randvoorwaarden: het moet voor iedereen duidelijk en doorzichtig zijn; het moet akseptabel zijn, d.w.z. de noodzaak ervan moet door het allergrootste deel van hen die ermee te maken hebben worden ingezien, en tenslotte zijn sankties nodig op het ontduiken en frustreren van het systeem in de vorm van een daadwerkelijk uitgevoerd ontruimings- en vorderingsbeleid.

Strengere justitiële maatregelen derhalve tegen het niet melden van leegstand door eigenaren/makelaars en het in gebruik nemen of geven van woonruimte zonder toestemming.

foto Paul Babeliowsky

Dit is in het kort omschreven zoals het zou moeten zijn, maar wat nu de werkelijkheid van het functioneren van de verdeling van woningen in Amsterdam in de verste verte niet benadert. Bijna iedereen is het er wel over eens dat het huidige verminkte systeem niet alleen opgelapt moet worden maar, op langere termijn, zelfs vervangen door een geheel nieuw stelsel met andere grondslagen. Een stelsel dat het voor de Gemeentelijke Dienst Herhuisvesting (GDH) mogelijk moet maken haar eigenlijke taak, het afgeven van woonvergunningen, het toewijzen van woningen en het opsporen van wan toestanden effectief uit te voeren. Een stelsel ook dat de plaats van het oude, wanneer dat ingestort is – iets wat volgens ingewijden een kwestie van maanden is – tijdig in kan nemen. Een ruwe schets van ontwikkelingen in de herhuisvestingsperikelen in het nabije verleden is hier op zijn plaats, om de voorstellen die B & W van Amsterdam over het distributiebeleid geformuleerd hebben en de reacties daarop te begrijpen.

Van het totale aantal ter beschikking komende woningen is een deel niet-distributiewoning, vnl. woningen met een maandhuur boven de f 570,- (huurprijsgrens vastgesteld per 1 januari 1980). De rest is distributiewoning, met een maandhuur tussen f 50,- en f 570,-. Deze nu worden voor 50 procent door de GDH toegewezen, als dat zo is worden ze klaimwoning genoemd, voor de overige 50 procent door de eigenaar/makelaar zelf (dat zijn dan keuzewoningen) aan mensen die 18 jaar of ouder zijn, een inkomen beneden de ziekenfondsgrens hebben, langer dan twee jaar bij het Bevolkingsregister ingeschreven staan en geen zelfstandige woonruimte hebben, of dat wel hebben maar 'overbezet' zijn.

Voor dat laatste is een hele serie normen, een voorbeeld is drie mensen die het met een tweekamerwoning moeten doen. Als je aan bovengestane drie eisen voldoet ben je urgent en krijg je een urgentiebewijs van de GDH uitgereikt. GDH verdeelt de tot haar beschikking komende

woningen volgens het aan-de-beurt-systeem met uitzondering van sommige categorieën urgenten, termijnurgenten genoemd, die binnen een bepaalde termijn een woning krijgen. Termijnurgenten zijn slachtoffers van stadsvernieuwing (SV), sociaal of medisch geïndiceerden, kalamiteiten en zij die in brandgevaarlijke pensions wonen. De GDH komt aan haar woningen, jaarlijks zo'n 4.500 stuks, via de particuliere markt, van de woningbouwcorporaties en van het Gemeente Woningbedrijf. De eerste twee mogen zelf 50 procent toewijzen, het Woningbedrijf moet alles, op een kleine uitzondering na, door de GDH laten toewijzen. Om een leegkomende distributiewoning te voorzien van een passende kandidaat heeft de GDH slechts 16 kalenderdagen de tijd. Dat lukt om verschillende redenen niet altijd binnen die 16 dagen en dan gaat de betreffende woning terug naar de eigenaar die

er zelf iemand voor mag aanwijzen. De woning is dan keuzewoning geworden maar blijft geregistreerd als klaimwoning. Bij brutotoewijzing door de GDH, zoals nu gebeurt, is niet met de mogelijkheid 'retour-eigenaar' rekening gehouden, als sprake zou zijn van netto-toewijzing is dat gegeven er wel in verdisconteerd.

EXPLOSIEVE GROEI

In 1978 is er een scherpe daling van het aantal te verdelen woningen opgetreden door een teruglopende nieuwbouw in en een verminderd vertrek uit Amsterdam. Tevens was er in dat jaar een explosieve groei van het urgentenbestand door de verlaging van de leeftijdsgrens waarop men urgent kan worden van 25 naar 18 jaar. Tegenover een toegenomen aantal nieuwe urgenten staat een dalend aantal urgenten die afgevoerd worden (om verschillende redenen, zoals het verkrijgen van een woonvergunning, overlijden, verhuizen naar buiten Amsterdam, gaan samenwonen met iemand die al een huis heeft, enz.). Dat saldo is de laatste jaren positief, in die zin dat er meer urgenten bijkomen dan er afvloeien. In 1977, resp. 1978 en 1979 waren de cijfers: + 2.5000, + 10.500 en + 11.500. Dit oplopende aantal leidt tot sterk oplopende wachttijden die de officiële norm van 2 jaar wachten ná urgent te zijn geworden tot een lachertje maken, in het bijzonder voor de categorie 1- en 2 kamerbovenwoningen. Die categorie namelijk is bestemd voor meest jongere alleenstaanden, die per 1 januari 1980 maar liefst 61 procent van het totale urgentenbestand van 53.300 uitmaakten, zo'n 32.000 mensen dus, tegenover nog maar 38 procent per 1 januari 1975 van de 19.400. De wachttijd voor 2 kamerbovenwoningen is nu 42 maanden (tegenover 26 maanden in 1975), de wachttijden daar tegenover voor 2 kamerbenedenwoningen die namelijk gereserveerd zijn voor medisch geïndiceerden en bejaarden, is iets van twee maanden. Alleen bij die categorie is dus sprake van een zeker evenwicht tussen vraag en aanbod, om het maar eens in economische termen uit te drukken.

Dit zijn allemaal geen verheugende feiten en cijfers. Alhoewel de uiteindelijke oplossing van de woningnood niet van de distributie kan komen maar in laatste instantie van de woningbouw (en je kunt rustig vijf jaar rekenen als verdragingsfaktor: van besprekingen over de aankoop van bouwgrond tot het aflopen van architecten tot het overhandigen van de voordeursleutels aan de waarschijnlijk zwaar gesubsidieerde bewoners), toch zorgt die distributie, hoe theoretisch dat op het moment ook moge klinken, voor een rechtvaardigere toewijzing en voor een beperking van leegstand en illegale bewoning. Er is nóg een aantal signalen te bespeuren die het aannemelijk maken dat, zoals al eerder gezegd, het distributiestelsel in Amsterdam op instorten staat. Het volgende is uit betrouwbare bron vernomen en zal voor insiders weinig schokkend of zelfs maar verrassend zijn, maar is toch de moeite waard openbaar gemaakt te worden.

ONTRUIMINGSKOMMISSIE

Bij de afdeling Ontruiming van de GDH worden per maand zo'n 600 zaken aangebracht. De capaciteit van de Ontruimingskommissie die moet beoordelen of ontruimd dient te worden, gaat echter de 60 zaken per week niet te boven, en dan is het nog hard werken. Wat gebeurt er met die 60? Een deel ervan laat men zitten: de Kommissie oordeelt de klandestiene

De bezetting door kraakgroepen van de GDH in november vorig jaar

foto Paul Babeliowsky

bewoning niet dermate erg dat tot ontruiming overgegaan moet worden. Overigens, de normering hiervoor is onduidelijk en staat niet eenduidig vast. Een ander deel doet men een andere aanbieding, en weer een ander deel doet een beroep op de wet AROB, de beroepsmogelijkheid die burgers openstaat op administratieve beschikkingen van de overheid. Dit is meestal een zeer langdurige aangelegenheid, gedurende welke men kan blijven zitten, en de kans dat er fouten in de gemaakte procedure sluipen neemt met het verstrijken van de tijd toe met gevolg dat veel AROB-beroepen 'onderweg' worden gestopt, niet in het minst omdat de gemeente er op het laatst geen gat meer in ziet. Per saldo betekent dat: 30 werkelijke ontruiming per week, 120 per maand en de resterende 360 potentiële ontruimingsgevallen in een maand aan welke behandeling men eenvoudigweg niet toekomt, worden ohne weiteres gelegaliseerd.

foto Paul Babeliowsky

Een rekensommetje leert, dat de kans om gelegaliseerd te worden, nou ja in ieder geval te mogen blijven zitten, zo'n 80 procent bij de eerste maal kraken, rond de 90 procent bij de tweede maal en wie het bij de derde keer nog niet gelukt is mag wel een bijzondere zeldzame pechtvogel heten.

Distributiewoningen kunnen, in tegenstelling tot wat vaak beweerd wordt, wél gevorderd worden. Dat gebeurt indien de eigenaar/makelaar van een woning de GDH-kandidaat niet aksepteert, indien hij een hogere huurprijs vraagt dan de GDH nodig acht én indien hij een ter beschikking gekomen woning langer dan 6 maanden leeg laat staan. Het directe rendement van vorderen is gering: een groot percentage vorderingsgevallen mislukt, veelal door het langer proces dat er mee gemoeid is, en voor een gewone woningzoekende is de gemiddelde wachttijd van de vorderingsprocedure (zes tot twaalf maanden) te lang. Het preventieve effect echter dat van (de dreiging met) vorderen uitgaat is aanzienlijk groter en moet niet onderschat worden. Momenteel is het nog zo, dat ten behoeve van één bepaalde, met name te noemen, woningzoekende moet worden gevorderd, wat ontzettend lastig is: ten eerste moet er iemand gevonden worden die in principe wel bereid is zo lang te wachten, ten tweede, als diegene voor wie gevorderd wordt afhaakt, dan is alle moeite voor niets geweest.

Dat is ook — alweer — het geval bij de minste of geringste procedurele fout bij vordering: deze strandt dan gelijk. Eén van de wijzigingen in de Woonruimtetwet 1947 die het ontwerp Leegstandswet, nu aan de Tweede Kamer aangeboden, voorstelt is het 'blanco' vorderen, dat wil zeggen niet op naam maar ten behoeve van het algemeen (huisvestings-)belang. Tevens zal de beroepsprocedure bij de AROB-rechter verkort en versneld worden. Maar voordat de Leegstandswet erdoor zal zijn, zal de tijd waarschijnlijk met jaren geteld zijn — te lang, veel te lang voor de dringende oplossing die het Amsterdamse distributiestelsel behoeft. Afgezien dan nog van de zeer bedenkelijke bepalingen betreffende kraken en krakers, maar daar hebben we het hier nu niet over.

De afdeling Vordering van de GDH kampt op dit moment met een achterstand van ongeveer 200 zaken, en dat aantal wordt steeds groter, wat het belangrijke preventieve effect van vorderen teniet doet doordat er al 2 of 3 maanden verlopen zijn voordat überhaupt aanstellen gemaakt worden om de zaak eens te gaan bekijken. Dit is ook een van de redenen, dat het distributiestelsel door eigenaren steeds minder serieus genomen wordt: zet men zelf zijn eigen kandidaat op een GDH-woning – altijd verre te prefereren boven de moeilijke gevallen met lage inkomens van de GDH – dan zal die kandidaat vrijwel altijd mogen blijven zitten: de AROB is er goed voor.

OPLOSSINGEN OF NOODVERBANDEN?

B & W van Amsterdam hebben een aantal nota's aangedragen die uiteindelijk zijn uitgemond in Gemeenteblad nr. 810 'Maatregelen Woningdistributie 1980', in de raadsvergadering van 18 juni j.l. aangeboden aan de gemeenteraad. Enige maatregelen waarvan de uitvoering al ter hand genomen is dan wel per 1 september a.s. zal geschieden zijn: de Bijlmermeer wordt opgenomen in de distributie; er worden aparte wachtlijsten aangelegd van mensen die Bijlmerwoningen willen, een slechte of dure woning voor lief nemen of wachten op woningen waar een ont-ruimings- of vorderingsprocedure op rust: de koppeltijd bij Herhuisvesting wordt van 16 kalenderdagen naar 16 werkdagen gebracht. Indien onjuiste gegevens worden gebruikt wordt de koppeling gestopt en gaat de koppeltermijn opnieuw in en dan met de goede gegevens. Voorts krijgt de eigenaar maximaal 1 maand de tijd om een kandidaat voor te dragen, zoniet wordt het een 'retour GDH-woning'. Verdere maatregelen zijn nog: de proef op 1 april 1978 gestart met een drietal korporaties en waarvan de essentie is dat Herhuisvesting bepaalt wie geholpen moeten worden en dat de korporaties zelf de woning aanbieden, wordt uitgebreid tot alle korporaties en het Gemeentelijke Woningbedrijf; een verhuispremie van f 10.000,- wordt gegeven aan hen die van een grote naar een kleinere woning willen verhuizen. Die verhuispremie overigens wordt gehaald uit een pot van negen miljoen, door het Rijk aan Amsterdam in het vooruitzicht gesteld in het kader van het minderhedenbeleid.

In de Amsterdamse gemeenteraad werd opgemerkt, toen wethouder Wolffensperger van Herhuisvesting dit glorieuze feit memoreerde, dat het wel de zoveelste keer was dat met die negen miljoen werd gezwaaid – maar wanneer zou nou eens afkwamen?

In het raadsdebat noemde Wolffensperger bij de beantwoording in eerste termijn de kernpunten van het nieuwe gemeentelijk beleid:

1. de fasering van de voorstellen als erkenning van de complexiteit van de situatie,
2. de grotere greep die de GDH op de distributiemarkt krijgt,
3. de maximale aandacht voor de zwakkeren op de keuzemarkt en tenslotte
4. de grotere helderheid van het systeem, ook voor de woningzoekende zelf.

Wat zijn nu de feitelijke verdelingsvoorstellen van B & W? B & W willen, dat vooropgesteld, een fasering van de wijzigingen.

In fase I worden noodmaatregelen getroffen die direkt een verdere verslechtering (...) van de situatie op de distributiemarkt tegengaan. In fase II, die ongeveer een jaar zal duren, wordt een consistent nieuw systeem voorzichtig opgebouwd; wanneer dat nieuwe systeem in zijn geheel kan worden ingevoerd gaat fase III in.

Fase I. De GDH helpt alleen termijngevallen. De categorie termijngevallen wordt wel uitgebreid aan de hand van de volgende criteria: de zwaksten op de keuzemarkt moeten eronder vallen en kwantitatief én kwalitatief moet de groep op het te verwachten woningaanbod van GDH aansluiten. Iets nader ingevuld zullen dan onder 'termijnen' vallen: stadsvernieuwings-urgenten, kalamiteiten, bewoners brandgevaarlijke pensions, zij met een onaanvaardbaar ruimtegebrek (hiervoor moeten nog criteria vastgesteld worden, ook mag deze groep niet te

Profiteer nu
van de allerbelabberdste marktsituatie
liquidatieverkoop
3- à 4-kamerappartementen
D+F beleggingen, Willemsparkweg 211 te Amsterdam
verkoopt voor diverse eigenaren: Aalsmeerplein ..... nu f 79.000
Bennebroekstraat ..... nu f 79.000
Joh. Francklinstraat ..... nu f 79.000
Postjeskade ..... nu f 95.000
Overtoom ..... nu f 149.000
Rooseveltlaan ..... nu f 135.000
Overtoom maisonnette ..... nu f 169.000
Orteliuskade ..... nu f 89.000.
Onze financiële experts verzorgen een 100% hypotheek. Tel. ini. 020-727352.

Advertentie uit Het Parool van 26 juni 1980

groot worden), medische termijnen (met dien verstande dat een iets soepeler beleid zal worden gevoerd dan thans), sociaal geïndiceerden en zgn. 'niet-slaggers op de keuzemarkt'. Bij dit laatste valt te denken, aldus B & W aan urgentieduur, leeftijd, nog niet eerder een aanbieding gehad. Deze criteria moeten in punten vast te leggen zijn, zodat iedereen voor zichzelf kan uitmaken waar hij/zij aan toe is.

Omdat de GDH alleen nog maar 'termijnen' helpt, hoopt men vraag en aanbod op elkaar af te kunnen stemmen, dat wil zeggen: zij die bemiddeld worden hebben een reële kans om binnen redelijke tijd een woning te krijgen zoals nu ook het geval is bij de 2 kamerbenedenwoningen. En voor het uitgebreide aantal 'termijnen' zou het voldoende zijn een *netto*-klaimregeling van 50 procent op partikuliere woningen te hanteren. Netto betekent dan daadwerkelijk door de GDH gekoppeld. Dit levert volgens prognoses 1.000 tot 2.000 te verdelen woningen méér op (per jaar, wel te verstaan) en daarmee zou de GDH dan in de toekomst zo'n 6.000 woningen toe te wijzen hebben. Verder blijft in fase I de leeftijd voor erkenning als urgent woningzoekende op 18 jaar gehandhaafd. Echter, al degenen, die niet-termijn zijn – en de grootste groep is jongeren – zijn nu aangewezen op de keuzemarkt. Advertenties bij de sigareboer en aankloppen bij makelaars dus. Wat die jongeren betreft, de groep die zoals in verschillende toonaarden werd erkend, het 't sterkst zal moeten ontgelden, deed wethouder Wolffensperger de volgende ontboezeming: 'Materieel verandert er voor de jongere alleenstaande niets, alleen formeel verandert er een puntje'. De PvdA overtrof zichzelf met de schitterende opmerking: 'Dit is reëel en triest'. Maar, baas boven baas, volgens D'66 moeten 'jongeren in het maatschappelijk gareel gehouden worden' en de VVD was het daar volmondig-nabauwend mee eens.

Fase II. Belangrijkste is de ontwikkeling van een puntensysteem dat het huidige aan-de-beurtstelsel moet vervangen. Er zal verder een regeling van het woonrecht van groepen komen en de GDH zal gedecentraliseerd worden in ieder geval wat betreft voorlichting en informatie en het afgeven van urgentiebewijzen en woonvergunningen.

gen. Of, zoals B & W in hun Model 1980 stellen, ook overgegaan moet worden tot buurtgewijze toewijzing (wat de gevaarlijke kans in zich bergt van het toewijzen door buurten aan uitsluitend blanke, heteroseksuele, niet-werkloze en ga-zo-maar-door-gezinnen) is zeer diskutabel. Als vierde punt wordt serviceverlening ten aanzien van de keuzemarkt genoemd, zodat de GDH bijvoorbeeld woningzoekenden van door eigenaren leeggemelde woningen op de hoogte kan stellen. Tenslotte opperen B & W de mogelijkheid van het vermelden op het urgentiebewijs van de minimale huur die een bepaalde woningzoekende moet betalen.

Fase III, de apotheose van dit alles. Elementen die een rol kunnen spelen bij de mate van urgentiebepaling in punten zijn wachttijd, leeftijd, mate van overbezetting, gewenste woning (wil men een schaars woningtype, dan kunnen daarvoor minpunten worden gegeven) en achter te laten woning (hoe slechter en hoe schaarser, des te meer punten), sociale en/of medische indicatie en bijzondere omstandigheden. Teneinde dit doel te bereiken zal, zo zegde Wolffensperger de raad toe, de interne organisatie van de GDH kritisch bekeken worden, zal de dienst zo snel mogelijk verder geautomatiseerd worden, komt er een nieuwe Woonruimteverordening om de verschillende genoemde maatregelen wettelijk te onderbouwen en worden er 32 ambtenaren aangesteld (plus vier voor de uitbreiding van de proef) om te voorzien in de benodigde mankracht méér bij de GDH en de sekretarie-afdelingen van Volkshuisvesting, Algemene en Juridische Zaken.

STAGNATIE IN DE BOUW

De Amsterdamse gemeenteraad heeft op dit moment al een dik jaar gepraat over de houdbaarheid van het geldende distributiebeleid waartoe twee jaar geleden werd besloten, over de wenselijkheid om een alternatief te bedenken, en over de mogelijkheid dat zonder al te veel politieke kleerscheuren te formuleren en in en uit te voeren. Het resultaat: de wanverhouding tussen vraag en aanbod op de Amsterdamse woningmarkt blijft bestaan en wordt steeds erger. De vraag blijft toenemen, terwijl het aanbod mede door de stagnatie in de bouw niet gelijke tred houdt. De woningbouwmarkt, en dan met name het sociale deel ervan, krijgt in de politieke discussie een steeds hogere prioriteit, maar als de ontwikkelingen zoals die nu in gang zijn werkelijk structureel worden, blijven die discussies binnen afzienbare tijd zonder tastbare resultaten.

Immers, een toenemend aantal bouwbedrijven keert zich van die woningbouwmarkt af. Een sprekend voorbeeld hiervan levert het jaarverslag over 1979 van BAM-Holding, een van de Nederlandse grote bouwgi-giganten. 'Een voortdurende bezinning op de functie en de omvang van het grote uitvoerende bouwbedrijf blijft in de woningsector een dwingende eis', vindt de BAM. 'Dit laatste klemt des te meer omdat er ook in 1979 geen voldoende aanpassing heeft plaatsgevonden van de door de overheid gehanteerde toetsingsprijs voor de woningwetwoningen op basis van de onder druk van de markt tot stand gekomen grote variaties in woningtypen. In verband hiermee hebben we ons beleid uit 1978 om terughoudend te zijn met de aanneming van woningbouwprojecten in de sociale sector moeten continueren'.

Als dergelijke taal al in een jaarverslag terecht

kan komen, is er weinig verbeeldingskracht voor nodig om een voorstelling te maken hoe er bij de BAM in huis- tuin- en keukentaal over de woningmarkt wordt gedacht. Maar niet alleen met de bouwers, ook met de bereidwilligheid van de geldschieters (pensioenfondsen bijvoorbeeld) is het droevig gesteld om in de sociale woningbouw te beleggen. De meeste voeren wel een mooie show op, maar het geld komt niet goedkoop beschikbaar. Het geld wordt pas in de woningbouw gestoken als het meer rendement oplevert dan leningen van de Staat. Het enige pensioenfonds dat al iets meer aan woningbouw doet is het Algemeen Burgerlijk Pensioenfonds.

Recentelijk liet de direktie van de Nationale Woningraad (NWR) nog weten, dat vakbondsvertegenwoordigers in de besturen van pensioenfondsen meer van hun macht gebruik moeten maken om de fondsen te laten beleggen in sociale woningbouw. De vakbeweging moet niet toestaan dat banken en institutionele beleggers uitmaken wat er met de pensioengelden gebeurt. Het gaat om geld van de werknemers, en dat geld zou toch gebruikt moeten worden om bijvoorbeeld woningen voor die werknemers te bouwen. De bij de NWR aangesloten verenigingen beschikken in totaal over zo'n 925.000 woningen, een vijfde van het woningbestand in ons land. Het woningbouwprogramma van deze regering legt nog steeds teveel nadruk op de koopsector, terwijl er juist een grote behoefte is aan huurwoningen. De NWR-direktie is van mening dat 'veel mensen te goedkoop wonen, vergeleken met hun inkomens. Groepen met hogere inkomens zouden een huur moeten betalen die meer in overeenstemming is met de waarde van hun woning. Als de gemeenschap het geld dat zo beschikbaar komt in een afzonderlijke pot voor de volkshuisvesting doet, dan kan de sociale woningbouw misschien echt worden opgekrikt'.

GELDSCHIETERS

Van de kant van de geldschieters is ook niet zoveel te verwachten. De eerder aangehaalde pensioenfondsen bijvoorbeeld leiden meestal een rustig bestaan, weggedoken in de schaduw van de grote vermogens die ze vertegenwoordigen. Een handvol timmert eens per jaar aan de weg met een openbaar verslag, maar de beleggingspolitiek en détail blijft meestal achterwege. Alleen de Verzekeringskamer voert daarop — achteraf — controle uit. De voorzitter van deze Verzekeringskamer, De Brauw, heeft onlangs zijn veto uitgesproken over het PGGM, dat tegen 8 procent rente in de Amsterdamse woningbouw wil beleggen. De Brauw was tot voor kort topman bij de verzekeringsmaatschappij Nationale Nederlanden en een stroman voor de verzekeraars in de Verzekeringskamer. De direkties van die maatschappijen willen niet de kans lopen, dat ze door een Verzekeringskamer gedwongen worden tegen een lage rente te beleggen. Doorgestoken kaart dus!

Door het PvdA-Tweede Kamerlid Toussaint werden aan de staatssekretarissen van Financiën en van Sociale Zaken vragen over het veto van de Verzekeringskamer gesteld. Hij wijst hierbij op de behandeling van de begroting van Sociale Zaken voor dit jaar. Daarbij heeft de regering toegegeven dat de beleggingspolitiek van de pensioenfondsen en andere institutionele beleggers meer en meer heeft geleid tot een kapitaal-schaarste in het bedrijfsleven en ook in de woningbouw, wat strijdig is met het vereiste van een maatschappelijk zo gunstig mogelijke besteding van pensioengelden.

Ten aanzien van pensioenfondsen in het algemeen heeft kamerlid Toussaint en zijn partij meer pijlen op de boog. Van de totaal f 9,6 miljard die in het PvdA-plan 'Weerwerk' als additionele inkomstenbron wordt beschouwd moet f 2,5 miljard komen uit verplichte beleggingen van pensioenfondsen en verzekeraars. Wat we uiteindelijk willen, aldus een PvdA-woordvoerder, is het uitbreiden van de ministeriële bevoegdheid, waarbij hij een deel van het vermogen kan opeisen in de vorm van staatsleningen. Dat geld zou dan in specifieke investeringsprojecten gestoken kunnen worden (zoals bijv. sociale woningbouw), terwijl de pensioenfondsen een gewaarborgd rendement hebben.

De crisis is compleet: de geldschieters beleggen hun geld liever niet in de sociale woningbouw maar in kantoorcolossen of villaparken in het buitenland; een stagnerende bouwproductie en

gemeentelijke woningbedrijven die bijna niets te verdelen hebben. Oplossing van de woningnood vraagt een meer vergaande aanpak (en dan duurt het nog vele jaren). Wil men werkelijk op den duur een einde maken aan de malaise, dan moet de bestrijding ervan binnen de overheidsuitgaven een hogere prioriteit krijgen. En dan gaat het niet om enkele tientallen miljoenen meer of minder bezuinigen, maar om miljarden meer voor de woningbouw in de komende jaren. Die zijn absoluut nodig om betaalbare nieuwbouw en stadsvernieuwing op grote schaal mogelijk te maken.

PETER DROS
MARCEL BULLINGA

In een volgend artikel wordt nader ingegaan op de reacties van de verschillende (aktie)groepen op het nieuwe distributiebeleid en de sanktiemiddelen van de gemeente Amsterdam.

DAAN GOULOENZE

'In de landen waar de kommunistische partijen aan de macht kwamen, richtte de stalinistische terreur zich niet alleen tegen degenen die het nieuwe regiem vijandig gezind waren maar het verbijsterende was, in gelijke zo niet nog sterkere mate tegen de toegewijde medestanders binnen de eigen partij. In dat deel van de wereld waar het oude kapitalisme bleef voortbestaan, was het de leiders van de kommunistische partijen uiteraard niet mogelijk onwelgevallige leden ter dood te brengen, te verbannen, gevangen te zetten of te martelen, maar wel stond het wapen der laster, verdachtmaking en doodverklaring ter beschikking en daar hebben zij een bijna onbeperkt gebruik van gemaakt. Het beleid van de CPN maakt hierop geen uitzondering'. Met deze inleiding begint de tweede uitgave van 'Rondom Daan Gouloenze. Uit het leven van kommunisten' die onlangs bij de SUN is verschenen. Ger Harmsen bracht, nu 13 jaar geleden, met dit boek een hommage aan één van de door de CPN meest verguisde en belasterde kommunisten en verzetsstrijders. Het boek was echter méér dan dat. Het werd een aangrijpend en ingrijpend stuk geschiedschrijving van de kommunistische beweging en in het bijzonder van de CPN zelf.

Daan Gouloenze was een Nederlandse kommunist, afkomstig uit het sociaal-anarchisme, die in de oorlog als centrale verbindingsman van de Komintern een hoofdrol speelde in het kommunistische verzet. Na de oorlog werd hij door Paul de Groot op een zijspoor gerangeerd en tenslotte zelfs geroyeerd. Harmsen houdt zich in het begin van het boek diepgaand bezig met de achtergronden en motieven van degenen die in de jaren '20 de stap maakten van het anarchisme naar het kommunisme. Hij laat zien hoe het anarchisme in toenemende mate verstek liet gaan, bij het opkomen voor de dagelijkse belangen van de massa en daardoor haar brede aanhang verspeelde aan de CPN (o.a. in Oost-Groningen). Het gros van het anarchistisch kader volgde deze ontwikkeling zelf niet. Daan Gouloenze en zijn kameraad Jan Postma waren daar in feite uitzonderingen op. Het verhaal van Daan Gouloenze in oorlogstijd is meeslepend en ontroerend. Er wordt een indringend beeld gegeven van de strijd en de offers

die weinigen voor velen gebracht hebben. In een relatief beknopt bestek, maakt Harmsen van de gelegenheid gebruik om tevens zijn visie te geven op een aantal belangrijke en omstreden episodes van de Tweede Wereldoorlog en haar voorspel, zoals de Rijksdagbrand, het non-agressiepact, de merkwaardige houding van de CPN en De Groot aan het begin van de oorlog, het Rode Orkest, het radiografische verbindingsapparaat van de Komintern, enzovoorts. Maar ook de naoorlogse geschiedenis van de CPN en de opstelling van Gouloenze en zijn konflikt met De Groot krijgen veel aandacht, zoals de intrigerende affaire van de 'opheffing van de CPN' door Paul de Groot en het verhaal van de Bruggroep, die later deels in de PSP zou belanden. Het boek kenmerkt zich door nauwkeurigheid en een zakelijke stijl, die ondanks de emotionele geladenheid tot het einde toe wordt volgehouden. De tweede druk is hier en daar op details gekorrigeerd en soms ingrijpend herschreven. Zo bevat het boek nu een uitgebreid weerwoord op de treurige suggestie in de Waarheid van 26 mei 1967, als zou Harmsen aan de kant van voormalige CPNers zijn gaan staan, die in de oorlog hand en spandiensten aan de bezetter hebben verleend. Het gaat om het geval van een gearresteerde kommunist die tijdens verhoren door de SD was doorgeslagen en zich tenslotte had laten chanteren, maar waarover Harmsen nu terughoudendheid in zijn oordeel wil betrachten.

De rehabilitatie van Daan Gouloenze werd 'opgedragen aan hen die niet met name genoemd worden', want veel personen die in het boek voorkomen kunnen 30 jaar na de bevrijding vanwege de kwetsbaarheid van hun maatschappelijke positie (in de CPN, buiten de CPN?) nog steeds niet met naam en toenaam genoemd worden. Het blijft desondanks een uniek document en zonder twijfel nog altijd Harmsen's meest indrukwekkende boek. Velen zullen te lang op deze herdruk gewacht hebben.

GIED TEN BERGE

'Rondom Daan Gouloenze. Uit het leven van kommunisten'. Ger Harmsen. Sunschift 152, Nijmegen 1980.

Gastarbeiders (legaal of illegaal) zijn niet voor hun eigen plezier in Europa, in Nederland. Omstandigheden in eigen land en de noodzaak voor het onderhouden van de familie doen velen naar de Westerse, kapitalistische landen trekken. Hier werden zij met open armen ontvangen, zelfs opgehaald om hier die werkzaamheden te verrichten die niet direkt door anderen (wij, Nederlanders) werden opgeknapt. Zo werden de vuilste arbeidsplaatsen opgevuld. Nog voor een schappelijke prijs ook want vele werkgevers streken, behalve de premies en loonbelasting (zwart werken dus), ook niet zelden een gedeelte van het salaris op. Onnodig om aan te geven dat deze 'investering' zijn rendement wel opbracht ook al omdat de buitenlandse arbeider (en met name de illegaal) als oud vuil aan de kant kan worden gezet. Samengevat: de illegale gastarbeider is onderworpen aan de willekeur van werkgevers die binnen ons kapitalistisch systeem daar alle ruimte voor krijgen en de werkelijke schuldige (de werkgever die illegalen in dienst neemt) vrij pleit.

1 NOVEMBER-WET

De illegalen worden ook wel 'slachtoffers van de 1 november-wet' genoemd. Een wet (voluit: Wet Arbeid Buitenlandse Werknemers) die 1 november 1979 ingegaan is, maar jaren daarvoor reeds onderwerp van vele discussies is geweest. De wet legaliseert diskriminatie, wettigt strafmaatregelen tegen onschuldige illegalen en beboet de hoofdschuldigen (werkgevers) met een bedrag dat in de praktijk vele malen lager is dan hij aan een illegale kan verdienen. Al vanaf 1976 vonden massale protestacties plaats tegen deze diskriminerende wet. Desondanks werd deze wet, weliswaar met enige veranderingen, aangenomen door de Tweede Kamer. Een belangrijke maatregel van de wet is dat de huidige vergunning vervangen wordt door een nieuwe vergunning; de zogenaamde *tewerkstellingsvergunning*. Voor iedere buitenlandse werknemer die korter dan drie jaar in Nederland werkt, moet zo'n vergunning worden aangevraagd. Deze vergunning blijft dan in handen van de werkgevers.

DE ASIEL-ILLEGALEN

De positie van de ontslagen illegalen werd er na 1 november niet beter op. Vogelvrij, met elke minuut van de dag de mogelijkheid te worden opgepakt. Opgejaagd en op zoek naar bescherming, die in de Mozes en Aäronkerk in Amsterdam werd gevonden. Vanuit Amsterdam, via kerken, buurthuizen kwam een groep op 8 mei in de Emma-school in IJmuiden terecht. Wat in bovenstaande twee regels is samengevat is in werkelijkheid een proces van maanden. Maanden van politieke strijd, emoties, inzinkingen, teleurstellingen, maar ook van overwinningen, feesten. Een groot schoolplein bood nog enig vertier wanneer je genoeg had van de lange gang met acht lokalen aan de linkerkant en acht toiletten aan de andere kant. Lokalen die op één na allemaal gebruikt werden als slaap/verblijfskamer.

Kontakten met organisaties waren niet uitbundig. In de afgelopen twee maanden hebben alleen FNV (Wim Spit) en de PSP met landelijke

Al maandenlang verblijven honderden - zogenaamde - illegalen in allerlei kerken en andere gebouwen die niet op de huisvesting van zoveel mensen meer berekend zijn. Onderduiken betekent niet kunnen werken. Niet kunnen werken betekent voor een illegaal geen geld naar huis kunnen sturen. En daar kwam hij tenslotte voor.

De PSP heeft besloten daar wat aan te gaan doen. Om het een en ander even op een rijtje te zetten volgt hieronder een kort overzicht over hoe en waarom de illegaal naar Nederland komt, de veelbesproken 1 november-wet en de positie van de illegalen die nu al maanden (en soms al jaren) voor hun gerechtvaardigde eisen strijden.

Het artikel is van de hand van Johan Brouwer, die de afgelopen tijd bij de opvang van de illegalen in IJmuiden betrokken was.

Hulp aan illegalen blijft noodzaak

In de Mozes en Aäron-kerk in Amsterdam. Foto: Bram de Hollander

afvaardigingen de Emma-school bezocht en met de betrokkenen gesproken. Wim Spit had meer belangstelling naar de vraag hoeveel leden zich wel onder de illegalen zouden bevinden (de pure belangenbehartiging in de engste zin). Steun kwam er echter niet en de vakbeweging (FNV) kan zijn zoveelste miskleun in de archieven bijschrijven. Het is betreurenswaardig dat een organisatie als het FNV niet verder komt dan algemene heden over de 1 november-wet en de schuld bij de werkgevers legt. Leuk, maar 100 illegalen in de Emma-school kopen daar weinig voor en zeker geen legalisatie. Lid of geen lid.

DE PSP EN DE ILLEGALEN

Het zou te ver gaan om alle standpunten, uitspraken en voorbeelden van concrete/praktische steun te vermelden. Ik beperk mij noodgedwongen tot de laatste maanden: in het parlement is door de PSP het meest-vergaande standpunt vertolkt.

Een standpunt dat inhoudt dat alle illegalen zich na aanmelding als gelegaliseerd konden beschou-

wen (een zgn "generaal pardon"). Steun aan de strijd van de illegalen, omdat zij er als eerste uitvliegen als voorbode voor weer een aanval op alle arbeiders.

Steun aan de 200 kerk/school illegalen wordt parlementair vertaald in moties tegen het ingrijpen van de politie, voor een menswaardige behandeling etc. etc. Op dit nivo niet veel resultaat: PSP, CPN, en PPR weten elkaar wel te vinden maar de rest . . .

In de asielplaatsen (Amsterdam, Tilburg, Alkmaar en IJmuiden) wordt concreet gewerkt aan de ondersteuning d.m.v. demonstraties, manifestaties en piketdiensten in de school of kerk. Toch is er nog een terrein waar wij als radikaal-socialistische partij de handen voor uit de mouwen moeten steken.

FINANCIELE STEUN AAN DE FAMILIELEDEN

Zaterdag 28 juni was een delegatie van het partijbestuur bij de illegalen in de Emma-school. De solidariteitsverklaring werd meteen in daden omgezet. Behalve de parlementaire en buitenpar-

lementaire steun is er ook nog financiële steun nodig voor de familie-leden in, voornamelijk Marokko. De illegalen zitten bijna zonder inkomsten. Hun familie-leden zijn van hen afhankelijk en hebben de laatste maanden nagenoeg niets ontvangen. Voor velen in Marokko zijn de overgemaakte gelden vaak de enige bron van inkomsten.

Binnen de hele aktie is tot op heden dit punt niet duidelijk genoeg onder ogen gezien. De PSP heeft dan ook besloten wat meer aandacht en steun hiervoor te vragen. Aan alle afdelingen zullen steunlijsten worden verzonden om

geld op te halen. In een gesprek met de illegalen is de verwachting uitgesproken dat binnen zeer afzienbare tijd f. 2500,- binnengehaald moet kunnen worden.

En dat moeten wij, leden van de PSP, lezers van Bevrijding toch meer dan éénmaal waar kunnen maken.

Voor alle duidelijkheid: deze akties worden gevoerd voor de familie-leden in Marokko.

En een familie (afhankelijk wat er vanuit Nederland door de illegalen wordt overgemaakt) is in Marokko een ruim begrip: grootouders, broers, kinderen etc.

DE ILLEGALEN REKENEN OP ONS

Laten we de vakantietijd gebruiken om deze financiële aktie tot een goed einde te brengen. Voor een wat uitgebreider overzicht van de problematiek van de illegalen, Amicales, nieuwe wet en discussies/kritiek, is door de illegalen in IJmuiden een zeer informatieve brochure gemaakt. Bestellen bij: Aktiehuis, Uranusstraat 16, IJmuiden, tel. 02550-30840

JOHAN BROUWER

In plaats van de f70 miljoen, die de Spoorwegen niet nodig hadden, te gebruiken om de aldus ontstane tekorten bij het streekvervoer op te vangen, haastte minister Tuynman zich om een personeelsstop af te kondigen. Het zoveelste bewijs, dat deze regering alleen maar wil bezuinigen (ten koste van de minst draagkrachtigen die vooral op het openbaar vervoer zijn aangewezen) en dat er geen openbaar vervoers-visie aanwezig is.

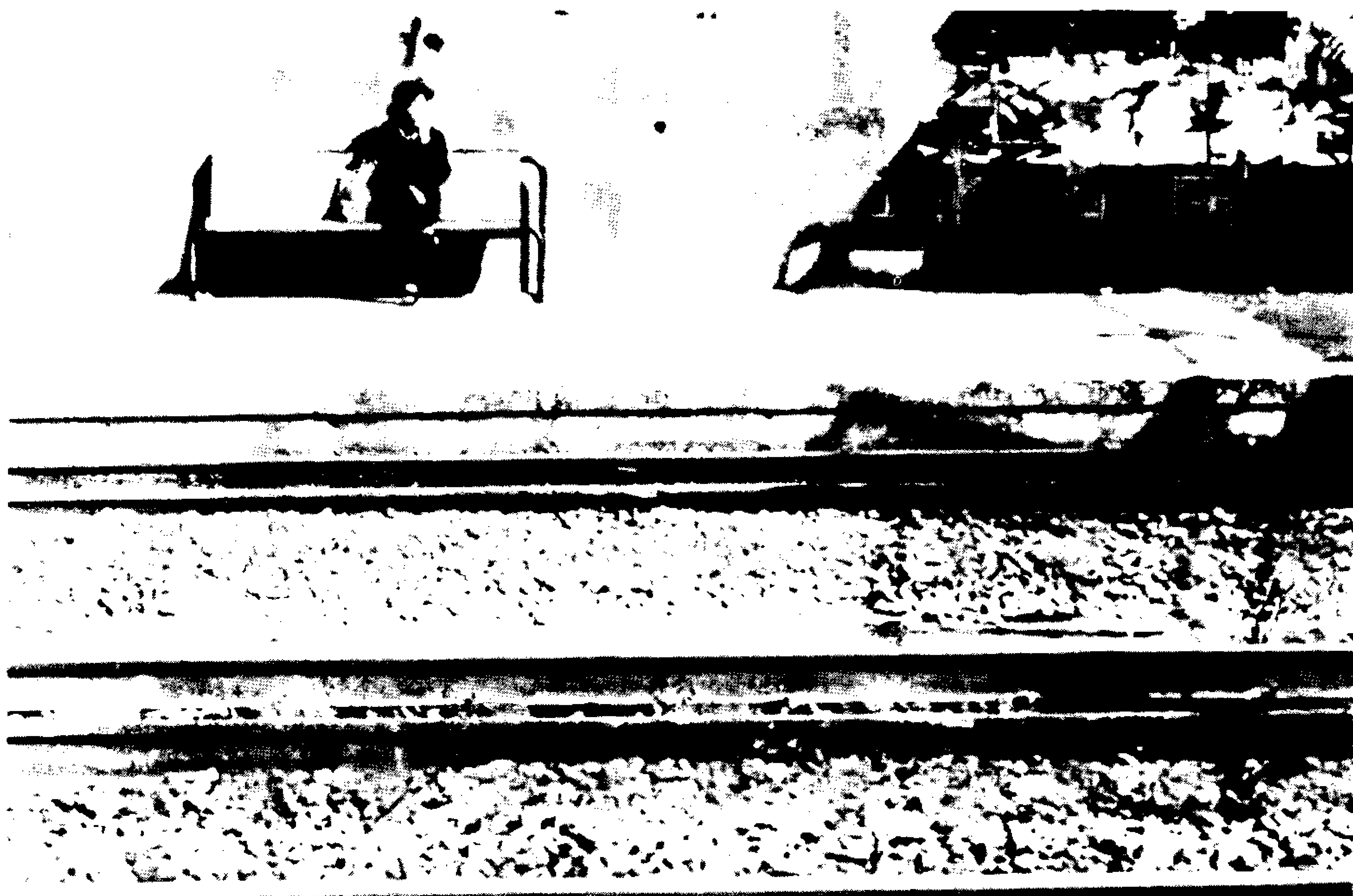
In de afgelopen tijd heeft de PSP Eerste Kamerfractie zich druk bezig gehouden met dat openbaar vervoer. Het was dan ook logisch, dat onze fractie bij de behandeling van de begroting van Verkeer en Waterstaat daar de nadruk op legde. Dankzij de medewerking van een aantal van onze leden in de gewesten kon Joop Vogt aan de bewindslieden van Verkeer en Waterstaat een lijst met slechte verbindingen bij de Spoorwegen overleggen. In zijn eerste termijn zei Joop onder andere: "We zullen ons langzaam maar zeker moeten instellen op het terugdringen van het partikulier vervoer. Dat moeten we niet doen door de kosten daarvan steeds verder kunstmatig op te jagen, omdat dat de indruk van autootjepesten geeft. Bovendien gaat het bij de maatschappelijk minder bedeelde groepen onevenredig harder gaar aankomen dan bij bovenliggende klassen. Maar dat terugdringen van het partikuliere vervoer kunnen we wel doen door het openbaar vervoer beter te maken en goedkoper. De Spoorwegen zijn wat het laatste betreft op de goede weg. Door middel van, bijvoorbeeld, jaar kaarten en vastrechtssystemen wordt het gebruik van de trein voor regelmatige gebruikers goedkoper te maken. De *strippenkaarten* zijn misschien ook een stap in de richting van het goedkoper maken van een aantal openbaar-vervoersmiddelen voor regelmatige gebruikers, hoewel daar in deze gemeente (Den Haag - red.) ook weer een aantal problemen aan lijken te kleven. Maar een logisch in elkaar grijpend openbaar vervoer is nog op geen stukken na bereikt; ja, ik heb zelfs het idee dat het streven van de bewindslieden om dat te bereiken inderdaad meer een hopen is, dat dat vanzelf nog eens rond zal komen."

Uit de lijst van slechte spoorverbindingen komt naar voren dat de intercity-verbindingen redelijk zijn, maar dat er met de stoptrein-stoptrein verbindingen (in het algemeen de verbindingen tussen de wat kleinere plaatsen aan verschillende lijnen) nogal wat mis is. Het is de bedoeling dat we ons in de komende tijd nog verder verdiepen in het openbaar vervoer, en dan met name in de trein-bus- en bus-trein-aansluitingen. Hier is de situatie nog slechter, zoals ook de Consumentenbond enige tijd geleden konstateerde.

"Als men van de intercity-lijn Utrecht-Arnhem moet overstappen op de intercity-lijn Arnhem-

De afgelopen tijd is het openbaar vervoer veelvuldig in het nieuws. Het aantal reizigers bij het openbaar vervoer neemt duidelijk toe. De Spoorwegen kwamen met het bericht dat ze in 1979 van de totaal f900 miljoen er f70 miljoen niet nodig hadden gehad. Ook het streekvervoer haalde de krant en wel omdat het normeringssysteem (hierbij wordt gekeken naar het gemiddeld aantal reizigers op een lijn per rit; afhankelijk hiervan wordt het aantal ritten verhoogd of verlaagd, of kan de lijn zelfs worden opgeheven) niet langer leidde tot minder uitgaven voor de overheid (en daar was het natuurlijk om begonnen) maar tot méér. Door noodzakelijke verhoging van het aantal ritten, het inzetten van extra bussen en dergelijke.

When the train leaves...

Zwolle kan men er zeker van zijn, dat de aansluiting weggrijpt op het moment dat men op het desbetreffende perron komt . . . . Gaat men vanuit Wageningen naar Zwolle over Amersfoort, waarbij men met de stoptrein in Amersfoort aankomt, dan kan men er zeker van zijn dat de intercity-trein, zowel naar Twente als naar Groningen en Friesland, weggrijpt op het moment dat de stoptrein in Amersfoort binnenrijdt."

Andere punten uit zijn betoog waren de bereikbaarheid van ziekenhuizen met het openbaar vervoer en de fietsenstallingen bij de stations. Hij pleitte ervoor om het openbaar vervoer aan te passen aan de situering van nieuwe ziekenhuizen. Wat betreft de fietsenstallingen uitte Joop kritiek op de openingstijden van bewaakte fietsenstallingen. Vaak zijn ze niet geopend van vóór het vertrek van de eerste trein tot na aankomst

van de laatste trein. Daarin zouden wij graag verandering zien. Over het ontbreken van bewaakte fietsenstallingen bij een aantal stations zei Joop: "Ik zou de bewindslieden willen vragen de suggestie van mij over te nemen en aan de spoorwegen door te geven om daar waar geen bewaakte fietsenstallingen zijn een gedeeltelijk gesloten fietsenstalling in te stellen, waar vaste stallers een sleutel van kunnen krijgen."

Het antwoord van de bewindslieden was vaag, zoals te verwachten was. Het afkondigen van een personeelsstop bij het streekvervoer maakt wel duidelijk waar deze bewindslieden staan. Het spoor naar een goed openbaar vervoer is nog lang, maar uiteraard blijven wij de strijd daarvoor steunen!

JOS VERGOUWEN

JONGERENCOURANT

KEIHARD TEGENGEWELD

Schoolverlaters

Als je van school komt en je gaat niet door studeren maar je wilt gaan werken, loop je veel kans dat je in de RWW komt. Met name bij meisjes en leerlingen van de MAVO is het aantal wat na de school in de RWW gaat erg groot.

Uitkering

Als je van school komt moet je je in laten schrijven bij het arbeidsbureau, je bent dan werkzoekende. Als ze bij het arbeidsbureau geen werk voor je hebben kun je door naar de sociale dienst die iedere gemeente heeft. Je krijgt dan een RWW-uitkering die er voor 18-jarige zelfstandig wonenden op neer komt dat je zo'n f. 700,- per maand krijgt. Als er 'passende arbeid' voor jou is gevonden moet je dit aannemen anders wordt je uitkering stop gezet. Als je over uitkering, werkzoekenden etc.

meer informatie wilt hebben kun je het beste naar de KWJ toe gaan, die hebben overigens samen met het NVVje een schoolverlaterskrant uitgebracht die je bij beide organisaties kunt krijgen. In iedere krant staat een heleboel over wat je als werkende jongere moet weten.

Oplossingen

Een aantal jaren geleden hebben een hoop jongerenorganisaties waaronder ook de PSP-jg op initiatief van het NVVje het Plan van

vervolg op pag. 2

Inleiding

De school is nog steeds een leerfabriek, een leerfabriek die je een diploma geeft. Dat diploma is een velletje papier wat je het recht geeft verder te studeren of te gaan werken, dat laatste als je tenminste een baantje kunt krijgen.

Kortom, er schort nog steeds een hele hoop aan de school, in deze krant het commentaar van de PSP daarop.

Verder in dit nummer:
Twee keer medezeggenschap
Censuur op school
De Wageningse Lente

de Jeugdarbeid aan de regering gepresenteerd. Met dit plan proberen de jongerenorganisaties aan te tonen dat er voor weinig geld heel wat zinvolle arbeidsplaatsen voor jongeren geschapen konden worden. De regering heeft dit plan laten waaien en blijft nog steeds hopen dat door de winst-is-werktheorie er langzaam aan wel een aantal arbeidsplaatsen geschapen zullen worden. Natuurlijk is dit niet de juiste weg om tot een oplossing van de jeugdwerkloosheid te komen, maar het alsnog uitvoeren van het plan van de jeugdarbeid is een van de manieren om tot een oplossing te komen.

Troep

Reeds een aantal jaren probeert het ministerie van defensie jonge mensen te rekruteren die door hun uitzichtloze situatie (na school de WW in) geen andere uitweg zien als in dienst gaan, je leert er nog eens wat en als je de kans krijgt om er ooit uit te komen krijg je nog een fikse premie toe, wordt gezegd. Niet alleen in radio- en

schoolverlaters?

tv-programmabladen vinden we oproepen om beroepsmilitair te worden, ook krijg je het de laatste tijd als je je diploma op de middelbare school krijgt. Om de jeugdwerkloosheid op deze manier op te lossen is natuurlijk helemaal fout. Het is al eens ooit eerder gebeurd, 1933 in Duitsland, de werkloosheid werd er mee opgelost, maar de wereld geraakte in een complete wereldbrand. Trap er dus niet in en stuur de troep die je van het ministerie van defensie krijgt terug met de mededeling dat ze hun rotzooi houden.

*

MEUBEL MAKEN

Ik ben een van de vele meisjes die dit jaar de opleiding op de vakschool voor meubelmakers volgt. Het is een gewone dagopleiding en heel 'schools'. Dit jaar is eigenlijk het eerste jaar dat er zoveel meisjes opzitten. De jaren ervoor zat er wel eens een meisje tussendoor, maar er is nu een vrij nieuwe directeur, die vooral meisjes en mensen met een middelbare vooropleiding ziet zitten. Nu heb ik wel een havo-eindexamen op zak, maar daardoor ben ik nog niet meteen goed in meubelmaken. Dat is iets wat langzaam komt, 't is niet eens een kwestie van aanleg, maar van ervaring en veel oefenen. Dit geldt voor jongens net zo goed als voor meisjes.

Het valt me eigenlijk op, nu ik er over nadenk, dat je er door leraren en medeleerlingen totaal niet attent op wordt gemaakt dat je als meisje op een oorspronkelijk manlijke opleiding zit. Ik denk dat ook bijna niemand er echt bij stilstaat.

Je hebt allemaal dezelfde interesse, 'het vak' en van wat voor sexe je dan bent maakt niets uit. Ik heb ook nog nooit iemand horen praten over de tijd dat het anders was, dus zonder meisjes. Terwijl de meeste leraren al heel lang aan deze school verbonden zijn. En volgens mij maakt het voor de toekomst ook niets uit, als je iets kunt presteren kan je bij iedereen terecht, met een beetje lef.

Het is wel een voordeel van dit beroep, dat als je niet bij een baas wilt werken, je 'gewoon' voor jezelf begint.

Verder zal het wel wat uitmaken dat deze school in Amsterdam staat en dat mijn ervaringen ook alleen uit deze omgeving stammen. Als het ergens in de provincie zou zijn zou er misschien anders gereageerd worden, maar dat weet ik niet zeker.

SCHOOLKRANT VERBODEN

Op de scholengemeenschap 'Jerusalem' in Venray werd laatst de schoolkrant door de directie stopgezet. Aanleiding hiervoor was het teruglopende aantal nieuwe aanmeldingen voor de brugklas. De schoolleiding ging op zoek naar de oorzaak hiervan en stuitte op een groot aantal punten, waaronder de schoolkrant. Deze zou niet passen 'bij een katholieke school'. Er kwamen volgens de directie 'teveel controversiële stukken' in voor. We spraken hierover met Jetteke en Rien van de Leerlingenraad.

De schoolkrant is altijd al een doorn in het oog van de directie geweest. Waarom eigenlijk?

'De directie heeft het steeds over het imago naar buiten toe. Ze zien de schoolkrant als een soort reklameblaadje, en je vuile was ga je niet buiten hangen. Verder krijgen ze vaak commentaar van de ouderaad over artikelen die erin staan. Ze zijn kennelijk bang dat scholieren andere ideeën krijgen dan zichzelf.'

Wat vinden jullie van hun argumenten om de huidige schoolkrant te stoppen?

'belachelijk. Ze willen een katholiek beleid overeind houden en dat

terwijl Venray een groeigemeente is, wat wil zeggen dat er uit het hele land mensen zijn komen wonen. Wat er nu allemaal op school rondloopt is voor een groot deel niet katholiek. Bovendien is onze school al veel te groot, en de behuizing veel te klein. Dat heeft gevolgen voor de kwaliteit van het onderwijs. De school moet niet in de eerste plaats een werkvoorziening zijn voor de docenten, maar een plaats om onderwijs te volgen.

Daar komt nog bij dat de schoolkrant slechts één van de vele punten zou kunnen zijn waarom er zich minder leerlingen aanmelden. Wat te denken van de slechte eindexamenresultaten van dit jaar, en de hoge lesuitval. Hierop heeft de directie een veel minder slagvaardig antwoord. Nee, het ziet er eerder naar uit dat de directie eindelijk een argument heeft gevonden om de schoolkrant de mond te snoeren.'

Jullie vertelden net hoe de directie tegen de schoolkrant aankijkt. Wat is volgens jullie de functie van een schoolkrant?

'Een discussieforum. Een blad waarin iedereen zijn/haar mening naar voren kan brengen. Wat ook belangrijk is: de schoolkrant die er was, was echt van de leerlingen. Het werkt stimulerend, om te laten zien dat je als leerlingen in staat bent om elke week een

ONP GENOEGEN

nummer 67

12-7-80

intern PSP-orgaan

KONGRES

AAN DE LEDEN VAN DE PSP

Twee maanden geleden ontvingen alle leden van de PSP de 'Kongreskrant 1' voor het 35e Kongres van de partij op 22 en 23 november 1980. In die eerste kongreskrant stond, naast een aantal andere zaken, het konsept verkiezingsprogramma 1981-1985.

Hierbij ontvangt u een aantal aanvullingen op deze eerste kongreskrant. Het betreft een drietal hoofdstukken (Relatie en seksualiteit, Volkshuisvesting en Vrouwen bevrijding) en een aantal mededelingen.

In verband met de hoge portokosten en het aan het verzenden verbonden extra werk zenden wij deze aanvullingen met Bevrijding mee. Abonnees (die geen lid van de PSP zijn) hebben in Bevrijding nummer 13 het een en ander over het konsept verkiezingsprogramma kunnen lezen. Mocht u geïnteresseerd zijn in toezending van het programma-voorstel zendt u dan even een kaartje naar: Postbus 700, 1000 AS Amsterdam, met vermelding van konsept verkiezingsprogramma.

HOOFDSTUK VOLKSHUIVESTING

Nog steeds is er grote woningnood in Nederland. Die neemt zelfs toe: het aantal woningzoekenden wordt groter, terwijl er minder woningen met betaalbare huren beschikbaar komen. Op grote schaal worden huurwoningen verkocht en daarmee uit de huursfeer gehaald. Er worden minder woningwetwoningen gebouwd. In 1979 stonden 350 huishoudens als woningzoekende ingeschreven. Tellen we de verborgen woningnood mee, dan benaderen we de miljoen. En een huishouden bestaat meestal uit meer dan één persoon.

In de volkshuisvesting blijkt de chaos en de ontoereikendheid van het kapitalistisch stelsel wel heel duidelijk. Het recht op wonen is ondergeschikt aan het winststreven van particulieren. Bij de overheidsuitgaven dalen de uitgaven voor volkshuisvesting in verhouding tot andere zaken.

Onder de mensen met de laagste inkomens is de woningnood veruit het grootst. Toch worden er steeds meer koopwoningen gebouwd, die voor hen niet te betalen zijn, maar wel voor mensen met veel geld. Door belastingfaciliteiten betaalt de gemeenschap hier voor een groot deel aan mee. Nota bene, bij de duurste woning het meest: hoe hoger de hypotheek en het inkomen hoe onevenredig hoger de aftrek. Aan deze belastingfaciliteiten is de overheid meer geld kwijt dan uitgegeven wordt aan subsidies op woningen en huren.

Op de sociale woningbouw verdient de overheid door de commerciële rentetarieven en door de BTW. De huren worden steeds hoger gemaakt door het puntensysteem, door de dynamische kostprijberekening en door de jaarlijkse huurverhoging.

Nog altijd wordt er voornamelijk voor gezinnen gebouwd. Er is echter veel meer behoefte aan kleine woningen voor één- en tweepersoonshuishoudens. Hierdoor en door het lage inkomen van jongeren is de woningnood onder jongeren schrijnend. Ook voor mensen die in grote groepen willen wonen zijn geen geschikte woningen.

In de centra van de steden zijn veel woningen opgeofferd voor kantoorbouw en verkeersdoorbraken. Denk maar aan Hoog Catherijne in Utrecht, de metro in Amsterdam en het Zuidplein in Rotterdam. Voor de oud-bewoners zat er niets anders op dan te verhuizen naar saaie nieuwbouwwijken met weinig sociale contacten.

De vernieuwing van oude woonwijken in de steden stopt, doordat de overheid te weinig geld ter beschikking stelt. In de buurten met veel particulier bezit neemt de verkrotting en prijsopdrijving onrustbarend toe. Ook woningbouwcorporaties en gemeenten gedragen zich als huiseigenaren vaak schandelijk door woningen slecht te onderhouden. Bij verbetering van huizen wordt het achterstallig onderhoud nogal eens op de bewoners verhaald. Na de verbetering worden de huren dermate hoog dat ze voor de bewoners nauwelijks op te brengen zijn. Bij vervangende nieuwbouw is het nog erger: woonlasten van 25 tot 30 procent van het inkomen zijn geen uitzondering. Daardoor zijn de bewo-

Intern blad van de PSP.

Uitgave van het Partijbestuur.

Verschijnt 24 maal per jaar.

Red. Diskussierubriek: Nico Groen (koördinator),

Ron Leijser, Marko Mazeland.

Red. en adm.: Postbus 700, Amsterdam.

Abonnement: f. 15,00 per jaar.

Postgiro 19 42 40 t.n.v. PSP, Amsterdam onder vermelding 'Ons Genoegen'.

Gratis voor leden PB, PR, LWPW enz. en voor bestuursleden, door gewesten en afdelingen op te geven (in verhouding tot het aantal leden).

Druk: Bevrijding, Amsterdam.

We hebben er een kongreskrantje bij!

We noemen hem: 2e

- 1 ners vaak gedwongen naar andere oude woonwijken te verhuizen. De
- 2 huurgewenningssubsidie betekent alleen maar uitstel hiervan. Van bou-
- 3 wen voor de buurt komt zo niets terecht.
- 4 De huursubsidie is maar zeer ten dele een oplossing. In plaats van de
- 5 huuropdrijving aan te pakken helpt de overheid de hoge huren op te
- 6 brengen. Voor de huurders betekent het een jarenlange loonstop: bij
- 7 hoger loon wordt de huursubsidie evenveel verlaagd.
- 8 Door de overheid wordt de volkshuisvesting grotendeel overgelaten
- 9 aan het vrije spel der maatschappelijke krachten. Liberalisatie heet dat.
- 10 Hierdoor trekken de huisbazen, huisjesmelkers, speculanten, beleggers,
- 11 bouwondernemers en banken aan het langste eind. De liberalisatie
- 12 gaat ten koste van de woningzoekenden, huurders, kamerbewoners,
- 13 jongeren, buitenlanders en in het algemeen de laagste inkomensgro-
- 14 pen.
- 15 De PSP vindt dat iedereen recht heeft op het bewonen van een goed
- 16 huis in een leefbare omgeving. Mensen moeten een huis kunnen krijgen
- 17 met voor hen betaalbare huren. Daarom moet, zolang wonen nog niet
- 18 geheel uit de algemene middelen wordt betaald, er een systeem komen
- 19 van woonkosten naar draagkracht en woongenot. Om een rechtvaardige
- 20 woningverdeling mogelijk te maken en om speculatie en huuropdrij-
- 21 ving tegen te gaan moet het woningbezit in handen van de gemeen-
- 22 schap komen. Bij nieuwbouw moet hoogbouw vermeden worden. Het
- 23 is belangrijk dat er in de plannen voor nieuwbouw ook gemeenschap-
- 24 pelijke voorzieningen opgenomen worden. Bijvoorbeeld voor kinder-
- 25 opvang, gemeenschappelijke keukens en eetgelegenheden, wasserij, ont-
- 26 moetings- en hobbyruimten. Hierdoor worden menselijke contacten
- 27 gemakkelijker mogelijk.
- 28 De PSP vindt dat grond, bebouwing en produktie daarvan in handen
- 29 van de gemeenschap moet komen. Huisvesting moet onderdeel worden
- 30 van een uitgebreid voorzieningspakket waardoor wonen uiteindelijk
- 31 helemaal uit de algemene middelen betaald wordt.
- 32 Daarom wil de PSP het volgende:

- 33
- 34
- 35 1. Drastische verhoging van de bouw van betaalbare woningwetwo-
- 36 ningen. Bij nieuw- en verbouw in totaal 75 procent voor één- en
- 37 tweepersoonshuishoudens. Bevordering van bouw voor woonge-
- 38 meenschappen.
- 39 2. Afschaffing van belastingfaciliteiten voor koopwoningen boven
- 40 een hypotheek van 250 duizend gulden.
- 41 3. Een financieringsbeleid zodat de lagere inkomensgroepen niet
- 42 meer dan 10 procent van hun netto inkomen aan woonlasten beta-
- 43 len. Verhoging van de objektsubsidies en afschaffing van de BTW
- 44 op de sociale woningbouw. Geen doorberekening van de kosten
- 45 van infrastructuur in de huren.
- 46 4. Onmiddellijke huurverhogingsstop.
- 47 5. Oprichting van bouwbedrijven in gemeenschapshanden die tegen

- kostprijs kunnen bouwen, onder controle van arbeiders en bewoners.
6. Opname in de nieuwe wet op de stadsvernieuwing van de volgende punten: hoogste prioriteit aan herstel of behoud van de woonfunctie van de oude wijken; bij de keuze tussen nieuwbouw of verbetering horen de wensen van de bewoners zwaar te wegen. Geen verhaal van achterstallig onderhoud op bewoners. Bewoners van een kompleks beslissen gezamenlijk over verbetering.
  7. Meer geld voor stadsvernieuwing, zodat de gemeente de schaarste niet hoeven te verdelen. Uitbreiding en optrekking van de premies voor de krotopruijing en verbetering.
  8. Uitbreiding van het wettelijk pakket maatregelen die de eigenaar van panden dwingen om hun woningen te onderhouden.
  9. Tegengaan van speculatie met grond en panden. Woningwetwoningen zijn niet vrij verhandelbaar.
  10. Volledige huurbescherming, ook voor kamerbewoners. Geen ont-ruiming ten behoeve van eigenaars-bewoners.
  11. Verbod op partikuliere woning- en kamerburo's. De overheid neemt deze taken over.
  12. Democrativering van het woningbezit en -beheer. Bij de beheers-vorm is de verenigingsvorm verplicht. Alle bewoners kunnen lid worden. Verplichte hantering van modelhuurkontrakten en model-kontrakten bij verbetering.
  13. Bij nieuwbouw een verplicht percentage woningen die geschikt zijn voor bewoning door minder validen.
  14. Meer experimenten met nieuwe bouw- en woonvormen.
  15. Een leegstand-wet, waarbij gemeenten panden kunnen vorderen bij leegstand van twee maanden of langer.
  16. Het met de grootste spoed aanleggen van voldoende standplaatsen, in goed overleg met de woonwagenbevolking, inclusief sloofterreinen.

VROUWENBEVRIJDING

Van vrouwen wordt in deze maatschappij nog steeds verwacht dat ze moeder en huisvrouw worden en dat de man de kost verdient. Deze voor vrouwen onderdrukkende arbeidsverdeling hangt samen met de overheersende positie die het gezin nu heeft. Hoewel steeds minder mensen in gezinsverband leven is toch het gezin in feite de enige erkende samenlevingsvorm. Dit blijkt op het terrein van de wetgeving, inkomensverdeling, huisvestingsbeleid en arbeidsmarkt.

De mensen worden door opvoeding, onderwijs en reclame vertrouwd gemaakt met het beeld van man als kostwinner en vrouw als moeder en huisvrouw. Een aantal normen zoals heteroseksualiteit en monogamie zijn hiermee verbonden. Deze normen hebben een onderdrukkende werking.

Vrouwen verzetten in het gezin een enorme hoeveelheid werk. Dit werk doen ze onder slechte omstandigheden: financiële afhankelijkheid, weinig maatschappelijke waardering, het werk is nooit af en moeders voelen de verantwoordelijk voor kinderen 24 uur per dag! Opvoeding en huishouding zijn niet efficiënt te organiseren. Ze moeten afgestemd zijn op o.a. het werk van de man en de school van de kinderen. De meeste vrouwen staan alleen voor dit werk en krijgen vaak te kampen met gevoelens van eenzaamheid en isolatie.

Bij de 'mythe' rond het gezin hoort ook het idee dat vrouwen niet buitenshuis werken en dat in ieder geval niet horen en hoeven te doen. Maar de feiten zijn anders: veel vrouwen werken óók buitenshuis. Meestal moet dat, omdat de man niet genoeg verdient, omdat vrouwen niet in gezinsverband leven of omdat ze de sleur van het huishoudelijke werk willen breken.

Ook op de arbeidsmarkt worden vrouwen gediskrimineerd: vrouwenwerk is grotendeels laag betaald, eentonig werk met weinig vooruitzichten en rechtszekerheid. Buitenshuis doen vrouwen veelal hetzelfde soort werk als in het huishouden: in de verzorgende en dienstverlenende sektor. Vrouwenwerk wordt gezien als tijdelijk werk bijv. tot aan het huwelijk of als een aanvulling op het inkomen van de man.

Hoewel vrouwen aan de Nederlandse economie altijd een belangrijke bijdrage hebben geleverd wordt het recht op arbeid nog steeds niet erkend. Er wordt geen rekening gehouden met aanpassing van werk- en schooltijden, er zijn geen kinderopvang, goede zwangerschapsregelingen.

In deze tijden van economische crisis negeert de regering opnieuw het recht van vrouwen op werk. Bezuinigingen in de kollektieve sektor betekenen ontslag voor vrouwen. De gevolgen van de bezuinigingen worden bestreden door het inzetten van vrouwen als onbetaalde vrijwilligers en door het overbelasten van het overblijvende personeel.

Het huishoudelijk werk wordt verzwaard door daling van koopkracht van de loontrekkers en bezuinigingen op kollektieve voorzieningen

- 1 voor vrouwen. De automatisering en toenemende kans op werkloosheid veroorzaken psychische druk die in het gezin vooral door vrouwen moet worden opgevangen.
- 2
- 3
- 4 Anderzijds proberen ondernemers en regering, onder het mom van emancipatie, vrouwen te krijgen voor banen die wegens slechte arbeidsomstandigheden onvervuld blijven.
- 5
- 6 Met deze economische en ideologische onderdrukking van vrouwen hangt ook de machtsongelijkheid op seksueel gebied samen. Vrouwen hebben geen zeggenschap over hun lichaam. In de heersende normen over seksualiteit is de vrouw een lustobjekt. Dit vormt de basis van het seksuele geweld, waar in principe alle vrouwen aan bloot staan, zowel binnen als buiten het gezin. Vrouwen vechten tegen alle vormen van seksueel geweld; tegen het beeld van vrouwen als lustobjekt. Vrouwen vechten tegen de porno-industrie die dit beeld bevestigt.
- 7
- 8 De PSP wil een maatschappij waarin een einde is gemaakt aan alle onderdrukking van vrouwen. Om dit te bereiken moeten vrouwen zelf de wortels van die onderdrukking blootleggen en bestrijden. Voor links moet dit leiden tot nieuwe discussies, nieuwe strijdterreinen en nieuwe strijdvormen. Om een werkelijke bevrijding van vrouwen mogelijk te maken is het nodig dat er een herverdeling komt van alle arbeid: betaalde arbeid, vrijwillige en huishoudelijke arbeid.
- 9
- 10 De manier waarop het huishoudelijke werk georganiseerd is moet fundamenteel veranderen. Er moeten kollektieve voorzieningen komen voor kinderopvang, ziekenhulp, eet- en wasgelegenheden etc.
- 11
- 12 De traditionele arbeidsverdeling tussen mannen en vrouwen in beroepen opleiding en huishouden moet opgeheven worden.
- 13
- 14 Mannen moeten verantwoordelijkheid nemen voor het huishouden en de kinderen. Dat kan alleen als de betaalde arbeidsdag drastisch wordt verkort tot bijv. 5 uur. Ook moeten andere samenlevingsvormen dan het gezin gestimuleerd worden. De moederschapsideologie: het beeld van de vrouw als seksobjekt, als onmondig wezen moet worden afgebroken. Dit kan alleen wanneer het gezin als overheersende samenlevingsvorm en heteroseksualiteit als norm voor iedereen worden aangepakt.
- 15
- 16
- 17
- 18
- 19
- 20
- 21
- 22
- 23
- 24
- 25
- 26
- 27
- 28
- 29
- 30
- 31
- 32
- 33
- 34
- 35

Daarom wil de PSP:

1. In de wetgeving moet uitgegaan worden van het zelfbeschikkingsrecht van de vrouw over haar eigen lijf. Dus abortus uit het wetboek van strafrecht, abortus in het ziekenfondspakket, de vrouw beslist, geen verplichte bedenktijd: goede zwangerschapsregelingen; subsidie voor opvang van mishandelde en verkrachte vrouwen; speciale voorzieningen voor gezondheidszorg voor vrouwen.
2. De overheid als werkgever moet een voorbeeld geven vooral m.b.t. het aanstellen van vrouwen (voorrang geven; ook in roldoorbrekende functies) en m.b.t. de arbeidsvoorwaarden en omstandigheden waaronder vrouwen werken.
3. Als aanvulling hierop moet de overheid o.a. middels haar instellingen zoals arbeidsburoos en de raden, een beleid voeren dat gericht is op het verbeteren van de voorwaarden voor deelname van vrouwen aan betaalde arbeid.
4. In de kollektieve sektor moeten uitbreidingen plaatsvinden en tweede kans onderwijs voor vrouwen, gratis kinderopvang, goede en goedkope was- en eetgelegenheden, gezins-, bejaarden- en ziekenhulp. In de (semi)overheidssector moet het aantal arbeidsplaatsen voor vrouwen uitgebreid worden.
5. Verkorting van de arbeidsdag en verbetering van de rechtspositie van deeltijdwerksters/ers.
6. In de gehele wetgeving moet uitgegaan worden van vrouwen en mannen als zelfstandige individuen met een eigen recht op arbeid en inkomen waar ze in principe zelfstandig van kunnen leven. Dit betekent dat veranderingen in de sociale verzekeringswetgeving en de belastingwet hoge prioriteit hebben, waarbij geen verslechtering van de huidige situatie mag optreden.
7. De overheid moet subsidiegelden beschikbaar stellen aan vrouwen-groepen en organisaties waarin zelforganisatie van vrouwen centraal staat en/of waarin het doorbreken van traditionele man/vrouw verhoudingen centraal staat. Behalve het beschikbaar stellen van subsidiegelden en het ontwikkelen van duidelijke criteria voor toekenning hiervan, moet de overheid zich niet mengen in de ontwikkelingsgang die de vrouwenbeweging doormaakt. Geen van bovenaf opgelegde emancipatiebureau's.

RELATIES EN SEKSUALITEIT

Nog steeds bestaan er met betrekking tot seksualiteit taboe's en diskriminatie. Mensen worden hierdoor belemmerd voor hun eigen seksualiteit te kiezen en zich seksueel volledig te ontplooiën.

In deze maatschappij is heteroseksualiteit, die tussen één vrouw en één man, de norm. Die norm wordt aan iedereen opgedrongen. Zij ver-

plicht tot een keuze tussen homo- of heteroseksueel. Die norm houdt ook in dat mensen trouwen en een gezin vormen. Het gezin heeft voor het kapitalistisch stelsel een belangrijke functie. Het vermogen van de arbeidskracht om te werken wordt er in stand gehouden. Als consumptie-eenheid speelt het gezin een duidelijke rol in het systeem. Er is een strikte scheiding tussen privé-leven en maatschappelijk leven. Rolpatronen in het privé-leven en taakverdeling in het gezin zijn geen toeval, maar hebben een maatschappelijke achtergrond. Terecht worden ze door vrouwen- en mannengroepen steeds meer ter discussie gesteld.

De PSP vindt dat andere samenlevingsvormen dan het huwelijk dezelfde rechten en mogelijkheden moeten krijgen. Er moet een basisinkomen voor iedereen komen. Hierdoor wordt voorkomen dat mensen die vrijwillig een relatie aangaan maatschappelijk van elkaar afhankelijk worden. Belastingen, sociale uitkeringen en zaken als reductieregelingen bij het landelijk openbaar vervoer worden per persoon geregeld, los van eventuele huwelijkse staat en gezin.

Het gezin als norm moet verdwijnen. Zo horen in plannen voor woningbouw gemeenschappelijke voorzieningen opgenomen worden. Er moet veel meer woongelegenheden komen voor woongroepen en voor één- en twee-persoonshuishoudens.

Elke diskriminatie op grond van seksuele voorkeur moet bestreden worden. Mensen moeten vrij zijn hun seksualiteit te kiezen en ervoor uit te komen.

HOMOBEVRIJDING

Homoseksualiteit in het algemeen en homoseksuele vrouwen en mannen in het bijzonder worden onderdrukt. Deze onderdrukking bestaat al eeuwenlang en is diep ingesleten in maatschappij en cultuur. Zij komt onder meer tot uitdrukking in diskriminatie binnen wetgeving, in opvoeding en onderwijs, in de woon-, werk- en recreatiemogelijkheden. Heel duidelijk komt ze tot uiting in openlijk straatgeweld tegen homo's. Dit alles leidt ertoe dat mensen hun homoseksualiteit vaak verbergen of onderdrukken. In economisch slechtere omstandigheden neemt de onderdrukking van minderheden, dus ook van homoseksuelen, toe.

De PSP vindt dat diskriminatie van homoseksualiteit en van homoseksuelen bestreden moet worden. Regels en normen, waarin deze onderdrukking tot uiting komt, moeten veranderen. Daarvoor is een belangrijke voorwaarde dat homoseksuelen zich organiseren, zowel in eigen belangenorganisaties als in bestaande maatschappelijke organisaties.

Daarom wil de PSP het volgende:

1. Belastingen en sociale uitkeringen worden per persoon geregeld, los van eventuele huwelijkse staat of relaties.
2. Gelijke rechten voor andere vormen van samenleven als het huwelijk (woonrecht, erfrecht)
3. Echtscheiding wordt bij onderling goedvinden zonder meer toegestaan.
4. Een financiële regeling die de bestaande alimentatieplicht overbodig maakt. Handhaving van het nihilbeding, zodat de sociale uitkering van een gescheiden vrouw niet op haar ex-man wordt verhaald.
5. Een kind kan de achternaam van de moeder of vader krijgen.
6. Elke diskriminatie op grond van seksuele voorkeur in landelijke en plaatselijke wetgeving verdwijnt. Er komt een wet tegen seksediskriminatie, die zich richt tegen alle vormen van directe en indirecte diskriminatie wegens geslacht, seksuele voorkeur of huwelijkse staat. Opheffing van bepalingen die een actieve beleving van seksualiteit verbieden.
7. Geen (politie)registratie van homoseksuelen. Vernietiging van bestaande gegevens.
8. Subsidiëring en andere overheidssteun aan homo-organisaties die een alternatief bieden voor de commerciële 'uitgaansgelegenheden', waar homo-onderdrukking wordt omgezet in ondernemerswinst.
9. Mensen die de homo-onderdrukking in eigen land ontvluchten worden in Nederland erkend als vluchteling. Bij de beslissing hierover geeft het advies van homo-organisaties de doorslag.
10. Subsidie voor groepen die zich bezig houden met het doorbreken van rolpatronen.
11. Verplichte, gelijkwaardige voorlichting over alle vormen van seksualiteit vanaf de kleuterschool, met inschakeling van de ouders.

REKTIFIKATIES KONGRESKRANT

In de eerste kongreskrant zijn nog al wat zetfouten en verschrijvingen geslopen. Hieronder volgen korrekties voor de fouten die aanleiding (kunnen) geven tot misverstanden.

- blz 2, linkerkolom: De laatste zin boven het kopje 'zelfbeperking' moet luiden: 'De noodzakelijke eis dat iedereen zich aan meerderheidsbesluiten houdt, wordt pas daardoor een redelijke eis voor hen voor wie die besluiten een teleurstelling waren.'
- blz 2, linkerkolom: In de derde regel van onder 'strategie' vervangen door 'verkiezingsprogramma'.
- blz 7, linkerkolom: regel 4 'ontwapening' vervangen door 'bewapening'.
- blz 7, rechterkolom: regel 10 vervalt.
- blz 8, smalle rechterkolom, regel 69: 'recht' vervangen door 'rechts'.
- blz 10, rechterkolom, regel 71: na 'termijn' toevoegen: 'dichten'.
- blz 11, linkerkolom, regel 73: 'de' vervangen door 'door'.
- blz 12, rechterkolom, regel 3: 'te scheppen' vervangen door 'en milieueisen'. Hierna als punt 7 toevoegen: 'Investering door de overheid en opvoering van de kollektieve voorzieningen in gebieden met een regionale onderontwikkeling om in die gebieden werkgelegenheid te scheppen.'
- blz 15, linkerkolom, r 34: 'komen deze' vervangen door 'komt deze ontwikkeling'.
- blz 15, linkerkolom, r 63: 'op' vervangen door 'met'.
- blz 15, rechterkolom, r 72: 'als vertegenwoordiger' vervangen door 'als enige vertegenwoordiger'.
- blz 15, rechterkolom, r 78: 'van alle' vervangen door 'voor alle'.
- blz 16, linkerkolom, r 1: 'recht en' vervangen door 'recht op'.
- blz 16, linkerkolom, r 5: 'Indonesiër' vervangen door 'Indonesiërs'.
- blz 16, linkerkolom, r 17: na 'buitenlandse' toevoegen 'en Nederlandse arbeiders in vergelijking'.
- blz 16, linkerkolom, r 62: na 'mogelijkheid' toevoegen 'krijgen'.
- blz 17, rechterkolom, r 72: 'bestaan' vervangen door 'bestaande'.
- blz 17, rechterkolom, r 73: 'uit' vervangen door 'in'.
- blz 20, linkerkolom, r 23: 'o' vervangen door 'om'.
- blz 20, rechterkolom, r 24: 'moet' vervangen door 'met'.
- blz 21, linkerkolom, r 21: 'langer' vervangen door 'lager'.
- blz 22, rechterkolom, r 22: na 'medewerkers' toevoegen 'gegarandeerd worden'.
- blz 22, rechterkolom, r 23: 'moet' vervangen door 'moeten kunnen bestaan'.

FRANS JANSSEN

RECHTSSTAAT

Nederland is een rechtsstaat, er gebeurt wel eens wat, maar over het algemeen leven we in een oase van rust. Het Komitee voor de Rechtsstaat is zo vrij daar een paar kanttekeningen bij te maken. Onlangs bracht het Komitee de brochure Rechtsstaat, waar staat links? uit. In deze brochure wordt een beeld geschetst van een aantal maatschappelijke ontwikkelingen die te maken hebben met het begrip rechtsstaat. De directe aanleiding voor deze brochure was de discussie die de Anne Frank Stichting enige tijd geleden organiseerde rond het thema aanpassing en verzet in de Tweede Wereldoorlog. Het Komitee voor de Rechtsstaat stelt in deze brochure de vraag of de huidige ontwikkelingen ons niet voor de keuze aanpassing of verzet zullen plaatsen. De brochure is te bestellen voor f. 3,75 over te maken op postgiro 3892396 t.n.v. Komitee voor de Rechtsstaat/Amsterdam met vermelding van Rechtsstaat, waar staat links.

Nicaragua

Het Nicaragua Comité Amsterdam organiseert op 19 juli een manifestatie/feest ter gelegenheid van het 1-jarige bestaan van de revolutie in Nicaragua.

Als sprekers zullen aanwezig zijn de konsul van Nicaragua in Nederland en een vertegenwoordiger van het verzet in El Salvador. De thema's zijn vrouwenstrijd, alfabetiseringscampagne en de situatie in de gezondheidszorg.

Er zullen films, dia's en video-programma's te zien zijn. En er zal Latijns Amerikaans eten te krijgen zijn. Verder optredens van Ritmico Especial en andere Latijns Amerikaanse muziekgroepen.

Plaats: Mozes- en Aäronkerk. Tijd: 17.00 tot 24.00 uur. Toegang f 2,50. Kresj aanwezig. Nadere informatie bij het sekretariaat van het Nicaragua Comité Amsterdam, Christine Dijkman, Nassaukade 148 hs, Amsterdam, tel: 020-18 24 92. Mensen die bij de organisatie willen helpen zijn van harte welkom.

PSP/SVS diskussiedag over REGERINGSVORMING

Samen met de Stichting Scholing en Vorming van de PSP (SVS) organiseert het partijbestuur een diskussiedag over de opstelling van de PSP ten opzichte van regeringsvorming na de verkiezingen. Daarbij komen vragen aan de orde als: onder welke voorwaarden zijn we in 1981 bereid aan een linkse regering deel te nemen? Onder welke omstandigheden willen we in 1981 een regering van andere linkse partijen (bijvoorbeeld PvdA, D'66 en PPR) gedogen?

In de 1ste kongreskrant heeft het partijbestuur hierover voorstellen gedaan (blz. 2 en 3). Op dit voorstel zal de discussie toegespitst worden.

De diskussiedag wordt gehouden op zaterdag 30 augustus in hotel Smits, Vredenburg in Utrecht. Aanvang 10.30 uur (tot uiterlijk 16.00 uur). Lambert Meertens, voorzitter van de PSP, zal een korte inleiding houden. Ter voorbereiding van de dag geeft de SVS een discussiemap over dit onderwerp uit, met onder andere een overzicht van de standpunten van de PSP in deze door de jaren zeventig heen. Aanmelding voor de dag en bestelling van de map door f. 2,- over te maken naar giro 3481995 t.n.v. SVS/PSP, Amsterdam. Vermelden: map regeringsvorming. Je ontvangt dan tevens een reductiebon voor de trein.

Steun de gezinnen en familieleden van de illegalen

STORT UW BIJDRAGE OP

Postgiro
35 35 250

t.n.v. AKTIEFONDS PSP/ AMSTERDAM
onder vermelding van *steun aan de illegalen*

Eerst in Limburg

Het bestuur van de PSP afdeling Sittard/Geleen en het gewestelijk bestuur van de PSP Zuid-Limburg organiseren een discussie over: *HET STANDPUNT VAN DE PSP TEN OPZICHTE VAN REGERINGSVORMING NA DE VERKIEZINGEN.* (Eerste deel van de eerste kongreskrant).

Deze discussie-bijeenkomst op gewestelijk nivo is bedoeld om een bijdrage te leveren aan de meningsvorming onder de leden, om op basis daarvan in de ledenvergaderingen per afdeling besluiten te nemen als voorbereiding op het najaarskongres.

Op de dsikussie-bijeenkomst worden geen besluiten genomen.

Deze bijeenkomst zal plaatsvinden op:

ZATERDAGMORGEN 16 AUGUSTUS
HOTEL LIMBOURG MARKT 22 TE
SITTARD

AANVANG: 10u30

EINDE 13u30

Inleider op deze bijeenkomst zal zijn:

ALEXANDER DE ROO (Scholingssekretaris
PSP)

5de INTERNATIONALE VREDESMARS

frankrijk - italië - joegoslavië
04-22 augustus 1980

schoolkrant uit te laten komen. De meerderheid op school wil ook dat de krant in z'n oorspronkelijke vorm terugkomt. Wel is het zo dat de krant een aantal fouten heeft gemaakt. Het waren vooral mensen uit de hogere klassen die stukjes schreven. Daarmee kwamen de lagere klassen niet al te best aan hun trekken. Verder werd er teveel aandacht besteed aan louter politieke onderwerpen die niet direkt met onderwijs te maken hadden. De meeste stukken waren nogal kritisch, omdat niet-kritische mensen vaak niet sterk te motiveren zijn om te schrijven.'

Wat gaat er in de toekomst gebeuren?

'Of er een nieuwe schoolkrant komt is de vraag. Er zullen best wel nieuwe redakteleden komen, maar een krant met een uitgesproken lief en gladgestreken karakter heeft weinig levenskansen. Het is veel te kunstmatig.

We willen gaan proberen om met de leerlingenraad een krantje op te zetten. Dan kunnen we daarin tenminste vrij schrijven en discussieren.'

Hoe is eigenlijk de verhouding tussen de leerlingenraad en de direktie?

'De direktie tolereert ons, maar heeft weinig behoefte aan onze mening over tal van zaken. Als we in overleg zitten met de direktie komen alle agendapunten dan ook van onze kant. Ze zien de leerlingenraad meer als een soort actiegroep dan een vertegenwoordiging van alle leerlingen. Maar ze kunnen weinig tegen de leerlingenraad beginnen want die zit best wel stevig in elkaar, en loopt op het moment vrij goed.

In de beleidsuitgangspunten van de school staat dat de leerling centraal staat. Met alle toestanden van de laatste tijd hebben ze bewezen dat dat niet waar is'.

De onvrede op school hierover is groot. De foto hiernaast met muurschilderingen op het schoolplein getuigt ervan.

*

DE WAGENINGSE LENTE

Voorjaar in Wageningen. Studenten bezetten de Landbouw Hogeschool. Omdat er geen democratisch overleg meer mogelijk was. De tweefasenstructuur, een bedenkfel van minister Pais van onderwijs, wil de studieduur verkorten van zes tot vier jaar. Dat plan werd aan de Wageningse studenten voorgelegd volgens de methode: neus dicht, mond open en slikken. Het werd niet geslikt, verzet laaide op: de Wageningse lente was aangebroken.

Theo, student aan de LH: In 't voorjaar van '79 kregen we een brief van de fakulteitsraad. Die brief moest een brede discussie op gang brengen n.a.v. een eerder gehouden discussie. Het was namelijk zo dat de uitvoering van de resultaten van die discussie in de grond werden geboord doordat minister Pais (onderwijs) de tweefasenstructuur presenteerde.

Toen begon het eigenlijk al, want in die brief werd de meest fundamentele vraag vermeden, n.l. is het onderwijs er op gericht om je arbeidsklaar voor het bedrijfsleven te kneden of is het er om zelf inzicht te krijgen in de maatschappij? Bijvoorbeeld, onderzoek je wat de veiligste kist is om radio-actief afval in op te bergen of onderzoek je of er misschien milieu-vriendelijker manieren zijn om aan de nodige energie te komen? Dat is natuurlijk nogal wezenlijk voor iemand die milieuhygiëne studeert. Maar de fakulteitsraad vond dat als je daarover zou praten je een eindeloze discussie zou krijgen.

Die brief van de fakulteitsraad kon amper besproken worden omdat ons maar een korte tijd gegund was. Lang niet iedereen kon er aan mee doen. Er werden zelfs mensen die bekend stonden als kritisch, geweerd. Die zogenaamde discussie kreeg daardoor maar weinig diepgang. Er werd een samenvatting gemaakt door de commissie die de brief had opgesteld. Alle kanttekeningen en aanmerkingen die wij hadden gemaakt waren daaruit verdwenen. En de tweede discussieronde werd nota bene daarop gebaseerd. De tweefasenstructuur werd daarin niet eens ter discussie gesteld. Want, zo redeneerden de planmakers van de 'brede discussie', die tweefasenstructuur wordt de Landbouw Hogeschool opgelegd door

het parlement en de Tweede Kamer is democratisch gekozen, dan moeten de studenten er niet mee aankomen dat het een ondemokratische structuur is.

De bezetting

Theo: Op 5 maart, na de ochtendkolleges toog een stoet mensen de heuvel af naar het hoofdgebouw. Van de politie mochten we alleen in rijen van drie lopen, dus dat werd een lange optocht! We stapten wat verlegen naar binnen, want ja, je verdrijft op zo'n moment de mensen die daar werken. In het begin was het best veel georganiseerd: de ordedienst bewaakte in ploegen de buitendeur. Bovenaan de trap stond de informatiestand met het laatste nieuws en daar hielden ook mensen via een mobilofoon het contact met buiten, want de telefoon was afgesloten. De andere mobilofoon was in Arion, het onderkomen van de Wageningse Studenten Bond. Daar was ook het startpunt van de telefonische sneeuwballijn. In de informatiekamer werden door alle partijen discussiestukken en reacties naast elkaar gelegd, vergeleken. Er werd wat af gediscussieerd. Dan was er ook nog een bezettersvergadering. Iedereen had toegang en stemrecht. Sommige van die vergaderingen waren zo groot en intensief dat de voorzitter bek af raakte, maar dan nam een ander die plaats in. Er waren ook schoonmaakploegen en kookploegen, een hele organisatie dus.

De tweefasenstructuur

Waarom de tweefasenstructuur zo'n onding is, blijkt wel uit wat Theo er over zegt: De tweefasenstructuur deelt de studie in tweeën, de naam zegt het al. In

vier jaar moet je al je kennis opdoen, dat is de eerste fase. Veertig procent van de studenten mogen naar de tweede fase. In die tweede fase vervolg je je opleiding tot onderzoeker, leraar of specialist op een of ander gebied. Alleen de besten met de hoogste cijfers uit de eerste fase kunnen de tweede fase volgen. Die eerste fase wordt een enorme concurrentieslag. Studenten houden nauwelijks of geen tijd over om zich bezig te houden met maatschappelijke gebeurtenissen als de vredesbeweging, de vrouwenbeweging, de kraakbeweging of die van de anti-kernenergie.

De ontruiming

Theo: We hadden geruchten gehoord dat de Mobiele Eenheid tegen ons zou worden ingezet. Armen om elkaar heengeslagen. Daar is niet veel van terecht gekomen. De ME kwam onverwacht. Maar na de ontruiming zijn we doorgedaan, onze actie is niet in elkaar gezakt.

In april '80 was er een kongres dat als titel had: wijzonderwijsbeleid. Daaruit zijn contacten voortgekomen met vakbonden, actiegroepen en universiteiten. We overleggen nu hoe andere georganiseerde schooltypen met elkaar kunnen samenwerken, van dat soort grappen.

*

Te Agenda

Ook dit jaar is er weer een Te Agenda.

De Te Agenda is een kritische schoolagenda, gemaakt door schoolieren.

De Te Agenda is te verkrijgen bij de linkse en andere respectabele boekhandels in het land. De prijs is f. 7,50.

Oh ja, alles is op recycled papier.

Adressen

KWJ, Oorsprongpark 9, Utrecht.

NVVjc, Plc. 40 - 45 no. 1, Amsterdam

LOOS, Postbus 3180, Utrecht.

Steungroep Meisjes in Technische Beroepen, Postbus 15139, Amsterdam.

W.S.O., Niemeyerstraat 6, Wageningen.

De democratie van Pais en Co

Hoewel de toestanden rond wettelijke regelingen in het onderwijs over het algemeen niet zo interessant zijn voor scholieren, is het af en toe toch wel belangrijk er even bij stil te staan. Dat is zeker het geval wanneer die wetten gaan over medezeggenschap op school. En daar gaat het dit keer over: het meebeslissen door de 'betrokkenen over diverse zaken binnen hun onderwijs', dus het gaat over scholieren, zou je zeggen, maar dat valt hard tegen. Op dit moment liggen er twee voorstellen voor een wet over die medezeggenschap: ééntje van de ex-PvdA-minister van Kemenade en ééntje van de VVD-minister Pais.

Een paar jaar geleden werd de wet op de ondernemingsraden door de tweede kamer aangenomen. Die wet was echter moeilijk te vertalen naar de scholen toe, en er moest dus een aanpassing komen, dat werd het wetsontwerp van Van Kemenade, die toen nog minister was. Maar toen kwam Pais. Pais vond de voorstellen van Van Kemenade veel te ver gaan en maakte een eigen ontwerp, en diende dat in. Beide voorstellen zullen trouwens over een paar maanden in de kamer behandeld worden. Laten we nu die twee voorstellen eens bekijken.

Van Kemenade

In het wetsontwerp van Van Kemenade wordt een schoolraad verplicht gesteld. Die schoolraad krijgt het 'recht' advies uit te brengen over best wel belangrijke dingen, zoals aanstelling en ontslag van personeel en directie, voorzieningen ten behoeve van de leerlingen en de vaststelling van het lesrooster. Daarnaast heeft de directie voor een aantal punten zelfs instemming nodig van die schoolraad (vaststelling van het leerplan, opheffing van de school en meer van dat soort officiële dingen).

In het wetsontwerp worden ook

minima en maxima genoemd voor de diverse geledingen.

Eenderde tot de helft van de beschikbare plaatsen gaan naar het personeel, dus leraren, directie, conciërges etc. Eentiende tot eenderde van de plaatsen is bestemd voor de ouders, en eenzelfde aantal stemmen blijft dan over voor de scholieren. Dat het aandeel wat voor de scholieren overblijft aan de lage kant is, is duidelijk, minder duidelijk is echter waarom dat zo laag is.

En de zeggenschap die zo'n schoolraad kan uitoefenen is ook al niet bijster groot. Ja, ze kan gevraagd en zelfs ongevraagd adviezen uitbrengen, maar de directie kan die adviezen naar eigen goeddunken met meer of minder snelheid in de prullebak doen belanden, als ze maar een goede motivatie weet te verzinnen, en dat directies daar niet zo veel moeite mee hebben, dat weten we uit ervaring.

Pais

Het voorontwerp van Pais, want het is nog geen definitief ontwerp, is werkelijk het lezen waard. Jawel, Pais krijgt het voor elkaar een school te demokratiseren door de betrokkenen te laten meebeslissen, en daarbij tegelijkertijd de grootste groep betrokkenen dom-

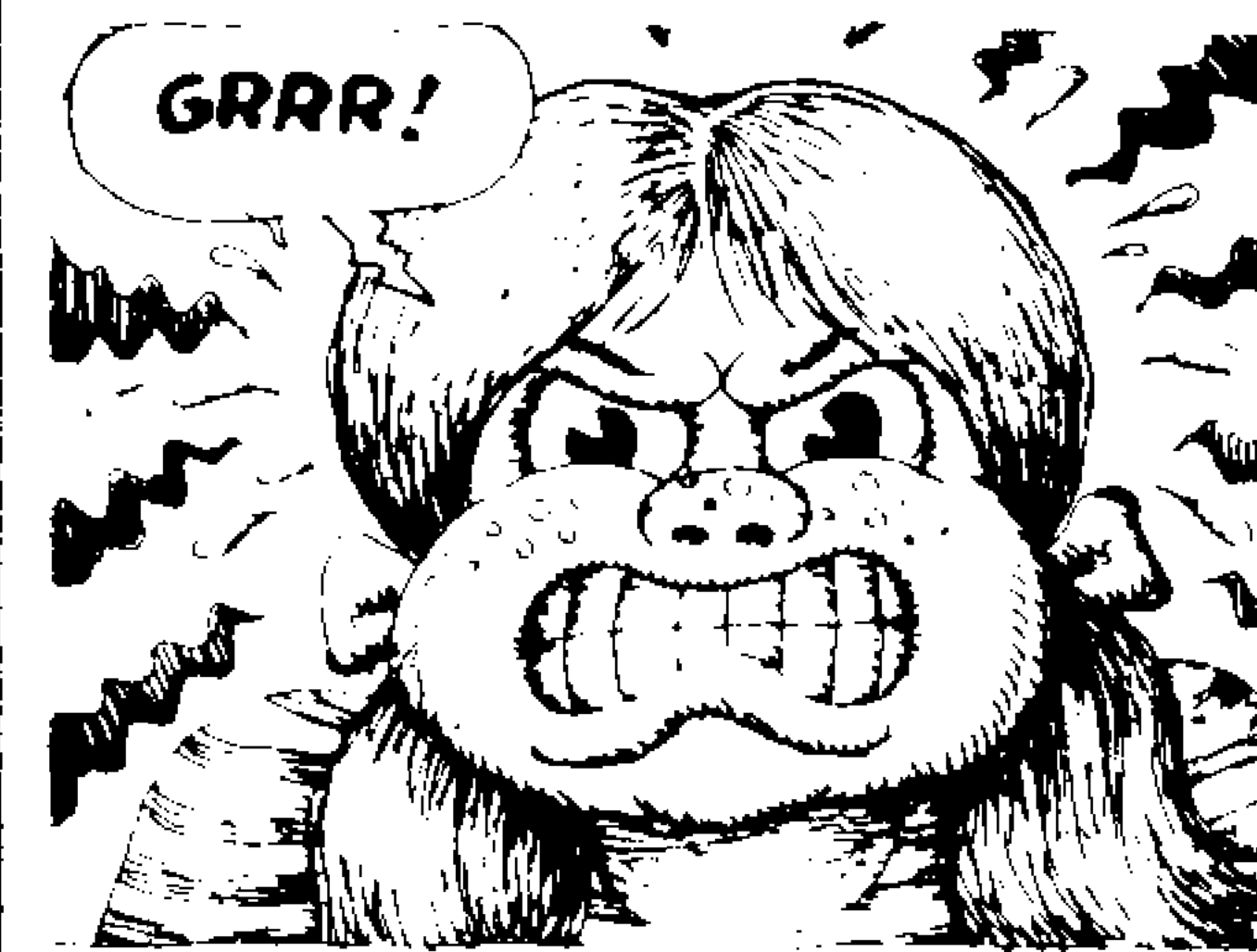
weg te 'vergeten'. Alleen op avondscholen vervangen de leerlingen het ouderlijk deel in zijn medezeggenschapsraad, omdat zij 'Op grond van hun leeftijd'(!) zitting moeten hebben in de raad van Pais.

In het voortgezet onderwijs op de gewone dagschool worden de leerlingen echter in beginsel door hun ouders vertegenwoordigd!! Niet de betrokkenheid bij je school is basis voor de demokratisering, maar je leeftijd; wacht maar tot je 21 bent, wacht maar tot je van school af bent. We kennen dat zo ondertussen wel. En wat bedoelt Pais nu met 'beginsel'? Bedoelt hij hier dat scholieren over het algemeen minderjarig zijn en dus onmondig? Of bedoelt hij dat ouders en leerlingen in beginsel dezelfde belangen vertegenwoordigen en dat het gevaar van een dubbele vertegenwoordiging opduikt? Minderjarig... mindermondig dus, maar ook in het tweede geval blijkt Pais de voorkeur aan ouders te geven boven de leerlingen. Opnieuw is de onmondigheid basis voor een wetsontwerp.

Het is werkelijk leuk om het kromme denken van Pais in elke regel weer te kunnen ontdekken. Wat te denken van artikel drie, waarin Pais zichzelf toch wel heel erg bloot geeft. *Het bevoegd gezag stelt een medezeggenschapsreglement vast t.b.v. de medezeggenschap van hen die bij de school zijn betrokken.* Kenmerkend is dit artikel omdat hier duidelijk wordt dat Pais niet vindt dat er gedemocratiseerd moet worden omdat er nu eenmaal een heleboel mensen in een school rondlopen die eigenlijk een heleboel weten van hun onderwijssituatie, en die daar dus over zouden moeten meepraten, nee, het is nu eenmaal beter (vanwege de rust of zo) als het bevoegd gezag een regeling treft waarin die medezeggenschap geregeld wordt. Verder geeft Pais het bevoegd gezag nog een stevige slag om de arm, zij moeten n.l. *het doelmatig functioneren van de school in het oog houden*, m.a.w. noch het bestaan van de medezeggenschapsraad, noch eventuele uitspraken van die raad mogen het doelmatig functioneren in de weg staan. En wie bepaalt er of een school doelmatig functioneert? Juist, het bevoegd gezag. Zo kunnen ook fractieleiders binnen een toekomstige medezeggenschapsraad binnenkort gaan klagen over de 'smalle marges van de democratie'.

Ook leuk is de toelichting op het tweede lid van artikel drie: *De feitelijke invulling van het reglement geschiedt naar eigen inzicht en visie van het bevoegd gezag.* Hiermee zegt Pais in ieder geval gewoon wat hij bedoelt. De macht, ook over de medezeggenschap, blijft bij het bevoegd gezag liggen.

En dat ook Van Kemenade hier niet zo'n tegenstander van is,

PSP-jg UITGAVEN

Informatiefolder	0,25
jongerenkranten met thema's:	
(minderjarigheid) nr. 5	0,15
(popmuziek) nr. 7	0,30
(europa) nr. 9	0,30
(platteland) nr. 10	0,15
(sport) nr. 11	0,15
(huisvesting) nr. 12	0,30
(soc. landen) nr. 13	0,30
map popmuziek en politiek	1,50
slogan-affiche psp jg	1,50
psp jg-button	1,00
linksomkeert! (alles over dienstweigeren)	3,00
brochure jongeren-huisvesting	4,00

Bij bestellingen nog geen geld overmaken; de prijzen zijn zonder portokosten, die worden ekstra in rekening gebracht.

Bestellen kan bij psp jg, postbus 700, Amsterdam, of per telefoon: 020-267374.

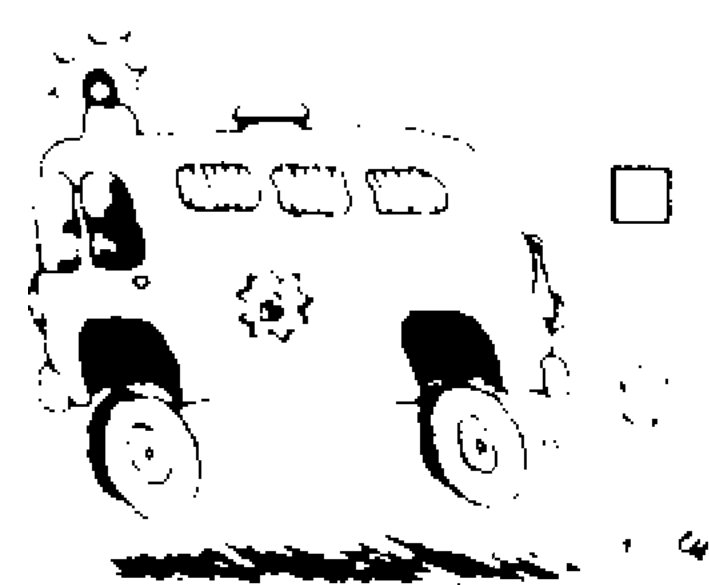
blijkt uit een ander wetsontwerp. Onlangs namelijk heeft Van Kemenade een wetsontwerp ingediend, dat wettelijke obstakels moet wegnemen om onderwijsgevenden deel uit te laten maken van het bevoegd gezag. Van Kemenade laat hierdoor duidelijk zien dat er bij het bevoegd gezag - ondanks de wetsontwerpen van zowel Pais als hemzelf - voldoende macht aanwezig is om die macht te spreiden, vanuit een PvdA-visie natuurlijk volkomen begrijpelijk, maar het toont wel aan wat Van Kemenade van zijn eigen wetsontwerp verwacht.

Ik wil

Informatie over de PSP-JG (kruis aan wat je wil)

Lid worden van de PSP-JG

Bonnetje

Naam: .....

Adres: .....

Postcode: ..... Woonplaats: .....

Geïnteresseerd in: .....

Opsturen aan: PSP-JG Postbus 700 Amsterdam

ARBEID EN MILIEU

In september 1979 werd het eerste nummer van het tijdschrift 'Arbeid en Milieu' uitgegeven door de gelijknamige stichting. Het blad, dat sindsdien eens per kwartaal moet verschijnen wil een rol vervullen bij de totstandkoming van meer eenheid in en tussen arbeiders- en milieubeweging. Het wil concrete aktieperspektieven uitwerken die in een meer op de lange termijn gerichte strategie moeten worden ingekaderd. Elke aflevering bestaat uit een deel polemieken, waarin verschillende benaderingen van een bepaald onderwerp naast elkaar worden gezet. De kern van het nummer wordt steeds gevormd door een themadeel, in de eerste aflevering was dat 'technologie en milieu' en in de tweede aflevering 'energie en democratisering'. In verschillende artikelen wordt hierbij ingegaan op feiten, theoriën, ervaringen en perspektieven. Tenslotte volgt dan het dossiergedeelte met literatuurverwijzingen, aankondigingen van akties, studiedagen adressen e.d.

In het nu volgende artikel bespreekt Cor Hoek de twee tot nu toe verschenen nummers.

Het tijdschrift Arbeid en Milieu is uitgekomen op een moment dat er zowel in de arbeidersbeweging als in de milieubeweging stromingen in opkomst zijn die over de grenzen van hun eigen doelstellingen willen kijken. In de milieubeweging 'oude stijl' is er vrijwel uitsluitend belangstelling voor symptomen: de schade aan en achteruitgang van milieuwaarden zoals het verdwijnen van zeldzaam geworden soorten. In de vakbeweging was steeds weinig belangstelling voor milieuvraagstukken. Het gaat dan ook niet aan om te stellen dat de op winst gerichte kapitalistische produktiewijze zowel arbeidsvijandig als milieuvijandig is en dan stilzwijgend te veronderstellen dat arbeidersbeweging en milieubeweging wel samen tegen het kapitalisme zullen optreden. In die strijd zijn zij ook vaak concurrenten in plaats van medestanders. In de milieubeweging komt nu evenwel een steeds sterker inzicht in de relatie tussen de ontwikkelingen in het milieu en het maatschappelijk systeem. Omgekeerd ontwaakt in de arbeidersbeweging het besef dat de belangen van de arbeider niet ten koste van het milieu moeten gaan. De arbeider is niet alleen producent en dient zijn rechtmatig aandeel in de produktie te hebben, hij is ook konsument van b.v. schone lucht en schoon water. In de afweging van de diverse belangen wordt het er overigens niet gemakkelijker op nu met name de milieukomponent zich zo uitdrukkelijk aandient. Het tijdschrift 'Arbeid en Milieu' is er nu op gericht om in deze zaken enige helderheid te verschaffen.

Het eerste nummer bevat twee polemieken. De eerste gaat over de prijskompensatie: moet deze wel of niet 'geschoond' worden voor b.v. de kosten van milieumaatregelen. De tweede gaat over de ontwikkeling van milieuchemie en de functie daarvan in de maatschappij. In beide gevallen wordt duidelijk dat de keuzes die gemaakt moeten worden sterk onder invloed staan van de samenleving en de ekonomie. Aksepteer je dit uitgangspunt geheel, gedeeltelijk of helemaal niet, dan leidt dat tot nogal verschillende konklusies.

De polemieken in het tweede nummer gaan over fosfaten in wasmiddelen, Milieu-Effekt-Rapportage en LPG. In de bijdragen wordt duidelijk gemaakt dat de 'tegenstelling' tussen arbeid en milieu niet eenvoudig is op te lossen door een socialistische maatschappijordening te veronder-

stellen. Allereerst wordt gewezen op de betrekkelijk autonome technologische ontwikkeling - met name in de chemie - die er toe heeft geleid dat er een reeks op zich nuttige stoffen is uitgevonden, die achteraf bleken onmiddellijk en/of op de lange termijn gevaren op te leveren. De criteria betreffen het nut op de korte termijn, zowel een kapitalistische als een socialistische maatschappij zullen dat nut onderkennen. Het verschil is de manier waarop met lange termijn-vraagstukken wordt omgesprongen. Dat vraagt nieuwe vormen van ekonomisch denken. Dezelfde technologische ontwikkelingen - door hun aard grootschalig - hebben in de kapitalistische en socialistische landen geleid tot steeds verdergaande machtskonsentrasies. Het is daarom een goede zaak dat het themadeel van het eerste nummer al direkt aandacht geeft aan 'alternatieve, zachte, aangepaste en democratiseerbare technologiën'. Deze maatschappelijke beweging, die voortgekomen is uit de

milieubeweging zoekt aansluiting bij de arbeidersbeweging en heeft de grootste aandacht uit die hoek nodig.

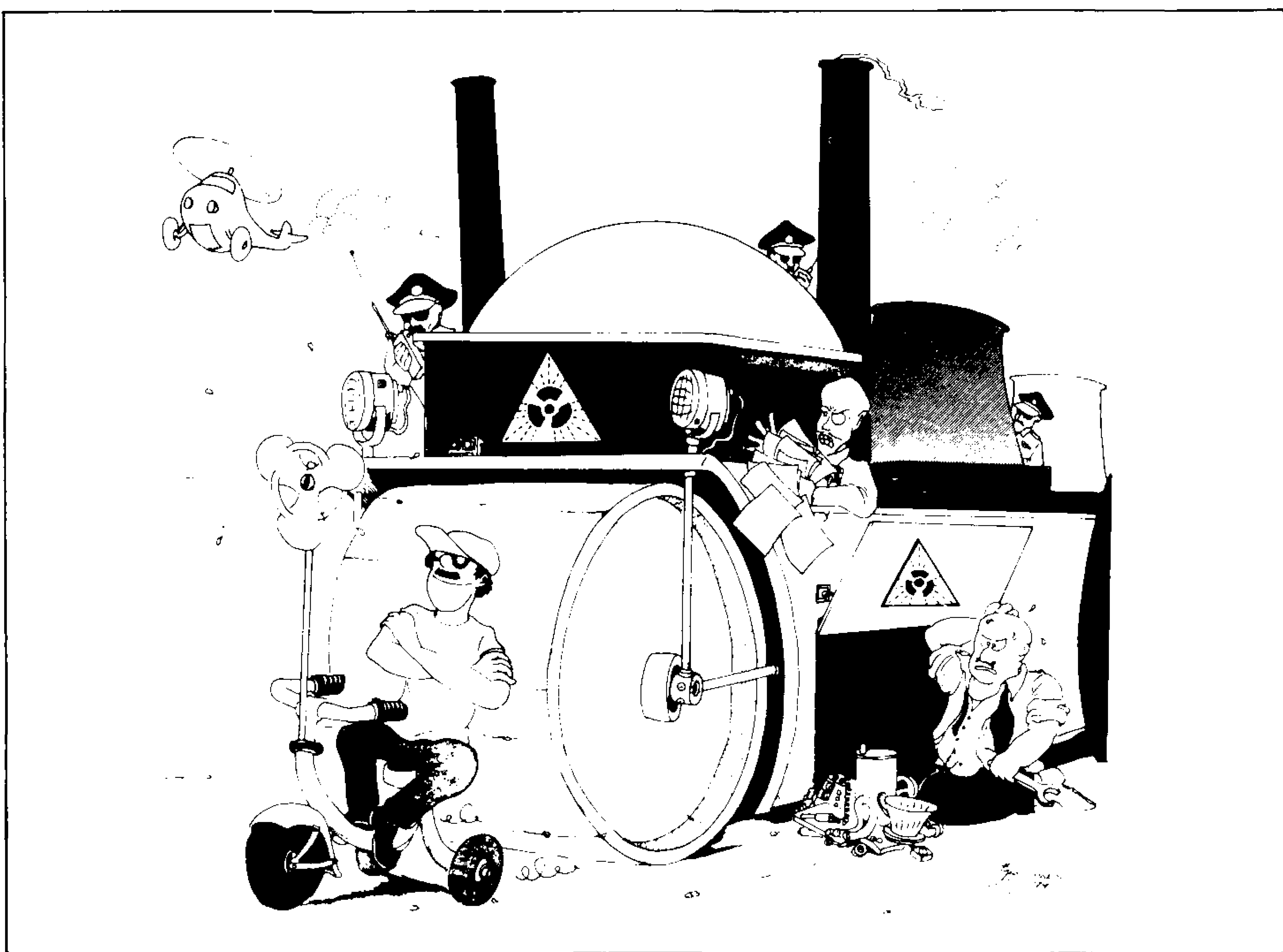
Ook het themadeel uit het tweede nummer van 'Arbeid en Milieu', over energie en democratisering bevestigen het idee dat het blad nuttig is, bestaansrecht heeft en gelezen moet worden door mensen uit beide bewegingen ten einde het inzicht te verbreiden dat arbeidersbeweging en milieubeweging twee zijden van één medaille vormen.

COR HOEK

P.S. Ondertussen is ook het derde nummer van Arbeid en Milieu uitgekomen. Het gaat over AFVALPOLITIEK EN HERGEBRUIK-AKTIES. Aktueel door Lekkerkerk, maar ingaand op het héle afvalprobleem. Naast artikelen over chemisch afval, afvalstorten in Brabant en een experiment van gescheiden ophalen van afval in de Haarlemmermeer bevat het o.a. een fundamentele politieke analyse van het afvalprobleem als uitvloeisel van het kapitalistische produktieproces. Een erg handig afvaldossier volgt op het themadeel. De polemieken in dit nummer gaan over de kwaliteit van milieuwerk, het Rijnzoutprobleem en de herinvoering van steenkool als energiebron.

ARBEID EN MILIEU

79/1 Technologie en Milieu
80/1 Energie en democratisering
80/2 Afvalpolitiek en hergebruik-akties
80/3 (verschijnt in september) Milieuvergunningenbeleid
80/4 (verschijnt in december) Milieu en Werkgelegenheid
Arbeid en Milieu kost in losse verkoop f. 5,- en in abonnement f. 17,50 per jaar (4 nummers). U kunt abonnee worden door storting van dit bedrag op giro 4495231 t.n.v. Stichting Arbeid en Milieu, Dam 47, 4331 GG Middelburg. Ook losse nummers zijn daar verkrijgbaar.

DE STERKE ARM EN DE ZACHTE HAND

De wijkagent. Dat klinkt leuk en kleinschalig. Een aardige man, waar je met je problemen naar toe kunt. Wel een politieman, maar anders dan de anderen. Met een open oog voor allerlei sociale problemen. Wel een *kip*, een *klabak* of hoe hij in de volksmond nog meer mag heten, maar dan met een vriendelijk gezicht en een zachte hand.

Is dat beeld van de wijkagent eigenlijk wel juist?

Op verzoek van de redactie en de themagroep Justitie en Politie van de PSP gaat Fred Linke (Coornhert Liga) daarop in.

Vroeger was het allemaal niet zo moeilijk. Je nam een middelgrote stad, trok op de plattegrond een aantal horizontale en verticale lijnen en in elk blokje, dat zo ontstond, liet je 24 uur per dag een politieagent rondlopen. Blokbe-waking noemden ze dat. Met een 'posthuis' op iedere hoek.

Toen kwam de eeuw van de automatisering, de mechanisering en de efficiency. Specialisatie deed ook zijn intrede bij de politie en dat kostte 'menschappen'. Ook toen al kostte het moeite om 'een blik politieagenten open te trekken' en dus werden deze specialisten onttrokken aan de straatsurveillance. De agenten stapten in de auto: twee agenten voor 10 'blokjes' was immers veel economischer. Mobilfoon en ander communicatiemiddelen schoten te hulp en we hadden assistentie-surveillance: De agent komt pas als er iets aan de hand is (geweest).

Zorgde het verminderde contact tussen de politieagent en de burgerij al enigszins voor het ontstaan van een kloof, het feit dat de politie nu pas in contact kwam met de burger als 'er iets te doen was', verergerde dat alleen maar. Als je de politie wel zag, was dat maar al te vaak in een konfliktsituatie en dan vaak met het onvriendelijke gezicht van de politie en/of de harde hand.

Nou, daar is wat op gevonden in de persoon van de wijkagent.

Door de afdeling public-relations wordt hij gebracht als het vriendelijke gezicht van de politie en de zachte hand. Hij heeft meer oog voor hulpverlening dan voor parkeerbonnen, staat dicht bij de mensen en leeft mee met 'zijn' wijk.

In KRI (maandblad van de Vereniging van Reclasserings Instellingen) vraagt Piet van Asseldonk zich af of de wijkagent niet gezien moet worden als een hulpverlenings-specialist van het politieapparaat. Als zodanig naar buiten toe een afleiding vormend voor de in kracht en omvang toenemende vertechnisering, militarisering, specialisatie en bureaucratisering van de politie. Hij laat deze stelling volgen door een artikel over een wijkagent 'die met overtuiging en plezier zijn werk doet'. Wat is dat voor een soort agent? Het is de vraag of dat niet hetzelfde slag politieagenten is als - om een populair voorbeeld te noemen - de inmiddels bekend geworden ME'ers: politieagenten die met hún overtuiging van wat een politieagent zou moeten zijn, hun taak een inhoud geven. Hoezeer dat

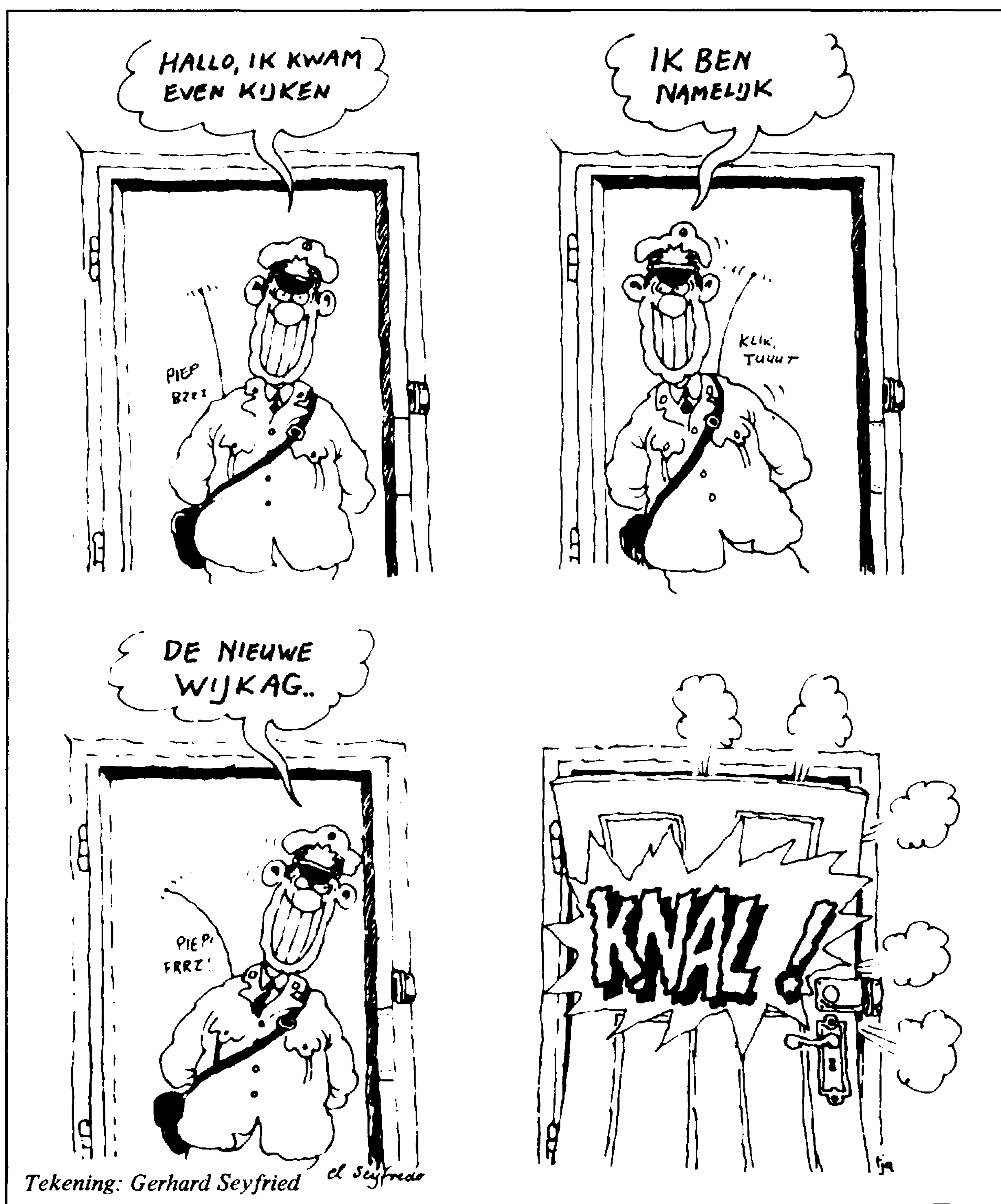
door de korpsleiding 'gewaardeerd' wordt, is wel gebleken. Overigens hebben we ook al voorbeelden in huis van wijkagenten die zich al te hulpverlenend opstellen.

Naar mijn mening zijn er nu al een groot aantal aanwijzingen die er op duiden dat de hulpver-

lening-aan-hen-die-dat-behoeven niet een doel, maar hóóguut een middel is.

Waar het nu eigenlijk om gaat is: Laten we ons niet wijsmaken dat met het instrument wijk-agent nu eindelijk (weer) enige inhoud gegeven gaat worden aan de hulpverlenende taak van de politie. Naar mijn mening is die intentie er helemaal niet. Hun taken zijn en blijven opsporing en voorkoming van misdrijven en handhaving van de openbare orde, wat dat dan ook moge zijn. Op zichzelf geen oneerbaar beroep, maar kom dáár dan voor uit en probeer de zaak niet te versluieren met zogenaamd sociaal engagement.

Ik begrijp best dat het voorgaande meer een stelling is, dan een bewezen zaak. Dit hele stuk is trouwens niet geschreven om problemen op te lossen, maar om mensen erover aan het

denken te zetten. Ter illustratie wil ik een paar voorbeelden noemen, die mij er toe gebracht hebben aan de oprechtheid van dit soort hulpverlening te gaan twijfelen. Vóór wil ik stellen dat ik er niet aan twijfel dat in individuele gevallen door wijkagenten goed werk wordt verricht. Mijn vraag is alleen of dat komt door persoonlijke invulling van de taak van de wijkagent of door het feit dat dit vanuit het korps als doel gezien wordt. Naar mijn mening is iedere hulpverlening die niet hulpverlening als hoofddoel heeft, op z'n minst waard om kritisch bekeken te worden, maar meestal twijfelachtig. Voorbeeld 1. Het verschil in taakopvatting. Er zijn (in Groningen, maar waarschijnlijk ook elders) wijkagenten die er vanuit gaan dat ze politiemans zijn en blijven en dat hun wijk dat ook moet weten. Kan er hulp verleend worden dan doen ze dat, maar slaat vader het ameublement in elkaar en moeder daarbij, dan verschijnt hij ook. Veel oneerlijker is de wijkagent, die in het laatste geval zegt: 'Als het kan zijn dat er onvriendelijk moet worden opgetreden, laat ik dat door de assistentie-surveillance doen, anders verzoek ik m'n werkklimaat'. Dat betekent immers afbreuk doen aan het imago van het vriendelijke gezicht met de zachte hand.

Voorbeeld 2. Het gevaar van misbruik van 'echte' hulpverlening. In een wijk is een wijkagent en een centrum voor maatschappelijk werk, waar veel jongeren over de vloer komen, die - laten we maar zeggen - niet altijd even oppassend zijn. Een goed contact met de wijkagent is dan nooit weg. Als maatschappelijk werker kan je dan soms bepaalde dingen 'regelen' in het belang van je cliënt en hem zo buiten de justitiële molen houden. Sommige wijkagenten menen daaraan echter het recht te kunnen ontnemen van wederdienst. Ze schromen niet om met een fotoboek of vragen over een inbraak, bij de hulpverlener aan te kloppen in de hoop dan nuttige informatie - zeg maar tips - te krijgen. Gelukkig weigeren de meeste hulpverleners dit soort deals. Maar degenen die terwille van zijn goede verhouding met oom agent hierop ingaat, begeeft zich op verdomd glad ijs. Van een wijkagent die enig begrip heeft voor de situatie van een hulpverlener, mag je trouwens verwachten dat hij dit soort dingen achterwege laat. Wel eens gehoord van een vertrouwensrelatie?

Voorbeeld 3. Gebrek aan sociale vorming. De wijkagent wordt wel geacht aan hulpverlening te doen voor wie hem dat vraagt, maar hij zit wel opgezadeld met een stuk meningsvorming die hem in de rest van zijn politieloopbaan is bijgebracht. Konfliktoplossing zou je van hem mogen verwachten, maar dan moeten beide partijen in een konflikt wel kunnen rekenen op een onbevooroordeeld standpunt van de bemiddelaar. En welke politieagent heeft een onbevooroordeelde mening wanneer één der partijen in een konflikt tot een minderheidsgroep behoort, een bekende is van de politie, een vrouw? De praktijk wijst uit dat de persoonlijke mening van de wijkagent dan vaak een belangrijk onderdeel uitmaakt van het geheel. Als een linkse, werkschuwe student een konflikt heeft met zijn buurman, toevallig huisarts, heeft de eerste niet per definitie ongelijk. Hij loopt wel een verhoogd risico dat te krijgen, want de gemiddelde wijkagent heeft niet geleerd om, wat hijzelf van iemand vindt uit te schakelen.

Voorbeeld 4. Informatie verzameling. Een goede

wijkagent staat midden in zijn wijk. Heeft ogen en oren aan alle kanten en neemt op die manier een heleboel dingen waar. Voor een hulpverlener een nuttige zaak. Voor een politieagent die geen erecode voor de privacy van zijn 'cliënt' kent, een hachelijke zaak. Wat voor informatie verzamelt hij en wat gebeurt ermee? De eerste vraag is moeilijk te beantwoorden, maar je hoort af en toe wel eens wat en dat doet veel meer vermoeden.

Dat een wijkagent weet welke potentiële criminelen in zijn wijk wonen, schijnt noodzakelijk te zijn. Of iemands kinderen in of vóór het huwelijk zijn geboren (sic) lijkt mij geen informatie die bij een wijkagent thuis hoort!

Dat een wijkagent relativerend beschouwt, is uitstekend. Maar dan niet in de trant van: 'Ach meneer, dit soort dingen komt overal voor' en dan drie voorbeelden noemt met naam en toenaam.

Informatie verzameling in het belang van het normale niveau van orde en rust in zijn wijk, is zijn doel. Maar informatie die wordt doorgegeven, verdwijnt naar alle waarschijnlijkheid voor eeuwig in het computerbestand.

In Groningen (168.000 inwoners) zijn van ongeveer 33.000 personen de criminele antecedenten geregistreerd. 51 procent is ook zo ongeveer de schatting over de verborgen criminaliteit (het zgn. dark-number). En wat voor informatie wordt daar dan allemaal toe gerekend? Helaas nog een onbeantwoorde vraag, want in het belang van diezelfde 'orde en veiligheid' kan de politie daar natuurlijk niets over vertellen. Misschien een taak voor de gemeenteraad? 't Is maar een vraag.

Vijfde en laatste voorbeeld. De taakgerichte training van wijkagenten. In Groningen wordt buiten het korps gezorgd voor een taakgerichte bijscholing van wijkagenten.

Er is nooit de angst geweest dat dit op een te kritische manier zou gebeuren. Toen het S.V.O. (Samenwerkingsverband Opbouwwerk) aan deze training begon, was dat met een open oog voor de hulpverlenende taak en een absoluut naive kijk op de werkelijkheid. Een duidelijke taakomschrijving van de wijkagent lijkt me, als je zo'n training wilt geven, een vereiste. Die was er niet. Jaarverslag van de politie? Het rapport Politie in Verandering? Nooit gelezen! Even leek het erop dat een verstandig besluit werd genomen toen vertegenwoordigers van allerlei reguliere en alternatieve hulpverleningsinstanties gevraagd werden naar hun idee over de inhoud van zo'n cursus. Toen daar echter nog al wat kritische geluiden naar voren kwamen (Waar werk je aan mee? Waarvoor laat je je gebruiken?) werd elk contact vrijwel direct verbroken, want dat was allemaal te moeilijk. Liever met oogkleppen op en dan maar erop vertrouwen dat je met goed werk bezig bent. Ongelooflijk, maar waar.

Ik zou de door de redactie ter beschikking gestelde ruimte drastisch overschrijden wanneer ik alle voor's, tegen's en alternatieven van de wijkagent zou bespreken. Iedereen die in deze materie geïnteresseerd is, is van harte welkom bij de themagroep Justitie en Politie.

Deze landelijke themagroep van de PSP vergadert de eerst volgende keer op zaterdag 16 augustus in Utrecht. Nadere informatie bij de voorzitter van deze groep: Andrée van Es, Postbus 700, 1000 AS Amsterdam.

FRED LINKE

Schuilen

Het Energie Komitee Oost Gelderland (EKOG) houdt op dit moment een actie tegen atoomschuilkelders. De aanleiding hiervoor is een gebeurtenis in het najaar van 1979 in Eibergen. Deze plaats had een stuk braakliggend terrein in het centrum. Er lagen plannen voor de bouw van een parkeergarage toen een over-ijverige ambtenaar op het idee kwam dat er een flinke rijks subsidie op te strijken was als werd overgegaan tot het bouwen van een schuilkelder. Het oude plan werd aangepast en voor de combinatie schuilkelder/parkeergarage werd van de overheid de lieve som van 2 miljoen subsidie geïnkasseerd. De bouw is inmiddels nog niet begonnen, maar dat zal snel na de bouwvak-vakantie wel gebeuren. Een aantal mensen binnen de EKOG vonden het een en ander maar dubieus en vonden dat er wat gedaan moest worden. Linkse politieke partijen en het IKV werden benaderd, maar gaven vooralsnog niet thuis. In februari trokken een aantal mensen van het EKOG, bewapend met spandoeken, naar het bouwterrein. Dat veroorzaakte wat beroering in de gemeente Eibergen, waar het anders zo rustig is.

Wat zijn de argumenten van het EKOG om de strijd tegen de atoomschuilkelders aan te binden? De bouw van atoomschuilkelders is één van de ergste vormen van volksverlakkerij. De Nederlandse bevolking wordt op deze manier wijs gemaakt dat het veilig is tegen de gevolgen van een atoomoorlog of een andere kalamiteit, zoals een ongeluk met een kerncentrale. Het beleid van Binnenlandse Veiligheid, waarvoor op dit moment Wiegel verantwoordelijk is, is erop gericht klakkeloos miljoenen beschikbaar te stellen aan gemeenten die schuilkelders bouwen willen. Dit staat in schrille tegenstelling tot de miljardenbezuinigingen van dit kabinet. In plaats van te bezuinigen en daadwerkelijk tegen een allesverslindende en allesbedreigende bewapeningsspiraal biedt men de mensen bunkers aan. In plaats van te stoppen met de ontwikkeling en het gebruik van kernenergie. In plaats van iets te doen tegen de verspreiding van kernwapens.

De kelder die in Eibergen gebouwd gaat worden zal plaats bieden aan 6000 mensen. Alleen al in de dorpskern wonen 9000 mensen. De hele gemeente telt ruim 16.000 inwoners. Vandaar dat een krant bij het bekend worden van de plannen in de kop van een artikel konkludeerde *Als de bom valt wordt het dringen in Eibergen*. Het EKOG is op dit moment bezig met het samenstellen van een boekje over schuilkelders. Verder worden er acties voorbereid tegen de bouw van de schuilkelder in Eibergen. Bovendien heeft het EKOG een button uitgegeven met als tekst *Wie atoomschuilkelders baart, speelt atoomstaat in de kaart*. Te bestellen voor f1,25 per stuk (excl. verzendkosten) via EKOG, p/a T. Grooters, Postbus 59, Eibergen.

Financiële steun voor de actie:
Postgiro 27 84 792 t.n.v. EKOG/Eibergen.

ROEL SANDVOORT

Nieuwe orde

De laatste maanden schijnen er opeens alternatieven te voorschijn te komen op het volkomen vastgelopen terrein van ontwikkelingssamenwerking. Het rapport van de Commissie Brandt wordt wel groots gepresenteerd (17 mei j.l.), maar biedt o.i. weinig perspectief. (In een volgend nummer van Bevrijding zullen we hier nog uitvoerig op terug komen.) Bijna tegelijkertijd komt de Nederlandse Vereniging voor een Nieuwe Internationale Orde met de (gedeeltelijke) Nederlandse vertaling van 'Bouwstenen voor Alternatieve Ontwikkelingsstrategieën' van de International Foundation of Development Alternatives (IFDA) op de markt. De IFDA is een platform voor het zgn. Derde Circuit, dat zijn mensen die nooit worden gehoord. Met Bouwstenen zou een ontbrekend element bij de Brandt-diskussie gevoegd worden. 'Dit keer niet van de kant van de machthebbers, of van modieuze pessimisten'. Uit de opsomming van de IFDA-medewerkers vinden we dan weer wetenschappers, toppers op departementen voor ontwikkelingssamenwerking bij de 'minder harde' rijke landen en oud-minister Pronk, die overigens ook in de Brandt-commissie zat. Het lijkt me dan ook wat belangrijker of er goede ideeën in Bouwstenen zitten en een goed aktieperspectief dan te bekvechten of de basis er nu wel of niet aan te pas is gekomen.

Ook Bouwstenen is dan weer een wollig verhaal waar op zich best aardige dingen in staan, zoals aandacht voor de wapenwedloop bij de ontwikkelingsprocessen, kritiek op de IMF en de eis van ongebonden hulp. Maar wat ontbreekt in het verhaal is de konkretisering in duidelijke voorbeelden hoe multinationale ondernemingen (er wordt er geen met naam genoemd) in hun uitbuitend werk gestopt kunnen worden. Met uitspraken als 'De oplossingen dienen niet te komen van een steeds onpersoonlijker wordende machtsstructuur, maar van de mensen zelf, zij zijn de dragers van het ontwikkelingsproces', doe ik niet zoveel bij politieke akties. Te veel wordt verwacht van 'demokratische controle' bij de herstructurering van de Nederlandse industrie, van 'verantwoording afdwingen', van gedragskodes. De vraag hoe de macht verkregen moet worden komt niet uit de verf en het lijkt erop alsof er overtuigd moet worden dat 'alleen mensen uit de Derde Wereld - samen met de progressieve maatschappelijke krachten uit het Noorden - in staat zijn de machthebbers te overtuigen of te dwingen tot het aksepteren van een wereld die ....'. Het rapport is een a-politiek verhaal geworden over een groot politiek probleem omdat de vraag 'wat te doen' niet (goed) gesteld wordt. Politieke strijd blijft vaag, bevrijdingsbewegingen ontbreken, vakbeweging wordt niet genoemd. Overigens blijkt dat er in deze NIO-publikatie wel wat kritischer aangekeken wordt tegen de Nederlandse herstructurering.

Wij zijn op deze publikatie ingegaan omdat het maar liefst in 2500 exemplaren gratis en ongevraagd in de brievenbus gestopt wordt. Wiens adres bekend is in de kringen die zich bezig houden met ontwikkelingssamenwerking, liep dan ook een dikke kans het boekje dubbel of zelfs driedubbel te ontvangen. Zonde van het geld.

SIEP VAN DER WERF

wie het IFDA-rapport wil ontvangen, schrijft voor een - gratis - exemplaar naar het NIO-sekretariaat, Leliegracht 21, 1016 GR Amsterdam.

Cuba si, homosexuales no!

In het artikel van Siep van der Werf over de Cubaanse 'vluchtelingen' (Bevrijding 80/13) wordt gesproken over de *flojas*, een verzamelnaam voor het 'uitschot' dat van Fidel Castro naar de Verenigde Staten en andere landen mag afreizen. Tot het 'uitschot' behoren ook de homoseksuelen, een categorie mensen die Cuba liever kwijt dan rijk is. Over hun situatie is tot op heden zeer weinig bekend. De schaarse informatie van Cubaanse autoriteiten zelf geeft niet eens een glimp daarvan, en er is weinig literatuur over. Wil men gedetailleerd geïnformeerd worden dan is de enige in aanmerking komende bron het verhaal van mensen 'die er geweest zijn'.

Recentelijk heeft een groep Nederlandse juristen een reis naar Cuba gemaakt en is met stapels informatie over de Cubaanse strafwetgeving, het eigenlijke doel van de reis, teruggekomen, maar daarnaast is zij veel te weten gekomen over de *lumpen* (uitschot) en *delinquentes* (misdadigers) van Cuba: de *homosexuales*.

Deze termen kwamen voor op een bord dat in de 1 mei-betoging meegedragen werd: *we moeten jullie niet, afval!* Terzelfdertijd skandeerden luidsprekers van de partij, gericht op de huizen van mensen die besloten hadden Cuba te verlaten: dit zijn homoos.....homoos.

En toch, homosexualiteit is toch niet strafbaar op Cuba? Inderdaad, officieel niet, slechts homoseks met minderjarigen (16 jaar) en ob-

sceen homoseksueel gedrag in het openbaar is strafbaar. Een in vergelijking met andere Latijns-Amerikaanse landen heel liberale wetgeving. In werkelijkheid is het een Cubaan zo goed als onmogelijk gemaakt voor zijn homoseksualiteit uit te komen. Ten eerste geschiedt de toewijzing van huizen door zgn. Komitees ter Verdediging van de Revolutie, CDR's, werkzaam in elke buurt, en slechts gehuwden komen in aanmerking. Vrijgezellen absoluut niet, en kamers worden niet verhuurd: enige mogelijkheid is bij de ouders te blijven wonen. Mogelijkheid tot contact is er dus niet. Buitenshuis evenmin, want contact leggen in een park, op straat is obscene gedrag en wordt onmiddellijk gestraft. Voor een land dat bijna geen diskriminatie van etnische minderheden kent is het des te verbazingwekkender te zien hoe verbeterd vijandig het zich afzet tegen die ene minderheidsgroep homoseksuelen. Verbazingwekkend en smerig, dat kan niet verdoezeld worden tot een smetje op het schone blazoën van de Cubaanse revolutie. Ook Venceremos, de vriendschapsvereniging Cuba-Nederland, weet er blijkens een artikel in de Volkskrant van 17 mei j.l. weinig raad mee: 'de anti-homokampagne moet je zien als excessen en is de enige tegenspraak in de Cubaanse revolutie'. Waarom Venceremos dan niet heeft gereageerd op de open brief van de PSP-Homogroep van enkele weken geleden, waarin verontwaardiging wordt uitgesproken over de manier waarop homoseksuelen op Cuba gekriminaliseerd worden, is een raadsel. Staat zij zo dicht bij de Cubaanse ambassade in Nederland die eveneens een hautain stilzwijgen heeft bewaard? Op z'n minst hadden beiden kunnen proberen aan te geven waarom deze onderdrukking plaats vindt.

Wat waarom is deels te vinden in de situatie van vóór 1959, toen letterlijk enorme massa's hoeren, zowel vrouwen als mannen, zich prostitueerden aan de Amerikanen om in leven te blijven.

De weerzin tegen de Amerikaanse overheersing leidde indirect tot een uiterste vijandige houding tegen elke 'kollaborateur'. Die vijandigheid is tot op heden gebleven, en aanleiding geweest voor de partij te beweren dat prostitutie is uitgebannen. Een tweede wat algemenere verklaring kan worden gezocht in het feit dat homoseksuelen in een land dat in een opbouwphase verkeert en dat gezinsuitbreiding nodig heeft, niet welkom zijn. Dat geldt niet alleen voor Cuba, evenzeer voor een land als bijvoorbeeld Israel.

Echter, welke op zich geloofwaardige verklaring ook, die mag nooit leiden tot begrip. De manier waarop het mensen onmogelijk wordt gemaakt hun identiteit, hun homoseksueel zijn te beleven, is mensonterend en Cuba is wat dit betreft een land als zovele andere waar homorechten met de voeten worden getreden. Ook homorechten zijn mensenrechten. Dat is ook gebleken in de afgelopen homodemonstratie van 28 juni j.l., waarin solidariteit van de Nederlandse homobeweging met de onderdrukte homoseksuelen in het buitenland werd betuigd. Om deze solidariteit in daden om te zetten is moeilijk en zal een zaak van lange duur zijn.

PETER DROS

Homoweekend

Van 3 tot 5 oktober 1980 is het derde landelijke PSP-Homoweekend gepland. Dit werkweekend, dat nadrukkelijk open staat voor mannen én vrouwen, zal voor een belangrijk deel een theorievormend karakter hebben. Uitgaande van bijv. Foucault en/of Hocquenghem vragen we ons af:

- Waarom PSP-Homo.
- Wat heeft de partij ons te bieden/wat hebben wij de partij te bieden.
- Heterodwang binnen de afdeling.
- Samenwerking met andere (politieke) homogroepen e.d.

Verder zal er voldoende ruimte zijn voor jezelf, om met anderen over jezelf te praten. Eigen (thematische) inbreng is welkom.

Aanmelding door storting van f 10,- op postgiro 4125383 t.n.v. Paul van Ettehoven te Amsterdam, onder vermelding van 'Weekend'. Dit is een vooruitbetaling op de kosten (f 60,- à f 70,-), exkl. reiskosten. Het weekend zal in de homojeugdherberg te Sittard worden gehouden. Aanmelding vóór 15 september.

Nadere informatie bij de regionale kontaktpersonen:

Noord Nederland: Bert Erends. Neptunusstraat 61, Groningen. (050)-733685

Zuid Nederland: Maarten Verhaak. Veemarktstraat 27a, Breda. (076)-147775

Zuid-West Nederland: Rob van Hertum; Schoutendreef 216, Den Haag. (070)-296524.

Amsterdam e.o. Paul van Ettehoven & Bart Kelderman. Memlingstraat 27", Amsterdam. (020)-761188.

Bij de grensgevechten van de afgelopen weken zou Viet Nam op het grondgebied van Thailand hebben geopereerd. Waarschijnlijk is dat juist. Maar is daarom Viet Nam ook de *agressor* waar de verschillende media het land voor uitmaken? Hoe zit het met de wapenleveranties van de Verenigde Staten aan Thailand?

Antoon Claassen, van het Medisch Comité Nederland-Viet Nam, geeft in dit artikel een overzicht van de huidige stand van zaken in Viet Nam, Cambodja en Thailand.

Wie is de echte agressor

Een paar dagen geleden (november 1979) was ik bij de ambassadeur van Thailand, hier in Hanoi. Hem legde ik de kwestie voor van de vele tienduizenden vluchtelingen in zijn land, zowel uit Viet Nam als uit Cambodja. Dezen werden immers lange tijd aan de Thaise grens tegengehouden en teruggestuurd, voor zover mogelijk tenminste. Plotseling, van de ene dag op de andere, konden zij vrij passeren. Vanwaar die verandering? De ambassadeur leek me niet gehoord te hebben. Worden die vluchtelingen mogelijk georganiseerd, militair getraind en vervolgens met nieuwe wapenuitrusting terug de grens over gestuurd, suggereerde ik. Het antwoord was een instemmend lachen. Je kunt zoiets natuurlijk niet zeggen, zeker niet als ambassadeur. Maar z'n reactie was meer dan een letterlijke bevestiging - zou iemand werkelijk zo naïef kunnen zijn, dat hij denkt dat het anders zou kunnen lopen? Aldus mijn zegsman, die ik afgelopen december in Hanoi ontmoette. Hij zag erin bevestigd, wat de buitenlandse kolonie in de Vietnamese hoofdstad openlijk beweerde. Voor hen gold alleen nog de vraag naar het precieze tijdstip.

Die vraag is nu aan beantwoording toe. Het regenseizoen is begonnen, bij uitstek de periode voor guerilla-gevechten. De Rode Khmers en rechtse Khmer Serei-hurlingen zijn weer op krachten gekomen (zowel goed doorvoed als goed bewapend), zij kunnen terug Cambodja in: de Vietnamezen het land uitjagen en de regering in Phnom Penh uit het zadel wippen, waarmee de weg voor een tweede periode van terreur vrij gemaakt is.

Berichten wijzen erop, dat binnen gebieden, die door de Rode Khmer beheerst worden, de onderdrukking weer als vanouds is. Een jaar geleden liet Pol Pot weliswaar de teugels wat vieren, nu worden deze door de nieuwe man aan de top, Khieu Samphan, weer aangehaald: elke oppositie wordt hardhandig de kop ingedrukt. In vluchtelingenkampen worden mensen gedwongen naar Cambodja terug te keren.

FYSIEKE ANGST

Niet valt te ontkennen, dat Vietnams aanwezigheid in Cambodja als tweeslachtig wordt ervaren. Maar afgelopen december was de bijna fysieke angst voor een terugkeer van Pol Pot in de straten van Phnom Penh voelbaar. Ieder was ervan overtuigd, dat alleen Viet Nam de Rode Khmer in bedwang zou kunnen houden. Toch bestond

Een vroegere Pol Pot-soldaat, die overliep
Foto: Don Luce

er een zekere minachting voor Viet Nam met z'n geheel andere cultuur, dat in het verleden delen van het Khmer-rijk heeft afgeknabbeld, dat in de koloniale periode een belangrijke zetbaas was en in de Amerikaanse tijd een groot stempel drukte op de bevrijdingsstrijd in Indo China. Maar Viet Nam nu beschuldigen van de dreigende macht in Zuid Oost Azië gaat wel heel erg ver en in elk geval voorbij aan de positie van de Verenigde Staten, China en de ASEAN-landen ter plaatse.

JACHTBOMMENWERPERS

Bij de grensgevechten van de afgelopen weken zou Viet Nam op Thais grongebied geopereerd hebben. Naar alle waarschijnlijkheid is dat juist, maar in zeer beperkte mate en in elk geval trad Viet Nam minder verwoestend op dan het Thaise leger. Thailand immers zette Amerikaanse F-5E jachtbommenwerpers in en opereerde met zware machinegeweren vanuit helikopters (Newsweek, 7 juli 1980). Enkele Franse AFP-journalisten werden verhinderd het gebied te bezoeken.

In de media wordt echter de indruk gewekt, dat Viet Nam de agressor is. Hoe zit het nu met de Rode Khmer en de Khmer Serei, die gewapend de grens van Cambodja overtrokken? Op wiens instigatie gebeurde dat en met wiens rugdekking? Dat het om Cambodjanen gaat, die naar hun land terugkeren, is wel een erg goedkoop smoesje. Bijna geheel uit het beeld van de media blijft de enorme toevoer van militair materieel vanuit de VS naar Thailand: dit jaar gaat dat om 150 miljoen dollar, volgend fiscaal jaar (vanaf oktober) om 160 miljoen dollar. Die bedragen kunnen nog verhoogd worden,

terwijl nu een extra spoedzending onderweg is ter waarde van 3,5 miljoen dollar (M-16 geweren, houwitser, en M-46 tanks).

Wat Washington betreft, zeker nu Edmund Muskie de scepter op het State Department heeft overgenomen van Cyrus Vance, zijn er de nodige parallellen met het verleden. Nog vóór de ondertekening van de Parijse Akkoorden (1973) werden in Amerika oud-Viet Nam strijders geworven om in Viet Nam op vroegere militaire VS-bases als 'burger' dienst te doen. Het leek de terugkeer naar het begintijdperk: (militaire) 'adviseurs', en leidde in ieder geval - met de enorme bewapening van Thieu (in strijd met de gesloten akkoorden) - tot een rekken van de strijd. Dat de VS geenszins van plan waren zich bij een militaire nederlaag neer te leggen, zoals die zich aftekende toen de laatste helikopters van de daken van de Washingtonse ambassade in Saigon opstegen, was snel duidelijk. De propaganda tegen de Vietnamese regering, die voor een 'bloedbad' zou zorgen (dat nooit gekomen is), werd gevolgd door (harde) maatregelen. Zoals de handelsboycot die voortduurt tot op de dag van vandaag - onlangs versterkt door blokkering van Wereldbankgelden, zoals de militaire versterking van Thailand en de veranderende verhouding met de Chinese Volksrepubliek.

Daarin tekende zich een tweede parallel met het verleden af: 'Aziaten tegen Aziaten laten vechten (en laten sterven)'. Dit credo kreeg een nieuwe inhoud, nadat Deng Xiaoping in de States zijn goedkeuring had verkregen voor de inval in Viet Nam en de daad bij het woord voegde. Eerder al bewapende China Pol Pot, waar het nog steeds mee doorgaat, met name met AK-47 machinegeweren en voedsel, en maakte daarmee mogelijk de voortdurende grensaanvallen vanuit Cambodja op Viet Nam. In plaats dat Viet Nam zo alsnog het loodje zou leggen, werd tenslotte Pol Pot uit Phnom Penh verjaagd. Daarmee 'veranderde' ook de eerdere terreur van Pol Pot: van enige miljoenen doden in een weliswaar fout maar toch niet onredelijk regime, in Washingtons ogen.

BEPAKT EN BEZAKT

Zijn opvolger, Khieu Samphan, kreeg de gelegenheid op Thais grondgebied nieuwe krachten op te doen, Cambodjanen te rekruteren, dan wel met harde hand te dwingen (uit vluchtelingenkampen) en nu (aan het begin van het regenseizoen: de periode bij uitstek voor de guerilla-gevechten) terug te keren naar Cambodja - bepakt en bezakt! Met voedsel van Unicef/Rode Kruis (die overigens terecht de vluchtelingenkampen bevoorraden) en wapens van de VS en China.

Viet Nam kon dat moeilijk afwachten en probeerde de vrij massale terugkeer van gewapende Cambodjanen naar hun land te stuiten. Viet Nam wordt nog steeds als agressor aangeduid, terwijl Washington straffeloos wapens in Thailand kan invoeren.

Zonder nu te beweren, dat op het beleid van Hanoi niets valt aan te merken, kunnen we moeilijk anders konstateren, dan dat Amerika nog steeds probeert zijn nederlaag in Vietnam te wreken en zijn invloed in Zuid Oost Azië - ten koste van de bevolkingen van de landen daar - te herwinnen en uit te breiden.

Hier tegenover is slechts één antwoord gepast: steun voor Viet Nam en Cambodja en ontmanteling van het misdadige Rode Khmer-regime en de reaktionaire 'Vrije' Khmers.

De Koning: Suriname is geen honingpot!

'De Koning komt Suriname niet uit' luidt de kop op de voorpagina van de NRC op de dag voordat de minister De Koning weer op Schiphol landt terug van een bezoek aan Suriname. Het overleg over de verdere voortgang van de ontwikkelingssamenwerking loopt grandioos vast op de vraag naar de waarde vastheid van het beloofde geld. Met een voor Suriname gigantische demonstratie van 20.000 mensen wordt het groeiend nationaal bewustzijn duidelijk. Het is de eerste keer in de Surinaamse geschiedenis dat er tegenover een Nederlandse minister gedemonstreerd wordt, en dan nog wel met bovenstaande leus.

Toen in 1975 Arron terugkwam uit Nederland nam hij als 'kado' het grootste bedrag aan ontwikkelingshulp meer dan ooit een ontwikkelingsland (per hoofd der bevolking) ontvangen had. Vrouwen van zijn politieke partij liepen met papier op de borst gespeld waar nauwelijks alle nullen opgeschreven konden worden, zoveel geld had Arron versierd. Een oudere Surinamer vertelde me dat Arron maar uit de waterleiding het Parbo-bier moest laten stromen, dan was het echt feest met zoveel geld. Nu vijf jaar later komt er zelfs steeds minder water uit de kraan en staat enige uren per dag de boel droog. Terwijl buiten de tropische regen het slecht onderhouden afwateringssysteem op de proef stelt en complete doorbraken veroorzaakt. Nederland heeft Suriname indertijd zoveel geld gegeven in de stellige verwachting dat het in werkelijkheid ook nooit zoveel zou zijn tegen de tijd dat het uitgegeven kan worden. De inflatie zou het goud van de gouden handdruk wel afsmelten. In Suriname is dat er nooit duidelijk bij verteld. Wat de Surinamers wel merkten was dat de hulp niet hielp. Nu krijgt de Surinamer ook nog te horen dat het 'vanzelf' verdwijnt.

Minister De Koning heeft gesteld dat Suriname het bedrag niet kan opnemen. De afgelopen vijf jaar is er totaal 500 miljoen besteed in Suriname. Wanneer de toegezegde 2,7 miljard met dat tempo verder besteed wordt dan is er ook niet 10 á 15 jaar nodig om het gebruiken van een veelvoud van jaren. Door de inflatie is er wel een druk om dure projecten eerder uit te voeren, zonder dat de noodzaak voldoende onderzocht is. De spoorlijn in West Suriname is hiervoor een duidelijk voorbeeld. Deze peperdure lijn slokte ongeveer de helft van het tot nu toe bestede geld op, maar zal waarschijnlijk nooit voor bauxietexport gebruikt worden. Minister Pronk heeft laatst toegegeven onder druk al voor de onafhankelijkheid met het projekt te hebben ingestemd. Steeds duidelijker wordt het dat ontwikkelingsplannen voor Suriname niet alleen niet realistisch zijn maar ook nog de verkeerde richting uit wijzen. Nederland heeft die plannen aanvaard, maar ook nog haar bedrijfsleven een goede vinger in de pap gegeven. De Surinaamse vertegenwoordigers bij de besprekingen zijn nauw verbonden met het Nederlandse bedrijfsleven, Nederlandse ingenieursburo's werken de plannen uit. De daarmee verbonden aannemers voeren het uit en Nederlandse ondernemers vestigen zich of breiden hun werk uit. Van de ontwikkelingshulp komt volgens het Surinaamse planburo - hiervoor een onverdachte bron - 75 percent terug in Nederland.

GROEIEND NATIONAAL BEWUSTZIJN

Wat De Koning wel voor elkaar heeft gekregen heeft is een groeiend nationaal bewustzijn in Suriname. 'Ik ga terug naar mijn volk' zei premier Chin A Sen na het afbreken van de onderhandelingen. Het volk heeft de leus 'We want Chin A Sen' laten horen. Eindelijk zien we in Suriname een nationalisme doorbreken en dat lijkt mij een van de belangrijkste feiten van het gebeuren begin juli. In Nederland wordt maar onbegrepen gereageerd en weinig aan gevoeld wat er in Suriname aan de hand is. De voor de Surinaamse regering en de militaire machthebbers onontbeerlijke steun van het volk wordt duidelijk versterkt. Suriname is een nieuwe fase van haar geschiedenis ingegaan.

Dat de ontwikkelingsplannen anders moeten worden, wordt ook in Suriname steeds duidelijker gezegd. In de regeringsverklaring van Chin A Sen zijn een aantal sociale maatregelen aangekondigd waarvoor de financiering niet bekend is. De positie van het (buitenlandse) bedrijfsleven lijkt in eerste instantie niet zo gewijzigd te worden. Met het nieuwe bewind is dan wel een rotzooi aan corruptie, aan burokratie, aan vriendjespolitiek opgeruimd, maar nog geen ander sociaal-e-

konomisch beleid aan de orde. Er zijn wel stromingen in Suriname die hierbij zich eerder op Cuba dan op Nederland oriënteren, maar die hebben niet de macht in Suriname.

Veel belangrijker dan de omvang van de hulp is de vraag wat er mee geberut. Als er slechte dingen mee gebeuren dan kan er nooit te weinig aan zijn. Voor Suriname is de vraag naar het waarde vast zijn nu een vraag naar de bereidheid van Nederland haar beleid te willen ombuigen. De reaktie in Nederland dat 'het ten koste gaat van andere ontwikkelingslanden' is een reaktie van verdeel en heers. Er zijn verwachtingen gewekt waar toen mooi weer mee gespeeld is.

SIEP VAN DER WERF

PARTIJBESTUURS VERKLARING

Het partijbestuur van de PSP acht een radicale verandering in de besteding van ontwikkelingsgeld in Suriname noodzakelijk en vindt waarde vast ontwikkelingsgeld onontbeerlijk voor een beleid dat gericht is op projekten die ten goede komen aan de Surinaamse bevolking.

De hollende inflatie is mede een faktor geweest in het voorrang geven aan dure prestige-objekten en moet alleen al om die reden een halt worden toegevoerd. In plaats daarvan moet de nadruk komen te liggen op versterking van de landbouw en de eigen nijverheid, duurzame werkgelegenheid en importvervanging.

De massademonstratie tegen een Nederlandse minister moet worden opgevat als hoopvol teken dat het Suriname menens is zich los te maken van de afhankelijkheid van het buitenland.

4 juli 1980

VAN MAO TOT TROTSKY OVER DE STAATSGREEP

De Surinaamse staatsgreep was geen staatsgreep georganiseerd vanuit een linkse politieke organisatie, hoewel ze onmiskenbaar linkse trekken heeft. Voor de verschillende linkse organisaties is het dan ook belangrijk maar ook moeizaam hun standpunt tegenover de staatsgreep te formuleren.

In Nederland is er voor de eenvoudige geïnteresseerde zo een keur van standpunten te vernemen, die een goede beoordeling niet altijd vergemakkelijken.

Sandew Hira heeft een boekje 'De Staatsgreep in Suriname' geschreven, waarmee hij zijn artikelen (onder andere in de Nieuwe Linie, maar vooral in de Trotskistische IKB - de Internationale Kommunisten Bond) over de jongste ontwikkelingen in Suriname samenvoegt. Hira beschrijft hoe de verschillende klassen in Suriname georganiseerd zijn en met name de verschillende belangengroepen in de heersende klasse.

De staatsgreep wordt door Hira dan gezien als een coup die de bourgeoisie wel zeer ten goede

kwam of zelfs (bijna) georganiseerd heeft om beter op de ontwikkelingen in het Caraïbisch gebied en in Suriname te kunnen reageren. 'De revolutionaire storm uit het Caraïbisch gebied stond voor de deur'.

Met een m.i. magere oogst aan citaten en andere argumenten wordt onvoldoende beargumenteerd dat de sergeanten slechts een willige speelbal waren van de belangen van de bourgeoisie. Uiteraard is er het gevaar dat in een ontwikkelingsland een coup tegen corruptie en willekeur misbruikt wordt om de (kapitalistische) ekono-

mie gladder te laten verlopen, maar de inzet en het bereikte resultaat mag daarmee niet gelijk gesteld worden. Voor velen in Suriname is de staatsgreep een hoopvol teken dat de uitzichtloze situatie onder het bewind Arron en zijn Nationale Partij Kombinatie (NPK) toch doorbroken kon worden en eindelijk een nationaal bewustwordingsproces op gang komt. Nog nooit eerder is er in Suriname gedemonstreerd tegen het beleid van een Nederlandse minister van Ontwikkelingssamenwerking zoals onlangs op 30 juni. Ik vind dat Hira het gebeuren in Suriname een andere nadruk geeft dan de situatie is. Hij maakt overigens een onvergeeflijke fout door te vermelden dat de Nederlandse hulp voor 1/3 slechts uit schenkingen bestaat, terwijl de hele som een schenking is.

In Nederland is de Loson een club die onder haar grootse naam 'Landelijke Organisatie van Surinamers in Nederland', aardig aan de weg weet te timmeren. De Loson was vroeger nauw verbonden met de op China geïntereerde Kommunistische Partij Suriname, maar sinds de KPS zich steeds nauwer verbond met de NPK van Arron heeft de Loson de banden verbroken. Het is opvallend dat nu in Suriname uit de hoek van de KPS het 'Komitee Heroriëntatie NPK' opgericht is. De Loson beweert nu dat zij de coup onmiddellijk heeft afgewezen, want men is principieel tegenstander van coups. In de persberichten van de eerste dagen na de coup wordt het beleid van Loson wat anders geschetst. De Loson stelt nu dat de problemen niet worden opgelost met een uzi (licht automatisch geweer), maar door een goede organisatie en de hulp van het volk om de plannen uit te voeren. De opstelling van de Loson sluit zo aan bij de ideeën van Hira. Het lijkt erop dat met uitspraken als 'De staatsvorm van onze republiek wordt veranderd van een parlementaire democratie in een militaire diktatuur' en 'Met instemming van de heersende klassen en hun politici wordt de grondwet gekortwiek in het nadeel van het volk', een vreemde nostalgie naar de tijd voor de staatsgreep, met name het verziekte parlement blijft doorklinken.

SPLITSING VOLKSPARTIJ

Voor velen in Nederland is de Volkspartij bekend door de activiteiten van haar Nederlandse tak. De opstelling tegenover de militairen en de regering heeft de Volkspartij gespleten. Het is erg jammer dat de Nederlandse publikaties vanuit deze hoek nog steeds weinig informatie geven over de achtergronden van de splijting en het waarom van de keus voor de vleugel die onder de oude naam met de voorzitter Rubin Li Paw Sam doorgaat. De oorzaak van de breuk moeten we zoeken - naast persoonlijke conflicten tussen Li Paw Sam en anderen - in het meer of minder verwant voelen met de militairen. De andere vleugel, de Revolutionaire Volkspartij, stelt zich ten doel de Militaire Raad zo actief mogelijk te steunen bij de 'Surinamisering' van het land, terwijl de Volkspartij het geheel niet ver genoeg vindt gaan. De namen van de beide partijen zijn zo maar knap verwarrend. Opvallend is dan ook dat de meningen nogal verschillen welke van beide revolutionairder is. Met deze splitsing is wel een aardige deuk gekomen in het uitgroeiende geheel van organisaties die onder de Volkspartij te scharen waren. De Organisatie van Surinaamse Vrouwen, de Nationale Jongeren Beweging, sommige volkskomitees, lijken de kant van de Revolutionaire Volkspartij te hebben gekozen. Zoals gezegd is de informatie in Nederland vanuit de Volkspartij over de eigen zaken maar mager; de berichten over de staatsgreep zijn

verder zeer informatief. In het Suriname Bulletin (nummer 4, jaargang 11) naast informatie over de regeringsverklaring, over de verhouding militairen-regering, ook een zeer interessant interview met Bram Peper, PvdA partijtopper en CONS-adviseur die Pronk eindelijk eens vanuit de partij zelf corrigeert. In het voorgaande Suriname Bulletin ook aardige verhalen uit Suriname, die echter grotendeels al eerder in de Groene Amsterdammer verschenen waren. Suriname Informatie, de uitgave van de Solidariteits Beweging Suriname, heeft ook al haar nummers van de huidige jaargang gewijd aan de (achtergronden van de) staatsgreep. In nummer 3 onder andere een aardige doorlichting van de leden van de nieuwe regering. In nummer 4 een ooggetuigeverslag van het gebeuren in Suriname eind februari. De SBS kreeg het voor elkaar nog een katern te produceren die bij het ooggetuige-

verslag van de coup informatie kon geven van de mislukte tegencoup. Wat ons betreft: Suriname Bulletin en Suriname Informatie aanbevolen.

SIEP VAN DER WERF

Besproken werden:

- 'De Staatsgreep in Suriname', Sandew Hira, te bestellen bij Internationale Socialistische Publikaties, Amsterdam door f. 5,80 (f. 3,90 en f. 1,90 porto) over te maken op giro 4447645.
- Wrokoman, blad van de Loson, abonnement f. 10,- op giro 3602602 van de stichting Wrokoman, Amsterdam.
- Suriname Bulletin, uitgave van Suriname Comité, abonnement f. 25,- op giro 2768888 van penningmeester Suriname Bulletin te Amsterdam.
- Suriname Informatie, uitgave Solidariteits Beweging Suriname te Utrecht, abonnement f. 17,50 op giro 3371328.

WAPENVONDST Straks overal skeletten

De geheimzinnige wapenvondst op de grens van de Limburgse gemeenten Heythuyzen en Haelen van 4 april j.l. blijft de gemoederen bezig houden. Defensie-minister Scholten heeft tot twee maal toe in de Kamer geweigerd opheldering te verschaffen over de twintig kisten met pistolen, machinegeweren, explosieven en munitie. En eigenlijk tot drie maal toe, als je het gezamenlijke zwijgen van de minister en de Vaste Kamercommissie voor de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten meetelt. De informatieverstrekking aan deze commissie, de enige toezegging die de interpellatie-Van der Spek heeft opgeleverd, is de openbaarheid niet bepaald ten goede gekomen, zo blijkt uit de brief van haar voorzitter, J.M. den Uyl, aan de Kamer. Het feitelijke verslag van de besloten bijeen-

ander toe te lichten, vooral nadat er een aardig voorraadjie was aangetroffen in het buitenverblijf van de Noorse reder Otto Meyer. De wapens zouden, aldus Hansen, bestemd zijn voor de zogenaamde stay-behind groepen, die moeten optreden in geval van een bezetting, maar die tevens moeten fungeren als geheime inlichtingendienst voor de CIA. Veel meer is men in Noorwegen ook niet te weten gekomen. Zo is zelfs bij benadering niet bekend hoeveel van dit soort wapenvoorraden er in Noorwegen liggen verborgen.

Of de Limburgse voorraad hiermee te maken heeft, zal nog moeten blijken. In kringen van het vorige kabinet wordt beweerd dat de CIA er niets mee te maken heeft. Het aantal speculaties neemt overigens flink toe. Naast de boven-

Welke persoon i.b.v. metaaldetektor wil ons helpen met het zoeken naar verborgen wapenopslagplaatsen rondom Goirle? Tel. 343346.

Een door de PSP-afdeling Goirle geplaatste advertentie

komst van de commissie met de minister op 25 juni bestaat uit één zin: 'Gehoord de haar verstrekte inlichtingen is de commissie tot de conclusie gekomen, dat de Minister bij zijn weigering de Kamer ter zake inlichtingen te verschaffen met recht een beroep heeft gedaan op artikel 104, tweede lid, van de Grondwet'. Dat was dan de parlementaire controle.

Daags na zijn interpellatie richtte Fred van der Spek een verzoek aan het Amerikaanse kongres om medewerking bij het onderzoek naar de feiten. Er waren immers nogal wat aanwijzingen dat de wapenvoorraad verband hield met geheime diensten, waaronder de CIA. In die richting wijzen ook de vergelijkbare wapenvondsten in Noorwegen in 1973 en 1978, aan het licht gekomen door de bekentenissen van ex-CIA agent William Colby. Toen Colby nog in dienst was bij de Amerikaanse ambassade in Stockholm, had hij zich onder meer bezig gehouden met het opzetten van 'stay-behind'-groepen in Noorwegen, samen met de CIA, de Britse en de Noorse inlichtingendiensten. In Noorwegen heeft dat nogal wat stof doen opwaaien, als gevolg waarvan de Noorse minister van Defensie Hansen zich gedwongen zag een en

genoemde doen nog de ronde: wapens ter voorradiging van Navo-oefeningen, achterover gedrukte kisten van een Amerikaanse wapenzending (hoewel er Belgische pistolen in zaten), eigendom van terroristische organisaties, een partijtje overkoopt van een illegale wapenhandelaar. Afgaande op de houding van de Nederlandse regering kunnen evenwel alle vormen van partikulier initiatief gerust uitgesloten worden geacht, tenzij de regering bemoeienis suggereert om paniek te voorkomen.

Verontrustende aanwijzingen komen er uit Navo-kringen zelf. Het semi-officiële Navo-blad *NATO'S FIFTEEN NATIONS* publiceerde in het april-mei nummer van vorig jaar plannen die binnen de Navo leven om op het Europese deel van het Verdragsgebied guerilla-eenheden te vormen, die met name in aktie moeten komen indien Sowjet-tanks de Navo-verdedigingslinie doorbreken. Deze eenheden moeten bestaan uit 6 tot 8 man die mogelijk in burger gekleed gaan en die moeten kunnen beschikken over zowel draagbare wapens als over verplaatsbare anti-tank wapens, die echter vermomd kunnen worden 'als onschuldige uitziende boerenwagens

VERVOLG OP DE ACHTERPAGINA

of *burgervrachtwagens*', aldus het artikel. Deze guerilla-eenheden worden geacht in nauwe onderlinge samenwerking te opereren en hebben naast tankbestrijding en mijnopruimingswerkzaamheden tot taak: het leggen van mijnen, het vernietigen van bruggen en van olie- en munitievoorraden en van voedselvoorraden. In deze plannen wordt ervan uitgegaan dat de vorming van deze eenheden niet ten koste mag gaan van de gewone sterkte en derhalve moet plaats vinden door recrutering buiten het geregelde leger. Daarbij denkt men met name aan jongeren die afkomen op de *'glamour'* van dit soort commando-activiteiten. Deze glamourboys moeten zo mogelijk hun wapens thuis bewaren en als dat in vreedstijd niet kan, dan toch zeker in de eerste alarmfase. Een belangrijke toevoeging is dat, in verband met mogelijke represailles tegen familie van de *'guerilla's* in het operatiegebied, gedacht wordt aan het importeren van eenheden uit Navo-landen die niet direct bedreigd worden. Het artikel stelt verder dat er al enkele Navo-landen zijn die al over een dergelijke guerilla-eenheid beschikken. Terloops wordt opgemerkt dat *'munitiedepots zullen moeten worden ingericht'*.

Fred van der Spek heeft in een nieuwe serie schriftelijke vragen opheldering verzocht over de vraag in welk stadium deze plannen zich bevinden en op welk niveau binnen de Navo ze besproken worden. Of een opvolger van Scholten mededeelzamer zal zijn is echter zeer de vraag. Nu de Kamer Scholten's toepassing van art. 104 GW geslikt heeft zal dat artikel wel vaker van stal worden gehaald.

Nato Fifteen Nations verkondigt nog een andere interessante opvatting. Aan een dergelijke guerilla-opzet zou juist *grote bekendheid* moeten worden gegeven, omdat daarmee een bijdrage wordt geleverd aan de afschrikking. De wetenschap na een militair geslaagde doorbraak gekonfronteerd te worden met een partizanenleger zal de Russen wel op andere gedachten brengen, is de redenering. Dat is dus wel heel wat anders dan de extreme geheimzinnigheid die er m.b.t. de Limburgse wapenvondst aan de dag wordt gelegd.

Volgens de polemologen Röling, Tromp en De Lange, hierover geïnterviewd door Nieuwsnet, zou het idioot zijn een dergelijk guerilla-systeem voor na een bezetting erop na te houden en er geen bekendheid aan te geven. Nog afgezien van het feit dat de polemologen een dergelijk verdedigingssysteem voor West-Europa totaal ongeschikt achten, menen zij dat je dat van te voren moet aankondigen, zoals Joegoslavië onlangs heeft gedaan, zodat de mogelijke agressor weet dat hij uiteindelijk het hele volk zal moeten uitroeien.

Al met al zijn er redenen genoeg om ons niet bij geheimhouding neer te leggen. Steeds sterker dringt de gedachte zich op dat die geheimhouding doodenge aangelegenheden dient, wat nog wel eens lelijk kan uitpakken. De meest praktische oplossing om de feiten op tafel te krijgen komt van de PSP-afdeling Goirle. Daar zette men in het plaatselijke blad een advertentie met de oproep voor mensen die een metaaldetector bezitten om mee te helpen zoeken naar verborgen wapenopslagplaatsen rondom Goirle. Goirle ligt namelijk ook op een strategische plaats. In de naaste omgeving liggen vliegvelden, militaire oefenterreinen en kazernes. Op de advertentie zijn al heel wat enthousiaste reacties gekomen. En zo hoort het ook. De ware partizaan neemt de verdediging zelf ter hand.

RUDI BOON

27 September 't Harde 1980

De PSP afdeling Epe en de IKV-Vredesgroep Epe hebben wederom het initiatief genomen tot de tweejaarlijks terugkerende *Anti-Atoombom Mars* in 't Harde op de Veluwe. Op de laatste zaterdag

van de *Vredesweek 1980*, op zaterdag 27 september, verwachten de initiatiefnemers weer duizenden demonstranten om deel te nemen aan de mars en manifestatie.

De mars zal voeren langs de Tonnetkazerne naar een manifestatieterrein waar zowel sprekers als artiesten aanwezig zullen zijn.

Dit jaar staan er drie thema's centraal:

1. Het vastbesloten verzet tegen de kernbepanning, juist nu Nederland halverwege de pauze in de besluitvorming ten aanzien van de stationering van nieuwe kernwapens is.
2. De maanden juli en augustus staan in het teken van de toetsingskonferentie van het verdrag tegen de spreiding van kernwapens. Het motto van de mars zal zijn *'geen spreiding maar opruiming van kernwapens'*.
3. In toenemende mate neemt op de kazernes de behoefte aan open discussie en meningvorming ten aanzien van het gebruik van kernwapens toe. Tijdens de mars willen de initiatiefnemers dat feit ondersteunen.

Mensen die het initiatiefkomitee willen steunen bij de voorbereidingen van deze mars kunnen zich wenden tot: Sekretariaat Anti-Atoombom Mars 't Harde 1980, Ankerstraat 44, Epe, tel: 05780-16234.

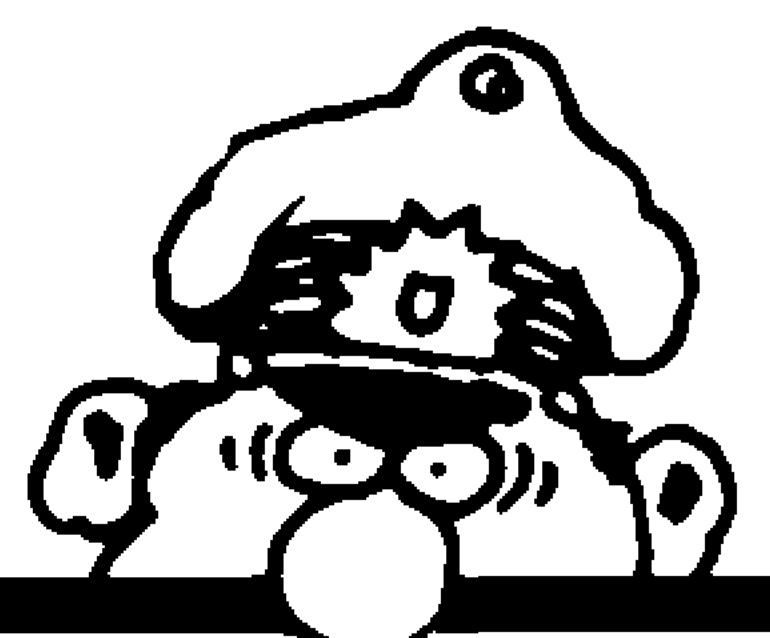
foto Paul Babeliowsky

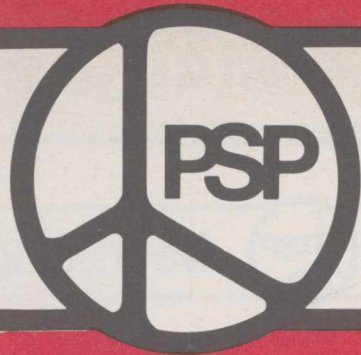
Verontruste FNV-ers in actie

Op maandag 7 juli heeft het Federatiebestuur van de FNV gepraat over de *'Nota belegginsbeleid van het NVV en NKV'*. Deze nota werd onder massale druk van de leden door Wim Kok op 4 februari 1980 aan de openbaarheid prijs gegeven met de woorden: *'Het woord is nu aan de leden'*. Dat laatste bestrijden de *'Verontruste FNV-ers'* ten stelligste. Zij mochten *'praten'* over een volstrekt onvolledige nota, over minimale veranderingen e.d. De meeste leden zijn in de bonden niet betrokken geweest bij de discussie, omdat de besluitvorming zich beperkt heeft tot de bonds- of beleidsraden, zonder dat de ledenvergaderingen aan het woord zijn geweest.

De *'Verontruste FNV-ers'* hebben tevens nieuwe onthullingen gedaan over beleggingen van de bonden, waarover de nota van de FNV niets zegt. Weliswaar zijn de beleggingen van bedrijven die in Zuid Afrika werkzaam zijn afgestoten; de belangen in de atoomindustrie (!) zijn vorig jaar zelfs uitgebreid, middels uitbreiding van het belang in de Rheinische Westfälische Elektrizitätswerke (RWE), de bouwers van Kalkar. Op de foto een aantal *'Verontruste FNV-ers'* vastgeketend voor het hoofdkantoor van de FNV in Amsterdam. Derde van links onze medewerker Peter Dros.

Bevrijding

JAARGANG 24 No16 16/8/'80 125 cent

**Staatsgreep in
Bolivia**

pag. 7

leegstandswet

pag. 3

De Industriebond FNV kijkt verder

De zomerse komkommertijd is in ieder geval gunstig om ruime aandacht in de pers te krijgen. Daarover mag de Industriebond FNV en haar voorzitter, Arie Groenevelt, niet klagen. Het plan zoals dat door deze bond eind juli is gelanceerd onder de titel: 'Verder kijken' heeft nogal wat opschudding teweeg gebracht. Of al die opwinding terecht is, is nog maar de vraag, want een ommezwaai van 180 graden in de koers van de Industriebond lijkt het niet. Een andere vraag is, of het een goed voorstel is.

Hoofdpunt uit dit voorstel dat de het bestuur van de Industriebond FNV aan haar leden voorlegt, is: eventueel inleveren van koopkracht in ruil voor garanties ten aanzien van werkgelegenheid, overeen te komen in een zogeheten 'kontrakt' tussen werknemers, werkgevers en overheid.

Het is in zeker opzicht te beschouwen als een voortzetting van het beleid van de Industriebond van enige jaren geleden, toen ze veel nadruk legde op de arbeidsplaatsenovereenkomst (APO's) in het kader van de CAO-onderhandelingen. De APO's zijn geen succes geworden: garanties voor (het behoud van) arbeidsplaatsen zijn er niet gekomen. Meer winst, o.a. door de gematigde looneisen van de werknemers, leidde niet automatisch tot meer werk, was de konklusie. Een vergelijkbaar risico kleeft nu aan het nu voorgestelde 'kontrakt'. Een reactie van werkgeverszijde (Van Hove van de christelijke werkgevers, de NCW) in De Volkskrant van 5 augustus is in de trant van: prettig dat de Industriebond de looneisen wil matigen, maar garanties voor de werkgelegenheid kunnen wij als werkgevers niet geven.

Behalve dat in zo'n 'kontrakt' afspraken vastgelegd kunnen worden over een aantal arbeidsplaatsen, denkt de Industriebond daarin ook afspraken over de kwaliteit van de arbeid en arbeidstijdverkorting te kunnen neerleggen. Met name die arbeidstijdverkorting lijkt wat ondergesneeuwd in de geruchtmakende deal: loon inleveren tegen werkgelegenheid. In die zin lijkt de koers van het bestuur van de Industriebond wel 'bijgesteld' na de mislukte acties voor arbeidstijdverkorting bij o.a. Shell. Een standpunt aangepast aan de nul-groei?

Kok in de Haagse Post van 2 augustus j.l.: 'Als we blijvend met een nulgroei te maken krijgen, de sociale en collectieve voorzieningen in stand willen houden en we willen een herstel van volledige en volwaardige werkgelegenheid, dan kan je de koopkracht van de modale werknemer niet handhaven'. Niet alleen loonsverho-

ging, maar ook koopkrachthandhaving worden ingeruild tegen werkgelegenheid en kollektieve voorzieningen. Waarbij dan de hoge winsten van sommige sectoren in het bedrijfsleven buiten beschouwing blijven. Afgezien nog van de juistheid van de vooronderstelling: een nul-groei.

Nieuw element in het voorstel van de Industriebond is de daarin voorgestane betrokkenheid van de overheid bij de 'kontrakten'. Voor Groenevelt is dat een aanpassing aan de realiteit; in een interview met De Volkskrant van 26 juli zegt hij:

'Er zijn tal van ondernemingen die geen beslissing kunnen nemen zonder naar een bank te bellen of naar de overheid. Ze kunnen geen poot verzetten zonder toestemming van Den Haag. Laten we aljeblijft reëel zijn. (....). De overheid heeft de laatste jaren meer te zeggen gehad dan de ondernemers zelf'.

Groenevelt heeft dan wel een bepaalde categorie ondernemers voor ogen. Andere ondernemers daarentegen hebben wel een wat andere positie ten opzichte van Den Haag. Een onderhandelingsstrategie afstemmen op de meest zwakke bedrijven en sectoren is wat bedenkelijk. Een fundamenteel bezwaar tegen dit soort tripartite 'kontrakten' is dat daarmee de illusie wordt gewekt dat er een, op basis van gelijkwaardigheid (kwa machtspositie) vastgestelde overeenkomst wordt gesloten, onder het toezien oog van neutrale vaders staat. Overeenkomsten die de vakbeweging en de overheid medeverantwoordelijk maken voor een ondernemersbeleid, terwijl het nog maar de vraag is in hoeverre die overheid en vakbeweging werkelijke invloed krijgen - kontraktueel vastgelegd - op die beslissingen. Dat zal afhangen van de inhoud die aan de 'kontrakten' gegeven kan worden, dus van de machtspositie van de vakbeweging in de onderhandelingsituatie. De Volkskrant ging zo ver een nieuw geloof in het harmoniemodel bij de Industriebond te suggereren en die veronderstelling lijkt niet helemaal ongegrond.

TITIA BOS

bevrijding

Verschijnt tweemaal per maand
uitgave van de Pacifistisch Socialistische
Partij

Redactie:
Rudi Boon
Titia Bos
Peter Dros
Titia van Leeuwen
Cora Mulder
Roel Sandvoort
Lex Spaans
Siep van der Werf
Peter Zwart

Vormgeving:
Dick Breebaart
Albo Helm
Simon B. Kool

Redaktiesekretariaat en eindredactie:
Roel Sandvoort

Administratie en partijburo:
Postbus 700, 1000 AS Amsterdam
tel.: (020) - 26 73 74
Abonnement: f 30,- per jaar
Postgiro 194240 t.n.v. PSP/Amsterdam

Advertentietarief:
(alleen voor niet-kommerciële adverten-
ties), f 1.- per mm per kolom
1/1 pag. f 1000,-; 1/2 pag. f 500,-

Druk: Bevrijding, Amsterdam

inhoud

LEEGSTANDSWET	pag. 3
DOSSIER WONINGNOOD Deel 2	pag. 4
BOLIVIA De nieuwe Pinochet	pag. 7
SIPRI JAARBOEK De werkelijkheid van de bewapening	pag. 8
WRR-RAPPORT	pag. 10
VROUWENBEVRIJDING Boekenbijlage	pag. 12
VERONTRUSTE FNV-ers	pag. 16
DE HENK LANKHORST STICHTING	pag. 18

ANTI-KRAAKWET MET LEEGSTANDSSAUSJE

Er liggen nu twee ontwerp-leegstandswetten bij de Tweede Kamer en een anti-kraakwet bij de Eerste Kamer. De laatste werd mei '79 door de Tweede Kamer aangenomen. Door de stroom van kritiek, die toen losbarstte, is zij in de ijskast van de Eerste Kamer beland. Daar ligt zij als een stok achter de deur: wordt het regeringsontwerp niet aangenomen, dan kan het kabinet de anti-kraakwet alsnog door de Eerste Kamer laten aannemen!

Het regerings-ontwerp komt - kort samengevat - op het volgende neer:

- In gemeenten met meer dan 25.000 inwoners moet een openbaar leegstandsregister worden aangelegd.
- Huisbazen moeten in deze gemeenten binnen twee maanden melden, dat hun huis leegstaat. Dat wordt dan in het leegstandsregister aangekend. Voor bedrijfspanden bestaat geen meldingsplicht.
- Wanneer een huis 5 maanden leegstaat, moeten B en W binnen 2 weken beslissen of zij de woning gaan vorderen. Alleen om z.g.n. 'gewichtige' redenen mogen B en W afzien van vordering. Zij kunnen woningen uit het leegstandsregister schrappen, als die minstens één jaar leegstaan en B en W besloten hebben ze niet voor volkshuisvesting te vorderen.
- Vorderen hoeft niet meer op naam van één bepaalde, urgente woningzoekende, maar kan 'blanko' gebeuren 'in het belang van bij de gemeente ingeschreven woningzoekenden'.
- Krakers die niet kunnen aantonen, dat zij voor 12 januari 1979 (de datum van indiening van het regeringsontwerp) hun woning hebben betrokken, zijn strafbaar, wanneer zij niet op de eerste vordering van de huisbaas hun biezen pakken.
De woning kan dan onmiddellijk ontruimd worden en de krakers kunnen een boete van f. 500,- krijgen. Als de krakers wel kunnen aantonen, dat zij vóór 12-1-'79 hun huis bewoonden, zijn zij gedurende één jaar na het van-kraacht worden van de wet niet strafbaar. Na dat jaar kan de woning direkt ontruimd worden (ook met een boete van f. 500,-).
- Alleen die krakers worden van strafbaarheid uitgezonderd, die een niet leeggemelde woning hebben gekraakt, MAAR... zij kunnen door de huisbaas in een civiele procedure worden gedagvaard zonder dat hij hun namen hoeft te kennen. De titel is gewoonweg: 'hij of zij, die verblijft of verblijven'.

De rotte plekken in en het asociale karakter van dit ontwerp springen direkt in het oog! Een aantal zijn ondervangen in het ontwerp van Patijn, Schaeffer en Salomons (PvdA). De belangrijkste punten uit dit ontwerp (in vergelijking met dat van de regering):

- In iedere gemeente moet een openbaar leegstandsregister komen. Dus niet alleen in de grotere gemeenten, zoals in het regeringsontwerp.
- Ieder pand (woning of gebouw), dat leeg-

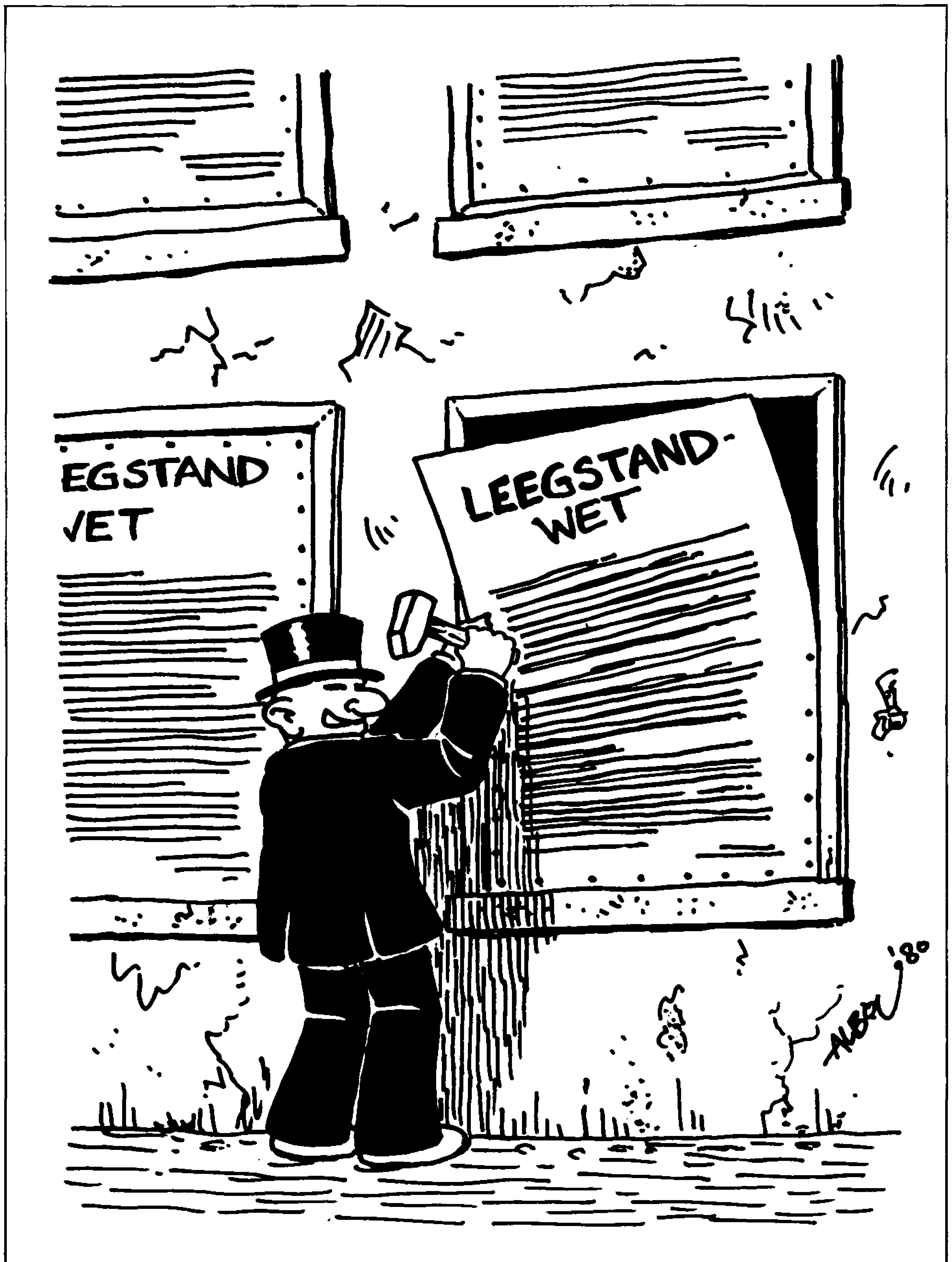
De Tweede Kamer is op vakantie. Maar de regering sukkelde deze zomer verder. Zo diende de regering op 15 juli een wijziging op haar ontwerp-leegstandswet in. Deze wijziging stelt de bewoners van gekraakte panden zonder meer strafbaar.

Veel reacties zijn er tot nu toe niet geweest. Hopelijk komen zij snel, want de parlementaire behandeling is nog voor Prinsjesdag!

komt, moet direkt bij het leegstandsregister worden aangemeld. Huisbazen krijgen hier niet nog eens twee maanden de tijd voor, zoals de regering nodig vindt. Bovendien moe-

ten dus i.t.t. het regeringsontwerp ook leegstaande bedrijfsgebouwen aangemeld worden. Voorwaarde is, dat er niet teveel verbouwd

VERVOLG OP PAG. 6

Wie is er aan de beurt ?

In de vorige Bevrijding is uitgebreid ingegaan op de oplossingen (of noodverbanden) die B & W van Amsterdam hebben aangedragen om de hoofdstedelijke woningnood terug te dringen middels een andere verdeelsleutel (het zgn. puntensysteem).

Op dit moment heeft de Amsterdamse gemeenteraad al ruim een jaar gepraat over de houdbaarheid van het geldende distributiebeleid waartoe twee jaar geleden werd besloten, over de wenselijkheid om een alternatief te bedenken, en over de mogelijkheid dat zonder al te veel politieke kleerscheuren te formuleren en uit te voeren. In onderstaand artikel wordt nader ingegaan op de reacties van de verschillende (actie)groepen op het nieuwe distributiebeleid en de sanktiemiddelen van de gemeente Amsterdam.

Er zijn erg veel reacties van zeer verschillende kanten gekomen. Van de zijde van het OSA (Overleg Stuurgroep Amsterdam) die de belangen van woningzoekenden binnen verscheidene minderheidsgroepen behartigt, werden felle geluiden gehoord: een 100 procent klaim van distributiewoningen (over wat dat inhoudt straks een uitleg), schappen van het verbod op onderhuur in huurkontrakten, ervoor zorgen dat het verhuren van kamers weer financieel aantrekkelijk wordt. Voorts moeten renovaties die toch maar woningen boven de huurgrens van f 570,- uittillen zeer argwanend bekeken worden en desnoods alles voor een jaar stopzetten, hoge boetes op het niet melden van leegstand door eigenaren, géén ontruimingen en voorlopig géén puntenstelsel.

De Federatie van Woningcorporaties pleitte voor de bouw van noodwoningen, gestandaardiseerde woningen van iets mindere kwaliteit ook, een streng ontruimings- en vorderingsbeleid en zo snel mogelijk de ontwikkeling van een puntenstelsel. Ten aanzien van de maatregel om GDH alleen nog 'termijnen' te laten helpen liet de Federatie het volgende weten: 'De circa 45.000 woningzoekenden die door deze maatregel op de keuzemarkt zijn aangewezen staan tegenover een woningaanbod van ongeveer 4.500 woningen per jaar. Met andere woorden, de gemiddelde wachttijd is en blijft 10 jaar'.

Het SIKH (Stichting Ideële Kamerbemiddeling en Huisvesting) vroeg zich af wanneer de 'ontuimingsparanoia' plaats zou maken voor het besef dat huizen moeten worden gebouwd. En of de GDH niet nodig gereorganiseerd moest worden gezien de 10.000 gevallen van leegstand in 1979, waar niets aan gedaan werd. Het Landelijk Overleg Welzijnswerkers tenslotte wilde een 100 procent klaim, pleitte voor een verfijnder puntensysteem en wilde ingrijpende maatregelen tegen de kwalijke praktijken van het 'uittillen' door renovatie.

Het renoveren van panden in de Amsterdamse binnenstad is op zich al een verhaal apart. De heren projektontwikkelaars en huizenbezitters verstaan er de 'kleine veranderingen' aan een woning onder, waardoor de huur boven de huurgrens van f 570,- wordt uitgetild. Daarnaast bekommeren een aantal gesubsidieerde instellingen zich over het stadsherstel in Amsterdam. Ook hier geldt maar al te vaak, dat de renovatie zo duur is, dat de oorspronkelijke bewoners het na-

kijken hebben. Zij moeten het veld ruimen voor welgestelde lieden, die gaandeweg zijn uitgekeken op hun bungalows in lommerrijke forensengemeenten. Wonen in de historische binnenstad raakt 'in', hoewel verschillende factoren wel eens roet in het eten kunnen gooien. Aristoteles, een van deze gesubsidieerde instellingen, konkludeert in haar laatste jaarverslag dat beperkende maatregelen bij het splitsen van appartementen of bij het krijgen van woonvergunningen niet bevorderlijk zijn voor het enthousiasme van mogelijke kopers. Waarvan akte. Behalve Aristoteles zijn er nog andere instellingen, zoals Diogenes. Binnenstad en Stadsherstel, op dit terrein werkzaam. Deze 'stadherstellers' zouden zich best eens wat meer met stadsvernieuwing in het algemeen mogen bezighouden. Zij hebben heel wat kennis en ervaring in huis, waarmee actiegroepen en buurtbewoners hun voordeel kunnen doen bij de instandhouding en vernieuwing van het eigen woonmilieu. De goede buur hoeft niet te worden verwaarloosd ten gunste van de verre vriend, ook niet als die vriend welgesteld is of

DEEL 2

door (belasting)faciliteiten dichterbij de subsidiekraan zit.

Het streven van de Amsterdamse Maatschappij tot Stadsherstel NV (kortweg Stadsherstel genaamd) om te komen tot een herstel van monumenten en versterking van de woonfunctie is niet weggelegd voor Jan Modaal of Piet Urgent. Stadsherstel, de grootste 'stadshersteller', heeft in de loop der jaren haar bezit uitgebreid tot 246 panden (per ultimo 1979) en kent als naamloze vennootschap een aantal (groot)aandeelhouders, zoals Ennia, Nationale Nederlanden, RVS, Sociaal Fonds Bouwnijverheid en niet te vergeten... de gemeente Amsterdam. Dat er best nog wat te verdienen valt moge blijken uit de netto-winst, die vorig jaar ruim 1 miljoen gulden bedroeg. Het stadsbeeld mag dan met deze renovaties verfraaid worden, de modale werknemer heeft hier geen boodschap aan, om nog maar te zwijgen van de jonge en bejaarde woningzoekenden, terwijl daar vaak de ergste krepeergevallen voorkomen.

De oorzaken kennen we: net als bij de nieuwbouwwoningen sluiten de huurprijzen van gerenoveerde woningen niet meer aan op het inkomen van deze doelgroep. Door de steeds onbetaalbaar wordende huurprijzen van vernieuwde en verbeterde woningen stagneert de stadsvernieuwing bovendien ernstig. Amsterdam telt op het ogenblik ruim 55.000 woningzoekenden. Er worden jaarlijks 2.600 woningwetwoningen gebouwd, ruim 900 premiewoningen en 125 hui-

foto: Paul Babeliowsky

zen in de vrije sektor. In totaal verbetert Amsterdam meer dan 5.000 woningen per jaar. Renovatiehuren blijken daarnaast vaak hoger uit te komen dan de prijzen in de nieuwbouw, hetgeen te wijten is aan het Besluit Huurprijzen dat vorig jaar van kracht werd.

KLAIMREGELING

Met een nieuw verzwaarde woningurgentie in het vooruitzicht wordt de situatie nog veel erger. De gemeente geeft haar zegen aan de regel dat de sterkste wint. De vrije markt maakt met de huidige regeling immers korte metten met buitenlanders, bijstandstrekkers en andere (etnische) minderheidsgroepen. De meermalen geuite wens van een 100 procent klaimregeling werd in de laatste gemeenteraadszitting voor het zomerreces slechts door de PSP gedeeld. Deze klaim betekent dat alle distributiewoningen, tussen f 50,- en f 570,- dus, door de GDH toegewezen worden en er geen enkele makelaar/eigenaar meer aan te pas komt, al was het voor het geringste kot. Voordelen hiervan zijn de duidelijkheid *wie* verdeelt en het verdwijnen van zwarte marktverschijnselen als sleutelgeld en overnamekosten. Echter, ook de dure en slechte woningen moeten dan toegewezen worden en dat zal meer moeite geven: handhavingsmoeilijkheden zullen er in toenemende mate zijn. Een ander gevolg is, dat de keuzemarkt verdwijnt en er dus geen mogelijkheden meer zijn voor niet-urgenten als doorschuivers, bejaarden die naar kleinere woningen willen en inkomens boven de ziekenfondsgrens. Over dit alles wordt nog driftig gediskussieerd binnen de Amsterdamse PSP en de gedachtenwisseling over het puntensysteem gaat ook nog steeds voort.

Dat dat niet verfijnd genoeg is, staat vast. Maar is het ook ingegeven vanuit een verscherping van de selectie om jongere alleenstaanden eruit te fietsen? Staat het puntensysteem niet lijnrecht tegenover de 100 procent klaim; die 100 procent namelijk betekent zoals hierboven al werd aangegeven het verdwijnen van de keuzemarkt. Maar zij die bij het puntenstelsel te laag skoren om ooit aan de bak te komen moeten zich wel tot de keuzemarkt wenden (die bij de 100 procent niet meer bestaat), of zijn aangewezen op kraken vanwege het ontbreken van enig vooruitzicht. Als je je dus uitspreekt vóór het puntenstelsel, spreek je je dan niet uit tégen kraken? Over het feit, dat distribueren ontruimen impliceert is men het eens, maar hoe valt te voorkomen dat je je medewerking geeft aan een actief ontruimingsbeleid, waarbij hoor en wederhoor natuurlijk vanzelf spreekt, terwijl het distributiesysteem zélf nog niet op en top rechtvaardig is. Want 'rechtvaardig' is pas na een eeuwigheid. Wat te doen in de tussentijd? Het vraagstuk van de kip en het ei: ontruimen *opdat* je een juist verdelingsstelsel krijgt of niet ontruimen *omdat* je geen juist verdelingsstelsel hebt? Het laatste woord hierover is nog niet gesproken. In de raadszitting maakte de PSP duidelijk het criterium leeftijd, als niet gerelateerd aan de woon-situatie, uit het puntensysteem te willen hebben en voor een 100 procent klaim te zijn. Over het algemeen vond zij de voorstellen van B & W te vaag, weinig uitgewerkt, te weinig concreet en zij stemde dan ook als enige tegen Model '80.

Daarbij kon ze zich vinden in de aantekening die de CPN liet maken bij diens voorstemmen, nl. dat aan de rechtvaardigheid bij de woningdistributie tekort wordt gedaan indien men, vrij vertaald, 'gewone' urgenten niet meer actief door het GDH laat bemiddelen. Tot slot wilde de raad in meerderheid over uiterlijk een jaar een evaluatie van het klaimpercentage. Dit zegde wethouder Wolffensperger van Herhuisvesting toe.

GDH IN AKTIE

De GDH is de dienst, die per slot van rekening een niet onbelangrijke pressiegroep is. De bijzonder grote moeite die de GDH-ambtenaren eraan besteed hebben om een hun inziens uitvoerbaar beleid te presenteren, werd door Wolffensperger echter met een achteloos gebaar afgedaan: 'De voorstellen van GDH zijn niet consistent en laten te veel bij het oude'. Toch was wat meer aandacht hier op zijn plaats geweest. De GDH'ers maakten namelijk duidelijk dat zij niet een onuitvoerbaar beleid desondanks kunnen realiseren, en geven daarom alternatieve wegen aan. In tegenstelling dus tot wat hier en daar verwijtend opklinkt als zou de GDH de beleidsbepalende functie van de gemeenteraad overnemen. Zo ver is het nog niet.

In een petitie van 11 april constateert de dienst dat er geen sprake meer is van effectieve uitvoering van het ontruimingsbeleid en dat er nog steeds niet naar behoren opgetreden kan worden tegen leegstand, onttrekking van woningen aan de distributie e.d. en verbindt daaraan de konklusie geen nieuwe stadsvernieuwingsprojecten meer in behandeling te kunnen nemen. Dit laatste is zeer hard op het stadhuis aangekomen. Op 16 juni j.l. stellen GDH-ambtenaren dat alleen 'termijnen' helpen op voorhand een puntensysteem zonder nadere criteria inhoudt en dientengevolge afgewezen moet worden, en dat er verder een rush van mensen zal komen die termijngeval willen worden, omdat zij anders geen uitzicht hebben op een aanbieding. De afhandeling van deze termijn aanvragen zal een chaos veroorzaken. In een plenaire vergadering op 5 juni stelt de GDH vast, dat vaagheid troef is en er weinig concreets te bespeuren valt in de voorstellen van B & W. De meerderheid van de vergadering zet de leeftijdsgrens op 18 jaar, wenst ook urgenten op beurt te helpen en wijst 1- en 2 persoons huishoudens onder de 23 jaar aan op een beperkt deel van de distributiemarkt.

Staf en directie zijn het hiermee niet eens en willen van de leeftijden 18 en 23 beide 25 maken. Er is veel wrijving tussen staf en directie enerzijds en de afdelingen anderzijds.

Op 16 juni, 2 dagen voor de raadsdebatten, stelt een meerderheid van de GDH-ambtenaren dat vóór 1 september (1980), wel te verstaan) resultaten geboekt moeten zijn en de afbrokkeling van het distributiestelsel een halt is toegeroepen. In persverklaringen en in contact met Radio Stad herhaalt men nog eens: leeftijdsgrens op 18 jaar, urgenten onder 23 jaar blijven aangewezen op een beperkt deel van de distributiemarkt, de dienst bemiddelt ook normale urgenten en men stelt tevens voor inkomen bij de criteria om de mate van urgentie te bepalen, te betrekken. In het algemeen is men teleurgesteld dat de kern van de voorstellen van B & W een beperking van de vraagzijde is, terwijl dat een verruiming van de aanbodzijde had moeten zijn. De frustraties bij de GDH zullen er niet minder, de sfeer zal er niet beter op zijn geworden.

SANKTIEBELEID

Veruit het belangrijkste en politiek gezien ook het meest explosieve element in het nieuwe distributiebeleid zullen de maatregelen betreffende ontruiming en vordering zijn. Er is overleg gaande tussen hoofdofficier van justie Meschaert en de gemeente Amsterdam. Eerst wat rechterlijke kost. De gemeente Amsterdam bezit een juridisch instrumentarium om eigenaren/makelaars die het woningdistributiebeleid frustreren alsmede klandestiene bezetters van distributiewoningen aan te pakken (niet minder dan 30 procent van de bij GDH aangemelde particuliere woningen blijkt al bezet te zijn en dat groeit tijdens behandeling door de dienst aan tot maar liefst 50 procent). Dit geeft een indruk van de enorme problemen waarvoor de dienst staat.

Artikel 22 van de Woonruimtetwet WRW stelt strafbaar het in gebruik *geven* én het in gebruik *nemen* van woongelegenheden zonder schriftelijke toestemming van B & W in de vorm van een woonvergunning. De straf hierop is maximaal f 5.000,- boete of 3 maanden hechtenis. Deze mogelijkheid om gedaan te krijgen dat gemeente en distributie serieus genomen worden is een duidelijke en een zware. Alleen, ze wordt niet toegepast. Welgeteld 4 1/2 jaar is door de GDH

VERVOLG VAN PAG. 5

geprobeerd dit artikel te effectueren, even zoveel jaren is dit tegengehouden. Op het stadhuis is men zeer benauwd voor de politieke gevolgen van het in zijn geheel (en dat is het krusiale punt waar direkt op ingegaan wordt) gaan toepassen van artikel 22 WRW. Een ander sanktieartikel is artikel 8 van de (plaatselijke) Woonruimteverordening 1978 van Amsterdam, WRV, waarin het niet melden door een eigenaar aan de GDH van het leegkomen van een woning beneden de huurpijsgrens (binnen een week dient dit te geschieden) strafbaar wordt gesteld met een hechtenis van ten hoogste 2 maanden of een geldboete van ten hoogste f 300,-. Het maken van een afgerond proces-verbaal door het Openbaar Ministerie vergt gemiddeld één werkdag... Dat ziet het O.M. niet zo zitten en nu worden al jarenlang seponeringen voorgesteld à raison van f 300,- per overtreding en overtredende eigenaars lachten in hun vuistje.

De landelijke Leegstandswet wil op dit punt drastisch ingrijpen: hechtenis van ten hoogste vier weken of een geldboete van ten hoogste f 25.000,- (zie artikel van Uco Koopmans elders in dit nummer). Dat tikt aan en dát zal effectief blijken, maar ook hier weer het bezwaar dat realisering op een dergelijk nivo te lang gaat duren. Zwaar onder de maat dus, het tot nu toe gehanteerde vervolgingsbeleid. Maar, de gemeente heeft het voornemen overtredingen als bovengenoemd harder en konsekwenter aan te pakken. Dat is een politieke en juridische ommezwaai van jewelste waarover dan ook nog intensief ruggespraak wordt gehouden met het O.M., in casu hoofdofficier van justitie Messchaert. Deze laatste is in principe bereid over te gaan tot vervolging ex artikel 8 WRV en artikel 22 WRV maar eist daarbij twee dingen van de gemeente. Ten eerste dat zij aannemelijk maakt waarom nu wel opeens tot vervolging overgegaan wordt, zowel voor het grote publiek als naar de kantonrechters toe die van deze wending overtuigd moeten worden. Ten tweede dat de gemeente instemt met wat hij, Messchaert, als nadere voorwaarde bij artikel 22 WRV stelt: indien ingebruikgevers vervolgen, dan ook de ingebruiknemers, in casu krakers. En hier heeft de wethouder van Herhuisvesting het buitengewoon moeilijk mee. Zijn mening is, dat krakers door het simpele feit van ontruimen al genoeg getroffen c.q. gestraft zijn en Wolffen-sperger heeft dan ook expliciet laten weten dat alleen de eigenaren moeten worden vervolgd. Messchaert echter wil zoals blijkt op dit punt strikte 'rechtsgelijkheid'. De enige manier om uit deze patstelling te komen lijkt dat de hoofd-officier van justitie in zoverre aan de gemeentelijke wens tegemoet komt, dat hij bij krakers in elk geval niet de maximale straf zal eisen, maar een beduidend lagere - en liefst een minimale - dan bij eigenaars het geval zal zijn. Overigens gelden de strafbepalingen tegen krakers niet als het om krakers gaat van een woning, die door B & W uit het leegstandsregister is geschrapt (omdat ze de woning niet hebben gevorderd) of als het huis ten onrechte niet als leegstaand is aangemeld. Een eigenaar van een laagstaand huis die het leegkomen daarvan bewust niet meldt, zal geen beroep op de strafrechter kunnen doen als krakers zijn huis in bezit nemen. Het overleg tussen gemeente en O.M. is nog steeds gaande en het is verre van duidelijk of en zo ja welke uiteindelijke oplos-

sing zal worden bereikt. Een ding is zeker: aan weer een gentleman's agreement hebben we niets.

Punt 9 van de agenda van de gemeenteraadszitting 18 juni 1980. Voordracht van B & W d.d. 10 juni met betrekking tot de woningdistributie. De behandeling was mat en leverde geen vuurwerk op. De uitwerking zou wel eens explosief kunnen zijn. En als B & W dan echt kracht willen zetten aan hun voornemens, dan is de

beantwoording van het in diezelfde raadszitting ter sprake gekomen adres van de bewoners Vondelstraat 72 'inzake de bestemming van dit pand voor de opvang van buitenlandse werknemers en/of Nederlanders van Surinaamse afkomst uit brandgevaarlijke pensions in de stad' geen vraag meer.

PETER DROS
MARCEL BULLINGA

VERVOLG VAN PAG. 3

- moet worden om er woonruimte van te maken. Vorderen mag niet veel geld kosten!
- Na 6 maanden leegstand van een woning, resp. 12 maanden van een bedrijfsgebouw, moeten B en W tot vordering besluiten. Een besluit om af te zien van vordering 'dient uitdrukkelijk en gemotiveerd genomen worden te worden'.
  - Het kraken van leeggemelde woningen en gebouwen wordt strafbaar gedurende 6, resp. 12 maanden. De burgemeester moet in een dergelijk geval altijd tot ontruiming besluiten. Het besluit wordt met politiehulp uitgevoerd.

Het voorstel van de PvdA-ers wil, behalve de leegstand 'bestrijden', ook gemeentebesturen meer bevoegdheden geven om woonruimte te kunnen verdelen. De PvdA-ers willen hun ontwerp integreren in de Woonruimtetwet 1947, die deze bevoegdheden regelt. Zij stellen voor de huurprijs- en koopprijsgrenzen, waaronder een woonvergunning van het gemeentebestuur nodig is, te laten verdwijnen. Gemeentebesturen kunnen dan voor alle huizen (of delen daarvan) woonvergunningen eisen. De regering wil dit uitdrukkelijk niet. Zij wil alleen 'iets' tegen de leegstand doen. Pogingen - vlak voor koningin-nedag - om beide wetsontwerpen tot één geheel te smeden zijn dan ook mislukt.

KRITIEK

De termijnen waarbinnen niet gevorderd kan worden, als een woning of gebouw leeg is aangemeld, zijn in beide voorstellen veel te lang. Door o.a. Fred van der Spek is voorgesteld deze termijnen tot maximaal 3 maanden te beperken. Het voorstel is door de indieners weggewuifd. Het blijft onduidelijk wat 'de gewichtige redenen' zijn, die B en W kan doen besluiten af te zien van vordering of om de leegstandstermijn nog eens te verlengen. Als die redenen al bestaan, moeten zij duidelijk omschreven in de wet staan. Anders blijft de leegstandbestrijding erg afhankelijk van de plaatselijke en vaak willekeurige inzichten van het gemeentebestuur. Gebouwenvordering is in beide voorstellen nauwelijks mogelijk door de vele beperkende voorwaarden, die er aan verbonden worden. Zowel de PvdA als de regering vinden, dat verbouwing niet veel geld mag gaan kosten. De regering stelt, dat de verbouwkosten binnen 15 à 20 jaar door middel van afschrijvingen

terugverdiend moeten worden. Bovendien wil de regering bij het vaststellen van het bedrag, dat als vergoeding aan de eigenaar moet worden betaald, aanknopen bij de prijzen van 'vergelijkbare, soortgelijke bedrijfsruimte'. Dat wordt dus onbetaalbaar en een prima excuus om geen bedrijfsruimte te gaan vorderen! Daar komt nog eens bij, dat de regering vorderen van gebouwen pas noodzakelijk vindt, wanneer er een leegstand van meer dan 2 jaar is en 'geen uitzicht bestaat op beëindiging van die leegstand binnen afzienbare termijn'.

Maar het ergste in beide ontwerpen is, dat krakers strafbaar gesteld worden en zonder meer door de politie ontruimd kunnen worden. De PvdA-ers stellen het kraken van leeggemelde woningen strafbaar. Het blijft onduidelijk waarom. In hun Memorie van Antwoord van 24-4-'80 stellen zij, dat 'het creëren van een systeem van doelmatige en rechtvaardige woonruimteverdeling de legitimatie aan zowel protest- als noodkrakers zou kunnen en moeten ontnemen'.

Blijkbaar geloven de ontwerpers niet erg in de 'doelmatigheid en rechtvaardigheid' van hun eigen ontwerp! Waarom nog een aparte strafbaarstelling, terwijl krakers met de bestaande wetgeving al op verschillende manieren (civiel-, straf- en administratiefrechtelijk) gepakt kunnen worden in geval van 'misbruik'?

De gevolgen van het regeringsontwerp zijn onafzienbaar! Duizenden krakers-bewoners zullen na invoering van deze wet op de keien gezet worden! Krakers, die willen aantonen, dat zij al voor 12-1-'79 in hun huis woonden om op die manier nog één jaar uitstel te krijgen geven hun enige rechtsbescherming - hun anonimiteit - prijs. Die rechtsbescherming is al waardeloos, want de rechter kan zonder meer een ontruiming toewijzen: namen zijn niet meer nodig!

Het 'Landelijk Komitee Kraak de Leegstand' is opgericht om een goede anti-leegstandswet te krijgen en de strafbaarstelling van kraken te voorkomen. In het Komitee werken ongeveer 15 organisaties van bewoners en woningzoekenden samen. Zij vindt, dat iedere leegstandswet, waarin krakers strafbaar worden gesteld, in het nadeel zal werken van bewoners en woningzoekenden, die strijden tegen woningnood, leegstand, verkrotting en speculatie.

UCO KOOPMANS

'Ik ben net als Pinochet'

Op 29 juni 1980 werden er voor de derde keer in twee jaar tijd in Bolivia verkiezingen gehouden die opnieuw een overwinning te zien gaven voor de kandidaat van het gematigd linkse front UDP, Siles Zuazo. En opnieuw greep een groep militairen de macht, om het land te redden van 'anarchie en chaos', te genezen van het 'marxistisch kankergezweel'. De staatsgreep begon 17 juli 's morgens vroeg in Trinidad, waar een afdeling van het leger de openbare gebouwen bezette en verklaarde niet langer de regering van presidente Lidia Gueiler te erkennen. Paramilitaire groepen, die al maandenlang een sfeer van terreur en geweld kweekten, reden in auto's van de nationale gezondheidsdienst het Prado op, de hoofdstraat van de regeringsstad La Paz, en drongen het gebouw binnen van de eenheidsvakcentrale de COB. Daar waren op dat moment leiders van vakbonden, politieke partijen en de komitees ter verdediging van de democratie - opgericht om het verzet tegen de paramilitaire terreur en een mogelijke staatsgreep te organiseren - in vergadering bijeen om de situatie te bespreken. Op het moment dat Juan Lechín, de sekretaris van de COB, een verklaring voorlas waarin onder andere opgeroepen werd tot een algemene staking, vielen de eerste schoten. Een mijnwerker werd door een kogel in het hoofd getroffen en gedood. De leider van de Socialistische Partij, Marcelo Quiroga Santa Cruz, werd onmiddellijk gefusilleerd. Vele linkse leiders werden gevangen genomen en weggevoerd. Onder hen was Juan Lechín, die inmiddels aan de martelingen die de militairen hem deden ondergaan is gestorven. Enkele uren later werden de presidente, Lidia Gueiler, en haar regering gevangen genomen. Een voorlopig bestuur werd ingesteld dat later generaal Luís García Meza tot president benoemde. Deze verklaarde dat hij twintig jaar aan de macht wilde blijven, totdat Bolivia herbouwd zou zijn en de economische en sociale problemen van het land opgelost.

De vele staatsgrepen die Bolivia sinds haar onafhankelijkheid gekend heeft worden soms ten onrechte een folkloristisch verschijnsel genoemd. Een kleine groep van economisch machtigen probeert zich te handhaven ten koste van een arme meerderheid van Indiaanse boeren, arbeiders en mijnwerkers. Zelfs met ontstellend grote fraude heeft deze groep de verkiezingen van de afgelopen twee jaar niet kunnen winnen. De mislukte staatsgreep van november vorig jaar leerde die officieren die nooit veel heil gezien hadden in democratische verkiezingen dat de actie beter voorbereid moest worden. Met de hulp van Argentijnse militairen en het advies van een van de grote mannen achter de schermen Klaus Barbie, alias Klaus Altman, ex-nazie en jarenlang adviseur van Banzer in staatsveiligheidszaken, wilde men elk verzet onmiddellijk de kop in drukken. Overal in het land werden honderden arrestaties verricht. De politieke gevangenen werden door het leger naar een voetbalstadion in La Paz gebracht - een lesje dat García Meza van Pinochet geleerd had. 'Ik ben net als Pinochet', zei hij en de harde repressie maakte deze uitspraak akelig waar.

Toch lukte het de militairen niet het verzet neer te slaan. Direct na de staatsgreep hadden ze het land volkomen afgesloten, alle kommuni-

katiekanalen werden afgesneden, telefoon en telexverkeer werden verbroken en journalisten werd het werk onmogelijk gemaakt - men pakte hun fototoestellen en filmpjes af, weigerde hen toegang tot de plaatsen waar gevochten werd, sommigen werden zelfs opgepakt - zodat het moeilijk is een beeld te krijgen van wat er precies gebeurt. Alleen officiële door de junta uitgegeven informatie kon het land verlaten.

Toch is het onvermijdelijk dat in het buitenland doordringt wat er gaande is.

Aan de oproep van de COB tot een algemene staking werd gehoor gegeven, het hele land kwam stil te liggen. Boeren brachten versperingen aan op de wegen naar de steden, overal werden barrikades opgericht. In de steden kwamen de mensen bijeen voor korte heftige, zich snel verplaatsende protestdemonstraties waar het leger direkt op insloeg. Het is niet bekend hoeveel doden en gewonden bij deze acties gevallen zijn.

Het felst werd verzet geboden in de mijnen van vooral Huanuni en Siglo XX, Bolivia's belangrijkste economische sektor en vanouds een centrum van revolutionaire strijd. De mijnwerkers legden het werk neer en keerden zich met het dynamiet waar ze dagelijks mee in de mijnen werkten tegen het leger. Hun eigen radio stations waren de enige die bleven zenden - de radiostations in de steden waren door de militairen vernietigd - en hun oproep tot verzet bereikte ook de steden en de boeren. Ondanks de vele doden die gevallen zijn - meer dan 1500 - en hoewel het leger de mijncentra omsingeld heeft en geen voedsel en medicijnen toelaat, gaat de strijd nog door.

Domitila Barrios de Chuangara is een mijnwerkersvrouw uit Siglo XX. Voor wie zich bezighoudt met de Boliviaanse vrouwenstrijd en het verzet van haar volk tegen de militairen, waaraan

zij actief deelneemt, is zij bijna een begrip geworden. Zij was in Kopenhagen bij de Vrouwenkonferentie van de Verenigde Naties op het moment dat de alomgevreesde staatsgreep gepleegd werd. Haar dringende vraag om internationale solidariteit droeg er in niet geringe mate toe bij dat er aandacht geschonken werd aan de situatie in Bolivia.

Internationale solidariteit is vooral nu belangrijk. De junta staat zwak. De staatsgreep is veroordeeld door de landen van het Andes Pakt, waar ook Bolivia deel van uitmaakt, door de OAS. De Verenigde Staten zetten onmiddellijk hun economische en militaire hulp stop en ook de Europese landen spraken hun afkeuring uit. Het nieuwe bewind is tot nu toe slechts erkend door Argentinië, Uruguay, Brazilië, Egypte, Israël, Zuid Afrika en Taiwan.

Het moedige verzet heeft mogelijk gemaakt dat de COB in de klandestiniteit een 'volksregering' vormde. In een in het geheim verspreide resolutie roept ze op de uitslag van de verkiezingen, waardoor Siles Zuazo als president aangewezen wordt, te respekteren.

Solidariteit is nu belangrijk.

In afwachting van de vorming van een 'strijdfonds Bolivia' heeft de X-Y beweging haar gironummer opengesteld. Voor bijdragen ten behoeve van de slachtoffers van de repressie: gironummer 609060 t.n.v. X-Y-beweging, Den Haag, o.v.v. Bolivia.

Er is ook een brochure uitgegeven: 'Bolivia in verzet', waarin een overzicht wordt gegeven van de gebeurtenissen en de achtergronden van de staatsgreep. Deze is te bestellen, uitsluitend door overmaking op gironummer 4350500 t.n.v. Werkgroep Bolivia, Parkstraat 28, Arnhem.

GREETJE PETERSE

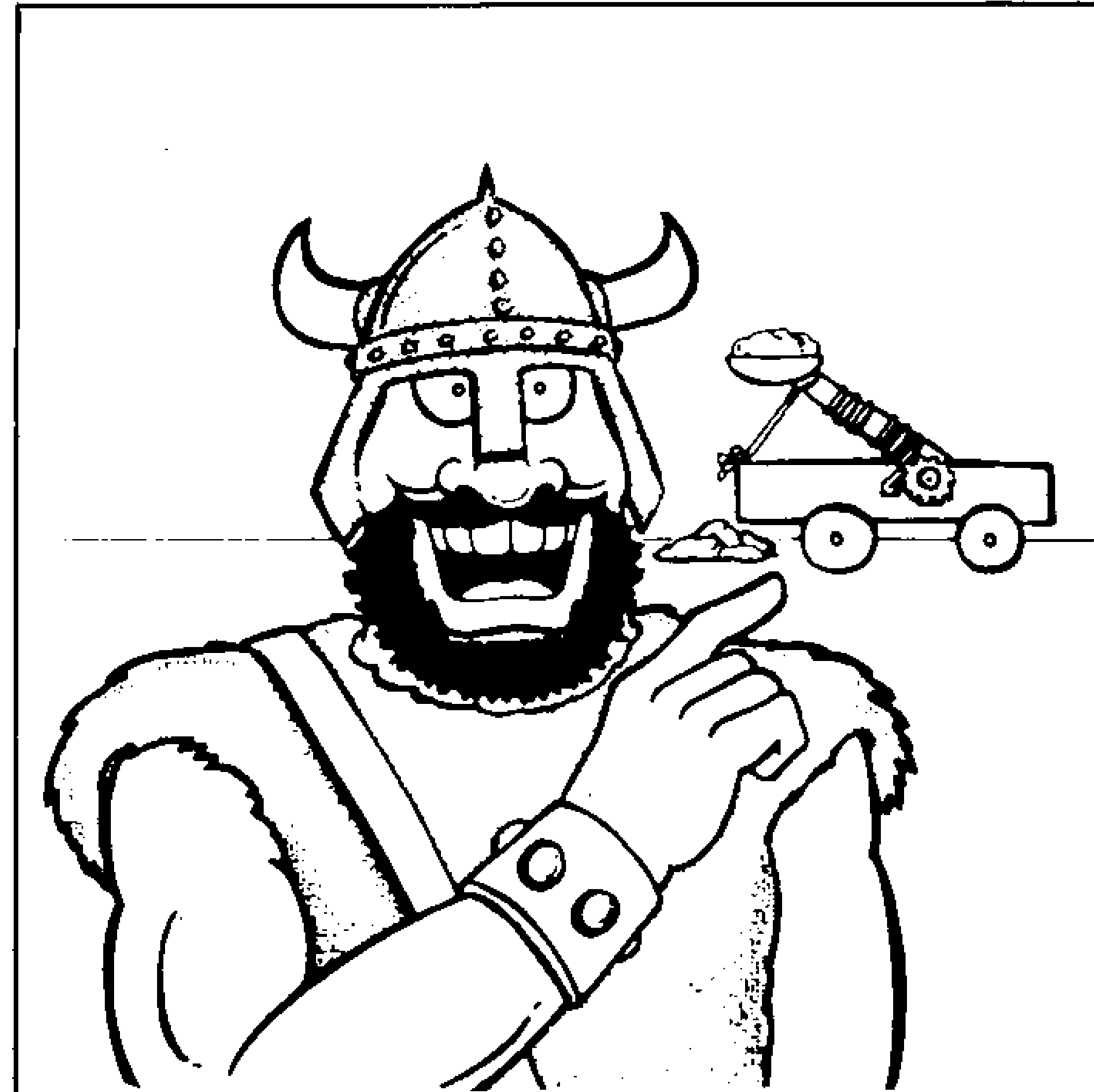

Onlangs verscheen de elfde editie van het gezaghebbende SIPRI-jaarboek over de bewapening.

Het Zweedse instituut voor Vredesonderzoek slaat elk jaar een pessimistische toon over de stand van de mondiale bewapening aan. De cijfers in het jaarboek geven een steeds somberder beeld te zien en de konklusies worden langzamerhand onontkoombaar: binnen 1 à 2 jaar zal er op de wereld meer dan 1.000.000.000.000 (duizend miljard) gulden aan wapens worden besteed. Ook zal de kernbewapening drastisch worden opgevoerd en zal een nieuwe eskalatie in de bewapingswedloop optreden.

Valt er aan de wapenfeiten anno 1980 nog hoop voor de toekomst te ontlenen?

de verpletterende werkelijkheid van de bewapening

De militaire uitgaven zijn sinds de tweede wereldoorlog *verviervoudigd*. Er is sinds 1945 in de wereld ruim 8 biljoen gulden aan bewapening uitgegeven. De bewapening heeft zich in de afgelopen 35 jaar vrijwel steeds in stijgende lijn ontwikkeld.

Alleen in het midden van de jaren '50 is er sprake van een lichte daling in de militaire bestedingen geweest.

Ondanks alle pogingen in de jaren '70 om tot wapenbeheersing en ontwapening te komen, heeft de stijgende lijn in de bewapening zich ook in deze periode doorgezet.

Het verhoogde tempo van de militaire uitgaven valt in hoofdzaak waar te nemen in landen van de NAVO. Vooral de Verenigde Staten hebben hun defensieuitgaven drastisch verhoogd: de komende 5 jaar zullen de defensielasten daar met 4 procent per jaar stijgen. De overige landen van de NAVO zullen niet achterblijven. Al in 1978 besloten de NAVO-partners om hun defensiebegrotingen met 3 procent reëel te laten stijgen. Over de militaire uitgaven van het Warshaupakt, met name die van de Sovjet-Unie konkludeert SIPRI dat er van een geringe daling sprake is. Volgens het jaarboek zijn de officiële Russische cijfers echter niet betrouwbaar. Ook het beeld dat de Amerikaanse inlichtingendienst CIA van de Russische uitgaven geeft, wordt door SIPRI aangevochten: *ten onrechte berekenen de Amerikanen de Russische militaire uitgaven op basis van Amerikaanse produktiekosten.*

INTERNATIONALE WAPENHANDEL

Ook de militaire uitgaven van de ontwikkelingslanden hebben een ongekend peil bereikt. De landen in de Derde Wereld nemen nu al 15 procent van de totale militaire uitgaven voor hun rekening. Dit aandeel wordt met name besteed aan wapenaankopen in de Westerse landen. De Verenigde Staten zijn met 43 procent de grootste exporteur van wapens naar de Derde Wereldlanden. De Russen volgen met een aandeel van 27 procent. Frankrijk is een 'goede' derde met 10 procent. Ook Nederland blaast

met een 9e plaats op de wereldranglijst haar partijtje mee in de internationale wapenhandel. Vooral de verkoop van F-27 en F-28 Fokkervliegtuigen zijn voor deze hoge klassering verantwoordelijk. Overigens wordt door de Nederlandse regering ontkend, dat de Fokkervliegtuigen voor militaire operaties ingezet (kunnen) worden.

De omzet van de *wapenindustrie*, die voornamelijk in het Westen is gevestigd, bedraagt nu meer dan 100 miljard gulden. Volgens sommige deskundigen vormt de produktie van wapentuig één der belangrijkste bronnen van de inflatie en de werkloosheid. Dit vindt z'n oorzaak in het feit, dat militaire investeringen aan minder mensen werk verschaft dan dezelfde investeringen in de civiele sektor. In Nederland is onlangs uitgerekend, dat een bedrag van 1 miljard dollar besteed door de regering in de wapenindustrie 15.000 tot 40.000 mensen werk oplevert. Wordt datzelfde bedrag in de sociale sektor besteed, bijvoorbeeld in de woningbouw, dan levert dat 60.000 tot 100.000 mensen werk op. Dat zijn interessante cijfers tegen de achtergrond van het beleid van de regering Van Agt om de militaire bestedingen steeds verder op te schroeven. Met de ruim 2 miljard die de regering aan de aankoop van nog eens 111 F-16's wil gaan besteden, vernietigt zij op deze manier tienduizenden arbeidsplaatsen.

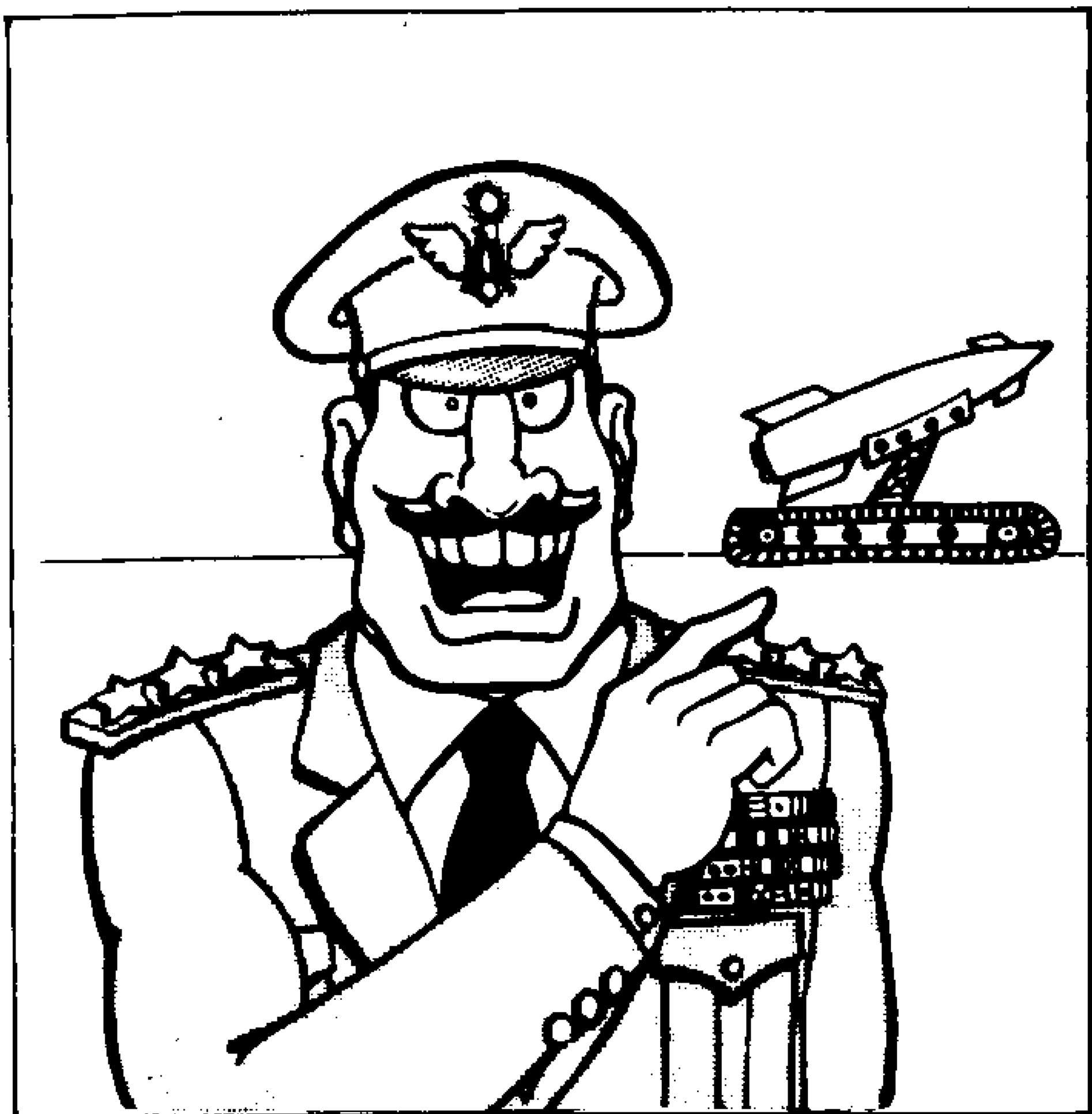
Naast de politieke en militaire facetten van de bewapening, worden ook de economische motieven steeds belangrijker. Regeringen gaan steeds meer een wapenexportbeleid voeren, omdat zij geloven dat daardoor hun nationale economie uit het slop gehaald kan worden. Ook de militaire ondernemingen, die zich in de afgelopen jaren meer hadden toegelegd op de civiele produktie, zullen weer het aksent op de militaire produktie gaan leggen. Andere, nu nog civiele bedrijven, zullen trachten militaire orders in de wacht te slepen. Op deze manier worden de nationale economieën nog meer afhankelijk van de militaire produktie.

NIEUWE KERNWAPENS

Een belangrijk deel van het jaarboek is gewijd aan nieuwe ontwikkelingen aan het bewapeningsfront. Nog voor de ondertekening van het SALT-II akkoord, het akkoord over de beperking van de strategische kernbewapening tussen de Verenigde Staten en de Sovjet-Unie (dat nog steeds niet door de Senaat is geratificeerd), kondigde de regering Carter een ingrijpende vernieuwing van de strategische kernmacht aan. Zowel de strategische landraketten als de kernwapens die op onderzeeboten staan opgesteld, zullen in de loop van de jaren '80 vervangen worden door zwaardere en modernere kernwapens.

De *modernisering* zal in hoofdzaak bestaan uit de opvoering van de snelheid van de raketten, verhoging van hun onkwetsbaarheid en verbetering van de richtprecisie. Zo zal de toekomstige interkontinentale MX-raket slechts een half uur nodig hebben om een afstand van 10.000 km te overbruggen. Deze raket is bovendien in staat om een doel met een precisie van ongeveer 100 meter te vernietigen. Het MX-programma, waarmee een bedrag van circa 60 miljard gemoeid zal zijn, vormt het zwaartepunt in de modernisering van de strategische kernmacht te land. Ook de vloot van atoomonderzeeërs zal worden vernieuwd. Er zal een hele nieuwe generatie van onderzeeërs en raketten worden gebouwd onder de naam Trident. De eerste Trident is reeds afgeleverd. In totaal zullen er waarschijnlijk zo'n 30 gereed komen. Twee/derde van de Tridentvloot zal permanent in de oceanen rondvaren. Bij elkaar zullen ze meer dan 10.000 kernwapens kunnen afvuren en ze zullen vrijwel niet door de Russen opgespoord, laat staan vernietigd kunnen worden. De Amerikanen gaan bovendien nog een nieuwe strategische bommenwerper bouwen. De Senaat heeft onlangs 91 miljoen dollar in de begroting voor een opvolger van de B-52 bommenwerpervloot uitgetrokken. Onder invloed van de ontwikkelingen in het

Westen zijn ook de Russen bezig met de bouw van nieuwe strategische kernwapens. De Russen leggen zich vooral toe op de modernisering van hun te land opgestelde raketten. Ook hun onderzeebootvloot wordt vernieuwd. SIPRI is van mening, dat de Russische strategische kernmacht op technologisch gebied sterk bij de Amerikaanse kernwapens achterblijft. De Russen liggen gemiddeld 5-7 jaar achter op de Amerikaanse wapenontwikkelingen.

Ook Groot-Brittannië, Frankrijk en China zullen hun strategische strijdkrachten over de hele linie gaan moderniseren.

STRATEGIE

Al deze ontwikkelingen aan het bewapeningsfront betekenen niet alleen een geweldige opvoering van de bewapeningswedloop. Met de steeds perfekter wordende wapens, veranderen ook de strategische doktrines. De kernwapens krijgen steeds minder een afschrikkingsfunctie.

Dit geldt zowel voor de strategische als voor de tactische kernwapens.

Sinds 1974 wordt ernaar gestreefd om een zogenaamde 'counterforcekapaciteit' voor de strategische kernwapens te verkrijgen, dat wil zeggen dat ze worden gericht op de offensieve kernwapens van de tegenpartij. Men wil daarmee bereiken, dat de schade aan het eigen grondgebied door het uitschakelen van de vijandelijke kernwapens beperkt blijft. De inzet van de 'counterforce'wapens loont het meest in een vroeg stadium van een gewapend konflikt. Daardoor is het een zeer gevaarlijke doktrine, want er ontstaat nu een 'premie op haast': vroegtijdige inzet van de strategische kernmacht biedt de beste overlevingskansen, zowel voor deze wapens als voor het eigen grondgebied.

Aan de doktrine van de counterforce ligt een theorie ten grondslag die ervan uitgaat, dat kernoorlogen te overleven en zelfs te winnen zouden zijn. Daarom wordt er nu ook hard gewerkt om de strategische kernwapens volledig onkwetsbaar te maken. Het MX-raketprogramma is daar geheel op gericht en past uitstekend in de nieuwe doktrines. Er zijn bovendien aanwijzingen, dat de Amerikanen nieuwe 'anti-raket'-raketsystemen willen gaan bouwen. Die zouden de bevolking moeten beschermen tegen de aanvallen van vijandelijke kernwapens.

Zo'n stap past zeer goed in de 'war-winning' filosofie en het zal duidelijk zijn, dat dit het einde betekent van de theorie van de afschrikking. Het is zeer goed denkbaar, dat de nieuwe strate-

gie in de nabije toekomst kan leiden tot een situatie, waarin het Westen over een 'disarming first strike', een *ontwapenende eerste klap* zou kunnen beschikken. Al deze ontwikkelingen betekenen een nog grotere kans op het ontstaan van een kernoorlog.

Naarmate de technologie het menselijke controlevermogen steeds meer gaat overvleugelen, zal de afhankelijkheid van computers en elektronika voortdurend groter worden. Verwijzend naar de recente computerfouten (op 2 en 6 juni 1980) in het militaire hoofdkwartier van de Amerikanen, zei Frank Barnaby, directeur van SIPRI, dat de situatie zeer gevaarlijk wordt doordat de op het land gestationeerde raketten wegens de toenemende precisie van de moderne kernwapens zullen op grond van computersignalen automatisch worden gelanceerd om de vijandelijke raketten uit te schakelen nog voordat zij hun doelen bereikt hebben.

Wat zou er bijvoorbeeld gebeurd zijn als zo'n vals alarm gegeven was kort na de Russische inval in Afghanistan of na de Amerikaanse actie in Iran?

ONTWAPENING

De Westduitse bondskanselier Schmidt zei na zijn recente bezoek aan Moskou dat 'duizend uur praten meer zin heeft dan één uur schieten'. Op zichzelf een uitspraak die door weinig mensen aangevochten zal worden.

Toch zijn de jaren '70 op het gebied van de ontwapeningsonderhandelingen op een totale mislukking uitgelopen volgens SIPRI. En dat terwijl de jaren '70 in het teken van de toenadering tussen Oost en West hebben gestaan. Dat geeft eens te meer de eigen dynamiek en het ongrijpbare karakter van de bewapeningswedloop aan. Al eerder konkludeerden we dat de SALT-akkoorden de bewapening alleen maar verder opdrijven. SALT geeft de grootmachten een vrijbrief om nieuwe wapens te ontwikkelen die later weer als troef op de onderhandelingstafel gelegd worden.

WIM BUISMAN

Jongerenkongres

Op een wat ongebruikelijk tijdstip organiseerden de PSPjongeren op 5 juli j.l. een kongres. Dit tussentijds kongres was nodig omdat er een aantal vakatures was ontstaan in het bestuur, en het bestuur bovendien het wantrouwen in haar voorzitter had uitgesproken. Bovendien was het hard nodig om eens van gedachten te wisselen over de gewelddadigheden op 30 april en tijdens de Vondelstraat, om zodoende een 'beleid' uit te stippelen voor toekomstige gebeurtenissen.

Het kongres besloot om naar aanleiding van de gewelddadigheden van de laatste maanden een werkgroep in te stellen, die zich gaat beraden over toelaatbare, geweldloze vormen van verzet tegen het toenemende politiegeweld.

Over het antwoord op dat politiegeweld werd ook op het kongres langdurig gediscussieerd. Het kongres kwam al snel tot de konklusie dat het teruggooien van stenen naar b.v. de mobiele eenheid geen politieke oplossing is voor de problemen die aan het ME-optreden ten grondslag liggen, maar de vraag is dan wel: wat dan?

Als alternatieven voor stenen werd de tuinslang naar voren gehaald.

Het is ook best moeilijk, bleek, om 'aktieloos' toe te zien als een knokploeg een pand ontruimt, terwijl dat waarschijnlijk voorkomen had kunnen worden als je die knokploeg het pand had 'uitgeslagen'.

Met deze problemen gaat de ingestelde 'geweldgroep' zich bezig houden. Geïnteresseerden kunnen zich hiervoor opgeven bij de PSPjg, Postbus 700, Amsterdam.

Na deze pacifisme-diskussie werd het bestuur van de PSPjg aangevuld met: Jack ten Haaf (jongerengroepen), Paul van der Aa (minderjarigheid) en Benjamin van Crevel (voorzitter). Benjamin zat al in het bestuur als sekretaris.

Al met al toch een geslaagde dag in Amsterdam waar toch nog, ondanks het warme tijdstip, veel mensen op af waren gekomen.

PAUL VAN DUN
BENJAMIN VAN CREVEL

Steunactie illegalen

De positie van 'illegale' buitenlandse werknemers wordt steeds moeilijker. Van de aktievoerende illegalen die in kleine groepjes overal in het land zijn ondergebracht, is inmiddels al een groep (die bekend staat als de 'elf van Aardenburg') het land uitgezet. Steun aan de mensen die zich blijven verzetten tegen de uitvoering van de diskriminerende Wet Arbeid Buitenlandse Werknemers is meer dan ooit nodig. Overal in het land zorgen steunkomitees voor zo goed mogelijke onderduikadressen. De aktie kan daardoor voortgezet worden. Maar de mensen kunnen nog steeds niet werken. Zoals eerder in Bevrijding werd aangekondigd, is de PSP een *financiële aktie* gestart om het gebrek aan inkomsten, en dus het gebrek aan geld voor de familie in

Marokko van de aktievoerders te compenseren. Meer dan ooit is noodzakelijk te onderstrepen dat deze mensen, die hier gewerkt hebben, *rechten* hebben in ons land. Nu meer dan ooit, omdat door de overheid en werkgevers niet verhuuld wordt dat wat hen betreft illegalen *rechteloos*, zelfs *vogelvrij* zijn. Het doodschieten van een wegrennende Marokkaan, die geen papieren had, is daarvan een even duidelijk als treurig voorbeeld.

Steun de strijd van de illegalen tegen onderdrukking en rechteloosheid.

Gironummer 35 35 250 t.n.v. PSP-aktiefonds, Amsterdam, o.v.v. 'Illegalen'.

DE NEDERLANDSE INDUSTRIE

Opmerkelijk zijn ook de diverse reacties op de WRR-studie. VNO en VVD zijn sterk negatief in hun oordeel terwijl Financieel Dagblad en Financieel Economisch Magazine, spreekbuis van het 'denkende deel' van het bedrijfsleven, vrij lovend zijn. Ter linkerzijde laat de FNV een overwegend positief geluid horen; door CPN (Boe Thio) en PPR (Leo Jansen) wordt het rapport danig afgekraakt en ook de PvdA heeft bedenkingen. Geen links-rechts verdeling dus bij de commentaren, en dat kun je van de meeste rapporten niet zeggen. Meer eenstemmigheid is er over het gedegen karakter van de WRR-analyse. Met één uitzondering: Kees Bartels noemt het rapport 'misleidend en onwetenschappelijk' (Hervormd Nederland 12-7-'80)

Opmerkelijk is verder dat de belangrijkste man achter het WRR-rapport, Arie van der Zwan, als socialist te boek staat. Hij is ooit actief geweest in Nieuw Links maar verliet al snel de PvdA toen hij de verstarring weer zag bovendrijven.

Zoiets maakt nieuwsgierig. Waarom wordt niet langer de nadruk gelegd op de quartaire sector maar juist op de industrie. Op welke analyse steunt het rapport? Welke kritiek heeft de WRR op het huidige structuurbeleid? En wat is háár alternatief? Wat zijn de zwakke en sterke kanten van het WRR-rapport? En tenslotte, wat moet de linkse beweging met de WRR-voorstellen? Vragen die in dit artikel aan bod komen.

Het vorige WRR-rapport 'Maken we er werk van?' had een tweeledige boodschap. Aangezien de werkgelegenheid in de industrie, en op wat langere termijn ook in de commerciële dienstverlening, zal teruglopen zullen vooral in de niet-commerciële dienstensector (quartaire sector) arbeidsplaatsen geschapen moeten worden. Te meer omdat dáár nog veel onvervulde behoeften zijn. Om dit te financieren zal er een sterk winstgevend technologisch hoog-ontwikkelde industriële sector moeten komen; de z.g. draagvlaktheorie. In het nieuwe rapport concludeert de WRR dat 'de dienstensector, waaronder de quartaire sector, onder de huidige omstandigheden en vooruitzichten geen adequate opvangmogelijkheden kan bieden voor de uitstoot van arbeid uit de nijverheid. De drie jaar geleden in 'Maken we er werk van?' als voorwaarde genoemde versterking van de bedrijvensector is uitgebleven'. Waarom is die versterking uitgebleven en hoe kan zij alsnog op poten worden gezet, dat zijn de vragen die in het nieuwe WRR-rapport centraal staan.

OMSLAG

Na Japan had Nederland in de periode 1964-'72 de hoogste groeicijfers voor de industriële productie. De WRR toont aan dat deze sterke groei samenhangt met de graad van specialisatie: naar het pakket goederen waarop Nederland zich had toegelegd (Met name chemie en aardolieproducten) was in die periode een grote vraag. Na 1965 nam als gevolg van de sterke internationalisering de buitenlandse penetratie op de Ne-

Op 19 juni j.l. werd een opmerkelijk rapport gepubliceerd, een studie van de WRR (Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid) onder de titel 'Plaats en toekomst van de Nederlandse industrie'. Opmerkelijk omdat het rapport pleit voor een versterking van de industrie als middel om de belangrijkste sociaal-economische doelstellingen, zoals het terugbrengen van de werkloosheid, te verwezenlijken. Dit in tegenstelling tot het WRR-rapport 'Maken we er werk van?' van enkele jaren geleden dat juist in een uitbreiding van de niet-commerciële dienstverlening de oplossing zag.

derlandse markt snel toe. Door de toenemende export zijn de gevolgen daarvan voor de werkgelegenheid en de handelsbalans aanvankelijk zeer goed opgevangen. Na 1974 is dit niet langer het geval; Nederland komt terecht in een fase van de-industrialisatie. En niet zo zuinig ook: het aandeel van de beroepsbevolking werkzaam in de industrie daalde in de periode 1965-'78 van 41,9 naar 31,8 perc.

Vanwaar die snelle omslag? We moeten voor het antwoord naar 3 sectoren kijken. De sector waar Nederland altijd sterk in was, chemie en aardolieproducten, kent niet langer een expansieve vraag;

ze is in een stabilisatiefase terecht gekomen. Een extra probleem daarbij: Nederland heeft zich binnen die sector nogal gericht op de bulkproducten en juist dat soort producten kunnen ze in sommige Derde Wereld landen (b.v. Zuid-Korea en Brazilië) ook maken. Wat momenteel grote groeimogelijkheden heeft is de sector van de kapitaalgoederen en uitrusting. Nederland profiteert hier echter nauwelijks van omdat ze in deze sector altijd al een gering aandeel heeft gehad. De derde sector die hier van belang is bevat bedrijfstakken als textiel, confectie, leer en meubelenindustrie e.d. Deze producten worden vanwege het arbeidsintensieve karakter in toenemende mate door de Derde Wereld en het Oostblok gemaakt. Maar dat is niet de belangrijkste reden dat deze bedrijfstakken in Nederland zo hardholend achteruit zijn gegaan. Want de import-penetratie komt voor twee-derde van de kant van de industrie-landen. In landen als West-Duitsland en België heeft deze sector zich vrij aardig staande gehouden omdat men het producten-pakket tijdig heeft aangepast aan de veranderingen in de internationale concurrentieverhoudingen.

AFSTEMMEN

Volgens de WRR kunnen we niet op de oude voet doorgaan. De Nederlandse industriële structuur zal afgestemd moeten worden op de toekomstige internationale kosten- en vraagverhoudingen. Anders kunnen we de uitbreiding van het aantal arbeidsplaatsen en van de collectieve voorzieningen wel op onze buik schrijven. Het industriële roer moet om. Ten eerste moet de industriële structuur veelzijdiger worden. Verder moet het Nederlandse productenpakket een 'opwaardering' ondergaan: gespecialiseerde eindproducten in plaats van de z.g. intermediaire en bulkproducten, met name in de chemie-, aardolie- en staalsector. Juist door die opwaar-

dering kan die Nederlandse industrie grotendeels ontsnappen aan de prijsconcurrentie. Maar ze zal dan wel extra nadruk moeten leggen op product-differentiatie (producten afstemmen op gespecialiseerde submarkten) en op niet-prijs elementen zoals kwaliteit en levertijd. Met een dergelijke marktstrategie zijn ook voor de sectoren als textiel en leer e.d. aardig wat groeimogelijkheden. Tenslotte zal de 'equipment'sector (machine- en apparatenbouw, elektro-techniek, transportmiddelen en instrumenten) uitgebouwd moeten worden, met het oog op de toekomstige samenstelling van de wereldhandel.

Welke vorm van structuur- of industriebeleid is hiervoor nodig? Volgens de WRR in ieder geval niet het beleid zoals dat tot nu toe is gevoerd. 'Zoals het is gegaan, kan men het in feite beter nalaten'. Dit geldt met name voor de individuele steunverlening: geen duidelijke criteria en wettelijke kaders, gebrekkige financiële controle, het directe effect op de werkgelegenheid is nauwelijks controleerbaar, verantwoording naar het parlement toe is achterwege gebleven. Voor zover je kunt spreken van socialisatie was het louter een socialisatie van de verliezen: winstgevende onderdelen bleven buiten de steunoperaties, alleen de negatieve uitkomsten van het ondernemersrisico kwamen voor rekening van de overheid. In het rapport werd geconcludeerd: 'steunverlening in crisis-situaties en op ad-hoc gronden (...) is vrijwel zeker tot mislukken gedoemd'.

Het drie-partijen overleg dat met name bij de Nehem is gehanteerd heeft geleid tot een verving van de verantwoordelijkheden van de overheid, ondernemers en vakbeweging (corporatisme). De vakbeweging moest verantwoordelijkheid dragen voor investeringsbeslissingen waar ze niets over te vertellen had. En door eindeloos getouwtrek tussen de verschillende groeperingen bleven besluiten over de gewenste herstructurering achterwege. Door het mislukken van het tot nu toe gevoerde structuurbeleid zijn de Nehem en het Ministerie van Economische Zaken niet bepaald de meest aangewezen instanties om het toekomstige structuurbeleid te ontwerpen en uit te voeren. Ook omdat ze te weinig deskundigheid in huis hebben.

De WRR pleit voor het instellen van een speciale 'regeringscommissie' voor het structuurbeleid. Deze naam is met opzet gekozen 'om elke gedachte aan corporatisme weg te nemen en de

verantwoordelijkheid van de regering te benadrukken'. Deze commissie heeft duidelijk geen tri-partite samenstelling. Zij moet bestaan uit onafhankelijke deskundigen die echter wel het vertrouwen van brede lagen van de bevolking genieten. De commissie krijgt in de voorstellen van de WRR ruime bevoegdheden. Regering en parlement stellen de randvoorwaarden en het budget vast, voor de rest heeft de commissie vrij veel speelruimte. Met de uitvoering van haar beleid wordt een Nationale Ontwikkelingsmaatschappij belast. In de sectoren die in de problemen zitten of waar veel toekomstmogelijkheden aanwezig zijn moeten bovendien sectorcommissies geïnstalleerd worden. Waar het particuliere bedrijfsleven in gebreke is, daar moet de regeringscommissie zelf initiatieven ontwikkelen, bij voorkeur in samenwerking met progressieve ondernemers. Echter, *'de deelname van bedrijven blijft berusten op het principe van de vrijwilligheid'*. Waar bedrijven niet mee willen doen kan de overheid zelf sleutelbedrijven gaan oprichten. Ook selectieve nationalisatie, maar dan *'op incidentele basis'* wordt niet uitgesloten.

Volgens Van der Zwan moet het structuurbeleid zich richten op de sterke, vernieuwingsgezinde ondernemingen, en niet op het steunen van zwakke bedrijven zoals momenteel. Ook pleit hij voor het stimuleren van de concurrentie in plaats van het bevorderen van samenwerkingsverbanden, zoals door de Nehem vaak werd nagestreefd. Althans voor de bedrijfstakken als confectie, meubel- en leerindustrie e.d. waar nieuwe ondernemingen vrij gemakkelijk kunnen toetreden. Bij basisindustriën zal het coördinatie-principe meer op de voorgrond moeten staan. Een sectorgewijze planning waarbij *alle* bedrijven op *alle* fronten meedoen wordt nadrukkelijk afgewezen.

Naast dit specifieke structuurbeleid zal er volgens de WRR ook een generiek beleid gevoerd moeten worden in de vorm van loonmatiging, fiscale faciliteiten, verbetering van de werking van de arbeidsmarkt etc. In het WRR-rapport wordt vooral de onderlinge samenhang tussen specifiek en generiek beleid benadrukt. Zo zal door loonmatiging de consumptie inzakken. Dit zal leiden tot een ernstige economische inzinking, tenzij de investeringen en/of de export toenemen. En daarvoor heb je een specifiek beleid nodig, zo zegt de WRR. Van een louter generiek beleid wordt niet veel heil verwacht.

De Nederlandse industrie moet zo snel mogelijk uit het slop. Weg met de verstarring en de matheid van de jaren zeventig. Een offensief beleid is geboden, en de overheid moet niet dralen om, middels de Nationale Ontwikkelingsmaatschappij, zelf ondernemingsactiviteiten aan te pakken. Dat is in het kort de boodschap van Van der Zwan c.s.

Dat het slecht gaat met de Nederlandse industrie staat buiten kijf. Het mag dan ook geen verbazing wekken dat juist de *Industriebond* FNV onlangs loonmatiging heeft 'aangeboden' in ruil voor werkgelegeheidsafspraken. Wat je verder

ook voor kritiek kunt hebben op het voorstel van Groenevelt, gezien de snelle aftakeling van de industriële werkgelegenheid is een koerswijziging onontkoombaar. Niet alleen voor de overheid en de ondernemers, maar ook voor de vakbeweging breekt nood wetten en prioriteiten. In de huidige situatie waarin niet alleen de Industriebond FNV (maar in feite de gehele arbeidersbeweging) met de rug tegen de muur staat, kan m.i. het door de WRR voorgestelde beleid een nieuw perspectief bieden.

Niet alleen wordt de huidige ongerichte steunverlening en de Bestek-politiek flink onderuitgehaald, ook is een alternatief beleid grotendeels uitgewerkt en theoretisch onderbouwd. De beschuldigende vinger wordt nu eens niet op de vakbeweging gericht maar veeleer op de ondernemers en de overheid. En in plaats van alleen praten over de verdeling van de koek richt de WRR zich primair op de productie en eventuele vergroting van de koek. Geen corporatistische structuren waarbij ondernemers die de meeste invloed bij Economische Zaken hebben toch gewoon hun gang gaan en de centen opstrijken, maar een duidelijke taakstelling voor de overheid op basis van verstrekkende bevoegdheden.

Niettemin bevat het WRR-rapport ook een aantal zwakke punten.

Door de WRR is eigenlijk alleen onderzocht of, en zo ja hoe de industrie versterkt moet worden. Andere vormen van structuurbeleid zijn nauwelijks aan de orde gesteld (vandaar dat Bartels het rapport onwetenschappelijk noemt). Biedt bijvoorbeeld de versterking van de commerciële dienstverlening niet meer mogelijkheden. Op dat terrein heeft Nederland immers altijd een sterke positie gehad, mede door haar geografische ligging. Een industriële natie zijn wij nooit geweest.

Bovendien is het de vraag of voldoende mensen weer bereid zijn om in de industrie te gaan werken. Vooral in sectoren als confectie- en leerindustrie zijn de arbeidsomstandigheden slecht en de lonen laag. Als hierin geen verbetering wordt aangebracht zal alleen de werkgelegenheid voor buitenlandse arbeiders door de WRR-plannen verbeteren. Hier wreekt zich het feit dat de WRR in haar rapport nauwelijks aandacht besteedt aan de doelstelling van de verbetering van de kwaliteit van de arbeid.

Een ander punt van kritiek is het gebrek aan aandacht voor het behoud van noodlijdende bedrijven. De huidige steunverlening aan zwakke en noodlijdende bedrijven heeft inderdaad geen zin. Als het bedrijf bij de overheid aanklopt is het meestal al te laat. En steunverlening biedt ook weinig perspectief als het bedrijf op de oude voet (b.v. met het oude management) doorgaat. Het behoud van productie(capaciteit) en arbeidsplaatsen krijgt m.i. meer perspectief wanneer zoiets als een Noodwet Bedrijfssluitingen 1) wordt gehanteerd. Twee elementen moeten daarbij centraal staan. Ondernemers moeten verplicht worden om periodiek informatie te verstrekken omtrent de 'gezondheidstoestand' van hun onderneming. Zodra ze in de gevarenzone

komen worden ze onderworpen aan bepaalde regelingen en moet een herstelplan worden opgesteld; overheid en vakbond hebben daarbij een belangrijke inbreng.

Juist op korte termijn zal er iets gedaan moeten worden aan het behoud van noodlijdende ondernemingen die met een ander management of een gerichte overheidssteun nog best toekomstmogelijkheden hebben (b.v. als coöperatie). Want het zal nog wel enige tijd duren voordat de door de WRR voorgestelde organisaties met hun activiteiten kunnen beginnen. De gunstige effecten voor de werkgelegenheid zullen nog langer op zich laten wachten. Bovendien, de WRR kan wel pleiten voor het oppeppen van 'gevoelige' sectoren als textiel en confectie, maar als de huidige aftakeling (zie b.v. de Twentse textiel) nog een tijdje doorgaat zullen deze sectoren al verdwenen zijn voordat de Nationale Ontwikkelingsmaatschappij aan de slag gaat.

Een ander bezwaar tegen de WRR-opzet heeft te maken met de rol van de arbeidersbeweging. Naar mijn mening is Van der Zanden te optimistisch of te naïef als hij denkt dat voldoende individuele ondernemers zullen meewerken aan de activiteiten van de regeringscommissie c.q. Nationale Ontwikkelingsmaatschappij en dat het overheidsapparaat (m.n. de ambtenaren van Economische Zaken) en de ondernemingsorganisaties geen weerstand van betekenis zullen bieden. In de meeste gevallen zullen ondernemers alleen met de Nationale Ontwikkelingsmaatschappij 'zaken willen doen' als ze door de vakbeweging en de arbeiders in de bedrijven daartoe gedwongen worden. Daarom zal op een of andere manier de vakbeweging bij het structuurbeleid betrokken moeten worden.

Ook heeft de WRR te veel vertrouwen in de deskundigheid van wetenschappers en managers. Zoals de ervaringen met de arbeidersplannen in Engeland laten zien blijken ook de werknemers heel goed in staat om nieuwe producten en productiemethoden te ontwikkelen (zie studiemap Selectieve Nationalisatie en Industriële Democratie).

Ik denk dat het niet zinvol is om het WRR-rapport in de prullemand te gooien vanwege bovengenoemde (en andere) kritiekpunten. Verre van dat. De voorstellen van de WRR hebben reeds een centrale plaats ingenomen in de discussie over structuurbeleid. Bovendien bieden ze links de mogelijkheid om - eindelijk - een offensief beleid te ontwikkelen voor de huidige crisis. De linkse beweging zal daarom moeten proberen om de WRR-ideeën op een aantal punten aan te vullen, te concretiseren of te herformuleren.

Als medewerker van het Wetenschappelijk Bureau, speciaal belast met onderzoek naar een socialistische structuurpolitiek, zal ik in ieder geval de komende tijd met deze opdracht aan de slag gaan.

HEIN VROLIJK

1) Een groepje SEK-leden en ondergetekende zijn momenteel bezig met het uitwerken van zo'n Noodwet Bedrijfssluitingen.

Achteraf beschouwd hadden we toch naar Kopenhagen moeten gaan. We dachten eerst weinig te zoeken te hebben temidden van een officiële VN-konferentie en een, wat westerse landen betreft gesetteld en wat niet-westerse landen betreft meer of minder gesetteld, gebeuren op het Forum. Bovendien had het progressieve en radikale deel van de nederlandse vrouwenbeweging van te voren al geweigerd zich te laten gebruiken voor een "wereld-jamboree" van vrouwen. Maar toch was het de gelegenheid geweest om voor u een paar interviews te maken met vrouwen in het europeese parlement tot en met vrouwen uit Zuid-Amerika.

Nu kunnen we ons alleen baseren op wat in de pers verscheen. Daarin wordt dan wat treurig gedaan over het feit dat de "zo gewenste eensgezindheid" op de VN-konferentie niet tot stand gekomen is. Mevrouw Kraayeveld, die de nederlandse vrouwen scheen te moeten vertegenwoordigen, had zo graag de vrouwen buiten de politiek gehouden. Dit getuigt van grove naïviteit. De schijnvertoning van eensgezindheid op de VN-konferentie in Mexico, vijf jaar geleden, heeft ook weinig zoden aan de dijk gezet. Het is een fictie om te denken dat onderdrukking overal op eenzelfde wijze voorkomt en dat je daar eensgezind over kunt worden. De werkelijke verhoudingen liggen op wereldniveau wat anders en hebben alles met politiek te maken. Vrouwen kunnen en mogen zich niet buiten de "mannelijke" en ozo vieze politiek stellen. Op de Forum-konferentie ging het in alle opzichten minder officieel toe dan op het VN-regeringssamenzijn. Hier kwamen meer meningen naar voren die controversieel waren met de standpunten van de eigen regeringen. De verschillen en tegenstellingen tussen rijk en arm, westers en niet-westers kwamen hier direkter en schrijnender aan bod, met als hoogtepunt van de algemene machteloosheid de gebeurtenissen in Bolivia.

Niet naar Kopenhagen dus, maar wel lezen. We kregen wat boeken opgestuurd door Van Gennep, De Bonte Was en Sjaloom (misschien een suggestie voor concurrerende uitgevers) en verder kochten we wat recent op de toonbank verscheen. Een volstrekt willekeurige willekeur.

VROUWENBEWEGING ANNO 1980

In de kaders vindt u naast een bespreking van de Geschiedenis van de vrouwentoekomst een aantal boeken die we onder de categorie "ego-dokumenten" zouden willen plaatsen (voer voor herkenning).

Meer theoretisch georiënteerde artikelen over de ontwikkelingen in de vrouwenbeweging en over vrouwenstudies verschenen in het vierde nummer van Socialisties-Feministische Teksten en in

het tweede nummer van het Tijdschrift voor Vrouwenstudies. Afgezien van de overeenkomst in kleur van de kaft (rose), is er wel degelijk verschil in soort artikelen.

Beide willen ze een bijdrage leveren aan de feministiese theorievorming en de verschillende stromingen daarin aan bod laten komen. Daarnaast gaan de Socialisties-Feministische Teksten meer uit van de praktijk van allerlei vrouwen(groepen)

in vakbonden, politieke partijen, buurtwerk, gezondheidszorg e.d. Het Tijdschrift voor Vrouwenstudies wil vooral een weerslag geven van theorievorming en onderzoek, dat plaatsvindt aan de universiteiten, al dan niet in het kader van de vrouwenstudies. In dit tijdschrift kunnen we dan ook terecht af en toe vak-specialistische artikelen aantreffen.

Van de Socialisties-Feministische Teksten vinden we met name "De handel in vrouwen" van Gayle Rubin van belang. We willen dan ook de andere, uitstekende, goede en minder goede artikelen van de Teksten buiten beschouwing laten, al vraagt een artikel over de Rooie Vrouwen te zijner (harer) tijd wel om een reactie.

Want als we lezen dat de P.v.d.A. een socialistiese partij genoemd wordt en dat het nut van "machteloze splinterpartijen" wordt betwijfeld (blz. 68), dan vraagt dat veel van onze frustratie-tolerantie. Dergelijke opmerkingen gaan voorbij aan de verschillen tussen socialisme en sociaal-democratie, aan die tussen macht en regerings-verantwoordelijkheid en aan die van de macht van het getal en de wijze waarop macht (niet) wordt aangewend. Verschillen die wel meer in sociaal-democratische kringen worden veronachtzaamd. De rest van onze kritiek is voor later - en waarschijnlijk beter besteed aan een ander blad met een meer sociaal-democraties getint lezer(es-sen) publiek.

Hier willen we speciale aandacht besteden aan en ruimschoots citeren uit het artikel "De handel in vrouwen" van Gayle Rubin.

In een verhelderende toelichting van Joyce Outhoorn in de Soc-Fem Teksten worden de betekenis van Gayle Rubins ideeën voor de vrouwenbeweging en de kritiek op haar ideeën aangegeven.

TRUDE BENEDIC

Bij de Bonte Was verscheen recentelijk een door Sonja Prins in de Ik-vorm bewerkt levensverhaal van Trude Benedic, een Duitse vrouw in het verzet, die de schrijfster in de Tweede Wereldoorlog in het vrouwenkamp Ravensbrück leerde kennen.

Trude Benedic groeide als kind op in het Duitsland van in en rond de Eerste Wereldoorlog als oudste dochter in een arbeidersgezin met een lijdende hardwerkende moeder en een pa die maar niet wilde deugen en vrouw en kinderen tiranniseerde. Als jong meisje wordt ze al snel lid van de jeugdbond en er wordt een beeld geschapen van frisse, kloeke jonge kommunisten in wording, één in de strijd en de kulturele vorming niet vergetend. In de dertiger jaren verhuisde Trude, inmiddels getrouwd en met twee kinderen, naar Limburg, waar haar man in de mijnen ging werken. Hier vingen zij uit Duitsland wegluchtende KPD-ers op en hielpen ze verder. In 1937 wordt ze tijdens

een reis in Duitsland opgepakt en veroordeeld tot het tuchthuis, vandaar komt ze in 1941 in Ravensbrück terecht. Er volgt een verslag over het leven en vooral ook het niet-leven in tuchthuis en concentratiekamp. Als ze na de oorlog thuiskomt blijkt haar man in een kamp omgekomen en haar kinderen enigszins van haar vervreemd te zijn.

Het boekje is aangrijpend en vormt een heel direkte aanklacht, maar na lezing houdt je, zoals ook in een nawoord terecht wordt gesteld, veel vragen over en ook een toch wat onbevredigd gevoel door de simpelheid, waarmee de wereld helder op te delen lijkt in wat goed en wat fout is. Het goede krijgt daarbij in de vorm van een ferme dappere strijdende kommunistische arbeidersklasse, haast iets heiligs.

Sonja Prins: 'Herinneringen aan Trude Benedic een vrouw in verzet' Feministische uitgeverij De Bont Was 1980 (f. 6,-)

MOEDER IN OPSTAND

Eveneens bij de Bonte Was verscheen een kleine bundel verhalen van Mary Wilkins Freeman, die van 1852 tot 1930 de meeste tijd in New England woonde. In deze onvruchtbare streek in het noordoosten van de Verenigde Staten woonden van oorsprong Engelse kolonisten waarvan in tijden van de industrialisatie de meeste mannen wegrokken om hun toekomst elders te zoeken. De verhalen van Mary Wilkins Freeman gaan dus, jawel, over de vrouwen in New England. De vrouwen zijn streng gelovig, puriteins, arm en leiden een uitzichtloos bestaan.

De Bonte Was heeft de verhalen nu uitgegeven omdat de vrouwen 'nuchter, taai en zelfbewust' zijn. 'Ze voegen zich niet zonder meer naar de wensen van anderen en hun beslissingen zijn niet afhankelijk van de toestemming van mannen. Ze gaan hun eigen gang'. De mannen zijn in de verhalen steeds van ondergeschikt belang.

Het nawoord wordt besloten met 'Het is de rustige onverzettelikheden van de vrouwen uit haar verhalen die Mary Wilkins Freeman's werk zo uniek en bijzonder maakt'.

Dit unieke en bijzondere valt er eigenlijk niet zo aan af te lezen. De vrouwen leven onder bepaalde kondities die hen tot, voor ons, wat moeilijk voorstelbare keuzes dwingen. Dat ze zo onafhankelijk hun eigen gang gaan schijnt ook te worden bepaald door het feit dat ze weinig anders kunnen en niet alléén door een innerlijke kracht. Het ontbreekt in de verhalen aan enige warmte en voor 'rustige onverzettelikheden' kun je ook 'starheid' lezen.

Deze konstateringen doen natuurlijk niets af aan de verhalen van Mary Wilkins Freeman op zich. Ze zijn zelfs illustratief voor de theorieën van Gayle Rubin die we elders weergeven.

Mary Wilkins Freeman: 'Moeder in opstand en andere verhalen'

Feministische uitgeverij De Bonte Was 1980 (f. 8,-)

Joyce Outshoorn ziet de bijdrage van Gayle Rubin als een noodzakelijke aanvulling op bestaande "linkse" theorieën over vrouwenonderdrukking, waarin de nadruk erg sterk ligt op de economische aspecten. Ze wijst op de verwaarlozing in linkse kringen van "thema's als voortplanting, seksualiteit en moederschap", wat zij aanduidt als een bagatelliseren door links van het "lijf-feminisme" (blz. 182). Een terechtwijzing naar ons soort mensen toe dus. Dus belangrijk om te lezen.

Gayle Rubin stelt in haar artikel dat het de omstandigheden zijn die van een vrouw "huissloof, echtgenote, deel van have en goed, playboyliefje, prostituee of menselijke diktafoon" (blz. 197) maken. Aan de hand van theorieën van Lévi-Strauss en Freud legt ze haar kritiek op de sociale organisatie van de verhoudingen tussen de seksen uit. Hiervoor gebruikt ze een moeilijk in het kort weer te geven term "seks-geslachtssysteem". Onder dit "seks-geslachtssysteem" ver-

VERHALEN VAN VIJF DOCHTERS

Onder de lokkende titel 'verhalen van vijf dochters', verscheen deze zomer bij Van Gennep de vertaling 'Tales I tell my mother - A collection of feminist short stories.'

De Engelse titel wekt minder dan de vertaling ervan de suggestie dat het weer zo'n boek is waarin op al dan niet gelukkige wijze de moeder-dochter-relatie wordt uitgesponnen. Daar gaat het ook nauwelijks over. 'Verhalen van vijf dochters' bestaat uit korte stukken proza, geschreven door vijf vrouwen (vier Engelse en één Amerikaanse). Zelf noemen zij hun werk 'feministisch proza'. De verhalen zijn wat geforceerd gegroepeerd onder de thema's 'taal', 'politiek' en 'esthetiek'. Wanneer je je door de wat al te populair gestelde inleiding hebt heengebeten, blijken de meeste prozastukjes snel weg te lezen. Het is allemaal weer heel 'Herkenbaar'. Herkenning is een term die ook tijdens het forum in Kopenhagen veelvuldig viel. Het is een noodzakelijk stadium dat vooraf gaat aan het aangaan van maatschappelijke konsekwenties en het trekken van konklusies. Maar je kunt ook aan het herkennen blijven en van de ene herkenning in de andere vallen tot je te lang herkend hebt en het aan een volgende generatie overlaat om opnieuw van voren af aan weer te beginnen met 'herkennen'. Toch zijn de verhalen van de vijf dochters op zich best aardig. Situaties worden vaak heel raak neer gezet. Ook de belichting uit verschillende hoeken en de variatie in stijl tussen de verhalen, maken het tot een aangename vakantielectuur.

Wanneer je het boek dichtslaat hou je iets over van 'Tja, wat een kommer en kwel', en dan neem je nog maar een slokje.

Zoë Fairbairns, Sara Maitland, Valerie Miner,

Michele Roberts, Michelene Wandor:

'Verhalen van vijf dochters'

'Feministisch proza'

vertaald door Eva van Sonderen

Van Gennep Amsterdam 1980 (ca. f. 22,50)

staat ze een geheel van regels en voorschriften waardoor de menselijke seksualiteit en voortplanting worden gemodelleerd door tussenkomst van de mens, van de samenleving, en de behoeften op dit gebied worden bevredigd op conventionele wijze, hoe bizar sommige konventies ook mogen zijn (blz. 204).

Alle uitingen die te maken hebben met sekse en geslacht worden beschouwd als geboden en verboden die zijn opgelegd door sociale systemen. Op grond van geslachtsverschillen worden meisjes en jongens verschillend opgevoed en voorbereid op hun latere, verschillende positie. Welke

positie precies, hangt af van de cultuur: bij de West-Friezen zijn andere dingen rond seks, huwelijk, gezinnen, familierelaties, erfrecht e.d. "normaal" dan bij de Indianen in Noord-West Amerika of bij de Zoeloes. In iedere samenleving worden er regels toegepast op het gebied van de relaties tussen de seksen. Lévi-Strauss stelt die ter discussie en beschouwt geen enkel aspect bij voorbaat als "natuurlijk".

De regels van het incest-taboe en het ten huwelijk "schenken" van vrouwen door mannen (in ruil voor een bruidsschat of ter bevestiging van de opname van de familie van de vrouw of de

VROUWEN VAN ZEKERE LEEFTIJD

Een boek om snel voor naar de winkel te lopen is 'vrouwen van zekere leeftijd' van Lillian B. Rubin. Een prima werkstuk aan de hand van langdurige interviews met 160 Amerikaanse vrouwen tussen de 35 en 54 jaar. De vrouwen hebben allen gemeen dat ze getrouwd (geweest) zijn en kinderen hebben opgevoed.

Daar de meeste vrouwen trouwen en kinderen krijgen als zij begin twintig zijn, worden zij als ze nog pas op de helft van hun leven zijn gekonfronteerd met de vraag wat ze nu verder moeten als de kinderen vrijwel volwassen zijn en het huis uitgaan.

Voor het eerste in haar volwassen bestaan krijgt zij tijd en aandacht voor zichzelf en komt ze voor de vraag te staan wie zij eigenlijk is, méér dan de echtgenote van ... en de moeder van ...

Rubin groepeerde de interviewresultaten rond een aantal thema's. Zij illustreert hier naast de droefheid die erbij schijnt te horen als de kinderen het huis uitgaan (lege-nest-syndroom), bij de meeste vrouwen juist ook een groot opluchtingsgevoel optreedt. Wanneer de vrouwen werd gevraagd naar wie zij eigenlijk zijn bleken de meesten prachtige 'vrouwelijke' karakteristieken van zichzelf te geven. Maar wanneer ze een baan hadden bleken ze zich daarmee niet te identificeren. Bij een vergelijkend onderzoek bij mannen bleek dat dezen op dezelfde vraag altijd eerst en vaak alleen hun beroep noemen. Onder het hoofdstuk 'sex' komen een paar voorbeelden naar voren hoe vrouwen die meer tijd voor zichzelf hebben gekregen, zich vrijer voelen en meer zin in sex hebben, gekonfronteerd worden met echtgenoten die in een stadium zijn gekomen, dat het voor hun eigenlijk niet allemaal meer zo hoeft. Er komen veel aspecten aan de orde, zoals de vanzelfsprekendheid waarmee vrouwen de baan van hun man belangrijker vinden dan hun eigen baan. De weerstand die bij mannen kan gaan optreden als hun echtgenote steeds zelfstandiger en onafhankelijker wordt en de schuldgevoelens die de vrouwen dan weer daarover hebben. En ook het vrijwilligerswerk komt aan bod, heel prachtig als vrouwen dat doen en ook alom geaccepteerd en gewaardeerd, zolang zij evenwel niet om betaling gaan vragen.

Rubin verwerkt de interviews, trekt lijnen door, analyseert. Haar boek gaat over het maken van keuzes. Kiezen voor een baan houdt in dat je geen of minder tijd hebt voor andere zaken. Een aantal vrouwen komt er rond voor uit dat zij niet te ver willen gaan in het ontdekken van hun eigen capaciteiten, omdat zij dan daarmee hun huwelijk op het spel zetten.

Het boek is geschreven over vrouwen van een zekere leeftijd voor die groep vrouwen zelf. Er zit iets in van aanmoedigen en stimuleren. Op de titelpagina staat 'De middenfase van het leven is geen eindpunt, maar een nieuw begin'. De vrouwen die in het boek geciteerd worden zijn grotendeels middenklassevrouwen en hoger en allemaal zijn ze blank, want bij niet-blanke zusters liggen de zaken volgens Rubin weer anders.

Lillian B. Rubin: 'Vrouwen van een zekere leeftijd' Ambo boeken Baarn 1980 (ca. f. 27,-)

foto: Titia Bos

GESCHIEDENIS VAN DE VROUWENTOEKOMST

De geschiedenis zoals we die op school hebben geleerd, gaat over Floris V, Napoleon, de beeldenstorm, de Verenigde Oostindische Compagnie en de onfeilbaarheid van de de paus.

Tegen deze geschiedschrijving van koningen, kerkvaders en kooplieden is al heel wat bezwaar gekomen, van zowel linkse als feministische zijde. Links vindt er te weinig in terug over het gewone leven van gewone mensen. Feministes vinden dat voorbij gegaan wordt aan de helft van de geschiedenis-makende-mensheid: de vrouwen.

Een feministisch en socialistisch alternatief geschreven geschiedenisboek van De Bonte Was derhalve. Een zeer leesbare, vlotgeschreven geschiedenis van de 'andere' kant. Het meeste klinkt voor ons vrij aannemelijk, misschien omdat wij niet zo op de hoogte zijn van nog andere, alternatieve geschiedenisinterpretaties.

Bij de beschrijving van het huidige feminisme en de nieuwe normen ontleend aan een pseudo-feminisme, zoals die ten aanzien van de 'bevrijde natuurlijke moeder' (blz. 309 - 311), waarderen we bijzonder de relativiserende toonzetting. Een relativering die ook plaats vindt bij de kritiek op de vrouwengroepen die niet de radikaal-feministische ideeën en praktijk volgen.

Als socialistisch-feministen worden we niet bestraffend en moralistisch toegesproken omdat we het niet eens zijn met de strategie van de absolute-breuk-met-alle-mannen van de Bonte Was. Van onze kant zullen we ons dan ook beperken tot de opmerking dat we de konklusie van dit boek, n.l. een algemene vrouwenstaking, niet zien zitten. En dat doet verder niets af aan het genoegen waarmee we dit boek hebben gelezen.

Anneke van Baalen en Marijke Ekelschot:
'Geschiedenis van de vrouwentoekomst'
De Bonte Was 1980 (f. 14,-)

VERVOLG VAN PAG. 13

man in bepaalde sociale groepen) vormen de aanknopingspunten bij Lévi-Strauss voor een theorie over de onderdrukking van vrouwen. Wanneer er geen incest-verbod bestond, zouden niet (door middel van huwelijken) bepaalde families zwaar aan elkaar gelieerd worden.

Het geven van geschenken, dus zeker het "geven" van vrouwen kan dienen om sociale banden tot uitdrukking te brengen.

Nu klinkt dat alsof het alleen bij vreemde volken voorkomt. Maar het komt hier natuurlijk ook voor. De formele vrijheid voor vrouwen bij partnerkeuze mag groter zijn, juridische verbodsregels van de meeste heteroseksuele combinaties bestaan niet. Maar wat wel bestaat, is de ingeprente

opvatting over een sociaal-wenselijk huwelijk van een vrouw met een man die een "betere" opleiding heeft, meer "verdient" of van "betere komaf" is dan zij; een huwelijk waardoor de vrouw in status omhoog gaat. Voor een man is het minder belangrijk met wie hij trouwt, omdat zijn positie de status van het gezin bepaalt, hoewel de (politieke) macht van een man natuurlijk vergroot kan worden door een huwelijk met de dochter van een "vooraanstaande" familie.

De sociale organisatie van de verhoudingen tussen de seksen berust op verschillen in geslacht, verplichte heteroseksualiteit en beknotting van de vrouwelijke seksualiteit.

Rubin koppelt de theorie over de sociale organi-

satie van de seks en de geslachtsverschillen aan de Freudiaanse theorie.

Want, hoe komt het dat die sociale organisatie "normaal" wordt gevonden. Hoe worden vrouwen tot "normale" vrouwen die passen in het "seks-geslachtssysteem" van haar cultuur. In ieder kind zijn alle vormen waarin de menselijke seksualiteit tot uitdrukking kan komen als mogelijk aanwezig. Maar in een samenleving zullen slechts enkele van deze vormen ook werkelijk kunnen worden gerealiseerd, terwijl de andere worden onderdrukt. Het proces van aanpassing aan de vrouwelijke rol: heteroseksueel en passief, vindt plaats in de kinderjaren.

Bij "protest" tegen die rol kan een vrouw haar seksualiteit volledig verdringen en a-seksueel of maskulien of homoseksueel worden. Deze freudiaanse theorie kan gezien worden als de beschrijving van de manier waarop vrouwen op jonge leeftijd psychies geschikt gemaakt worden om met haar onderdrukking te leven en het "seks-geslachtssysteem" van haar maatschappij te aksepteren.

De konklusie van Rubin voor het feminisme is dat het zich niet alleen op de produktieverhoudingen maar juist meer moet richten op veranderingen in dit "seks-geslachtssysteem" zoals dat tot uitdrukking komt in de regels en normen rond huwelijk en partnerkeus, gezin, opvoeding van kinderen, gedwongen heteroseksualiteit. De afschaffing dus van het sociale systeem dat seksisme en de indeling van geslachten in het leven roept.

TITIA VAN LEEUWEN
TITIA BOS

Tijdschrift voor Vrouwenstudies, nr. 2. SUN 1980. f12,50 Gayle Rubin, "De handel in vrouwen"; Joyce Outshoorn, "De dubbele erfenis in de vrouwenbeweging: rondom produktie en reproductie"; Liesbeth Kroon, "De Rooie Vrouwen. Feminisme en sociaal-demokratie"; in: Socialisties-Feministische Teksten, nr. 4. Sara 1980. f24,50.

illustraties uit Tijdschrift voor Vrouwenstudies

MINNA ZET DOOR

Een parodie op de kitsch van kasteel-, boeket-, dokters- en andere reeksen. Een parodie met een 'roldoorbrekend' karakter omdat het hier gaat om liefde van vrouwen voor vrouwen.

Lesbische kitsch dus.

Als grap is het zeker geslaagd, gezien de voortreffelijke opeenstapeling van taalkundige clichés, historische onjuistheden en over-gedramatiseerde druilerige liefdesscènes, zoals: 'Langzaam bewogen Petra's handen naar haar borstjes die als twee omgekeerde kopjes zich duidelijk aftekenden onder de stof. Minna greep Petra's hoofd terwijl ze met een hand door haar haren woelde. Petra's huid was zacht en geurig onder Minna's vochtige lippen' (blz 66).

Maar binnen dit genre is het niet zo gebruikelijk en passend de liefdes en verliefdheden te verluchtigen met al te intellektualistische discussies over politieke strategie en over de

keuze tussen persoonlijk geluk en maatschappij-veranderend werken (blz 51 - 52). Bovenal, lieve lezeressen, vonden wij de geboden erotische episodes niet echt opwindend. We kregen helaas geen rode oortjes. Een andere keer, als er niets te berichten valt over raketten, akties, M.F., verkiezingen, hebben wij een gezellige, inspirerende, onthullende combinatie van ons beider dagboek voor u. Een bonte mengeling om iedere herkenning van reëel bestaande mensen uit te sluiten, we blijven diskreet. U houdt het tegoed! Tot zolang moet u zich tevreden stellen met 'Minna zet door'. Maar het blijft behelpen.

Damesschrijftersbrigade Dorcas: 'Minna zet door'. Xenon, 1980; tweede deel uit de serie Groot Gronings Lesbisch Leesboek; eerder verscheen: 'Wilde Rozen'.

GOEIE MORGEN, SCHOONHEID

De oorspronkelijk uit Wenen afkomstige Maxie Wander woonde vanaf 1958 in de DDR. Vlak voor haar dood in 1978 verscheen van haar een bundel interviews met 17 vrouwen in de DDR, waarvan recentelijk bij Sjaloom onder de titel 'Goeie morgen, schoonheid', een Nederlandse vertaling uitkwam. Hoewel de twee boeken in opzet sterk verschillen vormt de bundel samen met het hier ook besproken boek van Lillian Rubin een boeiend geheel. Gaat het bij Rubin met name over vrouwen die na hun moederrol zich afvragen wat ze nu verder moeten, Maxie Wander laat een aantal heel verschillende vrouwen tussen de 16 en de 74 aan het woord. Vrouwen voor wie het werken buitenshuis heel normaal is (in de DDR werkt zo'n 80 procent van de vrouwen buitenshuis), maar die daarnaast ook nog geheel voor het huishouden moeten opdraaien. Het meest opvallende in de verhalen van enerzijds de DDR-vrouwen en anderzijds de Amerikaanse vrouwen is evenwel dat ze zo sterk overeenkomen. Het economisch vereist, geaksepteed en zelfs tot norm verheven buitenshuis werken van vrouwen in de DDR, impliceert niet zonder meer een geëmancipeerde relatie tussen vrouwen en mannen. Mechanismen als de zorg om niet veel slimmer dan je echtgenoot te zijn en schuldgevoelens als je te onafhankelijk wordt, zaken waar het boek van Rubin vol mee staat, komen in de DDR even-goed voor.

De DDR kent geen vrouwenbeweging als in het westen, wel wordt uit verschillende interviews duidelijk dat vrouwen individueel scherp kunnen zien dat de voorzieningen die de staat treft opdat vrouwen met kinderen ook kunnen werken uit een simpele behoefte aan arbeidskrachten voorkomt en weinig met echte gelijkberechtiging te maken heeft, als blijkt dat vrouwen dubbel werken door ook vaak alleen voor het huishouden en de opvoeding op te draaien. Bovendien liggen de carrièrekansen voor mannen en vrouwen toch wel wat verschillend.

Het boek van Maxie Wander, waarin zij in tegenstelling tot Rubin zich voornamelijk beperkt tot weergave van wat vrouwen vertelden en daar geen analyses aan verbindt, kan evenwel in de DDR zelf een nieuw gezichtspunt betekenen. Samen met de eerder verschenen interviewbundel van Sarah Kirsch legt het boek een grote nadruk op de persoonlijke ervaring van vrouwen van de officiële gelijkberechtiging in de DDR. De verhalen van Maxie Wander geven een breder perspectief dan die van Sarah Kirsch doordat zij vrouwen van heel verschillende leeftijden (16 - 74) interviewde, waardoor ook een vergelijkingsmogelijkheid in de tijd ontstaat. De bewustwording onder vrouwen in de DDR lijkt, als de interviews representatief geacht kunnen worden, gekoppeld te zijn aan een grote solidariteit met mannen, als zittende in een zelfde schuitje.

Het boek registreert, de konklusies zijn voor de lezer(essen) zelf.

Maxie Wander: 'Goeie morgen, schoonheid' 'gesprekken met vrouwen uit de DDR' Sjaloom, Odijk 1980 (f. 22,50)

VERONTRUST, MAAR NIET SOLIDAIR

In Bevrijding nr. 15 van 12 juli j.l. stond op de achterpagina een foto met onderschrift naar aanleiding van de laatste aktie van de 'Verontruste FNV-ers'. Aan het hoofdkantoor van de FNV hadden zich een tiental mensen vastgeketend, de laatste tijd een populair middel om publiciteit te trekken in akties tegen kernenergie, tegen diktatoriale regiems, tegen kapitalistische uitwassen en zo meer. In het onderschrift stond vermeld dat één van de deelnemers aan deze aktie 'onze medewerker Peter Dros' was. Naar aanleiding hiervan ontving de redactie een reactie van Ben Berg, Luc Donk en Frans Groenendijk, allen aktief lid van de Sociaal Economische Kommissie (SEK).

Zonder verdere toelichting bij de foto zou misschien de indruk gewekt kunnen worden, dat deze aktie in de PSP algemene instemming zou kennen. Met deze reactie willen we laten weten dat we het betreuenswaardig zouden vinden wanneer die indruk gewekt werd. Om misverstanden te voorkomen willen we hier nog wel eens expliciet onze waardering uitspreken voor de stimulans die de 'Verontruste FNV-ers' gegeven hebben aan de discussie over de problematische beleggingen van de bonden en van de financiële instellingen waarop de FNV (een zekere) invloed heeft. Bij deze fondsen gaat het werkelijk om tientallen miljarden gulden. Een andere aanwending van deze bedragen, een andere besluitvorming ook over de aanwending ervan is sociaal-economisch echt van grote betekenis.

De 'beleggingspositie' heeft ook best al het een en ander losgemaakt. Het toevoegen van het nieuwe criterium voor beleggingen van de bonden zelf (respekt voor mensenrechten en vakbondsrechten) vormt een principiële breuk met de praktijk tot nu toe. Wanneer het rendement van de beleggingen als enig criterium wordt gehanteerd kan men het beleid dienaangaande ook beargumenteerd delegeren aan 'experts'. Met het opnemen van andere criteria wordt ook duidelijker dat (ook) de keuze wáár te beleggen een politieke keuze is waar openlijk over gediscussieerd kan/moet worden en waar uiteindelijk de leden over te beslissen hebben.

Wij zijn ervan overtuigd dat de geluiden over andere bestedingen door met name de 'verbonden instellingen' die hier en daar in de vakbondstoppen te beluisteren zijn (vergelijk de suggestie vanuit de Bouwbond voor de financiering van de sociale woningbouw) niet een soort verplicht nummer zijn om verdere kritiek de wind uit de zeilen te nemen. Voor ons staat vast, dat er openingen zijn (gemaakt) en dat het belangrijk is dat de discussie voortgaat op zodanig niveau dat ook beleidswijzigingen gaan plaatsvinden die niet op de eerste plaats principieel/symbolisch zijn, zoals nu het afstoten van aandelen en obligaties van bedrijven die ook in Zuid-Afrika en Chili opereren. Het voortgaan van die discussie met name over de miljarden van de 'verbonden instellingen' wordt ook nadrukkelijk aangekondigd (bijvoorbeeld in de Vakbondskrant van 10 juli j.l.). Wanneer de 'Verontruste FNV-ers' de oprechtheid van die toezegging in twijfel trekken zullen wij ze ook

wel niet van het tegendeel kunnen overtuigen, maar ze zijn allen lid van de FNV en met deze toezeggingen op zak kunnen ze (en moeten ze ook beslist) doorgaan met het stimuleren van de discussie over deze zaken. Een discussie die alleen daarom al zo belangrijk is omdat ze raakt aan één van de zwakst bestreden argumenten van de verdedigers van het kapitalisme, het argument namelijk dat het winststreven van ondernemingen en beleggers een optimale allokatie van de produktiemiddelen zou garanderen.

In die discussie gaat het niet aan om te spekuleren over 'volkomen schone' beleggingen: wanneer je bijvoorbeeld gelden naar de sociale woningbouw sluist komen ze uiteindelijk terecht bij kapitalistische bouwondernemingen. Het gaat hier om mogelijke verbeteringen waarbij het ook nog mogelijk is om in dat proces de (anti-kapitalistische) ideologiestrijd te voeren. Als mensen zich vastketenen aan de poort van een kerncentrale is het duidelijk wat ze willen zeggen: weg met die troep, veel te gevaarlijk. Maar zolang de pensioen- en verzekeringsfondsen (laat staan stakingskassen) als zodanig nog bestaan kun je niet zeggen weg met alle 'foute' beleggingen. Je kunt alleen streven naar meer aanvaardbare beleggingen, liefst in het kader van een strategie voor het socialisme.

Zo stelt de beleggingsnota dat het niet de bedoeling kan zijn dat het geld van de arbeiders (en dat geldt natuurlijk voor het uitgestelde loon net zo goed als voor de contributiegelden van de bondsleden) gebruikt wordt om onrendabele bedrijven nieuw leven in te blazen. Dit is nu inderdaad een juiste uitspraak maar zou onjuist zijn wanneer dit in moest houden: onder alle omstandigheden. Daarmee zou je immers zeggen dat de winstgevendheid per bedrijf ook onder andere politieke verhoudingen de doorslag zou moeten blijven geven. Maar rentabiliteit is een rekbaar begrip of op z'n minst een begrip dat wij moeten oprekken! In onze ogen heeft de laatste aktie van de 'Verontruste FNV-ers' dan ook niet meer het karakter van druk uitoefenen om een ander beleid tot stand te brengen, maar meer van een (zielige) poging de slechtheid van de vakbondstop 'aan te tonen' en daarmee wordt voor ons de grens van de solidaire kritiek duidelijk overschreden. Tot zover hun reactie.

Allereerst een opmerking vooraf: ik kan mij niet voorstellen dat de gemiddelde lezer, middels een toevoeging dat 'een der deelnemers onze

medewerker Peter Dros' is, de indruk krijgt dat de hele PSP 100 procent achter deze aktie zou staan. Overigens was mij reeds lang bekend dat binnen de PSP verschillend wordt gedacht over de aanpak/werkwijze van de 'Verontruste FNV-ers'. Mijn artikelen destijds in Bevrijding geplaatst en mijn deelname aan deze aktie zijn niet bedoeld om de vakbond af te kraken. De 'Verontruste FNV-ers' willen enkel een sterke bond, die haar financiële reilen en zeilen overeen stemt met haar maatschappelijke visie (... of heeft de vakbondstop dat inmiddels uit het oog verloren?). Dat wij nog in het vakbondsorgaan 'Zin' van enkele weken geleden worden afgeschilderd als een 'stelletje ongeregeld', die alleen maar 'bereid zijn om te schreeuwen, niet om te luisteren, zogenaamd een democratie te verdedigen' stelt mij wel teleur. Over democratie gesproken. Op een schijndemokratische wijze mochten de leden 'praten' over een volstrekt onvolledige nota. Wat missen we zoal?

De nota bevat geen gegevens over de afzonderlijke bonden en over de stichtingen en fondsen waarin de FNV deelneemt, alsmede van de aangesloten bonden. De nota geeft geen inzicht wie er op de sleutelposities zitten, waarop over het geld van de vakbondsleden wordt beslist. Daarnaast bevat de nota geen ideeën van de leden en geeft geen keuzemogelijkheden. De meeste leden zijn in de bonden niet betrokken geweest bij de 'diskussie', omdat de besluitvorming zich beperkt heeft tot de bonds- of beleidsraden, zonder dat de ledenvergaderingen aan het woord zijn geweest. Weliswaar heeft de 'beleggingspositie' het een en ander los gemaakt (geen beleggingen meer in bedrijven die in Zuid-Afrika en Chili beleggen), maar ik bestrijd de stelling dat de leden het volledig voor het zeggen hebben op het punt van het financiële beleid. Vakbondspenningmeester De Vries heeft voor de VPRO-radio al eens gezegd dat op het punt van de financiële verslaggeving de democratie nul komma nul is. Dat klopt, want lang niet alle gegevens worden verstrekt, ondanks alle verzoeken van de kant van de 'Verontruste FNV-ers'. In dit rijtje horen ook de beleggingen van de pensioenfondsen thuis. De rol van de pensioen-

fondsen kennen we; vraag welke bestuurders erin zitten, en hoe ze hun positie benutten als vertegenwoordigers van een arbeidersorganisatie. Mede onder druk van de 'Verontruste FNV-ers' is nu binnen de pensioenfondsen de discussie gaande over sociale woningbouw. Deze institutionele beleggers beheren een vermogen van tientallen miljarden gulden.

Als 'Verontruste FNV-ers' hebben we al eens eerder alternatieven gegeven: sociale woningbouw (door de Oostenrijkse vakbeweging in praktijk gebracht), bedrijven in zelfbeheer en coöperaties. Bedrijven die door de arbeiders zelf worden voortgezet staan voor de vakbondsleding gelijk aan onrendabele bedrijven. De bondsleiding zegt in haar beleggingsnota hierover: 'als de kapitalisten ze niet rendabel vinden dan vinden wij ze ook niet rendabel'. Maar wat las ik in 'Werken in coöperatie', een uitgave van het wetenschappelijk bureau van de vakbeweging?

... 'de grote formele mogelijkheden voor zeggenschap; het redelijk goed benutten daarvan in de praktijk; de behoorlijke kwaliteit van het management; de praktische solidariteit; in de praktijk breiden ze niet minder uit en investeren ze niet minder dan andere vergelijkbare bedrijven. Bedacht moet worden, dat de laatste zaken reeds in (en vaak ondanks) het betaande economische systeem wordt bereikt'. Kortom, een pleidooi om dit soort bedrijven te steunen. Ja, ook dit bureau heeft het op pagina 39 over: 'een deel van de eigen beleggingen vrij te maken voor het medefinancieren van produktie-coöperaties'.

Laten we niet vergeten, dat nog geen drie jaar geleden Wim Kok er voorstander van was om o.a. met gelden van de pensioenfondsen het arbeiderszelfbestuur te ondersteunen. Discussie is nog geen beleid. We troosten ons met de woorden van Wim Kok, die op 4 februari j.l. de beleggingsnota, onder massale druk van de leden, aan de openbaarheid prijs gaf en zei: 'het woord is nu aan de leden'.

PETER DROS

23 AUGUSTUS anti-militarisme demonstratie

Het verzet tegen de Nationale Taptoe haalde vorig jaar de landelijke pers, toen tegenstanders van dat militair evenement een kerktoeren binnendrongen en vandaar uit de noodklok lieten luiden. Ook dit jaar zullen er weer acties worden gevoerd tegen de taptoe, die van 21 tot 31 augustus in Breda plaats vindt. De PSP steunt de strijd in en buiten de gemeenteraad van Breda.

Wat is er nu tegen die taptoe? Er wordt toch mooie muziek gemaakt? Dit zijn twee vaak gestelde vragen. Daarom wil ik hieronder de belangrijkste bezwaren tegen de taptoe toelichten, namelijk:

1. De taptoe is reclame voor het leger.
2. De taptoe kost handen vol geld.

De taptoe is overduidelijk een militair festijn. Immers: er wordt muziek gemaakt door strak geuniformeerde mannen, die sterk geskandeerde muziek spelen, terwijl ze een gedisciplineerde marcheertred voeren. Bovendien staat het geheel in het teken van diverse militaire jubilea én vindt het plaats op de parade van de KMA (opleidingschool voor officieren). Kortom, er wordt, onder een muzikaal sausje verborgen, propaganda gemaakt voor het Nederlandse (NAVO)leger

SUBSIDIES

Een tweede bezwaar is dat de taptoe handen vol geld kost. Naar schatting wordt voor 8 dagen taptoe ruim een half miljoen gulden uitgegeven. Een groot deel van dat geld moet worden opgebracht door Rijk, provincie en gemeente Breda. Hoewel de kulturele raad van de provincie Noord-Brabant al jaren adviseert om de taptoe niet te subsidiëren, heeft GS dit advies nig nooit overgenomen. De kulturele raad merkte dit jaar op: 'Ondanks de groeiende inbreng van de kant van de burgers (6 van de 18 korpsen) blijft het op de eerste plaats een militair gebeuren. De post propaganda van het ministerie van Defensie lijkt de aangewezen subsidiepot voor deze taptoe.' Daarnaast wijst de raad erop dat er op de begroting een post van f 17.000,- wordt opgevoerd voor vergoeding aan militaire korpsen. 'De medewerking aan de taptoe behoort tot de wezenlijke taken van de militaire muziek-korpsen en gebeurt in werktijd: moet derhalve

betaald worden door de werkgever, het ministerie van Defensie', aldus de kulturele raad. Het gemeentebestuur van Breda had aanzienlijk minder moeite met subsidiëring van de taptoe. Ook dit jaar werd weer een aanzienlijk bedrag op de begroting opgevoerd. Maar twee van de wethouders zijn dan ook bestuurslid van de Stichting Taptoe...

Een motie van de PSP in de gemeenteraad om voor het geld een nuttiger besteding te zoeken werd door CDA en VVD niet aangenomen.

De militaire taptoe is overigens geen alleenstaand verschijnsel. Ook tijdens vlootdagen, open dagen bij vliegbases, wapenbeurzen, e.d. neemt het militair vertoon schrikbarende vormen aan. Om nu een halt toe te roepen aan de voortschrijdende militarisering roept het Anti-Taptoe-Komitee (waarin VD, BVD, VVDM en PSP samenwerken) iedereen op mee te doen aan een massale demonstratie tegen de militarisering. De demonstratie vertrekt op zaterdag 23 augustus om 14.00 uur vanaf de Grote Markt te Breda. Voorafgaand aan en volgend op de demonstratie is er een manifestatie met muziek, zang en kabaret. Bovendien zal van 12.30 tot 13.15 Fred van der Spek in discussie gaan met voorstanders van de taptoe.
MILITARISERING STOP !!! TAPTOE DONDER OP!!!

PETER MELISSEN

N.B. Financiële steun is welkom en broodnodig! Op giro 3663453 tnv P. Melissen, Breda ovr steun ATK.

Vanuit diverse plaatsen vertrekken bussen en fietstochten naar de manifestatie. Inlichtingen: 076-223831/133081.

DE HENK LANKHORST STICHTING

Al geruime tijd leven er in de PSP plannen om een stichting op te richten die zich bezig gaat houden met ontwikkelingsproblematiek. Zolang de PSP bestaat heeft ze zich druk gemaakt om de eerlijke verdeling tussen rijk en arm in de wereld. Er heeft zich bij de mensen die zich hiermee bezig houden dan ook een vrij duidelijke visie ontwikkeld, die o.a. in grote lijnen is terug te vinden in het Aktieprogramma '77-'81.

Waarom een nieuwe stichting?

Eeuwenlang is West-Europa het middelpunt geweest van een economisch wereldsysteem. Door het expansionistisch karakter van de kapitalistische economie is vrijwel de gehele wereld gekolonialiseerd en er werd niet zonder trots gesproken van een 'imperium'. In vele Europese steden is die koloniale rijkdom uit het verleden nog vaak letterlijk terug te vinden. Sinds de Tweede Wereldoorlog is het zwaartepunt van dit wereldsysteem verschoven naar de Verenigde Staten (hoe lang nog?) en is ook de formele realiteit met de derde wereld veranderd. De dekolonisatie maakte verreweg de meeste derde wereldlanden 'zelfstandig', met een eigen regering, leger etc. Vandaag de dag zijn nog slechts enkele landen 'bezet' van ver weg liggende rijke landen, en dan nog voornamelijk in verband met hun militaire betekenis. Die staatkundige onafhankelijkheid heeft echter weinig invloed gehad op de nog altijd voortdurende economische afhankelijkheid van die landen. Integendeel. Economisch bleek juist die politieke onafhankelijkheid een voorwaarde om de vrije markteconomie een betere en vastere greep op de derde wereld te laten krijgen.

De westerse wereld beschikt over verschillende instrumenten om die afhankelijkheid te stimuleren. Overbekend zijn de vele diktators in Latijns-Amerika, Filipijnen, etc., die met westerse steun van inlichtingendiensten en militaire adviseurs overeind worden gehouden. Wanneer landen wat onwilliger zijn, zijn er internationale financieringsorganisaties zoals het Internationaal Monetair Fonds om ze in de tang te nemen, en als ze helemaal niet willen worden ze gewoon geboycot (Cuba, Viet Nam). Als het ergens uit de hand loopt wordt er een leger op af gestuurd om de 'vrijheid en democratie' te beschermen die voortdurend door de 'communistiche neiging naar wereldoverheersing' bedreigd wordt.

Uiteraard zijn er varianten en zijn vele landen verstrikt in de warmere episodes van de koude oorlog, die in de derde wereld letterlijk al miljoenen slachtoffers telt. Want ook de Sovjet Unie speelt op haar eigen wijze het spel mee (Ethiopië, Afghansitan).

Ook ten aanzien van de cultuur, godsdienst, normen en waarden, rolpatronen, etc. is de

overheersing nog weinig veranderd. Maar al te snel staan de westerse zedenmeesters klaar met hun oordeel en maken, vaak ook onbewust, korte metten met alles wat de westerse economie kan stagneren.

'Ontwikkelingshulp' blijkt in de handen van westerse regeringen een instrument om onze eigen rijkdom te vergroten en de derde wereld te onderdrukken. De westerse multinationals hebben al uit menige ontwikkelingspot geprofiteerd, en ook op politiek niveau wordt er multinationaal geopereerd. De relaties die de EG onder het hoofdje 'ontwikkelingssamenwerking' heeft met de ex-koloniën worden gekenmerkt door een ongebreidelde uitbuiting van die ex-koloniën.

De PSP heeft dit soort 'ontwikkelingshulp' altijd scherp veroordeeld. De PSP wil dat de derde wereld zich kan ontwikkelen in het belang van en ten behoeve van de noden van die derde wereld zelf. Daarvoor is veel studie en actie nodig.

De stichting die de PSP hiervoor wil oprichten heet 'Henk Lankhorst Stichting', genoemd naar één der oprichters van de PSP, die zich als tweede kamerlid veel met deze problemen heeft bezig gehouden. De Henk Lankhorst Stichting zal tot taak hebben om informatie en studie materiaal te verzorgen, binnen de PSP, maar hopelijk ook daarbuiten, om de discussie over ontwikkelingsproblemen te stimuleren. Op die manier hoopt de PSP in staat te zijn om sneller en beter antwoorden te kunnen geven op de problemen van oorlog, honger en ellende in de wereld.

JOS UITENBOGAARD

VERZOEK

De Henk Lankhorst Stichting zal wanneer ze wordt opgericht een bestuur moeten hebben. Wij denken aan mensen die zich op de een of andere manier met noord-zuid relaties bezig houden, via hun werk of daarbuiten.

Bovendien moeten ze er tijd voor en zin in hebben. Deze mensen zullen dan een voorlopig bestuur vormen totdat de formele verkiezingsprocedures zijn vastgelegd.

Daarnaast is er voor 1981 subsidie aangevraagd bij de NCO. Wanneer die wordt toegekend is er plaats voor één part-time kracht of één full-time dienstweigeraar. Wij denken dan aan iemand met een zekere

wetenschappelijke kwalifikatie. Het ingdiende projekt behelst het opzetten en koördineren van een scholingsbrochure zoals 'Socialisme Theorie en Beweging' van de Stichting Vorming en Scholing (de Scholingsmappen), maar dan over noord-zuid verhoudingen. Deze aanstelling is voorlopig nog niet zeker.

Mensen die voor bovenstaande activiteiten belangstelling hebben (of iemand weten) worden verzocht contact op te nemen met:
 Jos Uitenbogaard p/a PSP,
 Postbus 700,
 1000 AS Amsterdam,
 tel: 020 - 267374.

Steun Inspraakorgaan Molukkers

In november wordt in de tweede kamer het voorstel van minister Wiegel behandeld om het huidig bestaande Inspraakorgaan Welzijn Molukkers op te doeken. Hiervoor in de plaats zou dan moeten komen een adviescollege waarvan de leden voornamelijk door de minister worden aangewezen. In afwachting van de behandeling van dit voorstel wordt het Inspraakorgaan het werk nu al moeilijk gemaakt. Dat het Inspraakorgaan voor de Molukse minderheid goed voldoet blijkt onder andere uit de wens van andere etnisch-kulturele minderheidsgroepen om ook een dergelijk orgaan te krijgen. De PSP kan zich niet anders dan ook hierbij sterk tegen de voornemens van de minister verzetten.

Omdat mensen steeds meer greep op hun eigen levensomstandigheden moeten krijgen steunt de PSP minstens het streven naar inspraak. Dit moet des te meer gebeuren waar mensen zelf maar moeilijk aan de bak komen. Met name minderheden, waarbij buitenlandse werknemers en Molukkers bovendien nog geen stemrecht hebben, worden met hun taalproblemen en kulturele verschillen maar moeizaam gehoord. De Molukkers hebben jarenlang gesoebat om een inspraakorganisatie dat de regering kon adviseren. Toen de gijzelingsakties plaats vonden kon opeens het sein op groen bij CRM (waar toen de Molukkers beleidsverantwoordelijk onder vielen) voor het Inspraakorgaan Welzijn Molukkers. De korte geschiedenis wordt gekenmerkt door werkstukken op niveau (met name 'Knelpunten tussen de Nederlandse overheid en de Molukse minderheid/Inspraaknota' van februari 1978) en door een gevecht om de vereiste middelen te verkrijgen om te kunnen werken. Het Inspraakorgaan gaat het land in om haar werk te kunnen doen. Ze stimuleert werkgelegenheidsprojecten voor jongeren en onderwijsexperimenten en is actief in informatie geven. Deze arbeidsintensieve taken worden door 4 mensen gedaan, die een werkweek van 80 uur maken. Deze onhoudbare situatie leidde tot een verzoek om minimaal nog 3 medewerkers aan te kunnen trekken. De verzoeken werden afgewezen en het Inspraakorgaan heeft zich uit een aantal projecten moeten terugtrekken. Een ander verzoek om voor Drente - de provincie waar in dit verband de meest baanbrekende ontwikkelingen plaats vinden - één kontaktpersoon aan te stellen werd wel van alle zijden positief geadviseerd maar toch door de regering afgewezen.

WIEGELS PLANNEN

Wiegel, de minister van binnenlandse zaken en in deze functie verantwoordelijk voor het beleid ten aanzien van de Molukkers, heeft heel andere plannen. Er komt een ambtelijk netwerk van kanalen tussen de coördinerende minister, de ministeries en andere overheidsinstanties om het beleid ten opzichte van de minderheden goed gestroomlijnd te laten plaatsvinden. In het 'Voorontwerp van wet tot instelling van een vast college van advies Molukse ingezetenen' wordt alvast duidelijk hoe dat voor de Molukkers gaat. Het Inspraakorgaan wordt opgedoekt en het adviesorgaan mag daarvoor adviseren. De adviesgroep bestaat voor 4/5 uit mensen van organisaties, die Wiegel aanwijst en voor 1/5 uit mensen, die Wiegel ook aanwijst, allen Molukkers. Sleuteltaken zoals voorzitten en sekretariaat worden door ambtenaren verricht.

In november komt dit wetsontwerp in de Kamer. Zoals te verwachten heeft het onder de Molukkers nogal wat verontwaardiging opgeroepen. Dit te meer omdat vooruitlopend op alles het Inspraakorgaan nu al dreigt te worden afgebouwd als gevolg van het onvoldoende beschikbaar stellen van middelen. Ook bij andere minderheidsgroepen wordt de ontwikkeling met argusogen gevolgd. In het jongste nummer van Span'noe, het blad van de Landelijke Federatie van Welzijnsstichtingen voor Surinamers, wordt in een artikel wat duidelijkheid gegeven over het Surinaamse standpunt ten opzichte van alle ideeën die in de stroom van rapporten over de minderheden de laatste tijd gepubliceerd zijn. 'Wat ons betreft dit regeringsbeleid bestaat uit wat gooi- en smijtwerk, maar dat van werke-

lijke beleidsuitvoering gericht op groepen in achterstandssituaties waarbij aan minderheden een bijzondere aandacht dient te worden besteed, geen sprake is. (...) Verder achten wij het van belang dat ten spoedigste duidelijkheid komt over de opvattingen die bij de regering leven over het aspekt van inspraak.' (Span'noe jaargang 7, nummer 2/3)

De strijd die het Inspraakorgaan voert om inspraak is van belang voor alle minderheidsgroepen, die samen minstens zo'n 5 procent van de inwoners van Nederland vormen. Zoals nu door de regering de inspraak geregeld wordt moet het niet. Vanuit het Inspraakorgaan is een handtekeningactie opgezet om de stem van de Molukkers bij het wetsontwerp zwaar te laten wegen. Het gaat toch om hun inspraak!

LIDIE BOSSEN
(PSP-werkgroep Molukkers)

Doe mee aan de HANDTEKENINGEN-ACTIE: AKSI TANDA TANGAN

Tegen de manier waarop de Nederlandse regering omspringt met de Molukse inspraak. Handtekeningenlijsten zijn verkrijgbaar bij de PSP-werkgroep Molukkers, Langestraat 51, Leiden.

De Delftse kernreaktor

Wanneer u deze zomer in Frankrijk in een streek bivakkeerde waar alleen de Telegraaf of het Algemeen Dagblad te verkrijgen was, had u het kunnen weten: de al 17 jaar in werking zijnde kernreaktor van het Interuniversitair Reaktor-Instituut (IRI) van de TH in Delft wil uitbreiden voor zo'n 5 miljoen.

Wanneer u in Nederland achterbleef en u tot een krant als bijvoorbeeld De Volkskrant beperkte, dan miste u deze ministeriële bekendmaking en wist u ook niet dat u vanaf 26 juni eventueel bezwaren kon indienen.

De stroomgroep-stop-kernenergie-Den Haag heeft in overleg met bewoners in de nabijheid van de reaktor en de Delftse afdelingen van BAN en PSP de voorgenomen uitbreiding van de regelkamer en de vernieuwing van het reaktorcentrum aangegeven om voor het eerst het bestaan van deze kernreaktor ter discussie te stellen.

De kernreaktor is bij het IRI in gebruik ten behoeve van onderzoek. In eerste instantie gaat dat om onderzoek voor kern- en reaktor fysika en stralingschemie, dus bijvoorbeeld voor een centrale als Dodewaard. Wanneer de anti-kernenergiebeweging haar zin krijgt zou dit onderzoek in feite direkt gestopt kunnen worden. Daarnaast wordt er in het centrum onderzoek voor universiteiten en ziekenhuizen verricht. Via de schoorsteen verdwijnt radio-actief materiaal de lucht in. Het vloeibare afval wordt via

het riool en ook via de centrale in Petten in de zee geloosd. Verbruikte splijtstofstaven worden naar de enige nog werkende opwerkingsfabriek voor militaire doeleinden in de Verenigde Staten gestuurd, waarvoor de IRI dan een financiële vergoeding krijgt.

Maar het gaat om nog meer dan de afvalproblemen. De stroomgroep-Den Haag wijst op het feit dat de kernreaktor werkt met hoogverrijkt uranium, wat kan dienen als aanmaakstof voor kernwapens. De reaktor blijkt bovendien ondanks haar technische capaciteit van 2 megawatt, over een uit 1969 daterende vergunning voor 3 megawatt te beschikken. Daarnaast kunnen er nog incidenten van de afgelopen jaren vermeld worden in de vorm van brand en het breken van een afsluiter van een afvalwaterbak, die het gevoel van veiligheid er niet groter op maken.

De stroomgroep-Den Haag heeft nu bezwaren ingediend tegen de uitbreiding en vernieuwing en stelt daarnaast de eis dat alle tot nu toe verleende vergunningen worden ingetrokken en de kernreaktor wordt gesloten.

Kontaktadres van de stroomgroep-Den Haag:
Regentesselaan 236, Den Haag
(tel. 070 - 454211)

TITIA VAN LEEUWEN

Voor de vakantie alweer is het 7de nummer verschenen van het scholingstijdschrift 'Socialistisch Perpektief', dat door de Stichting Vorming en Scholing van de PSP 4 keer per jaar wordt uitgegeven. In dit nummer staat de vernieuwing van de kernwapens en het gebeuren er omheen centraal. Wim Buisman geeft een gedegen analyse van de politieke en militaire consequenties van die vernieuwing. Aanbevolen als achtergrondinformatie voor de komende verkiezingskampagne, omdat door de verschuiving van de definitieve beslissing over plaatsing in Nederland tot het najaar van 1981 de discussie ongetwijfeld weer zal oplaaien als de zeteldans begint.

De politiek sekretaris Vredesvraagstukken gaat in op de strategie die de vredesbeweging na het moderniseringsbesluit te volgen heeft. Op grond van de ervaringen van de Engelse Ban-de-Bom beweging uit de jaren zestig kiest de schrijver voor een brede massale beweging, gericht op brede ondersteuning, in plaats van het model van de harde individuele acties.

Het derde artikel van dit 36 pagina's tellende nummer heeft een geheel ander onderwerp: de arbeidstijdverkorting. Voor de PSP een belangrijk punt in de strijd tegen de werkloosheid. Bonne Wisman licht in een informatief artikel een aantal rechtse alternatieven (CNV, werkgevers) toe en verwerpt ze. Hij komt tot de konklusie dat de PSP moet vasthouden aan haar standpunt en de inverdien-effekten die voortvloeien uit dit standpunt moet benadrukken. Het wellicht meest intrigerende artikel is uit de pen van Frans Janssen gevloeid. Hij analyseert de tot nu toe gepubliceerde onderzoeken van de uitslag van de Euroverkiezingen naar de PSP toe en konkludeert o.a. dat de angst dat een groot deel van onze kiezers de Europese verkiezingen zou boycotten ongegrond is geweest. Daarnaast komt een aantal andere kenmerken van de PSP-kiezers aan de orde. Een nuttig artikel ter voorbereiding van de komende verkiezingen

Dit nummer is verkrijgbaar door storting van f. 3,80 (f. 2,50 en f. 1,30 porto) op giro 3481995 t.n.v. SVS/PSP, te Amsterdam, onder vermelding van Soc. Persp. nr. 7. Een abonnement is uiteraard ook mogelijk: door storting van f. 17,- abonneert u zich tot en met de 3de jaargang, dat is nr. 7 tot en met 12. Vermeld u dan: t/m jaargang 3 Soc. Persp.

ONDERSTROOM

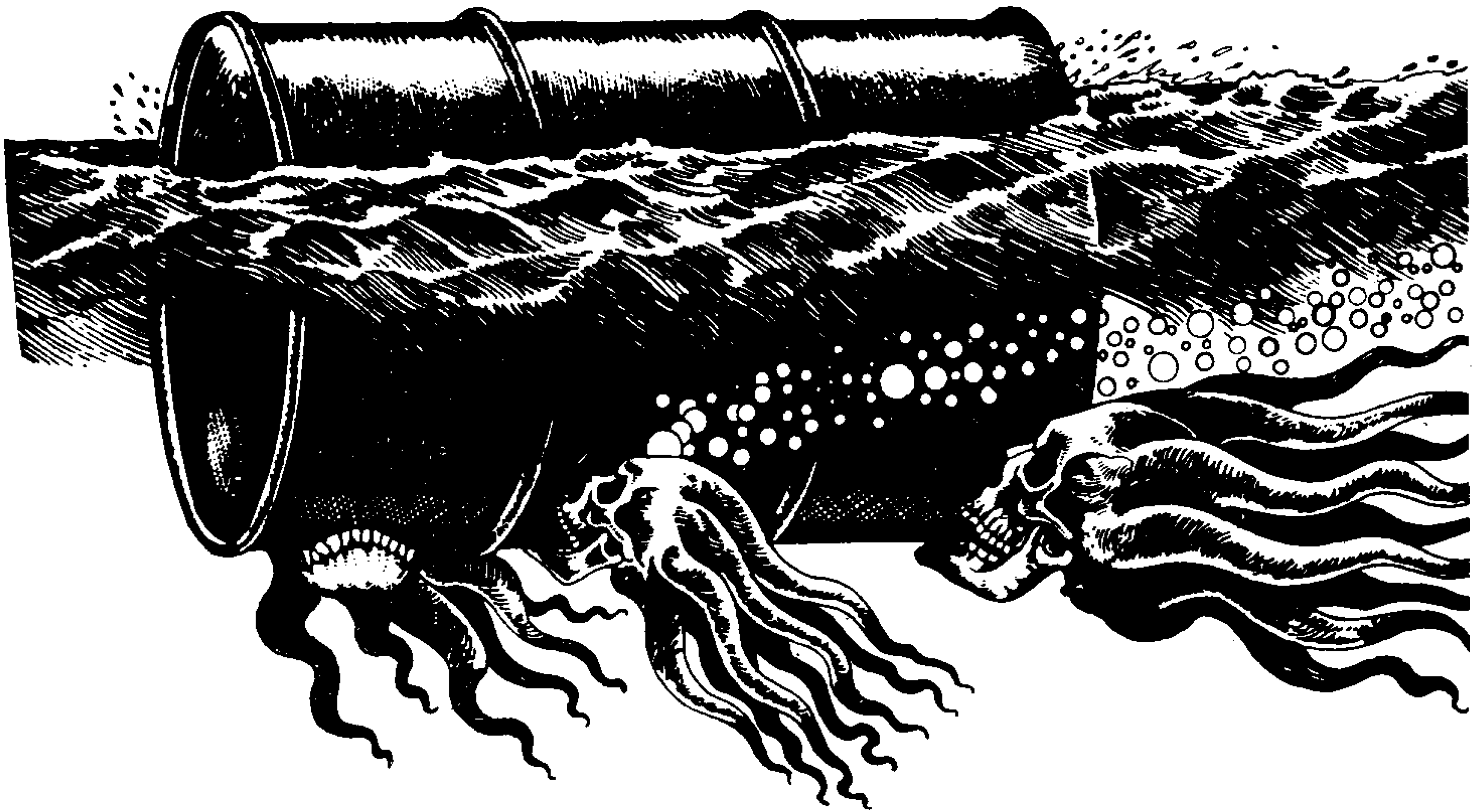
De Gelderse stroomgroepen en energiekomitees tegen kernenergie geven een discussie- en aktieblad uit onder de naam *Onderstroom*. Vorige maand verscheen nummer 30 met daarin ruime aandacht voor Dodewaard. Onder meer de discussies die samenhangen met het voorstel dat op het Tentenkamp in Valburg door zo'n 6000 mensen werd overgenomen: 'Eind september moet de kerncentrale van Dodewaard dicht zijn, anders zijn we gedwongen over te gaan tot een bezetting van het terrein c.q. blokkade'.

Daarnaast wordt er in dit nummer van *Onderstroom* uitvoerig ingegaan op de akties van BAN

(Breek Atoomketen Nederland). Op de aktievormen van BAN is nogal veel kritiek geweest. In twee artikelen, waarvan één een interview met mensen van BAN is, worden deze kritiekpunten uit de doeken gedaan.

Tenslotte in dit nummer nog aandacht voor de akties rond Gorleben (Bondsrepubliek), IJmuiden e.a.

Een abonnement op *Onderstroom* kost f. 12,50 voor de rest van 1980, over te maken op postgiro 3767600 t.n.v. Stroomgroep Stop Kernenergie/Nijmegen. Je kunt ook een proefnummer aanvragen bij: K. Beynenstraat 132, Nijmegen.

GESCHIEDENIS PSP

In 1982 zal het 25 jaar geleden zijn dat de PSP werd opgericht. Het naderen van deze mijlpaal was aanleiding om eindelijk eens de geschiedschrijving van de partij ter hand te nemen.

Met ondersteuning van het Wetenschappelijk Bureau van de PSP is een werkgroep bezig met de voorbereiding van een publikatie. Voor het onderzoek heeft deze werkgroep de medewerking nodig van andere PSP-leden.

We denken aan: ter beschikking stellen van materiaal om het archief te completeren (brochures, krantjes, archiefstukken, foto's e.d.) en het meehelpen aan het verrichten van onder-

zoek (te denken valt aan deelonderzoeken die bijvoorbeeld in het kader van studie van de betrokkene tot een skriptie kunnen leiden). Ook 'oudere' PSP-leden, die op grond van hun activiteiten in het verleden ervaring en deskundigheid m.b.t. de geschiedenis van de partij hebben, zouden een belangrijke bijdrage kunnen leveren.

Iedereen die kan helpen, met materiaal of anderszins, wordt verzocht contact op te nemen met het WB/Jack Hofman, Postbus 700, 1000 AS Amsterdam, tel. 020 - 267374.

LINKSE SAMENWERKING

Op 31 mei en 1 juni j.l. vond in de Populier in Amsterdam een kongres plaats onder de titel *Linkse samenwerking, voorwaarts of maar vergeten?* Een groep linkse Nederlanders van diverse politieke richtingen diskussieerden over de mogelijkheden van een links alternatief in ons land.

Tijdens de twee dagen werden vijf diskussieronden gehouden waarin aan de orde kwamen: het vraagstuk van linkse machtsvorming, de sociaal-ekonomische problematiek, de buitenlandse politiek en de verhouding gevestigde partijen/buitenparlementaire oppositie. En wat

de meeste aandacht kreeg: een debat tussen de vier voorzitters van de PvdA, CPN, PPR en PSP en de vice-voorzitter van D'66.

Van de uitgave van *Sjaloom Achtergrond* verscheen onlangs een dubbelnummer dat geheel aan dit kongres was gewijd. De teksten werden samengesteld naar aanleiding van bandopnames die in de Populier werden gemaakt. Voorwaar een uniek dokument.

Dit nummer is te bestellen door f. 5,90 (inkl. verzendkosten) over te maken op postgiro 1334 t.n.v. Sjaloom/Odijk met vermelding van *Achtergrond* 13/14.

VROUWEN

De Kerk-en-Vrede-Vrouwen organiseren op 23 augustus en 6 september twee oefendagen voor vrouwen over geweldloze weerbaarheid. De eerste dag staat in het teken van een oriëntatie over geweldloze weerbaarheid en de tweede dag zal gaan over het thema *agressie*. De oefendagen worden gehouden in Zwolle.

Informatie en opgave: Emmy Bosma, Hoofdweg 108, 9945 PJ Wagenborgen, tel: 05964 - 1598.

Bevrijding

JAARGANG 24 N^o17 30/8/'80 125 cent

POLEN

Hoop voor heel Europa

pag. 3

CHILI 1980 pag. 5

Prins Hendrikkade

'renovatie wegens kraakactie' staat er nu hatelijk op de gevel van de luxe-appartementen op de Prins Hendrikkade in Amsterdam. Het pand en daarmee de laatste publiciteitslag, is in handen van makelaar Netjes. Die zorgt er wel voor dat de herinnering die de mensen aan 'de Prins Hendrikkade' hebben vooral gevormd zal zijn door de 'ravage' die de krakers in zijn huizen (dus wat willen ze nou?) hebben aangericht. Burgemeester Polak is na de ontruiming steeds geprezen als één van de overwinnaars. Het zou hem gesierd hebben als hij ook in zo'n positie met maatregelen tegen de woningnood voor de draad was gekomen. Want behalve de toezegging dat de eigenaar van de PH-kade ná de renovatie twee maanden de tijd krijgt om bewoners voor de huizen te vinden en dat er daarna gevorderd gaat worden, blijft een nadere invulling van het na de vorige debacles toegezegde voorde-ringsbeleid nog steeds uit. Er zijn nog zo'n duizend leegstaande luxe-appartementen in de stad. Veel erger nog, in Amsterdam staan naar schatting 8000 woningen leeg. Eén van de aanklachten van het krakertribunaal dat daags na de ontruiming in Paradiso in Amsterdam werd gehouden, was dan ook het nog steeds ontbreken van maatregelen tegen speculatie en verkoop van huurwoningen. Eind februari werd een aantal eisen die hierop waren gericht door een groot aantal buurt- en actiegroepen aangeboden aan wethouder Wolffensperger. Binnen een maand zou de gemeenteraad de zaak behandelen en beslissingen nemen, zo werd gezegd. 'Welnu, het is bijna een half jaar later', aldus de spreker, 'de eisen

van de actiegroepen zijn spoorloos verdwenen, niet eens serieus beantwoord'.

De krakers waren de andere overwinnaars, omdat ze een gewelddadige konfrontatie uit de weg zijn gegaan. Behalve de strafexpeditie, die de motoragenten aan het begin van de ontruimingsactie over het stationsplein uitvoerden en een paar zware charges op de Martelaarsgracht, zijn echte geweldsexplosies dan ook uitgebleven. Duizenden nieuwsgierigen keken naar de verrichtingen van de hoogwerkers. *Maar de enige overgebleven kraker Moos zag wel vier snelvuurwapens op zich gericht. Dat waren precisieschutters van de bijzondere bijstandseenheden. Die bijzondere bijstandseenheden zijn opgericht ter bestrijding van terreurakties.* Want daarvoor was het politieapparaat niet voldoende uitgerust. Bij het ontbreken van terreurakties worden die eenheden nu dus tegen krakers ingezet. Een zoveelste bewijs voor de stelling dat gespecialiseerde eenheden van de politie ook worden gebruikt als ze eenmaal bestaan. Ondanks het feit dat er van beide kanten nu hoofdzakelijk is *gedreigd* met geweld, is de eskalatie niet gestopt. Beide partijen hebben willen bewijzen dat de ander niet terug deinst voor geweld. De krakers zijn daar zeer terecht niet ingestapt. Maar ook aan het bewijs van de verdergaande militarisering van de politie heb ik geen enkele behoefte. Want dat bewijs is de grootste verliespost die er te lijden valt.

ANDREE VAN ES

PB VERKLARING

Amsterdam, 18 augustus 1980

Het partijbestuur van de PSP is tegen geweld-dadige ontruiming van de gekraakte luxe-appartementen aan de Prins Hendrikkade in Amsterdam. Gewelddadige ontruiming draagt op geen enkele manier bij aan de oplossing van de kern van het probleem, namelijk de woningnood. Integendeel, zij zal slechts een verdere verharding tot gevolg hebben tussen overheid en krakers. De PSP roept de bur-gemeester van Amsterdam op de gekraakte flats onmiddellijk te vorderen.

Mocht de ontruiming onverhoopt toch door-gaan, dan roept het partijbestuur van de PSP iedereen, die zich daadwerkelijk wil inzetten tegen de woningnood, op, om op de Prins Hendrikkade op geweldloze wijze afkeuring te demonstreren tegen deze ontruiming.

Daarnaast roept de PSP volksvertegenwoordigers in de Amsterdamse gemeenteraad en in de Tweede Kamer op om als ooggetuige aanwezig te zijn bij een eventuele ontruiming, zodat zij hun politieke controle achteraf kunnen baseren op eigen waarnemingen.

PARTIJBESTUUR PSP

TELEGRAM

18 augustus 1980

Aan de commandant van de Mobiele Eenheid James Wattstraat
Gebouw de Eenhoorn
Amsterdam

Aan al onze collega's die betrokken zijn en zich betrokken voelen bij de ontruiming van de kraakpanden Prins Hendrikkade en De Grootte Keyser.

Door de tendentieuze berichtgeving, dreigt het aanzien van een aantal maatschappelijk bewuste mensen, die zich bezig houden of slachtoffer zijn van het landelijk woningbeleid, een krimi-neel karakter te krijgen.

Wij vragen u, blijf hun akties in de juiste verhou-dingen zien en handel geweldloos. Want geweld is een exponent van machteloosheid. Kraken is immers een vorm van demonstreren. Wij dienen deze demonstratie in goede banen te leiden en er voor zorg te dragen dat calamiteiten voorkomen worden. Wij zijn geen robots die op bevel meppen.

Paul Speets,
wachtmeester 1ste klas RP, Amsterdam
Jan de Goede,
hoofdagent gemeentepolitie, Renkum
Aad van Berkel,
hoofdagent gemeentepolitie, Epe

bevrijding

Verschijnt tweemaal per maand
uitgave van de Pacifistisch Socialistische
Partij

Redactie:
Rudi Boon
Titia Bos
Peter Dros
Titia van Leeuwen
Cora Mulder
Roel Sandvoort
Lex Spaans
Siep van der Werf
Peter Zwart

Vormgeving:
Dick Breebaart
Albo Helm
Simon B. Kool

Redaktiesekretariaat en eindredactie:
Roel Sandvoort

Administratie en partijburo:
Postbus 700, 1000 AS Amsterdam
tel.: (020) - 26 73 74
Abonnement: f 30,- per jaar
Postgiro 194240 t.n.v. PSP/Amsterdam

Advertentietarief:
(alleen voor niet-kommerciële adverten-
ties), f 1.- per mm per kolom
1/1 pag. f 1000,-; 1/2 pag. f 500,-

Druk: Bevrijding, Amsterdam

inhoud

POLEN	
Hoop voor heel Europa	pag. 3
CHILI	
1973 - 1980	pag. 5
ABORTUS	
Weg met deze wet	pag. 8
SURINAME	
snode plannen	pag.11
VD	
en de vervangenende dienstplicht	pag.12

Hoop voor heel Europa

Het is 26 augustus en in Gdansk wordt onderhandeld over de vrije vakvereniging.

Indien inmiddels niet heel wat onaangename dingen zijn gebeurd, waarbij ook het op dit moment onduidelijke lot van de KOR-dissidenten in het geding is, zal menigeen verbijsterd zijn over wat er binnen een staatsapparaat 'van het Sowjet-type' plotseling allemaal mogelijk blijkt. Aan de Kremlinologen die de gebruikelijke balans opmaken van het komen en gaan van regerings- en Politbureauleden, tonen de stakers in het Baltisch gebied onverstoort dat wat hun betreft de politieke ontwikkelingen daardoor niet langer bepaald zullen worden.

En dat verbaast weer minder. Want waarom zouden de stakers iets verwachten van het aftreden van precies evenveel leden uit het Politbureau, na stakingen in dezelfde steden en om dezelfde redenen, met dezelfde beloftes als in 1970, die uiteindelijk niets opgeleverd hebben?

Maar ook de Poolse leiders trekken hun lessen uit de gebeurtenissen van 1970. Het onderdrukkende en bloedige optreden waarmee de stakingen in 1970 werden gebroken kostte Gomulka toch zijn positie en leidde uiteindelijk tot concessies, die net zo goed zonder bloedvergieten gedaan hadden kunnen worden en zonder het land verbitterd en ontredderd achter te laten.

En zo lijkt een strakke, hiërarchische en bureaucratische structuur voor even opengebroken om gelegenheid te geven voor onderhandelingen tussen partners die beiden vanuit een traumatische achtergrond vrij aardig weten wat ze aan elkaar hebben: enerzijds de partijleiding die niet kan terugvallen op het gebruikelijke onderdrukkingsapparaat - want daar zou ze niets mee opschieten - en anderzijds een stakende bevolking die precies weet met welk kluitje geprobeerd wordt haar in het riet te sturen.

Er wordt in Polen ook niet langer doekjes omgewonden. 'We komen halverwege tegemoet aan de sociale kritiek en de gerechtvaardigde eisen van de arbeiders', verklaarde Gierk op 24 augustus na de eerste onderhandelingsronde, waarmee hij tegelijk te kennen gaf de indeling van de eisen naar 'lees' en 'anti-socialistisch', zoals hij die tot voor kort hanteerde, te hebben laten vallen. Dat laatste reserveert hij nu alleen nog maar voor dissidenten, die hij op die manier hoopt te isoleren van de stakers in het noorden.

Aan halverwege hebben we niets, zeiden de stakers, en om de preciese aard van de eisen te onderstrepen verklaarde stakingsleider Lech Walesa desnoods af te zien van een loonsverhoging van 2000 zloty, maar over de vrije vakvereniging niet te willen marchanderen.

En zo ontstaat de hoogst merkwaardige situatie dat een Oost-Europees leider publiekelijk in zelfkritiek losbarst (vergissingen, tegenstrijdigheden, verdragen, wankelmoedigheid en zwakte ...) zoals men eigenlijk alleen maar gewend is van in ongenade gevallen leiders, in staat van beschuldiging voor de rechtbank. En dat verbroken verbanden op last van de stakers binnen twee uur worden hersteld en de onderhandelingen life worden uitgezonden.

In Nederland zou een dergelijke gang van zaken ogenblikkelijk tot één centraal vraagstuk worden teruggebracht, namelijk dat van de 'gezags-ondermijning', en alle andere problemen zouden op de achtergrond geraken.

Dat schijnt in Polen op dit moment geen enkele rol te spelen. Dus toch een echte 'volksrepubliek'? Het 'gezag' is daar teruggebracht tot de vraag wie het nu werkelijk voor het zeggen heeft: het volk of zijn leiders. Voor zolang het duurt tenminste.

Want hoe indrukwekkend de gedisciplineerde, doelbewuste en zelfverzekerde uitstraling van de stakers ook is, het is op zichzelf niet erg duidelijk waarop hun rotsvaste overtuiging dat alles een vreedzaam verloop zal hebben dan wel gebaseerd mag zijn.

Op de Waarheid na, die zich in een hoofdartikel op 20 augustus afvraagt wat voor aanleiding de Sowjet-Unie daar nu toch voor gegeven heeft, houdt de hele wereld zijn hart vast voor het

moment waarop het Moskou te gortig wordt. Dat moment lijkt vooralsnog niet aan te breken, maar het vooruitzicht dat stakers en partijleiding elkaar mogelijk ergens vinden, rechtvaardigt op zichzelf nog geen geruststelling op dit punt. In 1968 was het ook niet een konflikt tussen de Tsjecho-Slowaakse heersende partij en het volk dat tot ingrijpen van de Sowjet-Unie leidde, maar een konflikt tussen de Sowjet-Unie enerzijds en partij plus volk anderzijds.

Er zijn nog andere overeenkomsten. Ook de Praagse lente begon met economische eisen, die later een steeds politieker karakter kregen. In Polen bleek die verbinding al bij de stakingen van 1970 en 1976, en al kwam dat er bij de talloze arbeidskonflikten niet altijd even expliciet uit, een uitgesproken politiek bewustzijn heeft de arbeiders in steden als Gdansk, Katowice en Lodz sindsdien altijd gekenmerkt. Bovendien zijn er, evenals in de Praagse lente, intellectuelen bij betrokken, zowel in de dissidentenbeweging als in de partij. Ook in Polen komen de politieke eisen van vandaag niet alleen van de stakende arbeiders, maar ook uit de partij zelf. Uit 1978 stamt al het 'Platform van de veertien', vooraanstaande partijleden met hoge functies in het verleden, die zich per brief tot Gierk richtten met een pleidooi voor meer democratie binnen en buiten de partij, heroprichting van de arbeidersraden en versterking van de positie van politieke partijen en vertegenwoordigende lichamen. Belangrijker is echter de vertrouwelijke studie die het Centraal Komitee van de Verenigde Poolse Arbeiderspartij vlak voor de eerste stakingen in

31 augustus 1980. ALLE EISEN INGEWILLIGD!

Bij het ter perse gaan van dit nummer bleek het nog mogelijk de foto die op deze plaats stond te vervangen door het sensationele en nu al historische nieuws van vandaag: alle eisen ingewilligd.

Zelfs los van de vraag hoe in de toekomst met de bereikte akkoorden wordt omgesprongen, is de gehele gang van zaken sinds het begin van de stakingsactie in juli volstrekt uniek en plaatst de ontwikkelingsgang van het Oost-Europese socialisme in een nieuw perspectief.

De onverzettelijke eenheid van de Poolse stakers getuigt van een ongelooflijke politieke kracht. Diezelfde politieke kracht maakt dat de uitvoering van de akkoorden met een zeker vertrouwen tegemoet kan worden gezien.

Veel steun was er voor de Polen niet. Zo breekbare is nu die stabiliteit dat zelfs bij echte sympathie voor de stakers maar al te vaak de inwilliging van de eisen vers 2 was. De Polen hebben het verdomd om zich voor de zoveelste keer bij die patstelling neer te leggen, en dat is de belangrijkste stap van ontspanning die ooit in de na-oorlogse situatie is gedaan.

Terwijl de Navy z'n kernwapens moderniseert legt in Oost-Europa een volk het vlechtwerk van onmogelijkheden waarmee de internationale situatie hen heeft opgezadeld, naast zich neer. Moskou staat daarbij niet te juichen, maar of het bij wat hypochondrisch gemor in de Prawda blijft, hangt van méér af dan van de achterdocht in het Kremlin tegenover een stuk bevrijding zo dicht bij huis.

Iedere dag dat Moskou de Polen hun gang laat gaan, dient te worden opgevat als een gebaar dat door het Westen beantwoord moet worden: afzien van modernisering van kernwapens, initiatieven op de toetsingskonferentie over de Helsinki-akkoorden, opheffing van de boycotmaatregelen die sinds Afghanistan tegen de Sowjet-Unie zijn genomen.

Links in het Westen dient die eisen met verdubbelde energie te stellen en daarvoor de bevolking te mobiliseren.

Hoop voor heel Europa.

De Poolse Zomer inspireert tot nieuwe strijd van onderop.

RUDI BOON

juli van dit jaar ontving en dat gepubliceerd is in het Westduitse weekblad *Die Zeit* van 22 augustus jl. Een rapport van de werkgroep 'Ervaring en Toekomst', gebaseerd op een onderzoek onder 141 typische vertegenwoordigers van het Poolse establishment, waaronder 51 partijleden. Onder behoud van uitgangspunten als de leidende rol van de partij en de verbondenheid met de Sowjet-Unie pleit het rapport voor o.a.: vrije verkiezingen van de leiding; persvrijheid en opheffing van de censuur; een interne 'loyale oppositie' die binnen de partij controle uitoefent op de leidende rol van de partij; een meer controlerende functie van het parlement waarin voortaan geen regeringsleden meer mogen zitten. Het rapport besluit met de inmiddels profetisch gebleken woorden: 'zonder systematische druk van onder komt er geen hervorming van boven'.

Het lijkt haast of Rosa Luxemburg weer doorklinkt in Oost-Europa.

Opnieuw wil een Oosteuropese volk proefondervindelijk vaststellen of een staat van het Sowjet-model nu wel of niet veranderbaar is in socialistische richting en in hoeverre het staatsbestel daarvoor fundamentele veranderingen moet ondergaan.

Afhankelijk van de hoeveelheid ruimte die daarvoor zal blijken te bestaan, kan de Poolse Zomer een belangrijke doorbraak betekenen van de vicieuze cirkel waarin democratiseringsbewegingen gevangen zijn: de handhaving van de status-quo die behoort bij de verdeling

van invloedssferen tussen Oost en West.

Het is een groot misverstand om te denken dat leidende Westerse kringen belang hebben bij zoveel mogelijk rotzooi in Polen. Het tegendeel is eerder waar. Nog altijd geldt de onder Kissinger expliciet gemaakte visie op de stabiliteit in Europa, waarin wordt uitgegaan van een blijvende en krachtige positie van de Sowjet-Unie in Oost-Europa. De gevolgen die dat voor de volkeren daar en binnen Rusland heeft, de prijs die betaald wordt voor de 35 jaar vrede in Europa waar voorstanders van het afschrikkingevenwicht je altijd op wijzen, biedt het Westen voldoende alibi om flink stampij te maken over het kommunisme, het socialisme overal in diskrediet te brengen, de miljardenbewapening te rechtvaardigen en in de rest van de wereld het kapitalisme te verstevigen.

De terughoudendheid van Carter, anders toch niet te beroerd om terwille van zijn herverkiezing de wereld hier en daar aan de rand van de afgrond te brengen, komt voort uit zijn bezorgdheid dat de Poolse leiders er niet in zullen slagen *orde en rust* te herstellen.

Want orde en rust is het gemeenschappelijke belang van de heersende machten in Oost en West.

Socialisten dienen zich vierkant achter de stakers in Polen op te stellen. Maar het antwoord op de vraag wat links in het Westen nog méér kan doen dan het tonen van solidariteit en het ondersteunen van de eisen ligt vooral in het ontwikke-

len van een gemeenschappelijke strategie. Want aan beide kanten moet links strijd voeren en elkaar versterken.

Zonder democratie geen socialisme, zonder socialisme geen democratie.

RUDI BOON

PB VERKLARING

20 augustus 1980

De PSP verklaart zich solidair met de stakende arbeiders in Polen.

Alle eisen die door de gezamenlijke stakingscomitees zijn gesteld zijn socialistische eisen en dienen onverkort te worden ingewilligd.

Met name de eisen voor vrije meningsuiting en vrije vakbondsorganisatie zijn voor de PSP essentieel voor het socialisme.

De Poolse overheid zou van moed en socialistische gezindheid getuigen wanneer ze de eisen van de stakers serieus neemt en de onderhandelingen daarover met de stakers opent.

Iedere poging van de Poolse overheid of van anderen om de stakingen met geweld te onderdrukken is een aantasting van essentiële rechten van de arbeidersbeweging, anti-socialistisch en zal door de PSP met kracht worden veroordeeld.

De PSP roept alle progressieve mensen en organisaties op hetzelfde te doen.

PARTIJBESTUUR PSP

CHILI 1980

Op 11 september a.s. is het 7 jaar geleden dat de fascistische Pinochet in Chili de macht greep, de democratisch gekozen Salvador Allende vermoordde en vele andere slachtoffers maakte.

Sindsdien is de Chileense junta het makabere symbool van een hele reeks onderdrukkende regimes in Latijns-Amerika. Tegenover de bevrijding van Nicaragua staan de dagelijkse verschrikkingen in Bolivia, Argentinië, El Salvador, Guatemala, om enkele van de ergsten te noemen. In Bevrijding plaatsen wij twee artikelen van het Chilikomitee. Een over de vakbondsstrijd in Chili, die regelmatig successen boekt, en een over de economische betrekkingen tussen Nederland en Chili.

Chili wil normalisering van economische betrekkingen

Het Chileense bewind is maart j.l. in Genève voor het zevende achtereenvolgende jaar veroordeeld door de mensenrechtencommissie van de Verenigde Naties. Tijdens haar jaarlijkse Algemene Vergadering in New York deed de Verenigde Naties eind vorig jaar hetzelfde en sprak bovendien haar verontwaardiging uit over een toename van repressie in Chili. De Chileense Commissies voor de mensenrechten en voor de Rechten van Jongeren hebben op een perskonferentie op 20 juni 1980 in Santiago bekend gemaakt dat er in 1980 tot op dat moment 1208 mensen waren opgepakt, wat neerkwam op een gemiddelde van 7 personen per dag. De wijze waarop deze Chileenen gearresteerd zijn en het feit dat velen van hen gemarteld zijn, betekenen volgens deze Chileense commissies 'dat de schending van de rechten van de mens in het eerste halfjaar van 1980 toegenomen zijn'. 1)

Het Chileense verzet riep vrijwel onmiddellijk na de staatsgreep in september 1973 op tot een economische boycot van het bewind van generaal Pinochet. Overal ter wereld kwamen acties op gang, ook in Nederland. Zo werd in 1976 het aannemersbedrijf Stevin Groep gedwongen een voorgenomen investering van 62,5 miljoen dollar in Chili terug te trekken. De Nederlandse regering besloot onder meer met Chili geen schuldenregeling te treffen zolang in dat land de mensenrechten en de democratische vrijheden niet hersteld zijn en de exportkredietverzekering (ook wel kredietgaranties genoemd) op Chili te bevriezen.

Vorig jaar deelde de toenmalige minister van Financiën Andriessen in de Eerste Kamer op vragen van de PSP'er Joop Vogt tot veler verrassing mee, dat hem het bericht had bereikt dat de Chileense regering graag tot een schuldenregeling met Nederland wilde komen. Tijdens de behandeling van de Rijksbegroting voor 1980 begin

dit jaar in de Tweede Kamer bleek dat de minister van Financiën het Chileense voorstel tot een schuldenregeling met ons land serieus in overweging te nemen. 'Wij studeren daar nog op', zei Andriessen op 30 januari 1980 in de Tweede Kamer. Over de herverzekering van exportkredieten op Chili merkte de minister van Financiën tijdens hetzelfde kamerdebat op, dat die voortdurend in betekenis afnam. 'In de kortlopende sfeer, waarvoor het bevroeringsbesluit geldt (...) was ultimo 1975 nog slechts ongeveer 10 miljoen gulden herverzekerd. Eind 1978 was dat nog slechts 1,5 miljoen gulden.' 2)

De cijfers van de heer Andriessen klopten echter niet, zo kon het Chili Komitee vrijwel onmiddellijk aantonen. Op 19 mei 1980 is dat door de huidige minister van Financiën Van der Stee in een brief aan de Tweede Kamer bevestigd. In 1975 werd op Chili in de kortlopende sfeer voor een totaalbedrag van 2,5 miljoen gulden door de Nederlandse Staat in herverzekering genomen. Eind 1978 was dat bedrag opgelopen tot 8,8 miljoen gulden.

De PSP en de PvdA hebben in de Tweede Kamer gezamenlijk over de kwestie van de schuldenregeling met Chili en de bevroering van de exportkredietverzekering op dit land twee moties ingediend, die na het zomerreces in stemming zullen worden gebracht. In de eerste motie wordt de regering verzocht niet op het Chileense voorstel tot een schuldenregeling in te gaan. In de tweede motie wordt de regering gevraagd om een strikte handhaving van het bevroeringsbesluit. CDA-fraktleider Lubbers heeft over de schuldenregeling met Chili al gezegd: 'De lijn dat Nederland geen regeling met Chili treft zolang de mensenrechten in dat land geschonden worden, die willen wij als frakctie vasthouden.' (Alerta, maart 1980)

Ook wat betreft de exportkredietverzekering vindt Lubbers dat er rekening gehouden moet worden met de mensenrechtensituatie. 'Naar mijn oordeel kun je heel goed de redenering houden, dat in die situatie, waarin echt rechten met voeten getreden worden en er ook verzet is of verzet aangemoedigd kan worden om het betreffende regime omver te werpen, er ook per definitie een grote onzekerheid is over de investering. Als mensenrechten getreden worden, is dat op zichzelf een signaal dat er een situatie niet correct is, een situatie die behoort te veranderen. Het is geen schande dat je daar een zakelijk argument voor kunt vinden, om te zeggen: beperk

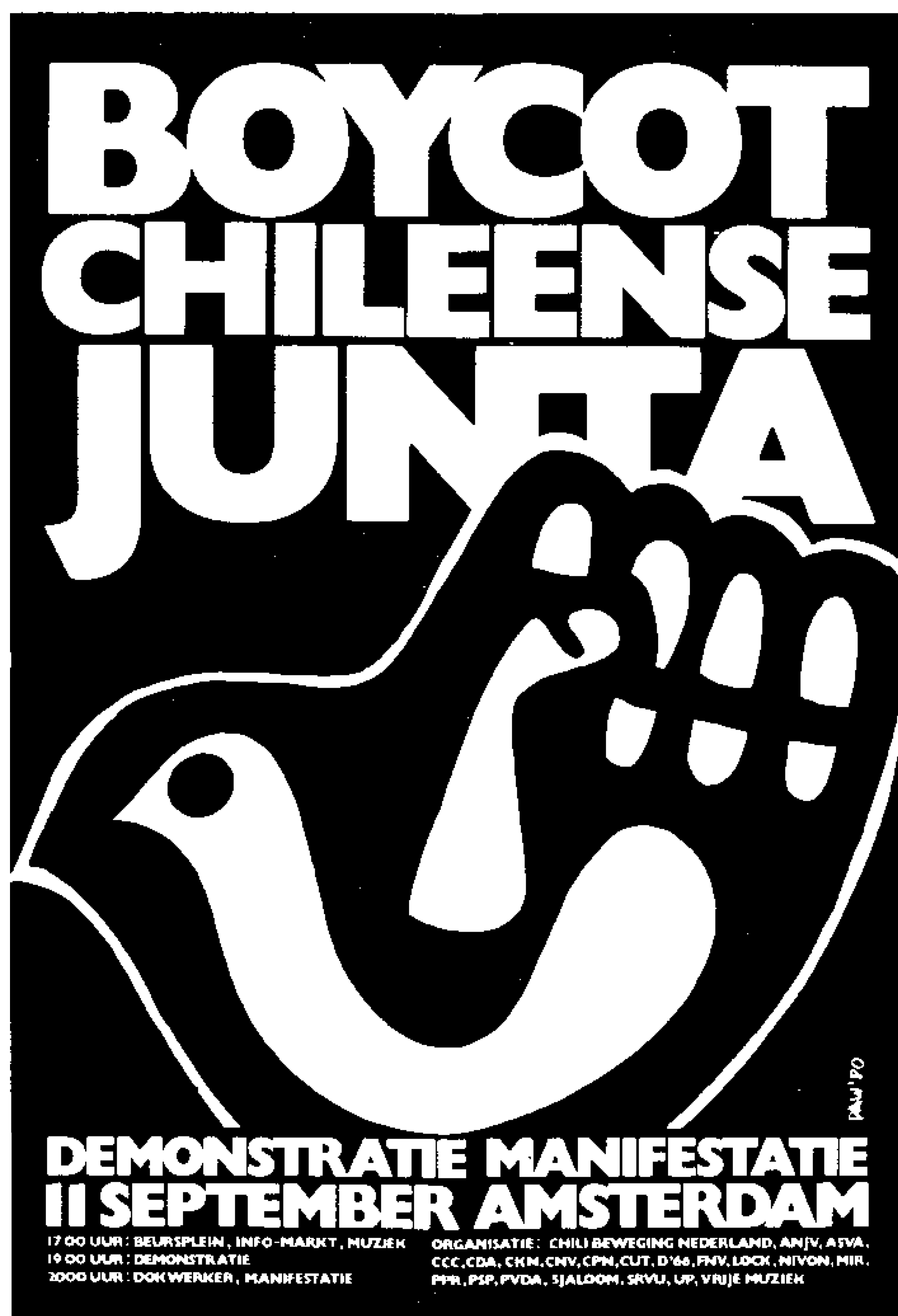

foto: Koen Wessing

zoveel mogelijk je kredietlimieten, respectievelijk: zet nieuwe kontrakten eens een tijd helemaal stop.' (De Groene, 2 april 1980)

In 1977 werd de Nederlandse regering door de sekretaris-generaal van de Verenigde Naties gevraagd welke stappen zij ondernemen 'als een bijdrage aan het herstel en de bescherming van de mensenrechten en fundamentele vrijheden in Chili'. Het antwoord van de regering luidde toen, dat onder meer 'op het gebied van de handel sinds 1973 door de overheidslichamen geen kredietgaranties meer worden verleend voor exporttransakties van Nederlandse bedrijven'. 4)

Nu, in 1980, met de zevende 'verjaardag' van het militaire bewind van generaal Pinochet voor de deur, zou het zowel vanuit het oogpunt van de mensenrechtensituatie in Chili als vanuit de te verwachten politieke munt die het Chileense bewind uit een normalisering van de economische betrekkingen met Nederland zou slaan, een klap in het gezicht van het Chileense volk zijn als bovengenoemde Chili-moties straks door de Tweede Kamer niet aangenomen zouden worden.

1) Solidaridad, informatiebulletin van het Vikariaat van de Solidariteit van het Aartsbisdom Santiago, no. 95, 1-14 juni 1980, blz. 24.

2) Handelingen van de Tweede Kamer, 29 januari 1980, blz. 2523.

3) Beide moties zijn door het PSP-kamerlid Fred van der Spek en het PvdA-kamerlid Thijs Wöltgens gezamenlijk ingediend bij de begrotingsbehandeling van Financiën op 29 januari 1980. De moties zijn onder meer tot nu toe aangehouden, omdat het CDA op een door de voormalige minister van Financiën toegezegde notitie over de herverzekering van exportkredieten op Chili wilde wachten alvorens haar standpunt in te nemen. Bedoelde notitie heeft minister Van der Stee op 19 mei 1980 aan de Tweede Kamer doen toekomen.

De tekst van de motie betreffende de schuldregeling met Chili luidt:

- gehoord het aanbod van de Chileense autoriteiten om

Tweede Kamer

Op 9 september zal de Tweede Kamer stemmen over 2 moties die Fred van der Spek mede namens de PvdA-fractie begin dit jaar indiende bij de financiënbegroting. Beiden betreffen de financieel-economische relaties tussen Nederland en Chili. De ene motie is gericht tegen de toename van kredietgaranties op Chili, de ander tegen een door Chili gewenste schuldenregeling, normalisering van de economische betrekkingen dus.

De stemming moest destijds worden uitgesteld omdat Minister Andriessen nadere gegevens had toegezegd, uiterekend in het allerlaatste debat dat hij als minister hield. Zijn opvolger, Van der Stee, kwam tenslotte met deze gegevens en daaruit bleek, zoals de directeur van de Ned. Credietverzekeringsmaatschappij al had gezegd (zie Bevrijding 1980, nr.7), dat Andriessen m.b.t. de omvang van de kredietgaranties een verkeerde voorstelling van zaken had gegeven.

Of het de Tweede Kamer ernst is met de isolering van de junta, kan zij op 9 september laten zien.

de schulden uit 1975 aan Nederland te voldoen indien Nederland instemt met een aflossingsschema voor de vorderingen uit 1973 en 1974;

- overwegende dat de Nederlandse regering tijdens de bijeenkomst van buitenlandse schuldeisers (de zogenaamde club van Parijs) in 1975, het standpunt heeft ingenomen niet bereid te zijn tot een schuldenregeling met Chili zolang in dat land de mensenrechten niet gerespekteerd worden en de democratische vrijheden niet hersteld zijn;

- overwegende de, mede door Nederland ingediende, resolutie van de VN tijdens de Algemene Vergadering van 1979, waarin de Chileense autoriteiten opnieuw worden opgeroepen het schenden van mensenrechten te staken en de democratische vrijheden te herstellen;

- van mening dat de situatie in Chili in dit opzicht geen wezenlijke verandering heeft ondergaan en dat er derhalve geen reden is een ander standpunt ten aanzien van de schuldenregeling met Chili in te nemen;

- verzoekt de regering om niet op bovengenoemd aanbod in te gaan.

De tekst van de motie betreffende de exportkredietverzekering op Chili luidt:

- overwegende, dat er in Chili nog altijd sprake is van een ernstige en stelsmatige schending van mensenrechten;

- verontrust over de aanzienlijk toegenomen export vanuit Nederland naar Chili;

- overwegende, dat de regering het standpunt inneemt dat de betrekkingen tussen het Nederlandse bedrijfsleven en Chili niet moeten worden aangemoedigd ;

- verzoekt de regering om in het kader van het exportkredietverzekeringsbeleid geen nieuwe kredietlimieten c.q. verhoging van bestaande limieten voor Chili vast te stellen.

4) 'Report of the Economic and Social Council, Protection of human rights in Chile, Report of the Secretary-General', VN-rapport A/32/234, 11 oktober 1977, blz. 13. De aangehaalde passage luidt in het Engels: 'In the field of trade, credit guarantees by governmental bodies for export transactions by Dutch companies have been discontinued as from 1973.'

CHILEENSE VAKBEWEGING ZOEKT NIEUWE WEGEN

Een jaar na afkondiging van de nieuwe arbeidswetgeving - het zgn. Plan Laboral -, die de vakbeweging aan de leiband van de werkgevers en regering had moeten doen lopen, zoeken de Chileense arbeiders met groeiend succes naar nieuwe vormen van organisatie en verzet. Terwijl een nieuwe golf van intimidatie de nationale vakbondsleiding onder verhevigde druk zet, halen basisbonden stap voor stap kleine overwinningen binnen. De strijd is nog lang niet gewonnen, maar de Chileense arbeiders hebben zich door militair geweld niet laten onderspitten.

Het 'Plan Laboral' van juni 1979 heeft - onder een groot aantal beperkingen - het recht op te voeren van c.a.o.-onderhandelingen hersteld, dat sinds de staatsgreep van 1973 was opgeschort. Tot dit beperkte herstel moest de Minister van Arbeid en Sociale Zaken, José Piñera, wel besluiten, omdat de Noord- en Interamerikaanse vakcentrales AFL/CIO en ORIT in het begin van dat jaar bedreigd hadden met een internationale boycot indien niet op korte termijn een aantal elementaire vakbondsrechten waren hersteld. Daaronder was het recht op staking om een oplossing van loonkonflikten af te dwingen. Als tegenwicht tegen het recht op staking werd in de arbeidswetgeving echter aan de werkgevers het wapen van de 'lock-out' in handen gegeven om stakingen weer te kunnen breken. Als een werkgever na 30 dagen staking aan kan tonen dat zijn bedrijf 'onherstelbare schade' lijdt door het konflikt, mag hij zijn bedrijf sluiten en bij wijze van spreken de volgende dag weer met nieuwe arbeiders openen. Hebben de onderhandelingen na 60 dagen staken nog niet tot overeenstemming geleid dan zijn de partijen gebonden aan voortzetting van het oude arbeidskontraakt zonder enige verbetering in de materiële of immateriële sfeer.

Ondanks deze en andere beperkingen werd in de eerste zes maanden van dit jaar in meer dan 70 gevallen de staking uitgeroepen, de meeste echter met het voorspelbare geringe succes. De werkgevers weigerden tegemoet te komen aan de eisen van de bonden en wisten zelfs in veel gevallen eerder verkregen rechten van de arbeiders weer ongedaan te maken. Luis Alegría, voorzitter van de Federatie van Arbeiders in de Plasticindustrie stelde in een vraaggesprek met het blad Solidaridad van de R.K.Kerk vast, dat de werkgevers gemiddeld met winst uit de onderhandelingen te voorschijn waren gekomen. De geboden loonsverhogingen staan in veel gevallen in geen verhouding tot de tegenwaarde van de verworven rechten die moeten worden ingeleverd (bijv. gegarandeerde uitkering, winstdeling, e.d.), maar moeten uiteindelijk toch worden geaccepteerd op straffe van werkloosheid voor de leden. Een sprekend voorbeeld van een bedrijf dat niet vies is van dergelijke praktijken, ook weer blijkens een publikatie in het blad Solidaridad, de Chileense dochter van Philips, PHILIPS CHILENA.

De 720 georganiseerde arbeiders vroegen een loonsverhoging van 18 perc., een eis die nog redelijk mag worden genoemd na een zeven jaar durende periode zonder c.a.o.-verbetering en waarin de koopkracht gemiddeld ongeveer 50 perc. was afgenomen. Na lang onderhandelen kregen ze uiteindelijk 5 perc. reëel. Ze zagen zich gedwongen het laatste werkgeversaansbod te

aksepteren, waarin een aantal verworven rechten werden tenietgedaan.

Onder deze omstandigheden zoeken bonden uit eenzelfde sektor, ondanks een wettelijk verbod op samenwerking - ook weer uit het Plan Laboral -, nu gezamenlijk naar mogelijkheden om het stakingswapen nieuwe inhoud te geven.

BASIS BEPAALT STRATEGIE

Een geheel nieuw initiatief werd in het afgelopen voorjaar genomen door een 60-tal basisbonden met in totaal ongeveer 20.000 leden, die het 'Komitee ter verdediging van de werkgelegenheid en van de nationale industrie' oprichtten. Aangesloten organisaties zijn o.a. tekstielbonden, taxi-chauffeurs, metaalarbeiders, arbeiders uit de papierindustrie, etc., voornamelijk bonden die bij de laatste c.a.o.-onderhandelingen al grote strijdbaarheid hadden getoond. In een gesprek met een van de initiatiefnemers, de voorzitter van de Federatie van Bouwbonden Hector Cuevas, verklaarde deze aan het derde wereld persbureau Inter Press Service (IPS) dat het hoofddoel van het Komitee is het behoud van de werkgelegenheid en de bescherming van de nationale industrie. De arbeidswetgeving beperkt namelijk het aktieter-

rein van de afzonderlijke bonden tot de directe arbeidsvoorwaarden per bedrijf, terwijl de Federaties van bonden niet meer sektorsgewijs mogen onderhandelen. Makro-ekonomische zaken als werkgelegenheid, handelsbescherming en industrialisatie zijn daardoor voor de vakbeweging verboden terrein geworden. Bedrijfssluitingen doen zich echter in het huidige ekonomische model in Chili aan de lopende band voor. Doordat de tariefmuren omlaaggehaald zijn, overspoelen buitenlandse produkten tegen sterk concurrerende prijzen de binnenlandse markt. Chileense bedrijven kunnen van de andere kant niet aan leningen komen om de nodige investeringen in de nationale industrie te kunnen doen. Particuliere banken, die in handen zijn van een gering aantal machtige ekonomische clans, houden de kredieten, die ze zelf goedkoop in het buitenland kunnen aantrekken, kunstmatig op een hoog niveau. Jorge Cheyre, directeur van een bedrijf in huishoudelijke artikelen en voormalig voorzitter van de werkgeversorganisatie in de metaal ASIMET, heeft het zelf aan den lijve kunnen ondervinden. Banken weigerden hem betaalbare leningen te verstrekken om aan enkele kortlopende verplichtingen te voldoen, waaronder de salarissen van de 200 werknemers. Hij moest interen op eigen vermogen, waardoor andere schulden in het gedrang kwamen. De schuldeisers boden vervolgens aan de schuld te halveren in ruil voor aandelen in het bedrijf. Omdat Cheyre dit weigerde mag hij nu in de cel een verklaring proberen te vinden voor de vraag hoe het systeem, waar hij zo'n fervent voorstander van was, zich nu tegen hem kan hebben gekeerd.

Een voorbeeld uit vele. Het 'Komitee ter verdediging van de werkgelegenheid en van de nationale industrie' wil de verloren gegane invloed van

VERVOLG OP PAG. 10

foto: Koen Wessing

weg met deze wet,

'Het wetsontwerp vormt een ernstige bedreiging voor de volksgezondheid' is het commentaar van WIJ VROUWEN EISEN op het 'Ontwerp van wet afbreking zwangerschap' van de minister Ginjaar en De Ruiter. 'Het komitee Wij Vrouwen Eisen zal zich hiertegen met alle kracht verzetten. Er is maar één goede oplossing voor het abortusprobleem: uitgaan van de realiteit en de werkelijke behoefte van de vrouw'

Verzet tegen het wetsontwerp Ginjaar/De Ruiter, ook ná de memorie van Antwoord, is hard nodig. Tekst en uitleg van het ontwerp zijn zó geformuleerd dat de regeringspartijen allerlei mogelijkheden zien om te verkondigen dat het eigen standpunt in de wet verwezenlijkt is. Of zoals De Ruiter het zei: 'Abortus zal op deze manier, je zou kunnen zeggen, tegelijkertijd wel en niet vrij worden'. (NOS-journaal 22/4) Bovendien wil men nou eens eindelijk van het gedoe af rond die abortuswetgeving. Zes wetsontwerpen in tien jaar, abortus als inzet in de verkiezingsstrijd, zeer heet hangijzer bij kabinetsformaties, kortom: velen vinden in Den Haag dat er nu een regeling moet komen, ook de PvdA en D'66. Men stelt 'Principes zijn mooi, maar het gaat tenslotte om de haalbaarheid. Al wordt het recht van vrouwen op abortus niet vastgelegd, in de praktijk valt er met zo'n wet te werken. Principes zijn voor de actiegroepen, sommige principes zijn op korte termijn niet haalbaar, een toestand van rechtsonzekerheid is slecht en kamerleden hebben de taak wetten te maken.'

Zo wordt er geredeneerd. Zal dan toch vóór prinsjesdag het abortuswetsontwerp door de Tweede Kamer worden aangenomen? Die kans is niet uitgesloten. Dit zal betekenen dat de hulpverlening aan de Nederlandse vrouwen wordt terug gedraaid; voor buitenlandse vrouwen is het rampzalig.

DEZE WET IS SLECHT

Nog eens kort samengevat wat er zo slecht is aan het ontwerp Ginjaar/De Ruiter:

Wie beslist?

De vrouw beslist niet, maar de arts. Uitdrukkelijk is gesteld dat de wens van de vrouw niet voldoende is. De arts heeft een eigen verantwoordelijkheid. Hij/zij moet bekijken of de vrouw een abortus krijgt op grond van het feit of 'haar besluit en meningsvorming wel juist is geweest'. Dus niet op medische gronden!

Dit gewetensonderzoek vindt plaats in de spreekkamer met als wettelijk verplicht gesprekstema de 'alternatieven' voor abortus (denk aan adoptie, vondeling leggen, toch het kind krijgen).

Komen de arts en de vrouw er 'samen' niet uit, dan kan de arts, tegen de wil van de vrouw 'deskudigen' inschakelen. Men denke hierbij aan psychologen, maatschappelijk werkers en ook aan partners, ouders. Na maximaal 8 dagen bedenktijd velt de arts het vonnis over het zelfbeschikkingsrecht van de vrouw om haar eigen leven in te richten: als de arts besluit de vrouw niet te aborteren, is hij/zij niet verplicht haar

door te verwijzen of zelfs maar haar/zijn motivatie mede te delen.

BERAADTERMIJN VOOR DE VROUW

Daarbij komt nog een verplichte nadenktijd voor de vrouw van 5 dagen. Alsof iemand die om abortus verzoekt daar niet over nagedacht heeft! Wat het gevolg is van deze beraadtermijn is niet alleen de vernedering en patriarchaal gedrag t.o.v. vrouwen.

Stimezo heeft uitgerekend dat bij 3 dagen bedenktijd van de 50.000 vrouwen die nu een vroege abortus krijgen er 2000 een late abortus zouden moeten hebben (hoe later de zwangerschap hoe groter het risico voor de vrouw). En van de late abortussen zouden er 500 boven de 20-wekengrens komen (boven de 20 weken is abortus verboden en staat strafrechtelijk gelijk aan moord).

BUITENLANDSE VROUWEN

Voor buitenlandse vrouwen is die beraadtermijn absurd. Men komt hier uit b.v. Spanje, ellendig zowel lichamelijk als geestelijk, om hier 5 dagen lang op een hotelkamer verplicht na te denken of je wel een abortus wil!

De vrouwen die hier komen voor abortus zijn niet de rijksten. Ze kunnen vaak wel een abortus krijgen voor veel geld bij een partikuliere arts in hun eigen land.

De kosten die een langdurig verblijf met zich meebrengt vormen geen probleem voor de wetgever: 'dan moeten de abortusklinieken maar een speciaal potje voor deze vrouwen maken'. Eigenlijk stelt de wetgever dat hun hulpverlening geslaagd is als het aantal abortussen afneemt, 'omdat vrouwen niet meer om abortus komen'. De gevolgen van dit schijnheilig wetgeven worden verzwegen: illegale abortussen, ongewenste kinderen, vervolgingen, een verslechterde abortuspraktijk en een taboe- en schuld sfeer waarin abortus plaats vindt.

STRAFRECHT VERGUNNINGEN

Abortus blijft in het wetboek van strafrecht. Artsen en klinieken/ziekenhuizen kunnen met geldboetes en intrekking van de vergunning tot aborteren gestraft worden. Indien b.v. artsen de beraadtermijn van 5 dagen ontduiken of zich vergissen met de 13-wekengrens, kan dit gestraft worden met maximaal 1 jaar hechtenis.

Door een ingewikkeld vergunningstelsel houdt de minister greep op de hulpverlening. De wet maakt allerlei wijzigingen mogelijk zoals ook pas in Engeland is geprobeerd d.m.v. de Corrie-Bill. De mogelijkheid tot ingrijpen is levensgroot: heeft de minister een vermoeden dat er iets niet in orde is, dan kan deze een onderzoek gelasten waarbij de behandelingen gestaakt moeten worden. Dit kan maanden duren!

Van Agts' ingrijpen in de Bloemhovekliniek wordt zo gelegaliseerd.

Voor abortusingrepen na 3 maanden is een extra vergunning nodig. Het hogere risico dat de vrouw loopt bij een late abortus stelt hoge eisen aan een kliniek, stelt de minister. Deze hogere eisen worden o.a. gesteld door een samenwerkingsverband op *bestuursniveau* (schriftelijk) te verplichten tussen ziekenhuis en kliniek. Dat zodoende de kwaliteit verbeteren zal is een lacher.....

Na de levensvatbaarheidsgrens mag niet meer geaborteerd worden. Indien dit toch gebeurt, kan de vrouw worden aangeklaagd wegens moord. Deze grensstelling ontkent elk verantwoordelijkheidsbesef bij vrouwen.

REGISTRATIE

Door middel van registratie probeert men te controleren of ziekenhuizen/klinieken niet afwijken van een landelijk gemiddelde. Nagegaan wordt b.v. of er steeds voldoende deskundigen worden ingeschakeld, of er in het gesprek wel voldoende 'alternatieven' zijn geboden, of de beraadtermijn niet is overschreden en of er gemiddeld niet teveel geaborteerd wordt. Via deze registratie is een extra controle mogelijk. Bij twijfel wordt dus een onderzoek gedaan en kan de kliniek worden stilgelegd.

Veel belangrijke details worden geregeld in de algemene maatregel van bestuur. Het gaat hier om de inrichting van een ziekenhuis, personeelsbezetting, te gebruiken instrumentarium en methoden.

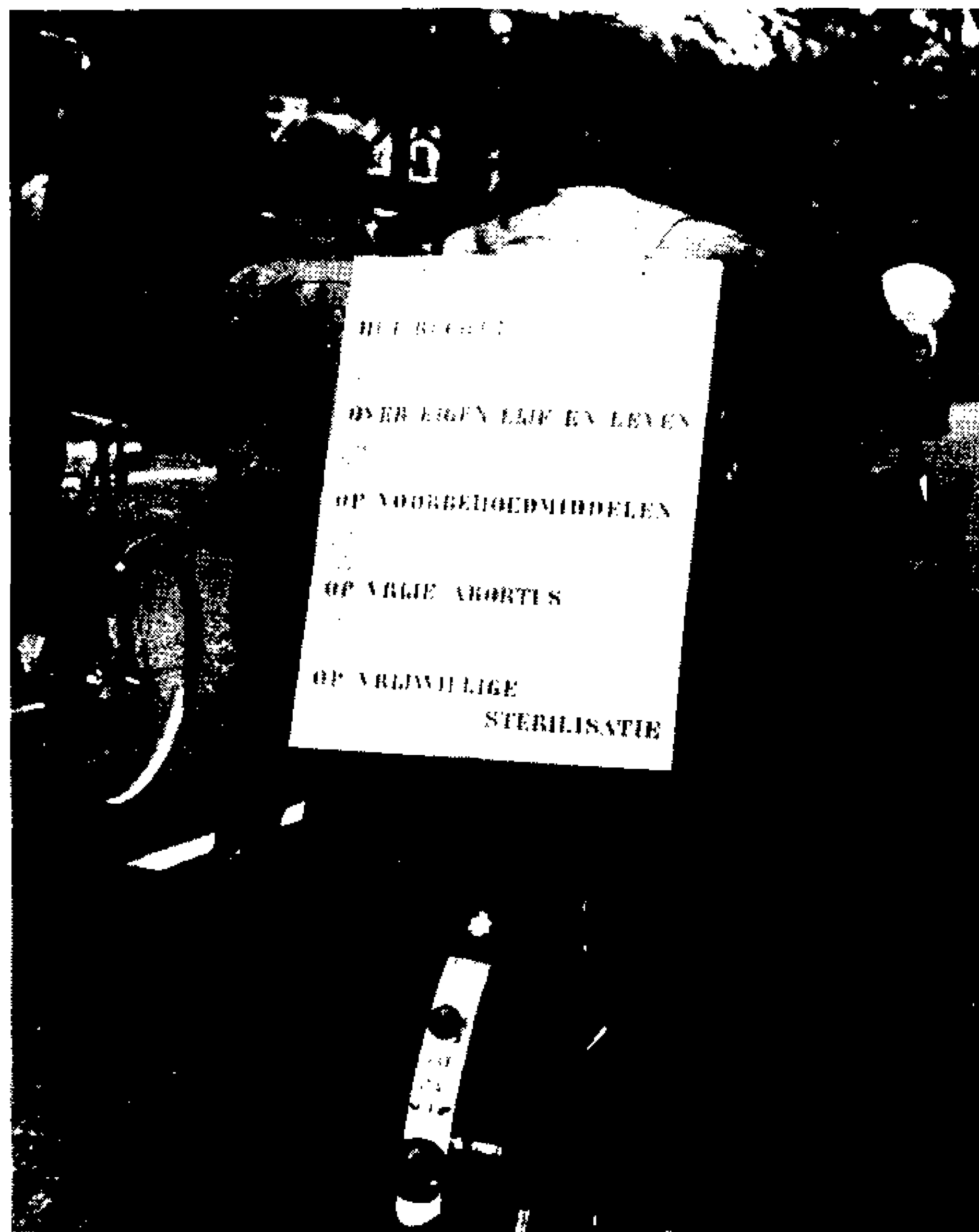

foto: Anne Marie Bosboom

abortus is ons recht

Gewoonlijk valt dit soort regelingen onder de wetten van het 'centraal orgaan ziekenhuizen'. Deze wordt via de kamer gecontroleerd. Nu echter valt elke democratische controle weg en kan de minister zelf via AB's z'n greep houden. De definitieve inhoud van deze maatregelen is nog niet bekend. Abortus wordt niet gezien als een normale medische ingreep. Het beschermen van het ongeboren leven staat centraal in deze wet en niet de goede hulpverleningspraktijk. De wetgever tracht haar morele overtuiging op te dringen *ten koste van een goede gezondheidszorg op dit gebied*; ergo de huidige praktijk, de veiligste ter wereld, wordt terug gedraaid, als deze wet wet wordt.

KANSEN VOOR HET WETSONTWERP

Zo slecht als-ie is, toch is de kans niet uitgesloten dat het ontwerp wet wordt. Weliswaar heeft het CDA kamerlid Deetman verklaard dat 'het ernaar uit begint te zien dat de regering onvoldoende tegemoet is gekomen aan de wensen en verlangens van de CDA-fractie'. De situatie is nu deze dat de fractie de regering niet aan een meerderheid kan helpen in de Tweede Kamer (De Nederlander, 30 mei '80), maar tegelijkertijd beseft het CDA dat het voorlopig haar laatste kans is om invloed op de abortuswetgeving uit te oefenen. Het CDA wil o.a. een betere controle en daarvoor verslaglegging van het gesprek tussen arts en vrouw, plus daarbij een verslag van de huisarts die verwijst. Als het even kan wil men ook een team van deskundigen verplicht stellen. De VVD ziet hier echter niets in, de steun van die partij is op z'n minst nodig. Het ziet er dus somber uit voor de verlangens van het CDA, maar of de fractie daaraan consequenties zal verbinden? Deetman heeft al gezegd: 'Bij alle 49 fractieleden is het besef aanwezig dat een wettelijke regeling met betrekking tot de zwangerschapsafbreking getroffen moet worden en dat het tragisch zou zijn als in deze kabinetsperiode niet tot wetgeving gekomen zou kunnen worden' (KRO Echo, 22/4). Het CDA heeft laten weten dat het ontwerp niet méér in de richting kan van het vrouwbeslist-principe, en dat is iets wat voor de VVD juist essentieel schijnt te zijn. Alhoewel, een 'belemmering van principiële aard' schijnt voor de VVD weggenomen te zijn, omdat in de Memorie van Antwoord (niét in de tekst van de wet zelf, die is niet aangepast) een zinsnede staat dat de arts 'naar gevoelen van de vrouw zijn/haar besluit moet nemen'. Volgens ons, en volgens minister Ginjaar (in de Rooie Haan 3/5) betekent dat niets meer dan dat de vrouw beslist of zij een abortus wil en de arts dat hij/zij haar behandelt of doorverwijst. Dus niks geen uitspraak over het recht van de vrouw op abortus. Ook van de VVD is niet duidelijk wat zij via amendementen wil veranderen, veel 'speelruimte' is er niet door de opstelling van het CDA.

Tekenend voor de houding van de VVD is misschien de reden van het afbreken van de onderhandelingen met PvdA en D'66 over eventuele amendementen: de VVD wilde geen garanties geven het totale pakket aan overeengekomen wijzigingen te steunen, omdat het kabinet een van de amendementen tot onaanvaardbaar zou kunnen bestempelen. De konsekwentie hoeft dan geen kabinetskrisis te zijn, omdat de VVD de wet zonder zo'n amendement gerust zou kunnen verwerpen. Maar dat versterkt de vriendelijke betrekkingen met het CDA niet bepaald. De VVD heeft misschien uiteindelijk toch liever een CDA-VVD kabinet dan een abortuswet waarin haar liberale beginselen zijn vastgelegd. Wat dat betreft is er niets nieuws onder de zon: die onbetrouwbaarheid van de VVD t.a.v. de abortuswetgeving dateert al vanaf haar medeverantwoordelijkheid voor het Van Agt/Stuyt voorstel waarin haast geen enkele abortus kon, nadat men zich eerst achter het Lamberts/Roethof voorstel dat abortus uit het strafrecht wilde schrappen, leek te zullen opstellen. De laatste tijd laat Rietkerk niet na te zeggen dat het 'een goed ontwerp', 'in principe aanvaardbaar' is.

In een gesprek met 'Wij Vrouwen Eisen' spraken fractieleden van de VVD over de noodzaak de bescherming van het ongeboren leven in een wetsvoorstel vast te leggen. Zelfs in spraakgebruik komt de VVD gevaarlijk dicht bij het CDA. Kortom, de fracties van CDA en VVD lijken niet eensgezind in hun opvattingen over het abortusvoorstel, maar zij zijn vastberaden in hun wens het kabinet te sparen en de coalitie voort te zetten. Wat de PvdA en D'66 gaan doen is onduidelijk. Zij zullen met een initiatief-wetsvoorstel komen, ws. na de behandeling van dit voorstel.

Bovendien hebben de fracties zich nog niet uitgesproken over amendementen. Een principiële opstelling is niet gegarandeerd: een deel van de PvdA-fractie zag tijdens de onderhandelingen over amendementen met de VVD wijzigingen als 3 i.p.v. 5 dagen bedenktijd wel zitten. Tevens zou abortus strafbaar blijven, wel wilde men de strafmaat verzachten. Een andere verandering waar men overeenkomst over had bereikt was de uitbreiding van artsen die mochten doorverwijzen, zoals psychiaters, dokters van de Rutgerstichting etc. Tezamen vond men de extra vergunning voor ziekenhuizen/klinieken voor de late abortussen wel overbodig. Sommigen wilden wel akkoord gaan als 70 procent van de eigen wensen in het totale pakket aan amendementen zijn weerslag zou vinden. Het is de vraag wat de fractieleden nu doen als een minder verstrekkend-geamendeerd wetsvoorstel aangenomen dreigt te worden. Resoluties van de Rooie Vrouwen of Partijraad/bestuur zijn wel meer weinig waardevol gebleken. Ook een nieuw initiatief van PvdA en D'66 heeft allerlei gevaarlijke kanten. Het moet aanvaardbaar zijn voor de VVD, die een sleutelrol speelt in de abortuswetgeving. (We moeten van de PSP toch eens een grotere partij zien te maken!)

Het zou het beste zijn als voorlopig alles maar verworpen wordt, totdat het politieke klimaat rijp is voor een goede regeling. Een slechte wet is gevaarlijker dan de huidige situatie met een verouderde wet, waarin geen beperkingen aan de hulpverlening worden gesteld. Maar in Den Haag graaft men zich steeds dieper in in de ingenomen stellingen, waardoor het kompromis-denken een steeds groter stempel drukt op alle voorstellen die misschien nog zullen volgen.

WEG MET DIE WET

Sombere geluiden over de wetgeving rond abortus. Overtuigend genoeg dat verzet hard nodig is? Voor Wij Vrouwen Eisen kan het niet duidelijker. Na onze commentaren op de wet en de memorie van Antwoord, op de hoorzitting en in gesprekken met politieke partijen willen we - het móét - het moet nog eens, met een massaal publiek zeggen: WEG MET DIE WET, ABORTUS IS EEN RECHT VAN VROUWEN!

MANIFESTATIE

Op 27 september organiseert het comité een demonstratie (verzamenen 11.30 u., vertrek 12.00 uur vanaf Beursplein Amsterdam) en manifestatie (13.00 Vondelpark). Van tevoren staan we op markten, organiseren bijeenkomsten in buurten en op scholen, voeren kleine acties om duidelijk te maken wat er op het spel staat. Op de manifestatie komen - naast het culturele programma - spreeksters uit het buitenland om te vertellen wat hun ervaringen zijn met wetten in hun land: knechtende in Spanje en België, waar alles verboden is; slechte in Duitsland, waar vrouwen toch nauwelijks geholpen kunnen worden, kwetsbare in Engeland waar rechts door wijzigingen de hulpverlening terug poogt te draaien. Ze vertellen ook van de konsekwenties voor hun land van een slechte abortuswetgeving in Nederland. Daarnaast zijn spreeksters uitgenodigd van organisaties buiten Wij Vrouwen Eisen om toe te lichten waarom zij achter de eisen van het comité staan en de voorgestelde wet slecht vinden en dus afwijzen. Allerlei vrouwenorganisaties zijn aangeschreven muurkranten of affiches te maken om hun solidariteit te betuigen, en te laten zien dat de abortusstrijd verbonden is met de hele vrouwenstrijd.

In dit wetsontwerp wordt de onderdrukking van vrouwen op het punt van het zelf beslissen en beschikken over eigen lijf en leven vastgelegd. We moeten nogmaals laten zien dat de vrouwenbeweging dat nooit zal toestaan. We eisen een abortusregeling waarin de vrouw beslist, we eisen dat abortus een normale medische ingreep is waar vrouwen recht op hebben. We eisen een gezondheidszorg die de mondigheid en verantwoordelijkheid van vrouwen respecteert. Geen strafbepalingen. Abortus in het ziekenfonds. Niets minder. Tot 27 september, half 12, Beursplein Amsterdam, 1 uur Vondelpark!

DORIAN DE HAAN
YOLANDE KAMPSTRA

VERVOLG VAN PAG. 7

de arbeiders op deze belangrijke gebieden weer terugwinnen, zonder dat de bestaande bonden in openlijk konflikt komen met de wet. Tegelijkertijd doet het Komitee langs een nieuwe weg een poging de eenheid tussen de verschillende vakbondsstromingen te bewerkstelligen. Sinds de opheffing van de Eenheidsvakcentrale C.U.T. onmiddellijk na de staatsgreep is het de leiders van de verschillende oppositionele vakbondsstromingen namelijk nog niet gelukt één nieuwe organisatie tot stand te brengen. Hoewel onder de noemer van het 'Kommando ter verdediging van de vakbondsrechten' vaak wordt samengewerkt, bestaan op dit moment naast elkaar vier anti-junta-gezinde vakcentrales: de Nationale Vakbondskoördinatie (CNS), de 'Groep van Tien', het Eenheidsfront van Arbeiders (FUT) en de Confederatie van Beambten (CEPH). Los daarvan bestaat de officiële Centrale van Chileense Arbeiders (UNTRACH) die de junta steunt.

VAKBONDSVERKIEZINGEN

Optimisme mag ook worden geput uit de resultaten van belangrijke vakbondsverkiezingen in de Chileense kopermijnen van Chuquicamata, bij de spoorwegen en bij de hoogovens van Huachipato. Ook deze verkiezingen heeft de Minister van Arbeid noodgedwongen in het 'Plan Laboral' moeten opnemen en hier weten de arbeiders nu blijkbaar goed gebruik van te maken. Bij genoemde verkiezingen behaalde de oppositionele vakbeweging een ruime overwinning op de zittende bestuurders die ofwel door de militairen waren benoemd of bij pseudo-verkiezingen in oktober 1978 door de autoriteiten naar voren waren geschoven.

Bij verkiezingen onder de 'hoofdarbeiders' van Chuquicamata op 25 juni j.l., waarbij de opkomst overigens slechts 50 perc. bedroeg, slaagde van het oude bestuur alleen voorzitter Bernardino Castillo er ternauwernood in voldoende stemmen voor een bestuursplaats te vergaren. De overige gekozenen zijn allen leden van de Socialistische Volksunie (USOPO) en van de Christendemokratische Partij. Onder hen waren drie van de vier bestuurders die na de staking in augustus '78 door de regering uit hun functie waren ontheven.

Bij de spoorwegarbeiders was het beeld al niet anders. Van iedere vijf gekozen bestuurders waren er drie christendemokraten en twee kommunisten of vertegenwoordigers van andere linkse partijen.

Getalsmatig waren de verkiezingen bij de Hoogovens van Huachapito de belangrijkste: 5000 arbeiders gingen daar naar de stembus. De voormalig voorzitter, Pedro Briceño, viel terug van de eerste naar de zesde plaats en ook hier waren de winnaars allen vertegenwoordigers van de linkse Nationale Vakbondskoördinatie en van de christendemokratische Groep van Tien. Ondanks een officieel verbod had de winnende ploeg een duidelijke campagne gevoerd met als belangrijkste thema's: de stopzetting van de uitverkoop van de nationale industrie en het behoud van de werkgelegenheid. De resultaten van het bondswerk aan de basis zijn een niet mis te verstaan signaal dat de Chileense arbeiders zich niet wensen neer te leggen bij de repressieve maatregelen van de militairen. De traditionele strijdbaarheid, die ten grondslag heeft gelegen aan een sterke vakbeweging, rechtvaardigt de verwachting dat de Chileense vakbeweging ooit weer vrij zal zijn.

DAG VAN HET LAUWERSMEER

Op 27 september organiseert het aktiekomitee Lauwersmeer een grootscheepse manifestatie onder de naam 'De dag van het Lauwersmeer'.

Het aktiekomitee Lauwersmeer is in 1974 opgericht, met het doel te voorkomen dat er militaire oefenterreinen zullen worden aangelegd in het Lauwersmeer. De regering heeft in dit unieke natuurgebied het grootste oefenterrein van Nederland gepland, waar in totaal zo'n 200 militairen zullen gaan oefenen. Het is ook het enige terrein waar oorlogssituaties nagebootst zullen worden. Daarvoor zal 1500 ha. in de Marnewaard opgevoerd moeten worden en in de Kollumerwaard 1000 ha. Tijdens het oefenen zal met scherp worden geschoten, dag en nacht. Het aantal salvo's zal dan op 3000-5000 per dag komen. Daarnaast zal er nogal wat lawaai ontstaan door het gebruik van mitrailleurabootsers, donderslagen en springstoffen. De schietbanen zullen over de dijk heen op de Waddenzee gericht worden. De gevolgen zijn: a) Er gaat 700 ha landbouwgrond verloren; deze grond behoort tot de beste van heel Nederland. b) De visserijvaartuigen kunnen niet meer onbelemmerd door het gebied heen varen en in de Waddenzee wordt een uitstekend visgebied van vele kilometers voor bevissing ongeschikt. Defensie belooft de vissers een nieuwe vaargeul, maar iedereen weet dat die geul binnen de kortste keren weer dicht zal slibben. c) Als gevolg van de geluidsoverlast gaat het Lauwersmeer als landelijk en als stiltegebied verloren. De flora en fauna zullen van de oefeningen ernstig te lijden hebben, of, nog erger, gedood worden. Het broedgebied zal helemaal verdwijnen, aangezien broedende vogels absoluut niet tegen lawaai kunnen. Enkele rondom liggende dorpen komen ook zwaar in de geluidsoverlast te zitten. d) De waterrecreatie zal ook veel last ondervinden van de geluidshinder en de ruimte die in beslag genomen wordt. Sommige wadlooptochten worden helemaal onmogelijk.

Op bijna alle genoemde punten zal de werkgelegenheid sterk teruglopen. Ook de middenstand zal de nodige klappen krijgen als er minder recreanten komen en de dorpen leeglopen.

Het aktiekomitee Lauwersmeer heeft sinds 1974 door middel van handtekeningen, manifestaties, discussieavonden, brochures, bulletins en goede voorlichting, de plannen tot nu toe kunnen tegenhouden. Maar die plannen zijn nog niet van de baan, integendeel.

Om de regering alsnog te overtuigen, geen militairen in het Lauwersmeer te plaatsen, organiseert het Aktiekomitee deze manifestatie, die zal plaatsvinden op 27 september. Aanvang van deze manifestatie is 13.00 uur. De middag zal gevuld worden met muziek en enkele sprekers. Tijdens de muziek zullen er op het terrein (naast de camping op Lauwersoog) verschillende attracties zijn en diverse informatiestands.

Er wordt verder een demonstratieve wandeltocht georganiseerd, die plusminus anderhalf uur zal duren. Spandoeken maken dus!

Mensen die in het bezit zijn van een boot, kunnen vanuit Zoutkamp of Dokkumernieuwezijlen gezamenlijk opvaren naar de aanlegsteiger bij het demonstratieterrein. Vertrek van de vloot: circa half twaalf. Mensen die niet in het bezit zijn van een boot, maar van een fiets, kunnen meedoen aan één van de fietstochten naar de manifestatie.

Het aktiekomitee rekent op een grote opkomst, om daarmee hetzelfde effect te bereiken als de bevolking van Oost-Groningen; dankzij hun massaal verzet is het oefenterrein in Ter Apel nu definitief van de baan.

Het organiseren van een manifestatie kost veel tijd en geld. Het aktiekomitee zorgt voor de tijd, helpen jullie ons met dat geld.:

Giro 21198 t.n.v. Penningmeester aktiekomitee Lauwersmeer, Kalkhuiswei 19, Westergeest, onder vermelding: 'gift manifestatie'.

Verdere inlichtingen: Marcel Kuiper 05957-1784

P.S.: De PSP afdeling Groningen heeft een brochure geschreven over de dreigende militairisering van het Noorden. Hierin wordt uitgebreid aandacht besteed aan het Lauwersmeer. Te bestellen door f3,40 (1,50 boekje plus 1,90 verzendkosten) over te maken op giro 94 94 00 t.n.v. penningmeester PSP afd. Groningen. Graag even vermelden: 'Het Noorden op de Korrel'.

VERVOLG VAN PAG. 11

schreef (4-7) 'Men heeft hoe dan ook, aan Suriname verplichtingen, er wonen daar Nederlanders en er zijn *niet geringen Nederlandse belangen*. Alleen al daarom blijft een Nederlandse bijdrage aan Surinamese ontwikkeling zinnig en nodig'. Daarom gaat de hulp ook gewoon door. Er moet wel heel wat aan de hand zijn, als Nederland de hulp zou stoppen om bijv. humanitaire redenen. Het Nederlandse bedrijfsleven rekent er op.

Wanneer een ding voor Suriname belangrijk is, dan is het wel hoe nu de ontwikkelingsprojecten verder aangepakt worden. Er is een andere regering maar dit beleid lijkt gewoon door te gaan. In Nederland is dit één van de zaken die we ten aanzien van Suriname kunnen doen: hard vechten voor een ander ontwikkelingsbeleid.

SNODE PLANNEN IN SURINAME

Telkens wanneer de speciale verslaggevers uit Nederland terug uit Suriname hun koffers net hebben uitgepakt, komt het bericht binnen dat daar weer wat gebeurd is. Een coup, een tegencoup, een uitgejouwde De Koning, weer een coup, bijna. Wat is er in Suriname 'opeens' aan de hand, in dat toch zo rustige landje? Toen in februari de onderofficieren het vakbondskonflikt met een coup beslechtten, ruimden ze tot veler tevredenheid het bewind Arron op. Aan een periode van wanbeleid, corruptie en vriendschapspolitiek was een einde gekomen. En toen? De onvrede met Arron was gemeenschappelijk, maar gemeenschappelijke ideeën hoe nu verder waren er nauwelijks. In een zeer korte tijd kreeg Suriname weer een burgerregering, de president bleef zitten en het parlement mocht zelfs blijven, een halfslachtige situatie.

Onder de militairen was geen eensgezindheid. De ene groep dacht duidelijk in een socialistische richting, de andere groep ging zoiets veel te ver. Vanaf het begin is er een strijd geweest in welke richting de Surinaamse revolutie moest, een strijd tussen de militaire, maar nog meer tussen groepen die de militairen duwen en trekken. Het pleit lijkt nu beslecht. Niks geen 'extreem links' gedoe meer, maar 'een sociaal rechtvaardige staat zonder door links ingekapseld te worden (...) we streven naar sociaal-democratie', zei de nieuwe coming man Haakmat.

Legerbevelhebber Bouterse liet drie kameraden uit de Nationale Militaire Raad met nog een tiental mensen oppakken, verdacht van een 'extreem linkse' tegencoup, zonder overigens hiervoor tot nu toe iets anders te hebben aangetoond dan dat samenzweerders 'snode plannen' op kamer 106 van het hotel River Club gesmeed zou hebben. President Ferrier, die in 1975 van gouverneur der koningin tot staatshoofd van de onafhankelijke Republiek Suriname omgetoverd werd, moest nu verdwijnen. Chin A Sen wordt president zoals dat in de USA gaat, met grote regerende macht. Het parlement is naar huis gestuurd en de regering en het leger regeren nu bij dekreet.

De regering Chin A Sen kent in haar korte bestaan al tal van wisselingen, maar met de grote wijziging van juli is het beeld helemaal veranderd. Opvallend hierbij zijn de twee zware jongens Chin A Sen (president en premier) en Haakmat (buitenlandse zaken, leger, politie, justitie en ook nog vice-premier). Haakmat, een paar maanden geleden nog schoolinspekteur in Amsterdam, en Chin A Sen zijn PNR-mensen van het eerste uur. Het lijkt er dan ook sterk op dat de machtsgroep die Bouterse, Chin A Sen en Haakmat nu op essentiële posten in Suriname vertegenwoordigen in de PNR-hoek gezocht moet worden. De PNR, de Partij Nationalistische Republiek, is de nationalistische organisatie in Suriname van de zestiger jaren. Ze streed tegen het Nederlandse kolonialisme maar is niet socialistisch.

AVONTURIERS

De *Revolutie* (zo wordt het tegenwoordig ge-

'Nederland heeft het moeilijk. Ze hebben daar wel een begrotingstekort van 8 miljard en toch krijgen wij 20 miljoen erbij om onze plannen uit te voeren.' Met woorden van deze strekking leidde de Surinaamse premier en president Henk Chin A Sen half augustus de voorrondes in voor het hernieuwde overleg tussen Nederland en Suriname. Nog geen anderhalve maand eerder lag de situatie volkomen anders. Ook toen stelde de Nederlandse minister voor Ontwikkelingssamenwerking het bedrag van 20 miljoen al beschikbaar. Maar er scheen een grote breuk tussen Suriname en Nederland gekomen te zijn toen Suriname de voor Nederland onaanvaardbare eis stelde om de toegezegde gelden waardevast te maken. Nu wordt door de Surinaamse president kalmpjes gezegd dat later in ministerieel overleg deze zaak nog besproken zal worden. Geen grote demonstraties dus bij de komende ontmoeting van de Commissie Ontwikkelingssamenwerking Nederland-Suriname, de CONS, half september in Paramaribo. In korte tijd is er wel wat veranderd.

noemd) was geen resultaat van jarenlange strijd van het Surinaamse volk. De linkse partijen zijn niet zo groot dat ze ooit een zetel in het parlement hebben gehaald, al groeien ze nog zo gestaag. Hoe moest links reageren op de coup? In de populariteit van de militairen zag men mogelijkheden voor een brede volksbeweging. Volkskomitees zouden de plaatselijke kernen worden. In kontakten met Cubanen en Sandinisten in Nicaragua werd de linkse militairen wel duidelijk dat met de uzi (het geweer) alleen geen volksbeweging op gang komt.

Voor de ander stroming onder de militairen werd met de kontakten met Cuba en Nicaragua het 'extreem linkse' karakter van de beweging duidelijk: 'Avonturiers' met on-Surinaamse ideeën. Zo vertolkt legerleider Bouterse het jarenlang aangekweekte koude oorlogsdenken in Suriname. Avonturiers, dat is ook de benaming vanuit de *Volkspartij* aan de afgescheiden *Revolutionaire Volkspartij*, de RVP (zie ook Bevrijding nr. 15). Dat nu een aantal van de RVPers opgepakt zijn, lag in de lijn der verwachting, ze wilden veel te snel. Wanneer je nog niet sterk genoeg bent dan krijg je deze reactie. Aldus de *Volkspartij* die de RVP nu verwijt dat ze de organisatie spleten en het langzaam opgebouwd vertrouwen van het volk verspeelde.

Men kan zich ook de vraag stellen of juist grotere steun vanuit links de positie van de militairen niet versterkt zou hebben. Het effect van de jongste spanningen zal zijn dat het werk voor elke linkse organisatie moeizamer zal worden. Er is nu (voor alle politieke partijen) een vergaderverbod en de pers wordt gecontroleerd. Ook de vakbonden zullen 'zichzelf' nu wel beperkingen opleggen na het bezoek aan legerleider Bouterse (dus niet aan de een of andere minister!). Op het loonfront waren belangrijke ontwikkelingen gaande. Met name de strijd rond de tweejarige CAO bij de belangrijke Nederlandse bauxietbedrijf Billiton, waar uitsluiting dreigde, haalde de vakbond goede resultaten binnen. Chin A Sen sprak dan ook van 'wilde looneisen' die maatregelen noodzakelijk maakte. Opvallend is hoe in de Nederlandse pers - eerst nog met

aanhalingstekens - al de uitdrukking van extreem links, snode plannen, hoge looneisen letterlijk overnemen.

ONTWIKKELINGSPLANNEN

Begin juli nog een grote betoging tegen Nederland, die Chin A Sen zijn populariteit aardig deed toenemen, maar nu niets daarvan bij de besprekingen over de ontwikkelingshulp. In juli hadden de linkse NMRers samen met de Revolutionaire Volkspartij de demonstratie georganiseerd. Eerst voelde de premier er niets voor maar hij heeft er handig op in gespeeld. Nu blijkt langzamerhand dat de uitgangspunten van de huidige Surinaamse regering wat betreft de ontwikkelingsplannen niet zo ontzettend veel verschillen met de vorige regering en ook niet met Nederland. Het idee dat het (partikuliere) bedrijfsleven toch een drijvende kracht is in de ontwikkeling hebben alle drie gemeen. De banken moeten meer winst maken, zei Chin A Sen onlangs nog. Het West-Suriname-plan is het grootste onderdeel van de ontwikkelingsplannen: waterkrachtwerken, bauxietmijnen en tal van bijkomende projecten. Wat weggevallen in de publiciteit is het bericht in een geheim rapport van de Amerikaanse Alcoa en de Nederlandse Billiton de bauxiet aldaar onverkoopbaar noemden. Alsof er niets aan de hand is, verklaarde de president onlangs (24-8) dat dit jaar de aanbesteding begint. Het enige wat nu klaar in West-Suriname is, is de spoorlijn. Rond deze tweehonderd miljoen 'verspilling' (citaat uit het rapport van de twee bauxietmaatschappijen) is vanaf het begin tal van verhalen verteld hoe Arron en anderen er aan verdiend hebben. Overigens hebben Nederlandse ingenieursburo's (Nedeco-DHV en Illaco) de haalbaarheid van het West-Suriname project berekend.

Toen De Koning voor het eerst met een grote demonstratie tegen zijn beleid, het ontwikkelingsbeleid van Nederland gekonfronteerd werd, waren er in Nederland nogal wat reacties te horen in de trant van 'stoppen met die hulp'. Het NRC

VERVOLG OP PAG. 10

de VD en de vervangende dienstplicht

Eerst heeft het een hele tijd geduurd voordat je erkend werd, nu ben je het eindelijk: *erkend dienstweigeraar*. Maar je moet nog wel 18 maanden en 20 dagen vervangende dienstplicht doen. Over die vervangende dienstplicht gaat het nu: je hebt dienst geweigerd omdat je iets voor de vrede wilde doen, maar je wordt opgezadeld met klusjes die geen donder met vredeswerk te maken hebben. Als tewerkgestelde ben je niets meer dan een tweederangs werknemer, die geen recht heeft.

Al jaren voert de VD (Vereniging Dienstweigeraars) acties om een beter tewerkstellingsbeleid van de overheid te verkrijgen, eerst van Defensie en nu van Sociale Zaken. Wat men tot nu toe heeft bereikt is eigenlijk alleen dat het strafkamp Vledder verdween, maar daar kwam de *mobiele werkploeg* voor in de plaats. Verder is het bureau Tewerkstelling Erkende Gewetensbezwaarden (TEG) van Defensie naar Sociale Zaken verhuisd, maar van verandering in samenstelling of mentaliteit van de ambtenaren is niets terecht gekomen. De boeman in een nieuw jasje.

Het TEG heeft overigens vrijwel nooit naar de VD geluisterd. Ze ziet de VD nog steeds niet als vertegenwoordiger van de dienstweigeraars, ondanks het feit dat het grootste deel van de dienstweigeraars in de VD georganiseerd is. Natuurlijk gaat de VD verder met haar actie. Ze heeft een aantal eisen opgesteld die verder in dit artikel worden behandeld.

GEEN KLUSJESDIENST MEER

De tewerkstelling moet worden afgestemd

op de motieven van een dienstweigeraar om te gaan dienst weigeren is een van de eisen die de VD stelt. Dit komt erop neer, dat iemand die dienst weigert iets zou moeten kunnen doen wat te maken heeft met vredesactiviteiten of derde wereldactiviteiten als vervangende dienst. Tot nu toe lukt dat maar een enkeling. De overheid stelt een aantal eisen aan de plaats waar de vervangende dienst vervuld moet worden. Deze eisen bevorderen niet bepaald dat er een mogelijkheid in aanmerking komt die werkelijk iets met vredeswerk te maken heeft. Wat moet je nou aan met vage termen als 'de vervangende dienstplicht moet carrièreonderbrekend zijn' en 'het werk moet in het algemeen belang zijn'. Wie bepaalt er dan wat het algemeen belang is? Dat zijn de ambtenaren van het TEG, die al lang blij zijn als ze weer een dienstweigeraar ergens in een psychiatrische inrichting, arbeidsbureau of museum hebben kunnen wegduwen met de mededeling dat die weer rustig zijn 18 maanden en 20 dagen kan gaan volmaken. Dat is natuurlijk lang niet genoeg om er voor te zorgen dat een dienstweigeraar op een tewerkstellingsplaats komt die werkelijk iets met

vredeswerk te maken heeft. De VD vindt dat er daarom haast gemaakt moet worden met een ander plaatsingsbeleid. Om dit te kunnen verwezenlijken is een heel belangrijke voorwaarde dat aan de tweede eis van de VD gehoor wordt gegeven: *de dertienduizend gulden die een instelling aan Sociale Zaken moet betalen om een dienstweigeraar in dienst te nemen moet worden afgeschaft*. Met name voor de ideële instellingen als wereldwinkels en verschillende vredesgroepjes is deze f. 13.000 een grote sta-in-de-weg om een dienstweigeraar in dienst te nemen. Als reden dat de f. 13.000 gehandhaafd moet blijven geeft Sociale Zaken dat anders het subsidiebeleid van de overheid doorkruist zou worden. Het TEG houdt zich overigens niet altijd aan de f. 13.000. Sommige instellingen hebben wel gratis dienstweigeraars, maar dat gaat dan meer in de trant van driehalen-twee-betalen.

Waarom zou de overheid nu de vervangende dienstplicht niet helemaal gaan betalen? De dienstplicht van de militair betaalt ze toch immers ook!

RECHTPOSITIE

De rechtspositie van de tewerkgestelde dienstweigeraar laat ook nogal te wensen over: deze is nog steeds gekoppeld aan het militaire straf- en tuchtrecht. De VD stelt, dat er een *volledige loskoppeling van de rechtspositie van tewerkgestelden* van de militaire rechtspositie moet komen. Bij de nieuwe rechtspositie moet men dan uitgaan van het burgerlijk recht. Tot nu toe is het zo dat de tewerkgestelde geen enkel recht heeft. Hij mag niet mee doen aan een vrije sollicitatieprocedure, maar mag slechts kiezen uit een beperkt aantal vakatures die men hem bij het TEG voorlegt. Als hij daar niet mee akkoord gaat, is hij meteen lastig en wordt diens tengevolge maar in de mobiele werkploeg gestopt (hierover verderop meer). Verder kan de tewerkgestelde ieder moment ontslagen worden en ter beschikking van het TEG worden gesteld. Verder kunnen tewerkgestelden allerlei andere *tuchtmaatregelen* verwachten, zoals boetes e.d. Minister Albada van Sociale Zaken heeft onlangs in een persbericht laten weten dat hij vindt dat de rechtspositie van tewerkgestelden verder losgemaakt moet worden van die van dienstplichtige militairen. Hij is echter wel van mening dat het nooit tot een volledige loskoppeling kan komen omdat het gaat over een publiekrechtelijke verplichting die in de plaats komt van een militaire verplichting. Albada zal gemakshalve wel vergeten dat dienstweigeraars dienstweigeren omdat ze niets met het militaire systeem te maken willen hebben. Met het verhuizen van Defensie naar Sociale Zaken schiet je dus ook weer niets op als Defensie de scepter blijft zwaaien.

foto: Peter Wolbink

foto: Peter Wolbink

MOBIELE WERKPLOEG

De mobiele werkploeg is de opvolger van het strafkamp Vledder, waar zowat de hele dag hout gekapt moest worden. De M.W. is ingesteld door het hoofd van het TEG, de heer Rensch, en wordt daarom ook wel *circus Rensch* genoemd. De M.W. is volgens Rensch ingesteld omdat er een aantal tewerkgestelden niet normaal binnen de vervangende dienst zou kunnen functioneren, onwillige figuren, vindt Rensch. In de M.W. komen tewerkgestelden die teveel kritiek op hun tewerkstellingsplaats hebben gehad. Meestal zijn het die mensen die de meest onzinnige baantjes toebedeeld hebben gekregen, waar zij niets hebben kunnen terugvinden van dat waar ze eigenlijk mee bezig zouden willen zijn. In de mobiele werkploeg krijgt men ongeschoold werk, dat alleen de bedoeling heeft de tewerkgestelden bezig te houden. Dat dit niet altijd lukt blijkt wel uit het feit dat het helemaal niet raar is als er vier man met een auto op uit gaan om drie pakjes in het land af te leveren.

Een voorbeeld waar de leden van de M.W. zich de laatste tijd ook mee bezig hebben gehouden, is het in ontvangst nemen van *de uniformen van de MEers* die in Amsterdam op 30 april dienst hebben moeten doen. Rensch vindt dat het voornaamste doel van de M.W. is het 'heropvoeden van de lastige dienstweigeraars', zodat ze na een tijdje weer terug kunnen naar een normale tewerkstellingsplaats. Dit doel tracht Rensch te bereiken door voortdurende observatie, direkt toezicht, strikte dienststopdrachten, voortdurende rapportering en zondig direkte korrektie met toepassing van tuchtrecht of strafrecht. Het soort werk van de M.W.ers moet ongeacht hun opleiding bestaan uit eenvoudige handarbeid als sjouwwerk, schoonmaakwerk, magazijnwerk etc. De VD is van mening dat de mobiele werkploeg snel moet verdwijnen. Het TEG schijnt daar voorlopig nog weinig oor naar te hebben.

GEEN 18 MAANDEN EN 20 DAGEN

De vervangende dienst duurt 18 maanden en 20 dagen, dat is ruim vier maanden langer dan voor de gewone dienstplichtige militair. Als motief wordt door de overheid aangegeven dat de in militaire dienst gaande dienstplichtige ook nog voor herhalingsoefeningen moet opkomen. Of bij deze stellingname ook speelt dat de overheid bang is dat er anders te veel dienstweigeraars komen, is een mogelijkheid waar je

slechts naar kunt gissen. De overheid vergeet echter wel dat je als dienstweigeraar eerst nog eens gemiddeld 2 jaar een procedure moet doorlopen voordat je erkend bent. Tijdens deze periode kun je erg weinig doen. Voor de dienstplichtige militair staat al lang van te voren vast wanneer hij moet opkomen.

Een aantal tewerkgestelden stopt overigens zelf al nadat ze 14 maanden hebben gwerkt. Dit zijn de zogenaamde 5 maanden-weigeraars. Een van hen heeft er al 6 weken voor in de bak gezeten, de anderen wachten nog op een uitspraak. De laatste eis van de VD is dat er tijdens de vervangende dienst ruimte gekreëerd moet worden waarin men aan scholing kan doen die vooral op onderwerpen als sociale verdediging gericht zal zijn.

15 DAGEN HET BEGIN

Er is zo nog heel wat mis met tewerkstellingsbeleid voor dienstweigeraars. Echte veranderingen komen niet zomaar uit Den Haag: daar moet actie voor gevoerd worden. De VD is al een hele tijd bezig met acties om veranderingen te krijgen, maar tot nu toe heeft dat nog niet mogen baten. Dit jaar is het begonnen met een landelijke stakingsdag op 5 juni. Deze dag werd gekombineerd met een landelijke manifestatie in Den Haag, waar zo'n 250 stakers en zo'n 200 sympathisanten aanwezig waren. Op de stakingsdag was een forumdiskussie met vertegenwoordigers van Pax Christi, PvdA, CDA, PPR en PSP, waar door de politici werd ingegaan op de eisen van de VD. Verder was er de gehele dag door de gewone, bij iedere demonstratie of manifestatie bekende, muziek. 's Middags werd er in groepjes gediskussieerd over de verschillende onderwerpen en verder te volgen aktiemethoden. Er was ook een groepje dat met witte gezichten en affiches waar de eisen op stonden de stad in ging om met mensen te discussiëren. Toen dit groepje bij het Binnenhof aankwam, werd het bijna gearresteerd omdat men dacht dat het een groepje mensen van Onkruid was. Mensen van Onkruid hebben volgens de agent die het groepje aanhield ook allemaal witte gezichten.

FIETSTOCHT

Op de stakingsdag van 5 juni was besloten dat er een fietstocht door het hele land zou komen door stakende dienstweigeraars. Het kwam er op neer dat zo'n 25 dienstweigeraars zouden meefietsen. De tocht zou 15 dagen duren;

dit omdat de tewerkgestelde die langer dan 14 dagen niet op zijn werk verschenen zou zijn, zonder dat hij daar toestemming voor heeft, door het TEG vervolgd kan worden en door de rechtbank zelfs tot gevangenisstraf veroordeeld zou kunnen worden. Men hoopte door het proces dat deze actie ten gevolge zou hebben de publiciteit te halen om de problematiek rond de tewerkstelling aan te kaarten.

TEG IS BLIND

De fietstocht eindigde bij het bureau TEG te Rijswijk. Van het bureau TEG kwam alleen de portier naar buiten om de dienstweigeraars tegen te houden. Het TEG wenste op dat moment geen gesprek met de VD, omdat men de actie van de vereniging illegaal vond, en daar mocht men toch niet op ingaan.

Bij het bureau TEG werd een kleine manifestatie gehouden waarbij muziek van de Fanfare van Eeuwigdurende Bijstand te horen was en verder werd het toneelstuk dat de dienstweigeraars tijdens de fietstocht in iedere plaats die ze aandeden gespeeld hebben, opgevoerd. Verder is er een brief aan alle medewerkers van het TEG aangeboden. In deze brief zette de VD uiteen waarom ze daar stonden, en stelde zij dat de eisen ingewilligd moesten worden. 'Drie en een half jaar ambtenarij', zegt de brief, 'brengt slechts een rapport van Sociale Zaken, dat zelfs een stap achteruit in de rechtspositie van de dienstweigeraar betekent'. Er is duidelijk sprake van een konflikt tussen de dienstweigeraars en Sociale Zaken. Dit konflikt wordt in het rapport van Sociale Zaken ontkend.

Ook het bureau TEG ontkent dat er sprake is van een duidelijk konflikt tussen de tewerkgestelden en de overheid. Dat dit konflikt er wel degelijk is, wordt bewezen door het feit dat er nu al zo'n 15 werkweigeraars zijn, stelt de VD. Het bureau TEG heeft een grote beleidsvrijheid, maar gebruikt deze niet ten goede. Als deze beleidsvrijheid wel gebruikt zou worden, dan zou volgens de VD voor het ontstane konflikt veel eerder een oplossing gevonden kunnen worden. De VD besluit de brief met te stellen dat zij 15 dagen gestaakt hebben om duidelijk te maken dat zij niets van het tewerkstellingsbeleid moeten hebben en dat zij met de acties door zullen gaan totdat de eisen ingewilligd zijn. Als sluitstuk van de manifestatie bij het bureau TEG werd een op de stakingsdag gemaakt wandkleed over gewetensbezwaren getoond. Het TEG zal dit kleed pas krijgen als de eisen zijn ingewilligd.

VREDESWEEKWERK

In de vredesweek gaat de VD weer verder met de actie. Ook dan zullen een aantal tewerkgestelden hun vervangende dienst neerleggen om vredeswerk te gaan doen. Op deze manier wil men laten zien dat er wel degelijk genoeg vredeswerk te doen is en dat de vijftien dagen slechts het begin waren.

Al deze acties van de VD kosten veel geld.

Met name de stakingsacties kosten veel geld. Vandaar dat een financiële bijdrage zeer op prijs wordt gesteld. Overschrijvingen kunnen geschieden op giro 2627582 t.n.v. Vereniging Dienstweigeraars te Amsterdam, onder vermelding van *stakingen*.

BAAS IN EIGEN BROEK

WIJ BESLISSEN

-ZELF WE LOVER ONZE SEKS!-

JIJ TOCH OOK?

NVSH WERKGROEP JEUGDEMANCIPATIE POSTBUS 132 5240 AC ROSMALEN

Dit affiche werd uitgegeven door de Werkgroep Jeugdseksualiteit van de NVSH in Eindhoven. Het kan worden besteld door overmaking van f7.50 op postgiro 3300542 t.n.v. Werkgroep NVSH Eindhoven.

Meerdere exemplaren zijn goedkoper. Informatie: 040 - 41 82 60

FENIKS

In OCTOBER starten in Trefcentrum FENIKS, Stationsweg 112 te Den Haag diverse praatgroepen:

- vrouwenpraatgroep (over lesbies zijn)
- vrouwen en bisexualiteit
- mannenpraatgroep (aanvaarding eigen homoseksualiteit)
- mannenpraatgroep (zelf gekozen thema bespreking)
- kerk en homoseksualiteit (persoonsgericht en themagericht)
- homofiele ouders en hun partners (verhouding met hun kinderen)
- orpheus praatgroep (huwelijk en homoseksualiteit)
- ouders en homofiele kinderen (aanvaarding homoseksualiteit van hun kinderen)
- assertiviteit-trainingsgroep mannen en assertiviteit-trainingsgroep mannen en vrouwen (gemengd), werken aan jezelf door middel van rollenspelen en opdrachten

INFORMATIE-AVOND dinsdag 16 september a.s. Trefcentrum Feniks, 20.00 uur, Stationsweg 112

te Den Haag.

Opgave op de informatieavond of telefonische opgave bij Herbert, Ineke of Philip 070 - 882482.

BOEKEN

DERDE WERELD BOEKENBEURS IN AMSTERDAM

Zaterdag 6 september wordt een Derde Wereld Boekenbeurs georganiseerd in Paradiso. Doel van deze Beurs is het verschaffen van een overzicht van in Nederland verkrijgbare fiction en non-fiction Derde Wereldboeken. Daarnaast zullen brochures, tijdschriften, actiekantjes, bulletins e.d. ter inzage en te koop liggen.

Het dagprogramma (12.00-18.00 uur; toegang gratis) omvat uitgevers-, boekhandel- en informatiestands, maar ook film, video, muziek, een lezing en exposities.

's Avonds (20.00-03.00 uur; toegang f4,- plus f2.50 lidmaatschap Paradiso) een forumdiscussie over het onderwerp 'Derde Wereld en informatievoorziening'.

Thema's:

- via welke wegen krijgen mensen in het Westen hun informatie over de Derde Wereld?
- welk effect heeft de huidige informatievoorziening op onze beeldvorming t.a.v. de Derde Wereld?
- is het al dan niet bestaan van een 'objectieve' informatievoorziening over de Derde Wereld van primair belang voor de Derde Wereld?

GEWELDS DISKUSSIE

Bij het studiecentrum voor Vredesvraagstukken te Nijmegen verscheen onlangs in de serie Cahiers nummer 18: *De Gewelddiskussie in de periode 1875 - 1925 en de bijzondere positie van Henriette Roland Holst daarin.*

In vier hoofdstukken komen achtereenvolgens aan de orde: de belangrijkste klassenconflicten en partijpolitieke ontwikkelingen in Nederland in de betreffende periode, een overzicht van de belangrijkste anti-militaristische stromingen in die tijd en hun standpunten t.a.v. het militarisme en het gebruik van geweld in de klassenstrijd (de eigenlijke gewelddiskussie), een levensbeschrijving van Henriette Roland Holst en tot slot een uitgebreide analyse van haar positie in de gewelddiskussie aan de hand van brochures, artikelen en boeken van haar hand. Het cahier telt ruim 200 pagina's en kost f. 5,-. Te bestellen bij: Studiecentrum voor Vredesvraagstukken, Bijleveldsingel 70, 6524 AE Nijmegen, tel: 080 - 513079.

FLIKKERIJ

Van 3 tot 5 oktober a.s. gaat de PSP-Homogroep in de bekende jeugdherberg in Sittard weer een 'potje flikkeren' met elkaar. Homoseksualiteit binnen politiek links in theorie en praktijk is het belangrijkste onderwerp. Het persoonlijke kun je inbrengen naar behoefte!

Aanmelding graag zo spoedig mogelijk door storting van f10,- op postgiro 4125383 t.n.v. Paul van Ettehoven, Amsterdam. Totale kosten ca. f65,- exkl. reiskosten. Nietemopjes of pottelindjes die meer willen weten over het weekend kunnen bellen naar Paul of Bart: 020 - 76 11 88. Meer informatie over de PSP-homogroep vindt je ook in Homobevrijding. Nummertje 8 is al weer van de persen gerold en kost, inkl. f3,- door overmaking op bovenvermeld gironummer. Oude nummers kosten f2.50 en zijn nog beperkt voorradig.

SVS ZOEKT

BEGELEIDERS/STERS VOOR SPREKERSTRAININGEN

De verkiezingen voor de 2de kamer zijn weer in aantocht. Allerlei voorbereidingen worden getroffen om de verkiezingen voor de PSP succesvol te laten verlopen. Een van die voorbereidingen betreft het organiseren van trainingen voor sprekers en spreekster. De SVS/PSP neemt dit op zich. De SVS zoekt voor het begeleidings-team t.b.v. deze trainingen nog enige logopedisten én mensen die deskundig zijn op het gebied van training van spreken-in-het-openbaar.

Erg veel tijd hoeft het niet te kosten. Het is de bedoeling om in het najaar en in het voorjaar een training op een zaterdag te organiseren. Daarvoor is dan nog enige voorbereiding nodig in overleg met de SVS, die de organisatie van deze trainingen op zich neemt.

Belangstellenden kunnen zich opgeven of nadere informatie vragen bij SVS/PSP, Postbus 700, Amsterdam, tel: 020 - 26 73 74

HET DEPOT KAN DE POT OP!

Sinds de overheid het sluitingsproces van de mijnindustrie in Zuid-Limburg in gang heeft gezet gaat het slecht met deze regio.

De werkloosheid breekt ieder jaar nieuwe, trieste rekords! Het aantal WAO'ers en WSW-werkers ligt ver boven het landelijk gemiddelde.

Provinciaal Bestuur en Regering hebben de ene nota na de andere over Zuid-Limburg uitgebracht: mijnnota's, herstrukturingsnota's, perspectievennota's. De omschrijvingen worden steeds veelbelovender, de resultaten van al dat papier zijn mager. Fraaie beloften worden niet waargemaakt. Er is één sektor die in Zuid-Limburg wel een duidelijke groei doormaakt: de militaire.

Het begon met de komst van NAVO-hoofdkwartier AFCENT naar Brunssum. Binnenkort volgt het vliegende NAVO radersysteem AWACS dat vlak over de grens bij Schinveld komt.

En alsof dit nog niet genoeg is wil men in Eygelshoven en Brunssum op de voormalige mijnterrenen grote wapendepots vestigen.

Daarmee dreigt de Oostelijke Mijnstreek een gevaarlijk militair 'pretpark' te worden.

De PSP heeft zich in en buiten het parlement fel gekant tegen deze militarisering van Zuid-Limburg. Bij steeds meer groepen uit de bevolking ondervinden deze activiteiten weerklank.

MANIFESTATIE IN BRUNSSUM

In het kader van de vredesweek heeft het gewest Zuid-Limburg van de PSP het initiatief genomen om op de manifestatie de verdere militarisering van de regio centraal te stellen.

Onder het motto: Stop Militarisering Limburg start er een groots aangepakte informatie-campagne van de PSP. Duizenden pamfletten worden verspreid, een geluidswagen treft door de oude mijnstreek.

Op maandag 22 september is er een manifestatie in gemeenschapshuis de Brikke Oave, Lindeplein 5a te Brunssum.

Aanvang: 20.00 uur.

Sprekers: Vertegenwoordigers van de actiegroepen tegen AWACS en de wapendepots en ons Tweede Kamerlid Fred van de Spek.

Muziek: Een optreden van Jules de Corte.

Verder is er een informatie-markt en ruime gelegenheid tot discussie.

Het gewestelijk bestuur roept alle leden, sympathisanten en kiezers op om deze demonstratieve manifestatie bij te wonen.

Ook financiële steun is welkom: giro 1029486 t.n.v. PSP-Zuid-Limburg o.v.v. 'wapendepots'

GEWESTELIJK BESTUUR PSP ZUID-LIMBURG

NACHT TEGEN KERNBEWAPENING

Op zaterdag 27 september wordt er in de Stads Doelen in Delft een demonstratieve manifestatie tegen kernbewapening georganiseerd. Na een strijdbaar muzikaal begin zal Mient-Jan Faber, sekretaris IKV, de negen nieuwe politieke programmapunten van het Interkerkelijk Vredesberaad aan de zaal en de pers presenteren.

Na een optreden van de toneelgroep Proloog zal een journalistenforum (met o.a. W. Klinkenberg en waarschijnlijk H.J.A. Hofland en F. Hoogendijk) o.l.v. Ton Planken over de 9 voorstellen diskussiëren. Het Nationaal Hekelkabaret sluit de avond in de grote zaal af. Waarschijnlijk zal deze avond ook een delegatie van de Wereldraad van Kerken uit de Derde Wereld ontvangen.

In de hal van de Stads Doelen zal een tentoonstelling zijn van Internationale Posters tegen de kernbewapening; verder een informatiemarkt van vredes- en derde wereldgroepen. In de grote foyer van de Doelen is de hele avond een muzikaal programma, dat afgesloten wordt door de New Adventures.

Programma begint om 20.00 uur en duurt tot 02.00 uur. De bar is geopend tot 04.00 uur. Kaarten verkrijgbaar à f. 8,50 (CJP: f. 7,50) bij de VVV-Delft of te bestellen bij 015 - 122371. Er zal gezorgd worden voor gratis slaapplekken in Delft.

STEUN STRIJDFONDS

BOLIVIA
GIRO 609 060
t.n.v. X-Y BEWEGING
o.v.v. BOLIVIA

BOLIVIA

In het artikel van Geertje Peterse in Bevrijding nummer 16 werd aan het eind de brochure 'Bolivia in verzet' aangekondigd. Daarbij werd vergeten het bedrag te noemen dat moest worden overgemaakt om de brochure toegestuurd te krijgen.

Daarom nogmaals: maak f5,- over op postgiro 4350500 t.n.v. Werkgroep Bolivia/Utrecht met vermelding van 'Bolivia in verzet'.

BON

De PSP geeft een tweemaal per maand verschijnend blad uit: BEVRIJDING. Leden van de PSP krijgen dit blad automatisch toegestuurd. Maar niet-leden kunnen er een abonnement op nemen.

- een BEVRIJDING en een aanmeldingsformulier van de PSP, omdat ik lid wil worden
- een acceptgirokaart voor een proefabonnement van een half jaar voor f. 10,-
- idem voor een normaal jaarabonnement van f. 30,-

Naam: .....

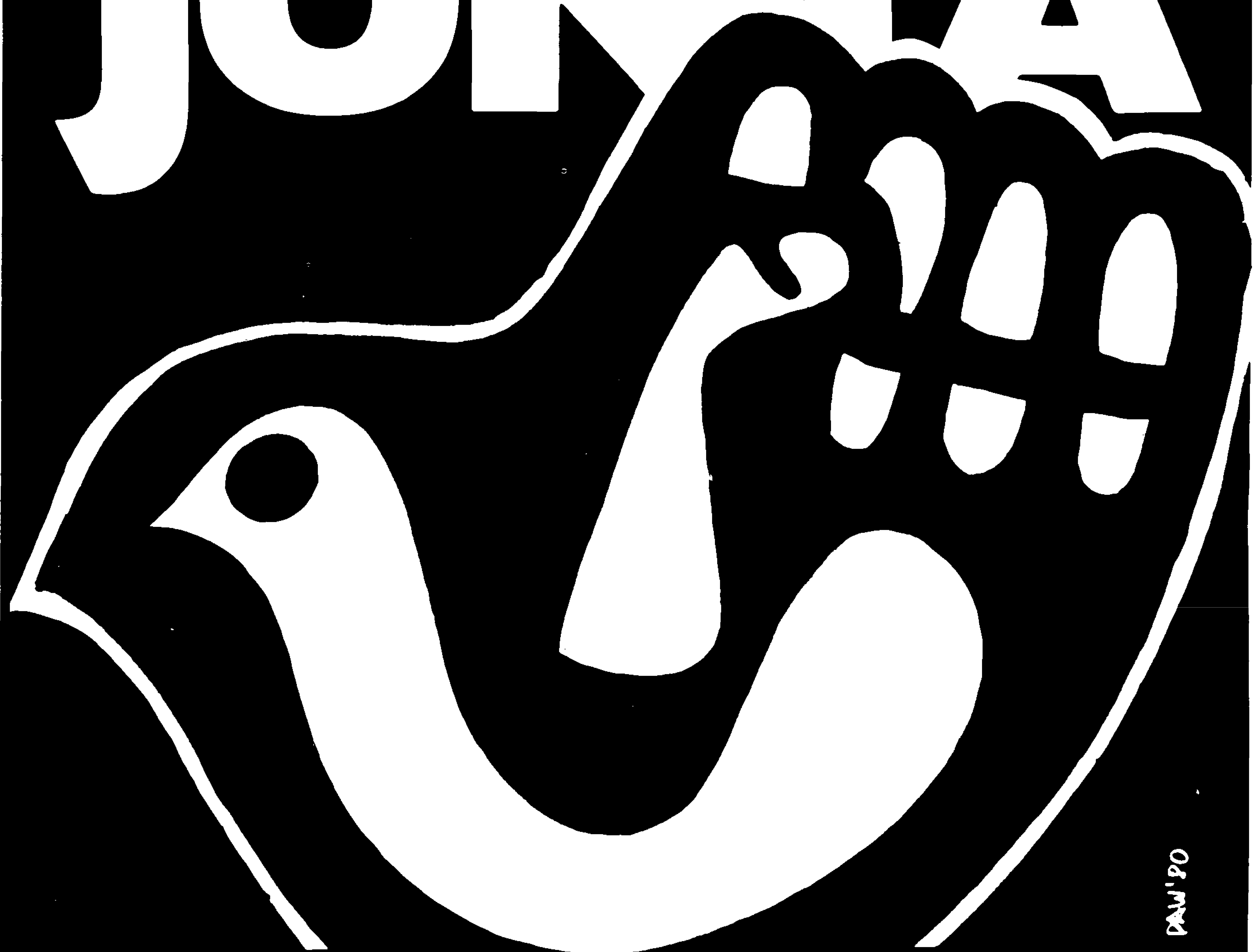
Adres: .....

Postcode: ..... Woonplaats: .....

uitknippen en opsturen naar: PSP, Postbus 700, 1000 AS Amsterdam

BOYCOT CHILEENSENSE JUNTA

**DEMONSTRATIE MANIFESTATIE
11 SEPTEMBER AMSTERDAM**

17.00 UUR: BEURSPLEIN, INFO-MARKT, MUZIEK
19.00 UUR: DEMONSTRATIE
20.00 UUR: DOKWERKER, MANIFESTATIE

ORGANISATIE: CHILI BEWEGING NEDERLAND, ANJV, ASVA,
CCC, CDA, CKN, CNV, CPN, CUT, D'66, FNV, LOCK, NIVON, MIR,
PPR, PSP, PVDA, SJALOOM, SRVU, UP, VRIJE MUZIEK

Bevrijding

JAARGANG 24 · NO 18 13/9/'80 125 cent

VREDESWEEK 1980

AKTIES IN DODEWAARD

In het hele land worden voorbereidingen getroffen voor acties tegen de kerncentrale te Dodewaard. Motto: 'Dodewaard gaat dicht'. Plan is op die dag het terrein rond de centrale te bezetten. Op 4 oktober zal bekeken worden of dit plan doorgezet moet worden.

De voorbereidingen worden gekoördineerd in een *Landelijk Overleg*, waarin alleen plaatselijke energiegroepen en speciaal voor de acties opgezette 'basisgroepen' aan deel kunnen nemen. Dit overleg is weer een uitvloeisel van een tijdens de Pinksterdagen bij Dodewaard gehouden tentenkamp. Dit tentenkamp stelde de regering een ultimatum: Vóór 1 oktober moet de centrale gesloten worden, zo niet, dan gaan de actiegroepen dat zelf doen.

Aan dit ultimatum lijkt niet te worden voldaan. In plaats daarvan worden helikoptervelden bij de centrale aangelegd, een krisisteam aan het werk gezet en de ijskasten van de centrale volgepropt met iglomaaltijden. Dit alles om een belegering te doorstaan. De werknemers van de centrale laten zich niet onbetuigd: zij eisen verbod van de aktie.

Een belangrijke voorwaarde voor het al dan niet doorzetten van de bezettingsplannen is, volgens de deelnemers van het tentenkamp, de steun, of althans sympathie, van de bevolking, en dan vooral de bevolking in de streek rond Dodewaard. Om die steun te verkrijgen wordt o.a. op 27 september een landelijke discussiedag georganiseerd. In vele plaatsen zullen energie- en basisgroepen de straat opgaan, discussieavonden organiseren e.d., over het thema kernenergie en over het ultimatum.

Niet iedereen binnen de anti-kernenergiebeweging en de milieubeweging is even gelukkig met de manier waarop de actieplannen zich ontwikkelen. Met name de onduidelijkheid over het al dan niet gebruiken van geweld tegen de politie, die het terrein beslist zal verdedigen, maakt het voor velen moeilijk achter de aktie te gaan staan. Daartegenover staat dat de regering Van Agt-Wiegel volhardt in een pro-kernenergiepolitiek, terwijl nu wel overduidelijk is dat de meerderheid van de bevolking dat niet aksepteert. Demonstraties en massale informatie- en discussiekampagnes hebben de stemming in Nederland gevoelig veranderd. Alle linkse partijen zijn nu, min of meer, tegen kernenergie en ook het CDA voelt zich gedwongen een dergelijke uitspraak te doen in haar verkiezingsprogramma. In een democratie zou dat tot uitdrukking moeten komen in een gewijzigd beleid. Dit is maar ten dele merkbaar; er is vertraging, er wordt meer aandacht besteed aan andere energiebronnen, maar Dodewaard en Borssele blijven draaien, Almelo wordt uitgebreid en er hangen ons nog 3 kerncentrales boven het hoofd. Daarmee wordt duidelijk dat de regering en het grootste deel van

het parlement de grootste moeite hebben democratisch te functioneren.

Vanuit deze situatie is het niet verwerpelijk weten te overtreden of minder keurige protestvormen te kiezen. Toch gaat de onduidelijkheid over de geweldskwestie de aktie tegen Dodewaard parten spelen. De rechtse pers en opperkomisaris Wiegel buiten dat natuurlijk uit. Zij vinden een voedingsbodem bij een groot deel van de bevolking die tegen de kernenergie is, maar daarmee nog niet voor alle methoden waarmee je tegen kernenergie kan strijden.

De acties tegen Dodewaard kunnen een belangrijke bijdrage leveren aan de versterking van de anti-kernenergiestrijd, mits ze geweldloos en gedisciplineerd verlopen. Niet het verslaan van de ME moet voorop staan, maar het verslaan van de atoomlobby van EG, regering en electriciteitsbedrijven.

Niet het bezetten van het terrein moet voorop staan, maar het organiseren van het verzet van de meerderheid van de bevolking tegen de kernenergie.

Voor 18 oktober betekent dat dat het bezettingsidee verlaten moet worden en overgegaan moet worden tot het organiseren van een geweldloze blokkade en andere geweldloze manieren om de sluiting door de regering af te dwingen. Pacifistisch Socialistische moeten zich inzetten voor een dergelijk verloop.

JOHN HONTELEZ

DISKUSSIEDAG

Op zaterdag 4 oktober a.s. organiseren de themagroepen Justitie & Politie, Milieu & Techniek in samenwerking met de SVS een discussiedag over het onderwerp **GEWELD BIJ AKTIEVORMEN**.

Op deze dag zullen voor- en tegenstanders van toelaatbaarheid van harde aktievormen inleiden houden. Uitgenodigd zijn o.a. Geert Mak, Pieter Lammers en iemand van het organisatiekomitee Dodewaard.

Met het oog op de Dodewaard-aktie is deze dag uiterst aktueel.

De dag wordt gehouden in de Poort van Kleef te Utrecht, aanvang 11 u. Belangstellenden kunnen zich voor deze dag opgeven bij de SVS/PSP, Postbus 700, Amsterdam, tel: 020 - 26 73 74. NS kortingskaart en een SVS bulletin met inleidende artikelen en stellingen van de sprekers worden dan toegezonden.

bevrijding

Verschijnt tweemaal per maand
uitgave van de Pacifistisch Socialistische
Partij

Redactie:
Rudi Boon
Titia Bos
Peter Dros
Titia van Leeuwen
Cora Mulder
Roel Sandvoort
Lex Spaans
Siep van der Werf
Peter Zwart

Vormgeving:
Dick Breebaart
Albo Helm
Simon B. Kool

Redaktiesekretariaat en eindredactie:
Roel Sandvoort

Administratie en partijburo:
Postbus 700, 1000 AS Amsterdam
tel.: (020) - 26 73 74
Abonnement: f 30,- per jaar
Postgiro 194240 t.n.v. PSP/Amsterdam

Advertentietarief:
(alleen voor niet-kommerciële advertenties), f 1.- per mm per kolom
1/1 pag. f 1000,-; 1/2 pag. f 500,-

Druk: Bevrijding, Amsterdam

inhoud

RAUWE EIEREN bezuinigingsdrift	pag. 3
DE DERDE WEG EN DE VIERDE PARTIJ verkiezingen in de BRD	pag. 5
VREDESWEK 1980 oorlog om de olie het rommelt in het leger de poolse staking en onze strijd	
de psp en de wapenindustrie	pag. 7 t/m 10
NOODTOESTAND OP DE FILIPPIJNEN	pag. 11
DIENSTWEIGEREN in griekenland	pag. 12
WAAR NAARTOE IN DE VREDESWEK	pag. 16

RAUWE EIERN

De plannen die het kabinet voor het komend jaar op prinsjesdag officieel gaat presenteren, zien er belabberd uit voor 'niet-aktieven', vrouwen, jongeren, minimum- en modale inkomens. Het is niet alleen in economische zin een uiterst rechts beleid, maar ook in ideologische betekenis.

De 'niet-aktieven' krijgen niet alleen financieel de duimschroeven aangedraaid, ook de repressie tegenover hen wordt groter: uitgebreidere controle op 'misbruik' van sociale voorzieningen, eerder 'passend' werk aksepteren e.d. Voor vrouwen is de traditionele oplossing weer uit de kast gehaald: proberen ze weer thuis te krijgen; feminisme is goed, zo lang het maar geen gevolgen heeft voor de traditionele (arbeids)verhoudingen binnens- en buitenshuis. Het gezin is weer troef bij de regering. De AOW-premie voor de gehuwde, buitenshuis werkende vrouwen wil de regering niet meer teruggeven. Een doorzichtige poging om vrouwen te ontmoedigen buitenshuis te (gaan) werken en het levert ook nog geld op voor de schatkist.

Jongeren hoeven geen gezin te onderhouden en zouden dus ook niet zoveel hoeven verdienen als het huidige minimum-jeugdloon bedraagt.

WAO EN WW

De bezuinigingsvoorstellen waarover minister Albeda de Sociaal Economische Raad om advies heeft gevraagd, bevatten vooral maatregelen die de uitkeringstrekken treffen: aantasting van de uitkeringen krachtens de WW en de WAO. Daarnaast hakken ook voorstellen om de gehuwde, buitenshuis werkende vrouwen de betaalde AOW-premie niet meer terug te geven en om het minimum-jeugdloon te verlagen er fors in.

Wat de beperking van de WW en de WAO-uitkeringen betreft, is het een stevige aanval tegen het in betere jaren afgedwongen systeem van sociale zekerheid. Er wordt voorgesteld om mensen die minder dan 25 % arbeidsongeschikt zijn, geen WAO-uitkering meer te geven. Daarnaast is het al eerder gedane voorstel tot een gekombineerde WW- en WAO-uitkering te komen bij gedeeltelijke arbeidsongeschiktheid. Deze beide maatregelen zullen een flinke slok op een borrel schelen in de uit te keren bedragen. Een schandelijk voorstel tegenover mensen die vaak afgebeeld door een jarenlange - meestal vrij eenzijdige - lichamelijke en/of psychische belasting naar de zelfkant worden verwezen. Het zal bij de invoering van deze plannen de vraag zijn of rugklachten, een ponsarm of gevolgen van kinderverlamming tot méér of minder dan 25 % arbeidsongeschiktheid worden verklaard. En als het al meer dan 25 % is, zal bij een percentage beneden de 100 een combinatie met de WW toegepast worden. Zodat een bouwvakker met rugklachten of een typist met een ponsarm voor bijvoorbeeld 30 % naar werk moeten zoeken en als ze dat niet vinden, in inkomen sterk achteruit gaan.

Wat de WW-uitkeringen betreft, is de minister op het idee gekomen dat er flink wat te bezuinigen valt wanneer mensen niet nadat ze zes weken, maar pas nadat ze één jaar 130 dagen hebben gewerkt voor WW in aanmerking komen.

KOOPKRACHT

Het Algemeen Dagblad (4 sept. j.l.) had voor een aantal gevallen uitgerekend hoeveel percent in

koopkracht men er op achteruit zou gaan. Wanneer een deel van de WAO-uitkering wordt vervangen door een WW-uitkering, betekent dat voor een modaal gezin met 2 kinderen na 2½ jaar een koopkrachtdaling van 8,1 %. De invoering

van de eis om minstens 130 dagen aaneengesloten te hebben gewerkt voordat men in aanmerking komt voor een WW-uitkering, gaat een gehuwde modale werknemer f. 40,- per maand kosten: een koopkrachtdaling van ongeveer 2,5 %.

Het is duidelijk dat met deze ingrijpende voorstellen juist de maatschappelijk meest zwakke groepen worden getroffen: iemand met een WAO- of WW-uitkering kan moeilijk gaan staken om te protesteren. De opstelling van de linkse politieke partijen en de vakbonden, hun bereidheid om hun solidariteit niet alleen middels een handtekeninglijst of een adhesiebetuiging kenbaar te maken, zal bepalend zijn voor het afhouden van deze voorstellen.

De rest van de begrotingsvoorstellen voor het komend jaar zijn ook grondig met een rood potlood bewerkt. Zo moet de gezinszorg na de beknottingen door de staatssecretaris Meijer in het vorige kabinet nog eens sterk inleveren. In het onderwijs worden de onderwijsgeevenden gechanteed door de minister: als zij niet inleveren kunnen er geen arbeidsplaatsen - in het

VERVOLG VAN PAGINA 3

belang van de leerlingen en hun werkloze collega's - worden geschapen.

Over een behoorlijke bijdrage van de zijde van de hoogste inkomens, zoals die van specialisten, is wel gesproken, maar dreigementen uit de hoek van hun belangenvereniging zijn voor de regering voldoende om de heren specialisten als rauwe eieren te behandelen.

INLEVEREN

De resultaten van berekeningen van het inleveren van koopkracht zijn sterk afhankelijk van de verschillende gegevens die men gebruikt en de vooronderstellingen die men hanteert. Uit de genoemde berekeningen bleek een zeer hoog inleverpercentage bij de WAO-uitkeringsgerechtigden. In de wandelgangen van sommige ministeries cirkuleren cijfers dat de plannen van het kabinet die op prinsjesdag bekend gemaakt worden, betekenen dat iemand met een minimumuitkering er 1,9 % aan koopkracht op achteruit gaat en iemand met een inkomen van vier keer modaal: 1,2 %.

Er is in ieder geval grote twijfel mogelijk over de vraag of het wel de sterkste schouders zijn die de zwaarste lasten te dragen krijgen.

Met voorstellen van dit laaghartig kaliber kunnen praatjes over 'allemaal stapjes terug doen' en 'solidariteit met de zwaksten' naar het rijk der CDA-schijnheiligheid worden verwezen.

TITIA BOS

Nelson Mandela

In 1964 werd Nelson Mandela tot levenslange gevangenisstraf veroordeeld nadat hij vanaf 1960 een centrale rol in de oprichting van het ANC-bevrijdingsleger in Zuid Afrika gespeeld had. Sinds '64 zit hij op Robbeneiland gevangen.

Dit voorjaar namen de redactieleden van de Zuidafrikaanse Sunday Post het initiatief tot een campagne om Mandela vrij te krijgen.

Meer dan 75.000 Zuidafrikanen hebben inmiddels hun handtekening gezet onder de petitie.

Begin september startte de Anti-Apartheidsbeweging Nederland (AABN) ook met een actie onder het motto 'Nelson Mandela petitie'. Alle progressieve partijen en een aantal andere maatschappelijke groeperingen hebben al toegezegd actief handtekeningen te gaan verzamelen onder de eis voor onvoorwaardelijke vrijlating van Mandela en alle politieke gevangenen in Zuid Afrika en Namibië.

Het ligt in de bedoeling de handtekeningen in November a.s. aan de Nederlandse regering aan te bieden en het resultaat door te geven aan het ANC en de organisatoren van de 'Nelson Mandela vrij'-campagne in Zuid Afrika.

Handtekeningen-lijsten en nadere informatie m.b.t. deze actie zijn te verkrijgen bij het AABN, Lauriergracht 116, Amsterdam, tel.: 020 - 23 73 35.

Schuilen in Eibergen

In *Bevrijding* nummer 15 stond een bericht over de acties van het Energie Komitee Oost Gelderland (EKOG) tegen de voorgenomen bouw in de gemeente Eibergen van een gecombineerde parkeergarage/atoomschuilkelder.

In dit bericht stond 'linkse politieke partijen en het IKV werden benaderd, maar gaven vooralsnog niet thuis'. De PSP afdeling Eibergen berichtte ons dat deze zin de nodige nuancering behoeft. De linkse fractie in de gemeenteraad van Eibergen (PvdA, PPR en PSP werken daar samen aan het fractiebeleid) heeft van het begin af aan fel tegen deze schuilkelder-plannen gestemd. Maar kreeg in de raad, waarin het CDA de absolute meerderheid heeft, geen poot aan de grond. Vorige maand ging het EKOG over tot een bezetting van het bouwterrein. Over de mogelijk-

heid van deze actie heeft de PSP afdeling inder tijd wel contact met het EKOG gehad, maar dat leidde niet tot concrete afspraken. Uiteindelijk werden de partijen pas benaderd toen de bezetting al begonnen was. Toen kwam er uiteraard zoveel mogelijk morele en materiële steun.

De bezetting van het bouwterrein heeft er toe geleid dat er een uitgebreide discussie in Eibergen heeft plaatsgevonden, zonder dat dat overigens de CDA-ers tot andere gedachten heeft gebracht. Eén CDA-er heeft zelfs de humoristische gedachte opgevat om de schuilkelder de *Arke Noachs* te dopen. Weinig bijbel-vast, deze CDA-er. De atoomschuilkelder is natuurlijk bedoeld tegen een heel andere zondvloed.

ROEL SANDVOORT

Olieboykot Zuid-Afrika

In oktober a.s. zal in de Tweede Kamer opnieuw gesproken worden over het olie-embargo tegen Zuid Afrika. In verschillende bladen zal door het Komitee Zuidelijk Afrika en de Werkgroep Kairos kort voor het debat een pagina-grote advertentie worden geplaatst. In deze advertentie wordt de regering gevraagd een olie-embargo tegen Zuid Afrika in te stellen, waartoe in juni door een grote meerderheid besloten is. Wij roepen u op de financiering van deze advertenties

mogelijk te maken door een bijdrage te storten op postgiro 4373055 t.n.v. Advertentie-fonds Kairos.

Indien u uw naam onder de oproep in de advertentie wilt plaatsen kunt u dit op uw giro-overschrijving vermelden. U moet dan echter minimaal f10,- bijdragen. Nader inlichtingen: Werkgroep Kairos, Corn. Houtmanstraat 19, Utrecht. tel.: 030 - 710614.

Lubbers kijkt toe tijdens het debat in juni j.l.

Foto Jan Everhard

DE DERDE WEG EN DE VIERDE PARTIJ

Van twee tot en met vier mei van dit jaar vond er in Kassel (hoofdstad van het Bondsland Hessen, vlak bij de grens met de DDR) een kongres plaats dat nu wordt aangeduid als de Eerste Socialistische Konferentie. Het kongres droeg als thema *Ekologie en Socialisme*. De organisatie was in handen van de Berlijnse Jongsocialisten (Jusos, vergelijkbaar met de Jong Socialisten in de PvdA) en leden van de studentenvakbond aan de Hogeschool van Kassel. Als tekenend voor de verdeeldheid van links in de Bondsrepubliek kan gelden dat de Jusos-Kassel officieel niet meededen en dat de SPD (de Duitse sociaal-demokraten) als geheel niet achter de organisatie stond. Wel waren tijdens het kongres enige, als links in de partij bekendstaande, SPD-ers aanwezig. Onder andere Peter Oertzen, voorzitter van de SPD in Hannover en het bondsdaglid Strasser.

Eén van de belangrijkste redenen voor het initiatief tot deze konferentie was - zoals Steinke van de Jusos-Berlijn het uitdrukte - 'een voortdurend discussieproces binnen de linkse beweging te heropenen'. Die discussie is hard nodig in een land waar de politieke versplintering hoogtij viert, niet in het minst - maar dat kan geen verontschuldiging zijn - door het maffe verkiezingssysteem met de nagenoeg onoverkomelijke vijf procent-drempel.

Tijdens het kongres, dat zo'n duizend belangstellenden trok, was een bonte mengeling van linksen aanwezig. Het blad *Konkret* (waar, ook in Nederland, bekende mensen als Wolfgang Abendroth, Wolf Biermann, Heinrich Böll en Günter Wallraff aan meewerken) schetste de deelname als volgt: 'KPD, KBW, KB, Socialistisch Bureau, Bonte, Trotskisten, Sociaal-demokraten, Alternatieven, Vakbondsmensen, de Derde Weg, de Vierde Internationale en de Vijfde Kolonne'.

Het politieke jargon in de Bondsrepubliek Duitsland heeft er sinds enige tijd een nieuwe term bij: Oko-Sozis. Dat staat voor Ekologische Socialisten. Eén van de woordvoerders van deze beweging (als je zo noemen mag) is Rudolf Bahro, die tevens één van de prominente leden van de Groenen is. In het onderstaand artikel proberen we wat klaarheid te brengen in de bijkans ondoorgroondelijke wegen van politiek-links bij onze rechterburen. Mede in het kader van de Bondsdagverkiezingen van 5 oktober a.s.

EKOLOGIE

Het heropenen van de discussie binnen de linkse beweging in Duitsland mocht dan een belangrijke aanleiding voor het kongres zijn, het motto was natuurlijk niet voor niets *Ekologie en Socialisme*. Op nationaal niveau spelen, over een periode van vele tientallen jaren, in de Bondsrepubliek slechts drie partijen een rol van betekenis: de sociaal-demokraten (SPD), de liberalen (FDP) en de christen-demokraten (CDU en in de deelstaat Beieren CSU).

De laatste jaren is het een nieuwe, vierde partij bij verschillende deelstaatverkiezingen gelukt over de kiesdrempel te springen: de milieupartij *De Groenen*. Deze partij komt voort uit verschillende zogenaamde *Bürgerinitiatieve* (actiegroepen op uiteenlopende terreinen) en de anti-kernenergiebeweging. Deze Groene-partij is op dit moment nauwelijks een eenheid te noemen. Eind juni van dit jaar besloten De Groenen op hun kongres in Dortmund om mee te doen aan de nationale verkiezingen voor de Bondsdag (de Duitse Tweede Kamer) op 5 oktober a.s. Bij deze verkiezingen staat het bondskanselierschap van Helmut Schmidt op het spel. Tijdens dit verkiezingskongres van De Groenen werd, evenals tijdens voorgaande kongressen, de

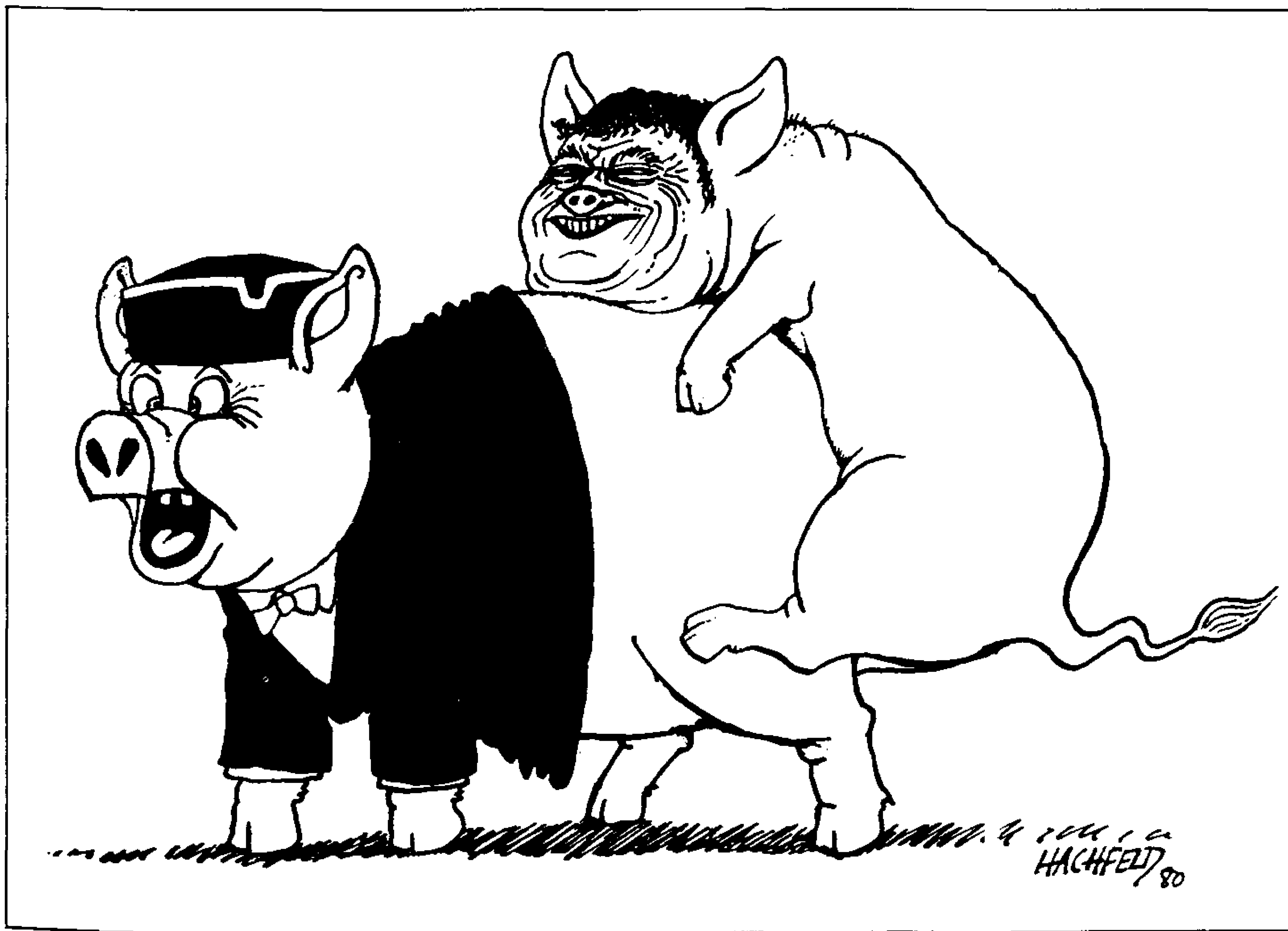
enorme tegenstelling tussen de verschillende Groene-aanhangers duidelijk. Die tegenstelling is - grofweg gezegd - de kloof tussen 'echte' milieu-activisten en de linksen binnen De Groenen.

De Groenen zelf zijn binnen links ook weer een reden voor tegenstellingen: is het niet gevaarlijk om bij deze Bondsdagverkiezingen 'groen' te stemmen en dus je stem te onthouden aan de SPD, met als mogelijk gevolg dat de FDP/SPD-koalitie net de meerderheid verliest waardoor de uiterst rechtse Franz Josef Strauss bondskanselier kan worden?

Redenen genoeg om het motto *Ekologie en Socialisme* op te pakken. *Konkret* liet in het juni-nummer Rudolf Bahro, de initiatiefnemer tot de konferentie, in een interview aan het woord. Bahro: 'Ik ben er absoluut van overtuigd dat de combinatie van rood en groen het perspectief is. Ik geloof dat we een ekologisch socialisme nodig hebben. Het is toch waar dat we in de 130 jaar sinds het Kommunistische Manifest met al onze inzichten in de klasse-structuur niet in staat zijn geweest met dit systeem af te rekenen. Marx zegt ergens: de cultuur laat verwoestingen achter. Ik ga er vanuit dat de ekologische crisis een produkt van het industrie-kapitalisme is. Als de milieukrisis opgelost zou worden heeft dat nog niet zonder meer iets met de klassenmaatschappij van doen. Met de doorbraak van het industriële kapitalisme dreigt een wereldwijde milieukrisis. We zijn in staat het evenwicht in de natuur op deze planeet totaal te verstoren. De landen van het 'reëel bestaande socialisme' reageren op het kapitalisme, want ze staan uiteindelijk in de economische concurrentie tot ons.'

VROUWENBEWEGING

Bahro ziet naast de milieubeweging nog een andere machtige stroming: de vrouwen- en emancipatiebeweging. Bahro: 'Er valt nog meer af te schaffen dan het kapitalisme'. De vrouwenbeweging in de Bondsrepubliek denkt daar precies zo over. De verkiezingen van oktober a.s. waren voor het feministische tijdschrift *Emma* reden voor het organiseren van een enquête over vrouwen en politiek. De centrale vraag bij de lopende verkiezingsstrijd is *Schmidt of Strauss*. Wat vrouwen betreft maakt de uitkomst van die vraag niet veel uit, of, om de titel van het bekende boek van Alice Schwarzer aan te halen: *Het kleine verschil en de grote gevolgen*. Alice Schwarzer zei er zelf over: 'We zijn natuurlijk tegen Strauss. Maar het parool: *Stop Strauss* is niets zonder de toevoeging *Verander Schmidt*'. De SPD heeft op dit moment, van de drie par-

tijen in het Bonner parlement, het kleinste aantal vrouwen in de fractie: 6,6 procent. Schwarzer: 'Het onbehagen bij vrouwen is enorm groot en is alleen nog maar te vergelijken met een kruitvat waarin alleen nog maar de vonk ontbreekt.' De vonk zou in dit geval de boycot door de vrouwen van de verkiezingen kunnen zijn. Vijfenvertig procent van de lezeressen van Emma zijn voor een boycot. Natuurlijk zijn de Emma-vrouwen niet representatief voor de vrouwen in het algemeen bij onze oosterburen, maar wel representatief voor de vrouwen in de feministische beweging. Zelfs tien procent van de SPD-leden onder de Emma-lezeressen zou voor een boycot zijn. En als er een vrouwenpartij met een feministisch programma zou bestaan zou 75 procent van de lezeressen daar voor stemmen en maar liefst eenderde van de SPD-leden!

SCHMIDT OF SRAUSS?

Een boycot van de verkiezingen door de vrouwen, het zal er niet van komen. Maar het is tekenend voor de politieke verhoudingen in een land, waar geen alternatief bestaat, dat er over gesproken wordt. Op dit moment zijn er veel mensen in Duitsland die als enige reden voor het stemmen op de SPD het gevaar van Strauss hebben. Een wankel basis voor de sociaal-demokraten. Bahro stemt in ieder geval niet op Schmidt: *'het probleem bestaat daaruit, aan welk alternatief men de prioriteit geeft. Als men de ekologische crisis ernstig neemt, dan moet men inzien dat ons maar weinig overblijft om de trend om te buigen. Dat wij geen vier jaar kunnen verliezen voor het formeren van een werkelijke tegenkracht. Het alternatief tussen Schmidt en Strauss is alleen maar het alternatief tussen twee fracties binnen hetzelfde machtsblok. Niet aan de verkiezingen deelnemen betekent dat men de ekologische crisis niet zo ernstig meent. Het is niet waar dat er geen belangrijker zaken zijn dan "Schmidt of Strauss".'*

De konferentie in Kassel had duidelijk niet de bedoeling om tot de oprichting van een nieuwe partij te komen. Juist omdat dit kongres er op gericht was weer in discussie met elkaar te komen en omdat het daarvoor nodig is dat socialisten van verschillende richtingen zich bij de discussie aansluiten. En 'het gebruikelijke partijensysteem heeft de uitbreiding van onze invloed toch vaak in de weg gelegen', aldus Bahro.

Eerder had Bahro, in een interview met het Berlijnse blad *Radikal* in december '79, al uitgelegd wat hem voor ogen staat. 'Wij zijn erin geïnteresseerd als er een linkse en een 'groene' vleugel van de SPD bereid zou zijn met de buitenparlementaire beweging samen te werken.' Van de andere kant: 'Om in de SPD iets te veranderen heeft men buiten de partij ondersteuning nodig. Tegelijk is het de vraag wat wij onze eigen beweging toevertrouwen. Het is de buitenparlementaire massabeweging van onze tijd. Als we dat geloven, dan moeten we ook geloven dat we op de machten binnen de SPD en zelfs ook binnen een partij als de CDU/CSU uitwerking kunnen hebben.'

5 OKTOBER

Blijft de vraag wat er op zondag 5 oktober gaat gebeuren. De kans dat De Groenen het halen is erg klein, maar wat interessant is, is hoeveel

stemmen ze krijgen en ten koste van wie. Sinds twintig jaar kent de Bondsrepubliek op landsniveau een driepartijen-stelsel. Maar als de trend van de bondsstaat-verkiezingen in Noordrijn-Westfalen, in mei dit jaar, zich doorzet (SPD absolute meerderheid, ten koste van de koalitie-partner FDP die onder de vijf procentsgrens duikelde) is West Duitsland plotseling een tweepartijstaat.

Na de oorlog zijn het er gestaag minder geworden. Bij de eerste Bondsdag-verkiezingen in 1949 haalden tien partijen één of meer zetels. In 1957 waren het er nog vier en vanaf 1961 drie.

De CDU/CSU heeft natuurlijk weinig te duchten van De Groenen. Maar deze partijen-kombinatie heeft het moeilijk met hun eigen kandidaat-bondskanselier Strauss. Tijdens een onlangs gehouden kongres verklaarde een CDU-afgevaardigde in de wandelgangen dat deze miljoenen-verslindende verkiezingsstrijd wel een heel dure methode is om eindelijk van die Franz Josef Strauss af te komen.

ROEL SANDVOORT

DE GROENEN EN ABORTUS

Een goed voorbeeld van de tweeslachtigheid van de Groenen is de discussie rond de kwestie van de abortus. Eind april van dit jaar werden er landsdag-verkiezingen in het Saarland gehouden. Ook de Groenen deden daaraan mee. Voorafgaande aan die verkiezingen hielden zij een kongres in Saarbrücken. Daar werd het verkiezingsprogramma vastgesteld. Bij de behandeling van het punt *Abortus* konden de kongresgangers om te beginnen uit drie alternatieven kiezen. Het *eerste* alternatief stelde voor in het programma *niets* over abortus op te nemen. Het standpunt zou moeten worden overgelaten aan iedereen persoonlijk. Ieder lid van de Groenen moet zijn of haar gewetensbeslissing kunnen nemen. (Let wel: ook in de Bondsrepubliek is de uitoefening van abortus provocatus opgenomen in het wetboek van strafrecht, daar bekend en berucht als *paragraaf 218*. Net als in ons land staat dat een vrije gewetensbeslissing natuurlijk nogal in de weg).

Het *tweede* voorstel stelde dat de zwangerschapsonderbreking geen inzet van juridische vervolging mag zijn omdat het een vraag van morele instelling en persoonlijke omstandigheden betreft. Verder zou abortus door voorlichting, materiële en maatschappelijke hulp en door invoering van meer methoden van geboortekontrolle en anti-conceptie overbodig gemaakt moeten worden.

En het *derde* alternatief tenslotte erkende het *ontbreken* van vrouwen om zelf te kunnen beslissen of zij wel of geen kind ter wereld willen brengen. Dit voorstel kwam verder op voor legalisering van abortus, een progressieve seksuele voorlichting en de verplichting van

ziekenhuizen om abortussen uit te voeren. Bovendien volledige opname van de kosten in het ziekenfondspakket en het verspreiden van zekere, onschadelijke en gratis voorbehoedsmiddelen onder vrouwen en mannen.

Bij een eerste stemming op het kongres kregen het tweede en het derde voorstel tezamen tachtig procent van de stemmen, maar beide geen meerderheid. Onder druk van de behoudende, rechtse vleugel kwam er toen een compromis tot stand met de volgende tekst: 'Bij de vraag van de zwangerschapsonderbreking raken twee wezenlijke doelen van de Groenen met elkaar in tegenspraak: aan de ene kant het optreden voor het volledige zelfbeschikkingsrecht van mannen en vrouwen en aan de andere kant het beschermen van het menselijk leven in de meest algemene zin'.

In het uiteindelijk aangenomen compromisvoorstel komt behalve de hierboven aangehaalde zin verder voor: de eis dat abortus geen onderwerp van juridische vervolging mag zijn, het overbodig maken van abortus door voorlichting, e.d., de opname in het ziekenfondspakket en de verstrekking van gratis voorbehoedsmiddelen. En dus geen enkele maal de eis van het *schrappen* van de betreffende wetsparagraaf.

Het overbodig maken van abortus door voorlichting en hulp klinkt mooi maar is natuurlijk wel wereldvreemd in een land waar, in de loop van 1979 zeker 70.000 vrouwen voor het afbreken van hun zwangerschap op het buitenland waren aangewezen.

Das Duell

OORLOG OM DE OLIE?

Al vele malen is vanuit de PSP gewaarschuwd dat de huidige ontwikkelingen in de militaire produktie en in het strategische denken, met name in de Verenigde Staten, de mogelijkheid van een wereldoorlog met kernwapens stap voor stap dichterbij brengt.

Begin augustus nog, schreef Wim Buisman in *Bevrijding* over de steeds perfekter wordende kernwapens, die hun afschrikkingsfunctie langzamerhand aan het verliezen zijn.

Hij liet zien hoe al sinds 1974 gestreefd wordt naar een zogenaamde 'counterforce' capaciteit. Door het richten van kernwapens (bijvoorbeeld de nauwkeurige MX en de al even preciese cruise-missiles) op de kernwapens van de tegenpartij, tracht men te bereiken dat de schade aan het eigen grondgebied beperkt blijft.

'De inzet van de counterforce-wapens loont het meest in een vroeg stadium van konflikt. Daardoor is het een zeer gevaarlijke doctrine, want er ontstaat nu 'een premie op haast': vroegtijdige inzet van de strategische kernmacht biedt de beste overlevingskansen, zowel voor deze wapens als voor het eigen grondgebied', aldus Wim Buisman. Inmiddels is de nieuwe strategie, die tot dan toe alleen nog in diskussie was, tot officiële militaire doctrine verheven. In de presentatie van de nieuwe kernwapenleer liet het Witte Huis weten dat het er voortaan om gaat bevolkingscentra buiten schot te laten en de Amerikaanse raketten in het bijzonder op 'industriële centra' te richten. Afgezien van de vraag of daar wel zo'n groot verschil tussen bestaat, bleef de militaire essentie van de nieuwe strategie in de nevelen: het snel kunnen uitschakelen

van de wapens van je tegenstander en het 'denkbaar' maken van een 'gericht' en 'beperkt' gebruik van kernwapens. Het publiek werd echter de mist ingestuurd met de suggestie dat hun gelovige, humane president er vooral op uit zou zijn die arme Russische bevolking te willen sparen.

Naast een nieuwe kernwapenfilosofie is de Verenigde Staten ook druk doende haar conventionele wapenvoorraden en 'interventie-vermogen' in het Midden-Oosten op te voeren. In de NAVO heeft de Verenigde Staten bij de Europeanen steun voor dit streven weten te krijgen. De West-Europese bondgenoten zullen hun bewapeningsspanningen in het eigen werelddeel opvoeren, zodat de Amerikanen hun aandeel in de militaire verdediging van Europa kunnen verminderen.

De interventie-bacil is nu echter ook rechtstreeks in Europese NAVO-kringen doorgedrongen.

Europa moet zijn eigen interventiestrijdmacht krijgen om te kunnen optreden wanneer zijn vitale bevoorradingbronnen bedreigd worden. Dat was de essentie van een militair rapport dat onlangs aan de Vereniging van het Atlantisch Verdrag (een internationale NAVO-supportersclub) werd aangeboden.

In het rapport wordt vooral gespekuleerd op rechtstreekse militaire confrontaties met de Russische strijdkrachten in de buurt van de olievelden.

En dan zijn de grote kernwapenmogendheden nog 'verontrust' dat ook derde wereldlanden zich in een steeds sneller tempo gaan bewapenen en zich ook zonder kernwapens niet meer veilig kunnen voelen.

Vervuiling moet je bestrijden aan de bron, weet iedere milieu-aktivist. Waar het gaat om de verspreiding van bewapening en kernwapens in het bijzonder, ligt het niet veel anders.

Het draaiboek voor een derde wereldoorlog wordt steeds meer geperfectioneerd. Voor ieder 'bedrijf' lijkt het drama al geschreven en liggen de requisieten klaar. In de Verenigde Staten werd de dienstplicht weer ingevoerd. Aan voldoende acteurs zal het dus ook niet ontbreken. Daarom gaan we dit jaar weer naar 't Harde! Oorlog aan de oorlog!

De Poolse staking en onze strijd tegen de kernwapens

Wat was de betekenis van de Poolse staking voor progressieve krachten in West-Europa en in het bijzonder hun strijd voor vrede en ontwapening? Dat werd vooral een klemmende vraag toen de stakingen in Polen naar een climax gingen en het Kremlin ons wilde doen geloven dat de Poolse arbeiders het willoze instrument waren van 'anticommunistische' en 'revanchistische' elementen. Dat waren natuurlijk belachelijke, maar tegelijk ook beangstigende beschuldigingen, omdat ze herinnerden aan de infame verdachtmakingen aan de vooravond van de val van de regering Dubcek, 12 jaar geleden.

Natuurlijk hebben lieden als Strauss en Kohl (CDU/CSU West-Duitsland) de stakingen in hun straatje proberen te plaatsen. Strauss deed dat destijds ook met de Praagse Lente. Toch geeft dat alleen maar voedsel aan de cynische constatering dat aanhangers van 'de harde lijn' in Oost en West elkaar soms op een merkwaardige wijze in de kaart spelen. Had Strauss eigenlijk niets liever gezien dan een Russische inval? Een betere verkiezingsstunt had hij zich niet

kunnen indenken! Omgekeerd leek het Kremlin Strauss nodig te hebben om de stakers zwart te kunnen maken.

MEDELIJDEN

De meeste 'gezeten' politici in het Westen waren echter buitengewoon voorzichtig. Er was sprake van een niet-inmengen 'omwille van de Polen zelf'. Toch rook dit sterk naar een primaire bezorgdheid voor de status-quo. De Polen werden zelfs in bedekte termen geadviseerd niet te ver te gaan. In de aanvang overheerste in de commentaren niet zozeer solidariteit dan wel medelijden. En iedereen was opgelucht toen het voorbij was. Blij voor de Polen. Of ook voor zichzelf?

De PSP heeft zich wel nadrukkelijk solidair verklaard met alle eisen die de Poolse arbeiders gesteld hebben, in het volle besef dat daarmee steun betuigd werd aan een riskante zaak. Maar als socialistische partij kon zij eenvoudig niet anders.

Maar nu de Poolse arbeidersbeweging haar eer-

ste overwinning heeft geboekt, rijst natuurlijk wel de vraag hoe die solidariteit verder moet worden ingevuld.

Moeten we nu soms geld gaan inzamelen voor de stakers? Moeten er solidariteitshappenings georganiseerd worden? Dat lijkt nu niet zo zinvol. Dit zouden typisch gebaren zijn, waarmee links in het Westen de Poolse arbeiders onnodig opnieuw in de gevarenzone zou trekken.

Wat wij de Poolse arbeiders van harte gunnen, is de mogelijkheid om zelf hun toekomst te bepalen, vrij van monopolisme door een Staat die door één partij gedirigeerd wordt.

Wij 'gunnen' ze dat niet alleen, we hopen het ook voor onszelf.

Links in het Westen weet immers uit bittere ervaring, dat de massa van de bevolking in West-Europa niet zelden van een keuze voor socialisme en ontwapening werd afgehouden, door de weinig aantrekkelijke en dikwijls afstotende politieke praktijk in het 'socialistische' Oosten. Daarom was de Praagse Lente zo belangrijk voor ons. Daarom waren ook nu weer velen

met hun hart bij de Poolse arbeiders. Daarom ontsprong weer de gedachte dat misschien wij het zijn, die hen nodig hebben om het perspectief te herstellen op een gedemilitariseerd, socialistisch en democratisch Europa.

De onafhankelijke arbeiders- en vredesbewegingen in Oost en West zullen inderdaad elkaar in staat moeten stellen om voor elkaar aan politieke betekenis te winnen. Dat moet de kern worden van onze solidariteit!

BEVRIJDING

Dit betekent allereerst voor onszelf dat we nu alles in het werk moeten stellen om de Poolse arbeiders meer ruimte te geven om op hun weg voort te gaan. Dat kan niet inhouden dat we van nu af aan 'met terughoudende solidariteit' er het zwijgen toe doen.

Konkreet kan het juist nu betekenen dat we in Oost en West drukkende bewapeningswedloop, in eigen huis drastisch gaan aanpakken. Want de muur van wapens blokkeert voor de Polen en óók voor ons de weg naar werkelijke socialistische bevrijding. Er is bovendien aan onze kant van de streep, geen beter argument om het geschrokken Kremlin te kalmeren, dan nú aan tafel te gaan voor de onderhandelingen waartoe Brezjnev zelf uitnodigingen heeft gedaan, of nog beter, om nieuwe kernwapens eenzijdig en beslist af te wijzen. (Ook IKV-voorzitter Ter Veer heeft zich in de NRC van 30/9 in deze geest uitgelaten).

Het is in meerdere opzichten niet toevallig dat we hier de Poolse staking ter sprake brengen in verband met onze strijd tegen de kernbewapening.

Het waren immers de Poolse arbeiders die bezeugen dat politieke eisen die op het scherp van het mogelijke zijn geformuleerd, wel degelijk effectief zijn, zeker als ze door de wil van brede massa's worden gedragen.

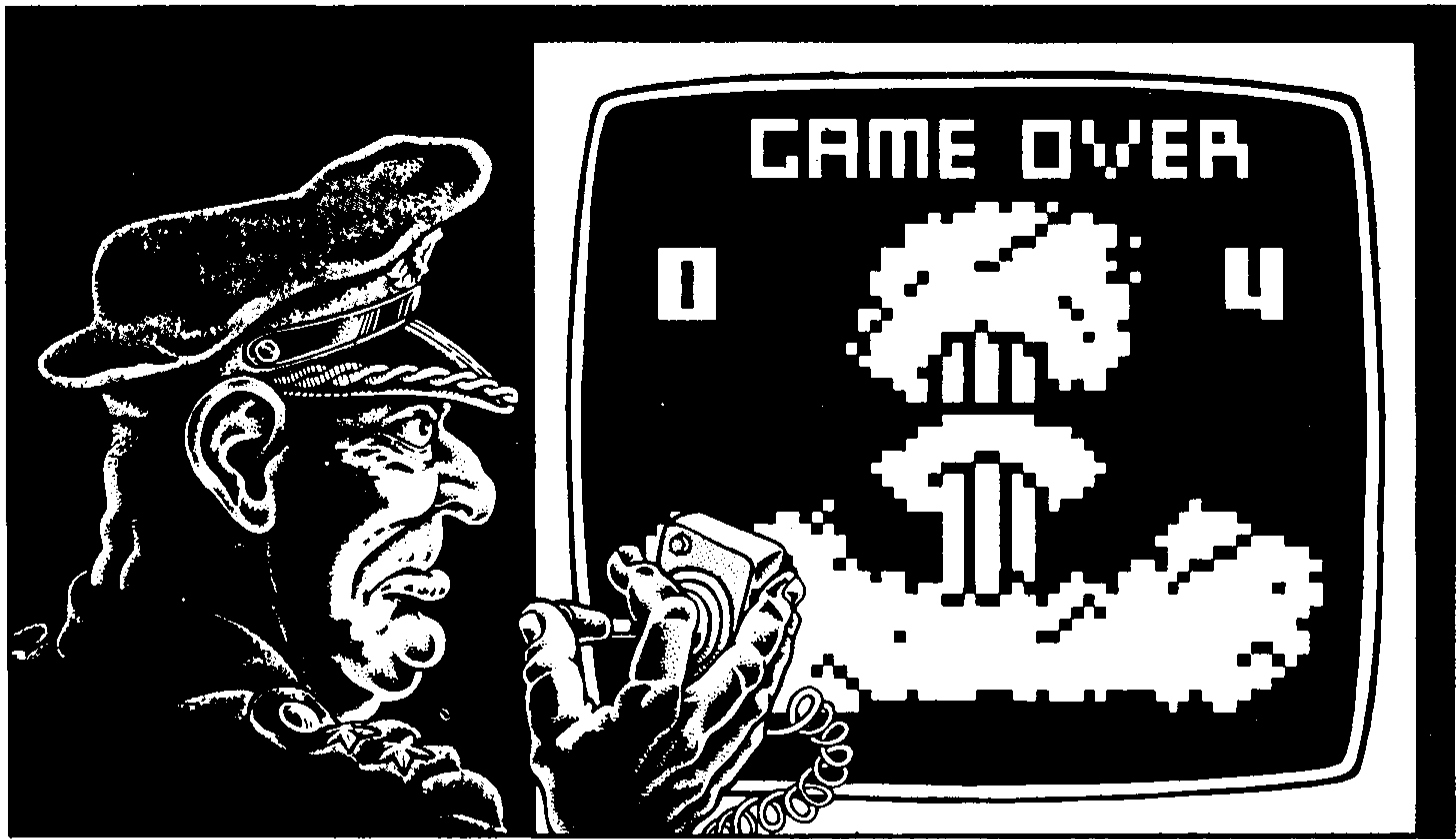
De Poolse arbeiders hebben beseft dat wezenlijke vooruitgang van hun maatschappij nimmer tot stand zal komen, als niet ook 'de realiteit' tot op zekere hoogte wordt getrotseerd.

Ze hebben compromissen op essentiële punten afgewezen, om te verhinderen dat ze niet gelijk weer de speelbal van hun tegenstander zouden worden.

Daar kunnen we als Vredesbeweging en linkse partijen in Nederland de komende tijd een voorbeeld aan nemen!

Ook de eis om kernwapens en kernwapentaken eenzijdig en ondubbelzinnig af te wijzen is immers een zeer scherp geformuleerde eis, ook al ben je je ervan bewust dat voor werkelijke ontwapening nog wel wat meer komt kijken. Wanneer we de verkiezingsprogramma's van PvdA, D'66 en CDA doorlezen, valt in ieder geval op dat deze partijen met hun ontzag voor 'de realiteit' het bar moeilijk hebben met deze eis.

Het CDA wil twee van de zes atoombommen die het Nederlandse leger vervult afstoten. D'66 gaat in alle redelijkheid één stapje verder: de Democraten willen drie van de zes taken schrappen. De PvdA zal waarschijnlijk de ver-

kiesingen ingaan met de boodschap dat zij binnens 'het haalbare' het meest vergaande standpunt heeft gekozen. Ze wil namelijk vier atoombommen aan de NAVO teruggeven.

ANGEL

De PSP vindt dat we ons scherp tegen deze politiek van 'geleidelijke denuclearisering' moeten weren. Ze haalt namelijk de angel uit ons verzet. Waarom?

Als Nederland 'geleidelijk' atoombommen zou gaan afstoten, een politiek waarop CDA, PvdA, en D'66 in principe met elkaar sporen, betekent dat automatisch dat Nederland zich gaat beperken tot die atoombommen, waar ze militair het meest aan vast zit. De minst noodzakelijke taken worden dan het éérst over boord gezet. Zelfs als Nederland terug zou gaan tot twee atoombommen, kan dat politiek negatief uitwerken.

Naar alle waarschijnlijkheid blijven dan de atoombouwers en de Lance-raket over, de atoombommen waarmee Nederland 'zijn vak' aan de Oost-Duitse grens 'verdedigt'. Die overgebleven taken worden dan relatief steeds belangrijker omdat ze de toetssteen worden van onze 'geloofwaardigheid' in de NAVO. Het is dan de

vraag of je er ooit nog vanaf komt. Een politiek die tegelijkertijd het NAVO-lidmaatschap in ere wil houden en het ontwapeningsstreven wil dienen, is in de grond van de zaak schizofreen. Het uitstralings-effect van zo'n politiek is bovendien nihil. Het enige resultaat kan zijn, dat de vredesbeweging er door wordt ingepakt. Het is echter verheugend dat het IKV inmiddels getoond heeft niet in de val van 'de geleidelijkheid' te willen trappen.

Tenslotte nog even terug naar de Poolse arbeiders. Zij hebben zich gerealiseerd dat ze geen echte stap voorwaarts hadden kunnen maken zonder de eis tot volledige vakbondsvrijheid ten einde toe vol te houden. Zij wisten dat ingaan op een compromis, waarbij bijvoorbeeld de bestaande staatsvakbonden een beetje democratischer werden, hun staking toch nutteloos maakt zou hebben. Ze kozen niet voor het halve ei, omdat dat nooit meer een heel ei kon worden.

In wezen staat de beweging tegen de kernwapens voor dezelfde keuze. Ze mag en kan geen stap terug. Er is alleen een weg vooruit.

Nederland kernwapenvrij!

Belastingweigeraars zetten door

In Bevrijding van 22 maart werd een oproep overgenomen van de Beweging Weigering Defensiebelasting om een bedrag van f5,72 van de belastingaanslag niet te voldoen. Dit bedrag symboliseerde de 572 cruise-missiles die op dit moment worden geproduceerd voor opstelling in Europa. Inmiddels zijn we een half jaar verder. Riekus Kieft, medewerker van 'Kerk en Vrede' die de actie coördineert vertelt dat er meer dan 1000 positieve reacties zijn binnengekomen. Honderden mensen en waarschijnlijk zijn het er meer, hebben officieel geweigerd te betalen.

Een van hen is de jurist Th. Holterman, die gevolg gaf aan de oproep die in Bevrijding verscheen.

Hij schreef een briefje aan het ministerie, waarin hij zijn voornemen om te weigeren kenbaar maakte. Er kwam een voorbedrukt (!) briefje terug. Het ministerie hield hem voor dat hij niet zelf mocht bepalen waarvoor hij wel of

niet belasting zou willen betalen. 'Uw actie (...) moet gericht worden op de besluitvorming van het overleg tussen regering en parlement en niet worden gevoerd langs de oneigenlijke weg van het niet-betalen van een symbolisch deel van uw belastingverplichtingen', aldus de ambtenaren. Holterman schreef terug dat voor iedere burger het moment kan aanbreken, waarop hij de vraag moet stellen: mag de overheid nog langer worden gehoorzaamd? Breekt nood geen wet? Holterman vindt van wel.

'Hierop wordt gemeenlijk gereageerd met een heel arsenaal van argumenten ontleend aan staatkundig/parlementair-democratische opvattingen. Zo doet u ook in uw brief', schrijft hij in zijn brief. 'Maar wat als deze opvattingen te doorzien zijn als hulpmiddel in een versluieringstactiek? Dan rest burgerlijke ongehoorzaamheid, met het doel het bewustzijn van de bevolking te wekken voor het verwerpelijke ge-

HET ROMMELT IN HET LEGER

Twee recente kranteberichten:

-de krijgsraad veroordeelt de dienstplichtige soldaat *Gerard van Wingerden* tot een voorwaardelijke straf van 6 weken Nieuwersluis wegens het weigeren van de Site-wacht (bewaking van -Amerikaanse- kernwapens) en - minister De Geus kondigt aan kapitein *Meindert Stelling* op het matje te roepen wegens diens mededeling niet te zullen meewerken aan een eventuele inzet van atoomwapens in een oorlog.

Het rommelt in het Nederlandse leger. Ook onder de militairen is de discussie over kernwapens goed op gang gekomen. En met de discussie het protest en verzet.

De belangrijkste spreekbuis van dat verzet binnen de legermacht is de dienstplichtigenvakbond VVDM, die in dit opzicht een snelle ontwikkeling heeft doorgemaakt.

In oktober 1977 sprak de VVDM zich uit tegen de neutronenbom. Daarmee begaf de bond zich voor het eerst tijdens het elfjarig bestaan op het terrein van wapensystemen en strategie. Het terrein dat - niet geheel ten onrechte - tot op dat moment angstvallig gemeden was.

Begin 1979 schreef de PSP'er en VVDM-bestuurder *Kees Barnhoorn* een uitgebreid discussiestuk over de ontwikkelingen in de wapenwedloop. De discussie die daarop volgde leidde in april van dat jaar tot een uitspraak van de Algemene Ledenvergadering, waarin de VVDM zei van mening te zijn dat kernwapens moesten worden teruggedrongen en uiteindelijk afgeschaft en dat verdere verfijning van de tactische kernbewapening - en de verlaging van de atoomdrempel hierdoor - moest worden stopgezet.

Ook kondigde de bond aan de discussie onder de dienstplichtigen over de gevaren van kernwapens te gaan stimuleren.

De tekst van de resolutie was met name ingege-

frag van de overheid, die zich over haar gesteld heeft', aldus Holterman, die zegt door te zullen gaan met de aktie.

Inmiddels zijn op verschillende plaatsen reeds deurwaarders gesignaleerd, die zelfs bedreigd hebben om tot openbare verkoping over te gaan om de f5,72 toch te kunnen innen. Tot dusverre is het daar niet van gekomen. 'Ze gaan een publieke confrontatie uit de weg', zegt Riekus Kieft, 'maar we zullen proberen ze daar toch toe te dwingen'.

Binnenkort komt de Beweging Weigering Defensiebelasting met een Nieuwsbrief over de aktie. Ze is te bestellen op de Utrechtseweg 159, 3818 ED, in Amersfoort.

ven door de toenemende integratie van conventionele wapens met tactische kernwapens. Door die integratie, die zich vooral uit in de zogenaamde *dual-capability* van sommige wapensystemen (bijvoorbeeld de veldartillerie), krijgen dienstplichtigen steeds meer te maken met kernwapens. *Dual-capability* houdt in dat wapens zowel bruikbaar zijn voor conventionele als voor atoomtaken. Hoe levensgevaarlijk dit wel is bleek toen bekend werd dat er tijdens de grote oefening Saxon Drive tactische kernwapens werden ingezet om het pleit in het voordeel van één der partijen te beslechten. Die wapens worden tijdens zo'n oefening niet echt gebruikt, maar uit het feit dat de legerleiding ze bij een *realistische* oefening in het scenario opneemt blijkt dat over een inzet in een oorlogssituatie gedacht wordt.

Toch zijn ook bij de legerleiding de verschrikkelijke gevolgen van een beperkt gebruik van kernwapens bekend. In 1979 publiceerde het VVDM-blad *Twintig* teksten uit een geheim Amerikaans handboek over de konsekventies van het gebruik van tactische kernwapens in, bijvoorbeeld, de Noordduitse laagvlakte. Niet alleen zullen er enorme aantallen slachtoffers vallen en zal het gehele milieu in de wijde omgeving vernietigd worden, ook de hele fraaie organisatie die de heren generaals bedacht hebben valt in één klap weg. Alle communicatie- en aanvoerlijnen zullen worden verbroken en pelotons- en kompaniekommandanten zullen het verder zelf moeten opknappen. In de zo ontstane chaos denkt men een oorlog te kunnen winnen. En dat alles nog los van het bijna zekere gegeven dat een op 'kleinere' schaal gebruik van tactische kernwapens niet het einde maar het begin van alle ellende zal zijn. Het zal immers leiden tot de inzet van strategische kernwapens en daarmee tot de vernietiging van ons hele halfmond.

SCHUTTERSPUTJE

Niet alleen soldaten die die wapens moeten bedienen krijgen te maken met de atoomtaken van het Nederlandse leger. Bijna alle dienstplichtigen krijgen er mee te maken.

In de eerste plaats door de voorlichting (of beter gezegd de niet-aanwezige-voorlichting) over de kernbewapening. Altijd je capuchon opzetten, nooit je mouwen opstropen, plat gaan liggen en als het even kan een schuttersputje graven, dat is zo'n beetje de teneur van de voorlichtingsfilms die de soldaten tijdens de zoge-

naamde NBC-lessen (nukleaire, bacteriologische en chemische wapens) te zien krijgen.

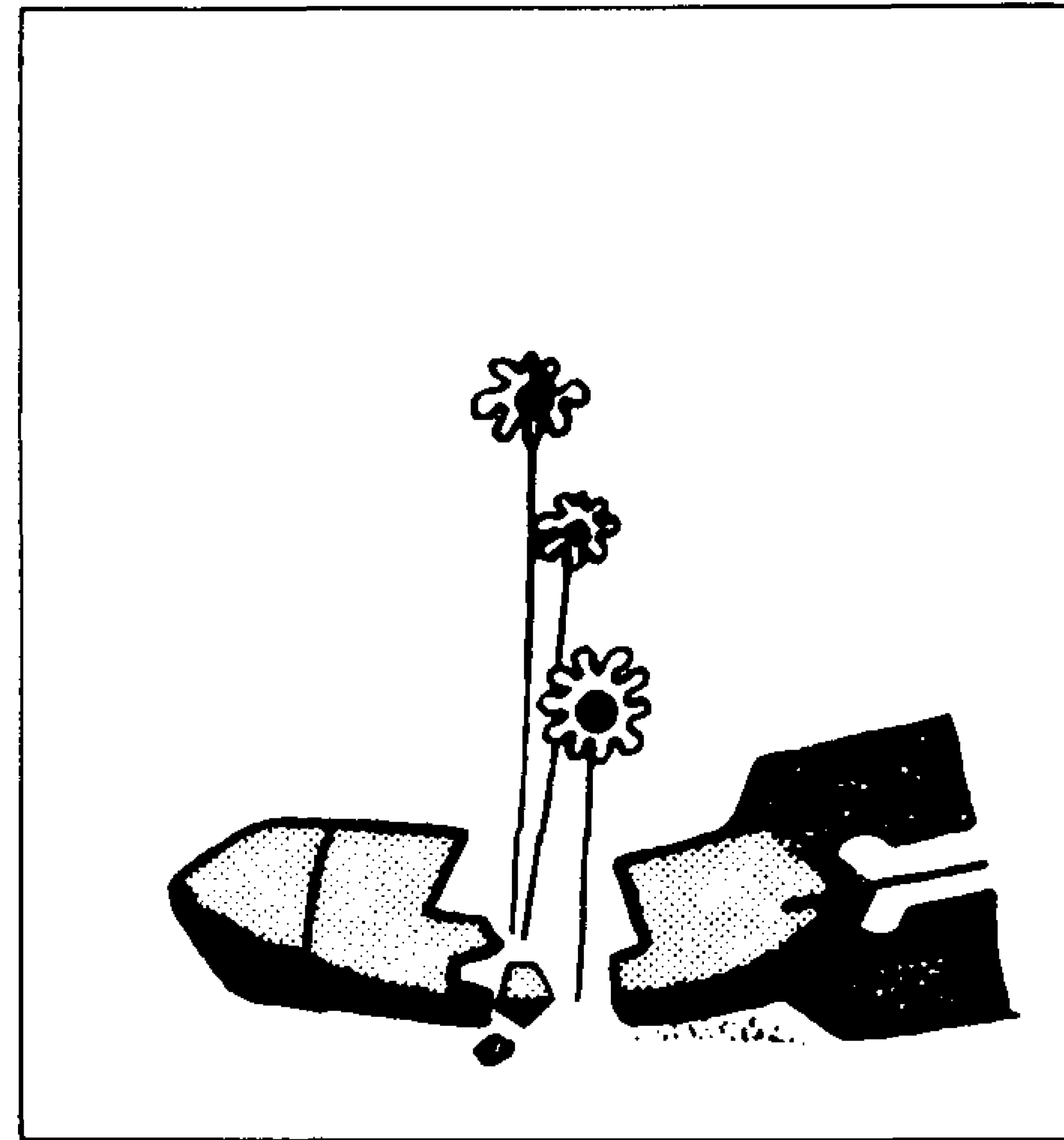
Die *voorlichting* is de VVDM al geruime tijd een doorn in het oog. In oktober 1979 werd de Tweede Kamer verzocht om meer en betere voorlichting en informatie over de kernbewapening en om de vrijheid om er over mee te mogen discussiëren. Dit verzoek resulteerde in een motie van de PSP'er Fred van der Spek. De toenmalige minister van Defensie, Scholten, zag zich gedwongen om een reactie van vijf pagina's te schrijven waarin hij de motie ontraadde. De motie werd dan ook verworpen.

OPGEFOKTE SFEER

De tweede manier waarop veel dienstplichtigen te maken krijgen met de kernwapens is de zogenaamde Site-wacht, het bewaken van de - al of niet - aanwezige atoomwapens in 't Harde en Havelte. Er heerst tijdens die Site-wacht zo'n opgefokte sfeer, dat er regelmatig ongelukken gebeuren. Het is deze wacht die Gerard van Wingerden geweigerd heeft. Hij wil best in dienst, maar kan het bewaken van kernwapens niet met zijn geweten in overeenstemming

Zijn advocaat en ex-VVDM-bestuurder Theo de Roos vroeg zich af of een staat het morele recht heeft een soldaat, wiens geweten het verbiedt mee te werken aan nukleaire militaire activiteiten, te vervolgen en te bestraffen, terwijl een grote meerderheid van het volk die activiteiten afwijst.

Momenteel is er geen regeling die het weigeren om met kernwapens om te gaan of deze te bewaken mogelijk maakt. Of je doet een beroep op de Wet Gewetensbezwaren (en weigert dus de gehele militaire dienstplicht) of je komt voor de krijgsraad. De VVDM vindt dat er zo'n regeling moet komen. De 'atoombereidwilligheid' mag echter geen selektiekriterium bij de keuring worden. Dat zou immers de discussie over kernbewapening binnen het leger alleen maar verzwakken. Het gaat de VVDM er juist om die discussie te versterken. Daarom organi-

de PSP en de wapenindustrie

seert deze bond regelmatig voorlichtingsavonden voor onderdelen die op Site-wacht moeten. Daarom ook is er op de laatste ledenvergadering weer uitgebreid gepraat over de kernbepening en werd een scherper standpunt bepaald: voor terugdringing en tegen iedere verdere ontwikkeling en uitbreiding van de atoombepening.

BEROEPSMILITAIREN

Niet alleen de dienstplichtigen en hun bond komen in verzet tegen de atoomwapens. Ook beroepsmilitairen hebben het er moeilijk mee. Hoeveel dat er zijn is op dit moment niet bekend. Maar één man heeft zich duidelijk uitgesproken: de IKV-aktivist en luchtmachtkapitein Meindert Stelling. Hij zal weigeren mee te werken aan een eventuele inzet van kernwapens. Volgens hem leidt de inzet van deze wapens tot genocide (volkerenmoord) en het internationale volkerenrecht verbiedt dat.

Het is ook onze taak te voorkomen dat Stelling ooit zal hoeven te weigeren. Dat kan door er voor te zorgen dat de kernwapens de wereld uit gaan.

In deze tijd ontvouwen de politieke partijen hun programma's voor de komende verkiezingen. In de PvdA heeft dit al tot grote deining geleid, nadat uitgelekt was dat het partijbestuur van deze partij bereid is een diepe knieval te maken voor het CDA en de NAVO.

Ook het ontwerp verkiezingsprogramma van de PSP is gereed, waarin wel duidelijke ondubbelzinnige standpunten staan, of het nu gaat om het NAVO-lidmaatschap, de kernwapens of de afbraak van de bewapeningsuitgaven. Ook aan het vraagstuk van de wapenindustrie en de daarmee verbonden werkgelegenheid wordt veel aandacht besteed.

Het ontwerpprogramma begint met de volgende inleidende opmerkingen:

'De militair-industriële belangen vormen een belangrijke hinderpaal bij het streven naar ontwapening. De zekerheid van de afzet van wapensystemen maken voor de kapitalisten de investeringen in de wapenindustrie zeer aantrekkelijk. Niet alleen de kapitalistische, ook de Oosteuropese economieën zijn in toenemende mate gaan profiteren van de vreemde valuta, die verkregen worden uit de wapenexport. De wapenproductie wordt vaak verdedigd met een beroep op de werkgelegenheid. Toch zien we dat dezelfde investeringen in niet-militaire

bedrijfstakken in het algemeen meer arbeidsplaatsen opleveren.

Het is van groot belang dat de arbeiders in de bewapeningsindustrie en met hen de vakbeweging intensief betrokken worden bij het vraagstuk van de bepaling en met name bij concrete voorstellen voor omschakeling van oorlogsproductie op zinvolle productie'.

De PSP vindt ook dat er ten aanzien van de wapenindustrie een volstrekt ander beleid gevoerd moet worden: 'Een actief beleid gericht op omschakeling van de militaire productie voor onderdrukkende regimes en van de productie ten behoeve van de kernbepening'.

De PSP wil niet dat de arbeiders in de wapenindustrie in de kou worden gezet. Daarom verlangt de PSP 'een speciaal fonds dat omschakeling mogelijk moet maken'.

Een aardig aanloopbedrag zou gevonden kunnen worden in de miljoenen die nu aan de Amerikaanse vliegtuigindustrie worden geschonken voor de vervanging van de F 16 . . .

De PSP duft te denken op lange termijn ('Het weren van militaire productie uit ons land' en 'stopzetting van alle wapenexporten') en op korte termijn. Op die korte termijn is het bijvoorbeeld nodig dat de volksvertegenwoordiging meer greep gaat krijgen op wapenproductie en wapenhandel.

'Openbare controle op alle wapenproductie' is daarvoor een eerste voorwaarde. Dat is nog eens heel duidelijk gebleken tijdens de debatten over de kernbepening het afgelopen najaar. De PSP deed toen het voorstel, dat de regering zou moeten worden verplicht voortaan bij iedere begroting een overzicht te geven van alle nieuwe wapenproducties, met name in Amerika, die wellicht ook t.z.t. aan de Nederlandse krijgsmacht zouden kunnen worden 'aangeboden'.

De regering zou er dan ook steeds bij moeten vertellen welke redenen er voor aanmaak van dat nieuwe wapentuig zijn, zodat de politieke besluitvorming niet langer achteraf, maar uiteindelijk eens vóóraf zou kunnen plaatsvinden.

Met de stemmen van CDA en VVD tegen werd die motie verworpen.

Vanzelf komt dit voorstel nu terug in ons programma:

'Jaarlijkse registratie en publikatie door de regering van alle voorbereidingen op nieuwe wapenproducties in het buitenland (met name de VS) die voor ons land van belang kunnen worden'.

Binnenkort zal de definitieve beslissing over de aanschaf van de nieuwe atoomraketten moeten vallen.

Vorig jaar gaf de PSP het bijgaande affiche uit. Maar dat is nog steeds aktueel.

Voor f. 1,80 te koop bij één van de 150 afdelingen van de PSP.

Noodtoestand op de Filippijnen

Op 21 september 1972 werd op de Filippijnen de noodtoestand afgekondigd. President Marcos moest wel, om het toenemende geweld van de bevolking tegen zijn bewind de kop in te drukken.

Volgens gegevens van het Nationaal Democratisch Front (NDF) zijn sinds de afkondiging van de noodtoestand ruim een half miljoen Filippino's het slachtoffer geworden van het Marcos-regime: zo'n 60.000 Filippino's zijn gearresteerd en gevangen genomen zonder gerechtelijk onderzoek of aanklacht. Duizenden zitten nu nog vast als politieke gevangene. De meesten werden geestelijk en lichamelijk gemarteld. Een aanzienlijk aantal is vermoord of als vermist opgegeven. Miljoenen boeren zijn de laatste jaren met geweld verdreven van hun land, deels om de activiteiten van de guerrilla onmogelijk te maken, deels ook om de suikermultinationals hun gang te laten gaan. Suiker levert immers meer op dan de akkertjes van de kleine boeren.

Er is geen vrije meningsuiting, geen persvrijheid; openbare demonstraties en stakingen zijn verboden; burgers kunnen zonder vorm van proces gearresteerd worden door de militairen; huizen kunnen zonder huiszoekingsbevel doorzocht worden. Het aantal militairen groeide van 75.000 tot 260.000. De noodtoestand is alleen maar een middel om het Filippijnse volk te onderdrukken.

ARMOEDE

De Filippijnen vormen een grote eilandengroep tussen Indonesië en Japan. Het land is negen maal zo groot als Nederland. De bevolking, nu 46 miljoen, is de snelst-groeiende bevolking ter wereld en zal zich met een bevolkingsgroei van 3,2 procent per jaar elke 22 jaar verdubbelen.

De rijke bovenlaag, zo'n 10 procent van de bevolking, krijgt 50 procent van het Nationaal Inkomen, terwijl 90 procent, het overgrote deel van de bevolking, de andere 50 procent krijgt. Het merendeel van de Filippino's bestaat uit arme boeren, vissers en arbeiders, die bijvoorbeeld tegen een hongerloon van f. 3,50 (!) per dag bij onze eigen Philips moeten gaan werken. De prijzen zijn soms 200 procent gestegen, het reëel-bestedbare inkomen nauwelijks.

De boeren en vissers op het platteland leven in armoede. De boeren hebben geen profijt van hun oogst. 3/4 deel van de boeren op het platteland bezit geen grond: zij pachten van feodale landheren en moeten meer dan de helft van hun opbrengst afdragen aan de landheren.

IMPERIALISME

De Westerse landen en Japan hebben nauwe economische banden met de Filippijnen. Zij gebruiken de Filippijnen als investeringsgebied, als bron voor grondstoffen en als afzetmarkt voor eigen produkten.

De buitenlandse investeerders op de Filippijnen zijn: Verenigde Staten 33 procent, Japan 25 pro-

cent, West-Europa 17 procent, Azië en Australië 16 procent, anderen 9 procent.

In totaal hebben de VS in 1974 minstens 2 miljard dollar geïnvesteerd, verspreid over 800 Amerikaanse bedrijven. De Amerikaanse ambassade in de hoofdstad Manilla gaf onlangs aan dat investeerders uit de VS van iedere dollar weer drie dollar uit de Filippijnen naar de VS laten terugvloeien.

Het Amerikaanse bedrijfsleven beheerst strategische sleutelposities, zoals de olie-industrie, energievoorzieningen, handelsbanken, verzekeringsmaatschappijen en andere financiële instellingen.

Het beleid is erop gericht de produktielonen laag te houden, ondanks de enorme inflatie. Er is dan ook een algemene verarming vast te stellen bij de boeren, vissers en arbeiders, die 90 procent van de bevolking uitmaken. Het minimum-loon is nu f. 110,- per maand, terwijl een gezin van 6 personen per maand f. 350,- nodig heeft. Miljoenen arbeiders zijn werkloos. Aan de andere kant worden aan de multinationale ondernemingen privileges toegekend, al dan niet in vrije handelszones, waarbij intensieve uitbuiting van het Filippijnse volk openlijk wordt toegestaan. De plaatselijke industriën worden de kop ingedrukt. Bovendien wordt het Filippijnse volk bedreigd door roekeloos toegepaste kernenergieprogramma's en door gevaarlijke milieuverontreiniging.

In 1978 was de totale invoer in Nederland vanuit de Filippijnen bijna f. 225 miljoen;

hoofdzakelijk grondst (onbewerkte tabak, kopra, onbewerkt tropisch hout, veevoeder, ananas, kleding, cacao). De export naar de Filippijnen bedroeg in 1978 ongeveer 61 miljoen, vooral zuivelprodukten, chemie en machines.

De grootste Nederlandse vestingen zijn van Shell, Philips, Unilever, Organon, Stork Werkspoor Diesel en Holland Milk Inc.

AMERIKAANSE MILITAIRE ONDERDRUKKING

De VS maken zeer doelbewust gebruik van de Filippijnen als strategisch steunpunt voor hun expansie. De Amerikaanse luchtmachtbasis Clark Air op de Filippijnen was ten nauwste betrokken bij de oorlog in Vietnam.

Verspreid over 20 militaire bases tref je 16.000 Amerikaanse militairen aan. Amerika betaalt de komende vijf jaar 500 miljoen dollar als huur voor de militaire bases. In geval van nood staat het leger ook ter beschikking van president Marcos. Troepen van de Amerikaanse bases nemen steeds vaker deel aan directe militaire operaties tegen het Filippijnse volk. De belangen van de 800 Amerikaanse bedrijven moeten beschermd worden.

MINDERHEDEN

Al een eeuw lang vindt er op de Filippijnen een vergaande veramerikanisering plaats door

VERVOLG OP PAG. 14

Tribunaal

Van 27 oktober tot 1 november a.s. wordt in Antwerpen een Volkerentribunaal over de Filippijnen gehouden. Dit tribunaal wordt georganiseerd door de Filippijngroep Nederland en het Filippijnenkomitee België, in navolging van het Tweede Russell Tribunaal. De aanklagers zijn het Nationaal Democratisch Front (NDF), namens het Filippijnse volk, en het Moro Nationaal Bevrijdings Front (MNLF), namens het Bangsa Moro-volk op het zuidelijke eiland Mindanao. De jury bestaat uit een aantal juristen, sociologen, vertegenwoordigers van diverse kerken, journalisten, enzovoort, van verschillende nationaliteiten.

Aangeklaagd worden: de politieke en kulturele onderdrukking door president Marcos, de economische onderdrukking door het Westen en Japan en de militaire onderdrukking door de Verenigde Staten.

Het Nationaal Democratisch Front (NDF) en het Moro Nationaal Bevrijdings Front (MNLF) verzoeken het tribunaal om

- een proces te voeren tegen het Amerikaanse imperialisme op de Filippijnen en tegen het huidige Marcos-regime;
- de juistheid van de strijd van het Filippijnse volk vast te stellen;
- het Nationaal Democratisch Front en het Nieuwe Volksleger te erkennen als de wettelijke vertegenwoordigers van de werkelijke belangen van het Filippijnse volk;
- het recht tot zelfbeschikking van de Moro's te erkennen..

Nadere informatie: Filippijngroep Nederland
Van Lidt de Jeudestraat 26,
Utrecht. tel. 030 - 31 93 23.

dienstweigeringsONrecht in Griekenland

Op ongezette tijden vertoont de militaire rechtspraak tegen dienstweigeraars in Griekenland kleine vulkanische uitbarstingen. De krijgsraden in Ioánnina en Kozáni gaven daarvan blijk in de laatste tijd, door dienstweigeraars te veroordelen tot straffen van 8, 10 of 18 jaar. In hoger beroep, hetzij bij het HMG in Athene, hetzij dat in Thessalonika, blijft er niets van over. De straf zakt naar vier en een half jaar als regel, en soms naar 4 jaar of minder. Daarom het tot die afwijkingen naar beneden komt, zou ik alleen kunnen nagaan als ik de vonnissen in handen had, maar sinds lang krijg ik die niet meer. De redenen die de broeders daarvoor opgeven deugen niet. De echte redenen die zij niet opgeven deugen evenmin.

Uitgangspunt van ons aller activiteiten is het helpen tot stand komen van een behoorlijke dienstweigeringswet. Aldus zou kunnen worden voorkomen, dat jongelui zonder enige dwingende noodzaak gevangen zitten. Het feitelijk uitgangspunt is echter dat niemand in Griekenland zulk een wet wil. De regering wil het niet. De ambtenaraten willen het niet. De politieke partijen willen het niet. De kerk wil het niet. De militaire autoriteiten willen het niet. En de dienstweigeraars die zich als zodanig aanmelden, allemaal Jehova getuigen, willen het ook niet. De dienstweigeraars die zich niet aanmelden, blijven weg, of lopen weg (zijn deserteur). Die houden zich schuil in Griekenland (en dat gaat klaarblijkelijk heel gemakkelijk, althans zonder al te veel moeilijkheden) of ze wijken uit naar het buitenland, waar ze asyl vragen. In menig land, Duitsland, Nederland, wordt dat recht erkend. Hiertoe behoren ook de velen die in Griekenland één of meer gevangenisstraffen wegens dienstweigerings hebben ondergaan of ter dood zijn veroordeeld, en nadien zijn uitgeweken naar veiliger streken.

Begin 1980 zaten ruim honderd dienstweigeraars in Griekenland gevangen. Het merendeel zit in de landbouwgevangenis in Cassandra. Dat is te vergelijken met een werkinrichting met drie afdelingen die een aantal kilometers uiteen liggen. Als er wordt gewerkt, telt een werkdag dubbel. Men kan dus belangrijk eerder vrij komen dan een krijgsraadvonnis luidt.

DE WET

Uitgangspunt is de wet 731/77. Die werd op 28 september 1977 door het parlement aangenomen al stond de tekst nog niet eens vast. Zij werd op 10 oktober 1977 getekend door de president van de republiek. Zij stond op 14 oktober 1977 in het staatsblad. Zij werd van kracht door het decreet van 25 oktober 1977 van de minister van defensie.

Voordien was militaire dienstweigerings alleen de zaak van militair strafrecht. Het griekse militaire strafrecht kent twee soorten gevangenisstraf. *Fulákisis* is een soort hechtenis, tussen 3 dagen en 5 jaar. *Kátheirxis* is gevangenis van 5 jaar 1 dag tot 20 jaar of kevenslang. *Kátheirxis* brengt mee, als bijkomende straf, het verlies van alle militaire hoedanigheden, vermoedelijk te vertalen met: oneervol ontslag uit de militaire dienst. Dat kan dus niet worden herhaald. Maar wie tot 5 jaar *fulákisis* wordt veroordeeld, blijft militair. De gangbare straf was, al sinds ongeveer 1950 vier en een half jaar. De veroordeelde kon vrij komen, maar werd terstond weer opgeroepen. Hij kon zich onvindbaar maken, maar bleef militair.

Hij kon opkomen en weer weigeren, en werd dan opnieuw, soms drie maal, soms vier maal be-

recht en veroordeeld. In beginsel kon dit doorgaan tot hij 50 jaar was. Dit zijn de kettingsstraffen die andere landen ook hebben ontsierd (Nederland tot 1917, Frankrijk tot 1958, Spanje tot 1973). De wet van 1977 beoogde hieraan een eind te maken. Zoals de tekst luidt, is de werking beperkt. Beperking nr. 1: het betreft alleen religieuze gewetensbezwaarden. Men had de Jehova getuigen op het oog, maar verruimde de groep op aandrang van het parlement. Beperking nr. 2: het gaat alleen om dienstweigeraars, dus alleen om hen die in militaire dienst opzettelijk ongehoorzaam waren aan enig dienstbevel. Het gaat niet om wegblijvers, (insoumis) of weglopers, deserteurs. Dit zijn aanknopingspunten voor activiteiten.

BARBAARS

De wet heeft twee delen.

Deel I is een dienstplichtregeling.

1. de actieve militaire dienst wordt 24 maanden; die was 30 maanden.
2. als uitzondering wordt voor religieuze dienstweigeraars ingevoerd een vervangende ongewapende dienst in het leger, voor dubbele duur, dus 48 maanden.

Hier liggen ook de aanknopingspunten voor activiteiten.

1e. de vervangende dienst blijft militaire dienst. Daarmee is ongeveer niemand geholpen. Maar de grondwetten van Griekenland maken militaire dienst tot algemene burgerplicht en stonden (noch staan) enige uitzondering om gewetensredenen toe. De laatste grondwet kan pas in 1981 worden gewijzigd. Op dit punt zal zij zeker niet worden gewijzigd. Zelfs de Jehova getuigen vragen die wijziging niet.

2e. de vervangende dienst duurt 2 maal zo lang als de gewapende dienst. Wie dat onbehoorlijk acht, moet hetzelfde verklaren ten aanzien van andere landen waarvan hetzelfde geldt: België (voor bepaalde soorten vervangende dienst), Frankrijk, Spanje.

Deel II bevat bepalingen van strafrecht.

1. Een radicale amnestie voor religieuze dienstweigeraars. Alle tegen hen uitgesproken straffen (sinds 1947) worden geannuleerd, geschrapt, alle strafvervolgingen worden gestaakt, alle gevangenen komen vrij. Ook hier is een aanknopingspunt voor activiteiten: waarom niet ook niet-religieuze dienstweigeraars, als die er waren? Waarom niet ook wegblijvers en weglopers, als ze zijn opgepakt en gestraft en principiële bezwaren hadden? Gezien de barbaarse straffen in Griekenland is die wens redelijk; waar de straffen niet barbaars waren of zijn, ontstaan vraagtekens. Nederland laat wegblijven en weglopen niet dekken door gewetensbezwaren, al valt dat in de praktijk wel weer mee.

2. Het uitvoeringsbesluit van 25 oktober 1977 regelde de vrijlatingen.

a. zij die krachtens deze wet vrijkwamen nadat ze vier jaar of langer hadden gezeten wegens religieuze gewetensbezwaren, werden ontslagen uit de actieve militaire dienst.

Dat waren er op dat ogenblik vier.

Ook hier een aanknopingspunt voor activiteiten. Allen die vier jaar of langer hadden gezeten, voor religieuze dienstweigerings, maar die vrij waren gekomen, omdat ze hun straf (of laatste straf) hadden uitgezeten, en die daarna waren ondergedoken, vielen niet onder dit vrijlatingsbesluit.

Dat zijn er honderden. Een aantal van hen, die zich in 1978 zijn gaan melden, zijn opnieuw gestraft, desnoods voor een jaar, al hadden ze zeven jaar gezeten.

Er moet een aanvullend besluit komen, dat ontslag uit militaire dienst invoert voor ieder die om principiële redenen vier jaar of langer heeft gezeten.

Bij mijn gesprek met minister Averoff legde ik een voorstel op tafel: *'enlisted men released from prison after having completed punishments because of the reasons mentioned in law 731/77 article 2,1 are granted a temporary release paper, and dare no more be prosecuted, if their imprisonments have totalled 4 years or more.'* Hij griste het papier ongeveer weg en liet het terstond fotocopieren en vertalen, en zei: dat is het. (maar hij deed niets).

b. zij die krachtens deze wet vrijkwamen maar nog geen vier jaar hadden gezeten, bleven militair. Zij moesten zich opnieuw melden en hun vervangende dienst doen. Van de vrijgekomen gevangenen liep niemand weg. Allen meldden zich. Allen weigerden en werden berecht en veroordeeld. Dat is het volgende probleem.

3. strafbare feiten na het in werking treden van de wet. Wie om religieuze gewetensbezwaren de vervangende ongewapende dienst weigert, wordt gestraft.

Die straf is gevangenisstraf.

Wanneer hij een tijd heeft uitgezeten gelijk aan de duur van de vervangende dienst, wordt hij uit de actieve militaire dienst ontslagen.

Zo staat het er. Aanvankelijk dacht iedereen, dat er stond: als hij even lang heeft gevangen gezeten als de vervangende dienst zou hebben geduurd, wordt hij ontslagen uit de militaire dienst. De minister van defensie zei tegen mij: dat is ook de bedoeling. Maar vanaf het begin zeiden de militaire autoriteiten van niet. Dat zeiden ze al, toen ik in november 1977 in de militaire gevangenis van Avlón met hen zat te praten. Daaraan houden ze zich dan ook, na de eerste vonnissen toen de bedoeling het nog won van de tekst van de wet.

De wet bevat de bewoordingen, dat de betrokkene die vervangende dienst moet 'vervullen of afmaken'. Ieder dacht dat bij 'afmaken' werd gedacht aan eerdere als militair doorgebrachte jaren, daaronder straffen. Maar de wet zegt nergens dat straf als dienst geldt. Bovendien waren alle straffen door diezelfde wet geschrapt. De krijgsraden hebben alleen rekening gehouden met eerder vervulde actieve dienst. Die maakte de duur van de vervangende dienst korter. De eerdere straffen speelden nergens een rol.

AKTIVITEITEN

Hier zijn twee aanknopingspunten voor activiteiten.

1e is wetswijziging zinvol, om te maken dat gevangenisstraf doorgebracht als militair, geldt als dienst. Voor een klein aantal van hen die nu nog of weer gevangen zitten heeft dit geen zin. Voor velen, die ondergedoken of uitgeweken zijn, kan het ook zin hebben als ze eens worden gepakt en berecht. Dit is de nette manier om uitgewekenen en onderduikers te legaliseren. Ik heb redenen om aan te nemen dat het op een minder nette manier toch al gebeurt, door gewoon de zaak te 'vergeten', of door afkoop van de illegaliteit tegen betaling, of door het verstrekken van toeristenpassen en toeristenvisa.

2e moet de minister zich houden aan zijn eigen verplichting: hen die vier jaar hebben gezeten, te ontslaan uit de actieve militaire dienst.

Wat is: 'vier jaar van hun straf hebben uitgezeten?' Is vier jaar vier jaar?

Wie in Cassandra zit en buiten werkt krijgt aftrek. Een werkdag telt voor twee.

Griekenland kent de v.i., voorwaardelijke invrijheidstelling.

Als vier jaar in de zin van het gevangenisrecht om zijn, volgt dan ontslag uit de militaire dienst? Wie houdt dat bij? Is er enige controle? Houden de adoptiegroepen van Amnesty International het bij voor hun adoptiefkind? Hoe doen ze dat? Het zou zeer onbillijk zijn, om die aftrekken niet te laten tellen, want die jongens hebben al die tijd voor zo goed als niets productief gewerkt, in een veeveeltbedrijf. Maar er staat niets van in de wet.

STRAATSBURG

Het jaar 1980 heeft voor de tweede maal en op verrassende wijze getoond dat deugdelijke actie in het buitenland soms wondertjes kan verrichten.

1977: na de politieke trip van de PSP in november 1976 publiceerde ik de lijsten van gevangen dienstweigeraars in Griekenland met al hun vonnissen in Vredesactie. Met die lijsten bereikte ik in Straatsburg het directoraat-generaal en de parlementaire vergadering. Met die gegevens als grondslag stelt de parlementaire vergadering vragen aan het comitee van ministers. Dat is eind april 1977. Binnen 4 weken kondigt de Griekse regering een wet aan na 30 jaar obstructie. Die wet komt in september 1977. De deur gaat open, maar op een kier. Denk vooral niet dat ze nu ook het huis verbouwen.

1980: het nederlandse parlement - op dit punt het lastigste in Europa - bespreekt de toetreding van Griekenland tot de EEG. In de Tweede Kamer worden dienstweigering en mensenrechten genoemd. In de Eerste Kamer zijn ze hoofdzaak. Oskamp is spreker voor de PvdA maar heeft de hele kamer achter zich op deze gebieden. Zijn bronnen: brief van mij aan minister Averoff; wet en besluit; statistieken met vonnissen, gevangenschappen, vrijlatingen en ook vrijstellingen. (document 16090 herdruk: Eerste Kamer 101c). Dank zij deze debatten kwamen in Griekenland 31 gevangen dienstweigeraars vrij, en van 21 heb ik tevens het bewijs van hun ontslag uit actieve militaire dienst.

Zo kan een vlooiënpik toch wel eens een dinosaurus bewegen tot vervellen.

HEIN VAN WIJK

ZIT JIJ HIER VOOR MOORD GRAPPIG, IK OMDAT IK HET WEIGER

AKTIE FRANSE DIENSTWEIGERAARS

De franse organisatie van dienstweigeraars OP-20 zal vanaf 5 oktober a.s. actie voeren tegen het beleid van de franse overheid ten aanzien van het dienstweigeren in dat land. Dat beleid is een ernstige bedreiging voor het recht op erkenning als weigeraar.

Als actie vormen zullen prikacties en hongerstaking worden gebruikt. Ondersteuning en solidariteitsverklaringen worden zeer op prijs gesteld. Het adres is: Coördination Nationale BP196, 75121 Parijs Codex 03, Frankrijk.

Nader informatie Nederland: Albert Kok. Joh. Verhulststraat 193, Amsterdam, tel. 020 - 718401.

In het blad 't Kan Anders verscheen in het september-nummer van de hand van Hein van Wijk het eerste deel van een uitgebreide geschiedenis van het dienstweigeren in Frankrijk. 't Kan Anders nummer 5/1980 kan worden aangevraagd op het adres: Postbus 385, Amsterdam. De prijs is f2,25 excl. verzendkosten.

DIENSTPLICHT

Het Inlichtingenbureau Militaire Dienst/Dienstweigeren in Groningen organiseert op zaterdag 11 oktober een symposium met als onderwerp *Dienstplicht in de toekomst*. Er zal worden gediscussieerd over militaire dienstplicht, maatschappelijke of sociale dienstplicht en vredesdienst.

De onderwerpen zullen worden ingeleid door een medewerker van het Ministerie van Defensie, een vertegenwoordiger van de Werkende Jeugd/CNV en een medewerker van het Polemologisch Instituut van de rijksuniversiteit van Groningen.

Het symposium begint om 11.00 uur en duurt tot 17.30 uur.

Aanmelding en nadere informatie: Sabangplein 5, Groningen, tel.: 050 - 714696. Opgaven voor 1 oktober.

ONKRUIT

Onkruid, de inmiddels door diverse acties bekende en beruchte antimilitaristische actiegroep, heeft zich nu ook op het gladde ijs gewaagd door een eigen blad te gaan uitgeven onder de toepasselijke naam *Schoffel*.

Het blad is bedoeld als podium voor het uitwisselen van ervaringen op het gebied van antimilitaristische acties als ook om achtergrondinformatie te geven voor al die zaken waartegen antimilitaristen in verzet komen. In het onlangs uitgekomen eerste nummer staan artikelen over vrouwen en antimilitarisme, voorlichting op scholen, de Nederlandse betrokkenheid bij de levering en produktie van korvetten aan Indonesië. Dit eerste nummer is te bestellen door overmaking van f. 5,40 (inkl. portokosten) op postgiro 947863 t.n.v. PDK, Prof. Bromstraat 39, Nijmegen, met vermelding van 'Schoffel 1'.

VERVOLG VAN PAG. 11

het Engels als voertaal in het onderwijs te gebruiken en het een Amerikaanse onderwijsinhoud te geven. De rijke Filippijnse tradities worden vervangen door Amerikaanse films, stripverhalen, reclame, liedjes, enz. Het onderwijs sluit aan bij de expansiezucht van de multinationale ondernemingen.

In een geheim rapport wordt melding gemaakt van gewelddadige slachtingen onder het Moro-volk, een ethnische moslimminderheid op het zuidelijke eiland Mindanao. Er worden situaties beschreven van verkrachting, moord en plundering. Tien jaren vol geweld van de zijde van het leger in Mindanao hebben naar schatting 90.000 burgers het leven gekost, 250.000 huizen, scholen en moskeeën verwoest en 130.000 vluchtelingen opgeleverd. Het Moro-volk vecht nu voor een vrij en onafhankelijk *Bangsa Moro*. In het noorden worden bergvolken bedreigd door een kernenergieprogramma, dat in de VS niet meer getolereerd wordt.

HET VERZET

Het *Nationaal Democratisch Front* (NDF) is de bundeling van de verzetsbewegingen. Het

NDF coördineert het georganiseerde verzet in diverse sectoren van de maatschappij: bij industriearbeiders, landarbeiders, boeren, krotbewoners, studenten en progressieven in de kerken.

De beweging bindt de strijd aan tegen de aan Amerika verleende voorrechten en hun militaire bases, tegen de groeiende vermilitarisering, tegen de feodale structuur, tegen de corruptie en andere vormen van onderdrukking door de regering.

Georganiseerd in het NDF zijn o.a.:

- Het *Nieuwe Volksleger* (NPA): Het NPA werkt vooral onder de plattelandsbevolking waar het NPA het vertrouwen geniet van zeker 9 miljoen arme boeren. Zij werken vooral met politieke scholing in de dorpen, wat leidt tot organisatie en gewapend verzet. Zo'n 30.000 guerrilla's zijn actief lid van de beweging.
- Het *Moro Nationaal Bevrijdingsfront* (MNLF): Het MNLF past de strategie toe van de langdurige volksoorlog door het bewustmaken van moslimboeren, vissers en arbeiders. Cijfer-

materiaal is schaars, maar het gewapende verzet wordt toch geraamd op 15.000 tot 30.000 guerrilla's. Meer dan de helft van de moslimbevolking zou de MNLF steunen.

GERARD RAEMAEKERS

Cuba scholing

Venceremos, de Nederlandse solidariteitsvereniging met Cuba, organiseert dit seizoen weer een scholingskursus over Cuba. Aan de orde komen de geschiedenis, de economie, de buitenlandse politiek, het staatsapparaat en de massa-organisaties, het onderwijs, de positie van de vrouw, gezondheidszorg en de cultuur.

Het is de bedoeling dat de kursisten alle avonden komen. De introductie vindt plaats op 6 oktober om 20.00 uur in CCC, Nieuwe Herengracht 29 I, Amsterdam.

De kosten bedragen f. 10,-. Nadere informatie en opgave: VENCEREMOS, Minahassastraat 1, Amsterdam, tel.: 020 - 925050/655072.

Medisch Comité Nederland-Viet Nam 'HULP UIT na bezoek aan Viet Nam NEDERLAND KOMT GOED TERECHT'

Prof. Ben Polak:

"Onze totaal indruk is, dat de hulp van het Medisch Comité voor Viet Nam onmisbaar is. We hebben kunnen vaststellen, dat onze hulp goed terecht komt."

De noodzaak van deze hulp is duidelijk gebleken, zegt Ben Polak, voorzitter van het Medisch Comité. Hij is onlangs met een delegatie uit Viet Nam teruggekeerd na een uitgebreide rondreis.

Bij de bestrijding van de twee belangrijkste volksziekten, malaria en tuberculose, zijn flinke vorderingen gemaakt.

Sinds 1975 is de malaria in Viet Nam met de helft teruggedrongen. Het Ministerie van Volksgezondheid verwacht, dat de malaria in het zuiden binnen vijf jaar onder controle is, zoals nu in het noorden al het geval is.

Viet Nam zit te springen om medicijnen. Help het land tegen de stroom in. Stort uw bijdrage op postgiro

10 90 400

MCNV, Amsterdam. Doe het nu.

Het MCNV is gevraagd meer medicijnen en instrumenten te sturen voor de opsporing en behandeling van tuberculose in Viet Nam.

Sinds oktober vorig jaar stuurt het Medisch Comité ook medicamenten naar Cambodja. Het MCNV zet nu daar de anti-malaria campagne op poten. Dat kan alleen met uw hulp. Stort tien maanden lang vijftien gulden per maand en u geneest één patiënt.

Medisch Comité
Nederland-Viet Nam
Postbus 5701
1007 AS Amsterdam

HELP VIETNAM EN CAMBODJA

OPZIJ VOOR KRAAIJEVELD

Nadat ik op de televisie de leugenachtigheid, demagogie en draaiërijen van *Der Kandidat* (Franz Josef Strauss) heb gezien, valt zijn Nederlandse geestverwante - uit een andere loot van de christelijke stam overigens - mevrouw Kraaijeveld, staatssecretaris van emancipatiezaken, best wel mee. Ze heeft tenslotte nooit een arrestatiebevel doen uitgaan tegen de redactie van een keurig blad zoals Opzij, dat met het publiceren van bijvoorbeeld interne CRM-dossiers zogenaamde 'staatsgeheimen' zou hebben prijsgegeven. Zo iets doet Opzij niet en de Staatssecretaris ook niet. Wat ze wél doet, is niet altijd even duidelijk. In juli jl. heeft ze wel in Kopenhagen de VN-konferentie over de positie van de vrouw bezocht. Daar heeft Nederland, dus mevrouw Kraaijeveld als politiek verantwoordelijke delegatieleider, zelfs gepleit voor 'ouderschapsverlof'. Ouderschapsverlof zou een hele verbetering kunnen betekenen in vergelijking met het in Nederland bestaande zeer zuinige zwangerschapsverlof van zes weken vóór en zes weken ná de bevaling.

Met dit voorstel voor ouderschapsverlof heeft Nederland in het internationaal gezelschap in Kopenhagen mooi weer gespeeld. Waarschijnlijk is er toen niet bij verteld dat Nederland een maand eerder op een conferentie van de Internationale Arbeidsorganisatie (ILO) een voorstel over ouderschapsverlof niet heeft willen steunen.

In de FNV-krant 'Bondgenoot' van 25 juli j.l. lezen we: 'Tijdens de ILO-conferentie in juni van dit jaar in Genève heeft de Nederlandse regeringsvertegenwoordiger in de commissie 'Werknemers met gezinsverantwoordelijkheid' de boot afgehouden om tot een goede regeling van het ouderschapsverlof te komen'.

Het blad kwam mevrouw Kraaijeveld tegen in Kopenhagen en heeft daar gevraagd hoe dat zit, 'in Kopenhagen wel een puik amendement indienen en in Genève een maand geleden niet thuis geven'. Het antwoord van mevrouw Kraaijeveld is zeer de moeite waard:

'Op dit moment is de tijd nog niet rijp om in Nederland op dit punt actie te ondernemen, maar er wordt nu over nagedacht. Het amendement is door anderen wat erg benadrukt. Het is één van de amendementen en we geven er nog geen prioriteit aan. We zijn hier in Kopenhagen bezig met een actieplan voor de komende vijf jaar' (...). 'We zitten nog een klein jaar', zegt ze doelend op de kabinetsperiode, 'het is een punt voor het volgend kabinet'.

Aldus mevrouw Kraaijeveld, geciteerd in Bondgenoot van de FNV. Als nasleep van Kopenhagen gaat de staatssecretaris nu een vrouwenactieplan opstellen, waarbij ze zich niet gebonden acht aan de uitspraken van Kopenhagen. Tenslotte heeft Nederland dat VN-actieprogramma niet ondersteund in verband met de Zionisme-uitspraak daarin. Dat mevrouw Kraaijeveld in juli nog beweerde dat de Nederlandse Regering zich politiek en emotioneel gebonden achtte aan het resultaat van deze VN-konferentie, schijnt geen beletsel te zijn om begin september te zeggen dat Nederland er niets mee te maken

WIJ VROUWENEISEN ABORTUS VRIJ

27 SEPT 1980 ADAM

13⁰⁰ VANAF BEURSPLEIN

MANIFESTATIE

13⁰⁰ VONDEL PARK

SPREEKSTERS
KINDEROPVANG
STANDS
MUZIEK

W.V.E. SECR.: POSTBUS 197 LEIDEN 071-40591 POSTGIRO: 275025 ZEN. HET VROUWENEISEN TE AMSTERDAM

heeft. Het betreft tenslotte geen VN-uitspraak die als legitimatie voor een smadelijke aftocht uit Jeruzalem moet dienen. De Regering gaat een eigen vrouwen-actieplan maken. Wat daarin komt aan feministische geluiden, moeten we

maar afwachten. Misschien dat het resultaat nog wel een ooit gepresenteerd wordt, als mevrouw Kraaijeveld en het C.D.A. er de tijd in Nederland rijp voor achten. Zij die geloven, haasten niet.

TITIA BOS

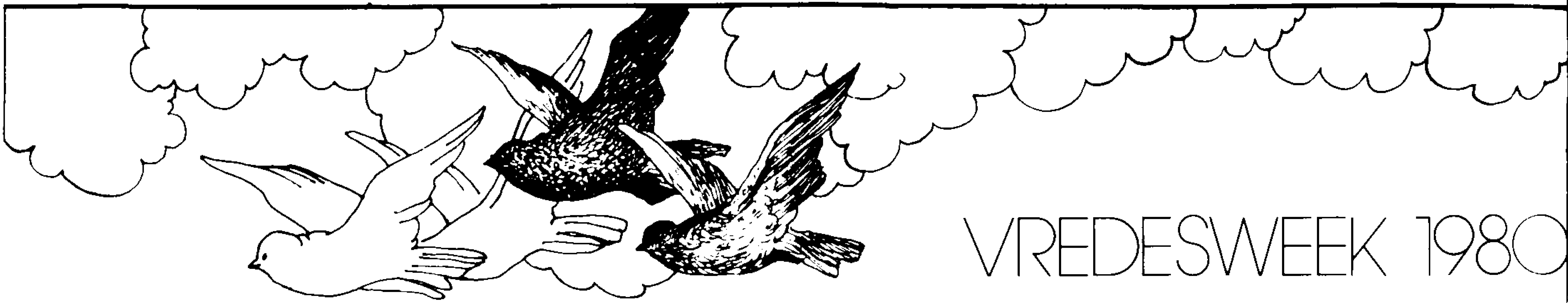
Anti Strauss tentoonstelling

Boekhandel De Rooie Rat in Utrecht organiseert tot en met 11 oktober een tentoonstelling over het fenomeen *Franz Josef Strauss*.

Aan de hand van documenten, krantenknipsels, foto's en uitspraken wordt geprobeerd een beeld te geven van de intrige-achtige en oneerlijke praktijken van de huidige CDU/CSU-kandidaat

voor het kanselierschap in de Bondsrepubliek. Daarnaast zijn er een groot aantal affiches te zien (en te koop) die op dit moment in de verkiezingsstrijd in Duitsland worden gebruikt. De tentoonstelling is tijdens de gewone openingstijden van de boekhandel te zien. Adres: Oudegracht 65, Utrecht, tel.: 030 - 31 71 89

VREDESWEEK 1980

Maastricht

De PSP afdeling Maastricht organiseert op 26 september een openbare avond met als thema *Kernenergie*. De direkte aanleiding is de demonstratie van 25 oktober a.s. in Mol. Tijdens de openbare avond zal er een forum aanwezig zijn, bestaande uit *John Hontelez* (politiek secretaris milieu in het partijbestuur van de PSP), *Jo Leenders* (Miljeucentrum Maastricht) en de heer *Huiskens* (Provinciale Limburgse Elektriciteits Maatschappij). Tijdens deze avond zal de afdeling Maastricht een nieuwe brochure presenteren onder de titel *Verrijking*, over de energie situatie in Nederland, de brede maatschappelijke discussie over invoering van kernenergie, de kernenergie-lobby, enz.

De avond wordt gehouden in de Kleine Comedie, Tongersestraat 28 A, Maastricht. Aanvang 20.00 uur.

De brochure *Verrijking* kan ook worden besteld door overmaking van f5,- op postgiro 1442012 t.n.v. penningmeester PSP/Maastricht, met vermelding van 'verrijking'.

Vrouwen tegen kernwapens

De werkgroep *Vrouwen tegen Kernwapens* heeft een knipselkrant samengesteld. De krant is verzameld voor en door vrouwen en is geschikt voor discussie met vrouwengroepen in verschillende organisaties.

De knipselkrant is te bestellen door overmaking van f. 4,- op postgiro 4398157 t.n.v. Werkgroep Vrouwen tegen Kernwapens/Utrecht met vermelding 'knipselkrant'.

THEMABEJENKOMST GEORGANISEERD DOOR: PSP, VD, HKA

"HELP ALLE WAPENS DE WERELD UIT"

INLEIDERS: BRAM VD LEK, KEES VLAANDEREN, HENK BRANDERHORST

DONDERDAG 25 SEPTEMBER, 20.00 U
SOCIËTEIT UILENSTEDE 108, AMSTELVEEN

Laat Drenthe niet schieten

Op 20 september organiseert het PSP gewest Drenthe een demonstratieve fietstocht door de provincie om de aandacht te vestigen op de verre- en verdergaande militarisering van deze regio. De fietstocht heeft als motto *Laat Drenthe niet schieten*. De rit start 's ochtends om 11.00 uur bij het station van Assen en eindigt om 17.30 uur wederom in Assen.

De route is zo'n 50 km lang en voert langs de kazernes van Assen en Zuidlaren, de oefenterreinen bij Witten, Baggelhuizen, Anloo en Balloo, de schietterreinen bij Witten en Anloo en langs de munitiedepots in Assen, Zuidlaren en bij Dondelen.

Voor de eventuele uitvallers zal er een busje meerijden. Onderweg worden enkele korte prik-akties georganiseerd om de aandacht van de

mensen langs de route op de optocht te vestigen. Deelnemers moeten zelf voor eten-tussen-de-middag zorgen. 's avonds wordt daar door de organisatie voor gezorgd.

Na de tocht is er een manifestatie in Zalencentrum Bellevue, Dr. Nassaulaan 30 in Assen. Start van de manifestatie om 19.00 uur. Er zal een film worden vertoond die de opbouw van het militair-industriële complex duidelijk maakt. Verder zijn er een aantal sprekers, waaronder *Bram van der Lek*.

Iedereen is welkom, zowel bij de fietstocht als ook bij de manifestatie. Is het u te ver, maar wilt u toch iets doen, dan kan dat door een bijdrage in de kosten te storten op postgiro 1177727 t.n.v. penningmeester PSP Drenthe/Meppel.

Internationaal kongres

In het weekend van 26 tot 28 september, aan het einde van de Vredesweek 1980, wordt er op het conferentieoord Woudschoten in Zeist een internationaal kongres tegen de atoomwapeniging gehouden. Dit kongres wordt georganiseerd door een groot aantal oekumenische basisgroepen en kerkelijke vredesbewegingen uit Oost- en West Europa en wil een bijdrage leveren tot het programma voor ontwapening en tegen militarisme en wapenwedloop van de Wereld-

raad van Kerken. Er wordt naar gestreefd om vertegenwoordigers uit alle staten die het Helsinki-verdrag hebben ondertekend hierbij aanwezig te laten zijn. Als hoofdsprekers op dit kongres zullen optreden senator generaal Pasti uit Italië en professor Smolik uit Tsjechoslowakije. Nadere informatie: Wilken Veen, Huygensstraat 12 bis, Utrecht, tel.: 030-936457 of Rinse Reeling Brouwer, tel.: 020-999597.

Deventer

Op zaterdag 27 september organiseert het Deventer Aktiegroep tegen Atoomwapen Dreiging (DAAD) een groot vredesfestival in de Bergkerk in Deventer.

Verschillende sprekers (namens de N-bom, Humanistische Verbond en IKV) komen aan het woord. Muziek van de *R.K. Veulpoepers b.v.* en *Kladderadatsch*. Een opvoering van het Eisler/Brecht stuk *'Oorlog en Vrede'*. Verder poppentheater en informatiestands. Om 19.00 uur een vesperdienst. Vertoning van dia-serie en films. Er zal een kresj aanwezig zijn. Het programma begint met 10.00 en loopt tot 17.00 uur.

Cuijk

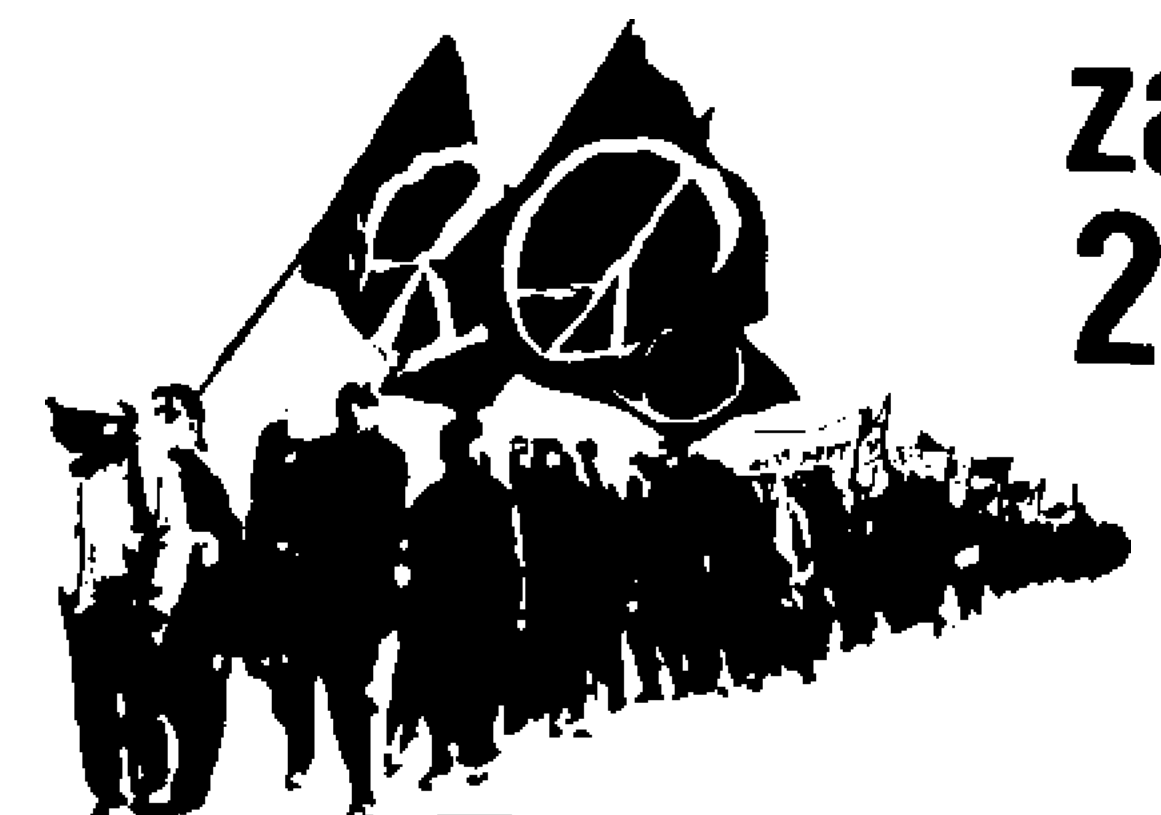
De Werkgroep Anti Militarisme in het Land van Cuijk organiseert op zaterdag 27 september een gedeelte van een grote filmmanifestatie in de Schouwburg van Cuijk. Op het programma staat m.b.t. het thema Anti Militarisme een zevental korte en langere films als *Martijn de Jong*, *Punishment Park* en *Boemm*.

De manifestatie begint om 12.00 uur en duurt tot ongeveer 24.00 uur waarna er een aantal bands zullen optreden, waaronder Rufus T. Firefly. De manifestatie is definitief tegen 4.00 's nachts afgelopen.

ANTI
ATOOMBOMMARS

't HARDE '80

zaterdag
27 sept.

met sprekers en muziek

vertrek 14.00 uur vanaf station 't Harde

gesteund door: PSP jongeren, PPR, jongeren, EPV, CPN
interkerkelijk vredesraad, PSP, samenwerkingsverband stop de N-bom, stop de kernwapens, centrum voor geweldloze weerbaarheid, P.S.P. zwart en wit ploegscharen, P.P.R. hervormde jeugd, landelijke vereniging van wereldwinkels, B.V.D. WAAKS, I'kan anders, kerk en vrede, akte strijd
informatie: tel. 05700-16234/16489

Tijdens de slotmanifestatie zullen spreken: *Leon Wecke*, polemoloog uit Nijmegen *Gerard van Wingerden*, dienstplichtig soldaat gelegerd in 't Harde, werd onlangs tot 6 weken veroordeeld wegens het weigeren van de zgn. Site-wacht (bewaking van Amerikaanse atoomwapens).

Bevrijding

JAARGANG 24 NO 19 1/10/'80 125 cent

DRAAGKRACHT EN BLAUWE ZIJDE

TROONREDE & MILJOENENNOTA

JAMAICA

Rechts uit de regering dat kan

Het voorspel voor de verkiezingen is begonnen: de ontwerp-programma's worden bediscussieerd in de partijen. Er wordt druk gewerkt aan de strategie voor de verkiezingscampagnes en regeringsvorming daarna. Bij de PvdA gebeurt dat met een bestuursnotitie die al gauw gekenschetst was met het 'nieuwe realisme'. Dat houdt, kort gezegd, in dat ze de vorige keer, in 1977, een te grote mond hebben gehad tegen het CDA en dat dat dit keer niet moet: bij voorkeur een PvdA-D'66-regering, maar als dat er niet inzit samen met het CDA. Hoe dan ook, de PvdA moet terug in de regering. Uit opiniepeilingen onder PvdA-kiezers haalt men dat die regeringsdeelname boven alles stellen. Daarmee is ook de laatste twijfelaar over een linkse meerderheidsstrategie over de streep gehaald. Allemaal in de slagorde om Joop z'n laatste kans ook te laten benutten.

De inhoud van het beleid sneeuwt bij dit alles onder. De kernvraag 'is er met een ondernemerspartij als het CDA een links, zo je wil progressief, beleid te voeren? komt niet eens aan bod. Dat is dan ook een vraag die niet in het verhaal past, want met de miljoenennota nog ruw op de maag wil je die vraag wel met 'nee' beantwoorden.

Bij de PSP is dit dan ook het antwoord: De PSP sluit samenwerking met rechts uit. Die oude lijn zit ook in de voorstellen voor het komend PSP-kongres van eind november. Op dat kongres komt, naast het verkiezingsprogramma, ook de opstelling van de PSP ten opzichte van de regeringsvorming aan de orde. Kern van het voorstel is dat alles gedaan moet worden om rechts uit de regering te houden. Dat is politiek zeer gewenst, zoals de rwgering Van Agt-Wiegel voortdurend duidelijk maakt. Dat zit er ook in, daar opiniepeilingen aangeven dat er een reële kans is dat rechts de meerderheid in het parlement verliest. Dat betekent dat het mogelijk

wordt een linkse regering te vormen. Iets waar de PSP vanouds voor pleit. In het verkiezingsprogramma doet de PSP duidelijke voorstellen voor het programma van zo'n linkse regering. Zo'n regering moet stappen zetten in de richting van een socialistische maatschappij. Dat betekent een confrontatie met de gevestigde machten. Dat betekent een eenduidige keuze voor de progressieve bewegingen. Die keuze is de kern van een linkse politiek, ook op regeringsniveau, iets wat het blikveld van het nieuwe realisme kennelijk te buiten gaat. Zo'n programma moet ook de inzet zijn van een verkiezingscampagne van de PSP. Een bereidheid om met rechts te gaan regeren heeft daar niets mee uit te staan. Ook als links het niet eens wordt over een regeringsprogramma, dan is een links minderheidskabinet dat gedoogd wordt door de rest van links beter dan zo'n oekumensich-roze coalitie (rooms-rood is wat achterhaald).

Het stellen van een links alternatief, waarbij samenwerking met rechts uitgesloten wordt, kan zeer mobiliserend werken op alle mensen die verontrust zijn over kernenergie en kernwapens en die genoeg hebben van Van Agt-Wiegel. Dat dwingt D'66 ook tot een eenduidige keuze. Want hun principe om niet te kiezen is alleen vol te houden dankzij de opstelling van andere partijen.

Maar zo'n eenduidige linkse opstelling is ook bij PvdA en PPR nog ver te zoeken. Want beider strategie is: mikken op een meerderheid van PvdA-D'66-PPR en als dat niet lukt na de verkiezingen praten met het CDA. Het verschil tussen PvdA en PPR is dan alleen de stemverheffing: de PPR spreekt het eerste deel wat luider uit en de PvdA het laatste. Bij Max van den Berg is het eerste deel wel te verstaan, bij Den Uyl nauwelijks meer.

bevrijding

Verschijnt tweemaal per maand
uitgave van de Pacifistisch Socialistische
Partij

Redactie:
Rudi Boon
Titia Bos
Peter Dros
Titia van Leeuwen
Cora Mulder
Roel Sandvoort
Lex Spaans
Siep van der Werf
Peter Zwart

Vormgeving:
Dick Breebaart
Albo Helm
Simon B. Kool

Redaktiesekretariaat en eindredactie:
Roel Sandvoort

Administratie en partijburo:
Postbus 700, 1000 AS Amsterdam
tel.: (020) - 26 73 74
Abonnement: f 30,- per jaar
Postgiro 194240 t.n.v. PSP/Amsterdam

Advertentietarief:
(alleen voor niet-kommerciële adverten-
ties), f 1.- per mm per kolom
1/1 pag. f 1000,-; 1/2 pag. f 500,-

Druk: Bevrijding, Amsterdam

inhoud

TROONREDE EN
MILJOENENNOTA
draagkracht en blauwe zijde pag. 3

HUIZENSPLITSING
het mag weer pag. 4

VISUMPLICHT
voor surinamers pag. 7

SOCIALISME OF BANKROET
jamaica pag. 8 en 9

VUILVERWERKING
het enige wat je
weggooit is... pag. 10/12

NEDERLAND KRITISCHER?
moskou het westen
rechts voorbij pag. 13

DRAAGKRACHT

EN BLAUWE ZIJDE

Vanonder haar blauwzijden tocque sprak de nieuwe koninklijke omroepster met uitgestreken gezicht van economische rampspoed; vermanend repte ze van 'de zo noodzakelijke matiging, waarin allen moeten delen, maar dan wel naar de mate van hun draagkracht'.

Ook in de miljoenennota wordt op klaaglijke toon gewag gemaakt van 'de stagnerende economische groei, de uitholling van de rendementspositie van het bedrijfsleven, de toenemende werkloosheid, de inkomensachteruitgang voor vrijwel de gehele bevolking.' Een strikt matigingsbeleid is noodzakelijk, zo is de conclusie, en vervolgens laat het kabinet het aan de sociale partners over hun loonoverleg zo in te richten dat het resultaat zal zijn dat 'de sterkste schouders de zwaarste lasten zullen dragen'. Als dat niet lukt zal de regering helaas met een loonmaatregel moeten komen, zo is overall tussen de regels door te lezen. Bovendien komen de ministers zelf dan nog met een pakket ombuigingsvoorstellen dat juist het tegengestelde effect heeft. De maatregelen zullen stuk voor stuk het zwaarst drukken op de groepen die het toch al niet gemakkelijk hebben, zoals bejaarden, mensen met een uitkering, de lagere inkomens.

Men hanteert in het Catshuis blijkbaar een heel eigen definitie van 'schouders' en 'lasten'. Dat viel ook de Raad van State, het adviescollege van de koningin, op: in zijn dit jaar voor het eerst (in verband met de inwerkingtreding van de Wet Openbaarheid Bestuur) gepubliceerde advies worden kritische kanttekeningen gezet bij een aantal kabinetsmaatregelen die de inkomensverschillen volgens de Raad eerder vergroten dan verkleinen. 'Is dit niet in strijd met het door het kabinet gekozen uitgangspunt?? zo vraagt de Raad zich af. Je zou het wel zeggen.

ZWARE OPERATIE

'Het opstellen van de begroting 1981 is een zware operatie geweest. Zwaar ook zijn de offers die van de samenleving worden gevraagd. Alleen via de ingrijpende en vaak pijnlijke maatregelen kan echter de weg worden ingeslagen naar een wezenlijk herstel van de Nederlandse economie', aldus de minister Van der Stee van Financiën in zijn woord vooraf bij de Miljoenennota.

Die pijnlijke maatregelen zullen *niet* het bedrijfsleven treffen: dat wordt bedacht met nieuwe, ongerichte financiële injecties, die betaald zullen worden uit de meevallende aardgasinkomsten. Zowel door middel van extra WIR-premie als via belastingverlagingen - samen ongeveer twee miljard - mag het Nederlandse bedrijfsleven hiervan profiteren. *Ongerichte* bijdragen (de WIR basispremie gaat met name flink omhoog) in plaats van financiële injecties gericht op bijvoorbeeld zwakke bedrijven en bedrijfstakken, op zwakke regio's, op milieuvriendelijke en energiebesparende investeringen en dergelijke.

Wie wél de offers moeten brengen zijn de groe-

'De gebeurtenissen van 30 april j.l. te Amsterdam en in het bijzonder de houding van de koningsgezinden op die dag hebben ons afwijzend standpunt bepaald niet verzwakt'. Dat stond te lezen in de toelichting op het bericht van verhindering, dat Fred van der Spek en Joop Vogt hadden gestuurd op de derde dinsdag in september. Zij spraken daarin ook de hoop uit dat voorzitter Thurlings van de senaat de moed op kon brengen om voor het begin van de vergadering hun brief voor te lezen; hetgeen overigens niet gebeurd is.

Net als in voorgaande jaren hebben onze kamerleden zich dus ook nu niet vertoond in de Ridderzaal om uit de mond van onze vorstin het kabinetsverhaal aan te horen. Hebben zij veel gemist?

pen die het nu al moeilijk hebben. Zij worden nog eens extra onder druk gezet.

Het pakket belastingmaatregelen treft vooral de lagere inkomens: bejaarden en arbeidsongeschikten mogen minder aftrekbare posten opvoeren en voor iedereen geldt een verhoging van 4 naar 4 en een half procent van het lage BTW-tarief, dat wil zeggen de BTW op o.a. gebruiksgoederen zoals koffie, aardappelen, melk, brood etc. En dat is een verhoging die bij een laag inkomen nou eenmaal veel harder aankomt dan bij een hoog. Bovendien vindt hierdoor weer een verschuiving plaats van directe naar indirecte belastingen die in het algemeen ongewenst is en denivellerend werkt. Ook de aangekondigde tariefsverhogingen (collegegelden, PTT) vallen bij een laag inkomen zwaarder uit. En door het bij elkaar geharkte pakket ombuigingen in de sfeer van de sociale uitkeringen, dat ruim 800 miljoen op moet leveren, worden weer die groepen gepakt die het makkelijkst te pakken zijn. Onder de weidse noemer van een 'actief volumebeperkend beleid' wordt ons een ratjetoe van voorstellen gepresenteerd dat uitsluitend ten doel heeft geld in het laatje te brengen en met *beleid* in de verste verte niets te maken heeft.

En, zoals Fred van der Spek in zijn verklaring aan de pers konkludeerde: 'Tegenover dit alles staat de weigering van de regering om de vette pot van anderhalf miljard voor defensie te gaan gebruiken voor konstruktieve doeleinden en de trouw aan de NAVO en EG die de overheersing van de westelijke industrielanden bestendigen.

Aan de derde wereld wordt waarachtig voorgehouden, dat juist de hoge welvaart in Nederland zo gunstig voor hen is!'

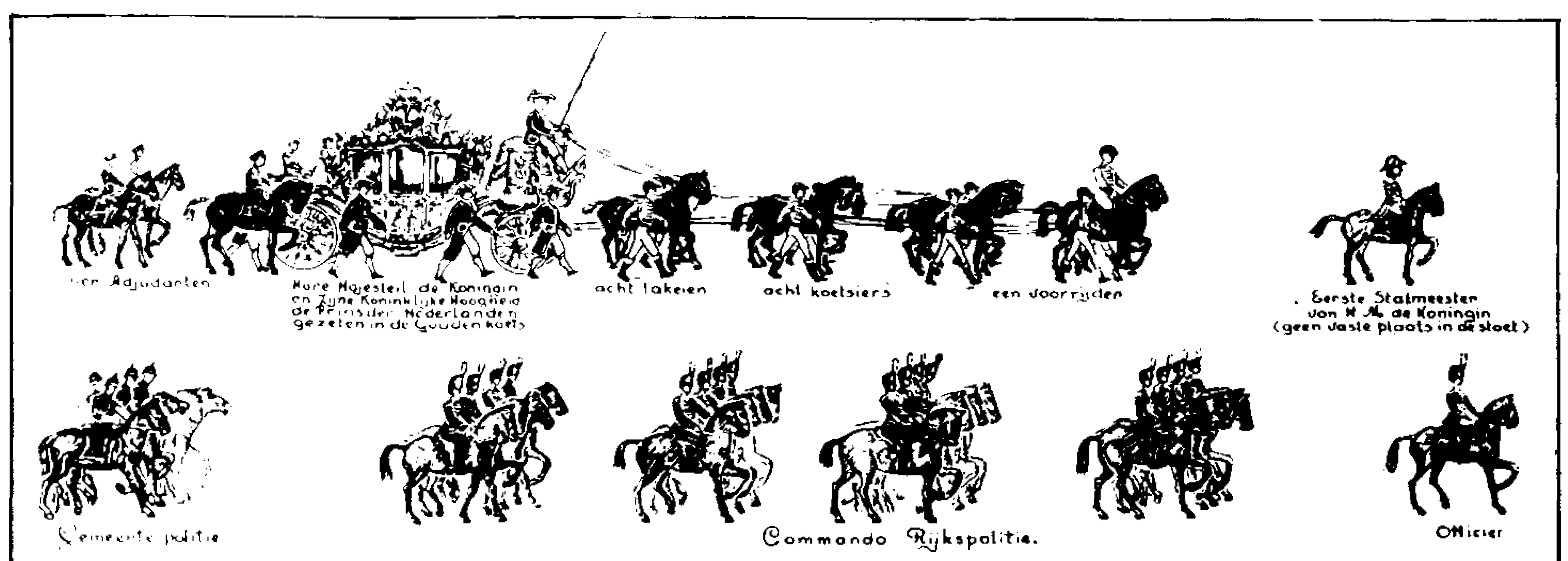
ARROGANT EN PATERNALISTISCH

De regering kan het maar niet laten: ondanks het feit dat er géén van de beleidsvoornemens uit Bestek '81 iets noemenswaardigs is terechtgekomen, ondanks het indienen van een begroting zonder perspectief zonder een werkelijk beleidsmatige aanpak, ondanks het met volkomen lege handen staan, slaat men dat bekende arrogante, belerende toontje aan. Men kondigt fundamentele maatregelen aan die onze economie op langere termijn weer gezond maken, maar men komt niet verder dan schijnmaatregelen die ons op paternalistische neuzeltoon verkocht worden. In dit van *doemdenken* doordrongen kader past ook de ongemeen felle uithaal in de troonrede naar hen die uit machteloosheid ongebruikelijke wegen bewandelen om de rechtvaardige machts- en bezitsverdeling in de Nederlandse samenleving aan de kaak te stellen.

'Wij kunnen het tij keren, mits het besef van saamhorigheid sterker blijkt dan de gerichtheid op eigenbelang, mits onverschilligheid wijkt voor verantwoordelijkheidszin', roept Beatrix ons vanaf de troon toe. Het klonk een beetje raar uit haar mond.

Of was de voorstelling toch komisch bedoeld?

TONNY SCHUITEMA

'HET MAG WEER'

We moeten terug gaan tot 26 april 1979. Op deze datum werden door de gemeente Amsterdam maatregelen getroffen om de horizontale verkoop aan banden te leggen. Volgens de verordening van de gemeente moet een koper van een goedkope huurwoning aan strenge eisen voldoen om een woonvergunning te krijgen. De regeling biedt de mogelijkheden om de uitverkoop van huurwoningen tegen te gaan. Op deze wijze blijft het huurwoningenbestand behouden en daarmee de mogelijkheid voor Amsterdam (en andere gemeenten) zeggenschap te houden over woningtoewijzing aan urgente woningzoekenden. Middelen die succes hadden, want het aantal splitsingsaanvragen is bij de invoering daarvan, anderhalf jaar geleden, drastisch teruggelopen.

Gevreesd moet worden, dat de splitsingspraktijken nu weer zullen opbloeien en de speculanten opnieuw de kans krijgen munt te slaan uit de nood van woningzoekenden en grote aantallen woningen buiten bereik van de tienduizenden (huur)woningzoekenden te brengen. Terecht dat de gemeente Amsterdam daarom vorig jaar zelf tot actie is overgegaan, nadat eerst in Den Haag vergeefs was geprobeerd een landelijke regeling te treffen.

Uit het Koninklijk Besluit over vernietiging blijkt dat de Amsterdamse verordening op 4 punten in strijd is met de Woonruimtetwet van 1947 en op 1 punt met het algemeen belang. Uit het genomen besluit blijkt weer eens dat het eigendomsrecht bij een aantal politici uit de rechtse hoek zwaarder weegt dan het woonrecht en men het grote probleem van horizontale verkoop onderschat. Ondertussen bestaan de speculanten nog steeds en zij spekuleren door en sinds de vernietiging door de Kroon in versterkte mate, blijkens de vele advertenties in dagbladen.

Het is helaas verleden tijd, dat beleggers en pensioenfondsen merkten, dat zij de huurwoningen, waarvan zij jarenlang huur hebben ontvangen en waaraan zij vaak weinig of geen onderhoud hebben gepleegd, niet meer (gesplitst) kunnen verkopen aan woningzoekenden. Gemeentebesturen werden (en worden nog steeds) onder zware druk gezet om de anti-spekulatieverordening in te trekken of niet in te voeren, anders kunnen zij investeringen in de woningbouw door deze beleggers en pensioenfondsen wel vergeten. En zie: de heren Brokx en Wiegel zijn gewicht.

Het is nog maar enkele maanden geleden dat de grote beleggers bekend maakten niet te zullen investeren in gemeenten, die de verkoop van goedkope huurwoningen aan banden legden. Behalve Amsterdam ging het hier om Rotterdam, Arnhem, Gouda, Utrecht en Delft. Volgens het cverkoepelend orgaan van deze grote beleggers, de Raad voor Onroerende Zaken, wordt het met name in deze gemeenten onmogelijk gemaakt de woningen voor een reële prijs te verkopen. Je reinste vorm van chantage. Immers, de huren van de nieuwe woningen die met de gelden van de pensioenfondsen (het 'uitgestelde loon' van werknemers) worden gebouwd, zijn in alle gevallen hoger dan de huren van de woningen, die door de anti-spekulatieverordening niet meer verkocht mogen worden. Zou de verkoop van

De titel van dit artikel is ontleend aan een advertentie die ik op maandag 8 september j.l. in een aantal dagbladen aantrof. Als donderslag bij heldere hemel kwam n.l. enkele dagen eerder het bericht uit Den Haag, dat de Amsterdamse maatregelen tegen splitsing en verkoop van huurwoningen met een maandelijkse huur tot f. 720,- door de kroon zijn vernietigd, na een verzoek daartoe van staatssecretaris Brokx van volkshuisvesting en minister Wiegel. Een klap in het gezicht van de ca. 58.000 Amsterdamse woningzoekenden. De lachende derden: de heren projektontwikkelaars, die weer rustig hun gang kunnen gaan.

deze woningen toch worden toegestaan, wat dus nu weer mogelijk is, dan verdwijnen er relatief goedkope huurwoningen uit het woningenbestand en komen er te dure woningen bij: een negatief saldo dus voor het goedkopere huurwoningenbestand, waar juist zo'n behoefte aan is.

DE RAAD VOOR ON(T)ROERENDE ZAKEN

Onze tegenstanders in deze kapitalistische maatschappij hebben andere belangen en mede daardoor ook ander opvattingen. Uit de publikaties van deze Raad blijkt dat overduidelijk. Zij schrijven:

- Speculatie is slechts een incidenteel voorval en bovendien een meestal ten onrechte gebruikt negatief woord. Er is slechts van speculatie sprake als er ten koste van marktprijzen winst behaald wordt. Tegen deze misstand kan best worden opgetreden door een gezond beleggingsklimaat te scheppen. Speculatie is een grote vijand van de bonafide beleggers, die onroerend goed vaak om technische redenen op de markt brengen tegen *normale* marktprijzen.
- De verkoop van huurwoningen is positief voor de bevordering van het eigen woningbezit en het bevordert de doorstroming. Hierdoor hoeft er minder nieuwbouw voor de woningzoekenden gepleegd te worden en dat bespaart de overheid veel subsidies.
- De gemeentelijke woonruimteregels maken

het onmogelijk huurwoningen voor een reële prijs te verkopen. Dit betekent dat de beleggers niet meer zullen bouwen. Dat is nadelig voor de volkshuisvesting en de werkgelegenheid.

Kortom: wie de belangen van de beleggers schaaft, benadeelt de volkshuisvesting, de woningzoekenden en de bouwvakkers. Deze opvattingen staan lijnrecht tegenover die van de PSP. De belangen en opvattingen van de R.O.Z. zijn schadelijk voor de volkshuisvesting en de woningzoekenden, want:

- onder speculatie verstaan wij elke verkoop van onroerend goed waarbij door de *abnormale* marktprijzen ten gevolge van de woningnood winst wordt behaald. Dit winststreven is strijdig met onze opvatting, dat *wonen een sociaal recht* is. De volkshuisvesting moet daarom ook los gemaakt worden van de belangen van de (bonafide) beleggers. Door harde wettelijke maatregelen moeten deze belangen aan banden gelegd worden.
- het eigen woningbezit en de toenemende tendens van het bouwen van meer koopwoningen wil de PSP juist afschaffen c.q. terugdringen. In een brochure van de PSP-afdeling Groningen worden de praktische en politieke bezwaren tegen eigen woningbezit en koopwoningen op een rijtje gezet. 1) Uit deze brochure blijkt, dat de PSP geen problemen zou hebben met bezuinigingen op koopwoningen. Ook hier valt weer veel te halen, want koopwoningen kosten de overheid via de belastingaftrek 2 à 3 keer zoveel als alle subsidies voor woningwetwoningen bij elkaar. En het grootste gedeelte komt ook nog eens bij de allerrijksten terecht!
- zoals in het Aktieprogramma 77-81 valt te lezen, zijn wij juist tegen doorstroming, omdat het de verdeeldheid onder de arbeidersklasse aksentueert en ghettovorming bevordert. Bovendien blijkt het in de praktijk niet of nauwelijks te werken.

EKONOMISCHE MAFFIA

In de eerste brochure van de LAW, getiteld 'De daken zijn geteld' 2), werd met cijfers keihard bewezen dat er nog steeds een enorme, voortdurend stijgende woningnood is. Het aantal (ingeschreven) woningzoekenden neemt voortdurend toe, terwijl het aantal betaalbare woningwetwoningen voortdurend afneemt. Dit komt, omdat er steeds meer koopwoningen worden gebouwd en er steeds meer huurwoningen worden

Het mag weer

Te koop aangeboden diverse appartementen tussen de f 50.000 en f 100.000 k.k. Metropool-Doerga B.V., Brediusweg 37, Bussum. Tel. 02159-10151.

Koop nu uw appartement zonder gemeentelijke beperkingen
Makelaarskantoor Metropool-Doerga
kan u, nu het voorlopig weer mag, helpen aan uw eigen appartement vanaf f 50.000 k.k.
Wij kunnen u appartementen aanbieden door geheel Amsterdam.

Koop nu, nu het nog kan
Makelaarskantoor METROPOOL-DOERGA B.V.
Brediusweg 37 - Bussum - Tel. 02159-10151

verkocht. Ter illustratie: in Amsterdam werden van juli 1977 tot juli 1979 circa 16.000 huurwoningen omgezet in koopwoningen, terwijl nauwelijks nog nieuwe huur(distributie)woningen werden gebouwd: in 1978 nog 951 en in 1979 slechts 280. Uit de bouwprogramma's (voor 1978 slechts 29 % aan huurwoningen, waarvan 80 % woningwet en voor 1979 nog 28 % aan huurwoningen) blijkt ook, dat het door het kabinet Den Uyl niet onderbroken en zelfs voortgezette beleid, gericht op het eigen woningbezit, door het huidige kabinet in nog sterkere mate wordt voortgezet. Door het btw-tarief op de nieuwbouw tot 18 % op te schroeven, drijft de overheid de prijs hierover nog eens op en krijgt een groot deel van de afgegeven bouwsubsidies terug. Bovendien is de belastingwetgeving erop gericht snelle handel met huizen te belonen: als een huis binnen drie maanden weer wordt doorverkocht, hoeft er geen overdrachtsbelasting (6 % van de koopsom) te worden betaald. De heren speculanten en de (hypotheek)banken konden (en kunnen nog steeds) zich in de handen wrijven. De handel in onroerend goed en de vette winsten, die daar behaald worden, mogen niet belemmerd worden.

Met name de financieringsinstellingen spelen een belangrijke schakel in het geheel. Zij hebben geen skrupules om speculanten en hun praktijken te financieren. Ik refereer nog maar eens aan de legendarische woorden van drs. K.A. Verhey, voorzitter van de Raad van Bestuur van de Westland-Utrecht Hypotheekbank: 'zolang speculeren legaal is, is er voor onze instelling geen reden de financiering van speculatie te stoppen'. Waarvan akte. Verschillende partijen in de Tweede Kamer laten deze gang van zaken gelukkig niet over hun kant gaan, wil het volkshuisvestingsbeleid niet nog meer aan geloofwaardigheid inboeten. Als eerste kwam D'66 met een initiatief-wetsontwerp op de woningplitsing, terwijl de PvdA een debat over woningplitsing heeft aangekaart en de woonruimte-

wet zo snel mogelijk wil veranderen om het zo de gemeenten mogelijk te maken kopers van een huurwoning te weigeren. Overigens was het dezelfde PvdA, in de persoon van de toenmalige staatssecretaris Marcel van Dam, die destijds geen nadere splitsingsbeperkingen wilde invoeren.

In politiek Den Haag wordt steeds meer gesproken over de 'noodzaak van bezuinigen'. Ook PvdA en D'66 zijn hiervan overtuigd en steunen daarom niet de eisen van het buurtverzet m.b.t. betaalbaarheid en huurverhogingsstops. De PSP is ook voor bezuinigingen, maar dan wel waar het geld zit. In de speculatie wordt meer verdiend dan alle subsidies bij elkaar, die de overheid aan woningwetwoningen uitgeeft. Dit is berekend op basis van een gemeentelijk rapport van de gemeente Rotterdam over speculatie. Speculatie werd in het blad van het Landelijk Ombudsteam Stadsvernieuwing 'de best draaiende stadsvernieuwingactiviteit genoemd'. Maar het kwaad is inmiddels geschied: de horizontale verkoop zal weer opbloeien. Het mag weer; verdomme.

PETER DROS
TOM PITSTRA

Noten en aanbevolen literatuur:

1) Koopwoningenbrochure van de PSP-afdeling Groningen. Coehoornsingel 87, Groningen, 050 - 128450

2) 'De daken zijn geteld'. Verkrijgbaar bij het LOBH. Henri Polaklaan 12b, Amsterdam, 020 - 223505.

Huizen zijn om in te wonen.....niet om mee te handelen, een uitgave van de Landelijke Actie Woningnood. Eveneens verkrijgbaar bij het LOBH.

'Horizontale verkoop', is een uitgave van de PSP-Stadspolitiegroep. Verkrijgbaar bij Paul Denekamp, Haarlemmerstraat 30 II, Amsterdam, 020 - 276211. Om te weten wat er allemaal speelt in de huisvestingswereld is een abonnement op IGLO, een uitgave van het LOBH, aan te bevelen. Het blad verschijnt 10 keer per jaar.

Nieuwbouwhuren

De temagroep Volkshuisvesting en Planologie (vohup) van de PSP organiseert op zaterdag 4 oktober een discussiedag over buurtstrijd, over de hoge huren van nieuwbouwwoningen. Plaats: Kargadoor, Oude Gracht 36 in Utrecht. Aanvang: 11.00. Programma: film, Rudi Dorenbos over buurtstrijd op de Westelijke Eilanden (Amsterdam), inleiding Thom Aussen (TH Eindhoven) en inleiding Tom Pitstra (aan te vragen bij Pepino Voorhoeve, Sportstraat 5, Wageningen)

Leegstandswet

Op zaterdag 4 oktober organiseren de landelijke kraakgroepen een demonstratie tegen de leegstandswet, die waarschijnlijk half oktober in de Tweede Kamer behandeld zal worden.

De demonstratie en de daarop aansluitende manifestatie begint om 14.00 uur op de Lange Voorhout in Den Haag.

De rampzalige gevolgen van deze leegstandswet zijn al uitvoerig beschreven in de vorige Bevrijdingen maar nog even in het kort:

- 20.000 krakers op straat
- kraken wordt strafbaar
- het vorderen van panden blijft een illusie.

Dus de leegstandswet pakt wel de woningzoekenden maar niet de leegstand aan.

Demonstreer mee. Deze wet mag nooit worden aangenomen.

Huurrecht

Het COC heeft in samenwerking met de LOBH een brochure uitgebracht met als titel '104 vragen en antwoorden over huurrecht'. De directe aanleiding is de nieuwe huurwet van 1 juli 1979 en de positie van ongetrouwden. Deze regeling is op het laatste moment met veel gehannes in de wet gekomen en zij stelt ongetrouwden cq. ongehuwd samenwonenden nog steeds achter bij getrouwden en bovendien is zij nogal ingewikkeld. De principiële kant heeft het COC al uitvoerig belicht in het 'Te Grijs Boek'.

De brochure die nu is uitgebracht geeft in de vorm van vraag en antwoord praktische informatie over huur, huurbescherming, onderhuur, huurprijs, woonvergunning, gerechtelijke procedures en andere onderwerpen. Wegens het grote belang van kraken wordt ook dit onderwerp besproken. De brochure is duidelijk vanuit de positie van de huurder geschreven en er wordt niet ingegaan op de regeling zoals die geldt voor getrouwden. Terecht een duidelijke keuze, want het COC is een belangenorganisatie voor homoseksuele mannen en vrouwen en daarom komt zij op voor de rechten en belangen van ongehuwde -, alleenwonende en samenwonende huurders.

Voor de samenwonenden onder ons, meldt het COC in een voorwoord nog, dat zij alleen informatie wil geven en het beslist niet wil propagieren: ook niet in de vorm die in de brochure behandeld wordt, nl. twee mensen. De brochure is beslist ook voor alleenwonenden en woongroepen bedoeld.

De brochure is te bestellen door overmaking van f 3,00 inkl. porto op giro 570348 t.n.v. COC Amsterdam met vermelding van 'huur-brochure'.

Slaan in Breda de stoppen door

Op 17 januari 1980 werd de gemeente Breda bevolen geen gas, water en elektriciteit te leveren aan een kraakpand. Tevens moesten de krakers als gevolg van dat kort geding het pand verlaten. In hoger beroep is de gemeente Breda voor het hof van Den Bosch wederom bevolen geen nutsvoorzieningen te leveren aan het betreffende pand.

Het gevolg van deze uitspraak is dat eigenaren van andere kraakpanden de gemeente nu kunnen sommeren om ook tot afsluiting over te gaan. De eerste sommatie kwam van een eigenaar van een groot kraakpand in het centrum van Breda, Grote Markt 50. Hij beriep zich op de uitspraak van het Bossche hof.

B. en W. besloten unaniem om het pand Grote Markt af te sluiten. Om 5.00 uur 's nachts kwamen de mannen van het G.E.B. het besluit uitvoeren. De straat werd opgebroken en de leidingen afgesloten.

VERZET

Vanuit de PvdA-fractie, krakers, het Advokaten Kollektief en de PSP kwam protest tegen deze afsluiting. Gezamenlijk werd aangedrongen op het niet afsluiten. Toen de afsluiting inmiddels was gebeurd werd aangedrongen op noodvoorzieningen. Levering van gas, water en licht moest dan maar gebeuren via leidingen die eigendom waren van de gemeente. De kern van de uitspraak van het gerechtshof was dat bij levering gebruik werd gemaakt van de leidingen, eigendom van de eigenaar van het pand.

WATER!

Veertien dagen had het college nodig om te besluiten water te leveren. Het aspect volksgezond-

heid, brandveiligheid werd eindelijk onderschreven. De waterkraan en meter werden tegen de gevel van het pand in een kastje geplaatst. Kosten voor de krakers ca. f1500,-. Een onzinnige en dure aansluiting dus. Een kwartier ben je kwijt voor je een emmertje water boven hebt.

In het college van B. en W. heerst opperste verdeeldheid. Twee leden (PvdA) wilden cassatie, twee leden (CDA, VVD) geen cassatie; de overige drie leden wilden pas cassatie aantekenen indien er een positief advies zou liggen van de stadsadvokaat. Het college komt er niet uit, ze

wacht nu het cassatie-advies af, waarna de raad het dan mag vertellen.

Het zal iedereen duidelijk zijn dat bij een eventueel negatieve uitspraak in cassatie de zaak landelijk geregeld moet worden. Het is van de gekke dat een eigenaar kan beslissen of bewoners, krakers in dit geval, de meest elementaire voorzieningen moeten ontberen.

Tot slot heb ik nog een AROB procedure tegen de gemeente aangespannen. De aansluiting van het pand Grote Markt staat op mijn naam omdat het GEB het met de geheimhouding niet zo nauw neemt t.o.v. eigenaren. Een uitspraak hierover is nog niet gedaan.

Dat de zaak van belang is voor krakend Nederland, met een winter in aantocht, moet duidelijk zijn.

NICO GARRITSEN

DE NAVO UIT UTRECHT, UTRECHT UIT DE NAVO

Op 18 september besloot de Utrechtse gemeenteraad op initiatief van de PSP-fractie om zich uit te spreken tegen de NAVO-propaganda van de Atlantische Kommissie. Dat is een klub van NAVO-supporters met als doel onder meer 'de opvoeding van de openbare mening door het verstrekken van voorlichting over de NAVO'. En daartoe beschikken ze ook over een tentoonstelling over 30 jaar NAVO, die ze in gemeentelijke informatiecentra vertonen. In Maastricht leidde dat er vorig jaar toe, dat de tentoonstelling door aktievoerders werd verwijderd. De nieuwe versie was dit voorjaar te zien in Rotterdam, waar 'ie zelfs werd geopend door burgemeester Van der Louw. Op een moment, dat het PvdA-verkiezingsprogramma net uit was, sprak de Oud-Nieuw Linkser zich uit voor een voortzetting (wel kritisch natuurlijk) van het Nederlandse NAVO-lidmaatschap.

Burgemeester Vonhoff van Utrecht wilde ook wel eens zo'n toespraak houden en dus gaf een meerderheid van het college van BenW (de

PvdA-wethouders waren tegen) toestemming voor het houden van de tentoonstelling in het gemeentelijk informatiecentrum. En wel vanaf 22 sept., dus precies in de Vredesweek.

UTRECHT KEERT ZICH TEGEN NAVO-PROPAGANDA

Dit besluit lokte uiteraard felle kritiek uit. De PSP-fractie vroeg een interpellatie aan en de plaatselijke besturen van PvdA, CPN, D'66, PPR en PSP gaven een verklaring uit. Daarin werd het doorgaan van de tentoonstelling ondubbelzinnig afgewezen.

Tijdens het debat in de gemeenteraad bleek, dat Vonhoff, die de gemeentelijke voorlichting in zijn portefeuille heeft, weigerde in te gaan op vragen over de NAVO en over de Atlantische Kommissie. Aan de orde was volgens hem alleen de zorg voor de gemeentelijke huishouding. Die zorg had dus blijkbaar geleid tot het geven van toestemming voor de tentoonstelling.

Maar daar trapte de raad toch niet in. Een meerderheid van PvdA, CPN, PPR, PSP en een D'66-er aanvaardde een PSP-voorstel om de tentoonstelling geen ruimte te bieden in gebouwen van de gemeente. Op een vraag of dat ook verhuur uitsloot, antwoordde de PSP, dat je toch ook aan de Grijze Wolven geen ruimtes verhuurt. Het CDA en de VVD voelden zich gekrenkt door deze vergelijking, alsof ze van de 31-jarige geschiedenis van de NAVO niets hadden geleerd.

De Utrechtse raad heeft met haar besluit een steun in de rug gegeven aan het grote (en groeiende) deel van de Nederlandse bevolking, dat zich verzet tegen het Nederlandse NAVO-lidmaatschap. Het is te hopen, dat ook andere gemeenten hun deur voor de propaganda van de Atlantische Kommissie gesloten zullen houden.

HENK ZANDVLIET

'een soepel beleid ten aanzien van Surinamers'

'Wij hebben tot nu toe altijd een soepel beleid gevoerd ten aanzien van Surinamers', zei de staatssecretaris Mevrouw Haars tijdens het tweede kamerdebat op 11 september over de plotseling ingevoerde visumplicht voor Surinamers. Mevrouw Bissessar zal daar wel anders over denken:

Zij kwam begin september samen met zes kleine kinderen en haar grootmoeder, in bezit van de vereiste visa en ook voldoende geld (14.000 gulden) uit Suriname op Schiphol aan. Na zesendertig uur cel werd zij met de kinderen en oma op het eerste vliegtuig naar Paramaribo gezet.

Hoe kan dat nou? Waarom kon de marechaussee haar visa met een simpel 'geannuleerd' ongeldig maken? Tot 1 september controleerde de marechaussee op Schiphol de Surinamers op een retourticket en voldoende middelen van bestaan die ze nodig hadden voor de vakantie in Nederland. Eenmaal door de controle heen heeft elke Surinamer het recht om het doel van het verblijf in Nederland te wijzigen van vakantie in werk. Hij moet dan wel binnen drie maanden een baan en passende huisvesting bemachtigen. Maar aan de marechaussee mag je niet zeggen dat je komt om te blijven. Voor dat het vliegtuig landt op Schiphol wordt het de kinderen nog eens goed ingeprent: je gaat bij je oom op bezoek. Bij de controle wordt nogal eens moeder en kind apart genomen om het verhaal van ma te checken. Deze vreemde toestand, van wat je kan doen maar wat je niet mag zeggen, zit opgesloten in de overeenkomst die Nederland en Suriname gesloten hebben na Suriname's onafhankelijkheid in 1975. De marechaussee weet wel wie ze moeten hebben. 'Allemaal nette mensen deze keer'. (over de toegelatenen) 'Nee gisteren was dat anders. We hebben nog een paar hier zitten. Kijk maar even, daar om de hoek zitten ze. Je ziet toch zo dat die jongens hier niet komen om vakantie te vieren?' En de verslaggever van het Utrechts Nieuwsblad mag aapjes kijken om een hoekje (6 september). Omdat naar de mening van de Nederlandse regering teveel Surinamers van hun recht gebruik maakten werd plotseling per 1 september een visumregeling van kracht. Er was wel een overeenkomst waarin de visumplicht uitgesloten was, maar die kan blijkbaar opeens eenzijdig geschorst worden. Terecht ontstond er een gevoel van grote verontwaardiging onder de Surinamers. Waarom kon Haars niet wachten tot 25 november, dan zou de overeenkomst ook aflopen?

GERING INKOMEN

Tijdens het tweede kamerdebat over de visumplicht werden aan staatssecretaris Haars vragen gesteld hoe dat nou kon met mevrouw Bissessar en de zes kinderen en oma? Alsof het een gunst is vertelt Haars dat de marechaussee haar niet onmiddellijk had teruggezonden. 'Mevrouw B. kwam met een uitzonderlijke grote hoeveelheid bagage, met een groot gezin en zij had het adres van haar man niet opgegeven'. Bij controle van de marechaussee - waarom controleren die naast een visum toch nog? - bleek dat de woonruimte en 'bovendien de inkomsten van de man na aftrek van de kosten voor de woning zodanig ge-

ring waren, dat het onmogelijk was om er met een gezin te leven'. De waarde van het gezin - voor het CDA toch altijd een groot goed - geldt blijkbaar minder voor de Surinamers. De man voldeed aan de eisen om hier te verblijven (werk en woning), maar ma, oma en kinderen mogen zich niet in het gezin verenigen. De kern van het probleem, dat je in Nederland met een minimum-loon - want dat moet de man toch minstens verdiend hebben - geen passende huisvesting kan verkrijgen, levert geen woord van kritiek op. Maar de Surinamers moeten ophoeplen.

Nog steeds is niet bekend wat er na 25 november precies voor een regeling gaat gelden. Aangenomen werd dat de toelatingsgronden beperkt zouden worden tot (bepaalde) geneeskundige behandeling, gezinshereniging en studie. Maar in het debat maakte Haars fijntjes bekend dat gezinshereniging alleen nog maar mogelijk zou kunnen zijn 'voor de mensen die er al zijn, en zeker niet voor mensen die komen.' De Surinamers worden 'gewoon' vreemdelingen. Onder de Surinamers krijgen we zo de gekke situatie dat de een weer heel anders behandeld wordt dan de ander, afhankelijk van het moment waarop je binnen komt in Nederland: voor 25 november 1975, voor 25 november 1980 of daarna. En dat voor mensen van de zelfde familie of uit dezelfde straat van Paramaribo.

VISUM GEEN OPLOSSING

'Het probleem waar het om gaat, oplossen door symptoombestrijding, zoals het invoeren van een

visumplicht, kan niet. (...) De opmerking van de Minister-President in het kader van de invoering van de visumplicht over verminderde tolerantie van Nederlanders ten aanzien van Surinamers, welke de Regering zorgen baart, heel verwerpelijk is omdat zij inspeelt op inderdaad bestaande vreemdelingenhaat. De racisten in Nederland zullen nu zeggen: zie je wel de Regering is het met ons eens', Dat is de reactie van de PSP, bij monde van ons Tweede Kamerlid Fred van der Spek. 'Verhalen dat het toch zo erg is voor Suriname dat zovelen emigreren, zijn op zichzelf juist maar in dit kader ongeloofwaardig. Natuurlijk is dit slecht voor Suriname, maar dan gaat het erom de oorzaak van het verschijnsel aan te pakken, om de sociaal-ekonomische toestand in Suriname te helpen verbeteren. (...) Echter de z.g. ontwikkelingshulp verbetert niets in Suriname. De nekoloniale relatie zal de kloof tussen Nederland en Suriname niet verkleinen'. Haars zag dat anders: 'Velen moeten hier in een uitermate moeilijke situatie leven, terwijl deze velen in hun eigen land, elders een veel gelukkiger leven zouden hebben'.

In de Tweede Kamer bleek maar bij weinig partijen echt verweer tegen de visummaatregel te zijn. De VVD zei ronduit dat het al veel eerder had moeten gebeuren. De PvdA stelde vele vragen, maar moest zelfs op het verzoek om soepelheid bij overgangsmaatregelen te betrachten negatieve antwoorden ontvangen. Alsof iemand dat niet wist waarschuwde Haars voor de gedachte dat zij de boel wel soepel zou oplossen. D'66 en DS'70 marcheerden deze dag tezamen op met verhalen over het niet adequaat zijn van een visumregeling, zonder overigens intrekking daarvan te eisen. Ze pleitten in een motie o.a. wel voor een humane regeling om de illegale Surinamers terug te sturen.

'Het registreren van particulieren sluit aan bij een beleid van strenge controle en uiteindelijk van razzia's'.

Fred van der Spek wees op het feit dat, hoewel onder het mom van registratie ingevoerd, de visumplicht toch een drempel is. Dit is overigens later ook wel door Haars en premier Van Agt toegegeven. Deze drempel betekent dat ongeschoolden minder gemakkelijk in Nederland worden binnengelaten, terwijl Suriname juist grote behoefte heeft aan geschoolde krachten die Nederland makkelijker binnenkomen. Ook de wijze van aanvragen bij de ambassade in Paramaribo voor oudere mensen, vaak analfabeten met groot ontzag voor ambtenaren, na uren in de zon wachten is door ooggetuigen 'ervaren als een toneel dat herinnert aan de tijd van de slavendrijverij'.

Ria Beckers wees in haar verhaal ook op een 'nieuw illegalenprobleem' die deze wijze van afhandeling van de migratie uit Suriname opleverde. Zij diende een motie in om de visumregeling weer ongedaan te maken. Alleen de PPR en de PSP stemden voor, alle andere partijen stemden tegen, ook de CPN.

SIEP VAN DER WERF

LANDELIJKE MANIFESTATIE

SURINAMERS HEBBEN OOK RECHTEN

Zaterdag 1 november 1980

RASA Utrecht
Pauwstraat 13

Aanvang
10.30 uur

Solidariteits Beweging Suriname. Oude Gracht 237, Utrecht. Tel. 030-32 86 67

SOCIALISME OF BANKROET

De derde wereld is meer dan ooit afhankelijk van het Internationaal Monetair Fonds (kortweg IMF genaamd). Steeds meer ontwikkelingslanden kunnen hun olierekening niet meer betalen; de commerciële banken worden steeds kieskeuriger bij het uitlenen van hun geld en er zijn grote twijfels of de banken in staat zullen zijn het overschot van \$ 87 miljard (!) van de OPEC-landen in 1981 een bestemming te geven.

De vraag is, of het uit 1944 daterende IMF nu nog voldoet, want haar huidige politiek komt er steeds meer op neer, dat (derde wereld)landen die om hulp vragen sterk moeten versoberen, devalueren en de economie afremmen.

De machtsverdeling in het IMF is gebaseerd op de welvaart van de landen, niet op hun omvang. Het fonds bevordert té zeer het belang van particuliere ondernemingen en staat in zijn besluitvorming te weinig invloed toe aan de derde wereld landen. De statuten van het IMF noemen 6 doeleinden: het voor ontwikkelingslanden belangrijkste artikel zegt dat de 'expansie van de wereldhandel bevorderd moet worden en daardoor de werkgelegenheid en hogere inkomens, alsmede de ontwikkeling van de produktieve hulpbronnen van alle leden'. Waarvan akte. Ontwikkeling is nooit een van de primaire doeleinden van het IMF geweest, maar het fonds heeft de afgelopen jaren (onder druk) toegegeven aan een aantal wensen uit de derde wereld landen. Het fonds vraagt praktisch altijd bestedingsbeperkingen om de betalingsbalans van een derde wereld land in het gareel te krijgen: maar hoe kan een arme bevolking de broekriem aanhalen? Nog afgezien van het feit, dat veelal buitenlandse factoren (dure olie en andere importen) de oorzaak van de tekorten zijn.

Niet voor niets uitten de derde wereld landen op de recent gehouden speciale assemblee van de VN kritiek op instellingen als het IMF en GATT (General Agreement on Tariffs and Trade), die volgens hen veel te weinig rekening houden met de bijzondere problemen van de ontwikkelingslanden. Met name het IMF zou te zeer het belang van particuliere ondernemingen bevorderen en in zijn besluitvorming te weinig invloed toestaan aan de derde wereld landen. Al jarenlang verdragen het IMF en de derde wereld landen elkaar slecht. En het is niet meer alleen de derde wereld die het IMF een achterhaalde bankiersmentaliteit verwijt, waarin te weinig rekening wordt gehouden met de voor ontwikkelingslanden specifieke noden als het gaat om schaarse deviezen en te kort schietende betalingsbalansen.

Naar buiten toe verkondigt het IMF wel dat haar beleid op zuiver economische overwegingen stoelt, waarin de politieke gezindheid van het geldvragende land geen rol speelt: toch kan een dergelijke statutaire beperking het IMF (en niet te vergeten de Wereldbank) er niet van weerhouden een oordeel te vellen hoe een land er politiek voorstaat. De binnenlandse economie heeft daar alles mee te maken en de beslissing om een land al of niet te steunen kan dus beïnvloed worden door (of invloed hebben op) de politieke kontekst.

De discussie over de rol van het fonds wordt steeds heviger. De woorden van president

Julius Nyerere van Tanzania: 'geen hulp, wel bemoeizucht', spreken boekdelen. Ook andere landen laten soortgelijke geluiden horen. De protesten van Peru en Egypte tegen de soberheid die het fonds oplegt, worden al aangeduid als de 'IMF-rellen'. Turkije en Portugal geven de schuld van de achteruitgang in hun land deels aan het IMF en Jamaica is het meest sprekende voorbeeld, dat in de mangel van het IMF zit. Een land, dat socialistisch wil zijn, maar door het IMF gedwongen wordt zich kapitalistisch in te richten. Niet te vergeten dient te worden dat het IMF enorme bedragen ter beschikking heeft om uit te lenen: meer dan \$ 60 miljard en goudvoorraden die groter zijn dan die van de VS en West-Duitsland. Maar de voorwaarden zijn streng en de ontwikkelingslanden hebben de deur bij het IMF dan ook niet plat gelopen, omdat ze bang zijn voor de konsekwenties. Wel benieuwd ben ik naar de beslissing (en onder welke kondities) van het IMF - en in het verlengde daarvan de Wereldbank - over een op handen zijnde kredietverlening aan het militaire bewind in Bolivia.

Derde wereld leiders zoals Michael Manley, premier van Jamaica, zeggen al jaren dat het IMF-beleid onrealistisch is, irrelevant en erg hard en dat de oorzaken van hun problemen buiten hun eigen land liggen. En hij kan het weten, want de strijd die Jamaica heeft moeten voeren onder het juk van het IMF is typerend voor de strijd van vele derde wereld landen tegen dit instituut. Toen Jamaica in maart van dit jaar met het IMF brak, werd dit door de derde wereld landen met gejuich begroet: eindelijk had een land het aangedurfd een krachtig protest tegen dit machtigste monetaire instituut ter wereld te laten horen. Hiermee onderstreept Jamaica nog eens duidelijk de noodzaak van een nieuwe internationale economische wereldorde.

JAMAICA

De voornaamste oorzaak dat de Jamaicaanse regering in 1977 bij het IMF moest aankloppen voor een lening was te wijten aan het terugtrekken van Amerikaans kapitaal (tussen 1972 en 1976 voor \$ 350 mln.). Het aanknopen van betrekkingen met het naburige eiland Cuba kon bij de toenmalige minister van buitenlandse zaken, Kissinger, al nauwelijks genade vinden, terwijl Jamaica bovendien bleek op te houden een paradijs te zijn voor de Amerikaanse investeerders. In 1975 werd door Kissinger (in de aanloop van de Amerikaanse verkiezingen een jaar later, waarin het anti-kommunisme het altijd goed doet) de ontwikkelingshulp aan Jamaica volledig stopgezet.

Als Jamaica in 1977 moet buigen voor het IMF, blijft er voor veranderingen in de produk-

Jamaica, high society

Foto ABC Press

tieve sektor, zoals landbouwkoöperaties en arbeidsparticipatie, en verbeteringen in onderwijs en gezondheidszorg weinig geld over. Het IMF eiste een devaluatie van de Jamaicaanse dollar met 30 % ineens en rigoreuze bezuinigingen op de overheidsuitgaven. Deze aanslag op de Jamaicaanse samenleving gaat samen met een inflatie die oploopt van 29 % in 1977 naar 50 % in 1978. Tussen 1977 en 1979 geeft de prijsindex voor primaire levensbehoeften een stijging van 100 % te zien. Kortom, het is de Jamaicaanse bevolking die de ergste klappen te verwerken krijgt. In 1977 werd daarom de hulp van het IMF ingeroepen om de betalingsbalans van Jamaica met een krediet van \$ 400 mln. weer in het gareel te krijgen. Toen deze overeenkomst in december 1979 afliep, bleek het tekort nog steeds \$ 100 mln. hoger dan wat het IMF aanvaardbaar achtte. Het eiste een verdere bezuiniging op de overheidsuitgaven van \$ 84 mln., maar Manley oordeelde, dat een besnoeiing die verder zou gaan dan \$ 36 mln. voor Jamaica een sociale en bestuurlijke ramp zou betekenen.

En daar heeft hij misschien wel gelijk in: 1000 werklozen meer. Dat zou sociaal en bestuurlijk een ramp hebben betekend. Om dit te vermijden had de regering moeten overgaan tot het aanschaffen van subsidies op voedsel en het openbaar vervoer, het volledig in rekening brengen van de onderwijskosten aan studenten en de beëindiging van het onderwijsprogramma voor volwassen analfabeten. Deze laatste gok heeft Manley nog willen wagen, maar het bestuur van zijn People's National Party (PNP) heeft laten weten, dat van het IMF geen verder heil te ver-

wachten is. In de naaste toekomst valt immers niet te voorzien dat het IMF over de economie van Jamaica een positiever beeld zou kunnen vormen. Overigens hebben Amerikaanse banken al laten weten, dat wanneer de banden met het IMF eenmaal verbroken zijn, ook zij verder geen leningen willen toekennen. Een houding die de machtspositie van het IMF wel bijna onaantastbaar maakt.

Anno 1980 is de situatie op Jamaica verder verslechterd: een negatieve handelsbalans, een onhoudbare inflatie, stijgende olieprijsen, stagnerende bauxiet-inkomsten (Jamaica bezit waarschijnlijk een der grootste wereldreserves aan bauxiet), een werkloosheidspercentage dat zich rond de 30 % (en voor jongeren zelfs rond de 50 %) beweegt. Nog steeds heeft Jamaica een nijpend tekort aan hoger- en middenkader, door de zuigkracht die het buitenland hierop uitoefent.

Met de steeds groter wordende onvrede onder de bevolking had de Jamaicaanse regering er wellicht verstandig aan gedaan voor de IMF-beslissing van dit voorjaar nieuwe verkiezingen uit te schrijven. De onvrede van het volk zou dan vertaald kunnen worden in een keuze met welke economische politiek het land de problemen zou moeten proberen te overwinnen, hetgeen nu het voornaamste doelwit van de activiteiten van de oppositie vormt. Met name de uiterst rechtse Edward Seaga van de oppositionele Jamaican Labour Party (JLP) liet niets meer na om de PNP en 'Castro-kommunist' Michael Manley in diskrediet te brengen. Het is Seaga geweest die regelmatig naar de VS reisde om mogelijke Amerikaanse investeerders

en uitgeweken Jamaicaanse zakenlieden af te raden te investeren zolang Michael Manley's PNP aan de macht is. Seaga komt niet verder dan te suggereren dat Jamaica dezelfde weg moet gaan als het naburige eiland Puerto Rico, met andere woorden een staat van de VS te worden.

Dit najaar worden op Jamaica algemene verkiezingen gehouden, waarvan de ruzie met het IMF inzet zal worden.

ALTERNATIEF

Als één van de maatregelen als alternatief voor het IMF wordt het opnieuw onderhandelen met de particuliere schuldeisers voorgesteld. Hierdoor zou Jamaica meer respijt moeten krijgen bij het afbetalen van haar buitenlandse schulden. Opvallend veel wordt nu door de oppositie het ethische argument gebruikt dat Jamaica nog nooit heeft nagelaten haar schulden terug te betalen en dat Manley nu de nationale eer aantast. Niet alleen Jamaica maar ook in andere derde wereld landen gaan steeds meer stemmen op om de wijzigingen die de ontwikkelingslanden nastreven in het internationale monetaire stelsel, te verwezenlijken door besprekingen en onderhandelingen in internationale organen met een minder selekte kring van deelnemers. Maar de industrielanden, vooral de VS, Engeland, West-Duitsland en Japan, zijn gekant tegen behandeling van internationale monetaire en financiële vraagstukken buiten het overlegkader van het IMF en de Wereldbank. De ontwikkelingslanden die in het IMF verenigd zijn in de zogenaamde Groep van 24 hebben door stemmenmeerderheid van de tien rijke landen nauwelijks iets in te brengen. De stemmenverhouding binnen de organisatie is namelijk gekoppeld aan de financiële deelneming. Zo hebben de VS 19,8 % van de stemmen, terwijl de armste lidstaten elk minder dan 1 % stemrecht hebben.

Behalve meer zeggenschap in de besluitvorming over de wereldeconomie willen de derde wereld landen ook een gelijke behandeling van alle partijen. En terecht, want het IMF moet niet alleen eisen stellen aan landen met tekorten, maar ook aan landen met grote overschotten. Verlies voor de een is tenslotte winst voor de ander. Tekorten zijn niet weg te werken, wanneer elders enorme overschotten blijven bestaan. De tekort-situatie is alleen blijvend op te lossen als er meer geld beschikbaar komt voor de financiering van het ontwikkelingsproces op lange termijn. De breuk van Jamaica met het IMF onderstreepte nog eens duidelijk de noodzaak van een nieuwe internationale economische wereldorde.

PETER DROS

Het enige wat je weggooit is .....

Er is nu veel meer afval per dag dan zo'n tien jaar geleden. De gestegen welvaart is één oorzaak. Méér mensen kunnen zich allerlei producten aanschaffen, en dat is goed. Het betekent ook: meer afval. Een ander gevolg van de welvaart is, dat producten sneller worden afgedankt. Mensen wachten niet meer, totdat iets tot op de draad versleten is, of totdat iets helemaal kapot is.

Er zijn meer wegwerpartikelen gekomen, juist met de bedoeling om ze na één keer gebruik al weg te gooien. Wegwerp-borden, compleet met wegwerp-vorken, -messen en -lepels, luiers, nylons en slippers, wegwerpaanstekers en -ballpennen die niet bijgevoerd kunnen worden, wegwerp-zaklantaarns, -zakdoekjes en badbroekjes. Een vooruitgang? Het bespaart mensen soms vervelend werk (afwassen, en zeepsop is niet altijd milieuvriendelijk), het bespaart bedrijven en instellingen personeel (die dat werk zouden moeten doen), het is soms hygiënischer. En het betekent: meer afval. Een speciaal soort wegwerp-product zijn de verpakkingen. Daarvan komt ook steeds meer. Een dropje in een papiertje, dat in een plastic zakje zit, dat weer in een doosje zit. In de supermarkt krijg je er dan weer een plastic zakje omheen, dat je in de plastic draagtas kunt stoppen. Thuis kun je vervolgens je ons dropjes uitdelen: het enige dat je weggooit is de verpakking.

Voor een belangrijk deel hangt de toename van verpakkingen samen met de 'moderne' verkoopmethoden. Veel zelfbediening, je wordt niet meer persoonlijk geholpen. Omdat niemand meer een ons dropjes voor je afweegt, en ook niet iedereen zomaar in de drop mag graaien, is het verpakt. Alleen een juffrouw aan de kassa leest het prijsje en neemt het geld in ontvangst, dat spaart personeel. Personeel is duur, plastic zakjes zijn goedkoop, zolang je de kosten om het afval weer kwijt te raken, niet meerekent. Die kosten worden trouwens door de konsument betaald, door de steeds hogere reinigingsrechten. Zo is ook het statiegeld van de jampotten verdwenen: het werd te duur. De winkelier moest ze vroeger terugnemen, geld teruggeven (kost tijd, tijd = geld), ze opslaan (kost bergruimte), terug vervoeren naar de fabrikant (vrachtauto, chauffeur, benzine) en die moest ze schoonspelen (zeepsop). Voortaan stond er niet meer op de jampot 'statiegeld 10 ct.', maar: 'gratis glas'. Tegelijk werd de jam drie dubbeltjes duurder. De vuilnisman kreeg er een heleboel glas bij, de vuilnisbelten en ovens moesten uitgebreid worden en de reinigingsrechten gingen weer omhoog. Zo gratis was die jampot dus niet.

We zien, dat in deze moderne tijden er steeds meer afval komt, door verschillende oorzaken. Sommige daarvan kunnen we best positief vinden. Toch is het van groot belang de afvalstroom te gaan beperken en verspilling terug te dringen. Niet elke nieuwigheid is vooruitgang.

'..... en die stroom rijst al meer en meer.' De stroom afval, wel te verstaan. Ondanks alle zorgen over de economie gaat de produktie van aardse goederen door. Na korte of langere tijd worden ze meegegeven met de vuilnisman, en dan moet er iets mee gedaan worden. Storten op de vuilnisbelt, verbranden in een oven, of proberen opnieuw een bestemming ervoor te vinden. Dat laatste is nuttig, niet alleen om te voorkomen dat Nederland één grote begraafplaats van vuilnis wordt, maar ook om minder nieuwe grondstoffen te hoeven gebruiken. Het afval is een probleem geworden, maar veel tijd om rustig over dat probleem na te denken, is er niet. Iedere werkdag immers rijden de vuilniswagens en containerbakken met grote hoeveelheden huisvuil, grof vuil, het afval van de markt- en de plantsoendienst, bouw- en sloopafval heen en weer, op zoek naar een plaats om het kwijt te raken.

De nadelige kanten van de stijgende afvalstroom komen steeds duidelijker naar voren, vooral het idee dat het steeds maar doorgaat, steeds maar méér wordt, terwijl de ruimte beperkt is. Daarnaast het probleem dat grondstoffen eens op raken, zoals aardolie (o.a. voor plastics) metalen.

DE STORTPLAATSEN

Waar gaat het huisvuil heen, dat je 's ochtends op de stoep zet? De meest voorkomende bestemmingen zijn: een stortplaats, een vuilverbrandingsoven, of verwerking tot compost. Vroeger, toen er nog niet zo veel afval was, had elke gemeente haar eigen vuilnisbelt. Zonder veel plichtplegingen werd het afval daarop gestort. Omdat de belt meestal een eind buiten de bebouwing lag, maakte niemand daar veel drukte om. Alleen uit een oogpunt van volksgezondheid gaven de ratten wel eens zorgen, in verband met de verspreiding van ziekten. Heel oude vuilnisbelten bleken later trouwens prima vruchtbare grond op te leveren, doordat het vuil verteerde tot humus.

Drie oorzaken zijn te noemen, waardoor dit systeem in de loop van de tijd in de soep gelopen is. De snel stijgende stroom afval, waardoor er in korte tijd veel meer vuil bij kwam dan er af ging. Ten tweede: de uitbreiding van de bebouwing, waardoor nieuwe wijken vlak naast, of zelfs bovenop vuilnisbelten kwamen te liggen. Afgelegen plaatsen om nieuwe stortplaatsen te beginnen, werden steeds moeilijker te vinden. En tenslotte de veranderde samenstelling van het huisvuil: met al dat puin, glas en plastic erin verteerde het vuil niet langer, maar bleef liggen in steeds grotere massa's. Er ging duidelijk een ruimteprobleem ontstaan. Daarnaast, het was niet alleen 'gewoon' huisvuil, dat op de vuilnisbelten gestort werd. De verwerking van chemisch afval is eigenlijk niet goed opgelost. Grote bedrijven lozen, al dan niet na zuivering, op het water; schepen varen uit om vaten op grote diepte in de zee te dumpen; maar ook op vuilstortplaatsen is en wordt chemisch afval gestort. Daar hebben we o.a. de Lekkerkerkse gif-affaire aan te danken. Zelfs in huisvuil zitten dingen die we daar liever niet in zien:

lege batterijen, lege verfblikken, kapotte thermometers (kwik).

Door de veranderde samenstelling van het afval (gevaarlijker stoffen, minder verteerbaar) gingen ernstige milieuproblemen optreden, zoals verontreiniging van het grondwater. Op de 'gecontroleerde' stortplaatsen probeert men dit tegenwoordig te beheersen door middel van drainage en een aparte ringsloot waarin het vervuilde water wordt verzameld. Ratten, de overlast van meeuwen en kraaien (vooral voor de nabij gelegen landerijen en boomgaarden) worden bestreden door middel van netten en het zo snel mogelijk afdekken van het vers aangevoerde afval met plasticfolie of aarde. Toch neemt dit de bezwaren tegen stortplaatsen niet weg. Het gevaar van bodem- en grondwaterverontreiniging blijft bestaan. Het grote ruimtebeslag ook. Het systeem, waarbij afval door bulldozers in elkaar gedrukt wordt, zodat de omvang minder wordt, belemmert het verteren nog meer. Lang niet alle stortplaatsen werken al als 'gecontroleerde' stortplaatsen, maar voor de toekomst is elke vorm van storten van huisvuil onaanvaardbaar.

DE VERBRANDINGSOVENS

Een nieuwere methode van afvalverwerking is de vuilverbrandingsoven. Het grote voordeel ten opzichte van de stortplaatsen is de geringe hoeveelheid ruimte die nodig is. Je steekt de brand in het vuil, en weg is het! Dat laatste is niet helemaal waar, er blijft altijd nog een hoeveelheid as en slakken (puin) over, in omvang ongeveer 7 % van het oorspronkelijke afval, in gewicht ongeveer 25 %. Deze reststoffen moeten toch nog worden afgevoerd naar een stortplaats, tenzij er nog een bestemming voor wordt gevonden. Zo kan via een magneet het ijzer eruit gehaald worden, terwijl de rest van de slak gebruikt kan worden in de wegebouw, het maken van viaducten, geluidswallen e.d. Bij een aantal verbrandingsovens (er zijn er 10 in heel Nederland) wordt de warmte van de oven nog nuttig gebruikt. Er kan elektriciteit mee opgewekt worden, de installatie kan in zijn eigen energiebehoefte voorzien, er kan een sys-

Foto ABC Press

teem van stadsverwarming op worden aangesloten, of zelfs drinkwater mee gemaakt worden. Zoniet, dan gaat de warmte ongebruikt de lucht in.

Na de periode van de gecontroleerde stortplaatsen heeft men een tijd lang de verbrandingsovens voor de modernste, en ook definitieve (zij het wat dure) oplossing voor het afvalprobleem gehouden. Immers, het probleem van het ruimtebeslag was voor tenminste 93 % opgelost, en ook de milieuverontreiniging die bij de stortplaatsen kon voorkomen, was hier afwezig. Maar aan vuilverbranding zijn ook nadelen verbonden: vernietiging van grondstoffen, storingsgevoeligheid en luchtverontreiniging. Weg is weg, is tegelijk het voordeel en het nadeel van de methode van verbranding. De toenemende schaarste aan grondstoffen maakt het verspillende karakter van verbranden steeds duidelijker: behalve het terugwinnen van ijzer en warmtebenutting gaat alles verloren.

STORINGEN

Verbrandingsovens blijken verder technisch ingewikkelde en kwetsbare installaties te zijn. Om de juiste verbrandingstemperatuur te bereiken, moet het aangevoerde vuil goed van samenstelling zijn en goed over de roosters verspreid worden. De veranderde samenstelling van het huisvuil heeft met name de oudere ovens voor grote problemen gesteld. Zij waren gebouwd in een tijd dat er minder plastic, minder brood, meer papier en meer groente- en

tuinafval in het huisvuil zat. Het ene produkt brandt nu eenmaal beter dan het andere, en verschuivingen in de verbrandingswaarde zorgden ervoor, dat het huisvuil wel werd 'aangebraden', maar niet goed verbrandde. Doordat er meer afval werd aangevoerd dan installaties eigenlijk konden verwerken, kwamen er ook vaker storingen. Storingen, die een deel van de installatie een tijd stillegden, waardoor de rest weer overbelast werd. Zo'n 30 % van de tijd zijn die oudere ovens in de reparatie, bij nieuwere kan dat tot 15 % worden teruggebracht.

Bij verbranding komen er allerlei gassen vrij, die door een hoge schoorsteen de lucht in gaan. Wat daar precies in zit, is nog altijd voorwerp van studie. De Hinderwet en de wet op de Luchtverontreiniging stellen natuurlijk bepaalde eisen aan de verbrandingsovens. De normen worden gaandeweg strenger, zodat oude installaties nu boven normen uit kunnen komen die voor nieuwe installaties tegenwoordig gelden. Wie beoordeelt echter, wanneer de normen streng genoeg zijn? Met name voor kankerverwekkende stoffen zijn de hoeveelheden, die schadelijk voor de gezondheid zouden kunnen zijn, zo gering, dat ze nauwelijks aantoonbaar zijn bij metingen. Er is geen controle op wat er allemaal in het huisvuil gezeten heeft, zodat zware metalen onvermijdelijk in de ovens terecht komen. De onzekerheid over wat er allemaal de lucht in gaat (in principe kan het hele periodiek systeem worden aangetroffen) maakt, dat de weerstand tegen het uitbreiden

of stichten van verbrandingsovens groter wordt. Daarnaast blijkt het niet altijd mogelijk, de voorwaarden van de Hinderwet na te leven, zowel bij stortplaatsen als bij verbrandingsovens. De konstante aanvoer van huisvuil maakt nu eenmaal, dat er geen alternatief voor handen is voor een verbrandingsoven die veel te veel stofoverlast geeft, of voor een puinstortplaats waar een gemeentebestuur (!) illegaal huisvuil laat storten. Ook al wordt de wet overtreden, sluiting is in de praktijk niet mogelijk, omdat het tuintje van de wethouder van de reinigingszaken binnen één dag volgestort zou zijn.

COMPOST UIT DRENTHE

Een aantal gemeenten heeft een andere oplossing gekozen voor het afvalprobleem: composteren. Het bekendste bedrijf hiervoor is de VAM (Vuil Afvoer Maatschappij), die het huisvuil in spoorwagens over het hele land ophaalt en naar Wijster (Drenthe) of Mierlo (Noord-Brabant) brengt. Daar wordt het afval in de open lucht gestort, wordt af en toe met een kraan omgekeerd en bevochtigd, en moet zo zes tot negen maanden liggen te verteren. Dan wordt de compost eruit gezeefd, en verkocht als bemesting in de landbouw, als biggevoer, of als ondergrond voor plantsoenen en sportterreinen. Vroeger was deze methode voor de hand liggend om de schrale zandgronden in Drenthe en Noord-Brabant te kunnen bemesten. Tegenwoordig is de vraag naar compost veel minder doordat van kunstmest gebruik gemaakt

wordt. De gemeenten zijn nu de grootste afnemers van de VAM. Toch kan maar 10 % van het aangevoerde huisvuil gebruikt worden als grondstof voor de compost; de rest wordt ter plaatse gestort. Daarmee is Wijster één reusachtig stortterrein voor het huisvuil in Nederland geworden. Het provinciaal bestuur van Drenthe wil hier een einde aan maken, en geeft de VAM (een overheidsmaatschappij) geen toestemming meer nieuwe contracten af te sluiten of bestaande contracten te verlengen met gemeenten buiten de noordelijke provincies. Er bestaan ook nog andere methoden van composteren, (bijv. het Dano-systeem) waarbij het verteren bevordert wordt door het vuil langzaam in een trommel te laten ronddraaien.

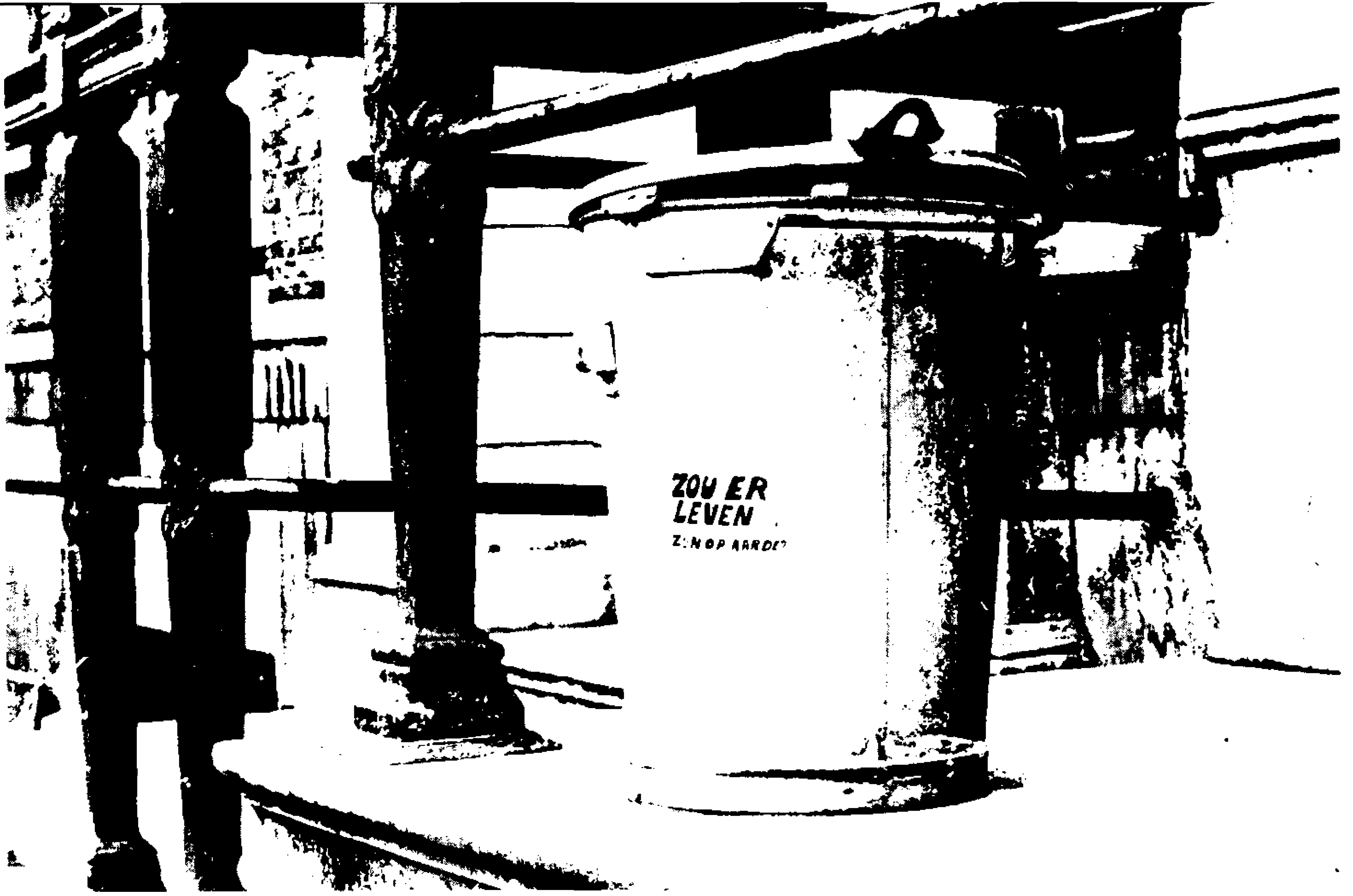
Voor de gemeenten die gebruik maken van de VAM-afvoer zijn het ruimtebeslag en de milieuverontreiniging, op een overslagstation na, nihil; maar de problemen worden verplaatst naar de stortterreinen.

SCHEIDING AAN DE BRON

Als meest verantwoorde methode van vuilverwerking ziet men nu het hergebruik van afvalstoffen. De waardevolle en bruikbare onderdelen moeten uit het huisvuil gehaald worden. Dat kan op twee manieren: door ze gescheiden in te leveren, of door ze later uit het afval te halen. De bekendste voorbeelden van de eerste manier zijn het ophalen van oud papier door scholen en verenigingen, en het plaatsen van glascontainers. Door oud papier en glas niet meer in de vuilnisbak (-zak) te doen, wordt de hoeveelheid afval verminderd. Het oud papier kan mede als grondstof dienen voor het vervaardigen van nieuw papier of karton; gebruikt 'gratis' glas wordt gesmolten en kan als grondstof voor nieuw glas gebruikt worden. Het opnieuw invoeren van statiegeld op glas is trouwens ook een methode om minder afval te krijgen. Wie een tuin heeft, kan composteerbaar afval (in het algemeen: etensresten, groente- en fruitafval) in een compostkuil doen. Als het 'sjiek' moet, kope men een composteeremmer, maar nodig is dit niet. De voddendoer is bijna uitgestorven, maar soms kan je bij het Leger des Heils, Max Tailleur of de Emmausgroep kleding (dan wel in bruikbare staat) kwijt. Stimuleren van tweede hands winkels en van reparatiewerkplaatsen is ook een bijdrage tot het beperken van de afvalstroom. Enkele gemeenten houden af en toe inzamelingen van batterijen, oude thermometers, medicijnen, afgewerkte olie en dergelijke lastige afvalstoffen, zodat ze niet bij de rest van het huisvuil of in de gootsteen terecht komen.

Deze 'scheiding aan de bron' door de konsument heeft zijn grenzen. Een deel van de afvalstroom die wij veroorzaken, wordt in de hand gewerkt door de manier waarop producten gemaakt worden en worden aangeboden. Mogen we een boycot van de verpakte drop verwachten, en iedereen een papieren puntzakje op de markt laten halen? Mogen we, vooral op kleine flatjes en bovenwoningen, vijf of zes verschillende vuilniszakken een plaats geven, zodat alles in een aparte zak kan? Wie peutert het papier van het plastic, het blik, het glas?

Niettemin kan er nog veel aan de scheiding aan de bron gedaan worden. In nog lang niet alle gemeenten worden papier en glas gescheiden

ingezameld, of wordt gelegenheid geboden chemische produkten in te leveren.

DE SCHEIDINGSINSTALLATIES

De jongste loot aan de stam is de technische scheidingsinstallatie. Deze haalt, al naar gelang de uitgebreidheid, metaal, blik, plastic, papier en composteerbaar afval uit het huisvuil. Er zijn verschillende types in ontwikkeling, die bijvoorbeeld kunnen verschillen in scheidingsmethode (gebruik van water of gebruik van hitte) maar ongeveer dezelfde eindprodukten kunnen afleveren. De VAM heeft zo'n scheidingsinstallatie op haar terrein in Wijster gebouwd, en premier Van Agt komt hem op 2 oktober in gebruik stellen. De zwakke punten van de scheidingsinstallatie zijn op dit moment nog de geringe ervaring, die ermee is opgedaan, en het vinden van afzetmogelijkheden voor de produkten die eruit komen.

De installatie in Wijster heeft al een aantal weken proef gedraaid, maar is daarna weer stil gelegd om de nieuwste ontwikkeling op het gebied van plasticscheiding er in te bouwen. De techniek gaat op dit punt nog steeds door met verbeterde scheidingsmethoden. In Haarlem worden proeven genomen door een combinatie van vijf partikuliere ondernemingen met een ander, maar vergelijkbaar systeem.

Het vinden van een afzetmarkt is eigenlijk het hoofdprobleem bij de technische scheidingsinstallaties. De kwaliteit van de produkten die een scheidingsinstallatie aflevert, heeft daarmee te maken, maar ook de prijsontwikkelingen van de 'originele' grondstoffen. Wat nu nog onrendabel lijkt, zou binnen korte tijd wel eens concurrerend kunnen zijn, als bijvoorbeeld de olieprijsen blijven stijgen. Zo heeft de VAM een kontrakt met de D.S.M. (ook een overheidsbedrijf) voor de afname van het gescheiden plastic. In Rotterdam heeft een bedrijf zich gespecialiseerd in de afname van oud glas. De papier- en oud metaalhandel zijn al langer afnemers van gescheiden produkten, en tenslotte blijft de VAM zelf haar compost verkopen, maar in de toekomst uit de scheidingsinstallatie. Afzet van produkten is juist zo belangrijk, niet alleen omdat dan hergebruik van grondstoffen plaatsvindt, maar ook omdat de gescheiden produkten anders toch weer gestort of verbrand moeten worden. Dan zouden alle moeite en alle kosten voor niets geweest zijn.

AFVAL IN DE POLITIEK

Het verhaal van de vuilverwerking is voor een belangrijk deel een economisch verhaal. Daarom is het niet alleen een technisch probleem, maar evenzeer een politieke kwestie. Bij de productie van allerhande goederen en verpakkingen, maar

ook wat betreft de bereidheid om het hergebruik van grondstoffen toe te passen. Het partikuliere bedrijfsleven houdt wat dat betreft de boot af: de spuitbusfabrikanten willen gewoon doorgaan met hun drijfgassen, de blikfabrikanten zijn al tevreden als we hun blikjes netjes in de prullebak gooien (blijf blij met blik) en zien niets in hergebruik of andere verpakkingen, de statiegeldregeling van minister Ginjaar wordt gesaboteerd door frisdrankfabrikanten die een plastic weggooifles op de markt willen brengen,

en alleen de D.S.M. wilde de gok wagen plastics uit een scheidingsinstallatie te verwerken.

Aan de andere kant, wanneer er winst geroken zal worden, staan de fabrikanten van de scheidingsinstallaties klaar om hun offertes aan de provincie- en gemeentebesturen aan te bieden. Volgens de nieuwe Afvalstoffenwet moeten de provincies plannen opstellen voor de vuilverwerking in hun gebied. Samenwerkingsverbanden van gemeenten zullen die plannen meestal moeten realiseren. Nú kiezen voor verbrandingsovens betekent dat die dingen er 25 jaar zullen staan, en dat in die tijd hergebruik onmogelijk gemaakt wordt. Nú kiezen voor scheidingsinstallaties betekent vertrouwen op de garanties van de fabrikanten ervan, zonder veel ervaring, maar met goede toekomstverwachtingen.

In enkele delen van het land heeft men daar niet op kunnen wachten omdat de bouw van zo'n installatie toch nog enkele jaren duurt. Bovendien zijn soms, door de eenzijdige gerichtheid op verbranding in het verleden, de plannen voor verbrandingsovens panklaar en kunnen sneller gerealiseerd worden. Het aanwijzen van de 'schuldigen' daaraan biedt niet onmiddellijk een praktische uitweg voor de dagelijks arriverende stroom afval. Nu al moeten gemeenten al huisvuil over grote afstanden afvoeren, zelfs naar België, omdat er noodsituaties zijn ontstaan.

Het zal duidelijk zijn dat hergebruik van afvalstoffen verre de voorkeur verdient. Of het altijd mogelijk zal zijn aan nieuwe verbrandingsovens te ontkomen, hangt van de omstandigheden ter plaatse af. Oplossingen die voor de korte termijn een uitkomst bieden, kunnen op de langere termijn moeilijkheden geven, en omgekeerd. Wel blijkt, dat het afval nog lang niet weg is, als de vuilniszak in de vuilnisauto geworpen is. Uit het oog, uit het hart: het afval heeft niet de grootste belangstelling, noch van de konsument, noch van de gemeentebestuurders. Je krijgt als wethouder toch liever een sporthal naar je vernoemd dan een vuilverwerkingsinstallatie.

Moskou passeert Westen rechts in Bolivia

Wordt Nederland kritischer in zijn buitenlandse handelsbetrekkingen? Op 9 september j.l. werden door de Kamer twee moties-Van der Spek aangenomen, gericht tegen dreigende normalisering van de handelsbetrekkingen tussen Nederland en Chili. In dezelfde week vroegen de politieke partijen die de moties gesteund hadden (van links tot en met het CDA) de Algemene Bank Nederland haar financiële steun aan Pinochet te staken. Begin deze maand besloot de Nederlandse regering de leverantie van twee Fokkervliegtuigen aan Bolivia niet toe te staan zolang daar de mensenrechten geschonden worden. Overigens schortte ook België en zelfs de VS hun wapenleveranties en geldleningen aan Bolivia op. Anders dan bij Chili, Argentinië e.v.a. diktaturen, lijkt een internationaal isolement van de Boliviaanse junta aardig te lukken. Feitelijke steun komt alleen van Argentinië, daarnaast wordt het nieuwe regiem diplomatiek erkend door een handjevol weinig frisse regiems, waaronder Brazilië, Paraguay, Uruguay en Zuid-Afrika. Daarbij hebben zich sinds 20 september Rusland en Hongarije gevoegd en aangekondigd de betrekkingen met de junta te verstevigen.

Een fraai gezelschap. De gevangen genomen en zwaar gemartelde leiders van de Boliviaanse vakcentrale COB en van de mijnwerkers, de talloze andere politieke gevangenen - voor zover nog in leven - zullen deze onverwachte steun voor de wrede militairen niet bepaald als een daad van socialistische broederschap ervaren. Evenmin als de goede handelsrelaties van Rusland met bijvoorbeeld Chili en Indonesië daarvoor kunnen gaan. Mocht het Westen in zijn houding tegenover Bolivia volhouden, dan ontstaat straks de merkwaardige situatie dat in Latijns-Amerika het fascistische Bolivia evenzeer op de steun van het Sowjet-blok zal zijn aangewezen als het socialistische Cuba dat is. Che Guevara zal zich in zijn graf omdraaien. Het Westen dus rechts gespasseerd door de Sowjet-Unie. Veel van het buitenlands beleid van de Sowjet-Unie kan begrepen worden als reactie op Westerse activiteiten, maar zo Pawlov-achtig als bijvoorbeeld het Chinese buitenlands beleid ten opzichte van het Russische, is deze nu ook weer niet. Steeds duidelijker wordt dat feitelijke economische belangen het buitenlands beleid van de Sowjet-Unie in hoge mate domineren.

COCAINE

Maar het zal niet van de Sowjet-Unie afhangen hoelang de junta in het zadel blijft. Diktaturen als in Bolivia, Chili, Argentinië, etc. zijn een produkt van de Westerse economie. De Latijns-amerikaanse regiems die grootgrondbezit in stand houden, de lonen laag en de vakbeweging mond dood, genieten warme belangstelling van het Westerse bedrijfsleven. De Westerse bijdrage aan de ontwikkelingen in Latijns-Amerika bestaat uit weinig anders dan het door middel van kapitaal, investeringen, zaakwaarnemers en handlangers - met nu en dan een militaire interventie - systematisch voorkomen dat uitgebuite volkeren de samenleving naar eigen behoefte en naar het beginsel van rechtvaardigheid inrichten. Het Westen ziet weliswaar graag dat een en ander netjes gebeurt, zonder

excessieve schendingen van de mensenrechten, maar zulke regiems zijn er in Latijns-Amerika nauwelijks meer; er wordt gefolterd bij de wilde beesten af.

Ook in Washington is men er inmiddels achter dat wanneer verzet van de bevolking daartegen succesvol is, een radicale verandering van de economie, waarin weinig plaats is voor Westerse belangen, het gevolg kan zijn. Deze 'demokratiseringspolitiek' van de VS wordt nu door de Boliviaanse staatsgreep ernstig doorkruist. Bovendien zijn de nieuwe Boliviaanse machthebbers persoonlijk betrokken bij een gigantische cocaïne-handel, wat voor de VS evenzeer een belangrijke reden is om de junta zo snel mogelijk weg te werken.

NEDERLAND

De vraag is natuurlijk of de VS niet alsnog tot diplomatieke erkenning zullen overgaan wanneer het regiem zich enigszins stabiliseert. De houding van West-Europa zal daarbij zeer belangrijk kunnen zijn.

Wat Nederland betreft heeft de publieke belangstelling voor de mensenrechten de bovengenoemde recente stellingname tegenover Chili en Bolivia opgeleverd, maar helemaal nieuw is het niet. Eerdere 'mensenrechtensuccessen' waren o.a.: geen duikboten voor Zuid-Afrika (1965), geen reaktorvaten voor Zuid-Afrika (1974), geen exploitatie van delfstoffen in de Chileense wateren (1975). In het laatste geval heeft het Nederlandse bedrijf Stevin, onder de dreiging van een aantal Nederlandse gemeenten die anders niet meer met Stevin wilden werken, zich uit zichzelf teruggetrokken. Er zijn nog wel meer voorbeelden te noemen, maar ze vallen weg tegen de talloze 'missers', d.w.z. transakties die vrijwel zeker steun voor een onderdrukkend regiem betekenden, en waarbij de Nederlandse overheid in de vorm van exportbevorderende maatregelen of exportvergunningen betrokken was: korvetten voor Indonesië, verrijkt uranium voor Brazilië, exploitatie van een gasveld in Argentinië, om er slechts enkele te noemen.

Nieuw is de algemeen gestelde vraag naar grotere openheid en meer parlementaire controle op de handel en wandel van Nederlandse economische belangen in het buitenland en wat daarvan de politieke gevolgen zijn. Dat heeft in tal van debatten over buitenlands beleid, ontwikkelingssamenwerking, handelsbetrekkingen etc. een grote rol gespeeld, maar het meest rechtstreekse gevolg ervan is het type nota's als die over Ontwapening (waarin het wapenexportbeleid uit de doeken wordt gedaan), over het militair-industrieel complex in Nederland, over de rechten van de mens in het buitenlands beleid en, kort geleden, over de kredietvoorwaarden van het Internationale Monetaire Fonds aan arme landen. De grote winst van dergelijke nota's is de eerlijkheid waartoe de opstellers worden gedwongen. Zou ooit een minister in een debat de zaken zo glashard stellen als in de Mensenrechtannota: *'De verantwoordelijkheid van de Regering voor de Nederlandse economie, waaronder de zorg voor de betalingsbalans en voor de werkgelegenheid, gedooft dan ook niet dat zij zich als algemene regel met betrekking tot export naar landen die in strijd handelen met algemeen aanvaarde rechten van de mens, zou onthouden van de gebruikelijke exportbevorderende handelingen.'*

WRINGEN

Diezelfde economische belangen maken de achtereenvolgende Nederlandse regeringen afkerig van al te scherpe criteria voor exporten. Dat komt met name naar voren in de talloze bochten waarin ministers van Buitenlandse Zaken en van Economische Zaken zich plegen te wringen wanneer het gaat om export van militair materieel, waarvoor de uitvoerbepalingen duidelijker dan bij enige andere export zijn geformuleerd. Sinds het uiterst onbevredigende verloop van de debatten over de leveranties van korvetten aan Indonesië en de (later geannuleerde) fregatten aan Iran, heeft de Kamer aangedrongen op betere controlebaarheid van het wapenexportbeleid. Tot dan toe was de Kamer er slechts incidenteel bij betrokken, eigenlijk alleen maar wanneer er weer eens een geval 'uitlekte', want de informatieverstrekking aan de Kamercommissie voor Buitenlandse Zaken was tot dusver onregelmatig, uiterst onvolledig en bovendien vertrouwelijk. In maart van dit jaar beloofde Van der Klaauw jaarlijks een brief naar de Kamer te sturen met een uiteenzetting over het wapenexportbeleid, die in vertrouwelijk overleg met gegevens aangevuld zou kunnen worden, waarna er een openbaar debat kan volgen.

BRIEF

Vorige week is het eerste resultaat daarvan verschenen: een uitvoerige brief waarin nu eens precies op een rijtje wordt gezet hoe de procedure eigenlijk verloopt en hoe daarin de toepassing van de criteria voor wapenexport (geen levering naar militair gevoelige regio's, in geval van betrokkenheid bij een gewapend conflict

of van onderdrukking van de eigen bevolking, enz.) plaats vindt. Aardige bijkomstigheid is dat Van der Klaauw daarmee een verworpen motie-Van der Spek van februari j.l. uitvoert waarin om iets dergelijks wordt gevraagd. Dat is weer eens wat anders dan aangenomen moties niet uitvoeren, zoals we van deze regering gewend zijn.

De brief gaat in op een aantal elementen die nog niet eerder in het wapenexportbeleid zijn betrokken, zoals de doorvoerhandel, de co-productie en de bouw van onderdelen. Interessant is de passage over de export van 'kennis en know-how'. Het is zeer de vraag of militaire tentoonstellingen als Expo-80 en dergelijke nog wel plaats kunnen vinden zolang buitenlandse bezoekers met de daar opgedane kennis en informatie zonder exportvergunning het land verlaten. Maar op de belangrijkste onderdelen van het wapenexportbeleid houdt de minister de bestaande onduidelijkheid in stand. Waar het nu juist om gaat is dat er wettelijke en procedurele aanpassingen moeten komen om te waarborgen dat de wapenexportcriteria ook op het tijdstip van levering tot een zinvolle heroverweging en dus ook tot een eventuele intrekking van een eenmaal verleende exportvergunning kunnen leiden. *'Importerende landen', aldus de minister in zijn brief, 'eisen in sommige gevallen dat zekerheid bestaat omtrent de toelaatbaarheid van de betrokken export alvorens een definitieve order wordt verstrekt. Dit betekent dan, bijvoorbeeld bij de bouw van schepen, dat de exportvergunning reeds voordat de bouw begint wordt verstrekt. (...) Het is echter duidelijk, dat intrekking van verleende vergunningen alleen op grond van zeer zwaarwegende overwegingen kan geschieden'.*

Zo zwaarwegend zelfs, dat landsadvocaat Drooglever-Fortuyn, zoals bleek tijdens het proces tegen de Nederlandse Staat over de korvetten in januari j.l., de levering in zo'n geval feitelijk en juridisch uitgesloten acht. Dat vraagstuk staat dus nog recht overeind. Het niet-leveren van de Fokker-vliegtuigen aan Bolivia was mogelijk doordat de exportvergunning was verlopen. Van der Klaauw in zijn brief: *'Vergunningen hebben een beperkte geldigheidsduur, al kan deze aanzienlijk verschillen naar gelang van de aard van het produkt'.*

Met name bij oorlogsschepen hebben deze vergunningen een zeer lange looptijd. Om ook in die gevallen een exportbeleid te kunnen hanteren hangt dus helemaal van de Kamer af bij het toekomstig debat hierover, want de regering heeft daaraan blijkbaar weinig behoefte.

Bij die gelegenheid, en ook bij het debat over de olie-boycot tegen Zuid-Afrika in oktober a.s., kan de Kamer laten zien of ze werkelijk kritischer wordt ten aanzien van buitenlandse handelsbetrekkingen. Natuurlijk zal er ook dan hooguit sprake zijn van kritische incidenten in het geheel van structurele betrokkenheid van de kapitalistische economie bij de instandhouding van ongelijkheid en uitbuiting, met een bedrijfsleven dat zich de wet niet laat voorschrijven. Dat neemt niet weg dat die kritische incidenten van geval tot geval zeer effectief kunnen zijn. Maar bovendien geven ze uitdrukking aan groeiende twijfel bij velen. Want steeds maar te moeten konstateren dat er verband bestaat tussen Nederlandse economische maatregelen en heersend onrecht, oorlogvoering of de positie van foute regimens, dat stemt op zijn minst tot nadenken.

RUDI BOON

Arnhemse burgemeester als regisseur

Nederland mag dan volgens Heine 50 jaar achterlopen, Arnhem is in ieder geval zijn tijd jaren vooruit. Om precies te zijn 3 jaar. Het tijdperk 1984. Arnhem heeft die in ieder geval gehaald.

Wat George Orwell in de perfecte uitvoering beschreef, de burger die bij elke ademzucht gekontroleerd en bespied wordt, heeft hier zijn eerste aanzet. Zo lijkt het althans. Wat is het geval?

In december 1979 diskussieerde de Arnhemse gemeenteraad over plaatsing van camera's op verkeersknooppunten in de stad. Deze camera's zouden worden aangesloten op een monitorruimte in het politiebureau. Van de zijde van de PvdA-PSP-PPR klonken argwanende geluiden. Maar de wethouder voor verkeersaangelegenheden praatte alle ongerustheid weg. Deze camera's waren enkel bedoeld voor een goede verkeersdoorstroming in de stad. De progressieven wilden immers een vlot lopend openbaar vervoer? Daar zorgen we nu dan toch zeker voor via technische maatregelen. In het kort: met de stemmen van de PSP en enkele PvdA-raadsleden tegen werd de zaak aangenomen.

Enige maanden gaan voorbij, de camera's zijn inmiddels geplaatst. Op 19 april houdt het Landelijk Overleg Kraakgroepen in haar landelijke vergadercentrum Hotel Bosch een bijeenkomst ter voorbereiding van de acties op 30 april. Tevens wordt op dezelfde dag en in dat zelfde kraakhotel een kraakmanifestatie gehouden. Na afloop van de vergadering merken vertrekkende bezoekers de 'meegaandheid' van een verkeerscamera op. Vanuit zijn vertrekpunt, de uitgang van het hotel, wat overigens ligt aan een smal steegje en dus beslist niet aan een verkeersader, zwenkt hij met de vertrekkenden mee. Zeker als er na geruime tijd een groep mensen met een verfakie in de buurt van Hotel Bosch de jarenlange leegstand van een kantoorpand (AGO-verzekeringen) aan de kaak wil stellen. Een surveillerende agent neemt contact op met zijn hoofdbureau, waar uit het gesprek bleek dat men de zaken keurig volgde.

Met weinig vertrouwen in een eerlijk antwoord heb ik toch maar daarover schriftelijke vragen gesteld. Want al vaker bleek dat dit soort vragen met halve waarheden en hele leugens werden afgedaan. Desondanks was het te gek om dit zo maar te laten lopen.

Ook Joop Vogt (PSP 1e Kamer) werd ingeschakeld. Tijdens de begroting van Binnenlandse Zaken heeft hij de kwestie aangekaart. En zelfs Wiegel kwam tot de konklusie dat men uiterst voorzichtig moest zijn met het hanteren van technische apparatuur.

Uiteraard werd er ook actie gevoerd. Op 30 april is door ons getracht de camera onschadelijk te maken. Maar met het alziend oog van Big Brother (Big Bakker in Arnhem, naar de naam van de hoofdcommissaris) was de politiemacht paraat. Binnen tien minuten waren er tientallen M.E.-ers. Bereid om toe te slaan, daartoe warm gemaakt door de berichten uit Amsterdam.

Het duurde enige tijd, maar toen kwam het antwoord van B & W. En tot ieders verbazing gaven zij toe. 'In het licht van de aangekondigde acties hebben wij er begrip voor dat dit gerechtvaardigd werd geacht.' De beoordeling of een camera gebruikt mocht worden is dus buiten medeweten van de verantwoordelijke bestuurder door de politie gedaan. De burgemeester, u raadt het al, zat in de Nieuwe Kerk bij de inhuldiging.

En verder: 'Wij achten dit (het volgen met de camera) in het onderhavige geval, ter voorkoming van strafbare feiten verantwoord. Daar waar de politie het ernstige vermoeden heeft dat strafbare feiten gepleegd zullen worden, heeft zij tot taak te voorkomen dan wel de daders ervan op te sporen'. Het maakt dus niet uit hoe je dat doet. Via af luisteren van telefoongesprekken, het openen van brieven of het volgen met een camera.

In het debat wat ik daarop heb aangevraagd, ging de burgemeester, VVD-er Drijber, nog verder. Hij pleitte in feite voor meer camera's en meer gebruik. De politiestaat is dichterbij dan u denkt. Een motie van de PSP om direkt alle camera's af te schaffen kreeg geen enkele steun. Zelfs PvdA en PPR bleken hiertoe niet bereid.

Overigens is dit niet het enige 'loodgieterschandaal'. Onlangs bleken er geheime bandopnamen te zijn gemaakt bij een openbare avond over kraken en leegstand. Sprekers daar waren o.a. Jan de Goede en Aad van Berkel. Zij hebben sterke aanwijzingen vanuit het korps voor het gebruik van die banden; de leiding echter, wijs geworden, ontkent....

De afdeling Arnhem laat het hier niet bij zitten. PSP 1e en 2e Kamerfractie zijn al gevraagd initiatieven te ontwikkelen. Verder heeft de afdeling een proces in voorbereiding tegen de burgemeester, evenals een hernieuwde actie tegen de camera's. Het is voor iedereen aan te bevelen eens te kijken of in zijn of haar plaats ook 'verkeers'camera's staan. Je weet maar nooit.... 1984 is dichterbij dan je denkt.

WILLEM TEERLING

amandla cultural group

Op initiatief van de bevrijdingsbeweging van Zuid-Afrika, het Afrikaans Nationaal Congres, organiseren solidariteitsbewegingen in diverse Europese landen een tournee van de ANC theater-muziekgroep.

De groep is samengesteld uit ANC-mensen die momenteel vanuit Angola betrokken zijn bij de strijd. Een aantal van hen maakte ook binnen Zuid-Afrika deel uit van theater- en muziekgroepen.

Kritisch theater is in Afrikaanse landen een oud verschijnsel. Muziek, mime, dans en zang hielden zich altijd al bezig met het uiteenrafelen van de gang van zaken in een gemeenschap, het aan de orde stellen van dagelijkse problemen en het uitlokken van discussies.

De twee en een half uur durende muzikale theatershow van de 'Amandla Cultural Group' vertelt over de geschiedenis van de strijd, over de situatie van de mijnwerkers, over armoede, de vernederingen en over de hoop op overwinning. Zij doet dat in veelzijdige oude en nieuwe vormen van dans, muziek, poëzie en mime. Het is een wervelende show die een diep inzicht geeft in wat de bevolking in Zuid-Afrika in hun strijd beweegt.

29 spelers, dansers, zangers en musici in een 2½ uur durend programma over de bevrijdingsstrijd in Zuid-Afrika, o.l.v. van regisseur en componist JONAS SWANGWA.

do. 2 okt. Utrecht, Rasa 20.00 u. f. 5,-
vrij. 3 okt. Nijmegen, De Lindenberg 20.00 u.
f. 7,50
zo. 5 okt. Rotterdam, De Doelen 20.00 u. f. 7,50
di. 7 okt. Amersfoort, De Flint 20.00 u. f. 7,50

Kaarten o.a. verkrijgbaar aan de zaal en bij
Komitee Zuidelijk Afrika, Da Costastraat 88,
Amsterdam. Tel.: 020 - 183598

Brabant

Op zaterdag 4 oktober a.s. organiseert de PSP-Brabant een grote manifestatie met als motto:

STOP DE MILITARISERING VAN BRABANT!

Niet alleen beschikt noord-brabant over de meeste militaire vliegvelden van Nederland, ook haar bijdrage aan de wapenproductie door bijv. de Kruithoorn, Philips, Metaalfabriek Tilburg is aanzienlijk. Brabant biedt gigantische oefenterreinen aan het leger, waarvan uitbreiding zelfs wordt overwogen. En het militaire vlagvertoon bij de Taptoe in Breda, de vliegdagen van Volkel en Gilze-Rijen moeten de brabanters gunstig stemmen ten opzichte van zoveel overbodige voorbereiding op oorlog en geweld. Voeg daarbij de aanwezigheid van een onbekend aantal kernwapenopslagplaatsen en ongecontroleerde munitiedepots, en het is duidelijk dat het de hoogste tijd wordt om al deze verschijnselen in zijn samenhang te beschouwen en te beoordelen.

Het PSP-gewest noord-brabant nodigt alle belangstellenden uit om op 4 oktober in Tilburg aan de manifestatie deel te nemen. Er worden inleidingen gehouden door:

FRED VAN DER SPEK, PSP-Tweede Kamerlid over de voortgaande militarisering van Nederland onder invloed van de NAVO

PETER VAN MEYENFELDT, koördinator Brab. Milieufederatie

overf de bedreigingen van de militarisering voor het milieu

RIEN HILHORST, lid Anti-militaristische Werkgroep

over het militair-industriële complex in noord-brabant

Verder worden er bijdragen verwacht van diverse actiegroepen en organisaties zoals STOP TAP-TOE KOMITEE, Gilze-Rijen Stop, Werkgroep de Kruithoorn.

Er zal een tentoonstelling ten doop worden gehouden over de NATO-belangen, genaamd 'SNELLER, STERKER, DUURDER, DOMMER'

De manifestatie vindt plaats in zaal Terra Nova, Nieuwlandstraat 44 te Tilburg (vlakbij station centrum) en begint om 11 uur. Toegang gratis

Inlichtingen bij Wilbert Willems, politiek sekretaris gewest PSP Noord-Brabant, Tuinstraat 50 Tilburg tel. 013 - 43 55 95

SOCIALISTISCH PERSPEKTIEF

In september is nummer 8 van het scholingstijdschrift 'Socialistisch Perspektief' verschenen. Het nummer is in zijn geheel gewijd aan het socialisme in de beide grootmachten: de Sovjet-Unie en de Verenigde Staten van Amerika.

Het reëel bestaande socialisme in de Sovjet-Unie was het onderwerp van een goedbezochte studiedag die de Stichting Vorming en Scholing dit voorjaar organiseerde. De stellingen en de inleidingen van Erik Meijer, Rinse Reeling Brouwer en Siep Stuurman zijn in dit nummer opgenomen. Een uiterst aktueel onderwerp. mede ook in het licht van de massale stakingen die onlangs hebben plaatsgevonden in Polen.

De geschiedenis van het socialisme in de Verenigde Staten wordt beschreven in een uitvoerig artikel door Wilbert Dekker. Op dit moment bestaat er nauwelijks een socialistische beweging in de V.S., maar deze heeft wel degelijk bestaan. (Zo behaalde een kandidaat van de Socialist Party in 1912 bij de presidentsverkiezingen bijna 1 miljoen van de stemmen, ! gen bijna 1 miljoen van de stemmen, 6%.) Verduidelijkt wordt hoe de harde repressie uiteindelijk de socialistische beweging kapot krijgt. Een informatief artikel in het jaar van de Amerikaanse presidentsverkiezingen.

Nummer 8, het laatste van de 2de jaargang, is verkrijgbaar door storting van f 3,80 (f 2,50 en f 1,30 porto) op giro 3481995 t.n.v. SVS/PSP te Amsterdam, onder vermelding van Soc. Persp. nr. 8.

Een abonnement is uiteraard ook mogelijk: door storting van f 14, 50 abonneert u zich tot en met de derde jaargang: dat is nr. 8 t/m nr. 12. Vermeldt u dan: t/m jaargang 3.

Achtergrond

Wapenrace naar onbereikbaar evenwicht, Vrouwenstrijd in vakbond en partij, Wereldstaalproductie, Crisis in de vakbeweging?, Kernenergie, Congres linkse samenwerking, Gezondheidszorg, Hoe links is uw krant?

Een willekeurige greep uit de thema's die het laatste jaar in nummers van *Achtergrond* zijn behandeld. Deze tweemaandelijks uitgave van Sjaloom omschrijft zichzelf als een documentatiekrant voor links.

Voor de artikelen wordt geselecteerd uit bladen van actiegroepen, linkse partijen en vakbonden. Daarnaast worden artikelen op verzoek van de redactie van *Achtergrond* geschreven en vinden vraaggesprekken plaats met leden van actiegroepen, vakbonden en linkse partijen. Behalve een themagedeelte per nummer zijn er de vaste rubrieken Korte berichten en Linkse bladen. Bij linkse bladen wordt regelmatig de inhoud van *Socialistisch Perspektief* en *Bevrijding* weergegeven. Wat niet betekent dat in de themagedeeltes de linkse inbreng van PSP-zijde als even relevant als die van bijvoorbeeld de CPN wordt geacht.

Bij gebrek aan geld en tijd om op alle linkse bladen een abonnement te nemen en ze nog te lezen ook, biedt *Achtergrond* een overzichtelijk beeld van voor links belangrijke thema's en discussiepunten. Zeker nu de vraag over een linkse (regerings)samenwerking en zo ja, in welke vorm, weer aan aktualiteit wint, is het van belang de discussies in (de bladen van) PvdA en CPN te volgen.

Achtergrond kost f. 58,- per jaar. Te bestellen bij: Sjaloom, De Vork 2, 3984 PA Odijk. tel.: 03405-2804. (tmb)

Deze button is te koop bij de PSP-afdelingen à f. 1,50

(ingezonden mededeling)

't kan anders

BRAM VAN DER LEK en PIETER SCHROEVERS (aktie strohalm) over: *energie, groei en ecologie*. Een brochure over de (kern)energieproblemen, economische groei en ecologische on/mogelijkheden.
prijs: 3,- plus 1,- portiekosten.

JEAN LOUIS MULLER en WIM JONG: wat is sociale verdediging?
prijs: 2,- plus 0,90 portiekosten

OMSCHAKELING, VAN OORLOGS- naar VREDESEKONOMIE. red. Henk Branderhorst.
prijs: 3,- plus 1,- portiekosten

't kan anders, oktobernummer:
- Hein van Wijk over dienstweigeringen in Frankrijk;
- Ger Pouw: bericht uit Duitsland;
- de Vredesmars naar Boekarest;
- Vrouwen voor de Vrede;
- Peter Bruyn: Dodewaard - geen dode waard.
prijs: 2,25 plus 0,90 portiekosten.

BESTELLINGEN: postgiro 3772349
t.n.v. 't kan anders - Delft
Vermelden: titels.

(ingezonden mededeling)

PORTUGAL

informatie en solidariteit

TULIPA VERMELHA

Majubastraat 4 hs
Amsterdam Oost
Tel. 020 - 65 68 65

POSTGIRO 2465235

óók voor cursus Portugees, affiches, lp's, enz.

Vrouwenfestival in het noorden

Dit jaar wordt al weer het derde Vrouwenfestival van het Noorden in de Oosterpoort in Groningen georganiseerd op vrijdag 3 en zaterdag 4 oktober.

Omdat vrouwen onderling verschillen in opvattingen, leeftijd en achtergrond is dat dit jaar in het programma terug te vinden. Op vrijdag 3 oktober komen de volgende onderwerpen aan de orde: *huisvrouw zijn, jonge meiden en vrouw en kerk*.

Op zaterdag 4 oktober zal onder het thema *tien jaar vrouwenbeweging . . . . en nu?* worden teruggekeken op wat er bereikt is en hoe de vrou-

wenbeweging nu verder moet. Dat zal gebeuren door een forum met o.a. Dolle Mina's en door verschillende vrouwengroepen die een eigen programma verzorgen.

Op beide dagen is er een informatiemarkt, muziek en kabaret. Kresj aanwezig voor kinderen tot 12 jaar.

Op beide dagen is er 's avonds feest met optredens van Cobi Schreijer, Wonderwoman, Pink en vele anderen.

Nader informatie: 3e Vrouwen Festival van het Noorden, p/a Hereweg 9, Groningen.

PSP-jongeren kongres

Op zaterdag 25 oktober houden de PSP-jongeren weer een kongres. Dan zullen we onder meer praten over de relatie tussen de PSP-jongeren en de buitenparlementaire aktie en onze opvattingen over de parlementaire strijd.

Verder gaan we het hebben over onze beleidsvoornemens. De belangrijkste onderwerpen waar we ons in de komende tijd mee bezig zullen houden, worden vastgesteld. Verder moeten er een aantal vakatures in het bestuur van de PSP-jongeren worden opgevuld.

Ben je jonger dan 26 jaar en wil je meepraten over jongerenpolitiek? Kom dan de 25e naar Wageningen, want daar wordt het kongres gehouden, in het gebouw van de jongerenvereni-

ging Unitas. Gen. Foulkesweg 74. Je reiskosten worden vergoed.

Als je wilt komen, geef je dan op vóór 18 oktober, dan krijg je de kongresmap automaties thuisgestuurd. Schrijven naar PSPjg, Postbus 700 1000 AS Amsterdam of bellen: 020 - 26 73 74.

Rood geboekt

Op 4 oktober wordt in Leeuwarden de linkse, niet kommerciële, boekhandel 'rood geboekt' geopend. Om de boekhandel financieel te ondersteunen kunnen pandbrieven gekocht worden. De openingstijden van de winkel zijn ma t/m vrij van 13.00 tot 18.00, zat van 9.00 tot 17.00 en do avond van 19.00 tot 21.00. Adres: Nieuwe bureu 122a.

(ingezonden mededeling)

PSP FRAKTIE ARNHEM ZOEKT

Sedert augustus 1980 heeft de PSP in Arnhem een eigen gemeenteraadsfraktie. Deze éénmansfraktie wordt ondersteund door een fraktiebegeleidingsgroep van 5 à 6 mensen. *Wekelijks* vindt een fraktiebegeleidingsbijeenkomst plaats.

Nu zijn wij ook op zoek naar een man of een vrouw die stage-ervaring wil opdoen in de gemeenteraadsfraktie Arnhem.

Er is ruimte voor iemand die:

- een 1-jaarstageplaats zoekt
- geïnteresseerd is in socialistische gemeentepolitiek
- lid is van de PSP of zeer sympathiek staat tegenover de partij
- politiek voorbereidend werk wil doen in de PSP-fraktie (dus bijvoorbeeld veel de wijken in enz).

Aangeboden wordt een onkostenvergoeding en een gemotiveerde en enthousiaste PSP-fraktie en begeleidingsgroep.

Nadere informatie:

Willem Teerling (gemeenteraadslid PSP): 085 - 450564

Peter van Vught (secretariaat PSP-afdeling Arnhem): 085 - 436060.

SEK

Op 11 oktober organiseert de Sociaal Economische Kommissie (SEK) een openbare dag over *regionale onderontwikkeling*. Sprekers van de Werkgroep Eemsmond, de Projektgroep Regionale Onderontwikkeling, de FNV en de PSP zullen ingaan op de kenmerken, oorzaken en mogelijke oplossingen. De dag vindt plaats in café De Beurs, A-Kerkhof 4, in Groningen (10 min. lopen van het station) en begint om 11 uur.

Een informatiemapje met discussiestellingen en informatie is te verkrijgen bij:

Herbert Goedings, Van Sijsenstraat 34a, Groningen, tel. 050 - 12 40 07; of Ronald Paping, Visserstraat 30a, Groningen, tel. 050 - 12 31 93.

Zuid-Limburg

Het gewest Zuid-Limburg organiseert op *vrijdag-avond 10 oktober a.s.* een gewestelijke ledenvergadering.

Naast een aantal huishoudelijke zaken zal een groot deel van de avond besteed worden aan een discussie over het *propagandawerk* van de PSP.

De landelijke propagandist Frans Jansen zal een inleiding houden over het propagandawerk van de PSP toegespitst op het campagneplan voor de komende verkiezingen voor de Tweede Kamer.

De bijeenkomst zal gehouden worden in het Missionair Centrum, Gasthuisstraat 19 te Heerlen.

Aanvang: 20.00 uur.

Alle leden en sympathisanten uit Zuid-Limburg zijn van harte welkom!

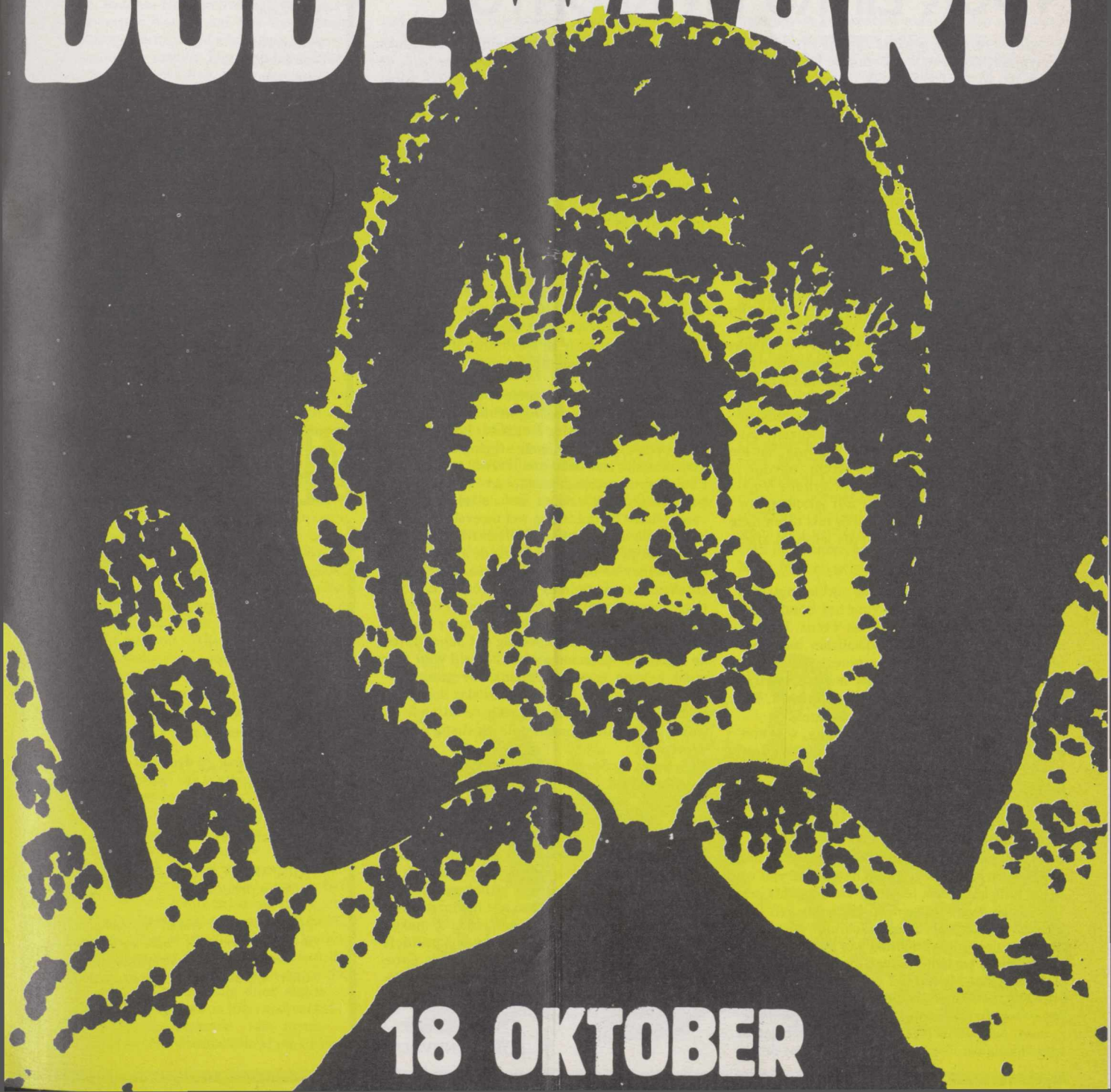

Bevrijding

JAARGANG 24 NO 20 15/10/'80 125 cent

DODEWAARD

18 OKTOBER

NEDERLAAG VOOR LINKS EN RECHTS

Ik zal niet de enige geweest zijn die zaterdag 27 september, ruim een week voor de Bondsdagverkiezingen in West Duitsland, de schrik om het hart sloeg. Een bomaanslag op het Oktoberfeest in München. Ondanks het feit dat al snel duidelijk werd dat de verantwoordelijken voor de aanslag in de ultra-rechtse kringen moesten worden gezocht, bevestigde Strauss nog eens zijn faam als onfatsoenlijk campagneaanvoerder door deze moord uit te buiten. Uit de DDR vrijgekochte mensen zijn er eigenlijk voor verantwoordelijk, aldus Strauss.

Bovenal werd de minister voor Binnenlandse Zaken uit de regering Schmidt gebrek aan daadkracht en heulen met de (staats-)vijand verweten. Deze Minister Baum (FDP) ondersteunt zijn campagne tegen het politieke terrorisme door te zamen met het voormalige RAF-lid Horst Mahler op allerlei manieren in de openbaarheid te treden. Daarbij verklaart Mahler waarom hij heeft ingezien dat de RAF-weg fout was.

In plaats van dit toe te juichen doen Strauss en zijn geestverwanten alles om te 'bewijzen' dat Baum, en daarmee de SDP-FDP regering, het terrorisme mogelijk maakt. Dat Baum, bijvoorbeeld, aanvang 1980 de *Wehrsportgruppe Hoffmann* verbood nadat Strauss zelf jarenlang, in zijn 'thuisland' Beieren, weigerde iets tegen deze groep te ondernemen, wordt als laksheid afgedaan.

Dit alles neemt niet weg dat de verkiezingsstrijd tussen de twee kandidaten voor het Bondskanselierschap, Helmut Schmidt en Franz Josef Strauss, door pacifistisch socialistische met gemengde gevoelens bekeken moest worden. Strauss zou als bondskanselier levensgevaarlijk geweest zijn, daarover kunnen we kort zijn. Maar Schmidt, is die eigenlijk wél te pruimen?

Nadat ze maandenlang, via de media, wat met modder hebben kunnen gooien, zonder met werkelijke politieke argumenten en alternatieven te komen, traden de groten, drie dagen voor de verkiezingen, in een televisiedebat tegen elkaar aan. Het resultaat was verbijsterend. Een opbieden in patriottisme (. . . en of ik een waar patriot ben. . .) en bewapeningsgeilheid zonder weerga. Schmidt valt, volgens eigen zeggen, op het gebied van vrede en veiligheid niets te verwijten: hij heeft in 1977 toch aangedrongen op invoering van de Neutronenbom? Als Strauss Schmidt verwijt dat hij tegen de wederoprichting van het Duitse leger na '45 heeft gestemd pareert deze dat met de verklaring dat hij één der eersten was die zich vrijwillig meldde, in datzelfde leger. Geen wonder dat na zo'n vertoning ongeveer een miljoen mensen méér thuis bleven bij de verkiezingen in vergelijking tot vier jaar daarvoor. En dat de eni-

ge die aan het spel van persoonlijke beledigingen, leugens en verdachtmakingen *niet* meedeed, de liberale voorman Genscher, een redelijke winst haalde. Het hele verkiezingscircus was inderdaad niet meer dan een poppenkast.

Maar waar blijft het fundamentele en principiële weerwerk, denk je dan. De Groenen? Die kwamen in het stuk niet voor. Natuurlijk, een boycot van de media was daar niet vreemd aan, maar dat was bij de andere verkiezingen niet anders. Eindresultaat 1,5 percent. Zonder die vijf percentsgrens goed voor zeven zetels. Toch terecht dat ze uit de boot vallen. Laat deze partij zich maar omvormen tot een echte socialistische partij, met een werkelijk veelomvattend alternatief, in een land waar het sektarisme hoogtij viert. Het enige waar de Westduitse linksen goed in zijn is zichzelf oprichten, splitsen of opheffen.

Volgens veel commentatoren en media zou Schmidt enige teleurstelling hebben moeten wegslikken nadat de uitslag 5 oktober bekend werd: 42,9 percent, een minimale stijging in vergelijking met vier jaar daarvoor. Terwijl de liberale FDP de grote winnaar werd: van 7,9 naar 10,6 percent. Ik denk dat het met de teleurstelling van Helmut Schmidt nog wel meevalt. Dit voorjaar haalde de SPD bij de deelstaatverkiezingen in Noordrijn-Westfalen, dankzij de afgang van de FDP (onder de dodelijke vijfpercentsgrens), de absolute meerderheid in zetels. Zonder de coalitiepartner ter rechterzijde (FDP) geeft dat de linkervleugel van de SPD natuurlijk meer speelruimte. Het is niet denkbeeldig dat Schmidt dat de afgelopen maanden als schrikbeeld voor ogen moet hebben gestaan. Ondanks de minieme winst voor de SPD is de totale uitslag dan dus toch een grote overwinning voor de zittende regering en kan de Schmidt-politiek rustig worden voortgezet.

Conclusie: *rechts* (Strauss) heeft het niet gehaald en daar mogen we blij om zijn, maar ook *links* heeft geen rol van betekenis kunnen spelen en dat is bedroevend. Als de eenheid, die uit de 'Stop Strauss'-campagne bleek, zou kunnen worden omgezet in een beweging die fundamentele, principiële en dus echte socialistische kritiek op het beleid van Schmidt kan uitoefenen en die eindelijk in staat zal zijn aan het heilloze sektarisme in de Bondsrepubliek een einde te maken, dan zouden deze verkiezingen nog iets positiefs hebben opgeleverd. Binnen en buiten de Groenen lopen mensen rond die al jaren in die richting denken, maar het duurt allemaal zo lang. Maar ja, het is een lange weg . . . . .

ROEL SANDVOORT

bevrijding

Verschijnt tweemaal per maand
uitgave van de Pacifistisch Socialistische
Partij

Redactie:
Rudi Boon
Titia Bos
Peter Dros
Titia van Leeuwen
Cora Mulder
Roel Sandvoort
Lex Spaans
Siep van der Werf
Peter Zwart

Vormgeving:
Dick Breebaart
Albo Helm
Simon B. Kool

Redaktiesekretariaat en eindredactie:
Roel Sandvoort

Administratie en partijburo:
Postbus 700, 1000 AS Amsterdam
tel.: (020) - 26 73 74
Abonnement: f 30,- per jaar
Postgiro 194240 t.n.v. PSP/Amsterdam

Advertentietarief:
(alleen voor niet-kommerciële advertenties), f 1,- per mm per kolom
1/1 pag. f 1000,-; 1/2 pag. f 500,-

Druk: Bevrijding, Amsterdam

inhoud

IRAK-IRAN wie viel reactor aan?	pag. 3
DEELTIJDARBEID	pag. 5
CHILI EN ABN multinationals en ontwikkeling	pag. 6
DODEWAARD BOUWER voor mij geen tweede keer	pag. 7
GEWELD EN AKTIE verslag van een dag	pag. 8
25 OKTOBER IN MOL kempische klei... atoomvrij	pag. 10
HOLLANDSE SIGNAAL militaire productie	pag. 12

Op 5 oktober waren er, behalve in de Bondsrepubliek, ook verkiezingen in Portugal. In het volgende nummer zullen we daaraan aandacht besteden.

Wie van de drie?

Het onderzoekscentrum in Tamuz is gebouwd door Fransen. In 1975 ondertekenden Bagdad en Parijs - Irak is Frankrijks tweede olieleverancier - een nucleair samenwerkingsverdrag. Een interessante commerciële order ter waarde van 750 miljoen gulden.

Iraks president *Saddam Hussein* is ambitieus en slim. Irak moet en zal worden meegezogen in de vaart der volkeren: kernenergie dus. Om het geld hoeft hij het niet te laten. Irak is de één na grootste olieproducent van het Midden Oosten met een aandeel van bijna twintig procent van de totale olieopbrengst in dit deel van de wereld. *Saddam Hussein* kon ook niet voor de voeten geworpen worden dat Irak met behulp van vreedzame kernenergie zou willen proberen een atoombom te maken. Zijn land heeft immers het *Nonproliferatieverdrag* tegen verspreiding van kernwapens ondertekend. Niets stond Frankrijk meer in de weg om in zee te gaan met het vredelievende (de handtekening onder het *Nonproliferatieverdrag*) en betrouwbare (de oliedollars) Irak.

SOCIALISTISCH?

In eigen land opereert *Saddam Hussein* veel minder omzichtig. Opgeklommen tot de absolute macht, via een glanzende carrière in de geheime dienst, heeft hij als president al zijn politieke tegenstanders, zonder onderscheid des persoons, gelijkwideerd. Ook zijn eigen socialistische *Ba'athpartij* is hardhandig gezuiverd. De oude partijgenoot die *Saddam* in 1954 voor het Arabisch socialisme van de *Ba'ath* won, is op het schavot aan zijn politieke en fysieke einde gekomen. Onder het wakend oog van de president zelf, die blijkbaar maar geen afscheid kon nemen van zijn oude vrienden. 'Als je een vijand bent van de revolutie wordt je geëxecuteerd', zei *Saddam* eens tegen het Amerikaanse blad *Newsweek*. Vrij vertaald: als je de letter van de *Ba'ath*-beweging ('bevrijding van de enkeling van alle economische, politieke en sociale ketenen') serieus neemt, dan ben je politiek gevaarlijk. Had je die andere zin in het beginselprogramma van de *Ba'ath*, waaruit het totalitaire en absolutistische karakter van de beweging en haar ideologie zo duidelijk spreekt, maar ter harte moeten nemen: 'Wij willen de mensen hun ware zelf teruggeven, ook al hebben ze hier geen flauw benul meer van. De innerlijke wil van de mensheid is al aan onze kant, ook al vechten sommigen met woord en daad nog in het vijandelijke kamp.'

Frankrijk, met zijn toch al weinig scrupuleuze buitenlandse politiek, zag niettemin wel wat in Irak. Irak eveneens in Frankrijk, via welk land het hoopte binnen te kunnen dringen in de Westerse wereld. *Saddam Hussein* realiseerde zich dat de traditionele oriëntatie van Irak op de Sovjet Unie niet lonend meer was. Iraks economische belangen liggen veel meer in het Westen. En zo is dit land, dat in politieke zin een van de felste tegenstanders van Israël bleef, het breekijzer geworden in het Midden Oosten. Sinds de stichting van de staat Israël leken de verhoudingen in deze brandhaard zo duidelijk, maar nu zijn deze hardhandig door elkaar gehusseld. Runner-up Irak is hiervoor verantwoordelijk. De desintegratie van imam *Khomeiny's* Iran ook. Vandaar de vraag of het

Dinsdag 30 september: voorlopig hoogtepunt in de oorlog tussen Irak en Iran en een vingerwijzing naar wat ons nog te wachten staat. Het Iraakse nucleaire onderzoekscentrum in Tamuz, dertig kilometer ten oosten van de hoofdstad Bagdad, wordt gebombardeerd. Door vliegtuigen van onbekende afkomst. De Iraanse luchtmacht lijkt hiervoor op het eerste gezicht verantwoordelijk. Een mogelijkheid. Maar er zijn meer gegadigden, meer belanghebbenden. Wie van de drie?

wel de Iraniërs zijn geweest die de kernreactor in Tamuz hebben gebombardeerd.

DE KANDIDATEN

Het ligt natuurlijk voor de hand dat de actie vanuit het militaire opperbevel in Teheran is georganiseerd. Het Iraanse leger, met name de vloot en de luchtmacht, is niet zo zwak gebleken als de strategospelers van het *Internationaal Instituut voor Strategische Studies* in Londen aan het begin van de oorlog hebben voorspeld. Na een week grensoorlog zijn de troepen van de 'gids van de revolutie' ayatollah *Khomeiny* teruggekomen na eerst diep in eigen land te zijn teruggedrongen. De officieren uit de tijd van het voormalige sjah-bewind, die in de gevangnissen zaten te wachten op hun logische doodvonnis in het kader van de grootscheepse zuivering van het leger, mochten weer aan de slag. Het leger had hun bekwaamheid hard nodig, zij zijn de enigen die het moderne wapentuig van Amerikaanse makelij makkelijk kunnen bedienen. De goedgemikte bommen op de economische slagader van Irak (de olieraffinaderijen) zijn daarvan een duidelijke indicatie. Waarom dan ook niet de Amerikaanse Phantoms uitrusten voor een snelle actie tegen de Iraakse kernreactor?

De andere kandidaat, Israël vliegt ook met Phantoms. Het hoofd van de Israëlische militaire dienst, generaal *Saguy*, had de mogelijk-

heid om de kernreactor nabij Bagdad te bombarderen al enige dagen eerder ongevraagd geoperd. De Israëlische inlichtingendiensten zijn als geen andere kollega-instelling in het Midden Oosten op hun taken berekend: *zij weten alles*. *Saguy* zal zijn advies dan ook wel niet hebben verstrekt zonder eerst zelf de kans van succes van zo'n actie te onderzoeken.

Bovendien is het Israëlische leger ook zeer bekwaam. Het moet voor hun vliegers mogelijk zijn om onder het Syrische radarsysteem door te vliegen. Door sommigen werd die dinsdag de 30ste ook enige verhoogde activiteit van Israëlische Phantoms boven Tel Aviv waargenomen. Een afleidingsmanoeuvre? Premier *Begin* heeft de geruchten dat Israël op deze manier gebruik zou hebben gemaakt van de verwarring in het Midden Oosten onmiddellijk van de hand gewezen. Blijft over de vraag of Israël er niet veel belang bij heeft om zijn grootste, en nu ook gevaarlijkere tegenstander Irak terug naar het stenen tijdperk te bombarderen. Redenen genoeg. Uitvoeringsmogelijkheden ook.

De derde kandidatuur, Frankrijk, ligt het minst voor de hand. Maar toch, waarom zou dit land het gedaan kunnen hebben. Vooral omdat het enigszins bevreesd is geraakt voor de enorme mogelijkheden op nucleair gebied die het Irak sinds het verdrag van 1975 heeft verschaft. Ook de Fransen kunnen van de verwarring gebruik hebben gemaakt.

De feiten werpen nog niet veel licht op de zaak. Op het moment van schrijven, hebben Iran en Israël ontkend er iets mee van doen te hebben. Over de aard van de verwoesting van de kernreactor is al evenmin iets bekend. Volgens de Franse technici die bij de reactor wonen, zijn alleen gebouwen rondom het reactorvat zelve beschadigd. Toch werden zij een dag later uit Tamuz geëvacueerd. De Israëlische radio beweerde een paar uur na het bombardement dat de schade wel ernstig was: het zou minstens twee jaar duren om de reactor weer op te starten. Als dit inderdaad juist is, laat zich het effect van het bombardement raden. Een reactorvat, met dertien kilo 90 procent verrijkt uranium, bombarderen is iets anders dan een olieraffinaderij in Basra in vlammen zetten. Kernenergie is niet zo veilig als soms verondersteld - maar dat wisten we al, zeker sinds Harrisburg - en ook nooit vreedzaam aan te wenden, omdat het in konfliktsituaties een wel zeer dankbaar en aantrekkelijk doelwit is. Een veronderstelling die nu werkelijkheid geworden is.

GEVAARLIJKE HUTSPOT

Zondag 5 oktober bezocht PLO-leider *Yasser Arafat* de Syrische president *Hafez Al-Assad*. Hun analyse over de 'islamitische broederoorlog' was duidelijk: een bedreiging van de Arabische eenheid. Volgens Arafat en Assad moet de oorlog dan ook gestaakt worden om nog te kunnen redden wat er te redden valt. Het Iraakse en Iraanse 'potentieel (lees: hun legers) moet behouden blijven voor de strijd tegen de belangrijkste vijand (lees: Israël)'. Is de oorlog nou werkelijk koren op Israëls molen? Het omgekeerde kan met meer reden worden gezegd. De Iraans-Iraakse oorlog en de reactie van de grote mogendheden hierop illustreert pijnlijk hoezeer Israël geïsoleerd is geraakt. Deels door de houding van premier *Begin* zelf. Maar ook door de politiek van de Verenigde Staten, eens een bondgenoot door dik en dun en nu een onberekenbare wapenleverancier met grote belangen elders in het Midden Oosten. Het Pentagon was er als de kippen bij om zijn Westerse bondgenoten voor te stellen om een gezamenlijke vloot uit te rusten: de straat van Homoez moet openblijven, tegen bijna elke prijs. De afwijzende houding van de Bondrepubliek heeft in Washington maar even indruk gemaakt. Een paar dagen later werd bekend dat Amerika Awac-spionagevliegtuigen stuurt naar Saoedië-Arabië, een land dat op zijn beurt sinds kort zeer goede betrekkingen met Irak onderhoudt. Wat is er bedreigender voor Israël dan deze indirecte toenadering tussen de VS en Irak? Wat is er bedreigender voor Israël dan de openlijke steun van buurland Jordanië (nooit de meest felle in de anti-zionistische rethoriek en praktijk) voor Saddam Hussein? Saddam Hussein is ook niet vies van goede contacten met de Verenigde Staten. 'Als we een computer moeten kopen en de VS hebben de beste, dan zullen we die kopen', aldus de 'slagader van Bagdad'. De Amerikanen zien er op hun beurt ook wel brood in. 'We zien geen onverenigbaarheid van de Amerikaanse en Iraakse belangen', zei

Jimmy Carters veiligheidsadviseur *Zbigniew Brzezinski* in april nog voorzichtig.

De opmerkingen van de Iraanse president *Bani-Sadr* - 'Iran begroet de gelegenheid om het Iraakse volk te bevrijden van de marionetten van het zionisme en het VS-imperialisme' - blinken niet uit door helder analyserend vermogen: in Teheran leeft men nog in de tijd dat elke tegenstander logischerwijs handlanger is van de staat Israël en zijn steunpilaren.

De Israëli's hebben veel scherper in de gaten dat er wat veranderd is in het Midden Oosten. Het aanbod van Jeruzalem om wapens te leveren aan Iran, in ruil voor een vriendelijker houding van Teheran, roept weliswaar een grimlachje op maar is wel degelijk een uiting van de groeiende onzekerheid in Israël.

MACHTSPOSITIE

Alles is in beweging gekomen. In Iran heeft de oorlog enerzijds het eenheidsgevoel versterkt, maar anderzijds een wapen in handen van president *Bani-Sadr* gegeven. *Bani-Sadr* probeert nu al maanden zijn machtspositie te verstevigen. Tot de oorlog uitbrak, werd hij alleen maar gekonfronteerd met het omgekeerde verschijnsel. De fundamentalistische geestelijken lieten geen kans onbenut om zijn machtspositie stukje bij beetje te ontmantelen. Ze duwden *Bani-Sadr* een radicale ongewenste premier (*Mohammed Rajai*) door de strot. De imam persoonlijk verbood geen eigen politieke organisatie op te bouwen. Nu lijken de kansen enigszins gekeerd in het voordeel van de president. Om een militaire nederlaag - en indirect de ineenstorting van de revolutie - te vermijden zijn de oude sjah-officieren weer van stal gehaald. De konsekwenties hiervan kunnen verstrekkend zijn.

Khomeiny heeft aan de opbouw van het leger zijn goedkeuring gegeven omdat dat nu 'belangrijker is dan ons dagelijks brood'. Kan de imam deze officieren, die met succes de verdediging van het land op zich hebben genomen, over een paar maanden weer voor opperrechter *Beheshti* of maniakale drugsbestrijder *Khalkhali* laten verschijnen? *Bani-Sadr* werkt in ieder geval

aan een algemene amnestie voor alle weggezui-verde officieren. En dat maakt misschien de weg vrij voor voormalig admiraal *Ahmad Madani*, die nu in Parijs zijn heil heeft gezocht nadat hij door zijn kollega-parlementariërs uit de Majlis was gestoten en hem de dreiging van een proces (met de bekende afloop) boven het hoofd hing. *Madani* kwam bij de presidentsverkiezingen als tweede uit de bus, ná *Bani-Sadr* maar vóór allerlei gekandideerde mollahs en ayatollahs.

'Iran was de laatste twee jaar een natie zonder staatsapparaat. We vechten nu tegen Irak, een staat zonder natie. Door het leger opnieuw op te bouwen kunnen we er omheen ook de staat opbouwen', zei een voormalige Iraanse minister van buitenlandse zaken een dezer dagen. Een perspectief waartegen de mollahs en links Iran niet opgewassen zullen zijn, schreef de voormalige hoofdredacteur van het Iraanse dagblad *Keynan* in de *Sunday Times*.

De Sovjet-Unie moet toezien hoe zij terrein verloren heeft. Het militaire verdrag met Syrië (en zo ook met de tweeeïgige tweeling Libië) is een poging om nog een vinger achter de ontwikkelingen in het Midden Oosten te houden. De andere vinger zit in Iran. Volgens een oud verdrag heeft de Sovjet-Unie het recht daar in te grijpen als dit land uit elkaar dreigt te vallen - in Iran roeren niet alleen separatistische Koerden zich, maar ook de volkeren uit Fars, Baluchistan en Georgië.

De Verenigde Staten en de Sovjet-Unie kunnen zich nog zo neutraal opstellen, nog zo veel bemiddelingspogingen voorstellen. Beiden hebben teveel tegengestelde belangen. De Verenigde Staten, en in hun kielzog de volledig (Japan) of gedeeltelijk (Nederland) van olie afhankelijke bondgenoten, hebben één belang: de olie moet stromen en liefst zo goedkoop mogelijk. De Sovjet-Unie een ander: greep krijgen op de regio rondom de Indische Oceaan. Als er ergens duidelijk wordt dat internationale betrekkingen alles met geopolitieke problemen te maken hebben en weinig met moraal en vriendschap, dan is het wel in het Midden Oosten.

DEELTIJDARBEID: VROUWENSTRIJD ?

'In de regeringsverklaring is gesteld dat in het personeelsbeleid van de overheid grote aandacht zal worden gegeven aan het realiseren van gelijke kansen voor mannen en vrouwen in alle functies. Het realiseren van dit belangrijke doel betekent voor de overheidssdienst het zo goed mogelijk integreren van het emancipatiefacet in haar personeelsbeleid' zo schrijft Wiegel in de notitie Benoemingenbeleid Overheid van 12 juni. Eind oktober wordt deze notitie besproken door de Kamerkommissie voor het Emancipatiebeleid.

Een goed moment om te onderzoeken in hoeverre het kabinet het emancipatiestreven serieus neemt: je kunt nu zowel proberen vast te stellen wat het voorgestelde beleid voor vrouwen oplevert als nagaan of emancipatiebeleid stand houdt bij problemen in de kapitalistische economie. Sinds het verschijnen van deze notitie zijn immers nieuwe bezuinigingen aangekondigd en wanneer de stelling dat het emancipatiestreven van deze regering slechts schone schijn is klopt, zou je daar bewijzen voor moeten kunnen vinden in de vorm van tegenstellingen tussen beide soorten maatregelen.

OVERHEIDSBELEID

In de notitie wordt een strategie voorgesteld om het aantal vrouwen in overheidssdienst te vergroten, die samengevat vier punten behelst: 1. Er dient een beleid van voorkeursbehandeling gevoerd te worden, dat tot gevolg zal moeten hebben dat het percentage vrouwen in overheidssdienst in alle rangen en functies toeneemt. Wiegel tekent daarbij aan dat uiteraard ook mannen hun achterstand in bepaalde functies moeten kunnen inhalen. Binnenkort kan de eerste koffieheer zich dus melden.

2. De aandacht voor emancipatie binnen de diverse departementen moet verzekerd worden. Met het oog op het 'uitstralend effect' wordt daarbij vooral gedacht aan de opleiding en vorming van personeelsfunktionarissen. Voorts worden enkele werkgroepen, commissies en kontaktorganen opgericht die elkaar uitvoerig op de hoogte zullen houden van het wederzijdse wel en wee.

3. Belemmeringen die niet met de aard van de functies te maken hebben worden weggenomen. In advertenties mag geen onderscheid gemaakt worden tussen mannen en vrouwen tenzij in positieve zin, bijv. door middel van de aanduiding mnl/vrl of door vrouwen uitdrukkelijk te vragen te solliciteren (wat Onderwijs & Wetenschappen al geruime tijd doet; binnenkort volgt CRM). In de behandeling van de sollicitaties mag geen onderscheid worden gemaakt – wat moeilijk te controleren is. Beide maatregelen vloeien overigens voort uit de EEG-richtlijn inzake gelijke behandeling van mannen en vrouwen.

Ook de rechtspositie van vrouwen valt onder dit punt. Er zijn nog enkele ongelijkheden, zegt Wiegel, maar daar wordt op gestudeerd. Voorstellen ten aanzien van opheffing van ongelijkheid in overwerkvergoeding, ontslagvolgorde en ziektekostenvergoeding zijn inmiddels (bedoeld wordt: juni) aan de Ministerraad voorgelegd en goedgekeurd. Maar hoe verhoudt dit beleid zich met de nieuwe bezuinigingen? De regering stelt immers voor gehuwde vrouwen

haar AOW-premie niet meer terug te geven, zonder dat ze daarmee recht krijgen op uitbetaling van AOW na het bereiken van de pensioengerechtigde leeftijd. Van gelijke behandeling is hier absoluut geen sprake: het is een discriminerende maatregel, die de gruttersmentaliteit van het kabinet bevestigt. Emanciperen is leuk maar 't moet wel goedkoop: laat Wiegel maar op de winkel passen.

4. Het actief bevorderen van de toename van aantallen vrouwen in overheidssdienst. Om het aanbod van vrouwen voor met name de hogere functies te vergroten worden assertiviteitskursussen georganiseerd. Dat heeft dus alleen effect voor vrouwen die al in dienst van de overheid zijn; bovendien gaat zo'n cursus voorbij aan de aard van de functies. Dat vrouwen minder dan mannen naar dit soort banen solliciteren heeft niet alleen met opleiding en (verondersteld gebrek aan) zelfvertrouwen te maken: de grote verantwoordelijkheid, de spanning en de omvang van dergelijke functies maken ze minder bereikbaar voor vrouwen die tegelijkertijd de voornaamste gezinsverantwoordelijkheid dragen. Kortere werkdagen voor juist deze functies lijkt dan een zinniger oplossing.

DEELTIJDARBEID OF ARBEIDSDAGVERKORTING?

In de notitie wordt voorgesteld de mogelijkheden tot deeltijdarbeid te verruimen, opdat vrouwen niet langer door 'persoonlijke omstandigheden, bijv. de omvang van huishoudelijke en gezinstaken, hun gelegenheid bij de overheid te gaan of blijven werken beperken'. Impliciet wordt duidelijk dat deeltijdarbeid niet voor mannen bedoeld is.

Voor individuele vrouwen kan deeltijdarbeid inderdaad een prettige oplossing betekenen, maar zodra je het als verschijnsel bekijkt worden een aantal bezwaren duidelijk:

– Deeltijdarbeid wordt voornamelijk in lager geklassificeerde functies doorgevoerd en niet in de hogere; die zouden zich daar niet voor lenen, zo wordt beweerd. Daardoor ontstaat het risico dat de eerste categorie banen wordt uitgevoerd door een toenemend aantal mensen die ieder slechts een beperkt aantal taken uitvoeren (wat het werk bepaald niet aantrekkelijker maakt, zeker niet bij de voortgaande automatisering), terwijl de meer bevredigend en afwisselend biedende banen van de tweede categorie onveranderd blijft. De hiërarchische pyramide dijt aan de onderkant uit, de top handhaaft zich en verkrijgt daardoor relatief meer macht.

– Aan deeltijdarbeid kleven nadelen zoals de wat wankelende rechtspositie, het soort arbeid en de geringe mogelijkheid tot doostroming

naar hogere functies. Het loon verkregen uit deeltijdbanen van de eerste categorie is niet voldoende om meer dan één persoon te onderhouden, zodat het door mensen met een gezin eerder als aanvullend dan als voornaamste inkomen wordt beschouwd. Twee redenen waarom mannen nauwelijks en vrouwen veel deeltijdarbeid verrichten.

– Door de nadruk op deeltijdarbeid te leggen wordt de discussie over arbeidsdagverkortening stiekem de nek omgedraaid. Op basis van vrijwilligheid (maar hoe vrij is een vrouw met kinderen en een huishouden?) kan iedereen 'kiezen' voor een volledige of een deeltijd baan, waardoor de noodzaak voor kollektieve arbeidsdagverkortening minder urgent lijkt. Een werkelijke herverdeling van arbeid buitenshuis kan zo nooit tot stand komen, laat staan van arbeid binnenshuis.

Dat de regering juist de deeltijdarbeid stimuleert is verklaarbaar. Herverdeling van de beschikbare arbeid vergt een grondige reorganisatie van de maatschappij en wordt niet door iedereen met open armen ontvangen – zeker niet wanneer dat ook een herverdeling van inkomens betekent. Gezien de rechtse signatuur van het kabinet is deeltijdarbeid dan te prefereren wanneer de noodzaak bestaat toch iets voor vrouwen te moeten doen. Bovendien is bevordering van deeltijdarbeid financieel aantrekkelijker: arbeidsreorganisatie en arbeidstijdverkortening kosten geld.

POSITIE VAN VROUWEN

De notitie geeft een aantal cijfers. Verdeeld over vijf funktiegroepen wordt aangegeven hoeveel vrouwen in overheidssdienst waren in periode '76 - '79. Deze cijfers geven aanwijzingen omtrent de stelling dat deeltijdarbeid alleen doorwerkt op lagere nivo's en 'vrouwenwerk' is. In de laagst betaalde groep daalt het totaal aantal arbeidsplaatsen bij de overheid tussen '76 en '79 met 1460, terwijl het aantal vrouwen absoluut (met 557) en relatief (met 2,7 procent) stijgt. Meer mensen vullen minder arbeidsplaatsen, wat aangeeft dat er sprake is van deeltijdbanen.

Bij de drie hogere inkomensgroepen wordt resp. minder dan eenderde, eenzevende en eentiende deel van de nieuwe arbeidsplaatsen door vrouwen gevuld. De vijfde en hoogst betaalde groep tenslotte neemt met 227 plaatsen toe, waarvan er zegge en schrijve één door een vrouw wordt bezet.

De enige groep waar vrouwen procentueel significant in opkomst zijn is de laagst betaalde – juist die groep waar deeltijdarbeid makkelijker in te voeren lijkt, en volgens de cijfers ook ingevoerd is. In de hogere functies, waarvan men zegt dat ze zich slechts lenen voor deeltijdarbeid of kortere werkdagen, zijn weinig mensen werkzaam: resp. 21,5, 7, 5,8 en 2,6 procent, oftewel hoe hoger de functie hoe minder vrouwen.

Op de arbeidsmarkt is het een bekend verschijnsel dat in het algemeen vrouwen relatief lage en mannen relatief hoge functies hebben. Invoering

CHILI EN DE ABN

De ABN is nl. mede-aandeelhouder (een zgn. niet-geconsolideerde deelneming) van de Euro-Latinamerican Bank Ltd (Eulabank) en de Société Financière Européenne (SFE) en draagt als zodanig bij tot het in stand houden van het Chileense bewind. Als lid van deze twee konsortia is de ABN de afgelopen 3 jaar medeverantwoordelijk geweest voor 14 leningen aan Chileense staatsinstellingen en bedrijven, die met elkaar een bedrag vertegenwoordigen van meer dan 1 miljard dollar! Partikuliere banken zijn in enkele jaren tijd de belangrijkste financiers van het bewind van generaal Pinochet geworden. Volgens de Centrale Bank van Chili was in 1979 bijna 90 procent van het totaal aan buitenlandse leningen afkomstig van partikuliere banken. Niet voor niets dat Francisco Ibanez Barcelo als president van de Chileense staatsbank (Banco del Estado de Chile) daarom op 15 juli 1977 zo verheugd was over de toetreding van zijn bank tot het Eulabank konsortium. Op deze datum zette hij zijn handtekening onder het document dat de toetreding van de Chileense staatsbank tot de Eulabank bekrachtigde, temidden van een indrukwekkend gezelschap internationale bankiers. Allemaal waren zij te gast bij mede-aandeelhouder ABN aan de Amsterdamse Vijzelstraat. Gastheer mr. R. Hazelhoff is behalve lid van de Raad van Bestuur van de ABN tevens lid van het dagelijks bestuur van de Eulabank evenals de Chileense bankpresident. Deze pion van Pinochet zag de toekomst van zijn land met vertrouwen tegemoet, want door deze deelname is het mogelijk geworden nieuwe kredieten in Europese muntenheden te ontvangen en financiering te krijgen voor de Chileense exporten, investeringen, wissels enz. Daarnaast kan ook de Europese ondernemer die in Chili of in een ander Zuid Amerikaans land wil investeren bij de Eulabank terecht.

Het feit, dat de ABN leningen verstrekt aan de Chileense overheid en andere (staats)instellingen en daardoor bijdraagt aan het in stand houden van een regime dat mensenrechten met de voeten treedt en de opbouw van een rechtvaardige samenleving in de weg staat, is een schril contrast met de solidariteit in brede lagen van de Nederlandse bevolking. In de tweede Kamer werd op 10 september jl. 'kamerbreed' een tweetal moties aangenomen, waarin de ABN werd opgeroepen onmiddellijk een einde te maken aan het ondersteunen van het Chileense regime.

NEDERLANDSE BEDRIJVEN IN LATIJNS AMERIKA

Overigens is het niet alleen de ABN die het Chileense regime steunt, want volgens een publikatie van de Onderzoeksgroep Multinationale Ondernemingen Latijns Amerika (MOL) hebben zeker nog 12 Nederlandse bedrijven een vestiging in dit land, danwel een bepaalde relatie met het Pinochet-regime anders dan in de vorm van een dochtermaatschappij of deelneming. Om er enkele te noemen: AKZO, Estel, Hollandse Beton Groep, Hunter Douglas (fabrikant van o.a. luxaflex), KLM, Philips, Shell, Unilever en ZPC. Deze laatste afkorting staat voor het in Leeuwarden gevestigde bedrijf: Coöp. Handelsvereniging voor Zaaizaad en Pootgoed. Twee jaar geleden besloot dit bedrijf tot de oprichting van een joint venture (49 procent) samen met het Chileense landbouwbedrijf Sociedad Natio-

Sinds kort weten de rekeninghouders van de Algemene Bank Nederland (ABN), dat een deel van hun geld in Chili wordt geïnvesteerd. Uit een rapport van het Chili Komitee Nederland, de Onderzoeksgroep MOL en het Transnational Institute blijkt, dat al sinds 1977 Nederlands grootste handelsbank steun verleent aan het fascistische regime van Pinochet. De ABN (en haar dochterondernemingen Hollandse Bank Unie en Bank Mees & Hope) beschikt in Chili, in tegenstelling tot in de meeste andere Zuid Amerikaanse landen, niet over een eigen kantorennet, maar is als lid/aandeelhouder van 2 internationale bankkonsortia nauw betrokken bij omvangrijke (obligatie)-leningen aan Chili.

nal Agricultura voor de teelt van poot aardappels. Niet alleen in Chili maar in geheel Latijns-Amerika zijn een groot aantal Nederlandse ondernemingen nauw betrokken bij de economische en politieke gang van zaken. Met hun dochterondernemingen vormen ze een onderdeel van de economische structuur en velen leveren ook directe economische diensten aan onderdrukkende regimes, zoals het verschaffen van leningen, uitvoeren van openbare werken, (militaire) goederen-leveranties enz. In de uitgebreide publikatie (maar liefst 350 pagina's) nemen de MOL-onderzoekers zo'n 110 Nederlandse ondernemingen onder de loep die actief zijn in Latijns-Amerika met samen meer dan 1000 vestigingen en belangen! De hoofdmoot van de publikatie bestaat ook uit een opsomming van deze Nederlandse ondernemingen die actief zijn in Latijns-Amerika en een beschrijving van hun activiteiten. Nederland is als investeerder niet onbelangrijk voor menig land in Latijns-Amerika, hetgeen niet zo verwonderlijk is, want ons land is het thuisland van een aantal zeer grote multinationale ondernemingen: Shell (Brits-Nederlands), Unilever (Brits-Nederlands), Philips, Akzo en DSM. Deze 5 bedrijven hebben ook de meeste vestigingen in Latijns-Amerika en nemen naar schatting zo'n 65 procent van de Nederlandse investeringen voor hun rekening. Maar ook bedrijven zoals ABN, Bos Kalis, Cetecco, Hoogovens, KLM en Van Leer zijn (van oudsher) vertegenwoordigd in Latijns-Amerika. Opvallend is de gestadige groei van Nederlandse investeringen in Argentinië en Brazilië. Nederland had van 1973 tot 1976 een aandeel van ongeveer 6 procent in de buitenlandse investeringen in Argentinië, waarmee het op de vierde plaats stond. De totale Nederlandse investeringen bedroegen in augustus 1976 \$ 220 mln.

Tussen maart 1977 en september 1979 klom ons land naar de tweede plaats, zowel gerekend naar de jaarlijkse investeringen (15 procent van de totale investeringen in Argentinië) als gerekend naar de totaal geïnvesteerde som. In deze periode werden de investeringen van Nederland in Argentinië verdubbeld! Ook in het noordelijke buurland Brazilië neemt ons land een belangrijke plaats in. De Nederlandse investeringen in dit land namen per ultimo 1978 weliswaar slechts 2,4 procent voor hun rekening, maar dit percentage is veel hoger omdat verschillende bedrijven hun investeringen via de Antillen laten lopen. Dat de handel met Brazilië groeiende is, blijkt ook wel uit de 2 vestigingen van de Banco de Brasil en een kantoor van de Banco do Estado de Sao Paulo in Nederland.

Een heel aparte plaats nemen de Nederlandse Antillen in, temeer als je de relatief grote omvang van de Nederlandse investeringen ziet, die niet overeenkomen met investeringen die werkelijk in kapitaalgoederen op de Antillen worden gestoken. Die bijzondere aantrekkingskracht moeten we zoeken in de belastingwetgeving. Op de Nederlandse Antillen bestaat geen dividendbelasting, geen vermogensbelasting en voor 'offshore-activiteiten' ('papierenvennootschappen' of 'brievenbusmaatschappijen' en niet te verwarren met konstruktiebedrijven voor de zeemijnbouw, pd) een veel lagere winstbelasting dan elders. Kapitaal mag vrij, dwz. zonder toestemming van de overheid geëxporteerd worden. Een skala van Nederlandse bankinstellingen hebben dan ook een vestiging op de Nederlandse Antillen (zgn. trustmaatschappijen), die het management voeren over een groot aantal beleggings-, financierings- en oktrooihoudingmaatschappijen die hun juridische zetel op een der benedenwindse eilanden hebben. Hun aantal wordt op minstens 4.000 geschat met een vermogen van tientallen miljarden gulden! Over oktrooien en patenten, die op de Nederlandse Antillen beheerd worden behoeft slechts 3 procent belasting betaald te worden (Nederland: 48 belasting) en zeer veel bedrijven maken dan ook gebruik van de zgn. 'Antillenroute'. Op dezelfde wijze kunnen boten, bagger- en konstruktie materieel, copyrights etc. op de Nederlandse Antillen geregistreerd en van daaruit geëxploiteerd worden. Gegeven dit feit is het ook niet zo verwonderlijk, dat de Nederlandse Antillen qua geografische verdeling van de dochterondernemingen veruit bovenaan staat, gevolgd door Brazilië, Suriname, Mexico en Venezuela.

Behalve de geografische verdeling van de Nederlandse ondernemingen in Latijns-Amerika wordt in de MOL-publikatie voorts uitvoerig aandacht besteed aan een inventarisatie van alle Nederlandse bedrijven die hier werkzaam zijn (activiteiten, indeling in divisies, totale winst, kort historisch overzicht e.d.). In de appendix is tenslotte een opgave van de 500 grootste ondernemingen in Latijns-Amerika, een valuta-tabel en een landen-bedrijven tabel.

PETER DROS

'De ABN en Chili' is verkrijgbaar door f 5,40 over te maken op postgiro 892459 tnv. Chili Komitee Nederland of postgiro 3234522 tnv. Transnational Institute, beide te Amsterdam.

'Nederlandse bedrijven in Latijns-Amerika' is te bestellen door overmaking van f 20,- (inkl. porto) op postgiro 2910829 tnv. F. Papma, te Amsterdam.

De strijd spitst zich verder toe. Het reaktorcentrum in Delft wordt bezet en met een hoop geweld en nieuwe middeljes van de ME weer ontruimd. Tegelijkertijd krijgt Borssele het groene licht om op het centrale terrein een gebouw voor de opslag van radio-actief afval neer te zetten (over dit laatste meer in een volgend nummer van *Bevrijding*). Bij de landmacht blijken de cijfers verduisterd te zijn die aantoonde dat men in het leger ook niet zo gelukkig is met kernwapens en in de pers wordt land en volk opgewarmd voor de gebeurtenissen die straks op 18 oktober in Dodewaard wellicht te wachten staan. Kortom, we kunnen er niet omheen, daarom veel aandacht voor de energieproblematiek. Hoe het met onze zuiderburen staat kunt u lezen in een artikel over Mol en ook in Duitsland staan akties op stapel. Met nadruk wordt aandacht gevraagd voor belevenissen van een steigerbouwer die tijdelijk in Dodewaard werkte. Vragen met betrekking tot het al dan niet gebruiken van geweld bij akties als in Dodewaard werden besproken op een door de PSP belegde studiedag op 4 oktober j.l.

Voor mij geen tweede keer

In een kerncentrale wordt veel werk verricht door tijdelijke arbeidskrachten. Soms worden die geleend van bedrijven die op de een of andere manier te maken hebben (gehad) met die kerncentrale. Zo werden in 1971 in Dodewaard haarscheurtjes gedicht door lastechnici van de Rotterdamsche Droogdok Maatschappij (de leverancier van het reaktorvat). In de opwerkingsfabriek in La Hague, Frankrijk, werken zelfs veel mensen die daartoe door een speciaal uitzendbureau geronseld worden. Het gebruiken van tijdelijke arbeidskrachten is nodig omdat anders door bepaalde klussen de vaste mensen te snel 'opgestookt' zijn, de jaarlijks toegestane stralingstoevoer te vlug oplopen. Hoe veilig is het werken in zo'n centrale voor een buitenstaander? Een gesprek met *Jan Kotta* (27), steigerbouwer, wonend in Roosendaal.

Wat is zo'n beetje jouw normale werk?

'Meestal moet ik steigers bouwen op raffinaderijen of op scheepswerven. Af en toe werk ik ook in de bouw. Op raffinaderijen gaat het meestal om tanks die hersteld moeten worden, of schoongemaakt.'

Wanneer ben je in Dodewaard geweest?

'Dat was vorig jaar voorjaar. We werden door onze baas gebeld. Het zou gaan om tanks die gerepareerd moesten worden. Hoe lang het zou duren wisten we niet. Bij aankomst moesten we ons paspoort laten zien, we werden ingeschreven, en we kregen uitleg over wat we moesten doen. Dat het om een kerncentrale ging werd ons niet verteld, wisten wij veel. De voorlichting viel ons tegen. Als je op een raffinaderij werkt krijg je elke dag voorlichtingsfilms en instructies over kleding e.d. Ook word je precies gezegd hoelang je op een bepaalde plaats kan blijven. We moesten in een ruimte onder de grond steigers bouwen om en in tanks die daar stonden. Eerst werden die tanks leeggemaakt, en dan moesten we nog twee uur wachten. Zulke tanks hadden we nog nooit gezien. Na een halve dag werken kwam er een man naar ons toe. Hij ging tegen ons tekeer en riep dat we al onze kleren uit moesten trekken en andere aantrekken. We moesten mee naar boven en kregen uitleg waarom we steeds andere kleren aan moesten trekken. Onze kleren zouden teveel stoffen naar buiten meebrengen (in werkelijkheid gaat het erom dat ze geen radioactief stof mee naar buiten nemen, jh). Behalve kleren, een muts en overschoenen kregen we ook plastik emmers. Wij baalden, want we werkten het liefst in onze

eigen kleren en met ons eigen gereedschap. Voor we naar ons hotel konden moesten we douchen, en daarna door een gang met een soort stralingsmeter lopen. Bij mijn broer ging daarbij steeds een sirene. Hij moest wel zes keer opnieuw onder de douche. Het hielp niet. Tenslotte moest hij naar 'n dokter, die zei dat het allemaal wel meeviel. Zijn speciale kleren waren kapot geweest. M'n broer heeft er later geen last meer van gehad, alleen heeft hij sindsdien een zwarte plek op z'n arm.'

Moesten jullie steeds hetzelfde werk doen?

'Nee, toen we de tweede dag klaar waren met die tanks moesten we met iemand van de veiligheidsdienst mee. We kwamen in een enorme ruimte met grote machines en 2 grote putten met water (reaktorvat en opslagbassin? jh.). Er kwam een andere vent op ons af en gaf ons een hand. Hij zei: "blij jullie te zien, jullie komen hier zeker werken". "Nee", zei een van ons, "we zijn hier gekomen om vakantie te houden". We moesten niet alleen in die grote ruimte werken, maar ook nog in 36 kleinere ruimtes, waar buizen en machines stonden. Praktisch heel Dodewaard. We vonden dat allemaal niet zo leuk en iedereen begon te balen van dat gedoe in Dodewaard. Je moest bijvoorbeeld bij elke deur weer andere overschoenen aan, en je om de haverklap verkleed. De mensen die er vast werken liepen gewoon in hun eigen kleren en werkten met gewone schroevendraaiers. Op vragen waarom zij wel en wij niet kregen we geen fatsoenlijk antwoord.

Na de derde dag moesten we ineens "stand-by" staan. Verschillende ruimtes waren nog niet

veilig. Vier dagen lag zaten we ons te vervelen in de kantine.

De achtste dag gebeurde er iets vreemds. We moesten ineens weer aan het werk. Er was ergens een leiding gesprongen en die moest zo snel mogelijk gedicht worden. Daar waren steigers voor nodig. We kregen allemaal een *soort ruimtepak* aan met een slang voor zuurstoftoevoer enz. We protesteerden hiertegen. We hadden langzamerhand wel door op wat voor een bedrijf we werkten. Maar we moesten. Toen we een tijd bezig waren kwam iemand, ook in zo'n pak op ons af en begon ons, via zo'n soort hoorapparaat wat we allemaal in hadden, uit te schelden dat we niet op een leiding die daar op de grond lag moesten stappen. Toen was voor ons de maat vol. We waren het spuugzat. Iemand die bij de leiding was trok bijna z'n haren uit z'n hoofd.

Hij probeerde ons te beletten weg te gaan door ons de weg te versperren. Maar je weet hoe bouwvakkers zijn. Als iemand z'n eige druk maakt, dan lachen ze daar eens om: rustig aan zeggen ze dan, en ze geven niet toe. We belden onze baas. Die zei dat we onmiddellijk moesten ophouden. Zulk werk was niet afgesproken, zei die.'

Jullie hebben ook vier dagen in de kantine gezeten en met mensen gesproken die daar vast werkten. Wat was je indruk daarvan?

'Er hing geen opgewekte sfeer. Er werd weinig gezegd, behalve door ons dan. We hebben verschillende mensen gesproken die iets hadden opgelopen. Zo was er een man die niet meer in de centrale werkte, maar z'n vriend, die in de kantine werkte, zo af en toe eens opzocht. Hijzelf was onderhoudsmonteur geweest. Hij had open wondjes op zijn rug, die niet meer dicht wilden. Verder viel z'n haar uit. Hij vond het jammer dat hij er niet meer mocht werken, het beviel hem daar.

Iemand anders moest elke twee weken naar de dokter. Zijn nek kon hij niet meer gebruiken. Hij wilde niet vertellen waarom. Hij was op zoek naar een andere baan.

Er zaten mensen met gebreken die er niet over wilden praten. Aan een maat van mij vertelde een ander dat hij een ongelukkig kind had ge-

GEWELD BIJ AKTIEVORMEN

Het hier volgende verslag beoogt geen volledige weergave van de discussiedag te zijn. De inleidingen worden slechts kort aangehaald, waarbij belangstellenden worden verwezen naar de begeleidende dokumentatiemap (te bevragen bij SVS). Uit de discussie worden een aantal thema's opgepikt, een volledige en haast letterlijke verslaggeving wordt, op een wat langere termijn, door SVS verzorgd.

GEVAARLIJK

De inleidingen werden verzorgd door een viertal sprekers, die merendeels hun, in de begeleidende dokumentatiemap opgenomen artikel, verder toelichtten. Als eerste spreker ging *Geert Mak* (redakteur van *De Groene*) in op de fase die aan aangekondigde akties voorafgaat en het daarin optredende proces van marginalisering van bepaalde oppositionele groepen. Het marginaliseren houdt in dat zich afwijkend gedragende groepen, zoals bepaalde stakers en krakers aan de rand van de samenleving gedrukt worden, door ze allerlei, als negatief beoordeelde kenmerken toe te schrijven. Door ze te kriminaliseren, als gevaarlijk en onverantwoordelijk te beschrijven, legitimeert men een gebruik van geweld tegen deze groepen. Eenmaal in de marge van de samenleving wordt er naar dergelijke groepen niet meer geluisterd en zijn alle maatregelen tegen hen legaal. Niet alleen het directe overheids- of politiegeweld, maar ook moeilijkheden bij huisvesting, werk e.d. zijn dan normaal. Juist het gebruik van geweld door groepen is heel gemakkelijk om te zetten in een afwijzing en dus marginalisering. Bij het afwegen van eventueel gebruik van geweld bij akties (voor zover dat van te voren af te wegen valt), zou je kunnen overwegen wat het effect ervan op de langere termijn is, werk je door het gebruik van geweld zelf mee aan je eigen marginalisering. Aan de invulling van het beeld dat van je geschapen wordt als herrienschoppend om de herrie en niet om mee te praten. Wat zijn drijfveren achter het gebruik van geweld? Bij de jeugdbeweging die met name in de West-Europese grote steden tiert, is een heel duidelijk *doemdenken* waarneembaar. Men lijkt sterk doordrongen van het gevoel dat het goed fout gaat allemaal als de huidige ontwikkelingen zo doorgaan. Er heerst daarbij een toenemende machteloze stemming van 'het kan me allemaal niks meer schelen'. De enige manier om de zaken te keren lijkt een massaal intuïtief verzet van mensen. De uitingvorm van de hier bedoelde jeugd is een machteloos geweld. Met al deze zaken heb je te maken bij de voorbereiding van grote akties als rond Dodewaard.

BLOKKADE

Pieter Lammers (Vereniging Milieudefensie en Breek Atoomketen Nederland) ging vervolgens in op de relatie tussen de brede, vele groepen omvattende anti-kernenergiebeweging (akb) en de nieuw ontstane groepen rond

Me bezinnend op de vormen van geweld, die ik zou kunnen gebruiken tegen de nu al uren onder het raam schreeuwende jongetjes, poog ik een weergave te geven van één dag PSP-gepraat over het gebruik van geweld en het achterwege laten daarvan bij politieke akties.

'Dodewaard gaat dicht' vormde een aanleiding. De Stichting Vorming en Scholing (SVS) wilde het geheel in een wat breder kader plaatsen en zo kwamen er op 4 oktober in Utrecht een veertigtal PSPers bijeen op een door SVS en de themagroepen Justitie/Politie en Milieu/Technologie georganiseerde discussiedag 'geweld bij aktievormen'. Het algemene vraagstuk van strategische belangen van geweld tegenover geweldloosheid bij akties moest centraal staan, waarbij de komende akties bij Dodewaard als voorbeeld konden dienen. Uiteindelijk werd de discussie toch voornamelijk gericht op de komende gebeurtenissen rond Dodewaard en de rol van de PSP daarbij, hetgeen voor een broodnodige concreetheid zorgde.

de aktie 'Dodewaard gaat dicht'. De aktie is een initiatief van de Gelderse Stroomgroepen die een andere inschatting hebben van de resultaten van de anti-kernenergiebeweging na acht jaren van strijd dan andere groeperingen binnen de akb. Ze zijn het zat dat het atoomprogramma gewoon doorgaat, de regering de bouw van nog eens drie kerncentrales afkondigt. Op grond van het wel bereikte, een groeiende weerstand tegen kernenergie in de publieke opinie, willen ze de regering een ultimatum stellen. Dit ultimatum houdt in dat er begonnen wordt met de afbouw van het Nederlandse atoomprogramma, te beginnen met de Dodewaardcentrale, die voor eind september stopgezet moest zijn. Zo niet, dan wordt op 18 oktober overgegaan tot een bezetting of, zoals inmiddels eerder haalbaar

FOTO PAUL BABELIOWSKY

blijkt, blokkade van de Dodewaardcentrale. Pieter Lammers maakte bezwaar tegen de wijze waarop de aktie wordt voorbereid. Door het meer anti-parlementaire karakter wordt de aktie niet door de hele akb gedragen en ook de blokkade op zich noemde hij een verenging in de anti-kernenergiebeweging die een veel bredere strijd wil voeren vdan een inperking (voorlopig) tot een concreet afdwingen van de sluiting van één centrale. Hij pleitte voor creatieve vormen van geweldloos verzet zoals de BAN voorstaat en noemde in verband met de voorgenomen Dodewaard-akties een verdere uitdieping van de relaties tussen het doel wat je wil bereiken en de middelen die je daarbij toepast van belang. De derde spreker vertegenwoordigde, in de persoon van *Bert Artz*, de 'Dodewaard gaat dicht' aktiegroepen zelf. Deze vond de Dodewaard-akties juist geen versmalling van de akb inhouden en vertelde over de grote activiteit van de basisgroepen die overal plaatselijk de akties voorbereiden. Binnen die basisgroepen zijn de meningen nogal verschillend, maar als algemene lijn is aangenomen dat men met de akties in principe geen geweld wil. Tenslotte zette *Carl van der Steen* (lid Partijraad PSP) een aantal overwegingen ten aanzien van geweld en geweldloosheid bij akties op een rijtje. Zoals het door een pacifistische opstelling kweken van goodwill bij de publieke opinie en het dilemma waarvoor je tijdens een aktie zelf als gevolg van politiegeweld kan komen te staan; óf het opgeven van je aktiedoel, óf tegengeweld gebruiken. Hij stelde dat de Dodewaardaktie geweldloos moet zijn 'omdat nog lang niet alles uit de beïnvloeding van de publieke opinie is gehaald en de voorbereiding van de aktie niet zodanig is dat een gewelddadige aktie het aktiedoel realiseert'.

Ten behoeve van de discussie in de middag werden drie algemene lijnen, die in de inleidingen doorklonken naar voren gehaald. – In hoeverre kun je met de voorbereiding van akties de uiteindelijke realisering ervan in de hand houden? – Vereist een bepaald aktiemodel niet een be-

paalde organisatie of moet steeds ieder voor zich beslissen?

— Hoe ga je om met de relatie met de publieke opinie, op welke manier hanteer je aktiedoel, middelen en opinie?

In de discussie kwamen met name de eerste twee thema's herhaaldelijk aan de orde en wel voornamelijk in relatie tot de Dodewaard-akties, ook de rol van de PSP als partij hierbij kreeg regelmatig aandacht. Er kwamen bij de deelnemers aan de discussiedag veel inschattingsverschillen ten aanzien van de Dodewaard-akties naar voren, die (logischerwijs) mede samenhangen met de mate van betrokkenheid van personen bij de voorbereiding van de akties zelf. En wel, hetzij als actief lid van een plaatselijke basisgroep of juist zich daarvan buitengesloten voelend, hetzij redenerend vanuit de PSP als partij ten aanzien van de aktievoorbereiding op zich.

DOEL EN MIDDEL

Bij het eerst genoemde thema; in hoeverre je met de voorbereiding van akties, de uiteindelijke realisering ervan in de hand kunt houden, gaat het om de vraag in hoeverre je als je geen geweld wilt, greep hebt op de kans dat het toch optreedt en de vraag bij wie de verantwoordelijkheid voor dat geweld dan ligt. Anders gezegd gaat het over de relatie tussen het doel wat je wilt bereiken en de middelen die je daarvoor wilt gebruiken.

Hierover waren verschillende meningen. Er werd bezwaar gemaakt tegen opvattingen binnen de Dodewaard-groepen die stellen dat geweld legitiem is als de tegenpartij geweld gebruikt, waarbij de mate van geweld afhankelijk wordt gesteld van wat de andere partij doet. Anderen wezen hierbij op de samenhang tussen het gebruik van geweld en het model van de politieke besluitvorming (hoe democratischer - hoe minder geweld?). Met name de mate van verantwoordelijkheid voor het optreden van geweld bracht veel discussie. Enerzijds werd gesteld dat je de effecten van je handelen met een aktie vooraf moet inschatten. Wanneer je het systeem in de kern raakt, slaat het systeem terug (met een hoop ME-ers). Je weet dus van te voren dat je je in een gewelddadige situatie begeeft. Hierbij werd ook de mate van onkontroleerbaarheid van het handelen van individuele aktievoerders aangevoerd. Je kan dan wel geweldloos willen zijn, maar je weet niet wat anderen doen binnen vacuums in de organisatie. Een aantal mensen stelden dat je geen geweld pleegt, zolang je niet gewapend ten strijde trekt. Met andere woorden, zolang je alleen beschermende kleding aantrekt (zwarte jas, helm, e.d.), pleeg je in principe geen geweld. Daar werd tegenin gebracht dat dat in de praktijk meestal heel anders kan lopen en dat je met een blokkade als bij Dodewaard het plan is, per definitie een reactie oproept. Sommigen vreesden dat daarmee dan het doel van de aktie voorbijgestreefd kan worden en stelden dat je verantwoordelijkheid zou moeten dragen voor de effecten van geweld waarvan je zelf een onderdeel vormt.

Een doel van de Dodewaard-akties is om het structureel geweld van overheid cq politie, of liever de krachten daarachter (atoomlobbybelangen) zichtbaar te maken. Dat zou dan

FOTO PAUL BABELIOWSKY

het beste kunnen gebeuren door zelf geweldloos te blijven, met andere woorden door je op een gegeven moment terug te trekken en een vervolg op de akties te beramen. En dat klinkt dan wel weer heel mooi.

In nauwe relatie met het thema doel en middelen van de aktie, staat het tweede genoemde thema, namelijk de graad van organisatie van akties, hoe groot is de vrijheid van de individuele aktievoerders?

BRUGFUNKTIE

Er werd de vrees uitgesproken dat het meer anti-parlementaire en ook sterk gedecentraliseerde karakter van de Dodewaard-aktie basisgroepen, met een lage graad van organisatie tijdens de akties zelf, zou samengaan, hetgeen de mogelijkheid voor eskalaties sterk kan vergroten. In dit verband komt dan ook de rol die de PSP hierbij zou kunnen vervullen om de hoek kijken. Een aantal mensen wees hierbij op de brugfunctie die de PSP tussen de buiten- en anti-parlementaire groepen en aan de andere kant de parlementaire groepen moet vervullen. Hierbij is het zaak om dergelijke groepen niet per definitie klakkeloos te omarmen, maar juist je te richten op de discussie met hen. Ook tijdens de akties zelf moeten PSP-ers een dergelijke functie vervullen. Er werden voorbeelden genoemd rond de kraakakties in Amsterdam waarbij discussies op de barrikaden leidden tot het voorkomen van een verder eskalatie. Het is dan zaak om als individuele PSP-ers tijdens akties gericht dé-eskalerend te werk te gaan, het is de taak van de partij om daarvoor de leden

handvaten aan te reiken (training, voorlichting).

Vanuit de Dodewaard-aktie basisgroepen wordt de PSP als partij een wat trage reactie verweten ten aanzien van de deelname aan de aktievoorbereiding. Inmiddels heeft het partijbestuur van de PSP besloten als PSP de Dodewaard-akties te steunen, alle PSP-leden op te roepen actief aan de voorbereidingen in de basisgroepen deel te nemen en daarbij steeds de nadruk te leggen op het belang van een geweldloos verlopen van de aktie.

En daarmee zijn we weer terug bij af, want over de mogelijkheden en onmogelijkheden van een geweldloze opstelling bij aktievormen waarbij geweld van de andere kant op z'n minst voorspelbaar is, ging de discussie op deze themadag. Conclusie kan zijn dat de PSP ten aanzien van de Dodewaard-aktievoorbereiding uit angst voor de grote kans dat de zaak samenhangend met een schijnbaar niet erg gedegen voorbereiding, behoorlijk uit de hand kan lopen, zich in eerste instantie voorzichtig afwachtend heeft opgesteld. Over de juistheid daarvan valt te twisten. Het is nu zaak om gegeven de situatie zoveel mogelijk actief aan de akties deel te nemen en er tegen te strijden dat de mogelijkheid wordt geboden de anti-kernenergiebeweging en-bloc of gescheurd te marginaliseren en daardoor mond-dood te maken. Met andere woorden te voorkomen dat het geweld van de overheid in Dodewaard wordt beantwoord met tegen-geweld.

TITIA VAN LEEUWEN

VERVOLG VAN PAGINA 7

kregen. Hij wachtte met spanning af hoe het tweede zou worden. Een ander vertelde dat het wel met z'n werk te maken zou kunnen hebben. De vader had trouwens ook enkele afwijkingen die, zo werd gezegd, begonnen na 3 jaar werken op de centrale. Ook hij was arbeidsongeschikt geworden door een lamme arm en was alleen op bezoek in de kantine.

Er was ook een vent waarvan een stuk van de tong operatief was weggenomen. Was waarschijnlijk gaan groeien.

Een andere monteur zei dat hij het helemaal niet

leuk meer vond. Hij wilde zo snel mogelijk weg. Elke twee weken werden gemiddeld vier mensen naar het ziekenhuis gebracht. We stonden wel raar te kijken dat een deel van die mensen toch graag bleven werken.'

Zou je d'r nog wel eens klussen op willen knappen?

'Voor mij hoeft het geen tweede keer. Onze baas heeft het nog wel eens gevraagd, maar niemand wilde.'

JOHN HONTELEZ

KEMPISCHE KLEI... ATOOMVRIJ

Op 25 oktober a.s. organiseren de Verenigde Aktiegroepen voor Kern-Stop en de Gezamenlijke Energie Komitees Zuid-Nederland een internationale manifestatie/demonstratie tegen de geplande heropening van de opwerkingsfabriek Eurochemic te Mol en de dumping van radio-actief afval in de kleilagen van de Kempen. Ook het Landelijk Energie Komitee ondersteunt deze actie. Immers, de 'radio-activiteit kent geen grenzen'. Het plaatsje Mol ligt 30 km. ten zuiden van Eindhoven en slechts 10 km. van de Nederlandse grens. Een opwerkingsfabriek is het gevaarlijkste onderdeel van de kernindustrie, en het maakt geen verschil of die nu net binnen of buiten onze grenzen staat.

In Mol klopt het nukleaire hart van België. Niet alleen staat er een opwerkingsfabriek, maar er is ook het Studie Centrum voor Kernenergie (SCK) gevestigd. Voorts treffen we er een splijtstofstavenfabriek en drie kleine reactoren aan, en last but not least: het geproduceerde afval wil men in de daar aanwezige kleilagen dumpen. Zowaar een nukleaire vuilnisbelt, waar Lekkerkerk niks bij is. In België wordt 21 percent van de benodigde elektriciteit door kerncentrales geleverd, tegen Nederland 5,6 percent. In de Nederlandse centrales wordt echter veel meer aardgas gebruikt: 55,7 percent tegen 20,7 percent. De Belgen stellen dan ook, dat als Nederland geen Slochteren zou hebben gehad, er minstens evenveel kerncentrales als in België zouden staan. Er zijn echter andere redenen waarom men in België meer kernenergie gebruikt. Het uranium, wat is gebruikt voor de atoombommen van Hiroshima en Nagasaki, was afkomstig van het toenmalige Belgisch Kongo, nu Zaïre. De zgn. belangeloze 'Marshall-hulp' resulteerde in 1953 in de oprichting van het SCK, terwijl het de Amerikanen om het uranium ging.

OPWERKING IN BELGIË?

In een opwerkingsfabriek worden de opgebrande splijtstofstaven uit kerncentrales behandeld. Het nog bruikbare uranium en het gevormde plutonium worden langs chemische weg afgescheiden van de resterende hoeveelheid radio-actief materiaal. Het uranium wordt voor nieuwe brandstofstaven gebruikt, het plutonium is de grondstof voor atoombommen en voor de zgn. snelle kweekreactor.

De voorraden uranium op de wereld zijn beperkt, en de atoomindustrie wil de uraniumbehoefte van de toekomst dekken m.b.v. opwerking. De 6 lidstaten van de EEG ondertekenden daartoe in 1957 een verdrag, waarin de opzet wordt geregeld voor de Europese Gemeenschap voor Atoomenergie, Euratom. Vijf jaar eerder hadden de lidstaten al een verdrag gesloten, waarin zaken m.b.t. kolen- en staal industrie werden geregeld, de Europese Gemeenschap voor Kolen en Staal (EGKS). De combinatie tussen de EGKS en Euratom bleek niet toevallig: in het kader van de EGKS werd bepaald dat bepaalde steenkolengebieden onrendabel werkten, zodat de mijnen gesloten moesten worden, terwijl Euratom voor een nieuwe energiebron zorgde.

Negen maanden na de oprichting van Euratom werd Eurochemic opgericht door 13 landen, waaronder ook Nederland, en in 1962 werd met de bouw begonnen. Uiteindelijk bleek Eurochemic een vlees-noch-vis oplossing, omdat de capaciteit (60-100 ton per jaar) te klein was voor commerciële productie, en te groot voor experimentele. In 1966 werd de fabriek in gebruik genomen en in 1974 weer stil gelegd, omdat de voornaamste partners, nl. Duitsland en Frankrijk, samen met Engeland, een nieuwe maatschappij oprichtten om hun activiteiten m.b.t. opwerking te coördineren. Daarmee was de rol van Eurochemic uitgespeeld.

Ter nagedachtenis van haar 8-jarige in bedrijfstelling is een flinke berg radio-actief afval achtergelaten: 865 m³ hoog actief afval in vloeibare vorm en 2000 m³ middelmatig actief afval. Om deze afvalhopen te konditioneren en de installaties te ontsmetten is een 5-jarig programma opgesteld. Nederland heeft zich echter toen uit de maatschappij teruggetrokken. Het afval ligt er nog steeds, en men wil het graag kwijt. Ondertussen is de Belgische overheid eigenaar geworden van Eurochemic. Het Belgische parlement heeft in principe nog het laatste woord over het lot van de fabriek. Dat is echter een zoethoudertje: de Belgische overheid heeft een kontrakt ondertekend met een aantal privé-maatschappijen, wat opwerking moet garanderen. De West-Duitse atoomlobby is daar niet vreemd aan: men zit dringend om opwerkingscapaciteit verlegen, en de geplande, zeer grote opwerkingsfabriek te Gorleben (1400 ton) lijkt niet door te gaan, nu ook de minister-president van de deelstaat Neder-Saksen zich tegen de komst van een dergelijke grote opwerkingsinstallatie heeft gekant.

Er zijn aanwijzingen, dat Eurochemic nu Gorleben moet gaan vervangen. Bovendien wordt er gewerkt aan twee afvalverwerkingsfabrieken in Mol, één om het afval via het zgn. Pamela procédé in glazen kniekers en metalen hulzen te gieten, en één om dergelijk afval in glas in te smelten (AVM installatie). Mocht het Belgische parlement niet tot heropening van Eurochemic besluiten, dan is de overeenkomst voor België zeer nadelig: men moet drie kwart van de afbraakkosten betalen, de staat draait op voor het beheer en de opslag van het aanwezige afval en voor 40 percent van de bouwkosten van de verglazingsinstallatie AVM, terwijl de Pamela-installatie door West-Duitsland wordt gefinancierd.

De Belgische overheid komt echter met heel andere argumenten aandraven om de heropening een feit te doen zijn: opwerking is nodig om de uranium behoefte en de hoeveelheid afval wat er al is, zou d.m.v. opwerking kunnen worden verminderd. Echter, het eerste is niet nodig, want de (nu 4) aanwezige kerncentrales plus de twee in aanbouw zijnde kunnen gedurende hun levensduur worden voorzien van uranium zonder opwerking. Het tweede argument is slechts ten dele waar. Het opslagprobleem wordt slechts verplaatst naar de opslag van het geproduceerde hoog-radio-actieve afval.

De relatie met de West-Duitse atoomlobby komt op een andere manier nog eens om de hoek kijken: het onderzoek wat in het SCK plaatsvindt, is praktisch geheel gericht op de snelle kweekreactor te Kalkar. Eurochemic moet in eerste instantie fungeren als leverancier van plutonium, om het kweekreactoren-onderzoek niet in gevaar te brengen.

NEDERLAND EN DE HEROPENING VAN EUROCHEMIC

De heropening van Eurochemic en de afvalop-

INTERNATIONALE
DEMONSTRATIE
MOL
25 OKTOBER

slag in de kleilagen brengt ook voor Nederland gevolgen mee. De kleilagen lopen af in de richting van Brabant en aan de stabiliteit ervan wordt sterk getwijfeld. In 1960 werd een sterke aardschok geregistreerd, met als centrum Mol. En dat terwijl Brabant voor de drinkwatervoorziening is aangewezen op grondwater! Daarnaast zijn er geruchten, die niet ontzenuwd zijn, dat er een 'deal' tussen Nederland en België zou worden gesloten: Nederland zou haar afval kunnen laten opwerken in Mol, terwijl de Belgen hun afval in de Nederlandse zoutlagen in het noorden of onder de Noordzee kunnen dumpen.

Hieruit blijkt, dat het verzet tegen dergelijke plannen van onze zuiderburen ook een Nederlandse aangelegenheid is. Daarnaast is het te belangrijk, dat de Belgische anti-kernenergiebeweging, die niet zo sterk is als in Nederland, zich verzekerd voelt van Nederlandse steun in haar strijd tegen een tegenstander, die stukken sterker is dan de Nederlandse atoomlobby. De PSP ondersteunt de beweging in België dan ook op actieve wijze, en roept haar leden op om op 25 oktober naar Mol te komen, ten einde uiting te geven aan het internationale verzet tegen kernenergie. De demonstratie wordt voor de volgende leuzen kracht bij gezet:

- geen heropening van de opwerkingsfabriek Eurochemic
- geen opslag van radio-actief afval in de Kempele kleilagen
- herprogrammering van het onderzoek van het SCK
- behoud van werkgelegenheid in de Belgische Kempen
- voor een democratisch, milieuvriendelijk energiebeleid
- stop de atoombewapening, (de bloedbroeder van de kernenergie)

Nog wat praktische informatie: aktiemateriaal, zoals stickers, buttons (hele mooie) en een aktie/informatie krant zijn te bestellen bij het Nederlandse sekretariaat voor de aktie: Bergstraat 10, 5611 JZ EINDHOVEN, tel.: 040 - 44 30 63.

Giften kunnen worden gestort op gironummer 2744396 t.n.v. 'Atoom-Mol', Lange Nieuwstraat 200 te Tilburg, ter financiële ondersteuning.

GERT-JAN VAN DER PELT

De draaiatolla van het noorden

Eerst was er dat geruchtmakende PvdA-kongres in april 1979, dat steun betuigde aan het IKV-voorstel. Nog drie van die kongressen en de PSP kan de tent wel sluiten, dacht ik toen. Een komende regering zou 'een zelfstandig beleid' moeten gaan voeren, dat zou moeten bestaan uit de volgende elementen:

- geen vervanging van nucleaire wapensystemen;
- geen invoering van nieuwe kernwapens of wapensystemen met zowel een conventionele als een nucleaire taak;
- verwijdering van kernwapens van Nederlands grondgebied;
- afstoting van alle nucleaire taken.

Er kwam een nieuwe partijvoorzitter, die zijn club aanvuurde in de strijd tegen het vervreemde 'Haagse Circuit'. Hij schroomde niet om zijn partij zelfs de 'belangrijkste bondgenoot' van het IKV te noemen. Maar de partij rekende buiten de Grote Lijsttrekker, terwijl ze in het verleden Hem toch al vaker belangrijk hadden gevonden had dan het uitdragen en realiseren van een moedige politieke visie. De Lijsttrekker had maling aan de kongresuitspraken. Hij wilde gewoon nog één keer het Vaderland redden, desnoods voorop bij Dries in het 'zitje'. 'Ik of de politieke visie', sprak Hij plechtig. Problemen dus. Nu herinnerde de partijvoorzitter zich opeens dat hij in het Noorden wel vaker moeilijke vergaderingen zijn hand had weten te zetten. Hij schreef dan zogenaamde 'inspraak-avonden' uit, waarop hij liet uitlekken, wat hij inmiddels zo al bekookstooft had.

De voorzitter wist het weer! 'Er komt een Open Diskussie op het Kongres!' verkondigde hij aan zijn partij. 'En we kunnen niet anders dan nu al vast onze Lijsttrekker inhuldigen'. De IKV-voorzitter, die ook PvdA-lid was, krabte zich eens achter de oren en stuurde een brief rond, waaruit heel wat verwondering sprak over zoveel machts-cynische buitelingen. 'We hebben nu een conflict met het IKV', zei de PvdA-voorzitter ernstig en streng. Hij werd gelukkig snel getroost door het Redelijk Alternatief, dat sprak in de Rooie Haan: 'Het IKV kan van ons toch niet verlangen dat we de zee in één keer leegscheppen?' 'Tjé, hebben ze ze daar óók al gedumpt?' dacht ik even. De vraag blijft wat de PvdA nu gaat doen. Kiezen uit Twee Dingen, zou je zeggen. Of opnieuw de Lijsttrekker huldigen en uitspreken dat het vorige Kongres even in de bonen is geweest. Of de eerder gedane uitspraken bekrachtigen en de Lijsttrekker overdoen aan John Jansen

van Galen en Herman Vuijsje, want het blijft een Boeiend Portret.

Wellicht is de partijvoorzitter dan nog zó elastisch, dat hij zijn partij mag redden als de Anti-Kernwapenlijsttrekker, die-hij-in-zijn-hart-toch-eigenlijk-altijd-al-geweest-is.

Maar ook in het eerste geval, als de partij kiest voor de Lijsttrekker, hoeft ze zich niet al te ongerust maken. Deze zal zich immers in het Grote Debat met de Grote Wielrijder ongetwijfeld laten kennen als de enige-echte-redelijke-anti-kernwapen-filosof. Want hij geeft te denken! 'Geen Cent Teveel Voor Defensie!' was eens zijn historisch niet helemaal correcte, doch wel heel pientere bezwering in een TV-debat met de Jongheer van de VVD.

Voor onze partij zijn deze en de misschien nog komende capriolen natuurlijk niet onbelangrijk. De kernwapens staan politiek hoger genoteerd dan ooit. Dat weten de leiders van de Nieuwe Coalitie. Maar met veel omhaal van woorden staan ze in wezen voor dezelfde halfslachtigheid en *tegenover de vredesbeweging*. Dat kan de achterban van deze sterk gegroeide beweging niet zijn ontgaan.

Wat moet daarenboven de linkse kiezer zich nu voorstellen bij de vleierij van de PvdA-voorzitter dat PSP en PPR 'de eerste keus' van zijn partij zijn, terwijl hij het CDA gelijktijdig voor de laatste dans geboekt heeft. *Zonder enige voorwaarde vooraf*, nota bene. Maar dat betekent de-facto, dat als het PvdA-kongres kiest voor de Lijsttrekker, zij zulke voorwaarden vooraf wél aan de PSP en PPR stelt! Om te beginnen bij de kernwapens. Wie zo onbeschaamd van twee walletjes wil eten verdient tussen wal en schip te vallen.

GIED TEN BERGE

LINGEN

Alleen in de Bondsrepubliek liggen al meer dan 7000 kernkoppen opgeslagen; we leven op een nukleair 'kruitvat'. En naast het voortdurende gevaar van een kernoorlog is er de bedreiging van het leefmilieu door kernenergie. Ook voor het radio-actief afval is geen oplossing. Daarom is er op 25 oktober in LINGEN een manifestatie, gericht tegen kernwapens en kernenergie, die georganiseerd wordt door het Komitee 'Oekologie en Frieden'.

STOP KERNENERGIE/KERNWAPENS – OOK IN DUITSLAND

Om 14.00 uur begint de manifestatie met veel sprekers uit de milieu- en vredesbeweging. Verder toneel, film, kabaret en muziek, tot 16.00 uur.

Vanuit Nederland worden fietstochten en bussen georganiseerd. Inlichtingen en buskaartenverkoop bij het Twents Energie Komitee, De Wetstraat 49 in Hengelo, tel. 074-425533.

VERVOLG VAN PAGINA 5

van deeltijdarbeid doorbreekt dit mechanisme niet, integendeel: doordat slechts de lagere functies toegankelijker voor vrouwen worden gemaakt, wordt het verschil tussen de 'vrouwelijke' basis en de 'mannelijke' top juist aangescherpt.

Alleen het toegankelijk maken van *alle* functies kan uiteindelijk leiden tot een gelijke arbeidssituatie voor vrouwen en mannen en een spreiding

van macht en inkomen. Om dat te bereiken is een vijf-urige werkdag een voorwaarde. Op de korte termijn kan deeltijdarbeid voor individuele vrouwen een oplossing bieden; als beleid op lange termijn is het echter niet bevorderend voor vrouwenemancipatie en kan het geen onderwerp zijn van vrouwenstrijd.

KARIN SPAINK

Groei in de bewapeningsindustrie

Signaal is met name producent van voor militaire doeleinden bestemde elektronika (o.a. radarsystemen voor verkenning en besturing, telekommunikatiesystemen en radar vuurleidingsapparatuur). Signaal noemt zichzelf toonaangevend in het ontwikkelen van nieuwe apparatuur t.b.v. de elektronische oorlogsvoering. Vanwege deze voorhoede-positie heeft zij, zo zullen we dadelijk zien, ook al jaren te maken met *nukleair oorlogstuig*.

Signaal is een elektronische industrie. Het spreekt daarom voor zich dat daar geen complete atoomraketten, vliegtuigen of schepen gemaakt worden. Waar het wel om gaat, dat zijn de vitale elektronische onderdelen van dergelijke systemen. Signaal is of wordt betrokken bij de co-productie, revisie en onderhoud van o.a. nukleaire vliegtuigen als de Starfighter en diens opvolger de F-16 en de Lockheed-Orion, atoomraketten als de Nike-raket, diens vervanger de Patriot en de Lance-raket, en oorlogsschepen als de Tromp en de Ruyter, die uitgerust kunnen worden met atoomraketten. Signaal maakt de atoombommen dus niet zelf, maar ze zorgt er voor dat de 'transportmiddelen' en de elektronische doelgeleiding zo efficiënt mogelijk hun vernietigende werk kunnen uitvoeren.

Om welke nukleaire vliegtuigen en atoomraketten het gaat en welk aandeel Signaal daar in heeft zullen we nu eens nader gaan bekijken.

DE LANCE-RAKET

De Lance-raket is mede genoemd om uitgerust te worden met de zo beruchte *neutronenbom*.

De Werkgroep Signaal

De Werkgroep Signaal werkt sinds haar oprichting in 1974 aan het op gang brengen van discussie in Hengelo over de gevolgen, in de breedste zin van het woord, van de aanwezigheid van de Hollandse Signaal Apparaten b.v.

Als eigen invalshoek heeft ze daarbij dat het wenselijk is dat de militaire productie van de H.S.A. vervangen gaat worden door een voor de gemeenschap zinvolle civiele productie en dat alles onder werknemerszelfbeheer. De H.S.A. is een Nederlandse Philips-tak, die zich voor meer dan 95 procent bezig houdt met het ontwikkelen en produceren van elektronische wapensystemen. Op de ontwerp- en ontwikkelafdeling werken in Hengelo dagelijks ruim 800 hoog gekwalificeerde technici aan nieuwe producten ten behoeve van de elektronische oorlogsvoering.

In 1974 - er werkten toen ruim 3000 mensen bij de H.S.A. - voerde de Werkgroep Signaal actie tegen de verdubbeling van het fabrieksterrein van de H.S.A. Deze verdubbeling be-

De stelling dat het de oorlogsindustrie goed gaat in tijden van economische recessie blijkt weer eens bewaarheid te worden. Deze keer betreft het Nederlands grootste militaire elektronische fabriek de Hollandse Signaal Apparaten b.v. te Hengelo, kortweg Signaal. In het sociale jaarverslag 1979 van Signaal lezen we dat in dat jaar het personeelsbestand groeide met 5,4 procent tot ruim 4300. De vraag naar vakmensen en automatiseringsdeskundigen was daarbij het grootst.

Wellicht ten overvloede: Signaal is voor 99 procent Philips, het resterende procentje is in handen van de Nederlandse staat. Hiervoor mag de staat zelfs nog een kommissaris benoemen bij het bedrijf voor eventuele controle. Op dit moment is door de staat als kommissaris vij Signaal benoemd: dr. A. de Graaff, voorzitter van de ontwikkelingsraad en oud-direkteur van Signaal. De grootste vestiging van het bedrijf bevindt zich in Hengelo, waar 4000 mensen werken. Verder zijn er nog vestigingen in Den Haag (Van der Heem - electronics), Apeldoorn (voor civiele apparatuur), en in het Duitse Gronau.

Hoewel het massale verzet tegen dit 'anti-mens' wapen deze Navo-plannen voor de Lance-raket wel eens zou kunnen aantasten, blijft deze raket bij uitstek een nukleaire raket. In 1978 deelde de minister van defensie Scholten (CDA) dan ook mee dat de Lance definitief een atoomtaak zou krijgen. Op 1 april 1979 was de nukleaire Lance gevechtsklaar. Met zijn grote mobiliteit (er komt een gemotoriseerd vervoer- en lanceervoertuig bij), zijn grote rijkweidte (tot 112 km) en zijn trefzekerheid d.m.v. elektronische doelgeleiding, voldoet de Lance uitstekend aan de criteria voor moderne bewapening. Hoewel voorzover bekend geen Nederlandse bedrijven hebben deelgenomen aan de bouw van deze raket, ligt vrijwel vast dat Signaal zal worden belast met het onderhoud en de

revisie, gezien namelijk haar ervaring op dat vlak met b.v. de Hawk- en de Nike-raket.

NIKE - HERCULES - RAKET

De Nike-Hercules-raket is bedoeld om vijandige vliegtuigen op middelbare tot zeer grote hoogte neer te schieten. Daarvoor zijn kernladingen tot 5 kiloton beschikbaar. De Nederlandse Luchtmacht levert een bijdrage aan de Navo-centrale gordel langs de grens van Oost- en West-Duitsland met 8 squadrons van deze Nike-Herculesgrond-lucht geleide wapens. De Nike-raketten zijn zowel voor konventionele als nukleaire taken bestemd.

De revisie en reparatie van een groot aantal Nike-systemen van de Navo vond in Nederland plaats. Aanvankelijk bij Avio-Fokker in Woensdrecht en Hoogeveen. Later vooral bij Signaal in Hengelo.

Tussen 1964 en 1976 moderniseerde deze Philips-maatschappij zo'n 100 Nike-systemen en voerde ongeveer 10.000 operatieopdrachten uit. Op het laatst had Signaal een ploeg van 255 mensen in zijn Nike-afdeling. Toen werd dit lukratieve Nike-kontrakt aan Sabca in Brussel gegeven, een gezamenlijke dochter van Fokker en Dassault.

EEN NOG BETERE ATOOMRAKET

De Nike-raket geldt al enige tijd als 'achterhaald' wapen. Het raketsysteem is log, de radio-besturing verouderd en de nukleaire lading onnodig zwaar voor de bestemde doelen. Tussen 1982 en 1985 wil ons ministerie van defensie de Nike-raketten dan ook vervangen. Het is nu vrijwel zeker dat de Patriot de nieuwe vervanger zal worden van deze Nike-raket.

De Patriot is een zeer recent ontwikkeld geavanceerde raket met een revolutionair 'phased-array' radar, die het systeem zijn unieke geleidingsmethode geeft. Dit unieke geleidings-systeem is in Nederland al jarenlang bekend. In nauwe samenwerking met Signaal eksper-

tekende een potentiële verveelvoudiging van de wapenproductiecapaciteit. Nu, 6 jaar later, werken er dan ook al ruim 4000 mensen bij de H.S.A. Jaarlijks neemt het aantal werknemers met 5 à 6 procent toe.

Vanaf 1975 tot 1980 is er, naar aanleiding van de korvettenleverantie aan het Indonesische generaals-regime, getracht duidelijk te maken wat de konsekwenties zijn van wapenproductie voor een fascistisch derde wereld-land. Signaal leverde de radar en vuurleiding voor 3 korvetten, 2 onderzeeërs en 4 patrouilleboten. Ze leidt tevens Indonesisch marine-personeel op dat, tot op de dag van vandaag, mede ingezet wordt in de strijd tegen het Oost-Timorese volk.

Sinds enige tijd wordt, naar aanleiding van de IKV-kampagne tegen de kernwapens, de aandacht gevraagd voor de betrokkenheid van de H.S.A. bij de kernwapens.

Over een aantal relaties die de H.S.A. heeft met de kernwapens gaat het bijgaande artikel.

menteert de Rijksverdedigingsorganisatie TNO (RVO-TNO) al sinds begin jaren '70 met 'phased-array' antennes. Met de hiermee opgedane ervaring zou de nieuwe radar van de Patriot een aantrekkelijk karwei zijn voor Signaal. Samen met Fokker heeft Signaal er alle belang bij dat defensie zoveel mogelijk Patriots aanschaft, omdat de Nederlandse defensie-deelname aan het Patriot-programma maatgevend zal zijn voor de deelname van de Nederlandse industrie.

De Patriot is 'dual capable', dat wil zeggen technisch geschikt voor zowel konventionele als nukleaire ladingen. Eén van de weinige lichtpuntjes in de defensienota Scholten is, waar de minister zegt dat 'vanuit Nederlands gezichtspunt' het geven van een nukleaire taak aan een opvolger van de Nike niet noodzakelijk is. Het 'gezichtspunt' van de Navo is echter anders: alle opties moeten worden opgegehouden, dus ook de nukleaire! Bovendien zijn in het verleden de Lance-raket en het Neptune marinevliegtuig ook in eerste instantie als konventionele wapens bedoeld. Beiden hebben nu echter een nukleaire taak.

NUKLEAIRE VLIEGTUIGEN

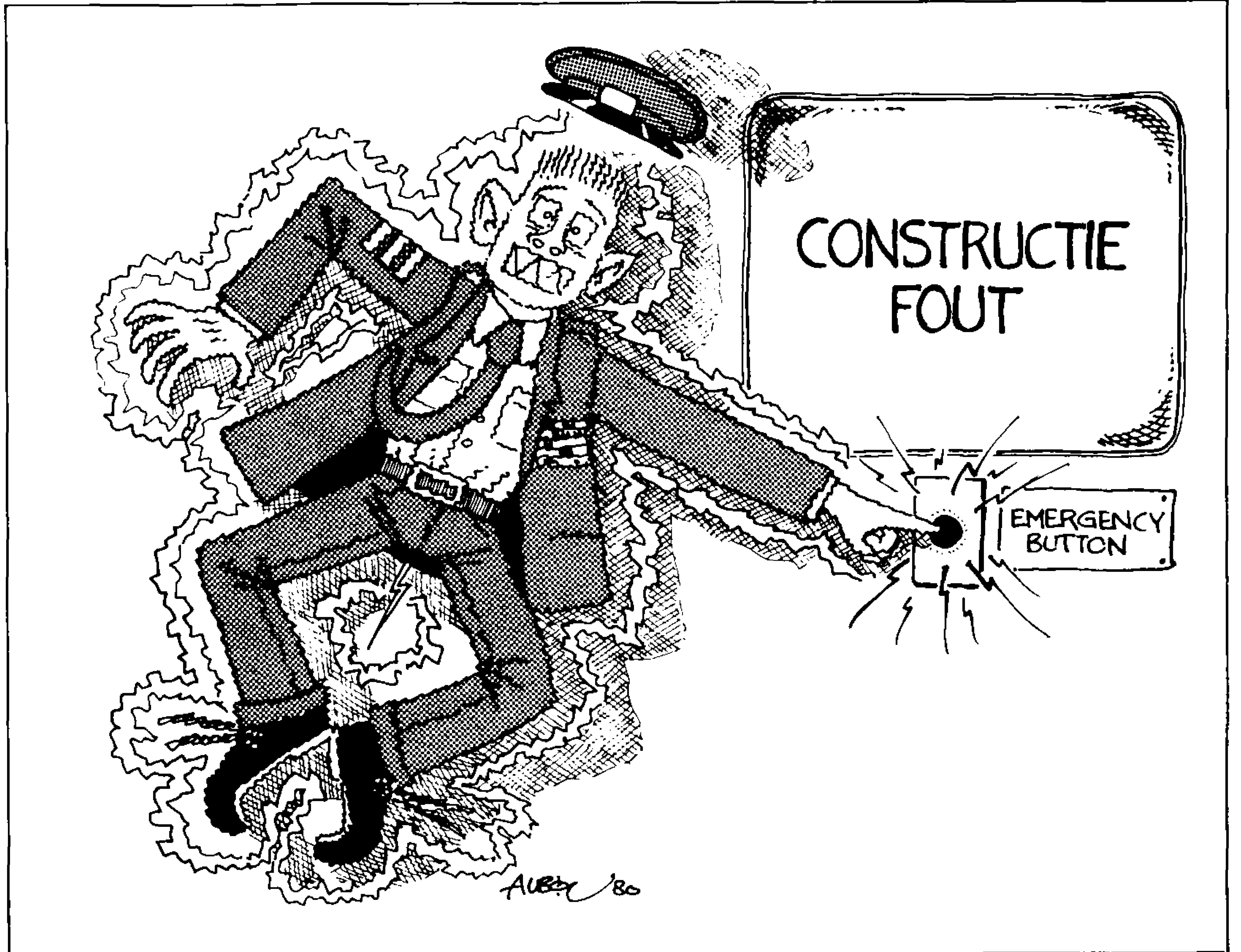
De Koninklijke Luchtmacht heeft twee atoomtaken: nukleaire luchtafweer door middel van Nike-raketten en nukleaire grondaanval door middel van Starfighter-jachtbommenwerpers. Het ziet er naar uit, dat de F-16's, die de twee squadrons nukleair uitgeruste Starfighters op de luchtmachtbasis Volkel (Noord-Brabant) moeten gaan vervangen, deze atoomtaak zullen blijven vervullen.

De licentiebouw van de Starfighter in West-Europa was het eerste grote internationale wapenproduktieprogramma van de Navo. Van de Nederlandse bedrijven die werden ingeschakeld bij de bouw van bijna 1000 toestellen waren Fokker en natuurlijk Signaal de belangrijkste. Deze laatste had een belangrijk aandeel in de licentieproductie van de Westinghouse Nasarraket. Naast de oorspronkelijke voorzieningen voor het opsporen, aanwijzen, volgen en bestoken van luchtdoelen, werd deze radar voor de zware Starfighter uitgebreid met voorzieningen ten behoeve van konventionele of nukleaire aanvallen op gronddoelen.

F-16

De Starfighter, die als manusje-van-alles kon worden ingezet, wordt nu vervangen door de F-16. De regering heeft voor de zomer zelfs aangekondigd 111 ekstra F-16's te willen aanschaffen. Kosten maar liefst: twee miljard. De beslissing over een nukleaire taak van (een deel van) de F-16 is zowel door Vredeling als diens opvolger Scholten op de lange baan geschoven. Pas als de starfighters op Volkel vervangen moeten worden, vanaf 1981, zal er definitief (?) een besluit vallen.

Het Signaal-aandeel is net als bij de Starfighter, de geavanceerde Westinghouse radar. De zoge-

naamde 'ground-mapping' van deze radar geeft de piloot een nauwkeurige 'kaart' ten behoeve van navigatie, opsporen van gronddoelen en bombarderen met geleide of ongeleide wapens.

MARINE VLIEGTUIG

Ook de Nederlandse Marine mag natuurlijk niet achterblijven in de technische opvoering van atoombewapening. De Neptune, een zeeverkenningvliegtuig, wordt vervangen door 13 P-3c Orions. Een onovertroffen duikbootbestrijdingvliegtuig, dat is ontworpen om in principe nukleaire taken te vervullen. Zijn kwalifikaties dankt hij vooral aan zijn geavanceerde elektronische instrumenten voor navigatie, doelopsporing, vuurleiding en elektronische oorlogsvoering. Veel van deze apparatuur wordt gemaakt door het Amerikaanse bedrijf Magnavoc, een maatschappij die in 1974 door – alweer – Philips, werd opgekocht. Een co-productie voor de Orion ter waarde van 60 miljoen is in Nederland al afgesproken. Signaal is één van de gegadigden.

Ook voor dit vliegtuig is de beslissing over een nukleaire taak naar voren geschoven. Pas na 1981, als het vliegtuig in dienst komt, wil Scholten een beslissing nemen, daarbij 'rekening houdend met technologische ontwikkelingen en de militaire situatie op dat moment'. Wat een eventuele nieuwe minister van defensie gaat doen, zal zeker niet afwijken van de beleidslijnen van zijn voorganger. Beide ministers blijven aan de leiband van de Navo.

PHILIPS WERELDWIJD

Philips is niet alleen via haar dochteronderneming Signaal in Hengelo betrokken bij nukleaire overbrengingsmiddelen die in Nederland worden gebruikt (Nike-, Lance- en Patriot-raket, Starfighter, F-16 en straks Orion). Ook via vestigingen in het buitenland is zij producent en leverancier van elektronische apparatuur voor nukleaire wapensystemen. De volledige Philipsdochter MBL in Brussel is, evenals Signaal, een belangrijke co-producent van de radar van de F-16. In Engeland zijn de Polaris-onderzee-

ers met lange afstands-raketten met instrumenten van de Britse Philipsmaatschappij Pye-Unicane uitgerust. De Fransen onderbouwen hun aparte positie binnen het Westerse militaire systeem met een eigen atoommacht. Moderne strategische bommenwerpers als de Mirage IV en nukleaire aanvalsvliegtuigen als de Mirage IIIe, Jaguar en Super Etendard zijn alle uitgerust met elektronische instrumenten van de Franse Philipsmaatschappij TRT en/of haar dochter Omera-Segid. Het gaat hierbij vooral om de radio-zend-ontvangers en radiohoogtemeters. In de Verenigde Staten tenslotte is het door Philips opgekochte Magnavox producent van vliegtuig-radio-apparatuur. Vrijwel alle voor nukleaire taken bedoelde Amerikaanse vliegtuigen hebben belangrijke Philips-instrumenten aan boord.

VAKBEWEGING

In de huidige discussie rond vermindering van de Nederlandse atoomtaak zal er allereerst op gelet moeten worden of er überhaupt een vermindering tot stand zal komen. Zoals hiervoor is aangetoond, is dat allermindst een uitgemaakte zaak bij de vervanging van de Starfighter door de F-16 en van de Nike-raket door de Patriot. Zelfs moet worden gevreesd voor een sluipende uitbreiding van de Nederlandse atoomtaak. De huidige, steeds breder wordende vredesbeweging, kan een belangrijke rol spelen in het mobiliseren van de publieke opinie enerzijds en het bewerken van de volksvertegenwoordiging anderzijds. Daarnaast moet er echter binnen Nederlandse bedrijven die zich direkt of indirect met nukleaire oorlogsindustrie bezig houden een discussie op gang komen. Dit moet vooral gebeuren in overleg en samenwerking met de vakorganisaties van de werknemers. De federatie FNV heeft zich jammer genoeg nog steeds niet tegen de kernbewapening uitgesproken. 'De kernwapens de wereld uit, om te beginnen uit Nederland', gaat de FNV voorlopig nog veel te ver.

HENNIE KOKKELEN
BEN TER VOORDE

(advertentie)

Uw hart zit links, uw spaarbank ook

De Algemene Spaarbank voor Nederland is een grote bank. Op meer dan 58.000 spaarrekeningen is ruim 200 miljoen gulden ingelegd.

De ASN is een principiële bank. De enige spaarbank die het hart links draagt. En daar ook van getuigt. Door het spaargeld grotendeels te beleggen in sociaal en maatschappelijk verantwoorde projecten. Die geen lucratieve rentewinst uit Zuid-Afrika of Chili accepteert.

De ASN is een bank voor progressieve mensen. Die willen sparen met een rustig gevoel. In de zekerheid dat hun geld daar komt waar het nodig is. In de zekerheid dat hun rente - een prima rente - geen bijsmaak heeft. Geef uzelf dat rustige gevoel. Neem een spaarrekening bij de ASN.

Als uw hart links zit, is uw spaarbank heel dichtbij.

Sparen bij de ASN is sparen via uw girorekening. Doe het nu: u krijgt f 750 premie!

Als u voor 1 juli 1981 een spaarrekening voor uzelf opent met tenminste f 50,- als eerste inleg. Bij de ASN spaart u ook thuis. Via uw giroboekje. U spaart net zo snel of u haalt net zo makkelijk weer geld op als u een giro-overschrijving doet. Meer weten? Vul snel de bon in.

Naam en voorletter(s): _____

Adres: _____

Postcode en woonplaats: _____

Zenden in enveloppe zonder postzegel aan **Algemene Spaarbank voor Nederland, Antwoordnummer 1188, 2500 VB Den Haag**. U kunt ook bellen 070-47 01 81. Of ons bezoeken: Rijnstraat 28, Den Haag (vlak bij het Centraal Station).

wenst nadere inlichtingen over:*

- de ASN in het algemeen
- de ASN-spaarrekening, gekoppeld aan de postrekening
- wenst tevens een formulier om een postrekening te openen
- het giraal sparen (sparen zonder boekje)
- de Vroeg-Bij-rekening (een unieke regeling voor jeugdigen t/m 17 jaar)
- het jeugdsparen De Zilvervloot (voor jeugdigen van 15 t/m 20 jaar)
- het termijnsparen (met opzegtermijn)
- het depositosparen (met een vaste looptijd)
- het bedrijfssparen

* aankruisen wat u wenst.

001

**Algemene Spaarbank
voor Nederland**
Geeft rente zonder bijsmaak

Kurkezak

Ongeveer twee weken zijn de stakers van het RSV-bedrijf 'De Schelde' weer aan het werk. Het enige resultaat van de staking is de toezegging van een herziening van het klassifikatiesysteem, met *voorlopig* f 40,- per maand meer als voorschot. De stakingsdagen zijn voor rekening van de Industriebond.

Met fier geheven hoofd en een roos in de vuist mochten de stakers na ruim twee weken weer aan het werk. Na te barsten te zijn gelopen op het bastion van macht van wat zich werkgevers en leiders noemt. Tussen de twee belangengroepen, even grofweg stakers en niet-stakers, zat de Industriebond FNV. Als kurkezak. Vertegenwoordigster van de stakers, mede door een actieve en bewuste bedrijfsledengroep diep geworteld in de laagste loongroepen. De Industriebond gaf deze staking, vanuit FNV-leden 'wild' gestart, snel bijval en ondersteuning. Gestadig gegarandeerd, later overgenomen en nog later beëindigd.

Met als toppeur de komst van Arie Groeneveld, die de staking tot plaatselijk verklaarde en daarmee aangaf dat ze niet paste in het plan van de bond. Iets waar men via Vrij Nederland reeds op wees; de bond had geleerd van de rotterdamse havenstaking.

Groeneveld onderstreepte dus wel de rechtvaardigheid van de eisen. De hoofdeis van de stakers was ieder uit de loongroep 4, 5 en 6 één groep omhoog. Daarnaast jeugdigen, die volwaardig een vak verrichten (en dat zijn er de laatste tijd steeds meer door het verloop van goede vaklieden in verband met de beloning) uit het jeugdloon. Ook stoppen met het betalen van veel hogere lonen aan ingeleenden. En, omdat de directie zelf aanleiding gaf tot de staking middels de loonsverhoging van enkele werkbazen, uitbetaling van gestaakte dagen.

Toch was het een unieke staking. Alle stakers waren iedere dag acht uur binnen het bedrijf, compleet met in- en uitklokken. Waardoor het besef groeide dat het niet alleen om je eigen brood gaat, maar dat het je eigen bedrijf is. En dat moet behouden blijven. De staking was ontstaan door loonverschillen, die niet alleen bij de Schelde te groot zijn. Geen enkel klassifikatiesysteem kan mensen naar waarde klasseren. Dat moeten mensen doen, ook binnen een produktiesysteem.

ARIE BILIUS
JAAP GOETHEER

(ingezonden mededeling)

GEVRAAGD:

EKONOOM (m/vr) voor de
PSP-werkgroep mikro-elektronika

Inlichtingen: Gerard van Oord
070-614911 (di. na 14.00 uur)
post: Binnenhof 1a, Den Haag

Homopolitieke teksten

Bij de socialistische drukkerij/uitgeverij De Woelrat verscheen onlangs 'Homo-politieke teksten', een bundel artikelen uit Sek, Mietje, Rooie Vlinder en Homobevrijding. Nederlands bekendste full-time flikker Lex Spaans zocht de belangrijkste teksten uit die vanaf 1978 in deze bladen verschenen. Achtereenvolgens worden behandeld de vervolgingen van homoseksuelen in verschillende tijdvakken, de ontwikkeling van het begrip homoseksualiteit in de vorige en deze eeuw, het ontstaan van homobewegingen en het verband tussen homostrijd en de linkse politiek.

Uiteraard is het geen standaardwerk over flikkerij geworden, maar veel meer een bundeling van analyses vanuit verschillende kanten over diverse belangrijke onderwerpen. Het boekje is vooral gericht op flikkers en wie het willen worden, maar het is natuurlijk ook belangrijk voor normale medemensen of linkse geïnteresseerden. Niet zomaar een loze kreet van de uitgever in z'n inleiding, want anno 1980 is nog niet alles botertje tot de boom.

Vanaf de eerste homovervolgingsgolf in ons land (dit jaar precies 250 jaar geleden) tot de opkomst van de (politieke) homogroepen eind zeventiger jaren is er wel wat veranderd. Dat wil niet zeggen dat alles nu wel bereikt is, zoals je veelvuldig (van de normale medemens) hoort. Want met het veranderen van het op-

treden naar buiten toe van homoseksuelen, is ook de aard van de onderdrukking anders geworden: geslepen, achterbakser, hypokrieter. homoseksuelen openlijk diskrimineren kan niet meer, dus kun je iemand niet meer ontslaan omdat hij of zij homoseksueel is. Maar je kan altijd zeggen, dat hij of zij 'niet meer past in de werksfeer' of zo iets. Je kunt altijd zeggen, dat homoseksuelen niet meer gediskrimineerd worden en dus geen aanspraak meer hoeven te maken op een of andere voorziening, uitkering, woningtoewijzing, etc. En als homoseksuelen op hun rechten gaan staan, kun je altijd zeggen dat ze bezig zijn zichzelf in een uitzonderingspositie te plaatsen die hun gelijkberechtiging niet ten goede komt. Maar duidelijk is, dat wanneer homoseksuelen zich niet bewust blijven van de gevaarlijke krachten die in ons volk schuilgaan, ze morgen de roze driehoek weer aangenaaid krijgen, in plaats van hem uit eigen keuze te dragen.

Kortom, de strijd is iets wat iedereen aangaat en die deel uit zou moeten maken van iedere socialist. Het kapitalisme is gebaat bij mensen die al dan niet gehuwd samenwonen en elkaar verzorgen. homoseksuelen die hun eigen weg zoeken, bedreigen niet alleen bestaande zekerheden, maar ook het economische systeem dat kapitalisme heet. De strijd voor het socialisme en tegen het kapitalisme is echt niet voldoende. Ook onderdrukkende patronen waaraan vrouwen en mannen moeten voldoen, moeten gewoon verdwijnen. Daarom kan een homostrijd alleen slagen, als de politieke strijd hand in hand gaat met persoonlijke bevrijding. Het lezen zeker waard.

PETER DROS

'Homo-politieke teksten' is verkrijgbaar door overmaking van f. 11,- (inkl. porto) op postgiro 2738166 t.n.v. Drukkerij/uitgeverij De Woelrat. Postbus 141, 2770 AC Boskoop en voorts te koop bij de verkeerde boekhandel.

(ingezonden mededeling)

Kojuist
verscheen:
**HOMO-
POLITIEKE
TEKSTEN**
100 blz. flikkerij!
bij de progressieve
f 11,- boekhandel
of door overmaken op
giro 27 38 166, reïmeld B
t.n.v. uitgev. 'De Woelrat'
postbus 141
2770 AC Boskoop
info: 01727-4971
(15 middags)

Onderwijs

Nummer 1 van het bulletin van de landelijke themagroep onderwijs van de PSP is uit. Het is de bedoeling dat het gaat verschijnen wanneer er aanleiding toe bestaat: 'het is kortom geen blad-om-het-blad, maar een mededelingen- en discussieblad, dat (PSP-(st)ers goed kunnen gebruiken bij de activiteiten die ze (willen) ondernemen'. Aldus het voorwoord.

Dit nummer bevat informatie over de landelijke vergadering van de themagroep; een discussierubriek waarin gereageerd wordt op de PB-verklaring m.b.t. de schoolstaking van 19-06-80; de interne organisatie van de PSP (op welke nivo's zich onderwijszaken kunnen afspelen) en een Tweede Kamerstuk van de vaste Commissie voor Onderwijs en Wetenschappen waarin Fred van der Spek wordt aangehaald. Tevens worden de resultaten van een enquête, gehouden in april-aug., onder PSP-onderwijsmensen (12,5 procent!) bekend gemaakt. Inlichtingen over het bulletin en de onderwijsgroep kun je krijgen bij: Herman van Noordenburg, Papestraat 10a, 2513 AW in Den Haag. Tel: 070-659776 (meestal ma. di. en do.-avond).

Sneek

De PSP afdeling Sneek organiseert op vrijdag 24 oktober een avond in samenwerking met de PPR met als thema *geweldloze weerbaarheid en sociale verdediging*. Op deze avond zal Cor Hoek een inleiding houden. Plaats: het Bolwerk in Sneek. Aanvang 20.00 uur. Toegang gratis.

aan de lezer

Een dezer dagen ontvangen de leden en sympathisanten van de PSP een acceptgirokaart waarmee een aantal PSP uitgaven besteld kan worden.

Door een niet geheel feilloze planning en coördinatie zijn hier enkele onduidelijkheden:

- een abonnement op Socialistisch Perspektief kost f 12,- per jaar en niet, zoals op de girokaart staat f 10,-

- een abonnement op On(s)Genoegen (alleen voor PSP leden) kost f 15,- per kalenderjaar. Wie zich nu abonneert betaalt voor het restant van 1980 f 3,75 en niet f 7,- zoals op de girokaart staat.

Ook mogelijk is f 18,75 overmaken; het abonnementsgeld over 1981 is dan meteen voldaan.

partijburo PSP

Kerk & Vrede

Kerk en Vrede organiseert dit najaar een drietal vormingsweekenden. De onderwerpen sluiten aan bij wat dit jaar in de Vredeskrant en in het Vredesweekpakket aan de orde werd gesteld. De thema's zijn *Ehtiek en politiek*, *Burgerlijke ongehoorzaamheid* en *Geweldloos verzet*.

De weekeinden vinden plaats op 31 okt/1 nov, 7 en 8 nov. en 28 en 29 november.

Ze duren alle van vrijdagavond 19.00 uur tot zaterdagmiddag 17.00 uur. Kosten f52,50.

Voor mensen met een kleine beurs kan Kerk en Vrede tot de helft van de kosten overnemen. Ook in hoge reiskosten kan worden tegemoet gekomen. Nader informatie: Kerk en Vrede, Utrechtseweg 159, Amersfoort, tel. 033-10445.

Deze button is te koop bij de PSP-afdelingen à f. 1,50

Spreekerstraining

Op zaterdag 8 november 1980 organiseert de Stichting Scholing en Vorming van de PSP een sprekers/spreeksterstraining.

Deze training is bedoeld voor al die actieve PSP-ers/sters die nu in de toekomst wel eens voor de PSP spreken of willen gaan spreken.

Afhankelijk van het aantal meldingen zal deze training op meerdere plaatsen tegelijk plaatsvinden. Deskundige begeleiding zal aanwezig zijn om aan de hand van praktische oefening adviezen te geven.

De SVS heeft een boekje met spreektips samengesteld dat toegestuurd wordt aan de deelnemers/deelnemers.

Deze sprekerstraining is de eerste in een serie van drie, die met het oog op de komende kamerverkiezingen gehouden worden. De andere twee, die in 1981 worden gehouden, zullen meer toegespitst zijn op de verkiezingen en ook een kleinere doelgroep hebben dan de eerste 'algemene' sprekerstraining.

Diegenen die op 8 november aan deze training willen deelnemen worden dringend verzocht zich zo spoedig mogelijk op te geven bij de SVS/PSP, Postbus 700, Amsterdam, tel: 020 - 26 73 74

BON

De PSP geeft een tweemaal per maand verschijnend blad uit: BEVRIJDING. Leden van de PSP krijgen dit blad automatisch toegestuurd. Maar niet-leden kunnen er een abonnement op nemen.

- een BEVRIJDING en een aanmeldingsformulier van de PSP, omdat ik lid wil worden
- een acceptgirokaart voor een proefabonnement van een half jaar voor f. 10,-
- idem voor een normaal jaarabonnement van f. 30,-

Naam: .....

Adres: .....

Postcode: ..... Woonplaats: .....

uitknippen en opsturen naar: PSP, Postbus 700, 1000 AS Amsterdam

7-urendag

Het Utrechts Komitee Verkorting Arbeidsdag heeft samen met het Haags Komitee 7-urendag een speciale 7-urendagkrant uitgebracht. De krant bevat een uitwerking van de eisen: 7-urendag, 7 uren is nog maar het begin, snelle invoering, met behoud van loon, vijfploegendienst en arbeiderskontrole. Daarnaast analyses over werkloosheid, vakbondsfleed, ploegendiensten en verslagen vanuit de praktijk. Je kunt de krant voor f 0,50 plus portokosten bestellen bij de PSP-afdeling Utrecht, Springweg 16, Utrecht; tel. 030-319164.

Vijandbeeld

Bij het studiecentrum voor Vredesvraagstukken aan de Katholieke Universiteit van Nijmegen is het rapport *Vijandbeeld in de Nederlandse publieke opinie* verschenen. In dit rapport de neerslag van twee onderzoeken naar het vijandbeeld in Nederland, vlak voor en vlak na de Russische interventie in Afghanistan. Verder wordt er aandacht besteed aan een aantal onderzoeken die werden gehouden in de periode 1945 tot 1979. Het rapport is te bestellen bij het Studiecentrum voor Vredesvraagstukken, Bijleveldsingel 70, 6524 AE Nijmegen, Kosten: f7,50 (excl. verzendkosten).

Muziek

De stichting Vrije Muziek organiseert op zondag 26 oktober een konsert van *Inti Ilmani* met in het voorprogramma *Amankay* in de Mozes en Aäronkerk aan het Waterlooplein in Amsterdam. Aanvang: 15.00 uur. Toegang f10,-.

(ingezonden mededeling)

PORTUGAL

informatie en solidariteit

TULIPA VERMELHA

Majubastraat 4 hs
Amsterdam Oost
Tel. 020 - 65 68 65

POSTGIRO 2465235

óók voor cursus Portugees, affiches, lp's, enz.

PSP

Bevrijding

JAARGANG 24 N° 21 29/10/'80 125 cent

MALAISE IN DE BOUW

jongerenkrant pag 7

Een geslaagde aktie

30 uur lang was de kerncentrale te Dodewaard geblokkeerd. De blokkade was niet waterdicht, want over de Waal konden personeel van de centrale en manschappen van de Mobiele Eenheid aangevoerd worden. Toch kan gesproken worden van een geslaagde aktie. Op zondag waren 20.000 - 30.000 mensen aanwezig om de stelling 'Dodewaard gaat dicht' kracht bij te zetten. Deze omvang is een bewijs dat de aandrang van overheid en rechtse media om toch vooral niet mee te doen aan deze 'ondemokratische' aktie niet het gewenste effect heeft gehad. Duizenden mensen lieten zien een andere opvatting te hebben over wat geoorloofd is en wat niet, in de strijd tegen een ondemokratische en door geheime rapporten, voldongen feiten en versluierende berichtgeving gekenmerkte pro-kernenergiepolitiek. Tot die duizenden hoorden ook twee leden van de M.E., waarschijnlijk slechts het topje van de ijsberg. De blokkades kenmerkten zich door een vrijwel algemeen ondersteunde geweldloze aanpak. Niet de M.E. was het doelwit, maar de atoomlobby en de slecht funktionerende parlementaire democratie. De mini-politiestaat Dodewaard stond dan ook voor schut. De houding van de aktievoerders veroorzaakte een zucht van verlichting bij de bevolking van Dodewaard. Zij waren wekenlang zenuwachtig en bang gemaakt door de Telegraaf, Tros, Avro en, in mindere mate, door andere media. Ook de invasie van politie, leger en journalisten, een invasie die al een week tevoren begon, droeg daaraan bij. De moedige en juiste poging van de Vereniging Milieudefensie om in diezelfde week de Dodewaarders een tegenwicht te geven via een aktie Dodewaard Anders, om een perspectief te geven van een energievoorziening zonder kernenergie, was niet volledig geslaagd. De échte ommekeer bij de bevolking volgde toen de blokkade vorm kreeg. Zondagavond en maandag werden de aktievoerders van koffie en eten voorzien en soms binnengeropen om zich te warmen. Toen de blokkade werd opgeheven was zelfs teleurstelling merkbaar bij een deel van de omwonenden.

De weken voorafgaande aan de aktie werden gekenmerkt door discussies in de media over de rechtsstaat en de parlementaire democratie. De vertegenwoordigers van het landelijk overleg van basisgroepen (de persgroep) droeg daar zelf aan bij, door in interviews en met name ook in het openbare debat met minister van Aardenne (15 okt.) steeds het falen van de parlementaire democratie als voornaamste argument naar voren te brengen. Kernenergie zelf als gevaar voor mens en milieu en voor de democratie en de perspectieven voor een beter energiebeleid raakten wat op de achtergrond. Deze aanpak gaf de atoomlobby en haar medestanders aanleiding te proberen de anti-kernenergiebeweging in een links extreme hoek te drukken ('U kiest voor een totalitaire oplossing', zei Van Aardenne). Ze zullen die pogingen nog niet snel opgeven, hoewel de volstrekt vreedzame blokkade het hen niet gemakkelijk maakt.

De organisatie van de aktie is uniek in Nederland. Maatschappelijke organisaties als zodanig werden buitengesloten, de besluitvorming verliep via basisgroepen. Dit had als nadeel dat georganiseerde mensen die zich om wat voor reden dan ook niet intensief met de voorbereiding bezig konden houden, niet vertegenwoordigd waren. Dit is niet bevorderlijk voor het verkrijgen van

de politieke druk die nodig is om de strijd te winnen.

Maar de voordelen bleken ook groot: De leden van de basisgroepen, die de kern vormden van de blokkades in Dodewaard, waren steeds direct betrokken bij de besluitvorming en waren daarmee erg gemotiveerd de aktie door te zetten, ondanks wind, regen en kou. In een aktie die wat verder gaat dan demonstreren of informatie verspreiden, is het ook zeer prettig steeds tot een groep van 10-20 mensen te horen waarin je gebeurtenissen kan doorspreken, voorstellen over voortzetten (of niet) van de aktie kan bepraten, en tenslotte, om de praktische voorbereidingen voor een langdurige blokkade in de steenkoude nacht te treffen.

De aktie heeft van te voren veel kritiek gekregen, ook van de PSP. Belangrijk daarbij was dat er lange tijd over een daadwerkelijke bezetting van het terrein rond de centrale werd gesproken en dat de kwestie van het aksepteren van geweld of niet, aanvankelijk tot veel onduidelijkheid leidde. Ook de argumentatie (in 7 jaar strijd is er niets bereikt) was beperkt. Maar over de essentiële punten is op tijd duidelijkheid gekomen, wat reden was voor de PSP zich alsnog volledig achter de aktie te stellen.

Ook in andere partijen is de discussie over akties die in strijd zijn met de wet, goed opgelaaid. Een blokkade-aktie is in de huidige fase van de strijd geoorloofd en hoeft, mits zorgvuldig uitgevoerd, niet tot marginalisering te leiden. De aktie van 18-20 oktober heeft leerzame ervaringen opgeleverd en de verhouding met de bevolking in de omgeving verbeterd. Volgende akties zullen hiervan de vruchten plukken. Daarnaast moeten we blijven werken aan een perspectief voor een democratisch en milieuvriendelijk energiebeleid. Aktie alleen tegen kernenergie is te beperkt, want de steenkolenlobby wordt elke dag sterker.

Verder zal de meerderheid van de bevolking zich pas écht tegen kernenergie inzetten als duidelijk is dat er een realiseerbaar en beter alternatief is.

Foto: Paul Babeliowsky JOHN HONTELEZ

bevrijding

Verschijnt tweemaal per maand
uitgave van de Pacifistisch Socialistische
Partij

Redactie:
Rudi Boon
Titia Bos
Peter Dros
Titia van Leeuwen
Cora Mulder
Roel Sandvoort
Lex Spaans
Siep van der Werf
Peter Zwart

Vormgeving:
Dick Breebaart
Albo Helm
Simon B. Kool

Redaktiesekretariaat en eindredactie:
Roel Sandvoort

Administratie en partijburo:
Postbus 700, 1000 AS Amsterdam
tel.: (020) - 26 73 74
Abonnement: f 30,- per jaar
Postgiro 194240 t.n.v. PSP/Amsterdam

Advertentietarief:
(alleen voor niet-kommerciële advertenties), f 1,- per mm per kolom
1/1 pag. f 1000,-; 1/2 pag. f 500,-

Druk: Bevrijding, Amsterdam

inhoud

MALAISE IN DE BOUW geen luchtkastelen, maar woningen	pag. 3
STEENKOLEN salami-politiek van Van Aardenne	pag. 4
PSP EN HET RECHT recht en averecht	pag. 6
JONGERENKOERANT	pag. 7/10
PORTUGAL kontra-revolutie per stembiljet	pag. 11
LO VAN VEEN interview	pag. 12
ONDERONTWIKKELING in de regio	pag. 13

Geen luchtkastelen maar huizen

Van de bewindslieden op het ministerie van Volkshuisvesting die tot taak hebben woningbouw te bevorderen en de mensen goed te huisvesten, mag verwacht worden dat ze de woningnood ernstig opvatten. Niets is minder waar: van de maatregelen van staatssecretaris Brokx wordt door vriend noch vijand veel stimulans op de bouwmarkt verwacht. Enerzijds een instortende bouwmarkt die schreeuwt om een miljarden omvattende reddingsoperatie, anderzijds een schreeuwende vraag naar (goede) woningen. De begroting van volkshuisvesting voor 1981 geeft weinig soelaas: nog altijd is op dit ministerie de wens de vader van de aan het papier toevertrouwde gedachten.

De bouw stort in, hoe kan dat met deze woningnood? Hoe doet in eerste instantie misschien aan een praktisch lesje in de simplistische economie à la Koot & Bie denken. Maar het moet een ander duo -Brokx en Beelaerts van Blokland- toch wel aanspreken. Hoewel zij de indruk wekken, dat we beide problemen meer moeten zien als een omvangrijke bui die wel zal overtrekken. Het is een illusie dat we 35 jaar na de oorlog het vraagstuk van het woningtekort wel zo ongeveer hebben opgelost. Nu de Nederlandse bouwvakkers bij tienduizenden ontslagen worden bestaat er een kleine kans, dat de publieke opinie in de gaten krijgt wat er in de afgelopen 35 jaar gebeurd is met het wonen, met de reglementen die Nederlandse politici daarvoor hebben bedacht, en met het geld dat eigenlijk aan de woningbouw besteed had moeten worden, maar in werkelijkheid is uitgegeven aan heel andere dingen. De bouwnijverheid (woningen, scholen, ziekenhuizen, weg- en waterwerken etc.) is voor de Nederlandse economie een krusiale bedrijfstak. En met deze binnenlandse industrie -een van de grootste- is het weer eens goed mis.

OORZAKEN

De oorzaken zijn velerlei en ingewikkeld. Economische malaise, instortende huizenmarkt, hoge hypotheekrentes, bezuinigingsoperaties, het financieringssysteem en het huur- en subsidiebeleid van de overheid spelen een belangrijke rol. Over de woningbouw kan minstens ieder kwartaal wel een volledig opgetuigd kamerdebat worden gehouden, temeer daar per kwartaal nieuwe pakketten maatregelen op dit vlak de deur uitgaan bij het departement. Immers, in mei van dit jaar verklaarde Brokx nog, dat hij een adequaat antwoord had gevonden op de ontwikkelingen. Zo adequaat, dat hij nauwelijks vier maanden later opnieuw maatregelen moest nemen om de woningbouw uit het slop te halen. Er bestaat een grote vraag naar goedkopere huurwoningen, zoals onlangs de gemeentebesturen van een aantal (groei)gemeenten tegenover de regering hebben

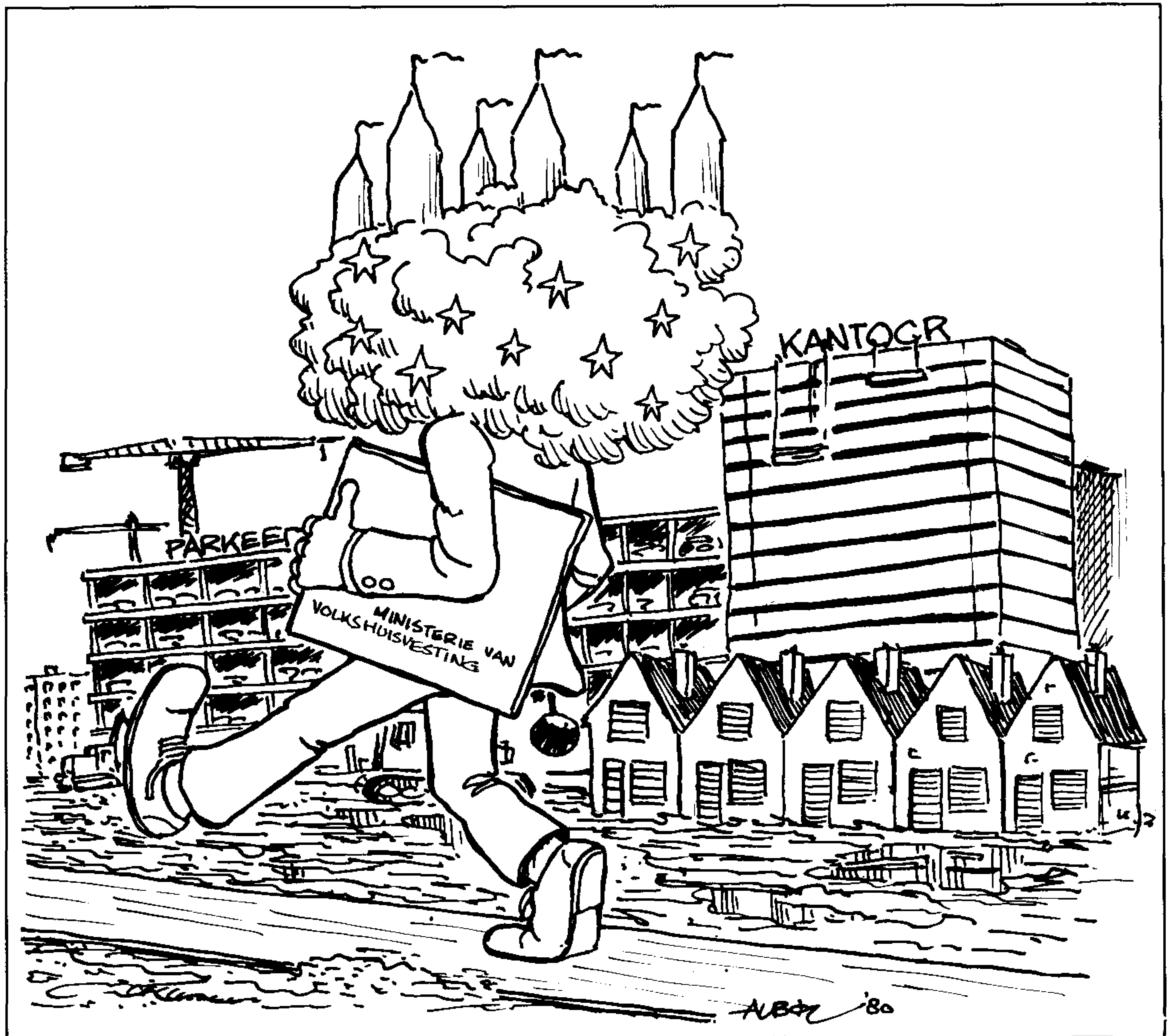
betoogd. De gemeenten willen wel, maar hun plannen overtreffen de middelen verre. Maar deze regering wil de middelen niet verruimen, want besparingen zijn geboden en opvoering van het aantal van 30.000 te bouwen woningwetwoningen zal een aanslag op de schatkist plegen. Van Agt wil ook geen verschuivingen aanbrengen in het woningbouwprogramma voor volgend jaar,

zo heeft hij *Den Uyl* duidelijk gemaakt bij de algemene politieke beschouwingen. De PvdA-fractie leider had nl. een motie ingediend waarin werd voorgesteld minstens 15.000 woningwetwoningen meer te bouwen dan de geplande 30.000 stuks, hetgeen ten koste zou moeten gaan van een aantal koopwoningen, waar volgens Den Uyl toch nauwelijks belangstelling voor is. We moeten überhaupt nog maar afwachten of de voor dit jaar geplande 96.000 gesubsidieerde woningen in aanbouw worden gerealiseerd. Terecht had de oppositie grote twijfels, temeer daar in het cijfer van 96.000 circa 13.000 woon-eenheden voor één- en tweepersoonshuishoudens meetellen. Vroeger gebeurde dat nooit.

WERKLOOSHEID

Dit kabinet heeft zich overgegeven aan een beleid van heilzame verwaarlozing; van economisch uitzieken. *Minister Albeda* (Sociale Zaken) ziet ook niets meer in nieuwe aanvullende werkgele-

VERVOLG OP PAG. 5

De Salami-politiek van Van Aardenne

Omdat een dergelijk standpunt niet zomaar overgenomen lijkt te worden, heeft de regering kosten noch moeite gespaard om haar gelijk te bewijzen. Bijna 1000 pagina's, een stortvloed van argumenten, en sluitende rekenommen met hoge en lage energieverbruiksprognoses. De regering doet mee met de mode: *besparing* krijgt alle aandacht, en van *aardolie* moeten we zo min mogelijk afhankelijk blijven.

De redenering luidt als volgt: de economische groei wordt op 2-3 percent per jaar gesteld. Zonder besparingsmaatregelen zou dat voor het jaar 2000 een groei van het energieverbruik tot 200-250 percent van het huidige betekenen. Een besparingsbeleid zou dat tot 152 tot 186 percent kunnen terugdringen. Aardolie is geen zekere (en zeker geen goedkope) energiebron. (Die vermaledijde Arabieren, ze voeren maar oorlog en willen maar gigantische winsten maken.) Met aardgas moeten we zuinig zijn. Alternatieve bronnen (wind-energie, zonne-energie, vuilverbranding en aardwarmte) zouden voor minder dan 2 percent kunnen zorgen. En dus: kernenergie en kolen zijn de enige alternatieven. Maar omdat steenkool enkele nadelen heeft, zoals afvalproblemen en de beperkte internationale kolenhandel, is noodzakelijk dat er in het jaar 2000 niet meer dan 27 miljoen ton kolen verbruikt worden, waarvan de helft voor elektriciteit. En dus: kernenergie is *onontkoombaar*.

DOOF EN BLIND

Omdat de Nederlandse bevolking nogal weerbarstig is de laatste tijd, is ongeveer de helft van deze nota-in-drie-delen aan de mogelijke gevaren en verdere nadelen van kernenergie gewijd. Veel, als je bedenkt dat het doel is: 40 percent van de elektriciteitsproductie, wat wil zeggen ong. 7 percent van het totale energieverbruik zou uit die kernenergie moeten komen. Stelselmatig worden alle bezwaren tegen kernenergie verworpen: lage stralingsrisiko's, kansen op ongelukken, politiestaat: het is allemaal wel in orde, als we maar eenmaal boren in de zoutkoepels in het noorden. En wat de verspreiding van atoomtechnologie en grondstoffen voor atoombommen betreft: juist door mee te doen heb je invloed op die verspreiding. Dank zij de verrijkingsfabriek in Almelo wordt naar ons geluisterd als we pleiten voor het terugdringen van de atoombewapening. Aldus nog steeds de theorieën van het regeringsrapport.

Niet veel mensen lijken onder de indruk van deze prachtige theorieën. Er is een *haast algemene afkeuring* gekomen. Alleen de ondernemersorganisaties VNO, NCW en VVD waren tevreden. De argumenten zijn dan ook te doorzichtig. De praktijk wijst een andere kant uit: Harrisburg, de problemen met de opwerking en opberging van het atoomafval, de dreigende uraniumschaarste, de pas nu op gang komende wetenschappelijke discussie over de gevaren van lage stralingsdoses. En de Pakista-

ni ontwikkelen nu een kernbom met Nederlandse kennis ('gestolen' door een Pakistaanse stageaires) en Nederlandse materialen (o.a. de straalpijpen van Van Doorne Transmissie uit Tilburg).

Met het verschijnen van het derde deel van de *Nota Energiebeleid* kan wat de regering betreft de discussie over het al dan niet uitbreiden van het aantal kerncentrales beginnen. De drie delen van deze nota (1; algemeen, 2; kolen en 3; brandstof- inzetcentrales) bevatten het standpunt van de regering, een standpunt wat moet gaan dienen als inzet van de *Brede Maatschappelijke Discussie*. Het laat aan duidelijkheid niets te wensen over: Er moet binnen twee jaar besloten worden tot de bouw van 3 kerncentrales van elk 1000 MW, en tot het jaar 2000 moeten daar nog eens 2 of 3 *aan toegevoegd* worden. Gebeurt dat niet, dan zal de elektriciteitsproductie in 2000 voor ong. 80 percent op *steenkool* gebaseerd zijn.

EEN WANKELE ATOOMLOBBY

Het ministerie van Economische Zaken heeft zich met deze nota weer in dienst gesteld van de atoomlobby. Een lobby die het zwaar te verduren heeft. Niet alleen de uitbreiding van het aantal kerncentrales wordt door een groot deel van de bevolking aangevochten, maar zelfs (terecht) het doorgaan met Borssele en Dodewaard. De Nederlandse industrie verliest haar belang op de internationale nucleaire markt. De eigenaren van de bestaande kerncentrales moeten strikt geheime contracten sluiten met opwerkingsfabrieken (La Hague, Windscale), waarin zij hun lot verbinden aan dat van die opwerkingsfabrieken. De druk van

de EG is niet vreemd aan dit roeien tegen de stroom op. Frankrijk en West-Duitsland willen orders voor hun bedrijven, en Van Agt wil ze graag van dienste zijn. Maar het zal niet meer lukken. Politiek is het moeilijk (zelfs het CDA wil eigenlijk niet meer), maatschappelijk lijkt het onmogelijk. Voor de regering is de Brede Maatschappelijke Discussie dan ook *bij voorbaat mislukt*. Als die Brede Maatschappelijke Discussie nog ooit van start gaat. Van Ardenne kan niet eens iemand vinden voor het voorzitterschap van de stuurgroep, een college van wijzen die die Brede Maatschappelijke Discussie moet leiden. Kloos, die een half jaar geleden gevraagd werd: 'ik kijk wel uit'.

EEN NIEUW MACHTSBLOK: DE STEENKOLENLOBBY

In de Nota Energiebeleid neemt ook *Kolen* een belangrijke plaats in. 27 Miljoen ton steenkolen per jaar in 2000, waarvan de helft

FOTO PAUL BABELIOWSKY

voor elektriciteitsopwekking. Dat kan nog tot 45 miljoen ton oplopen als kernenergie wordt afgewezen en de economische groei groot blijft. Over dit toenemende verbruik van kolen wordt onze mening niet gevraagd.

De beslissing is eigenlijk al in 1974 gevallen, toen de grote oliemaatschappijen *Shell* en *Esso* de terugkeer van kolen in de Nederlandse energievoorziening gingen voorbereiden. Door de olieprijsverhogingen werd steenkool namelijk weer rendabel. *Shell* is nu de grootste internationale kolenboer ter wereld*. Maar ook veel andere bedrijven zijn in de race. Een overleggroep van het Nederlandse bedrijfsleven heeft al geeist dat de overheid tot het jaar 2000 25 miljard gulden investeert in de herinvoering van steenkool. De kolenoptie vindt ook gretig aftrek bij de Nederlandse elektriciteitsproducenten (SEP). Die zijn samen met Hoogovens en DSM in een consortium genaamd *Holland Coal BV*, om kolen in te voeren. Het Noordbrabantse elektriciteitsbedrijf PNEM bouwt samen met *Shell* en kolenvergassingsinstallatie in Moerdijk. De elektriciteitsbedrijven zoeken het opnieuw in groot-schalige projecten. De technokraten zijn er

nog de baas. En daarmee houden zij de macht van de grote oliemaatschappijen in stand.

Steenkool hoeft niet afgewezen te worden zoals kernenergie. Wel moet tegen de tendens gestreden worden dat deze steenkooleuforie een op schone alternatieven gebaseerde politiek nog langer uitstelt, en de positie van de oliemultinationals en de technokraten bij de overheid versterkt.

DE STRIJD VOOR EEN ANDER ENERGIEBELEID

Op vele manieren wordt gestreden voor een ander energiebeleid; Kritiek en daadwerkelijk verzet tegen kerncentrales, maar ook steeds meer het aandragen van concrete alternatieven. De milieubeweging speelt hierin een belangrijke rol, maar ook steeds vaker politieke partijen. De energievoorziening is niet voor niets een sleutelsektor voor de economie, en daarmee voor het maatschappelijk leven.

Tot een gezamenlijke linkse politiek voor een ander energiebeleid is het echter nog niet gekomen. Het is namelijk niet voldoende ideeën en cijfers te produceren voor andere energiebronnen. Onontbeerlijk is de verovering van de macht om een dergelijke aanpak door te voeren. In de energiesektor betekent dat: na-

tionalisatie van bronnen en distributie, openbaarheid en democratisering, decentralisatie.

De discussie over deze politieke kwesties moet nog gevoerd worden. Een belangrijke start hiervoor kan het besluit van het *Landelijke Energie Komitee* worden een eisenpakket in hoofdlijnen en een actieprogramma op te stellen. Dit besluit werd genomen op een strategieweekend van dit Komitee, waar vertegenwoordigers aanwezig waren van PSP, PPR, CPN, PvdA, IKB, Jong-Socialisten, Ver. Milieudéfensie, Aktie Strohalm, Hervormde Jeugdraad, het Landelijk Samenwerkingsverband Stop Kernenergie en de Energiekomitees uit Zuid-Nederland. Dit pakket kan een begin vormen voor een linkse energiewet, waarin ekologischer inpasbaarheid en een toenemende invloed van de bevolking op het produktiesysteem (via de sleutelsektor energie) centrale thema's zijn.

JOHN HONTELEZ

* De beide giganten beginnen binnenkort aan de bouw van steenkolenopslagplaatsen en verwerkingsindustrie in de Rijnmond ter waarde van enkele miljarden gulden.

VERVOLG VAN PAG. 3

genheidsprogramma's, zoals die tot voor kort werden gehanteerd. Het gevolg is dan ook een fors oplopende werkloosheid in de bouw. De klub van bouwwerkgevers, de AVBB, heeft de overheid recentelijk voorgehouden, dat elk miljard bezuinigen op de bouw minstens 15.000 arbeidsplaatsen kost. De werkgelegenheid in de bouwnijverheid zal dit jaar en in 1981 naar verwachting met (minstens) 28.000 manjaren teruglopen en zich stabiliseren rond de 380.000 arbeidsplaatsen. Er werken momenteel 408.000 mensen in deze sektor, inclusief de grond-, weg- en waterbouw. Ter illustratie: de werkloosheid in de bouw is in een jaar tijds verdubbeld en zal gestaag uitdijen. Normaal zakt de werkloosheid in de bouw gedurende de zomerperiode, maar dit jaar was daar geen sprake van. De afgelopen winter waren voor elke vakature twee bouwvakkers beschikbaar, op het ogenblik staan minstens vier bouwvakkers gereed om één vakature op te vullen. De werkloosheid en stagnatie in de bouw zullen versterkt doorwerken naar aanleverende bedrijven (het zgn. uitstralings-effect), zoals de meubelbedrijven, de textiel en de handel in bouwmaterialen. Het blijft een vreemde zaak dat aan zovelen zinvolle arbeid wordt ontzegd, terwijl er in de samenleving nog zo duidelijke tekorten zijn, aan woningen, aan dienstverlening. Dat de overheid soms een vreemde rol speelt hebben de circa 600 werknemers van het inmiddels failliet verklaarde bouwbedrijf *Vandervliet-Wernink* gemerkt. De direktie en de 2 bewindvoerders van dit bedrijf zijn bijzonder teleurgesteld over de weigering van Economische Zaken en Volkshuisvesting om samen met de huizenbankier (Amro Bank) een boedelkrediet te verlenen. Het bouwbedrijf heeft een belangrijk aandeel in de sociale woningbouw in het westen van ons land, waar ongeveer 800 woningen worden gebouwd en men een vervolgopdracht voor nog eens 1000 woningen in portefeuille heeft. De bouw daarvan ligt nu stil. De overheid, i.c. de

heer Brokx, ziet echter geen mogelijkheden om het concern te steunen, omdat de regeling voor hulp aan individuele bedrijven niet van toepassing is voor Vandervliet. In de regio waar het bedrijf werkt is de werkloosheid niet hoog genoeg om voor een financiële injectie in aanmerking te komen! Waarvan akte. Bovendien vinden de verantwoordelijke bewindslieden, dat er in de bouw sprake is van overcapaciteit: steunverlening zou dan een doorschuiven van het probleem betekenen. Huizenbankier Amro Bank had al eerder de kredietkraan dichtgedraaid.

NUKKEN

De grote banken spelen anno 1980 een belangrijke rol in het geheel. Menig bedrijf is overgeleverd aan de nukken en grillen van de grote banken. Wat dat betekent kunnen we zien bij Vandervliet Wernink of bij het ernstig zieke 'Opvangcentrum voor Gereformeerde Ex Ministers', in de volksmond beter bekend als *OGEM*, waar een groep banken de dienst uitmaken, nadat het concern (bouw, handel, techniek) fors in de problemen was geraakt. De in sociaal opzicht gouden handdruk die *OGEM*-topman *Udink* na zijn gedwongen vertrek kreeg is maar voor enkelen weggelegd. Doorgaans zijn het immers slechts de beter betaalde werknemers wier ontslag met een eenmalig loodzwaar loonzakje draaglijk, zonet aantrekkelijk wordt gemaakt. Het zijn ook niet deze mensen boven modaal die ooit een woonprobleem hebben gekend. Jan Modaal kan geen woning van een paar ton kopen: daar moet dus betaalbaar voor gebouwd worden. Goedkoper bouwen kan ook door verbetering van de organisatie, bijv. door het bestrijden van het fenomeen koppelbazen. En niet te vergeten de grondprijzen, gigantisch hoog en daardoor een blok aan het been. Die kosten kunnen omlaag als er ernst wordt gemaakt met de grondpolitiek. En last but not least de rol van de institu-

tionele beleggers. Afgezien van een enkel initiatief van deze grote beleggers om in de sociale woningbouw te beleggen, heeft het overgrote deel zich ijlings teruggetrokken uit deze markt en is uitgeweken naar het buitenland, waar meer (en in kortere tijd) verdiend kan worden. We wachten op het verdwijnen van de knelpunten in de bouw, is een veel gehoord verhaal bij de grote beleggers, daarbij doelend op met de looptijd van vijftig jaar volgens de dynamische kostprijs berekening en de verkoopbelemmerende bepalingen, zoals die in tal van gemeenten worden gehanteerd. Menig (bedrijfs)pensioenfonds wil bijvoorbeeld de mogelijkheid houden om deze huurwoningen later te kunnen verkopen. In vele gemeenten is allengs (gelukkig) het gebruik gegroeid om aan dergelijke transakties eisen te stellen, zoals economische gebondenheid. Op dit moment over aanpassingen van het systeem van de dynamische kostprijzenberekening. De heer Brokx kennende zal het niemand verbazen dat hij zwicht voor hun eisen. Het wordt tijd, dat er voorstellen komen om grote beleggers te verplichten (een deel van) hun gelden in Nederland te investeren. Er bestaat reeds een Beleggingswet van 1928, die alleen van toepassing is op het ABP (het grootste pensioenfonds in ons land met een vermogen van maar liefst 70 miljard) en het fonds zelfs verbiedt ovr de grens te beleggen. Het overgrote deel van de institutionele beleggers steekt hun (!) geld liever in kantoorkolossen, recreatieparken en villadorpen in het buitenland en niet of nauwelijks in de sociale woningbouw in eigen land, waardoor tienduizenden mensen kunnen genieten van de woningnood. Het duo Beelaerts van Blokland en Brokx bouwt liever luchtkastelen dan huizen.

PETER DROS

RECHT & ONRECHT

De rechtsorde is in gevaar roepen Van Agt en Wiegel om beurten in de Kamer wijzend op het hun inziens toenemende geweld in Amsterdam. Amsterdams eerste burger beaamt dat en doet er nog een schepje bovenop. De heer Polak put moed uit de omgeving waarin hij verkeert. Bij de opening van de metro hield hij een toespraak over de bedreigde rechtsorde, terwijl een tiental meters van hem verwijderd een container politie als het ware stond te wachten op zijn woorden.

In onze maatschappij heeft iedereen dezelfde rechten. Behalve als we tot de grote groep van woningzoekenden behoren. Velen van hen mogen alles: een woning zoeken tot in het oneindige, maar ze mogen niet wonen. Dan blijkt dat het recht op wonen minder zwaar weegt dan het recht op eigendom. De woningzoekenden vragen geen begrip, maar vragen huizen. Zij kunnen geen begrip meer tonen voor de Amsterdamse gemeenteraad die zegt begrip te hebben, maar die in plaats van huizen traangas geeft en in plaats van bouwvakarbeiders politie-agenten stuurt. Belangrijke veranderingen ten goede zijn soms niet mogelijk zonder de bestaande rechtsorde te doorbreken, zei Fred van der Spek bij de Algemene Beschouwingen. Een rechtsorde, die dan ook zeer veel onrechtvaardige zaken, zoals onrechtvaardige verdeling van macht en bezit omvat, en die ook verdedigt. Nooit zijn belangrijke veranderingen opgetreden zonder allerlei voorhoede activiteiten. Hoe wars de regering daarvan is, illustreert zij met de onmiskenbare harde waarschuwing in de troonrede aan het adres van de aktievoerders. Illustratief hiervoor is de houding van de regering t.a.v. de akties in Dodewaard. Van Agt c.s. doen niets aan een aktief de-eskalatiebeleid, terwijl de aktievoerders altijd al beklemtoond hebben, dat zij principieel geweldloos willen optreden. Een harde waarschuwing, die harmonieert met de trouw aan de internationale onderdrukkingsinstrumenten. De afwijzing door de PSP van deze repressie, zowel intern als extern, anders gezegd: de (kritische) solidariteit van de PSP met buitenlandse bewegingen die de gevestigde orde bestrijden en binnenlandse aktiegroepen die deze a-sociale rechtsorde willen doorbreken, geeft aan dat de opvattingen van de PSP haaks staan op die van de ploeg Van Agt. Wat als recht wordt gepresenteerd wordt door velen (terecht) als onrecht ervaren. Op woongebied komt dat het meest schrijnend tot uitdrukking. Wankelt de Nederlandse rechtsorde omdat sommige mensen menen dat het recht op wonen minstens gelijkwaardig is aan het recht om door middel van speculatie door het luxe leven te gaan? Een als een rechterlijk bevel niet uitvoerbaar blijkt, dan is die zgn. rechtsorde plotseling in gevaar. Maar zou dat wel echt waar zijn?

Volgens burgemeester Polak en de Amsterdamse PvdA mag de rechtsstaat niet aangetast worden, want als rechterlijke uitspraken niet worden nagekomen, dan worden 'de grenzen van het toelaatbare volstrekt overschreden' was het antwoord van de PvdA op een brief van Roel Walraven, fractieleider van de Amsterdamse CPN. De brief was een antwoord op een poging van Walraven om met andere politieke partijen tot een hernieuwde discussie te komen over leegstand, woningnood en speculatie. Juist

omdat Polak en zijn partij bij elke gewelddadige ontruiming aankomen zetten met de handhaving van de rechtsorde heeft de Amsterdamse PSP-fractie de discussie hierover maar eens geopend. Zij schrijven dan ook: 'Volgens de PSP moet een gemeentebestuur dat de speculatie wil bestrijden, niet de elementen uit de 'rechtsorde' als uitgangspunt kiezen, die het onrecht van speculatie in stand houden. De eigendomsverhoudingen en dus ook de 'rechtsorde' zijn niet heilig; een links stadsbestuur moet juist alles doen om gerechterlijke vonnissen, die in het voordeel zijn van speculanten, te omzeilen'. Vooral dit laatste werkte op het Parool als de bekende lap op de rode stier. Voor deze krant nam de sensatiejournalist Theo Gerritse het PSP-raadslid Bob van Schijndel een interview af wat op een kruisverhoor leek. Hij reeg een aantal uitspraken van Bob aan elkaar, die uit zijn betoog werden gelicht en lekker extreem overkwamen. En zo stond er een interview in de krant met alles wat de betreffende verslaggever graag had willen horen. De dag daarop werd de PSP in een hoofdredactioneel commentaar een 'onthutsend gebrek aan democratisch besef verweten, die de wet aan haar laars lapt en met twee zetels teveel in de raad zit'. Interessant aan deze felle aanval door deze krant, als spreekbuis van de rechtervleugel van de sociaal-demokratie, is het waarom van deze aanval. Allereerst zij gemeld dat de kraakbeweging, en met hen

Foto: Paul Babeliowsky

sympatiserende verslaggevers van Radio Stad en soms ook de CPN, op verschillende manieren zwart worden gemaakt. De journalist Geert Mak noemt dit in het 'Groene-Cahier 'Wie gelooft nog in de rechtsstaat' marginalisering. Wanneer je PSP-ers immers als anti-demokratische wets-overtreders afschildert, hoef je hun politieke opstelling en inbreng immers niet meer serieus te nemen: zij zijn bij voorbaat verdacht. Dat maakt het tevens moeilijk om op zo'n aanval serieus in te gaan.

Wanneer je ervan uitgaat dat de rechtsorde een statisch gegeven is, waarbij het enige doel haar handhaving is, dan moet je daarbij je hele maatschappelijke visie betrekken. Historisch moet je aangeven, dat wetgeving door aktie van maatschappelijke groepen verandert, bijv. de grondrechten die door aktie van de burgers ten tijde van de Franse Revolutie zijn bevochten. (Een van die grondrechten is trouwens het recht op privaatbezit) Ook moet je de benadering van de werkelijkheid duidelijk maken: een werkelijkheid die uitgaat van het bestaan van maatschappelijke klassen en dat de wetgeving die maatschappelijke verhoudingen weerspiegelt. Er zijn wetten die maatschappelijk zwakkeren, arbeiders en minderheidsgroepen beschermen, maar er zijn nog teveel wetten die de sterkeren, de ondernemers en huizenspekulanten beschermen. Het is de taak van de PSP die groepen binnen en buiten het parlement te ondersteunen die de wetgeving om willen buigen in dienst van de belangen van de maatschappelijk zwakkeren. Een hamvraag hierbij is, of je de wet mag en kan veranderen door hem te overtreden bijv. door dienstweigeren op niet erkende gronden, weigeren belasting voor defensie te betalen etc.

Ten tweede blijkt, dat wanneer grote groepen een bepaalde wetgeving niet als rechtvaardig beschouwen, haar bewust gaan overtreden, zoals bij diverse burgerlijke ongehoorzaamheids-akties uit het verleden en nu bijv. bij abortus. Velen geloven dan ook in wetswijzigingen die pas tot stand komen door maatschappelijke aktie die dan meestal achteraf door het parlement worden gesanktionneerd. Dat is een vrij algemeen aanvaard beginsel en valt niet te rijmen met onrechtvaardige wetten, die meteen als onaantastbaar worden beschouwd. En wat doet de overheid iedere keer? Zij motiveert haar optreden met een verwijzing naar de rechtsorde. Ze zullen niet zeggen: 'We moesten wel optreden, want bij ons gaat het ene recht, het recht op eigendom, immers ver boven dat andere, het recht op wonen'. Misschien als je lang aandringt op een beter antwoord dat ze zullen zeggen: 'Romeinen 13, vers 4, de overheid is het werktuig van god om aan de boosdoener de rechtvaardige stref te voltrekken'. En die boosdoeners zijn in dit geval de tienduizenden woningzoekenden.

PETER DROS

Aan te bevelen literatuur: 'Wie gelooft nog in de rechtsstaat?' Een uitgave van de Groene Amsterdammer, waarin recente Groeneserie artikelen, interviews en discussiebijdragen over democratie, recht en geweld is gebundeld. Verkrijgbaar door f. 10,- over te maken op postgirorekening 72880 t.n.v. De Groene Amsterdammer, Amsterdam onder vermelding van 'rechtsstaat'.

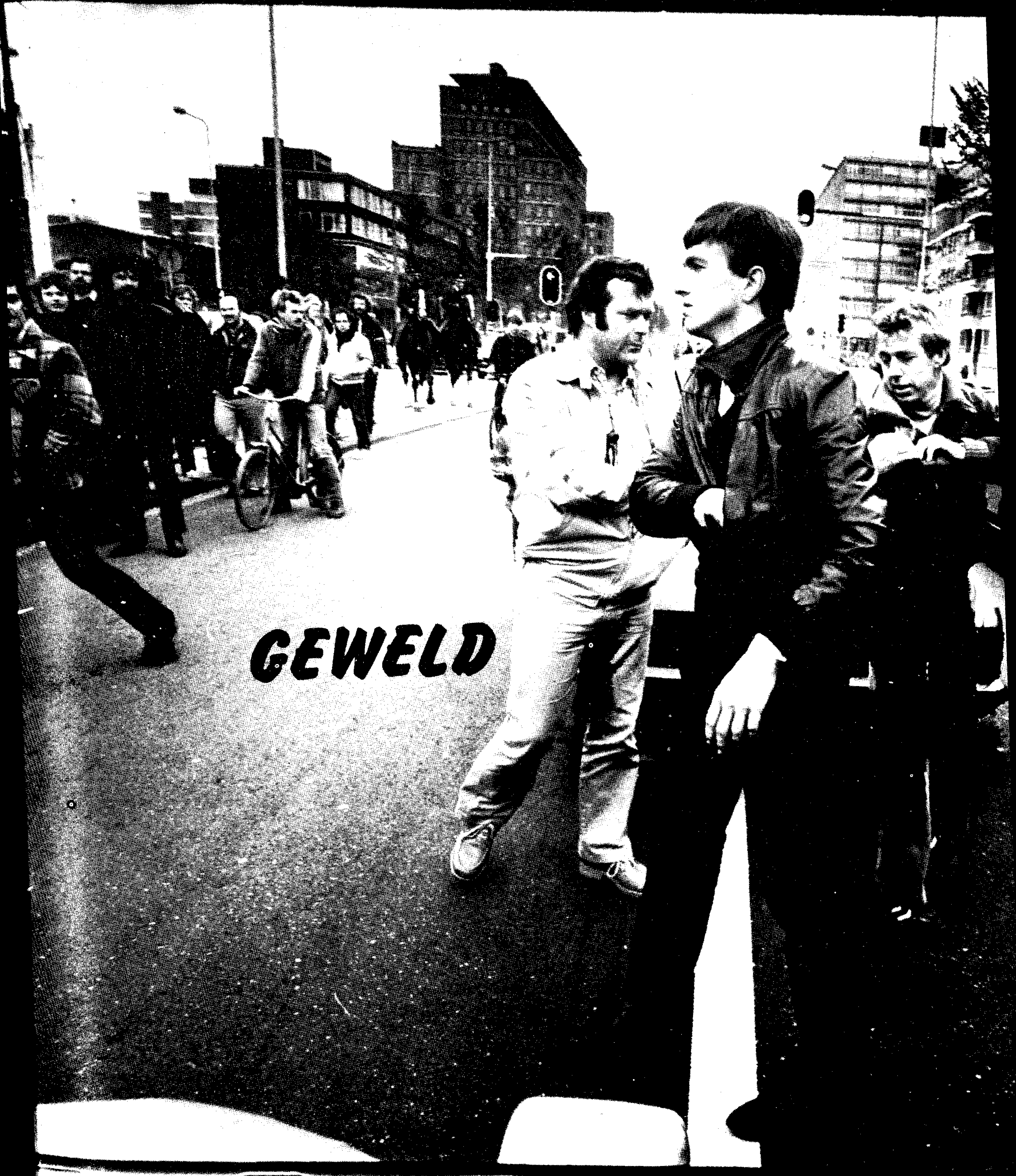

Jongereencourant

KEIHARD TEGENGEWELD

nummer 16

GEWELD

LINKS EN RECHTS GEWELD

DE VERSCHILLEN EN DE OVEREENKOMSTEN

Het is zeker niet zo dat het verschil tussen links en rechts geweld altijd even duidelijk is. In het geval van het bevrijdend geweld van bevrijdingsbewegingen in de derde wereldlanden en het onderdrukkend geweld van regimes, junta's, legers en privé legers uit die landen, is het zeer duidelijk. Het verschil zit hem in: bevrijdend voor en door de bevolking en onderdrukkend door een kleine elite. Maar het grootste verschil tussen links en rechts geweld is wel de intensie waarmee het geweld wordt aangewend.

De Nederlandse situatie is gelukkig nog niet zo gewelddadig. Er zijn mogelijkheden genoeg om kritiek op het overheidsbeleid te geven. Het recht van vrije meningsuiting is zelfs in de grondwet vastgelegd. Er staan ons vele wegen open om onze kritiek naar buiten te brengen. Demonstraties, handtekeningenakties,

burgelijke ongehoorzaamheids-akties, inspraak en medezeggenschap in vele beleidsvormende lichamen en we kunnen uiteindelijk nog een proces tegen de staat aanspannen tot aan het Europese Hof toe.

Kortom, het gebruik van geweld is voor ons niet zo noodzakelijk. De overheid moet veel kritiek gedogen, ook al is deze staatsgevaarlijk. Zodra zij met geweld kritiek gaat onderdrukken, roept dat tegengeweld op. Aan de andere kant moet de linkse beweging het staatsgeweld, dat altijd in enige mate aanwezig is, niet met tegengeweld beantwoorden. Dit werkt vaak onderdrukkend voor de eigen beweging. Rechtse opposenten in de samenleving krijgen dan een argument in handen om de politie te voorzien van 'betere' wapens ter bestrijding van het 'terrorisme'. In dit geval werkt het links geweld onderdrukkend

voor de linkse beweging zelf. Zou je dus kunnen zeggen, dat voor de Nederlandse situatie geldt, dat ieder geweld, door wie dan ook aangewend, onderdrukkend werkt? De intensie ervan kan dan nog wel verschillen, maar het effect ervan blijft hetzelfde.

Dat zou wel een heel ongenueanceerde opvatting zijn. Geweld is niet in alle situaties te voorkomen. Vooral tijdens economische crises zie je dat geweld toeneemt, omdat juist dan de overheid, onder het voorwendsel de economie op te krikken, kritiek makkelijker naast zich neer legt. Als men dan via hardere akties aandacht voor zijn problemen probeert te krijgen wordt dat de kop ingedrukt, wat agressie-versterkend werkt. Juist dan is een hardere lijn vanuit de linkse beweging te begrijpen, ook al is ie fout. In dat geval moet het onderdrukkend staatsgeweld niet op één lijn

worden getrokken met de eis om gehoord te worden vanuit de bevolking. Sterker nog, er moet rekening worden gehouden met minderheden in de samenleving zodat er geen diktatuur van de meerderheid ontstaat.

Er is wel verschil tussen links en rechts geweld maar het verschil ertussen kan al snel vervagen als je in een geweldspiraal vervalt. In een wapenignswedloop tussen overheid en bevolking mis je snel je doel.

PSP'ig keihard TEGEN geweld

• dat schieten is haast niet te leren.

Een politie-inspekteur/-trice moet leiding geven aan zijn of haar personeel, moet betrokken zijn bij maatschappelijke en sociale ontwikkelingen, moet midden in het leven staan.

Er is in Nederland één opleiding waar je dit kunt leren: de Nederlandse Politie Academie. Hoe wordt dat maatschappelijk bewustzijn gevormd en welke mensen met 'n havo-diploma of brigadierservaring worden toegelaten?

DE PLATTE PET

Selektiekriteria

De heer M.N. Strooper, hoofd onderwijs op deze academie, kreeg bij navraag over de selektiekriteria te horen, dat in het algemeen niet uitgevist wordt welke politieke voorkeuren, of sexe voorkeuren iemand heeft: 'Indien zo'n onderwerp ter sprake komt, dan wordt er over gesproken, maar tot nu toe is het helemaal geen probleem, want de lieden die zich melden zitten nooit in de ultra-linkse of ultra-rechtse hoek. Wel is er een BVD-onderzoek, waarbij o.a. gekeken wordt naar de gezagsgetrouwheid van de milieu's of instellingen waar men vandaan komt, maar voor zover men weet heeft dat onderzoek nooit een ander advies gegeven dan het advies wat het psychologisch onderzoek tijdens de selektie uitwees. Hetzelfde gaat op voor dienstweigerars en homoseksuelen.' Zolang de uitslag van een BVD-onderzoek niet aan de openbaarheid wordt prijsgegeven kan je alleen maar gissen of de afwijzing te maken heeft met het PSP-lidmaatschap, homosexualiteit, dienstweigeren of iets anders 'bijzonders', dat de gezags-

getrouwheid in twijfel trekt. Dat is nog een ander verhaal dan wat de Utrechtse hoofdkommissaris Van Doesburg in een openbare discussie zei: '...Laat je dan kommunisten toe? Mensen van een kommunistische partij? Dan zeg ik nu 'Nee'. Ik ga geen mooie en vrome praatjes verkopen terwijl ik ze niet waar kan maken. Dat kan ik niet zolang in het totale maatschappelijke bestel leden van de kommunistische partij nog gezien worden als mensen die staatsgevaarlijk kunnen zijn.'

Politie-isolement

De Politie Academie staat op de Veluwe, een aantal kilometers buiten Apeldoorn. Hoe valt die geïsoleerde ligging te combineren met de uiteindelijke werksituatie van politiemensen midden in de maatschappij? De studie duurt vier jaar en is verdeeld in drie fasen. Voor theoretische voorbereiding op het beroep is 2 1/2 jaar uitgetrokken. Er komen tal van inleiders van buiten de opleiding over uiteenlopende onderwerpen vertellen: verslaafdenproblematiek, minderheden, relatie politie en pers, het openbare orde-beleid bij kraken, om er slechts

enkele te noemen. Door hierover te discussieren komen de studenten in theorie in aanraking met de maatschappij. Gedurende deze 2 1/2 jaar zijn er vijf stages die in totaal zeven weken duren. Vier van deze stages spelen zich echter af binnen de gemeentelijke- en rijkspolitiewereld.

Alleen de sociale stage, van twee weken bij bijv. het gevangeniswezen, kinderbescherming of alternatieve hulpverleningsinstelling, valt daarbuiten.

Het eerste jaar van de opleiding is intern. Daarna gaan de studenten in een kosthuis in Apeldoorn, waarvoor een financiële toelage wordt gegeven. De jaarstage die volgt na de theoretische voorbereiding is in tweeën verdeeld. De geografische afstand en de grootte van het korps, dat bepaald wordt door het type stad moeten per stage verschillen.

De stagiaire in uniform krijgt dan weliswaar te maken met de maatschappij, maar wel op een eenzijdige manier. Immers, als de student rechtsstreeks van huis via de academie de straat op wordt gestuurd als politiemens, heeft hij of zij behalve als scholier verder geen deel uitgemaakt van dat deel van

de wereld waar 'De politie tot taak heeft in ondergeschiktheid aan het bevoegd gezag en in overeenstemming met de geldende rechtsregelen, te zorgen voor daadwerkelijke handhaving van de rechtsorde en het verlenen van hulp aan hen die deze behoeven' (artikel 228 van de politiewet). De ervaring om bijv. tijdens het plakken van affiches opgepakt te worden, om een x-aantal dagen en nachten in de bak te zitten of om uit nood een woning te kraken, ontbreekt. De mate van takt en begrip voor mensen die hier wel mee te maken hebben, zal dus afhangen van het eigen inzicht van elk politiemens afzonderlijk. Dat inzicht krijgen ze niet in grote hoeveelheid van de academie mee.

Geweldkering

Strooper: 'Als mensen geweld gebruiken en dat gebeurt de laatste tijd vaker, moet de politie daar geweldkering op doen volgen. De politie is verplicht geweld te gebruiken als het doel op geen enkele andere manier bereikt kan worden, anders is het plichtsverzuim. Tijdens de lessen geweldsinstructie wordt bekeken welke voorlaatste geweldsmiddel men moet toepassen en als allerslaatste middel is er het pistool, waarbij overwogen moet worden of het middel niet te nadelig is om het doel te bereiken. Fouten worden er altijd gemaakt, ook bij het schieten, dat is onvermijdelijk. Misschien wordt er bij deze lessen onvoldoende aandacht aan besteed, maar je moet nagaan, dat schieten is haast niet te leren.'

Met andere woorden: sommigen leren het nooit.

DE CLUB

87 gebroken ruiten, diverse malen een ravage, twee mensen voor behandeling naar het ziekenhuis, gesneuveld meublair; de balans van een jaartje flikker en potten sociëteit Apollo in Rotterdam.

Nu al twaalf jaar zit Apollo, soos voor jongen/jongen, meisje/meisje in Rotterdam. We praten er op een vrijdagavond met Hans en Anita, beiden al een tijdje actief daar. 'Het was eerst vooral nog voor studenten, maar dat is de laatste paar jaar veranderd. Nu loopt er alles door elkaar heen. 'Wel veel minder meiden dan jongens', zegt Anita 'Jammer'. Het is deze vrijdagavond erg druk. 'Ja, we zitten hier deze maand voor het laatst, dus iedereen komt nog even kijken'.

willen knokken hun agressie op flikkers en potten te laten uiten. We zouden met z'n allen op zelfverdediging moeten gaan. Dan was het gezeur misschien snel afgelopen. Of je krijgt de volgende keer half Rotterdam op je dak, dat kan natuurlijk ook. Maar bij de nieuwe ruimte zit een sportzaal, dus wellicht valt er wat te organiseren.

Glad to be gay

Deze avond blijkt een karatekursus niet zo noodzakelijk, het

ziet er allemaal nogal vredelievend uit. En alle ruiten zijn heel. Een beetje overdreven allemaal?

Hans, de volgende avond aan de telefoon: 'we waren om half vier nog met z'n vieren aan het schoonmaken toen er een groepje van tien de door ons inmiddels keurig gevulde vuilniszakken door de zojuist gedweilde gang smeten. We waren al zo'n uur aan het ruimen en bijna klaar. Onze woede overdonderde ze kennelijk, want ze waren snel weg. Maar het is wel een kater aan het eind van een leuke avond. En vanmorgen heb ik het glas van twee ruiten op kunnen vegen. Ze hoeven gelukkig niet meer gemaakt, dat is het voordeel van verhuizen.'

Glad to be gay, maar soms wel lastig.

Zelfverdediging

'Jammer dat jullie hier wegmoeten?', vraag ik. 'Ach, dat gaat wel, we komen straks met een buurtcentrum samen in een hartstikke goed gebouw. Een buitenkansje, de mogelijkheden zijn daar veel groter. Bovendien hadden we hier nogal eens mot op de vrijdag met de jongeren hier uit de buurt. Die vonden flikkers pesten wel een leuk spelletje. Dat leidde soms tot gooi-en-smijt werk en wij bleven mooi met de rotzooi zitten. Ik heb hier heel wat glas bij elkaar geveegd. 87 ruiten over het vorige jaar, zei de gemeente. Al kwamen ze maar weinig, veel van de bezoekers waren bang en smeerden 'm, zodat de paar die achterbleven de klappen konden opvangen. Volgens mij kun je agressieve jongeren met mooie woorden niet omturnen. En door weg te lopen laat je zien dat je zwakker bent. En zij lachten natuurlijk. Op die manier bezorg je ze nog een leuke avond ook. Ze komen ook vaak pas op het eind van de avond als bijna iedereen weg is. Zoals een paar maanden terug toen alleen de twee barmensen nog aan het opruimen waren. Ze hielden er een mooi spoedbezoek aan het ziekenhuis aan over. En een hele tijd niemand meer te krijgen voor achter de bar. Ik voel er trouwens weinig meer voor om jongeren die gewoon

Geweldloze aktie

Zoals iedere aktie moet ook een geweldloze aktie terdege worden voorbereid. Het hangt er natuurlijk van af wat voor soort aktie je wilt gaan voeren, hoe je hem moet voorbereiden. Een paar dingen kunnen we wel aangeven, waar op gelet moet worden.

De plaats, de tijd en wie wat doet moet van te voren goed vast liggen. Bovendien is een groot solidariteitsgevoel ook van groot belang. Als laatste moeten de aktievoerders goed getraind zijn in geweldloos verzet en mogen bij intimidatiepogingen geen angst vertonen.

Methodes

Geweldloosheid is iets meer dan je andere wang toe keren als je op de ene geslagen bent, het kan ook best agressief zijn zonder daarbij andere mensen te kwetsen. Een voorbeeld van iets wat agressief overkomt maar toch een zeer geweldloze aktiehulp is, is de rookbom. We zouden eigenlijk moeten spreken van een rookontwikkelaar, immers, hij ontploft niet maar produceert slechts een hela hoop rook.

Een ander voorbeeld van geweldloze aktie is een menselijke blokkade, die al vaak succesvol is toegepast door BAN (Breek de Atoomketen Nederland). De kern van

zo'n blokkade is dat de mensen die eraan meedoen onderling een hecht solidariteitsgevoel hebben en dat een ieder zich geweldloos gedraagt. Blokkades kunnen op vele manieren tot stand komen: door een kleine groep mensen die zich aan de toegangspoorten vastketenen, of juist door een grote groep mensen die het terrein rond het objekt bezetten. Het bezetten van toegangswegen door het veroorzaken van files op de wegen met grote aantallen auto's of simpelweg door een sit-down-aktie op de weg. Kortom vele varianten zijn mogelijk.

Giroblauw

Een aktiemiddel dat goed tegen

overheidsinstanties kan worden gebruikt, is het overbelasten van het ambtelijk apparaat door een heleboel brieven, informatie-aanvragen en betalingen op andere wijze als gewent te doen.

Een voorbeeld hiervan is een PSP'g aktie die nog steeds gaande is. Hierbij worden bonnetjes uit advertenties van het leger opgestuurd. Door middel van het opsturen van de bonnetjes vraag je om meer informatie over het beroepsleger. Doordat het ingevulde adres en de naam niet kloppen komt het aangevraagde informatiepakket onbestelbaar terug bij de afzender. Al die onbezorgde pakketjes zijn natuurlijk erg vervelend en om dat te voorkomen zullen ze alle bonnetjes op hun waarheid moeten toetsen. Met de bedoeling de administratie bij het ministerie van defensie te ontregelen, hopen we te bereiken dat deze verwerpelijke advertenties zullen verdwijnen.

Een ander voorbeeld is de aktie geen Atoomstroom voor Amsterdam. Amsterdam en andere grote steden in het land krijgen namelijk stroom van de kerncentrale Dodewaard. De gemeente Amsterdam is zelfs voor 10 procent aandeelhouder in het projekt. Nu is er een aktie opgezet om de levering van energie uit Dodewaard aan Amsterdam te demonstreren. Het is de bedoeling dat zoveel mogelijk mensen hun elektriciteitsrekening via een BLAUWE betaalkaart gaan voldoen en niet via de gebruikelijke acceptgirokaart. Hierdoor zal de administratie van het GEB danig in de war gaan lopen.

corpsballen

Het verstoren van lezingen van mensen waar je het niet mee eens bent is ook een hele goede geweldloze manier van protest. In Leiden hebben twee corpsballen een lezing van minister Pais dusdanig verstoord, dat Pais er verder maar vanaf zag. Van te voren was bekend dat er stillen in de zaal waren, omdat men bang was voor een aktie. Vermomd als Leidse corpsstudenten zijn een meisje en een jongen zachtjes ruzie met elkaar gaan maken. Zachtjes, want de lezing was een nette aangelegenheid. Langzamerhand laaide hun ruzie op en konden ze niet meer fluisterend schelden. Op het moment dat de jongen ging schreeuwen werd hij door de stillen afgevoerd en kon nog net z'n T-shirt aan het publiek laten zien, waarop stond: P.L.O., Pais Lazer Op!

Eén ding is duidelijk, geweldloze weerbaarheid is erg belangrijk ter voorkoming van een steeds sterkere druk van de Mobiele Eenheid en een steeds betere bewapening van de Mobiele Eenheid door de staat.

Stort de PSPjg zich in het geweld?

Evert, jongerensekretaris van de PSPjg afdeling Rotterdam. Hij heeft de ongeregelde heden op 30 april meegemaakt, meegewerkt aan de bezetting van het muziekcentrum Vredenburg in Utrecht en volgt de ontwikkelingen in de kraakbeweging.

Ik ben dus niet principieel tegen alle geweld zoals volgens mij de meeste PSPers. Het geweld dat b.v. bevrijdingsbewegingen in Afrika en Zuid-Amerika gebruiken keur ik niet af, omdat deze mensen geen mogelijkheden open staan tot geweldloze actie. Hier in Nederland is de situatie natuurlijk heel anders, er zijn hier kanalen om je kritiek te spuien en er is ruimte voor geweldloze weerbaarheid. Geweld van groeperingen als de RAF keur ik geheel af.

Het klimaat in Nederland is een stuk gewelddadiger geworden. Niet alleen bij ontruiming van kraakpanden, maar ook bij blokkades tegen kerncentrales en stakings onstaat de laatste tijd veel geweld. Hoe denk je, dat dat komt?

Het ligt aan de tijd, de economie in de Westerse landen staat er ronduit slecht voor, dat gaat altijd gepaard met onrust. De M.E. wordt veel vaker ingezet bij allerlei conflicten. Het geweld dat dan vaak ontstaat wordt opgeroepen door die M.E. Deze springt vaak zo onbeheerst om met geweld, rijden vaak blind in op mensen met paarden en auto's, dat ze erg veel agressie oproepen. Het aanwezig zijn van de M.E. op zich roept al veel agressie op, door hun paramilitaire uitrusting (en daarmee de mogelijkheid om het grof te gaan aanpakken) en de kritiekloosheid waarmee bevelen worden uitgevoerd. Ik snap

de woede van de mensen en hun vertaling daarvan in geweld.

Ben je het ook eens met dat geweld?

Dat niet, ik vind dat je geweld altijd moet proberen te voorkomen, ook al is dat niet altijd mogelijk. Geweld is niet altijd te vermijden. Als je b.v. al van te voren zegt: 'ik ga niet naar die of die demonstratie toe, want er kan misschien geweld komen', dan kun je nergens meer naar toe gaan. Dat er geweld kan komen moet niet een reden zijn om er niet naar toe te gaan.

We zitten op het moment duidelijk in een geweldspiraal. Van beide kanten wordt er steeds meer geweld gebruikt en het is al niet meer echt duidelijk wie er begon-

nen is. Hoe moeten we hier nu uit zien te komen, denk jij?

Je moet inderdaad uitkijken dat je niet een soort wapenwedloop krijgt tussen de staat en de burgerij. Je moet het in feite zo zien: er is bij de politie een gat tussen de wapenstok en de kogel, die te vergelijken is met het gat bij de linkse beweging tussen een geweldloze en een gewelddadige actie. Nu is het de taak van de PSPjg

en ieder ander om te zoeken naar nieuwe aktievormen die daar juist tussenin liggen.

Ik zie het zo, demonstreren is wel nuttig, maar je bereikt er weinig mee. Het demonstratie-effekt is al lang uitgewerkt. We moeten het meer gaan zoeken in aktievormen die ludieker en verrassender zijn, zoals sommige akties van Onkruid. Die gebruiken ook geweld, maar dan geweld tegen materieel, tegen die vorm van geweld ben ik niet.

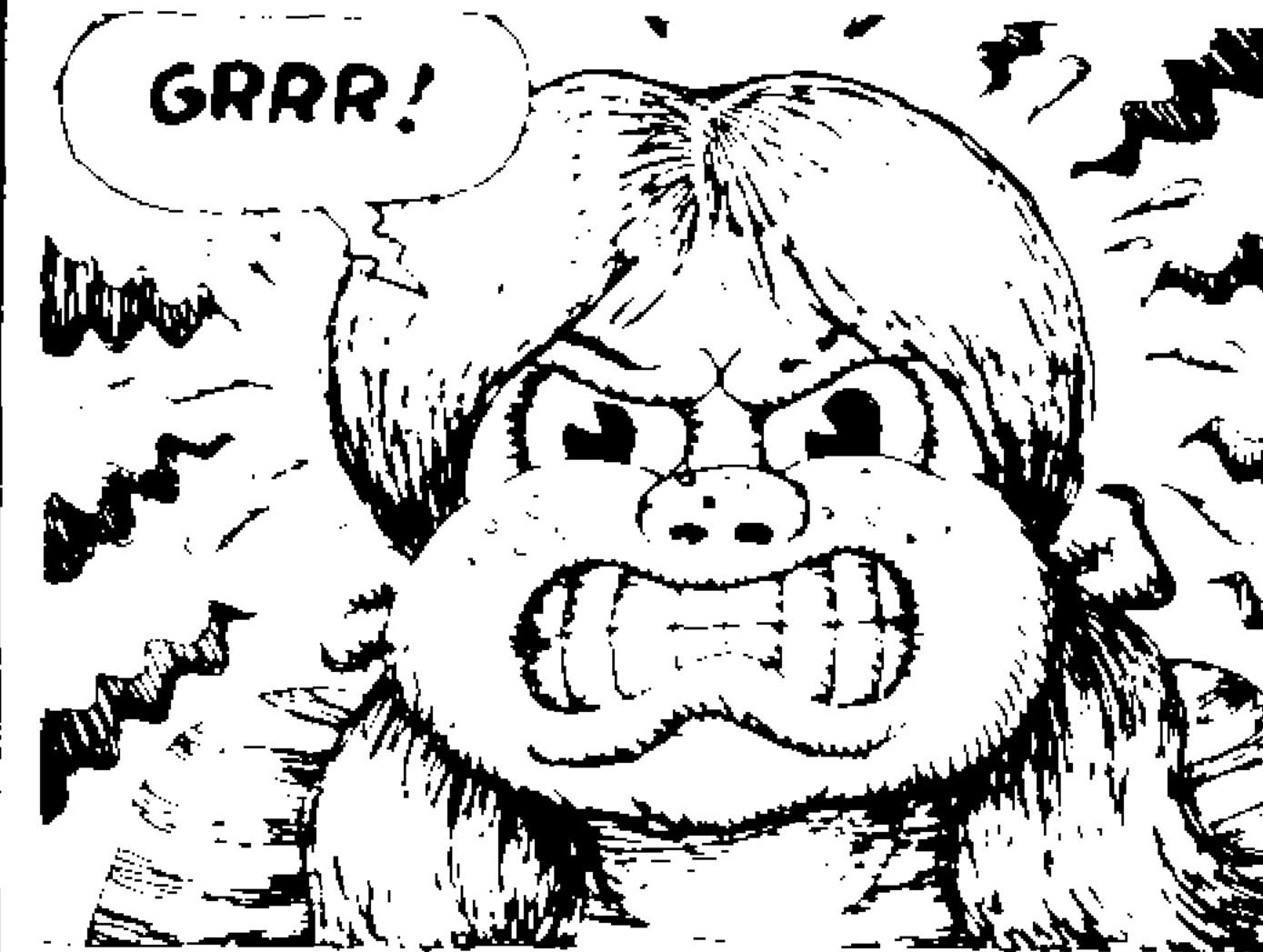
Versillen de meningen hierover niet binnen de PSP?

Tuurlijk, maar om nog een voorbeeld te noemen van een actie in die richting, dat is wat er in de kraakpanden aan de PH-kade in Amsterdam gebeurde. Het hele politie-apparaat was tot de tanden toe bewapend (zelfs met karabijnen) naar de PH-kade gegaan. Ze troffen daar één kraker aan in een verder leeg pand. Dat is een mooi voorbeeld van een stapje terug in de geweldspiraal op een zeer ludieke manier.

Kun je nog even kort samenvatten wat je gezegd hebt?

Ja, het gaat erom in deze situatie van toenemend geweld om de geweldspiraal te doorbreken en er niet aan deel te nemen. Je toont in feite pas aan dat de staat gewelddadig optreedt als je op gewelddadige situaties zelf juist niet met geweld reageert. Geweld moet je ten alle tijde zien te voorkomen, ook al is dat niet altijd mogelijk.

bastien

PSP-jg UITGAVEN

Informatiefolder 0,25

jongerenkranten met thema's:

(minderjarigheid) nr. 5	0,15
(popmuziek) nr. 7	0,30
(europa) nr. 9	0,30
(platteland) nr. 10	0,15
(sport) nr. 11	0,15
(huisvesting) nr. 12	0,30
(soc. landen) nr. 13	0,30

map popmuziek en politiek	1,50
affiche psp jg	0,25
slogan-affiche psp jg	1,50
grote psp jg-button	1,50
linksomkeert! (alles over dienstweigeren)	3,00
brochure jongeren-huisvesting	4,00

Bij bestellingen nog geen geld overmaken; de prijzen zijn zonder portokosten, die worden ekstra in rekening gebracht. Bestellen kan bij psp jg, postbus 700, amsterdam, of per telefoon: 020 - 267374.

ALS 'N MEISJE NEE ZEGT BEDOELT ZE NEE!

VROUWEN TEGEN SEKSUEEL GEWELD
GIRO 3727150 AMSTERDAM

Wie helpt ons??

Het wordt een beetje veel, dat verzenden van al ons PSP JG-materiaal. Er zijn zoveel aanvragen, dat we het niet goed kunnen bijbenen. Eventuele reiskosten worden zoveel mogelijk vergoed. Wie wil, die belt naar de PSP JG, tel.: (020) 267374.

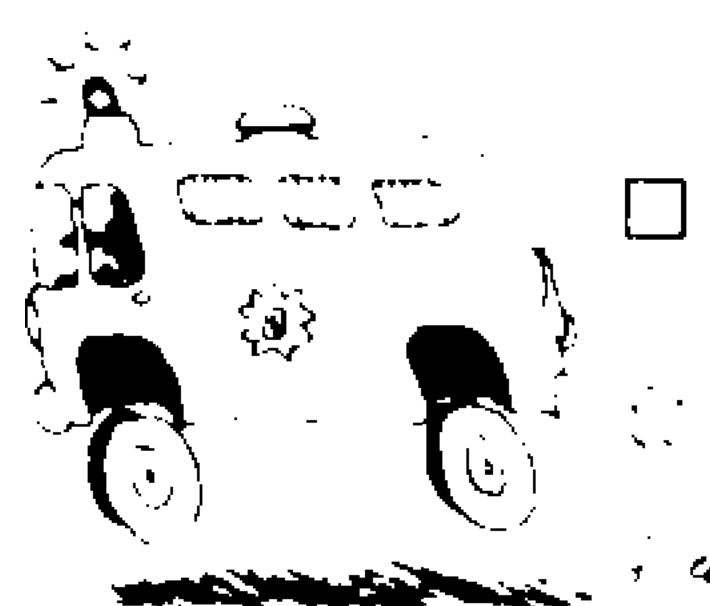
Kongrespuistje

Op 25 oktober organiseren de PSP jongerengroepen weer een kongres, onder het motto: 'van kinderziekte naar jeugdpuisten'. Op dit kongres wordt het bestuursbeleid verdedigd, en een toekomstig beleid uitgestippeld. Daarnaast is het ook weer noodzaak dat de vakante plaatsen in het bestuur worden opgevuld. Zoals gezegd, 25 oktober in het gebouw Unitas in Wageningen. De kongresstukken kun je aanvragen bij de PSPjg, postbus 700, Amsterdam. Tel.: 020 - 267374.

Ik wil

Informatie over de PSP-JG (kruis aan wat je wil)

Lid worden van de PSP-JG

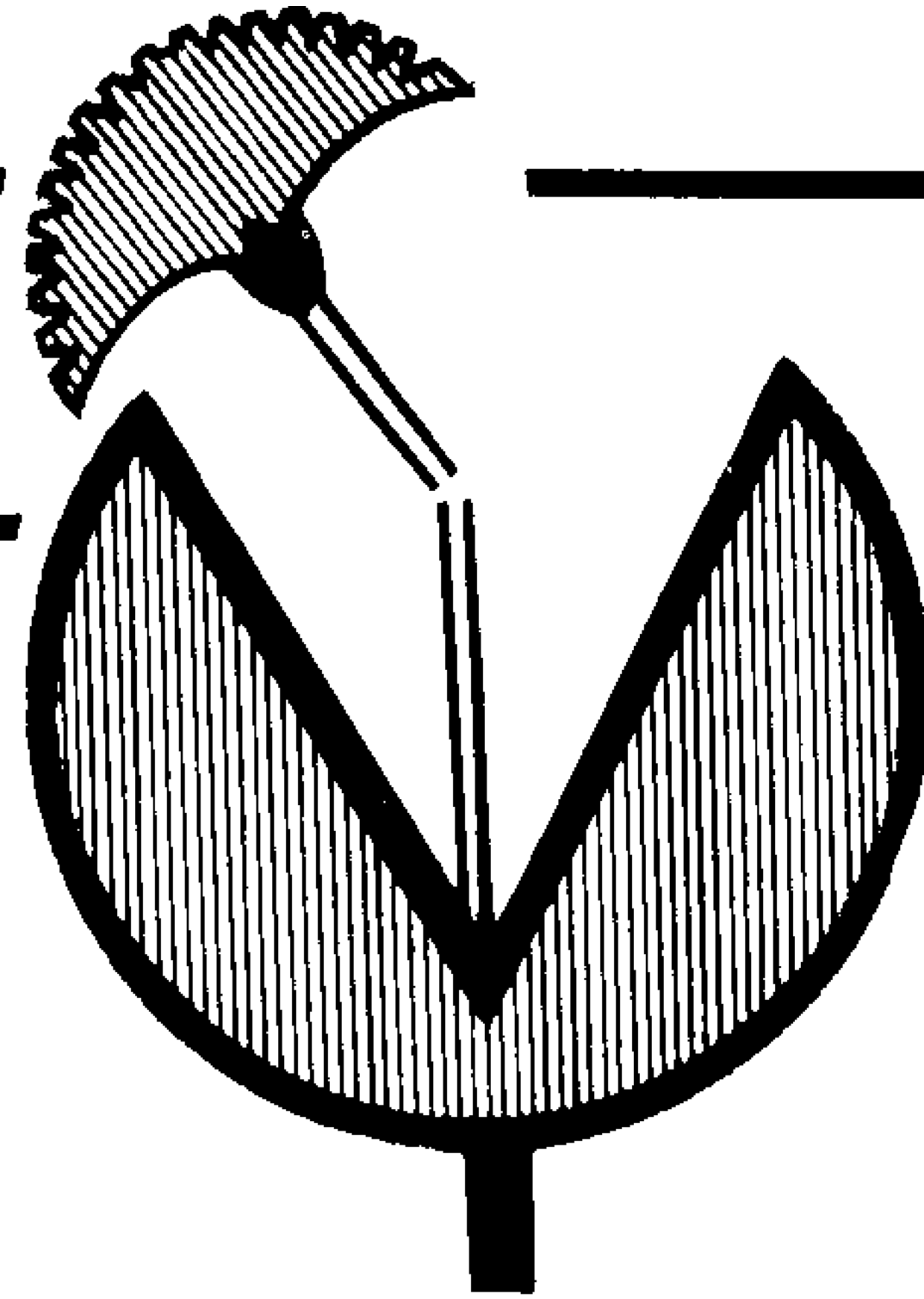
Bonnetje

Naam: .....
Adres: .....
Postcode: ..... Woonplaats: .....
Geïnteresseerd in: .....

Opsturen aan: PSP-JG Postbus 700 Amsterdam

Kontra-revolutie per stembiljet

In alle Zuideuropese landen is links actief en sterk op straat, in de bedrijven en meestal ook in de gemeentepolitiek. Maar rechts wint steeds met een krappe meerderheid de landelijke verkiezingen. De enige uitzondering daarop was Portugal, na de anjer-revolutie van 25 april 1974. Aangemoedigd door de revolutionaire soldaten en een brede beweging voor een socialistische radenrepubliek, koos een grote meerderheid voor links. Door de onwil van de Soares-socialisten is die meerderheid nooit gebruikt. Hun weigering tot samenwerking met de sterke krachten ter linkerzijde leverde alleen maar geruzie, rechtse ministers, mislukkingen en voortdurende regeringswisselingen op. Veel mensen hebben daardoor hun hoop op verandering verloren. Zij geloven nu alleen nog maar in rust en zekerheid. Met de simpele leuze 'een regering voor vier jaar' heeft verenigd rechts (AD) op 5 oktober 47,1 procent behaald. Dat is bijna 5 procent meer dan eind 1979 en bovendien is hun toen behaalde krappe kamermeerderheid met 8 zetels versterkt.

RECHTS IN EEN LINKS JASJE

Links legt de letters AD graag uit als 'Antigua Ditadura' (oude diktatuur). Veel AD-leiders traden tijdens de fascistische diktatuur op als bestuurder, koloniale onderdrukker of spekulant. Maar officieel betekent AD: 'Demokratisch Verbond'. Dat verbond ontstond een jaar geleden, toen de twee rechtse rivalen Sa Carneiro en Freitas do Armal elkaar vonden en een anti-socialistisch front. In de namen van hun beide partijen (PSD en CDS) komen de misleidende woorden 'demokratisch' en 'sociaal' voor. Daarmee wilden ze een tijd lang bewijzen dat ze de door de linkse Beweging van de Strijdkrachten (MFA) ingevoerde socialistische grondwet eerbiedigden en spekeleerden ze op kiezers links van het midden.

Inmiddels is het evenwicht al zo ver naar rechts opgeschoven dat het woord 'sociaal' niet meer voorkomt in de naam van hun samen met de kleine Monarchistische Volkspartij (PDM) opgerichte verkiezingsfront. Door de verdeeldheid van links was dat blok meteen het grootste, en profiteerde het ook het meeste van het eenvoudige distriktenkiesstelsel. Ondanks negen maanden rechts economisch beleid, scherpe aanvallen op delen van de arbeidersklasse en het onthullen van schandalen waarin rechtse machthebbers zijn betrokken, heeft dit blok zijn positie kunnen versterken.

Dat het zo zou gaan uitpakken verwachtte ik al toen ik in september terplaatse alle verkiezingskampanjes volgde. Uit luidsprekers op auto's en aan gebouwen, dreunden wekenlang door alle dorpen en stadswijken de meezinger van de AD. Enthousiaste jongeren bemanden kraampjes met AD-snuisterijen, zwaaiden overal met AD-vlaggen en plakten alle muren vol met de portretten van de leiders van de drie AD-partijen. Op de TV hamerden de AD-ministers er vooral op dat zij alleen de arbeiders voldoende bestaanszekerheid konden garanderen, en dat het daarom uit moest zijn met de jarenlang door links geschapen chaos. Ze zwijgen over hun werkelijke bedoelingen, zoals het afschaffen van de socialistische grondwet waarin het streven naar gemeenschapsbezit van de produktiemiddelen is vastgelegd. En over de uitverkoop van genationaliseerde bedrijven, op-

heffing van de door landarbeiders ingestelde kollektieve boerderijen en het verbod van arbeidersorganisaties. Veel jongeren, en echt niet alleen de bourgeois-jeugd, kiezen voor rechts omdat ze het evenaren van de welvaart van de hoogstontwikkelde kapitalistische landen als hun hoogste ideaal beschouwen. Ze hopen dat de AD die zal kunnen brengen. Net als veel jongeren in de socialistische landen van Oost-Europa kijken ze geweldig op tegen de rijke EEG en de VS. Ook de straatarme bewoners van de huttendorpen aan de stadsranden, voor een groot deel zelf gevluchte koloniale uitbuiters die hun ellende

HET KLEURLOZE MIDDEN

Een kleurloos middenblok vormt de Portugese Socialistische Partij (PSP ...) van Soares. Toen het socialisme in Portugal leek te winnen, heeft die partij steeds aan de rem gehangen. Volgens haar program en haar propaganda streeft zij wel naar het socialisme als een mooi en ver einddoel, maar dat zou dan alleen in vrijheid kunnen worden bereikt door eerst een hoogontwikkelde kapitalistische welvaartsmaatschappij op te bou-

aan links wijten, stemmen rechts. wen. Daarom hanteert zij leuzen als 'Sociale vrede door economische vooruitgang' en 'Wij zijn in Europa bekend'. Zij heeft al twee keer een linkse afsplitsing gehad (eerst de FSP en daarna de UEDS), die wel veel kader meenamen maar nauwelijks kiezers kregen. Die kiezers liepen weg naar rechts en tot voor kort ook naar de kommunisten. Deze keer hoopte Soares dat verlies terug te winnen. De PSP werd in een nieuw jasje gestoken, als FRS (Republikeins en Socialistisch Front), dat met steun van twee kleine partijen moest proberen het grootste blok te vormen.

Vol zelfvertrouwen hield Soares overal toespraken, waarin hij er op hamerde dat zijn FRS zeker de meerderheid zou behalen en voor het vormen van een regering, dus geen kommunistische steun nodig had. De AD bleef daarentegen er op hameren dat je door een stem op de FRS tegelijk de nog veel gevaarlijker kommunisten zou binnenhalen. De FRS voerde een zwakke kampanje, voornamelijk door vanuit auto's in het hele land de straten vol te storten met kleine pamfletjes en door spreekkoren die 'Effe-Erre-Esse' riepen. Van de partners in de FRS stond er een aan de rechterzijde en een aan de linkerzijde van de PSP. Rechts stond de ASDI (onafhankelijke sociaal-demokratische actie), een uit de PSD weggelopen groep die zegt een brugfunctie tussen links en rechts te willen vervullen. Linkse deelnemer was de al genoemde UEDS (Linkse Unie voor een Socialistische Democratie), die onder leiding van de destijds bij Soares in ongenade gevallen landbouw-minister Lopes Cardoso vorige keer met 0,7 procent geen zetels haalde. De UEDS hoopte tevergeefs de PSP te kunnen meetrekken naar een coalitie met de kommunisten (PCP), maar dat was al bij voorbaat tevergeefse moeite. Nu de UEDS in het parlement zit, zal zij er waarschijnlijk niet aan ontkomen vaker solidair te zijn met de PCP dan met de PSP. De FRS kreeg met 28 procent een zetel en 0,3 procent van de stemmen minder van de vorige keer PSP en UEDS samen.

VERVOLG OP PAG. 15

Tulipa vermelha

U kunt iets doen om de strijd van de progressieve krachten in Portugal te steunen. Lid worden van een lokale werkgroep Portugal, waarvan de taken kunnen zijn: het verspreiden van informatie, het verzamelen van geld en goederen, het voeren van acties op lokaal nivo, en zo

mogelijk, meehelpen bij het landelijk sekretariaat in Amsterdam.

U kunt ook financieel steunen door donateur/trice te worden of abonnee van het tweemaandelijks Portugal Bulletin.

Verder zijn verkrijgbaar brosjures, buttons, affiesjes etc. Inlichtingen Majubastraat 4hs, Amsterdam, tel.: 020 - 65 68 65 / 90 03 20

LO VAN VEEN

'Wie hier over revolutie spreekt, is gek. Bij de huidige staatsmacht. In Nicaragua, Zimbabwe, dan weet ik niet wat ik gedaan zou hebben, er liggen ergens grenzen. Als je daar geweldloos bent, gehoorzaam je de gevestigde orde, die gelegaliseerd geweld gebruikt. Hier zul je door bewustwording het denken moeten veranderen.'

In ons gesprek met Lo van Veen komt het thema geweldloosheid en de relatie tussen pacifisme en socialisme veelvuldig aan de orde. Aan de door Zwaantje voortreffelijk georganiseerde lunch is naar aanleiding van Lo's gebed vooraf de doopsgezinde vredesgroep onderwerp van gesprek. Zwaantje moet van dat bidden niet veel hebben: 'onrecht is mensenwerk.'

DIENSTWEIGEREN

Opgevoed in een van vaderszijde sociaal-democratisch gezin in Brabant kwam Lo in de AJC, de Arbeiders Jeugd Centrale terecht. 'Daar kreeg ik mijn eerste rotte ervaring. Ik weigerde dienst. Dat wisten de AJC-ers in Breda. Toen heeft Koos Vorrink, Herman Molendijk, later burgemeester van Amersfoort dacht ik, in elk geval, één van de AJC-leiders werd naar Breda gestuurd om me van dat dienstweigeren af te houden. Dienstweigeren, dat deed je in die tijd niet. Waarom niet? Want je kon de wapens ook gebruiken tegen heersers. Daar kreeg ik dus een afknapper'.

Begin 1926 komt Lo als dienstweigeraar terecht op de landbouwhogeschool in Wageningen om zich in een beroep in de zuivel te specialiseren.

GELOOF EN PACIFISME

Lo van Veen legt uit dat hij vanuit zijn socialisme en pacifisme bij de kerk is gekomen. Hij is doopsgezind. Hij noemt zichzelf iemand die op twee sporen zit, op dat van de PSP en dat van de Doopsgezinden, waar hij nog actief is in de Doopsgezinde vredesgroep. 'Mijn motivatie is waarschijnlijk heel anders dan van een heleboel andere PSP-ers. Mijn motivatie is heel duidelijk in de roep van één die aan het kruis gehangen heeft om te kiezen voor een partij waarvan je verwachten kan en mag dat ze zal staan voor geweldloze omvorming en voor gerechtigheid. Van daaruit gaat mijn keuze naar de PSP. Gerechtigheid, niet alsmaar compromissen sluitend. Opkomen voor de zwakken.'

PSP-LID

In '62 is Lo lid van de PSP geworden. Ondanks alles. 'Ik heb me grotelijks belazerd gevoeld in '39. (Toen ging de SDAP meeregeren cm, tmb) Toen heb ik me voorgenomen: een politieke partij, nooit meer. Want je wordt belazerd. Toen was er zo'n lange jongen, die zat in het partijbestuur van de PSP en werkte op het postkantoor in Meppel. Is zeker zes, zeven keer op 't fietske naar Nijeveen gekomen waar ik toen woonde. Die hield niet op. Toen ben ik lid van de PSP geworden'.

Over de PSP: 'De PSP loopt op twee poten: parlementair en buitenparlementair. Dat kan natuurlijk heel best, maar dat betekent voor de PSP met z'n weinige mankracht - zeker hier in Drente - dat het buitenparlementair werk: Boycot Outspan Aktie, Wereldwinkel, Zuidelijk

Afrika Komitee, alle tijd vraagt. Men is dan nog wel PSP-lid, maar veel meer in de eerste plaats actief in die akties. Overal bij, maar niet als PSP-er. Dat komt dan niet naar buiten.' 'Het anarchisme van de PSP heeft toch ook z'n voordelen, democratisch gezien dan. Men kan als mens tot zijn recht komen... Bij de PSP zou het ten enmale onmogelijk zijn dat een Vredeling, die Minister van Oorlog is en dan zegt: het kongres koopt geen straaljagers'. Over zichzelf: 'Ik was altijd al een dwarsligger. Ik had bewondering voor het Sovjet-systeem, met alle fouten die ze maken. Daar is het begin, daar probeert men de wereld toch te veranderen.' 'Ik zat altijd aan de uiterste linkerkant van die sociaal-demokratie vroeger. Met meer anarchistische neiging toch. Niet die almachtige staat, want iedere staat zul je moeten wantrouwen. Ook de PSP staat, zeker als ik nu van tijd tot tijd de praktijk in de PSP zie, nou'.

Lo van Veen heeft een aantal maanden geleden afscheid genomen van het bestuur van de partijraad, waar hij vanaf '74 inzat. De jongeren moesten het maar eens over nemen. Voorlopig blijft hij wel lid van de partijraad voor het gewest Drente. In dat gewest is hij zo'n twaalf jaar voorzitter geweest. Zelf zegt hij ervan: 'we hebben de zaak gaande gehouden'. Verder zat hij in het partijbestuur van de PSP (van 1967 tot 1970) en was voor de PSP lid van de Provinciale Staten van Drente (1967 tot eind 1969).

Zijn laatste beroep was directeur van de koöperatieve melkfabriek in Nijeveen, nadat hij daarvoor o.a. had gewerkt in Alkmaar, Zaandam en Den Haag.

En Zwaantje ging iedere keer met hem mee. Toen hij in Alkmaar ging werken, was er een dienstwoning en 'moest' Zwaantje met hem trouwen. Van vrienden uit de kring van Christenen voor het Socialisme konden ze f. 500,- lenen voor de inrichting van het huis. Samen hebben ze vier kinderen. Zwaantje heeft het al die tijd met hem volgehouden; ze vindt het best dat Lo af en toe naar een vergadering gaat, want hij is thuis 'wel druk'. In Bevrijding een selectie uit ons gesprek over de PSP, de mensen in de PSP, vroeger en nu, pacifisme, geloof en socialisme.

PROGRESSIEVE SAMENWERKING

Voor de CPN kan er bij Lo geen goed woord af. Hij noemt dit de meest burgerlijke partij, nadat Zwaantje met ons protest instemde tegen een nog meer afkeurende kwalifikatie. 'Ik was een uitgesproken tegenstander van het PAK (Progressief Akkoord). Ben ik nog. De samenwerking van links kan alleen als het inderdaad links is en toch zul je ook de CPN erbij moeten hebben.'

Op het PSP-kongres in 1970 stelde Lo zich niet herkiesbaar voor het partijbestuur, waar hij vanaf november 1966 inzat. 'Toen ben ik op dat kongres naar voren gevlogen en heb gezegd: schrap me maar, ik doe niet meer mee, ik wil geen kandidaat meer zijn.'

PROVINCIALE STATEN DRENTE

In 1970 heeft ook Drente zo'n Progressief Akkoord gesloten. Voor de PSP was toen Dora van Albada in de provinciale staten verkozen en die nam zitting in de PAK-fractie. Lo van Veen vindt dat ze daarin volledig ten onder is gegaan. Over progressieve samenwerking is hij dan ook heel duidelijk: 'Je zult altijd verstrikt worden in de armen van de grote partij, die je alleen maar gebruikt als ze je nodig heeft en voor de rest niks'.

Over zijn periode in de provinciale staten - waar hij bij tussentijdse opvolging in 1967 in kwam en tot eind 1969, vlak voor het eind van de zittingsperiode heeft gezeten - weet hij in ieder geval één succes te melden: 'Dat was toen de PSP zich verzette tegen de procentuele loonsverhoging'. De PSP wilde voor iedereen een zelfde verhoging - in centen - in plaats van een procentuele verhoging. 'Dat hebben de Staten toen aangenomen, dank zij de steun van de VVD. Ik weet nog goed het eind van mijn speech in de Staten: Wie heeft zal gegeven worden. En wie niet heeft, zal genomen worden hetgeen hij heeft. Welnu, dat lijkt in Nederland op te gaan'.

VAKBEWEGING

Als we van de sociaal-ekonomische situatie in het jongste verleden in een discussie terecht komen over de huidige problemen, noemt Lo het de taak voor een socialistische partij als de PSP om met socialistische alternatieven voor een rechts regeringsbeleid te komen. Alternatieven, waarvan 'het begin van nationalisaties' deel uit zullen moeten maken. Van

REGIONALE ONDERONTWIKKELING

Veen: 'Ik dacht dat je solidair met de vakbeweging moest zijn, voor zover zij de gerechtigheid dient, voor zover ze opkomt voor de minst bedeeden. Dat betekent niet dat je blindelings achter wat men noemt de arbeidersbeweging aanloopt. Dat betekent wel dat je moet kijken in hoeverre er recht en gerechtigheid is'.

PACIFISME KONGRES

Recht en gerechtigheid. De uitspraak van Ulrike Meinhof: Waar recht onrecht wordt, wordt verzet een plicht, kon de lijfspreuk van Lo van Veen zijn. 'Baader-Meinhof; beslist gewelddoos, in het begin van hun actie. Zij zijn tot het geweld gedreven door de huidige maatschappelijke konstellatie. Waarbij je de sociaal-demokraten op hun konto kunt schrijven dat zij hebben laten lopen wat voorkomen had moeten worden. In principe wijs ik lichamelijk geweld, laten we het zo maar noemen, af'.

Op het kongres in Zwolle in 1975 heeft Lo heel serieus overwogen uit de PSP te stappen. Vanwege het pacifisme. Op dat kongres werd een motie aangenomen waarin stond dat uit principiële en/of praktische overwegingen gestreefd moet worden naar minimalisering van geweld. 'Toen dacht ik: en nou gaat het pacifisme overboord. Ik zat bij de groep Appèl, zoals je weet. Bram van der Lek heeft me teruggehouden.

..... Ik ben indertijd lid van de PSP geworden omdat ik nog altijd pacifist was. Ben ik nog.'

CORA MULDER
TITIA BOS

Foto's: Titia Bos

Op 11 oktober organiseerde de landelijke Sociaal Economische Commissie (SEK) van de PSP een themadag over regionale onderontwikkeling. Een aantal regio's, m.n. Oost-Groningen, Twente en Zuid-Limburg worden nl. al jaren gekenmerkt door een éézijdige produktiestructuur, lagere inkomens en relatief hoge werkloosheid, zowel officieel als verborgen. Bedrijfssluitingen zijn er aande orde van de dag. Kenmerken, oorzaken en wat je moet doen tegen regionale onderontwikkeling waren de centrale discussiepunten.

KENMERKEN EN OORZAKEN

Luc Donk (SEK) noemde naast de algemeen gehanteerde werkloosheidscijfers nog andere criteria waaraan je de regionale onderontwikkeling kunt afmeten: alle werklozen, inclusief WAO-ers e.d., het deelnemingspercentage en de ontwikkeling van de werkgelegenheid en de inkomens. Steeds komen Oost-Groningen, Twente en Zuid-Limburg er het slechtst af. Ook de éézijdige produktiestructuren zoals landbouw, textiel en mijnbouw spelen een rol. Met behulp van forse overheidssubsidies zijn vaak dochterbedrijven van ondernemingen, met een laagwaardige werkgelegenheid naar deze regio's gehaald; dit zijn juist de bedrijven die sluiten als het economies weer slechter gaat (bijv. Philips in Groningen). Als oorzaak van het achterblijven van regio's t.o.v. de rest van het land gaf Jos v/d Werf (Projectgroep reg. onderontw. van de Universiteit in Groningen) aan dat er geen algemene theorie over dit onderwerp bestaat, maar dat je wel op een aantal onderliggende ontwikkelingen in het kapitalisme kunt wijzen. Belangrijk voor de regio's is de internationale concurrentiestrijd tussen ondernemingen en de daaruit voortvloeiende samenvoeging van ondernemingen en de concentratie van kapitaal. Regio-gebonden bedrijven worden zo 'ontregionaliseerd' en hebben weinig binding meer met de thuishaven zoals bijv. de aardappelmeelindustrie in Groningen. Ook kan het voorkomen dat zelfstandige regionale bedrijven juist 'gefilialiseerd' worden, ofwel overgenomen door anderen, zoals bijv. in de kartonindustrie, waar de grote strokartonbedrijven van welker de kleine filiaalbedrijven zijn geworden in de karton- en papiermarkt. Een derde mogelijkheid is dat de industrie geheel verdwijnt (bijv. de konfektie en de textiel). Deze ontwikkelingen gaan vooral ten koste van de al zwakke regio's. Het regionale overheidsbeleid is altijd afgestemd geweest op de Randstad. Hoewel de overheid al jaren erkent dat er iets moet gebeuren, laat zij de maatregelen daarvoor echter afhangen van de ontwikkelingen in de Randstad. In de jaren '60 ontstonden er kongestieverschijnselen in de Randstad en men hielp de regio's door spreiding Rijksdiensten, SIR, e.d.. Nu de crisis ook in het westen van het land toeslaat worden alle plannen weer teruggedraaid en zijn we weer terug bij af!

MEER GREEP OP DE EKONOMIE

Om iets te ondernemen tegen regionale onderontwikkeling is meer greep op de economie

noodzakelijk. Teun Jan Zanen van de FNV-Noord stelde dat de arbeidersbeweging en de overheid nu te onmachtig zijn. Ze kunnen op de economische ontwikkeling en de mobiliteit van vooral internationaal geöriënteerde bedrijven weinig greep krijgen. Eigenlijk kunnen alleen de lonen wat in de hand worden gehouden en dan nog alleen door in te grijpen in de CAO's. De Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid stuurt aan op een sterker sektor-structuurbeleid, in tegenstelling tot een regionaal structuurbeleid. Dit is echter erg moeilijk door het open karakter van de nederlandse economie. Zanen pleitte ervoor dat de regio's meer bevoegdheden en middelen moeten krijgen, om een gericht regionaal sociaal-economies beleid te kunnen voeren. Regionaal moeten er dan planings- en investeringsovereenkomsten worden afgesloten tussen bedrijven, vakbonden en provincies. Op basis daarvan kan je dan regionale APO's afsluiten. Verder moeten de bestaande overheidsinstrumenten worden uitgebreid. Via wetgeving moeten voorwaarden geformuleerd worden waaronder afbraak van arbeidsplaatsen mag gebeuren. Chris Peeters (PSP) wees op de grote moeilijkheden die er bestaan als je wilt overgaan tot socialisaties en nationalisaties. Dat kan nl. alleen als je een uitgewerkte industrie- en marktpolitiek hebt: welke bedrijven moet je nationaliseren? Hoe komen de zeggenschapsverhoudingen te liggen? Wat doe je met de internationale concurrentie? Welke mechanismen hanter je bij het sturen van de investeringen? Hoe kun je bedrijven dwingen bepaalde zaken te doen of na te laten? Er bestaan veel vragen en twijfels en ook de PSP zal daar een antwoord op moeten ontwikkelen.

Tijdens deze themadag zijn de problemen rond de regionale ontwikkeling eens een keer goed op de rij gezet, hebben we meer inzicht gekregen in de problematiek en is er een aanzet gegeven tot een oplossing ervan.

Van de dag wordt een uitgebreid verslag gemaakt. In december zal dat in de landelijke SEK besproken worden. Over enige tijd komt een regeringsnota uit over regionaal beleid. PSP-ers uit de drie probleemgebieden zullen het bespreken en er een gezamenlijke reactie op uitbrengen.

HERBERT GOEDINGS

verslag op te vragen bij de SEK-Groningen, Coehoorsingel 87, Groningen.

Girosparen: makkelijk en principieel

De Algemene Spaarbank voor Nederland is een grote bank. Op meer dan 58.000 spaarrekeningen is ruim 200 miljoen gulden ingelegd.

De ASN is een principiële bank. De enige spaarbank die het hart links draagt. En daar ook van getuigt. Door het spaargeld grotendeels te beleggen in sociaal en maatschappelijk verantwoorde projecten. Die geen lucratieve rentewinst uit Zuid-Afrika of Chili accepteert.

De ASN is een bank voor progressieve mensen. Die willen sparen met een rustig gevoel. In de zekerheid dat hun geld daar komt waar het nodig is. In de zekerheid dat hun rente - een prima rente - geen bijmaak heeft. Geef uzelf dat rustige gevoel. Neem een spaarrekening bij de ASN.

Als uw hart links zit, is uw spaarbank heel dichtbij.

Sparen bij de ASN is sparen via uw girorekening. Doe het nu: u krijgt f 750 premie!

Als u voor 1 juli 1981 een spaarrekening voor uzelf opent met tenminste f 50,- als eerste inleg. Bij de ASN spaart u ook thuis. Via uw giroboekje. U spaart net zo snel of u haalt net zo makkelijk weer geld op als u een giro-overschrijving doet. Meer weten? Vul snel de bon in.

Naam en voorletter(s): _____

Adres: _____

Postcode en woonplaats: _____

Zenden in enveloppe zonder postzegel aan **Algemene Spaarbank voor Nederland, Antwoordnummer 1188, 2500 VB Den Haag**. U kunt ook bellen 070-47 01 81. Of ons bezoeken: Rijnstraat 28, Den Haag (vlak bij het Centraal Station).

wenst nadere inlichtingen over:*

- de ASN in het algemeen
- de ASN-spaarrekening, gekoppeld aan de postrekening
- wenst tevens een formulier om een postrekening te openen
- het giraal sparen (sparen zonder boekje)
- de Vroeg-Bij-rekening (een unieke regeling voor jeugdigen t/m 17 jaar)
- het jeugdsparen De Zilvervloot (voor jeugdigen van 15 t/m 20 jaar)
- het termijnsparen (met opzegtermijn)
- het depositosparen (met een vaste looptijd)
- het bedrijfssparen

* aankruisen wat u wenst.

001

**Algemene Spaarbank
voor Nederland**
Geeft rente zonder bijmaak

VERVOLG VAN PAG. 11

DE ERFGENAMEN VAN APRIL GEISOLEERD

Met de leuze 'April zal overwinnen' en 'Voor een democratische overwinning' probeerde het Verbond Verenigd Volk (APU) haar positie verder te versterken. Na de AD voerde de APU het meest actief kampanje. In grote muurkranten stond te lezen: 'De AD gaat verliezen! Er is een alternatief'. En vervolgens werd uiteengezet waarom de vrouwen, de jongeren, de arbeiders, de boeren en de gepensioneerden deze regering gingen weg-jagen. Er werd voortdurend op gehamerd dat de mensen het de laatste maanden slechter hadden gekregen, dat de FRS alleen socialistisch zou kunnen handelen onder druk van een sterke APU, en dat minister-president Sa Carneiro destijds niet om politieke redenen maar vanwege een financieel schandaal uit de fascistische regering was gestapt. De APU is het samenwerkingsverband van de PCP met de uit het verzet voortgekomen Portugese Democratische Beweging (MDP), een niet op de arbeiders berustende maar wel pro-kommunistische groepering die als voornaamste leuze voert: 'Anti-kommunisme is het wapen van de fascisten'. De APU beroept zich, zoals de meeste marxistische groeperingen in Portugal, niet op de arbeidersklasse maar op 'het volk' en de 'geest van april'. Enkele jaren geleden hadden die begrippen nog een politieke gevoelswaarde, maar die slijt af. Het volk is verdeeld, en de APU organiseert daarvan alleen een strijdbare socialistische minderheid.

Als enige grote parlamentsfractie hamert de APU niet in de eerste plaats op economische groei, maar op een eerlijke verdeling van het bestaande nationaal inkomen en van de macht. Zij mengt bewondering voor het socialisme in Oost-Europa met ideeën over zelfbeheer en raden-democratie, is opmerkelijk tolerant voor de trotskisten aan haar linkerzijde en zoekt frontvorming met de FRS. Maar zij zet zich af tegen het idool van de vele slecht georganiseerde groepjes (FUP, OUT, MES) die alleen willen vechten voor een raden-republiek, Otelo de Carvalho, die zij een ondoelmatige aanpak verwijt. Otelo heeft nooit een serieuze organisatie achter zich kunnen krijgen, maar zal bij de komende presidentsverkiezingen wel weer een deel van de APU-stemmen mee krijgen. Van de vele kleine partijen aan de uiterste linkerzijde heeft alleen de Democratische Volksunie (UDP) opnieuw haar vaste distriktszetel behaald. Die UDP is ontstaan rondom een van oorsprong pro-Albanese groep. Tegenwoordig is zij het verzamelpunt van velen die PCP en UEDS verlieten omdat ze die partijen te tolerant voor Soares vinden, en van mensen die na het instorten van zwakke revolutionaire groepen een nieuw politiek tehuis zoeken. De UDP vindt de twee grote arbeiderspartijen niet echt links, en verwijt ze dat ze de buitenparlementaire strijd afremmen. In het parlement kiest zij niet voor frontvorming, maar alleen voor een principieel socialistisch getuigenis. Haar leuze is: 'Opnieuw april, door de kracht van het volk'. Misschien is zo'n 'nieuw april' (een soldatenstaatsgreep met steun van links) wel de enige uitweg. De AD probeert het kiesstelsel en de grondwet zodanig te wijzigen dat er zelfs voor een verenigd links voorlopig geen parlementaire weg naar het socialisme inzit.

ERIK MEIJER

Huren omhoog, beleggers vrijbaan

Kort geleden vertelde Beelaarts van Blokland in de Volkskrant dat 'de nederlandse huurder door de bank genomen te weinig huur betaalt'. Door maatregelen als bijvoorbeeld een hogere trendmatige huurverhoging zou daarin verandering moeten komen.

Begin oktober heeft de temagroep Volkshuisvesting en Planologie van de PSP, de Vohup, een dag georganiseerd over de (on)betaalbaarheid van de nieuwbouwhuren. Op deze dag werden onder andere acties uit buurten tegen deze hoge huren besproken. De huuractie op het Bickerseiland in Amsterdam is daar een bekend voorbeeld van. Daar hebben de bewoners de 10 procent-eis gesteld, dat wil zeggen, dat de laagst betaalden niet meer dan 10 procent van hun inkomen aan huur willen betalen. Deze huur slaat op de totale woonlasten, dus kale huur, gas, elektra en servicekosten.

Het bleef niet alleen bij woorden, maar de bewoners hebben ook daadwerkelijk geweigerd meer dan die 10 procent te betalen. (Bij hogere inkomens loopt het op tot 13 procent)

Dit gebeurt nu al meer dan vier jaar waardoor de huurschulden behoorlijk zijn opgelopen. De PvdA-wethouder Jan Schaefer probeert de huur-

weigeringsactie kapot te maken en de woningbouwvereniging 'Lieven de Keu' failliet te verklaren. Deze woningbouwvereniging is door de bewoners zelf opgericht en staat achter de actie. Voor de PSP is het belangrijk te blijven volgen of en op welke manier de weigeraars vervolgd worden, en bij problemen solidariteitsacties te voeren.

Beelaarts van Blokland vertelt verder: 'In de gegeven omstandigheden kunnen we er alleen naar streven het voor beleggers zo aantrekkelijk te maken, dat ze meer in Nederland investeren. Door het rendement te verhogen tonen de beleggers al meer interesse in de nederlandse woningmarkt.'

In Bevrijding nr. 19 werd deze argumentatie al uitvoerig bestreden. Deze opvattingen en hun belangen zijn juist schadelijk voor het recht op een betaalbare woning voor iedereen. Een socialisties beleid pakt via harde wettelijke maatregelen deze groepen aan en dwingt ze tegen lage tarieven te investeren in de sociale woningbouw.

TOM PITSTRA

materiaal van de temadag is te verkrijgen bij Pepino Voorhoeve, Sportstraat 5 in Wageningen.

Voorbereiding kongres

Op komend kongres, 22 en 23 november, stelt de PSP zijn nieuwe verkiezingsprogramma vast. Voor dat programma publiceerde het partijbestuur in mei een ontwerp. In nummers van Bevrijding werd daar al op in gegaan. Komende week verschijnt de tweede kongreskrant. In die krant staan de wijzigingsvoorstellen van de afdelingen op de ontwerp tekst en de beleidsverslagen van het partijbestuur, partijraad en fracties in Eerste en Tweede Kamer.

In totaal hebben de afdelingen zo'n 900 voorstellen ingediend. Die zijn natuurlijk allemaal niet even ingrijpend. Veel voorstellen betreffen kleine nuanceringen van de ontwerp tekst of toevoeging van nieuwe punten op deel terreinen. Voor de interne discussie zijn vooral de voorstellen van belang waaruit een andere politieke benadering spreekt. De discussie op de ledenvergaderingen en op het kongres zal met name om die punten gaan.

Een belangrijk discussiepunt is hoe we de verhouding tussen aan de ene kant kapitalisme en patriërchaat en aan de andere kant socialisme en feminisme zien. Op bladzijde 10 van de tweede kongreskrant staan hierover een aantal mogelijke stellingnamen, die afgeleid zijn van de ingediende voorstellen (precies: de stellingen A, B, C, X en Y bij de voorstellen C26 en C37 - C43).

Een vanouds bestaand discussiepunt in de PSP is de verhouding tussen parlementaire en buitenparlementaire machtsvorming, en de stimulerende werking die hierbij volgens sommigen wel, volgens anderen nauwelijks of niet uit kan gaan van een linkse regering. (voorstellen C69 - C88) Met deze discussie houdt het stuk over de regeringsvorming na de komende verkiezingen verband, dat als apart agendapunt aan de orde komt. De belangrijkste discussies hierbij zijn of we tevoren moeten uitspreken dat een regering zoals wij die willen de komende periode

onmogelijk is (voorstel A1, A14, A16). Een bezwaar daartegen is dat je je dan in de verkiezingscampagne al bijna in een verloren positie plaatst, terwijl het juist gaat om machtsvorming voor ons programma. Bij dit agendapunt zijn ook de voorstellen A32 en de volgende van belang, waar het gaat over de grenzen die de PSP moet stellen aan gedogen van een eventueel links minderheidskabinet van, pak weg, PvdA, D'66 en PPR.

In het verkiezingsprogramma komt uiteraard ook de maatschappij-inrichting op langere termijn aan de orde. Een interessant punt daarbij zit in de voorstellen C47, C57, C58. De keuze gaat hierbij tussen ook op lange termijn een duidelijke rol voor een rechtsstreeks gekozen parlement, zoals in het ontwerp bepleit wordt, of een formulering waarbij die in het midden wordt gelaten dan wel het parlement gezien wordt als 'een aanvulling op de basisdemocratie'. Bij de hoofdstukken over de afzonderlijke beleidsterreinen komen ook belangrijke zaken aan bod. Bij sociaal-economisch beleid is er een grote eenstemmigheid bij de keuze vóór arbeidstijdverkortung per dag. Het discussiepunt is wat op een termijn van een jaar of vier uit te voeren is: een vijf-urige of een zeven-urige werkdag. (voorstellen D71 - D79). Bij buitenlands beleid zitten de belangrijkste punten in de voorstellen H18 (toetreden tot de groep van ongebonden landen) en H51 (op korte termijn uittreden uit de EG). Een vraagstuk bij 'Oorlog en Vrede' is hoe volgens de PSP de regering zich moet opstellen tegenover totaalweigeraars. Volledig recht op totaalweigeren (bepleit in G18 en G35) leidt op korte termijn tot een vrijwilligersleger. In de voorstellen G36 - G40 worden andere mogelijkheden aangedragen. In het hoofdstuk 'justitie en politie' zit de discussie wel of niet verbieden van fascistische organisaties (M45).

FRANS JANSSEN

VIETNAM

DRIE TON VOOR LANG SON

Het Medisch Comité Nederland-Viet Nam start een nieuwe actie: f 300.000,- voor een ziekenhuis in Lang Son, een stad van 300.000 inwoners 17 km. van de chinese grens. Een aantal jaren geleden was het MCNV reeds betrokken bij de bouw van een ziekenhuis in die plaats, omdat het oude ziekenhuis te klein en verouderd was. Maar omdat de verhoudingen tussen China en Viet Nam verslechterden, besloten de vietnamese autoriteiten de bouw stil te leggen. Dit was in '76. De mediese goederen van het MCNV werden gebruikt in het oude ziekenhuis en enkele posten. In februari '79 trok een chinese troepenmacht Viet Nam binnen en blies met dynamiet het oude ziekenhuis op.

Viet Nam vroeg het MCNV een noodziekenhuis te bouwen voor Lang Son en dit werd toegezegd. Na een jaar van voorbereidingen is het zover: de bouwplannen zijn geheel gereed, de eerste materialen en mediese goederen zijn al besteld en kunnen binnenkort naar Viet Nam worden verscheept.

Het benodigde geld wil het MCNV bijeen brengen als een 'ekstra'. De normale programma's het anti-malariaprojekt en de tbc bestrijding, moeten gewoon doorgang kunnen vinden.

BOUW MEE AAN EEN ZIEKENHUIS: DRIE TON VOOR LANG SON

informatie over aktiemateriaal e.d. MCNV,
Weteringschans 32, 1071 SH, Amsterdam, tel:
020 - 25 01 47, postgiro: 109 04 00

(advertentie)

zojuist verschenen:

'OPSTELLEN OVER REVISIONISME' CHRIS BISCHOT

historiese en kritiese opmerkingen over
Carillo's *Eurokommunisme*,
Sociaal-Demokratie (SDAP en SDB)
en *Socialisme en Kommunisme*
(SDP en CPN).

Kanttekeningen bij de schets voor een
nieuw partijprogramma van de CPN.

60 pagina's, prijs f 4,75

Te koop bij de goede boekhandel

Individualisering

Op vrijdagavond 31 oktober a.s. wordt in een der zalen van 'De Gouden Wieken', Scheveningseweg 237, Den Haag onder auspiciën van de Stichting Homo-monument een forumdiskussie georganiseerd over: 'Individualisering van de wetgeving'. Aan de discussie nemen vertegenwoordigers van 8 politieke partijen deel (vnl. leden van de Tweede Kamer) onder voorzitterschap van Annelien Kappeyne van de Coppello. Namens de PSP neemt Andrée van Es deel aan de discussie.

Aanvang 20.00 uur. 'De Gouden Wieken' is bereikbaar met tram 8 vanaf station HS en tram 7 vanaf station CS.

Vrouw en arbeid

Op 4 november houdt Drs. M. Deminint-De Jong van de RU Leiden tijdens het Studium Generale in Groningen een lezing over *beroepsarbeid en deeltijdarbeid*. Op 11 november Drs. J.J. Siegers van de RU Utrecht over *ongelijkheid tussen mannen en vrouwen op de arbeidsmarkt*, en op 18 november Dr. C.E. Clason van de RU Groningen over *toegankelijkheid beroepsarbeidsmarkt voor vrouwen*.

Op 25 november is een forum: 'Is de beroepsarbeidsmarkt er voor vrouwen of zijn de vrouwen er voor de beroepsarbeidsmarkt?'

De forumleden zijn Annelies van Overbeek, ex-ombudsvrouw; Marjan van der A, lid emancipatiekommissie en fractie-assistente PvdA; Jeanette Dees, vrouwenwerk dienstenbonden FNV en Chris de Neuborg, sekretaris Universitaire Kommissie Emancipatiezaken. Van 6 tot 30 november is de tentoonstelling 'Vrouwen te gast' van Bertien van Manen te zien in de RUGALERIE, Harmoniegebouw Oude Kijk in 't Jatstraat te Groningen. Openingstijden: werkdagen van 12.30 tot 16.30 en op zaterdag van 13.00 tot 17.00. De lezingen en het forum zijn in de Offerhauszaal in het Academiegebouw te Groningen. Inlichtingen: Studium Generale, tel: 050 - 11 75 75.

60 MILJOEN OVERSCHREDEDEN

Prof. Ben Polak:

landen als Viet Nam en Cambodja.'

'Medicijnen om de malaria te bestrijden, medicijnen om de tuberculose aan te pakken. De bouw van een compleet ziekenhuis. Rijstzendingen voor Cambodja. Een fantastisch resultaat. Wat we hebben kunnen doen, kon alleen bereikt worden dankzij de steun van vele tienduizenden donateurs en een ruime subsidie van de overheid.'

'Als voorzitter van het Medisch Comité ben ik er trots op, dat we de 60 miljoen gulden ruim overschreden hebben. U moet zich daarbij eens indenken, wat dat betekent voor

Ben Polak: 'Hier past een woord van dank aan al diegenen die ons de afgelopen jaren hebben gesteund. Al diegenen die deze medische hulp hebben mogelijk gemaakt. Ook al ben ik me ervan bewust, dat nog veel gedaan moet worden. Dat die medische hulp slechts een kleine stroom is van wat nodig zou zijn.' Uw persoonlijke hulp is een druppel. Maar vele druppels maken een krachtige stroom. Geef die 'druppel'.

Postgiro

10 90 400

MCNV, Amsterdam.

MEDISCHE HULP IS NOODZAAK

Medisch Comité Nederland-Viet Nam Postbus 5701 1007 AS Amsterdam

NIEUW VAN GENNEP

IN DE BOEKHANDEL

PETER-PAUL ZAHL HET LIJKT WEL VREDE

In het volledig isolement van de gevangenis schreef politiek gevangene Zahl zijn verhalen en gedichten.

Paperback, 120 blz., f 16,50

ELS NICOLAS, PAUL VAN TONGEREN e.a. REPRESSIE IN NEDERLAND

Zeer aktuele artikelen over repressie met betrekking tot o.a. de atoom-energie, de privacy, de positie van minderheden en een analyse van de sociaal-politieke en economische achtergronden van repressie.

Paperback, 264 blz., f 29,50

Actueel én historisch!
NU HERDRUKT!

DE VONDELSTRAAT

Het verslag van Stad Radio Amsterdam, begeleid door vele foto's van 30 fotografen.

Paperback, 200 blz., f 17,50.

UITGEVERIJ EN BOEKHANDEL
VAN GENNEP

NES 128 AMSTERDAM
OUDE BINNENWEG 131B
ROTTERDAM

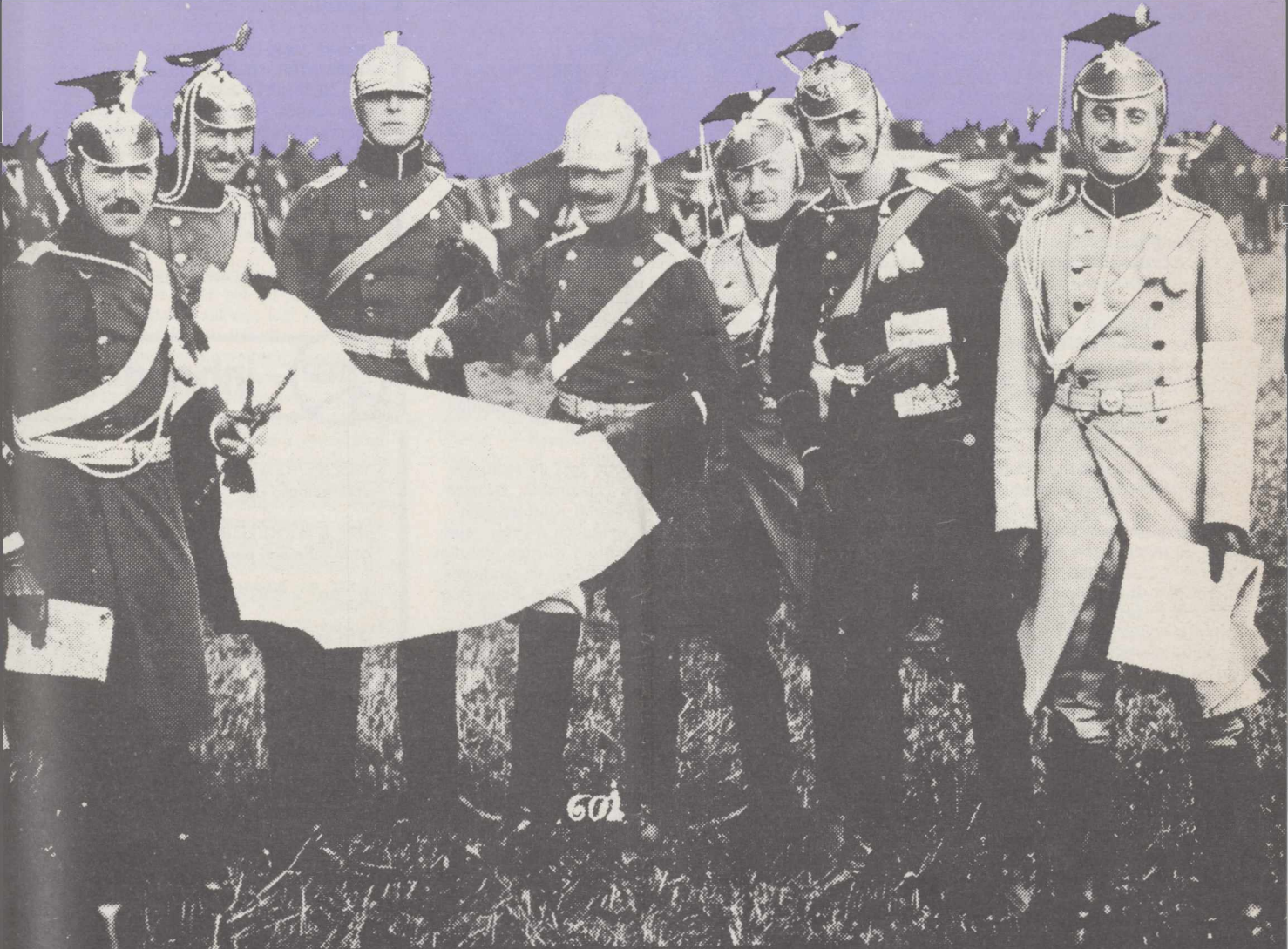

Bevrijding

JAARGANG 24 N° 22 12/11/'80 125 cent

STRATEGIEDISKUSSIE

AMERIKAANSE VERKIEZINGEN PAG. 3

De strategiediskussie gaat verder

Al bijna een jaar geleden besloot het PSP-kongres dat er nog geen nieuw stuk over de PSP-strategie kon worden vastgesteld. De discussie over de strategie van de PSP moest worden voortgezet. Het kongres vond dat er in de partij en m.n. in de afdelingen te weinig over het toenmalige ontwerp-stuk was gepraat. Het kongres stelde toen een commissie in, in de wandeling de strategiekommissie genoemd, die de strategiediskussie in de PSP moest organiseren. Sinds april 1980 is deze commissie aan het werk en het eerste resultaat is in dit nummer van *Bevrijding* te lezen.

Deze hoofdpunten zijn:

1. De staat: vernietigen, veroveren of veranderen (themadag in dec. 1980);
2. Machtsvorming van onderop (themadag feb. 1981);
3. Seksenstrijd en klassenstrijd (themadag april 1981);
4. De PSP en sociale bewegingen (themadag okt. 1981);
5. De PSP en andere politieke partijen (themadag dec. 1981);
6. Hervormingsstrategie of revolutionaire strategie (themadag jan. 1982).

Via Ons Genoegen worden de afdelingen ruim voor de themadagen uitgenodigd om discussiebijdragen en stellingen in te leveren, zodat die nog in het discussiemateriaal kunnen worden verwerkt. Maar ook na de discussiedagen, tot eind januari 1982 kunnen discussiebijdragen en stellingen aan de strategiekommissie worden doorgegeven.

Het discussiemateriaal zal steeds ongeveer 6 weken voor de discussiedagen verschijnen zodat de afdelingen de discussiedagen kunnen voorbereiden (want daar gaat het natuurlijk om). Van de discussiedagen komen verslagen en in februari 1982 verschijnt een eindverslag, waarin alle stellingen die zijn ontvangen staan opgenomen en dat voor het kongres kan worden gebruikt. Na maart '82 begint dan de normale kongresprocedure met besluitvorming door de afdelingen.

Met deze uitvoerige voorbereiding probeert de strategiekommissie er alles aan te doen om aan de discussie zoveel mogelijk PSP(st)ers te laten meedoen. We hopen dan ook dat veel afdelingen van het aangeboden materiaal gebruik zullen maken en gezien de uitspraak van het kongres in december 1979 zal dat ook wel gebeuren.

Hoe gaat de strategiediskussie nu verlopen? Dat ligt nog niet helemaal vast. Bij het maken van een planning daarvoor kwam de strategiekommissie tot de konklusie dat een strategiekongres in november 1981 te vroeg zou komen, zoals oorspronkelijk de bedoeling was. Het kongres zou dan mede door de vele activiteiten voor de vaststelling van het programma voor de verkiezingen niet goed kunnen worden voorbereid. Daarom ligt er nu voor het kongres

in januari 1981 een nieuw voorstel. Dat houdt in: een kongres over seksenstrijd en klassenstrijd (een onderdeel van een PSP-strategie), in november 1982 en een kongres over de PSP-strategie in april 1983.

De strategiekommissie gaat het strategiekongres als volgt voorbereiden:

Op het strategiekongres zullen de afdelingen kiezen tussen stellingen met de verschillende standpunten die in de PSP leven.

In de voorbereidingsperiode gaat de strategiekommissie die stellingen verzamelen. Daartoe heeft de partijraad een aantal hoofdpunten vastgelegd waarover de stellingen moeten worden gemaakt en waarover moet worden besloten. Over elk van deze punten verzorgt de strategiekommissie een discussiekrant die in *Bevrijding* staat en een discussiemap, die kan worden aangevraagd. Ook zullen op elk van deze punten discussiedagen worden voorbereid.

Het zal ook van de bijdragen uit de partij afhangen hoe vruchtbaar de strategiediskussie gaat verlopen. De strategiekommissie is niet ingesteld om zelf standpunten te gaan innemen. Zij verzamelt slechts wat vanuit o.a. de afdelingen wordt aangeboden. Wel probeert de commissie met het discussiemateriaal te stimuleren dat de strategie zoveel mogelijk voortkomt uit de praktijk van de PSP-leden, zodat de (aktieve) leden ook echt iets met het resultaat van de discussie kunnen doen. In het discussiemateriaal wordt in interviews ook aandacht besteed aan wat je in je werk- en leefsituatie voor strategieproblemen kunt tegenkomen bij de strijd voor het socialisme, waar het tenslotte allemaal om begonnen is.

WIM COMBRINK

Verschijnt tweemaal per maand
uitgave van de Pacifistisch Socialistische
Partij

Redactie:
Rudi Boon
Titia Bos
Peter Dros
Titia van Leeuwen
Cora Mulder
Roel Sandvoort
Lex Spaans
Siep van der Werf
Peter Zwart

Vormgeving:
Dick Breebaart
Albo Helm
Simon B. Kool

Redaktiesekretariaat en eindredactie:
Roel Sandvoort

Administratie en partijburo:
Postbus 700, 1000 AS Amsterdam
tel.: (020) - 26 73 74
Abonnement: f 30,- per jaar
Postgiro 194240 t.n.v. PSP/Amsterdam

Advertentietarief:
(alleen voor niet-kommerciële adverten-
ties), f 1.- per mm per kolom
1/1 pag. f 1000,-; 1/2 pag. f 500,-

Druk: *Bevrijding*, Amsterdam

WELKE REAGAN? verkiezingen usa	pag. 3
IMF & WERELDBANK geen hulp wel bemoeizucht	pag. 4
EL SALVADOR	pag. 5
GRONDPOLITIEK in de tweede kamer	pag. 6
STRATEGIE DISKUSSIE 'DE STAAT'	pag. 7/10
DEFENSIEBEGROTING de grootste schoenen en de kortste veters	pag. 11
KRITISCHE EKONOMEN loonmatiging en werkgelegenheid	pag. 13
4e RUSSEL TRIBUNAAL over de indianen	pag. 14

Welke Reagan?

Een van de hardnekkigste verschijnselen in de geschiedenis van het kiesrecht is het niet nakomen van beloften die vóór de verkiezingen zijn gedaan. De politikus die zich daaraan schuldig maakt wordt dat niet in dank afgenomen, en draagt niet bij tot een groter vertrouwen in de politiek.

Maar voor de nieuw gekozen Amerikaanse president ligt dat allemaal heel anders. Het is verbijsterend hoe door vriend en vijand meer of minder openlijk bij Ronald Reagan erop wordt aangedrongen al zijn verkiezingsbeloften onmiddellijk in de wind te slaan en niet meer te herinneren aan door hemzelf verkondigde opvattingen.

De met Reagan opgezadeld internationale gemeenschap spreekt zichzelf moed in: 'de soep wordt toch zeker niet zo heet gegeten...'; 'zijn adviseurs houden hem wel in toom', enz. Hoopvol klampt men zich vast aan het gegeven dat Reagan als gouverneur van Californië ook allerlei beloofde zaken aan zijn laars lapte; een hele geruststelling.

Dat er op verkiezingstournee nog zoveel reaktionaire taal te beluisteren viel, was lang niet altijd de bedoeling van de Republikeinse campagneleiding. Men wilde tot iedere prijs vermijden weer door rechtse overdrijving het af te leggen tegen een gematigde Democratische campagne, zoals Goldwater in 1964 overkomen was. De Republikeinse strategie was er nu juist op gericht de gematigde en onafhankelijke kiezers ervan te overtuigen dat Reagan een verantwoord alternatief was voor Carter, en tegelijkertijd de partij te ontdoen van zijn elitaire image, door bijvoorbeeld in het verkiezingsprogramma op te nemen dat de Republikeinen 'schouder aan schouder' met de negerbevolking zullen strijden, enz.

Dit in aanmerking genomen, is er alle reden voor de vraag of de Reagan zoals die zich tijdens de campagne liet kennen, niet het maximum is wat de man aan redelijkheid en verstand kan opbrengen!

Een zorgwekkende gedachte. Want de man die vanaf 20 januari 1981 tot 20 januari 1985 de Verenigde Staten zal zijn legt voor allerlei zaken een vreemde belangstelling aan de dag. Reagan wil het minimumloon afschaffen, de belastingen met 30 % verlagen, defensie met 10 % verhogen, de neutronbom invoeren, de B-1 bommenwerper bouwen, de productie van de MX en van de kruisraketten versnellen, geen controle op wapenbezit van particulieren, van Israël niet eisen de bezette gebieden te ontruimen: om enkele voorbeelden te noemen. Reagan beschouwt de Amerikaanse oorlog tegen Vietnam nog altijd als een 'kollektieve daad van morele moed', verkondigde tijdens de Watergate-crisis als zijn mening dat 'spionage in een politieke campagne niet oneerlijk is' en omschrijft de guerilla's in dictaturen als El Salvador en Guatamala als 'in de Sowjet-Unie opgeleide terroristen'. Kon zich een jaar geleden de naam van de Franse president niet herinneren en verwarde Noord-Korea met Noord-Vietnam en Indonesië met Indo-China.

NUMBER ONE

Er is een theorie die zegt dat iedere president, hoe knettergek ook, pas in het Witte Huis zijn verantwoordelijkheden leert kennen. Tot nu toe hebben Amerikaanse presidenten weinig gedaan om dit te bevestigen, maar aan de andere kant blijft de vraag hoe veel erger het allemaal had kunnen zijn of hoe een ander het gedaan zou hebben een kwestie van speculatie.

Voortkomend uit de 'mainstream' van de Amerikaanse politiek was er van de meeste Amerikaanse presidentskandidaten wel iets bekend waardoor er bij hun verkiezing reden genoeg was om je hart vast te houden. President

Harry Truman, van de gelijknamige doktrine die de koude oorlog naar haar dieptepunt voerde en verantwoordelijk is voor de fatale (en met het oog op de Japanse kapitulatie volstrekt overbodige) atoomaanval op Hiroshima en Nagasaki, had als senator in 1941 toen Hitler Rusland binnenviel verklaard: 'Als we zien dat Duitsland de oorlog wint moeten we Rusland helpen en als Rusland wint moeten we Duitsland helpen'. En daaraan toevoegt: 'and in that way let them kill as many as possible...'

Daarentegen vertegenwoordigde John Kennedy nieuwe hoopvolle idealen en een jeugdig elan, maar voerde desondanks in 1960 een campagne die in veel opzichten verdomd veel leek op die van Reagan nu: Amerika had zijn defensie verwaarloosd en daarmee zijn vijanden verleid tot brutale en agressieve daden. Amerika moet weer *number one* worden!

En Johnson was als Senator beslist niet de beroerdste Demokraat geweest, maar werd dat spoedig wel met zijn alles vernietigende Vietnam-politiek, die hij overigens combineerde met een redelijk vooruitstrevend binnenlands beleid, evenals Truman trouwens.

Het zijn deze en andere ervaringen die ter linkerzijde nogal eens tot de konklusie hebben geleid dat het allemaal lood om oud ijzer is, Carter of Reagan, knecht als zij beiden zijn van kapitaal en Militair-industrieel complex. Zeker, ook onder Carter ging de bewapening ongestoord door, bleek de zogenaamde mensenrechtencampagne een stok om de hond in Moskou te slaan en ging de steun aan tal van schandelijke regiems vaak onverminderd voort. Desondanks is er verschil.

Een verschil dat bepaald wordt door de stand van de bewapening en de daarin opgesloten mogelijkheid dat individuen vanuit enkele machtsposities in staat zijn de wereld de afgrond in te sleuren, hetzij door zodanig beleid dat een nukleaire eskalatie onvermijdelijk wordt, hetzij door domweg op de knop te drukken. Bij verkiezingen waarbij een Strauss of een Reagan meedoen gaat het niet alleen om stemmenpercentages, deelstaten en kiesmannen, maar kun je beter meteen je overlevingskansen uitrekenen. En dan maakt het wel degelijk uit wanneer de ene kandidaat iets meer dan de andere geleid wordt door nationale trots en eer, pathetische 'waarden', macht en krijgsvan idealen. Net iets meer dan de ander gesteund door en gebonden is aan rechtse kapitaalbezitters die grote belangen hebben in het voortduren van ongelijkheid en uitbuiting. Regiems zoals van Zuid-Afrika en in Latijns-Amerika kunnen zich net iets meer in de handen wrijven, want als ergens de prijs betaald gaat worden dan is het door die volkeren daar.

HEIMWEE

Behendige demagogen achter Reagan, gesteund door rechts-religieuze fanatici, hebben kans gezien de hele verzameling katers van Vietnam, Watergate en Iran tot en met werkloosheid en inflatie door de gehaktmolen te halen en het resultaat te presenteren als de crisis en het verval waarin de Demokraten het land gestort hebben 'door Amerika's grootheid te verkwantselen'. In die stemmingmakerij heeft het Reagan nooit ontbroken aan doeltreffende beeldspraak: 'The symbol of the United States is pretty soon going to be the ambassador with a flag under his arm climbing in an escape helicopter', is een van zijn geliefde dijenkletsers.

Reagan symboliseert voor velen de hang naar een minder verwarde tijd, waarin degenen die vraagtekens bij de Amerikaanse samenleving zetten nog gewoon als kommunist werden verketterd. Een 'heimwee-president' wordt wel gezegd. Heimwee naar de jaren 50, zo'n beetje de periode Eisenhower, een tamelijk rustige tijd waarin de problemen onveranderlijk vooruit werden verschoven, met nog de echo van de triomfen van de Tweede Wereldoorlog, het Amerikaanse leiderschap van de Westerse wereld nog onbetwist, Vietnam iets wat t.z.t. gered moest worden voor de democratie, de omvang van de armoe binnen de VS nog niet berekend en de negers nog op hun plaats, al begon het in Little Rock al flink te donderjagen. The last picture show.

De Sowjet-Unie heeft zich dit weekend opvallend positief tegenover Reagan opgesteld. De bejaarde leiders in het Kremlin zien in hem blijkbaar in meerdere opzichten een tijdgenoot: niet dat onberekenbare van een Carter, maar eentje die bereid is een paar duidelijke lijnen in de wereld te trekken en daarbinnen orde en tucht te handhaven.

Maar vandaag, 10 november, heeft de Poolse onafhankelijke vakbond Solidarnosz opnieuw een overwinning behaald met de uitspraak van het Poolse hooggerechtshof om de statuten van de bond ongewijzigd goed te keuren.

En terwijl in Madrid de vervolgonferentie voor Europese Veiligheid en Samenwerking niet van start kan omdat diplomaten, onder misbruik van het begrip 'mensenrechten', elkaar dwars zitten, groeit dagelijks het verzet tegen kernbewapening, kernenergie, aantasting van het leefmilieu en neemt een kritische bezinning op de Noord-Zuid relatie in steeds bredere kring toe.

Niet alleen Reagan en degenen die hem kozen, maar ook de machthebbers in de Sowjet-Unie en in West-Europa zullen, in konfrontatie met deze volstrekt andere uitgangspunten van politiek, moeten leren inzien dat er geen weg terug meer is naar de jaren-50 of naar een politiek die zich daar nog altijd op baseert. Een paar slagen om de arm over het stationeren van atoomraketten of bakkelijven over een paar atoomtaken meer of minder, is niet voldoende om Reagan's ware geest in de fles te houden.

Gemenebest over de mondiale economische crisis.

Maar dan zal er wel eerst aan de rol van het IMF geslueterld moeten worden, want de laatste jaarvergadering heeft wat dat betreft niets opgeleverd. De verdeling van de macht in de internationale besluitvorming is (zoals verwacht) ongewijzigd gebleven, want de rijke westerse landen (die in het IMF en de Wereldbank de meeste stemmen hebben) hebben een verandering in het beleid weten te voorkomen.

Immers, de landen die zich aan de voorwaarden van het IMF moeten onderwerpen zijn ver in de minderheid. Dus van inspraak in het economische - en daardoor politieke - beleid is vrijwel geen sprake. Blijft over de kern van het probleem. Er wordt macht uitgeoefend: economische, politieke macht. Op landen die in een cruciale fase van hun ontwikkeling zijn. Waartoe wordt die macht benut? De feiten zoals we ze hebben kunnen waarnemen tonen aan dat die macht een klassiek economisch model preferereert boven sociaaldemokratische experimenten, zoals dat van premier Michael Manley in Jamaica.

EKONOMISCHE ACHTERTUIN

Maar op 30 oktober j.l. is aan het experiment van Manley, die een onafhankelijke economische politiek voorstond, een einde gekomen. Op deze datum werden op Jamaica verkiezingen gehouden en leed Manleys Nationale Volkspartij (PNP) een enorme nederlaag en werd de weg vrijgemaakt voor een regering, die economisch herstel wil bereiken via buitenlandse (met name Amerikaanse) investeringen. Ongetwijfeld zal de ultrakonservatieve oppositieleider Edward Seaga (die nu meer dan 50 van de 60 zetels in het parlement heeft veroverd) ook steun zoeken bij het IMF. Manley had in maart j.l. onderhandelingen met het IMF afgebroken, omdat de leningsvoorwaarden een te grote last op de schouders van de arme bevolking van Jamaica zou leggen. Hij verwierf zich hierdoor veel goodwill in de wereld door alle banden met het IMF te verbreken en niet langer op kapitalistische instellingen te rekenen bij de ontwikkeling van zijn land. Edward Seaga draagt nauwelijks een wezenlijk alternatief aan voor Manley's politiek. Hij wil terug naar af, door Jamaica weer tot 'economische achtertuin' van de VS te maken zoals voor 1972 het geval was. De Amerikaanse regering is ook verheugd met de overwinning van Seaga en heeft toegezegd dat Jamaica weer kan rekenen op nauwe samenwerking.

De politieke en economische keuze waar Jamaica nu bij het aanknopen van nauwe banden met de VS en andere Westerse landen voor staat is er een waar het land ongetwijfeld weinig over te zeggen zal hebben. Dat geldt ook voor het IMF, de politieman van het kapitalistische systeem. Immers, deze instelling zorgt ervoor, dat de banken uiteindelijk weer vertrouwen krijgen in een bepaald land en dat kan alleen door de economische en sociale politiek van zo'n land akseptabel te maken voor de internationale financiële wereld. Wat dat betreft staat de Jamaicaanse be-

volking nog heel wat te wachten. Deze 'interventie' van internationale bankinstellingen heeft zich eerder afgespeeld in bijv. Peru, Zaire en Chili. In het kort gezegd hebben de banken samen met het IMF macht over regeringen en parlementen. 'Zo moet het, anders gaat de geldkraan dicht', is niet zo maar een loze kreet, maar de harde realiteit.

PETER DROS

Aan te bevelen literatuur: Geldschietters van de wereld. Een uitgave van de Novib, in samenwerking met uitgeverij Kosmos en de VARA, naar aanleiding van twee door de VARA uitgezonden documentaires. Verkrijgbaar door overmaking van f 17,50 inkl. porto op giro 555 t.n.v. Novib, Den Haag onder vermelding van de titel.

El Salvador

'Onze beste verdediging tegen het Castro-Marxisme is deze eisen (verandering van ondervoeding, analfabetisme, kindersterfte, werkloosheid) op een vreedzame, democratische en gematigde wijze te helpen oplossen.' Dat zei Viron Vaky, Amerikaans onderminister, over de situatie van El Salvador vlak voor de staatsgreep van oktober een jaar geleden. 'Maar het verdient de voorkeur dit soort aangelegenheden achter gesloten deuren te ventileren en niet in het publiek', vond de 'Nationale Veiligheidsraad' van de USA en Vaky werd vervangen.

De Amerikaanse politiek is ook niet gewijzigd. De junta, die in september nog verder naar rechts opschoof, krijgt dit jaar voor 180 miljoen gulden steun. Dagelijks kunnen we over de moordpartijen lezen in de krant.

Het vermoorden van de aartsbisschop Romero maakte de wereld duidelijk wat er in El Salvador aan de hand is, welke duivelse krachten aan het werk zijn. 'Sommigen die de coup in Bolivia veroordelen, steunen de volkerenmoord bedrijvende regering van de fascistische christendemokratische junta van El Salvador', dat zei Fidel Castro over de politiek van enerzijds zgn. steun voor de mensenrechten tegenover anderzijds hulp aan wrede militaire dictaturen vanuit de USA (26 juli '80). Maar de krachten van de bevrijdingsbewegingen groeien. Het gaat niet om een burgeroorlog, zoals soms beweerd wordt, het is een gewapende volksopstand.

In 'Klassenstrijd in El Salvador', nummer 6 in de serie Anti-Imperialisme Cahiers, is een verzameling artikelen en documenten bij elkaar gebracht over de strijd, afgewisseld met gedichten en (soms schrijnende) foto's van Koen Wessing. Twee zeer leesbare achtergrondartikelen verduidelijken de situatie, waarbij de bijdrage van VARA-korrespondent Jan Schmeitz de staatsgreep van oktober 1979 en de ontwikkelingen daarna (tot april '80) en de opstelling van de USA beschrijft.

Het tweede deel bestaat uit analyses en documenten van de Volksbeweging. In het redactioneel schrijft de redactie terecht dat 'het taalgebruik ons Nederlanders misschien wat bombastisch, kreterig en overdreven in de oren kan klinken'. Ook is het wel eens moeilijk om al de organisaties van de volksbeweging uit elkaar te houden. Onthullend is het artikel 'Wat het volk moet weten over ORDEN' over de geheime

fascistische organisatie ORDEN die door angst zaaien de steun voor het bewind moet organiseren. Met propagandaleuzen als 'het socialisme neemt het land, de koeien en de kippen af', 'in het socialisme neemt de staat de kinderen van hun ouders af', 'in het socialisme worden de mensen die ouder zijn dan 60 jaar vermoord en wanneer men sterft wordt men niet begraven maar verbrand', moet de komende revolutie tegengehouden worden.

In het redactioneel wordt de opstelling van Clat Nederland als een van de redenen genoemd om het boekje uit te geven. Clat wordt verweten niet de juiste organisatie te steunen en ten onrechte een beeld te scheppen van een strijd tussen linkse en rechtse extremisten waarbij 'de junta en hun militair-christendemocratische regering de arbiterrrol krijgt toebedeeld', citeert de redactie het maandblad Alerta.

Binnenkort gaan we in Bevrijding aandacht geven aan de spanning en onduidelijkheid in de relatie tussen verschillende Zuid Amerikaanse landenorganisaties en Clat-Nederland, die o.a. duidelijk wordt in het voeren van verschillende gironummers voor dezelfde solidariteit.

SIEP VAN DER WERF

Klassenstrijd in El Salvador (128 pag)

Anti-Imperialisme Cahiers no 6

Te bestellen door f. 7,50 plus 2,50 porto over te maken op giro 3998936 ten name van Stichting Imperialisme en Onderontwikkeling te Nijmegen (onder vermelding AI-Cahiers no 6).

GRONDPOLITIEK

Eind oktober werd in de Tweede Kamer de regeling van een voorkeursrecht van gemeenten bij verwerving van onroerend goed behandeld, kortom de Wet voorkeursrecht van gemeenten.

Het voorkeursrecht vormt met de onteigeningswet en de wet vervreemding landbouwgronden samen de grondpolitiek. Het kabinet Den Uyl is er in '77 over gestruikeld. Toen wilde het CDA onteigening en aankoop door de gemeenten tegen marktwaarde, terwijl de PvdA aan de gebruikswaarde vasthield.

De behandeling van het voorkeursrecht had heel wat minder voeten in de aarde dan 4 jaar geleden. Deze regering heeft het ontwerp zo uitgekleed, dat er nauwelijks nog iets belangwekkends is overgebleven.

Ten eerste is de Wet voorkeursrecht los van de wijziging van de onteigeningswet behandeld, waardoor de discussie over de markt- en gebruikswaarde werd omzeild, waarbij overigens bij het voorkeursrecht wel is uitgegaan van de marktwaarde overeenkomstig de VVD en CDA wensen. Daarnaast zijn er allerlei ontduikingsmogelijkheden open gelaten, waar de particuliere eigenaren leuk van kunnen profiteren. Daar kom ik zo op terug.

TIJD OM TE SPEKULEREN

Wat houdt het wetsontwerp in zoals het nu ter tafel ligt? De gemeenteraad kan op een gebied een voorkeursrecht vestigen, als dat gebied valt binnen een structuur- of bestemmingsplan. Daarbij moet aan dat gebied een niet-agrarische bestemming worden gegeven en moet het gebruik afwijken van dat plan. Meestal betreffen het gronden die nodig zijn voor stadsuitbreiding. Nu duurt het meestal een aantal jaren voordat een bestemmings- of structuurplan tot stand is gekomen. Eerst neemt de gemeenteraad een voorbereidingsbesluit, waarin een bepaald gebied voor een bestemming wordt aangewezen.

Dan wordt er een ontwerpplan gemaakt en tenslotte wordt een bestemmings- of structuurplan goedgekeurd. Spekulant hebben dus ruimschoots de tijd om alvast gronden te gaan kopen en dan af te wachten tot de gemeente er een voorkeursrecht op vestigt. De gronden worden dan tegen marktwaarde, dus met dikke winst verkocht.

Om dit te voorkomen heeft de PSP een amendement ingediend, waarin voorgesteld wordt om het voorkeursrecht al in te laten gaan op het moment dat de gemeenteraad een voorbereidingsbesluit heeft genomen. Speculatie kan zo worden voorkomen, want op het moment dat bekend wordt dat gronden voor een bestemming aangewezen gaan worden, valt er een voorkeursrecht op. Het PSP-voorstel lost ook een ander probleem op. In het ontwerp wordt n.l. de Kroon de mogelijkheid geboden op bepaalde gronden een voorkeursrecht te vestigen, voordat definitief een bestemmings- of structuurplan is vastgesteld. Maar het gaat wel pas in, een week na afkondiging in het Staatsblad. Voor speculanten dus nog tijd genoeg om grond te kopen. Een voorkeursrecht vanaf het voorbereidingsbesluit zou ook dit bezwaar wegnemen.

GEMEENSCHAPSGROND

Van PSP-zijde is eveneens gesteld, dat bij aan-

koop door gemeenten uitgegaan moet worden van de gebruikswaarde. De gemeenschaps-gelden hoeven niet te dienen om particulieren winst te bezorgen en helemaal niet om toe te geven aan speculatiepraktijken.

Ook had de PSP bezwaar tegen het feit dat het voorkeursrecht maar voor bepaalde gebieden geldt. In principe moet alle grond gemeenschapsgrond worden. Daarom is voorgesteld, dat het voorkeursrecht moet gelden voor alle grond binnen een gemeente, ongeacht de bestemming die het had of die eraan wordt gegeven. Pas als alle grond in gemeenschapshanden is, kan de gemeente snel en slagvaardig optreden ten behoeve van de woningbouw en stadsvernieuwing. Nu wordt veel leegstand en verkrotting veroorzaakt door grondspeculatie en is de stadsvernieuwing grotendeels afhankelijk van de goodwill van de particuliere eigenaar.

De Wet voorkeursrecht biedt particulieren nog meer mogelijkheden om onder het recht uit te komen. Zo stelt de wet dat het voorkeursrecht niet geldt voor openbare verkopen. Voor de

PSP is dat onaanvaardbaar, want de gemeente moet op een openbare verkoop opbieden tegen speculanten die vaak meer dan de marktwaarde bieden om op de bouw flink te verdienen. En een gemeente heeft eerst goedkeuring van de raad en gedeputeerde staten nodig voor zo'n aankoop en dat kan nooit zo snel geregeld worden.

Tenslotte bleef er bij de PSP veel onduidelijkheid bestaan over de financiering van alle aankopen. Ten gevolge van alle bezuinigingen zullen veel gemeenten geen grond aan kunnen kopen bij gebrek aan geld of ze moeten de grond weer doorverkopen aan particulieren. Juist alle wezenlijke elementen om de gemeenten een snel en betaalbaar aankoopbeleid te garanderen, zijn uit het ontwerp gehaald. Voor de PSP is het huidige wetsontwerp volstrekt inhoudloos.

Door de PvdA en D'66 is een amendement ingediend, dat bedoeld is om de verkoop van huurwoningen tegen te gaan. In het amendement wordt aan gemeenten de mogelijkheid geboden op een bepaalde categorie van woningen een voorkeursrecht te stellen. De regering is bereid verder hierover te praten. Dat gaat waarschijnlijk deze week gebeuren. Voor de PSP is dit weliswaar een verbetering, maar het recht geldt dan maar voor bepaalde categorieën van woningen en niet voor alle (huur)woningen en daarbij is nog de financiering niet geregeld, waar alles mee staat of valt.

Kortom, de wet voorkeursrecht regelt iets, maar het is eigenlijk niet duidelijk wat.

HELEEN BUIJS

BOEK

allerlei flikkerij

Bij uitgeverij Rostrum te Haarlem is onlangs de Nederlandse vertaling van *The joy of gay sex* klaar gekomen. De uitgever heeft het boek toch liever de titel *Homoseksualiteit bij mannen* meegegeven, omdat het niet alleen pret is in homoland. Een boek voor mannen, door mannen, die van mannen houden. Ongeveer een kwart van de oorspronkelijke tekst is veranderd of herschreven en geheel aangepast en bewerkt (door de arts Frits Wafelbakker) voor Nederlandse en Belgische omstandigheden. Bovendien heeft een deel van de wat meer psychologische benadering in deze Nederlandse uitgave plaats gemaakt voor een wat geneeskundige benadering. De artikelen zijn alfabetisch gerangschikt: van aambeien tot worstelen en daarmee fungeert deze uitgave als een 'handboek' voor de homoseksuele man, zowel voor de homo die nog problemen heeft als voor de geëmancipeerde flikker.

Als 'doorgewinterde' flikker heb ik mij kunnen verdiepen in herpes genitalis, gevaarkronkel,

paalzitten en krabstand, om maar enkele zijstraten te noemen. Daarnaast komen er vele begrijpelijke (en interessante) onderwerpen aan de orde zoals bewustzijn, rolpatronen, de wet, relaties en de verhouding tot de maatschappij. Als geheel is de Nederlandse bewerking uitgegaan van een wat grotere vanzelfsprekendheid rondom homoseksueel zijn. Het hebben van homoseksuele voorkeuren hoeft niet te worden gerechtvaardigd en er hoeft geen verontschuldiging voor te worden gezocht. De illustraties lijken te komen uit een soort paradijs met welgevormde, merendeels aantrekkelijke jonge mannen, waar we allemaal wel eens van dromen. De werkelijkheid is wel wat anders. Bij dezelfde uitgever verschijnt binnenkort 'Homoseksualiteit bij vrouwen', maar daarover leest u binnenkort meer van mijn lesbische confrère.

PETER DROS

Homoseksualiteit bij mannen kost f. 34,90 en is verkrijgbaar bij de betere boekhandel.

STRATEGIE DISKUSSIE

Redactioneel

Dit is het eerste strategiediskussie-krantje, dat aan alle PSP-leden wordt toegezonden.

Op het kongres van 1979 was de meerderheid van het kongres van mening, dat het strategiestuk nog ter weinig in de afdelingen was doorgepraat.

Daarom is toen een strategiekommissie ingesteld, die ten doel had de discussie in de partij te stimuleren, resulterend in een nieuw kongres, dat in 1982 gehouden zal worden.

De strategiekommissie vindt het erg belangrijk om zoveel mogelijk leden bij die discussie te betrekken. Dan kunnen die in hun eigen praktijk ook iets met die discussie doen. Wat heeft de PSP eraan als door een paar discussie-enthousiasten een strategiestuk wordt doorgepraat en aangenomen waarmee vele PSPers zich nauwelijks hebben beziggehouden, waar ze dus in hun eigen praktijk niets mee zullen doen en waarvan ze de konsekwenties voor hun afdeling niet doorhebben! Daarom dit krantje. Het gaat over het eerste thema dat we aansnijden in de strategiediskussie: de staat. Wat is dat, wat moeten we ermee, wat hebben PSPers er in hun dagelijks leven mee te maken.

Als je dit krantje gelezen hebt kun je redelijkerwijs meedoen met de discussie, waarvan wij hopen dat die in jouw afdeling over dit onderwerp gevoerd wordt. Daarbij kunnen de discussievragen die we hebben toegevoegd, worden gebruikt. Als je meer wilt lezen kun je de themamap bestellen die de strategiekommissie over dit onderwerp heeft samengesteld. Daarin vind je ook een literatuurlijst voor verdere studie.

In de loop van 1981 volgen nog vijf andere krantjes: machtsvorming van onderop, de relatie tussen seksestrijd en klassenstrijd, de PSP en sociale bewegingen, de PSP en de andere linkse partijen en konkrete stappen/hervormingsstrategie. Alle krantjes worden gevolgd door landelijke themadagen. Daar krijgen sprekers gelegenheid om de problemen die naar aanleiding van dit thema naar voren zijn gekomen nader toe te lichten.

Want laten we eerlijk zijn; rond alle thema's liggen nog enorme problemen, die we beslist niet allemaal zullen kunnen oplossen in deze discussieronde.

Daarom is het vooral belangrijk om helder te krijgen waar de problemen zijn blijven liggen en waar we dus verder moeten onderzoeken.

We hopen dat alle mensen die verlangen naar een rechtvaardige, socialistische samenleving samen met ons de moeilijke discussie willen aangaan over hoe we daar moeten komen.

DE STRATEGIEKOMMISSIE

DE STAAT: VEROVEREN, VERNIETIGEN OF VERANDEREN?

Iedereen heeft wel zo'n vaag idee wat 'de staat' is. In het algemeen denk je dan aan de regering, de ambtenaren, de gemeente, enzovoort. Het is duidelijk dat 'de' staat niet bestaat. Om de middeleeuwse staat in stand te houden waren heel andere instellingen nodig dan om het kapitalisme overeind te houden.

En ook onder het kapitalisme verandert de staat voortdurend. Pas geleden is er weer een dienst bijgekomen om de uitkeringen van de Wet InvesteringsRekening (WIR) te controleren. Ook tussen de verschillende kapitalistische landen bestaan grote verschillen. In Italië heeft de staat meer dan 40 % van de industrie in eigendom. Daar zijn natuurlijk staatsapparaten voor nodig. Het staatsapparaat dat in Nederland voor de produktie en distributie van elektriciteit zorgt, bestaat in de VS niet, omdat daar door partikulieren voor wordt gezorgd.

Je moet dus praten over 'de Nederlandse staat in 1980' om precies te zijn. En zelfs dan zijn er nog problemen over wat bij de staat hoort. Een aantal zaken zijn duidelijk. Het parlement, de regering en de ministeries; leger en politie;

de rechterlijke macht; de NS; het gemeentelijk apparaat.

Maar een aantal zaken zijn minder duidelijk. Moeten persmedia ook bij de staatsapparaten gerekend worden? Ze zijn heel belangrijk om de heersende ideologie in stand te houden! Anderen willen de kerk bij de staatsapparaten rekenen (in de middeleeuwen lag dat natuurlijk heel anders dan nu). Het gezin speelt ook een belangrijke rol. Moet je dat erbij rekenen? Sommigen vinden dat je vakbeweging en politieke partijen erbij moet rekenen. De vakbeweging neemt tenslotte deel in tal van staatsorganen (het GAB, de SER enz) en partijen zitten in het parlement. En DSM als NV waarvan de aandelen in handen van de staat zijn?

Diskussievragen: moeten we kerk, gezin, kranten, radio en TV en vakbeweging ook bij de staatsapparaten rekenen?

Zijn er andere instellingen waarvan mensen vinden dat ze bij de staatsapparaten horen? Welke criteria moeten we daarvoor gebruiken?

WAAROM IS HET VOOR SOCIALISTEN BELANGRIJK ZICH MET DIE STAAT BEZIG TE HOUDEN

Als socialist vind je dat de samenleving anders ingericht moet worden. Daar moet je dan eerst de mogelijkheid voor hebben. Duidelijk is dat de groepen die de huidige samenleving in stand willen houden de macht daartoe moeten verliezen. Waar zit die macht? In de eerste plaats natuurlijk bij topmensen van bedrijven. Zij nemen de beslissingen die economisch van groot belang zijn, zoals investeringsbeslissingen. Maar: sommigen zeggen dat die macht al zeer beperkt is. Je hebt het minimumloon, de arbeidsinspektie, de arbeidsomstandighedenwet en allerlei milieuwetten. Is de macht van de bedrijven niet erg beperkt door overheidsreguleringen? De regering heeft macht. Maar: sommigen zeggen dat een regering niet meer is dan een trekpop voor de kapitalisten. Anderen vinden weer dat de regering helemaal onafhankelijk is.

de strategiemap

De voorbereidende map met stellingen en achtergrondmateriaal voor de eerste discussiedag van de strategiediskussie op 20 december is verkrijgbaar. Stuur een briefje naar postbus 700, Amsterdam, ten aanzien van de strategiekommissie, met vermelding van het aantal gewenste exemplaren. U krijgt dat thuisgestuurd tegen kostprijs. Een exemplaar van 40 pagina's plus porto kost circa f. 2,50. Bij ontvangst van het materiaal wordt u verzocht de kostprijs zelf te gireren

We komen daar in de volgende paragraaf op terug.

In ieder geval neemt een regering heel veel beslissingen.

Om die beslissingen te kunnen nemen en uitvoeren is een groot ambtenarenapparaat nodig. Maar: die ambtenaren zitten vaak veel beter in een zaak dan een toevallige minister. Ook die ambtenaren hebben dus 'macht'. Kommunikatiemedia hebben 'macht'. Door zaken te onthullen. Of juist te zwijgen. Of op een bepaalde manier te belichten.

Als we willen dat er een socialistisch beleid gevoerd wordt zullen we de macht anders moeten verdelen (hoé anders komt in een volgende paragraaf terug). Dat is een heel belangrijk probleem bij onze strategie naar het socialisme. Daarom is de vraag naar wat te doen met de staatsapparaten heel belangrijk. En ook: wat komt ervoor in de plaats. Want moeten er ook onder het socialisme niet allerlei diensten zijn om allerlei taken uit te voeren, hoe de controle over die diensten ook is?

HOE WORDT ER TEGEN DE STAAT AANGEKEKEN?

Er is een heleboel geschreven en gedacht over 'de staat'.

Sommigen zien de staat tegenover de individuen staan. Alle mensen zijn egoïstisch, daarom hebben ze een staat nodig om hun gezamenlijke belangen te beschermen.

Anderen zien de staat vooral in relatie tot in de maatschappij bestaande groepen. Sociaaldemokraten menen dat de staat boven de groepen staat en daarom even makkelijk gebruikt kan worden voor een links als voor een rechts beleid.

Anderen vinden dat de staat tussen de groepen in staat: Als bemiddelaar en verzoener, in een korporatistische visie; als onderdrukkingsinstrument van de heersende klasse in de leninistische visie. Een derde visie daarbinnen is dat de staat weliswaar structureel een onderdrukkingsorgaan van de heersende klasse is (tenslotte zitten we in het kapitalisme) maar dat de krachtsverhoudingen tussen de twee tegenoverelkaarstaande klassen ook invloed had op de opstelling van de staat.

Het bovenstaande gaat over wat voor een soort functie de staat vervult. Maar een volgende vraag is: hoe werkt dat?

Mills (een Amerikaans socioloog) kwam met z'n gedachte dat er aan de top een klein kringetje mensen bestaat die elkaar erg goed kennen en die elkaar overal zien. Zo spreken ze af wat er moet gebeuren. Dat wordt machtselite-theorie genoemd. Er worden dus nog allerlei lijntjes getrokken. Ex-ministers van buitenlandse zaken en defensie die adviseurs werden van militaire bedrijven. Maar hun oude topambtenaren nog prima wisten te vinden. Direkteuren van banken die ook commissaris zijn bij allerlei grote bedrijven enz.

NKV-topman Mertens verklaarde dat 'er in Nederland 200 mensen waren die de dienst uitmaakten'. Kritiek op deze theorie is dat je in moeilijkheden komt als er partijen aan de macht kwamen die niet uit dat kringetje kwamen, zoals sociaal-demokraten in allerlei landen. Ondanks het wegvallen van de 'relaties' ging alles gewoon door. Hoe kon dat? (Natuurlijk hebben ook sociaal-demokraten relaties. Je moet maar denken aan de Bilderbergkonferenties, waar ook veel vooraanstaande sociaal-demokraten komen).

Anderen kwamen op 'structuren': in de maat-

schappij moet een groot aantal functies gewoon vervuld worden: het garanderen van eigendom, het zorgen voor infrastructuur, openbaar vervoer, onderwijs, kortom al die zaken die ook voor het kapitalisme noodzakelijk zijn, maar waarin niet op kapitalistische wijze kan worden voorzien. (dat verschilt dus ook per land en per tijdvak) Die dingen moeten gedaan worden, ongeacht of er nu een linkse of een rechtse regering is.

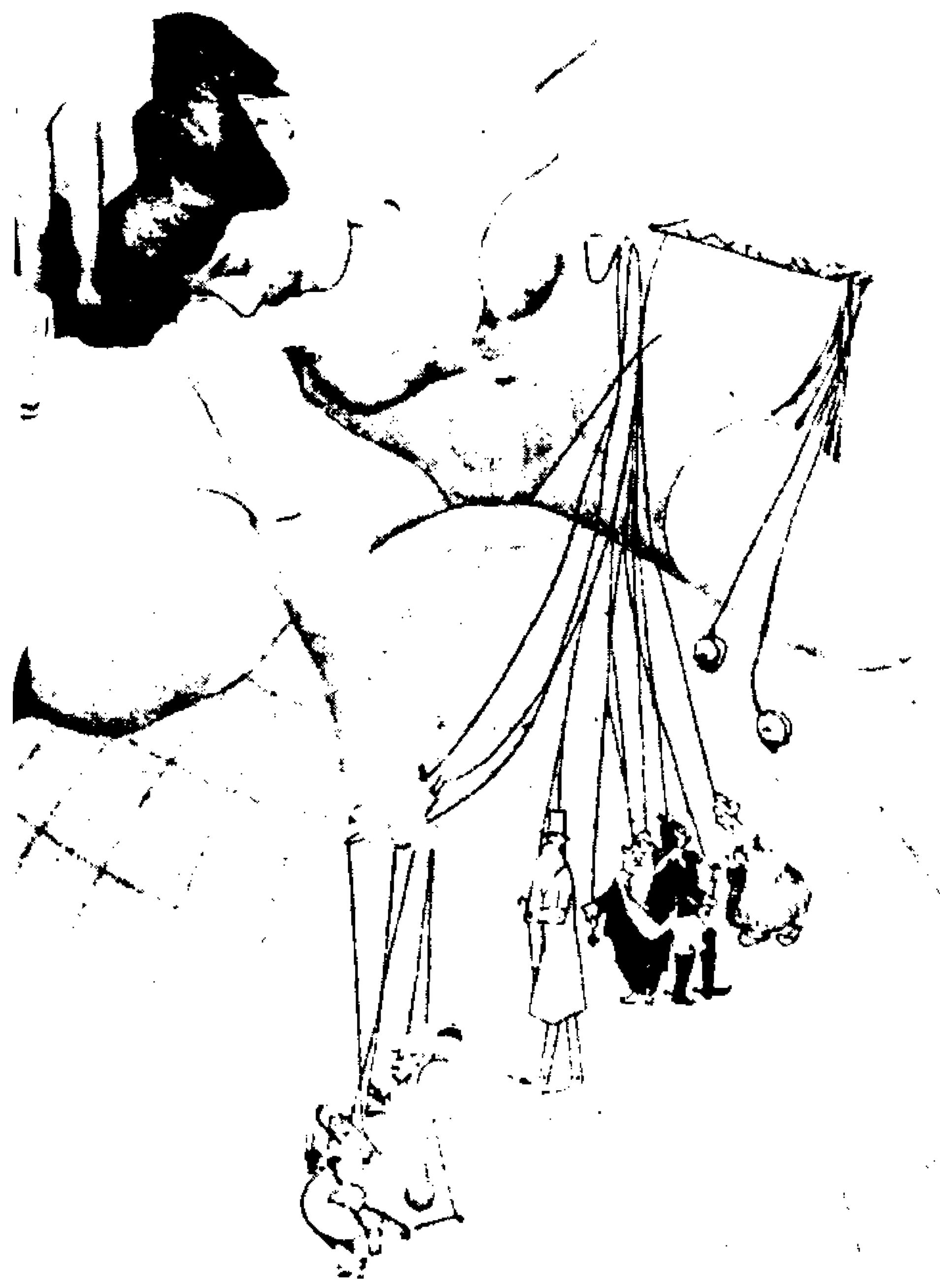
Deze visie kan leiden tot de gedachte dat je niet veel aan het staatsapparaat kan veranderen. Zolang het kapitaal heerst moet de staat immers daarvoor functies vervullen! Dus: vernietig eerst maar de macht van het kapitaal.

Anderen zien wel speelruimte in het optreden van de staat.

Een groep praat dan over 'pluriforme macht': er zijn allerlei groepen die druk op het staatsapparaat uitoefenen. Neem de autolobby en de milieubeschermers. De krachtsverhoudingen tussen die groepen bepalen welke beslissing eruit rolt.

In een andere theorie gaat het niet om bij ieder punt verschillende groepen, maar hangen al die tegenstellingen samen met één hoofdtegenstelling: de klassentegenstelling. Als de machtsverhoudingen in de samenleving bepaald worden door de klassenstrijd, dan is het natuurlijk onzin om te denken dat een machtsapparaat als de staat niet door die klassenstrijd beïnvloed wordt. Natuurlijk betekent dat ook tegelijkertijd dat je moet inzien dat zolang we in het kapitalisme leven de kapitaalbezitters de grootste invloed op het staatsapparaat hebben, en dat dat ook structureel draait om die kapitalistische samenleving in stand te houden.

Maar: een felle klassenstrijd dringt ook door in het staatsapparaat. Kijk naar wijkteams

van ambtenaren voor de stadsvernieuwing: als gevolg van jarenlange buurtstrijd werkt een deel van het apparaat voor de bewoners! Kijk naar de opstand van de Dienst Herhuisvesting in Amsterdam als gevolg van felle protesten tegen de woningnood.

En naarmate er meer dreigt te worden gekort op uitkeringen verzetten ook ambtenaren van Sociale Diensten zich steeds feller tegen deze

politiek, waaruit blijkt dat de strijd zich ook tussen verschillende staatsapparaten afspeelt.

- Heeft de regering zelfstandige macht om beslissingen te nemen? Of is ze een marionet in handen van de kapitalisten
- Als ze macht heeft, is dat dan helemaal van alles onafhankelijk, of heeft het te maken met hoe sterk de antikapitalistische tegenkrachten zijn.
- Hoeveel speelruimte is er om 'tegen de belangen van het kapitaal' in te gaan. Hoe bepaal je zoiets eigenlijk.
- Hoe werkt het: via de 'publieke opinie' die ambtenaren en regering dwingt een bepaald beleid te voeren? Of via het aanstellen van 'bevriende' ambtenaren.
- Gaan deze vragen op alle terreinen van de strijd even goed op, of zijn er sommige terreinen waar makkelijker gezwicht wordt voor tegenbewegingen en andere waar dat moeilijker is. Hoe komt dat?

WAT MOETEN WE EIGENLIJK MET DE STAAT?

Veroveren, vernietigen of veranderen?

Wat moeten we ons precies voorstellen bij het veroveren van het staatsapparaat?

Sommige mensen menen dat het voldoende is om de meerderheid in het parlement te halen. Want dan kun je immers de regering vormen! En die heeft de touwtjes van het staatsapparaat immers in handen!

Maar Lenin constateerde al dat hij de touwtjes wel in handen had, maar daarmee nog niet de ambtenaren. Want het grootste deel van die ambtenaren was uit de oude tsaristische tijd. Die voelden helemaal niets voor het bolsjewisme. En saboteerden er dus lustig op los. En Allende kon dan wel president zijn geworden, maar daarmee had hij nog niet de macht over het leger. En in Bolivia saboteerde het leger een als bedreiging ervaren president zelfs voor hij een regering kon vormen.

Een linkse regering betekent nog niet dat alle onderwijzers ineens socialist zijn. En veel mensen worden nog steeds beheerst door de oude ideologie.

Duidelijk is dat de verovering van de regering - onderdeel van het staatsapparaat - maar een onderdeel is van een veel langer durend proces. Rudi Dutschke en zijn vrienden hadden dat op het oog toen ze in '68 praatten over de 'lange mars door de instituten'. Bijvoorbeeld: de strijd op pedagogische akademies voor een meer socialistisch gericht onderwijs is ook een onderdeel van de verovering van de staatsmacht.

De staat vernietigen, wordt vaak gezegd, dat moet het doel zijn. De staat is een onderdrukkend apparaat. Maar de opsomming eerder in het krantje van wat de staat allemaal is maakt wel duidelijk dat je daarbij moeilijk alle staatsapparaten over een kam kunt scheren. De rechterlijke macht vernietigen? Of moeten er ook in het socialisme regels zijn en rechters die toetsen of mensen die regels hebben overtreden.

De Nederlandse Spoorwegen, de plantsoendienst, de vuilnisophaaldienst, scholen en universiteiten vernietigen? Want dat zijn allemaal onderdelen van 'de Staat'. Of omzetten in productie-coöperaties? Of onder het socialisme als gedemocratiseerde staatsapparaten handhaven?

De staat veroveren is in elk geval niet genoeg. Want ongetwijfeld zijn er een heleboel onderdrukkende en vervreemdende kanten aan het huidige staatsapparaat (dat tenslotte dient om het kapitalisme in stand te houden).

Dan komen we dus bij het derde alternatief: het staatsapparaat veranderen. De controle over de verschillende staatsapparaten moet

direct bij de mensen zelf komen te liggen. Er moet meer directe democratie komen.

- Als we ons de discussie in de eerste paragraaf herinneren over wat allemaal bij de staatsapparaten hoort, wat houdt dan 'het veroveren van het staatsapparaat' allemaal in?
- Welke methoden kunnen we in de verschillende gevallen gebruiken?
- Zijn er staatsapparaten waarbij dat veroveren makkelijker zal gaan dan bij andere?
- Welke staatsapparaten zou je willen vernietigen?
- Moet de functie die die apparaten nu vervullen ook in een socialistische maatschappij vervuld worden? Op welke manier?
- Is 'het staatsapparaat vernietigen' hetzelfde als 'de controle over het staatsapparaat overnemen'?

VORMEN VAN DIREKTE DEMOKRATIE

Misschien kunnen we het beste beginnen met te stellen dat het onzin is om een soort standaardoplossing voor te stellen voor alle omstandigheden. En het is ook onmogelijk om alle situaties in deze discussie te betrekken. Het gaat er in dit deel van de strategiediskussie vooral om een manier door te praten waarmee je al die situaties kunt bekijken.

Die moet flexibel zijn. Ongetwijfeld moet er per plaats, per regio en landelijk een openbaar vervoersnet komen, gecontroleerd door die verschillende niveau's. Maar het is misschien best mogelijk dat aan te vullen met een wijkbus, onder controle van buurtorganen.

Waarschijnlijk zal er een gemeentelijke dienst stadsontwikkeling moeten blijven, maar het is goed mogelijk dat er per wijk een 'ambtelijk wijkteam' komt, dat bestemmingsplannen voor die wijk uitdenkt en andere ruimtelijke ordenings klussen uitdenkt, onder verantwoordelijkheid van wijkorganen.

Uiteraard komt er per fabriek een personeelsraad, maar is het mogelijk om per fabriek te beslissen wat en hoe er geproduceerd gaat worden of moet dat landelijk gepland worden. En hoe moet dat dan?

Algemeen gesproken: er komt een orgaan van direct betrokkenen, die zoveel mogelijk zeggenschap hebben over hun eigen situatie, en er komen organen op plaatselijk, regionaal en landelijk niveau, om zaken die het niveau overstijgen, op te lossen.

Om ons niet te vergissen over termen: zo wordt een staatsapparaat op wijkniveau geschapen. Immers: een afdeling Bouw- en Woningtoezicht op wijkniveau, een groepje voor onderhoud, van plantsoenen, kortom al die zaken waarover nu op wijkniveau beslist gaat worden, daar moeten ook mensen voor zijn om het voor te bereiden en uit te voeren.

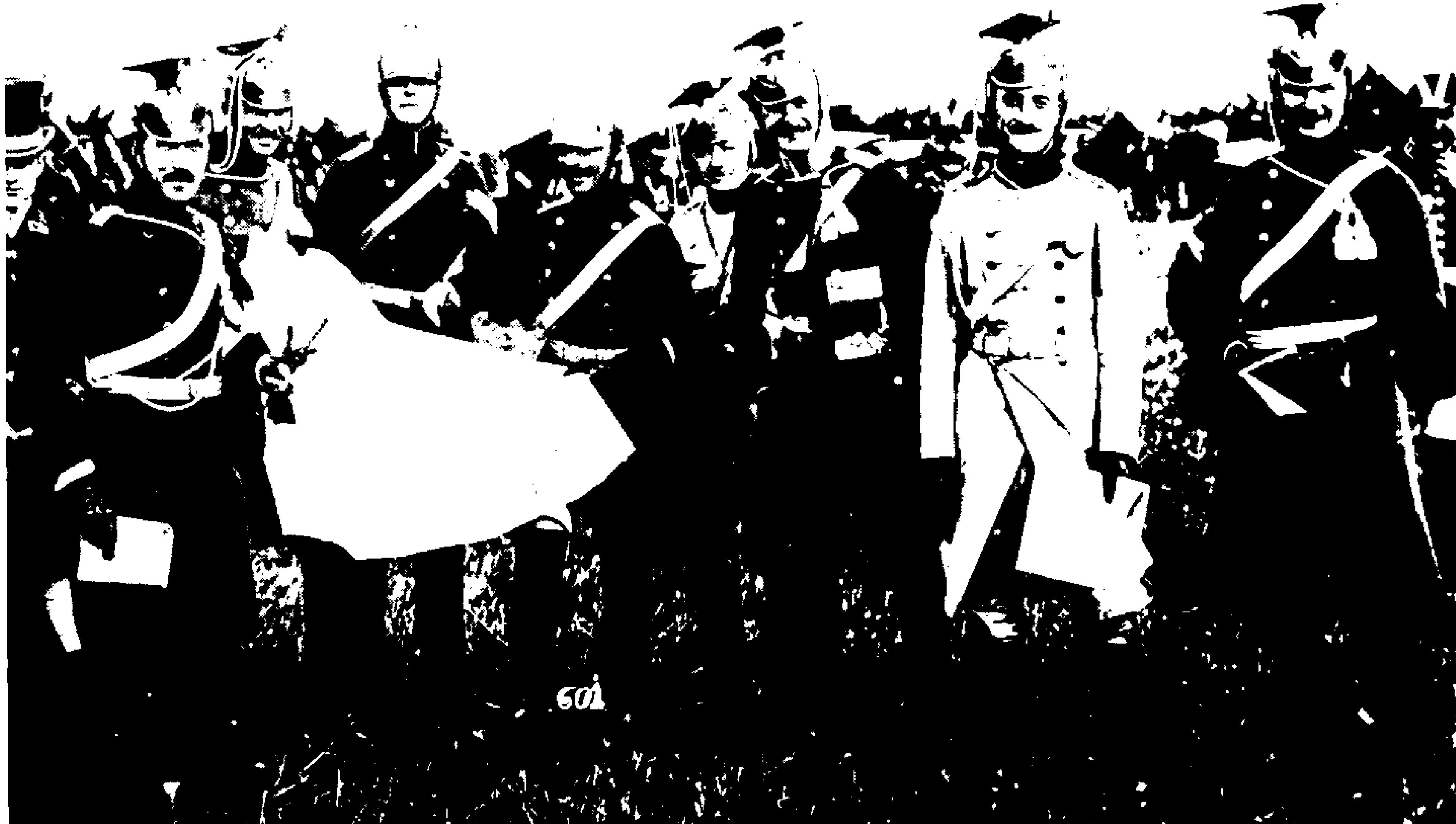
Hoe moeten de organen die op hoger niveau de staatsapparaten controleren er uit zien? Je kunt denken aan het systeem van vertegenwoordigers via politieke partijen, of via een systeem van getrapte vertegenwoordiging. Je kunt daarbij vragen stellen over prioriteitenafweging, over terugkoppeling en over tijdsaspecten.

De prioriteitenafweging is natuurlijk een essentiële beslissing die een heleboel andere beslissingen vooraf gaat. Wie bepaalt b.v. wat op gemeentelijk niveau belangrijker is, een kreche in de ene wijk of een buurtcentrum in de andere; een extra buschauffeur voor de bejaarden of een nieuwe bibliothecaris.

In feite zijn bij zo'n prioriteitenafweging natuurlijk alle inwoners van die gemeente 'betrokken'. Gaat dat soort afwegingen nu via een getrappt systeem van vertegenwoordigers - waarin mensen zich misschien (moeten) opstellen als vertegenwoordigers van wijkbelangen of van ouders die

een kreche nodig hebben, en niet als afwegers van prioriteiten? - Op landelijk niveau is dat probleem natuurlijk nog moeilijker.

Want ook onder het socialisme, met een heel andere prioriteitenafweging, zal er geen 'land van melk en honing' zijn, maar zullen er prioriteiten gesteld moeten worden. Meer zelfs, omdat dan immateriele behoeften en solidariteit met landen waar werkelijk armoede wordt geleden veel zwaarder wegen.

En als we zuinig willen zijn met energie en grondstoffen betekent dat ook hele precieze belangenafwegingen over waar we die schaarse energie en grondstoffen voor willen gebruiken. Ook de tijd die beschikbaar is speelt een belangrijke rol. Worden bestuurders van wijkraden, van personeelsraden e.d. volledig vrijgesteld van hun eigen werk? Dat werkt vervreemding van hun achterban in de hand. Maar een getrappt systeem leidt wel tot zware belasting van vertegenwoordigers. Ze beslissen over zaken op hun eigen niveau, en praten mee over zaken op hogere niveau's. Bovendien moet daarbij natuurlijk voortdurend de achterban betrokken worden. Hoe moet iemand, die ook nog werkt, die relaties heeft, en hobbies, daar tijd voor vrijmaken?

De praktijk van de huidige wijkorganisaties en ook van bedrijfsledengroepen en ondernemingsraden, vakgroepsraden en ouderkommissies, is dat zelfs over zaken waar de mensen direct bij betrokken zijn het ontzettend moeilijk is om contact te onderhouden met de achterban!

Ook de mogelijkheden van 'direct betrokkenen' moeten niet overschat worden; tenslotte zijn mensen op een heleboel manieren ergens 'betrokken': ze werken ergens en zijn zo betrokken bij de personeelsraad, zijn lid van een vakbeweging, soms van een politieke partij, ze zijn wijkbewoner, ouder - en zo betrokken bij schoolkommissies - , geïnteresseerd in ontwikkelingshulp en daardoor actief in een derde-wereld-groep. Daarnaast hebben ze (meestal meer als nu!) tijd nodig om aandacht te besteden aan hun relaties, en vrije tijd voor hun hobbies. Dat kan natuurlijk nooit allemaal. Per 'betrokkenheidsgebied' zal dus maar een klein deel van de betrokkenen actief meedoen. Ga bij jezelf maar na op welke gebieden je allemaal betrokken bent; op hoeveel van die plaatsen kun je werkelijk actieve betrokkenheid opbrengen? Een van de problemen op Cuba lijkt juist te zijn dat veel mensen zich platgeperst voelden onder de drang op heel veel plaatsen actief betrokken te zijn!

Hoe zou voor de tot dusverre in dit krantje genoemde staatsorganen de controle door direct betrokkenen mogelijk gemaakt kunnen worden!

Kan dat voor alle staatsorganen (rechterlijke macht door criminelen)?

Probeer de grenzen van de controlebaarheid aan te geven.

Stelling: Bij een systeem van getrapte vertegenwoordiging is controle van de basis op alle niveau's boven het niveau waarop ze direct betrokken zijn een feitelijke onmogelijkheid; de belasting van de vertegenwoordigers wordt daarnaast zo zwaar dat een goede terugkoppeling op het laagste niveau ook onmogelijk wordt gemaakt

Wat betekent de onmogelijkheid om alle betrokkenen bij een probleem te betrekken voor de ideeën over directe democratie?

DIREKTE EN PARLEMENTAIRE DEMOKRATIE

Als we zouden kiezen voor een meerpartijensysteem op plaatselijk, regionaal en landelijk niveau dan zou dat gekoppeld kunnen zijn aan:

- een systeem van basisdemocratie waarin iedereen zoveel mogelijk te zeggen heeft over de eigen situatie;
- in een samenleving waarin ook de kernbeslissingen over de economie democratisch kunnen worden genomen;
- met een volledige openheid van informatie en permanente mogelijkheid om in te spelen op processen die zich op hogere niveau's afspelen;
- met vertegenwoordigers die last en ruggespraak verschuldigd zijn aan de partijen waaruit ze gekozen zijn en die ook voortdurend door die partijen kunnen worden teruggeroepen.

De bestaande weerzin tegen het parlementaire systeem lijkt vooral weerstand tegen de manier waarop het nu werkt, zonder controle over de produktie beslissingen, beheerst door kapitalistenknechten, die door hun hypokriete christelijkheid nog meer weerzin oproepen. Waarin geheimzinnigheid, het achterhouden van informatie en het stelselmatig negeren van van de inbreng van geïnteresseerden (uitgezonderd kapitaalbezitters uiteraard) regel zijn. Kortom, een parlementair systeem gebaseerd op een kapitalistisch systeem!

Het klachtenbeleid van de politie

Demokratische controle op het functioneren van een staatsapparaat, hoe werkt dat in de praktijk? Als voorbeeld in dit krantje een verslag van een gesprek over de gang van zaken bij klachten over het optreden van politiemensen.

Wat is de invloed van het publiek, de gemeenteraad en de burgemeester, van de politieambtenaren, hun bond en de politieleiding, van de officier van justitie en van het ministerie?

Of de controle op de politie te vergelijken is met de controle op andere staatsapparaten als bijvoorbeeld de sociale dienst of een gemeentelijke dienst volkshuisvesting, lijkt ons een goed discussiepunt.

Aan het gesprek namen deel:

Bert Rombouts: kriminoloog, verbonden aan het klachtenbureau politieoptreden in Tilburg

Aad van Berkel: hoofdagent van politie in Epe

Josef Sorgy: koördinator van de Amsterdamse werkgroep burgers-politie

Jan Vrolijk: PSP-raadslid in Eindhoven

Koert Vrijhof: lid van de strategiekommissie van de PSP

Koert maakte een verslag van het gesprek, waarvan we door ruimtegebrek slechts een klein deel kunnen opnemen.

Bert: We hebben in december vorig jaar het klachtenbureau opgericht met onder andere het advokatenkollektief, de reklasering en de wetswinkel. Er zijn tot nu toe zo'n tachtig klachten binnen. De helft wordt schriftelijk doorgestuurd naar de burgemeester, de korpschef of de officier van justitie.

Josef: Wat is je contact met het korps zelf?

Bert: Daar is een ontwikkeling in geweest.

Na een paar maanden kwam er een nieuwe korpschef die veel positiever ten opzichte van klachten staat. We zijn snel kennis met hem gaan maken. We waren al in gesprek met de burgemeester en de politie of wij aanwezig mochten zijn als de klager gehoord wordt. Met medewerking van de politiebond is een regeling gemaakt die in deze mogelijkheid voorziet. In het afgelopen jaar is een raadskommissie voor openbare orde en veiligheid ingesteld. Daar hebben we nog niets mee gedaan. We houden regelmatig een verhaaltje om de discussie over de politie aan te wakkeren bij buurthuizen etc.

In december komen we met een 'diepzinnig' jaarverslag. In het landelijk overleg klachtenbureau's nemen we, met Groningen, een uitzonderingspositie in ten aanzien van het voorontwerp van de wet klachtenkommissie. Dit is een ontwerp-wet van Wiegel die een nieuwe procedure voor de behandeling van klachten omvat: er wordt een commissie ingesteld die bekijkt naar wie de klachten doorverwezen moeten worden. Dat biedt geen enkele garantie voor een betere behandeling. We vinden dat zo'n zwaar en officieel lichaam er niet moet komen. In tegenstelling tot de bureau's uit de grotere steden, die blijkbaar andere ervaringen hebben.

Jan: In onze gemeente werkt de politie met een

regeling, waarvan gezegd wordt dat die uniek is in Nederland, wat ik zeer betwijfel. Er zitten verschillende controles in en verder wordt de uitvoering van een klacht nog door een 'onafhankelijke' ambtenaar getoetst. Twee keer per jaar komt er een verslag. Maar je krijgt de brieven van de klagers niet te zien. Ook niet als je daarom vraagt. Op bijvoorbeeld arrestaties bij strafzaken heb je helemaal geen controle, want die vallen onder de officier van justitie. In de gemeenteraadskommissie is het voorontwerp van de wet klachtenkommissies besproken en verworpen. Het voornaamste bezwaar is dat de commissie die daarbij ingesteld wordt te ver van de burgers af staat. Het is een produkt van justitieel denken. Als PSP onderschrijven we die kritiek. We hebben er zelfs een belangrijk aandeel in gehad. Verder vinden we dat in de klachtenbureau's minder deskundigen en meer mensen uit belangengroeperingen moeten komen zitten.

Aad: Ik kan niet zeggen dat ik met klachten veel ervaring heb. Ik signaleer wel dingen waarvan ik zeg 'kan dat zomaar?' Bijvoorbeeld minderjarigen die een nacht in de cel moeten blijven zonder dat daar enige aanleiding toe bestaat. Een protest werkt wel, men is toch gevoelig. Klachten van buiten bereiken ons nooit. We leven in een kleine gemeenschap. Je bent je meest bewust van je eigen kwetsbaarheid. Mijn ervaring uit mijn Rotterdamse periode is anders. Daar namen de klachten toe naarmate het publiek vertrouwd werd met de mogelijkheid ze in te dienen. Er was wel een beleid, maar dat bestond eruit de klachten zoveel mogelijk af te wimpelen.

Josef: Het interne beleid in Amsterdam bestaat eruit dat de betrokken politiemans er niets meer van hoort.

Koert: Als ik dit zo hoor, en het voorontwerp lees, krijg ik de indruk dat de individuele agent een soort vuilnisvat-functie krijgt toebedeeld. Klachten over beleidszaken komen niet in behandeling en de rechtspositie van de individuele politiemans of -vrouw is zwak geregeld. De mensen die in feite het beleid bepalen blijven zo buiten schot.

Aad: Ja, de individuele politiemans wordt zowel van onderop als van bovenaf belaagd.

Koert: Zie je mogelijkheden, ieder uit zijn eigen positie, om het beleid te wijzigen?

Bert: Ik zie vooral de vergroting van de ruchtbaarheid als middel om het beleid onder druk te zetten.

Josef: Intern gebeurt ook wel het een en ander. De kranten geven een heel verdraaid beeld van de 'werkweigering' van de agenten van het bureau Lijnbaansgracht. Die werkweigering was eerder het gevolg van onvrede over het volkshuisvestingsbeleid dan van het niet vervolgen van de 'Grote Keyser'.

Koert: Jan, zie jij als raadslid, bijvoorbeeld als deel van een meerderheid, kans om bepaalde beleidsveranderingen af te dwingen?

Jan: Het beleid valt onder de burgemeester. Je kunt vragen of hij iets wil doen. Als hij dat wil, dan neemt hij contact op met de hoofdkommissaris. De raad kan alleen een intentie uitspreken. Je kan 'm niet sturen.

Bert: Je kunt toch het tweejaarlijkse verslag aangrijpen om daar vragen over te stellen?

Jan: Je kunt om meer informatie vragen, maar als de burgemeester of de hoofdkommissaris nee zegt, dan blijft het zo. Overigens heeft het PSP-optreden in de raad er wel toe geleid dat de hele commissie om meer informatie is gaan vragen. Maar nog steeds zien de meeste commissieleden, PvdA-ers inbegrepen, op tegen het politieapparaat.

Koert: Hebben jullie contacten met het korps zelf?

Jan: Nee, die hebben we niet.

Bert: Kan je die niet creëren?

Jan: Ik denk dat het moeilijk is om ingangen te vinden.

Aad: Vergadert de dienstkommissie (een soort ondernemingsraad K.V.) wel eens met de raadskommissie? Mijn ervaring is dat dit een goede ingang is om meer van het apparaat te weten te komen.

Josef: Of via de politiebond.

Bert: Ons contact met de Nederlandse Politie Bond is heel bevredigend.

Josef: Mijn mening is dat de directeuren in Den Haag het beleid bepalen. De commissarissen zijn net zo machteloos als de lagere politiemensen. Wil je wat veranderen dan moet je in Den Haag zijn.

Aad: Dat is gedeeltelijk waar. Aan de andere kant, als er veranderingen moeten plaatsvinden moet dat aan de basis gebeuren, op straat. Die mensen hebben de mogelijkheden in zich.

Josef: Daar ben ik het mee eens, maar je moet niet wachten tot dat van binnenuit komt. Je moet een aantal ideeën ontwikkelen, om pats, naar ze toe te gaan. Zo van 'jongens, jullie moeten naar me luisteren, ik heb als burger belang bij een goed politiekorps'.

Koert: Bert, zijn jullie niet op bepaalde beleidszaken gestuit naar aanleiding van klachten?

Bert: De frekwentie van de klachten is nog niet zo hoog dat het er op lijkt dat er ergens schreeuwende toestanden zijn. Daarnaast zijn een heleboel andere instellingen misschien wel kompetenter dan wij. Ik denk bijvoorbeeld aan de juridische EHBO (onderdeel van de wetswinkel K.V.). Waar we voor op moeten passen is een polarisatie klachtenbureau-politie. Want dan is het voor het apparaat erg makkelijk om klachten af te wijzen.

Jan: Ik vind dat je soms toch wel duidelijk stelling moet nemen.

Josef: Zolang je klacht niet naar buiten gaat, dan heb je kans op een goede behandeling, maar als je het publicitair gaat maken, dan ontstaat een sterke dreiging.

Jan: Je moet ook van buiten af het apparaat bekritisieren als dat nodig is.

Aad: Ik denk dat je twee dingen moet scheiden: het optreden dat je bekritisieert, moet bekritisieren zelfs, en de bereidheid om te blijven praten.

De grootste schoenen en de kortste veters

De stellingen rond de defensie-begroting 1981 zijn weer grotendeels door de partijen betrokken. De Minister en zijn Staatssecretarissen hebben het waarom en hoe van 11.500.000.000 gulden aan defensie-uitgaven uiteengezet en verdedigd. De politieke partijen in het parlement hebben hun mening over dit reusachtige inflatie-project naar voren gebracht. Het wachten is nog op hoe over een keur van moties gestemd gaat worden.

Twee zaken staan in de huidige begroting centraal. Zaken, waarin zich ook de PSP bij monde van *Fred van der Spek* gemengd heeft. Dat is, ten eerste, de financiële ombuiging van 179 miljoen op voornamelijk materieel-uitgaven. Door onderzeeboten, jachtbommenwerpers, elektronische apparatuur, spoorwagens, enzovoorts één of twee jaar later aan te schaffen, op te knappen of te vervangen kan er bezuinigd worden. Dat betekent, dat de jaarlijkse reële groei van het defensie-budget met drie procent gehalveerd wordt. Gezien de sombere economische toekomst zal het wel niet meer mogelijk zijn later weer van 1,5 op 3 procent te springen. Des te beter, kan men zeggen.

Te kritiseren is echter, dat deze 179 miljoen aan bezuinigingen heel weinig is. Enkele leuke dingen voor generaals en admiraals zijn nu in de kelder opgeslagen en kunnen pas één of twee jaar later ter beschikking komen. Maar van een werkelijke, geplande ombuiging is geen sprake. De financiële uitgaven worden even kort gehouden, maar het oude beleid van bewapenen en nog eens bewapenen wordt even konsekwent als voorheen voortgezet. Van der Spek zei dan ook: 'Wat hier in de begroting als een zogenaamde financiële ombuiging wordt gepresenteerd, betekent dus helemaal niet een politieke ombuiging. De aloude NAVO-politiek wordt met minder middelen, maar even drastisch voortgezet'.

WEDDE VERLAGING

Een tweede centrale zaak in de defensie-begroting betrof de wedde-verlaging van rond de vijf-

tien procent. Staat in de Troonrede dat de breedste schouders de zwaarste lasten moeten dragen, vertaalt minister De Geus dat in: de grootste schoenen krijgen de kortste veters. Zo draaien tienduizenden dienstplichtigen op voor 85 miljoen gulden die de opper- en vlagofficieren te kort kwamen.

Tel daarbij op: de brief van de minister van defensie van 14 oktober, waarin hij schreef, dat de enige konsekwentie uit het ter discussie stellen van de kernwapentaken van het leger ontslag of beroep op de Wet Gewetensbezwaren Militaire Dienst is. En dan nog de afgeknepen huisvestings- en voedingsmaatregelen.

Dan moet je wel tot de slotsom komen: voor de regering en de legertop gedurende hun diensttijd een kort uitstel van de aanschaf van nieuw materieel, voor Jan Soldaat weddeverlaging en mondhouden-politiek zolang zijn diensttijd duurt. In 1978 moest staatssecretaris Van Lent zijn plan tot weddeverlaging intrekken wegens het grote verzet ertegen. Hopelijk kan nu hetzelfde gebeuren.

LAUWERSMEER

Buiten het materieel- en personeelsbeleid spelen nog twee zaken in de huidige begroting mee. Zaken, die reeds langere tijd groepen mensen in ver verschillende delen van het land in beweging brengt.

Rond het nieuwe oefenterrein in de Lauwersmeer zullen spoedig belangrijke beslissingen genomen worden. Allerlei technische onderzoeken van rijkswege zijn afgerond. Rechterlijke, provinciale en gemeentelijke instanties hebben

zich over het oefenterrein uitgesproken. Een groot deel van de bevolking blijft er tegen. Actiegroepen zijn nu via een ingenieursbureau met een eigen technisch onderzoek. Ze hopen op uitstel van definitieve militaire inrichting van het betrokken gebied - uitstel kan immers altijd nog tot afstel leiden - maar de regering hield in het defensiedebat haar poot stijf. Van haar mogen de militaire rups- en wielvoertuigen spoedig de kazernepoorten uitrollen.

WAPEN EN MUNITIE OPSLAG

Tot slot kwamen in het parlement de munitie- en wapenopslagplaatsen voor Amerikaanse divisies in Emmen en Zuid-Limburg ter sprake. Die zijn sinds mei 1978 door de NAVO aangevraagd. Om de plaatselijke bevolking te paaien stelde de regering arbeidsplaatsen in het vooruitzicht. Toen dat niet genoeg leek, kwam ze met de lokkertjes van extra industrieterreinen en plaatselijke controle op de aard van de opslag. Toen ook dat niet het gewenste resultaat had kwamen er dreigementen op tafel. De ene staatssecretaris belde de burgemeester van Emmen om hem te zeggen: als uw gemeente niet wil, dan geen extra arbeidsplaatsen. De andere staatssecretaris schreef een brief aan Limburg waarin hij tien miljoen aan provinciale bijdrage voor de opslagplaatsen verlangde. Zo niet, dan ook hier geen extra arbeidsplaatsen.

Terecht stegen wolken van woede boven Emmen en Zuid-Limburg op.

Vorig jaar reeds diende de PSP tegen deze opslagplaatsen een motie in. Die motie ligt er nog steeds en is nu opnieuw ingediend. 'Men is ook nu, en nu niet alleen in Zuid-Limburg maar ook in Emmen, bang voor militarisering. Men wil geen doelwit van militaire aanvallen worden. Men wil zinvolle werkgelegenheid. Opnieuw zijn er woedende reacties', aldus *Fred van der Spek* in de Tweede Kamer. Zijn motie, die zich vierkant tegen opslagplaatsen kant, heeft zijn geldigheid behouden.

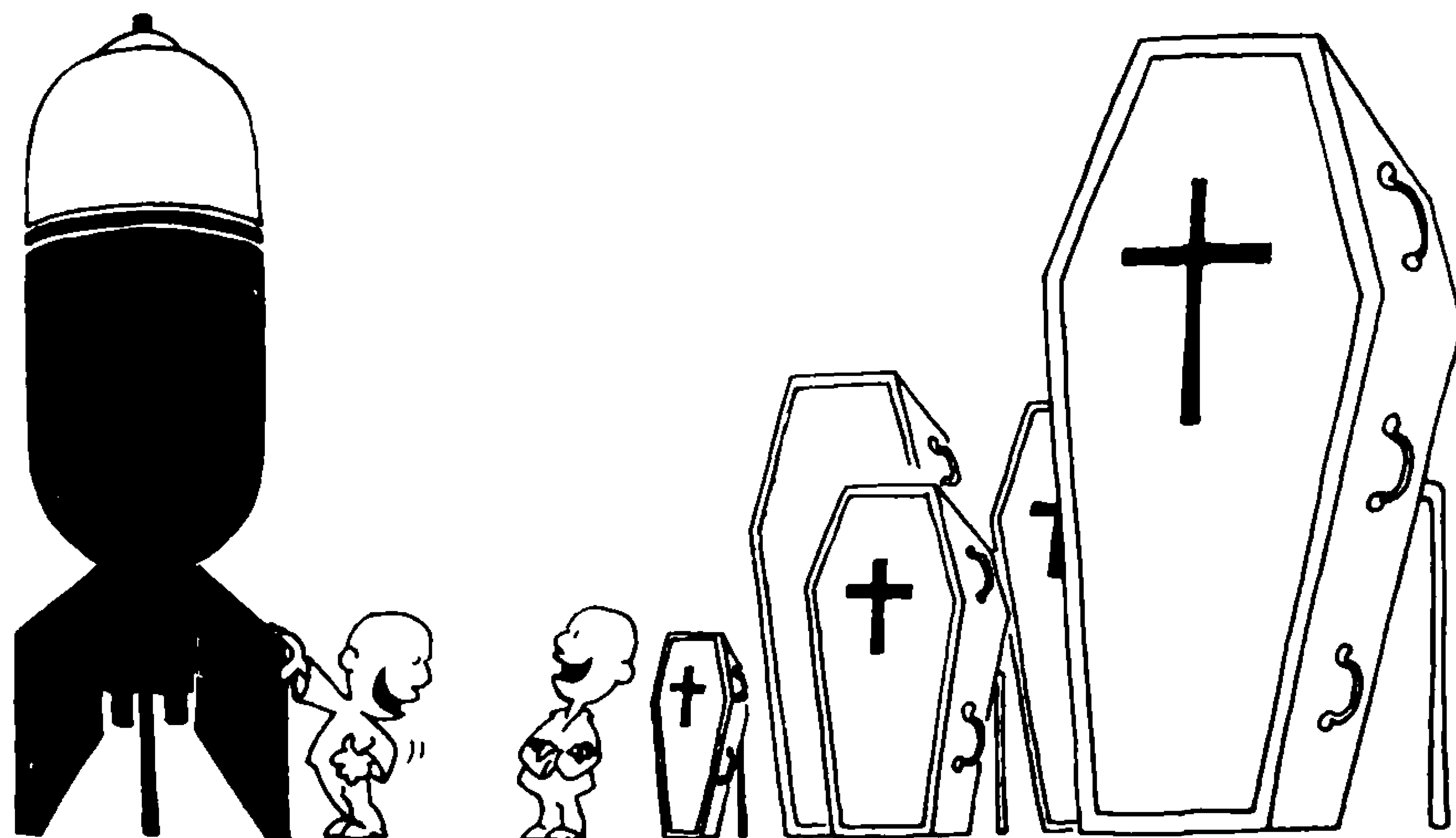
ZWIJGEN

Om de reden van deze defensieplannen voor opslagplaatsen van buitenlandse troepen te achterhalen, sloot Van der Spek zijn toespraak als volgt, retorisch, af: 'Moeten er net binnen de Nederlandse, Deense en Belgische grenzen opslagplaatsen voor conventionele wapens komen, omdat in deze landen het verzet tegen de modernisering van de kernwapens het grootst is en omdat de NAVO op deze manier de directe betrokkenheid van deze kleine landen bij de defensieplannen van de grote landen koste wat het kost wil handhaven?'

De regering zweeg betekenisvol.

Het is ook niet waar, hoor! De NAVO-werkgroep *Uitdagingen aan de Moderne Samenleving* houdt zich onledig met een studie naar een milieu-vriendelijke bestrijding van insecten. Lees de begroting er maar op na.

CHRIS HUINDER

(advertentie)

Linkse rente is niet lager wèl veel rustgevender

De Algemene Spaarbank voor Nederland is een grote bank. Op meer dan 58.000 spaarrekeningen is ruim 200 miljoen gulden ingelegd.

De ASN is een principiële bank. De enige spaarbank die het hart links draagt. En daar ook van getuigt. Door het spaargeld grotendeels te beleggen in sociaal en maatschappelijk verantwoorde projecten. Die geen lucratieve rentewinst uit Zuid-Afrika of Chili accepteert.

De ASN is een bank voor progressieve mensen. Die willen sparen met een rustig gevoel. In de zekerheid dat hun geld daar komt waar het nodig is. In de zekerheid dat hun rente - een prima rente - geen bijmaak heeft. Geef uzelf dat rustige gevoel. Neem een spaarrekening bij de ASN.

Als uw hart links zit, is uw spaarbank heel dichtbij.

Sparen bij de ASN is sparen via uw girorekening. Doe het nu: u krijgt f 750 premie!

Als u voor 1 juli 1981 een spaarrekening voor uzelf opent met tenminste f 50,- als eerste inleg. Bij de ASN spaart u ook thuis. Via uw giroboekje. U spaart net zo snel of u haalt net zo makkelijk weer geld op als u een giro-overschrijving doet. Meer weten? Vul snel de bon in.

Naam en voorletter(s): _____

Adres: _____

Postcode en woonplaats: _____

Zenden in enveloppe zonder postzegel aan **Algemene Spaarbank voor Nederland, Antwoordnummer 1188, 2500 VB Den Haag**. U kunt ook bellen 070-47 01 81. Of ons bezoeken: Rijnstraat 28, Den Haag (vlak bij het Centraal Station).

wenst nadere inlichtingen over:*

- de ASN in het algemeen
- de ASN-spaarrekening, gekoppeld aan de postrekening
- wenst tevens een formulier om een postrekening te openen
- het giraal sparen (sparen zonder boekje)
- de Vroeg-Bij-rekening (een unieke regeling voor jeugdigen t/m 17 jaar)
- het jeugdsparen De Zilvervloot (voor jeugdigen van 15 t/m 20 jaar)
- het termijnsparen (met opzegtermijn)
- het depositosparen (met een vaste looptijd)
- het bedrijfssparen

* aankruisen wat u wenst.

001

**Algemene Spaarbank
voor Nederland**
Geeft rente zonder bijmaak

Loonmatiging en werkgelegenheid

'De gevolgen van de huidige recessie dreigen ernstiger te worden dan die van de voorgaande. Van 1973 tot 1975 steeg de werkloosheid van 117.000 tot 206.000. Van 1978 tot 1981 stijgt de werkloosheid verder van 206.000 tot 280.000. Een verscherping van de problematiek manifesteert zich ook op vele andere terreinen. De reële inkomens dalen, de lastendruk neemt toe, de produktie stagneert. Een belangrijke vraag is welke rol het sociaal-economische beleid speelt en kan spelen onder deze omstandigheden. Naar onze opvatting heeft het huidige beleid niet alleen niet geholpen de problemen te overwinnen, het heeft deze zelfs verscherpt.'

Dit schrijven zo'n twintigtal ekonomen in de samenvatting van hun alternatief economisch plan. Onder hun titel 'Economisch beleid uit de klem' recent verschenen bij de Socialistische Uitgeverij Amsterdam (SUA). Een alternatief dat bepaald niet revolutionair en ook niet zo socialistisch genoemd kan worden, maar dat voor de korte termijn een doorbreking van de neergaande economische situatie kan betekenen. En daarmee vormt het niet alleen een bijdrage tot bestrijding van de economische aspecten van de crisis. In tijden van economische achteruitgang zien rechtse groeperingen en partijen kans de gevoelens van machteloosheid, onvrede en onzekerheid bij de mensen politiek te organiseren. Ook nu zien we een verrechtsing o.a. in de vorm van toenemend racisme en een heroplevende gezinsideologie.

Mede om die politieke en ideologische aspecten van de crisis te bestrijden, is een economisch alternatief dat de materiële grondslag van de politieke verrechtsing ontnemt, bijzonder welkom.

Wat is de inhoud van deze alternatieve oplossing van de economische crisis?

MOORD EN BRAND

Een economische crisis waarin de werkgevers moord en brand schreeuwen dat het Nederlandse bedrijfsleven ten opzichte van het buitenland in een slechte concurrentiepositie verkeert. De Nederlandse produkten zouden te duur zijn wegens de te hoge loonkosten. De werkgevers willen dan ook dat de vakbeweging zich matigt in haar looneisen. Daarnaast zien ze graag een tegemoetkoming van de overheid in de vorm van lagere belastingen, een kleiner werkgeversaandeel in de sociale premies en af en toe forse steun voor noodlijdende bedrijven.

De vakbeweging lijkt wel wat onder de indruk van de argumenten van de werkgevers en stelt haar leden voor, het volgend jaar zeer geringe looneisen te stellen, nauwelijks voldoende om de koopkracht te handhaven. Om de werkgelegenheid te bevorderen. Daarvoor is het nodig dat de bedrijven (weer) winst maken, zodat de ondernemers eventueel gaan investeren in uitbreidingen waarvoor weer personeel nodig is. Zoals het nu lijkt, wacht de regering nog even af voordat eventueel een nieuwe loonmaatregel voor het volgend jaar wordt afgekondigd. Maar dat de lonen gematigd worden, staat ook voor de regering als een paal boven water. De regering houdt deels een vergelijkbaar verhaal aan dat van de werkgevers: bevordering van de export. Daarvoor moeten de lonen relatief omlaag, zodat de produktiekosten lager worden.

Naast een loonmatiging wil de regering op haar eigen uitgaven drastisch bezuinigen en niet veel meer uitgaven dan er bij de minister Van der Stee binnenkomt. De regering wil de inflatie ten opzichte van het buitenland uiterst gering houden om de werkgelegenheid op langere termijn veilig te stellen. Die kleinere inflatie wordt bereikt door loonmatiging en - in mindere mate - de prijsmatiging. In de keuze tussen werkgelegenheid op korte termijn en inflatiebestrijding kiest de regering voor het laatste.

BEZWAREN

Dit zijn de standpunten die in 'Economisch beleid uit de klem' kritisch worden beschouwd, bestreden of weerlegd. Een paar punten eruit.

De mythe van de loonmatiging als de oplossing, wordt overtuigend doorgeprikt. De concurrentiepositie van het Nederlandse bedrijfsleven wordt zeker niet alleen bepaald door de loonkosten op zich. Belangrijker zijn de loonkosten per eenheid produkt en dat zou kunnen betekenen dat er zwaar geïnvesteerd zou moeten worden om met dezelfde loonkosten meer produkten te maken.

Het investeringsklimaat is evenwel niet zo gunstig onder meer door de hoge rentestand zodat leningen te duur worden en door de geringe inflatie die spekulanten ervan weerhoudt in Nederland te investeren en die de kapitaalvlucht naar andere landen bevordert, zoals naar onroerend goedobjekten in de Verenigde Staten.

Voor de export spelen verder ook de eenzijdige samenstelling van het pakket aan export-artikelen een rol.

Het wedden op het paard van de exportbevordering via loonmatiging als oplossing van de crisis is op z'n minst eenzijdig, zo niet onjuist.

LOONMATIGING

Loonmatiging leidt op korte termijn tot minder bestedingen door de mensen aan zaken als kleding, reizen, bioskoop, boeken, eten in restaurants, kafebezoek, noem maar op. Matiging in de lonen en sociale uitkeringen betekent op die manier een strop voor de Nederlandse middenstand die niet direkt voor de primaire levensbehoeften werkt en de werkgelegenheid in die sectoren schaadt. Een strop die volgens de twintig ekonomen bij lange na niet wordt 'goedgemaakt' door toename van de export als gevolg van de loonmatiging.

De export-toename zou kleiner zijn dan de vermindering van de binnenlandse bestedingen. De kritische ekonomen stellen dat het achterblijven

van de groei van de produktie is veroorzaakt door achterblijven van de binnenlandse bestedingen, niet alleen van particuliere inkomens, maar ook van investeringen door ondernemers en overheidsgeld (voor woningbouw e.d.)

Het overheidsbeleid is in de praktijk meer gericht op zo gering mogelijke tekorten op de begroting en zo laag mogelijke inflatie dan op bestrijding van de werkloosheid op korte termijn. Daarmee is het maar zeer de vraag of het model van de regering op langere termijn wel economische crisis effectief bestrijdt. De kans is niet uitgesloten dat dit beleid een neerwaartse spiraalbeweging bevordert: minder binnenlandse bestedingen, minder investeringen, meer werklozen die minder kunnen besteden en minder overheidsinkomsten. Het is de vraag of de investeringen voor de export en de daaruit voortvloeiende werkgelegenheid voldoende tegenwicht tegen de binnenlandse gevolgen van de loonmatiging kunnen geven.

ALTERNATIEF

De twintig ekonomen, waaronder een medewerker van het wetenschappelijk bureau van de PSP, willen voor de korte termijn de hoogste prioriteit geven aan de bevordering van de werkgelegenheid.

Ze vinden een groter financieringstekort van de overheid en een grotere inflatie zeer aanvaardbaar. Ze willen o.a. uitbreiding van de overheidsbestedingen: de regering geeft bijv. opdracht tot het bouwen van woningwetwoningen. Ze willen de gemiddelde koopkracht handhaven. Ze mikken op een model van enige economische groei ook van de produktie voor de binnenlandse markt: de kans daarop wordt groter wanneer de lonen juist niet gematigd worden. De overheid zou een belangrijke rol moeten spelen in het stimuleren van de binnenlandse vraag, naast exportbevordering.

Wat de *industriepolitiek* betreft, wordt in 'Economisch beleid uit de klem' voorgesteld om minder een bedrijfstakgewijze benadering te volgen dan te kijken naar clusters van bedrijven. De verschillen binnen één bedrijfstak zijn vaak te groot om een beleid afgestemd op hele bedrijfstakken door te voeren.

Ook stellen schrijvers voor eventueel over te gaan tot de oprichting van staatsbedrijven, maar in ieder geval de huidige steunverlening van de overheid aan het bedrijfsleven anders te organiseren en zeker beter te controleren. Een tamelijk voorzichtige benadering, die mede daarom voor de korte termijn bruikbaar is. Een alternatief dat positieve effecten kan hebben voor de bestrijding van de crisis.

Het alternatief veronderstelt echter wel enige planmatige aanpak door de overheid en enige aantasting van de autonomie van de ondernemingen. En dat kan van de huidige regering al te veel gevraagd zijn.

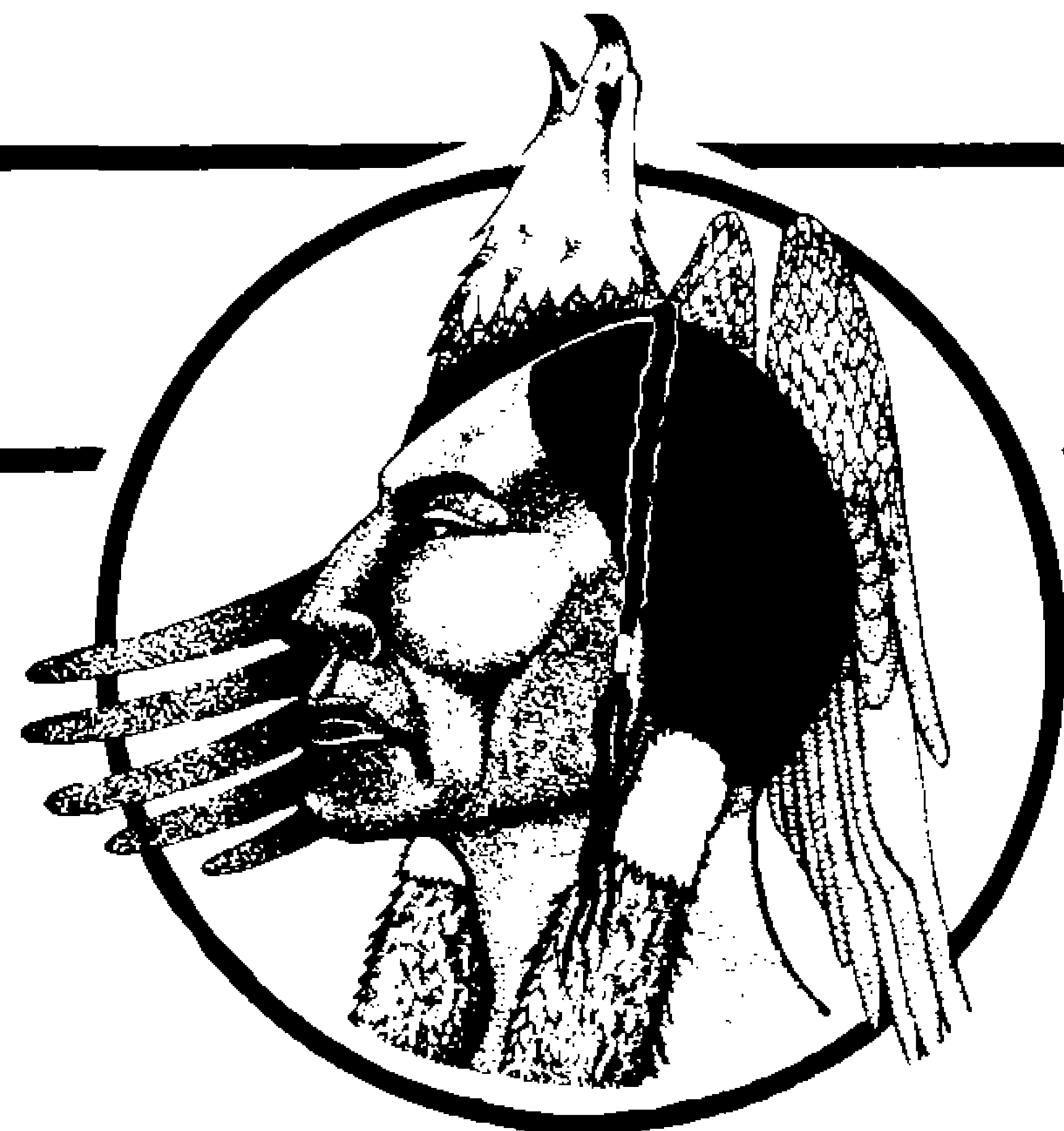
Vierde Russell Tribunaal

In Rotterdam wordt van 23 - 30 november het Vierde Russel Tribunaal gehouden. Dit tribunaal zal een uitspraak doen over de schending van de mensenrechten van de Indianen in Noord- en Zuid-Amerika. Er zullen ongeveer twaalf aanklachten behandeld worden, over het onrecht dat de Indianen werd en wordt aangedaan. Het bijgaande verhaal is een van de aanklachten die behandeld zullen worden.

De Black Hills, Paha Sapa voor Indianen, is een bergmassief op de grens van de staten Zuid-Dakota en Wyoming. De Indianen noemden de bergen zwart omdat ze dicht begroeid waren met naaldbomen, waardoor ze van grote afstand zwart leken. Nadat de Lakota's, een Sioux-volk, via omzwervingen in de Paha Sapa waren gekomen, sloten ze jaren later, in 1868, een verdrag met de blanken. In het verdrag stond dat ze de Black Hills nooit hoefden af te staan. Maar nog geen tien jaar later trokken de blanken de Paha Sapa binnen om daar te gaan zoeken naar goud. Na een reeks bloedige oorlogen besloot Washington grens van het reservaat maar te verleggen, zodat de blanken rustig door de Hills konden trekken. De indianen moesten weg uit een gebied dat voor hen heilige grond is. De indianen stapten naar de rechter en in juli '80 bepaalde het Hooggerechtshof in Washington dat de Amerikaanse regering de Lakota's hondervijf-miljoen dollar moet betalen.

URANIUM

Het ziet er niet naar uit dat de Indianen ooit zullen terugkeren naar hun heilige grond. De Black Hills zijn namelijk rijk aan kolen en uranium. Reden voor overheid om het gebied te plaatsen op de lijst van 'national sacrifice areas', gebieden die moeten worden opgeofferd aan de nationale behoefte aan grondstoffen en energie. De grote multinationals staan al klaar, of zijn al begonnen, om de Black Hills 'plat te gooien'. De methoden die de grote ondernemingen gebruiken om aan de delfstoffen te komen, veroorzaken grote schade aan het landschap. Kolen worden gewonnen door middel van 'strip-mining', waarbij het landschap stelselmatig wordt afgegraven. Uranium wordt verkregen door mijnbouw, waarbij explosieven worden gebruikt. Hierdoor wordt de omgeving bedolven onder radio-actief stof. Dit laatste is de reden van het hoge percentage maagkanker bij de Lakota's in

het Pine-Ridge-reservaat, dat in de Black Hills ligt. Alarmerend is verder dat 60 tot 70 % van de baby's, die worden geboren in het reservaat, lijdt aan ademhalingsstoornissen. Die ontstaan door onderontwikkelde longen. De Indianen in Pine-Ridge zijn voor hun watervoorziening aangewezen op een ondergrondse rivier. Deze rivier is sterk vervuild met dioxinepreparaten, een insecticide dat als ontbladeringsmiddel onder de naam Agent Orange door de VS in Vietnam werd gebruikt. Verder schijnt in de rivier radon te zijn opgelost, een bijproduct van uranium. Dit geeft aan het water een vier maal zo hoge dosis radioactiviteit als het door de gezondheidsautoriteiten gehanteerde maximum.

BLACK HILLS

Zelfs in het eigen reservaat worden de Indianen bedreigd. In 1975 verkocht een stamhoofd van de Lakota's een gedeelte van het reservaat aan de Amerikaanse luchtmacht. Dit gebeurde achter de rug van de stamleden om. De Lakota's vermoeden nu dat op dat deel van het reservaat zeer hoog radioactief afval, ontstaan door de aanmaak van atoomwapens, ligt opgeslagen. Het afval wordt met grote helicopters aangevoerd. Het terrein is voor iedereen ontoegankelijk. De Indianen hebben zich nu met milieugroeperingen en anti-atoombewegingen verenigd in de Black Hills Alliance (BHA). De BHA geeft een eigen blad uit (Black Hills Paha Sapa Report), waarin over alles wat zich rond Paha Sapa afspeelt, wordt bericht. De Indianen gaan verder met hun strijd. Inmiddels hebben ze bij het Hooggerechtshof een klacht ingediend. Ze willen geen geld voor de Black Hills, ze willen gewoon recht volgens het verdrag uit 1868.

TRIBUNAAL

Het vierde Russel Tribunaal wordt gehouden in de feestzaal van Gebouw De Doelen, Kruisplein, Rotterdam, van 23 t/m 30 november 1980.

Voorlopig programma:
zondag 23 november 20.00 uur: openingszitting.
Vervolgens vinden elke morgen en middag zittingen plaats om 9.00 uur en om 14.00 uur en eventueel om 20.00 uur. 's Avonds worden er ook lezingen gegeven en films vertoond door vertegenwoordigers van Indiaanse en andere autochtone volken. Op woensdag- en zaterdagmiddag vinden geen zittingen plaats.
Zondag 30 november 14.00 uur: slot zitting.

Voor reserveringen:
Werkgroep Indianenproject
p.a. Museum voor Land en Volkenkunde
Willemskade 25, Rotterdam
Tel.: 010-111055 toestel 21 (tijdens werkuren).
Vanaf zondag 23 november: De Doelen,
tel.: 010-142911.

Verdere informatie:
Werkgroep Indianen Project
Bloemgracht 90, Amsterdam
Tel.: 020-235984
Giro: 4057800

Patiënten en medewerkers zoek

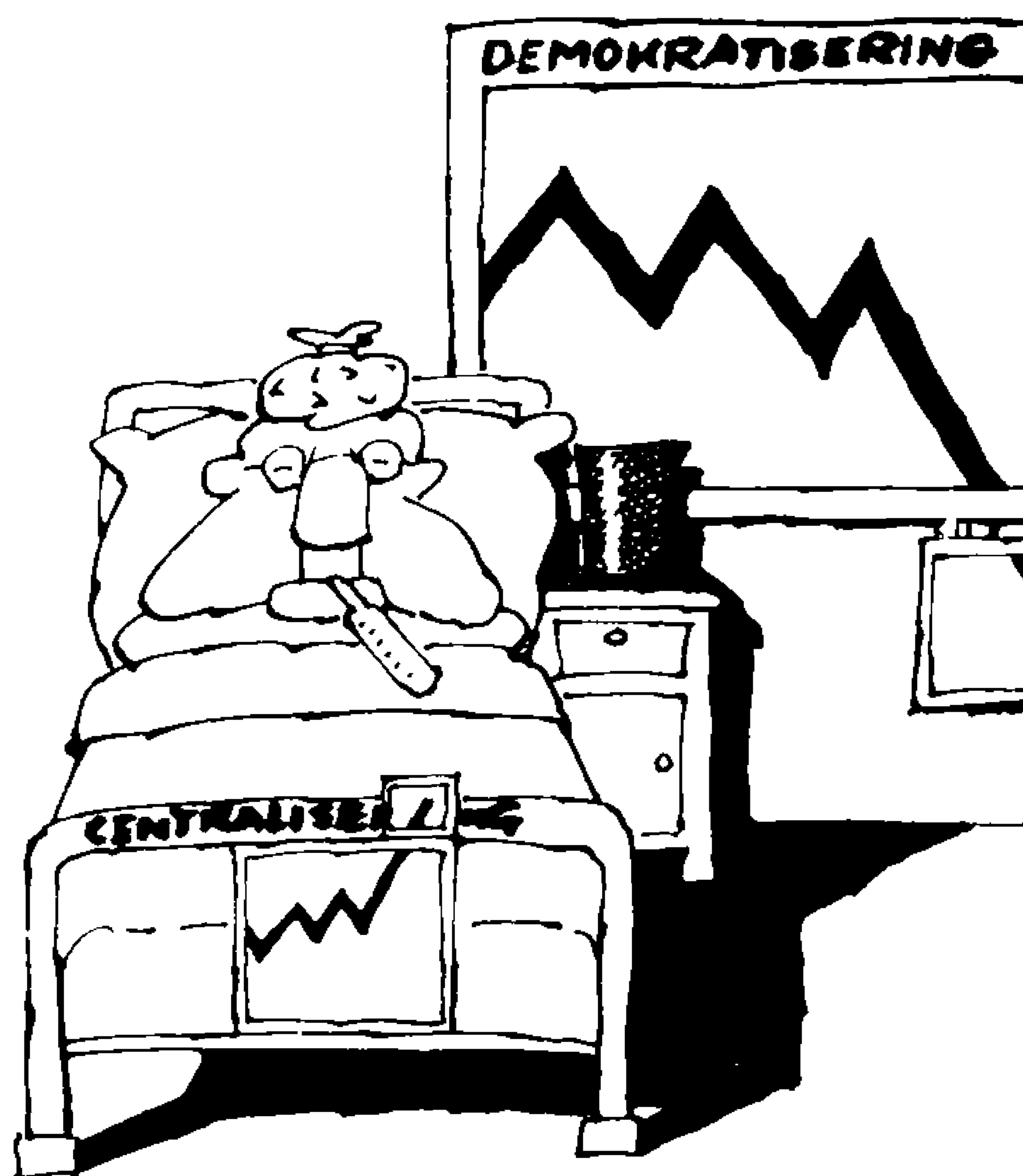
De PSP afdeling Sittard/Geleen heeft afgelopen maand een voorstel bij de gemeenteraden van beide plaatsen ingediend om te komen tot democratisering van de plaatselijke gezondheidszorg. Op 1 januari a.s. gaan de ziekenhuizen van Sittard en Geleen, samen met een aantal verpleegtehuizen in de regio, tot fusie over. Er komt een nieuwe Stichting die het geheel gaat besturen en beheren.

Zoals gebruikelijk in de Limburgse situatie is er weer een bestuur van notabelen gevormd. In het nieuwe stichtingsbestuur hebben o.a. zitting: leden van de Raad van Bestuur van DSM en Macintosh Confectie, bestuurder van het Liof, bestuurders vanuit de provincie (GS) en gemeenten (o.a. burgemeester).

In het nieuwe stichtingsbestuur is geen enkele vertegenwoordiging vanuit het personeel en vanuit de patiënten opgenomen. En dat in een situatie waarbij het nieuwe bestuur zich tot doel stelt: 'het behartigen van de belangen van de patiënten en medewerkers'. Behartiging van belangen zonder dat de betrokkenen zelf ook maar enige zeggenschap hebben. Belangenbehartiging buiten de direkt betrokkenen om!

Een verzoek van de Algemene Vereniging Patiëntenbelangen (AVP) om een zetel in het bestuur namens de patiënten te krijgen werd tot nu toe steeds afgewezen. De heren bestuurders hebben geen lastige pottekijkers nodig.

De plaatselijke PSP afdeling heeft deze zaak bij de gemeenteraden in een uitvoerig schrijven ahangig gemaakt. Uit ervaring weten we dat als de PSP niets doet de andere partijen er in deze regio zeker niet mee komen. Vandaar dat we in de pen geklommen zijn. In de brief aan de gemeentera-

den staat te lezen:

'De PSP moet helaas constateren dat op belangrijke beslissingen over de gezondheidszorg de bevolking, patiënten en verplegend personeel nauwelijks enige greep hebben. En dat terwijl de gezondheidszorg er toch juist is ten dienste van de bevolking. De beslissingsmacht in de gezondheidszorg ligt in handen van het partikuliere initiatief, in de vorm van stichtingen, waarin de medische stand en mensen uit het bedrijfsleven de touwtjes vaak strak in handen hebben. Patiënten komen er bij het

nemen van beslissingen nauwelijks aan te pas. Het verplegend personeel werkt nog in sterk hiërarchische verhoudingen en heeft op beleidsbepalend nivo (zoals in besturen) nauwelijks invloed. De PSP hecht grote waarde aan democratisering van de gezondheidszorg. Wat betreft ziekenhuizen acht de PSP het in dit verband van belang dat juist patiënten en verplegend personeel (dat dagelijks het meeste contact heeft met patiënten) veel meer direkte zeggenschap verwerven op bestuursnivo.'

In de brief stelt de PSP aan de gemeenteraden dan ook voor om hun Kollege van B&W op te dragen in overleg te treden met de nieuwe stichting en om daarbij aan te dringen op democratisering van het bestuur. Onze gedachten gaan uit naar het in het bestuur opnemen van 2 patiëntenvertegenwoordigers, en 3 vertegenwoordigers vanuit het verplegend personeel. (uit beide ziekenhuizen één, en één uit aangesloten verpleegtehuizen)

Verwezenlijking van dit voorstel kan een stap zijn op weg naar democratisering van de gezondheidszorg. Ons voorstel hebben we ook gezonden aan de betrokken ondernemingsraden in de hoop dat het verplegend personeel in deze organen hiermee een handvat krijgt aangereikt om hun besturen tot democratisering te dwingen. Het heeft in Limburg lang genoeg geduurd dat druk doende heren uit het bedrijfsleven en oud-KVP bestuurders op nagenoeg alle nivo's de beslissingsmacht in handen hebben. Wellicht ook iets voor andere PSP afdelingen om de gezondheidszorg in hun regio kritisch onder de loep te nemen.

JAN MUYTJENS

Liedboek van de strijd

Dat de linkse strijd nog steeds met strijdlieden ondersteund en geïnspireerd wordt, blijkt wel uit het pas verschenen Liedboek van de strijd. Dit liedboek is door Uitgeverij de Uitbuylt samengesteld uit het Landelijk archief van progressieve koren en muziekgroepen. Er zijn zo'n 120 liederen opgenomen, van de 250 die het archief bevat.

Ook de lijst van 50 koren, die in het boek is opgenomen geeft aan dat de zang nog niet verklonken is.

De liederen grijpen voor een deel terug op een (rijke) historie. Lieder die we nog van vroeger

kennen (al is het maar van de VARA) blijken nog steeds aktueel (*Internationale, Solidariteitslied*), of hebben geïnspireerd tot nieuwe teksten. Zoals het *Niemand of nu allen* op muziek van Bertold Brecht. Veel teksten haken rechtstreeks in op konkrete actie: kernenergie, neutronenbom, abortus.

Van alle liederen is niet alleen de komplette tekst opgenomen, maar ook de muziek. En voor diege-

nen die de muzieknootatie niet machtig zijn, is vaak aangegeven op welke (bekende) wijs de tekst gezongen kan worden. Foto's van akties of de onderwerpen van de liederen verluchtigen het geheel, evenals regelmatig stukjes tekst over de aanleiding van een lied.

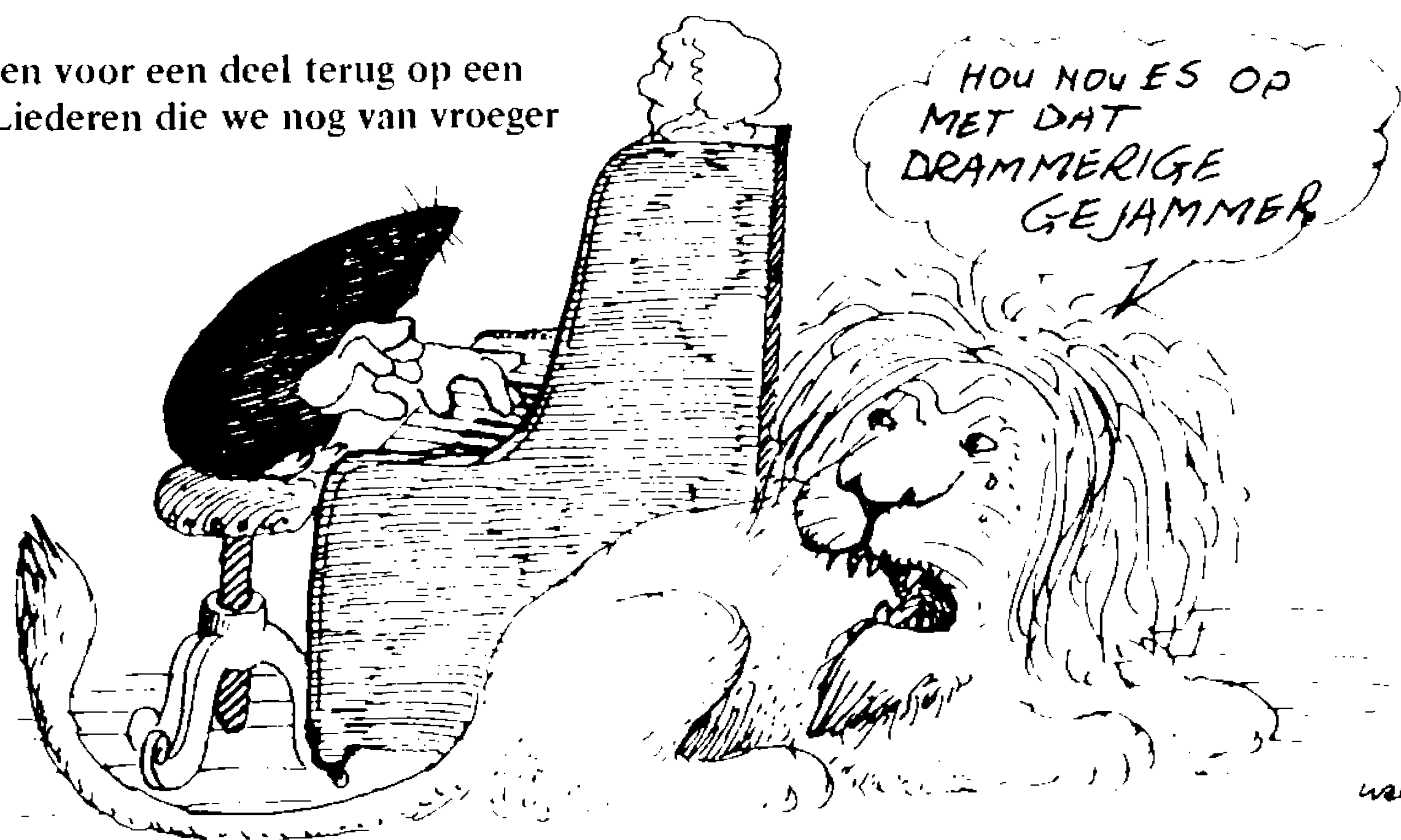
Het boek is niet alleen een boek om uit te zingen, of mee te neuriën, maar ook een mooi kijk en doorblader boek, waaruit beknopt herinneringen van (recente) akties naar voren komen. Het *Bloemenhovelied*, het *Aardgaslied* en de *Kalkarliederen* zijn daar voorbeelden van. Een lijst met titels en eerste zangregels maakt het geheel zeer compleet.

Het boek is door z'n opzet en vormgeving niet alleen geschikt voor koren en groepen, die eens wat anders willen zingen dan het geijkte. Ook lijkt het me een prima aanleiding nu maar eens echt te beginnen met die andere aktievorm waar je al zo lang over liep te denken!

Liedboek van de strijd. De Uitbuylt, Wageningen, 1980. 220 pagina's (f 18,50)

Het boek zal ook bij de boekenstand tijdens het kongres in Leeuwarden verkrijgbaar zijn.

MARKO MAZELAND

Wapens of werk

Studie- en discussiedag onder verantwoordelijkheid van SVS/Vredesvraagstukken over vraagstukken van wapening en economie, de rol van de vakbeweging, de actiegroepen en de linkse politiek.

ZATERDAG 13 DECEMBER
'HET WAAGTHEATER'
MARKT 11 (Achter het stadhuis)
DELFT

Programma:

Ochtend (10.00 uur):

Ben Dankbaar (wetensch. med. aan de VU Amsterdam) over de actuele linkse politiek-economische discussies met betrekking tot het bewapeningsvraagstuk.

Paul Rusman en Co Colijn (medewerkers van Vrij Nederland) over het vraagstuk van de compensatieorders, toegepast op de geschiedenis van de F-16 productie.

Middag (13.30 uur):

Jan Prins (Instituut v. Vredesvraagstukken Nijmegen) over het vraagstuk van de konversie (overschakeling op vredesproductie) en de groeiende discussie in de vakbeweging.

Forumdiskussie, waaraan deel nemen:

Dick de Graaf (beleidsmedewerker bij de FNV);

Gied ten Berge (PB PSP);

Hennie Kokkeler (Werkgroep Signaal);

Ab Kloosterman (Vredeswerkgroep van Industriebondleden in de IJmond);

Jan Wijkstra (OSACI, een stichting die o.m. onderzoek doet naar investeringen in de wapening)

en de zaal.

Voorzitter: *Rudi Boon*.

Avond (19.30 uur):

Film *'The Rumours of War'* over de nieuwste ontwikkelingen in de kernwapening met o.a. interviews met mensen die persoonlijk betrokken zijn bij de productie van kernwapens. Voortzetting van de *diskussie*, nu toegespitst op de vraag, wat voor politieke en praktische consequenties de PSP uit deze dag moet trekken. Einde: 22.00 uur.

Degenen die deze dag mee willen maken kunnen vooraf een mapje toegestuurd krijgen met de hoofdlijnen van de bijdragen van de inleiders, discussiestellingen enzovoorts. Even schrijven naar SVS/PSP, Postbus 700, 1000 AS Amsterdam, of bellen naar de PSP in Amsterdam: 020 - 26 73 74.

Verbouwingsweekend

In het weekend van 29 en 30 november is er weer een verbouwingsweekend in het nieuwe partijgebouw. Inmiddels zijn daar de belangrijkste klussen wel gedaan, maar er moet nog veel aan de afwerking gebeuren: veel schilderwerk, wat timmerwerk en enige verbeteringen aan elektra en sanitair. In het weekend willen we daar met vrijwillig(st)ers aan gaan werken. Ieders talent is bruikbaar. Wie zin en tijd heeft kan zich opgeven bij het partijgebouw: tel.: 020 - 267374.

geef
ze
geen
oorlogs
speelgoed

De PSP afdeling Enschede heeft het bovenstaande affiche, naar een ontwerp van *Harry Disberg*, uitgegeven. Het kan besteld worden door overmaking van het verschuldigde bedrag op postgiro 3640631 t.n.v. H. Disberg, rekening Z te Enschede.

De prijs is f2,- per stuk. Voor één exemplaar t/m vier exemplaren bedraagt de verzendkosten f2,90 (voor 1 affiche dus f4,90 overmaken, voor 2 ex. f6,90, enz.)

Vanaf 5 ex. bedraagt de verzendkosten f4,- (bij bestelling van 5 ex. dus f14,- overmaken, bij 6 ex. f16,-, enz.).

Bij bestelling van meer dan 15 stuks graag even contact opnemen: tel. 053 - 35 90 14.

Kleinschalig onderhouds- en reparatiebedrijf zoekt bedrijfsruimte van ca. 25 M2 in Utrecht. Liefst lage huur.

Inl.: Langestraat 78. 1211 HA Hilversum.
Tel.: 035 - 233253, vragen naar
Fons v.d. Braak.

Verkiezingskampagne

Als je de opiniepeilingen van de laatste tijd ziet dan zit er bij de komende verkiezingen voor de PSP een flinke groei in. Die peilingen beloven de PSP stevast drie of vier zetels. Nu zijn peilingen maar peilingen, alleen de werkelijke uitslag telt. Maar die peilingen zijn voldoende betrouwbaar om aan te geven dat er voor de PSP mogelijkheden liggen. Misschien nog wel sterker dan uit die peilingen blijkt dat uit het feit dat steeds meer mensen op essentiële punten onze standpunten overnemen. Denk maar aan de brede bewegingen tegen kernenergie en voor de verwijdering van kernwapens. Bij de verkiezingen in 1978 en 1979 ging de PSP weer vooruit. Die opgaande lijn moeten we vasthouden. Als we er allemaal aan trekken dan zijn vier zetels voor de PSP mogelijk. Maar daarvoor moeten we wel een goede en stevige campagne voeren. Over twee weken stelt het kongres het nieuwe programma vast. Daarmee moeten we dan aan de slag. Voor hoe we dat

Facts and Reports

is een twee-wekelijkse publikatie van het Komitee Zuidelijk Afrika. In deze krant vindt u informatie over Zuidelijk Afrika d.m.v. knipsels uit de internationale pers. Vele kranten en periodieken uit Europa, de Verenigde Staten en Afrika gebruikt. Het geeft een beknopt overzicht van de recente ontwikkelingen in Zuidelijk Afrika. De abonnementsprijs bedraagt f 75,- per jaar, voor instellingen f 100,- per jaar. Als u zich wilt abonneren of een proefnummer wilt ontvangen, schrijf dan naar: FACTS AND REPORTS, Da Costastraat 88, Amsterdam.

Op 22 en 23 november houdt de PSP het kongres over het nieuwe verkiezingsprogramma. Dit kongres is in Leeuwarden: zaal De Harmonie, Ruiterskwartier 4. Het kongres begint zaterdags om 10.20 uur en zondags om 10.00 uur. Mensen die het kongres willen bezoeken worden verzocht dit tevoren te melden aan het kongresbureau, bereikbaar via Jan Willem Duyvendak, Derde Rembrandtdwarsstraat 7, Leeuwarden, tel.: 05100 - 52088.

gaan aanpakken heeft de Landelijke Verkiezingskommissie een uitvoerig plan opgesteld. Dat is met de propagandisten van de afdelingen doorgesproken, en daarna vastgesteld in partijbestuur en partijraad. Het plan bevat een veelheid aan activiteiten in de verkiezingskampagne. Voor het slagen ervan is echter de medewerking van iedereen nodig. Ook financieel, want uiteraard kosten al die plannen geld. Bij elkaar zo'n 250 duizend gulden. Dat mag een groot bedrag lijken, maar als iedereen er aan bijdraagt is het wel op te brengen: met gemiddeld per lid of abonnee 25 gulden zijn we er. Het partijbestuur roept iedereen op nu al voor een stevige basis van onze verkiezingskampagne te zorgen. Stort uw bijdrage op giro 151600 t.n.v. Propaganda- en verkiezingsfonds van de PSP, Amsterdam.

FRANS JANSSEN

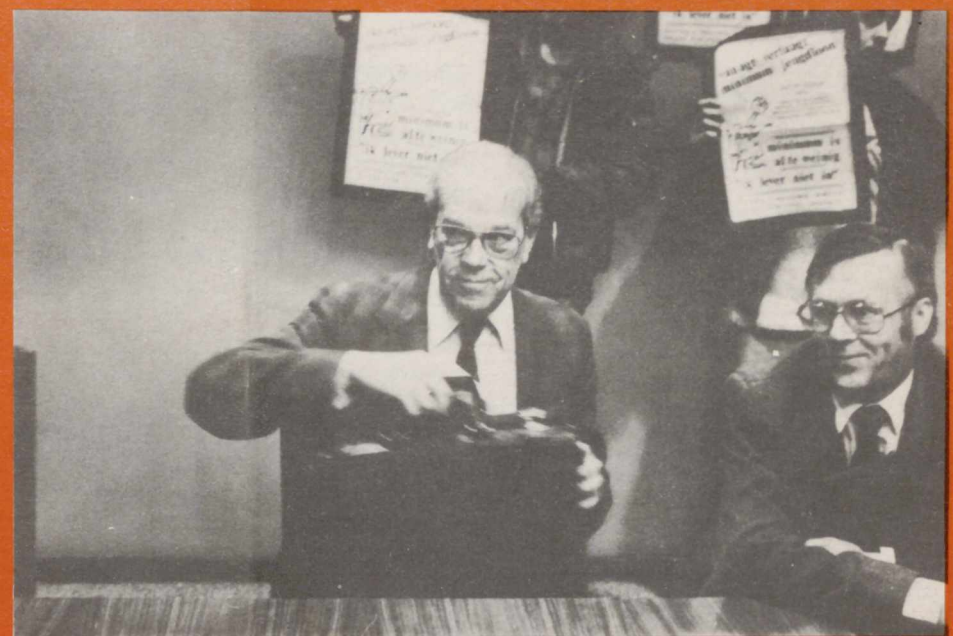

Bevrijding

JAARGANG 24 N° 23 26/11/'80 125 cent

Albeda
en de
klassenstrijd

pag. 3

abortus wetsontwerp

Onaanvaardbaar

Het ontwerp Ginjaar en de Ruijter is het zevende ontwerp, dat in de afgelopen tien jaar in de Tweede Kamer in behandeling is. En in die tien jaar abortusstrijd kunnen de heren het er nog steeds niet over eens worden of de vrouwen een beetje of helemaal niet over een eventuele abortus mogen beslissen.

Het hier genoemde ontwerp is een combinatie van CDA en VVD concessies en bevat daarvan dan ook alle kenmerken. De zedenmeesters laten de vrouw en de arts over een eventuele abortus beslissen, maar de arts moet wel nagaan of de noodsituatie van de vrouw niet op een andere wijze beëindigd kan worden en of ze haar besluit wel in alle vrijheid genomen heeft. Volgens Fred van der Spek geen taak voor een medicus en de vrouw blijft afhankelijk van de arts. Zij kan best voor zichzelf beslissen, dat ze een abortus wil, maar de arts beslist of ze die ook werkelijk krijgt. De verplichte bedenktijd, de fiktieve 13-weeken grens en de verplichte registratie van de bevindingen, die geleid hebben tot de ingreep werken in alle gevallen ten nadele van de vrouw. De vrouw weet bijna altijd al als ze naar een arts gaat, dat ze een abortus wil. De arts kan ook van te voren voor zichzelf uitmaken of hij wel of niet aan een abortus wil meewerken. De huidige klinieken zijn goed in staat om abortussen boven de 13 weken te verrichten en een registratie zal vrouwen kunnen afschrikken om zich te laten behandelen of hen ertoe brengen onjuiste informatie te geven.

Het centralisme door middel van een vergunningstelsel voor de abortusklinieken en nog eens een extra vergunning voor de klinieken, waar abortussen boven de 13 weken worden verricht en de strafbaarstelling van artsen, die de bedenktijd niet in acht nemen of een te late abortus verrichten, maken het alleen nog maar erger voor

vrouwen. Het gevaar bestaat dat artsen uit angst om strafbare handelingen te verrichten elke medewerking zullen gaan weigeren.

De voorstellen in het ontwerp laten zoveel ruimte open voor een andere interpretatie (wanneer zit je boven of onder de 13 weken grens bijvoorbeeld) dat noch de vrouw, noch de arts zullen weten waar ze aan toe zijn.

Voor de PSP is het ontwerp dan ook onaanvaardbaar, want aan geen van de door de PSP gesteunde uitgangspunten van Wij Vrouwen Eisen wordt recht gedaan n.l. dat de vrouw beslist, dat abortus uit het Wetboek van Strafrecht moet en dat abortus opgenomen dient te worden in het ziekenfondspakket.

De VVD heeft inmiddels roet in het CDA-eten gegooid door een aantal amendementen in te dienen, die o.a. de bedenktijd verkorten en die aan de vrouw overlaten om te beslissen of alternatieven een oplossing bieden voor de noodsituatie waarin ze verkeert. Marginale verbeteringen, bedoeld als een gebaar naar de achterban. Het kabinet is er nog niet over uit, Wiegel kon bij het overleg niet aanwezig zijn en zo is het antwoord van de regering weer een paar weken uitgesteld. Hopenlijk wordt dit uitstel een afstel en kan de huidige praktijk die in ieder geval beter is dan wat wordt voorgesteld in het ontwerp, gehandhaafd blijven.

En misschien dat er ooit eens een wet komt die regelt dat de vrouw echt mag beslissen. . . .

HELEEN BUIJS

bevrijding

Verschijnt tweemaal per maand
uitgave van de Pacifistisch Socialistische
Partij

Redactie:
Rudi Boon
Titia Bos
Peter Dros
Titia van Leeuwen
Cora Mulder
Roel Sandvoort
Lex Spaans
Siep van der Werf
Peter Zwart

Vormgeving:
Dick Breebaart
Albo Helm
Simon B. Kool

Redaktiesekretariaat en eindredactie:
Roel Sandvoort

Administratie en partijburo:
Postbus 700, 1000 AS Amsterdam
tel.: (020) - 26 73 74
Abonnement: f 30,- per jaar
Postgiro 194240 t.n.v. PSP/Amsterdam

Advertentietarief:
(alleen voor niet-kommerciële advertenties), f 1,- per mm per kolom
1/1 pag. f 1000,-; 1/2 pag. f 500,-

Druk: Bevrijding, Amsterdam

inhoud

ALBEDA a-sociale zaken	pag. 3
SURINAME een lustrum feest	pag. 4
TWEEDE KAMER milieu	pag. 5
NEEM EEN MOLEN geen kernenergie of kolen	pag. 11
HET GEZIN de hoeksteen	pag. 12
ABOP-NOTA met het oog op veiligheid	pag. 13

Extra in dit nummer:
De eerste kongreskrant voor het
35e kongres van de PSP in januari 1981

*De foto's op de voorpagina en
hiernaast zijn van Paul Babeliowsky*

Albeda en de klassenstrijd

Een paar weken voor de behandeling van zijn begroting in de tweede kamer (begin november) sprak minister Albeda op een internationale conferentie in Parijs de vrees uit, dat er wel eens een nieuwe klassenstrijd voor de deur zou kunnen staan. Een strijd tussen jongeren en mensen van middelbare leeftijd. Hij doelde in dat verband op een strijd om plaatsen op de arbeidsmarkt, en zei een dergelijke tegenstelling hoogst gevaarlijk en verwerpelijk te vinden. Dat is mooi. Maar wat zien wij nu in zijn eigen begroting? Een heel pakket aan voorstellen inzake de jeugdlonen en de daaraan gekoppelde sociale uitkeringen, dat aan een dergelijke door hem gevreesde kloof alleen maar zal bijdragen.

Het *minimumloon* is destijds vastgesteld als het minimale bedrag waar iemand van rond kan komen. Het *minimumjeugdloon* ligt nog lager. Op zich al raar eigenlijk: alsof een jongere minder geld nodig heeft om van te leven of minder presteert in zijn beroep dan iemand die ouder is.

Iemand van 18 die zelfstandig woont kan nu niet eens rondkomen van het minimumjeugdloon. De kamerhuren zijn schrikbarend hoog en de overige kosten van levensonderhoud zijn voor hem of haar zeker niet lager dan voor iemand die ouder is dan 23. Diezelfde achttienjarige zou er nu volgens de regeringsvoorstellen 20% op achteruitgaan. Een zestienjarige zelfs 40%. Bovendien wordt nog voorgesteld, uit louter bezuinigingsdrang, de wachtperiode voor RWW voor schoolverlaters en buitenlandse jongeren (de periode die je minstens moet wachten voordat je in aanmerking komt voor een uitkering) te verlengen van drie tot zes maanden.

'Volstrekt onaanvaardbaar' aldus Fred van der Spek hierover 'en bovendien in strijd met het ook door de regering voorgestane idee dan men vanaf zijn 18e jaar zelfstandig moet kunnen functioneren.

JONGEREN PIKKEN HET NIET

Het inmiddels op gang gekomen massale protest van de werkende jongeren maakt ons duidelijk dat ze het niet pikken. En terecht. Het zijn onredelijke voorstellen, slechts gemotiveerd vanuit bezuinigingsoverwegingen. Het is een beleid dat geen enkel perspectief biedt. Een beleid dat er alleen voor zorgt, dat 200.000 jeugdloners en 40.000 dienstplichtige soldaten volgend jaar gemiddeld 15% minder in handen krijgen. De werkgevers worden er miljoenen guldens beter van (154 mln, volgens het NVV-jongerencontact) en er is geen enkele zekerheid dat daar meer werk tegenover staat, zoals de regering ons voorhoudt.

In de woorden van Albeda: 'Als jongeren voor de werkgevers goedkoper worden, dan komen ze ook eerder aan werk; dan verlaag je zogezegd de drempel naar de arbeidsmarkt'. Maar uit een onderzoek van het Nederlands Economisch Instituut is inmiddels al gebleken, dat er helemaal geen directe relatie bestaat tussen het loonverschil van ouderen en jongeren en de sterke groei van de jeugdwerkloosheid. Ook de

ekonomische fakulteit van de Universiteit van Groningen komt tot deze konklusie. Een verontrustende tendentie is dat alle tekenen erop wijzen, dat het vertrouwen van de jongeren in de parlementaire democratie steeds verder afneemt. Dat is ook geen wonder, als je dit gesol met uitkeringen en jeugdloon ziet. Het kan haast niet anders dan dat de jongeren hun geloof verliezen in 'de politiek'. Het korten op uitkeringen en salarissen maakt jongeren bovendien agressief: ze dreigen in een hoek gedrukt te worden zonder toekomst - en wie zou dat wel pikken?

INSCHIKKELIJKHEID

Het valt het CDA blijkbaar niet zo moeilijk de minder sterke groepen in de samenleving aan te pakken. Van Agt gaf op het in oktober gehouden CDA-fusiekongres te kennen het 'volstrekt niet a-sociaal' te vinden om van iedereen enige teruggang in koopkracht te vragen 'ook dus, zij het in mindere mate, van de mensen met lagere inkomens'. Partijgenoot Lubbers maakte het op hetzelfde kongres helemaal bont, door te zeggen dat de bereidheid tot matigen bij de gewone mensen vaak veel groter is dan bij de hogere inkomensstrekkers. En als klap op de vuurpeil waagde hij te zeggen dat bij de

herverdeling van inkomens moet worden begonnen bij de jongeren. 'Zij tonen nog een stuk inschikkelijkheid en zitten nog niet vastgebakken aan de bestaande inkomensverhoudingen.'

Dat zijn toch curieuze opvattingen over matigen, en door wie, binnen het CDA.

Even curieuze opvattingen gelden in die partij waartoe Albeda nu toch echt ook behoort over de *positie van de vrouw in het arbeidsproces* en de vrouwenemancipatie in het algemeen. Op hetzelfde Haagse kongres keerde de minister president zich tegen de opvatting dat de emancipatie van de vrouw pas geslaagd mag heten bij een drastische en snelle opvoering van het aandeel van de vrouw in de betaalde arbeid. 'Wat er aan onbetaalde diensten te verrichten valt is vaak, gemeten aan de maatstaf van de bevordering van het menselijk geluk, veel belangrijker. Dat geldt ook voor de toewijding aan het eigen gezin'.

Ongeveer terzelfdertijd werden toevalligerwijs de resultaten bekend gemaakt van een onderzoek door de Loontechnische Dienst van het ministerie van sociale zaken naar de beloning en promotiekansen van vrouwen die betaald werk verrichten. Hieruit bleek overduidelijk dat het loon van vrouwen die praktisch hetzelfde werk verrichten als mannen, in ons land gemiddeld 21,2% achter ligt bij dat van hun mannelijke kollega's. Dit betekent, dat er de laatste jaren in dit opzicht niets is verbeterd. Het onderzoek toont bovendien aan dat vrouwen nog steeds erg langzaam doordringen tot de hogere inkomensgroepen en daarin volstrekt ondervertegenwoordigd zijn.

Wie nu dacht dat er in de Memorie van Toelichting van de begroting van sociale zaken wezenlijke maatregelen werden aangekondigd om iets aan deze ongelijke situatie te doen, komt bedrogen uit: er wordt weliswaar gewezen op de noodzaak een beleid te blijven voeren gericht op de gelijke behandeling van vrouwen op de arbeidsmarkt, waarbij vermeld wordt dat dit in tijden van economische neergang niet meevalt, maar er komt niets concreets uit. Er wordt bijvoorbeeld geen enkele aanzet gegeven tot konkretisering van het door de Nederlandse regering tijdens de VN-konferentie te Kopenhagen ingenomen standpunt, dat er

VERVOLG OP PAG. 6

EEN LUSTRUM FEEST VOOR EEN

De officiële beschrijving van de Surinaamse staatsgreep in februari van dit jaar staat in het boek van de Surinaamse journalist Jozef Slagveer: 'De nacht van de revolutie'. Maar hoe revolutionair is die staatsgreep als sinds augustus al leiders van de Revolutionaire Volkspartij in de bak zitten?

Voor Nederland lijkt alles weer o.k. De ontwikkelingshulp gaat 'gewoon' door, (nieuwe) ministers en hun vertegenwoordigers vliegen heen en weer. Voor de Surinamers wordt de viering van vijf jaar onafhankelijkheid onder andere getypeerd door het afsluiten van de weg naar Nederland met strenge visumverplichtingen. Hun toekomst in Suriname is er in de afgelopen vijf jaar niet beter op geworden. En ondanks al de grootse verwachtingen, de mooie plannen en de gigantische bedragen. Maar hetzelfde beleid.

Na de staatsgreep in februari klonk in Nederland de vraag of de ontwikkelingshulp niet gestopt zou moeten worden totdat de democratie weer terug zou zijn. De Nederlandse regering verklaarde dat zij de positie van president Ferrier als een garantie voor de democratie beschouwde. De zorg voor de Surinaamse democratie na de staatsgreep moet wel met een aardige schep zout genomen worden gezien haar karakter voor de staatsgreep.

Weldra stond er een nieuwe Surinaamse regering klaar, die onder actief leiderschap van de premier Chin A Sen het parlement eerst liet zitten, binnen twee jaar verkiezingen beloofde en voorzichtig de militairen de kazerne weer in werkte. Onder de leden van de Nationale Militaire Raad groeide langzamerhand de verdeeldheid over de 'revolutionaire' weg. Met de 'tweede coup' in augustus werd het pleit beslecht. Suriname kreeg toen haar eerste politieke gevangenen: drie NMR-leden) één net terug uit Nicaragua) en vier leiders van de Revolutionaire Volkspartij, verdacht van een internationaal complot (Nicaragua en Cuba!) om een coup te

plegen. De regering zit met haar handen in het haar hoe ze deze zaak moet oplossen. Er is geen schijn van bewijs, maar zo vrijlaten zou de positie van de legerleiding (die hen oppakte) ongehoofwaardig maken.

Ook Ferrier verdween van het toneel, de president werd een te lastige protokolhouder. Bovendien werden er uitspraken gedaan dat het parlement verdwijnen zou en later werd hier ook nog aan toegevoegd, dat de politieke partijen niet meer terug zouden komen. In tegenstelling tot februari waren nu in Nederland geheel geen verontruste geluiden te horen. Ja, het was jammer dat Ferrier weg was, klonk het wat verplicht. Maar het feit dat nu wel alle garanties weg leken, die indertijd juist de terugkeer van democratie inhielden, gaf geen verontrusting meer. Er zijn dan ook verschillende aanwijzingen dat Nederland - en de USA en Venezuela - van te voren van de augustuscoup op de hoogte waren gesteld via hun ambassadeurs. Nederland zal dan wel niet zo ongelukkig zijn met het verdwijnen van deze 'ultra-links' geachte mensen van het politieke toneel. De macht van het driemanschap van legerbevelhebber Bouterse, president/premier

Chin A Sen en vice-premier/meervoudig minister Haakmat is behoorlijk verstevigd. Een poging om in Suriname van de alternatieven in Nicaragua en Cuba te leren, is onmogelijk gemaakt.

PRONK, PEPER, PvdA

Toch is Suriname zeer beslist niet te vergelijken met een diktatuur in andere Zuid-Amerikaanse landen. Het lijkt er eerder op dat de stroming van nationalist en (niet uitgesproken politieke) deskundigen het land uit de corruptie en versukkeling willen halen. En 'ultra-linkse elementen' zijn daarbij, volgens Bouterse, ongewenst. Iets dergelijks stelde al eerder de nieuwe Suriname-deskundige in de PvdA, Bram Peper ook. Peper begreep dat oud-minister Pronk met boter op het hoofd liep, toen deze na de staatsgreep vooral de (mislukte) Surinaamse democratie betreunde. Peper beoordeelde het steunen van de nieuwe regering Chin A Seng als veel zinvoller. Juist om veel radikaler ontwikkelingen te voorkomen van 'linkse ideologen en nationalist van allerlei slag'. Binnen de PvdA lijkt Peper de positie van Pronk wat betreft de Suriname-lijn overgenomen te hebben.

Het is triest om het te konstaten, maar wat betreft Suriname en met name het ontwikkelingsbeleid verschillen de PvdA en het CDA nauwelijks in visie, evenmin trouwens als de VVD. Er is erkenning van fouten zoals de spoorweg in West-Suriname, onenigheid over wiens schuld dat is, maar nauwelijks kritiek op de uitgangspunten van het beleid: het creëren van infra-structurele voorzieningen (dat zijn voorzieningen als wegen, bruggen, havens, spoorlijn, maar ook sociaal-economisch als onderwijs en volksgezondheid) om buitenlandse investeerders aan te trekken die samen met Suriname (staat of bedrijven) de natuurlijke rijkdommen gaan exploiteren.

STRENGER VISUM

Bij de plannen, die vooral verder uitgewerkt worden door Nederlandse ingenieursbureaus, wordt ten onrechte uitgegaan van een gelijkwaardig bondgenootschap. De bedrijven komen niet om Suriname te ontwikkelen, maar om zelf rijker te worden. En dat lukt aardig. De grote vraag bij Suriname's ontwikkeling, de wurgende greep van het buitenland te verminderen, wordt niet gesteld.

WANHOOP EN VLUCHT

In september werd weer ontwikkelingsgeld voor Suriname klaargelegd. In goede verstandhouding gingen Nederland en Suriname voor een half miljard gulden voor 55 projecten akkoord. Bij deze projecten zitten verbeteringen aan sociale voorzieningen (voor bejaarden, voor ziekteverzekering o.a.) die Nederland alleen als start betaalt. Volgend jaar moet Suriname het zelf doen. Hoe? Dat is onduidelijk. Nederland heeft de regering Chin A Seng geld gegeven om de Surinamers aan zich te verplichten.

Hoe sympathiek op zich een aantal van de nu goedgekeurde projecten ook zijn (overigens een vijfde voor het omstreden West-Suriname project en 65 miljoen voor telekommunikatie - voor Philips? -), ze bieden geen enkel uitzicht op verbetering van de werkgelegenheid. Voor de gewone Surinamers blijft de onzekere toekomst. Een onzekerheid die ook de huidige regering kenmerkt in bijv. de ministerswisselingen. Met het vertrek van minister Chehin van financiën en economie begin november was het de negende kabinetswijziging binnen een half jaar. Voor de vakbeweging geldt - net als voor alle andere organisaties - nog steeds een vergaderverbod dat het werken onmogelijk maakt. De hoop die er met de staatsgreep van februari gegroeid is, hoop omdat het toch mogelijk bleek de zittende klik weg te krijgen, zal met nieuwe feiten gevoed moeten worden. Anders rest de wanhoop en de vlucht naar Nederland.

Op de dag dat we dit schrijven, is nog steeds niet bekend hoe het nieuwe verdrag dat het personenverkeer tussen Suriname en Nederland regelt, er uit komt te zien. (Het oude verdrag loopt tot 25 november) De onderhandelingen zijn nog bezig. De verwachtingen zijn voor de Surinamers somber: Nederland viert het lustrum van Suriname's onafhankelijkheid met nog strengere visumverplichtingen. Mevrouw Haars, staatssekretaris justitie, waarschuwde al eerder dat er geen soepel beleid zal komen. Alsof iemand dat zou verwachten. (zie Bevrijding 19).

Inmiddels zijn er in Nederland al een aantal Surinamers die tal van problemen hebben om te voldoen aan de huidige eisen voor verblijf. De 'nieuwe illegalen' worden ze al genoemd.

In Suriname is, vanaf het moment dat het gekoloniseerd is, een politiek gevoerd, waarbij met goedkope arbeidskrachten geproduceerd werd voor de Europese (en later de Amerikaanse) markt, wat goed geld opleverde voor de kolonis-

ten en hun geldschieters. Na de slavernij werden elders mensen geronseld: Chinezen, Madeirezen, Hindostanen, Javanen. Er was een bewuste politiek waarbij met een overaanbod van arbeidskrachten (werkloosheid) de arbeidskosten laag bleven. Nog steeds is de Surinaamse economie bepaald door deze politiek: een grote werkloosheid naast tienduizenden gastarbeiders, voornamelijk uit Guyana.

Het kapitaal was welkom in Suriname en ging ook ongehinderd stevig vermeerderd het land weer uit. De makers van de winst, de arbeiders, bleven ver achter en verpauperden. Wanneer zij het geld nareizen gaat de grens dicht. Zolang er geen wijzigingen in de Surinaamse sociaal-economische omstandigheden komen zullen de Suri-

namers blijven komen. Een sluip-migratie, visumplicht al dan niet. In Nederland komen de Surinamers ook in de problemen met de werkloosheid en de woningnood en daarbij nu ook nog de dreigende illegaliteit. Toch verwachten zij in Nederland als rijk land een beter toekomst, dan in een derde wereldland als Suriname.

Voor Nederland blijft de historische verantwoordelijkheid voor een verpauperd land, waar het 'rode goud', de bauxiet, naar de USA en Nederland (Delfzijl) verdwijnt. Ook alle mooi klinkende ontwikkelingsplannen bieden weinig perspectief voor het belangrijkste van Suriname: het Surinaamse volk!

SIEP VAN DER WERF

De foto's bij dit artikel maken deel uit van de fototentoonstelling 'Suriname Aktueel', van de Solidariteits Beweging Suriname. De fototentoonstelling is voor een bescheiden bedrag te huur bij de SBS, Oudegracht 237, Utrecht, tel.: 030 - 32 86 67.

Vervolg van pag. 3 ALBEDA EN DE KLASSENSTRIJD

wettelijke regelingen dienen te worden getroffen om de belemmeringen voor vrouwen om deel te nemen aan betaalde arbeid, op te heffen. Hoe zit dat met het ouderschapsverlof? verlof bij zieke kinderen? een kortere arbeidsdag? De bevordering van deeltijdarbeid (die wel in de Memorie van Toelichting genoemd wordt) als geïsoleerde maatregel is geen oplossing. Integendeel.

Een echte stap in de goede richting zou zijn: streven naar een kortere arbeidsdag voor iedereen, uitbreiding van voorzieningen betreffende kinderopvang, openbreken van zogenaamde specifieke 'mannen-' en 'vrouwenberoepen', projecten voor vrouwen die willen terugkeren op de arbeidsmarkt etc. Alleen van dit laatste is een spoor terug te vinden in de begroting, en dan nog beperkt tot traditionele beroepen (bejaardenzorg, verpleging, confectie) en slecht verdeeld over het land.

In dit kader zou men kunnen denken aan een veel actiever en stimulerender beleid van de *arbeidsbureau's*, maar alles wijst erop dat dat beleid juist een ander kant op gaat. Meer en meer blijkt, dat de GAB's zich voornamelijk of bijna uitsluitend gaan richten op de vraag

van het bedrijfsleven. Het gewestelijk arbeidsbureau in Arnhem bijvoorbeeld heeft blijkens een bericht in de Arnhemse Courant (29-10) 'het roer omgegooid': voortaan is in de eerste plaats de vraag van het bedrijfsleven bepalend voor de activiteiten van het GAB. Gevolg: de dienstverlening zal vooral gericht zijn op het vervullen van vakatures bij het bedrijfsleven. Ook bijvoorbeeld bij het GAB in Amsterdam is deze tendentie waar te nemen. Dienstverlening naar de werkzoekende toe bestaat zo onderdehand niet meer.

Oók in deze richting gaat de mededeling van Albeda dat er nu haast gemaakt gaat worden met de toepassing van de regels omtrent het begrip 'passende arbeid'. Het is niet de eerste keer dat hij dit stokpaard van stal haalt om er knelpunten op de arbeidsmarkt mee op te lossen - begin dit jaar kwam hij er op aandrang van werkgeverszijde ook al mee. Het betekent gewoon, dat je als werkzoekende steeds minder mogelijkheid hebt een aangeboden baan te weigeren, ook al past hij helemaal niet op je opleiding of ervaring en moet je er per dag uren voor reizen. Het vreemde is, dat Albeda zelf zegt niet te kunnen overzien waartoe de verscherping van het begrip 'passende arbeid'

leidt en in welke mate het zal bijdragen tot vermindering van de werkloosheid.

VOLUMEBELEID EN LOONMAATREGEL

Fred van der Spek kon er natuurlijk niet omheen net als bij de Algemene Beschouwingen nog eens uitvoerig stil te staan bij het onder het motto 'volumebeleid' gepresenteerde pakket besnoeiingen in de sociale zekerheid, dat zo'n 820 miljoen moet opleveren. 'Het is voor mijn partij onaanvaardbaar, dat een aantal ingrijpende wijzigingen in ons sociale verzekeringsstelsel wordt doorgevoerd met als enig reëel motief: geld in het laatje brengen', zo voegde hij de minister toe.

Ook het arbeidsvoorwaardenoverleg kwam uiteraard ter sprake, zij het kort, want aldus Fred van der Spek 'alles wat we hier nu over zeggen komt in feite na het overleg tussen de minister en de sociale partners weer op losse schroeven te staan'.

Dat overleg was diezelfde middag. Het resulteerde uiteindelijk weer in een soort loonmaatregel. En daarover is het laatste woord nog niet gezegd.

TONNY SCHUIITEMA

MILIEU

Minister Ginjaar van Volksgezondheid en Milieuhygiëne maakt een degelijke, goedwillende, hardwerkende, deskundige indruk.

Zonder nu te willen beweren dat dit alles slechts schijn is, valt toch niet te ontkennen dat de konkrete resultaten van al dit positiefs nauwelijks aan te geven zijn.

Met deze konstatering begon Fred van der Spek zijn vier minuten lange speech in het kader van de begroting voor milieuhygiëne, die eind oktober in de Tweede Kamer behandeld werd. Een konstatering overigens die vorig jaar óók in zijn begrotingsverhaal voorkwam - wat niet zozeer wijst op een gebrek aan creativiteit van PSP-zijde, als wel op de treurige omstandigheid dat het resultaatloze beleid niet van vandaag of gisteren dateert.

Het is vervelend maar waar.

Uit de in memorie van toelichting bij de begroting gegeven stand van de wetgeving blijkt, dat er in het afgelopen jaar zo goed als niets bijgekomen is. Zelfs de Wet op de Bodembescherming, waarnaar al zo lang reikhalzend wordt uitgezien, omdat daarmee onder andere een beter optreden mogelijk is tegen stortingen van gif en ander gevaarlijk afval, is nog niet bij de Kamer ingediend. Er wordt naar gestreefd, aldus de memorie van toelichting, dat in ieder geval nog dit parlementair jaar te doen - maar dat stond er vorig jaar precies eender in.

Een groot probleem bij de milieuwetgeving is, dat het voornamelijk zogenaamde *kaderwetten* zijn, raamwetten die door algemene maatregelen van bestuur etc. ingevuld worden. Op deze zogenaamde uitvoeringsbesluiten heeft het parlement nauwelijks controle, wat tot gevolg heeft, dat de echt belangrijke zaken vaak in een onderonsje tussen minister en bedrijfsleven geregeld worden. Als er dan al wetten tot stand komen laat bovendien de uitvoering, en met name het tempo daarvan, vaak te wensen over. De Wet Chemische Afvalstoffen bijvoorbeeld, die in 1973 bij de Tweede Kamer is ingediend en met voorrang behandeld, is pas in 1979 in werking getreden - en dan nog uiterst traag en mondjesmaat. Een echte oplossing voor het chemische afval in Nederland zou toch een veel snellere

en strengere aanpak vereisen. Ook bijvoorbeeld de uitvoering van de Afvalstoffenwet geeft weinig reden tot optimisme.

GROTE MISSER

De grote misser van het afgelopen jaar was natuurlijk het beleid ten aanzien van het dumpen van radio-actief afval in zee. Er is gelukkig nogal wat beroering ontstaan toen begin dit jaar vanuit IJmuiden weer een radio-actieve lading richting Atlantische Oceaan getransporteerd werd. De naar aanleiding hiervan door Ginjaar beloofde onderzoekscommissie, die dezer dagen eindelijk van start kon gaan, heeft als taak over een jaar of drie met een advies over het afvalprobleem te komen. Het voor de hand liggende alternatief voor deze vage en trage commissie, namelijk het nu al uitvaardigen van een absoluut verbod op de dumping (zéker van het industriële afval) komt blijkbaar niet bij de bewindsman op.

MILIEU EN INDUSTRIE

Fred van der Spek maakte ook een aantal opmerkingen over de relatie Milieu-Industrie: de milieutoeslag en de innovatie. De gerichte premies in het kader van de Wet op de Investeringsrekening (WIR) aan bedrijven

die milieuvriendelijk willen investeren, kunnen op zich positief gewaardeerd worden. Het bezwaar is echter dat het meeste geld uit de pot bij de grote bedrijven terecht komt en dat zijn niet altijd de meest hulpbehoevende.

De innovatie, een beladen begrip, zou zich volgens Fred van der Spek vooral moeten richten op het veranderen van produktieprocessen die nu veel schadelijk afval leveren. Hiervan is in de Memorie van Toelichting bij de Milieubegroting niet veel terug te vinden.

Van der Spek suggereerde de minister nog, de extra aardgasbaten aan te wenden voor de ontwikkeling van industriële activiteiten in het Eems-Dollargebied, met dien verstande dat daar energiebesparende technieken, zuiveringsapparatuur, installaties voor hergebruik, installaties voor ontzilting van zeewater en andere milieutechnische produkties zullen worden opgezet.

DE HANDEN UIT DE MOUWEN

In internationaal verband zou Nederland het komend jaar een goede mogelijkheid hebben allerlei zaken aan de orde te stellen. Nederland bekleedt dan namelijk het voorzitterschap van de Europese Milieuraad van de E.G. Hoewel we als PSP niet veel ophebben met al die Europese instellingen en organisaties, ligt hier een mooie kans voor Ginjaar er eens flink tegenaan te gaan. Te denken valt aan problemen zoals dumping van afvalstoffen (ook radio-actieve) in zee en aan de grensoverschrijdende vervuiling.

Of deze degelijke, goedwillende etc. etc. minister in Europees verband wel doortastende initiatieven zal ontplooien, is mede gezien zijn politieke kleur en die van zijn kabinet met het open oog en oor voor de belangen van de industrie, maar zeer de vraag.

TONNY SCHUIITEMA

ONP d GENOEGEN

nummer 77 26-11-80 intern PSP-orgaan

KONGRES DEN BOSCH 31 JANUARI 1981

Intern blad van de PSP.
Uitgave van het Partijbestuur.
Verschijnt 24 maal per jaar.
Red. Diskussierubriek: Nico Groen (koördinator),
Ron Leijser, Marko Mazeland.

Red. en adm.: Postbus 700, Amsterdam.
Abonnement: f. 15,00 per jaar.
Postgiro 19 42 40 t.n.v. PSP, Amsterdam onder vermelding
'Ons Genoegen'.
Gratis voor leden PB, PR, LWPW enz. en voor bestuursleden,
door gewesten en afdelingen op te geven (in verhouding tot
het aantal leden).
Druk: Bevrijding, Amsterdam.

VOORLOPIGE KONGRESAGENDA

Op zaterdag 31 januari 1981 houdt de PSP haar volgend kongres. Dit kongres zal plaatsvinden in de Hertogzaal van de Brabanthallen te Den Bosch.

Op voorstel van het partijbestuur heeft de partijraad op 25 oktober de voorlopige agenda van het kongres als volgt vastgesteld:

1. opening
2. benoeming resolutiecommissie
3. verkiezing landelijk deel van de lijst voor de komende Tweede Kamerverkiezingen
4. benoeming bestuur Henk Lankhorst Stichting
5. stichtingsstatuten
6. kongresplanning
7. knelpunten programmatische brochures
8. resoluties
9. sluiting

Voor de agendapunten 3, 5, 6 en 7 staan in deze krant voorstellen van het partijbestuur. Hierop kunnen de afdelingen tot en met 3 december amendementen indienen. Deze amendementen komen in de tweede kongreskrant. Daarin komt ook een overzicht van de mensen die kandidaat staan voor de Kamerlijst. Deze tweede kongreskrant zal half januari verschijnen.

Agendapunt 3

Naast het vaststellen van het landelijk deel van de kamerlijst komt bij agendapunt 3 ook de standpuntbepaling over lijstverbinding aan de orde. Het partijbestuur stelt het kongres het volgende voor:

Voorstel lijstverbinding:

1. Bij de Tweede Kamerverkiezingen streeft de PSP naar een lijstverbinding van de lijsten van alle deelnemende linkse partijen.
2. Als een lijstverbinding als bedoeld onder punt 1. nog niet mogelijk is, kiest de PSP voor een zo breed mogelijke lijstverbinding.

Toelichting:

Tot nu toe heeft de PSP steeds gekozen voor een opstelling zoals spreekt uit de voorstellen 1. en 2. Ook het novemberkongres heeft deze opstelling vastgesteld voor de statenverkiezingen van 1982 (Hoewel het kongres bij het schrijven van dit stuk nog moest plaatsvinden, mogen we hier vanuit gaan daar er geen voorstellen in een andere richting lagen).

Tot nu toe deden zich geen echte keuzemogelijkheden voor, daar de CPN tot nu toe lijstverbinding afwees. De opstelling van de verschillende partijen op dit moment is als volgt. D'66 wenst geen lijstverbinding aan te gaan met welke partij dan ook. De PvdA wil een lijstverbinding met PPR en PSP, maar niet met de CPN. Het PSP-kongres sprak uit dat men een lijstverbinding met de PvdA wou, aangevuld met zoveel mogelijk andere linkse partijen. De CPN pleit voor een

- 1 lijstverbinding met PPR en PSP (wat de PPR dus niet wil). Onduidelijk
- 2 is of de CPN tot een lijstverbinding met alleen de PSP bereid is.
- 3 Als we ervan uitgaan dat dit wel het geval is dan kan de PSP kiezen
- 4 tussen een verbinding PvdA-PPR-PSP en een verbinding CPN-PSP.
- 5 Voor de PSP was lijstverbinding tot nu toe een technische zaak om
- 6 zoveel mogelijk (rest)zetels voor links binnen te halen. Zo hield de
- 7 lijstverbinding met PPR en PvdA in '77 geen politieke voorkeur
- 8 voor deze partijen boven bijvoorbeeld de CPN in.
- 9 Nogal wat rekenwerk leidt tot de volgende konklusies: de kans op
- 10 restzetels voor links is bij beide keuzes (PvdA-PPR-PSP dan wel
- 11 CPN-PSP) bij benadering even groot. Wat dat betreft maakt het dus
- 12 niet uit. De kans op PSP-zetels is bij de twee mogelijkheden echter
- 13 niet gelijk. Die is groter bij de combinatie PvdA-PPR-PSP. Bij deze
- 14 combinatie is de volgende PSP-zetel bij 0,17 % minder van de stemmen
- 15 zeker gesteld dan bij de combinatie met de CPN.
- 16 Het partijbestuur blijft erbij dat een lijstverbinding een technische
- 17 zaak is en niet het uitspreken van politieke voorkeuren binnen links.
- 18 Gezien de grotere kans op PSP-zetels kiest het partijbestuur voor de
- 19 brede combinatie.

21 Agendapunt 5 22 Stichtings-statuten

25 Toelichting: (niet amendeerbaar)

26 Tijdens de vergadering van de partijraad op 28 april 1979 werd
27 gesproken over het opnieuw gaan functioneren van het Wetenschappe-
28 lijk Bureau van de PSP. Een van de discussiepunten was daarbij
29 de verkiezing en het afleggen van verantwoording van het bestuur van
30 de Stichting Wetenschappelijk Bureau. Bij die gelegenheid is vanuit
31 het partijbestuur voorgesteld om een commissie te benoemen die een
32 kongresvoorstel zou maken betreffende de bestuursstructuur van alle
33 landelijke stichtingen, zodat de partij op dit punt tot een duidelijk
34 beleid zou komen. De partijraad nam deze suggestie over en benoemde
35 op dezelfde vergadering de commissie (PR besluit 79.20).

36 De commissie bracht op 24 juni 1979 verslag uit aan het partijbestuur.
37 Als gevolg van drukke werkzaamheden bleek het niet mogelijk om
38 voor het najaarskongres van 1979 een kongresvoorstel te maken en
39 een en ander werd uitgesteld tot het jaarikongres 1981.

40 Het onderstaande voorstel bevat de hoofdlijnen van het beleid dat de
41 partij voortaan zal moeten voeren wanneer het gaat om stichtingen
42 met een landelijke functie. De bestaande stichtingsstatuten zullen
43 zonedig op bepaalde punten aan dit beleid moeten worden aangepast.
44 Dit zal moeten gebeuren onder verantwoordelijkheid van het partij-
45 bestuur waarbij de partijraad een controlerende functie heeft.

47 Voorstel (amendeerbaar)

48 Het kongres van de PSP, in vergadering bijeen te 's Hertogenbosch,
49 op zaterdag 31 januari 1981,

50 spreekt de volgende overwegingen uit:

- 51 1. Er dient onderscheid te worden gemaakt tussen stichtingen met
52 een beheersfunctie en stichtingen met een politiek inhoudelijke
53 functie.
54
55

Tot de eerste categorie behoren:

- Stichting Partijgebouw (SPG)
- Stichting Drukkerij Bevrijding (SDB)
- Stichting Kamerfractie Assistentie (SKA)

Tot de tweede categorie behoren:

- Stichting Vorming en Scholing (SVS)
- Stichting Wetenschappelijk Bureau (SWB)
- Henk Lankhorst Stichting (HLS)

De beheersstichtingen zullen bestuurlijk worden opgehangen aan het verantwoordelijk politiek orgaan (voor SPG en SDB het partijbestuur, voor SKA de Tweede Kamerfractie). Deze zijn op hun beurt weer verantwoording verschuldigd aan het kongres.

De stichtingen met een politiek inhoudelijke functie worden direkt aan het kongres opgehangen. SVS en HLS voldoen al aan dit model, SWB nog niet.

Het orgaan dat verantwoordelijk is voor het beleid van het stichtingsbestuur is tevens het orgaan dat bestuursleden benoemt en ontslaat, tenzij er sprake is van medebeheer (zoals bij Drukkerij Bevrijding).

Wanneer er tussentijds een stichting wordt opgericht stelt het partijbestuur aan de partijraad voor tot welke categorie de stichting behoort. De partijraad beslist hierover; het kongres kan dit besluit herroepen.

2. Het aantal bestuursleden hangt af van het takenpakket en van het vertegenwoordigende karakter van het stichtingsbestuur (b.v. in het geval van medebeheer) en wordt van geval tot geval bekeken.
3. De samenstelling van het stichtingsbestuur en/of de verantwoordelijkheid van de bestuursleden zal zodanig moeten zijn dat het verantwoordelijke partijorgaan de vereiste zeggenschap kan uitoefenen. Dit kan b.v. betekenen dat men zelf de meerderheid in het bestuur heeft of dat er sprake is van een vetorecht.
4. Het benoemend orgaan moet altijd in staat zijn om de door haar benoemde bestuursleden te ontslaan. Wanneer het kongres het benoemend orgaan is moet de partijraad die bevoegdheid tussentijds krijgen. Dit moet ook gelden wanneer de bestuursleden geen lid zijn van de PSP.
5. De bestuursperiode bedraagt twee jaar.
6. De penningmeester van de stichting hoeft niet dezelfde te zijn als de penningmeester of diens plaatsvervanger van het benoemende orgaan. Wel moet worden vastgelegd dat het financiële beleid in overleg met het benoemende orgaan wordt gevoerd en dat er per kwartaal een financieel overzicht wordt overlegd.
7. De stichtingen stellen, in overleg met het partijbestuur, jaarlijks een werkplan op dat ter goedkeuring wordt voorgelegd aan de partijraad. Het partijbestuur is verantwoordelijk voor de coördinatie van deze werkplannen, zowel onderling als tussen deze werkplannen en die van het partijbestuur. Dit betreft ook het publikatiebeleid.
8. Voor statutenwijziging is goedkeuring door het benoemende orgaan nodig. Over de oprichting beslist het benoemende orgaan. Over opheffing beslist altijd het kongres, met 2/3 meerderheid.
9. De dagelijkse leiding van de stichtingen met een politiek inhoudelijke functie berust bij de PVV of een ander, daartoe statutair aangewezen lid van het partijbestuur, die als voorzitter van het stichtingsbestuur optreedt.

draagt het partijbestuur op, de statuten van de Stichting Wetenschappelijk Bureau PSP in overeenstemming te brengen met de bovengenoemde uitgangspunten, vergelijkbaar met die van de SVS.

Agendapunt 6 Kongresplanning

Toelichting (niet amendeerbaar)

In de tweede kongreskrant voor het novemberkongres staat al vermeld dat het partijbestuur op verzoek van de strategiekommissie zal voorstellen langer de tijd te nemen voor de strategiediskussie dan op het Maastrichtse kongres afgesproken. De strategiekommissie kwam

1 tot haar verzoek omdat bleek dat de toegemeten tijd te kort was voor
2 diepgaande en brede discussie in de partij.
3 Ook wil het partijbestuur een uitspraak van het kongres over de af-
4 ronding van de strategiediskussie. Vorig jaar werd besloten tot twee
5 kongressen over de strategie: het eerste eind '82 om aan de hand van
6 stellingen op hoofdpunten een keuze te doen, het tweede eind '83 om
7 een compleet strategiestuk vast te stellen dat aan de hand van de
8 aangenomen stellingen opgesteld zou worden. De keuze voor afhan-
9 deling via twee kongressen is toen niet bediscussieerd, omdat het
10 slechts een detail vormde van een totaal procedurevoorstel. Hieronder
11 geeft het partijbestuur drie mogelijkheden aan, waaruit het kongres
12 een keuze moet maken (zie voorstel A,B en C plus bijbehorende
13 toelichting).

14
15 Ook staat in de tweede kongreskrant van het novemberkongres een
16 voorstel (V01, blz 72) om in 1982 een kongres te houden over seksen-
17 strijd en klassenstrijd. Een preciezere uitwerking van het tijdstip
18 en de procedure volgen in onderstaande voorstellen. (Voor het gemak
19 zijn we ervan uitgegaan dat het novemberkongres voorstel V01 heeft
20 aangenomen. Gebeurt dat niet dan vervallen deze voorstellen auto-
21 matisch)

22
23 Door voor de strategiediskussie langer de tijd te nemen komt een groot
24 deel van het kongres eind 1981 vrij. Het zou voor de hand liggen op
25 dit kongres de seksen- en klassenstrijd te agenderen. Dat is echter niet
26 mogelijk, daar een goede voorbereiding van dit kongres langer tijd
27 vergt. Met veel optimisme zou te denken zijn aan een afronding
28 van deze discussie op een kongres in voorjaar '82. Maar dit wordt
29 toch al een erg drukke periode: manifestatie ter gelegenheid van
30 het 25-jarig bestaan, provinciale en gemeentelijke verkiezingen. In
31 die periode ook nog een kongres organiseren zou de aandacht van de
32 partij zeer versnipperen, waardoor waarschijnlijk alle activiteiten
33 niet goed uit de verf zouden komen. Daarom denkt het partijbestuur
34 aan het volgende schema:

35 31 oktober '81	eendaags kongres
36 begin maart '82	manifestatie 25 jaar PSP
37 eind maart '82	provinciale verkiezingen
38 zaterdag 1 mei	1 mei vieringen
39 eind mei '82	gemeentelijke verkiezingen
40 27 en 28 november '82	kongres over seksen- en klassenstrijd
41 april '83	kongres over strategie

Voorstellen (amendeerbaar)

- 44 1. Zaterdag 31 oktober 1981 vindt er een eendaags kongres plaats,
45 met onder andere de verkiezing van een nieuw partijbestuur op
46 de agenda.
47 om de resultaten van dit kongres mee te kunnen nemen bij de
48 strategiediskussie moet dit kongres vóór het strategiekongres
49 gehouden worden.
- 50
51 2. De strategiediskussie wordt ruim een jaar verlengd om een brede
52 discussie in de partij over strategie mogelijk te maken.
53 Voorjaar 1983 wordt er een extra kongres gehouden om aan de
54 hand van stellingen over de strategie uitspraken te doen.
- 55 3. A De stellingen zoals vast te stellen in het voorjaar van '83 zijn het
56 eindresultaat van de strategiediskussie. Verdere uitwerking
57 geschiedt alleen op deelterreinen via de programmatische bro-
58 chures.
59
60 B De stellingen zoals vast te stellen in het voorjaar van '83 worden
61 gebruikt als basis voor een uitvoerig strategiestuk te behandelen
62 op een kongres in de loop van '84.
63 C Het partijbestuur heeft tot taak om na de beslissing over onze
64 strategie op hoofdpunten in het voorjaar van '83 bij deze stellingen
65 toelichtende teksten uit te werken in overleg met de strategie-
66 kommissie. Deze teksten worden ter goedkeuring aan de partij-
67 raad voorgelegd.

Toelichting bij 3

68
69
70 *Procedureel:* Het kongres moet een eerste keuze doen tussen wel of
71 geen nadere uitwerking van de stellingen. Dit kan via aanname of
72 verwerping van voorstel 3A. Wordt A verworpen dan moet er een
73 procedure komen voor de uitwerking. Dat betekent een keuze tussen
74 B en C.

75
76 *Inhoudelijk:* Door in het voorjaar van '83 te werken met stellingen
77 kan de discussie gericht worden op strategische hoofdpunten. Deze
78 procedure heeft in '75 bij het kongres over 'De PSP en het vraagstuk
79 van het geweld' goed gewerkt. Voorkomen moet worden dat het

kongres ondersneeuwt in een eindeloze reeks stemmingen over detailzaken. De stellingen over 'De PSP en het vraagstuk van geweld' zijn nooit nader uitgewerkt. Vrij korte stellingen op hoofdpunten zullen veel mensen die minder ingevoerd zijn in politieke exegese niet zoveel zeggen. Een toelichtende tekst met voorbeelden en uitwerkingen kan verduidelijkend werken. Zo'n toelichtende tekst kan zowel via procedure B als C tot stand komen. Een voor de hand liggend nadeel van B is dat zo'n tweede kongres in feite een herhaling van het eerste wordt, alleen niet aan de hand van stellingen, maar van complete teksten. Immers afdelingen die in meerderheid een nuancering aangehangen die voorjaar '83 afgewezen door het kongres wordt zullen op dat tweede kongres proberen via amendering hun visie alsnog aangenomen te krijgen.

Krijgt de partijraad de taak over toelichtende teksten te beslissen dan is dat gevaar minder aanwezig, daar de partijraad niet bevoegd is kongresbesluiten bij te stellen.

4. Begin maart 1982 organiseert de PSP een grote manifestatie ter gelegenheid van het 25-jarig bestaan van de PSP.
5. Op 27 en 28 november 1982 vindt er een kongres plaats, waar seksen- en klassenstrijd op de agenda staat.
6. Voor de verdere toekomst is de kongresplanning:
november '83 beknopt EG-programma '84 - '89
november '84 verkiezingsprogramma '85 - '89
7. Voor de voorbereiding van het kongres van november '82 is het partijbestuur verantwoordelijk. Het partijbestuur benoemt hiervoor een commissie van tien leden, van wie vijf te benoemen op bindende voordracht van de PSP-vrouwengroepen. Deze commissie legt op basis van onder meer de brochure van de PSP-vrouwen en de diskussiedag van april '81 een voorstel voor stellingen (met eventueel op onderdelen tegenstellingen) aan het partijbestuur voor. Uiterlijk mei '82 verschijnt de eerste kongreskrant. Genoemde commissie heeft verdert tot taak de discussie in de afdelingen te stimuleren.
9. Na het kongres van november '82 wordt de voorlopige brochure van de PSP-vrouwen aan de hand van de resultaten van het kongres bijgesteld. De partijraad zal toetsen of dit korrekt gebeurd is. Daarna zal de brochure als PSP-brochure verschijnen.

Agendapunt 7

KNELPUNTEN PROGRAMMATISCHE BROCHURES

TOELICHTING

In de discussie over de opzet van het verkiezingsprogramma '81 - '85 is het plan ontstaan om de visie van de PSP op de afzonderlijke beleids-terreinen beter uit te werken in een serie van brochures. Over elk hoofdstuk in het programma één, dus in totaal ruim twintig. Het spreekt dat die niet allemaal in één jaar geschreven kunnen worden. Dit jaar zijn ontwerp-teksten geschreven voor programmatische brochures over: sociaal-ekonomisch beleid, volkshuisvesting, oorlog en vrede, energie en onderwijs.

Op het afgelopen kongres van 22 en 23 november heeft de partij over de meeste programmatische punten een uitspraak gedaan door het aannemen en verwerpen van amendementen. Bij het schrijven van een programmatische brochure wordt uiteraard uitvoeriger op zaken ingegaan. Hierbij kunnen nieuwe punten naar voren komen, waarover het kongres nog geen uitspraak deed. De bedoeling bij de hele reeks brochures is dat deze nieuwe punten apart aan het kongres worden voorgelegd.

Bij de brochures over volkshuisvesting, oorlog en vrede en onderwijs zijn geen nieuwe punten naar voren gekomen. Bij de brochure over sociaal-ekonomisch beleid wel. Die punten zijn hieronder te vinden in de vorm van twee stellingen. De afdelingen kunnen deze stellingen amenderen. De strekking van de door het kongres aanvaarde stellingen zullen in de brochure verwerkt worden. Bij de verdere afwerking van de brochures is het de taak van het partijbestuur erop toe te zien dat de teksten binnen eerder gedane kongresuitspraken blijven.

1. Stelling over individuele koopkracht en kollektieve bestedingen

De belangrijkste tekorten aan goederen en diensten bevinden zich op het ogenblik in de kollektieve sfeer en niet in die van de individuele konsumptie. Opheffing van tekorten aan woningen, aan voorzieningen die huishoudelijke arbeid vervangen, onderwijs, enzovoort hebben prioriteit.

Daarom legt de PSP de nadruk op behoud en uitbreiding van de kollektieve voorzieningen, die de bevolking ten goede komen. Voor uitbreiding van die kollektieve voorzieningen staan als eerste middelen

1 ten dienste: belastingverhoging, vergroting van financieringstekort, be-
2 perking van de kapitaalexport, afroming van de winsten, afbraak van
3 de defensielasten. Zonodig kan ook matiging van (de groei van) de
4 individuele inkomens in aanmerking komen om middelen vrij te ma-
5 ken voor wenselijke kollektieve voorzieningen. Een dergelijke matiging
6 moet echter de inkomens tot modaal niet treffen en dus gepaard gaan
7 met inkomens nivellering.
8

2. Stelling over verdeling van arbeid

11 Een drastische herverdeling van de beschikbare betaalde arbeid (bij-
12 voorbeeld door verkorting van de werkdag tot vijf uur) onder de bevol-
13 king (vrouwen en mannen) moet, voorzover die niet kan worden be-
14 taald uit de verhoging van de arbeidsproduktiviteit, gepaard gaan met
15 een herverdeling van inkomens.

16 Bij vermeerdering van het aantal inkomenstrekenden is het aanvaard-
17 baar dat dit leidt tot een verlaging van het gemiddeld inkomen uit
18 arbeid van de individuele inkomenstrekende.
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31
32
33
34
35
36
37
38
39
40
41
42
43
44
45
46
47
48
49
50
51
52
53
54
55
56
57
58
59
60
61
62
63
64
65
66
67
68
69
70
71
72
73
74
75
76
77
78
79

Foto's NCB in de Rooie Rat

Van 19 november tot 19 december 1980 is in boekhandel De Rooie Rat de foto-tentoonstelling te zien van het Nederlands Centrum voor Buitenlanders.

De tentoonstelling probeert een beeld te geven van de positie van de buitenlandse werknemers en hun gezinnen in Nederland. Aan verschillende aspecten van hun situatie wordt aandacht besteed, bijvoorbeeld aan de gezondheidszorg, de huisvesting, het onderwijs en de werkgelegenheid.

Naast de foto's is er ook een diaserie over deze problematiek te bekijken. De tentoonstelling is o.a. samengesteld door de fotografen Robert de Hartog, Bertien van Manen, Fons Manders, Coen Wessing en Bert Nienhuis.

Boekhandel De Rooie Rat, adres: Oude Gracht 65 te Utrecht. Openingstijden: maandag 13.00 - 18.00 uur, dinsdag t/m vrijdag 9.00 - 18.00 uur, zaterdag 9.00 - 17.00 uur, donderdagavond 19.00 - 21.00 uur.

Fascisme

Zondag 30 november a.s. organiseert het open werkende jongeren centrum De Metro een manifestatie tegen het opkomende fascisme in Nederland (Nederlandse Volks Unie, Grijsse Wolven, Amicales etc.).

Om 14.00 uur 's middags beginnen we met een aantal films over deze problematiek. Dit zijn: 10 December, dag der mensenrechten welke film een vergelijking maakt tussen Mussert en Glimmerveen; Democratie op z'n Turks over het anti-fascisties en links verzet in Turkije; Attica, de speelfilm over de bloedig onderdrukte gevangenisopstand in Amerika en een film over de behandeling van politieke gevangenen in Zuid Amerika welke gruwelijke beelden toont van martelingen.

Doorlopend is er een fototentoonstelling van het Verenigd Verzet.

Om 20.00 uur 's avonds gaat het programma verder met aan het begin de speelfilm Dag der Mensenrechten, een forum waaraan deelnemen Fred v.d. Spek van de PSP, het Verenigd Verzet, en twee buitenlandse organisaties van Turken en Marokkanen. Hierna vindt er een discussie plaats. Tussendoor en op het eind van de avond zal Jaap v.d. Merwe optreden.

Plaats: De Metro, Smalle Haven 1, Eindhoven.
Tijd: 30 november 1980 om 14.00 - 23.00.
Entree: FL 5,-.

TWEEDE KERSTDAG 1980 VREDESMARS STEENWIJK

Organisatie WAAKS (Werkgroep Anti Atoomkoppelen Steenwijk) waarin meewerken: I.K.V., P.V.A., J.S., P.P.R., P.S.P.

Inlichtingen tel: 05210 15313
05210 14156

Bijdragen: gironummer 3520934
i.n.v. WAAKS Steenwijk

Programma:

11.15 uur Ochtendprogramma
Spreker: Jan ter Laak (pastor)
Informatiestands
Sprekershoek
Plaats: Meenthe, regenozer station N.S. Steenwijk.
Steenwijk is per intercity te bereiken
14.00 uur Vertrek naar de NAVO basis te Havelterberg
15.00 uur Manifestatie bij de NAVO basis
Na afloop gelegenheid tot napraten en het gebruiken van een consumptie in de Meenthe tot 18.00 uur

Geweldloze weerbaarheid

Aan de Volkshogeschool 'Overcinge' te Havelte wordt van 27 december tot 31 december een cursus *geweldloze weerbaarheid* gegeven. De cursus is bedoeld voor gevorderden, d.w.z. voor mensen die al eens een cursus hebben gevolgd of door zelfstudie er al van op de hoogte zijn. Inlichtingen en opgave (voor 1 dec.) bij: Harcourt Klinefelter, 05212 - 1696 of 05214 - 1541.

Tanzania

In Morogoro (Tanzania) is op dit moment de bouw van het eerste ziekenhuis van de Zuid-afrikaanse bevrijdingsbeweging ANC, African National Congress, in volle gang. Het totale bedrag dat voor de bouw nodig was is de afgelopen jaren door de Nederlandse bevolking bijeen gebracht. Deze steun is hard nodig! Want steeds harder grijpt het racisme naar de wapens om het verzet van de bevolking de kop in te drukken. Het ANC bundelt het verzet van de bevolking, zowel van zwart als van blank, waardoor de vrijheidsstrijd de afgelopen jaren zoveel vorderingen heeft kunnen maken. Maar de weg naar de vrijheid is nog lang en zal vele slachtoffers vergen. Daarom is de bouw van het ANC-Nederland Solidariteitsziekenhuis zo belangrijk. De bouwkosten bedroegen vierhonderduizend gulden. Voor de totale uitrusting is de komende jaren nog eens hetzelfde bedrag nodig. **BOUW EEN ZIEKENHUIS EN RICHT HET IN!** Het Medisch Komitee Angola doet een beroep op u het ziekenhuis financieel te steunen. Het gironummer is: 2338300.

Palestijnse dag

Op zaterdag 29 november 1980, van 12 - 23 uur organiseert de Palestijnse vereniging een manifestatie ter gelegenheid van de internationale solidariteitsdag met het Palestijnse volk.

Programma:

- de officiële folklore- en dansgroep van de PLO (45 mensen)
- de progressieve Marokkaanse muziekgroep Nas el Ghawan
- een Nederlandse rockgroep
- tentoonstelling van Palestijnse kinderteekeningen
- tentoonstelling van foto's, affiches en tekeningen van Palestijnse kunstenaars
- tentoonstelling van traditioneel Palestijns borduurwerk en klederdracht
- tentoonstelling van boeken (in arabisch en andere talen).
- tentoonstelling van werk van arabische kunstenaars die in Nederland wonen

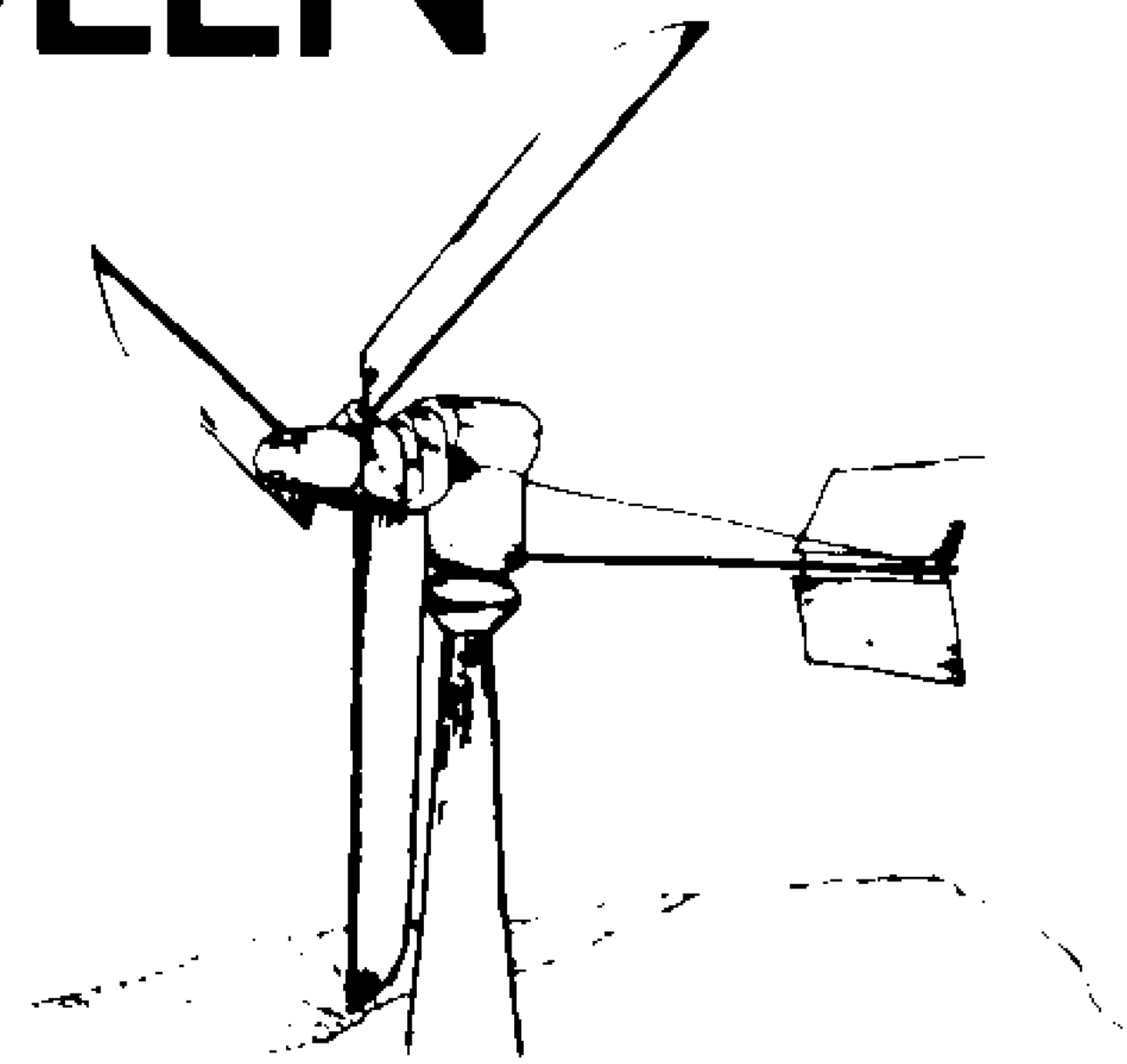
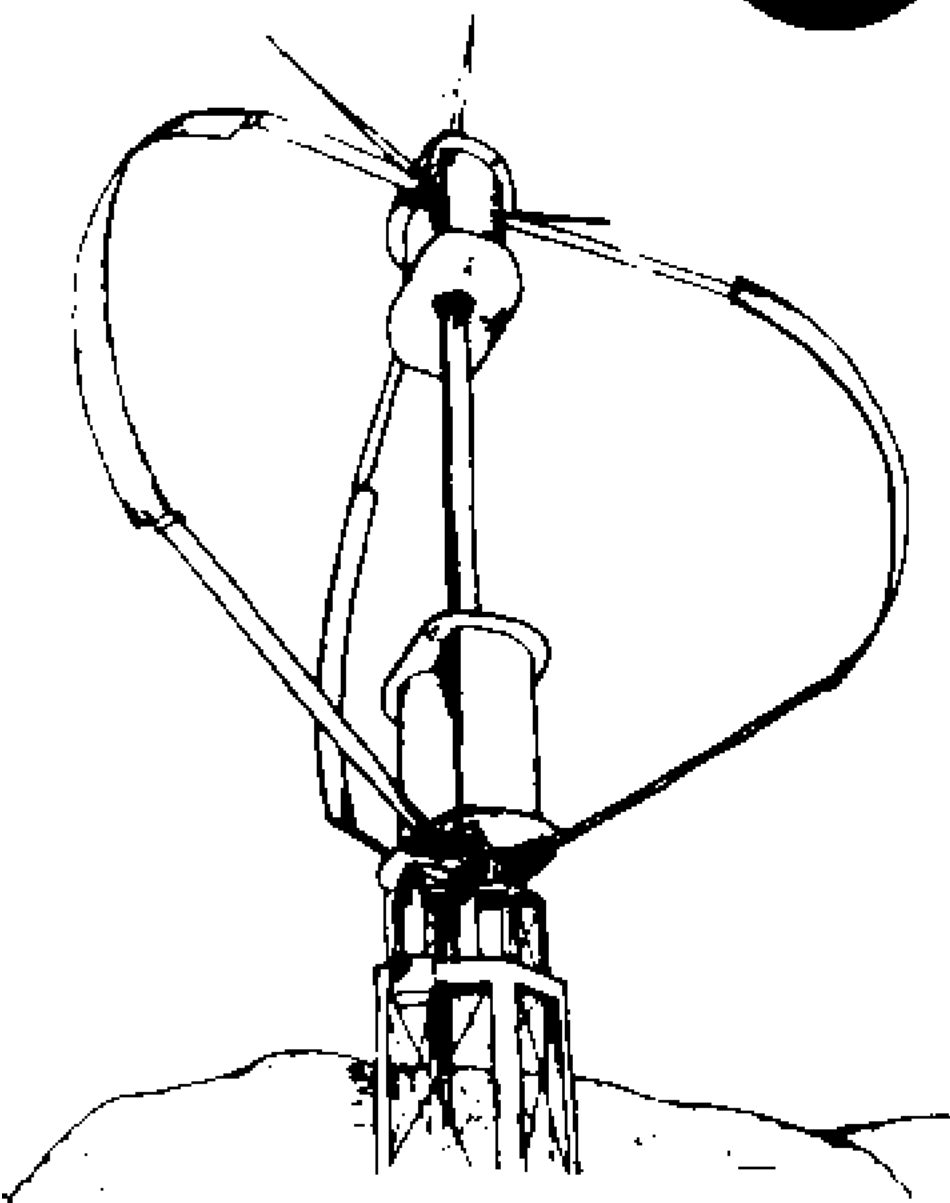
Op deze manifestatie spreken ook vertegenwoordigers van de PLO, de Palestijnse vakbond, vrouwenunie, studentenunie en de schrijversbond op zaterdag 29 november 1980 van 12 - 23 uur.

Plaats: Veemarkthallen, Sartreweg 1 - 3, Utrecht.

GEEN KERNENERGIE OF KOLEN

NEEM EEN MOLEN

Dit is het motto van het kort geleden verschenen 'Windwerkboek', geschreven door Chris Westra en Herman Tossijn, uitgegeven door de Ekologische Uitgeverij. Het boek heeft een tweeledig doel: aantonen wat wel en niet mogelijk is met windenergie in Nederland en zelfbouwers in spé een handleiding geven om een optimaal werkende molen te kunnen bouwen.

HET BOUWEN VAN EEN MOLEN

Allereerst over het laatste. Het boek legt de lezer niet vast op één bepaald molenontwerp. Het wil juist ieder de voor zijn of haar situatie geschikte molen mogelijk maken. Het materiaal daarvoor is verdeeld in drie hoofdstukken: het maken van een plan (7), het ontwerpen van een molen (8) en het bouwen daarvan (9). Uit hoofdstuk 9 wordt duidelijk dat een molen in het westen en noorden van het land nu al (flink) geld oplevert door goedkope elektriciteit. Welke vergunningen nodig zijn is onduidelijk: de molen moet aan de eisen van het bestemmingsplan voldoen, als dat er is, maar voor een niet te gek grote molen is geen hinderwetvergunning nodig. Het valt te verwachten dat de eisen die aan een molen gesteld worden in de nabije toekomst wel geformuleerd zullen worden. Wie het plan heeft een molen te bouwen wordt wel aangeraden dat met de burens te bespreken. In hoofdstuk 8 blijkt dat er heel wat komt kijken voor een molen: je moet je elektriciteitsverbruik vaststellen en de windgegevens voor de plek van de molen zien te krijgen. Dan kan bepaald worden hoe groot de molen moet worden. Van de verschillende onderdelen - hun werking, de materiaal soort, de ontwerpkeuzes die er zijn - komen achtereenvolgens aan bod: de dynamo, de rotor, de koppeling hiertussen, de opslag, krachten op de molen, verticale molens. - Deze zaken en meer komen in hoofdstuk 9 allemaal weer terug maar dan gaat het om hoe je in de praktijk er aan kan komen (zelf maken, van de sloop) en hoe je de boel moet monteren. Hoofdstuk 10 completeert de zaak door 17 zelfbouw molens te laten zien. Allerlei oplossingen van zelfbouwers voor konstruktieproblemen komen daarbij naar voren.

- Daarmee is de koek voor de zelfbouwer nog niet op, want in een aantal bijlagen zijn naast formule-afleidingen ook bouwbeschrijvingen te vinden voor windmeters, schakelschema's voor bewaking van accuspanning en laadstroom en koppeling aan het net, en - heel belangrijk - computertabellen waarmee de wijkprofielen van een zestal kleine rotoren voor allerlei windsituaties kunnen worden bepaald. Dit is voor de zelfbouwer vaak een van de moeilijkst op te lossen problemen en deze tabellen bieden met de handleiding hoe ze zelf te gebruiken dan ook een uitkomst.

- Deze tabellen zijn typerend voor veel dingen die in het boek staan: het zijn gegevens die (vrijwel) nergens anders te krijgen zijn, ook niet in de literatuur uit het buitenland. Dit maakt het windboek een uniek dokument.

ONDERZOEK

Maar ook voor het toekomstige energiebeleid in Nederland is het van betekenis. Het geeft een overzicht van de stand van zaken op onderzoeksgebied, waaruit blijkt dat het oprichten van een nationaal windonderzoeksinstituut Nederland op het gebied van windenergie aan een aantrekkelijke technologie kan helpen. Niet dat er nu niets gebeurt. In Petten (Energie-Onderzoek Centrum Nederland) wordt aan een grote windturbine gewerkt, ten behoeve van de elektriciteitsbedrijven. Veelbelovend is het tipaanonderzoek dat aan de TH Delft wordt verricht. Tipvanen aan de vleugels van de molen kunnen het rendement twee tot zes keer zo groot maken. (In een zeer recent artikel in Intermediair - 26-9-80 - doen de Delftse onderzoekers verslag)

Ekonomisch biedt windenergie voor elektriciteit precies alles wat de overheid altijd zegt te willen. Het is een bijzonder betrouwbare energiebron die niet opraakt, is milieuvriendelijk en kan goed zijn voor een nieuwe nationale industrie. Vijftien procent windenergie kan volgens de schrijvers 10 procent brandstof voor elektriciteitscentrales besparen. De tien procent levert dan een importbesparing op van f. 400 miljoen en een netto voordeel van f. 90 miljoen per jaar! Het is jammer dat in dit boek niet wordt aangegeven of dit cijfer van 15 procent het maximale is, of dat we nog verder kunnen gaan.

Windenergie voor elektriciteit is overigens niet nieuw. Ook in vroeger tijden was er veel belangstelling. Voor de Tweede Wereldoorlog

werd windenergie gebruikt voor elektriciteit in Nederland, vooral op het platteland. In Rusland, waar de enorme afstanden olie en steenkool relatief duur maken, is al sinds 1920 aan grote molens gewerkt, die elektriciteit aan het net leveren. Ook Denemarken is heel wat verder dan Nederland.

IN DE STEDEN!

Chris en Herman rekenen uit dat er zoveel energie in de wind zit dat de Amsterdamse tuinsteden binnen hun eigen grondgebied al hun huishoudens van elektriciteit kunnen voorzien met windmolens. Deze moeten zo groot zijn dat ze vrij staan en geen last van wervelingen hebben die door bebouwing worden veroorzaakt. Dat betekent voor wijken met flats tamelijk grote molens, die - dat staat er tegenover - dan weer minder dicht op elkaar hoeven te staan. Deze molens kunnen prima op het bestaande elektriciteitsnet worden aangesloten en zonder bezwaar ingepast in de bestaande bebouwing. De schrijvers vinden dit een principiële keuze. Zij vinden dat je er de natuurgebieden niet mee moet verpesten. Molens horen daar waar de elektriciteit ervan gebruikt wordt.

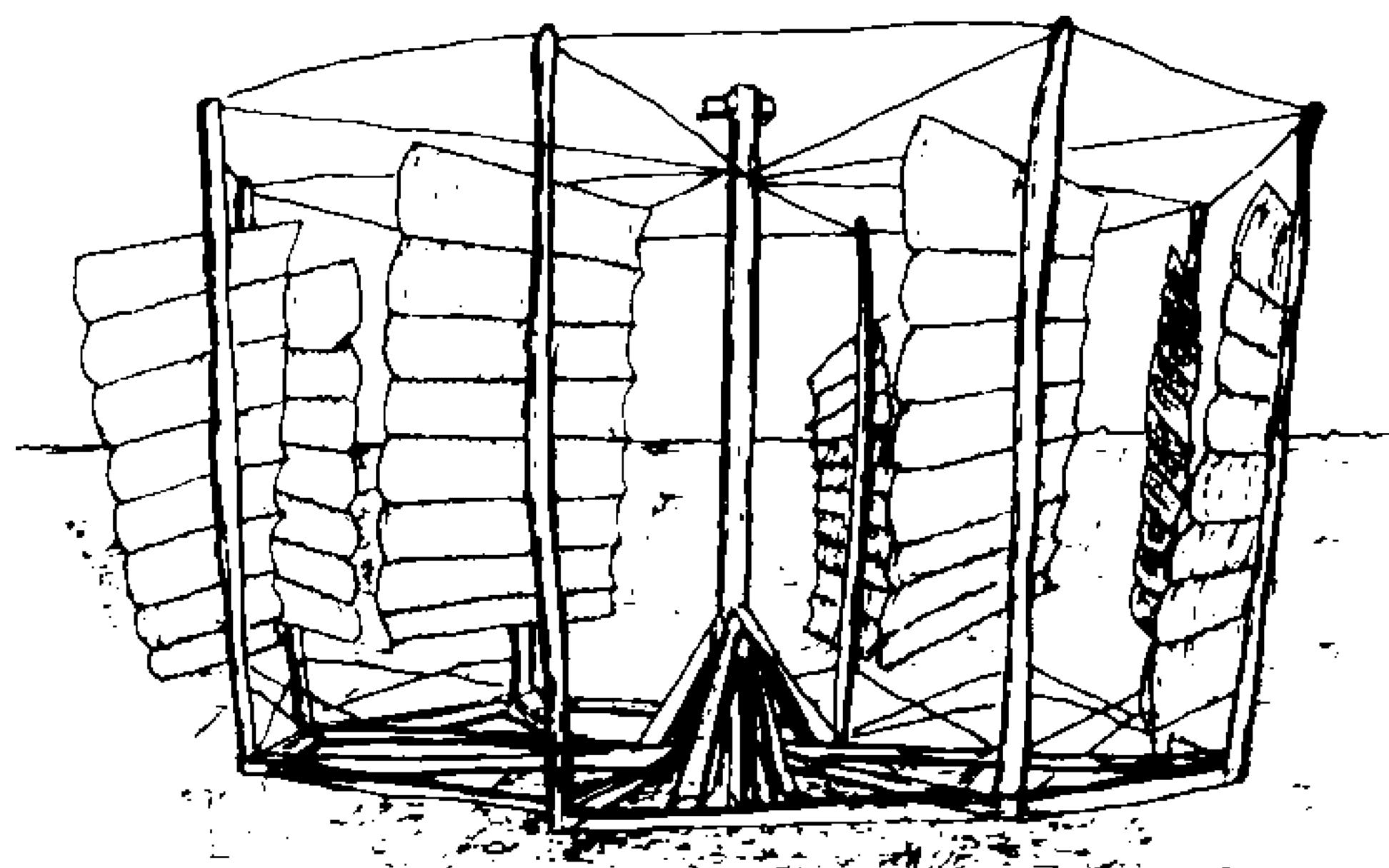
WINDENERGIE EN HET HUIDIGE ENERGIEBELEID

In het windwerkboek is tevens een hoofdstuk gewijd aan andere energiebronnen, zoals olie, gas en kolen. Uitgelegd wordt dat al deze bronnen uit oogpunt van veiligheid, gezondheid en milieuhygiëne lager scoren dan wind- en zonne-energie.

Bovendien worden de voorraden van al die brandstoffen besproken en er wordt gekonkludeerd dat er in ieder geval genoeg is om kernenergie te vermijden. In die tijd kunnen en moeten we zonne- en windenergie ontwikkelen. Echter, dat is niet het hele verhaal. 'Zonne-energie en windenergie lijken geen reël alternatief omdat we zoveel energie verbruiken en verspillen'. Doelmatig energieverbruik, in woningen, kantoren en industrie is een voorwaarde.

Het windwerkboek kan zowel naar het beleid als naar het zelf scheppen van een alternatief door particulieren een bijdrage zijn. Aan de energiebeweging de taak de politieke druk uit te oefenen om de voorstellen van de schrijvers te verwezenlijken.

JOHN HONTELEZ

De bijzondere betekenis van een hoeksteen

Huwelijk en gezin zijn van bijzondere betekenis, aldus het ontwerp-programma van het CDA, maar andere duurzame samenlevingsvormen kunnen vergelijkbare rechten verkrijgen. Probeer je met zo'n tekst maar eens staande te houden! Voor die opgave stond mevrouw Korte-Van Hemel, Tweede Kamerlid van het CDA, op een forum in Den Haag, georganiseerd door de stichting Homo-monument. Parlementariërs van bijna alle partijen waren verschenen om hun standpunten over *wetgeving en individu* te verklaren: alleen D'66 moest het laten afweten omdat ze het te druk hadden met de discussie over de kernwapens (de PSP voerde die discussie trouwens al meer dan 23 jaar geleden).

Mevrouw Korte klaagde erover, dat er altijd zo verwijtend naar het CDA gekeken wordt, terwijl ze juist zo hard bezig zijn om hun 'achterstand in opvattingen', zoals zij het noemde, in te halen. Maar uit de rest van het verhaal kwam naar voren, dat zij eigenlijk niet begreep waar het om ging, en wat de zaal met individualisering bedoelde.

Op dit moment is de hele wetgeving afgestemd op het vormen van een eeuwige (tot de dood ons scheidt) relatie tussen man en vrouw. Het huwelijk als *hoeksteen van de samenleving* is meer dan een kreet: het is de basis voor de rechtspraak, het huisvestingspatroon, de arbeidsverhoudingen, het konsumptiegedrag, recreatie enzovoort. Er is een man die de kost verdient en een vrouw die het huishouden verzorgt en de kinderen opvoedt, met vader als dreiging op de achtergrond. Weliswaar is enkele jaren geleden het begrip 'hoofd van het gezin' afgeschaft (dat was per definitie de man), maar bij conflicten tussen de beide echtelieden is de wetgeving nog steeds geneigd de man de doorslaggevende stem te geven.

De belastingen gaan uit van de gehuwde man als kostwinner voor een gezin: alleenstaanden en gehuwde vrouwen zitten in de 'strafklasse'. Recht op A.O.W. heeft een echtpaar pas als de man 65 wordt: de man is immers kostwinner, en behoort volgens de gewoonte ook iets ouder dan zijn vrouw te zijn. Over een zelfstandig recht van de vrouw op A.O.W. en pensioen is veel gesproken maar nog niets bereikt.

Huisvesting: alleenstaanden en tweepersoons-huishoudens staan nog steeds achter aan de rij: vrouwen, homo-paren en woongroepen kunnen soms niet eens bij de gemeente worden *ingeschreven*, laat staan dat ze een huis krijgen toegewezen. Alleenstaanden willen actie gaan voeren om wat *gezelliger plaatsen* in restaurants te bemachtigen. In veel bars en dancings, toch een poel van zonde en verderf, heerst niettemin voor homo's een onvervalst CDA-voorschrift: je mag het wel *zijn*, maar het niet *zo laten merken*. We zullen het maar niet hebben over de arbeidsverhoudingen waar, officieel en niet-officieel, de niet-gehuwden worden achtergesteld, over de prijzen van een half brood (die écht niet de helft van een heel brood bedragen), over de bijna-onmogelijkheid om kinderen te adopteren als je geen echtpaar

bent, of over de *gezinskaart* van Pa en Ma Spoor.

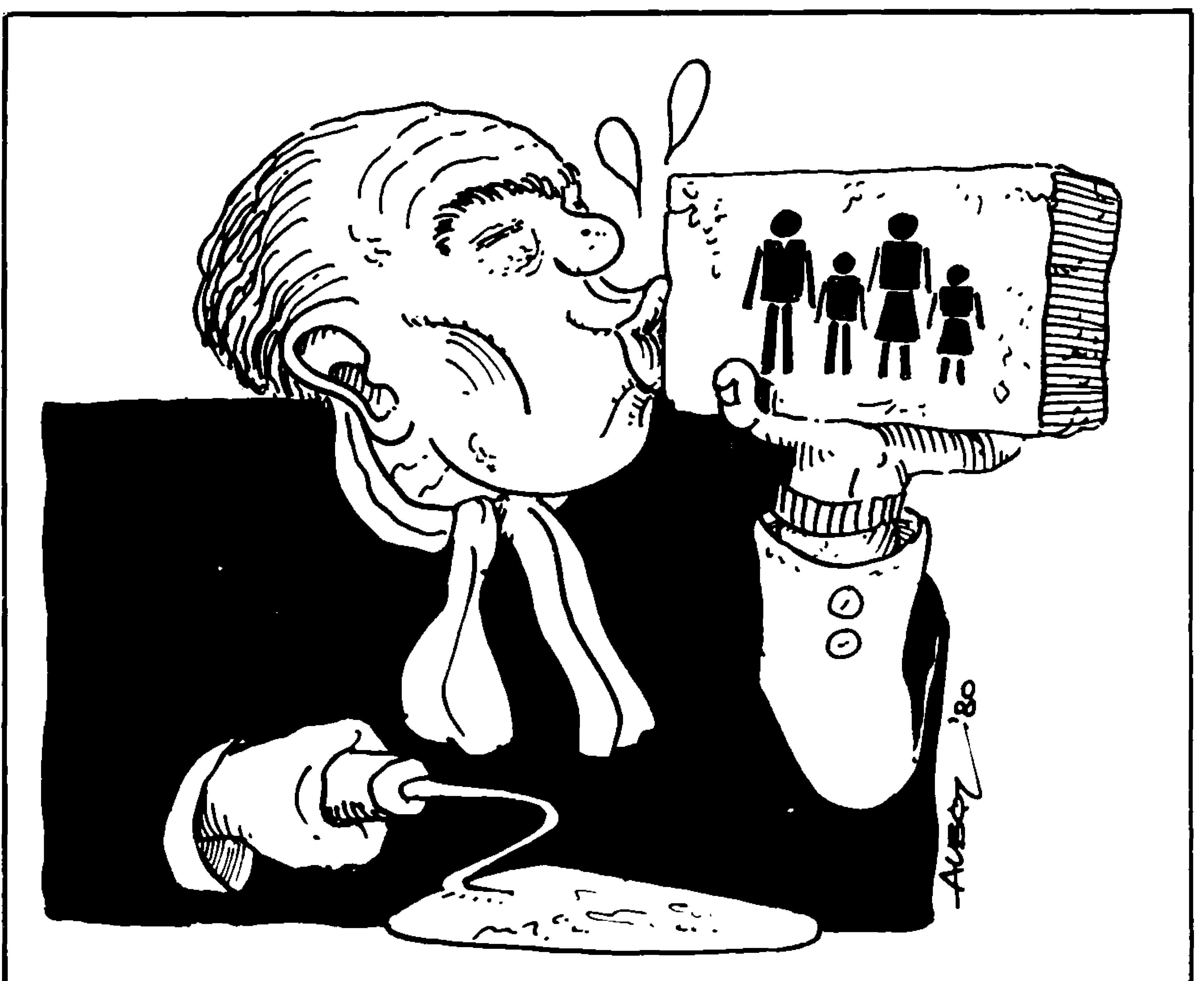
Als je dan nog bepleit dat huwelijk en gezin van *bijzondere betekenis* zijn en tegelijk denkt dat je alle discriminatie kunt opheffen, heb je er geen idee van wat die discriminatie allemaal inhoudt. Voor zover ze al niet iedereen verplicht het huwelijk in willen sturen, moeten ze bij het CDA behoorlijk wereldvreemd zijn.

Joop Vogt, die als Eerste Kamerlid de PSP in het forum vertegenwoordigde, zei het zo: De wetgeving moet niet alleen verdedigend en beschermend zijn (strafbaarstelling van discriminatie) maar ook aanvallend en emanciperend, om achterstanden in te lopen. Verder wees hij op het verband tussen economische

tegenspoed en het dienen van minderheden als zondebok daarvoor, en pleitte voor zelf-organisatie om gezamenlijk sterker te staan. 'In Nederland wordt wel getolereerd maar niet *geaccepteerd*', was zijn stelling. Een voorbeeld daarvan gaf hij later, toen hij vertelde hoe hij als gemeenteraadslid in Wageningen de woonruimte-verordening had kunnen verruimen. Behalve gezinnen, gehuwde paren en alleenstaanden zouden ook, op zijn voorstel, groepen van twee of meer personen voor huisvesting in aanmerking kunnen komen. Het CDA werd overtuigd met een roerend verhaal over twee broers die voor hun oude moeder moesten zorgen, en volgens het oorspronkelijke voorstel buiten de normen zouden vallen. De week daarop konden de eerste twee flikkers samen in Wageningen een huis betrekken omdat ook zij binnen de normen van het 'amendement Vogt' vielen, zonder dat het CDA daar nog iets tegen kon doen.

Vergelijkbare rechten vormen de troostprijs voor andere relaties. Of die daarmee gelukkig moeten zijn, is nog maar de vraag. 'De tragiek van vele minderheidsgroepen is dat ze dan de normen moeten overnemen van de heersende groepen', zei PPR-kamerlid Henk Waltmans.

Andere relatievormen willen helemaal niet vergeleken worden met het gezin. Toch gaan de stapjes vooruit wel in die richting. Bij de belastingen heet dat *rolverwisseling*: als de vrouw meer verdient dan de man, worden de tarieven

ABOP-NOTA

Eind september zag een discussienota van de ABOP het licht. 'Een nota vol gedachtengoed van de PSP', had een ABOP-funktionaris ons al verklapt. Toch werden we uit een bespreking in de Volkskrant nog niet veel wijzer. Goed, daarin werd gesignaleerd dat een ABOP-kommissie vond dat vredesvraagstukken in de FNV in alle openheid besproken zouden moeten worden. Er zou een adviesraad op dit gebied moeten komen. De FNV zou zich tenslotte uit de Adviesraad Militaire Produktie moeten terugtrekken. Daarmee was het voor de Volkskrant wel op.

voor man en vrouw geruild. Rolwisseling, want rollen moeten gespeeld blijven: de vrouw is nu het mannetje en de man het vrouwtje.

Het begrip 'kostwinner' is ook zo'n uitvinding als je er met 'echtgenoot' niet meer uitkomt: één verdient er de kost, en onderhoudt zijn of haar partner. Liefst moet die partner wel officieel zijn aangemeld bij gemeente of werkgever, en dan niet meer dan één tegelijk. De notarissen zouden er nog goed geld aan kunnen verdienen. Andere delen van het overheidsapparaat hebben zo'n officiële melding helemaal niet nodig: die gaan *zelf* op onderzoek uit. Menig man die een kamer huurde bij een eerbare weduwe, zag zich plotseling gekonfronteerd met een *onderhoudsplicht* jegens haar. Als zo'n vrouw een bijstandsuitkering had, kon die worden ingetrokken omdat ze met haar huurder wel een *relatie* zou hebben, en dus door hem verzorgd kon worden. Speurtochten naar tweepersoonsbedden en beslapen kussens komen niet alleen voor in de fantasie van cartoonkenaars.

En in het kader van de emancipatie zijn ook homo's niet meer veilig: wat vroeger 'onbestaanbaar' werd geacht, blijkt nu toch een goede mogelijkheid om op de uitkeringen te bezuinigen. De overheid kan heel progressief uit de bus komen wanneer dat haar geld oplevert!

Het forum was trouwens een brave aangelegenheid. Ien van den Heuvel (PvdA) bleek tégen het punt uit het ontwerp-programma van haar partij te zijn, waarbij aan uitkeringen een maximum *per gezin* gesteld wordt, maar verdedigde de kortingskaart van de N.S., 'omdat veel mensen nu eenmaal in zo'n afhankelijkheidsrelatie leven'. Annelien Kappeyne van de Coppello (VVD) legde uit dat ze een *dualistische verhouding* met het kabinet had, en daarom vóór strafbaarstelling van diskriminatie op grond van seksualiteit kon zijn. Ruud Nijhof (DS'70) kiest voor de *mens* als eenheid, en Cees IJmker (CPN) steunt alle acties. Dit was dan Haagsche Kringen, goedenavond. Nu Staphorts nog!

PETER ZWART

Toch eerst zelf maar eens lezen. Het blijkt dan al gauw om een heel wat pittiger en uitdagender stuk te gaan, met

- een scherpe, historisch goed belegde kritiek op het afschrikkingssysteem;
- een uitvoerige analyse van het netwerk aan relaties tussen overheid en regerende politieke partijen, het militaire apparaat en de wapenindustrie in het Westen;
- een ongezouten kritiek op de traditionele trendvolgers van de bewapening in Oost-Europa
- een aanval op de Nederlandse buitenlandse politiek, die in haar trouw aan de NAVO 'Roomser wil zijn dan de Paus';
- grote skepsis t.a.v. de ontwapeningsbesprekingen tussen Oost en West: 'ze legitimeren het gewenste of bereikte nivo van bewapening en stimuleren vaak zelfs deze bewapeningswedloop';
- een zeer negatieve beoordeling van de economische effecten van de bewapeningswedloop: 'Arbeidsplaatsen, produktievermogen, researchkapaciteit en openbare middelen gaan verloren in een economie die zich in toenemende mate richt op wapenproduktie - zo'n economie ondermijnt zichzelf'.

ALTERNATIEF BELEID

Het meest verrassende is het derde hoofdstuk, waarin een pleidooi wordt gedaan voor een 'autonoom Nederlands beleid', waarin een viertal facetten centraal zouden moeten staan:

1. Nederland neemt eenzijdige stappen tot ontwapening door verwijdering van alle atoomwapens en door vermindering van de konventionele bewapening. Ons land treedt uit de NATO.
2. Er wordt gestreefd naar een kollektief veiligheidssysteem in Europa. In eerste instantie wordt daartoe aansluiting gezocht met andere niet-gebonden landen.
3. Nederland laat de conceptie van de verdediging van het territorium bij een eventuele aanval los ten gunste van de conceptie van maatschappelijk verzet tegen de overweldigers
4. Er vindt een omschakeling plaats van oorlogsindustrie naar vredesindustrie.

'De kommissie beschouwt de buitenparlementaire, niet partijgebonden actie als motor van de beweging voor een alternatief veiligheidsbeleid en gaat ervan uit dat machtsvorming van mensen die ontwapening tot stand willen brengen een halt kan toeroepen aan mensen die hun macht gebruiken om de bewapeningswedloop voort te zetten. Deze buitenparlementaire machtsvorming dient zich voort te zetten in het parlement. (...) De kommissie pleit voor een durende druk op politieke partijen ten einde te komen tot een parlementaire meerderheid voor een alternatief beleid'.

Er is tenslotte een speciaal hoofdstuk met voorstellen op het terrein van onderwijs en opvoeding. De samenstellers realiseren zich heel goed dat de keuze die gedaan wordt voor een radicale 'demokratisering' van het veiligheidsbeleid, staat of valt met het bewustzijn van de mensen. 'Vredesonderwijs is een bijdrage van het onderwijs daaraan', zeggen ze. 'Gepaard gaande met de ontwikkeling van de vredesaktie tot een echte volksbeweging is in het onderwijs de belangstelling voor vredesopvoeding sterk toegenomen. Daarop voortbouwend dient het vredesonderwijs algemeen ingevoerd te worden, niet in de vorm van een nieuw vak, maar door een projektmatige aanpak'.

In bijlagen wordt verhelderende informatie verschaft over de SALT-onderhandelingen, de Helsinki-akkoorden, de MBFR-besprekingen, de groei van de defensie-uitgaven en de gewapende conflicten van 1945 tot 1979.

STEVIGE START

De ABOP is hiermee de eerste FNV-bond die met de al lang schemerende vakbondsdiskussie over vrede en veiligheid begint. Een stevige start, die niet door iedereen in die bond en in de rest van de FNV met evenveel entoesiasme zal zijn begroet. Op 10 en 11 december zal de Algemene Vergadering van de ABOP over de nota discussiëren en in het bijzonder over een resolutie waarin opgeroepen wordt tot steun aan de campagne van het IKV. Voor een positief verloop van deze ABOP-AV zal in de bond nog hard geknokt worden. De uitslag van de discussie is niet alleen belangrijk voor de ABOP zelf, maar zal zeker beïnvloedend werken op de verdere ontwikkeling van FNV-standpunten op het gebied van vrede en veiligheid. Een 'ontwikkeling' waar met name de heren Kok, Dutman en Groenevelt hun handen nog niet voor op elkaar lijken te kunnen krijgen.

De PSP zegt in haar verkiezingsprogramma, dat ze de vakbondsdiskussie graag wil helpen bevorderen. Ze is er trouwens al mee bezig. Op zaterdag 13 december vindt er een speciale SVS-studiedag plaats over vraagstukken van bewapening en economie, de rol van de vakbeweging en de linkse politiek.

Plaats: 'Het Waagtheater', Markt 11 (achter het stadhuis), Delft. Aanvang: 10.00 uur.

GIED TEN BERGE

'Met het oog op onze veiligheid', rapport van de ABOP-kommissie 'Vrede, Veiligheid en defensie'. In: 'Het Schoolblad', no. 33A, 25 september '80. Los nummer: 13,60. Te bestellen bij de ABOP, Herengracht 54, 1015 HN Amsterdam.

Beleggen in woningen. Niet in Zuid-Afrika

De Algemene Spaarbank voor Nederland is een grote bank. Op meer dan 58.000 spaarrekeningen is ruim 200 miljoen gulden ingelegd.

De ASN is een principiële bank. De enige spaarbank die het hart links draagt. En daar ook van getuigt. Door het spaargeld grotendeels te beleggen in sociaal en maatschappelijk verantwoorde projecten. Die geen lucratieve rentewinst uit Zuid-Afrika of Chili accepteert.

De ASN is een bank voor progressieve mensen. Die willen sparen met een rustig gevoel. In de zekerheid dat hun geld daar komt waar het nodig is. In de zekerheid dat hun rente - een prima rente - geen bijsmaak heeft. Geef uzelf dat rustige gevoel. Neem een spaarrekening bij de ASN.

Als uw hart links zit, is uw spaarbank heel dichtbij.

Sparen bij de ASN is sparen via uw girorekening. Doe het nu: u krijgt f 750 premie!

Als u voor 1 juli 1981 een spaarrekening voor uzelf opent met tenminste f 50,- als eerste inleg. Bij de ASN spaart u ook thuis. Via uw giroboekje. U spaart net zo snel of u haalt net zo makkelijk weer geld op als u een giro-overschrijving doet. Meer weten? Vul snel de bon in.

Naam en voorletter(s): _____

Adres: _____

Postcode en woonplaats: _____

Zenden in enveloppe zonder postzegel aan **Algemene Spaarbank voor Nederland, Antwoordnummer 1188, 2500 VB Den Haag**. U kunt ook bellen 070-47 01 81. Of ons bezoeken: Rijnstraat 28, Den Haag (vlak bij het Centraal Station).

wenst nadere inlichtingen over:*

- de ASN in het algemeen
- de ASN-spaarrekening, gekoppeld aan de postrekening
- wenst tevens een formulier om een postrekening te openen
- het giraal sparen (sparen zonder boekje)
- de Vroeg-Bij-rekening (een unieke regeling voor jeugdigen t/m 17 jaar)
- het jeugdsparen De Zilvervloot (voor jeugdigen van 15 t/m 20 jaar)
- het termijnsparen (met opzegtermijn)
- het depositosparen (met een vaste looptijd)
- het bedrijfssparen

* aankruisen wat u wenst.

001

**Algemene Spaarbank
voor Nederland**
Geeft rente zonder bijsmaak

SPANT BEERPOT

In het begin van de 50-er jaren startte de Nederlandse Televisie Stichting met het uitzenden van bewegende beelden via de ether vanuit Bussum. Sinds die tijd is de TV in Bussum en in toenemende mate ook in Hilversum een belangrijke faktor. Zowel voor wat betreft werkgelegenheid als het ruimtelijk gebruik. Dit laatste heeft er o.a. toe geleid dat in de loop van de 60-er jaren het Bussumse schouwburgje Concordia verloren ging voor het plaatselijk cultuurleven. Het werd opgekocht door de NOS.

Omdat Bussum niet zonder theater kon, kwam daar in 1968 theater 't Spant voor in de plaats. Maar ook dit theater kon zich in een stijgende belangstelling van de NOS verheugen.

In 1978 besloot de gemeenteraad van Bussum, met alleen de PSP tegen, om dit Spant te verbouwen tot een theater/congresgebouwkomples. Met allerlei voorzieningen, die aan de eisen van de NOS én van allerlei commerciële theaterproducties, tegemoet kwamen.

Sinds die beslissing is gevallen is de gang van zaken rondom 't Spant voortdurend het middelpunt van belangstelling geweest van de Bussumse gemeentepolitiek. Met uitstraling naar de provincie, de 2de kamer en de landelijke media toe. Want 't Spant werd niet verbouwd, maar gesloopt en opnieuw opgebouwd. Wat enkele miljoenen guldens meer kostte, in plaats van de beloofde besparingen op te leveren. Architecten werden ontslagen, de WIR premie werd geprostitueerd, de gemeenteraad werd bij voortdurend voor voldongen feiten geplaatst, al dan niet via geheime rapporten. En als klap op de vuurpijl opende bezuiniger nr. 1 Van Agt in september jl. dit geldverslindende theater.

De PSP heeft in deze hele kwestie, als enige partij, een bijzondere rol gespeeld. Het gehele repertoire van binnen- en buitenparlementaire aktiemiddelen is afgedraaid. Moties van wantrouwen, 2de kamervragen, schending van geheimhouding van de PSP fraktie, onthullingen, een geslaagde demonstratie bij de opening, huis-aan-huis folders enz.

Deze keer helaas niet met het gewenste resultaat: vanuit 't Spant komen de quizzen, kinderprogramma's en met-de-muziek-mee-shows weer in een vloedgolf de Nederlandse huiskamers binnengespoeld.

De kern van de PSP kritiek is steeds geweest dat de Bussumse bevolking alleen gediend is met een theater/sociaal-cultureel centrum, waarin Bussumers en bussumse verenigingen aan hun trekken kunnen komen. Nú draagt de gemeente Bussum ieder jaar zo'n 2 miljoen in het exploitatie tekort bij van een theater, dat alleen bedoeld is voor de NOS en de, overigens vrij brede, Bussumse Bovenlaag.

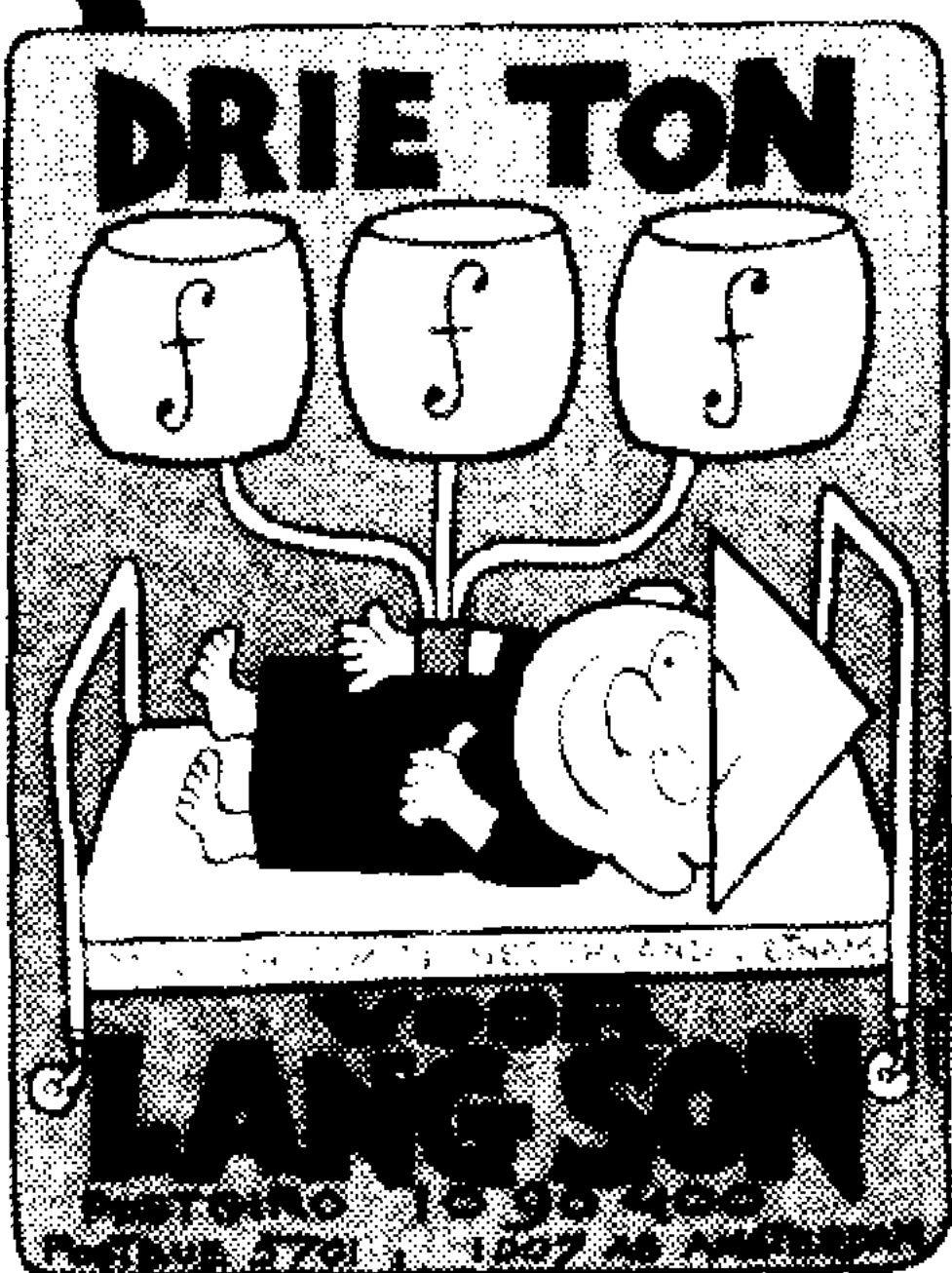
Over de hele Spant kwestie heeft de PSP Bussum een dossier uitgebracht: *Het Spant Dossier, de tumultueuze gang van beerput tot bouwput*. In dit 60 pag. dikke dossier passeert alles beknopt en begrijpelijk nog eens de revu. Onderhoudend en leerzaam voor een ieder die de onverbreekelijke band tussen binnen- en buitenparlementaire strijd om het eigen hart draagt!

Het Spant Dossier is verkrijgbaar door storting van f 4,90 op giro 1577902 t.n.v. de PSP te Naarden, onder vermelding van Spant Dossier.

LEO PLATVOET

(Ingezonden mededeling)

DRIE TON VOOR LANG SON

Dr. Hoang Dinh Cau, thorax chirurg en vice-minister, heeft het Medisch Comité een noodziekenhuis voor de stad Lang Son gevraagd. Het MCNV gaat dat ziekenhuis bouwen.

Lang Son, een stad van 300.000 inwoners op 17 km van de Chinese grens, zit zonder ziekenhuis. Bij de Chinese nival van februari 1979 is het bestaande ziekenhuis volledig verwoest. De stad beschikt alleen nog over enkele medische posten.

Vraag het boek "Lang Son" een boekje open... Over de bouw van een noodziekenhuis aan op het sekretariaat: Postbus 5701, 1007 AS Amsterdam.

Het nieuwe ziekenhuis, geheel ingericht voor 200 patiënten, gaat f 300.000,- kosten.
Enkele prijzen:
een muskietennet kost f 12,50,
een deken f 24,-
een bed f 125,-
een sterilisatie apparaat f 835,-
een operatielamp f 1.600,-
een operatietafel f 18.600,-

DAT ZIEKENHUIS MOET ER KOMEN!

Wat betekent nu helemaal één hele gulden per inwoner voor medische hulp? Bouw dat ziekenhuis.

GIRO 1090400

Medisch Comité Nederland-Viet Nam, Postbus 5701, 1007 AS Amsterdam.

Deze aktie wordt ondersteund door: P.v.d.A., P.S.P., P.P.R., E.P.V., C.P.N., Evert Vermeer Stichting, Landelijke Vereniging van Wereldwinkels, Basisbeweging van kritische groepen en gemeenten in Nederland

MEDISCH-COMITE
NEDERLAND-VIETNAM
GIRO 1090400 ADAM
BLIJFT HELPEN!

IN MEMORIAM JOHAN H. KRUIJSHAAR

Op 11 november 1980 overleed te Zwolle onze partijgenoot Johan H. Kruijshaar op ruim 77-jarige leeftijd. Hij was al enige tijd ziek, maar het einde kwam toch nog vrij plotseling.

Ik ken Kruijshaar en het gezin Kruijshaar al zo'n veertig jaar.

Hij en zijn vrouw - die al geruime tijd in een verpleeghuis is opgenomen - waren vele jaren actief in de socialistische beweging. Zij vormden een idealistisch gezin, waarin dienst aan het beginsel en aan de medemens geen holle woorden waren.

Ondanks het feit, dat de Kruijshaars een groot gezin hadden, kon haast altijd alles. Je deed eigenlijk nooit vergeefs een beroep op hen.

Joep Kruijshaar had in de oorlog een controlerende functie bij de voedselvoorziening. Uit eigen ervaring weet ik, dat de illegaliteit nog wel eens een goed gebruik kon maken van de diensten van Kruijshaar, die bereid was risico's te nemen.

En ondanks de moeilijkheden, die juist een groot gezin tijdens de oorlogsjaren had, konden mensen die vervolgd werden toch ook nog dikwijls bij het echtpaar Kruijshaar terecht.

Direkt na de oorlog troffen we elkaar in de links-socialistische Vlamgroep: bij de Kruijshaars konden we altijd thuis vergaderen.

Later was Joep betrokken bij een aantal pogingen tot vernieuwing van de socialistische beweging.

Vanaf de oprichting van de PSP was Kruijshaar er lid van en het deed hem altijd zichtbaar plezier, dat zijn zoon Henk er zo'n belangrijke rol in speelt.

De laatste jaren, toen de beide Kruijshaars niet meer actief konden zijn, kwam er wel een zekere vereenzaming, zeker als men de bruisende aktiviteit van vroeger als maatstaf neemt. Dat is wat tragisch, maar zo gaat het vaak.

Met Johan Kruijshaar is er weer een van de idealistische mensen uit de socialistische beweging heengegaan. Dat betekent een stuk verarming en uit die konstatering spreekt de waardering die hem toekomt.

WIM MEIJER

Wapens of werk

Studie- en discussiedag onder verantwoordelijkheid van SVS/Vredesvraagstukken over vraagstukken van bewapening en economie, de rol van de vakbeweging, de actiegroepen en de linkse politiek.

ZATERDAG 13 DECEMBER
'HET WAAGTHEATER'
MARKT 11 (Achter het stadhuis)
DELFT

Programma:

Ochtend (10.00 uur):

Ben Dankbaar (wetensch. med. aan de VU Amsterdam) over de actuele linkse politiek-economische discussies met betrekking tot het bewapeningsvraagstuk.

Paul Rusman en Co Colijn (medewerkers van Vrij Nederland) over het vraagstuk van de compensatieorders, toegepast op de geschiedenis van de F-16 productie.

Middag (13.30 uur):

Jan Prins (Instituut v. Vredesvraagstukken Nijmegen) over het vraagstuk van de konversie (overschakeling op vredesproductie) en de groeiende discussie in de vakbeweging.

Forumdiskussie, waaraan deel nemen:

Dick de Graaf (beleidsmedewerker bij de FNV);
Gied ten Berge (PB PSP);

Hennie Kokkeler (Werkgroep Signaal);

Ab Kloosterman (Vredeswerkgroep van Industriebondleden in de IJmond);

Jan Wijkstra (OSACI, een stichting die o.m. onderzoek doet naar investeringen in de bewapening)

en de zaal.

Voorzitter: *Rudi Boon*.

Avond (19.30 uur):

Film *'The Rumours of War'* over de nieuwste ontwikkelingen in de kernbewapening met o.a. interviews met mensen die persoonlijk betrokken zijn bij de productie van kernwapens.

Voortzetting van de *diskussie*, nu toegespitst op de vraag, wat voor politieke en praktische konsequenties de PSP uit deze dag moet trekken.

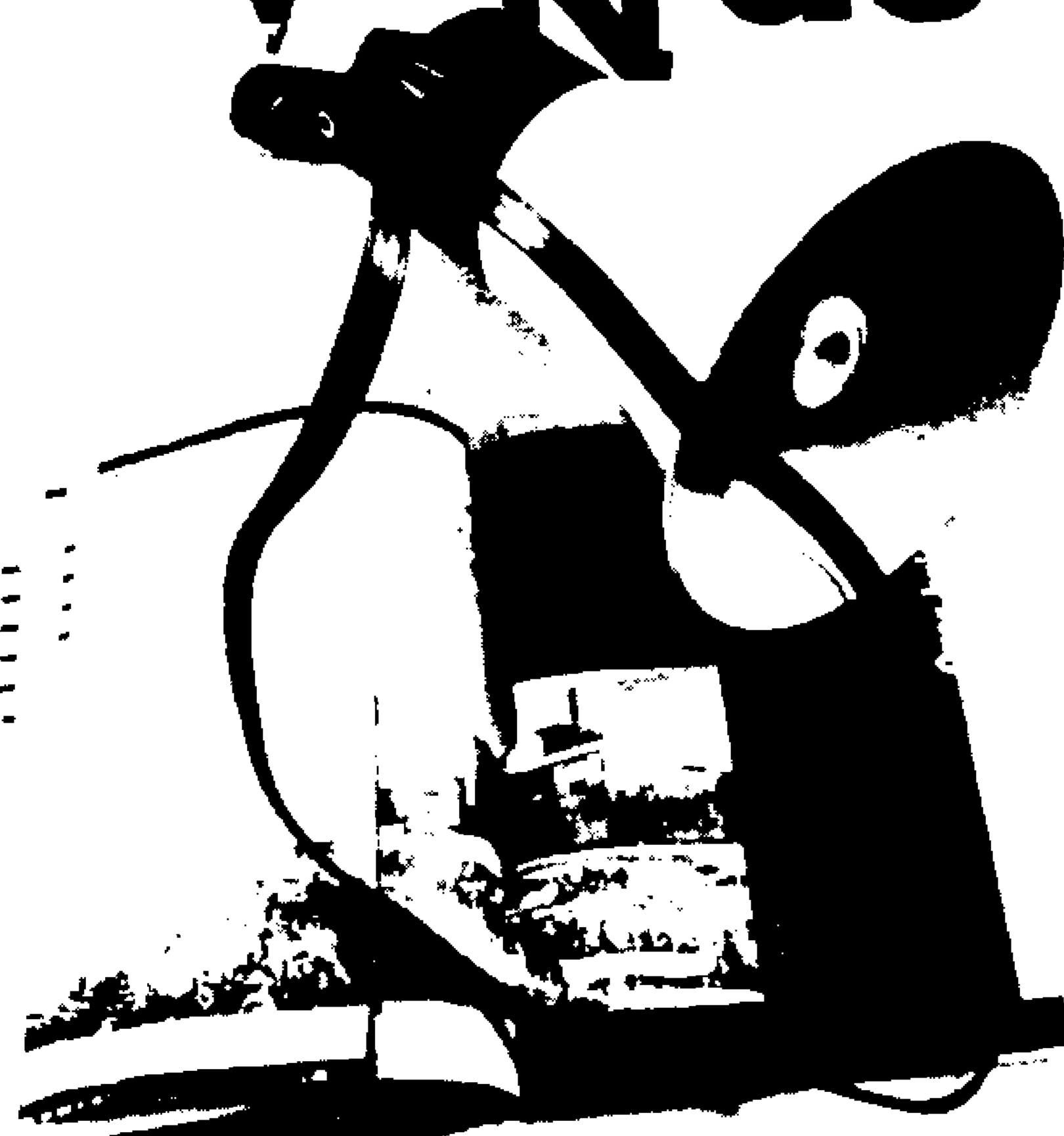
Einde: 22.00 uur.

Degenen die deze dag mee willen maken kunnen vooraf een mapje toegestuurd krijgen met de hoofdlijnen van de bijdragen van de inleiders, discussiestellingen enzovoorts. Even schrijven naar SVS/PSP, Postbus 700, 1000 AS Amsterdam, of bellen naar de PSP in Amsterdam: 020 - 26 73 74.

Deze button is te koop bij de PSP-afdelingen à f. 1,50

Liedboek Van de

STRIJD

Het Liedboek van de Strijd staat boordevol liederen en liedjes over verschillende onderwerpen: werk en werkgelegenheid, tegen het fascisme, tegen kernenergie en -bewapening, over Chili, over Zuid-Afrika, uit de vrouwenbeweging en nog veel meer. Ook vind je er de nodige klassiekers zoals de Internationale, Olio-liola, en het Solidariteitslied. Van alle liederen de tekst, van de meeste ook de noten en gitaarakkoorden. Voorts is het boek schitterend vormgegeven, waarbij gebruik is gemaakt van veel mooie foto's. Toch voor maar f 18,50 verkrijgbaar bij de boekhandel. Je kunt f 23,00 (dus inkl. porto) storten op giro nr. 3021756 t.n.v. Uitgeverij De Uitbuyt Wageningen en dan krijg je het boek thuis gestuurd.

Stop Dodewaard

De kerncentrale in Dodewaard is in handen van de Gemeenschappelijke Kerncentrale Nederland, waarin de provinciale elektriciteitsbedrijven aandelen hebben. Zij financieren dus Dodewaard. Om te laten merken dat je het hier niet mee eens bent kun je, i.p.v. de gebruikelijke akseptgiros een eigen giro schrijven. Eén met een bedrag van f 1,-, de andere met de rest van het bedrag. Je

MEIDENOPROEP

Wist je dat er bij de PSP-jongeren heel weinig meiden actief zijn? Wist je dat daardoor meidenzaken niet aan bod komen?

Daarom willen wij - Jannyke, Myra en Esther - proberen een meidengroep van de grond te krijgen.

Als je niet ouder bent dan 25 jaar en je vindt het ook belangrijk om bezig te gaan met zaken die onszelf aangaan, bel dan even met de PSP-jongeren (020 - 267374).

Je kan ook komen op de eerste bijeenkomst die gehouden wordt op zaterdag 29 november om 13.00 op het partijbureau, Nieuwe Looierstraat 45-47 in Amsterdam. Bel dan wel even van te voren. Als je iemand van de meidengroep wilt treffen kun je het beste bellen op maandag, dinsdag en woensdag.

LIMBURG

Het gewestelijk bestuur van de PSP Zuid-Limburg nodigt alle Zuidlimburgse PSP-leden uit voor een gewestelijke ledenvergadering op: Vrijdagavond 12 december

20.00 uur

Hotel de Limbourg

Markt 22

SITTARD

Op de agenda prijken o.a.: verkiezingen nieuw gewestelijk bestuur, werkplan 1981, evaluatie acties in de vredesweek, toekomstige opzet Zuidlimburgs gewestblad van de PSP.

Nadere informatie en opvragen vergaderstukken bij het gewestelijk sekretariaat: 04494 - 47789.

'T HARDE

De demonstratie in 't Harde heeft veel geld gekost. Het werkkomitee doet een laatste beroep op mensen financiële steun te geven. Dit kan door geld over te maken op giro 3203579, t.a.v. Penningmeester Anti-Atoombom-Mars te Heerde.

GEEF AFRIKA TERUG

Het ANJV (Algemeen Nederlands Jeugd Verbond) bestaat 35 jaar en viert dit met een solidariteitscampagne voor het ANC, de bevrijdingsbeweging van Zuid-Afrika.

Ze willen een ton - honderd duizend gulden - bij elkaar brengen. Het concrete doel is het ANC-blad MAYIBUYE: 'geef Afrika terug'.

Juist nu het verzet verder groeit, is het vaker en in grotere oplage verschijnen van MAYIBUYE voor het ANC van enorme betekenis. De mensen

in Zuid-Afrika worden geïnformeerd en gemobiliseerd voor de strijd tegen apartheid.

Het ondergrondse drukken en uitgeven van het blad hoort bij die strijd. Het inmiddels gevormde komitee van aanbeveling, waarin leden van het Komitee Zuidelijk Afrika, het MCNV, De Chili Beweging Nederland, PPR, PSP, doet een beroep op u met gulle hand te geven.

giro: 434 41 14 t.n.v. ANJV Amsterdam, o.v.v. MAYIBUYE.

Bevrijding

JAARGANG 24 NO 24 13/12/'80 125 cent

HET WAS WAAR GEBEURD PAG. 10

VERDER IN DIT NUMMER:

PSP-KONGRES PAG. 3 DE GROTE WETERING PAG. 5 INTERVIEW MET CLAT PAG. 7 HET EUROPESE PARLEMENT PAG. 12

De PSP in het Catshuis ?

Een grondbeginsel van de journalistiek is: oud nieuws is geen nieuws.

Hoewel. . . soms haalt ook oud nieuws de krant. Op de manifestatie 'Twintig jaar PSP', in 1977, was een tentoonstelling ingericht met artikelen over de PSP. Toen viel me een aantal koppen op met een strekking als 'PSP verlaat pacifisme'. In alle gevallen ging het om onze solidariteit met bevrijdingsbewegingen. Een oud standpunt van onze partij, dat in de loop der jaren herhaaldelijk is bevestigd.

Daaraan moest ik terugdenken, toen ik las wat over het afgelopen kongres is geschreven. Want het ging niet om nieuwe PSP-standpunten. Maar wel om een bevestiging van een eerder standpunt van de PSP, dat afwijkt van het stereotype beeld dat veel buitenstaanders van onze partij hebben. Dat beeld is vaak een karikatuur van onze werkelijke standpunten. Niet alleen bij het vraagstuk van het geweld, maar ook bij onze houding ten opzichte van het regeren.

Dat beeld houdt in dat de PSP *principiële* tegenregeringsdeelneming zou zijn. Maar zo ligt het niet. Het kongres van 1975 in Tilburg heeft duidelijk uitgesproken dat de keus tussen meeregeren of oppositie voeren voor ons geen principiële, maar een praktische kwestie is. Namelijk de vraag hoe we het beste kunnen bijdragen aan de verwerkelijking van onze doeleinden.

Vanuit ons - ook al niet nieuwe - streven naar een linkse meerderheidsregering die het perspectief voorop stelt van de overneming van de politieke en economische macht door de meerderheid van de bevolking.

Want daar gaat het ons tenslotte om. Een regeringsprogramma dat niet op dat perspectief berust, zullen we als PSP niet onderschrijven. Zo'n programma zal dus concrete stappen moeten doen op punten die betrekking hebben op die machtsvraag. Democratie zeggenschap over investeringen. Socialisatie van de voornaamste produktiemiddelen. Democrativering van de maatschappij op alle niveaus. En, natuurlijk, ontwapening en een anti-imperialistische politiek, die onder meer tot uiting komt in het uittreden uit de NAVO.

STAPPEN

Met zulke stappen wordt het socialisme nog niet bereikt. Maar het zijn wel belangrijke stappen in de goede richting. En dat we stappen in die richting moeten zetten, daar zijn we het over eens.

Zo'n programma is heel goed uitvoerbaar. De *materiële* voorwaarden daarvoor zijn al aanwezig. Maar daarnaast is er een andere voorwaarde. De veranderingen die wij willen, zullen op verzet stuiten. Verzet van grote, en kleinere, machthebbers. Alleen door de actieve inzet en strijd van de bevolking, door machtsvorming van onderop, kunnen de noodzakelijke veranderingen worden afgedwongen.

Als andere partijen zich willen verenigen op een programma van structuurhervormingen in socialistische zin, dan valt er met de PSP te praten. Dan moet de bereidheid duidelijk zijn dat programma in een gezamenlijke strijd met de bevolking af te dwingen.

ONHAALBAAR

Wat de PSP wil is onhaalbaar, zo wordt ons vaak,

ook door 'linkse broeders' (en zusters?) tegengeworpen. Maar wij vinden het een taak van socialistische partijen zulke veranderingen tot inzet van de strijd te maken. Als je daarentegen maar steeds blijft roepen dat het niet haalbaar is, dan wordt het onhaalbaar. Dan rem je de strijd voor veranderingen af. Dan kom je tot absurde redeneringen, zoals dat de kernwapens moeten worden teruggedrongen door het handhaven van Nederlandse kerntaken.

Het programma waarmee wij de verkiezingen ingaan, is uitvoerbaar. Het bevat concrete stappen die een linkse regering kan zetten. Dat zullen we in de verkiezingsstrijd duidelijk moeten maken. Sommige afdelingen hadden in de kongresspraak willen opnemen dat gezien de politieke opstelling van D'66 en de PvdA, een werkelijk linkse regering vooralsnog onmogelijk lijkt. Het kongres heeft dit niet overgenomen. Natuurlijk klopt het, dat de opstelling van de naar het CDA lonkende PvdA ons niet tot optimisme stemt. Om over D'66 nog maar te zwijgen. Maar met zo'n uitspraak zouden we ons bezondigen aan wat we de PvdA juist verwijten. Dan zouden we zelf zeggen: wat we willen is wel mooi, maar het is nog niet haalbaar. We kunnen het beter aan de PvdA overlaten uit te leggen waarom datgene wat wij voorstellen niet moet of kan.

GEDOGEN

Waarom was een kongresspraak nodig, als het om oude punten ging? Wel, in de kongresspraak staat ook een nieuw punt: als een regering als wij willen niet mogelijk is, zullen we toch ons ervoor inzetten CDA en VVD uit de regering te houden. Daarom zijn we bereid een regering van PvdA, D'66 en PPR te steunen op onderdelen van het beleid die in linkse richting gaan, tegen rechtse pogingen de regering ten val te brengen. Eigenlijk iets wat nogal vanzelf spreekt. Daarover willen we zonnig afspraken maken. Want de steun aan zo'n regering kan nooit onvoorwaardelijk zijn. Als zo'n regering voortgaat met de huidige bewapeningspolitiek, en niet met de NAVO-politiek wil breken, dan kan ze rekenen op onze felle oppositie. En dat geldt ook voor punten als aantasting van sociale en kollektieve voorzieningen, looningrepen, verder gesjacher met de abortuswetgeving, of verdere uitvoering van het kernenergieprogramma.

Dat laatste heeft niet iedereen goed begrepen. Politiek is soms moeilijk, ook voor parlementaire redakties. Maar geen regeerakkoord, en ook geen gedoogafspraken, kunnen de PSP verhinderen in en buiten het parlement te blijven opkomen voor verdergaande doeleinden.

LAMBERT MEERTENS
voorzitter PSP

bevrijding

Verschijnt tweemaal per maand
uitgave van de Pacifistisch Socialistische
Partij

Redactie:
Rudi Boon
Titia Bos
Peter Dros
Titia van Leeuwen
Cora Mulder
Roel Sandvoort
Lex Spaans
Siep van der Werf
Peter Zwart

Vormgeving:
Dick Breebaart
Albo Helm
Simon B. Kool

Redaktiesekretariaat en eindredactie:
Roel Sandvoort

Administratie en partijburo:
Postbus 700, 1000 AS Amsterdam
tel.: (020) - 26 73 74
Abonnement: f 30,- per jaar
Postgiro 194240 t.n.v. PSP/Amsterdam

Advertentietarief:
(alleen voor niet-kommerciële advertenties), f 1.- per mm per kolom
1/1 pag. f 1000,-; 1/2 pag. f 500,-

Druk: Bevrijding, Amsterdam

inhoud

KONGRES verslag PSP-kongres nov. '80	pag. 3
DE GROTE WETERING geen woonbeleid, maar wanbeleid.	pag. 5
CLAT interview	pag. 7
TWEEDE KAMER de nederlandse ontwikkelings- hulp	pag. 9
HET WAS WAAR GEBEURD kerstverhaal door margreet dolman	pag. 10
STRAATSBURG bezoek aan het europese parlement	pag. 12

Het volgende nummer van Bevrijding
verschijnt half januari.

VOOR SOCIALISME EN ONTZWAPENING

Het Kongres van de PSP op 22 en 23 november in Leeuwarden heeft zich de kans laten ontgaan een citaat van Karl Marx te wijzigen.

Alhoewel er door een afdeling een wijzigingsvoorstel op het openingscitaat van het verkiezingsprogramma was ingediend kwam het niet in stemming. Er werd dus het citaat van Marx 'het gaat erom alle omstandigheden te niet te doen waarin een mens een vernederd, een geknecht, een verlaten en veracht wezen is' ongewijzigd gehandhaafd.

De eindredakteur van de Marx- en Engels Werken te Berlijn verklaarde, desgevraagd, met veel belangstelling van het verloop van de discussie kennis te hebben genomen.

Maar serieus: zondag 23 november rond één uur 's middags werd, na anderhalve dag van noeste arbeid, het verkiezingsprogramma van de PSP voor de jaren 1981 tot '85 definitief vastgesteld. Daarvoor was het ontwerp al gedurende een halfjaar in de afdelingen door de leden bestudeerd en besproken.

Een hele bevalling.

In zijn openingsrede stelde de algemeen voorzitter van de PSP, Lambert Meertens, dat de rechtsorde de PSP niet heilig is, maar dat er toch redenen zijn om ernstig bezorgd te zijn over een toenemende aantasting van diezelfde rechtsorde. Juist diegenen die in onze maatschappij belast zijn met het handhaven van die orde lappen de wettelijk vastgelegde rechten van de burgers aan hun laars. Op veel gebieden is een verharding zichtbaar in de Nederlandse samenleving. Eén van de oorzaken van die verharding zetelt in Den Haag: het kabinet Van Agt-Wiegel. Gelukkig, zij het nog aarzelend, komt binnen politiekringen en politievakbonden het besef naar voren dat een democratische politie geen willig instrument in handen van machthebbers mag zijn. Meertens: 'In toenemende mate worden vragen gezet bij het handhaven van rechtsorde, als dat blijkt te betekenen: het handhaven van een onrechtvaardige orde'.

DWARSLIGGER

Voor het huidige regeringsbeleid had Meertens natuurlijk geen goed woord over. Het beleid is slecht voor de werkgelegenheid en goed voor de winsten. Maar wat doet de PvdA? Meertens: 'De partijraad van de PvdA heeft niet alleen een lijsttrekker, maar ook een dwarsligger gekozen. Dwars, om de deur naar het CDA open te houden. Als je maar vaak genoeg zegt dat iets niet haalbaar is, dan komt dat uit; dan wordt het niet haalbaar. Door haar verkiezingsstrategie af te stemmen op verkiezingsonderzoeken, in plaats van op het mobiliseren voor een ander beleid, werkt zij remmend in plaats van stuwend', 'Het perspectief van de mogelijkheid rechts uit de regering te houden is er eerder ondanks dan dankzij de PvdA gekomen. Het *nieuw realisme* dat de PvdA teistert, heeft meer weg van het baltsgedrag van een verliefde korhaan die een mooi nestje wil bouwen, dan serieuze politieke keuzen', aldus Lambert Meertens. Alhoewel het zo schijnt te zijn dat korhanen

geen nestjes bouwen en de prachtige vergelijking daardoor enigszins in het water valt, toch ligt er voldoende stof voor een pittige verkiezingscampagne. Niet alleen om er als PSP zelf meer uit te slepen, niet alleen om de stemmenwinst, maar vooral om in die campagne duidelijk te maken, met meer kracht van argumenten en aan meer mensen, dat een radikaal ander beleid nodig is en dat het ook mogelijk is. Een beleid voor *socialisme en ontwapening*.

DE YNTERNASJONALE

Kom op ferskopten dy't wy binne dy't wrott' op lân of op 't febrvk. Wy dy't allinne neat begjinne meitsje mei'tnoar de rekken lyk. Fierste min noch hawwe wy te sizzen en as wy 't al ha yn oarmans taal Ferdom it langer krom te lizzen foar dat verrekte kapitaal

Al fernimt men 't mar kwalik hjoed of moarn is 't sa fier dat troch d'Ynternasjonale wy minsk wêze kin' hjer op ierd!

Eén van de eerste aanzetten tot een verkiezingsprogramma (of actieprogramma, zo je wilt, tenslotte is de PSP niet alleen een verkiezingspartij). Het partijbestuur publiceerde in mei van dit jaar een ontwerpprogramma. Na discussie konden de afdelingen hierop wijzigingsvoorstellen (amendementen) indienen. Nadat het partijbestuur bij deze amendementen een zogenaamd pré-advies (een advies om de wijziging aan te nemen of te verwerpen) had geschreven werden deze voorstellen weer aan alle leden van de partij toegesonden. Omdat het totaal aantal amendementen meer dan duizend bedroeg was het natuurlijk onmogelijk die allemaal tijdens het tweedaagse kongres te behandelen. Daarom werd er maar een beperkt aantal wijzigingsvoorstellen op het kongres besproken en in stemming gebracht.

Van de behandelde onderwerpen geven wij de belangrijkste discussiepunten weer.

DEELTIJDARBEID

Deeltijdarbeid is de laatste tijd, ook binnen de PSP, ter discussie gesteld. Het lijkt positief: korter werken, meer tijd voor andere dingen, maar heeft ook negatieve kanten. Bevordering van deeltijdarbeid zou een rem kunnen zijn op weg naar algehele arbeidstijdverkorting, naar een zeven- of een vijfurendag. Met name in de lagere functies is de rechtspositie van de deeltijdarbeid-(st)ers slecht en de beloning erg laag. Het kongres besloot dan ook 'bevordering van deeltijdarbeid' te veranderen in 'bij deeltijdarbeid dezelfde rechten als bij een volledige werkweek'. In de ontwerptekst werd opgekomen voor een algehele werktijdverkorting tot *zeven uur per dag* met behoud van de gemiddelde koopkracht. Een voorstel om van die zeven uur vijf uur te maken, haalde het niet. De uitgangspunten in de discussie over dit punt waren aan de ene kant de haalbaarheid van de vijf-urige werkdag op korte termijn en aan de andere kant de mogelijkheid die deze vorm van arbeidstijdverkorting biedt tot een werkelijke herverdeling van de arbeid binnens- en buitenshuis. Uiteindelijk werd in het actieprogramma toegevoegd: 'Als eerste stap op weg naar een 5-urige werkdag'. In het hoofdstuk 'Vrouwenbevrijding' staat hierover: 'Mannen moeten verantwoordelijkheid nemen voor het huishouden en de kinderen. Dat kan alleen als de betaalde arbeidsdag drastisch wordt verkort tot 5 uur'.

GEDWONGEN HETERO

Een bijzonder interessant discussiepunt leverde het hoofdstuk Homobevrijding op. Een aantal mensen willen het kongres laten erkennen dat niet alleen homoseksuelen worden onderdrukt, maar dat eigenlijk de homoseksualiteit *in elke mens* (en daaruit voortvloeiende homoseksuele mannen en vrouwen) wordt onderdrukt. Dit, omdat tijdens de opvoeding de gevoelens en de mogelijkheden om je te uiten naar je eigen sekse

Foto Gerrit van Ginkel

toe worden onderdrukt. Als dat erkend wordt komt het hetero-zijn tot stand door een bepaald socialisatie- (aanpassings-)proces. En dan is dat alleen te veranderen door het ter discussie stellen van je eigen seksualiteit.

De meerderheid van het (hetero-?)kongres wilde er echter niet aan dat zij haar eigen seksualiteit onderdrukt. Bovendien zou de persoonlijke opstelling van mensen ten aanzien hiervan niet bepalend hoeven te zijn voor de onderdrukking van de homoseksuelen, zo vond het kongres in meerderheid: het wijzigingsvoorstel werd niet aangenomen.

KLASSENSTRIJD-SEKSENSTRIJD

'De vrouwenbeweging benadert de maatschappij op een wezenlijk andere manier dan de socialistische beweging dat heeft gedaan. Binnen links heeft men, bijvoorbeeld, te lang gedacht dat huishoudelijk werk op den duur wel zou vermaatschappelijken, waarmee de positie van het gezin en de ideologie daaromheen, in feite ontkend werd. Wij vinden dat de linkse beweging veel kan leren van de vrouwenbeweging. Links moet niet alleen de eisen van de vrouwenbeweging overnemen, maar moet ook doen wat zij altijd heeft verwaarloosd: machtsverhoudingen in de privé-sfeer, het zogenaamde *persoonlijke*, in haar analyse en strategie betrekken. Alleen zo kan zij strijden tegen *alle* vormen van uitbuiting en onderdrukking', aldus een afgevaardigde die pleitte voor het aannemen van een voorstel, waarin werd uitgesproken dat de PSP een speciaal kongres moet gaan wijden aan de verhouding tussen seksenstrijd en klassenstrijd. De motie werd met overweldigende meerderheid aangenomen. Wanneer het kongres wordt gehouden is

nog onbekend, een voorstel daartoe zal worden voorgelegd aan het volgende kongres: op 31 januari a.s.

TOTAALWEIGEREN

Een voorstel tot erkenning van totaalweigeraars, als eerste stap op weg naar de afschaffing van het leger, werd afgewezen. Ook de eis om de totaalweigeraars niet langer te vervolgen werd niet overgenomen. Het kongres was het dus eens met de argumenten van het partijbestuur: 'Als we ervan uitgaan dat het leger ook de komende tijd zal blijven voortbestaan, betekent het vastleggen van het wettelijk recht op totaalweigeren, dat de staat voortaan iedereen vrij laat gevolg te geven aan de oproep om dienst te nemen. Stel dat een regering daartoe zou overgaan, dan betekent dat feitelijk dat zij oproepen gaat verspreiden voor 'vrijwilligers'. Elders in dit programma wordt nu juist die ontwikkeling ten sterkste afgekeurd. Door wettelijk 'recht op' en 'erkenning van' totaalweigeraars te verlangen eis je in feite onmiddellijke afschaffing van de dienstplicht'. Het kiezen *tegen* de erkenning van de totaalweigeraars moet dus worden uitgelegd als een keuze *tegen* het vrijwilligersleger. Het kongres vroeg het partijbestuur overigens ook een ondersteunende brief te sturen aan de politieke dienstweigeraars die nu gevangen zitten.

Een te vergelijken uitspraak werd gedaan over het weigeren van 'defensiebelasting'. Natuurlijk vindt de PSP dat er geen belastinggeld naar defensie toe moet. De symbolische actie '*Geen cent voor nieuwe kernwapens*' heeft als aktievorm een functie. Maar men moet zich natuurlijk wel realiseren dat erkenning van

belastingweigeraars de deur kan openzetten voor principiële weigeraars van belasting voor zaken die ons wél aan het hart liggen.

FASCISME

Al lang wordt binnen de PSP de discussie gevoerd over het al dan niet verbieden van fascistische organisaties als Amicales, de Volksunie, de Grijsse Wolven en dergelijke. Probleem bij een dergelijk verbod is dat de organisaties, als zodanig, verboden worden, maar dat zij hun activiteiten gewoon (onder een andere naam bijvoorbeeld) kunnen voortzetten. Ook speelt mee dat er een precedent geschapen wordt voor het verbieden van organisaties van andere politieke kleur. In het verleden is het maar al te vaak gebeurd dat wetten tegen rechts vervolgens tegen links werden gebruikt. Het kongres vond het daarom niet zinvol dergelijke organisaties te verbieden. Wel werd in het programma opgenomen een verbod voor repressieve buitenlandse organisaties om in Nederland *aktief* te zijn.

BESTUUR

Tussen de bedrijven door werden een aantal gaten, die het afgelopen jaar in het zittende partijbestuur waren gevallen, opgevuld. *Bram van der Lek*, ruim twee jaar geleden afgetreden als kamerlid voor de PSP, werd - in plaats van Wim Combrink - gekozen tot politiek vice-voorzitter. *Wim Combrink* werd gekozen tot politiek sekretaris Sociaal Economisch. Ter verlichting van de zware taken van de algemeen sekretaris en de algemeen penningmeester werd een derde sekretaris/penningmeester benoemd: *Huup Dassen* uit Utrecht. *Eef van den Berg* uit Eindhoven wordt één van de nieuwe politiek sekretarissen. Van den Berg gaat Welzijn doen, *Tom Pitstra* uit Groningen doet Volkshuisvesting en Planologie, *Hein Raat* uit Amsterdam Gezondheidszorg. Tot jongerensekretaris werd *Benjamin van Crevel*, eveneens uit Amsterdam, benoemd. Tenslotte kondigde *Gab Toby* (voorzitter Radio en Televisie Commissie) aan dat hij bij gebrek aan kandidaten bereid is, voorlopig, nog te willen aanblijven.

Het 35e Kongres van de PSP werd in Leeuwarden gehouden. Het was de eerste maal dat de PSP in Friesland vergaderde. Het eerste Leeuwarder kongres van de SDAP (pasen 1899) verliep in een vriendelijke sfeer en staat te boek als een 'landelijke idylle'. Het zou enigszins bezijden de waarheid zijn dit etiket ook op dit PSP-kongres te plakken, al was het alleen maar vanwege het gure, regenachtige weer tijdens de twee dagen. Niettemin werd aan de oproep, om aan het einde van de tweede kongresdag, een poging te doen de Internationale in het Fries te zingen - door velen onwennig - gevolg gegeven. Om voor het volgende kongres in Friesland al vast wat te oefenen drukken wij de Friese versie hierbij af.

Geen wanbeleid, maar woonbeleid

Met de bestrijding van volksvijand nummer één, de woningnood, is het al die regeringen, het parlement, de provincies en de gemeenten nooit ernst geweest. Dat zij een slecht geweten hebben, blijkt uit de uitvluchten waarmee het beleid verdedigd wordt: de woningnood is niet verminderd doordat de strenge winter de bouw vertraagde, het aantal echtscheidingen toeneemt, jongeren eerder zelfstandig gaan wonen, de gemeenten niet tijdig plannen indienen en de investeerders het laten afweten. Allemaal waar, maar de juiste maatregelen blijven achterwege.

Telkens wordt getracht de woningnood weg te werken en de aandacht te richten op de discussies over de rechtsstaat, de functie van de (semi)overheid enz. Aan de lopende band wordt verklaard, dat de woningnood in ons land globaal is opgelost. Die bedrieglijke uitspraken zijn gebaseerd op de theorie dat er in Nederland genoeg ruimte is om iedereen te huisvesten. Eenzelfde redenering als je beweert dat er op de wereld geen honger is, omdat wij meer te eten hebben dan goed voor ons is. Het is dan ook geen wonder, dat woningzoekenden zelf het heft

in handen nemen. De Nederlandse kraakbeweging, buurt- en bewonersorganisaties pakken de speculanten nu zelf aan, want zowel de landelijke als de gemeentelijke overheden zullen niet uit zichzelf tot anti-spekulatie maatregelen overgaan. Zij zijn op het moment nogal spekulant-vriendelijk. Het eigen woningbezit wordt bevorderd, noodzakelijke uitbreiding van woningwetbouw en van 'Van Dam-eenheden' vindt niet plaats, de omzetting van huur- in koopwoningen wordt gestimuleerd en gemeenten, die dit willen tegengaan worden door staats-

sekretaris Brokx bedreigd met tegenmaatregelen. Verder wordt de horizontale verkoop geen strobreed in de weg gelegd en de aankoop van particuliere huurwoningen door gemeenten en woningcorporaties wordt afgehouden doordat de subsidiemogelijkheden hiervoor volstrekt ontoereikend zijn. En last but not least dreigt er een Leegstandswet te worden aangenomen die leegstand nauwelijks tegengaat maar wel kraken strafbaar stelt. Ter illustratie: in Amsterdam is het aantal 'splitsingsvergunningen' in de maanden september en oktober fors gestegen, hetgeen te wijten is aan het nietig verklaren van artikel 6 uit de Amsterdamse woonruimteverordening door de regering. Daardoor werd het splitsen van panden in etages weer mogelijk en worden steeds meer goedkope huurwoningen in Amsterdam verkocht aan particulieren en verdwijnen daardoor uit het bestand van de Dienst Herhuisvesting.

Amsterdam neemt in de strijd tegen de woningnood vaak een voortrekkersfunctie in. Ook hier is de woningnood sterk onderschat. Men bouwde 'mooie' tuinsteden, maar met aanzienlijk minder woningen dan aanvankelijk gepland was. Er werd uitsluitend voor gezinnen gebouwd: alleenstaanden werden pas rond 1970 als woningzoekenden erkend. Voor jonge alleenstaanden wilde de toenmalige wethouder De Cloe ook in 1977 nog nauwelijks bouwen. Immers, de stad zou meer profijt hebben van gezinnen met een modaal of hoger inkomen. Half Amsterdam is inmiddels in handen van speculanten die continu hun pokerspelen met als slachtoffer de konsument. Met de aankoop van de Groote Keyser door de gemeente Amsterdam probeert zij volgens mij de konfrontatie met haar woonbeleid te ontlopen. De Groote Keyser, een complex panden dat nog niet zo lang geleden onderwerp was van weerspannende spekulatiepraktijken, heeft inmiddels plaats gemaakt voor de Groote Wetering, een serie panden tegenover het Rijksmuseum. De krakers van de Groote Wetering hebben deze (reeds jarenlange leegstaande) panden op 25 februari 1978 gekraakt, opgeknapt en behouden voor de sloop. Althans een boven hun hoofd dreigende sloop weten uit te stellen, want eigenaar spekulant Gerard Bakker zet alles op alles

Foto's Paul Babeliowsky

GEEN WANBELEID, MAAR WOONBELEID

vervolg van pag. 5

om deze voor de buurt karakteristieke panden met de grond gelijk te maken en er een stel dure flats en een parkeergarage neer te zetten. Inmiddels is de termijn, waarop de Grootte Wetering ontruimd had moeten worden (25 november j.l.) verstreken. Volgens de Amsterdams PSP-fractie moeten nu voorbereidingen worden getroffen voor het intrekken van de bouwvergunning op grond van artikel 30, lid 1 van de Bouwverordening, dat als volgt luidt: *'Burgemeester en Wethouders kunnen een bouwvergunning bij een met reden omkleed besluit intrekken, indien binnen 6 maanden na dagtekening van de bouwvergunning (25 mei j.l.), geen begin met de werkzaamheden is gemaakt of de werkzaamheden zich in dat tijdvak hebben beperkt tot slopings- of grondwerken of tot werkzaamheden van voorbereidende aard'*. Het is immers duidelijk, dat Bakker gezien zijn opdracht aan de deurwaarder om vóór 25 november te ontruimen niet beoogt, voor die datum daadwerkelijk met de uitvoering van zijn bouwplan te beginnen. De situatie rond de Grootte Wetering doet misschien denken aan de Grootte Keyser: er zijn echter duidelijke verschillen. Geen politieke kraak of een nauwelijks meer bewoond fort, maar een al ruim 2 1/2 jaar bewoond kraakpand, zoals er veel in Amsterdam en de rest van Nederland zijn. Spekulant Bakker (i.c. juridisch eigenaar Bakkerswaal BV) heeft een bouwvergunning, een bankgarantie van de Friesch-Groningse Hypotheekbank en is gerechtigd na ontruiming te beginnen met slopen. De rol van de Amsterdamse PvdA-fractie is in deze zaak nogal bedenkelijk: enerzijds een PvdA die in Amsterdam de oorlog tegen de krakers aanvoert, terwijl die in Rotterdam met krakers vrijwel geen problemen heeft. De PvdA-fractie is de hoofdverantwoordelijke voor het ontbreken van een bestemmingsplan voor deze buurt, waardoor het mogelijk was geweest cityvorming te voorkomen en dezelfde partij heeft ingestemd met het verlenen van de bouwvergunning. Samen met de bewoners moet het gemeentebestuur de woningnood aanpakken. Een huilerig beroep op de spekulant Bakker en zijn financiers, zoals de PvdA-fractie doet, getuigt van een volledig gebrek aan inzicht in de maatschappelijke verhoudingen. De PvdA kondigde op 19 november j.l. aan zich bij een ontruiming van de Grootte Wetering neer te leggen. *'Wij kunnen en willen niet van de burgemeester vragen zijn wettelijke plichten te verzaken'*, aldus de PvdA-fractie in haar brief, of zoals partijgenoot en wethouder Jan Schaefer het uitdrukt: *'Als je kraakt moet je niet kinderachtig doen, je kent het risico'*. Waarvan akte. De aloude praktijk, dat er verdiend wordt aan gaten in de stad dreigt ook hier weer, terwijl de meeste mensen geen geld en geen interesse hebben voor luxe appartementen, kantoorcolossen en parkeergarages. Het Amsterdamse college van B. en W. had zich dienstbaarder gemaakt door ieder middel aan te grijpen dat haar ten dienste staat om Bakkers plannen tegen te gaan, in plaats van zich passief op te stellen uit angst voor gezichtsverlies.

PETER DROS

DE KRITIEK OP CLAT

ADVERTENTIETJES

Clat-Nederland, de Nederlandse solidariteitsorganisatie met de Central Latinamericana de Trabajadores, staat onder zware kritiek. In een vorige Bevrijding (nr. 22) schreven we in dit verband nog over 'het voeren van verschillende gironummers voor dezelfde solidariteit'. Toen Clat-Nederland in 1969 startte, was er een goede samenwerking tussen al de organisaties die actief waren met betrekking tot Zuid-Amerika. Nu, een dikke tien jaar later, is de verhouding grondig verstoord.

In de Groene Amsterdammer verschenen de laatste jaren artikelen (van Hans de Wit en Jan van der Putten) over kritiek op en binnen Clat-Nederland ('De klad in de Clat'). 'Riooljournalistiek' was een reactie hierop vanachter de bestuurstafel op een Clat-ledenvergadering. Tot een zinnige discussie is het toen niet gekomen, een aantal actieve Clat-mensen liep weg.

Toen rond de gebeurtenissen in Bolivia weer twee gironummers in de krant verschenen om de strijd te steunen, was het ook voor Bevrijding langzamerhand hoog tijd op te pogen de kritiek op Clat-Nederland duidelijk te krijgen. De redactie had een gesprek met Clat-Nederland om een reactie op de kritiek te horen en om te proberen de achtergronden naar voren te halen.

Leek 10 jaar geleden de revolutie in Latijns-Amerika nabij, nu zijn de verwachtingen op korte termijn heel wat voorzichtiger gesteld. Het uitgangspunt 'solidair met de onderdrukten' roept bij de praktische vertaling wie of wat er gesteund moet worden, ogenblikkelijk politieke keuzes op. Clat-Nederland kiest vanuit haar solidariteit onvoorwaardelijk voor de vakbonden die aangesloten zijn bij de Centrale in Caracas (het hoofdkantoor, de zetel van het internationaal hoofdbestuur van Clat, gekozen door de nationale Clat-bonden).

Daarnaast zijn er de landenorganisaties van Zuid-Amerika, zoals het Brazilië-komitee, Chili-komitee, Nicaragua-komitee, die vooral samenwerken in Alerta, het informatieblad over Latijns-Amerika. Deze komitees zijn niet verbonden met één bepaalde organisatie in een betreffend land, al ligt de sympathie voor linkse organisaties voor de hand. Soms zijn er zeer ingewikkelde constructies nodig om de steunverlening aan een samenwerkingsverband van oppositie-organisaties tot ieders tevredenheid te steunen.

Eerst werkten Clat-Nederland en de andere organisaties samen, langzamerhand scheidde de wegen zich. De laatste jaren komt de kritiek openlijk naar buiten. Onlangs schreef Jan Rutgers, sekretaris van de Landelijke Vereniging van Wereldwinkels en oud-bestuurslid van Clat-Nederland, een open brief in het Wereldwinkelbulletin waarin hij zijn lidmaatschap opzei. 'Ik kan niet wijdebeens door aktievoerend Nederland lopen', waarmee Rutgers aangeeft dat Clat-Nederland naar de marges van de derdewereld-beweging is geschoven. Clat steunt niet de juiste organisaties (bijv. in Nicaragua) en heeft te nauwe relaties met het CNV ('een rechtse vakcentrale').

'Op één been kan je niet lopen', reageert Clat-Nederland in een uitgebreid schrijven.

Clat-Nederland voert een actieve advertentiekampagne om steun te krijgen. De tekst 'Steun de democratische vakbeweging' roept kritiek op. Alsof alleen de Clat-bonden democratisch zouden zijn. Bovendien wordt de suggestie gewekt dat er nauwelijks andere bonden zouden zijn, terwijl in verschillende landen van het Zuidamerikaanse continent de Clat-bond een ondergeschikte plaats in het geheel inneemt. In de berichtgeving van Clat-Nederland - zoals in haar blad Latijns-Amerika - krijgen de andere vakbonden weinig aandacht.

Het kernpunt in de kritiek op Clat is de politieke lijn. In de strijd in Chili, Nicaragua, Venezuela, El Salvador is de rol van de Clat-bonden omstreden. De samenwerking met andere organisaties gaat moeizaam of niet. Terwijl in advertenties inhakend op de strijd aldaar een veel aktievere rol gesuggereerd wordt.

Rond de steunverlening aan Bolivia vinden we een voorbeeld hoe de verwarring over de rol van Clat speelt. Clat-Nederland beschrijft de band met de vakcentrale COB. Uit andere informatie wordt pas duidelijk dat deze band met het COB er één is die Clat deelt met anderen.

De wortels van Clat zijn enerzijds terug te vinden in het syndikalisme en anderzijds in het christen-sociale denken.

'En dat is wel iets anders dan christen-democratisch', waarschuwt de Clat-voorzitter ons in het interview. In Zuid-Amerika staan de Clat-bonden naast de bonden van de ORIT, zeer afhankelijk van de USA en naast de kommunistische bonden. De 'Linia independiente', die de Clat-bonden hanteren, houdt de onafhankelijkheid van partijen, organisaties, kerk in. Dat betekent dat de bundeling van het verzet erg moeizaam kan gaan, dat samenwerking met (kommunistische) bonden moeilijk ligt. Het hangt allemaal weer af van de specifieke, historisch gegroeide situatie in het betreffende land. De leiding van Clat in Caracas, met name de sekretaris-generaal Maspero, wordt wel vaak genoemd als strenge bewaker van de partijpolitieke onafhankelijkheid.

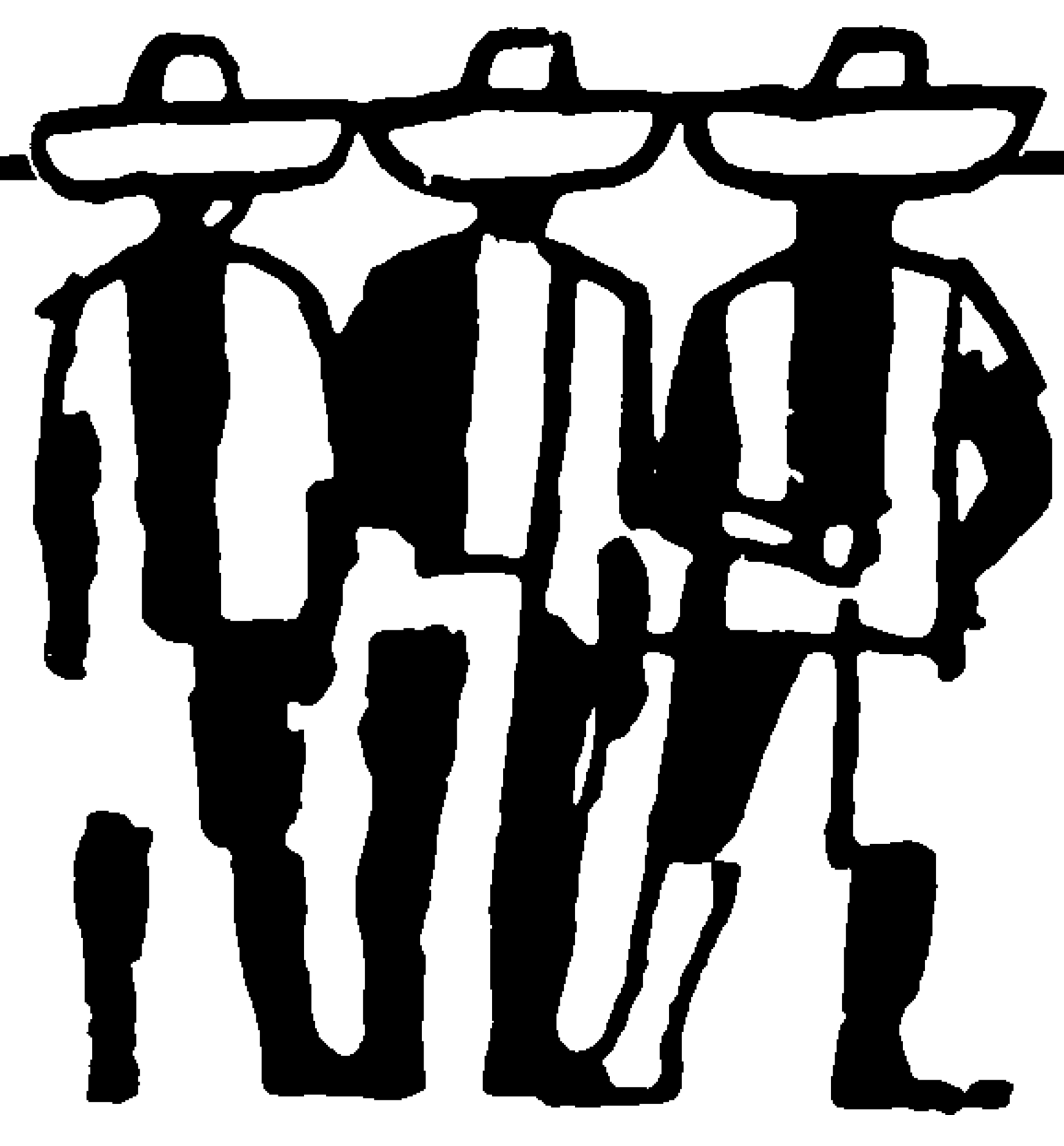
In Venezuela wordt de Clat-bond ervan beschuldigd de regering (en met name de christen-democraten erin) te steunen tegen de belangen van het volk in. In dit verband is de financiële steun aan de Clat-centrale door de Adenauer-Stiftung van de CDU uit Duitsland een veelgehoord kritiekpunt. Omdat de steunverlening aan de Clat-bonden via Caracas verloopt, kan het nationaal afwijken van de door de Clat-bonden vastgestelde lijn ook financieel worden gesanktionerd.

In Nederland wordt Clat dan ook verweten van twee walletjes te eten. Aan de ene kant steun zoeken met een links image. Maar aan de andere kant ook betrouwbaar zijn voor het politieke midden. De relatie met het CNV en de FNV (via NKV) is hiervoor een aanwijzing.

SIEP VAN DER WERF
PETER DROS

Soepelheid, maar met mate

'Er is een romantisering van de revolutie. Het is iets afgrijselijks.

Wij zijn altijd in de marge van de derde-wereld-beweging geweest. Er is daar een ondergrondse anti-vakbeweging opstelling. De vakbeweging wordt gezien als een instrument, niet als een autonome kracht. De derde-wereldbeweging is te veel een intellektuelenklup geworden. Zo staan we aan de rand van de derde-wereldbeweging. Wij gaan uit van de massa-organisatie, van de leden van de vakbonden'. Aldus *Wouter van Dam*, voorzitter van Clat-Nederland. Bevrijding had met hem en *Kees van Kortenhof*, koördinator, een uitgebreid gesprek waarin we uitvoerig op de kritiek op Clat-Nederland ingingen.

Van Dam is een paar weken eerder naar Bolivia geweest in een delegatie van het WVA, het Wereldverbond van de Arbeid, waarbij Clat aangesloten is. (In Nederland is het CNV daarbij aangesloten). De ambassades hadden de reis afgeraden, maar de mensen van de Boliviaanse vakcentrale, COB, zelf drongen er op aan toch te komen. Eerder was een IVVV (Internationaal Verbond van Vrije Vakverenigingen, waarvan uit Nederland het NVV lid is)-delegatie niet verder gekomen dan het vliegveld van La Paz en werd al het meegebrachte geld in beslag genomen. Ook de WVA-delegatie (met een humanitaire missie: opkomen voor de gevangen genomen vakbondsmensen) werd meteen opgepakt maar werd na een halve dag vrijgelaten en mocht de hoofdstad niet uit.

(Bevrijding) Hoe vindt u het dat er nu twee giro-nummers voor akties in Bolivia zijn? Heeft dat te maken met de relaties tussen Clat-Nederland en andere organisaties in de derde-wereldbeweging?

'Het is historisch gegroeid. Het heeft te maken met veronderstellingen in de derde-wereld-beweging en onze beweging. We hebben een solidariteitsmodel van met z'n allen in één klup. Een relatie van verbondenheid binnen één organisatie, de Clat. Daarnaast was er de lijn van 'Linia autonomia (independiente)': de vakorganisatie is een massa-beweging van de mensen zelf, niet afhankelijk van een organisatie, partij of ideologie. De vakbeweging is in Zuid-Amerika al zo vaak door (burgerlijke) politieke partijen misbruikt. De mensen worden bijv. in Mexico misbruikt als stemvee. Dat komt door de relatie tussen vakbond en partij van al 40 jaar'.

De samenwerking met de kommunistische vakbonden geeft voor Clat nogal wat problemen?

'Nee, integendeel. Eenheid in de strijd met erkenning van de tendenties is het streven. Er is een neiging tot samenwerking. Er is samenwerking in Colombia, Peru, Ecuador, Panama. Maar in zuidelijker landen ligt het moeilijker, dat heeft met de geopolitieke situatie te maken.

De internationale betrekkingen van Zuid Amerikaanse landen met de Sovjet-Unie en China samengaand met een anti-amerikanisme, strijd om de beheersing van het Zuidpoolgebied en de ruzie om het Beaglekanaal (tussen Argentinië en Chili) spelen een rol. In Argentinië is er een samenwerking van oppositiebewegingen, maar de kommunistische partij en vakbond doen niet mee vanwege de goede relaties tussen de regering en Moskou. In Bolivia was het een ontzettende klap dat de Sovjet-Unie het bewind na de laatste staatsgreep erkende. In het blad van de Cubaanse kommunistische partij wordt nauwelijks aandacht gegeven aan de ontwikkelingen in Bolivia'.

Maar wordt er vanuit Clat-Caracas niet druk uitgeoefend tegen samenwerking met kommunistische bonden?

'Dat is helemaal niet waar. Het verbazingwekkende is dat de diktaturen in het zuiden verscherpt zijn. Wij moeten alsmaar meer uitleggen dat het verzet ertegen geminimaliseerd is, dat allerlei bewegingen zoals de *Tupamaros* opgerold zijn. Maar het verzet van sommige linkse groepen kan gewoon niet vanwege die geopolitieke redenen, de verhouding van het land met Rusland bijv. En dat komt er niet uit'.

IKV (Interkerkelijk Vredesberaad) - medewerker Bert Stuurwold schrijft in zijn boekje 'Kiezen we echt voor de armen.' dat een plaatselijke Clat-vakbondsleider in Guatemala zich beklagt over de terughoudendheid van de Clat-mensen en de druk die in die richting - tegen samenwerking met andere bonden - op hem uitgeoefend wordt.

'Het zou niet onmogelijk wezen, maar laat ik even de situatie schilderen zoals die is. Clat is niet een centrale waarbij vanuit Caracas directieven gaan. Clat is het samengaan van vakcentrales waarbij op congressen zeer nauwkeurig de besluitvorming volgens de regels plaatsvindt. Daar vindt de vaststelling van de lijn plaats bij meerderheid van stemmen'.

Worden er eisen gesteld om als vakbond bij Clat te kunnen aansluiten? Kan een bond geroeyd worden?

'Ja dat kan zeker. Eén van de eisen is dat de bond of de leiders van de bond geen gelden mogen ontvangen uit de Verenigde Staten, met name van bepaalde fondsen'.

Is de wortel van alle kritiek op Clat-Nederland niet jullie opzet als solidariteitsorganisatie om alles te steunen van Clat ook al heb je zelf wel kritiek. Zolang een bond Clat-bond is, laat je (naar buiten toe) geen kritiek horen?

'Ik heb er geen moeite mee. Ik ben ook lid van een FNV-bond, daar heb ik veel kritiek op maar naar buiten zal ik het toch verdedigen. Wij zijn een solidariteitsbeweging van vakbondsleden hier

en daar. Je moet er met een zekere soepelheid mee omgaan. De leden van de vakbonden, dat zijn massaorganisaties, zijn niet altijd de meest progressieve bevolkingsdelen'.

De situatie in Nicaragua, hoe kijken jullie daar tegenaan?

'Op dit moment worden de vakbonden onder controle gesteld. De *Sandinisten* hebben hun eigen vakbonden nu opgericht. De CTN, de Clat-bond, volgt de autonome lijn, maar krijgt het er moeilijk mee. Maar zij hebben ook meegevochten in de omverwerping van de Somoza-diktatuur. Ze willen nu meewerken, maar onafhankelijk blijven'.

Eerst waren jullie toch niet zo op het Sandinistisch front?

'Ja, dat moeten we nu vaak horen naar aanleiding van één zin die *Gerrit Pruim* (vroegere Clat-medewerker) eens geschreven heeft. Je moet niet vergeten dat de vakbonden gekonfronteerd worden met de nakomelingen van de bourgeoisie, die geradikaliseerd zijn en snelle omwentelingen willen. Als die revoluties waarin de vakbonden worden meegesleurd, zouden mislukken, betalen de vakbonden later de prijs van die experimenten. Er is een weerstand, een argwaan tegen intellectuelen. Je moet ook kijken naar het tijdstip van Pruims analyse. Er is een tijd geweest dat de *Sandinisten* een klein groepje waren'.

Jullie opstelling bij El Salvador wordt ook bekritiseerd. De Clat-bond neemt teveel afstand van de strijd. Het is een strijd tussen extreem links en extreem rechts, stelt die bond. Maar een vakbond kan daar toch geen middenpositie innemen?

'Maar door wie wordt je er in geplaatst? Hoe kijk je tegen de ontwikkeling in Latijns-Amerika aan. Teleurstelling over de geringe mate van verandering in Europa wordt geprojecteerd op Latijns-Amerika. De werkelijkheid is veel tegengestelder. Revolutie schijnt voor de hand te liggen. Maar de werkelijkheid leent er zich niet altijd voor. Het volk zit niet te wachten op burgeroorlog. Bij ons is er een romantisering van de revolutie, maar het is iets afgrijselijks, die angst om gedood te worden, de gewelddadige situatie. De samenwerkende vakbonden (Clat- en IVVV-bonden) willen dat er eerst een einde aan het geweld komt. De regering moet praten met de linkse groepen.'

Is een dialoog dan nog mogelijk? Een vakbond kan toch alleen maar de linkerkant kiezen? Of een staatsgreep lukt of niet, hangt toch ook juist af van het al dan niet meedoen door de vakbonden?

Latijns-Amerika politiek

Bij uitgeverij Van Gennep verscheen onlangs 'Latijns-Amerika politiek'. In dit boek beschrijft Jan van der Putten, de latijns-amerikaanse correspondent voor verschillende Nederlandse en Belgische media, wat zich in de 25 staten van Zuid- en Midden Amerika heeft afgespeeld in de afgelopen tien jaar: een periode waarin tal van dramatische gebeurtenissen de politieke situatie in de meeste van die staten grondig hebben veranderd. Het leven is meer dan politiek, ook in Latijns-Amerika. In dit boek (195 pagina's) komt dus maar een deel van de Latijnsamerikaanse realiteit aan bod. Maar wel een belangrijk deel, want in dit gepolariseerde continent grijpen politieke veranderingen vaak diep in ieders dagelijks leven in. De politieke wervelstormen van het voorbije decennium hebben dat meer dan ooit bewezen.

De staatsgreep van de zeventiger jaren is veel meer dan de reactie van de conservatieve krachten op veranderingsprocessen die hun uit de hand dreigde te lopen. Via legers kwam niet de oude bourgeoisie weer aan de macht, maar alleen dat deel dat rechtsstreeks voor de nieuwe internationale arbeidsverdeling bruikbaar was: de transnationale bourgeoisie. In dit ontwikkelingsproject is voor de industrie zeker een grote plaats ingeruimd, maar dan wel op één voorwaarde: het moet een vooral op de export georiënteerde industrie zijn. Het recept kennen we: goedkope arbeidskrachten en een met geweld afgedwongen sociale rust moeten ervoor zorgen dat deze bedrijven met grote winsten kunnen

werken. De binnenlandse markt is vanwege de lage lonen - een vicieuze cirkel - weinig interessant.

De opzet van deze uitgave is het zo beknopt mogelijk bieden van feiten, achtergronden en analyses voor wie in Latijns-Amerika wel geïnteresseerd, maar niet gespecialiseerd is. Wie het afge-

lopen jaar niet meer heeft kunnen bijbenen, is met dit boek weer volledig op de hoogte.

PETER DROS

Latijns-Amerika politiek, ontwikkelingen en gebeurtenissen in 25 landen, is een uitgave van Van Gennep en kost f 18,90

SOEPELHEID MAAR MET MATE

vervolg van pag. 7

'Ja, het lijkt misschien utopisch. Er werd gezegd: Nicaragua vandaag, El Salvador morgen. Maar het is niet te vergelijken'.

... Maar dat zeiden jullie eerst ook voor Nicaragua, dat het zo'n vaart niet liep...

'Ja, het is ons ook veel waard als de revolutie zou slagen. De allergrootste meerderheid wil af van de rechtse... Maar tegen welke prijs? Vakbonden zijn niet de pushende groep voor geweldadige oplossingen. Vakbewegingen zijn andere types strijdorganisatie dan politieke organisaties'

Maar is er dan niet samen te werken?

'In de beginperiode was er samenwerking in de FDR (Frente Democrático Revolucionario de Masas) maar onze boeren konden de discussie niet volgen, het was veel te moeilijk. Elkaars strijd werd niet begrepen. De leiding van de FDR bestond uit afgestudeerde jongens, ideologisch goed geschoolde guerilla's. Van hieruit is het makkelijk om iedereen maar te laten samenwerken. Ik weet niet hoe we zelf in een revolutionaire situatie zouden reageren. De mensen daar zeggen: zij jagen ons de barrikades op. Als er een rechtse diktatuur komt dan moeten wij als slachtoffer verder leven...'

Maar er is toch een rechtse diktatuur?

Het kan nog veel scherper. Bij een doorgaan van

de burgeroorlog bestaat het gevaar van een rechtse diktatuur zoals in Chili en Argentinië.

Maar in hoeverre kan je in de situatie van El Salvador aan de kant blijven staan?

'Ja, dat stellen wij hier in Nederland. Wij van Clat staan achter de massa-organisatie. Wij gaan niet op de stoel zitten om van buitenaf hun voor te schrijven wat te doen. Wij hebben dat als Nederlanders al zo vaak gedaan'.

Hoe is jullie reactie op de open brief van Jan Rutges?

'Het gaat om de relatie met de derde-wereldbewegingen. Daar is een ondergrondse anti-vakbewegingsopstelling. De vakbeweging is in hun opstelling een instrument, niet autonoom. De mensen worden niet au serieus genomen. Er is teveel verwijdering. De derde-wereldbeweging is te veel een intellektuelenklup geworden. Er is een tegenstelling tussen hun filosofie over 'de basis' en hun totalitaire opvatting, waar anderen zich maar bij moeten aansluiten. Bij de X-Y-beweging zie je ook die steun aan kleine groepen die totalitaire oplossingen nastreven'.

Totalitair?

'Eigenlijk marxistisch-leninistische oplossingen. De elite die even laat zien hoe het moet. Totalitair, dat is ook de zeer ervaren praktijk in Latijns-Amerika. Dat is onze opvatting beslist niet. De derde-wereldbeweging, dat zijn landen-

komité's. Wij zijn een vereniging met alle kwetsbare democratische trekken, wij worden gecontroleerd door de leden. De landenkomité's roepen maar op tot eenheid. Zij hebben geen hinder van hun structuur, je kunt ze alleen maar ondersteunen. Daar hebben wij onze sterke vraagtekens bij. Maar we zijn altijd bereid tot samenwerken'.

Hoe staan jullie tegenover de steun voor Clat van de Adenauer-Stiftung?

'Heel vervelend. Tja... We moeten er wel bij zeggen dat ze geen andere voorwaarden stellen dan een nette boekhouding, geen ideologische voorwaarden. Daarom is het een goede strategie binnen Clat om uit een groot aantal bronnen geld te betrekken. De omvang van de bijdrage van de Adenauer Stiftung moet belangrijk teruggebracht worden door andere bronnen te zoeken. Overigens zit dat ook Duits overheidsgeld bij (net als in Nederland ontwikkelingshulp). Er gaat indirect natuurlijk wel een beïnvloeding van uit'.

Wat vinden jullie van de reacties op de advertentietekst 'Steun democratische vakbeweging in Latijns-Amerika: steun Clat'?

'Ja, misschien moeten we dat toch anders formuleren als er mensen zijn die daar zo op reageren. Dat is niet onze bedoeling'.

SIEP VAN DER WERF
TITIA BOS

Nederlandse ontwikkelingshulp

'Ontwikkelingshulp is geen zaak van recht, maar van macht. Er is de voortdurende druk en praktijk van ondernemers om ontwikkelingshulp in dienst te stellen van het kapitalistisch systeem en de bestaande machtsverhoudingen.' Aldus Fred van der Spek tijdens de behandeling van de begroting voor ontwikkelingssamenwerking op 17 november in de Tweede Kamer.

Een mooi voorbeeld van die druk en praktijk vinden we in de bijeenkomst voor de Jaarbeurs van het Oosten, die in september in Zutphen gehouden werd. Daar verweet minister de Koning het bedrijfsleven, dat het te lauw en te laks was bij het profiteren van de Nederlandse ontwikkelings-ontspanning. Hij riep het bedrijfsleven op zich veel meer voor ontwikkelingshulp te interesseren. Vele boze brieven en reacties waren het gevolg. Ontwikkelingshulp heeft wel degelijk onze belangstelling, liet het weten, maar we worden veel te weinig geholpen, we zijn onvoldoende op de hoogte van plannen en procedures en we worden te laat ingeschakeld. Met andere woorden, de praktijk van een innige samenwerking tussen bedrijfsleven en overheid was wat verpieterd en verdiende snel verbetering. Want dat die innige samenwerking bij het ontwikkelingsbeleid van de overheid wel en nog steeds bestaat, illustreert een van de Koning's topambtenaren, die op de Nationale Exportdag in Den Haag, enkele dagen na de Zutphense beurs, zei: 'Het bedrijfsleven komt zelf vaak te laat met ideeën en die zijn dan nog rommelig gepresenteerd. Bovendien valt het best mee, zo'n 80 % van de ongebonden financiële hulp, die Nederland geeft, komt via orders aan het bedrijfsleven weer in Nederland terug.' We hebben het dan niet eens over de gebonden hulp!

Dat de innige samenwerking in het slop is gekomen is wel te begrijpen. De laatste 5, 6 jaar is er een toenemende tendens, bij VN-organisaties en bij de laatste twee ministers voor ontwikkelingssamenwerking (Pronk en de Koning), om een lange-termijn-strategie voor ontwikkelingshulp vorm te geven. Ideetjes, plannen en winsten op korte termijn van het bedrijfsleven moeten dan wel eens wijken. De lange-termijn-strategie betekent, dat men streeft naar een planmatige herstructurering van de internationale produktie- en handelsverhoudingen. De kapitalistische wereld is als de dood zo bang voor allerlei destabiliserende ontwikkelingen als gevolg van de verdergaande eisen van de ontwikkelingslanden. Die landen merken, dat hun armoe en sociale ellende maar verdomd weinig en vaak in 't geheel niet vermindert. Dat ze na de twee Ontwikkelingsdecennia van de VN nog net zo slecht of slechter er aan toe zijn als twintig jaar geleden. Ondanks al het geld, alle goederen, die ze in dank van de ontwikkelde landen hebben mogen ontvangen. 800 miljoen mensen leven nog steeds onder de absolute armoedegrens. Het financieringsstekort van de ontwikkelingslanden is van 1976 tot 1980 tot 70 miljard dollar verdubbeld.

Eenzijds bestaat dan ook het plan vanuit de ontwikkelingslanden om tot een Nieuwe

Internationale Economische Orde (NIEO) te komen. In die nieuwe internationale verhoudingen moeten de produktie-, handels-, financiële- en technologische verhoudingen zodanig gewijzigd zijn, dat de ontwikkelingslanden een gelijkwaardige positie hebben aan de ontwikkelde landen.

Men kan hierbij denken aan het IMF en de Wereldbank, waarin de club van 10 rijke westerse landen de dikste vinger in de financiële wereldpap hebben.

Maar anderzijds zijn er ontwikkelingslanden, die vooral een zelfstandige sociaal-ekonomische ontwikkeling benadrukken. Die vooral van de kapitalistische afhankelijkheid af willen en zich alleen of in samenwerking met andere ontwikkelingslanden willen ontwikkelen. Deze landen weten zich gesteund door de geschiedenis, die leert, dat juist in een tijd, waarin de geïndustrialiseerde landen door oorlogen en ekonomische crises niet in staat zijn om veel in de ontwikkelingslanden te investeren en naar die landen uit te voeren, dat dan de ontwikkelingslanden een goede kans hebben zich uit hun poel van armoe, onderontwikkeling en afhankelijkheid uit te werken.

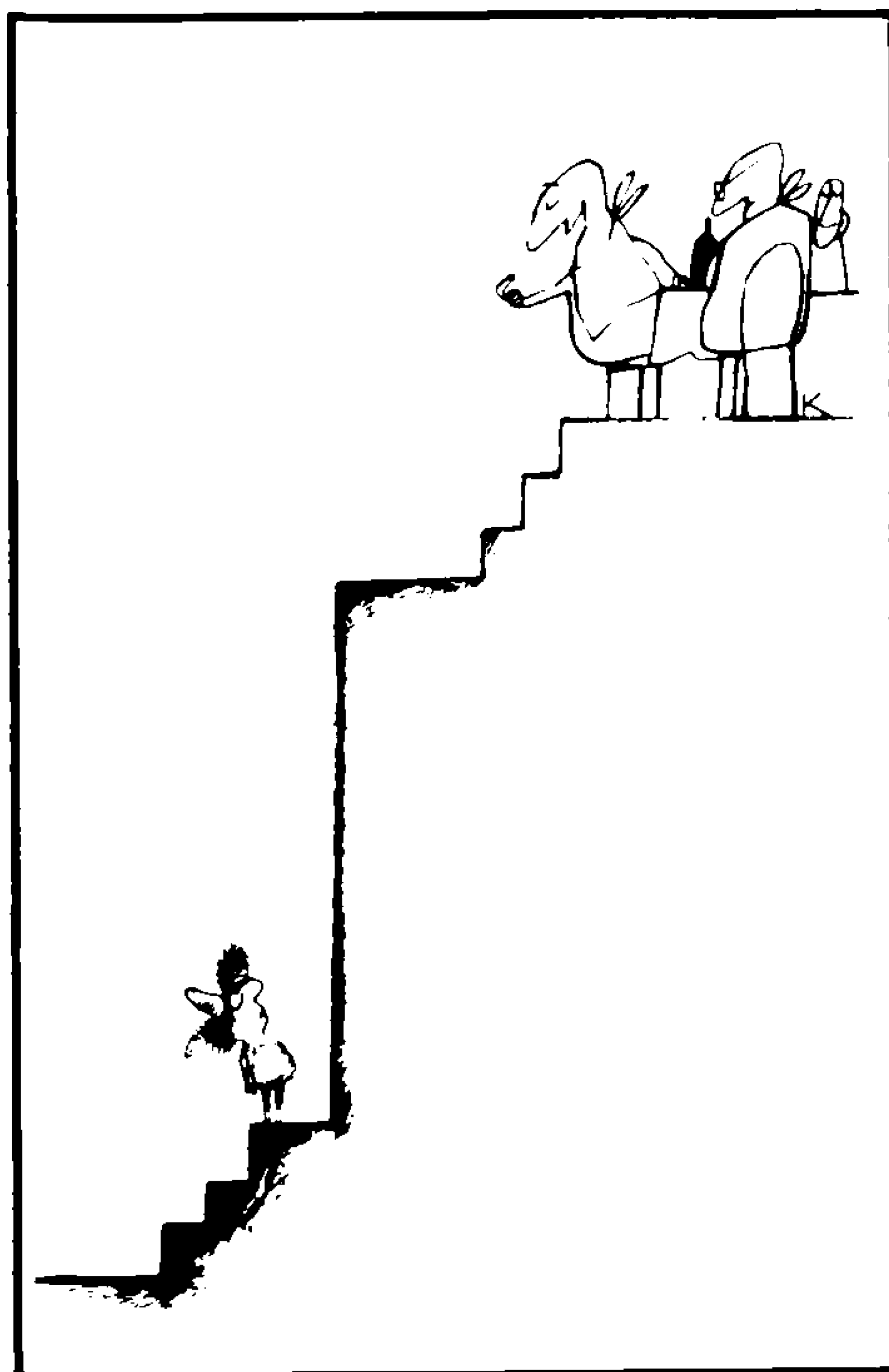
Zo vond er tijdens de Tweede Wereldoorlog en enkele jaren daarna een grote opbloei van de binnenlandse investeringen in Latijnsamerikaanse

landen plaats, omdat de buitenlandse investeringen weggevallen waren. De binnenlandse investeringen droegen bij tot een versnelling van de industrialisatie van die landen, omdat ze produkten gingen maken, die vroeger uit het Westen ingevoerd werden. Deze investeringen en industrialisatie, en de daarmee gepaard gaande politieke machtstoename van de arbeidersbevolking leidden op hun beurt tot een verbetering in het sociale bestaan van grote delen van de Latijnsamerikaanse bevolking. In de jaren '50 loopt, andere voorbeeld, de handel tussen de Latijnsamerikaanse landen terug van 12 % van de totale exporten in '53 tot 6 % in '61. De import vanuit niet-Latijnsamerikaanse landen neemt van '55 tot '61 met 20 % toe, terwijl de handel tussen de Latijnsamerikaanse landen in die jaren met 25 % daalt. De zelfstandige ontwikkeling van de ontwikkelingslanden werd vanaf de jaren '50 in toenemende mate ondermijnd door de nieuwe internationale ekonomische en politieke verhoudingen, die vastgelegd werden in o.a. het IMF, de Wereldbank en het GATT (met zijn clause van de meest bevoorrechte natie). De ekonomische filosofie en praktijk van de ontwikkelde landen, met de VS voorop, domineerden. Het streven naar een zelfstandig ekonomische ontwikkeling wordt vooral belichaamd door socialistische ontwikkelingslanden, hoewel die één front willen blijven vormen met andere ontwikkelingslanden (groep van '77, Beweging van Ongebonden Landen).

Het is dan ook vanuit deze achtergrond dat Fred van der Spek tijdens de behandeling van de begroting van ontwikkelingssamenwerking in de Kamer twee moties indiende. De motie riep de regering op de gehele of gedeeltelijke binding van ontwikkelingshulp te veranderen in ongebonden hulp en in de internationale organen ontbinding van de ontwikkelingshulp als principieel relevant uitgangspunt voor een ontwikkelingsbeleid naar voren te brengen. Door de hulp te binden n.l., moeten de ontwikkelingslanden de gekregen gelden in het donorland besteden. De vraag lijkt dan gewettigd wat het verschil is tussen ontwikkelingsbeleid en exportbevordering naar ekonomisch zwakke landen.

Door de regering is reeds hulp aan de meest arme landen onbonden, maar dat is onvoldoende. Zweden en West-Duitsland hebben hun hulp al helemaal onbonden. Zoals gebruikelijk is het standpunt van de regering, dat er eerst een internationale regeling moet komen of dat andere donorlanden ook moeten ontbinden, voordat Nederland een stapje verder gaat. Nederland is vaak al klein door op handen en voeten over de aardbol te kruipen. Een goede manier om het nemen van grote stappen te vermijden!

Een tweede motie betrof de hulp aan Guinee-Bissao en Kaap-Verdië. Deze twee landen

---

Na een onderbreking vorig jaar is dit jaar weer een traditie in ere hersteld. Een kerstverhaal in Bevrijding als welkome afwisseling in deze donkere decemberdagen temidden van de politiek van iedere dag. Sinds het laatste kongres staat de vrouwenbevrijding in het middelpunt en de keuze van de redactie viel deze keer dan ook op een vrouw. Een bijzondere vrouw: Margaretha Esther Dolman.

Minder bekend als de oudste zuster van onze Kamervoorzitter, maar beter bekend als de vrouw, die men al jarenlang elke vrijdag op Radio Stad frank en vrij, en zeer openhartig, over haar overpeinzingen, depressies en aktuele politieke zaken hoort praten.

HET WAS WAAR GEBEURD

Met grote verontwaardiging ontving ik uw verzoek tot het schrijven van een kerstverhaal. Houdt u toch 's op met die onzin. Ik word volkomen beroerd van al die zogenaamde linkse organen die toch een graantje van het kindeke proberen mede te pikken. Door niet te verschijnen of door speciaal te verschijnen. Extra dik of extra dun. Of met een knipoog. In de maand december, de zwaarste maand van alle maanden, valt nie-

mand meer te vertrouwen. Noch VN, noch de HP, noch de PSP en al helemaal niet de VARA. Ze doen allemaal mede, terwijl hun aanhang zich massaal aan het verhangen is. Juist in die gruwelijke decembermaand moet je op je vrienden en organen kunnen rekenen. Dat is punt één.

Dat ik tegen Kerst ben en tegen speciale kerstuitgaven, dat ik tegen de sfeer ben die ideaal is om vervroegd een einde aan je eigen

leven te maken. Punt twee is dat ik geen schrijfster ben en net niet die woorden tot mijn beschikking heb die nodig zijn om een fijn verhaal te vertellen. En dat ik de woorden die ik tot mijn beschikking heb niet op een prettige manier kan rangschikken. Wel jammer. Het liefste zou ik iets schrijven wat iemand, na lezing, zo na kan vertellen. Dus dat ik iets over sneeuw vertel, hoe ik een blonde jongen, terwijl ik in de sneeuw lag,

in mij heb mogen ontvangen. En dat iemand die dat leest dat zo tegen iemand anders kan vertellen. Alleen krijg je natuurlijk de vraag wat dat voor een jongen was en waarom ik daar lag. Lag ik daar te vrijen en hoe voelde ik me. Is het wel waar gebeurd?

Het was waar gebeurd. En ik voelde me nogal typisch. Half melancholisch, half hevig verlangend. Ik meen dat ik een brief op de bus wilde doen. En het sneeuwde matig. Geluiden klonken dof. De wereld was één straat lang. Het was een brief naar een tante in Amerika. Maar ik had niet de hoop dat hij ooit aan zou komen. Mijn passen waren snel maar onregelmatig, mijn blik was naar binnen gericht. Ik had schoenen aan met hoge hakken en bewaarde met moeite mijn evenwicht. Flink voelde ik me wel omdat ik door iedereen volledig in de steek was gelaten. Door de zorg voor mijn poes rekte ik mijn leven van dag tot dag. Elke dag dacht ik me nog iets beroerder te voelen dan de dag daarvoor. Een auto slipte en reed zich kapot tegen een boom. Ik sjokte door. Dat kon ik er ook niet nog 's bij hebben. Op welke manier kon ik mijn leven nu toch meer inhoud geven? Had ik wel genoeg van dit of dat gelezen. De sneeuw zakte nu met grote vlokken op mij neer. Na vijftien minuten moeizaam voortbewegen bereikte ik de brievenbus. Er lag een dik pak sneeuw op. Ik wilde mijn brief in de gleuf doen, maar die zat dicht. Wat een ramspoed overkwam mij toch. Waarom was die brievenbus dichtgevroren juist nu ik hem nodig had. Was het allemaal al niet erg genoeg. Die lange tocht, die huilende eenzaamheid, die sombere toekomst. Ik probeerde driftig met mijn asem zijn gleuf open te walmen. Maar het lukte niet. Het begon tot mij door te dringen dat hij op een mechanische manier dichtzat. Hij was niet dichtgevroren maar afgesloten.

De volgende brievenbus was 20 kilometer verder. Zou ik door blijven lopen en de hoop niet opgeven? Twintig kilometer heen en twintig kilometer terug. Het vroom 15 graden. Was de kans niet groot dat ik zou struikelen en vallen. En misschien niet op zou kunnen staan doordat de vorst mij aan het trottoir vast zou plakken. Wat moest ik doen? Wie wees mij de weg? Wat had je toch een zwaar leven als je enkel op je eigen geweten af kon gaan en niet, zoals gristenen, op dat van god. Wat moest ik doen? Twintig kilometer door die siberische koude, was het die brief wel waard? Wat had ik eigenlijk aan tante geschreven? Had ik haar niet gevraagd of ze nog steeds pannelapjes haakte? Maar was de inhoud van die brief eigenlijk wel zo belangrijk. Was die brief niet meer het symbool van iets veel belangrijkers. Het symbool van moed en doorzetting. Van wanhoop en beschaving.

Ik besloot door te lopen. Moreel was er voor mij geen keus. Maar wat nu? Mijn benen waren aan het trottoir vastgevroren. Ik wrikte en trok maar kreeg er geen beweging in. Langzaam zou ik nu, naast de brievenbus, dood moeten vriezen. De brief vast in m'n hand en m'n voeten vast aan de grond. Mijn leven zou zich in luttele tijd gaan beëindigen. Ik begon de balans op te maken. Had ik er wel alles aan gedaan om het dynamisch te maken. Was ik wel altijd de verstandigste geweest. Had ik niet vaak, aankomend bij een tweesprong, de verkeerde weg gekozen. Of in de winkel iemand afgesnauwd. Mijn hartslag werd zwakker. Alle hoogtepunten uit m'n leven begonnen zich aan mij voorbij te trekken. De eerste dansles, glimlachende overbuurman, tweede jeugd enz. enz. enz. Ik was voor een groot gedeelte al bevroren en had me bij het noodlot, zonder te schreeuwen of drukke gebaren te maken, neergelegd.

Eerst dacht ik dat ik al dood was en een leuke jongeman me van deze aarde af zou komen halen. Maar door de paniek die er bij die jongeman ontstond toen hij zag dat ik aan de grond bevroren bij de brievenbus stond begreep ik dat ik nog levend was. Met zijn soldatenschoenen schopte hij zo krachtig mogelijk tegen mijn schenen. Om het ijs te doen breken. En laat het hem nou lukken ook! Ik wist gewoon niet wat me overkwam. In een mum van tijd maakte hij me geheel en al los en wierp me op de grond. Ik begon al warm te worden. Maar kon het tempo waarin alles zich nu voltrok nauwelijks bijhouden. Hij liet z'n broek zakken. Waarom toch. Trok m'n rok omhoog, m'n slipje naar beneden en stootte met grote kracht zijn warme geluk in mij. Ik moest en zou ontdooien. In een geweldig tempo smolt het ijs van mij af en kon ik weer zicht krijgen op de toekomst. Wat kon een mens toch snel van stemming veranderen.

De jongeman draaide mij op m'n buik en duwde zijn herstel in mijn bevroren retekindje. Je voelde de warmte als het ware naar binnen trekken. Ik dacht, terwijl ik met mijn hoofd in de sneeuw bonkte, de liefde, als die er toch niet was, wat zouden er dan toch veel mensen dood zijn. Nadat hij twee keer gereed was en ik me weer vrij normaal kon bewegen vroeg ik hem naar zijn naam. Fredje, antwoordde hij, terwijl hij m'n neus kustte. Ik stelde voor om bij mij thuis een kop warme chocolade te drinken en dan wellicht over onze toekomst te beginnen. Dat leek hem een goed idee. Onderweg vertelde hij me dat hij altijd al van een vrouw als ik gedroomd had. Waar de wijsheid in haar ogen te lezen was. Ik bedankte hem voor het compliment en zei dat hij de beschikking had over een fijne smaak. Fredje bedankte mij weer voor dat compliment. Thuis gekomen ontstond er in luttele tijd een sfeer van rust en vertrouwen.

Fredje was niet zomaar de eerste de beste. Zijn vader had nog gevochten in de Eerste Wereldbrand en die ook gewonnen! Zijn moeder was van lager wal onhooggeklommen. En hij, Fredje, moet eerst heel verlegen geweest zijn en later pas zichzelf hebben gevonden. Mijn oren toeterden en al gauw besloten we ons leven te delen. Samen de wereld rond te trekken en samen bij de wederzijdse kennisjes op bezoek te gaan. Het geluk kon niet op. Fredje was voor die week mijn adonis. Had hij immers niet mijn leven gereed?

Na een week vond ik hem saai en ordinair. Hardhandig en onprofessioneel. Dan maar weer liever alleen.

Ik hoop dat u deze beschouwing de moeite waard hebt gevonden.

MARGARETHA ESTHER DOLMAN

PARLEMENTJE SPELEN OP HOOG

Een naargeestige vesting van glas en veel beton met dito politie ervoor. Het gebouw van het Europees parlement in Straatsburg. De veiligheidsmaatregelen waren die dag wat 'overdreven', zoals één van de vriendelijke dames achter één van de vele balies in de hal naderhand uitlegt. Ach ja, dat kwam van die Europese ministers van Buitenlandse Zaken die voor een vergadering van de Raad voor Europa - de politieke zusterfirma van de Europese Gemeenschap - op hetzelfde adres moesten zijn. Veiligheidsmaatregelen die inhielden dat mijn bagage werd doorzocht bij de voor bezoek bestemde zijdeur. Na de uitstalling van spijkerbroek, t-shirtje, tandenborstel, handdoek en maandverband wilde de bewaker bespaard blijven voor de rest van de inhoud en kon ik doorlopen.

Een groot gedeelte van de (kantoor)ruimtes in het immense gebouw wordt alleen gebruikt bij één der zittingen van het parlement in Straatsburg, zo'n 7 per jaar. De andere zittingen, ongeveer 4, vinden in Luxemburg plaats. Een zitting duurt gewoonlijk een week.

De konkurrentieslag tussen Luxemburg en Straatsburg om de uiteindelijke vaste vergaderplaats te mogen worden, kent nauwelijks grenzen. De Franse regering verleent financiële steun voor de aanleg van een vliegveld bij Straatsburg voor aan- en afvoer van ambtenaren en parlementariërs. De vliegende parlementsleden komen nu nog via Frankfurt en kunnen van daaruit een taxi nemen naar Straatsburg. Het administratief apparaat van het parlement is overigens voornamelijk in Luxemburg gevestigd, terwijl de Europese Commissie in Brussel haar werk doet.

In de novemberzitting van het parlement is een resolutie aangenomen met de eis aan de Ministerraad om vóór de zomer van '81 tot een besluit te komen over de vestigingsplaats van het parlement.

KOMMUNISTISCHE FRAKTIE

Bodil Boserup zit voor de Deense zusterpartij van de PSP, de SF, in het Europees parlement. Ze heeft zich daar aangesloten bij de 'Fractie van kommunisten en geestverwanten' en heeft met de Franse en Italiaanse kommunisten goed contact over bijv. problemen als bewapening. De beide kommunistische partijen verschillen overigens onderling nogal in opstelling. De Franse kommunisten zien het

Europees Parlement als platform voor de Franse problemen. Wat goed is voor de Franse arbeiders is goed. De Italiaanse kommunistische partij geeft zich moeite geaksepteerd te worden als (potentiële) regeringspartij in Italië, wat haar standpunten beïnvloedt. Bovendien willen ze de corruptie in Italië tegengaan via Europese invloed. De EG wordt door de Italiaanse kommunisten in Straatsburg dan ook niet afgewezen als een kapitalistisch bolwerk dat tegen de belangen van onderdrukte groepen ingaat. In hun relatieve aanvaarding van de EG willen de Italianen soms erg ver gaan in het overnemen van mystifikaties over de rol die Europa te spelen zou hebben in bijvoorbeeld derde wereldlanden.

In de fractie kan Bodil Boserup een onafhankelijke positie innemen wanneer ze een afwijkend standpunt heeft, kan ze in het parlement een minderheidsstandpunt vertolken.

Verschillen met een meerderheid van de Zuid-europese geestverwanten heeft ze gemerkt op het punt van vrouwenemancipatie. Al te gemakkelijk wordt opheffing van de onderdrukking van vrouwen gezien als een ondergeschoven kind van de klassenstrijd. Toen voor de konferentie van de Verenigde Naties in Kopenhagen de afgelopen zomer een ad-hoc commissie vrouwenemancipatie van het Europees Parlement aan de slag ging, vond Bodil Boserup niet dat zij daarin moest gaan zitten namens haar fractie. De Franse en Italiaanse mannelijke fractiegenoten hadden het veel meer nodig. Die konden er nog iets leren, terwijl zij het gevoel heeft dat alles wat op Europees niveau over vrouwenemancipatie wordt besproken, zo'n 40 jaar achter loopt bij de Noordepese ontwikkelingen.

ABORTUS

Een initiatief waarover informeel wordt gesproken betreft een mogelijke harmonisatie, gelijkshakeling van de abortuswetgeving van de EG-landen. Volgens Bodil Boserup komt het idee uit de hoek van de Italiaanse linkse onafhankelijken, maar in de notulen van Wij Vrouwen Eisen van 13 oktober j.l. lees ik dat de Franse socialisten die twijfelachtige eer schijnt toe te komen.

Bodil Boserup ziet weinig in dat plan, ondanks de instemming van haar Italiaanse fractiegenoten met een dergelijke harmonisatie. Er zou bij gelijkshakeling op Europees niveau een 'gemiddelde' wet en zeker geen legalisering uitkomen. In vergelijking met de huidige, goede Deense wetgeving betekent dat een achteruitgang voor de Deense vrouwen. En het recht dat Deense vrouwen hebben, zou aan alle vrouwen moeten toekomen. Maar al zou je met zo'n 'gemiddelde' wet een zekere verruiming van de formele abortusmogelijkheden in sommige landen kunnen afdwingen, dan zou zo'n verruiming niet werken omdat wordt voorbijgegaan aan de andere kulturele voorwaarden in die landen. In de meer zuidelijke landen zal het medisch personeel een eventueel door Noord-Europa opgelegde verruiming van abortus saboteren zodat een dergelijke wet niet geëffectueerd kan worden. Abortus acht zij geen punt voor gemeenschappelijke wetgeving.

DENEMARKEN EN DE EG

Andere 'Europese' onderwerpen waar zij, noch één van de andere Denen over meevegeren, zijn cultuur en onderwijs. Die punten zijn n.l. buiten het referendum gehouden, waarmee Denemarken zich in meerderheid uitsprak vóór toetreding tot de EG. Zij denkt trouwens dat de kans niet uitgesloten is, dat Denemarken nog weer eens uit de EG stapt. Binnen de sociaal-demokratie die door hun EG-standpunt erg veel aanhang verloor, zijn de ontwikkelingen in die richting positief. Een argument tegen de EG is o.a. dat Denemarken in feite een Skandinavisch land is, terwijl de andere Skandinavische landen, Noorwegen en Zweden, buiten de EG zijn gebleven.

NIVEAU

ANTI-EG-LIJST

Ondanks het succes van de Deense anti-EG-lijst bij de Europese verkiezingen, is Bodil Boserup blij een 'politek program' te hebben. De anti-EG-lijst aangevoerd door Else Hammerich had zich n.l. verbonden op het anti-Europa standpunt, zonder verder een uitgewerkt politiek program te bieden. De vier gekozen afgevaardigden zijn gebonden aan hun beloften 'niet aan politiek' te zullen doen. Bij stemmingen gaan ze dan ook wel eens weg. Soms blijven ze, bijvoorbeeld bij de stemming over een richtlijn over de toegelaten vervuiling; dat onderwerp wordt dan tot 'niet-politek' en in het belang van de kiezers verklaard.

BEROEPSVERBODEN

De anti-EG-vertegenwoordigers uit Denemarken kunnen op grond van die belofte dan ook niet deelnemen aan discussies en activiteiten van een informele groep parlementsleden uit de sociaal-demokratische, kommunistische en andere linkse kleinere fracties over democratische rechten. Het beruchte (Westduitse) beroepsverbod komt daar aan de orde. De bedoeling van deze groep, waarvan o.a. Bodil Boserup, Maria Macciocchi en Johan van Minnen deel uitmaken, is om zich de eerste tijd voornamelijk te informeren. In de fase daarna moeten de meer naar buiten gerichte activiteiten plaatsvinden door het aan de kaak stellen van deze vormen van repressie.

BEVOEGDHEDEN

Het Europees parlement heeft zeer geringe formele beslissingsbevoegdheid. Afgezien van besluitvorming over een vrij te besteden deel van de begroting, houdt het parlement zich vooral bezig met advisering. Adviezen aan de Europese Commissie, het dagelijks bestuur van de EG en aan de Ministerraad, het uiteindelijk besluitvormend beraad van de betreffende ministers van de EG-landen.

De feitelijke machteloosheid van het parlement

is pijnlijk duidelijk in zaken als de vaststelling van de landbouwprijzen, waarop de 'groene lobby', de op Europees niveau verenigde landbouworganisaties, een aanzienlijke invloed heeft. Het Europees parlement ziet dan het door haar te besteden begrotingsbedrag tot zeer geringe omvang beperkt. Het inkomen van de EG staat ongeveer vast, want het is voornamelijk afkomstig uit de BTW (1% van de nationale inkomsten uit de BTW is voor de EG).

Verder kan het parlement over alle mogelijke onderwerpen, waar ook ter wereld, resoluties aannemen. Met enige goede wil is er altijd wel een relatie aan te geven met 'Europa'.

Bodil Boserup vergelijkt het parlement met een soort Verenigde Naties waar het aantal moties, resoluties e.d. omgekeerd evenredig is met de feitelijke macht om de ontwikkelingen te beïnvloeden. Het lijkt meer op parlementje spelen.

Toch is het niet in alle opzichten een onschuldig spelletje, wat er in het parlement gebeurt, ondanks de geringe formele bevoegdheden. Het verloop en de uitkomst van de debatten kunnen enerzijds een ondersteuning of een hinderlijke tegenwerking betekenen van de o.a. via de Ministerraad overeengekomen vormen van Europese integratie. Anderzijds kan het Europees parlement door het aan de orde stellen van een onderwerp de indruk wekken alsof er werkelijk democratisch over beslist zou worden.

TERRORISME

De bestrijding van terrorisme is zo'n punt waarover het parlement formeel niets te zeggen heeft. In Europees verband zijn er (via de Raad van Europa) afspraken gemaakt om intensief samen te werken bij de bestrijding van terrorisme. In het Europees parlement wordt wel over terrorisme gesproken. Als ik vanaf de publieke tribune de debatten ga volgen, val ik middenin een discussie over een terrorisme-resolutie, ingediend door de grote fracties: de christen-demokraten, sociaal-demokraten, Europese democraten, liberalen en conservatieven.

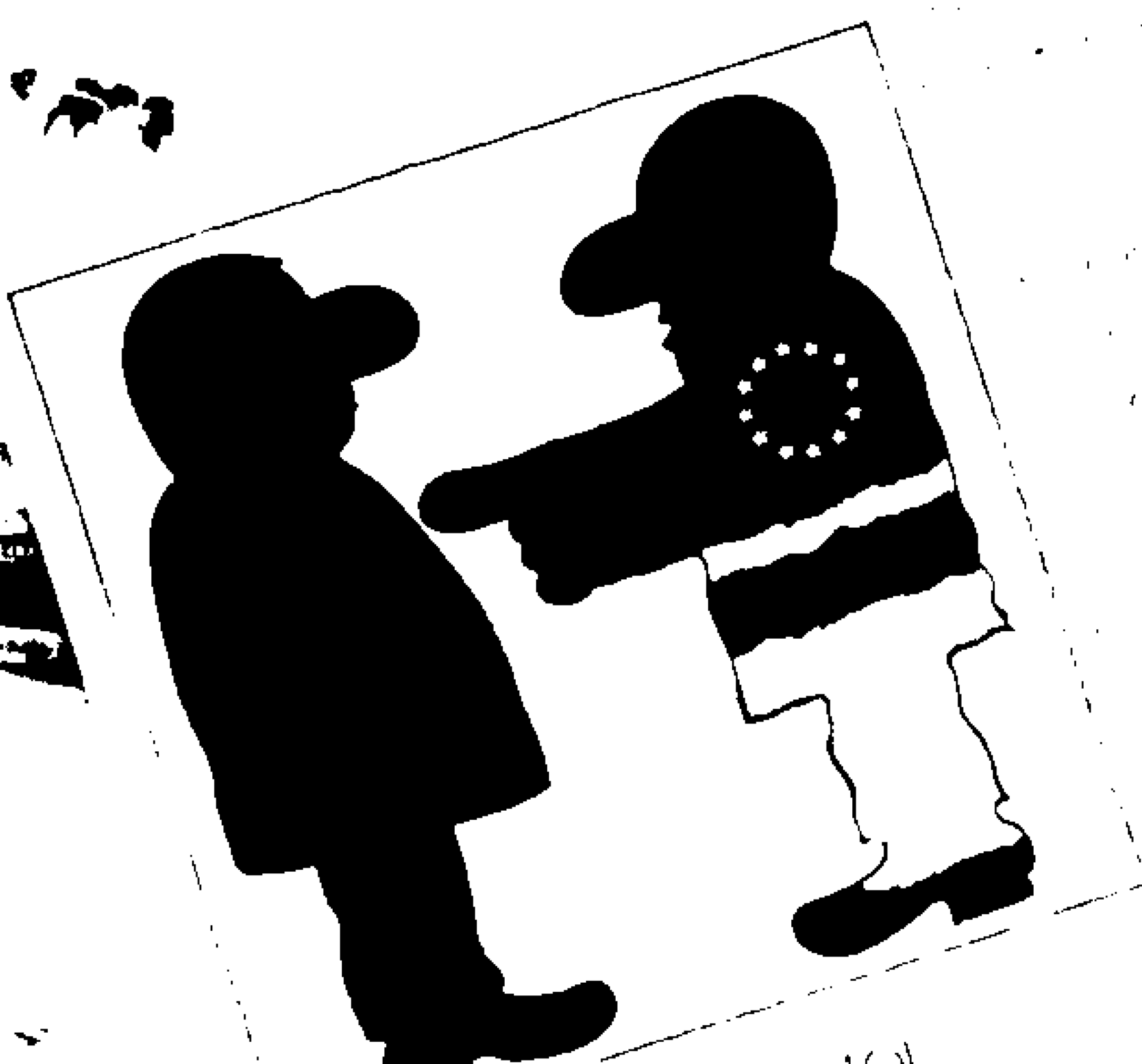
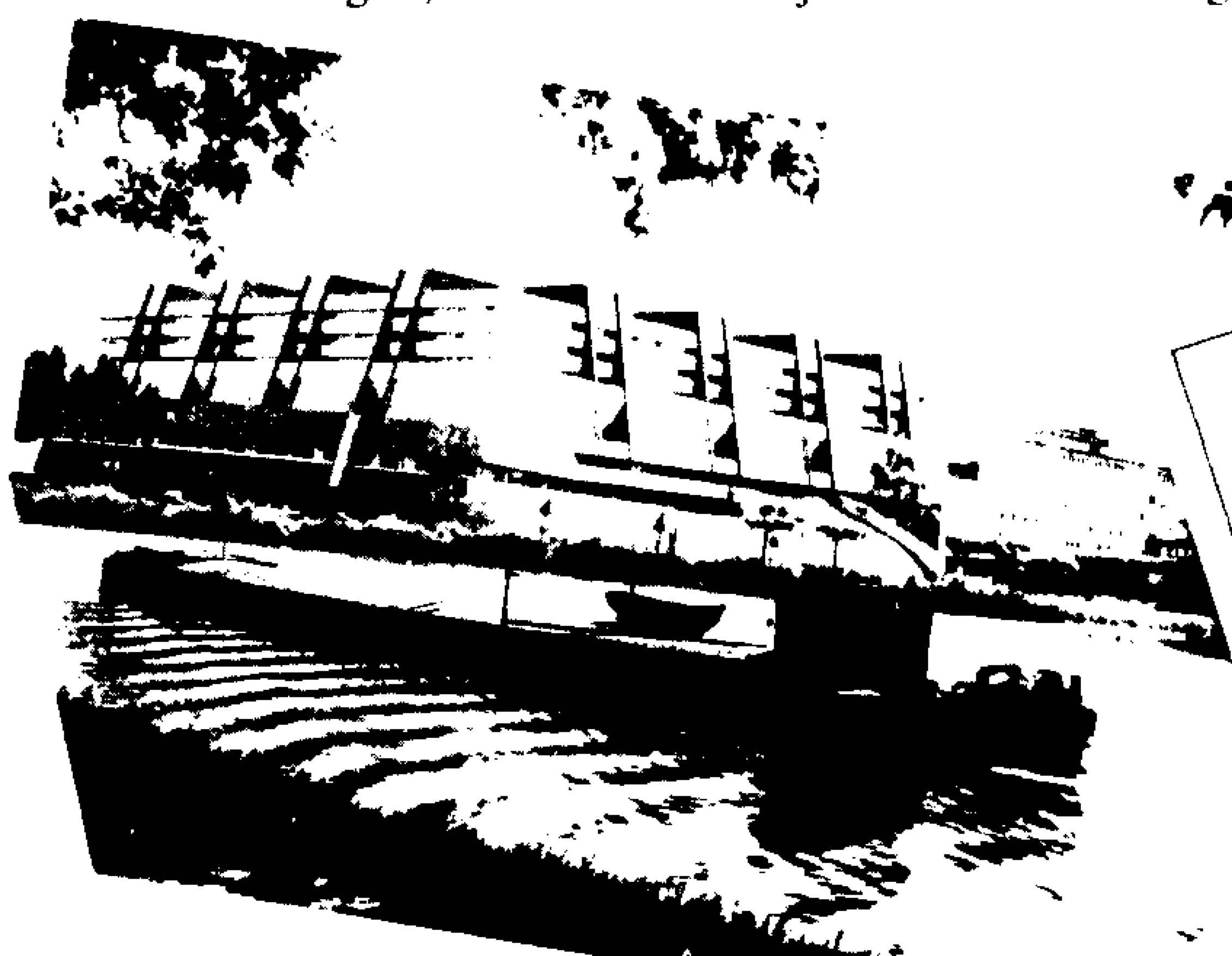
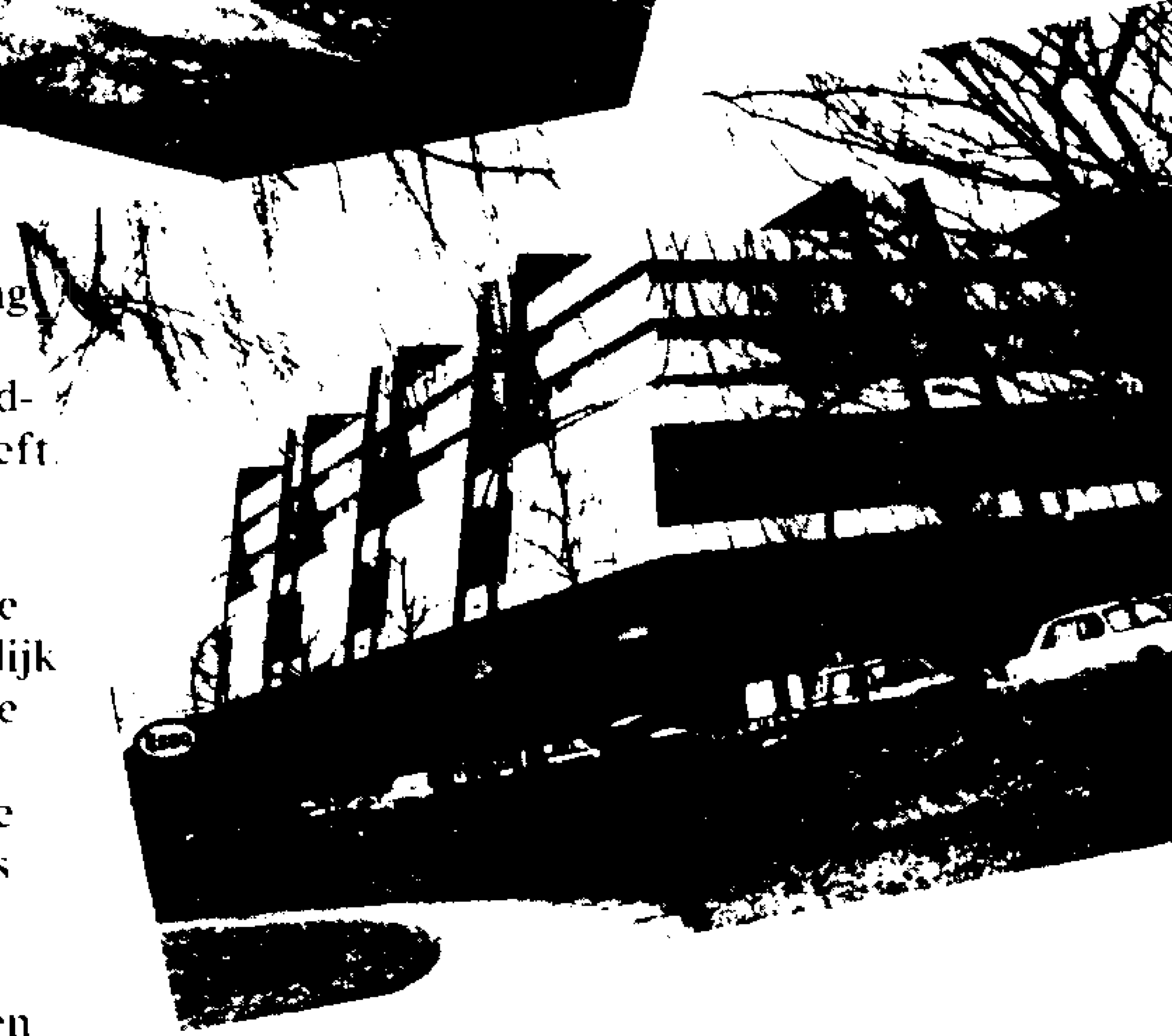
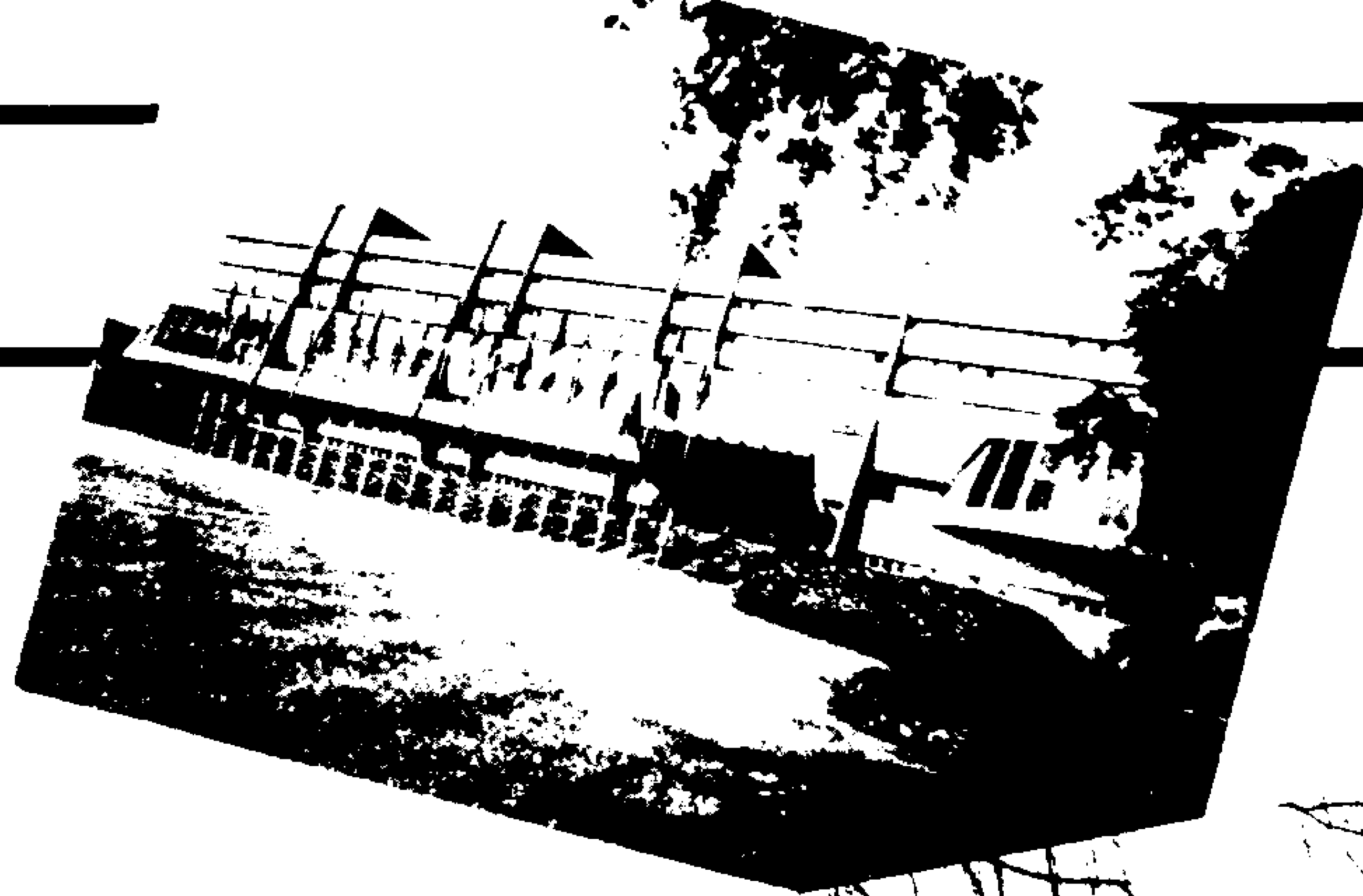
Het parlement spreekt daarin haar afschuw uit over de gepleegde aanslagen in Antwerpen, Bologna, München en Parijs. De resolutie vraagt

van de lid-staten van de EG een doeltreffende coördinatie in de strijd tegen het terrorisme, terwijl bijzondere aandacht van de autoriteiten wordt geëist voor het opnieuw opkomend fascisme, racisme, vreemdelingenhaat en anti-semitisme. Deze resolutie naar aanleiding van aanslagen van ultra-rechtse zijde wordt door de rechtse partijen in het parlement aangegrepen om de nadruk te leggen op alle vormen van terrorisme of wat daarvoor doorgaat. Dominee Paisley uit Noord-Ierland ziet kans uitgebreid het terrorisme in Noord-Ierland aan te vallen, zoals dat door de IRA wordt gepleegd, volgens hem. Een ook de bestrijding van dat terrorisme zou een gekoördineerde inzet van alle EG-landen vereisen.

KERNENERGIE

Ook de ontwikkeling van kernenergie gaat buiten het parlement om. De gigantische bedragen die aan onderzoek en toepassing ervan uit de Europese portemonnaie worden betaald, zijn buiten de budgettaire bevoegdheden van het Parlement gehouden; de Ministers regelen die uitgaven. Het parlement kan natuurlijk gerust een resolutie aannemen dat bij de bouw van kerncentrales in grensgebieden de andere regering(en) en de plaatselijke bevolking gehoord moet worden, zoals in de november-zitting door het parlement is uitgesproken. Evengoed gaat de Europese stimulering van de kernenergie door. Het parlement krijgt in zo'n situatie dan het aanzien van het 'sociale

VERVOLG OP PAGINA 14

(advertentie)

KOOP DEZE MAAND VAN GENNEP BOEKEN

PAUL VAN TONGEREN e.a.

REPRESSIE IN NEDERLAND

Zeer actuele artikelen over repressie met betrekking tot o.a. de atoom-energie, de privacy, de positie van minderheden en een analyse van de sociaal-politieke en economische achtergronden van repressie. Paperback, 264 blz., f 29,50

PETER SCHUMACHER

DE MINDERHEDEN

600.000 vreemdelingen in Nederland! Een uitstekend gedocumenteerd beeld van de problemen van etnische minderheidsgroepen in onze samenleving (o.a. taal- en onderwijsproblemen, heden, slechte huisvesting, discriminatie en aanpassing). Paperback, 224 blz., f 19,50

W. VAN RAAMSDONK e.a.

BIOLOGIE EN KERNENERGIE

Over de effecten van de kernenergie op milieu, leven en gezondheid. Paperback, 192 blz., f 14,50

ANTON OSKAMP

MAN EN MACHT

11 gesprekken met mannen (jazeke) over seksualiteit en relaties. 176 blz., f 19,50

JAN VAN DER PUTTEN

LATIJS-AMERIKA POLITIEK

Ontwikkelingen en gebeurtenissen in 25 landen door de best geïnformeerde Nederlandse correspondent op dat continent. 200 blz., f 18,90

RUDOLF BAHRO

HET ALTERNATIEF

De geruchtmakende kritiek van het reëel bestaande socialisme. Nu in Nederlandse vertaling. ERNEST MANDEL: 'Een van de belangrijkste bijdragen in de discussie over het socialisme sinds de oorlog'. Paperback, 440 blz., f 42,50

UITGEVERIJ EN BOEKHANDEL
VAN GENNEP
NES 128 AMSTERDAM
OUDE BINNENWEG 131B
ROTTERDAM

PARLEMENTJE SPELEN OP HOOG NIVEAU

vervolg van pag. 13

gezicht' met veel verbaal dienstbestaan aan vrede en veiligheid. Vrede en veiligheid die door de konkrete handels- en industriepolitiek van de EG bepaald niet worden gediend. Vrede en veiligheid die ook door de in het parlement voorgestelde interventies zeker niet gepraktiseerd zullen worden, als het aan bepaalde partijen in het parlement ligt.

EUROPESE DEFENSIE

In 1978 is de Westduitse christen-demokraat Klepsch met een rapport gekomen waarin hij met zijn commissie voorstelde om de wapen-industrie op te nemen in de EG-industriepolitiek. Dat werd toen door het parlement afgewezen. Maar wat er nu gebeurt, is dat er gezamenlijk programma's worden ontwikkeld op het gebied van telecommunicatie (satellieten, intervisie, chips) en de staalindustrie. Deze twee onderwerpen staan ook genoemd in het rapport Klepsch als een bijdrage tot de realisering van zijn plannen.

Via deze stap-voor-stap, ofwel salami-taktiek wordt langs een achterdeur alsnog een gemeenschappelijke wapenindustrie binnengehaald. De EG-industriepolitiek is erop gericht om zelf alles te kunnen maken in Europa: een behoefte aan autarkie die is ingegeven door militaire overwegingen.

De laatste tijd gaan ook steeds meer stemmen op dat de EG een eigen militaire macht moet hebben om met name de scheepvaartroutes zoals de Golf van Biskaje te beschermen. Het is een poging van West-Duitsland om een door haar beheerste marine te krijgen, aldus Bodil Boserup.

De ideologische onderbouwing van dit bot militarisme legt de nadruk op de 'eigen rol' die Europa te spelen heeft en niet toelaten dat Europese belangen worden aangetast. Onder het mom van Europese belangenbehartiging en een eigen geluid van Europa wordt vergaande militaire samenwerking voorgebakken. Een illustratie van deze door Bodil Boserup gesignaleerde ontwikkeling kreeg ik de volgende dag. Bij de behandeling van een resolutie in het parlement over het konflikt tussen Iran en Irak dringt een liberale afgevaardigde aan op behartiging van de Europese belangen. Daarvoor zou Europa haar afschrikkingsmacht moeten aanwenden. Frankrijk is met haar marine in het gebied aanwezig en de rest van Europa zou moeten meedoen. Een goede gelegenheid om eensgezind op treden, volgens deze meneer (Beyer de Ryke).

Zover is het niet gekomen, die dag.

TITIA BOS

NEDERLANDSE ONTWIKKELINGSHULP

vervolg van pag. 9

zijn 6 jaar onafhankelijk en voeren een socialistische politiek. De regeringen ervan voeren een zeer konsekwente en alom geprezen ontwikkelingspolitiek, dat de bevolking direct ten goede komt. Veelal worden kleinschalige projekten opgezet, is er een deskundige begeleiding, wordt de plaatselijke bevolking actief bij de projekten betrokken, heeft men oog voor de slechtere positie van vrouwen, voor wie men speciale programma's heeft, en zorgt de regering ervoor, dat de bevolking zelf in staat wordt gesteld zich met de opgedane kennis en ervaringen zelfstandig verder te ontwikkelen. Kortom een ontwikkelingsbeleid om je vingers bij af te likken.

De Nederlandse regering wil echter de hulp aan deze twee landen afbreken en in 1983 geheel stopzetten, omdat ... wel, ja ... omdat de gegeven hulp nu eenmaal wederopbouw hulp was. En wederopbouw hulp is nu eenmaal geen structurele hulp, is naar zijn aard kortstondig en beperkt.

Een uiterst zwak argument als men weet, dat een groot deel van de gegeven hulp wel structureel is en niet alleen maar het herstel van tijdens de bevrijdingsoorlog tegen Portugal kapot gegane scholen en bruggen betrof. De bestaande hulpprojekten lopen goed en zijn juist in een fase, waarin ze zouden moeten worden uitgebreid. En men moet dan ook nog weten, dat het bruto Nationaal Product (BNP) per hoofd van de bevolking 160 \$ per jaar is, terwijl die voor landen, die formeel wel structurele hulp van Nederland krijgen (concentratielanden), vaak hoger ligt: Tanzania 210 \$, Kenya 320 \$, Zambia 480 \$ (wat niet wil zeggen, dat die landen geen hulp moeten krijgen).

Fred van der Spek vroeg dan ook in een motie om voortzetting van de hulp in overleg met de regeringen van Guinee-Bissao en Kaap-Verdië, waarbij de wensen en de behoeften van de betrokken bevolkingen uitgangspunt zijn en waarbij de hulp voortgezet wordt totdat het overleg tot resultaat heeft geleid.

De minister raadde beide moties, waarover nog gestemd moet worden, af. Er waren al zoveel landen, die structurele hulp van Nederland kregen, zei De Koning. Guinee-Bissao en Kaap-Verdië erbij zou te veel worden. Regeren betekent prioriteiten hebben. Blijkbaar ligt zo'n prioriteit voor deze regering bij het generaalsbewind van Indonesië, dat behoorlijk wat ontwikkelingsgelden krijgt toegestopt. Daar dat land voor Nederland economisch en politiek nogal van belang is besteedt de regering de ontwikkelingshulp, al of niet gebonden, aan dat land. Met de politieke moraal moet zij dan wel een loopje nemen, ook al staan mensenrechten en democratie bij haar hoog in het vaandel van de propaganda. Ten aanzien van meerdere concentratielanden wordt in de Memorie van Toelichting in enigerlei verband gewag gemaakt van democratie en democratisering. Over Indonesië wordt slechts geschreven: 'De algemene politieke situatie is stabiel te noemen.' En wat de mensenrechten aldaar betreft: 'De regering blijft attent op de situatie van de mensenrechten.' O ja? Ontwikkelingshulp is geen zaak van recht, maar van macht.

CHRIS HUINDER

DE VIERDE WERELD OP ÉÉN AARDE

Van 24 tot en met 30 november is het 4e Russell Tribunaal gehouden. Ditmaal handelde dat over de rechten van Indianen in Noord-, Midden- en Zuid-Amerika. Daarnaast kwamen er nog een aantal andere volkeren aan bod zoals de Koerden in het Midden-Oosten en de Papoea's. Het Tribunaal handelde dus over wat wij de 'vierde wereld' zijn gaan noemen; over volkeren die van deze aardbodem dreigen te verdwijnen, wier cultuur en land worden opgeofferd aan de westerse 'beschaving'. De term 'vierde wereld' doet vermoeden dat deze volkeren op een andere wereld naast die van ons leven. Een suggestie die nog versterkt wordt door de diepe kloof die bestaat tussen cultuur, de geschiedenis en de levenswijze van deze volkeren en die van ons. Eén van de belangrijkste dingen die tijdens het Tribunaal duidelijk zijn geworden, is dat deze volkeren op dezelfde aarde leven, deel uitmaken van hetzelfde ecologisch systeem van hetzelfde universum als het onze. Zij hebben recht op hetzelfde respect, op dezelfde rechten die wij onszelf gunnen. Zij maken onverbrekelijk deel uit van de wereldbevolking en wij hebben elkaar nodig om te overleven. Of zoals de Hopi-Indianen uit Noord-Amerika het vertellen: 'Wanneer ons volk van de aarde verdwijnt omdat het wordt uitgeroeid zal deze aarde niet verder kunnen bestaan'. In feite geldt dat voor alle volkeren. Ieder volk, iedere cultuur die wordt opgeofferd aan de belangen van onze kapitalistische economie betekent een verarming en een stap dichterbij de totale vernietiging.

'Wij zijn het grote water overgestoken om hier de moeders en vaders te komen vertellen over hun dochters en zonen die sinds 400 jaar in ons land zijn komen wonen. Want het gaat niet goed. Er zijn problemen gerezen'. Met dit soort understatement vertelde Oren Lyons, een van de leiders van de Haudenosaunes in het oosten van N-Amerika, wat hen overkomen was sinds de eerste kolonisten in de Amerika's waren geland. Een geschiedenis die alleen met understatementen beschreven kon worden want het

betreft niet minder dan rassenmoord, volkerenmoord, massa-executies, ontvoeringen, martelingen, verkrachtingen, verbanning etc. De meest gruwelijke gebeurtenissen uitgevoerd door regeringen van kolonialisten en veelal 'gelegaliseerd' door wetten. Ook de missie van met name de katholieken en protestanten werd van deze misdaden beschuldigd.

Het was dan ook niet verwonderlijk dat de jury tot een harde veroordeling kwam van de betrokken regeringen, de multinationals en de religieuze organisaties. Ook Nederland heeft als een van de grote kolonisatoren natuurlijk geen schone handen. Wij waren één van de eersten die de Hudson rivier opvoeren en het eiland Manhattan bezetten. Oren Lyons had de Wampun meegenomen, de Indiaanse versie van het vredesverdrag. Een geweven kleedje met 2 blauwe banden op een witte achtergrond, symboliserende een rivier waarop een kano en een boot gezamenlijk varen zonder elkaar te hinderen en in vrede en vriendschap met elkaar optrekken zolang het gras groeit, zolang de zon schijnt en zolang het water stroomt. Nadat hij de betekenis had uitgelegd keek hij naar buiten en constateerde dat de zon nog

steeds scheen, het gras nog steeds groen was en als hij goed was ingelicht is er nogal wat water in Nederland.

Er is geen instantie ter wereld die de veroordeling van het Russell Tribunaal kan sanktioneren. Het hangt van de politieke wil af die met name de westerse wereld op kan brengen de zaken eens ten goede te laten keren. In feite waren de inheemse volken op het tribunaal de rechters en zaten wij met z'n allen in de beklagdenbank. Ook binnen de PSP constateer ik helaas dat er soms wat schimpscheuterig wordt gedaan over de cultuur van Inheemse Volkeren. Het wordt afgedaan als bijgeloof en in het gunstigste geval als interessante folklore.

De voorzitter van de jury constateerde in zijn slotpraatje dat hij in de loop van de week iets veranderd was, dat hij anders tegen de dingen is gaan aankijken dan daarvoor. De meeste bezoekers zullen dat idee hebben en ik hoop dat het vierde Russell Tribunaal het begin is geweest van een proces waarin de westerse wereld leert begrijpen hoeveel waardevols er buiten onze eigen samenleving bestaat. Hopelijk nog voordat het te laat is.

JOS UITENBOGAARD

(Ingezonden mededeling)

Het land voor

wie het bewerkt

SOLIDARIDAD

Laat wat

van je horen!

SOLIDARIDAD

Zonder grond onder je voeten heb je geen been om op te staan drijfzand wordt jouw vaste bodem losgeslagen van je land dat leven gaf. Houd voet bij stuk geef het niet over je land niet je planten niet je vee niet je oogst niet land is geen handelswaar.

Solidaridad steunt latijnsamerikaanse boerenorganisaties in hun strijd om grond

Grond is er om voedsel mee te produceren. Grond is er niet om mee te handelen en te spekuleren. Dat vinden boeren in Brazilië, Nicaragua en Nederland. En wat vindt u? Stuur een steunkaart naar boeren die zich organiseren in Brazilië en Nicaragua. Ondervraag Nederlandse ondernemingen met investeringen in de Braziliaanse landbouw. Vraag het Nederlandse parlement om meer invloed van de gemeenschap op het gebruik van de grond.

Vraag informatie!

Gratis kaarten met teksten, adressen en informatie verkrijgbaar bij Solidaridad.

Solidaridad, een actie die niet alleen om geld vraagt maar ook om ondersteuning van de eisen van kleine boeren en landarbeiders

Laan van Meerdervoort 148, 2517 BE Den Haag, 070 655207

Den Haag Gironummer: 1804444

Gironummer: 1804444

Je bent jong en je wilt wat

In 1977 publiceerde het NISSO (Nederlands Instituut voor Sociaal Sexuologisch Onderzoek) een rapport met als titel 'Toenaderingsgedrag van jongens en meisjes'.

Dit rapport was het resultaat van een onderzoek in opdracht van de ministeries van Volksgezondheid en CRM. Er zijn herhaaldelijk onderzoekingen gedaan naar de seksuele beleving, met name van jongeren. Als resultaat daarvan werd vaak ontdekt dat niet het gebrek aan kennis een positievere beleving in de weg stond, maar de problemen met het leggen van contacten en het opbouwen van relaties. Natuurlijk is het bekend dat mensen vaak problemen hebben met dit soort zaken, maar het is kennelijk zo alledaags dat het juist daardoor over het hoofd wordt gezien.

Dit jaar verscheen van de hand van Cees Straver, één van de samenstellers van het bovengenoemde rapport, een boek onder de titel *Jong zijn en contact zoeken*.

Het boek geeft in leesbare en begrijpelijke vorm de resultaten van het onderzoek van het NISSO weer. Zoals de schrijver zelf in zijn voorwoord

stelt is het enerzijds een samenvatting en anderzijds een nadere uitwerking van de onderzoeksgegevens.

Straver stelt in zijn boek dat de problemen vaak verborgen blijven door opmerkingen van ouderen in de trant van 'het is de leeftijd, het gaat vanzelf wel over' als zij het onhandige en stunte-lijke gedrag van jongeren onderling ziet.

Het leerproces van jongeren bij het maken van contacten (al of niet met de bedoeling van het opdoen van seksuele ervaringen) een moeilijk proces is, waarbij niets vanzelf gaat.

Straver geeft in zijn boek niet alleen de onderzoeksresultaten van '77 weer, hij gaat ook verder. Wat hij probeert - jongeren én volwassenen - inzicht te geven in situaties die kunnen ontstaan en die kunnen worden herkend. Veel problemen hebben nu eenmaal te maken met de situatie waarin de toenadering tussen mensen moet plaatsvinden. Het zal altijd pijn en moeite kosten voor de ervaring is eigen gemaakt om de situatie en de omstandigheden te beheersen. De afweging van hoe ver kan ik gaan, kan ik nog terug zonder (al te veel) gezichtsverlies? Hiermee heeft de

angst om te falen alles te maken.

Het maatschappelijk bepaalde rollenpatroon tussen jongens en meisjes heeft hier ook alles mee te maken. De ondernemende jongens en de afwachtende meisjes. Straver noemt het ergens in zijn boek *de versteende regelen der kunst*, regels die tot allerlei misverstanden aanleiding kunnen geven. Denk bijvoorbeeld aan de slogan 'als een meisje nee zegt, bedoelt zij ook nee'.

Het misverstand dat 'nee' ook wel eens 'ja' kan betekenen is te herleiden tot bepaalde sociale codes, als: jongen brengt meisje naar huis, hij mag nog even wat komen drinken, krijgt hij koffie, dan moet hij weer gaan, krijgt hij wijn te drinken dan mag hij blijven.

Het boek van Straver geeft een goed en helder inzicht in deze problematiek, die ons allen aangaat.

ROEL SANDVOORT

Cees Straver: 'Jong zijn en contact zoeken'
Uitgeverij Van Loghum Slaterus/Deventer
Prijs f 19,50

Man en onmacht

Het boekje van Anton Oskamp *'Man en Macht'* waarin elf gesprekken met mannen over seksualiteit en relaties, wordt door de uitgever (Van Gennep) in de advertentie met een uitroep teken aangekondigd. Je krijgt het gevoel alsof Anja Meulenbelts bestseller 'De schaamte voorbij' in de gedachten was. Maar het boek lijkt er niet op. Het zijn gesprekken vooral over sex en minder over relaties.

Waarom precies weet ik niet, maar het valt me tegen. Ik vind het goed dat het met zo'n boek wat meer bespreekbaar wordt. Mannen praten er niet over. (Vrouwen wel?) Maar misschien is het terrein toch te beperkt, te geïsoleerd om je een beetje te kunnen identificeren met de mannen uit de gesprekken.

Het is moeilijk om er een lijn uit te halen, het lijkt zo al snel op een opsomming. Zo wordt bijvoorbeeld met de vermelde beroepen (geen werkloze) niets gedaan. De interviews hebben voor een deel al eerder in Sextant gestaan. De mannen werden geselecteerd in de vriendenkring en via een advertentie in VN geworven. De selectie ligt er dan ook duidelijk in. Anton is geen gemiddelde Nederlander met zijn reizen naar de derde wereld (waar hij overigens uitstekende bijdragen over schreef) en al zoveel jaren vrijgezel. Zijn gespreksgenoten zijn ook geen gelukkig-getrouwde mannen.

Het is af en toe wat hinderlijk Antons eigen mening er zo duidelijk doorheen te krijgen. Ik kreeg de neiging soms te zeggen 'laat die man nou eens uitpraten'. Wat ik echt jammer vind, is dat de titel niet waargemaakt wordt. En dat doet Rubin (*'Pijn en moeite'*) in haar boek in het hoofdstuk *'Het echtelijk bed'* wel.

SIEP VAN DER WERF

Anton Oskamp
Man en Macht
170 pagina's
Van Gennep

asielverlening

Onlangs verscheen een boekje over een actie die dit jaar, zeven maanden lang, werd gevoerd voor de asielverlening aan illegale buitenlandse arbeiders in de IJmond. Terwijl in de Mozes en Aäronkerk in Amsterdam enige honderden 'illegalen', die het slachtoffer waren van de zogenaamde 1-november-wet, een veilig heenkomen zochten, was de Hoogovens bezig vijfhonderd Joegoslaven naar Nederland te halen. Het steunkomitee buitenlandse arbeiders was van mening dat er onder de, op dat moment in Nederland verblijvende illegalen zeker vijfhonderd mensen te vinden waren die aan de criteria van Hoogovens konden voldoen. Op grond daarvan werd een kort geding aangespannen tegen Hoogovens en de Staat met de eis de gebruikelijke sollicitatie-procedure toe te passen.

Tegelijkertijd werd, om de strijd van de illegalen te verbreden, de politieke keus gemaakt om voor de 84 illegalen in de IJmond asiel te eisen. De Kritische Gemeente IJmond (KGY), die grotendeels de actie opzette, maakte hierdoor duidelijk dat de asielverlening aan de 84 een teken van solidariteit met de slachtoffers van de 1-november-wet was.

In het nu verschenen boekje wordt een overzicht gegeven van deze actie. Deze akties varieerden van brieven aan de Tweede Kamer, via moties in de gemeenteraden van de drie IJmond-gemeenten, een demonstratie en manifestatie tot en met een handtekeningenactie en een advertentie-kampagne.

Wat duidelijk wordt gemaakt is dat de eis van asielverlening geen *doel* is maar een *politiek middel*. Een middel om in een stad of regio het probleem van de illegalen concreter te maken, waardoor meer mensen en groepen gedwongen werden stelling te nemen. Taak van linkse mensen is te wijzen op de tegestelling tussen recht en onrecht, de uitbuiting en de uitgebuitenen en het blootleggen van de maatschappelijke structuur waardoor deze onrechtvaardige situatie wordt bestendigd. Maar ook de lijnen doortrekken naar de ogenschijnlijk betere positie van de Nederlandse arbeiders, die maar schijn is, totdat anders zal blijken. In een asielverleningsactie met deze omvang, waar politieke actie, emoties, medelijden, concrete hulp en veel werk door elkaar heen lopen ontbreekt een goede discussie tussen de verschillende vrijwilligers. In een evaluatie van de actie bleek dit punt zeer wenselijk, maar in de praktijk moeilijk haalbaar. Het boekje bevat ook copieën van de verschillende brieven en een overzicht van krante-artikelen. Niet alleen voor de nauwbetrokkenen bij deze actie is dit document zeer waardevol, maar ook voor mensen die met de problemen van het asiel-zoeken te maken (kunnen) krijgen. En wie is dat niet bij de PSP?

Irene Evers en Fieke Postma: 'Verslag van asielverlening aan illegale gastarbeiders'.
Uitgave KGY, prijs f. 6,-
Te bestellen bij: Aktiehuis Velsen, Uranusstraat 16, IJmuiden, tel.: 02550 - 30840.

DE IDEOLOGIE VAN HET WESTEN

De Algemene Beschouwingen in de Eerste Kamer. Daarbij probeerde Joop Vogt, lid van deze Kamer voor de PSP, in zijn betoog een aantal min of meer verhuilde uitgangspunten van het huidige kabinet boven water te krijgen. Het vertrouwen in de parlementaire organen neemt af. Deze ontwikkeling is bedenkelijk, zelfs gevaarlijk, maar dit kabinet doet niet veel om deze ontwikkeling af te breken.

De regering Van Agt-Wiegel noemde zelf als uitgangspunten van hun beleid het financieringstekort dat omlaag moet, de werkgelegenheid die zoveel mogelijk op peil gehouden moet worden en verder loonmatiging en lastenverlichting voor het bedrijfsleven. Joop Vogt voegde daar, in zijn betoog bij de Algemene Beschouwingen, nog vijf uitgangspunten bij. Punten die het kabinet niet met zoveel woorden aangeeft, maar die volgens Vogt niet verzwegen mogen worden. Uit alles blijkt dat dit kabinet vindt dat wat het Vrije Westen doet welgedaan is en wat socialistische landen doen is in ieder geval verwerpelijk, maar waarschijnlijk zelfs misdadig. Voorts: de ondernemingsgewijze productie, gericht op winst, is het begin en het einde van onze economie. Verder is elk middel ter verdediging van het kapitalistisch systeem geoorloofd, ook al is het genocide gericht op anderen of op onszelf. Mensenrechten worden in de Sowjet-Unie voortdurend geschonden, maar in de NAVO-bondgenoot Turkije wordt, samen met ons, de democratie verdedigd en is er geen sprake van het schenden van de mensenrechten. En als vijfde punt: behandel de rijken met zachtheid en spaar de ondernemers.

Als we ervan uitgaan dat de hierboven beschreven punten inderdaad de grote leidraad vormen van deze regeringsploeg dan zijn vrijwel alle door de minister-president Van Agt genoemde uitgangspunten begrijpelijk. Joop Vogt: 'Laten we het zo stellen: tegenover de ideologie van het kommunisme heeft het Westen haar eigen ideologie. Even vast verankerd als bij de meest dogmatische marxist. Maar in tegenstelling tot de ideologie van het Oosten wordt de westerse niet zo genoemd, er wordt zelfs maar zelden over gesproken. Ik heb een bescheiden poging gedaan om de ideologische basis onder dit kabinet een beetje te belichten. Het lijkt mij duidelijk dat vele beleidsvoornemens van dit kabinet kunnen worden begrepen als we er het licht van mijn vijf punten op laten schijnen'. Voorts noemde Vogt achtereenvolgens de verhoging van het lage BTW-tarief (van vier naar vierenhalf procent), de opvatting dat de progressie in de loon- en inkomstenbelasting al groot genoeg is en het feit dat de indirecte belasting wel en de directe belasting niet wordt verhoogd in overeenstemming met de door hem geformuleerde vijf uitgangspunten van het kabinetsbeleid.

Aan de hand van de door de regering gepubliceerde 'Hoofdpunten van het regeringsbeleid 1981' ging Joop Vogt daarna nog op een aantal punten in. Hij hekelde daarbij het standpunt van de regering ten aanzien van de bewapening. Hij stelde daarbij de volgende retorische vragen: 'Waarom zegt de regering eigenlijk, dat de NAVO er is om, onder andere de vrijheid van ons land te waarborgen? Wat is in dit geval dan precies die vrijheid? En is werkelijk de vrijheid,

en het welzijn, van alle burgers essentieel voor dit kabinet? Waarom maken we dan totaal-weigeraars van de militaire dienst tot politieke gevangenen? Komt de regering echt tot de konklusie, dat de uitbreiding van de militaire macht van het Warschau Pact de defensie behoeften te boven gaat? Die van de NAVO niet? Wat zijn, in de visie van de regering, dan nog 'defensieve behoeften'? De mogelijkheid om een stukje grond te behouden, waar, in enkele schuilkeiders, een aantal geprivilegeerde personen, zoals kommissarissen van de Koningin, burgemeesters, ministers en ons staatshoofd en haar familie, verblijf houden? Daarmee is

noch het volk en zelfs niet het kapitalisme gered!'

Ten aanzien van landbouw merkt Joop Vogt op dat hij goede nota had genomen van het feit dat de agrarische producenten een toenemend deel van de financiële last zelf moeten dragen. Hij vroeg de regering hoe ver we moeten denken bij dat 'toenemend deel'.

Tenslotte ging Vogt nog in op de wijziging van de wet rechtsbijstand, die deze regering heeft aangekondigd. Joop Vogt ging ervan uit dat wijziging van deze wet inhoudt dat mensen met weinig geld nog grotere drempels zullen moeten nemen als zij processen willen voeren. Vogt vroeg hierover: 'Is de sterke toename van de uitgaven hier vooral het gevolg van het feit dat de mensen tot een groter rechtsbewustzijn zijn gekomen, en zo ja, betekent dat, dat de regering dat grotere rechtsbewustzijn betreurt?'

Het antwoord van de regering is nog niet binnen.

JOS VERGOUWEN

SOCIALISTISCH PERSPEKTIEF

nummer 9

Als ik in dit fatsoenlijk huis nu nog langer drie vierde bakkers van je zie dan en je er uit verstoort!

socialisten binnen de sociaal-democratie in nederland
christendom en politiek
de arbeidsinkomensquote en de politiek

Wijmans laat het artikel uitmonden in een aantal konklusies die als stellingen zijn geformuleerd en zich uitstekend voor discussie lenen. Zoals bijvoorbeeld de stelling:

'Het is een traditie van de behoudende vleugel (in de sociaal-democratie - red.) om te benadrukken, dat het economische niet centraal mag staan. Het hoogtepunt hiervan ligt in de periode, dat het socialistisch denken volledig gemarginaliseerd werd. Het geeft te denken, dat een deel van de vrouwenbeweging thans ook dit primaat van het denken in klasse-termen aanvalt'.

Het volgende artikel in deze, opnieuw uitstekende, aflevering van *Socialistisch Perspectief* handelt over een ander veelbediscussieerd onderwerp: *Christendom en politiek*. Otto Kroesen beschrijft de achtergrond van de conflicten in het CDA: het ARP denken, de sociale samenstelling van de ARP aanhang en de strijd tussen de conservatieve en progressieve delen van de ARP. Het artikel wordt beëindigd met een theologische verhandeling, waarvan de kern is dat een christelijke ideologie of levensbeschouwing niet bestaat.

In het derde en laatste artikel wordt door Theo de Klaver en Bonne Wisman aangetoond dat de alom gehoorde roep om loonmatiging berust op een foute aanname van de arbeidsinkomensquote. Zij geven aan dat deze quote anders berekend dient te worden, waardoor de valse suggestie wordt weggenomen dat ondernemers geen winst meer maken, omdat alles opgaat aan de lonen. Een eerste reactie op hun zienswijze is al in dit nummer opgenomen, van de hand van Casper van Ewijk.

Dit negende nummer van *Socialistisch Perspectief* is verkrijgbaar door storting van f 15,40 op giro 348 19 95 t.n.v. SVS/PSP te Amsterdam o.v.v. nr. 9. Abonneren is uiteraard ook mogelijk: stort dan f 12,- o.v.v. jrg. 3 en u ontvangt de nrs. 9 t/m 12 (3de jaargang).

Het scholingstijdschrift van de Stichting Vorming en Scholing van de PSP, *Socialistisch Perspectief* gaat de 3de jaargang in met een lijvig nummer.

Het 56 pagina's dikke negende nummer opent met een artikel van Luuk Wijmans: *'Het grote dilemma, over socialisten binnen sociaal-democratie in Nederland'*. In zijn bijdrage gaat de schrijver in op de 2 valkuilen die elke strategiediscussie ter linkerzijde bedreigen: de beginselvastheid en de machtspolitiek. Hij gebruikt daarvoor als kapstok de geschiedenis van de linkse stroming in de Nederlandse sociaal-democratie. Hoe succesvol opereerde deze stroming binnen de sociaal-democratie? Is vanuit historisch oogpunt gezien een vruchtbare positie voor socialisten binnen de sociaal-democratie wel mogelijk?

(advertentie)

Uw hart zit links, uw spaarbank ook

De Algemene Spaarbank voor Nederland is een grote bank. Op meer dan 58.000 spaarrekeningen is ruim 200 miljoen gulden ingelegd.

De ASN is een principiële bank. De enige spaarbank die het hart links draagt. En daar ook van getuigt. Door het spaargeld grotendeels te beleggen in sociaal en maatschappelijk verantwoorde projecten. Die geen lucratieve rentewinst uit Zuid-Afrika of Chili accepteert.

De ASN is een bank voor progressieve mensen. Die willen sparen met een rustig gevoel. In de zekerheid dat hun geld daar komt waar het nodig is. In de zekerheid dat hun rente - een prima rente - geen bijmaak heeft. Geef uzelf dat rustige gevoel. Neem een spaarrekening bij de ASN.

Als uw hart links zit, is uw spaarbank heel dichtbij.

Sparen bij de ASN is sparen via uw girorekening. Doe het nu: u krijgt f 750 premie!

Als u voor 1 juli 1981 een spaarrekening voor uzelf opent met tenminste f 50,- als eerste inleg. Bij de ASN spaart u ook thuis. Via uw giroboekje. U spaart net zo snel of u haalt net zo makkelijk weer geld op als u een giro-overschrijving doet. Meer weten? Vul snel de bon in.

Naam en voorletter(s): _____

Adres: _____

Postcode en woonplaats: _____

Zenden in enveloppe zonder postzegel aan **Algemene Spaarbank voor Nederland, Antwoordnummer 1188, 2500 VB Den Haag**. U kunt ook bellen 070-47 01 81. Of ons bezoeken: Rijnstraat 28, Den Haag (vlak bij het Centraal Station).

wenst nadere inlichtingen over:*

- de ASN in het algemeen
- de ASN-spaarrekening, gekoppeld aan de postrekening
- wenst tevens een formulier om een postrekening te openen
- het giraal sparen (sparen zonder boekje)
- de Vroeg-Bij-rekening (een unieke regeling voor jeugdigen t/m 17 jaar)
- het jeugdsparen De Zilvervloot (voor jeugdigen van 15 t/m 20 jaar)
- het termijnsparen (met opzegtermijn)
- het depositosparen (met een vaste looptijd)
- het bedrijfssparen

* aankruisen wat u wenst.

001

**Algemene Spaarbank
voor Nederland**
Geeft rente zonder bijmaak

Ontslagen

Geheel in de lijn van de politiek van Van Kemenade hebben we in Groningen onze eigen contourennota, de nota 'Zicht op Onderwijs'. Deze nota, welke sinds 1974 het uitgangspunt van het onderwijsbeleid in Groningen is, stelt prioriteiten voor het onderwijs van arbeiderskinderen (in oude wijken), van meisjes, meer horizontaal onderwijs: de integratie van kleuter- en lagere school in de nieuwe basisschool, e.d.

In de rest van het land schijnt Groningen t.a.v. onderwijsbeleid een goede naam te hebben. Maar door de Haagse bezuinigingsgolf toont de PvdA haar ware progressieve gezicht. Onderwijskundig slecht onderbouwd, elke echte discussie mijndend, het onderwijsveld tartend moet het vakleerkrachten-systeem handvaardigheid zijn afgebouwd per 1 augustus 1981.

Wat bracht het kollege van Groningen nu tot deze 'keuze': Allereerst moet de extreme groei van de onderwijsbegroting stoppen, ofwel onderwijs heeft niet meer de grote prioriteit die het had. Toch moet er van het kollege-program en de nota 'Zicht op Onderwijs' zoveel mogelijk worden gered. Dus moet Wallage, de onderwijswethouder, zijn eigen straatje schoonvegen. En als je iets moet vinden, dan vind je blijkbaar iets: een groep vrouwen die via avondkursussen de akten U en/of K (beide textiel) haalden, die toch niet echt bij het schoolteam horen en alleen maar handvaardigheid kunnen geven op bepaalde uren. Dat is een groep die je kunt pakken, vooral als je eerst helemaal geen en later een valse voorlichting geeft.

Vakkenintegratie moet en kan alleen maar via de eigen groepsleerkracht tot stand worden gebracht en blijkbaar moet die leerkracht in ieder geval de handvaardigheid daar allereerst bij betrekken. Het blijft onduidelijk wie de leerlingen eerst de technische vaardigheden leert. Ook al hebben sommige gewone leerkrachten wel een aantekening handwerken of handenarbeid, ze beheersen die vaardigheden vaak onvoldoende. De wethouder heeft hieraan natuurlijk wel gedacht en derhalve moet er één konsulent komen, welke behalve het organiseren van her-, na- en bijscholing, ook alle leerkrachten met raad en daad t.a.v. de schoolspecifieke situatie moet bijstaan. Een schaap met vijf poten dus.

Maar dat pakte anders uit. Met in het voorste gelid de ABOP, hebben alle onderwijsvakorganisaties zich unaniem achter de vakleerkrachten geschaard. Binnen de gemeenteraad waren de konfessionele partijen, de CPN en de PSP, weliswaar vanuit heel verschillende uitgangspunten tegen de voorstellen van B&W. De VVD vond vooral de termijn te kort en wil 1 jaar uitstel. PPR en D'66 volgden het financiële verhaal van de wethouder: Er is niet voldoende geld en dus ..... De PvdA stelde zich eerst zowel achter het financiële als achter

het (slechte) inhoudelijke verhaal van haar eigen wethouder op.

Uiteindelijk hebben PPR, PvdA en D'66 het voorstel van de wethouder gewijzigd. In plaats van één konsulent komen er vier taakleerkrachten waarvan iedere school een aantal uren krijgt toebedeeld. Dit voorstel is met de voorstemmen van de indieners (en VVD) aangenomen.

Het PSP-raadslid, Sander Doeve, zei o.a. in zijn afsluiting in de raadscommissie het volgende: 'We kunnen het niet nalaten ook nog op een vergelijking met Pais in te gaan. Op 1 oktober (de massale stakingsdag) vond de wethouder ook dat onzekere nieuwe banen niet door leerkrachten moeten worden betaald. Hij vraagt nu zelf om minstens 10 banen netto (is: 66 vakleerkrachten, waarvan 37 part-timers in het openbaar onderwijs, minus een aantal gecreëerde) op te offeren ten gunste van beleidsnota's waarin we nog onvoldoende 'zicht op onderwijs' hebben. De wethouder heeft zich ook al eerder achter het arbeidsplaatsenplan van de ABOP gesteld. Als je daar dan voor bent, weet je hoe nodig het is om het onderwijs aan de basis te versterken ..... De regering mag op geen enkele wijze het idee krijgen dat er kennelijk nog wat ruimte zat in onze begroting. Het onderwijs is alweer te lang de gebeten hond.

Pas maar op: straks bijt ie je nog terug!....' Juist in deze vergelijking met Pais zit de grote angel. Niet alleen de minister zal belangstellend deze bezuinigingsronde in Groningen volgen. Vele grote gemeenten in ons land richten de ogen op Groningen. Vele wethouders leren hier hun lesje voor het koekje dat zij willen bakken t.a.v. de vakleerkrachten. Schept Groningen een precedent? PvdA, D'66 en PPR hebben dit beslist. De onderwijsorganisaties vechten samen met de (vak)leerkrachten door. Ze overwegen een kort geding aan te spannen tegen het kollege en kunnen daarbij op de steun van de PSP rekenen.

JAN BOTER

Spreekerstraining

Op zaterdag 24 januari 1981 organiseert de Stichting Vorming en Scholing opnieuw een spreeksters/sprekerstraining. Deze training heeft hetzelfde karakter als die van 8 nov. j.l. en is bedoeld voor allen die toen niet konden komen. De training is bedoeld voor alle PSP-ers/sters die nu en in de toekomst wel eens voor de PSP spreken of willen gaan spreken. Deskundige leiding zal aanwezig zijn om aan de hand van praktische oefening adviezen te geven. De SVS heeft een boekje met sprekerstips samengesteld dat toegestuurd wordt aan de deelnemers/sters.

De andere 2 trainingen die in Maart/April worden gehouden, zullen meer toegespitst zijn op de verkiezingen en ook een kleinere doelgroep hebben dan deze eerste 'algemene' trainingsronde. Diegenen die op 24 Januari willen meedoen worden dringend verzocht zich zo spoedig mogelijk op te geven bij SVS/PSP. POSTBUS 700, AMSTERDAM, tel.: 020 - 26 73 74

Partijgebouw

De verbouwing van het partijgebouw is met het laatste verbouwingsweekend een flink stuk opgeschoten. Maar nog steeds is er veel werk te doen.

Daarom willen we tussen kerst en nieuwjaar op maandag 29 en dinsdag 30 december opnieuw met vrijwillig(st)ers aan de slag gaan. Het gaat om veel schilderwerk, enig timmerwerk en enig werk aan elektra en sanitair.

We zoeken dringend mensen die kunnen helpen bij de aanleg van een aantal wasbakken.

Wie zin en tijd heeft kan zich opgeven bij het partijbureau, tel: (020) 267374.

STRATEGIE DISKUSSIE

In nummer 22 van Bevrijding kondigden wij al de eerste strategiediskussiedag aan. Daarbij was nog niet de plaats vermeld. Deze dag zal worden gehouden in de Amershof, Snouckaertlaan 11 in Amersfoort. De Amershof ligt op ongeveer 400 meter van het NS-station van Amersfoort, vanuit het station naar links. De dag wordt gehouden op zaterdag 20 december, aanvang 10.30 uur.

Voor deze diskussiedag is een voorbereidende map uitgegeven. Deze map kan worden afgehaald op het partijbureau in Amsterdam. De prijs bedraagt dan f. 2,-. U kunt het ook telefonisch (020 - 267374) of schriftelijk (Postbus 700, Amsterdam) bestellen, de map wordt u dan toegezonden. De prijs bedraagt dan f. 3,90 (incl. portokosten).

Walter Rodney boekhandel

voor informatie over het Caraïbisch gebied

Op 24 november is in Amsterdam de Walter Rodneyboekhandel geopend, gespecialiseerd in het Caraïbisch gebied. Vooral informatie over Guyana, Jamaica, de Nederlandse Antillen, Guadeloupe en Martinique (Franse Antillen), Suriname en niet alleen wetenschappelijke boeken, maar romans, poëzie, kookboeken. Bovendien is het standaardwerk over de derde wereld aanwezig.

Walter Rodney is de naam van de in juni omgekomen Guyanese politicus die slachtoffer werd van een bomaanslag. De Working People Alliance werd hier mee van haar leider beroofd. Guyana

heeft een regiem (Burnham) dat veel socialistisch jargon in haar propaganda doet. Maar niet alles is socialisme wat zo genoemd wordt en hier gaat het gewoon om diktatuur.

Walter Rodney schreef het boek 'How Europe underdeveloped Africa' over de relatie tussen de ontwikkeling van Europa en de onderontwikkeling van Afrika. De zeer actieve organisatie achter de Walter Rodney boekhandel, het CMC, Cultural Media Collective, wil dit boek in het Nederlands vertalen.

Walter Rodney boekhandel
Eerste Laurierdwarstraat 13 (bij de Rozengracht), Amsterdam, tel. 020 - 23 54 44

VREDESMARS IN BRUNSSUM

Op initiatief van de Zuid-Limburgse PSP wordt op woensdag 24 december (Kerstavond) voor de zesde maal een demonstratieve vredesmars georganiseerd in Limburgs militaire bolwerk: Brunssum.

Dit jaar werken aan de vredestocht actief mee: het groeiende IKV, de werkgroep voor de vrede, CPN, SP, wereldwinkel, Komité Stop Wapendepots en de Vereniging Dienstweigeraars. Waarschijnlijk doen ook Duitsers en Belgen dit jaar mee! Het thema van de tocht is 'Limburg voor de Vrede' waarbij aandacht voor de verdere militarisering van de Oostelijke Mijnstreek en de kwalijke rol van de Navo.

Dit jaar start de demonstratieve tocht naar Navo-hoofdkwartier AFCENT om 16.00 uur vanaf Kauterveld in Brunssum.

Na de demonstratieve tocht is er een manifestatie met sprekers, film, kabaret en informatiemarkt.

Omstreeks 19.00 uur zal een en ander afgesloten worden. Voor verdere informatie: Ger Wijts, tel.: 04490 - 21632

SURINAME

In Bevrijding 23 stond in het verhaal over Suriname beschreven dat 7 politieke gevangenen zonder proces of aanklacht vanaf 13 augustus vast zitten. Binnenkort zullen de zeven dan eindelijk voor de Krijgsraad geleid worden. Op zich nogal vreemd dat ook burgers voor de Krijgsraad gedaagd worden.

In de aanklacht komen termen voor als 'pogingen tot omverwerping van het wettig gezag'. In Nederland beijverde het 'Comité vrijlating progressieve politieke gevangenen' zich voor het opzetten van acties om de vrijlating te bevorderen en daarnaast voor 'behoud van de progressieve verworvenheden van 25 februari' (de Surinaamse staatsgreep) en voor opheffing van de noodtoestand, de perscensuur en herstel van de vakbondsrechten.

Voor het werk van het Comité, het organiseren van bijeenkomsten, vervaardigen van materiaal kan het Comité uw gift best gebruiken: girorekening 432 54 60 t.n.v. penningmeester Comité Vrijlating Progressieve Gevangenen te Groningen.

strijd geweldloos
stop kernbewapening
stop kernenergie

een voorspoedig
1981
toekomst

ALTERNATIEVE NIEUWJAARSKAART

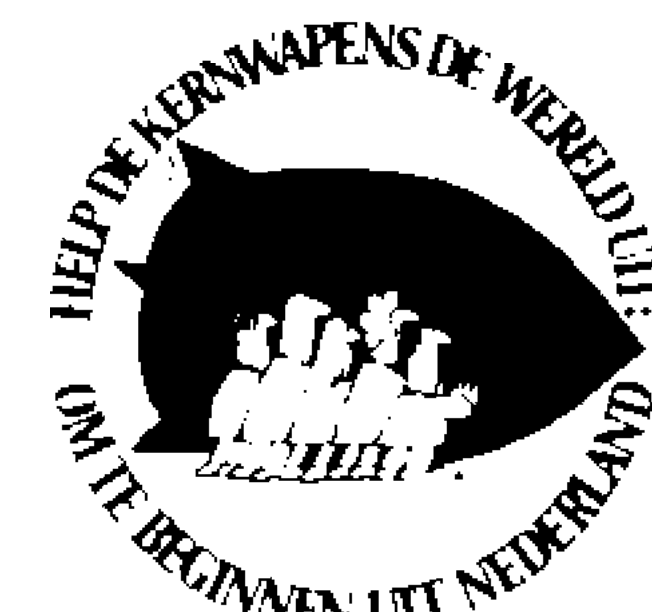
Stort het bedrag van het aantal gewenste nieuwjaarskaarten op giro 223 81 42 t.n.v. SVAG, postbus 137 in Zwolle o.v.v. het aantal kaarten. Stort voor 10 kaarten f 2,50, voor 25 kaarten f 5,-, voor 50 kaarten f 8,75 en voor 100 kaarten f 15,-.

Komitee K.N.V.B niet naar Uruguay

Deze ansichtkaart kan men sturen naar de KNVB om te protesteren tegen de deelname van Nederland aan de miniwereldkampioenschappen voetbal in Uruguay. Te bestellen bij: Federatie van Uruguay-komités, Zwette 28, Zwolle, tel.: 05200 - 4 17 64.

TWEEDE KERSTDAG 1980 VREDESMARS STEENWIJK

Organisatie WAACS (Werkgroep Anti-Atoomkoppen Steenwijk) waarin meewerken I.K.V., P.v.d. A., J.S., P.P.R., P.S.P.
Inlichtingen tel: 05210 15313
05210 14156

Bijdragen: gironummer 3520934
t.n.v. WAACS Steenwijk

Programma:

11.15 uur: Ochtendprogramma.
Spreker: Jan ter Laak (pastor)
Informatiestands
Sprekershoek
Plaats: Meenthe, tegenover station N.S. Steenwijk.
Steenwijk is per interorty te bereiken
14.00 uur: Vertrek naar de NAVO-basis te Havelterberg
15.00 uur: Manifestatie bij de NAVO-basis
Na afloop gelegenheid tot napraten en het gebruiken van een consumptie in de Meenthe tot 18.00 uur

rechte aanvraag

VREDESAGENDA

Boekhandel en uitgeverij Housmans in Londen is klaar met de 28ste uitgave van haar wereldvredesagenda.

Het interessante eraan zijn de 64 bladzijden informatie over groepen en uitgaven in landen over de hele wereld die op een of andere manier gericht zijn op een geweldloze samenleving (31 adressen in Nederland, 24 in België). Formaat 7 x 12 cm, dus gemakkelijk in iedere tas of zak te stoppen. Twee uitvoeringen: 1 per dag per bladzijde en 7 dagen op 2 bladzijden. Prijs resp. 15,- en 10,-. Verspreiding in Nederland en België: Bas Moreel, Nobelweg 108, NL-Wageningen, maar ook te verkrijgen in de bekende politieke en andere goede boekhandels.

LEGERBONNETJE

De PSP jongeren en de Vereniging Dienstweigeraars hebben een gezamenlijke persverklaring uitgegeven. Het uitgangspunt van deze persverklaring is dat de jeugdwerkloosheid schrikbarend toeneemt en dat de regering hier vrijwel niets aan doet. Het enige wat jongeren voorgeschoteld wordt is een 'zekere toekomst in een gezond bedrijf' het leger. Door bonnetjes in kranten en tijdschriften probeert de regering jongeren te ronselen voor het leger.

Een beroepsleger komt hierdoor akelig dichtbij. Vandaar dat de PSPjongeren en de vereniging dienstweigeraars in hun persverklaring iedereen oproepen om de wervingsbonnetjes in te sturen met een valse naam en een vals adres zodat de hele administratie bij het ministerie van defensie in de soep loopt, zo worden ze daar misschien gedwongen om te stoppen met deze ronselarij.

PAUL VAN DUN